14
7 R
1

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14.2.10. 14 14
F A
14 1

Digitized by Google

IVLIANI IMP.
OPERA,
ET
S. CYRILLI
CONTRA EUNDEM
LIBRI DECEM.
GR. LAT.

IULIANI IMP.
OPERA
ET S. CYRILLI
ARCHIEP.
ALEXANDRIÆ
DE EO OPERA
IULIANUM
LIBRI

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ,
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΕΟΙΣ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΛΟΓΟΙ ΔΕΚΑ.

BIBL. SEC. CO. IESV

IVLIANI IMP.
OPERA QVAE SVPERSVNT OMNIA,
ET
S. CYRILLI
ALEXANDRIAE ARCHIEPISCOPI
CONTRA IMPIVM IVLIANVM
LIBRI DECEM.

Accedunt DIONYSII PETAVII *in* IVLIANVM *Notæ,*
& aliorum in diquot ejusdem Imperatoris libros Prafationes ac Nota.

EZECHIEL SPANHEMIVS

Græcum IVLIANI contextum recensuit, cum Manuscriptis codicibus contulit, plures inde lacunas suppleuit & OBSERVATIONES tam ad IVLIANVM, quam ad CYRILLVM, addidit.
CVM INDICIBVS NECESSARIIS.

LIPSIÆ,
Sumptibus Hæredum M. J. WEIDMANNI & IOH. LVDOVICI GLEDITSCHII.
Anno M DC XCVI.

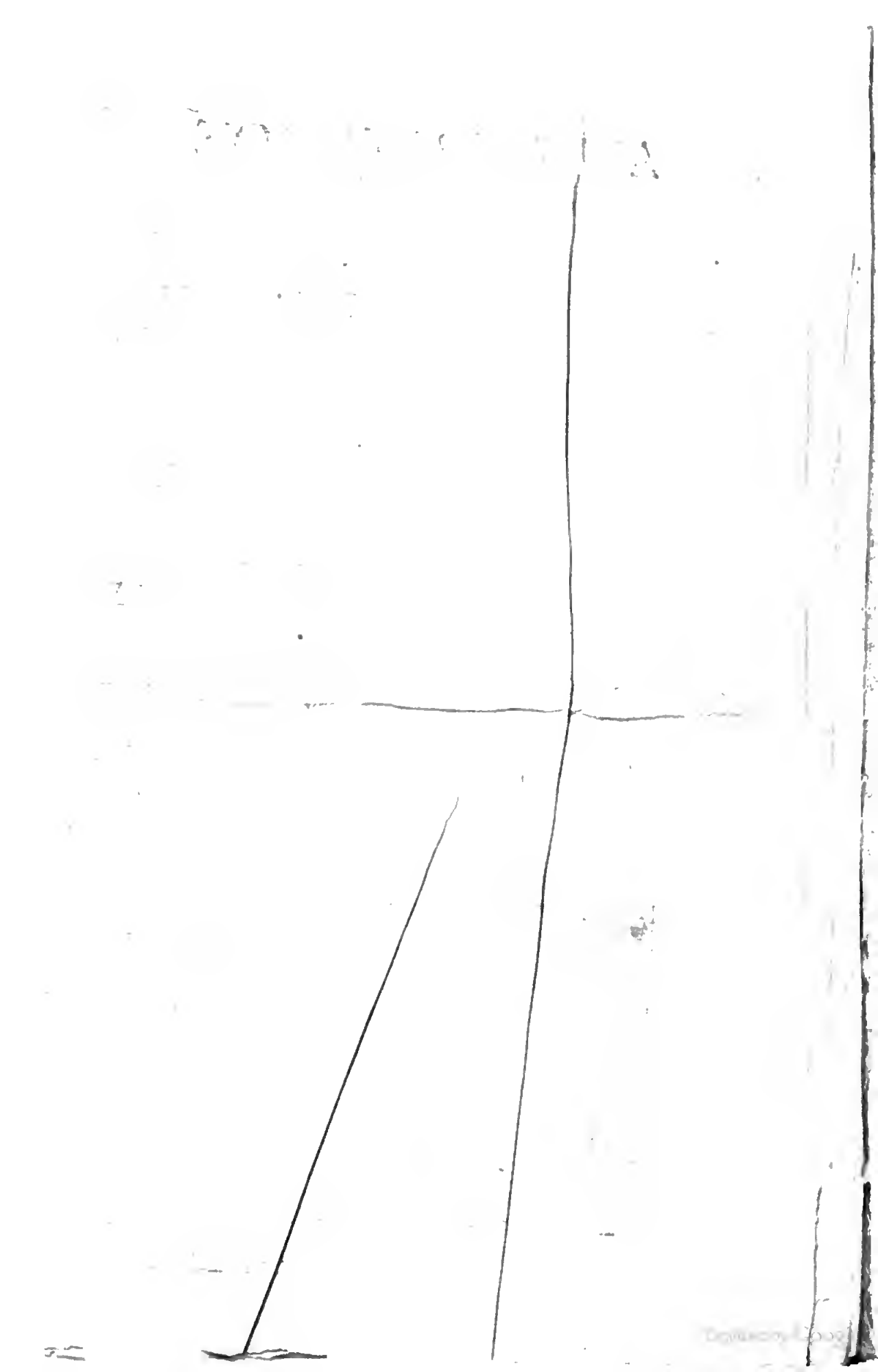

SERENISSIMO ATQVE POTENTISSIMO PRINCIPI

FRIDERICO TERTIO

MARCHIONI BRANDENBVRGICO, SACRI ROMANI IMPERII ARCHICAMERARIO ET PRINCIPI ELECTORI, PRVSSIAE, MAGDEBVRGI, CLIVIAE, IVLIAE, MONTIVM, STETINI, POMERANIAE, CASSVBIORVM VANDALORVMQVE, NEC NON IN SILESIA CROSNAE DVCI, BVRGGRAVIO NORIBERGENSI, PRINCIPI HALBERSTADII, MINDAE ET CAMINI, COMITI HOHENZOLLERAE, MARCAE ET RAVENSBERGAE, DOMINO IN RAVENSTEIN, LAVENBVRG ET BVTOW,

DOMINO CLEMENTISSIMO

EZECHIEL SPANHEMIVS.

Digitized by Google

fortiter, mota, ac feliciter geſta: conſertas acies, victricesque in iis Tuas Aquilas: captas arces validiſſimas: expugnata iisdem ferme in locis oppida, non ſitu magis & operibus, quam numero & virtute præſidiariorum munitiſſima, Bonnam, Cæſaris Inſulam, Rhenobergam: indeque vere recuperatam itidem, non exciſam quidem, vti ad principis huius eas in oras aduentum, apud Ammianum Marcellinum legitur, ſed obſeſſam velut Agrippinam. Ita primo ac altero principatus Tui anno, ſicut ab illo factum ſimiliter fuerat, erecta a Te ad Rhenum tropæa: verum eadem non de ſubitariis, aut ſemiermibus, *vt de iis IVLIANI geſtis aiebat apud eundem Hiſtoricum Conſtantius, vel inconditis hoſtibus; ſed de veteranis, de exercitatis accurata diſciplina militibus, de fortiſſimis ordinum ductoribus, relata. Sed quam potiora ſunt ac illuſtriora, præ militaribus huius Cæſaris actis, bellica illa Tua decora? dum non ad Rhenum ſolum legiones Tuæ ſumma virtute & gloria dimicarunt, ſed eædem hinc ad Moſam, illinc in inferiori ac ſuperiori Pannonia, ad Iſtrum, ad Sauum, ad Tibiſcum; modo in Taurinis ac in Ciſalpina, vti a Romanis olim dicebatur, ad Padum Gallia, in oppugnandis denuo validiſſimis vrbibus, inexpugnabilibus propemodum arcibus, committendis prœliis, conſociatæ Tuæ cum fœderatis copiæ, idem vbique virtutis gloriæque certamen ſubiere, illibatamque fortitudinis laudem, non ampliſſimo ſolum ſociorum, ſed ipſius etiam ferociſſimi hoſtis iudicio, ſunt conſequutæ. Ita Vandalicæ Tuæ acies, non iam ad Italiæ, aut vero ad aliarum gentium terrorem ac excidium, laribus ſuis egreſſæ, trans Alpium iuga, (vt illarum haud inſolitas tutandis ad Orientem, ac ad montes Carpathios, Chriſtianorum finibus expeditiones hic mittam) ductore fortiſſimo Auguſtæ Tuæ Gentis, eodemque Tecum inuicto Genitore prognato, crudeli vero fatorum lege, nuper rebus humanis exempto Principe, formidata ſua intulerunt ſigna: ſed ad Italiæ tutelam; ad excelſi faſtigii & animi, alterius*

Prin-

Principis, qui in ope etiam Tua aliquod ſibi præſidium fore intellexit, defenſionem; ad propellendum non imminentem ſolum hoſtem, ſed iis in oris Tarpeiæ velut arci denuo ac dudum inſidentem. Ita partam ſub Diuo Parente Tuo, tot laureis, tot victoriis, tot triumphis, Brandenburgici militis gloriam, latius adhuc Tuis ſub auſpiciis, ad commnem quaſi gentium ſalutem ac libertatem, diffuſam, idque intra aliquot demum annorum decurſum, primumque velut Tuæ laudis ac potentiæ auctoramentum, altius adhuc extuliſti. Quod vero præclarius eſt & memorabilius; nullo, vt eadem bella ſuſciperes, ad priuatam vtilitatem reſpectu inductus; non ad prolatandos ditionum Tuarum fines; non cupiditate inanis gloriæ, vel quæſito ſpecioſo quopiam cruentæ vaniſſimæque ambitioni colore: ſed vna in patriam fide, in adflictos caritate, in fœderatos religione, in publicam libertatem ſtudio ac voluntate. Adeo, vt quum principatus Tui primordia in illud grauiſſimum rerum diſcrimen incidiſſent, vbi ad nouas rurſus inclinationes temporum vergere non Germaniæ ſolum, ſed Europæ totius fata videbantur: Tu vni illi, quæ ad ſalutem publicam ac ſecuritatem adſerendam adfulgere videbatur, occaſioni diuinitus oblatæ intentus, in hanc fauſtam conſiliorum ſocietatem es continuo adſcitus, quæ Tuis quoque viribus, Tua fide ac auctoritate, erat omnino confirmanda. Qua vero animi magnitudine, vel tum ea ſpreuiſti, quæ inde Tuis ad Rhenum ditionibus a vicino & formidando hoſte imminebant, vix, non Tuis dicam, ſed humanis viribus depellenda, in prima nempe belli alea, pericula; vel Te amplisſimis conditionibus ineſcari non es paſſus, quibus a generoſo fortique, illatas in Germaniam infeſtas acies, direptasque aliquot eius prouincias, repellendi recuperandique propoſito, quoque pacto recederes. Quam alti vero illud fuit prouidique conſilii, præclaras ſpes non ad præſentem vtilitatem, non ad quietis illecebras, non ad alicuius periculi, aut

damni

damni etiam leuioris reſpectum ; ſed ad futuram tam ſui, quam ſociorum, maxime quorum conditioni aut fortunis quis eſt magis illigatus, ſalutem, ſecuritatem, gloriam; ad mutandas tandem, haud vana vel male fundata opinione, rerum vices, conuertere ac metiri! A quo autem conſilio quantum receſſit nouiſſimum illud, cuiusque in his eius operibus facta eſt ab eodem mentio, ſuſceptum a IVLIANO, vno æſtu inanis gloriæ, contra Perſas bellum ! inde vltro iis quiescentibus illatum ; improuide extra præſcriptos & conſtitutos velut a natura Romano orbi fines, ſine idoneo commeatu, perque inuia velut loca, geſtum; idemque etiam eo infelici exitu, ipſius ſcilicet Imperatoris cæde, imperii autem nobilisſimarum aliquot prouinciarum iactura, nec citra leue Romani nominis dedecus, terminatum. Sed quam abeunt itidem ab illius principis, tot alioquin belli & pacis laureis, quas paullo ante adtigimus, cumulati exemplo ac inſtitutis, alia Tua, quæ vel populis Tuis impertis, vel quæ ad alios etiam pertingunt, & quorum fructus ac memoria ad poſteros, cum æterna Tui nominis laude, transibit, decora ac ornamenta. Quum enim non iisdem ſacris, ſeu de religione ſententiis, ſint addicti, qui in ampliſſimis illis lateque diffuſis prouinciis Tuis habitant, ciues vel oppidani ; pari tamen eos humanitatis, beneuolentiæ, patrocinii nexu foues, complecteris, tueris: qui nec vim ſolum, ac iniurias a ſingulorum arces capitibus, ſed eorum ſaluti, concordiæ, & commodis, quaquauerſum conſulis. Hinc tantum abeſt, vt, fœdo rurſus huius Imperatoris exemplo, interdicta ſint iis, qui a Te in nonnullis religionis capitibus diſſentiunt, liberalium artium ſtudia, quique illos in iis erudiant, doctores & magiſtri; vt a Te nuper ſint erecta noua adhuc & lauta litterarum ac doctrinarum prytanea, in quibus, præter aliarum diſciplinarum cultum, iis etiam imbuantur dogmatibus, etſi illa a Tuis in nonnullis diſcrepent, quicunque iis vel naſcendi conditione, vel proprio iudicio ac inſtituto, ſunt dediti. Immo qui illud ſatagis vnice, vt, ſi non ſen-

ten-

tentiarum vbique, at animorum saltem fiat maneatque inter eos consociatio : vt ciuile non bellum solum, sed nec odium, non rixæ, contentiones, contumeliæ, clandestinæ artes, inter ciues populosque Tuæ fidei ac tutelæ creditos, serpant occulto, vel paullatim adolescant; iique dein inter se, malo fato & exemplo, aduersis frontibus concurrant aut collidantur. Sed quam alia adhuc sint, & insignia, ac testata Tua, in omne litterarum ac optimarum artium & doctrinarum genus, merita! Bibliotheca, quam Divus Parens Tuus, non huius adeo IVLIANI, cui & hanc laudem tribuit familiaris eidem Sophista, aut aliorum veteris vel recentis memoriæ laudatissimorum principum exemplo; quam excelsa illa, & omnibus, pacis haud minus quam belli artibus, facta, mente inductus, exquisito studio sumptuque fundauerat: eadem, inquam, Tuo prouisu iussuque non in dies solum locupletatur, sed ad vsum insuper singulorum, qui illam omnium doctrinarum penum consulere gestiunt, patens quotidie est & exposita. Accedit insignis prisci auri, argenti, æris, signorumque veterum aut gemmarum supellex; cuius præclaram ac multiplicem vtilitatem, ad omnem veteris eruditionis elegantiam, quiuis hodie non plane illitteratus intelligit: eademque non in nummariis solum arculis ac thecis, ad splendorem Tuæ penus antiquariæ, recondita; sed iam Tuis auspiciis, Tuaque munificentia, hoc ipso tempore, in omnium oculos & vsus incurrens: immo præmiis insuper adlecti, qui latentes alibi aut sparsos, variis in Gazis aut Museis, locupletissimos veterum nummorum thesauros in publicam lucem, intento studio ac labore, breui quoque expromerent. Quæ dum hic tango, vel delibo, summa laudum Tuarum capita, ad ea me demum hic respicere quiuis facile intelligit, ad quæ studiosi omnium cognitionum, *vt de eo grauis eique coætaneus Auctor loquitur,* principis, *multisque præterea, qua pace qua bello, communibus Tecum virtutibus aut gestis, celebrati, opera me continuo re-*

reuocarunt. In quam proinde classem referri, nec inter postrema vtique, meretur illa singularis in egenos quosuis ac peregrinos beneficentia; quam a Christianis suo æuo passim ac effuse præstari solitam, non commemorat solum, sed extollit, commendat, sibique ac aliis Gentilibus imitandam proponit, qui a Christianorum cæteroquin sacris ac fide non defecerat solum, verum eadem in iisdem illis conditis a se libris insectatur, IVLIANVS. Quam vero præclaram ac sinceram huius beneficentiæ laudem, ab illo Heroe, Parente Tuo, diuina quadam mente susceptam, omnis ætas, vt de hac taceam, sed nunquam satis prædicabit: qua is impulsus, patria, laribus, fortunis eiectos, aut profugos; alios tetro etiam carcere, omnis generis contumeliis, verberibus, remigii pœna, aliaue calamitate mulctatos, vel adflictos; nullius cæteroquin in principem vel in patriam culpæ reos vel adfines, nisi quod potiorem habuissent eo, quo auita eiurare sacra iubebantur, imperio, suam in Deum fidem; hospitiis, opibus, priuilegiis, honoribus etiam prosequi, fouere, immo adlicere, promulgatis quoque ea de re humanissimis indulgentissimisque Edictis, est adgressus. Quam virtutem ad Te, cum reliqua paternæ hæreditatis gloriæque, qua splendidior vtique ac integrior obtingere Tibi non potuit, amplitudine transmissam, ita ab ipso principatus Tui exordio excoluisti; vt in media etiam, ad quæ continuo Te Europæ fata ac salus adegerunt, bellorum mole, non ademptum sit, aut vero conseruatum duntaxat, sed duplicatum mox illud tot miseris ac adflictis impertitum a Diuo Parente Tuo beneficium: quibus vndique in ditiones Tuas confluentibus, in iisdem perfugium, asylum, hospitium, alimentum est a Te diuinitus concessum itidem vel adsertum. Ita fundatæ paullo ante in hac Tua vrbe vere regia, aliisque prouinciarum Tuarum oppidis aut locis, e veteranis non solum Christi militibus, sed e promiscuo exulum omnis ordinis ac ætatis, iisdem puriori-

bus Tecum sacris addictorum, grege, coloniæ, nouis ad-

huc

huc maioribusque incrementis cœperunt efflorescere : non Romani quidem aut Italici iuris vel ritus legibus, ceremoniis, aut priuilegiis ornatæ ; sed eo, cui omnia nec immerito posthabuerunt, sacrorum cultu; patriis etiam, verum innoxiis probatisque, cum statutis, tum rectoribus; scholis præterea, gymnasiis, opificiis, alioque haud vno benignitatis genere, singulari Tua indulgentia ac liberalitate, recreatæ & locupletatæ. Cuius equidem solatii, quo inde tot miseri alleuantur ac eriguntur, sensu, non possum non eo intimius adfici : quod, qui illius calamitatis, qua iidem ante annos haud ita multos sunt primum in florentissimo Regno, pacatis eius rebus, a ciuibus suis ac popularibus, regiisque Edictis, vexati ac adtriti, testis fueram; idem Tuæ illius singularis ac inexhaustæ hactenus in eos beneficentiæ, idque Tuo iussu ac nutu, subinde iis interpres esse soleam. Equam dissimili vero fonte, a beo IVLIANI consilio, profluxit illa diuina Tua virtus: quæ non adeo ad communia humanitatis iura, nec ad varias, quibus mortalium conditio subiacet, rerum vices, respicit ; quam ad Deum, auctorem illius, quam in Te prouide, & largiter quidem, contulit, ad subleuandos egenos, facultatis; quam ad communia illa Tecum sacra, quæ omnibus rebus Tuis, omnibus Tuæ potentiæ fastigiique ornamentis, ducis longe antiquiora : ob quæ autem iidem in eas miserias sunt coniecti. Ita dignam reputas illorum in eiusdem Tecum fidei ac veritatis professione constantiam, quam in Christianis suæ aut superioris ætatis agnoscit ac enarrat similiter in hisce operibus, sed quam inuitus idem IVLIANVS, quam ipse vltro & assidue Tua liberalitate remuneres & complectaris. Ne illud iam attingam, sed tamen quo colore hic prorsus reticeam ? quam propioribus adhuc rationibus non possit non me adficere vel commouere, Tua in Palatinos exules haud minus effusa ac singularis benignitas. Quomodo enim mihi vnquam excidet, nisi vbi me mei capiet obliuio ? aut quod e cumulata illa diuinitus omnibus cœli solique bonis regione, ceu e ma-

tori-

iori patria, originem ducam; & in qua ipſe, reſtitutis ac florentibus eius rebus, florentem ætatis partem, neque in vnius præclari honoratique muneris procuratione, olim egerim: aut vero, quod lætam eandem pulcherrimamque prouinciam, non iam adflictam ſolum, aut ſæuis bellorum procellis conquaſſatam; ſed inaudita inſuper immanitate proſtratam, iacentem, ac, vbi Troia fuit, vbi gloria tot veterum Heroum, ac Sionis quondam in Germania Domus, ne ſegetem quidem propemodum relictam intelligam. Hic vero ille, tot nempe miſeros & egenos, tot, aut diritate bellorum vel hoſtium, aut vna communium Tecum ſacrorum cauſſa, profugos & extorres ſubleuare ac erigere, non beneficentiæ ſolum Tuæ ac humanitatis, PRINCEPS OPTIME, ſed pietatis, flagrantis quippe ac ſinceræ, fructus, vberrimus; quæ vt virtutum non ſolum regina, ſed ſumma velut & compendium, ita in Te elucet, vt ad eius normam, actiones Tuas omnes & conſilia referas, vitam inſtituas, publicam rem ac priuatam cures, ſacrorum vel in primis procurationem, in amplisſimis illis Tuis prouinciis, adtente riteque reſpicias ac tuearis. Ter equidem de die, ſin minus mane ac veſperi, Diis eſſe ſupplicandum; alibi, vtroque illo tempore, ſacra a ſe, nempe Pontifice Maximo haud minus quam Imperatore, ſtudioſi fieri iisdem Diis, teſtatur in Epiſtolis a ſe ſcriptis, quæ hic itidem leguntur, IVLIANVS. Sed quam aliena ab eadem mente! quam ab impio & ſuperſtitioſo eius cultu, diuerſo vtique conſilio, ritu, fine, vota quotidie ſummo imperiorum arbitro nuncupas & exſoluis! vt Tuam, eorumque, qui Tibi ſunt ſubiecti, populorum ſalutem fortunet, illumque, quem Tibi diuinitus indidit, animum, ſupra caducam imperiorum ac fortunarum quarumcunque ſortem euectum, adſerat Tibi & confirmet ſtabilem ac perpetuum. Hinc illa intemerata ac ſollicita in iudiciis, conſiliis, decernendis præmiis ac pœnis, nouis conſtituendis legibus, cura Tua & adten-

tio

tio. Hinc (vt in eo, regiæ huius Tuæ virtutis, ſed quam inſigni ſaluberrimoque documento! nunc acquieſcam) ſub ipſo principatus Tui exordio, ſeueris edictis coercita illa plus quam gladiatoria ruentium, leuiſſima ferme de cauſſa vel futili obtentu, in mutuam corporis animique perniciem, feritas: immo eadem recentibus etiam, quæ inter triſtia, ſed iuſtiſſima ac neceſſaria, reputabas, exemplis, in ſuperſtites illius ſæuitiæ reos animaduerſa. Alia Tua decora iam omitto, quæ Te potentia, viribus, prouinciarum amplitudine, Regibus parem; dignitate proximum; animo, virtute, fide, multis ſuperiorem, certatim ambiunt; Europa vero, conuerſis quaqua verſum in Te oculis ſtudiisue, vel colit vel agnoſcit. Neque enim aliud ſuſcepti huius de Te ſermonis vel conſilium vel argumentum mihi nunc propoſui: quam vt hoſce cum fortiſſimi eruditiſſimique Imperatoris, tum grauiſſimi ſanctiſſimique Antiſtitis, illuſtratos, aut illuſtrandos adhuc, mea qualicunque opera, libros, Tibi ſubmiſſe nuncupandi rationes, haud a me vtique, vel ab iis alienas, omnibus hic adprobarem. Quas dum ſubinde, immo frequenter, mecum reputo; ita inclinata mea iam ætate, poſt eam in publico munere, multos annos, neque in vno terrarum tractu, exactam, eo me tandem bono mactum ab annis aliquot video; vt eorum, quæ modo de Te adtigi, non laudatori quidem, neque enim talibus vel modeſtia Tua, vel faſtigium Tuum indiget, ſed quotidiano velut teſti, ſingulari Tuo beneficio, mihi eſſe liceat. Qui enim Diuo Parenti Tuo, vna obſequiorum fide (quo enim alio magis iure id potuiſſem, aut iam ante, ſub alio eiusdem ordinis laudatiſſimo Principe, plures annos, promereri?) probatus in eundem, in quem me ab illo prouectum itidem videram, honoris locique gradum ſum a Te, vbi in excelſo Maiorum Tuorum ſolio conſediſti, clementer adſumptus; haud vna inſuper Tuæ in me benignæ voluntatis propenſique iudicii ſignificatione recreatus. Vnde hoc vnum, iisque

quam

quam possum feruidissimis iugibusque precibus, a Deo liceat hic mihi contendere; vt eam mentem ac felicitatem, quibus ille Te hactenus, & propitio quidem ac singulari fato, decorauit, ad Populorum Tuorum salutem ac tutelam; ad Germaniæ decus & præsidium; ad Europæ quietem ac libertatem; ad sereniſſimæ Gentis Tuæ gloriam, nouaque illius incrementa, conferre, læto semper & quam longiſſimo vitæ cursu, valeas.

Berolini Prid. Idus Apriles M DC XCVI.

PRAEFATIO.

Quæ hic denuo in lucem exeunt, eaque nunc primum coniunctim edita, Augusti Scriptoris, grauissimique Antistitis aduersus eundem, opera, haud dubito quin eruditis hominibus grata futura sint & accepta. Adeo vt neutiquam hic mihi in limine laborandum putem, quo specioſas illius instituti rationes exquisite aut etiam ambitioſe exponam, ac vnde litterati cœtus studium & adtentionem excitare nunc intendam. Etsi enim eorum, & quidem quæ IVLIANVM auctorem præferunt, operum vulgandorum consilium, non meo primum nutu, vti ea de re paullo post dicetur opportunius, fuerit susceptum: haud eo minus, vbi ea de re sum conuentus, illud continuo comprobaui, vt eam quoque, quæ a me ad illud accurandum ornandumue flagitabatur, operam haud cunctanter addixerim. Neque enim latere me quodammodo poterat, quanta doctrinæ & elegantiæ copia abundarent illæ eiusdem Imperatoris lucubrationes, quarum pulcherrimam haud indiligenter a me excussam olim ac illustratam dederam. Vnde sepositis vel abiectis, quæ me aliis scriptis quibusdam meis diuulgandis tum intentum ab eo proposito dimouere cæteroquin poterant, curis, in eas, quæ ad operis illius rationes facerent, mihi pro re nata incumbendum credidi. Quod dum semel sum adgressus, de IVLIANO ipso, seu de iis, quæ vel is olim, sed pridem abolita vel adhuc abdita, condidit; vel quæ ad nostram vsque ætatem propagata sunt, & hoc opere continentur, illius ingenii, doctrinæ, & facundiæ monumentis: tum de prioribus eorundem hoc & superiori seculo editoribus: deque noua hac, & quæ CYRILLI quoque aduersus illum libros exhibet, editione, nonnulla erunt pro more, nec inutili vtique aut Lectori ingrata, vt opinor, disquisitione delibanda.

Et IVLIANVM quidem quod adtinet, nemo iam id a me hic exigit vel exspectat, vt de eius genere, natalibus, patria, parentibus referam: aut quibus studiis fuerit a teneris deditus: quando Christianæ religionis ac pietatis deferror exstiterit: quibus eluxerit virtutibus, aut vitiis fuerit deformatus: quid ab illo, in vtroque vel Cæsaris vel Augusti fastigio, sit bello aut pace gestum: quis denique fuerit vitæ exitus, commemorare nunc instituam. Præterquam enim, quod hæc partim sint ab hoc loco aliena ac supertuacanea, partim iam in vulgus nota, ac in reliquis illius æui monumentis obuia; exstant ad calcem huius operis, nonnullis eiusdem IVLIANI opusculis præmissæ olim a viris eruditis ac disertis Præfationes, quæ harum rerum narratione defunguntur. Quamquam quoad ea, quæ ad ingenii vim aut cultum, vel ad doctrinæ aut

facundiæ in IVLIANO lumen ſpectant, quædam in commemoratione operum ab eo editorum paucis adtingenda nobis venient.

Illud equidem non magis aliorum, & qui IVLIANO coæui fuerunt, Auctorum fide, quam ex iisdem monumentis conſtat: eum a teneris animum ad capeſſendas præclaras artes ac doctrinas haud mediocriter incenſum, ſtudiumque præterea haud vulgare, ſed peruicax ac intentum contulisſe. Inciderat autem in ea tempora, quibus duo maxime florebant doctorum genera: vnum eorum, qui oratoriam ſeu declamandi artem profeſſi, Sophiſtæ pridem dici conſueuerant; alterum illorum, qui Philoſophicas diſciplinas, easque ferme a vulgi notitia retruſas, excolentes, inde nomen ſibi & ſectatores, ambitioſe vt plurimum, aucupabantur. Et quamquam Chriſtiana pietas ac Religio, e latebris velut educta, iam caput cœpiſſet efferre; eaque regali etiam ſeu Imperatoriæ, vt eo æuo loquebantur, purpuræ nouum ſiue diuinius adtuliſſet lumen; Gentiles tamen numero longe adhuc præualebant, maxime qui liberalium illarum artium ac ſcientiarum ludos in celeberrimis Romani orbis ciuitatibus aperuerant, aut in iis cæteroquin diſciplinis, cæteris earum magiſtris præſtare illa ætate credebantur. Adeo vt his doctoribus vel ducibus, Nicocle nempe, Ecebolio, Libanio, Iamblicho, Maximo Epheſio, & ſi Suidæ fides habeatur, altero Maximo Epirota ſeu Byzantio, Chryſanthio præterea, Priſco, ſummis illa ætate Grammaticis, Oratoribus, vel Philoſophis, vſus in primo pueritiæ ac adoleſcentiæ decurſu IVLIANVS, mirificam inde ſibi cum in dicendi arte, tum in Philoſophiæ cognitione facultatem comparaverit, cui dein conſummatum velut faſtigium adtulit eiusdem Athenas iter. Ibi enim tanquam in florenti adhuc vtriusque illius diſciplinæ, quas vrbs illa quondam extulerat, emporio, eo intentiore ſtudio ſummaque alacritate in easdem incubuit; veterisque ibi vel Lycei, vel Academiæ, vel Porticus duces ac heroas; vel, qui pro concione quondam aut in iudiciis regnabant, Oratores verſandos ſibi diligenter ac imitandos propoſuit. Acceſſerat inſuper a primis pueritiæ annis, data Grammaticis, vti memorato paullo ante, & de quo poſtea adhuc dicetur, Nicocli ab eodem opera; ac inde in antiquis Hiſtoricorum ac Poëtarum, Græcorum maxime, monumentis, nocturna diurnaque manu tractandis, contentio quædam & aſſiduitas incredibilis, & vt de eo tradit alicubi Eunapius, præcox eruditio, quidquid librorum proferebatur, memoria complectens.

in Maximo. *vid. Eunap in Maximo pag. 91.* *vid Orat. III p. 119.* *in Maximo p. 85.*

Ita excitatum illud ac diſcendi auidum, quod a natura nactus fuerat, ingenium, omnibus, quibus animus etudiri poteſt & excoli, diſciplinis egregie perpolitum & ſubactum, ad imperium adtulit IVLIANVS: & quod adhuc maius eſt ac præſtantius, mentem inſuper cupiditatibus illis, quibus adoleſcentum animi, maxime illius ordinis ac loci, emolliuntur, aut a vero laudis curſu abducuntur, nullatenus infractam, ſed iisdem liberam plane ac inuictam. Quibus vtique excelſis, ac in iuuentutis Principe, & imperatoriæ ſtirpis propagine, inuſitatis animi, ingenii, ac virtutis, admirabilis puta temperantiæ, continentiæ, vigilantiæ, diuitiarum cultusque corporis iuſto mundioris contemptus, dotibus; vt de fortitudine iam eius, quam in rebus a ſe contra Germanos & Perſas geſtis, in oppugnandis vrbibus, in ordinanda acie, & manu cum bellicoſiſſimis hoſtibus dimicando, luculenter poſtea comprobauit, nihil dicam; quibus, inquam, viam is ſibi ad ſummum non humanæ

næ ſolum potentiæ, ſed laudis gloriæque faſtigium ſtrauerat. Verum a quo felici auſpicatoque laudum curriculo, alia eum longe abduxerunt: præceps nempe ingenium; inquies animus; teſtata in inceſſu, ſermone, obtutu leuitas; cupido laudis immodicæ; vanisſima inſuper abdita quæque, etſi nefaria, perſcrutandi libido; ac nata inde paullatim a pietate, a religione, cui innutritus fuerat, abalienatio primum, tum clandeſtina, mox aperta deſertio; & quæ ſubſequi vulgo eadem ſolent, acerrimum illinc odium, ac immanis tandem inſectatio. Hinc dæmonum illorum ſeu idolorum, quæ ex orco denuo ac erebo, in quem deturbari felicibus auſpiciis cœperant, excitare induxit, ſuperſtitioſus, vt ea de re ipſi Gentiles, ſummique ejus laudatores, loquuntur, ad inſaniam cultus. Ita non tam deceſſorum ſuorum, qui haud multis ante annis regnauerant, exemplo, diſtricta ab eo in Chriſtianos ſica; quam nefariis artibus, ignotisque antea & exitioſis bonæ menti Edictis, eorum diſciplinæ, inſtitutioni, pietati inſidiati voluit: adde, ni ipſemet manu inſuper ac ſtylo, eorum Religionem tentaret confodere, ſanctisſimis præceptis illuderet, veritati, cui litauerat, cui ſacramentum dixerat, cuius ſeu ſacrorum, quibus eadem eſt conſignata, librorum fuerat haud ita dudum publicus in ſtatis piorum conuentibus anagnoſtes, (opportune enim hanc vocem iam Latio donauerat Tullius) inexpiabile bellum indiceret. Adeo, vt in quem illius ordinis ac fortunæ Principem, vel a natura, vel ab inſtitutione, vel ab ingenio, vel a doctrina, vel a facundia & ab exercitatione, plura animi, virtutis, fortunæque bona: aut, a præpoſtero veſanoque eorundem vſu, ſingulari quodam ſupremi Numinis iudicio, mala confluxerint, reperias vtique neminem.

vid. Ammian. Marcell. Lib. XVII. cap. X & Lib. XXV. cap. V Aur. Vict. de Imperatoribus.

Superſtitioſus magis, quam ſacrorum legitimorum obſeruator. Ammian. Marcell. Lib. XXV. cap. V.

Si enim ad elucubrata a IVLIANO opera nos conuertamus, eorum ſubinde occurrit præclara apud Auctores illius & ſequentis æui, ac inferioris etiam ætatis, mentio. *Orationes* quidem ante & poſt imperium ab eo ſcriptas, & quo nomine *πατέρα πολλῶν λόγων*, *multarum Orationum patrem*, eundem vocat, tradit alicubi Libanius: alibi, Orationes ab eo conditas, antequam ſolus imperium obtineret; quarum in genere alio rurſus loco, tanquam quæ ſingulari arte forent elaboratæ; vti & *Epiſtolarum*, quæ Orationes adhuc illas vincerent, ſingulari cum laude idem Sophiſta, eiusque in arte dicendi magiſter, meminit. Ipſe vero in eadem funebri huius Auguſti laudatione, nominatim duas tangit eius orationes, quasque ille vna nocte ſingulas conſcripſerit: vnam nempe contra adulterinum Cynici Antiſthenis ſeu Diogenis, vt de eadem paullo ante, imitatorem, cuique Orationi contexendæ horas bidui ſubciſiuas ſe impendiſſe teſtatur ſub eius finem IVLIANVS; alteram, in laudem Matris Deûm: quæque duæ etiamnum huic operi leguntur inſertæ, & quas inter Imperatoris huius ſcripta retulit itidem Suidas. Meminit vero ipſe IVLIANVS Orationum, quas a ſe iuſſu Imperatoris, nempe Conſtantii, in nobilem freti coniunctionem elaboratas, ad Iamblichum mittit; quæ hodie inter eius opera non comparent: vti nec illa *Oratio acris & inuectiua*, quam probra in Conſtantium, vbi nempe ab eo deſciuerat, explanantem & vitia, ad Senatum Conſtantinopolitanum miſiſſe eundem tradit Ammianus Marcellinus. Conſcriptum vero ab eodem IVLIANO eatum rerum, quas contra Germanos per annos aliquot, ſumma virtute ac felicitate geſſit, & in ipſo quidem earundem actu, ſed qui iniuria temporum periit, commentarium

de Vita ſua pag. 44. Tom. II. Paneg. Iuli. p. 248. Orat. Funebr. Iulp. 330. Ibid. pag. 300.

Epiſt. XLI. p. 421.

Lib. XXI. cap. XI.

um, ex eodem prætetea Libanio diſcimus. Nempe vbi haud opus eſſe ait, vt res eas contra Barbaros a ſe geſtas eoram enarret IVLIANVS, *ἀλλ' ἀποχρήσει δῆναι τὴν συγγραφὴν, ἣν, αὐτὸς ὁ πράξας, συνέθηκας· ὁ αὐτὸς γενόμενος καὶ στρατηγὸς καὶ συγγραφεὺς, ſed ſatis ſuperque fuerit commentarium earum rerum, quas ipſe geſſiſti, a te conditum exhibuiſſe: ipſe, inquam, qui & dux exercitus & ſcriptor exſtitiſti.* In ineditis etiam eiusdem Sophiſtæ, quæ vltra mille & viginti exſtant in eodem Codice, in quo ipſa IVLIANI opera continentur, & de quo dicendi infra erit locus, eius rei mentionem fieri aliquoties video: vt Lib. I. Epiſt. XXI. ad illum nempe Cæſarem adhuc in eo terrarum tractu contra Barbaros militantem, *κάλλιστον δὲ, ὡς ἤκουον, τὸ ἐλάυνειν τε τὰς βαρβάρους, καὶ ΤΑΣ ΝΙΚΑΣ ΕΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ἄγειν· καὶ τὸν αὐτὸν ὄντως ῥήτορά τε εἶναι καὶ στρατηγόν. Ἀχιλλεῖ μὲν γὰρ Ὁμήρου ἔδει, καὶ Ἀλεξάνδρῳ πολλῶν συγγραφέντων· τρόπαια δὲ τὰ σὰ μνήμης τεύξεται τῇ τῶ σήσαντος Φωνῇ, pulcherrimum illud, vt audiui, inſequi Barbaros, & VICTORIAS SCRIPTIS conſignare; eundemque eſſe, reuera Oratorem, & belli Ducem. Achilles quidem Homero indiguit, Alexander autem multis Scriptoribus: tua vero tropæa, illius, qui ea erexit, voce poſterorum memoriæ mandabuntur.* Sic ille rurſus ad eundem Cæſarem Lib. IV. Epiſt. LX. *Διπλὴν ἀνήρησας νίκην· τὴν μὲν ἐν ὅπλοις, ΤΗΝ δὲ ΕΝ ΛΟΓΟΙΣ. καί σοι τρόπαιον ἔσηκας· τὸ μὲν ἀπὸ βαρβάρων, τὸ δὲ ἀπὸ ἐμῦ τῦ φίλυ· τυτὶ δὲ τρόπαιον ἥδιον τῷ κεκτημένῳ, duplicem conſequutus es victoriam: hanc quidem armis, ILLAM vero LIBRIS a te ſcriptis: & tropæum tibi erexiſti; illud quidem e Barbaris; iſtud vero a me, tuo amico: hoc autem tropæum ei, qui illud poſſidet, iucundius.* Ad *Miſopogonem* vero ſeu *Antiochicum*, quo dicacis populi contumelioſos ac ſcurriles in ſe ioeos, Satyrico vicisſim ſermone potius, quam alio vindictæ genere, vleiſci voluit, qui iam vnus ſummæ rerum præerat IVLIANVS, reſpexit, quod non obſeruarunt priores illius opuſculi editores, idem Antiochenſis Sophiſta, vbi agens de illis ſuorum ciuium in Principem maledictis ait, *καὶ παρὸν στρεβλῶσαι καὶ ἀποκτεῖναι, ΛΟΓΩ τὴν πόλιν ἀμύνεται, & quum liberum licitumque eſſet torquere atque interimere, ſcripto libro vrbem vlciſcitur.* Cujus lepidi alioquin libelli plures ex antiquis Scriptoribus, Gregorius Nazianzenus, Ammianus Marcellinus, Zoſimus, Socrates, quod viderant alii, addo & Suidas, occaſionem & argumentum memorant. Eiusdem pariter *Cæſares*, quo rurſus Satyrico ſcripto nihil venuſtius vel eruditius ad poſteros transmiſit IVLIANVS, haud præteriit, vt aliorum de eodem, præter Socratem & Zonaram, ſilentium mirari ferme ſubeat, Suidas. Nonnulla vero, quæ elucubrauit IVLIANVS ſcripta, adducit idem Grammaticus, quæ hactenus ex iis, quas ibidem recenſet, huius Principis commentationibus, deſiderantur: vnum, *περὶ τῶν τριῶν σχημάτων, De tribus figuris:* alterum *περὶ τῦ πόθεν τὰ κακὰ, κατὰ τὰς ἀπαιδεύτυς, Vnde ſecundum indoctos mala oriantur.* Quæ enim exſtat IVLIANI Oratio *εἰς τὰς ἀπαιδεύτυς κύνας, Aduerſus Indoctos* ſeu *Imperitos Canes*, de eo, quod memorat Suidas, argumento non agit; ſed tota in veræ Philoſophiæ natura explicanda, & conſentaneis eidem Cynicæ ſectæ, eiusque auctoris Diogenis, inſtitutis verſatur.

Paneg. Iuliani, p. 178.

In Iuliani Nitem pag. 307.

Qua VI. p. 180.

Aliud

Aliud insuper Iuliani scriptum tangit Suidas, *Saturnalia* nempe, quæ cum ibidem ab eius *Cæsaribus*, quod ad eosdem dudum monui, & viderat iam Petauius, aperte distinguit; tum nonnulla inde adducit, quæ in dictis Cæsaribus non leguntur, & quorum etiam Saturnalium meminit sub finem Orationis in Solem IVLIANVS. Adde, quod ad ejus de Nesibena obsidione commentarium, seu ad Orationes, quæ inter opera ejus, & principe quidem loco leguntur, primam ac secundam, lectorem, vti mox dicetur, ablegat Zosimus. Neque vero elucubrata ab eodem IVLIANO, quibus Christianam Religionem impie simul ac acerbe impugnauit, scripta, vti de CYRILLI, quod hoc opus itidem exhibet, aduersus eum Apologetico mox agetur, reticuit Libanius. De quibus autem singulis liquidius constare cuiuis poterit, ex ipsorummet Auctorum, quæ ad calcem huius Præfationis adponentur, verbis; qui illas nempe Augusti hujus Scriptoris, vel obiter commemorauerunt, vel etiam laude sunt prosequuti, lucubrationes. Neque enim alias adnotarunt, qui supersunt hodie veteres Auctores & Grammatici; nisi forte quod Epistolas omnis generis ab eo scriptas tradit Libanius, vt ex iis plures hodie desiderari, facile liceat statuere: aliquas alibi nominatim tangit, vti etiam Zosimus, de quibus paullo post dicetur, quæ inter reliquas huius Principis Epistolas hodie non leguntur. Mitto quod summæ venustatis & elegantiæ *Poëmata* ab illo condita, & adeo quidem, vt Oratores ac Philosophos arte Poëtica, immo admirabili quoque, eodem Sophista iudice, vocis concentu, superarit IVLIANVS. Vnde alibi de eodem refert, Philosophum Athenienſem, qui ad eum accesserat, in discessu munus ab illo accepisse, quod solus ex Imperatoribus dederit, nempe versus: etsi simile quid de Augusto fuerat iam antea memoriæ traditum. Exstant vero etiamnum, & quæ in hoc opere itidem leguntur, duo huius Imperatoris Epigrammata: vnum in vinum hordeaceum, alterum, quo organum describit: vtrumque, quod illius eo in genere facultatem satis prodit.

Orat. IV. p. 157.

in Juliani Necem p. 255.

in Juliani Necem p. 248.

Lib. III. c. IX.

Libanius Paneg. Jul. p. 248. Ibid. p. 240.

In Præfat. P. Martini

E quibus autem, & ex iis quidem, quæ ad hanc ætatem sunt prodita, & hoc volumine continentur, IVLIANI operibus liquet, ad quatuor classes eadem reuocari, *Orationes*, *Epistolas*, duos satyricos libellos, *Cæsares*, ac *Misopogonem*, & tandem quos *aduersus Religionem Christianam* conscriptos ab eodem libros, & a se grauissima disputatione confutatos, vnus ad posteros transmisit Antistes Alexandrinus. De *Commentario Belli Germanici*, qui iniuria temporum, vti de eo paullo ante, periit, iam non est agendi locus: aut de iis eius Orationibus, vel scriptis, quæ idem fatum subiere. Ex iis autem, quas adhuc hodie versamus, ORATIONIBVS, aliæ sunt, quæ CONSTANTII patruelis ac Imperatoris, a quo in Cæsarem fuerat adscitus, tum EVSEBIAE Augustæ, cuius beneficio seruatus, eamque dignitatem adeptus potissimum fuerat IVLIANVS, amplissima laude defunguntur. Quæ autem illas excipiunt, duæ IN SOLEM, ac IN DEORVM MATREM Orationes, seu, vt de priori sub eius finem loquitur, *Hymni*, ea occasione, quam eædem produnt, aut de qua aliunde constat, conditæ: prior nempe, vt ipse haud obscure in eadem innuit, tempore Ludorum INVICTO SOLI apud Romanos, exeunte Decembri, solemnium; & ab eo quidem, qui non vbique solum se in peculiari Regis magnique Dei Solis

Orat. IV. p. 158. Ibid. p. 156.

clientela conſtitutum tradit; ſed cui Aedem etiam in media Regia ab illo
In Necrm Jul. p. 250. Panegyr. Jul. p. 247. erectam docet Libanius. Alteram vero, occaſione ſuſceptæ a IVLIANO ad Deam Phrygiam expeditionis elucubratam, liquet ex eodem Sophiſta; de cuius autem vtriusque Orationis argumento, abſtruſo illo ſimul ac vaniſſimo, nonnulla differendi erit adhuc locus. Quæ vero eosdem Hymnos ſeu Orationes ſubſequuntur, ambæ CONTRA IMPERITOS, ſeu verius adulterinos, CYNICOS, qui a veris ſectæ illius placitis, & eiusdem auctorum moribus ac inſtitutis longe recederent, ſunt comparatæ. Prioris autem occaſionem & argumentum ſuppeditat itidem, non eo ſolum loco, quem ad eundem adduxit Petauius, ſed alio adhuc, quemque iam antea obiter adtigimus,
In Necrm Julianum p. 255. Tom. II haud minus notabili, Libanius: vbi nominatim ad Boſporum ea Oratione, eademque incredibilis venuſtatis plena, perſtrictum quendam ait, qui præ inſcitia ſe Diogenis imitatorem ferebat. Ex ipſo autem ſequentis Orationis lemmate, eiusque exordio, eadem redargui liquet alterius, Cynicum falſo ementiti, impios de Diis ac Religione ſermones, vitamque pariter & mores, a genuinis & ſalubribus Cynicorum inſtitutis ac moribus longe abhorrentes. De qua inſuper Oratione illud hic non eſt prætereundum, quod eandem non a IVLIANO conſcriptam ſolum poſt Conſtantii obitum, ſed habitam in-
Vid. Orat. VII. p. 205. & p. 223. ſuper, ipſemet teſtatum ab eius ferme initio & alibi in eadem reliquerit. AD SALVSTIVM, Galliarum nempe Præfectum, non alterum vero (vt bene iam ex Ammiano Marcellino notarunt, & qua de re ſilet Petauius, eruditi)
Vid. Jac. Gothofr. in Prosopog. Cod. Theod & Ant. Pagi Crit. Baron Præfectum Prætorio Orientis, ſcriptus eſt Sermo, qui dictis modo Orationibus adnectitur, CONSOLATORIVS; ob eundem nempe Saluſtium, Conſtantii iuſſu, a IVLIANI iam Cæſaris & in Galliis tum agentis latere auul-
p. 186. ſum, vt iſtud tangunt Libanius ac Zoſimus: & prior quidem, dum ſub *Phœnicis* nomine eundem indicat Saluſtium, quod vt Achillem Phœnix, prout id
Panegyr. Jul. p. 236. Lib. III. c. V. Lib. XXV. cap. V. erudite ad Ammianum iam vidit doctiſſimus Valeſius, ſic ipſe IVLIANVM præceptis imbuerat. Præclara certe eiusdem Saluſtii in ſe beneficia, ac in omnibus laboribus, periculis, ſtudiis, rebus gerendis, omni denique publicæ priuatæque vitæ actu, ſecum communionem prædicat, ac inde incredibilem quendam ob eius diſceſſum, quo intime adfectus eſſet, dolorem ibidem enarrat. Adeo, vt excellentis cuiusdam in eo faſtigio, ad quod iam euectus fuerat IVLIANVS, naturæ, quæ a cariſſimo vtiliſſimoque vitæ duce ac ſocio ægerrime diuelli vellet, imaginem, eadem Oratio nobis exhibeat. His adnectuntur duæ longiores EPISTOLAE; prima Ad THEMISTIVM, clarum ea ætate Philoſophum ac Oratorem; qua arduum maiusque humanis viribus imperandi onus, quibus ſubiaceat incommodis, aut officiis, vel præceptis; quam procul a tranquillitate, vmbra, otio, in præſens rerum diſcrimen, ad actionem, ad vim fortunæ prudentia temperandam, traducat principem; quid ſibi priuatim, vt ſe illi faſtigio haud imparem præbeat, incumbat; apud amicum, a quo iis de rebus fuerat prudenter admonitus, præclare ac opportune diſſeritur. Altera vero, AD ATHENIENSES EPISTOLA, ſeu de ſuſcepto imperio, ac inde contra Conſtantium expeditione, liber
In Necrm Jul. p. 285. Panegyr. Jul. p. 242. Lib. III. c. X. apologeticus, vti a Libanio, qui & alibi rurſus illius meminit, dicitur: & qualem ad Lacedæmonios quoque & Corinthios ſcripſiſſe IVLIANVM, teſtantur Zoſimus, & qui inde, ex ea nempe ad Corinthios ſcripta, quædam

addu-

adduxit verba, Libanius: innuitque ipſemet ſub finem huius ad Athenienſes Epiſtolæ, dum eadem *ad Communes omnium Græcorum ciues ſe perſcripſiſſe* ibidem perhibet. In FRAGMENTIS ſequentis ad Pontificem quendam Gentilem EPISTOLAE, quæ male in ſcriptis IVLIANI codicibus, ac in Vosſiano itidem, quo vſi ſumus, *Epiſtolæ ad Themiſtium* fuerat intexta, de hominum inter ſe communione, præſtanda in egenos beneficentia, ſimulacris Deorum colendis, qualesque eſſe deceat ſacerdotes, agitur: cuiusque poſtremi argumenti exſtat itidem, quæ haud paullo integrior, & primum a nobis conuerſa hic prodit, inter Iuliani Epiſtolas poſtrema. Duos vero omni ſummæ venuſtatis ac eruditæ elegantiæ laude conſpicuos libellos, CAESARES ac MISOPOGONEM, qui hæc proxime excipiunt, non iam tango: qui & alibi pridem ad eosdem Cæſares, in linguam Gallicam a me conuerſos ac illuſtratos, de illius ſcripti Satyrici natura, inſtituto, doribus, prolixe diſſerui. De MISOPOGONE, altero Satyrico itidem libello, ſeu de eius argumento, quaque occaſione ſit ille a IVLIANO conſcriptus, egerunt iam alii; & præter veteres, quos eam in rem adduxit Petauius, Auctores, addi poſſunt, qui elegantiſſimæ illius lucubrationis meminêre, quem paullo ante iam innui Libanius, ac Theodoritus. Subduntur vero iisdem libellis, a IVLIANO ſcriptæ ad varios EPISTOLAE, quarum nonnullæ ab antiquis etiam Scriptoribus memorantur. Agmen vero eædem claudunt in antiquis, qui hactenus reperiuntur IVLIANI codicibus: vt nuſpiam in iis conditi ab eodem aduerſus Chriſtianorum Religionem, & pro tuenda Gentilium impietate, libri, de quibus poſtea dicetur, compareant. Quam autem ſingularem cum eloquentiæ, tum doctrinæ laudem, IVLIANO Gentiles iuxta, ac, de quorum iudiciis minus licebit dubitare, Chriſtiani illa & proxima ætate ſcriptores, certatim tribuunt; vtramque luculenter eadem, de quibus modo egimus, quæque hoc opere connnentur, eius ſcripta nobis etiamnum produnt.

pro Arſ. p. 317. Tom. II. περὶ τῆς πρὸς τοὺς πάντων Ἑλλήνων πολίτας φιλοφροσύνης p. 287.

P. Martinius in præfatione.

Hiſt. Eccl. Lib. III. cap XXII.

Ac eloquentiam quidem quod attinet, quæ inſita IVLIANO a natura ad eam capeſſendam vis ac indoles fuerit, & quantum in ea, ſub præſtantiſſimis illa ætate dicendi magiſtris, ſtudii operæque poſuerit, liquidum ex iis, quæ de eius inſtitutione, Conſtantinopoli primum, dein Nicomediæ, ac Athenis tandem, eſt memoriæ proditum, ac obiter ſupra adtigimus. Quum vero eam artem tum profiterentur, qui vulgo Sophiſtæ, qua de re iam ante, appellari conſueuerant; & a quibus natiuus ille ac antiquus Atticæ venuſtatis lepos, quibusdam verborum arguiis, ac minus rotundo & æquabili dictionis genere, haud parum imminuebatur: hinc ad veterum illorum, quibus ipſæ quondam Athenæ inclaruerant, Oratorum normam, prouide ac diligenter ſuam dicendi ſcribendique rationem exegit IVLIANVS. Accesſit aſſidua, quemque totum, vt hæc ipſa eius ſcripta paſim arguunt, in ſuccum verterat, Platonis lectio: e qua orationis copiam, ſuauitatem, ac ſplendorem ſibi affatim comparauit. Vnde etſi clarum eſſet ea ætate, quem adoleſcens potiſſimum ſectabatur IVLIANVS, atque inter familiares, quod vel Epiſtolæ huic operi inſertæ luculenter oſtendunt, dein cariſſimum habuit, Libanii inter artis oratoriæ magiſtros nomen; haud parum tamen, ſi vtriusque ſcripta inter ſe conferas, infra diſcipuli caſtigatum, æquabile, ac elegans dicendi genus, reperietur declamatorius, & nimiam diligentiam ac curam, vel Photio iudice, redolens

lens Sophiſtæ Antiochenſis ſermo. Vt non immerito πρὸς θεὶς eidem IVLIANO, & quidem poſt eius etiam fata, palmam in illa ſua arte tribuat haud vno loco Libanius; dum & ῥητορικώτατος ſeu *eloquentiſſimus* ab eo dicitur, illiusque *Sermones* ſeu *Orationes* in ſumma eſſe admiratione; dum alibi ab Oratoribus legendum dicit eum, qui *& dicendi, & dicentem examinandi, eſſet adprime peritus:* & alio rurſus loco, de eius in Senatu facundia ait, eum modo pauca & ſuauia, modo imbribus ſimilia effudiſſe. Quibus conſentanea, & quo etiam nomine in arte ſua a IVLIANO, non in vmbra, non in forenſi, ſed in militari acie, in ipſo rerum diſcrimine, præuentum ſe non ſolum, ſed victum agnoſcit Libanius, in iis ineditis ad eundem Principem Epiſtolis, quarum iam ante facta eſt a nobis mentio, & quibus hæc continuo ſubdit, τοσοῦτον ΕΦΘΗΣ ΤΟΥΣ ΣΟΦΙΣΤΑΣ, οὐ τὰ ἔργα μόνον αὐτοῖς προστεθεὶς, ἀλλὰ καὶ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ, ἃς ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐποίησας, ΑΜΙΛΛΑΝ, *in tantum SOPHISTAS* (ſeu *dicendi magiſtros*) *ANTEVERTISTI; non res ſolum a te geſtas iis proponens, ſed IPSVM etiam CIRCA LIBROS, quos de rebus tuis condidiſti, CERTAMEN;* ac de ſe in altera Epiſtola nominatim, καὶ σοὶ τρόπαιον ἔστηκας, τὸ μὲν ἀπὸ βαρβάρων· τὸ δὲ ΑΠ' ΕΜΟΥ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ, *ac tropæum quidem tibi erexiſti, illud quidem de Barbaris, iſtud vero DE ME.* Cuius etiam in IVLIANO vis eloquentiæ ac ſuada, non in eius ſolum Orationibus elucet; ſed in aliis etiam eius ſcriptis, duobus maxime ſummæ venuſtatis ac elegantiæ Satyricis libellis, ac in Epiſtolis præterea, ſe paſſim exſerit; in quibus omnibus nulla in verbis nouitas, in dictione argutia, in oratione mollities aut redundantia, in ſententia obſcuritas; ſed cum maieſtate, lepore, decenti verborum ſtructura ac delectu, culta omnia, clara, & perpolita. Adeo vt quamquam iisdem ferme orationis virtutibus eadem ætate celebratus fuerit, cuius Orationes ad nos peruenerunt, idemque IVLIANO itidem familiaris, Themiſtius; nemo tamen, vt opinor, qui vtrumque, harum rerum haud imperitus cenſor, & qui quid Atticum ſonet nouerit, conferre paullo adtentius inſtituet, non IVLIANO Atticæ venuſtatis ac elegantiæ poniorem continuo laudem adiudicabit.

de Vita ſua pag. 41. λόγων δὲ οἷς τὸ θαυμάζεσθαι *Ibid.* *In Necem Iul. p. 257. Orat. Funebr. p. 299.* *Lib. I. Epiſt. XXI.* *Lib. IV. Epiſt. LX.*

Doctrinam vero diffuſam ac reconditam, eadem hæc IVLIANI ſcripta paſſim produnt: ſiue illius, quæ in accurata interiorum litterarum, antiquitatis, ac hiſtoriæ veteris notitia verſatur: ſiue alterius, quæ Philoſophiam, eamque a vulgi etiam ſtudioſorum cognitione ſubmotam, complectitur, &, qua arcana ſeu myſtica Gentilium Theologia continebatur, rationem tradit. Adeo vt haud immerito de IVLIANO, vt *erudito & ſtudioſo cognitionum omnium principe*, iudicium tulerit, qui næuos cæteroquin eius haud diſſimulat, grauis eique familiaris Auctor: aut e priſcis Oratoribus, Hiſtoricis, Philoſophis, nullum illius diligentiam effugiſſe tradiderit Libanius. Adde nec Poëtas, prout alibi hoc de eo memoratum ſupra elogium idem perhibet; quod Oratores, vnius ſapientiæ ſtudio; Philoſophos, oratoria facultate; Poëtica autem, ne & hac laude, vti iam de ea paullo ante, eum putemus caruiſſe, vtrosque ſuperarit. Vnde etiam hæc Mamertini Conſulis de eodem Principe verba: *tu exſtincta iam LITTERARVM ſtudia inflammaſti: tu PHILOSOPHIAM paullo ante ſuſpectam, ac nedum ſpoliatam honoribus* &c.

Ammian. Marcell. Lib. XXI. cap. I. *Legat. ad Iul. p. 257.* *Idem Panegyr. Iul. p. 248.* *Grat. Act. cap. XXIII.*

auro

auro gemmisque redimitam, in regali solio collocasti. Quæ autem magnifica nimis & adtentatorie, de Principe solo rerum potiente, in ipso iuuentutis flore, eoque præterea summe laudis cupido, dicta ab eius amicis & clientibus, videri forte nec immerito nobis possent; ni & ab aliis, qui ob derelictum ab eo & adflictum, vtrumque impie ac nefarie, Christianæ Religionis cultum, non ornandum eum sibi, sed omni potius probrorum genere infectandum credidere, testata ferme eadem forent; immo ni eius rei luculentam & certissimam fidem hæc ipsa eius opera nobis etiamnum facerent. Greg. Naz. Inuect. I. p. 58. 61. Socrates Lib. III. c. 2.

Ac priorem quidem illam doctrinæ supellectilem, qua quicunque haud tenuiter sed laute sunt instructi, vulgo eruditi censentur, quæque sub liberalium disciplinarum nomine, per omnes interiorum litterarum ac abditæ vel remotæ antiquitatis recessus, per veterum Auctorum ac Bibliothecarum forulos peruagata, lumen inde ac opes, seu thesauros verius, mutuatur; eam, inquam, in IVLIANO nemo vtique, qui non in eadem fuerit plane hospes, iure desiderabit. Ita ea facultas passim in omnibus eius scriptis, in singulis etiam paginis elucet, ita opportune simul ac perite inde orationi suæ vim ac splendorem arcessit, aut, quod ei præ manibus est, argumentum scite explanat ac illustrat; vt eo quidem in genere nullum, non illius solum ætatis, sed vel anterioris, aut quæ est eam proxime subsequuta, Auctorem eidem merito anteponas. Neque vero eam in rem huc adducam, quæ vel ad vnum eius libellum, *Cæsares* nempe, olim differui vel adnotaui: vt ex omni ac retrusa subinde veterum Auctorum, Oratorum, Historicorum, Poëtarum, Philosophorum penu, singula ferme aurei dicerem, si ab eo omnis exulasset impietas, illius scripti verba desumpserit, aut ad quæ erudite, ac citra pædagogicum fastum, adluserit IVLIANVS. Neque multum infra eam laudem, eiusdem ferme genii vel indolis *Misopogon*; vt vel ex adtenta eius lectione, cuiuis hisce litteris vel mediocriter tincto, aut præter Petauianas ad eum curas, ex adnotatis etiam ad eundem nostris, vberius liquere cuiuis poterit. Verum neque illis liberalis ac elegantioris doctrinæ ornamentis, vel præsidiis, aliæ huius Principis lucubrationes, *Orationes* nempe & *Epistolæ*, destituuntur. In iis vtique singula ferme, veteris alicuius & melioris quidem notæ Auctoris vel Sapientis, Homeri, Socratis, Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, Plutarchi, aliorumue illius ponderis ac famæ testimoniis comprobantur; aut prisci laudatique Legislatoris, Solonis, Lycurgi, Zamolxidis, iurisque Romani conditorum, scitis & auctoritate firmantur; aut petitis e veteri Persarum, Græcorum, Macedonum, Carthaginiensium, Romanorum historia, aut ex eorum subinde ritibus, exemplis: vel delibatis ac sparsis, sed manu prouida, e Tragicorum, Lyricorum, aliorumue id genus Poëtarum lectione floseulis, elucidantur passim ac illustrantur. Quorum omnium ratio, vel e nostris, quæ ad primam Augusti huius Scriptoris Orationem hic demum, qua de re infra, prodeunt, Obseruationibus elucet; ex iis vero, quæ ad reliqua eiusdem opera cum Deo proxime subsequentur, adnotatis, plenius longe ac liquidius constabit: illudque a se vere adimpletum, quod alicubi obseruat, *iuueni* nempe *alimento copioso ac sincero, quod ex veterum monumentis percipitur, opus esse.* Adeo, vt quam largiter fuerit disciplinis illis liberalibus, & a Philosopho quidem, vt ipsemet id alicubi testatur, imbutus; seu quantum sub insigni illo

τροφῆς δὲ μᾶλλον τῆς ἐκ τῶν παλαιῶν γραμμάτων Orat. III. p. 124.

Ivlian. VII. p. 235. earundem optimarum artium doctore se extulerit, haud immerito testatum reliquerit Antiochensis Sophista, iis verbis, quæ ad memoratum Iuliani locum indicta reliquit Petauius; quæ autem e modo dictis haud parum fidei ac lucis mutuantur. Exstant nempe ea in Libanii ad hunc Principem Legatione:

pag. 157. Tom. II. ἀλλ' ἀνὴρ Λακεδαιμόνιος, ἱερεὺς δικαιοσύνης, ἡγεμὼν παιδείας, εἰδὼς, εἴπερ τις, τῆς Ὁμήρου γνώμης τὰ ἀπόῤῥητα, καὶ σύμπαντός γε περὶ τὸν Ὅμηρον χορόν. ὃν ἐδέξω μὲν νέος ὤν, ὡς εἰκὸς, τοῦ τηλικούτου. ἐπίσασαι δὲ νῦν, ὡς εἰκὸς, τὸν φιλοσοφοῦντα. καὶ μὴν καὶ ΡΗΤΟΡΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ, καὶ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ, πολλῶν πραγμάτων ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ. ὧν ὁ πόνος οὐδὲν τῶν ἀρχαίων ἀφῆκεν ἀγνοηθῆναι· προσπεριείληφας τοῖς ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ χρησίμοις, *sed virum Lacedæmonium* (Nicoclem nempe, vt aliunde constat) *iustitiæ sacerdotem, ERVDITIONIS DVCEM, qui, si vllus vnquam, Homericæ mentis arcana, & vniuersi addicti Homero chori, nouerat; tu iuuenis adhuc accepisti, vt par fuit, tanto vsu & doctrina præditum: audis vero nunc, vt te decet, philosophantem. Quia ORATORES etiam omnes, & HISTORIARVM scriptores, multarum rerum doctores, quorum labor nihil de antiquis rebus sinit ignorare: quæ singula perceptis a te e POETARVM lectione vtilitatibus adiunxisti.*

Libanius de Vita sua p. 22. Socrat. Lib. III. c. 1.

Iis autem ea subdit continuo Libanius, quæ singularem IVLIANI, in altero illo doctrinæ ac sublimioris quidem genere, præstantiam abunde prædicant. Ait enim, exquisitæ eius in liberalibus disciplinis, omnisque generis Auctoribus, qui eas excoluerant, peruoluendis industriæ ac diligentiæ, *apicem a diuinis illis viris, Socrate, Pythagora, Platone impositum, & ab omnibus, quotquot ab illo fonte emanarunt, riuulis: horum enim nullum effugisse eius intelligentiam; sed illos, eam ingressos, pulcram eandem & generosam effecisse.* Haud vana vero esse, aut a Sophista adsentatorie demum dicta, hæc de Imperatore philosopho elogia, cum e grauissimis aliorum eiusdem ævi, & qui IVLIANO cæteroquin minime fauebant, iudiciis; tum ex ipsis eius operibus, vt id paullo ante iam innui, liquidum fit ac manifestum. Philosophiæ certe, haud minus quam eloquentiæ, aliarumue bonarum artium studiis, eum a pueritia vacasse, tradunt præter Gentiles, eique coæuos Scriptores, Libanium, Ammianum Marcellinum, Eunapium, Victorem in Epitome, Gregorius Nazianzenus, Socrates, Sozomenus, aliique. Ac *Maximo* quidem Ephesio, eique Cynico, vti liquet e IVLIANI ad eundem Epistola, summo autem ea ætate Philosopho, Nicomediæ primum dedisse illum operam, referunt iidem Socrates & Sozomenus: quod tamen in Ionia, in quam ille adolescens se contulerat, ac vbi agebat Maximus, ab eo factum memorant Libanius & Eunapius. Alium vero *Maximum* Philosophum, nempe ex Epirota seu Byzantium fuerit, refert, quod supra obiter adtigi, Suidas, quo doctore vlus sit Iulianus, quique ei commentarios aliquot philosophicos nuncupauerit: quum tamen eundem, non ab illo Maximo Byzantio, sed ab Ephesio, Philosophiæ rudimenta percepisse, aperte tradat Socrates: neque in hujus IVLIANI rebus alterius Philosophi *Maximi*, præterquam huius *Ephesii*, non vero *Tyrii*, prout perperam in notis ad Libanium, vt cum Plinio loquar, marginatis dicitur, seu quem ille in Philosophia ducem ac magistrum sit nactus, facta occurrat mentio. Vnde præter Scriptas ab ipso, quæ etiamnum exstant, & in

ἄγαμαι σοφοῦ τὰ ἐκείνου θεάματα, Σωκράτους, Πυθαγόρου, Πλάτωνος ἐξηγήσασθαι Legat. ad Iul. p. 257.

Panegyr. Iul. p. 171. 176. & p. 223. Lib. XVI. cap. V. in Maximo p. 81. Socrat. l. 3. 38. & 61. Lib. III. c. 1. Lib. V. c. 11. Epist. XXVIII. p. 412. Panegyr. Iul. p. 171. in Maximo p. 90. in Μάξιμος. Lib. III. c. 1.

pag. 175. Tom. II.

hoc

hoc opere leguntur, ad eum Epiſtolas; in quibus, quanti is eundem *Maximum* fecerit, vt *quamdiu ille abeſt, vita frui non poſſit, niſi quatenus litteras eius legit*, abunde oſtendit; alibi eundem, a quo nempe Philoſophicis diſciplinis fuerit primum imbutus, inſigni ornatum elogio deſignat, μεθ' ὃν ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς Φιλοσοφίας ἦλθον, ὑπ' ἀνδρὶ τελεσθησόμενος, ὃν ἐνόμισα τῶν κατ' ἐμαυτὸν πάντων διαφέρειν, *a quo* (nempe Nicocle Grammatico, de quo paullo ante) *ad Philoſophiæ veſtibulum me contuli, vt ab eo viro ſacris initiarer, quem omnium ætate mea præſtantiſſimum eſſe iudicarem*, quemque mox Φιλοσοφώτατον nuncupat. Hinc de eodem *Maximo*, a Valente poſt Iuliani fata capitis damnato, tradit Ammianus Marcellinus, *neque ita multo poſt MAXIMVS ille Philoſophus, vir ingenti nomine doctrinarum, cuius ex vberrimis ſermonibus ad ſcientiam copioſius IVLIANVS exſtitit Imperator.* Ne ea iam adducam, quæ de eodem, vt præſtantiſſimo illa ætate Philoſopho, ac Iuliani doctore, ex ineditis Libanii Epiſtolis iam adduxit ad Socratem, vbi is de eo agit, doctiſſimus Valeſius; & quibus plura e codice, qui adhuc nobis eſt præ manibus, Voſſiano, & de quo facta iam ante mentio, in quo plures inter alias leguntur Antiochenſis illius Sophiſtæ ad hunc *Maximum* Epiſtolæ, liceret huc adferre. Vt de alio adhuc eadem ætate *Maximo* Philoſopho, ſed Chriſtiano, nihil dicam, ad quem exſtat Athanaſii Epiſtola: ſeu alius, ſeu idem, quod vero propius videtur, cum illo fuerit *Maximo* Alexandrino, qui e Cynico Chriſtianus, Baſilii & Gregorii Nazianzeni Epiſtolis ac Orationibus primum celebratus; dein inimicitiis cum eodem Gregorio ſuſceptis, ambitione ac ſchismate, cui occaſionem dedit, priorem famam haud parum decoxit. Addendi cæteroquin *Maximo* illi *Epheſio*, alii celebres eodem æuo eiusdemque gentis Philoſophi, *Aedeſius*, *Chryſanthius*, quos itidem adoleſcens ſectatus eſt, eorumque conſuetudine in Ionia vſus IVLIANVS: ac præter hoſce vel maxime *Priſcus* Epirota, cuius aduentum a ſe cupide expectari, teſtatur ipſe in Epiſtola ad Libanium; & ad quem alia exſtat eiusdem Principis Epiſtola, quæ non ad Libanium, ſed ad *Priſcum* ſcripta in aliis antiquis codicibus legitur. Eundem vero *Priſcum*, iuxta *Maximum*, ad ſe iam Imperator accerſiuit; quosque ambos inter familiares, & expeditionis etiam Perſicæ comites, ad fatalem vsque vitæ exitum ab eo retentos, ab Eunapio & Ammiano Marcellino liquet: immo quem *Maximi*, qui cum eo aſſidue verſaretur, diuinationibus fuiſſe adductum, vt Perſarum ſupplicationes reiiceret, tradit Socrates. Neque vero hic prætereundus is, cui in hisce operibus præ aliis aſſurgit, immo quem ſupra humanæ ſortis faſtigium extollit, cuiusque clariſſimum tum erat nomen, *Iamblichus* nempe: quem ait *Solis inſtar, ſapientiæ ſuæ radios in omnes effundere*, ac inde *commune orbis terrarum lumen* vocat; modo, *animarum medicum*; modo, *ad cuius tunicam vellet adhæreſcere, nec ab eo vllo vnquam tempore diuelli.* Adde, de quo alibi dicit, eum tempore quidem, non vero indole, Platone poſteriorem exſtitiſſe; quemque non *magni* ſolum *herois* ornat ibi elogio, ſed alio loco *Mercurium ſuum* vocat, cuius *adyta ſalutare, & ſimulacra complecti geſtiat.* Accedit, quod non viuis ſolum, qui præ cæteris emincre illo æuo credebantur; ſed mutis etiam priſcæ memoriæ, quique famæ in his diſciplinis ſeu ſapientiæ arcem ante tot retro ſecula occupauerant, doctoribus ſe erudiendum, quod ipſemet alicubi obiter

Epiſt. XV. p. 383.
Orat. VII. p. 235.
Lib. XXIX. cap. I.
ad Lib. III. cap. I. p. 30.
pag. 162. Tom. II.
videEunapium in Maximo p. 85. 90.
Epiſt. III. p. 374.
Epiſt. XLII. p. 425.
Vid. Liban. pro Ariſtoph. p. 115. in Maximo p. 101.
Lib. XXV. cap. III.
Lib. III. c. XXI.
Epiſt. XXXIV. p. 406.
Epiſt. XL. p. 419.
Epiſt. LX. p. 448.
Orat. IV. p. 146.
Epiſt. LIII. p. 439.
Orat. VII. p. 235.

Orat. Funebr. in Iul. p. 257. innuit, tradiderat; eosque iugi & adtenta lectione penitus imbiberat IVLIANVS. Hinc modo *Platonis scripta perscrutatus* a Libanio dicitur: modo Ibid. p. 265. *genus omne Philosophorum in se collectum habuisse:* modo Panegyr. p. 133. *eum artem persuadendi populos oratoriam, & sapientiæ studium ita conciliasse, vt mentem sublimiorem efficeret, rerum sublimium cognitione:* modo, vt de eo Ammianus, Lib. XVI. cap. V. *per omnia Philosophiæ membra prudenter disputando cucurrisse.*

Cuius autem rei certiorem adhuc fidem hæc eius opera perhibent. vid. Orat. VI. p. 184. &c. Ita enim passim Philosophiæ laudem ac vim in iis prædicat, naturam explicat, diuinam originem tangit, primos eius auctores vel duces, aut insigniores quondam doctores celebrat, ita eius studio non solum se incensum, sed amore omnes inflammatos cupit; vt ea quidem in re singularem sublimis animi, erectæque supra ætatem indolis præstantiam, omnino prodiderit. Hinc memorati ab eo, nec infrequenter, in his eius scriptis, Pythagoras, Socrates, Plato, Aristoteles, Theophrastus, Zeno, Democritus, Heraclitus, Epicurus, Diogenes, Antisthenes, totidem sectarum principes: & quorum de primis rerum principiis; de Deo, vno omnium opifice, eoque summo Bono; de diuina & æterna eius essentia; de humanæ feliciratis summa, in Dei cognitione; de nominibus diuinis; de animæ natura, vel partibus; de ratione duce; de vnico Philosophiæ capite ac fine, se ipsum nosse; aliisque id genus doctrinis, scita tangit, dicta explanat, sententiam laudat, aut quandoque etiam refellit. Præ reliquis autem Plato, quem vt Philosophorum Deum venerabatur, & quem non diuinum duntaxat, sed a Diis ortum dicit, vtramque, quod aiunt, in his eius operibus paginam facit; vt se totum illum, quod de eo iam ante a nobis dictum, vere in succum conuertisse luculenter ostendat. Hinc etiam ea, quæ sint ab Aristotele tradita, non omni ex parte perfecta ait alicubi, nisi cum Platonicis, quod ætatis illius philosophandi genus, vt aliunde notum, exstitit, coniungantur. Immo non Græcorum solum, sed Phœnicum etiam & Chaldæorum, Philosophiæ seu Theologiæ verius adyta se penetrasse, in iisdem prodit. Adeo vt omni laude prædicari meruisset incredibilis illa tam excelsi fastigii Principis, in præclara sapientiæ studia incumbendi, cupiditas; si modum eadem habuisset, nec vltra præscriptos tam præclaro instituto fines esset longius euagata.

Orat. IV. p. 118. Orat. V. p. 162. Orat. IV. p. 146. Orat. V. p. 172.

Inciderat nempe illa ætas, in qua Christianæ Religionis lumen, discussa tandem inueteratæ quamquam impietatis caligine, se late iam ac aperte diffundebat, in viros, qui Gentilium sacris mordicus propugnandis intenti, trita philosophandi via, vt vulgari, nec eam in rem satis valida, relicta, sublimiorem longe & magis arcanam, tanquam instituto illi suo longe opportuniorem, sectari & profiteri inceperant. Quam in rem præuiis θεουργικοῖς, vt eadem vocarunt, ac ea tangit alicubi his quoque initiatus IVLIANVS, quibusdam sacris & mysticis purgationibus, accedente nonnulla silentii religione, abditam illam rerum diuinarum ac humanarum scientiam, profanis vulgo incognitam, discipulis demum suis ac alumnis interioribus recludebant. Hinc θειασμὸς, seu *diuinos adflatus* præ se ferentes, seque in Deorum consilium & contubernium, vt de illis ea ætate sapientiæ huius sublimioris consultis loquitur Gentilis ipse Eunapius, receptos, fidem iidem sibi ac venerationem apud incautos, vel imperitos, vel superstitiosos, & a fide Christiana auersos, facile

Orat. V. p. 173.

In Aedesio p. 74.

facile aucupabantur. Cuius ſcientiæ, ſeu diuinioris cuiusdam & occultioris Philoſophiæ, princeps eo tum ævo inclaruerat, de quo paullo ante, Chalcidenſis Iamblichus; cuius θειασμὸς ſeu *adflatus* ei peculiares tradit in eius vita idem Sardianus Sophiſta. Exſtat autem & verſatur hodie in eruditorum manibus, viri inter Anglos eximii labore ac induſtria vulgatus ante annos haud ita multos Græce ſcriptus ab eodem Iamblicho de Myſteriis liber: quo myſtica illa, non Græcorum adeo, quam Chaldæorum partim, partim Aegyptiorum veterum, ac inde ad Phœnices & Syros propagata, de Diis, de eorum natura & ordine, de vero & arcano eorum cultu, ſacrificiorum ratione & efficacitate, diuinationum cauſis & generibus, & de Geniis inſuper ſeu Dæmonibus, occultior ſcilicet doctrina traditur & explanatur. Quibus etſi conſentanea quædam, maxime de Deorum natura, de primo rerum principio, de Dæmonibus, aliisque id genus, e doctore ſuo hauſta, exſtarent in Platonicorum, qui tum exſtabant, Plotini maxime, eiusque diſcipuli Porphyrii, libris; totum illud tamen *Theurgiæ*, vt eam vocabant, horumque θειασμῶν, & quæ eorum beneficio operarentur noui illi ſapientiæ diuinioris myſtæ, vis & ratio erat ferme Græcis ignora, aut nec dum fidem & ſectatores idoneos nacta. Quod vtique vel e Porphyrii, cui librum illum de Myſteriis oppoſuit Iamblichus, Epiſtola, ac præterea ex Euſebii, Gentilis Philoſophi, ad hunc IVLIANVM ea de re apud Eunapium verbis, quibus eum nempe, ne id genus Maximi Philoſophi *deliramentis*, vt eadem vocabat, ac *præſtigiis* continuo fidem daret, ſed fruſtra, voluit dimouere, abunde licet colligere. Haud eo minus, etſi non absque negotio, & poſt elapſum demum aliquod temporis, vt id alibi tradit idem Eunapius, ſpatium, diſcipulos & ſectatores reperit Iamblichus; interque eos ipſum, a quo IVLIANVS philoſophicis, vt ea de re paullo ante, diſciplinis eſt imbutus, Maximum Epheſium. Liquet id ex eodem Eunapio, præter indicata iam Euſebii Myndii apud eundem verba, in vita huius Philoſophi, ἦν δὲ ὁ Χρυσάνθιος ὁμόψυχος Μαξίμῳ τὰ περὶ θειασμὸν συνενθυσιῶν, *erat autem vnanimis cum Maximo Chryſanthius, quoad diuinos afflatus, & edendas illo cœleſtis mentis inſtinctu operationes;* & e ſequentibus ibidem plenius de eodem Maximo, iisque, quæ θειασμῶν illorum beneficio patraret, factis, ſeu præſtigiis. Quibus etiam captum adeo ac deditum tradit Philoſophicis tum ſtudiis in Ionia intentum, eumque adhuc adoleſcentem IVLIANVM idem, Gentilis alioquin & ſummus eius admirator, Chriſtianæ vero Religionis irriſor Sophiſta; vt valere iuſſo, qui eum ab illis Maximi huius præſtigiis auocare, vt paullo ante diximus, voluit, etſi Ethnicus itidem foret ac Philoſophus, memorato Euſebio, ſibi detectum, quem quærebat, eidem continuo regeſſerit; moxque Epheſum ad Maximum profectus, *ab eo totus pependit, & vniuerſam viri doctrinam mordicus retinuit.* Cuius etiam rei fidem inſuper facit, quod eiusdem Maximi, dum in Ionia apud eum verſaretur, de his, qui vniuerſum hoc condiderunt & conſeruant, doctrina permotum, *effractis leonis more vinculis, errore excuſo & caligine liberatum, veritatem loco ignorantiæ percepiſſe*, hoc eſt, eiurata clanculum fide Chriſtiana, Gentilium impietatem amplexum IVLIANVM tradat Libanius: quodque eundem Maximum, vbi aliquot poſt annis ſolus imperio præfuit hic Princeps, Conſtantinopolim, vt ea de re iam

Eunap. in Iambl. p. 47.

ἐπὶ μανίαις τισὶς ὑφιέμενος in Maximo p. 89. ἕνα μόγις τις χρῶτο ὑπὸ τῶν ἐμπλεκομένων ἐν ἀσαφείαις διατάσεσι, καὶ συμπεριτρέπων τῷ χρείττονι in Aedeſio p. 37. in Maximo p. 86.

ἐξαπίνης τε τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἀπὸ ἀνεῖλε τὸν ὅλον σοφίσματος ἄχετο in Maximo p. 90. Panegyr. Iul. p. 175.

ante, continuo ad ſe accitum, inter intimos familiares, ad vltimum vitæ exitum penes ſe habuerit. Qua ratione inſuper factum, vt memoratus ſupra doctrinæ illius de Diis, eorumque natura, cultu, ſacris, apparitionibus, ſeu Gentilium Theologiæ occultioris ac ſublimioris princeps Iamblichus, eo in pretio & loco ſit ab eodem IVLIANO habitus; e cuius etiam libris ſe myſteriis illis initiatum, eaque, quæ de hiſce diſſerit, edoctum tradit ipſemet in Oratione de Sole, τὸν Χαλχιδέα Φημὶ τὸν Ἰάμβλιχον ὃς ἡμᾶς τά τε ἄλλα περὶ τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ δὴ καὶ ταῦτα διὰ τῶν λόγων ἐμύησεν, *Chalcidenſem Iamblichum dico, qui cum alia in Philoſophia, tum hæc ipſa nos arcana libris ſuis edocuit*, ſeu *iis nos initiauit*. Quibus gemina alibi adhuc in eadem Oratione leguntur, vbi ſe myſtica illa, eaque deprompta e Phœnicum Theologia, a Iamblicho dicit, *pauca* nempe *de multis accepiſſe*. Accesſit hiſce duobus occultæ illius ſapientiæ, ſeu vaniſſimæ potius ſuperſtitionis ac impietatis, quibus mordicus adhæſit, vt de eo dicentem vidimus Sardianum Sophiſtam, IVLIANVS, doctoribus, Athenienſis illo ævo hierophanta, ſeu Eleuſiniorum ibi ſacrorum antiſtes. Qua de re audiendus eſt idoneus rurſus nec ſuſpectus vtique Auctor, idem nempe Gentilis, Eunapius; qui vbi IVLIANVM Maximo, illique, vt antea vidimus, quoad id genus doctrinas diuinosque adflatus ὁμοψήφῳ Chryſanthio, in Ionia vacaſſe aliquamdiu tradidiſſet, addit, ὡς δὲ καὶ ταῦτα εἶχε καλῶς, ἀκέσας τὶ πλέον εἶναι κατὰ τὴν Ἑλλάδα, παρὰ τῷ τῶν θεῶν ἱεροφάντῃ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὁξὺς ἔδρομε. paullo poſt, τότε δὲ ὁ μὲν ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ τῷ θειοτάτῳ ΙΕΡΟΦΑΝΤΗ συγγενόμενος, καὶ ΤΗΣ ἐκεῖθεν ΣΟΦΙΑΣ ἀρυσάμενος χανδὸν, *vt vero pulcre iſtic fuit inſtructus IVLIANVS, vbi intellexit PLVS ALIQVANTVM latere in Gracia apud HIEROPHANTAM, Eleuſiniorum ſacrorum antiſtitem, velociter illuc accurrit*: dein, *tum temporis IVLIANVS diuinisſimi Antiſtitis familiari vſus colloquio, & EXPLETVS SAPIENTIA, quam affatim INDE hauſerat*. Quibus paullo poſt addit, IVLIANO in Galliis, ad quas pacandas fuerat cum Cæſaris poteſtate miſſus, hærente, e Græcia accitum ab illo eundem Athenienſem ſacrorum Antiſtitem, *cum quo remotis arbitris nonnulla ſolis ipſis cognita peregerit; quum cæteroquin omnes lateret, quod Deorum cultui foret ipſe addictus*.

in Maximo p. 90.

Ibid. p. 93.

Ibid. p. 94.

Vt minus vtique mirum videri debeat, hiſce doctrinis, ac a talibus earundem triumuiris, imbutum ab adoleſcentia IVLIANVM, a ſalutari veri Dei cognitione, ad exitioſum Deorum, ſeu Idolorum verius, cultum deſciuiſſe, illiusque vel impietatis, vel ſuperſtitionis, vel vaniſſimæ, qua ſe ſupra vulgus efferre voluit, ipſe, vti eundem a Gentili Scriptore appellatum diximus, *laudis immodica cupidus*, expreſſa reliquiſſe veſtigia, non in iis ſolum libris, quos aduerſus Chriſtianam Religionem ſcriptos, a Cyrillo autem editos maiori exparte, & confutatos, hic reperiet Lector, ſed ſubinde in iis etiam operibus, quæ ſub eius nomine vulgata hic itidem prodeunt. Mitto nefandas artes, νεκυομαντείας, impuri ſanguinis lauacro initiatum eundem Gentilium ſacris; puerorum & virginum ad animarum euocationem, diſſecta in abditis palatii receſſibus corpora; quæ de eo vel vera vel incerta fama prodita, a ſanctiſſimis viris, meritiſſimo Deſertoris illius odio, poſt eius mortem ſunt in litteras relata. Ad ea enim hic demum reſpicimus, quæ ab ipſis inter Gentiles, quique eius cæteroquin laudes ac virtutes mirifice extollunt, Scriptoribus

Aut. Vict. in Epitome.

Gregor. Naz. Στηλ. p. 91.

Cryſoſt. Orat. in S. Babyl. p. 491. Tom. V.

ſunt

sunt de illo testata; aut quorum hæc ipsa, quæ ille posteris consignauit, ingenii doctrinæque suæ monumenta, fidem etiamnum præstant. Adeo vt quamquam Platonis lectione, de Diis, de Dæmonibus, de animarum statu, ad Deorum cultum traductum eundem IVLIANVM, tradat alicubi Libanius; eidem Platoni autem, quod iam antea diximus, adsurgat is passim in his operibus, multa inde loca in eadem transferat, aut a semet prodita, eius dein auctoritate tueatur; aut vero petita inde dogmata, præterito eorum auctore, adducat: haud semel tamen ab eius placitis recedendum sibi, aut sublimius quid & occultius, quodque diuinum illum Platonem fugerit, e mystica illa ac diuiniore, quam aliunde, vt paullo ante vidimus, hauserat, Philosophia seu Theologia, adde, & pro concessa etiam sibi, singulari scilicet, Deorum munere, gratia, ac repentino quodam adflatu, quamquam dubitanter & caute, propalanda censuit. Vnde alibi quoque, se insanientem velut ac Bacchico furore correptum, nescio quæ arcana effudisse: *bouem* proinde *linguæ*, quod vtinam frequentius & adhuc opportunius factum ab eo foret, *sibi deinceps imponendum* tradit. Hinc vanissima illa, ne quid asperius dicam, de Sole Oratio: in qua de eo, vt qui ab vno quidem ac æterno Deo, sed ab æterno processerit & consistat, eique simillimus, aliorum præterea Deorum *νοερῶν* seu *intelligentium* dominus ac princeps; a quo etiam vt *δημιεργῷ* mundus sit ab æterno, citra vllam productionem, procreatus; ac deinceps futurus itidem æternus; & a quo idem perpetua eius prouidentia, totumque humanum genus regatur. Adde, qui non manifestis solum viribus, seu apparens eius *δίσκος*, (prout alibi in libris eius aduersus Religionem Christianam, *ὁ φαινόμενος τοῖς ὀφθαλμοῖς ἥλιος, τὸ νοητὸν καὶ μὴ φαινόμενον, apparens oculis Sol, intelligibilis & non apparentis* imago dicitur) totam naturam mouet, agitat, fœcundat; sed Rex nempe & Deus magnus, seu *φῶς νοερὸν*, cuius ingenita sit substantia, in animos, quos ipse procreauit, illabitur, iudicium iis largiens, iustitia regens, & splendore suo eosdem collustrans: immo, qui arcana & diuina quadam virtute, in septem illius radiis insidente, felices animas corpore solutas in sublime prouehit, sibique comites in æternum adiungit. Quomodo nempe aut Sol iam olim in Orphicis, seu Onomacriti desumptis inde *τελεταῖς*, *ὄμμα δικαιοσύνης*, *oculus iustitiæ* dicitur; aut eundem similiter *ἑπτακτίνα*, *cum septem radiis*, a Theologis dictum, notat, eiusdem Theologiæ in Timæum Platonis mysta, Proclus, *τὸ παιδευτικὸν καὶ* ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ ΤΩ ΗΛΙΩ, *παρ' ὧ καὶ ἐγκόσμιος* ΔΙΚΗ, *καὶ ὁ ἀναγωγεὺς, καὶ* Ο ΕΠΤΑΚΤΙΣ (non, vt illi male, sicut in aliquot Iuliani codicibus, sed nullo sensu, *ὁ ἑπτάκις*) *κατὰ τὰς θεολόγους, quod vero ad institutionem facit, ac IVDICIALE, SOLI tribuitur, apud quem mundana IVSTITIA, & qui vim euehendi habet, quique iuxta Theologos SEPTEM HABET RADIOS.* Quomodo *ἡ πρὸς τὸ νοητὸν πῦρ ἄνοδος, ad ignem intelligibilem*, Φῶς nempe illud *νοερὸν solem intelligentem* aut *intelligibilem*, de quo Iulianus, *adscensus* in hac etiam vita, perfecta nempe virtute, a Iamblicho traditur: aut, ab eodem IVLIANO alibi in Sole, dum vitam agit, quærendum sibi portum & perfugium; quando vero vita excedit, eum *cum bona spe* sibi propitium ducem constituendum, Mercurio scilicet monitore, obseruat. De qua tamen, quod hic non erat præter eundum, IVLIANI post hanc vitam, seu ad Deos migraturi, quam & alibi adhuc tangit, *bona*

Orat. Funebr. p. 465

Orat. V. p. 174.

vid. initium Orat V. p. 158.

Orat. VII. p. 218.

Cyrill. Lib. II p. 65.

Orat. IV. p. 151.

Orat. V. p. 170.

Lib. II. p. 81

de Myster. §. III. p. 104. in Cæsaribus p. 336.

Orat. V. p. 180.

bona ſpe vel *fiducia*, ac proinde de tota hac ſublimiori Theologia, quis fuerit eius in vitæ exitu ſenſus, docebit Gentilis, eiusque alioquin laudator ſummus, Ammianus Marcellinus, *IVLIANVS moribundus, cum Maximo & Prisco Philoſophis, ſuper animorum immortalitate PERPLEXIVS diſputans.* Ad quem cæteroquin Solem, reliquos etiam illos Gentilium Deos reuocat, Iouem, Apollinem, Martem, Bacchum, Aeſculapium, Mineruam, Pronœam, Mercutium: quod ab aliis itidem factum, non e Macrobio ſolum, Prophyrio apud Euſebium, aliisque antiquis mythologis, ſed e variis inſuper ac priſcis, iisque ſymbolicis apud varias gentes Solis, aliorumque id genus Numinum, quæ protulerunt ſubinde ac illuſtrarunt viri docti, ſimulacris, conſtat; quo autem nomine abſurdam ac ineptam eandem, ac de Sole nominatim, phyſiologiam merito redarguit Euſebius. Mitto quod prioribus conſentanea in eadem huius παραβάτυ de Sole Oratione leguntur: cœlum nempe innumerabili Deorum multitudine ab eodem Sole eſſe completum: aut de eodem in tribus, quos obit in cœlo, orbibus, tres Gratias gignente: de triplici Gratiarum e cœlo influxu, e circulis nempe quadrifariam in cœlo diuiſis; ac vnde is quadripartitam immittat annuarum tempeſtatum gratiam: quæ quidem, vt ipſemet id ſibi tribuit, ſubtilius ſcilicet tangit. Hæc omnia partim e Platonica Philoſophia, quod vel docebunt e Chriſtianis Clemens, Origenes, Euſebius, Dionyſius ille Pſeudareopagita, aliique; partim e veteri Chaldæorum ac Aegyptiorum Theologia, vt id ſuis oſtendetur locis, ac e Iamblichi, a quo is eadem ſe accepiſſe fatetur, deperditis de Diis, vel de illa Chaldaica Theologia, quorum ſit apud veteres Auctores mentio, aut vero qui etiamnum exſtant de Myſteriis, libris hauſta: quam vana ſint, ac vere, vt cum Comico loquar, ἀνδρὸς μετεωροφένακος, quod vel facta eorum mentio ſatis ſuperque euincit, iam non dicam: ſed quam minime illum decerent, cui verus & ἀφανὴς Sol Iuſtitiæ ab ortu illuxerat; cui φῶς illud νοερὸν vel νοητὸν (de quo videri poteſt memoratus paullo ante Dionyſius) non in Sole, ſed in vno ac vero eius & rerum omnium δημιουργῷ, quærendum, e ſacris Oraculis fuerat abunde edoctus. In quæ vero inſanientis illius ſapientiæ, vel eodem, vti paullo ante vidimus, ſatente, deliramenta, referri iridem debent, non abſtruſæ dicam, vt easdem ipſe iactat, aut ſubtiles, ſed futiliſſimæ verius, quibus Oratio eius in Deum Matrem eſt repleta, ſeu vnde tota eadem eſt contexta, disquiſitiones: quibus aniles poetarum fabulas de illius Deæ natura & viribus, de toto eius choragio, Attide, eiusque cum Nympha congreſſu, caſtratione, comploratu, fuga in ſpelunca, latebris; de gallo præterea, Corybantibus, leone, ſacra arbore; de peculiari in eius ſacris caſtimonia, cibisque in iisdem vetitis; de tempore, quo eadem ſacra Romæ celebrabantur; e myſtica, ſibique primum comperta, vere autem inſulſa haud minus quam impia, reconditæ cuiusdam doctrinæ facultate, explanare adgreditur. Vnde etiam quæ ea de re philoſophatus ſit paullo ante Porphyrius, ea nec ſe vidiſſe hactenus aut legiſſe, vt neſciat omnino, an in eadem cum illo incurrat eius ſermo, ab eius limine profeſſus fuerat IVLIANVS. De Attide quidem, quomodo eum ſymbolice ſit interpretatus Porphyrius, nonnulla apud Euſebium leguntur, quæ cum IVLIANI ea de re, quod iam vidit Petauius, ſententia nullatenus conueniunt. Cui autem magis accedit, ſeu qui ea inde mutuatus vide-

Lib. XXV. cap. III.

Lib. I. cap. XVIII.

Prep. Ev. Lib. III.

Prep. Ev. ang. Lib. III. p. 120.

Ariſtophan Nubp. 145

Malach. IV. 2.

de Diuin. Nomin. c. IV. Sect. 4. & 5.

Orat. V. p. 161.

Prep. Ev. ang. Lib. III. pag. 110.

videtur, Salluſtius Philoſophus in libello de Diis & de Mundo; vbi etiam inter alia allegorica de Attide vtrique communia, Gallus in illius Deæ ſacris lacteum ſcilicet circulum, vnde patibile corpus deſcendat, indicare, vt hic itidem factum, dicitur. Neque aliena rurſus ab illa huius τῦ Παραβάτυ, de iis Deæ Phrygiæ ſacris, Theologia tradidiſſe alterum eadem, iuxta Salluſtium, hoc eſt, proxima poſt IVLIANVM ætate Philoſophum, Proclum nempe, facile liceret opinari; dum apud Suidam dicitur, eum Μητρωακὸν, ſeu de *Magna Deorum Matre librum* edidiſſe, quem, qui in manus ſumpſerit, videat continuo, quomodo non ſine diuino itidem adflatu, totam illam Theologiam in lucem protulerit atque patefecerit. Quibus conſentanea de eodem Proclo refert in eius vita, qui eo magiſtro vſus eſt, Marinus, ΤΑΣ ΜΗΤΡΩΑΚΑΣ παρὰ Ρωμαίοις, ἢ καὶ πρότερόν ποτε παρὰ Φρυξὶν ἀνυθαζθείσας ΑΓΙΣΤΕΙΑΣ, ἑκάστυ μηνὸς ἤγνευσε, *ſacris autem in honorem MATRIS DEVM, a Romanis vel etiamprius a Phrygibus celebratis, ſemet ſingulis menſibus expiauit.* Immo, quod ferme exciderat, qui reuera Proclus hiſce IVLIANI de illa Deorum Matre effatis, tanquam de *Dea genitali, animarum procreatrice, Deorumque intelligentium, quos que omnibus bonorum generibus cumulet, fonte*, ſeu ζωογόνῳ θεᾷ, ψυχῶν δημιεργῷ, νοερῶν θεῶν πηγῇ, &c. plane conſimilia iisdemque ferme verbis, ad Platonis Theologiam tradidit. Ne antiquiorem iis Heraclitum iam aduocem, quem abſtruſa quædam de Saturno & Rhea olim dixiſſe, tradit Plato in Cratylo. Accedit communis IVLIANO cum duobus hiſce Philoſophis, quem putidiſſimis iſtis de Deorum Matre fabulis præteXit, obtentus: antiquos ſcilicet, præeuntibus quidem vel ducibus Diis, rerum cauſſas indagantes, fabulis inde easdem incredibilibus de induſtria inuoluiſſe: quo ex illa incredibili & abſurda eorundem natura, comperta commenti falſitas, ad inueſtigationem veritatis homines continuo acueret. Quod vtique a duobus illis occultæ eiusdem Theologiæ inter Gentiles doctoribus, de myſticarum id genus fabularum cauſſa traditum quoque videas: Salluſtio quidem dicto paullo ante libello; a Proclo autem, ad Platonis Rempublicam. Quomodo etiam fabulas ei Theologiæ parti, quæ circa initiationes ac myſteria verſatur, τῷ τελεϛικῷ καὶ μυϛικῷ, vti a Proclo dicto loco itidem factum, ait conuenire IVLIANVS; quæque fabulæ myſticæ ab Orpheo, ſanctiſſimorum rituum conditore, ſint primum poſteris proditæ. A quibus etiam non abludunt, quæ e deperdito Plutarchi opere adducit Euſebius; latentis nempe & occultæ Theologiæ myſteria ideo illis fabulis inuoluta, vt de iis, quæ in illis ſilentur, maius aliquid, quam ex iis quæ dicuntur, liceret cuiuis coniicere. Quibus autem, vt hoc addam, aliquis forte color, e Chriſtiani Scriptoris, Dionyſii nempe, de quo paullo ante, & quæ alibi apud eum leguntur, verbis poſſet ab iis, ſi in ea incidiſſent, obtendi, καὶ ϗ ἀτεχνῶς ἡ Θεολογία τῶς ποιητικαῖς ἱεροπλαϛίαις, ἐπὶ τῶν ἀσχηματίϛων νόων ἐχρήσατο, *enimuero palam Theologia Poetarum ſacris fictionibus, ad carentes figura mentes* effingendas, *vſa eſt*: & quidem, ſi Maximi ad eundem locum gloſſam adeas, qua ad Gentilium Poetarum, Homeri, Heſiodi, ac ſimilium commenta, (quæ proinde, iuxta eundem, ibi dicuntur ποιητικαὶ ἱεροπλαϛίαι) quibus ſymbola cœleſtia ſint quodammodo ſimilia, reſpexiſſe idem Dionyſius dicitur. Verum vt incautius, ſicut alia nonnulla, ab

cap. IV.

Orat. V. p. 165.

in Πρόκλ.

Orat. V. p. 166. & 180.

Lib. V cap. XI. p. 166. 167.

Tom. II. p. 402.

cap. III. p. 172.

Orat. V. p. 216.

Præpar. Euang. Lib. III p. 83.

De cœleſti hierarchia cap. II. §. 1.

eodem Dionyſio dicta, aut minus vere ab antiquis eius interpretibus explanata, nunc mitram; cui fabuloſæ vel myſticæ, de qua hic agitur, Græcorum Theologiæ, Plutarchi aut aliorum adductis ea de re vetbis, opponit Euſebius cum Platonis ipſius, tum grauiſſimum inprimis alterius Dionyſii, illiusque Gentilis, quod etiamnum apud eum legitur, de eadem iudicium; ab illaque Theologia, eodem teſte, valde abhorrens Romanorum inſtitutum, & quidem in his ipſis Matris Deorum apud illos ſacris: vtpote quæ e Romanis indigenis nemo, nullaque Populi lege, nullo Senatus conſulto, Phrygio ritu celebranda ſuſcipiat; & quod ibidem ſequitur, *adeo fabulam omnem, dignitate & honeſtate vacuam, criminis inſtar auerſatur.* Vnde appoſite omnino iisdem ſubdit, quod, quum pauci admodum ſint, quibus ad eam, latentem ſcilicet in illis Græcorum fabulis Philoſophiam, pateat aditus; ex iis rudis & imperita multitudo, vel in Deorum contemptum delabatur, vel nullum flagitii ſcelerisque genus, eorum exemplo, ſibi deinceps cauendum putet. Immo, a quo inſtituto, fabulis id genus ac ſymbolis, vti factum ab aliis ante eum fuerat, doctrinam ſuam vel præcepta, ceu velis quibusdam ſacrorum myſteria, occultandi, Ariſtotelem recesſiſſe, obſeruat ad eundem Simplicius. Adeo vt etſi Platoni quandoque, aliisue priſcis Gentilium Mythologis, illas peruulgatas Poetarum de Diis fabulas, ad prima rerum principia ac vniuerſi naturam referre, easque inde explanare, haud inconſulto forte inſtituto, quanquam vaniſſimo conatu, licuerit: ita eruditum liberalibus non ſolum, ſed Chriſtianorum etiam, vt paullo ante diximus, doctrinis principem; immo, cui in illius Religionis gremio & cultu naſci ac adoleſcere datum diuinitus fuerat, qui veri inde vniusque Dei cognitione fuerat a prima ætate imbutus, ſanctiſſimisque eius myſteriis initiatus; eundem tamen id adgreſſum, eo ingenii aciem, tantaque animi contentione, intendiſſe, immo longius iisdem illis ſuis impiæ & præſtigiatricis, vt cum Plauto loquar, doctrinæ magiſtris progreſſum, vt aniles quasque & abſurdiſſimas de Gentilium Diis, de illa maxime inſana & furibunda Deorum Matre nænias, noua quadam & ſubtili ſcilicet, ſed vere futili ineptiſſimaque interpretatione explanaret; quis, inquam, tacitus, ac citta iuſtiſſimam indignationem ferat, aut tolerandum vel excuſandum vllatenus ſtatuat? An inde forte veniam vel laudem merebitur, quod eadem deliramenta ſint totidem, vti ab eo dicuntur, τελεστικὰ ὑποθέσεις, *myſticæ hypotheſes*, ſeu, vt de iisdem alibi, ἀῤῥήτε μυσαγωγίας dogmata, quæ ab Chaldæis hauſerit; quæque in vulgus quidem ignota, beatis autem illis θεσπεσίοις ſint demum cognita; quorum etiam nomine ab illa ipſa Deum Matre, non in omnibus ſolum de Diis dogmatibus, veritatem, ſed præterea ἐν θεσπεσίᾳ τελειότητα, ſeu in arcanis illis & effectricibus ceremoniis perfectionem, ſubmiſſe flagitat? Immo prout (id enim alibi, inepte haud minus ac impie iactat) eam cum vniuerſis Diis, tum maxime eidem magnæ Matri, gratiam ſe debere agnoſcit; quod ſe in tenebris vagante, abſcisſis a ſe omnibus prauis animi motibus & cupiditatibus, eam in mentem eius lucem immiſerit eadem Dea, quæ a vera non ſolum, ſed arcana & religioſa de Diis ſcientia penitus non abhorreat. Vnde haud mirum, ſi alibi, quod antea obiter adtigi, ſe longius diuino illo ſuo Platone, in ſapientia ac rerum ſublimium cognitione, progreſſum haud diſſimulet, ſed aperte profiteatur: ſi & alio rurſus loco, Ariſtotelica & Platonica etiam decreta,

Prep. Euang. Lib. II. p. 77. Antiq. Lib. II. p. 50. &c.

p. 51.

Simplicius Prolegom. Fradic. p. 2.

Orat. IV. p. 148.

Orat. V. p. 172.

Orat. V. p. 174.

Orat. IV. p. 151.

Orat. V. p. 162.

decreta, etsi simul iuncta, nisi editis diuinitus Oraculis accedant, absoluta esse non posse statuat: vnde denique, quæ Græcis sunt obscuriora, tradia se adferat: quibus tamen, ne ea nempe in profanum vulgus temere efferantur, sed vt grande aliquid Deorum arcanum, in penitiori illustratæ diuinitus mentis suæ reeessu reconditum maneat, sibi non immorandum credit. Quo loco illud hic mihi satis opportune, vti opinor, occurrit, quod de quodam mysticæ illius ac diuinioris scilicet Theologiæ, ac eadem illa ætate, candidato, Antonino Sosipatræ filio, refert Eunapius: *quotquot nempe*, vt Græca eius ea de re verba nunc omittam, *ad eius colloquium admissi, problema aliquod ratione fultum proponebant, Platonica doctrina copiose & sincere ab eo fuisse expletos; quum vero altiora quædam de rebus diuinis scisciterentur, eos tum in mutam velut statuam incurrisse: vsque adeo ille nullo eos verbo dignabatur, sed immotis sublatisque in cælum oculis, quasi orbatus sensibus iacuerit: neque quenquam vidisse illum in eiusmodi disceptationes descendentem.* Ne ea iam adtingam, quæ in duabus hisce Orationibus leguntur, non e recentibus adeo θεουργοῖς, seu sublimioris scilicet Theologiæ mystis, quam ex antiquis Philosophorum placitis, sed perperam itidem, vel petita, vel detorta. Cuiusmodi illud de materia ab æterno a Diis existente: quod a Platone quidem traditum, sed ita vt eandem materiam summo Deo neutiquam putaret coæternam, agnoscunt posteriores Platonici: aut explosum illud a toto recentiorum, etsi haud in vnam ii scindantur sectam, Philosophorum grege, Peripatetieorum de *formis*, quod aiunt, *substantialibus* triuiale dogma: quæque sint non materiæ solum seu corporis expertes, sed etiam, de quo silent iidem Peripatetici, intelligentes, ac penes Solem resideant, eiusque opera existant & conseruentur. Adde, quod is in alia quadam tangit Epistola, de pluribus hominibus, simul a primo mundi ortu, non vero de vno solum, a Deo procreatis, & quod alibi sit pluribus ostensurus. De mundi quidem hominisq, ad imaginem Dei geniti opificio, a Mose diuinitus tradita, quibus autem nonnulla tantum opponit Platonis de hoc argumento dicta, alibi mulierem ex Adamo creatam, refert ac iugillat in libris de quibus iam non agimus, aduersus Religionem Christianam scripris, seu in iis Excerptis, quæ inde adduxit ac refellit in opere, quod hic itidem prostat, Cyrillus. Sed quid aliud ab eiusdem Religionis Desertore exspectes? aut quis esset huius impietatem ac ineptias redarguendi finis, vbi illum a veræ & germanæ sapientiæ cultu abducit insana Christianorum doctrinam sacrosque eorum libros insectandi libido?

Orat. IV. p. 146.

Orat. V. p. 172.

in Aedesia. p. 77.

Orat. V. p. 170.

Bessario Cardin. Lib. II. c. V. Orat. IV p. 140. 141.

Fragm. Epist. p. 191. 192.

Lib. II pag. 49. 57. 58.

Neque tamen eædem illæ duæ in Solem ac in Deorum Matrem Orationes, in quibus exstat illa vanissima, quam modo adtigi, reconditæ cuiusdam & mysticæ Gentilis Theologiæ ostentatio, omnibus sanioris alicuius doctrinæ notis penitus destituuntur. In iis enim legas: non aliud esse Dei substantiam, aliud vim, aut tertiam insuper actionem: quippe omnia quæcunque vult, ea esse, & posse, & efficere: Deum omnibus excellere, circa quem, & cuius gratia sint vniuersa: animæ ad salutem obtinendam longe conducibilius, si maiorem suimet ipsius, quam salubritatis corporis curam gerat: eadem anima, quum se totam Diis (Deo dixisset) dederit, suaque omnia iis regenda permiserit, succedente castimonia, ac præcedentibus diuinis legibus, diuinam ei lucem adfulgere: qualia forte, tanquam gemmæ in luto illo ac in tenebris micantes subinde

Orat. IV p. 142.

Ibid. p. 136.

Orat. V. p. 180.

inde, in lectoris animos incurrent. Quo referas etiam alia in reliquis eius operibus obuia: ſicuti leges animis noſtris eſſe inſcriptas, per quas omnibus ſine magiſtro ſit perſuaſum, numen aliquod eſſe diuinum, ad quod ſit reſpiciendum & contendendum: immo eos omnes, qui interrogant, aut vtcunque diſputant, vtrum ſint Dei, (abeſſet hic impia plurium enumeratio!) non reſponſo, vt homines, ſed vt beſtias pœna proſequendos: veras autem de Deo opiniones ſuſcipere, non perfectæ ſolum virtutis, ſed eiusmodi eſſe, vt dubitari poſſit, vir ille, an Deus (nempe Deo proximus) ſit appellandus. Adde, quæ eidem IVLIANO, e Religionis illius, quam deſeruerat & inſectabatur, doctrinis, diuinisque, quæ verſanerat, & quibus dein illudebat, oraculis, adhuc videntur inſedisſe: Deum nempe tantum gaudere piorum hominum mente, quantum purisſimo cœlo: cogitationes noſtras a Deo excitari, quando mens ad ipſum conuerſa, ſecum ipſa primum, & per ſe ſolam, cum Deo conſuetudinem habet, ac a nullo diſtinetur: & quæ aurea omnino, Chriſtianum adhuc anagnoſten, non Gentilem deſertorem, ſapiunt, *vt bonorum omnium reuera maximum pietas & religio, ſic contra maximum malorum impietas:* alibi, *breue tempus bene & innocenter actum, peccanti immortalitati anteponendum:* alio autem loco, *hecatombas* (quibus tamen ille, vt aliunde conſtat, ad inſaniam vsque erat deditus) *cum ſanctitate neutiquam eſſe conferendas: quacunque enim cum ſanctitate* (vtinam non *Diis* denuo, ſed *Deo* dixiſſet) *offeruntur, ſeu' parua ſeu magna, perinde apud illos haberi; remota vero ſanctitate, non ſolum hecatomben, ſed chiliomben etiam Olympiacam, nihil præter inanes ſumptus eſſe.* Quibus conſentanea alibi rurſus dicit, *fieri non poſſe, vt, qui ſe diuino numini permiſerit, neglectui prorſus habeatur, penitusque deſeratur:* ac illa denique non tam Chaldaica, aut Hermetica, aut vero Platonica, quam Chriſtiani fiducia, *magnas poſt obitum ſpes hominibus a Deo oſtendi, quibus omnino fides ſit habenda.*

Orat. VIIp. 209. Ibid. p. 237. Epiſt. ad Themiſt. p. 265. Orat. VIII. p. 249. Epiſt. LII. p. 438. Epiſt. XVII. p. 385. Orat. VII. p. 213. Orat. VIII. p. 249. Fragm. Epiſt. p. 291.

Quam præclara itidem, in hiſce eiusdem Principis operibus, paſſim velut pulcherrimis ſententiarum luminibus colluſtrata, quæ ad morum doctrinam, vitamque ad rectæ rationis ac virtutis normam rite inſtituendam, excitant ac impellunt! Hinc illa, ab initio ferme totius operis, antiquæ legis mentio, a primis Philoſophiæ auctoribus latæ: debere omnes & in omnibus magnis & parvis, dictis factisque, ad virtutem ac honeſtatem, quæ, vt alibi id tangit, omnium rerum extremum ſit ideo a priſcis Sapientibus dicta, reſpicere: virtutem eſſe rerum omnium honeſtiſsimam, eamque perpetuo retinendam: omnes proinde actiones ad eam eſſe referendas: rectam vtique doctrinam, non verborum eſſe & linguæ magnificum quendam ſonum, ſed mentis bene conſtitutæ adfectionem, verasque ac certas de bonis & malis, honeſtis ac turpibus, ſententias. Hinc, vt pauca adhuc e multis tangam, nullatenus in rebus externis, diuitiis, genere, amicis, quærendam eſſe felicitatem: Philoſophiæ principium ac finem vnicum eſſe, de quo obiter paullo ante, & ſcriptus fuerat haud ita pridem a Porphyrio liber, illud ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ, *ſe ipſum noſſe*: id quod nihil aliud ab antiquis & genuinis Cynicis æque ac Stoicis ſit habitum, quam accurate perdiſcere, quid animo, quid corpori tribuendum: incumbere in ſtudium virtutis, temperantiæ, modeſtiæ, libertatis, ab omni inuidia ac ſuperſtitione liberæ; finem autem, Deo ſimilem fieri. Ideo præclare ait alicubi, quod mul-

Orat. I. p. 3. Epiſt. XXX. p. 404. Epiſt. XLII. p. 432. Orat. VI. p. 194. Orat. VII. p. 215. vid. Stobæi Eclog. p. 184.

multarum rerum ſcientia mentem non conferat; nec infiniti libri eam in rem ſint pernoluendi: item, non adeo, quod plerisque bona vel mala videantur, eadem agenda eſſe vel omittenda, ſed quatenus ſunt rationi ac menti a Deo nobis inditæ conſentanea vel aduerſa: omnes omnino ex animo perturbationes eiiciendas, ac e recto rationis præſcripto omnia peragenda: nihil turpius, nihil ab homine, cuius anima ſit pars diuinior, magis alienum, immo præſtare illum in Charybdim, Cocytum, ac decem ſub terra vlnarum millia præcipitari, quam in illud vitæ genus delabi, quod ventri, quod libidini ſeruiat. Quam eximia vero ſunt, quæ de beneficentia, de qua paullo poſt dicendi erit locus, in quoſuis egenos aut peregrinos præſtanda; aut vero alibi de temperantia, & quibus in rebus ſit ſita, diſſerit! Deo nempe & legibus ſeruire; æquo iure cum æqualibus viuere; ſi qua in re excellas, moderate id ferre; curare ac prouidere, ne pauperes a diuitibus opprimantur; iniurias, inimicitias, contumelias leuiter ferre; abſtinere ab omni voluptate, & quidem, (vt præclare adhuc, immo quod Chriſtianum rurſus, & ex integrioribus quidem, non vero Apoſtatam redolet) quæ neque admodum turpis, neque inhoneſta etiam videatur; non poſſe eſſe domi temperantem, ſi foris ſit diſſolutus, & theatris ac Circenſibus delectetur. Adde, quod maius eſt ac omni laude dignum, quas temperantiæ leges, tanquam non priuatis ſolum, ſed ſibi, etſi vni tum rerum in orbe Romano potienti, præſcriptas, ſeu ad quas ipſe ſe adſtringeret, ibidem tangit: qui & alibi haud ſemel de principum, ipſe ſecundi tum in orbe, aut etiam primi iam faſtigii compos, officiis accurate diſſerit: qui Deceſſorem ſuum, ſed tum adhuc ſuperſtitem, Conſtantium nempe, laudat, cui quum in leges ipſas poteſtas ſit data, quaſi ciuium quispiam ſe legibus tamen ſubiectum gerat: qui actiones omnes ad virtutem refert: qui de iis inde, ſeu ex adfectionibus, quibus ſit princeps ad res gerendas impulſus, non ex euentu, etſi proſpero, iudicandum docet: qui admirabilis temperantiæ, & continentiæ, ac ad aliorum exemplum, laude excellit. Adde, dum ipſe earundem virtutum non præco ſolum, ſed imitator ſummus exſtitit: qui ſibimet, vbi terrarum imperio præeſſe inceperat, tria illa velut a Numine præſcripta memorat, pietatem erga Deos, (vtinam rurſus erga vnum ac verum Deum) aduerſus amicos fidem, erga ſibi ſubiectos humanitatem. Immo quam vere ſortis illius ſuæ, ad quam fuerat euectus, intelligentem, in Epiſtola ad Themiſtium, vti obiter id ſupra iam attigi, ſe prodit! dum maius quiddam, quam pro humano captu, onus imperandi, poſt Ariſtotelem, ac inde diuiniore natura Imperatori opus eſſe, agnoſcit: dum, quale certamen ſibi ſit obeundum, docet: quanto apparatu, qua prudentia opus, vt inclinationes vicisſitudinesque fortunæ, quæ in vtramque partem accedunt, vti ventorum gubernator, honeſte ac decore ſuſtineat. Quam præclara ſunt inſuper in eius Cæſaribus harum rerum præcepta, vel exempla! Quam in ſingulis ferme verbis, in iis maxime, quas magnis illis Heroibus, Alexandro, Cæſari, Auguſto, Traiano, Marco Aurelio, Conſtantino tribuit, concionibus, ſed quæ non indiligenter dudum expendimus, cum illius, quæ vitam ad virtutis ac honeſti tramitem deducit; tum alterius, qua ciuilis ac militaris imperiorum ad miniſtratio continetur, ſcientiæ expreſſa ſunt, & ad viuum quidem, ſimulacra!

Orat. VI. p. 187.
Orat. VI. p. 196.
Ibid. p. 198.
Fragm. Epiſt. p. 290. Miſopog. p. 348.
Orat. I. p. 45.
Ibid. p. 42.
Orat. VII. p. 233.
pag. 260.
Ibid. p. 254.

Inſignem vero, quæ vel ad hiſtoriæ illius ævi, vel ad antiquiorum ritum

tuum, quæ ex hiſce IVLIANI lucubrationibus percipitur, notitiam reſpicit, ſeu vtilitatem, ſeu laudem in Præfatione iisdem præmiſſa, quæ hic etiam legitur, dedita opera commemorauit doctiſsimus Petauius: vt vel inde, quod ille ibi quoq; intendit, commendatio haud vulgaris iisdem illis operibus accederet. Conſtat equidem, hiſtoriam illius ætatis, qua Conſtantinus, ac dein Conſtantius, orbi Romano præfuerunt, multa adhuc caligine, maxime quoad res pace aut bello, domi aut foris geſtas, eſſe inuolutam; eamque nobis demum cognitam, aut e Chriſtianis Scriptoribus, qui floreſcentis tum primum Eccleſiæ annales, vel faſtos temporum, ad poſteros transmiſere: aut e Gentilibus, qui ſumma tantum capita compendiariis quibusdam libellis ſunt complexi, vel Orationibus ad pompam editis, pauca itidem, ac declamatorum potius quam hiſtoricorum fide ac ritu, adtigere; ſi duos ex eorundem Gentilium numero excipias, Ammianum Marcellinum ac Zoſimum. Verum ea illius, ſeu Ammiani, quæ hodie ſupereſt, hiſtoria, cuius nempe maior pars grauiſsimo litterarum damno periit, a fine Magnentiani belli, ac proinde ab anno, quo ſolus imperauit Conſtantius, decimo ſeptimo, initium demum ducit: Zoſimus autem, acerrimo in Religionem Chriſtianam odio, duobus illis principibus, Conſtantino & Conſtantio, vti poſtea magno etiam Theodoſio, infeſtus; ac præterea proprio quodam ſuo inſtituto, multa vel præterit, vel diſſimulat, vel confundit: quod cum aliunde, tum ex hoc ipſo, vt mox dicetur, IVLIANO, tum ex inſtituta earundem rerum, ſeu illius temporis, cuius vterque hiſtoriam perſequitur, cum Ammiano collatione, abunde quiuis intelligit. Adeo vt haud aliunde certius percipi, vel ſuppleri opportunius ea, in quibus iidem Auctores deficiunt, vel inter ſe non prorſus conſentiunt, nunc poſſint; quam ex aliis ſinceris, maxime autem quæ eadem ætate, ab iisque, qui illa videre vel ipſi geſſerunt, ſunt litteris prodita, monumentis. Vnde IVLIANI huius primordia, ad tempus illud, quo Cæſar eſt a Conſtantio nuncupatus; vel quæ ab ipſo Conſtantio, ab eius, vt itidem dicam, ortu, ad Magnentiani belli finem, aut ſub eius auſpiciis ſunt geſta; nemo vtique nos ipſo IVLIANO certius hodie ac vberius edocet. Ex iis enim duabus Orationibus, quibus Principis illius, a quo recens ad imperii conſortium fuerat adſcitus, laudes & facta, prout vtriusque lemma præfert, celebrare inſtituit, & quæ in hiſce IVLIANI operibus agmen ducunt, multa, de quibus ſilent alii Auctores, diſcimus: eundem nempe Conſtantium in Illyrico natum; prouida parentis cura, in optimis quibusque cum corporis tum animi exercitationibus inſtitutum; in campeſtribus maxime, iisque cum equeſtribus tum pedeſtribus meditationibus, ſingulari cum induſtria verſatum; in ciuili diſciplina, ſub optimis ea ætate magiſtris, eruditum; ſumma eundem fuiſſe in patrem, cum ſuperſtitem tum fato functum, pietate; eo autem mortuo, caſtrenſem tumultum ab ipſo compoſitum; mox eundem in Orientem contra Perſas, qua expeditione vltra Tigrim repreſſi iidem fuerint, profectum. Accedit hiſce accurata Magnentiani belli hiſtoria, quæ, vt in Obſeruationibus ad eandem noſtris vidimus & expendimus, quam confuſa, manca, & contrariis etiam narrationibus, ab illius aut proximi ævi Scriptoribus ſit tradita, ex hiſce demum Orationibus, quæ biennio circiter a confecto eodem bello ſunt conditæ, certior haud parum ac plenior eruitur: ac inter alia, de claſſe, quæ ex Italia ob Magnentii ſæuitiam profugos veheret, a Conſtantio excepta: de eodem Magnentio,

tio, poſt cladem ad Murſam, in præruptis Italiæ ad Aquileiam, non, iuxta Aurelium Victorem, circa Ticinum, hærente; aliaque eiusdem, dum in ea vrbe ludis vacaret equeſtribus, ſeu exercitus eius clade. Adde claſſem, nauibus ad eam inſtruendam ex Aegypto & Italia comparatis, Carthaginem ab eodem Conſtantio miſſam; ac eius auſpiciis debellatos Pyrenæi, miſſo illic nauibus exercitu, ſaltus. In rebus autem ab eodem Conſtantio contra Perſas geſtis, ſingularis occurrit cum illius ad Singaram prœlii, etſi Romanis minus proſperi, ac inde non ſincera adeo fide, quod nec diſſimulauimus, ab hoc Oratore traditi narratio; tum memoranda maxime feliciore exitu terminatæ Niſibenæ obſidionis hiſtoria. Quam equidem, Conſtantio quippe Romanoque nomini glorioſam, ea haud vulgaris elegantiæ & accurationis laude, in vtroque illo eiusdem Auguſti ſuique patruelis Panegyrico, perſequutus eſt IVLIANVS; vt haud immerito Zoſimum, quod iam viderunt alii, ab eadem diligentius enarranda, deterruerit. Mitto hic, quæ de portu Seleucienſi, ad Pieriæ nempe in Syria Seleuciam, & quidem ad ipſius Antiochiæ commoda & vtilitatem, exſtructo; porticibus præterea, fontibus, in illa Orientis Metropoli erectis; aut vero abſolutis Regiæ Conſtantinopoleos muris, ſtabilitisque plurimis eiusdem vrbis ædificiis, in eadem priori Oratione, traduntur; de quibus, præter vnum vel alterum, qui conditi illius Seleucienſis portus meminere, ſilent ferme, qui res Conſtantii aut origines earundem vrbium adtigerunt, Scriptores. Ne iam ea tangam, quæ verſis in probra laudibus, de ſingulari eiusdem Conſtantii in ſe, quamquam patruelem, totamque propinquitatem ſæuitia, ſeu conſobrinorum, patris præterea patruique, cæde, alibi, quorum ſingulorum ratio haud ſatis erat aliunde nota vel explicata, ac aperte in Epiſtola ad Athenienſes, & quidem ſuperſtite adhuc Conſtantio, memorat: aut eodem mortuo, obiter in Cæſaribus rangit.

Lib. III. c. X.

pag. 270. & 271.

Si vero ad IVLIANVM ipſum oculos conuertimus, haud aliunde vtique plura vel certiora de eius ortu, patria, prima inſtitutione, pædagogo, præceptoribus, ſtudiis, varioque eorum curſu, haud vno, in quo priuatus adhuc egit aut delituit, loco, toto denique vitæ cultu & inſtituto, quam ex his ipſis eius ingenii monumentis, petere dabitur ac haurire. Inde vtique, vt ea tantum ac obiter, quæ de eo vix aliunde conſtant, referam; natum illum in Thracia, ſeu, vt apertius alibi teſtatur, Conſtantinopoli, *in qua natus ſit, altus, & educatus*, ac primo quidem, quæ paucis poſt menſibus interiit, matris partu: ſeptennem eum, Eunuchi poſtea, vt aliunde conſtat, Mardonii dicti, qui ſub auo eius fuerat educatus, vt eidem matri Homeri atque Heſiodi poemata exponeret, curæ commiſſum: ab eo ſe ad præceptores in ſcholas deductum: quem autem Mardonium, gente quidem barbarum ſeu Scytham, vt vitæ principem morumque auctorem habuerit: quique eum puerum etiamnum, ab omni theatrorum aut ſcenæ ſpectaculo abductum, ad verum ſapientiæ, temperantiæ, aliarumque virtutum cultum traduxerit; intelligimus. Factum dein vt cum Gallo fratre, qui erat ab exilio reuocatus, ipſe autem e ſcholis abſtractus, in quendam Cappadociæ agrum fuerit ablegatus; vbi nemini æqualium, familiarium, aut hoſpiti cuipiam vel peregrino, patebat ad eos aditus; vbi honeſtis artibus ac ſtudiis etiam intercluſi, per ſex annos, & quidem in alieno fundo, fuerunt educati. Inde fratre Gallo in Regiam delato, ac dein Cæſaris dignita-

vid. Or. III. Epiſt. ad Athenienſ. & Miſopogonem.

Ep. LVIII p. 443.

Ammian. Marcell. *Lib. XXV. cap. III.*

Miſopog. p. 351.

Epiſt. ad Athen. p. 271.

Ibid. p. 272. gnitate aucto, & poſt quadriennium, vt aliunde conſtat, iuſſu Conſtantii cæſo, (de qua cæde, vt præter omnem iuris ordinem patrata, grauiter ipſe conqueritur) vbi per ſeptem menſes huc illuc fuiſſet raptatus, atque in cuſtodiam datus, ægre inde euadens, periculis iis tandem præter ſpem ereptus, maternam ſe in domum receperit; quum paternorum quidem bonorum nihil ad ſe, cuius quippe hæreditatem omnem adierat Conſtantius, retuliſſet. Cui poſtremo equidem facto parum conſentanea alibi protulerat; vbi domum ſuam ac familiam, quaſi in ſolitudine, a parentum nempe obitu relictam e potentium manibus a Conſtantio liberatam, inque priſtinas opes reſtitutam, tradit. Id quod alio rurſus loco, ac mortuo iam Conſtantio, adſerit; integram nempe auiæ hæreditatem, quæ ab aliisper vim fuerat occupata, ſaluam a ſe recuperatam. Inde autem, ſeu e materna domo, ob ſparſos noua rerum vicinis in locis rumores, ſeu, vtipſemet alibi ea de re ait, commoto in illum, neſcio quas ob ſuſpiciones, Conſtantio, ægre tandem ab Euſebia Auguſta perductum ad Principis conſpectum, impetrata dicendi facultate, ſeſe illic ab omni crimine purgaſſe. Vnde conceſſa eidem domum tedeundi licentia, eaque mox dæmonis alicuius maleuolentia, aut inſolito caſu, illi adempta, eum in Græciam proficiſcendi & quidem Athenas, ad capiendum ibi maiorem ingenii & doctrinarum cultum, eiusdem Auguſtæ precibus, facultatem obtinuiſſe. Ibi vero quum Conſtantio, eum e Græcia, poſt ſemeſtris in eadem moram, reuocanti, paruiſſet, atque in Mediolani ſuburbio hæſiſſet aliquamdiu; inde ſe, rurſus Euſebiæ Auguſtæ potiſſimum ſuaſu, nocturnisque præterea Deorum monitis, inductum, ne oblatam ſibi ab Imperatore Cæſaris dignitatem recuſaret: eaque ratione factum, vt veſtem, comitatum, (quem e quatuor ſetuulis, vnoque ex iis ſuſceptæ a ſe erga Deos pietatis, vt ille ait, immo fœdiſſimæ in vnum verum Deum impietatis, conſcio, conſtitiſſe idem tradit) victum, & habitationem commutaret, ac paullo poſt Imperatoris ſororem in vxorem duceret. Quæ ſingula cum in Oratione, qua illius Euſebiæ laudes eſt complexus, tum in Epiſtola ad Athenienſes, ac præterea in Miſopogone, ab eodem IVLIANO enarrata reperiet Lector. Vnde etiam intelliget, quam exiguo cum comitatu, trecentorum nempe & ſexaginta militum, ad quæ diſcrimina obeunda ſit mox a Conſtantio in Galliam miſſus; quæ pericula ei primum fuerint ſubeunda; quas res dein ibi feliciter ſimul ac fortiter contra Barbaros geſſerit; quoties Rhenum traiecerit; quot Germanorum oppida ceperit; quot captivorum millia abduxerit; quot prœliis decertarit; quam inuitus ad Auguſtum culmen fuerit ab exercitu, & qua occaſione, euectus; qua ratione ſe poſtea erga Conſtantium geſſerit; quomodo ſe in Epiſtolis dein ad eum ſcriptis, ab *Auguſti* appellatione, ſolo *Cæſaris* nomine contentus, abſtinuerit; ſupplicesque ad illum, totius exercitus nomine, pro mutua inter eos concordia, litteras dederit. Quibus omnibus a Conſtantio reiectis, concitatisque aduerſus IVLIANVM Barbaris, & miſſo ad eum quodam Galliæ Epiſcopo Epicteto, qui ei de ſalute tantum, non vero de dignitate, fidem daret; adactum ſe tandem, vt delatum ſibi, & qui ad amicorum ſalutem pertineret, honorem tueretur; non adeo pro ſua ſalute, ſed pro vtilitate Reipublicæ, & communi omnium, ac præſertim Gallicanæ gentis, libertate. Adde, eundem ſuſtuliſſe ex Helena vxore liberos, neque eosdem omnes immaturo partu, aut vix natos,

Orat. III. p. 118.

Fragm. Epiſt. p. 290.

Epiſt. ad Athen. p. 274.

Orat. III. p. 118.

Epiſt. ad Athen. pag. 275.

Euſe-

Euſebiæ Conſtantii vxoris fraude, periiſſe, (quod tamen ex Ammiani Marcellini verbis, & ex aliorum Auctorum de iis poſt partum ſuperſtitibus ſilentio liceret colligere) clariſsime liquere ex ipſius IVLIANI, in Epiſtola, quæ hic legitur, ad Iamblichum, verbis; in quibus τῆ τροφέως τῶν ἐμαυτῆ παιδῶν, *educatoris meorum liberorum*, fit ab eo mentio. *Lib. XVI cap. X.* *Epiſt. XL. p. 417.*

Quot autem & qualia, e liberalium diſciplinarum ac eruditæ antiquitatis penu, vel adiumenta doctrinæ, vel orationis lumina, accedant in hiſce IVLIANI operibus, haud difficulter ex iis, quæ de ſummo illius Principis ingenio, & ſingulari in optimis artibus a teneris inſtitutione, & incredibili diſcendi contentione diximus, licet ſtatuere. Etſi enim ipſe alicubi illarum optimarum artium ſtudia, non contemnenda quidem dicat, ſed ita vt demum occaſionis ſint loco, omnis autem labor in Platonicis ac Ariſtotelicis dogmatibus enucleandis collocetur: alibi etiam, ſatius ſuæque, Pontificis nempe Maximi, dignitati magis conſentaneum doceat, vni ſtudere Philoſophiæ, maxime quæ Deos diſciplinæ ſuæ auctores ferret, Pythagoram, Platonem, Ariſtotelis ſectam aut Zenonis: quam flagranti tamen ardore, & aſsidua conſuetudine in tractandos priſcæ memoriæ, quique aliis in artibus ac doctrinis verſantur, Auctores incubuerit, ſatis ſuperque in his ipſis inſignibus ingenii induſtriæque ſuæ monumentis comprobauit. Hinc vix frequentius in iisdem occurrent illi ipſi, modo memorati, Plato, Ariſtoteles; quam vel is, e quo omnes ſcientiarum fontes veteres hauriebant, Homerus, ac ſubinde Hippocrates, Herodotus, Thucydides, Plutarchus, Hipparchus quoque & Ptolemæus, vel fabularum conditor Aeſopus, aut rurſus e veterum poetarum claſſe, Heſiodus, Anacreon, Sappho, Simonides, Archilochus, Sophocles, Euripides, Oenomaus, Ariſtophanes, Callimachus: quorum nempe teſtimoniis, quaſi totidem floſculis, conſperſa ſunt & ornata hæc eius opera, ac vnde etiam illis haud levis gratia ac lepos continuo accedit. Adeo, vt quamquam Sacerdoti, & qua lege ſe ipſemet, tanquam, vt modo dicebam, Pontifex Maximus, illigat, neque Archilochum, neque Hipponactem, neque antiquioris Comœdiæ ſcriptorem quempiam, ob illiberales nempe eorum aut contumelioſos iocos, vel mordax carmen, aut vero, qui amatoriam poeſin excoluerant, legendos decernat: quam parum tamen ſe eidem decreto adſtrinxerit, cum aliunde ex his eius lucubrationibus, vbi cum Archilochi, cum Comicorum id genus ac Poetarum, quos modo adtigi, dictis haud ſemel nititur; tum e Cæſaribus maxime, vti ad eosdem iam olim vidimus, & e Miſopogone, qui non ſalibus ſolum & iocis ſunt conditi, ſed aculeatis etiam & quibusuis Hipponactis vel Archilochi Iambis mordacioribus dicteriis abundant, fiet cuiuis manifeſtum. Vt haud immerito dicatur a Cyrillo in Libris aduerſus eum ſcriptis, quod *magnæ variæque eruditionis famam ſtudioſe venetur*. Vnde præter inſignia inde orationis lumina vel ornamenta, quibus hæc ipſa IVLIANI opera paſsim colluſtrantur; plurima ex illa ipſa locuplete veterum Auctorum penu, quæ ad antiquos variarum gentium, qua ſacros qua profanos, ritus adtinent, eruuntur demum, aut vberius elucidantur. Ita de tempore SOLI INVICTO dicati apud Romanos feſti, ludorumque ſolemnium, qui nempe ante Kalendas Ianuarias, Sole Capricornum iam ingreſſo, & ſtatim a finitis Saturnalibus, editoque poſtremo gladiatorum vel beſtiariorum munere celebrarentur, quæ- *Fragm. Epiſt. p. 300.* *Fragm. Epiſt. p. 300.* *Or. IV. pag.*

que eorum ratio fuerit, luculenter demum ex eius in eundem Solem Oratione nobis conſtat; deque iis proinde omnino intelligendum, vt bene monuit Petauius, ac nouiſſime eruditiſſimus Pagi, id quod in veteri vrbis Kalendario ea de re in Decembri ſignatur, & quidem ad VIII. Kalend. Ianuar. *IV. Inuicti CMXXXX.* ac prout SOLI INVICTO, aut SOLI INVICTO COMITI, in Romanis Conſtantini etiam nummis legitur: non vero, vt viſum eſt Lambecio ad ea Kalendarii verba, aliisue nonnullis eruditis, qui eadem ad ipſum Conſtantinum, vel Conſtantium, quorum hic vel ille INVICTVS ſit tum dictus, ſibi referenda exiſtimarunt. N. proinde ſeu *Natalis* inuicti Solis ibidem ſignatur; ſicut in aliis eiusdem annui Kalendarii diebus, *Natali Mineruæ*, aut ſimiliter *N. Martis*, aut *N. Mercurii*, aut *N. Muſarum* &c. legitur. In quibus autem IVLIANI, vt obiter hoc addam, ea de re verbis, gloſſema in voce μῆνα, librariorum culpa, ibi intruſum, vere quoque, ſi quid video, coniecit Petauius: e Voſſiano etiam Codice, in quo poſtrema hæc Oratio in Solem & prior ſequentis in Matrem Deum pars defiit, nullum inde eluendo huic mendo ſubſidium nobis adfuit. Quæ vero paucis ideo præmonenda hic duximus, dum prodeant noſtra in eandem Orationem, aliasque huius Imperatoris commentationes, adnotata; & quod in eruditiſſimis ad Lactantium de Mortibus perſecutorum Notis, ſe ad ea, quæ de illo IVLIANI loco ad eundem ſimus quandoque dicturi, pro ſolita eius in nos humanitate, referat illuſtri eruditione, candore autem ſingulari, Cuperus. Idem vero IVLIANVS in ſacrato Matri Deum Hymno, de ſtatis eiusdem apud Romanos ſacris, totoque illorum inſtituto, vel apparatu differit; de ſacra arbore, primo die exciſa; altera die, de tubarum clangore; tertia, de myſtica & arcana Dei Galli meſſe; ac ſequutis deinde, vti Romani eadem vocarunt, HILARIBVS. Quæ ſingula itidem, iisque, quibus eadem Romæ peragebantur, diebus notantur in eodem veteri vrbis Kalendario; nempe ad XI. Kalend April. *Arbor Intrat.* X autem ad dictas Kalend. *Tubiluſtrium*; IX. *Sanguen*; & VIII. *Hilaria*. Vnde facta inſuper in illa Oratione mentio, quo tempore, & cur verno potius, (vti itidem a Salluſtio Philoſopho in libello de Diis & Mundo, qui id inde hauſit, factum videas) quam in autumnali æquinoctio illa Matris Deum ſacra fuerint celebrata: quibus cibis, & qua de cauſſa, vetitum in iisdem veſci, nempe leguminibus, punicis, malis, palmæ dactylis, piſcibus, porco: ac vnde obiter etiam tangit, quod in ſacris Romanorum aut Græcorum myſticis, nempe non honorariis, vt eadem vocat, piſces ſubinde, aut vero equum vel canem, ſeu parum viſitata alioquin animantia, ctare fuerit conceſſum. Adde, eandem caſtimoniam in Mineruæ, quæ in illis Magnæ Matris, & quæ eius rei fuerit ratio, ſacris ſeruatam: aut quod alibi obſeruat, quandam Callixenam, duplici ſacerdotio, eiusdem nempe Deæ Phrygiæ in Peſinunte, & Cereris, ornatam. Qua occaſione quoque, bina Athenienſium myſteria, Parua & Magna, diuerſumque, quo eadem peragebantur anni tempus, in illa Oratione commemorat. Accedit hiſce, id quod de igne Veſtali, vbi fuerat exſtinctus, e Sole iterum excitari apud Romanos ſolito, (qua de re agimus in noſtra de Veſta Græcorum Diatriba, nouiſſime denuo vulgata) alibi traditur. Quo referre etiam licet, quod Antiochenſes in conuiuia Maiumæ pecuniam effundere ſolitos, alio loco obſeruat; ac vnde conſueta luxuria agitatum adhuc procax illud a Chriſtianis eiusdem vrbis incolis

Critic. Baron. A. C. CCCVI. p. 19

Bibl. Vindob. App. Lib. IV. p. 300. Baluz. Not. ad Lactant. de M. P. p. 61

p. 194.

Orat. V. p. 168.

Ibid. p. 172. cap. V.

Orat. V. p. 176.

Ibid. p. 178.

Epiſt. XXI. p. 389.

Or. V. p. 173.

Orat. IV. p. 155.

Miſopog. p. 362.

colis festum liquet: cuius, tanquam primo ab Imperatore Arcadio; sed ita vt verecundia ac honestas in eodem seruaretur, retenti, dein alia lege aboliti, fit in Codice Theodosiano, ac prioris quidem legis in Iustinianeo etiam, mentio. Ita celebratas meminit apud eosdem Antiochenses cum proprias eorum, seu Syrorum, nempe ineuntis anni Kalendas; quæ, vt aliunde constat, non a Dio quidem seu Nouembri, sicut ad Ammianum de eo IVLIANI loco agens notauit doctissimus Valesius, sed ab Hyperberetæo seu ab Octobri, quod ex Euagrio monuerant iam alii, auspicabantur; tum eas tangit neomenias, quæ prima Ianuarii die, *communis* in orbe Romano *festi*, vnde eiusdem ritus seu celebritas elucet, nomine ab eo appellantur; solemnem denique, quæ III Nonas eius mensis peragebatur, pro salute Imperatoris, *Votorum Nuncupationem*, de qua in nostris ad primam huius Imperatoris Orationem adnotatis, hic in calce additis, a nobis agitur. Adde memorabilem alibi, nempe in Oratione de Sole, locum; vbi præter Romanos & Aegyptios, qui ad Solis cursum annos & dies metirentur, reliquas omnes, vt ita dicat, nationes, lunares menses suo æuo vsurpare obseruat; quod tamen (vt vnum hoc & obiter ea de re hic tangam) de plerisque Græcorum, non vero de plurimis aliarum gentium ciuitatibus, quæ ad Solem menses suo tempore numerarent, notat Galenus. Quomodo insuper tangit ibidem IVLIANVS, quod anni initium alii ab æquinoctio verno; nempe, prout id aliunde constat, Arabes & Damasceni; quidam ab æstate media, sicut Athenienses; plerique autem ab inclinante iam autumno, Macedones scilicet, Syri, Asiatici; Romani vero, a bruma; reddita etiam ab eo singulorum ratione, quæ iam hic non expendimus, nec id huius loci, repetant. Quid iam dicam, vt alicubi id notat, præstitutos apud Romanos, quibus intra templi sepia eorum sacerdotes sacra sibi obeunda peragerent, triginta dies? aut quæ in genere Gentilium sacerdotibus præstanda ibidem docet? quæ denique prouinciæ alicuius Pontificibus, in reliquos illius Regionis sacerdotes, iura incumberent? quod ex lacera prius & mutila, a nobis autem e priscis codicibus emendata, ad Theodorum quendam Pontificem Epistola, nunc liquet. Neque alibi forte obuia, quæ de Templorum apud eosdem Gentiles fabrica; quorum, sicut mactatæ in iisdem hecatombæ, ita alia fuerint ἑκατονταπέδα, seu *centum pedes magna*; quale nempe Mineruæ templum Athenis in arce exstitisse, e Plutarcho liquet, & priscis Grammaticis; & Aræ etiam ἑκατονκρηπίδες, *cum centena basi*: aut vero quod e Deorum hymnis, plerique ab ipsis Diis, qui accuratis prius eam in rem precibus fuerant exorati; pauci vero ab hominibus diuino spiritu adflatis sint profecti. Adde simulacrorum præscriptum quidem a maioribus cultum, sed ita, prout a superstitioso alioquin ac impio Deorum cultore dicitur, οὐχ ἵνα ἐκείνους θεοὺς νομίζομεν, ἀλλ' ἵνα δι' αὐτῶν τοὺς θεοὺς θεραπεύομεν, *non vt ista Deos esse credamus, sed vt ipsos per illa veneremur*. Mitto alios vel ciuiles, vel militares, superioris memoriæ, aut illius ætatis ritus, qui in iisdem IVLIANI operibus consignantur. Quo referas Athenienssium eo adhuc æuo Στρατηγὸν, imagine etiam ab iis cum eo titulo donatum, Constantium; ius patriarum legum seu αὐτονομίας, eadem ætate illis iam ereptum; Argiuos tamen, vt de iis alibi dicitur, libertatis, aliorumque iurium, quibus reliquæ Græcorum ciuitates concessu Imperatorum vtuntur, participes etiamnum exstitis-

L. XV. Tit. VI. Leg. I. & II. *Lib. XI. Tit. XLV. lege vnica.* *Mifcell. p. 346. ad lib. XXIII. c. 16.* *Or. IV. p. 155.* *Comm. in I. Epidem.* *Simplicius in V. Phys. Grac. p. 105.* *Scaliger de Emend. Temp. Lib. IV. Fragm. Epist. p. 302.* *Ep. LXIII. p. 452.* *Ep. XXIV. p. 396.* *in Pericle.* *Harpocration, Hesychius, Etymol. Magn. Fragm. Ep. p. 302.* *Ibid. p. 293.* *Orat. I. p. 8. Orat. III. p. 114.* *Ep. XXXV. p. 408.*

ſtitiſſe: Macedonas Argiuorum, quod præter Liuium ab aliis quoque eſt traditum, colonos fuiſſe. Adde eandem Argos Corinthiis, a ſeptennio, quo hæc ſcriberet IVLIANVS, tributariam redditam: duplicia apud Argiuos, qua de re in noſtris ad eximium Morellium Epiſtolis nuper egimus, Iſthmia, & apud Corinthios Nemea, intra vnam Olympiadem aut Pythiadem, quorum nempe quinquennales erant agones, celebrata: theatrales in Corinthiorum Iſthmicis, præter gymnicos ac muſicos ludos, venationes editas: ad quas præter illius vrbis opulentiam, multæ ciuitates, vt par eſt, pecunias conferrent. Docebit idem Princeps, modo reliqua tributorum a ſe remiſſa, ſed ita vt pars illius indulgentiæ in vſum, ederet militum; modo Antiochenſibus nominatim multa, præter alias ciuitates, condonata vectigalia; Senatorum ibidem numerum ad ducentos ab illo auctum; illum vero anniuerſarium canonem, quem Iudæorum Patriarchæ a Synagogis exegere per *Apoſtolos* eorum adſeſſores, ac inde ἀποστολῆς ſeu *apoſtolatus* nomine dictum, Iudæis non tam remittit, aut ne ii illud in poſterum penderent, eo Edicto, vt exiſtimarunt viri docti, prohibet; quam ſe eorum *Patriarcham hortatum*, vt ab illo exigendo deinceps vellent abſtinere, memorat in Epiſtola, tempore expeditionis Perſicæ, vt ex eadem liquet, ad Commune Iudæorum ſcripta. Verum cui admonitioni, ob ſequutam nempe IVLIANI cædem, non paruiſſe continuo Patriarcham; eundemque canonem ei, ſeu eius ſucceſſoribus, ſub Honorio a Iudæis penderi adhuc ſolitum, patet e legibus ab illo Principe latis, quæ exſtant in Codice Theodoſiano. Edicit vero alibi IVLIANVS Aegypti Præfecto, vt delectis Alexandrinorum adoleſcentibus, qui in Muſica erudirentur, menſtruæ in ſingulos artabæ, (notum Aegyptiæ menſuræ genus) præter frumentum, oleum, & vinum, ac veſtem præterea, iis ab ærario præfectis diſtribuendum, erogarentur. Accedit, quod de Nilo, qui ad diem XII. Kalend. Octobris, quindecim cubitis elatus, Aegyptum vniuerſam exundaſſet, Aegypti Præfectum, quo eum inde ingenti mactaret gaudio, certiorem facit, Epiſtola ea tantum de re ad illum ſcripta. Vnde tria ſimul in Lectoris oculos incurrunt: nempe antiquus ille ritus, qui ibidem adhuc viget, quo ſtatum Nili incrementum, ob fœcundatam inde Aegyptum, cum adnuntiari palam, tum publica feſtiuitate celebrari conſueuerat; tempus præterea, quo id contingere ſolitum, non ſolummodo proinde, vt aliquibus viſum, Sole leonem ingreſſo, illud autem mox in Virgine ſubſidere, iisdem, quibus Nilus accreuit, modis; menſura denique illius incrementi, & quidem media fere parte maior ea, quæ vbi ad ſedecim pedes eſt elata, ſolemni ritu iis in oris, & ad columnam quidem prope vrbem Cairum quotannis, adnotari ab Itinerariorum, quod aiunt, conditoribus tradirur. Quum iam olim Alexandriæ, in Serapidis templo, cubitus ſeruaretur, quo illud Nili incrementum metiri conſueuerant; quemque Conſtantini iuſſu in Chriſtianorum Eccleſiam deportatum, a IVLIANO autem Imp. denuo inde in Serapidis reductum, tradit Sozomenus. Mitto quæ de *ſacra* & *amplisſima Damaſco*, aliisque illius, vt eam vocat, *lovis vrbis*, & *Orientis oculi* decoribus, templorum frequentia &c. alibi memorat; ac vnde, vt alia nunc mittam, veteres & inſignes huius vrbis nummi haud parum illuſtrantur, quibus IEPA KAI ACYΛOΣ, item MHTPOΠOΛIΣ, *Sacra*, *Inuiolabilis*, & *Metropolis* eadem inſcribitur. Vt hoc addam, quod ab eodem

Ep. XLVIII. pag. 418. Miſopog. p. 301.

Petav. in Not. p. 115. & Iac. Gothofr. Cod. Theod. p. 231 T. VI. Πατριάρχου πρώην ὄντα

Epiſt. XXV. p. 397. Leg. XIV. XVII. & Sit. de Iudæis &c.

Epiſt. LVI. p. 442.

Epiſt. L. p. 432.

Kirch. Oedip. Aeg. Tom. I. p. 51.

Lib. V. c. III.

Ep. XXIV. p. 372.

eodem IVLIANO diſcimus, ſuggeſtum ſeu tribunal, e quo Romani Duces aut Imperatores adloqui milites fuerunt ſoliti, a militari prætorio olim ſeparatum, ad illud a Conſtantio reductum: qualis præterea veterum cataphractorum militum, ſeu *equitum ferratorum* vel *clibanariorum*, vt iidem leguntur quoque appellati, armatura, vel olim apud Perſas & Parthos, vel inde in Romanorum acie ſub eodem Conſtantio fuerit: quæ (vt alia id genus mittam, quod hæc ipſa præter inſtitutum iam fuſius adtigerim) enarrabit, ſeu verius lectori ante oculos ponet, primus, qui eidem Principi dictus eſt, Panegyricus. *Orat. I. p. 31. Ibid. p. 37. Ibid. p. 37.*

Sed quam potiora adhuc longe, circa illius ævi Chriſtianorum conditionem ac ritus, memorant eadem huius, qui ad viceſimum vsque ætatis annum, vt id de ſe alicubi in iis tradit, ad eorum ſacra adhæſerat, Auguſti Scriptoris opera! Nori aliunde, qui iam ea ætate circa Martyrum tumulos conſueuerant fieri, Chriſtianorum conuentus, ad celebrandum eorum, qui pro religione, cui ſacramentum dixerant, nouiſſimum illud certamen fortiter haud minus ac pie decertauerant, memoriam. Quod vti anniuerſario (ſicut e variis qui IVLIANO fuerunt coætanei, & quondam etiam familiares, Baſilii & Gregorii Nazianzeni Epiſtolis, ac aliunde liquet) ad tumulos illos, ſeu, vt illo ævo dici cœpta, *martyria*, omnis ordinis aut ætatis Chriſtianorum confluxu, indictisque eam in rem diebus, peragebatur; ita erant etiam e fidelium, & e ſequioris, inprimis ſexus numero, quibus frequentare crebrius eadem loca, ac in ſacris ibi ædibus ſeu monumentis, in memoriam eorundem Martyrum erectis, diuino cultui vacare, erat in more poſitum. Quod ab Antiochenſibus itidem factum, docet ſimul & ſuggillat, in eo, quo illos non multo ſolum ſale, vt cum Satyrico loquar, ſed acriori etiam ſtrigili defricare voluit, libello: vbi eos, ob dimiſſos a ſe ex eorum vrbe hiſtriones ac ſaltatores, perculſos & quaſi deperditos dicit, *vota & preces, quo tantis malis eriperentur, ad vetulas demiſiſſe, quæ circum ſepulcra mortuorum aſſidue verſantur.* Hinc alibi docet in eodem libro, ciuitates Antiochiæ finitimas, *ſepulcra atheorum omnia*, exſtructas nempe in Martyrum memoriam ædes, ſigno a ſe nuper dato euertiſſe: in libris autem aduerſus Chriſtianorum religionem conſcriptis, quaſi illi *infelices homines pro Diis colerent*, iisdem obiicit: alibi, quod ad cultum prioris mortui, Chriſti nempe Seruatoris, nouos mortuos addidiſſent: ac, vt continuo ſubdit, ſepulcris ac monumentis omnia a Chriſtianis repleta, etſi nusquam id iis eſſet præſcriptum, vt circa ſepulcra verſarentur, eademque colerent; quæ etiam *plena omni immunditia* ab ipſo Ieſu fuerint dicta. Has autem cauillationes quomodo diluat Alexandrinus Antiſtes, & ab hoc loco alienum, ac præterea in eodem hoc opere obuium, iam non tango. Sed quam luculenta in primis ac illuſtria, de ſingulari Chriſtianorum illo ævo, & quidem præ Gentilibus, in peregrinos humanitate, in egenos beneficentia, in ſepeliendis mortuis cura, in moribus ſanctimonia, hic ipſe Galilæorum, vti non alio eos nomine ſibi appellandos credidit, oſor quamquam ac irriſor, teſtimonia, in hiſce operibus, vt in Epiſtola ad Gentilem Galatiæ Pontificem, conſignauit. Sic alibi impios Galilæos, ideo ſcilicet, quod Gentilium ſacerdotibus neglectui forent pauperes, in id humanitatis genus ait incubuiſſe: deque inſtituta inde eorum decantata illa *agape*, hoſpitiis (non, vt ibi Petauius, *conui-* *Epiſt. L. p. 434. Epiſt. CCXCI. Epiſt. XC. XCI. XCVI. Miſopog. p. 344. Cyrill. adv. Iul. p. 201. & 243. Ep. XLIX. p. 449. Fragm. Epiſt. p. 305.*

λογεμένοις παρ' αὐτοῖς ἀγάπας, ὑποδοχὰς, καὶ διανομὰς τραπέζων. Ibid. Apol. cap. XXXIX.

conuiuiis) *mensarumque ministerio*, mentionem facit ; vnde, quod iam ā Tertulliano aliisque traditum videas, constare potest, pauperum ergo instructas potissimum illas a diuitibus *communes mensas*, *commune epulum*, κοινὰς τραπέζας, κοινὰς εὐχωχίας, vt eas vocant subinde antiqui Christianorum doctores. Immo vnde, quod monuit quoque Theophanes, *Xenodochia*, seu constituta ad recipiendos egenos quosuis peregrinos, Gentiles aut Christianos, domicilia exstruenda, certamque frumenti in Galatiæ prouincia quantitatem, quæ peregrinis & egenis subleuandis distribueretur, eodem in loco præcipit. Immo vnde inductus, hanc ipsam, & vniuersalem quidem, in egenos beneficentiam, quæ Christianorum, eo id agnoscente, propria quædam laus erat, pluribus etiam, ac intento quidem studio, commendat alibi IVLIANVS: quæ autem non e Gentilium libris, non e Platone suo, Aristotele, aut e Iamblichi etiam vel Maximi Philosophi præceptis, sed ex illis ipsis sacris, quorum Lector olim in templis Christianorum fuerat, libris, demum hauserat: nempe quum quærit ibidem (Græca compendii caussa, & in hoc opere obuia, omittimus) *num quis ex eo, quod in alios homines largitus sit, pauper est factus? Equidem quum in egentes sæpius erogassem, CVM INGENTI FOENORE a Diis immortalibus recepi: tametsi minus sim ad augendam pecuniam adtentus : neque me liberalitatis vnquam mea pœnituit. Ac præsentia quidem omitto*; (*neque enim rationi consentaneum est, priuatorum largitatem cum Imperatoria munificentia conferre*) *sed quum priuatus adhuc essem*, (ac proinde quum Christianorum adhuc sacra frequentaret) *memini id sæpenumero mihi contigisse*. Quæ vtique ab alio, sed Principum sapientissimo, diuinitus pridem dicta : *FOENERATVR DOMINO, qui miseretur pauperis* (seu, quod idem, *qui largitur pauperi*) *& restitutionem suam reddet ei* ; & alibi, *Anima qua benedicit* (*largiendo* nempe *eleemosynas*, vt ibi Hebræorum verborum interpretes) *impinguabitur* ; *& qui satiat, etiam ipse satiabitur*. Alterum, dum prioribus illis mox subdit IVLIANVS, *dicam amplius, etsi præter communem hominum opinionem id esse videatur etiam hostibus ipsis vestes*; *& alimenta largiri fas sanctumque est: non enim moribus, sed hominibus id tribuimus*. Quod demum e diuinis supremi Gentium haud minus ac Iudæorum doctoris apud Matthæum, ad cuius interpretationem ipse alibi Galilæorum magistros ablegat, præceptis, *diligite inimicos vestros, & benefacite iis, qui vos oderunt*, ab eorum præcone olim, postea desertore, haustum, nemo vtique non agnoscit. Vnde quo iure idem alibi, seu qua fronte iisdem, vel potius erga egenos quosuis, quam ipse alibi tantopere in illis extollit, suis autem, seu Gentilibus, modis omnibus imitandam & amplectendam suadet, beneficentiæ, aperte haud minus ac impie illudat: dum ideo a se iussum ait, vt Galilæorum pecuniæ omnes & facultates, ab Edessenorum Ecclesia sublatæ, militi diuiderentur, aut in priuatos suos vsus cederent; vt, *quo nempe facilius in regnum cœlorum veniant, hanc adferret iis opem*; *quo illi*, vt adhuc addit, *pauperes facti, sapiant*, *neque regno cœlesti, quod nunc etiam sperant, priuentur; non capio*. Idem etiam alibi ipsam ἐλεημοσύνης vocem, de illa in egenos liberalitate dici a Christianis solitam, qua tamen eo sensu vsus itidem Gentilis scriptor Laertius, tradit; ac suggillat; eosque cum Cynicis ibidem componit, qui bonis exiguis se abdicantes, non Ἀποταντισαὶ,

Fragm. Epist. p. 290. Fragm. Epist. p. 290. Prouerb. XIX. 17. Ibid. XI. 25. Ἐπεὶ δὲ ἀφ' ὧν παρέδοσαν οἱ πατέρες &c. Fragm. Epist. p. 290. & 291. Epist. XLII. p. 413. Matth. V. 44. Ep. XLIII. p. 424. Orat. VII. p. 224. Lib. V. c. XVII

ται, vt ibi emendauit Petauius, sed Ἀποτακτικοὶ, sint ab iisdem Christianis dicti: & quo cæteroquin Ἀποτακτικῶν *Apotacticorum* nomine appellatos illo æuo hæreticos, qui ob illam ἀκτημοσύνην, seu bonorum omnium renunciationem, gloriabantur, liquet, præter omnes IVLIANI codices, ex Epiphanio, βάλλονται δὲ καὶ Ἀποτακτικοὺς ἑαυτοὺς λέγειν, *qui & Apotactícos* seu *Renunciantes seipsos nominant.* Quos alioquin non Ἀποτακτιτὰς quidem, iuxta Petauium, sed Ἀποταλίτας itidem nuncupatos, & cum Encratitis coniunctos legimus, cum apud Basilium in Epistola ad Amphilochium, tum in Codice Theodosiano. Adde quod idem IVLIANVS in Misopogone, inde inter alia Antiochensibus succenset, quod eorum vxoribus, vt pauperes maritorum facultatibus alant, permitterent: adeo nullam sinceram omnique ex parte illibatam, in re etiam præclarissima, & ad cuius imitationem Gentiles suos alibi conatur, vt modo vidimus, inflammare, laudem voluit Christianis relinquere, ipse verus puri Dei cultus Ἀποταλικός. Quid iam inuictam illam eorundem Galilæorum, seu martyrum, (quod nomen solet auersari) in subeundis quibusuis pro tuenda Christianæ Religionis fide ac veritate periculis, morte etiam appetenda, constantiam memorem? quam ille in iisdem agnoscit, sed quam impie malis Dæmonibus adscribit; *a quibus* scilicet *atheorum* (Christianorum illud solitum apud hunc Παραβάτην elogium) *plerique perciti, mortem appetendam esse persuadent sibi, tanquam in cœlum euolaturi, vbi per vim animam ex iis vinculis extorserint.* Quibus gemina hodie leguntur in postrema huius Principis Epistola, a nobis e scriptis codicibus emaculata: vbi, post deploratam suorum temporum fœdam circa Deorum cultum negligentiam, vitamque Gentilium deliciis profligatam; iis continuo opponit eorum inter impios, consuera illi rursus Christianorum appellatione, feruorem, *qui pro ea religione mortem eligant obire, omnemque inopiam & famem ferre, ne suillis, aut suffocato, aut morticinis vescantur,* ὑείων ὅπως μὴ γεύσαιντο, μηδὲ πνικτῶν, μήτ' ἄρα & ἀποθλιβέντων. Quibus equidem verbis adstrui receptum adhuc Iuliani æuo inter Christianos, ac in Oriente quidem, quod aliunde constat, (e Canone puta Apostol. LXIII. & Concil. Gangr. Can. II. vt iam de Tertulliano ac Origene sileam) a suffocato & morticinis abstinendi morem, luculenter videtur comprobari; nisi, quod ibidem additur, de simili a *suillis* abstinentia, vt mors potius obeunda iis videretur, quam iisdem vesci, ad Iudæos, non ad Christianos, omnino respiceret; vti sequentia quoque, de iis, vt cæteroquin *piis ex parte veri Dei cultoribus*, vnoque eorum errore, quod spreto aliorum Deorum cultu, ei soli, quem Gentilibus occultatum putent, seruiant: & a quorum dein mentione, transit ad *impios Galilæos*, ἐκ τῆς Γαλιλαίας δυσσεβεῖς. Immo prout ipse, in libris aduersus eosdem Galilæos seu Christianam Religionem scriptis, eos inter alia redarguit, quod ii ab Hebræorum cibis id genus in lege vetitis abstinendi more recesserint: inde autem eos, ac nominatim quod suilla carne vel piscibus vescantur, neutiquam reprehendendos esse contendit Cyrillus. Adde vero, quæ ad priorem locum, de iisdem Galilæis subdit, *qui deserta loca vrbibus anteponebant*, seu solitariis illis inter Christianos *ascetis*, quorum vberrimus tum erat in Aegypto, Palæstina & Mesopotamia, vt ex aliis illius æui monumentis sat notum, prouentus: quosque inde obiter ibidem carpit, *quod sit homo natura ciuile ac mansuetum animal.* Sed vt mittam, quod eundem IVLIANVM ἐν μοναστηρίοις τεθραμμένον, *in monaste-*

Her. LXI.

Can. 1. Tom. II. Leg. VII. Cod. Th. De Haret.

pag. 363.

Fragm. Ep. p. 288.

Ep. LXIII. p. 453.

Apolog. cap. IX. adv. Celsum Lib. VIII. p. 396.

Ep. LXIII. p. 454.

Cyrill contra Iulian. Lib. VII. p. 238.

Ibid. p. 241. seq. Fragm. Epist. p. 218. vid. Basil. Ep. LXIII. &c. contra Iulian. Lib. I. p. 3.

nasteriis Christianorum *educatum* tradit Cyrillus; nempe eum; Constantii
Lib. V. cap. ii. metu, monasticum vitæ genus simulasse, vt de eo ait Sozomenus. eidem, inquam, illud vnum, quod de prima horum *ascetarum* origine est pridem memoriæ proditum, licebit obiter reponere: eam nempe a diris illis Christianorum inter Iuliani decessores persecutoribus profectam; dum, qui se in montium culmina ae solitudines, fugiendæ sæuienti persecutioni, abdiderant, huic viuendi rationi paullatim adsuefacti, institutum dein illud ad mortem vsque sibi retinendum credidere. Ne iam de iis loquar inter Christianos Episcopis, qui paullo ante, insigni Arianorum sæuitia, in deserta Aegypti aliaque, quo in iis perirent, loca erant relegati; vti de iis, & quorum
pag. 851. Tom. I. nomina ibidem recenset, testatum reliquit in Epistola ad Solitarios Athanasius. Immo cuius etiam rei fidem haud vno loco faeit in hisce suis operibus
Ep. XXVI. p. 398. IVLIANVS: dum Galilæis a Constantio, Arianorum nempe factione eiectis, in patriam cuique suam reditum a se concessum tradit: alibi apertius,
Epist. LII. p. 436. imperante Constantio, plerosque e Galilæorum Antistitibus relegatos, fugatos, vinctos: eorum, quos hæretieos vocant, turbas quamplurimas, Samosatis, Cyzici, in Paphlagonia, & in Bithynia, aliisque gentibus, iugulatas; integros pagos vastatos, ac funditus euersos; a se autem permissum relegatis reditum, eosque, quorum bona publicata fuerant, edicto a se ea de re promulgato, omnia sua recuperasse. Mitto iam, vel quæ de Galilæis seu Christi-
Ep. XLIII. p. 424. anis in genere a se humaniter statuta memorat: vt nempe eorum nemini vis inferatur, nec in templum trahatur quispiam, aut alia de re vlla, præter voluntatem suam, adhciatur contumelia; & quod alibi denuo ae vberius
Ep. LII. p. 436. tangit, nempe *se tantum ab eo abesse, vt priuatim sacrilegorum* (hoc est, Christianorum) *quempiam velit, aut leuissime etiam cogitet, in sacrorum apud Gentiles communionem recipere, priusquam & animam supplicationibus ad Deos, & corpus legitimis purgationibus expiatum habeat.* Quibus insuper hæc memoratu, a tali maxime & infesto exteroquin iisdem Christianis principe, digna
p. 418. subdit, *oratione persuaderi docerique satius est homines, quam verberibus & contumeliis corporumque suppliciis*; mox, *ergo iterum ac sæpius eos admoneo, qui in veram religionem voluntate sua feruntur, ne qua iniuria Galilæos adficiant, aut contumeliis vexent: etenim misericordia potius quam odio illi digni.* Quibus vero parum consentanea (ne atrociora iam, quorum in priscis Ecclesiæ Annalibus, aut in sanctissimorum virorum non editis solum aduersus illum Philippicis, sed aliis sedatioribus scriptis, consignata occurrit memoria, hic adtingam) ea, quorum in suis Epistolis meminit, & quo nomine a laudatore exteroquin eius summo ac Gentili scriptore redargui haud leniter meruit, Edicta, nempe, vt
Ammian. Marcellin. Lib. XXV. cap. IV. idem ille grauissimus Auctor ea de re ait, *inter quæ erat illud inclemens, quod docere vetuit Magistros Rhetoricos & Grammaticos Christianos, ni transissent ad numinum cultum*: idque illo, vt ipsemet ea de re loquitur, vanissimo obten-
Epist. XLII. p. 423. tu, quod absurdum scilicet sibi videretur, eos, qui Homeri, Hesiodi, Demosthenis, Herodoti, aliorumque id genus auctorum libros exponunt, Deos vituperare, quos illi coluerunt: optionem proinde se illis dare, vt non doceant, quæ non bona esse censent; sin docere malint, eosdem, quos interpretantur, impietatis & amentiæ non accusent: denique ineptum se credere, vt homines ea doceant, quæ non bona esse arbitrentur. Quomodo

deni-

denique eosdem illos Christianos humaniorum litterarum magistros, si putant aliquid a priscis illis auctoribus de Diis perperam traditum, ad Galilæorum Ecclesias continuo ablegat, vbi Marcum & Lucam interpretentur, *quibus vos obtemperantes, a victimis* (rectius quam ibi Petauius, *sacris*) *abstinere iubetis.* A quibus haud valde recedunt, quæ IVLIANO eadem de re verba tribuit, & quorum vanitatem pluribus ibidem redarguit, Antistes Nazianzenus. Verum quibus *inclementibus*, vt eadem vocantem vidimus Gentilem grauissimumque Auctorem, IVLIANI in Christianos seu humaniorum litterarum professores edictis, adscribi forte a multis possent alia ab eodem in Clericos lata, & de quibus ipse in Epistola ad Bostrenos refert; quod ii nempe Clerici *ποθοῦντες δὲ τὴν προτέραν δυνασείαν, ὅτι μὴ δικάζειν ἔξεσιν αὐτοῖς, καὶ γράφειν διαθήκας, καὶ ἀλλοτρίας σφετερίζεσθαι κλήρους, καὶ τὰ πάντα ἑαυτοῖς προσνέμειν, prioris dominationis cupidi, quoniam neque ius dicere amplius illis permittitur, neque testamenta scribere, aut alienas hæreditates interuertere, & ad sese omnia transferre.* Qui locus eo vtique maiori quadam adtentione dignus videri potest, quod inde sub hoc Principe ademptam Clericis testamenti factionem, iusque captandarum hæreditatum, liqueat: de quo tamen IVLIANI facto aliunde non constat, & quibus repugnare potius videntur aliæ quorundam Imperatorum Constitutiones, aut Christianorum illa ætate Scriptorum testimonia. Ac, vtid paucis hic & obiter tangam, ius quidem condendi testamenti quod adtinet, eo gauisos adhuc sub Theodosio Iun. Clericos, arguit etiamnum illius Constitutio, quæ exstat in Codice Theodosiano; nulla etiam facta a diligentissimo alioquin eius Enarratore, iis antea adempti, & quidem sub IVLIANO, huius iuris mentione. Hæreditatem vero mulierum quarumcunque, vel donatione, vel testamento, percipiendi facultatem, Valentiniani primum edicto Clericis vetitam constat, ex alia lege in eodem Codice, & luculentis præterea coætanei eidem Principi Ambrosii, illique supparis Hieronymi, & quæ de eadem lege iam adduxit in Annalibus Baronius, testimoniis. Et Hieronymi quidem: *pudet dicere, sacerdotes idolorum, mimi, & auriga, & scorta, hæreditates capiunt: SOLIS CLERICIS ac monachis hac lege prohibetur, non a persecutoribus, SED A PRINCIPIBVS CHRISTIANIS.* Nisi quis illis *non a persecutoribus* verbis, ad similem quampiam legem, paullo ante a IVLIANO, aduersus Clericos hæreditatum aucupes, latam, sed breui abolitam, respexisse credat Hieronymum: aut vero, non adeo promulgata ab illo Principe ea de re lege, quam alia quapiam ratione, coercitos ab eo, ne vel testamenta conderent, vel hæreditates captarent, idque certis demum in locis aut regionibus, Clericos, liceat forte statuere. Qua de re opportunior ad ipsa Iuliani ea de re verba agendi locus dabitur.

τὰ παρόντα, τοῦτον ὑμᾶς ἀπέχεσθαι προστάττουσιν *Ibid.*

Zonar. I. p. 57.

Epist. LII. p. 437.

Leg. I. de Bon. Cler.

Leg. XX. de Episc. & Cler.

Ad a. C. 370 Tom. IV.

Neque vero valde mihi nunc laborandum putem, vt de ordine, vel ætate, aut honoris gradu, quo ea, quæ hic prodeunt, opera, elucubrauit IVLIANVS, studiose anquiram: priuatusue etiamnum; an iam Cæsar a Constantio, ac paucis post annis a Gallicano exercitu Imperator nuncupatus; an vero, vbi post eiusdem Constantii obitum, solus Romano orbi sub Augusti nomine præfuit. Id tamen paucis hic indicare haud omnino superuacaneum vel alienum putem; quodque ea parce, nec vere subin-

de, aut vero vbique, ſuis adtigerit locis Petauius. Vnde id primo hic tenendum, quod præter paucas ad amicos, Serapionem, Iamblichum, Libanium, vnumue forte vel alterum, *Epiſtolas*, nulla a IVLIANO adhuc priuato, ac ideo infra viceſimum quartum ætatis annum, elaborata hic legantur eius opera. Ab eodem vero, vbi a Conſtantio, menſe Nouembri anno æræ Chriſtianæ CCCLV, eſt in Cæſarem adſcitus, & mox in Galliam ablegatus, ac ſequenti anno, conditæ ſunt ab eo duæ in eiusdem *Conſtantii*, ac tertia in *Euſebiæ*, illius coniugiis, laudem *Orationes*: quæ in hiſce eius operibus primum locum obtinent. Quo inſuper temporis, ab anno nempe CCCLVI, ad annum CCCLX, interuallo, quo in Galliis & contra Germanos militauit Cæſar IVLIANVS, ſcriptæ aliquot eius *Epiſtolæ*; ſicut ad Alypium, vbi inter alia legitur, *tecum Muſa Gallica & barbara iocatur*; aut altera ad Eumenium & Pharianum, in qua mirum eſſe ait, ſi vel Græce loqui poſſit, *tantam ex his regionibus*, Gallia nempe & Germania, *barbariem contraximus*; tum, & poſtremo quidem illo anno CCCLX, vt ex eius ad Athenienſes Epiſtola, quod vidit iam Petauius, ac præterea ex Ammiano Marcellino, licet ſtatuere, condita ab illo *Oratio VIII*, ſeu ad Salluſtium, ob eum Conſtantii iuſſu a ſe e Galliis auulſum, *Conſolatoria*. Ab illo vero tempore, ſeu ab anno CCCLX, & quidem circa menſem Maium, vt erudite ex Ammonis Epiſtola in Critica ad Baronium haud pridem monuit doctiſsimus Pagi, quo eſt in Galliis Imperator ab exercitu nuncupatus, conſcripta eſt *Ad Athenienſes Epiſtola*; qua ſuſcepti a ſe inuito & reluctante imperii, ac inde aduerſus Conſtantium belli, culpam conatur diluere; tum *Epiſtola XXXVIII, ad Maximum*, qua ſe iam a Gallis ad Illyricos profectum docet. A ſequenti anno CCCLXI, & quidem in Nouembri, quo fato functus eſt Conſtantius, ſolusque rerum dominus remanſit IVLIANVS, anno proinde eius ætatis triceſimo, ad Chriſti annum CCCLXIII, V. Kalendas Iulias, quo cæſus eſt in Perſica expeditione, ſeu intra illius vnius anni octoue circiter menſium ſpatium, elucubrata ſunt reliqua, quæ maiorem ac potiorem ferme eorundem partem conſtituunt, eius opera. Cuiusmodi ſunt, vt eadem illo potius, quo videntur prodiiſſe, ordine, quam eo, quo in iisdem hodie comparent, obiter notem: *Epiſtola ad Themiſtium*; *Oratio in Solem*; duæ, vna, *in Cynicum* quendam, ſeu *in Imperitos Canes*; altera, *in Matrem Deum*, *Orationes*: quarum primam, dum Imperator ad Boſporum ageret; alteram mox, vbi ad Matrem Deûm in Phrygiam eſſet profectus, & quidem antequam Antiochiam eodem anno tenderet, anno proinde Chriſti, quod aliunde conſtat, CCCLXII, elaborauit; vt id e clariſſimis Libanii eam in rem verbis liquet: non vero, vt de tempore ſcriptæ prioris illius in Cynicum Orationis loquitur Petauius, in ipſa contra Perſas expeditione, ac proinde ſequenti demum anno. Altera vero *contra Alium* ibidem *Pſeudocynicum*, ſeu *de Cynica Philoſophia*, Oratio, vel eodem circiter tempore, vel haud valde diſſito, cum priori illa in falſum Diogenis imitatorem, ſcripta; certe poſt Conſtantii itidem, vt ex eadem liquet, vbi τῷ μακαρίτῃ Κωνσταντίῳ fit mentio, obitum. *Cæſares* vero eius, a morte itidem Conſtantii, & quidem Saturnalibus ſcriptos, ex initio & fine eorundem conſtat: ac proinde illud eruditiſsimum elegantiſsimumque Satyricon, exeunte anno CCCLXI, dum Conſtantinopoli adhuc ageret, occaſione ludicri illius

Epiſt. XXIV. p. 403. *Epiſt. IV. p. 441.* *Lib. XX. cap. IV.* *ad A. C. CCCLX. num. 12.* *In Julian. Necrom p. 254. & Orat. Funebr. p. 300. Not. p. 91.* *Orat. VII. pag. 233.*

illius festi, ab eo exaratum; vel quod Antiochiæ in Decembri sequentis demum anni, eadem occasione iocosi huius sacri, eo se ingenii lusu, ac in vrbe quidem mirifice dicacibus id genus deliciis dedita, oblectare; simulque in Constantini & Constantii (quorum gloriæ fauebant impense illius vrbis cives, ob multa collata in se beneficia, ac religionis inprimis Christianæ adsertum propagatumque diuinitus apud eos cultum) memoriam, eorumque sacra, insultare voluerit IVLIANVS. *Misopogon* vero breui dein, adfecto nempe Ianuario sequentis anni CCCLXIII, non vero iuxta Petauium, ad hoc ab Ammiano Marcellino perperam inductum, CCCLXII, scriptus: prout id vere iam e variis & clarissimis illius libelli locis, ad eundem Ammianum occupauit doctissimus Valesius, ac inde nuper ad Criticam Baronianam reposuit eruditissimus Pagi. Maiorem vero *Epistolarum* partem, a IVLIANO ab eo tempore, quo solus summæ rerum in orbe Romano præfuit, scriptam demum, atque ita intra illud viginti circiter mensium interuallum, ex iisdem licet continuo percipere. Constat id vtique e variis ad Ecdicium Aegypti Præfectum, & ad Alexandrinos; vel ad Byzantios, & ad Bostrenos; vel ad Iudæorum Commune; vel in Argiuorum gratiam, Edictis; vel ad Arsacium Galatiæ, aut ad Theodorum quendem alterius prouinciæ Pontificem; vel ad Porphyrium Alexandriæ agentem, Rescriptis; aliisue, quibus de suis, vel vt mansuetudinis ac humanitatis plenis, aut vero durioribus in Christianos decretis agit; aut pro Medicorum immunitate, vel Zenonis Archiatri Alexandriam reditu decernit; aut vbi reliqua fisco debita remittit; iisue, vti ad Iulianum, auunculum, aut ad Hermogenem Aegypti Ex-Præfectum, quibus se morte Constantii, imminentibus malis liberatum, agnoscit; aut illa ad Libanium, quæ Hierapoli in ipsa expeditione Persica, primas eius, vbi Antiochia soluisset, mansiones notat. Quæ omnia vtique seu Edicta, seu, in quarum classem hic referuntur, Epistolæ, easdem ab eo, solo iam Imperatore & Augusto, conscriptas luculenter arguunt. Neque vero dubitare itidem licet, ab eo tempore, quo solus orbi Romano imperauit, immo, vti paullo post dicetur, adfirmante id Hieronymo, in ipsa expeditione Persica, elucubratos ab eo aduersus Religionem Christianam libros, quos a CYRILLO illi, qua eos confutauit, disputationi insertos, seu verius, & qua de re mox, partem eorum haud contemnendam, hic reperiet Lector.

ad lib. XXII. cap. XIV. *ad A.C. CCCLXIII. n 5.* *Ibid. Epist. VII. XLII. & XLIII.* *Ibid. Epist. XLVI.* *Epist. XIII.* *Ep. XXIII.* *Epist. XXVII.* *Epist. LXXXIV.*

E qua autem IVLIANI, qui nec dum completo tricesimo secundo anno obiit, ætate, qua condita sunt priora illa, quæ sub eius nomine iam ante vulgata, hic denuo & aliquantum emendatiora vel integriora prodeunt, opera; aut ab eo, quo eadem illa insigniuntur, supremo inter homines fastigio; haud iam opus, vt nouum inde iis decus vel pretium operose hic arcessam. Etsi inter Augustos eius Decessores, vel ex iis, qui illum sunt in eodem excelso honoris gradu subsequuti, haud videam, qui vel doctrinæ varietate, vel eruditionis copia, vel ingenii luminibus, vel vi facundiæ, palmam, iis quidem in artibus ac inscribendi facultate, possit ei dubiam relinquere. De Latinis Iulii Cæsaris, quos de bellis vel Gallicis, vel ciuilibus a segestis, versamus Commentariis, iam non loquar: qui vt perfecti quidem eo in genere, ita intra vnam eam laudem consistunt, quam eiusmodi argumenti tractatio exigere potuit; quamque admirabilem sunt consequuti.

Ammian. *Lib. XVI. cap. I.* & Eutropius *Lib. X. cap. XVI.*

Marci autem Antonini, ad cuius exemplum vitam ac mores, vt ipſemet id de ſe præter alios teſtatum reliquit, IVLIANVS compoſuit, aureus exſtat etiamnum liber; quo, ſi ad vitæ & actionum humanarum inſtituta, normam, officia, leges, conditionem, vſum, rerumque, quibus vulgo adfici homines ſolent, ipſiusque mortis contemptum reſpicias, nihil a Gentili Scriptore, maxime autem, qui ad illud euectus eſſet rerum humanarum culmen, grauius, ſapientius, opportunius proficiſci vnquam potuiſſe, aut profectum alias fuiſſe, haud liceat vtique diffiteri. Verum præterquam quod hoc vno, etſi amplisſimæ laudis curriculo, comprehendatur omnis illa eiusdem principis, decerpta ex eius aduerſariis, commentatio; neque in alio argumenn genere elaborata legantur ab illo opera: ita ſe ea, quæ ex humanioribus litteris ac diſciplinis petitur, cognitione deſtitutum, minus certe imbutum, ipſemet eodem in libro agnoſcit: nempe *ſe non ampliores in arte oratoria, pöeſi, ſtudiisque aliis eiusmodi*, nempe quæ humanitatis dici ſolent, *progreſſus feciſſe*. In quibus tamen optimis artibus, quantum vel in ſe laudis, vel adiumenti, ad alias ſublimiores diſciplinas eſſet ſitum, abunde, vt alia nunc mittam, grauisſimi & ſanctisſimi inter Chriſtianos doctores, eadem IVLIANI ætate, ſunt profeſſi; qui ob interdictas ab illo principe Chriſtianis, & qua de re paullo ante, easdem artes, ita acerbe, nec immerito, in eum ſunt inuecti. Quam inſignis vero fuerit eiusdem IVLIANI, cum in iisdem illis artibus, tum in grauioribus diſciplinis excolendis tractandisue, contentio ac induſtria; quam vtraque illa laude excelluerit, & ea quidem, quæ ad vitam a teneris, optimis moribus, inſtitutis, virtutibus, temperantia maxime, continentia, in egenos beneficentia, rerum humanarum ac mortis etiam deſpicientia, imbuendam, ducit, impellit, incendit; ſatis ſuperque iam antea eſt oſtenſum. Eos vero multis hic non tangam, qui eiusdem cum IVLIANO faſtigii ſequutis eum ætatibus, compotes, vel de re ſui æui militari, vel de adminiſtrando imperio, quasdam commentationes, haud ſpernendas vtique, ſed luculentas, litteris conſignarunt; vel de congerendis ex omni retro memoria veterum Auctorum Exceptis laborarunt: quibus autem eos ſingularem (quam & illi Imperatori, cuius opera Romani iuris ſcientia eſt compilata, haud immerito tribuas) pulcherrimi inſtituti, & præclaræ induſtriæ, ac diligentiæ verius, quam exquiſitæ cuiusdam doctrinæ, vel facundiæ, vel ſublimioris ingenii, laudum promeritos dicas aut conſequutos. Quis vero laudem cumulus hiſce IVLIANI monumentis non inde accedat? ſi illud inſuper attendamus, eadem non elucubrata, aut in pacis otio ac tranquillis temporibus, & poſt exhauſta pericula, poſt abiectas denique armorum curas, ac bellorum meditationes; non ipſo multorum annorum decurſu, aut vergente ad ſenium, & inde ad quietem ac interiorem animi cultum, ætate; ſed in primo ætatis flore: in ipſo bellorum, quæ fortiter haud minus, quam felicirer, cum ferociſſimis gentibus gerabat, diſcrimine: in mediis, quæ eum vndique circumſtabant, periculis: aut vero in primis terrarum imperii auſpiciis: in ipſo grauisſimi contra Perſas belli apparatu, aut ſuſcepta iam expeditione: eaque præterea non meditata diu, aut limata, ſed, vi quadam ingenii ac doctrinæ incredibili, effuſa ferme; quod vel de iis ſuperius iam dicta ſatis oſtendunt, & extemplo prolata.

μὲν ἐπιπλέον μὲ πεπόνθασι τῷ ῥητορικῷ, οὐ πανυ τοῦτο, τῷ δὲ ἄλλως ἐπιτηδεύσαντι *Lib. I. Sect. XVII.* vid. Greg. Naz. Στηλ. I. pag. 96.

Sed iis forte laudibus, quibus hæc IVLIANI opera diximus abundare, omni-

omnique, quæ ex iis percipi poteſt, vtilitati ac oblectamento, haud parum continuo detrahet, immo abolenda potius eadem penitus, ac vltricibus etiam flammis, ſuadebit ea, non qua is ſolum, vel ipſa appellatione, ad æternam nominis ſui infamiam eſt inſignitus, impietas; ſed illius impreſſa etiam in iisdem eius operibus veſtigia. Verum cui ſcrupulo vel opinioni occurrendum ſibi continuo ab initio Præfationis eius operibus præmiſſæ exiſtimauit, idque alterius viri docti, qui id iam, dum Miſopogonem ederet, fuerat adgreſſus, exemplo, Petauius; iisque haud leuibus rationum ac auctoritatum momentis, quæ ibidem reperiet Lector. Cuius etiam defenſionis eo minor in me neceſſitas vel occaſio nunc incumbit: quod nec primus, vt hi Deſertoris illius ac Gentilis Imperatoris fœtus ederentur, opem tuli; ſed iidem membratim primo, ac dein toto velut corpore, id agentibus hoc & ſuperiori ſeculo viris grauibus, ac præterea religioſis, in dias luminis auras pridem exierint. Adeo, vt, ſi quæ ea in re ſubeſſet præpoſteri cuiusdam iudicii, nimiæque aut vero noxiæ diligentiæ culpa; ſi quod inde periculum foret vllatenus metuendum; in alios potius, quam in me, tota illius mali vel offenſionis inde ortæ cauſſa reciderer. Accedit, quod ea de re nonnulla ad eiusdem Imperatoris Cæſares præfati olim ſimus: in quo libello circa finem virus illud ſuum in ſanctiſſima Chriſtianæ Religionis myſteria, ac dentatos aculeos in eorundem cultores, ac propagatores, Conſtantium & Conſtantinum, emiſit IVILANVS. Tantum quoque abeſt, vt piiſſimis haud minus ac facundiſſimis illius ac proximi æui Oratoribus, qui hunc Chriſtianæ fidei deſertorem non ſolum, ſed inſectatorem acerrimum, eo iam ſublato, omnibus artis coloribus ſibi depingendum credidere, dicam, quod a viro noſtrarum partium, docto illo inprimis ac diſerto, nollem factum, ſcripſerim; vt grauiſſimas potius, quibus iidem fuerunt inducti, rationes, idque ad futuræ ætatis memoriam, ac ad ſucceſſorum exemplum, non diſſimulauerim. Verum non ideo minus illos ipſos, quos idem Princeps, ad ſubruendam Chriſtianam Religionem, conſcripſerat libros; quibus eorum dogmata, myſteria, cultum oppugnare, & ſacra eorum oracula traducere ac labefactare, impio non minus quam intento ſtudio conatuque, inſtituit; proxima poſt eum ætate grauiſſimus Antiſtes Cyrillus, iisdem, quibus illos grauiſſima diſputatione retudit, (quoque eorum inde vanitas, ſua autem in iis referendis ac redarguendis fides & accuratio magis eluceret) ſcriptis inſerere haud refugit; & eo quidem tempore, quo nec dum plane Gentilitia ſuperſtitio erat in orbe Romano, vicinisque eidem regionibus, abolita. Vt minus vtique mirari quempiam ſubeat, ſi alia, & in ſecularibus quidem, vt eo æuo loquebantur, diſciplinis elaborata huius Imperatoris, iisdem quippe artibus ac doctrinis mirifice exculti, opera, ab ipſis ſuperiorum temporum Chriſtianis, ſint poſteris, & ad noſtram vsque ætatem, prodita; ac inde poſt renatas litteras a viris doctis & cordatis ſtudioſe conquiſita, & in lucem ſubinde emiſſa. Præterquam enim, quod eadem inſignibus doctrinæ, ingenii, & facundiæ luminibus abundarent; haud leuis inde, vt paullo ante vidimus, & monuerunt iam alii, ad interiorem rerum rituumque illius æui notitiam vſus percipi continuo poterat. Neque vero erat metuendum, vt in iis ſubinde teſtata aduerſus Chriſtianos, aut iniquiora de eorum cultoribus iudicia, transuerſum quemquam raperent; ac

P. Martinius in Præfatione.

non potius eadem, illigatam IVLIANI vanisſimis ſuperſtitionibus ſeu præſtigiis mentem, aperte denudarent. Quomodo comprobata vel inde eorum fides, quæ de illo veſano IVLIANI, Chriſtianos non inſectandi ſolum, ſed omnem quoque iis cum religionis tum ingenii cultum abolendi propoſito, ſunt vel faſtis ac annalibus illorum temporum conſignata; vel in memoratis paullo ante grauiſſimorum virorum Philippicis, ad quas iuſtiſſima inde offenſio illos induxit, non ſine acerbo doloris ſenſu, vti paullo ante diximus, tradita. Immo vnde eo magis luculenta ſe produnt ac illuſtria, tanquam non a militante in iisdem caſtris, immo non a defertore ſolum, ſed a transfuga, edita in iisdem illis operibus, quæ ſupra iam adtigimus, teſtimonia: de ſingulari nempe & promiſcua Chriſtianorum in peregrinos quosuis & egenos humanitate & beneficentia; excelſa & inuſitata, in ſubeundis quibusuis pro fide ac religione periculis, animi firmitudine; de contrariis autem Gentilium ſui ævi, & ſacerdotum vel maxime, ſtudiis, omnique vitæ ratione, ab illa Galilæorum mente, moribus, inſtitutis, valde aliena. Adeo vt vel vnde illa IVLIANI opera inducendi, aut ea ſaltem loca, quæ eorundem Galilæorum doctrinam aut cultum tangunt vel laceſſunt, reſecandi, iniici poterat cogitatio; inde etiam illa, ne ea quidem parte lacera vel mutila, in lucem educendi, ratio & conſilium proficiſcatur.

De priorib. IVLIANI editionibus, nouaque hac editione.

Quo proinde, eoque laudabili, illuſtria veterum ingeniorum monumenta diuulgandi inſtituto, factum, vt hæc IVLIANI Imperatoris opera ſint itidem a tenebris, in quibus per tot ſecula delituerant, in lucem, & membratim quidem aliquamdiu, emiſſa. Ita EPISTOLAE eius nonnullæ Græce, vna cum aliis veterum aliquot Græcorum Epiſtolis, ab Aldo primum editæ anno MCCCC XCIX, eæque dein cum MISOPOGONE Græce & Latine, in forma, vt vulgo aiunt, octaua, a VVechelo vulgatæ, anno ſuperioris ſeculi LXV. MISOPOGON vero poſtea Baſileæ, a Bonauentura Vulcanio Latine verſus. Quod demum e Conrado Geſnero, eiusque Bibliothecæ amplificatoribus, didici. Quas vero editiones nec dum inſpicere aut nanciſci mihi licuit, neque earum nominatim vllam a P. Martinio, qui eadem, vt mox dicetur, IVLIANI opera diuulgauit, aut vero a Petauio, immo nec in Athenis Meurſii Batauis, inter editos a Vulcanio libros; vllam Miſopogonis ab eo vulgati ac Latine verſi mentionem factam video. Eos vero, qui publicandorum huius Auguſti ſcriptorum fecerunt initium, excepit Carolus Cantoclarus, vir cum maiorum Senatoria, tum propria ſupplicum libellorum in Gallia magiſtri dignitate conſpicuus, Græcis præterea Latinisque litteris egregie excultus, vt ex aliis eius lucubrationibus conſtat: ſicut e Græco ſermone ab eo in Latinum verſis ac editis Dexippi, Eunapii, & aliorum auctorum Excerptis de Legationibus; e Caſauboni inſuper amplisſimo de eodem ad Suetonium, quod alibi iam protulimus, elogio. Is aurem huius Imperatoris CAESARES, ſeu, vt veteres libri præferunt, ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ (quod in aliqua Italiæ ac in Auguſtana Bibliotheca exſtare tradiderant, ſuperiori itidem ſeculo, dicti modo Geſnerus & qui in eodem argumento laborarunt) e tribus, vt in Præfatione Notis præmiſſa ait, ſcriptis libris, vna cum Latina interpretatione a ſe adornata ac Notis, primum edidit in lucem Pariſiis, anno ſeculi ſuperioris LXXVII. * Sequuta dein paucis annis

in Præfat. Gall. ad Cæſares Iul.

annis poſt, ſeu anno M D LXXXIII, eadem in vrbe; noua; & quidem quæ exhiberet, iuxta eius lemma, ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΑ ΣΟΖΟΜΕΝΑ, ſeu, *omnia quæ exſtant IVLIANI opera*, editio: tribus autem eius auſpicibus, Petro Martino Nauarro, qui MISOPOGONEM & EPISTOLAS, aliarum accesſione locupletatas, cum addita verſione Latina ibidem protulit; tum Carolo Cantoclaro, qui præter CAESARES denuo ab eo editos, & e quarto inſuper codice, e Reginæ Catharinæ Mediceæ Bibliotheca deprompto, caſtigatos, eiusdem IVLIANI PANEGYRICVM CONSTANTIO Imp. dictum, qui ſecundo loco in Petauiana & in hac etiam editione legitur, ſed Græce tantum, quod vno demum codice vſus foret, iisdem addidit. Quibus duobus eruditis accesſit Theodorus Marcilius, a quo Cæſaris huius IN SOLEM HYMNVS, ſeu, quæ quarta hic comparet, Oratio, cum Notis ad nonnulla eius loca, eſt itidem diuulgata: idque ex vno, vt is in Præfatione innuit, Toletano in Hiſpania, quod inde acceperat, exemplari, eoque mutilo & valde deprauato. Cuiusmodi etiam, ſeu idem forte cum illo Toletano libro ſtatui debeat, Venetiis ſuo tempore apud D. Diegum Hurtadum, Cæſaris Caroli V Oratorem, exſtitiſſe tradit Geſnerus; & e cuius cæteroquin Hurtadi Mendozæ Bibliotheca prodiit, quod aliunde notum, Græca Ioſephi, eaque inde merito eidem inſcripta, editio. Eiusdem vero IVLIANI de Sole Orationis, quod obiter monuerat quoque Geſnerus, facta pridem mentio fuerat ab illo ingeniorum phœnice Pico, adducto etiam quodam inde, vt lectam eandem ab illo conſtet loco, in ſuis ad Geneſin, vbi de mundi creatione agitur, Heptaplis, *quando in Phœnicum Theologia eſt, vt ſcribit IVLIANVS in Oratione de SOLE, emanare lucem corpoream ab incorporea natura.* Alias dein quasdam, easque antea ineditas, IVLIANI Epiſtolas Græce, Lugduni Batauorum, anno ſuperioris ſeculi XVII, prodiiſſe, ex editis Bibliothecarum collectionibus accepi: vnamque poſtea Græce & Latine cum Rigaltii Notis, nempe ad Alexandrinos, ſimul cum Funere eius Paraſitico, primum Pariſiis, anno huius ſeculi primo, vulgatam conſtat: quæ dein in Petauiana editione ab eodem Rigaltio, e Bibliotheca Regia emendata, ac in duas Epiſtolas, quæ ibi & in hoc itidem opere comparent, diſtincta legitur. Eos vero IVLIANI editores excepit dein feliciori fato, vir aliis multiplicis doctrinæ ſcriptis ab eo libris hac ætate merito celebratus, Dionyſius Petauius; qui Flexiæ, anno huius ſeculi XIV, tres IVLIANI ORATIONES PANEGYRICAS: vnam nempe in Conſtantium Imperatorem; alteram in Euſebiam eius coniugem, tum primum e Manuſcriptis Bibliothecæ Regiæ erutas; poſtremam vero, quæ de eiusdem Conſtantii geſtis, a Cantoclaro, ſed Græce tantum, vt paullo ante diximus, fuerat edita, tertia tamen parte auctiorem ac emendatiorem, easdemque ſingulas Latina verſione ac Notis a ſe illuſtratas, dedit. Vnde poſtea etiam idem eſt inductus, vt, quam in Syneſio ac Themiſtii Orationibus diuulgandis præſtiterat operam, eandem ad omnia IVLIANI huius monumenta, partim adhuc in forulis Bibliothecarum deliteſcentia, publicanda, ſtudioſe & laudabiliter conferret. Id teſtatus vtique fuerat in Notis ad Themiſtium, quem primum anno huius ſeculi XIX edidit, ſed cuius ea de re verba in poſtrema illius Auctoris editione ſunt omiſſa. Vbi enim locum ex inedita hactenus

Lib. II. c. I. p. 13. Tom. I.

Ep. LVIII. & LIX.

IV.

IVLIANI ad S. P. Q. Athenienſium Oratione ſeu Epiſtola adtuliſſet, addit: *eam nos Orationem cum aliquot aliis accepimus ab humaniſſimo eruditiſſimoque viro Patritio Iunio Londinenſi Regiæ Bibliothecæ præpoſito, quas propediem, fauente Deo, cum reliquis Iuliani operibus publicare decreuimus.* Quod tamen ab eo duodecim poſt annis, ſeu anno M DC XXX eſt demum præſtitum; quo Pariſiis itidem omnia huius Imperatoris opera, partim antehac edita, partim tunc primum e manuſcriptis eruta, & ad horum fidem (hæc omnia enim præfert libri titulus) accuratiſſime caſtigata, Græce Latineque cum Notis prodierunt. E quibus autem liquet, non præcipiti quodam conſilio, aut ſubitaria opera, ad hanc IVLIANI editionem accurandam, impulſum fuiſſe eundem Petauium; ſed qui multis ante annis id partim iam egerat, partim ſe in id intentum publice declarauerat; immo qui, vt ex antedictis liquet, ad hoc opus ſuſcipiendum obſtrictus dudum tenebatur. In hanc vero operam vt quis idoneus ad eam cum laude præſtandam incumberet, optauerat alicubi in Aduerſariis, diligentiſſimus optimusque talium cenſor, Barthius: *Qui IVLIANI Imperatoris opera denuo edat, & Latinitate noua (ſiquidem talibus hodie lenociniis opus eſt, vt emtorem libri nanciſcantur, aut typographum quoque) induat, non ille operam ludat: ſed ſagaci etiam ſit ingenio.* Quibus autem ſubſidiis inſtructus id adgreſſus ſit Petauius, indicat ipſe ſub finem Præfationis, quæ ante eius Notas hic in appendice legitur: vbi partim e Chriſtianiſſimi Regis Bibliotheca, partim e Londinenſi, cum ea, quæ iam prodierant, multis emendatiora locis, quædam etiam auctiora, cuiusmodi ſit Oratio IV in Solem, aut nonnullæ Epiſtolæ, ſe proferre adſerit: tum reliqua, quæ nondum ante erant edita; cuiusmodi ſunt in Matrem Deum, duæ in Cynicos, ad Athenienſes præterea, ad Salluſtium, ad Themiſtium, Orationes vel Epiſtolæ. Cui acceſſerunt e codice, qui Oxonii ſeruatur, Barocciano, cum duæ Epiſtolæ LX & LXI, ad eum a Patritio Iunio itidem miſſæ; tum variæ ad reliquas Epiſtolas lectiones, quarum in ſuis ad easdem Notis meminit paſſim Petauius.

in Addend. ad Not. in Themiſt. p. 718. edit. in 4o.

Lib. I. cap. XII. p. 35.

Quo nomine autem quin de IVLIANO non ſolum, ſed de litteris præclare meritus ſit Petauius, haud licet vtique diffiteri. Præter hanc enim in colligendis vndique aut emendandis huius Imperatoris monumentis, collatam ab eodem, vti e modo dictis intelligimus, induſtriam; accesſit eorum, quæ nec dum ante illum prodierant, aut Græce tantum, Orationum nempe & vnius alteriusue Epiſtolæ, Latina, quam adornauit, interpretatio; ac præterea additæ in illa opera, quibus eadem illuſtraret, Notæ. Vt enim elaboratis pluribus, in aliis etiam artibus ac diſciplinis, commentationibus, magnam exquiſitæ diffuſæque doctrinæ laudem promeruit; ita ſingulari eum fuiſſe in vertendis e Græco in Latinum ſermonem veterum ſcriptis, facultate; idem non IVLIANO ſolum, ſed Syneſio quoque ac Themiſtio, ab illo impenſus labor luculenter vtique comprobauit. Vnde etiam idem, cum Caſaubono, tanquam duo hac ætate præſtantiſſimi in ea re artifices, quique omnium optime de his poſſent judicium ferre, a viro ſummo primoque hodie litteratæ Galliæ ornamento, Petro Daniele Huetio, inducitur Petauius: quibus nempe omne, de optimo interpretandi genere diſſerendi ſtatuendique, in erudito ac eleganti ea de re Dialogo a ſe edito, is arbitrium defert. Equidem

dem cum vere Romanus eſt & caſtigatus eiusdem Petauii ſermo ; tum idem nec Græcis nimium Auctoris verbis, ſeu ſeruiliter adſtrictus, nec vero ab iis longius, quam par eſt, recedens, aut alioquin redundans: vt inde fidi ſimul ac diſerti interpretis laudem, quam pauci vtique, qui eam eruditionis partem excoluerunt, ſunt hactenus conſequuti, haud eidem denegare liceat. Neque ideo tamen perpetuo, aut vbique, eandem ab eo in hac IVLIANI, quæ adhibi, operum interpretatione retentam, licet ſtatuere ; aut eum, ſeu humanæ conditionis, ſeu illius, quæ accuratiſſimis etiam ſcriptoribus quandoque ſolet obrepere, incuriæ vitio, nuſpiam impegiſſe. Cuius vtique rei, ſeu haud vnius lapſus veſtigia, vel ex iis, quæ hic infra ad primam Orationem prodeunt, obſeruationibus, erunt cuiuis, vt opinor, manifeſta ; e ſequentibus autem meis ad reliqua huius Imperatoris opera adnotatis, citra vllam tamen, qua is inde ſit onerandus, contumeliam, luculentius adhuc conſtabunt. Vnde ea, & quidem, quæ non a proprietate ſolum Græcarum ibidem vocum diſcedunt, ſed ſubinde totum loci ſenſum inuertunt, ad faciendam clariſſimam eius rei fidem ; aut vero ad quampiam inſcitiæ vel incuriæ notam ei inde, præter alia viri in litteras merita, inurendam, non hic ambitioſe congeram ; quæ ſuis demum locis, vbi id res omnino exegit, a me nec faſtidioſe animaduerſa, reperiet Lector. Notas vero eius ad eadem IVLIANI opera quod adtinet, haud immerito, quod vtique diſſimulare hic non licet, maior in iisdem concinnandis diligentia & accuratio præſtari ab eo, aut exſpectari debuit: qui in colligenda, verſanda, ac dein publicanda Auguſti illius Scriptoris monumenta, diu ac ſtudioſe incubuerat ; ac præter eximiam Græcarum litterarum cognitionem, pluribus erat doctrinis, vnde eadem opera opportune ac præclare illuſtrarentur, exaggeratus; otio inſuper eam in rem fruebatur amplisſimo. Id enim omnino & auctoris dignitas, & adfluens paſſim aut latens ſubinde in iisdem eius ſcriptis doctrina & eruditio, ac inde ſenſus quandoque reconditi ; aut ipſa, de quibus agebatur, rerum, quæ propius penitiusue elucidari merebantur, tractatio, ab eo flagitabant. Adeo vt quamquam haud pauca, & erudite, commode ſint in iisdem Notis ab eo animaduerſa, ſeu ad conſtituendam genuinam loci lectionem, ſeu ad verborum ſenſum, aut quandoque ad ritum quempiam minus obuium in iis eruendum; at longe plura eidem indicta, quæ haud minus perplexa aut retruſa, aut alioquin adtentione digna, luce omnino ac notatione aliqua indigebant ; neque ab eo, qui interpretandi non ſolum, ſed enarrandi etiam hunc Auctorem prouinciam pridem ſuſceperat, omitti, ſine piaculo ferme dixerim, debuerant. Ne ea iam hic adtingam, quæ ſecus etiam, ſeu minus vere vel adtente, in illa tenui cæteroquin & parca Notarum congerie, ſunt ab eodem prodita. Quarum autem rerum, quum ad IVLIANI Cæſares olim commentarer, facta eſt a me haud ſemel commemoratio ; idque obuiis tum certiſſimisque documentis abunde etiam, vt opinor, comprobatum. Quod vel meæ itidem ad primam Orationem obſeruationes, etſi adhuc paullo diligentius in eum & ſequentem eiusdem Conſtantii Panegyricum, e quibus ſit totius operis auſpicium, elucidandum incubuerit Petauius, paſſim indicabunt ; liquidius vero euincent reliquæ illius Imperatoris lucubrationes, noſtraque ad easdem adnotata. Quam itidem commentandi rationem ar-

bitrariam, quæ nempe Lectorem, & quidem hiantem, frequenter deſtituit, nec auctoris ſequitur, vbi maxime iis inſiſtendum fuit, veſtigia, in enarrandis aliis Auctoribus, Themiſtio, vt de Epiphanio iam nihil dicam, & Syneſio, tenuiſſe ferme eundem Petauium videas: (vnde poſtremo ac erudito ex eadem ſocietate ac domo Themiſtii editori, ſuas adnotationes & gloſſas Petavianis adnectendi data eſt occaſio) niſi quod is ad illuſtrandum explanandumve IVLIANVM adhuc longe parcius, ac vbi id minime fieri decuit, ſuam contulerit induſtriam vir doctiſſimus.

Quum autem eadem, quæ prodiit ante annos ſexaginta & quod excurrit, Petauiana horum IVLIANI operum editio, haud amplius venalis proſtaret in librorum officinis; inde de eadem typis renouanda Lipſiæ, in nobili illo doctrinarum haud minus ac aliarum pretioſarum mercium emporio, ſuſcepta eſt demum cogitatio. Cuius equidem rei, cum ab ipſo, qui id iam agebat, librario; tum a viro, in quem litterarum illic ſalus, dignitas, & incrementa potiſſimum incumbunt, & de quo plura mox dicenda venient, Friderico Benedicto Carpzouio, datis tum primum ad me literis, certior ſum factus; quibusque vt ſymbolam, ad ornandam eandem editionem, conferre non refugerem, humaniſſime inuitabar. Nec vero eorum eram omnino immemor, quibus, dum ad IVLIANI Cæſares a me in Gallicam linguam conuerſos & explanatos præfarer, me olim obſtrinxeram: quod nempe vniuerſa Auguſti illius Scriptoris opera, cum antiquis libris a me haud indiligenter collata, & mea qualicunque induſtria, ſi Deus aliquando otium ac longiorem vitæ vſuram concederet, illuſtranda, forem in lucem emiſſurus. Quamquam dum aliis dein curis, vel negotiis, vel alioquin migrationibus, aut litterariis etiam laboribus, quos prius exantlare conſtitueram, me diſtentum vidi; inde etiam factum ſit, vt intra vnam deſtinationem ſediſſet mihi hactenus omne illud hunc Auctorem a me emaculatum, ac, vt itidem conſtitueram, explanatum, quandoque diuulgandi propoſitum. Accedebat, quod illo maxime tempore, quo ea de re, vt modo dixi, ac de ſuſcepto nouæ IVLIANI editionis conſilio, interpellabar, in alia quædam ſcripta mea elucubranda vel perpolienda eram horis ſubciſiuis intentus, quæ Amſtelodamenſi præſtantis VVetſtenii prælo, cui erant iam addicta, breui ſubdere conſtitueram. Haud eo minus tamen amicæ viri, maxime cuius dudum mihi nota erant inſignia in litteras ac litteratos merita, etſi inopinatæ petitionis, quam honeſte eludere aut prolatare neutiquam deberem, rationem mihi continuo habendam duxi. Ita ſepoſitis vel abiectis, quæ me tum ab eo inſtituto dimouere cæteroquin, neque immerito, poterant, cogitationibus; maxime, vt maiori aliquando ad eam rem, ac pro Auctoris dignitate, meaque qualicunque exiſtimatione, obeundam, apparatu inſtructus accederem; vt eam tamen ſubirem operam, quæ IVLIANVM mea qualicunque cura plurimis mendis repurgatum, neque paucis locis integriorem daret, me promtum paratumque ſum adſenſus.

Quum enim in Anglia, ante annos fat multos, legationem obirem, eadem illius Imperatoris opera, cum antiquo codice annorum circiter quingentorum, e diuite viri excellenti doctrina & ingenio, quoque vtebar familiari-

ter,

Digitized by Google

ter, Isaaci Vossii Bibliotheca deprompto, conferre mihi eius beneficio licuit; cuius libri vsum, quod idem plures, de quibus facta in superioribus mentio, ἀνεκδότους Libanii Epistolas continetet, mihi e Britannia in Galliam ablegato, vir singulari humanitate haud minus ac eruditione officiose concessit. Complectebatur autem ille codex omnia, etsi haud eodem ordine, quæ Petauiana vel hæc editio exhibet, IVLIANI opera; nisi quod paucæ abessent paginæ, quibus vltima pars Orationis in Solem, vti id obiter iam antea innui, & prior sequentis in Deûm Matrem, fuerat descripta. E quo cæteroquin codice, quæque illum consulendi mihi primum occasio exstitit, excerptæ probæ aliquot lectiones, quas opportune ad Cæsares a me in Gallia, lingua ibi vernacula, editos & illustratos, (vt tum ad eosdem facta est a me mentio) adnotare, indeque veriores quorundam locorum sensus eruere mihi licuit. Quod beneficium quoque idem codex, in aliis eiusdem Imperatoris operibus recensendis, mihi subinde impertiuit; vt haud vnas ex eodem lacunas, quas in iis reliquerat Petauius, supplerem. Quod ne vbique tamen fieret, obstitit subinde euanida omnino aliis in locis, in quibus deficiebant itidem Petauiani codices, huius quoque libri scriptura. Neque minus tamen eundem reliquis omnibus, seu Gallorum Regiæ, seu Londinensis, aut Oxonienſis etiam Bibliothecæ scriptis, qui IVLIANI opera exhibent, libris, quibus vsus est Petavius, aut quos aliunde nactus est, omnino præstare liquet. Erat præterea, quum Romæ ante complures annos agerem, collatus a me ibi Misopogon, cum codice chartaceo Reginæ Christinæ, etsi non adeo bonæ frugis, cui insertæ erant in contextu, & ad oram, aliæ subinde lectiones, quæ ad editas ferme accedebant. Vltima vero IVLIANI Epistola ad Theodorum quendam Ἀρχιερέα scripta, eaque Græce tantum, ob frequentes in eadem lacunas, non solum in priori P. Martinii, sed in Petauiana etiam editione vulgata, e codice quodam Leonis Allatii, quem is ibidem mihi Romæ suppeditauit, (quo, præter variam Græcorum opusculorum συλλογὴν, eadem cum nonnullis aliis huius Imperatoris Epistolis continebatur) integrior a me, repletis nempe hiatibus, edita; vt ei quoque Latinam interpretationem, qua hactenus caruit, addere continuo licuerit. Exstabat quidem illa etiam in alio codice chartaceo, præter plures IVLIANI editas, vti & Basilii, Chionis, Aeschinis, Apollonii Tyanei, Epistolas, quem in Bibliotheca Isaaci Vossii τῦ μακαρίτου versare mihi itidem contigit; sed cum iisdem lacunis, quæ in Petauiana editione comparent. Dum vero nuper Parisiis agerem, nactus ibi sum forte apud Bibliopolam IVLIANI Cæsares (quos ibi paullo ante iam vulgaueram) a Cantoclaro primum, anno, vt supra diximus, MD LXXVII editos; quibus adscriptæ erant litterata manu plures emendationes aut variæ lectiones, eædemque ferme, quas memoratus supra codex Vossianus exhibet, & quarum inde a me facta fuerat ad illum elegantissimum libellum mentio. Ep. LXIII. pag. 452.

Et hæc quidem mihi erant ad manum subsidia, vnde noua hæc, quæ Lipsiæ, etsi haud meo quidem nutu, meque in alia tum intento, foret suscepta, IVLIANI operum editio illustraretur. Quod a me etiam haud illibenter, ac pro temporum meorum ratione, præstitum, & ea quidem, quam mihi præscripseram, quæque a sanioris in litteris, nec nimium confidentis iudicii, viris religiose seruari solet, lege; vt nihil scilicet in ipsis Auctoris verbis

immutarem aut ſupplerem, niſi quod certiſſima veterum, quos dixi, librorum fide niteretur. Quam viam tenuiſſe quoque in diuulgandis huius Imperatoris monumentis Petauium, docent Notæ eius ad calcem operis, aut ſubinde ad oram variorum locorum adſcriptæ; tum expreſſa eius ea de re verba, in Notis ad priorem Panegyricæ Orationis, quam publicauerat iam ante Cantoclarus, ipſe autem cum duabus aliis tunc in lucem protulit, editionem, quæ anno, vt antea vidimus, huius ſeculi XIV prodiit. Vbi enim egiſſet de manuſcriptis, quibus ad repurgandam illam Orationem vſus tum eſſet, codicibus, qui ipſi tamen non vbique eſſent ſani, ſed quorum inde loca ex coniectura poſſent fere reſtitui, addit: *ac nihil tamen idcirco, præterquam quod in MS illis eſſet, reſcribere aut immutare decreuimus. Id quod ex veteri ac ſolemni noſtro inſtituto facturos nos pridem recepimus. Quare, quicquid aliter, atque in priori editione eſt, in hac noſtra deprehenderis, ſcito id veterum, vti dixi, conſenſione & auctoritate factum.* Quæ ideo hic a nobis adducuntur, quod idem de hac noua omnium huius Auctoris operum editione dictum ſimiliter volumus: adeo, vt quamquam coniecturis haud infrequenter, & iis quandoque indubitaris ferme, eſſet locus; non easdem continuo, amotis, quæ veterum librorum auctoritate & conſenſione confirmatæ ſunt, lectionibus, IVLIANO adſerendas, ſed ad Obſeruationes reiiciendas putauerimus, vbi de iis moneri poſſet a nobis Lector; is autem de ſingulis pro captu ſuo, aut pro eorum pretio, ſtatuere. Quod itidem in Latina Auguſti illius Scriptoris operum interpretatione, quam maiori ex parte Petauius, ac aliunde P. Martinius & C. Cantoclarus adornarunt, eſt a nobis obſeruatum: ne in eadem nempe interpolanda, quod apud viros cordatos haud vnquam laudi ceſſit, laboraremus; ſed, qui in ea forte eſſent nec infrequentes næui, iidem in noſtris Obſeruationibus, ne incauto vel minus exercitato in hiſce litteris Lectori imponerent, debita, neque tamen acerba, animaduerſione notarentur. Id ſolum nobis omnino non conceſſum ſolum, ſed velut præſcriptum exiſtimauimus; vt, quæ lacunæ, maxime in Petauii interpretatione, ſubinde occurrebant, quod is loci ſenſum, etſi interdum ob vnam modo vel alteram vocem male conſtitutam aut omiſſam ſatis obuium, non eſſet adſequutus, aut vero manca eſſent ibi Græca ipſius Auctoris verba; vt ea, inquam, lacunæ, vbi plana nobis viſa eſt eorundem verborum ratio, aut illas e ſcriptis libris in ipſo IVLIANO ſuppleuimus, in Latina etiam verſione, etſi alio a Petauianis, ſeu Italico, vt aiunt, typorum genere, complerentur. Quod ſimiliter a nobis factum eſt in Latina memoratæ paullo ante poſtremæ ad Theodorum quendam ἀρχιερέα Epiſtolæ, quam ibi dedimus, interpretatione. Quamquam, quod hic obiter monendum eſt, exſtet vnus adhuc vel alter in Græcis Iuliani verbis id genus hiatus ſeu aſteriſcus: cui equidem nullum e ſcriptis veteribus, quos vel excuſſerat Petauius, vel ego conſulueram, libris, remedium adfulſerat; ſed qui aliunde, e nonnullis puta apud Suidam, qui ad ea ſuppreſſo IVLIANI nomine reſpexerat, locis ſuppleri etiamnum poteſt: prout de quibusdam Heracliti apud hunc Auctorem verbis, opportune iam ab eruditiſſimo Kuhnio in Animaduerſionum ad Pollucem, ſed a quo ipſum Pollucem emaculatum hiantes exſpectamus, Specimine eſt obſeruatum. De quibus autem in noſtris ad IVLIANVM adnotatis agitur.

Orat. VII. pag. 226.

Hanc

Hanc enim poſtremam a nobis operam haud minus flagitare videbatur noua huius Auguſti Scriptoris editio: nempe, vt non eadem ſolum prioribus haud paullo emendatior vel integrior prodiret, ſed inſuper Obſeruationibus accuratis illuſtrata. Adeo, vt qui labor mihi in explanandis eius Cæſaribus haud infeliciter olim ceſſerat; idem nunc a me, ad explicanda ornandaue reliqua eius opera, impigre haud minus & alacriter conferretur. Quo etiam ſtudio eo magis accendi poteram, quo perſpecta mihi erat intimius, ex iis ipſis in illos Cæſares curis, aut vero ex adtenta aliarum eiusdem Imperatoris lucubrationum lectione, quæ in iis eſſet, vt hæc earundem decora ſupra iam adtigi, vel ſingularis elegantia, vel profluens, aut etiam recondita ſæpius, diffuſæ eruditionis & doctrinæ copia & varietas: adde, quod hic nobis, non ſpicilegium dicam, ſed lætiſſimam meſſem, reliquiſſet Petauius. Quæ ſingula vt erant veriſſima, ac me haud leuiter poterant pertentare; ita haud prouide minus & opportune illud occurrebat, amplum eſſe, quod decurrendum mihi probe intelligerem, vbi id ſemel forem ingreſſus, ſtadium: ad quod proinde exigeretur ſedula & peruicax contentio; magna virium, nec minor metam feliciter contingendi fiducia; illinc vero ingraueſcens ætas, minus perferendis laboribus, aut ſpei in longum ducendæ, idonea; interciſa aliis longe curis, immo iis debita, dum officium ſequor, mea tempora; inde frequens otii penuria; addo, hoc ipſum aliis etiam litterariis laboribus, quod obiter ſupra innuebam, tum a me iam addictum. Quibus & illud inſuper acceſſit, vt eo ipſo tempore, quo a Lipſienſi librario ſuſcepta fuerat hæc IVLIANI opcium editio, aur ego ad eam ornandam inuitabar; alterius adhuc, de qua nec ſomniando vnquam cogitaueram, operæ, commentandi nempe Callimachi Hymnos, quibus, vt alia iam mittam, varii Theologiæ ſeu ſuperſtitionis Gentilium ritus enarrantur, data ſit mihi aliunde, cui ſim quoque obſequutus, occaſio. Sed illud me vel maxime, nec immerito quidem, ſuſpenſum detinebat, quod præter mea ad dictos IVLIANI Cæſares adnotata, aut emendata ad veteres libros ſingula eius opera, nulla plane foret a me congeſta hactenus, ad illa explananda vel illuſtranda, rerum vel notationum, vt fieri alioquin ſolet, ſeges: eſſemque proinde ab omni, de quo alia tamen futura eſſet hominum opinio, (eorum maxime, qui me olim de noua illius Auctoris editione fidem quodammodo dediſſe nouerant) requiſito ad eam rem pro dignitate obeundam prouiſu plane imparatus. Vicit autem hæc omnia inſita mihi a puero, neque cum ætate adhuc defrueſcens, bene de litteris merendi cupiditas; vt eam, cum IVLINVM, tum, quem ei comitem ſimul ac aduerſarium addendum hic curaui, CYRILLVM, commentandi illuſtrandique prouinciam haud grauatim ſuſciperem.

Quo conſilio autem hic itidem prodeant, meque eius rei auctore, decem CYRILLI contra IVLIANVM libri, haud multis, vt opinor, nunc erit mihi diſpiciendum. Illud forte mirari potius ſubeat, cur a prioribus IVLIANI editoribus, & a Petauio maxime, qui in id potiſſimum, & diu quidem ac ſollicite, incubuit, vt omnia eius opera conquireret ac diuulgaret, nulla habita ſit eius rei ratio. Quum tamen haud ignota eidem foret eorum, quos aduerſus Religionem Chriſtianam ὁ παραβάτης Imperator ſcripſerat, librorum, apud Gentiles iuxta & Chriſtianos priſci illius æui ſcriptores, commemora-

De CYRILLI aduerſus IVLIANVM libris.

moratio. Equidem id obiter tantum, & quo virum præſtantem redargueret, qui paullo liberius veteres Eccleſiæ doctores, a quibus proſciſſus fuerat IVLIANVS, perſtrinxerat, tangit in Præfatione, quæ hic in Appendice Notis eius præmiſſa legitur, Petauius: nempe quod duo ſint omnino Græci Patres, quorum exſtent contra eundem IVLIANVM Orationes, Gregorius Nazianzenus & Cyrillus; quorum alter, CYRILLVS ſcilicet, haud paucis poſt IVLIANVM annis vixit ac ſcripſit. Quum tamen aliæ adhuc exſtent, quod eundem non fugit, qui earum etiam obiter alibi meminit, illorum Græcorum Patrum, ſicut Chryſoſtomi duæ in S. Babylam, & vna in duos ſub IVLIANO martyres, Iubentium & Maximinum, Orationes ſeu Sermones; quibus multis, & acerbe quidem, nec immerito tamen, in eum Principem, eius impietatem, ſuperſtitionem, nefandas artes, in Chriſtianos ſæuitiam, inuehitur ὁ χρυσορρήμων. Adde, quod diſpar eſſet haud parum Nazianzeni Theologi & Alexandrini Antiſtitis ſcriptorum contra IVLIANVM ratio: quum a poſtremo, ſeu CYRILLO, non Orationes adeo ſiue in eum Στηλιτευτικαὶ, ſicut ab altero, quæ etiamnum leguntur, ſint conſcriptæ; quam hi decem libri, & quidem ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας, πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ, *Pro ſancta Chriſtianorum Religione, aduerſus impii* IVLIANI *libros*, quibus eos velut, vt vulgo aiunt, κατὰ πόδα, grauiſſima diſputatione ſibi confutandos propoſuit. Ad quos autem IVLIANI libros reſpexerat in Laudatione huius Imperatoris Funebri Gentilis eidemque familiaris Libanius, πολλῶν δὲ θέσεις νόμων, βιβλίων τε συγγραφαὶ βοηθόντων θεοῖς *legum autem multarum ſanctiones, nec non librorum conſcriptiones, Diis ſuccurrentes:* e Chriſtianis vero Scriptoribus idem, de quo modo, Nazianzenus; qui ſub initium ferme primæ in hunc Παραβάτην Philippicæ, perſtringit τοὺς ἐναγεῖς ἐκείνου λόγους καὶ λήρους, *impios & nefarios eius libros ac ſermones nugatorios*, quales nempe poſtremi generis exſtant, & de quibus ſupra egimus, in Solem, ac in Deorum Matrem Orationes. Ne aperta iam de üsdem IVLIANI aduerſus Chriſtianos libris, vel Hieronymi, de quo paullo poſt, vel Socratis, Theophanis, aut aliorum congeram hic loca, quæ in calce huius Præfationis, vna cum aliis veterum teſtimoniis, de illius Imperatoris lucubrationibus, reperientur. Verum cuius rei maiorem continuo fidem præſtabunt iidem libri adhuc ſuperſtites; ſeu quod ſupra iam innui, pars eorum luculenta, in hoc ipſo, quo iidem confutantur, CYRILLI opere. Ad quos proinde libros viri eruditi, qui omnia IVLIANI opera ſe diuulgare profitebantur, ac ipſe vel inprimis Petauius, peruolutandis veterum Eccleſiæ doctorum monumentis exercitatus, aduertere debuerant: aut, cur omnis a ſe præterita foret eorum ratio, haud prorſus reticere. Id enim opus, & Latine pridem, vna cum aliis CYRILLI monumentis, ſuperiori ſeculo, ab Oecolampadio verſum prodierat; & eodem anno, quo IVLIANVM Pariſiis edidit Petauius, in eadem vrbe Græce primum, & cum noua interpretatione Latina, eſt a Nicolao Borbonio vulgatum. Id quidem in prima trium IVLIANI Orationum Panegyricarum, cuius paullo ante facta eſt a me mentio, editione, ac in ipſo quidem libri lemmate, maximis litteris præfixerat Petauius, *AB EO QVVM ADHVC CHRISTIANVS eſſet, ſcriptæ:* ac in Epiſtola ſeu Præfatione üsdem præmiſſa, nullam excuſationem

Poſt teſtimonia de Iuliano.

Tom. V. ed. Sabil fol. 438. ſqq. & fol. 533. ſeqq.

pag. 355. Tom. II.

Epiſt. LXXXIV. Lib. III Hiſt. Eccl. c. I. & XXIII. Chronogr. pag. 49.

nem deſiderare, quod daret illius Imperatoris monumenta, contendit; qui a ſcilicet *eo tempore ſcripta ab eodem conſtet, quo ſanus adhuc atque incorruptus eſſet, nihil iis ex conſequuta morum peruerſitate contagionis ac labis adflatum eſt.* Mitto enim, quod tres illas Orationes, vt ex iisdem conſtat, & paullo ante vidimus, ſcripſit IVLIANVS quum iam in Cæſarem eſſet a Conſtantio adſcitus: ante quod tempus, dum priuatus adhue litterarum ac Philoſophiæ ſtudiis operam daret Nicomediæ, occulte a Chriſtianorum fide ad Gentilium ſuperſtitionem defecerat, in eadem mox in Ionia, ac dein in Athenis, dum ibi adhuc Rhetoribus aut Philoſophis Gentilium dat operam, confirmatus. Quod cum e Gentilibus itidem, eique coætaneis, Ammiano Marcellino, Libanio, Eunapio; aut e Chriſtianis ſcriptoribus, Socrate, Sozomeno, aliisque; tum ex ipſomet IVLIANO, liquidum eſt omnino ac manifeſtum: vti cum ex ea, quam de ſemet alicubi refert, fabula, quomodo puerulus adhuc a Diis, & nominatim a Sole ac Mercurio, ſit educatus, & ſalutari Deorum cognitione imbutus; aut ex Epiſtola ad Athenienſes, vbi dum in Regiam ad Conſtantium, a quo tum fuerat Cæſar nuncupatus, tendit, e quatuor quos habebat ſeruulis, *vnum ſuſceptæ ab eo erga Deos pietatis conſcium, & occultum, quoad licebat, adiutorem exſtitiſſe* memorat. Vnde quomodo tum *ſanus adhuc atque incorruptus eſſet*, quod ibi ait Petauius, aut reuera *Chriſtianus*, quum aliquot poſt annis, ſeu ab eo tempore, tres illas Orationes conſcripſit IVLIANVS, licet cuiuis ſtatuere. Verum neque id poſtea deterruit Petauium, quin reliqua eiusdem Imperatoris opera, & ſic ea quoque diuulgaret, quæ vt in Epiſtolis, Cæſaribus, Miſopogone, atrocibus quandoque in Galilæos ſeu Chriſtianos, eorumue fidem ac myſteria, conuiciis & cavillationibus ſunt referta. Quo minor inde labes hic erat nobis metuenda, aut aliqua excuſatione præmunienda huius, quod a CYRILLO inſertos ex parte & confutatos ſimul IVLIANI libros exhibet, operis publicatio; cuius aliquot iam exſtabant, ſine vllius offenſione, a viris doctis & piis procuratæ, hoc & ſuperiori ſeculo, Græcæ aut Latinæ editiones.

Lib. XXII. cap. II. Paneg. Iul. p. 173. 175. in Addſo & Maxmo. Lib. III. c. I. Lib. V. c. II. Orat VII. p. 228. ſeq. pag. 236.

Quorum autem IVLIANI librorum, quod obiter hic monendum, non eundem tradi a duobus, maxime tamen fide hic dignis, auctoribus numerum video. A CYRILLO enim, cui vtique id non potuit eſſe ignotum, in hoc ipſo, quo illos oppugnat, opere, ſeu eius proœmio, tres dicuntur exſtare, *καὶ δὴ ΤΡΙΑ συγγέγραφε ΒΙΒΛΙΑ, κατὰ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, καὶ κατὰ τῆς εὐαγοῦς τῶν χριστιανῶν θρησκείας, TRESque LIBROS contra ſancta Euangelia, & venerandum Chriſtianorum cultum, compoſuit.* Quum tamen plures, ſeu ſeptem libri dicantur ab Hieronymo, qui ætate IVLIANO propior, & quo puero iidem, vt ex alio eiusdem loco licet colligere, ſunt conſcripti. Id enim de iis tradit in Epiſtola ad Magnum Romanum Oratorem: *IVLIANVS Auguſtus SEPTEM LIBROS in expeditione Parthica aduerſus Chriſtum euomuit, & iuxta fabulas Poetarum ſuo ſe enſe lacerauit; ſi contra hunc ſcribere tentauero* &c. Vt equidem haud facile liceat nunc ſtatuere, cui potior fides hic haberi debeat; aut quomodo, qui exſtabant Hieronymi ævo ſeptem huius Apoſtatæ contra Chriſtianorum fidem libri, iidem paullo poſt, ſub CYRILLO, qui Hieronymo fuit ſuppar, & aliquot annis ante eius obitum iam ad Alexandrinam ſedem euectus, ad tres ſint redacti. A

Dum adhuc eſſem puer &c. ac ſubito in ipſo perſecutionis ardore Iuliani tuatus eſt interitus. In Habac. cap. III. *Epiſt.* LXXXIV.

Socra-

Socrate quidem & Theophane, vti & a Gentili Libanio, eorundem librorum, quod ſupra innuti, ſed in genere, nullo adſcripto, quot iidem fuerint, eorum numero, fit mentio; niſi quod a Socrate alicubi e tertio illius operis libro quædam verba adducantur. An vero ab eodem Nic. Borbonio, qui primus illud opus Græce Latineque, vt paullo ante dixi, in lucem emiſit, quidquam ea de re ſit monitum, aut aliqua huius inter duos illos grauiſſimos teſtes diuerſitatis ratio reddita, me fugit, qui illam editionem non poſſideo, nec inſpexi hactenus; certe in Notis, quæ ad primum CYRILLI librum ex eodem Nic. Borbonio adducuntur in Pariſienſi Græco Latina, quæ aliquot poſt annis prodiit, omnium huius Antiſtitis operum editione, nihil ea de re adnotatum video. In quo cæteroquin, quod hic exhibetur, ſcripto, non commemorati ſolum IVLIANI aduerſus Chriſtianos libri; ſed iisdem, quos ibi adducit, in varias partes diſſectis, præmiſſum continuo, vnde eorum auctor proditur, illius nomen; quibus ſuam dein opponit confutationem CYRILLVS. Neque enim refugit ille aperto velut marte cum eo in arenam deſcendere; viriumpalam & lacertorum aleam ſubire; non vero eundem ex occulto velut adgredi induxit, aut, quem debellaret, ſibi aduerſarium fingere, vel armis a ſemet ſuppeditatis inſtruere, aut vim eorum ac robur eludere vel diſſimulare. Quo equidem inſtituto eo minus dubiam, ac illuſtriorem, de illo acerrimo Religionis Chriſtianæ hoſte, a ſe inuictis veritatis Euangelicæ telis confoſſo & proſtrato, victoriam conſequuturum, haud immerito cenſuit. Adeo vt CYRILLVM inde ab illo conſilio, ipſos nempe IVLIANI libros ſuis contra eum diſputationibus inſerendi, neutiquam reuocare potuerit ea, quæ paucis demum ab eius morte annis, nempe CCCCXLIX, a Theodoſio iuniore prodiit, quæque ab initio ferme Iuſtinianei Codicis legitur, conſtitutio, qua ſancitur, *vt omnia, quæcunque Porphyrius ſua pulſus inſania, aut QVIVIS ALIVS, contra religioſum Chriſtianorum cultum conſcripſit, apud quemcunque inuenta fuerint, igni mancipentur*; ac ſimiliter a Iuſtiniano Nouell. XLII. cap. I. qua, ſicut Neſtorii, ita Seueri ſcripta, ne penes aliquem Chriſtianum maneant, prohibentur; & quidem addita eius rei ratione, *quia prædeceſſoribus noſtris Imperatoribus, in ſuis Conſtitutionibus viſum eſt ſtatuere ſimilia his, quæ dicta ſunt & ſcripta a Porphyrio in Chriſtianos.* Vt proinde haud mirari ſubeat, ſi eadem vel Porphyrii, vel aliorum e priſcis Gentilibus contra Chriſtianos, vti Celſi, aut Hieroclis, aliorumue ſcripta dudum perierint, vt etiam a Photio præterita ſit omnis eorum mentio; quodque idem fatum IVLIANI in eodem argumento libris contingerit, niſi quatenus iidem in hoc CYRILLI opere etiamnum comparent. Qua de re, & ante latam illam a Theodoſio iuniore ſanctionem, præclarus exſtat locus apud Chryſoſtomum Oratione II. in S. Babylam, vbi ipſis etiam Gentilibus abolitorum eorundem contra Chriſtianos librorum cauſſa tribuitur. Poſtquam enim dixiſſet os illud aureum, Philoſophos & Rhetoras inter Gentiles, alias magni nominis, vbi contra Chriſtianos ſcripſerint, ludibrium omnibus debuiſſe, neminem ne infantem quidem ad ſe pertraxiſſe; addit, ἀλλὰ τοσοῦτός ἐστι τῶν ὑπ' αὐτῶν γεγραμμένων ὁ γέλως, ὥστε ΑΦΑΝΙΣΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ πάλαι, καὶ ἅμα τῷ δεχθῆναι καὶ ἀπολέσθαι τὰ πολλά. εἰ δέ πῃ τι καὶ εὑρεθείη διασωθέν, παρὰ χριστιανοῖς τοῦτο σωζόμενον εὕροι τις ἄν,

Lib. III. cap. XXIII.

Leg. III Cod de Summa Trin.

Tom. V ed. Sauil. pag. 444.

ἂν, verum tale eſt eorum ab iis (illo nempe in genere) *ſcriptorum ludibrium, vt & IPSI LIBRI pridem EVANVERINT; & multi ex iis ſimul offenſi ſint & perierint: ac, ſi qui forte ſeruati deprehendantur, apud Chriſtianos eosdem ſeruatos quis reperiet.*

Quod proinde horum etiam, quos aduerſus Chriſtianorum Religionem IVLIANVS elucubrauit, librorum, vt modo innuebam, fatum exſtitit, vt ii nuſpiam cum reliquis eius operibus, quæ ad noſtram vsque ætatem ſunt transmiſſa, in antiquis codicibus reperiantur: nec alibi proinde, quam in hiſce, qui eos refutant, CYRILLI libris ſuperſint. Quomodo etiam de Celſi contra Chriſtianos commentatione, duobus libris diſtincta, eaque inſcripta Ο ΑΛΗΘΗΣ ΛΟΓΟΣ, *Verus Sermo;* aut duobus Hieroclis aduerſus Chriſtianam fidem, qui ΦΙΛΑΛΗΘΕΙΣ ſimiliter erant ſignati, libris; e præclaro demum vel Origenis, etſi non eadem omnino via, (ſeu præmiſſis iisque diſſectis illius Philoſophi, cui ſuas dein defenſiones ſigillatim ſubnecteret, verbis ſeu cauillationibus) contra eundem Celſum opere; aut Euſebii contra Hieroclem, qui itidem adhuc exſtat, libello, liquet: in quo is ſtatim ab initio Lectorem ad illud Origenis ſcriptum ablegat, quo abunde ac plane veritas & fides Chriſtiana ab iis Gentilium accuſationibus & fallaciis ſit vindicata. A quo tamen Euſebio, qui ſubinde in aliis ſuis, quæ adhuc verſamus, operibus, librorum a Porphyrio contra Chriſtianorum Religionem ſcriptorum meminit, alibi nonnulla etiam ac inſignia inde adducit loca: a quo, inquam, iidem ſunt refutati peculiari opere, & quidem libris triginta; ſed e quorum numero viginti tantum ad ſe peruenisſe tradit Hieronymus, nunc autem omnes interierunt. Quod ſimiliter contigit elaboratis a Methodio & Apollinari *fortiſſimis*, vt Apollinaris ſcripta nominatim vocat Hieronymus, aduerſus eundem Porphyrium, libris: de quibus, ac Origenis inſuper contra Celſum commentario, alibi adhuc ait, *ſcripſerunt contra nos Celſius atque Porphyrius: priori Origenes, alteri Methodius, Euſebius, & Apollinaris fortiſſime reſponderunt. Quorum Origenes octo ſcripſit libros: Methodius vsque ad decem millia procedit verſuum: Euſebius & Apollinaris viginti quinque & triginta volumina condiderunt.* Ita tamen, vt ab Apollinari ſcriptos contra Porphyrium libros, Euſebianis eodem in argumento longe ſuperiores exſtitiſſe tradat Philoſtorgius. E quibus cæteroquin Porphyrii contra Chriſtianos libris nonnulla loca, iis ætate haud paullo inferior, & CYRILLO coætaneus, adducit Theodoritus in opere Ἑλληνικῆς θεραπευτικῆς, & quidem eadem, vt obſeruo, quæ iam adtulerat, indicaris modo locis, Euſebius. In hoc autem CYRILLI opere, vbi maxime ei rei erat locus, plura quidem ex aliis Porphyrii commentationibus, vt de Hiſtoria Philoſophorum, de vita Pythagoræ, ad Nemertium, de Abſtinentia ab eſu animalium, nuſpiam vero ex illius contra Chriſtianos libris, referri loca; eorundem tantum iniectam obiter mentionem, video: Πορφύριος μὲν, ὁ πικρὸς ἡμῶν καταχέας λόγους, καὶ τῆς χριστιανῶν θρησκείας μονονουχὶ κατοχόμενος, *Porphyrius ille, qui amarulentis ſermonibus nos inſectatus, Chriſtianæ Religioni tantum non ſaltando illuſit;* alibi ab eodem, iuxta IVLIANVM, is dicitur τῆς καθ' ἡμῶν ἀθυροστομίας πατὴρ, *petulantis in nos maleuolentiæ pater.* Ea proinde exſtirit Chriſtianorum aduerſus illos maledicentiſſimos Porphyrii libros iuſtiſſima indigna-

Præf. Lib. II. Chron.

Hiſt. Eccl. Lib VI. cap. XIX. & Præp. Ev. Lib I. p. 31. & Lib. V. p. 179.

Socrat. Lib. III. cap. XXIII.

De Script. Eccl. Epiſt. LXXXIV.

Lib VIII. cap. XIV.

Serm II p. 493 & Serm XII. p. 619. Tom. IV.

Lib. I. p. 28.

Lib. III. p. 87.

Hier. Ieq. Serm. VII. pag. 588. Tom. IV. tio, & quidem poſtquam multum temporis in perlegendis Prophetarum, vt de eo tradit Theodoritus, ſcriptis contriuiſſet, dum is ea condit in Chriſtianos volumina, quæque indignatio peculiaribus, vt vidimus, Imperatorum ſanctionibus eſt etiam confirmata. Adeo vt ea quoque, quæ illos fortiſsime impugnabant libros, veterum Eccleſiæ doctorum ſcripta omittenda, ſeu de manibus fidelium tollenda, potius cenſuerint; quam vt Porphyrianorum, iisue ſimilium, operum memoria, vna cum iisdem, præclaris quamquam, Methodii, Euſebii, Apollinaris, quibus ea redarguebantur, lucubrationibus, ad poſteros transmitterentur. Immo cuius elucubrati ab Apollinari operis, non adeo contra Porphyrium, quam contra hunc IVLIANVM, cuius is etiam ætate vixit, & Gentilium Philoſophos in genere, illiusque *de Veritate* inſcripti, me-

Lib. V. pag. XVIII. minit Sozomenus, ἐκ ἀγενοῦς δὲ καὶ ΠΡΟΣ αὐτὸν ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, ἤ τοι τὰς παρ' Ἕλλησι φιλοσόφους, ἐστὶν αὐτῷ ὁ λόγος, ὃν ὑπὲρ ἀληθείας ἐπέγραψεν, *nec ignobilis eſt eiusdem liber, quem ADVERSVS IMPERATOREM & Gentilium Philoſophos compoſuit, quem* de Veritate *inſcripſit*; quique, vt continuo addit, absque vllo ſacrorum librorum teſtimonio, oſtendit eos vario errore deceptos ſecus, quam decet, de Deo ſentire. Quod ſimiliter, & quidem vt contra IVLIANVM conditum ab eodem Apollinari ſcriptum, memorat Theophanes; cuius ea de re verba, quia non in omnium manibus verſatur ille Auctor, & prima fronte ab illis Sozomeni abire aliquan-

Chronogr. ed. Reg. pag. 40. tum ea videntur, hic adſcribam: Ἀπολλινάριος δὲ μὲν θεία γραφῇ χρησάμενος ὕλῃ, χαρακτῆρας δὲ τῶν ἀρχαίων μιμησάμενος, καὶ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ λόγον συγγράψας, ὃν περὶ ἀληθείας ὑπέγραψε, πολλὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὠφέλησε, *Apollinaris ex diuina quidem Scriptura materiam* (nempe non verba quidem, ſeu, quod ait Sozomenus, expreſſa eius teſtimonia, ſed ipſa tamen argumenta) *deſumens, eodemque vetuſtiorum, quos imitatus eſt, charactere; libro, quem ADVERSVS IVLIANVM condidit, inſcripto De Veritate, Eccleſiam magnopere iuuit.* Quale inſuper teſtimonium de his ipſis CYRILLI contra IVLIANVM libris perhibet

Ibid. p. 44. paullo poſt idem Theophanes, ἀνατροπὴν δὲ Ο ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ὁ δυσεβὴς ἔγραψε τῶν θείων εὐαγγελίων, ἣν ὁ μέγας ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ἀλεξανδρείας ἐν ἐξαιρέτῳ πραγματείᾳ λαμπρᾷ ἐπανέτρεψεν, *impius IVLIANVS ſacrorum Euangeliorum confutationem ſcripſit, quam CYRILLVS, magnus Alexandriæ Antiſtes, ſelectis & luculentis editis commentariis refutauit.*

Neque certe leues erant rationes, quas ipſemet in Præfatione ad Theodoſium Imperatorem tangit, quibus inductus grauiſsimus Antiſtes, vt defenſionem veritatis Euangelicæ aduerſus peſtilentiſsimum IVLIANI ſcriptum ſuſciperet. Ita enim, quod ille ibidem innuit, iſtud erat comparatum, vt ob petita crebra e ſacra Scriptura, quæ ibidem conuelleret ὁ Παραβάτης, teſtimonia, tanquam eximie easdem ſacras litteras noſſet, incautis ac rudioribus imponeret: Gentiles autem eam hiſce libris eloquentiæ vim ineſſe exiſtimarent, vt a nemine e Chriſtianis doctoribus euerti eadem poſſe arbitrarentur. Accedebat magna & velut adhuc recens IVLIANI apud eosdem Gentiles auctoritas & opinio: quam ei non primi ſolum in orbe faſtigii dignitas ac amplitudo conciliauerat; ſed eximia ac inſolita in eodem faſtigio cum laudatiſsimarum virtutum, vti temperantiæ, continentiæ, &, iuxta Donatiſtas, ſed

qui

qui haud ſemel eo nomine ſunt ab Auguſtino perſtricti, iuſtitiæ, aliarumue id genus commendatio; tum ſingularis exquiſitæ ac multiplicis doctrinæ excitatique ingenii præſtantia. Vnde quum haud adeo multis ante annis, intento ſtudio, & ſummo, quo flagrabat in eam a qua deſciuerat fidem, odio, & quo etiam priorum ante ſe perſecutorum ſæuitiam vinceret, elaboratum fuiſſet ab eo illud aduerſus Chriſtianorum Religionem ſcriptum; non poterat non iſtud a Sophiſtis, aliisue Gentilium ea ætate doctoribus, ad anitam impietatem ac nefarium idolorum cultum adſerendum, labefactanda autem Chriſtianorum dogmata, obtrudi paſſim & iactari. Idque eo maiori in ſpeciem colore & obtentu, quod idem omnibus illius Religionis, quam is impugnabat, myſteriis fuerat initiatus; quod in ordines etiam ſacros fuerat aliquamdiu adſumptus; quod ita ab ortu, ad ſuſcepti vsque ab eo imperii tempus, eandem, externo ad minimum cultu, fuerat profeſſus; nec proinde, eiusdem ſcilicet impietatis cultorum iudicio, niſi de illius Religionis falſitate, ex interiori & accurata omnium illius fidei dogmatum Chriſtianique ritus notitia, idonee & ſcienter conuictus, ad ea, & quidem quæ iacere tum cœperant aut deſtitui, Gentilium ſacra, defeciſſet. Immo vnde iisdem IVLIANI libris plurimos, e Chriſtianorum nempe numero, concuſſos, neque mediocre fidei detrimentum adlatum, tradit CYRILLVS. Adde, quod eadem CYRILLI ætate, nec dum forent plane ſacra iſta, vti ea de re paullo ante, in Romano orbe abolita; quod magnus adhuc eſſet paſſim Gentilium, & quidem in Oriente, aut in ipſa Aegypto numerus; (prout Saturni adhuc apud Alexandrinos templi, vbi fœda ab ædituis eius commiſſa eſſent ſcelera, mentio fit in his libris) immo frequens etiamnum ex eodem grege Sophiſtarum, Philoſophorum, aliisue doctrinis aut diſciplinis erudirorum copia: quales, & quorum ſuperſunt etiamnum lucubrationes, Zoſimus, iunior Victor, Rutilius Gallus, ſuppar iis Syrianus, ipſe, aut qui proxime tantum obierat, Alexandrinus itidem Claudianus, aliique. Immo vnde CYRILLO æqualis, & quondam aduerſarii, Theodoriti exſtant ſcripti eodem in argumento, ſeu aduerſus Gentiles ſui æui, pro adſerenda veritate Euangelica *Therapeutici*; & quidem, vt id in eruditiſſimi illius operis prooemio reſtatum facit, ad eosdem retundendos, qui familiaribus cum eo colloquiis, Græcorum fabulas admirantes, Chriſtianorum fidem, & eorum, qui illam tradiderant, Apoſtolorum inſcitiam ac barbariem habebant ludibrio. Vnde etiam a nefariis id genus vel Porphyrii, vel IVLIANI, aliisue Gentilium, quæ Chriſtianorum fidem impugnabant, ſcriptis & cauillationibus confutandis abſtinendum ſibi ea & ſuperiori ætate neutiquam exiſtimarunt viri grauiſſimi: quod nempe omnia illorum, vt de hiſce nominatim IVLIANI & Porphyrii libris ait Socrates, ſophismata abunde & luculenter in edito ab Origene ea de re opere, eſſent iam repreſſa ac diluta; aut quod, iuxta eundem Socratem, ad rudes tantum ac imperitos, neutiquam vero apud eos, quibus e ſacris litteris perſpecta erat veritas, verba in iisdem libris feciſſe cenſendus eſſet IVLIANVS.

Epiſt. CV. & Lib. II. contra Pe. illus. 184.

Præfat. p. 8.

Lib. VII. p. 344.

Lib. III. cap. XXIII.

Adeo vt maximo quidem iure, & quidem multorum, vt ipſemet ait, rogatu, inductus ſit Alexandrinus Antiſtes, vt IVLIANVM Chriſtianis, editis ea de re tribus, vt id ab eo dicitur, aut ſeptem iuxta Hieronymum, vt vidimus, libris, proterue inſultantem, non immanis ſolum erroris, ac fœdiſſimæ ſuperſtitio-

Præf. p. 3.

ſtitionis argueret; ſed ſingularem inſuper ſacrarum litterarum, quas ille in iisdem adducebat paſſim & ſuggillabat, aut vero falſis & ineptis interpretationibus eludebat, imperitiam aut cauillationem omnibus palam faceret. Neque enim hic abſurdas illas & aniles de Chriſtianis fabulas iisdem obiiciebat ὁ Παραβάτης, noctumos nempe & illicitos conuentus; Thyeſteas cœnas; nefandos & Oedipodeos concubitus; clandeſtinas in principem ac in ſalutem imperii publicam coniurationes; quæ toties in veterum Chriſtianorum Apologeticis pridem reiecta & confutata, nunc in ea luce veritatis Euangelicæ, & is quidem, qui eandem fuerat tot annos profeſſus, inter Chriſtianos natus, altus, omnium inter eos ſacrorum conſors, reponere nunquam auſus foret vel adferre. Aliis vtique artibus laceſſendi ab eo erant Chriſtiani, aliis machinis ſubruenda eorum fides: eamque in rem, receptos eorum mores, leges, myſteria, quocunque pacto vel obtentu, decebat criminari; nullum bonum factum, aut in ſacris litteris recte & ſapienter dictum, quod, vti de hoc eius in iisdem libris inſtituto loquitur alicubi CYRILLVS, non in malam partem detorqueret ac interpretaretur. Hoc inſtitutum, hic ſcopus, hæc merces maledicentiſſimi operis, quo impios illos Chriſtianæ Religionis cauillatores, Porphyrium & Celſum, non æmulari ſolum, ſed ſuperare contendit ὁ Παραβάτης. Vnde etiam ita hos triumuirorum illorum furores tangit alicubi & coniungit Hieronymus: *diſcant ergo Celſus, Porphyrius, IVLIANVS, rabidi aduerſus Chriſtianos canes, diſcant eorum ſectatores* &c. Hinc & Celſi legens hac in parte, vt ex Origenis contra eundem libris liquet, veſtigia IVLIANVS, Chriſtianos redarguit, tanquam qui non a Gentilibus tantum, ſed a Iudæis quoque, e quibus orti ſint, abhorrentes, diuerſos ab iis ritus colant; immo neque a Iudæis ſolum, quod ii præ ſe ferrent, ſui temporis, ſed a Moſaicis, vti & a Propherarum, præceptis ac inſtituris recedant: id quod e ſublato apud Chriſtianos ſacrificiorum, circumciſionis, ſabbatorum, panis azymi vſu; aut a prohibitorum in lege ciborum eſu; & quod non vnum amplius Deum, ſed plures colant; Diis gentium, contra expreſſum in lege mandatum, maledicant; probare haud vno in loco adgreditur: natam denique, e Iudaica audacia & Gentilium confuſione ac negligentia, Chriſtianorum impietatem. Hinc antiqua illa in Moſaicis libris, vt Iacobi Gen. XLIX. 10. (vbi etiam inductam lectionem ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, pro ἕως ἂν ἔλθῃ ἀποκείμενα αὐτῷ, tangit & culpat) aut Balaami Num. XXIV. 17. aut Eſaiæ VII. 14. de venturo Ieſu oraculla eludit; aut a ſolo Ioanne, non vero a Marthæo, Luca, Marco, aut etiam a Paulo, eundem Ieſum DEI nomine dictum; omne eius rei initium, ab eodem ſcilicet Ioanne, immo qui nec clare & explicate id docuerit, profectum, impie haud minus ac falſo contendit, indito ei a Latinis Patribus vero nomine, Imperator Apoſtata. Neque vero inde minus in Iudæos, (etſi eum iis haud adeo infenſum exſtitiſſe, aliunde & ex ipſis eius operibus conſtet) in Moſen ac Prophetas inuehitur: illius de mundi opificio, prima hominis creatione, ſerpentis cum muliere ſermone, linguarum confuſione, hiſtoriam ſuggillat: legis præcepta nihil habere eximium aut ſingulare, quæ, duobus exceptis, ſecundo & quarto, aliis quoque gentibus non fuerint, vt ipſe ſtatuit, communia: tradita vero in Moſaicis libris de Dei æmulatione, ira, vindicta, de vnius autem gentis, præ aliis omnibus terræ populis, delectu, redarguit; immo

Lib. III. p. 74.

Præf. de Script. Eccl.

Lib. I. p. 67. Lib. II. p. 43.

Lib. IX. pag. 398. 399.

Lib. X. p. 351. 354. 357.

Ibid. p. 352.

Lib. VII. pag. 338.

Lib. VI. p. 301.

Lib. VII. p. 338.

Lib. VIII. p. 353.

Ibid. p. 361. 361.

Lib. X. p. 327.

Ibid. p. 335.

Auguſtin. Enarr. in Pſalm. XXXVI. & CXXIV.

Lib. II. p. 49. 65.

Lib. III. p. 86.

Lib. IV. p. 146.

Lib. V. p. 152.

Ibid. p. 155. 160.

gentis

gentis illius præ aliis, Aegyptiis puta, Chaldæis, Græcis, inſcitiam ac imperitiam notat. Quibus autem, Platonis & aliorum Gentilium de mundi, vt obiter ſupra iam adnigi, κοσμοποιΐᾳ, rerum principiis, diuerſis Deorum νοητῶν & αἰσθητῶν ordinibus, de gentium inter ſe diſcrimine, de præpoſito vnicuique Deo, de ſubiecto eidem Angelo & Dæmone, aliisque id genus, Platonicæ aut myſticæ ſubinde Gentilium Philoſophiæ ſeu Theologiæ, cui impenſe eundem deditum ſupra vidimus, dogmata ambitioſe aut futiliter opponit. Idem tamen viros exſtitiſſe, apud Iudæos, diuino ſpiritu adflatos; ac præterea ignem ſub Moſe ac Elia cœlitus ad ſacrificia delapſum, agnoſcit: quæ inde etiam inter præclara Gentilium de Iudaica religione, ſeu de iis, quæ a Moſe aut ab aliis ſanctiſſimis viris diuinitus ſunt tradita, teſtimonia retulit in aureo ſcripto ὁ πάνυ Grotius. In quo proinde opere ita ſe geſſit IVLIANVS, vt, quo erat ingenio, ſicut vel duo Satyrici eius libelli abunde arguunt, ad ſcommata & dicteria prompto & propenſo, ac præterea in ſacrorum vtriusque fœderis librorum lectione exercitato; in detorquendis aut vexandis ſubinde eorum locis (ne dicam iaciendis in ſanctiſſimum Chriſtianæ religionis auctorem, vel primos eiusdem duces & doctores, ipſum etiam Moſen & Prophetas, contumeliis ac probris) vt impie ſemper, ſic non ſine acumine ſubinde & argutiis, ſit verſatus: at non continuo eam vim ingenii, aut eundem colorem, in adſerendis vel propugnandis Gentilium dogmatis exſerat. Accedit, prout id in illo haud immerito redarguit alicubi Alexandrinus Antiſtes, quod is non ordine procedat, ſed eadem ſæpenumero repetat & inculcet; ac vnde, ne in idem incidat vitium, decentiori ordine, collatisque generatim ſententiis, cum illo adverſario ſibi congrediendum tradit.

p. 176. 178 Lib. II. p. 49. Lib. III. p. 65. 66. Lib. IV. p. 116. Lib. V. p. 152. Lib. IV. p. 144. Lib. VI. p. 191. Lib. X. p. 343. De Veritate Relig. Chr. Lib. I. Sect. XVI. Lib. III. p. 98.

Quamquam non omnes, ſeu tres illos, quorum in Præfatione meminit CYRILLVS, IVLIANI libros, aut ſingula, quæ in iis continebantur, ab eo referri continuo vel confutari, vel ex iis (vt ea nunc mittam, de quibus alibi agimus) quæ inde adducit Socrates, liqueat. Neque enim ibi, ſeu in hoc eiusdem Anniſtitis opere, ea nunc leguntur, de quibus libro tertio egiſſe IVLIANVM tradit ille Hiſtoricus: nempe, plura ex eo libro a ſe excerpta, ac in vnum congeſta, quæ humano more, neceſſitatis cauſſa, iuxta eundem IVLIANVM, de Deo dicantur; *& quorum ſingula*, (quæ ſint illius Imperatoris ea de re verba) *niſi ſermo ipſe arcanam quandam intelligentiam habeat, multa in Deum impietate ſint referta:* quibus autem, vt hoc addam, conſentanea, de myſticis Theologiæ Gentilium fabulis, & occulto earum ſenſu, ab eodem, Oratione in Matrem Deûm, & altera in Imperatos Canes, dicta iam antea vidimus. Quæcunque tandem ratio fuerit, cur ea, aliaque id genus, in iisdem τῷ Παραβάτῃ libris contenta, omiſerit CYRILLVS: ſeu, tanquam leuia, nullaque animaduerſione digna; aut vero, vt ab aliis iam ſæpe, ac nominatim a memoratis Origene, Methodio, Euſebio, Apollinari, in apologeticis contra Celſum & Porphyrium ſcriptis, diſcuſſa abunde & confutata cenſuerit. Neque ideo minus, aut a Theophane, adductis iam ante illius ea de re verbis, aut a Cedreno, de illo CYRILLI opere, tanquam quo plene ſint confutati iidem IVLIANI libri, præclara fit mentio; aut vero ab ipſo Alexandrino Anniſtite, eidem operi, tanquam is eo penſo, quod ibi ſuſceperat, penitus fuiſſet defunctus, colophon impoſitus legitur.

Lib. III. cap. XXIII.

Chronogr. p. 44. ed. Reg. Hiſt. p. 407. ed. Reg.

Neque cæteroquin eundem CYRILLVM, a confutando eodem huius Imperatoris ſcripto, dererrere debuit ille Philoſophicarum aliarumue doctrinarum in iisdem IVLIANI libris reſpectus; quo nec ſe prohibitum iri, vt hoc onus in ſe forte ſuſcipiat, teſtatur in Epiſtola iam antea memorata ad Magnum Romanum Oratorem, ſed qui nimium ſecularium litterarum in eius ſcriptis vſum redarguebat, Hieronymus; cuius, quæ numerum præterea ac tempus horum IVLIANI librorum indicant, verba ſupra iam adtulimus, & quibus continuo addit: *ſi contra hunc* (IVLIANVM nempe) *ſcribere tentauero, puto interdices mihi, ne rabidum canem Philoſophorum & Stoicorum doctrinis, id eſt, Herculis claua, repercutiam.* Id vero feliciter adgreſſus eſt, non Nazianzenus: nec enim id agunt duæ huius in illum Imperatorem Philippicæ; (etſi continuo id innuere videatur, qui ibi eius meminit, Hieronymus) ſed Alexandrinus Antiſtes decem hiſce libris: qui ab operis prooemio ſeu toto libro primo oſtendit, fruſtra Græcos, aut IVLIANVM, ſuis gloriari antiquis doctoribus & magiſtris: quum iis omnibus, & antequam vlla litterarum ſcientia, immo ipſæ in Græciam litteræ ſint a Cadmo ac Phœnicibus adlatæ, longe ſit Moſes antiquior, omnisque ab eo tradita de mundi creatione, rerum primordiis, vna & ſuptema Dei eſſentia, vno eius cultu, aliisque diuinitus & ſapientiſſime ab eo proditis & conſtitutis: cum quibus veterum illorum, inter Græcos aut Aegyptios etiam, Philoſophorum vel Legislatorum ſcita conferri neutiquam poſſent. Qua occaſione etiam multa erudite ab eo, ex antiquis eorundem Gentilium Poëtis, Hiſtoricis, Philoſophis relata; vti ex Abydeno, Alexandro Polyhiſtore, ſicut iam ante ab Euſebio factum, de primo diluuio, arca in Armeniæ montibus, turri Babylonica, inducta linguarum multitudine: alibi vero ex Eupolemo, quod apud Euſebium itidem legitur, de Moſe, vr primo ſapiente, & qui litteras ſcilicet Iudæis primum tradiderit, ii veto Phœnicibus, Phœnices autem Græcis. Vt alia nunc mittam, quæ propria eius notatione ibidem nituntur, & quibus iam non licet immorari; neque iis, vel a nato Moſe, capto Ilio, aliisque id genus, quas ibidem tangit, Epochis; aut vero illis Olympiadum numeris, ad quas præcipuos viros ſapientiæ, doctrinæ, aut ingenii laude inclytos, apud Hebræos maxime & Græcos, refert: in quibus omnibus eum ab Euſebianis in Chronico numeris vix recedere liquet, immo omnia ferme inde eſſe deſumpta. Ita alibi inter varias Gentilium, quas tangit, fabulas, Dinarchi poëtæ, vti ibidem ait, haud ignobilis meminit, qui, vbi Bacchi apud Indos res geſtas enarraſſet, & quo pacto is Actæonem & Lycurgum interemerit; addit, ipſum a Perſeo interfectum, & Delphis ſepultum apud Apollinem cognomento aureum. Id quod ante ab Euſebio in Chronico itidem traditum, a magno autem Animaduerſore, quaſi nullus eo *Dinarchi* nomine Poëta exſtitiſſet, paullo confidentius exploſum videas: ac vnde factum licet opinari, vt a doctiſſimo diligentiſſimoque Voſſio præterita ſit omnis illius Poëtæ mentio. Non iam rango plura, quæ ex Orpheo, Heſiodo, Empedocle, Pindaro, Sophocle, Euripide; aut e Platone, Xenophonte, Xenophane, Plutarcho, Amelio Platonico, Plotino, Porphyrio; aut ex Hermete Aegyptio, aliisque antiquis Poëtis vel Philoſophis, adducit loca: quorum tamen pars maior apud Clementem ac Euſebi-

Epiſt. LXXXIV.

Quamquam Nazianzenum noſtrum, & vt ipſi ſolebat dicere, Galilæum, ſtarimus prælio ſenſerit. Ibid.

Præp. Ev. Lib. IX.

Lib. VII. p. 210. Lib. IX. c. XXVI.

Lib. X. p. 341

Lib. II. ad Annum DCCXX.

ſebium, vti apud coætaneum eidem Theodoritum, pro conſueto in Græcis veterum Chriſtianorum Apologeticis more, leguntur: quibus vel traditas de Diis fabulas, inſanasue opiniones, quo Gentilibus os obſtruant, congerunt; aut vero vnde ſaniora ſubinde dogmata, quæque ad Chriſtiana propiùs accedunt, adducunt vel ſtabiliunt: vt de vno ac ſummo Deo; de Mente æterna, hoc eſt, Dei filio; de Verbo Dei & Patre Deo; de Triadis notitia apud Gentes, Bono nempe, Mente, & Mundi anima; de Dei eſſentia in tribus hypoſtaſibus; de Mundi, & quidem a diuino Verbo, creatione; de Dei prouidentia, ac libera adminiſtratione; de mundanæ ſapientiæ artibus, vt ſuperuacaneis; de reiiciendis animantium ſacrificiis: quæ ſingula in hoc CYRILLI opere, adductis ipſis Scriptorum inter Gentiles verbis, relata reperiet Lector. Qua equidem in re non ſemper modum illum tenuiſſe, vti nec a deceſſoribus quoque eius, Clemente, Euſebio, iisue antiquioribus, Iuſtino, Athenagora, aliisue, aut ab accurati alioquin iudicii viro, eadem CYRILLI ætate, Theodorito factum, norunt eruditi; neque id iam hic diſpiciendum venit. Haud minus id in genere de hiſce magni illius Antiſtitis libris licet ſtatuere, multa erudite, ſapienter, ac opportune in iis animaduerſa; quibus importunas, ſeu futiles verius, impii huius IVLIANI, aduerſus ſacros Chriſtianorum libros, eorumve dogmata, cauillationes diluit ac retundit: vt, ſi non acuminis forte, ingenii, aut eloquentiæ laude aduerſario ſuperior continuo ſit habendus; at grauitate, rationum & argumentorum pondere, fide, (vt de ipſa rei, de qua inter eos agitur, omnium grauiſſimæ tractatione nihil dicam) longe vtique antecellat, mereaturque omnino illud CYRILLI opus, vt inter primas maximeque vtiles eius lucubrationes collocetur.

Lib. VIII. p. 266. Lib. II. p. 32. 33. 34. 35. 274. Lib. VIII. 274. Ibid. p. 270. 271. Lib. II. p. 46. 57. Lib. VIII. p. 272. Lib. II. p. 58. Lib. V p. 167. Ibid. p. 180. 181. Lib. X. p. 348.

Haud leuibus proinde vel alienis rationibus adductus mihi videor, vt præter Petauianam IVLIANI editionem, eamque a me e ſcriptis libris emendatam atque ſuppletam, accederet hoc eiusdem IVLIANI ſimul & CYRILLI, quo prior ille refellitur, opus; & ad quod illuſtrandum induſtriam quoque meam, ſi quæ eſſet, ſtudiumque impigre haud minus & alacriter conferrem. Quod dum agito, ac in meis ad ipſa IVLIANI opera Obſeruationibus, e quibus alterum & ſeiunctum ab eodem IVLIANO ac CYRILLO volumen conſtitueretur, edendis ſudant præla; en ad me inopinatæ a Lipſienſi libratio (qui poſt VVeidmanni obitum, a quo illa IVLIANI editio fuerat ſuſcepta & inchoata, eius abſoluendæ partes, cum illius vidua, in ſe recepetat) & repetitæ quidem litteræ, quibus is maiorem in modum flagirabat, vt, quod primum iam aliquamdiu e prælo exierat volumen, IVLIANI opera, ac dein memoratos CYRILLI libros, Petauianas inſuper ac aliorum ad IVLIANVM notas complexum, cui ſpeciminis loco meæ in primam huius Imperatoris Orationem obſeruationes ſubderentur, diuulgandi libertatem ei concederem. Ita enim ſe moram, quam in edendo primo illo volumine VVeidmanni obitus, ac aliæ dein cunctationes, ſubinde adtuliſſent, redimendi locum & facultatem nacturum: quoque interea paratius, in Obſeruationibus meis edendis, e quibus conſtaret alterum, neque minoris molis futurum, vt ex editis licebat augurari, volumen, opere typographicæ deinceps pergerent. Neque vero id inſolitum obtendebat, haud vno etiam prolato eius rei exemplo; vt, quæ in plura volumina diuidi conſueuerunt, opera, non vno velut fœtu,

ſed

ſed diuerſis temporibus in lucem proferrentur. Cui tamen petitioni non continuo ſum adſenſus, ſed aliquamdiu, & fortiter quidem, repugnani: vtpote quæ haud parum ab omni, vbi me ad opus hoc accinxi, inſtituto rationibusque meis recederet; neque publicæ, quæ de illo excitata fuerat, hominum exſpectationi vllatenus reſpondere, aut cum mea qualicunque exiſtimatione coniuncta, mihi videretur. Ad quam me cogitationem potiſſimum deducebat, quod vel in Græcis IVLIANI verbis, vel in Latina Petauii aut aliorum interpretatione, haud pauci eſſent næui de induſtria a me relicti, & quidem ob rationes paullo ante a me indicatas; ne quidquam ſcilicet e Græcis Auguſti illius Scriptoris verbis loco mouerem aut immutarem, quod non ſcriptorum librorum fide ac auctoritate niteretur; a verſionibus autem aliorum interpolandis, quod a viris cordatis ſemper improbatum noueram, prorſus abſtinerem: eorum autem omnium ratio, ne id prorſus ex inſcitia aut ſaltem ex incuria factum videretur, in Obſeruationibus accurate, certe pro illa eruditionis vel ingenii, quæ in me eſt, tenuitate, & a me redderetur. Quum tamen inſtaret haud minus Lipſienſis Bibliopola; & accesſiſſent eius rogatu in eandem ſententiam litteræ viri, qui in eadem vrbe huius operis ἐργοδιώκτης non ſolum & promotor fuerat, ſed inſignitet præterea de eodem in toto illius editionis curſu promeritus, quo aliquem ei nitorem conciliaret, eandemque a typographorum mendis, quantum fieri poſſet, repurgaret: parui tandem, etſi, vt libere adhuc dicam, non meo ad id iudicio adductus. Neque enim æquum erat, vt non hoc tribuerem, ſi non Bibliopolæ precibus aut commodis, at ſaltem eidem viro, quo ciue ac ſenatore, præter hæreditarium nominis ac gentis decus, (de Friderico Benedicto Carpzouio me denuo hic loqui facile quiuis intelligit) non gloriatur magis Lipſia, quam litteræ ibi ac doctrinæ præclaris incrementis quotidie efflorescunt, cuiusque ſingularis eſſet in me haud minus, quam in hoc opus, teſtata voluntas.

Hæc itaque eſt ratio illius conſilii, quo factum eſt, vt primum hoc volumen, non me quidem eius rei auctore, ſed qui honeſte illud declinare non potuerim, in lucem publicam proferatur, dum alterum cum meis Obſeruationibus ſub prælo adhuc feruet; aut veto cur, ita rurſus deprecante librario, & nouo forte exemplo, mea in primam IVLIANI Orationem ſeiuncta a reliquis adnotata hic itidem prodeant. Quod equidem non ambitioſe a me factum, aut quaſi inde potiſſimum meam vellem Lectori operam aut induſtriam venditare, facile, vt opinor, quiuis reputabit, qui Orationem eſſe Panegyricam cogitet, quæque tota in enarrandis Conſtantii laudibus decurrat: vnde non ſingulari adeo aut eruditæ notationi locus eſſet, quem aliæ quædam eiusdem IVLIANI, in argumentis quippe minus obuiis elaboratæ, Orationes, aut vero Cæſares eius, Miſopogon, & variæ quoque Epiſtolæ, ſuppeditarent. Illud equidem in commemorandis Conſtantii, quas eadem Laudatio tangit vel percurrit, rebus geſtis, contigit; vt chronologicarum ſubinde aut hiſtoricarum diſquiſitionum, quæ Scriptorum illius ætatis, aut antiquioris etiam, ad quam hæc Oratio ſubinde reſpicit, vel penuria vel incuria, aliquantum obſcuræ forent aut implicatæ, habenda fuerit a me ratio; quo Auguſti huius Oratoris de ſingulis mens plana ac dilucida redderetur. Quod in aliis quoque eius operibus, non adeo ob ſummam illam Auctoris amplitudinem, quam

ob

ob doctrinam in ils & facundiam plane singularem, mihi accurandum intellexi: vt nempe paullo penitius ac diligentius, non dicam, quam factum a Petauio fuerat, (de Notis enim eius, quamquam subinde eruditis, iam vidimus) in IVLIANI verba & mentem anquirerem; eaque, quæ vel indicio ritus alicuius, aut facti dictiue minus obuii, retrusa aliquantum, vel cæteroquin elegantia & varietate doctrinæ notabilia videbantur, ac luce aliqua indigere, pro virili parte traderem & explanarem. Quod dum exsequor, longius forte me abduxit subinde argumenti, de quo ibi agebatur, proposita elucidatio: quo de illo plenius quid ac certius constaret; vndeque aliis etiam, quæ apud veteres omnis memoriæ Scriptores ad ea respiciunt, & quorum non explicata semper foret ratio, lumen aliquod a me adferretur? Idque eo maiori forte fiducia a me factum, quod illud magnis hac ætate ac eruditissimis viris haud semel in laudem cesserar; qui longius etiam, & extra omnes, in quod tamen me vix putem incurrisse, eius rei, de qua apud Auctorem agebatur, cuius suscepta erat ab iis enarratio, fines euagabantur. In quo opere dum versor, ac vberior inde, quam constitueram, & improuisa ferme adnotationum seges adrelcit; eam pro perpetua, quæ mihi a prima ætate insedit, voluntate, quamque hactenus in aliis meis scriptis religiose obseruaui, viam tenui: vt citra vllum contumelioſum vel procax verbum dictumue in quemquam eruditum, a cuius forte sententia dissiderem, cuiusue manifestum errorem tangerem, ad quod me ipsa ferebar tractatio, immo cum debita potius, quam aliunde iidem promeruerant, laude, id a me semper ac adtente fieret.

MONITVM AD LECTOREM.

Hoc loco commissa, in Epistola dedicatoria ac in Prafatione, a festinentibus, ob vertentes iam Lipsienses nundinas, typographicis operis σφάλματα, adnotare libuit.

In Epistola Dedicatoria

Fol. 3. fac. 2. lin. antepen. *quoquo pacto*
Fol. 5. fac. b. lin. 23. *studioſe seri*
Fol. 6. fac. 2. lin. 5. *animaque pernicium*

In Prafatione

Fol. 4. fac. b. lin. 1. Vocat αὐτὸν θεὸν *nullo sensu irrepserunt, neque quæ legantur ibi in proximis IVLIANI verbis, sed una vocis αὐτὸν &c. Vnde e priori loco omnino illa duo vocula eliminanda, & legendum,* Vt non immerito eidem IVLIANO &c.
Fol. 5. fac. b. lin. 6it. praeter scriptas ab ipso
Fol. 7. fac. b. lin. 7. τοῦ Χαλκιδέως
Fol 8. fac. a. lin. 42. virtute, a Iamblicho traditur: aut ab eodem IVLIANO alibi, in Sole &c.
fac. b. lin. 7. Porphyrio
Fol. 9. fac. a. lin. 29. a Salluſtio
fac. b. lin. 10. in marg. ἐντέτευκε μὲν αὐτῷ, ἡ μαθὶν ἐστι δυνατὸς
lin. 28. & de illa
lin. 34. a Chaldæis
Fol. 11 fac. a. lin. 15. Christianos rursus
lin. 17. qui foris sit
lin. 25. ad virtutem referat
lin. antepen. administratio
Fol. 12. fac. a. lin. 37. ab eo ad praeceptores
fac. b. lin. 3. abitu, reluctam, potentium
lin. 38. supplicesque
Fol. 13 fac. a. lin. 12. accessionis sint loco
lin. 33. tum Comicorum
lin. pen. in marg. p. 131
Fol. 14. fac. a. lin 18. in marg. πλείστα
lin. 43. Constantinum
fac. b. lin. 5. quarum
lin. 10. in vsum cederet
lin. 20. in marg. παράνοια
Fol. 15. fac. b. lin. 4. ἐνοχλίας
lin. 43. primatur; non capio
Fol. 18. fac. b. lin. 33. laudem promeritos
lin. 34. laodum cumulus
lin. 40. gerebat
Fol. 19. fac. a. lin. 20. IVLIANVS
Fol. 20. fac. a. lin. 3. ΣΩΖΟΜΕΝΑ
lin. 4. Martinio
lin. 23. constet, loco
fac. b. lin. 24. Deum
Fol. 21. fac. a. lin. 30. & erudite & commode
Fol. 22. fac. b. lin. 29. interpretationa
Fol. 24. fac. a. lin. 1. quia scilicet
fac. b. lin. 35. mentio; idemque fatum
lin. 36. contigerit
Fol. 25. fac. a. lin. 17. abunde ac plene
Fol. 27. fac. b. lin. 12. in marg. Nazarenum
Fol. 28. fac. a. lin. 13. aliisque
fac. b. lin. 15. tenuitate, a me

DE

IVLIANI OPERIBVS

Quædam veterum Auctorum

TESTIMONIA:

ET PRIMO GENTILIVM.

Ammianus Marcellinus Lib. XVI. cap. V.

Ad procudendum ingenium (Iulianus) *vertebatur: & incredibile, quo quantoque ardore rerum principalium notitiam celsam indagans, & quasi pabula quædam animo ad sublimiora scandenti conquirens, per omnia Philosophiæ membra prudenter disputando currebat. Sed tamen quum hæc effecte pleneque colligeret, nec humiliora despexit, poëticam mediocriter, & rhetoricam, (vt ostendit ORATIONVM EPISTOLARVMQVE eius cum grauitate comitas incorrupta) & nostrarum externarumque rerum historiam multiformem:*

Idem Lib. XXII. cap. XIV.

Quocirca in eos (Antiochenses) *deinceps sæuiens, vt obtrectatores & contumaces, volumen composuit inuectiuum, quod ANTIOCHENSE vel MISOPOGONEM appellauit, probra ciuitatis infensa mente dinumerans, addensque veritati complura.*

Libanius de vita sua p. 44. Tom. II.

Τί γὰρ δὴ βασιλικώτερον, ἢ βασιλέως ψυχὴν ὡς ἄλλη λόγων ἀνίσασθαι; τῷ δὲ ὧδε ἄλλως οἷόν τ' ἦν μὴ τὰ τοιαῦτα πάσχειν, ΠΑΤΡΙ ΠΟΛΛΩΝ ΛΟΓΩΝ, ὡς τε δὴ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐν ἀρχῇ γεγεννημένῳ. αἱ γὰρ ἀγρυπνίαι ἢ βασιλέως ἡμῖν ΛΟΓΟΥΣ ἐποίων ἤδη.

Quid enim augustius, quam Principis animum ad sermonum pulcritudinem excitare? Huic autem Principi aliter vsu venire non poterat, quin talia perciperet, quum MVLTARVM ORATIONVM PATER exstitisset, tam ante imperium, quam post ipsum adeptum. Etenim Imperatoris vigiliæ nobis iam ORATIONES compararunt: ac nihil est, quod non præstiterit in iis amplius quam alii, præ ea, quæ in ipsius scriptis inest, pulcritudine.

Idem in IVLIANI Panegyrico p. 178. Tom. II.

Ἐγὼ δέ σε δεηθείην ἂν εἰπεῖν, ὅπως ἕκαστα πέπρακται. δεῖ δὲ ὧδέ σοι ὡς ταῦτα σόματος· ἀλλ' ἀποχρήσει δῶναι ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ, ἣν αὐτὸς ὁ πράξας συνέθηκας· ὁ αὐτὸς γενόμενος καὶ στρατηγὸς καὶ συγγραφεύς.

Equidem obsecraram te vt referres, quomodo singula peracta sint. Verum ad hæc tibi ore (seu sermone) nihil opus est; sed satis superque erit COMMENTARIVM, qui a te ipso, qui egisti, est conscriptus, exhibuisse: ipse, inquam, qui & dux exercitus & scriptor exstitisti.

Idem pro Aristophane ad Iulianum Imp. p. 217. Tom. II.

Ἀνάμνησον γὰρ σαυτὸν, ὦ βασιλεῦ, ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ, ἣν ΚΟΡΙΝΘΙΟΙΣ ἔπεμψας· ἄκων μὲν εἰς τὸν πόλεμον ἐμβὰς, ἤδη δὲ τὸ πλέον λαβών, ἔπω δὲ εἰς τέλος ἥκων ἐν ᾗ σαφῶς εὐεργέτας σαυτῷ τοὺς Κορινθίους καλεῖς. ἀλλὰ γὰρ αὐτῷ μοι δεῖ μέρος ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ· καὶ γὰρ ἂν ἡδίους τοὺς ἀκούοντας ποιήσαιμεν· πατρῷα μοι ὡς ὑμᾶς ὑπάρχει φιλία. καὶ γὰρ, ὥκησε παρ' ὑμῖν ὁ ἐμὸς πατὴρ, καὶ ἀναχθεὶς

χθεὶς ἔνθεν, ὥσπερ ἐκ Φαιάκων Ὀδυσεὺς, τῆς πολυχρονίου πλάνης ἀπηλλάγη. εἶτα μικρὰ διελθὼν περὶ παντὸς μητρῴας, ἐντεῦθα φῆς, ὁ πατὴρ ἀνεπαύσατο.

Enimvero in mentem reuoca Imperatoris EPISTOLAM, *quam AD CORINTHIOS miseras:* tum inuitus quidem bellum adgressus, & iam potiori parte auctus, sed nondum ad exitum accedens. *In quibus litteris perspicue Corinthios bene de te meritos praedicas. Verum opus est mihi EPISTOLAE particula; sic enim hilariores reddemus auscultantes:* paterna mihi vobiscum intercedit amicitia; etenim apud vos pater meus habitauit, indeque reuersus, vt Vlysses a Phæacibus, diuturno errore liberatus est.

Idem Paneg. IVLIANI p. 242.

Οὕτω δὲ πλείω λόγον ἔχ μὴ δοκεῖν ἀδικεῖν, ἢ τῆς νίκης αὐτῆς ἐπεποίητο, ἕως τ' ἐν μέσοις τοῖς δεινοῖς ἐμβεβηκὼς, διὰ Ἑλλήνων ἅπασιν ἀνθρώποις ἀπελογεῖτο, πέμπων ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ἐκεῖσε καὶ τὰς ἑκάστων τρόπους, μείζους, ἐλάττους, τὸ μέσον ἐχούσας· ὡς ἔμελλον τοῖς δεξαμένοις ἁρμόσειν.

Sic maior habebatur ratio, ne illata videretur iniuria, quam victoriae ipsius, quousque in media pericula progressus, per Graecos ab omnibus hominibus defenderetur; dum LITTERAS *inde mitteret, ad singulorum mores congruas, maiores, minores, mediocritatem styli seruantes, vt iis, qui eas acciperent, accommodari eadem possent.*

Idem Orat. Funeb. in IVLIANVM p. 288.

Εἰδὼς δὲ ὡς καὶ θεοὶ παρ' Ἀθηναίοις ἐκρίθησαν, εὐθύνας ἠξίωσε δοῦναι τῶν πεπραγμένων· καὶ τὰς Ἐρεχθείδας ὁ βασιλεὺς ἐποίει δικαστὰς, πέμπων ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ ἐν γράμμασι.

Praterea quum probe sciret, Deos apud Athenienses iudicatos esse, rationes actorum dare voluit: ac ita Erechteidas (seu Athenienses) Imperator iudices constituit, DEFENSIONEM EPISTOLIS *ad eos consignans.*

Ibidem p. 307.

Τὰς τῶν δυνασευόντων τιμωρίας ὑπερβὰς, ἦλθε τὴν ΤΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ· καὶ παρὼν ἐρρύσατο καὶ ἀποκτεῖναι, ΛΟΓΩ τὴν πόλιν ἀμύνεται.

Potiorum poenas moderatus (IVLIANVS) ORATORIS *partes suscipit; & quum libertas ei esset quaestionibus & caedibus in eos* (Antiochenses) *saeuire,* ORATIONE *vrbem vlciscitur.*

Zosimus Histor. Lib. III. cap. VIII.

Τὸ δὲ ὅπως, περιττὸν ἡγησάμην διεξελθεῖν, αὐτῷ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΕΝ ΙΔΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗ πάντα ἀφηγησαμένῳ τὰ τότε πραχθέντα. ἅπερ ἐστὶν εἰς χεῖρας λαβόντα, τὴν ἐν λόγοις ἄκραν ἀνδρὸς συνιδεῖν ἀρετήν.

Id autem quomodo factum sit, a me commemorari superuacaneum duxi: quum ipse CAESAR *omnia tunc temporis gesta peculiari* SCRIPTO *quodam exposuerit. Ea vero si quis in manus sumserit, huius viri summam in dicendo vim perspiciet.*

Idem Lib. III. cap. X.

Πάσας δὲ τὰς πόλεις, ἃς ἔτυχεν ἤδη διαβεβηκὼς, ἐφιλοφρονεῖτο, χρήσας ἐναποτιθέμενος πᾶσιν ἐλπίδας. ΕΓΡΑΦΕ δὲ καὶ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ, καὶ Λακεδαιμονίοις, καὶ Κορινθίοις, τὰς αἰτίας τῆς σφετέρας ἐμφανῶν ἀφίξεως.

Omnes

Omnes autem vrbes, quas cursim iam transierat, blande demulcebat, vniuersis spem de se bonam prabens. SCRIPSIT & ATHENIENSIBVS, & Lacedæmoniis, & Corinthiis, itineris sui causſas ostendens.

TESTIMONIA VETERVM CHRISTIANORVM.

Socrates Hist. Eccl. Lib III. cap. I.

Ἔχων δὲ ὁ βασιλεὺς πλεονάζον ἐν ἑαυτῷ τὸ κενόδοξον, πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς ἐκωμῴδησεν ἐν ΤΩ ΛΟΓΩ ὃν ἐπέγραψε ΚΑΙΣΑΡΑΣ.

Caterum quum Imperator vana gloriæ supra modum deditus esset, cunctos ante se Imperatores perstrinxit eo LIBRO, quem inscripsit CAESARES.

Idem Lib. III. cap. XVII.

Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀφέμενος ἔργοις τοὺς ὑβριστὰς ἀμύνασθαι, τῷ ἀνίσκωψαι τὴν ὀργὴν διελύσατο. τὸν γὰρ πεπονημένον αὐτῷ ΑΝΤΙΟΧΙΚΟΝ, ἤ τοι ΜΙΣΟΠΩΓΩΝΑ ΛΟΓΟΝ διεξελθὼν, στίγματα διηνεκῆ τῇ Ἀντιοχέων πόλει κατέλιπεν.

Imperator vero, abiecto priore consilio, quo iniuriam sibi a conuiciatoribus illatam factis vlcisci decreuerat, reciprocis conuiciis ac dicteriis iram suam expleuit. LIBRO enim aduersus eos edito, quem ANTIOCHICVM siue MISOPOGONEM inscripsit, Antiochensium ciuitati notam inussit sempiternam.

Idem Lib. III. cap. XXIII.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ δὲ τὸν πατέρα ζηλῶν, τὸ ἴδιον πάθος εἰς ΤΟΥΣ ΚΑΙΣΑΡΑΣ ἤλεγξε, πάντας μωμησάμενος τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, καὶ οὐδὲ Ὃ Φιλοσόφῳ Μάρκῳ Φεισάμενος.

IVLIANVS vero patris (Porphyrii, de quo ibi sermo) *exemplum imitatus, animi sui morbum prodidit in libro, qui CASARES inscribitur: in quo cunctos ante se Imperatores perstrinxit, ac ne ipsi quidem Marco Philosopho pepercit.*

Idem ibidem.

Καὶ ἐν ΤΩ ΛΟΓΩ δὲ αὐτοῦ ὃν ΠΕΡΙ ΚΥΝΙΣΜΟΥ ἐνέγραψε, διδάσκων ὅπως δεῖ τοὺς ἱεροὺς πλάττειν μύθους, φησὶ δεῖν κρύπτειν τὴν περὶ τῶν τοιούτων ῥημάτων ἀλήθειαν, λέγων αὐτοῖς ῥήμασι τάδε· Φιλεῖ γὰρ ἡ Φύσις κρύπτεσθαι, καὶ τὸ κεκρυμμένον τῆς τῶν θεῶν οὐσίας οὐκ ἀνέχεται γυμνοῖς εἰς ἀκαθάρτους ἀκοὰς ῥιπτεσθαι ῥήμασι.

In eo autem LIBRO, quem de CYNICA philosophia inscripsit, docens qua ratione sacras fabulas fingere deceat, huiusmodi in rebus occultandam ait esse veritatem. Sic enim loquitur: amat enim latere natura, & abdita Deorum substantia nudis & apertis verbis in impuras aures proiici se non sustinet.

Sozomenus Hist. Eccles. Lib. V. cap. XIX.

Ὑπερφυῶς δὲ τῷ θυμῷ μεταβαλλόμενος, ΛΟΓΟΙΣ μόνοις τὴν ὕβριν ἠμύνατο· κάλλιστον καὶ μάλα ἀστεῖον ΛΟΓΟΝ, ὃν ΜΙΣΟΠΩΓΩΝΑ ἐπέγραψε, κατὰ Ἀντιοχέων διεξελθών.

Sed animi æstu repente mutato, VERBIS duntaxat contumeliam suam vltus est, elegantissimo & admodum faceto aduersus Antiochenses LIBRO composito, quem MISOPOGONA inscripsit.

Ibidem Lib. VI. cap. I.

Ἀρσακίῳ δὲ, τῶν Ἀρμενίων ἡγουμένῳ συμμαχοῦντι Ρωμαίοις, ΕΓΡΑ-

ΨΕ

ΨΕ συμμίξαι περὶ τὴν πολεμίαν. ἀπαυθαδειασάμενός τε πέραν ΕΝ ΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ, καὶ αὐτὸν μὴν ἐξάρας ὡς ἐπιτήδειον πρὸς ἡγεμονίαν, καὶ Φίλον οἷς ἐνόμιζε θεοῖς, Κωνσταντίῳ τε, ὃν διεδέξατο, ὡς ἀνάνδρῳ καὶ ἀσεβεῖ λοιδορησάμενος, ὑβριστικῶς μάλα ἠπείλησεν αὐτῷ.

SCRIPSIT praterea Arſaci, Armeniorum Regi & ſocio Romanorum, vt iuxta fines Perſarum ipſi occurreret. Qua in EPISTOLA poſtquam vltra modum gloriatus eſſet, ac ſe quidem ipſe extuliſſet, tanquam imperio idoneum, & Diis, quos colebat, acceptum: Conſtantium vero, deceſſorem ſuum, vt ignauum & impium vituperaſſet: contumelioſis admodum verbis ei minatus eſt.

Theodoritus Hiſt. Eccleſ. Lib. III. cap. XXVIII.

Καὶ θερμῶς τὸν τῶν ὅλων δεσπότην καὶ σωτῆρα ποθοῦντες, βδελυττόμενοι ἀεὶ τὸν ἄξιον λήθης ΙΟΥΛΙΑΝΟΝ διετέλεσαν· καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἔφη σαφῶς διά τοι τοῦτο καὶ ΛΟΓΟΝ συνέγραψε κατ' αὐτῶν, καὶ ΜΙΣΟΠΩΓΩΝΑ τοῦτον ὠνόμασε.

Et vniuerſorum dominum ac ſeruatorem feruide amantes (Antiochenſes) *ſceleſtiſſimum IVLIANVM ſemper deteſtati ſunt. IVLIANVS ipſe optime nouerat: atque idcirco LIBRVM contra eos ſcripſit, quem MISOPOGONEM appellauit.*

Suidas in voce ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ. ὁ παραβάτης, καὶ ἀποστάτης, Ρωμαίων βασιλεὺς, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως ἀνεψιὸς, ἀπὸ Δαλματίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ μητρὸς Γάλλας τὄνομα. ἔγραψε τὰς καλουμένους Καίσαρας, περιέχει δὲ τὰς ἀπὸ Αὐγούστου Ρωμαίων βασιλέας. ἑτέραν βίβλον περὶ τῶν τειῶν σχημάτων, καὶ τὰ καλούμενα Κρόνια, καὶ τὸν Μισοπώγωνα, ἢ Ἀντιοχικόν. περὶ δὲ πόθεν τὰ κακὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις, πρὸς τὸν κύνα Ἡράκλειτον, πῶς κυνισέον, ἐπιστολὰς παντοδαπὰς, καὶ ἄλλα. περὶ δὲ Ἐμπεδοτίμου λέγει ὁ παραβάτης ὅτως ἐν τοῖς ἐπιγεγραμμένοις Κρονίοις· ἡμεῖς δὲ Ἐμπεδοτίμῳ καὶ Πυθαγόρᾳ πιστεύοντες, οἷς τε ἐκεῖθεν λαβὼν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἔφη. καὶ μικρῷ πρότερον· καὶ ὁ κλεινὸς ἡμῖν ἔδοξε καὶ ἱεροφάντης Ἰαμβλιχος. ἐπὶ τὸν Ἰουλιανὸν πολλαὶ δίκαι ἐχώρουν, χανδὸν ἐμφορουμένων τῶν ἀνθρώπων τῆς δικαιοσύνης τὸ κεῖνου. ἀναβολαίτε οὐκ ἦσαν ἐπ' αὐταῖς, ὅσαι νόμιμον ἐκ τῶν συνήθων γραμμάτων τὸ ἄδικον ἴσχυσιν, εἰς βοήθειαν τῶν ἀδικούντων καὶ προσηλυτῶν. ἀλλ' ἡ παραχρῆμα ἔδει τὸ ἴσον ἐλέγχεσθαι κατὰ φύσιν, ἢ τὸ μέλλον, καὶ διωθούμενον εἰς τὸν χρόνον, ὕποπτον ἦν. βαρὺς μὲν οὖν καὶ λυπηρὸς ἐτύγχανε, καὶ ἐπὶ τοῖς δὲ καὶ τὸ τῶν πονηρῶν ἔθος καὶ ἀδικούντων διηγείρετο. ὃ γὰρ ἀδικεῖν ἐξῆν, τοῦδὲ λανθάνειν ἀδικοῦσι. βαρύτερον δὲ αὐτὸν ἀπεδείκνυε τοῖς μοχθηροῖς τὸ εὐπρόσοδον. οἷα γὰρ πρόϊόντος μὲν πολλάκις διὰ τὰς ἱερομηνίας καὶ θυσίας. ἡμέρᾳ δὲ φύσει πρὸς πᾶσαν ἔντευξιν τυγχάνοντος, ἀκώλυτον τοὺς δεομένους λόγου τυχεῖν. ὁ μὲν οὖν ἐλάχιστον τῆς ὑπὸ τῶν πονηρῶν τἀυτης βλασφημίας τε καὶ ὀργῆς ἠθάνετο, καὶ ἐφρόντιζε.

IVLIANVS. Transfuga (ſeu defertor) *& apoſtata, Romanorum Imperator, Conſtantini Magni Imperatoris nepos, fratre eius Dalmatio genitus, & matre Galla nomine. Scripſit librum, qui vocatur* Cæſares: *continet autem omnes ab Auguſto Romanorum Imperatores. Alium quoque librum ſcripſit* de tribus figuris: *& quæ vocantur* Saturnalia, *&* Miſopogonem *ſeu* Antiochicum, *&* Vnde mala proficiſcantur contra ineruditos: *item* Aduerſus canem Heraclitum, Quomodo Cynice viuendum ſit, Epiſtolas *omnis generis, & alia.*

alia De Empedotimo in Saturnalibus ſic ſcribit Parabata: Nos Empedotimo,& Pythagoræ, & iis quæ inde accepta Ponticus Heraclides tradidit, fidem adhibentes;*& paullo ante:* inclytus nobis viſus eſt & Hierophantes Iamblichus. *Ad Iulianum multa cauſſæ deferebantur, quum homines affatim fruerentur aquitate iudicis. Neque enim dilationes erant earum, qua lege ſancitam e receptis ſcriptis haberent iniquitatem, & hominibus iniuſtis alienaque detinentibus auxiliarentur. Sed aut ſtatim aquitas natura conſentanea demonſtranda erat; aut mora & procraſtinatio ſuſpecta habebatur. Grauis igitur & moleſtus erat: atque ob hac natio improborum & iniuſtorum excitabatur. Nam neque iniuriam facere licebat, nec ea facta latere. Moleſtiorem etiam illum improbis reddebat & adeundi facilitas. Quum enim & ſæpe propter feſta ſacrificiaque procederet, & adeuntibus omnibus commodum ac mitem ſe præberet, quilibet eum adloqui poterat. Ille vero tulit improborum maledicta, & indignationem minime ſentiebat aut curabat.*

Zonaras Lib. XIII. p. 10. Tom. II. ed. Reg.

Ὅθεν ὁ βέβηλος ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ἐν ΤΩ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΛΟΓΩ αὐτῷ, ἀποσκώπτων ὥσπερ εἰς τὸν εὐσεβέστατον, πλάττεται τὸν Ἑρμῆν διαλεγόμενον, καί τι ἂν εἴη γνώρισμα βασιλέως ἀγαθοῦ; πυνθανόμενον, κἀκεῖνον πρὸς τὸ ἐρώτημα λέγοντα· πολλὰ κεκτῆσθαι χρῆναι τὸν Ἀντιοχέα, καὶ ἀναλίσκειν πολλά.

Enimuero profanus ille IVLIANVS in LIBRO de CAESARIBVS Imperatorem piiſſimum deridens, quia profuſus eſſet in ſumptibus faciendis, fingit Mercurium cum eo colloquentem quærere, quænam ſit boni Regis nota? *cui ille reſpondeat*, Imperatori & habenda & inſumenda eſſe multa.

Idem p. 26.

Οἱ Ἀντιοχεῖς ἀποσκώπτοντες εἰς αὐτὸν, θύτην ἔλεγον καὶ ὁ βασιλέα σφίσιν ἐπιδημῆσαι. καὶ διὰ τὸ καθειμένον ἔχειν ἐκεῖνον τὸν πώγωνα, τράγον αὐτὸν ὠνόμαζον οἱ αὐλοὶ, καὶ πρὸς σχοίνων πλοκὴν ἔλεγον αὐτὸν ἐπιτήδειον. Ὁ δὲ ἀντιαποσκώπτων αὐτοῖς εἰς βλακείαν, καὶ θρύψιν, καὶ τρυφερότητα, ἔλεγε· μὴ παρέχειν τοῖς Ἀντιοχεῦσι τὸν πώγωνα εἰς σχοίνων πλοκὴν, ἵνα μὴ τῇ τότε τραχύτητι θλιβεῖεν αἱ χεῖρες αὐτῶν· πρὸς ὃς καὶ ΛΟΓΟΝ ἔγραψεν, ὃς ἐπιγέγραπται ΑΝΤΙΟΧΙΚΟΣ, ἢ ΜΙΣΟΠΩΓΩΝ.

Antiochenſes victimarium non Imperatorem ad ſe veniſſe per iocum dicebant: &, *quia promiſſam alebat barbam*, Hircum *nominabant*, & *ad nectendos funes aptum eſſe dicebant. Ille vicisſim eorum ſtultitiam, mollitiem & delitias perſtringens.*: Nolim, *inquit*, Antiochenſibus barbam meam ad funes nectendos præbere, ne manus illorum eius aſperitate adterantur; *edito contra illos LIBRO, qui ANTIOCHICVS ſeu MISOPOGON dicitur.*

Nicephorus Calliſtus Hiſt. Eccleſ. Lib. X. cap. XXVII. Tom. II. p. 61.

Εἰς ἔργον δὲ τὴν ἀπειλὴν ἀγαγεῖν μὴ θελήσας, λόγοις ἀντισκῶψαι τὴν Ἀντιόχου ἠθέλησε. καὶ ΛΟΓΟΝ κατ' Ἀντιοχέων γενναῖον καὶ μάλα ἀττικὸν διεξελθών, οὗ ΑΝΤΙΟΧΙΚΟΝ ἢ ΜΙΣΟΠΩΓΩΝΑ ἐπιγεγράφει. καὶ ἔτως ἀμύνασθαι δόξας, τὴν πρὸς Πέρσας ἠπείγετο. σίγμαλα διηνεκῆ τῇ Ἀντιοχέων πόλει καταλιπών.

Caterum minas factis exſecutus non eſt; ſed verbis tantum in Antiochenos conuitia retorſit, LIBRVMque praclarum & facetum ira remiſſa in eos conſcriſit, quem ANTIOCHICVM vel MISOPOGONA inſcripſit. Atque eo pacto ſe iniuriam vindicaſſe exiſtimans, Perſicam expeditionem, perpetua nota vrbi Antiochena inuſta, eſt perſequutus.

TESTI

TESTIMONIA VETERVM

De IVLIANI scriptis aduersus Christianos, & GYRILLI contra eũdem opere.

Gregorius Nazianzenus Inuectiua I. in IVLIANVM.

Λέγων γὰρ ἀναθήσω τῷ θεῷ χαριστήριον, πάσης ἀλόγου ζωῆς ἱερώτερον τι καὶ καθαρώτερον, ἀ καὶ ΤΟΙΣ ΕΝΑΓΕΙΣ *ἐκείνοις* ΛΟΓΟΙΣ *καὶ λόγοις.*

Sermonem enim Deo in grati animi significationem dabo, omni rationis experte victima sanctiorem & puriorem: neutiquam iuxta SCELERATOS *eius* SERMONES *& nugatorias orationes.*

Libanius Orat. Funeb. in IVLIANVM.

Πολλῶν δὲ θέσεις νόμων, ΒΙΒΛΙΩΝ τε συγγραφὰς βοηθόντων [illegible].

Legum multarum sanctiones, nec non LIBRORVM conscriptiones Dijs succurrentes.

Hieronymus Epist. LXXXIV. Magno Oratori Romano.

IVLIANVS Apostata septem libros in expeditione Parthica aduersum Christianos euomuit, & iuxta fabulas Poetarum suo se ense lacerauit. Si contra hunc scribere tentauero, puto interdices mihi, ne rabidum canem Philosophorum & Stoicorum doctrinis, id est, Herculis clava, reperentiam: quamquam Nazarenum nostrum, vt ipse solebat dicere, Galilæum statim in prælio senserit.

Idem Præfat. de Script. Ecclesiasticis.

Discant ergo Celsus Porphyrius, IVLIANVS, rabidi aduersus Christum canes, discant eorum sectatores, qui putent Ecclesiam nullos Philosophos & eloquentes nullos habuisse doctores: quanti & quales viri eam fundauerint, exstruxerint & ornauerint, & desinant fidem nostram rusticæ tantum simplicitatis arguere, suamque potius imperitiam agnoscant.

Idem de optimo genere interpretandi cap. III.

Hoc replico, non de Euangelistas arguam falsitatis; hoc quippe impiorum est Celsi, Porphyrii, IVLIANI.

Socrates Hist. Eccl. Lib. III. cap. I.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἤθους κινήσεως, καὶ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ συνέγραψε.

Eodem animi morbo impulsus (IVLIANVS) LIBROS CONTRA CHRISTIANOS conscripsit.

Idem Lib. eod. cap. XXIII.

Ὅσοι εἰ μὴ περίεργως ἐπιτυχήκασιν ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ καὶ Πορφυρίου, ἐγνωμόνως τε αὐτὰ ἐδέξαντο, πάντως ἂν εἰς ἕτερα πνεύσαι ΛΟΓΟΥΣ ἔτρεψαν, καὶ οὐκ ἂν εἰς τὰ σοφίσματα βλάσφημα γράφειν ἐτράπησαν. ὅπερ δὲ ὁ βασιλεὺς σκῆψαι ἐπιτηδεύει, ὡς δῆθεν ἰδιώτας καὶ ἀπλουστέρους ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ πεποίηκε, καὶ μὴν ὡς τοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μόρφωσιν τῆς ἀληθείας ἔχοντας, ἐκεῖθεν δῆλον ἐστί. λαβὼν γὰρ τὰ ῥήματα, ὧν χρείας ἕνεκεν εἰκοσημιῶς ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπικώτερον πέπαυται, καὶ πολλὰ παῦλαν ἐποιήσατο, πλεονάζοντα φέρει κατὰ λέξιν πάλιν. ἅπαντα οὖν ἐκεῖνα, εἰ μὴ λέγοι ἐστὶν ὁπόθεν ἔχων ταῦτα ἱστορίαν, ὅπερ ἐγὼ νενόμικα, πολλῆς γέμειν ἂν λέγοι ὡς αὐτῷ βλασφημίας. ταῦτα μὲν ΕΝ ΤΩ ΤΡΙΤΩ αὐτῷ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩ αὐτῶς λέξασι εἴρηκε.

Quasi diligenter perlegissent IVLIANVS & Porphyrius, & si placido animo ea suscepissent, prorsus stylum suum ad aliud argumentum conuertissent, nec ad impietatis plena sophismata conscribenda animum suum vnquam adplicuissent. Quod vero Imperator cauillari studuerit, apud rudes & imperitos verba faciens, non apud eos, qui ex sacris litteris expressam veritatis gerunt imaginem, hinc licet perspicere. Nam quum multa, quæ propter dispensationem, necessitatis causſa, humanò more, de Deo dicuntur, excerpsisset atque in vnum collegisset, tandem hæc subiungit ad verbum: Horum singula, nisi sermo ipse arcanam quandam habeat intelligentiam, quod quidem facile existimo, multa in Deum impietate referta sunt. *Hæc ille IN TERTIO CONTRA CHRISTIANOS LIBRO totidem verbis scripsit.*

Theophanes Chronographiæ p. 44. edit. Regiæ Paris.

Ἀναιρετὴν δὲ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ὁ δυσσεβὴς ἔγραψε τῶν θείων εὐαγγελίων, ἣν ὁ μέγας ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ἀλεξανδρείας ἐν ἐξαιρέτῳ πραγματείᾳ λαμπρῷ ἀνέτρεψεν.

Impius IVLIANVS sacrorum Euangeliorum confutationem scripsit, quam CYRILLVS, magnus Alexandriæ Antistes, selectis & luculentis editus commentariis refutauit.

Cedrenus Histor. p. 407. ed. Reg.

Οὗτος ὁ ΔΥΣΣΕΒΗΣ τὴν τῶν θείων εὐαγγελίων ἀναίρεσιν ἔγραψεν. ἣν ὁ μέγας καὶ ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ἀλεξανδρείας, ἀνὴρ φιλόχριστος ἐπιτερπώτατα, καὶ πᾶσαν δὴ ἄλλην γραφὴν αὐτὸς τε καὶ ὁμοίως αὐτῷ διέσωσαν. ὅσα δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐξεβλήθησαν τὰ τούτων νοήματα.

Impius IVLIANVS scripsit etiam Euangeliorum deprauationem, quæ magnus CYRILLVS Alexandriæ Episcopus, aliique Christiani correxerunt: omnes autem sacras litteras IVLIANVS eiusque similes corrupere, quorum adulterina scripta pii eliminarunt.

INDEX

INDEX

eorum, quæ in hoc opere continentur.

IVLIANI Imperatoris opera.

Oratio I. In laudem Constantii Imperatoris Pag. 1.
II. In laudem eiusdem, seu, de eius rebus gestis 49.
III. In laudem Eusebiæ Augustæ 102.
IV. In Solem ad Sallustium 130.
V. In Deorum Matrem 158.
VI. Aduersus imperitos Canes 180.
VII. Ad Heraclium, de Cynica secta 204.
VIII. Consolatoria in discessu Sallustii 240.

Epistola ad Themistium Philosophum 253.
Epistola ad S. P. Q. Athenienſem 268.
Epistolæ Fragmentum 288.
Cæsares 306.
Misopogon 337.
Epistolæ LXII 372.
Epistola Galli fratris ad Iulianum 452.

CYRILLI Alexandriæ Archiepiscopi ad Theodosium Imperatorem Præfatio Pag. 1.
Eiusdem pro Christianorum Religione, aduersus LIBROS IVLIANI, Libri decem 5.

APPENDIX.

Petri Martinii Epistola & Præfatio in *Misopogonem* Pag. 1.
Petri Cunæi Latina *Cæsarum* interpretatio 16.
Caroli Cantoclari Notæ in IVLIANI *Cæsares* 36.
Eius Præfatio in Orationem II. IVLIANI 46.
Theodori Marcilii in *Solis Hymnum*, seu Orationem IV. IVLIANI, Annotationes 47.
Dionysii Petauii Præfationes & Notæ ad IVLIANI opera 56.
Indices in IVLIANVM, CYRILLVM, & Appendicem.
Ezechielis Spanhemii Obseruationes ad IVLIANI Orationem I. Pag. 1.
Indices ad easdem Obseruationes 107.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΑ ΠΑΝΤΑ.

Τμῆμα πρῶτον τὰς λόγους περιέχον.

JVLIANI IMP. OPERA.

Pars prima Orationes illius complectens.

Interprete DIONYSIO PETAVIO Aurelianenſi, e Societate JESU.

IN CONSTANTII IMPERATORIS laudem.

ORATIO I.

Ullm ego jamdudum (maxime Imperator) virtutem tuam ac geſta prædicare cuperem: cumque & bella a te confecta, & ſublatas tyrannides commemorare vellem; quemadmodum, inquam, ab altera, oratione ac perſuaſione ſatellites abstraxeris, alteram armis expugnaris: ſola me geſtarum rerum magnitudo deterruit. Non enim id mihi metuendum arbitrabar, ne oratio mea ab facinorum tuorum dignitate brevi aliquo intervallo recederet; ſed illud potius, ne a propoſito penitus aberraſſe judicarer. Nam qui in forenſi certamine ac Poëtica ſæpius occupantur, nihil mirum eſt, ſi rerum a te geſtarum præconium nullo negotio ſuſcipiant. Hoc enim ex aſſidua dicendi ex-

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Αὐτοκράτορα Κωνσάντιον.

χ. εις

ΛΟΓΟΣ Α.

ΠΑΛΑΙ με προθυμούμενον, ὦ μέγιστε Βασιλεῦ, τὴν σὴν ἀρετὴν, καὶ πράξεις ὑμνῆσαι, καὶ τοὺς πολέμους ἀπαριθμήσασθαι, καὶ τὰς τυραννίδας ὅπως ἀνήρηκας· τῆς μὲν λόγῳ καὶ πειθοῖ τοὺς δορυφόρους ἀποσήσας· τῆς δὲ τοῖς ὅπλοις κρατήσας· τὸ μέγεθος εἵρξε τῶν πράξεων. Οὐ τὸ βραχεῖ λειφθῆναι τῷ λόγῳ τῶν ἔργων δένδρον κρίνοντα· ἀλλὰ τὸ παντελῶς τῆς ὑποθέσεως διαμαρτεῖν δόξαι. Τοῖς μὲν γὰρ πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀγῶνας, καὶ τὴν ποίησιν διατρίβουσιν ὀδὲν θαυμαστὸν εἰ ῥᾳδίως ἐγχωρεῖν ἔχει τοῖς ἐπαίνοις τῶν πραχθέντων. Περίεσι γὰρ αὐτοῖς

χ. ἵερχε
χ. τῶβρ.
χ. θεαχῦ
χ. τῷ παντ.
χ. ἔξεσιν ἐχίεγειν.

ἐκτῆς δ' λεγόν μελέτης, καὶ τ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις συνηθείας τὸ θαρσεῖν ἐν δίκῃ. Ὅσοι δὲ μὲν τοιάτα μέρος κατωλιγώρησαν, ὥρμησαν δ' ἐφ' ἕτερον παιδείας εἶδος, καὶ λόγων ξυγγραφὴν ὁ δήμῳ κεχαρισμένην ὁδ' ἐς θέατρα παντοδαπὰ τολμῶσαν ἀποδύεσθαι, πρὸς τὰς ἐπιδείξεις ἔχοιεν ἂν εἰκότως εὐλαβέστερον. Ἔστι γὰρ οὐκ ἄδηλον τοῦθ' ὅτι τοῖς μὲν ποιηταῖς Μοῦσαι, καὶ τὸ δοκεῖν ἐκεῖθεν ἐπιπνεομένους τὴν ποίησιν γράφειν, ἄφθονον παρέχει τὴν ἐξουσίαν δ' πλάσματος· τοῖς ῥήτορσι δὲ ἡ τέχνη τὴν ἴσην παρέχει ἄδειαν. Τὸ μὲν πλάττειν ἀφελομένη, τὸ κολακεύειν δ' ὑδαμῶς ἀπαγορεύσασα· οὐδὲ αἰσχύνην ὁμολογουμένην τῷ λέγοντι τὸ ψευδῶς ἐπαινεῖν τοὺς οὐκ ἀξίους ἐπαίνου κρίνασα. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐπειδὰν καινόν τινα μῦθον, ἢ μηδέπω τοῖς πρόσθεν ἐπινοηθέντα φέρωσιν αὐτοὶ συνθέντες, τῷ ξένῳ τοὺς ἀκούοντας ψυχαγωγήσαντες πλέον θαυμάζονται. Οἱ δὲ τῆς τέχνης ἀπολαῦσαί φασιν ἐν τῷ δύνασθαι περὶ τῶν μικρῶν μειζόνως διελθεῖν, καὶ τὸ μέγεθος ἀφελεῖν τῶν ἔργων τῷ λόγῳ, ἢ ὅλως ἀντιτάττειν τῇ τῶν πραγμάτων φύσει δύναμιν τὴν τῶν λόγων. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἑώρων ταύτης ἐμαυτὸν ἐπὶ δ παρόντος ἐν χρείᾳ τῆς τέχνης, ἦγον ἂν τὸν προσήκουσαν ἡσυχίαν τοῖς ἀμελετήτως ἔχουσι τῶν τοιούτων λόγων· παραχωρῶν τῶν σῶν ἐγκωμίων ἐκείνοις, ὧν μικρῷ πρόσθεν ἐμνήσθην. Ἐπεὶ δὲ ἅπαν τοὐναντίον ὁ παρὼν ἀπαιτεῖ λόγος, τῶν πραγμάτων ἁπλῶς δ.ηγήσιν, ὑδενὸς ἐπεισάκτου κόσμου δεομένην, ἔδοξε κἀμοὶ προσήκειν ἀξιοῦν διηγήσασθαι τῶν ἔργων ἀνεφίκτου καὶ τότε τοῖς προλαβοῦσιν ἤδη φανέντος. Ἅπαντες γὰρ σχεδὸν οἱ περὶ παιδείαν διατρίβοντες ἐν μέτρῳ, καὶ καταλογάδην ὑμνοῦσιν· οἱ μὲν ἄ-

for. δ' τοὺς
χρ. διηγήσασθ τ ἔργων.
χρ. τότε προλαβ.

A ercitatione, & oſtentandæ facultatis conſuetudine ſunt conſecuti, ut in eo genere merito cum fiducia verſentur. Qui vero neglectui iſtud ipſum habuerunt, & ad aliud doctrinæ genus ſeſe transtulerunt; quique iſtiusmodi orationes ſcribere aggreſſi ſunt, quæ minus probarentur in vulgus, neque in theatra omnis generis ac conſeſſus ad certamen prodire conſueverunt: jure illi timidius in iſtas ſe facultatis ſuæ periclitationes oſtentationesque committunt. Neque enim obſcurum illud B eſt: Poetis Muſas ipſas, & quod illinc afflatu quodam perciti ad ſcribenda carmina ſe conferre videantur, luculentam fingendi licentiam præbere; Oratoribus vero ex arte ſua parem atque eandem facultatem ſuppetere. Quæ quidem ars cum fingendi poteſtatem adimat, adulari tamen nequaquam prohibet; neque certam illam ac confeſſam in oratore ignominiam eſſe ſtatuit, ſi qui laudibus indigni ſunt falſo prædicentur. Sed illi cum novam aliquam fabulam a nemine priorum excogitatam atque a ſe ipſis repertam attulerint, & auditores ſuos ipſa C novitate detinuerint, majori in admiratione verſantur. Oratores vero tum ſui ſe artificii fructum capere dicunt, cum aut exiguas res ampliores dicendo facere; aut de rerum geſtarum magnitudine detrahere; atque, ut uno verbo dicam, naturæ rerum orationis naturam opponere potuerunt. Ego vero ſi eam artem deſiderari in præſentia viderem, illud mihi ſilentium indicerem, quod iis conſentaneum eſt, qui in ejusmodi orationis facultate rudes ſunt, ac minus exercitati; tuasq; illis laudes commemorandas relinquerem, quorum paulo ante mentionem feci. Sed quoniam contrarium potius, hoc D eſt, nudam rerum narrationem, ſine ullo adſcititio fuco atque ornamento, præſens oratio poſtulat; mihi quoque convenire earum expoſitionem putavi: cum quidem rerum a te geſtarum dignitatem æquari dicendo non poſſe viſum iis fuerit, qui ante me iſtud ipſum aggreſſi ſunt. Omnes enim ferme, qui in literis verſantur, aut carmine, aut ſoluta oratione præconia celebrant; quorum alii pau-

cis

cis comprehendere ac complecti audent omnia; alii ad aliquam rerum geſtarum partem adhæreſcentes, ſatis ſibi eſſe exiſtimant, ſi vel ab hujus dignitate non aberraverint. In quo iſtorum omnium voluntatem ac ſtudium amplecti ac probare convenit, quituas laudes proſecuti ſunt. Nonnulli enim, ne quid ex rebus a te geſtis temporis longinquitas obſcuraret, maximum quendam ſibi laborem impoſuerunt; alii, quod omnino ſe aberraturos putarent, animum ac voluntatem ſuam aliqua in illarum parte declararunt: multo eſſe ſatius exiſtimantes privatæ aliquid operæ tibi conſecrare, quam ſecurum tutumque ſilentii præmium obtinere. Quamobrem ſi unus eſſem eorum, qui ejusmodi ſcriptas ad pompam orationes adamarunt, inde mihi argumenti tractandi initium capiendum foret, ut ei, quam erga te jam habeo, parem atque æqualem benevolentiam a te poſtularem; illudque peterem, ut ad orationem meam facilis atque humanus auditor, non ſeverus atque inexorabilis judex accederes. Sed cum aliis diſciplinis educati atque imbuti, velut inſtitutis ac legibus, non recte in aliena opera videamur incurrere, pauca de iis attingi a me oportere cenſui: ut magis idoneum principium meæ orationi præfigerem.

Vetus lex eſt, ab eo profecta qui Philoſophiam primus in humanum genus invexit, quæ hunc in modum ſeſe habet: debere omnes ad virtutem & honeſtatem reſpicientes ſtudia ſua ita comparare, ut in dictis factisque, in ſocietatibus rebusque omnibus, tam parvis quam majoribus, honeſtatis rationem teneant. Jam vero virtutem omnium rerum honeſtiſſimam eſſe, quis eorum, qui prudentiæ aliquid habeat, dubitare poſſit? Hanc igitur retinere perpetuo jubet eos, qui non temere nomen illud circumferant, ac nihil ad ſeſe pertinens & alienum uſurpent. Hæc cum lex illa præcipiat, nullum orationis genus præſcribit, neque, tanquam

A παντα περιλαβεῖν ἐν βραχεῖ τολμῶντες· οἱ δὲ ἐν μέρεσιν" αὐτὲς ἐπιδόντες τῶν πράξεων, ἀρκεῖν ἡγήσαντο εἰ τέτων τῆς ἀξίας μὴ διαμάρτοιεν· Ἄξιον δὲ ἄγαθαι τὴν προθυμίαν τῶν ἀνδρῶν ἁπάντων, ὅσοι τῶν σῶν ἐπαίνων ἥψαντο. Οἱ μὲν γὰρ ὅπως μηδὲν ὑπὸ τᾶ χρόνᾳ τῶν σοι πραχθέντων" ἀμαυρωθείη, τὸν μέγιστον ὑποδυῶαι πόνον ἐτόλμησαν· οἱ δὲ ὅτι τᾷ παντὸς διαμαρτήσοιν ἤλπιζον, τὴν

B αὐτῶν γνώμην ἐν μέρει προὔφηναν· ἄμεινον δ' τῆς σιωπῆς ἀκινδύνᾳ γέρως κρίναντες κ' δύναμίν σοι τ' οἰκείων πόνων ἀπάρξαθαι. Εἰ μὲν ἂν καὶ αὐτὸς εἷς ὢν ἐτύγχανον τ' τὲς ἐπιδεικτικὲς ἀγαπώντων λόγως, ἐχρῆν ἐντεῦθεν ἄρχεθαι τ' ὑποθέσεως, τὴν ἴσην ἔυνοιαν ἀπαιτήσαντα τ' ὑπαρχούσης ἤδη σοι παρ' ἡμῶν καὶ δεηθέντα τῶν λόγων ἀκροατὴν εὐμενῆ γενέθαι· ἐχρὴ δὲ ἀκριβῆ καὶ ἀπαραίτητον

C κριτὴν κατασῆναι. Ἐπεὶ δὲ ἐν ἄλλοις μαθήμασι τραφέντες, καὶ παιδευθέντες, καθάπερ ἐπιτηδεύμασι καὶ νόμοις, ἀλλοτρίων κατατολμᾶν ἔργων δοκοῦμεν ἂν ὀρθῶς, μικρά μοι δοκεῖ χρῆναι καὶ περὶ τέτων δηλῶσαι, οἰκειοτέραν ἀρχὴν προθέντα τᾷ λόγᾳ.

Νόμ@ ἐσὶ παλαιὸς παρὰ τᾷ πρώτᾳ Φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φήναντ@" ὅτωσὶ κείμεν@ ἅπαντας πρὸς τ' ἀρετὴν, κ' πρὸς τὸ καλὸν βλέ-

D ποντας ἐπιτηδεύειν ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ἐπὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κ' τὸν βίον" μικροῖς κ' μείζοσι δ' καλᾷ πάντως ἐφίεθαι. Πάντων δὲ ὅτι κάλλιστον ἀρετὴ, τίς ἂν ἡμῖν τ' νοῦ ἐχόντων ἀμφισβητήσειεν; τάυτης τοίνυν ἀντέχεθαι διακελεύεται τὲς μὴ μάτην τετὶ πεποιησονλας τοὔνομα, προσῆκον ἡδὲν αὐτοὶς σφετερισαμένους. Ταῦτα δὴ διαγορεύων ὁ νόμ@ ἡδεμίαν ἰδέαν ἐπιτάτ' λόγων" ὃ ὥσπερ

γδ. αὐλῆς

γε. ἀμαυρωθῆ,

γε. ἀπάντων

γε. ὅτου

γε. ἡδὲν

ἔκ τινος τραγικῆς μηχανῆς φησὶ χρῆναι προαγορεύειν τοῖς ἐντυγχάνουσι, παύειν μὲν πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀποφεύγειν δὲ τὴν πονηρίαν· ἀλλὰ πολλαῖς ὁδοῖς ἐπὶ τοῦτο δίδωσι χρῆσθαι τῷ βουληθέντι μιμεῖσθαι τὴν ἐκείνου φύσιν. καὶ γὰρ παραίνεσιν ἀγαθὴν, καὶ λόγων προτρεπτικῶν χρῆσιν, καὶ τὸ μετ' εὐνοίας ἐπιπλήττειν τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἐπαινεῖν τε αὖ τὰ καλῶς πραχθέντα, καὶ ψέγειν ὅταν ᾖ καιρὸς τὰ μὴ τοιαῦτα τῶν ἔργων. Ἐφίησι δὲ ταῖς ἄλλαις ἰδέαις εἴτις ἐθέλοι πρὸς τὸ βέλτιστον τῷ λόγῳ χρῆσθαι· ἐπὶ παντὶ δὲ οἶμαι καὶ λόγῳ, καὶ πράξει μεμνῆσθαι προστάττων ὅπη τούτων ὑφέξουσιν εὐθύνας, ὧν ἂν τύχωσιν εἰπόντες· λέγειν γὰρ δεῖ, ὅτι μὴ πρὸς ἀρετὴν καὶ φιλοσοφίαν ἀνοίσουσι. Τὰ μὲν δὴ ἐκ τοῦ νόμου ταῦτα, καὶ τοιαῦτα ἕτερα. Ἡμεῖς δὲ ἆρα τίποτε δράσομεν, εἰργόμενοι μὲν τοῦ δοκεῖν ποιεῖσθαι πρὸς χάριν τὴν εὐφημίαν τοῦ γένους ὃ ἤδη τῶν ἐπαίνων διὰ τοὺς οὐκ ὀρθῶς μετιόντας ὑποπτον δήνασι καθεστῶτος, καὶ κολακείας ἀγεννοῦς, ἀλλ' οὐ μαρτυρίας ἀληθοῦς τῶν ἀρίστων ἔργων εἶναι νομισθέντος; ἢ δηλονότι τῇ περὶ τὸν ἐπαινούμενον ἀρετῇ πεπιστευκότες ἐπιδώσομεν ἑαυτοὺς θαρροῦντες τοῖς ἐγκωμίοις; Τίς ἂν οὖν ἡμῖν ἀρχὴ καὶ τάξις τοῦ λόγου γένοιτο κάλλιστη; ἢ δῆλον ὡς ἡ τῶν προγόνων ἀρετὴ, δι' ἣν ὑπῆρξέ σοι καὶ τὸ τοιούτου γενέσθαι; τροφῆς δ' οἶμαι, καὶ παιδείας ἐξῆς προσηκεν μνησθῆναι, ἥπερ σοι τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἀρετὴν συμπεπόνηκεν. Ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις ὥσπερ γνωρίσματα τῆς ψυχῆς ἀρετῶν τὰς πράξεις διελθεῖν καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ τὰς ἕξεις δηλῶσαι, ὅθεν ὁρμώμενος τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων ἔδρασας καὶ ἐβουλεύσω. Τοῦτον γὰρ οἶμαι, καὶ τῶν ἄλλων πάντων διοίσειν τὸν λόγον.

A ex Tragica quapiam machina, iis, apud quos aget, proponendum esse dicit, ut ad virtutem festinent, atque improbitatem fugiant, sed quamplurimas ad id vias ac rationes inire permittit ei, qui illius naturam imitari velit: sive egregiam aliquam cohortationem, & ad suadendum accommodatam orationem adhibeat: sive peccata amice ac benevole castiget: sive quæ præclare gesta sunt prædicet, aut quæ secus se habent opportuno tempore vituperet. Sed & aliis B generibus, si cui libuerit, uti ad id quod orationi optimum est concedit: ita tamen ut in omni sermone & actione meminisse jubeat, quemadmodum sint eorum rationem quæ dixerint reddituri, & ut nihil omnino dicant, quod non ad virtutem ac Philosophiam referant. Hæc igitur lex ista continet, & id genus alia. Nos vero quid tandem faciemus, cum & idcirco dicere prohibeamur, quod laudem illam ac prædicationem ad gratiam & favorem accommodare videamur: genus autem illud laudationis, propter eos, qui minus C recte pertractant, mirum in modum sit suspectum, atque ad turpem & illiberalem adulationem, non ad verum egregiorum facinorum testimonium, pertinere credatur? Num scilicet hujus, quem prædicandum suscepimus, virtute freti nos in ea præconia cum fiducia committemus? Quod igitur orationis nostræ principium, aut quis ordo accommodatissimus esse poterit? Nonne majorum tuorum inprimis commemoranda virtus, per quam ejusmodi ut esses obtinueris? Secundum hanc vero educationis atque institutionis meminisse consentaneum erit, quæ ad eam D virtutem, quæ in te est, quamplurimum contulit. Ad hæc omnia, præclara tua facinora, tanquam virtutum animi signa atque indicia, persequi. Ac denique, ut orationi finem imponam, affectiones ipsas explicare, quibus impulsus facinorum præstantissima quæque gessisti, ac gerendorum consilium cepisti. Ego enim arbitror hanc ipsam orationem reliquis omnibus præstantiorem futuram.

Nam

Nam aliæ ſolis in actionibus conſiſtunt; propterea quod earum mentionem atq; tractationem putant ad abſolutam ſibi prædicationem ſufficere. Ego vero maximam orationis partem virtutibus ipſis tribuendam cenſeo; ab quibus excitatus ad tantam rerum præclare geſtarum magnitudinem perveneris. Etenim facinorum pleraque, ſive omnia potius, a fortuna, a ſatellitibus, a militum copiis, ab equitum aut peditum ordinibus communiter geruntur; quæ a virtute profecta ſunt, ejus ſolius ſunt, qui fecerit: eaque laus, quæ ex iis ſequitur, cum vera ac ſincera ſit, ejus, qui compos fuerit, propria eſt ac præcipua. Quamobrem cum hæc ſint a nobis aperte conſtituta, deinceps initium dicendi faciam.

Ac laudandi quidem leges ac regulæ patriæ non minus quam majorum fieri mentionem præcipiunt. Ego vero neſcio quamnam præ cæteris appellari patriam tuam oporteat. Etenim innumeræ nationes jampridem id ſibi nomen ac decus adſcribunt. Nam quæ cæterarum principatum atque imperium tenet civitas, cum mater tua ſit ac nutrix, tibique felicibus auſpiciis imperium detulerit, eum ſibi honorem, tanquam jure ſuo debitum ac præcipuum, defendit. Nec ea tantum affert ad cauſam ſuam, quæ in cæteris Imperatoribus uſurpare ſoler: puta etſi aliunde orti ſint, tamen quod omnes ejusmodi ad civitatem ac rempublicam adſcripti ſunt, quodque editis illinc moribus ac legibus utantur, pro civibus ſuis habendos. Non illud, inquam, ſolum commemorat; ſed hoc præterea, quemadmodum matrem tuam in lucem ediderit, ac regaliter, & ut futuræ prolis dignitas poſtulabat, aluerit. Jam quæ ad Boſporum ſita eſt civitas, & a Conſtantiorum genere nomen obtinuit, non illa quidem patriam ſe tuam eſſe dicit: ſed a patre tuo ortum accepiſſe prædicat: & ſibi gravem injuriam fieri exiſtimabit, ſi ea ſaltem cognatione cujusquam oratione defraudetur. At Illyrici, quod in eorum ſolo natus ſis, tam felici ſorte ac conditione privatos ſe eſſe non patientur, ſi quis aliam tibi patriam attribuerit.

A οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν πράξεων ἴσασιν, ἀποχρῆν οἰόμενοι πρὸς τὴν τελείαν εὐφημίαν, τὸ τούτων μνησθῆναι. Ἐγὼ δ' οἶμαι δεῖν περὶ τῶν ἀρετῶν τὸν πλεῖστον λόγον ποιήσασθαι, ἀφ' ὧν ὁρμώμενος ἐπὶ τοσοῦτον τῶν κατορθωμάτων ἦλθες. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα τῶν ἔργων, χεδὸν δ' ἅπαντα, τύχη, καὶ δορυφόροις, καὶ στρατιωτῶν φάλαγξι, καὶ τάξις ἱππέων, καὶ πεζῶν συγκατορθοῦσι. τὰ δ' ἀρετῆς ἔργα μόνα τέ ἐστι τοῦ δράσαντος, καὶ ὁ ἐκ τούτων ἔπαινος ἀληθὴς καθεστὼς, ἴδιός ἐστι τοῦ κεκτημένου. σχεδὸν ἐπῴδὴ ταῦθ' ἡμῖν σαφῶς διώρισται, τῶν λόγων ἄρξομαι.

B χ. τὸ τοσοῦτον

Ὁ μὲν δὴ τῶν ἐπιχωρίων νόμος οὐδὲν ἔλαττον τὸ πατρίδος ἢ τὸ προγόνων ἀξιοῖ μεμνῆσθαι. ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα τίνα χρὴ πρῶτον ὀνομάζειν παλρίδα σήν. ἔθνη μὲν γὰρ μυρία περὶ ταύτης ἀμφισβητεῖ πολλοῦ ἤδη χρόνου. καὶ ἡ μὲν βασιλεύσασα τῶν ἁπάντων πόλις μήτηρ ἔσα σὴ, καὶ τροφὸς, καὶ τὴν βασιλείαν σοι μετὰ τῆς ἀγαθῆς τύχης παραστήσασα, ἐξαίρετον ἀυτῆς φησὶν εἶναι τὸ γέρας, οὐ τοῖς κοινοῖς ἐφ' ἁπάντων τῶν ἀυτοκρατόρων δικαίοις χρωμένη· λέγω δὲ ὅτι κἂν ἀλλαχόθεν τυγχάνωσι, τῷ μελέχειν ἅπαντας ἤδη τὰ πολιτεύματα, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἡμῖν καταδεχθεῖσιν ἔθεσι, καὶ νόμοις χρῆσθαι, πολῖται γεγόνασιν. ἐκεῖνα ὡς τεκοῦσα τὴν σὴν μητέρα, καὶ θρεψαμένη βασιλικῶς, καὶ τῶν ἐσομένων ἐγγόνων ἀξίως. ἡ δὲ ἐπὶ τῷ Βοσπόρῳ πόλις ὅλα τὰ γένους τῶν Κωνσταντίων ἐπώνυμος, παῖς μὲν οὐκ εἶναί φησι· γεγονέναι δὲ ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδὸς ὁμολογεῖ· καὶ δεινὰ πάσχειν οἰήσεται εἰ ταύτης γε τις ἀυτὴν τῷ λόγῳ τῆς συγγενείας ἀφαιροῖτο. Ἰλλυριοὶ δὲ, ὅτι παρ' αὐτοῖς γέγονας, ἐκ ἀνέξονται τὰ καλλίστα τῶν εὐτυχημάτων σεμνούμενοι, εἴ τις ἄλλην σοι παλρίδα προσνέμοι.

C χ. αὐτῆς

D χ. τὰ παῖς χ. γεγονέναι

Ακέω δὲ ἔγωγε, καὶ τῶν ἑῴων ἤδη τινὰς λέγειν, ὅτι μὴ δίκαια δρῶμεν ἀφαιρούμενοι σφᾶς τὸν ἐπί σοι λόγον. αὐτοὶ γάρ φασι τὴν τήθην ἐπὶ τὸν τῆ μητροπάτορ τῆ σῆ προπέμψαι γάμον. καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ λοιποὶ προφάσεις ἐπινοοῦντες μικρὰς ἢ μείζονας, αὐτοῖς εἰσποιεῖν ἐκ παντὸς ἐγνώκεσαν. Ἐχέτω μὲν οὖν τὸ γέρας ἣν ἐθέλεις, καὶ ἦν ἀρετῶν μήτηρ, καὶ διδάσκαλον πολλάκις ἐπαινῶν εἴρηκας. τυγχανόντων δὲ ἑκάστη καὶ τὰ τὴν ἀξίαν αἱ λοιπαὶ τῆ προσήκουσι. Ἐγὼ δὲ ἐπαινεῖν μὲν ἁπάσας ἔυχομαι ἀξίας ὅσας ἀξίας καὶ τιμῆς. οὐκῶν δὲ, μὴ διὰ τὸ μῆκος, εἰ καὶ δοκεῖ λίαν οἰκεῖα τῆ παρόντι λόγῳ, διὰ τὸ καιρὸν ἀλλότρια φανῆ. Τῶν μὲν ἔν ἄλλων τὰς ἐπαίνους διὰ τοῦτ' ἀφήσειν μοι δοκῶ. Τῆς Ρώμης δ' τὸ κεφάλαιον τὸ ἐπαίνων αὐτὸς, ὦ βασιλεῦ, συλλαβὼν ἐν βραχεῖ, καὶ διδάσκαλον ἀρετῆς προσειπών, τῷ δοῦναι τὸ κάλλιστον τῶν ἐγκωμίων, τὰς παρὰ τῶν ἄλλων λόγους ἀφαιρήσῃ. Τί γὰρ λέξομεν ἡμεῖς περὶ αὐτῆς" τοιοῦτον; τί δὲ ἄλλος τις εἰπεῖν ἔχῃ; ὥσε μοι δοκῶ σεβόμενος εἰκότως τὴν πόλιν τοῦτῳ τιμᾶν αὐτὴν πλέον, τῷ παραχωρεῖν σοι τὰ εἰς αὐτὴν λόγων.

χ. ἦν αὐτὸς εἶδε.

χ. τοιοῦτον ἕτερον.

Ἀλλ' ὑπὲρ τῆς εὐγενείας τῆς σῆς ἴσως ἄξιον ἐστὶ τῷ παρόντι ἐν βραχεῖ διελθεῖν. ἀπορεῖν δὲ ἔοικα κἀντεῦθα πόθεν ἄρξωμαι χρή. πρόγονοί τε γάρ εἰσί σοι, καὶ πάπποι, καὶ γονεῖς, ἀδελφοί τε, καὶ ἀνεψιοὶ, καὶ ξυγγενεῖς" βασιλεῖς, ἅπαντες αὐτοὶ κτησάμενοι τὴν ἀρχὴν ἐννόμως, ἢ παρὰ τῶν κραδένων εἰσποιηθέντες. Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ τί δεῖ λέγειν, Κλαυδίου μνησθέντα, καὶ τὴν ἀρετῆς τῆς ἐκείνου ἐναργῆ παρέχειν, καὶ γνώριμα πᾶσι" τεκμήρια. τῶν ἀγώνων πρὸς τοὺς ὑπὲρ τὸν Ἴστρον οἰκοῦντας βαρβάρους ἀναμιμνήσκουσα· καὶ ὅπως τὴν ἀρχὴν ὁσίως ἅμα καὶ δι-

χ. Βασιλεῖς ἅπαντες.

χ. τεκμήρια τῶν ἀγ.

A Sed Orientalium quoque populorum dicere nonnullos audio, iniquos esse nos, qui fuam sibi de te gloriationem auferamus: se enim aviam tuam materno avo conjugem obtulisse. Itaque cæteri propemodum omnes, sive leviori, sive majori aliqua occasione freti, arrogare te sibi omni ope contendunt. Verum habeat hoc illa sibi decus, quam habere ipse mavis, quamque virtutum parentem ac magistram sæpe prædicando dixisti; reliquæ pro merito quæque B suo quod debitum est assequantur. Ego vero ornare quidem omnes ac prædicare velim, dignas honore ac præconio; sed vereor ne ista propter longitudinem, etsi præsenti orationi accommodatissima sint, ab hoc tempore aliena esse videantur. Quare cæterarum commendationem ob eas causas prætermittam. Quod vero ad Romam ipsam attinet, cum illius laudum caput ac summam paucis, Imperator, complexus sis, ac virtutis magistram appellaveris; hoc ipso, quod præconium ei C omnium præstantissimum tribuisti, cæteris orationem omnem ademisti. Nam quid nos tandem aliud ejusmodi de ea dicere, aut quid alter de ea commemorare poterit? Itaque mihi videor, cum eam civitatem merito veneratione prosequar, majorem ei hoc ipso honorem tribuere, quod illius prædicationem tibi uni potissimum deferam.

Sed de nobilitate generis tui paucis forsitan in præsentia disputare convenit. Verum hic etiam hærere videor, undenam D dicendi mihi faciendum sit initium. Nam & majores tui, & avi, & parentes, & fratres, & patrueles, & cognati, Imperatores omnes fuerunt: cum imperium aut legitime sibi peperissent ipsi, aut ab iis, qui jam illud tenerent, adoptati fuissent. Ac vetera quidem quid attinet dicere; aut Imperatoris Claudii meminisse, atque egregiæ illius virtutis, quam in imperio præstitit, clara & comperta omnibus argumenta proferre, commemoratis iis præliis, quæ cum Barbaris supra Danubium habitantibus gessit: utq; ad imperium sancte ac juste pervenerit; ac denique

nique ſummam in ea amplitudine facilitatem, atque in veſtitu modeſtiam retinuerit, quæ in illius imaginibus in hodiernum usque diem cernitur? Jam quæ de avis tuis dici poſſunt, quanquam iſtis recentiora, non minus tamen illis ad ſplendorem inſignia ſunt. Nam ambo pariter imperium obtinuerunt, cum eo digni propter virtutem habiti eſſent; cumque ad rerum adminiſtrationem perveniſſent, tanta cum erga ſe invicem benevolentia, tum erga eum, a quo facti erant imperii participes, pietate præditi fuerunt, ut & ille nihil unquam ſe conſultius feciſſe diceret, tametſi multa alia Reipublicæ utilia ac ſalutaria reperiſſet; & hi mutuam inter ſe ſocietatem pluris, quam univerſum imperium ad ſingulos, ſi fieri poſſet, translatum, facerent. Ac cum animo ita comparati eſſent, pulcherrima facinora deſignarunt: ſecundum Deum præcipue illum obſervantes, a quo imperium acceperant, ſibique ſubditos ſancte atque humaniter tractantes; Barbaros vero, qui in agro noſtro, perinde ut in proprio, jampridem conſederant, & habitabant, inde profligantes, & adverſus eorum impetum caſtella munientes, tantam ſuis omnibus pacem pepererunt, quantam ne voto quidem aſſequi poſſe quiſpiam videretur. Sed de his adeo leviter, & quaſi prætereuntem dicere minime convenit. Quod vero maximum eſt mutuæ illorum concordiæ ſignum, & orationi huic alias conſentaneum, nullo modo prætermittendum eſt. Cum enim pulcherrima conjunctione liberos ſuos conſociare vellent, parentes tuos matrimonio copularunt. Qua de re nonnulla mihi breviter attingenda cenſeo: ut ne imperii ſolum, ſed etiam virtutis hæres eſſe videaris. Igitur quemadmodum pater tuus poſt parentis ſui obitum non modo ipſius judicio, verum etiam exercituum omnium ſuffragio imperium ſit adeptus, quid eſt quod diligentius proſequamur? Egregia vero illius bellicis in rebus virtus ex rebus geſtis melius, quam ex cujusquam orati-

A καίως ἐκλήσαλο· ϗ τὴν ἐν βασιλείᾳ τ διαίτης λιτότητα, ϗ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἐσθῆτ@ ἐπὶ τ εἰκόνων ὁρωμένην ἔτι; Τὰ δὲ ὑπὲρ τῶν πάππων τ σῶν ἐςὶ μὲν τούτων νεώτερα, λαμπρὰ δὲ ὁ μεῖον ἐκείνων. Ἔτυχον μὲν γὸ ἄμφω τ ἀρχῆς δι' ἀρετὴν ἀξίω κριθέντε· γενομένω δὲ ἐπὶ τ πραγμάτων ἕτω πρός τε ἀλλήλως εὐνοϊκῶς ἔσχον, ϗ πρὸς τὸν μεταδόντα τ βασιλείας εὐσεβῶς, ὥσθ' ὁ μὲν ὡμολόγ ̣ μηδὲν " πώποτε

B τούτε κρεῖττον βεβουλεῦσθαι, πολλὰ ϗ ἄλλα σωτήρια τοῖς κοινοῖς ἐξευρών· οἱ δὲ τὴν μετ' ἀλλήλων κοινωνίαν μᾶλλον, ἢ τὴν τ ὅλων ἀρχήν, εἴπερ οἷόν τε ἦν, ἑκάτερω περιγενομένην ἠγάπων. Οὕτω δὲ διακείμενοι τὰς ψυχὰς τ ἔργων ἔδρων τὰ κάλλιστα, σεβόμενοι μὲν μετὰ τὴν κρείττονα Φύσιν τ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς παρασχόντα· τοῖς ὑπηκόοις δὲ ὁσίως, καὶ φιλανθρώπως χρώμενοι· καὶ τὰς βαρβάρως ἀπελαύνοντες

C μόνον πάλαι κατοικοῦντας, καὶ νεμομένες καθάπερ τ οἰκείαν ἀδεῶς τὰ ἡμέτερα· Φρούρια δὲ ἐπιτειχίζοντες, (τοῖς) πρὸς αὐτὰς τοσαύτην εἰρήνην τοῖς ὑπηκόοις κατέστησαν, ὅσην οὐδὲ εὐξαῶς τότε ῥᾴδιον ἐδόκ ̣. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἀπ ἄξιον ἐν παρέργω λέγειν. Τῆς δὲ ὁμονοίας αὐτῶν τ πρὸς ἀλλήλως τὸ μέγιστον σημεῖον παραλιπεῖν ἁδαμῶς ἔυλογον, ϗ ἄλλως προσῆκον τῷ λόγω. Κοινωνίαν γὸ " κάλλιστην τοῖς αὐτῶν παισὶν

D ἐπινοήσαντες, τ σῶν παλαιῶν τὰς γάμως ἤρμοσαν. Προσήκ ̣ δὲ εἶναί ϗ περὶ τούτων ἐν βραχεῖ διελθεῖν· ὅπως μὴ τῆς ἀρχῆς " μόνον, ἀλλὰ καὶ τ " ἀρετῆς Φανῇς κληρονόμ@. Τὴν μὲν ὖν βασιλείαν ὅπως μετὰ τὴν τ πατρὸς κατέσχε τελευτὴν, αὐτός τε ἐκείνῃ τῇ κρίσ ̣, καὶ τ στρατοπέδων ἁπάντων τῇ ψήφῳ πάλαι ὁ σὸς, τί χρὴ νῦν περιεργάζεσθαι; τὴν δὲ ἐς τὰς πολέμως ῥώμην ἐκ τ ἔργων μᾶλλον, ἢ διὰ

γρ. τότε πώποτε.

γρ. τὴν κάλλ.

γρ. Φανῇς μόνον γρ. ἀρετῆς κλῆρον

τῶν

τῶν λόγων ἄν τις γνωρίσειε. Τυραννίδας γὰρ, ἀλλ' ὲ βασιλείας ἐνόμιζε καθαιρῶν, τὴν οἰκημένην ἐπῆλθεν ἅπασαν. τοσαύτην δὲ ἔννοιαν αὐτῆς ὑπηκόοις καλέσησεν, ὥσθ' οἱ μὲν σραλευόμενοι τ̃ περὶ τὰς δωρεὰς, καὶ χάριτας μεγαλοψυχίας ἔτι μεμνημένοι, καθάπερ θεὸν διαλελῦσι σεβόμενοι. τὸ δὲ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἐπὶ τ̃ ἀγρῶν πλῆθ☉ ὐχ ὕτω τῆς τ̃ τυράννων ἀπαλλαγῆναι βαρύτητος ἐυχόμενοι, ὡς παρὰ τ̃ σ̃ παῖρὸς ἀρχθῆναι, τ̃ καὶ αὐτῶν ἐκείνων νίκην ἐπηύχοντο. Ἐπεὶ δὲ πάντων κύριος καλέση, ὥσπερ ἐξ ἀυχμ̃ τῆς ἀπλησίας τ̃ δωσεύσαν☉, πολλῆς ἀπορίας χρημάτων ὔσης, καὶ τ̃ πλύτ τ̃ βασιλείων ἐν μυχοῖς σωνεληλαμένα, τὸ κλεῖθρον ἀφελὼν, ἐπέκλυσεν ἀθρόως τῷ πλύτῳ πάντα· πόλιν τε ἐπώνυμον αὐτῆ καλέσησεν ἐν ὐδὲ ὅλοις ἔτεσι δέκα, τοσύτῳ τ̃ ἄλλων ἁπασῶν μείζονα, ὅσῳ τῆς Ρώμης ἐλατ̃σθαι δοκεῖ. ἧς τὸ δευτέραν τεταχθαι μακρῷ βέλτιον ἔμοιγε φαίνεται, ἢ τὸ τ̃ ἄλλων ἁπασῶν μείζονα καὶ πρώτην νομίζειν. Καλὸν ἴσως ἐνταῦθα, καὶ τ̃ ἀοιδίμων Ἀθηνῶν μνησθῆναι· ἃς ἐκεῖν☉ ἔργοις καὶ λόγοις τιμῶν τ̃ πάντα χρόνον διετέλεσ. βασιλεὺς γὰρ ὢν, καὶ κύρι☉ πάντων, σραηγὸς ἐκείνων ἠξίσε καλεῖσθαι, καὶ τοιαύτης εἰκόν☉ τυχάνων μετ' ἐπιγράμματ☉, ἐγάννυτο πλέον, ἢ τ̃ μεγίσων τιμῶν ἀξιωθείς. ἀμειβόμεν☉ δὲ ἐπ' αὐτῷ τὴν πόλιν, πυρῶν μεδίμνους δίδωσι πολλάκις μυρίους καθ' ἕκασον ἔτ☉ δωρεὰν καρπᾶσθαι. ἐξ ὧν ὑπῆρχε τῇ πόλει μὲν ἐν ἀφθόνοις εἶναι, ἐκείνῳ δὲ ἔπαινοι καὶ τιμαὶ παρὰ τ̃ βελτίσων.

Πολλῶν δὲ καὶ καλῶν ἔργων τῷ παῖρὶ τῷ σῷ πραχθέντων; ὧν τε ἐπεμνήσθην, καὶ ὅσα παρὰ τὸ μῆκ☉ παραλιπεῖν δοκῶ, πάντων ἄριστον φαίην

γρ. ἀπὸ τῶν

γρ. ἀπὸ τῆς

γρ. εἰκόνας

γρ. ἀλλὰ γε ἔγωγε φαίην

A one cognoſcitur. Etenim tyrannicos ille dominatus, non legitima imperia, funditus tollens, univerſum orbem peragravit; tantumque ſui amorem in ſubditorum ſibi animis excitavit, ut vel hodie milites ejus in donativis & largitionibus magnificentiæ memores, tanquam divinum aliquod numen venerentur: urbana vero ac ruſtica multitudo, non tam ut gravi tyrannorum jugo ſolveretur, quam ut parentis tui imperio ſubeſſet, huic de B illis victoriam precaretur. Poſteaquam vero dominus omnium eſt conſtitutus, cum ex immoderata ejus cupiditate, qui ante dominabatur, velut ſiccitate quadam, ſumma eſſet pecuniarum inopia, ac cum omnes in Palatii penetralibus congeſtæ ac reconditæ forent; ille, clauſtris ſubmotis, ubique repente omnes effudit: tum ſui nominis urbem infra decem annos extruxit, quæ tanto cæteris major eſt omnibus, quanto Roma ipſa C inferior videtur. A qua quidem ſecundo loco numerari multo mea ſententia præſtantius eſt, quam reliquis omnibus majorem primamque judicari. Hic ego forſitan Athenarum celeberrimæ urbis mentionem opportune fecero, quibus ille perpetuo ſummum cum factis, tum verbis honorem habuit: cumque princeps omnium eſſet ac dominus, Ducem ſe nihilominus illorum appellari voluit: atque ejusmodi imagine & inſcriptione donatus, imD penſius lætabatur, quam ſi ampliſſimis eſſet honoribus affectus. Cæterum ut ob eam rem civitati gratiam referret, tritici medimnorum millia multa quotannis aſſignavit. Qua ex re cum urbi ipſi ſumma rerum omnium ubertas atque affluentia; tum illi laudes & honores ab optimis viris contigerunt.

Sed etſi multa a parente tuo præclare geſta ſint, quæ partim commemoravi, partim ne longior ſim prætermiſiſſe videor; unum tamen omnium eſſe præſtantiſſimum

auda-

audacter dixerim, cæteris, ut opinor, suf- A fragantibus, procreationem scilicet, educationem, atque institutionem tuam. Ex quibus reliquis omnibus accidit, ut optimo imperio non ad breve aliquod tempus, sed quam fieri potest longiore perfruantur. Iraque etiamnum imperare is videtur. Quod quidem Cyrus minime consequi potuit. Nam post ejus obitum filium multo deteriorem habuit: adeo ut ille populi pater, dominus alter appellatus sit. Te vero parente quidem humaniorem multo, ac plerisque aliis in rebus superio- B rem esse scimus; idque adeo, ubi opportunum erit, oratione mea demonstrabo. Verum istud ipsum ad eum quoque pertinere arbitror, qui te optimæ illius institutionis participem fecerit: de qua deinceps dicere aggredior, ubi de matre ac fratribus tuis pauca dixero. Etenim tantum in illa nobilitatis, ac pulchritudinis, & morum probitatis inerat, quantum in nulla alia fœmina facile quispiam reperire possit. Nam etsi de Parysatide celebrari istud a Persis audiam, unam illam, sororem, matrem, uxorem, ac filiam regis extitisse; tamen eadem conjugis sui natura soror erat: propterea quod Persis lege licitum erat sororem suam in matrimonio habere. Tuæ vero matri ex nostrarum legum præscripto, inviolata ac sincera illa jura necessitudinis conservanti, hoc nihilominus est tributum, ut unius esset filia, alterius uxor, soror itidem alterius; mater porro non unius solum, sed multorum esset Imperatorum. Quorum alius susceptum contra tyrannos bellum una cum patre con- D fecit; alius debellatis Getis pacem nobis cum illis tutam ac securam præstitit; alius fines nostros immunes ab hostium incursione atque impetu servavit; cum ipse in eos sæpius exercitum duceret: donec id per eos licuit, qui paulo post suorum in eum scelerum atque injuriarum pœnas dederunt. Jam cum multa ab iis edita sint egregia facinora, ob quæ collaudari merito atque exornari queant; exter-

ἂν, οἶμαι δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἅπαντας ὁμολογήσειν, τὴν γένεσιν, καὶ τροφὴν, καὶ παιδείαν. ἐξ ἧς ὑπάρχει τοῖς λοιποῖς ἐκ τοῦ πρὸς ὀλίγον ἀπολαῦσαι τῆς ἀρίστης ἀρχῆς, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ἐπὶ πλείονα χρόνον. δοκεῖ γὰρ" ἐκεῖνος ἄρχειν εἰσέτι. καὶ Κύρῳ μὲν οὐχ ὑπῆρχε τοῦτο. τελευτήσαντος γὰρ ὁ παῖς ὤφθη μακρῷ φαυλότερος. ὥστε ὁ μὲν ἐκάλει πατήρ· ὁ δὲ ἐπωνομάσθη δεσπότης. Σὲ δὲ πρότερον μὲν τοῖς παλαιοῖς, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς κρείττονα σαφῶς ἴσμεν οἶδα. καὶ δηλώσω τοῦ καιροῦ φανέντος ἐν τῷ λόγῳ. Ἐκείνῳ δὲ προσήκειν καὶ τοῦτο νομίζω, μεταδοῦναί σοι τῆς ἀρίστης τροφῆς. ὑπὲρ ἧς ἤδη λέγειν πειράσομαι, μητρὸς καὶ ἀδελφῶν τῶν σῶν ἐπιμνησθείς. Τῇ μὲν γὰρ εὐγενείας τοσοῦτον περιῆν, καὶ κάλλους σώματος, καὶ τρόπων ἀρετῆς, ὅσον οὐκ ἄλλῃ γυναικὶ ῥᾳδίως ἄν τις ἐξεύροι. Ἐπεὶ" καὶ τῶν Περσῶν ἀκήκοα τὸν ὑπὲρ Παρυσάτιδος λόγον, ὅτι μόνη γέγονεν ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ, καὶ γαμετὴ, καὶ παῖς βασιλέως. ἀλλ' ἦγε αὐτὴ τοῦ γήμαντος ἀδελφὴ τῇ φύσει, νόμος δὲ ἐδίδου γαμεῖν ἀδελφὴν τὴν Πέρσῃ. Τὴν σὴν δὲ μητέρα καλὰ τοὺς παρ' ἡμῖν νόμους, ἀχράντους καὶ καθαρὰς τὰς οἰκειότητας ταύτας φυλάττουσαν, τοῦ μὲν εἶναι παῖδα, γαμετὴν δὲ ἑτέρου, καὶ ἀδελφὴν ἄλλου, καὶ πολλῶν αὐτοκρατόρων, ἐγχωρεῖ δὲ ἑνὸς μητέρα. ὧν ὁ μέν τις τῷ παιδὶ συγκαταστασιάσας τὸν πρὸς τοὺς τυράννους πόλεμον· ὁ δὲ τὴν πρὸς τοὺς Γέτας ἡμῖν εἰρήνην τοῖς ὅπλοις κραταιώσας" παρεσκεύασεν ἀσφαλῆ· ὁ δὲ, ἐτήρησεν ἄβαλον τοῖς "πολεμίοις ἐκείνοις τὴν χώραν, αὐτὸς ἐπιστρατεύων ἐκείνοις πολλάκις, ἕως ἐπέτρεπον οἱ μικρὸν ὕστερον τοῦ εἰς ἐκεῖνον ἀδικημάτων δίκην ὑποσχόντες. Πολλῶν δὲ ὑπαρχόντων ἐκείνοις περιφανῶν ἔργων, ἐφ' οἷς ἄν τις" δικαίως αὐτοὺς ἐπαινεῖν" ἔχοι, καὶ τοῦ ἐκ τῆς τύ-

γρ. ἄρχειν ἐκεῖνος.

γρ. καὶ Περσῶν

γρ. αὐτὸς δικαίως χρ. ἔχοι

χης ἀγαθῶν περιουσίας· ὡδέν ἐστι A norum quoque bonorum copia possit ad-
χ. τοιοῦτον "τοιοῦτο τῶν ἄλλων, ἐφ' ᾧ μακαρίζων jungi; nihil est tamen cæterarum rerum,
τις αὐτὰς εἰκότως σεμνύοι, ὡς ὅτι τ̃ ex quo tantum ad illorum prædicationem
μὲν ἀπόγονός, τ̃ δὲ ἔκγονός. Ἀλλ' splendoris atque ornamenti quisquam col-
ἵνα μὴ μακρότερα περὶ αὐτῶν λέγων ligat, quantum ex eo, quod ejusmodi viro-
τὸν ὀφειλόμενον τοῖς ἐπαίνοις τοῖς σοῖς rum partim nepotes fuerint, partim filii. Ve-
χ. ἀναλώσω, τὸ λ. π. καιρὸν "ἀναλώσω τὸ λόγον, πειράσο- rum ne si in illis commemorandis longior
μαι λοιπὸν, ὡς ἡμῖν ἄξιον, μᾶλλον δὲ, εἰ fuero, laudibus tuis debitum tempus eximam
δεῖ μηδὲν ὑποσειλάμενον εἰπεῖν, μακρῷ orationis meæ: deinceps, uti a me fieri æ-
χ. ἐπιδείξ σειμ. τ̃ προγόνων" ἐπιδείξω σεμνότερον. Φή- qvum est, conabor; vel, ut audacter id quod
μας μὲν δὴ, καὶ μανίας, καὶ ὄψεις τὰς B res est ac sine tergiversatione dicam, osten-
ἐν τοῖς ὕπνοις, καὶ ὅσα ἄλλα θρυλλεῖν dam re ipsa, multo te majoribus tuis digni-
εἰώθασιν ἐπὶ τ̃ ἔτω λαμπρὰ καὶ περι- tate ac gloria præcellere. Atque omina qui-
φανῆ πραξάντων, Κύρου, καὶ τ̃ τῆς ἡ- dem illa, Deorum responsa, nec non visa, &
μετέρας οἰκιστ̃ πόλεως, καὶ Ἀλεξάνδρου id genus alia, quæ de iis vulgari solent, qui
τ̃ Φιλίππου, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος præclaras res atque insignes adeo gesserunt;
γέγονεν, ἐκὼν ἀφίημι. δοκεῖ γὰρ ὑπὲρ quemadmodum de Cyro, atque urbis no-
ἐμοῦ ταῦτα τ̃ ποιητικῆς ἐξουσίας εἶναι. stræ conditore, & Alexandro Philippi filio, &
Καὶ τὰ παρὰ τ̃ πρώτην ὑπάρξαντά σοι aliis ejusmodi ferunt: hæc, inquam, omnia
γένεσιν, ὡς λαμπρὰ καὶ βασιλικὰ τὸ consulto prætereo. Videntur enim hæc a
λέγειν ἔνιοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τ̃ ἐν τοῖς poetica licentia non multum recedere. Quæ
παισὶν ἀγωγῆς ὁ καιρὸς ὑπομέμνηκε, C vero a primo statim ortu tibi contigerunt,
ἔδοξε σοι τ̃ βασιλικῆς τροφῆς δήπουθεν, ea quam magnifica & regalia fuerint perse-
ἡ τὸ μὲν σῶμα πρὸς ἰσχὺν, καὶ ῥώ- qui dicendo putidum fuerit. Sed quoni-
μην, καὶ εὐεξίαν, καὶ κάλλος ἀσκήσαι· am de puerili institutione tua mihi ex ea oc-
τὴν ψυχὴν δὲ πρὸς ἀνδρείαν, καὶ δικαι- casione venit in mentem: nimirum tibi regia
οσύνην, σωφροσύνην, καὶ φρόνησιν ἐμ- educatione opus erat, quæ partim corpus ipsũ
μελῶς παρασκευάσαι. Ταῦτα δὲ ad firmitatem, ac robur, optimumque habi-
ῥᾴδιον δ[illegible] τῆς ἀνειμένης ὑπάρχειν δι- tum & pulchritudinem conformaret: partim
αίτης, θρυπτούσης μὲν ὡς εἰκὸς τὰς animum ad fortitudinem, justitiam, tem-
χ. καὶ τὰ σώματα. ψυχάς· ἀσθενεστέρας δὲ ἀπεργαζο- perantiam, ac prudentiam scite atque idonee
χ. ἐργαζομένης. μένης πρός τε τὰς κινδύνους τὰς γνώ- compararet. Porro hæc ipsa difficile est eo
χ. τὸ σῶμα. μας, καὶ πρὸς τὰς πόνους τὰ σώματα. D victu suppetere, qui animos perinde atque
χ. νόμων ἐκσπᾷ. Οὐκοῦν τ̃ μὲν ἔξει γυμναστικῆς, τ̃ corpora enervat ac frangit; quique im-
σώματι τ̃ ψυχὴν δὲ τῇ τ̃ λόγων becilliores voluntates ad subeunda pericu-
ἐκσπᾷ μελέτῃ. ἐπὶ πλέον δὲ ὑπὲρ la facit, & ad capessendos labores corpo-
ἀμφοτέρων ἄξιον διελθεῖν. Ἀρχὴ γάρ ra ipsa debilitat. Itaque alteri quidem par-
τις αὐτῇ τῶν μετὰ ταῦτα πράξεων γέ- ti, nimirum corpori, Gymnastica opus e-
γονε. τῆς μὲν οὖν ἐπιμελείας τῆς περὶ rat; alteram, hoc est animum, meditatio-
τὴν ἰσχὺν ὑ τὸ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις ἁρ- ne doctrinarum atque artium excolebas.
μόζον ἤσκησας· ἤκουσα βασιλεῖ πρέ- Sed de utrisque nobis copiosius hoc loco
πειν ὑπολαβὼν τ̃ τὰς παλαίστρας κα- dicendum est. Ab hoc enim initio præclaræ
τειληφότων τὴν θρυλλουμένην εὐεξίαν illæ res gestæ atque eximiæ sunt excitatæ. Igi-
tur quod ad virium exercitationem attinet,
non ea usus es, quæ ad ostentationem solam
refertur. Neque enim decantatam illam
corporis constitutionem, quæ Palæstrico-
rum propria est, Imperatori consentaneam
esse

esse judicasti; qui scilicet verorum esse certamnum particeps debeat. cum ille somnum brevissimum, cibum parcissimum desideret; neque ipsum vel copia, vel qualitate, vel usurpandi tempore semper eodem modo definitum; sed parabilem ac vulgarem, cum ejus capiendi per negotia facultas data fuerit. Quamobrem ad illud quoque comparandas exercitationes putasti; easdemque & varias, & militares esse: saltare in armis, decurrere, equitare. quæ tu omnia ab initio tractasti; tantumque in singulis horum consecutus es, quantum cæterorum militum nullus. Ex iis enim alius pedes quidem bonus est; sed equitandi tamen imperitus: alius equestri scientia præditus, pedestre ad certamen descendere veretur. Tibi hoc uni præcipuum est, ut & inter equites optimus videare, cum te ad illorum cultum atque habitum transtulisti: & inter pedites adscriptus, robore omnes, ac celeritate, & agilitate pedum antecellas. Ac ne forte otiosæ tibi relaxationes animi, & sine armorum meditatione transeant, sagittas dirigere ad scopum didicisti. atque una & corpus ipsum voluntariis laboribus ad non voluntarios perferendos idoneum reddidisti; & animum doctrinarum studio, ac consentaneis ætati huic artibus imbuisti. Qui ne omnino inexercitatus esset, aut quæ de virtutibus traduntur, sic tanquam cantiones quasdam, & fabulas audiret; ac tanto interim tempore præclarorum facinorum, & gestorum rudis, atque expers foret: quod egregius ille Plato faciendum censebat, ut adjectis ad pueros quibusdam velut pennis, impositi equis illi ducerentur ad prælia, quo earum rerum spectaculo interessent, quarum paulo post actores esse eosdem oporteret: hoc ipsum parentem tuum jure dixerim præclare cum animadvertis-

A μέλλοντι τ᾽ ἀληθινῶν ἀγώνων μεθέξειν, ὕπνου τε ἐλαχίστου δεομένῳ, καὶ τροφῆς ὑ πολλῆς, καὶ ταύτης ὅτε καὶὰ πλῆθος, ὅτε καλὰ ποιότητα πάντως ὡρισμένης· ὅτε καλὰ τὸν καιρὸν, ὃν χρὴ προσφέρεσθαι· τ᾽ ἐπιτυχόσης δὲ, ἐπειδὰν αἱ πράξεις τ᾽ καιρὸν ἐνδῶσιν. Ὅθεν ὥς δεῖν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς ταύτην ποιεῖσθαι. εἶναι δὲ πολλὰ καὶ στρατιωτικά· χορείαν τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις, δρόμον τὸν ἐν τάξει, τὴν ἱππικὴν τέχνην· οἷς ἅπασι διαλέλεκας ἐξ ἀρχῆς ἐν καιρῷ χρώμενος· καὶ καλῶρθῶσαι παρά σοι τούτων ἕκαστον, ὡς παρ᾽ ὀδενὶ τῶν ἄλλων ὁπλιτῶν. Οὐκοῦν ὁ μέν τις ἐκείνων πεζὸς ὢν ἀγαθὸς, τὴν ἱππικὴν τέχνην ἠγνόησεν. ὁ δὲ ἐπισάμενος χρῆσθαι τοῖς ἱππικοῖς, οἰκεῖ πεζὸς εἰς μάχην ἰέναι. Μόνῳ δὲ ὑπάρχει σοι τ᾽ μὲν ἱππέαν ἀρίστῳ φαίνεσθαι παραπλησίως ἐκείνοις σαλεύειν· μεμασκευασαμένῳ δὲ ἐς τὰς B ὁπλίτας, καλῶν ἁπάντων ῥώμῃ, καὶ τάχει, καὶ τῇ τ᾽ ποδῶν κυφότητι. ὅπως ᾖ μὴ τὰς ἀνέσεις ῥᾳθύμους εἶναι, μὴδὲ ἄνευ τῶν ὅπλων ποιεῖσθαι συμβαίνῃ, ἐπίσκοπα τοξεύειν ἤσκησας. καὶ τὸ μὲν σῶμα διὰ τ᾽ ἑκουσίων πόνων πρὸς τὰς ἀκουσίους εὖ ἔχειν παρεσκεύασας, τῇ ψυχῇ δὲ ἡγεῖτο μὲν ἡ τῶν λόγων μελέτη, καὶ τὰ προσήκοντα τοῖς τηλικούτοις μαθήματα. Ὅπως δὲ μὴ παντάπασιν ἀγύμνας C ἦν, μηδὲ καθάπερ ἄσματα καὶ μύθους, ὑπὲρ τ᾽ ἀρετῶν ὑπακοὴν λόγοις, ἔργων δὲ ἀγαθῶν καὶ πράξεων ἄπειρος ὅσα τὸν τοσοῦτον διαμένῃ χρόνον, καθάπερ ὁ γενναῖος Πλάτων, οἱονεὶ πτερὰ τοῖς παισὶ χαριζόμενον, καὶ ἐπὶ τὰς ἵππους ἀνάγοντα ἄγειν ὡς τὰς μάχας, θεατὰς ἐσομένους ὧν ὐκ εἰς μακρὰν ἀγωνιστὰς ἐχρῆν κατασῆναι· πατέρα τ᾽ σὸν δια-

χρ. ὁπλοις

χρ. τὰς ὑπὲρ

χρ. γενναῖος Πλάτων

χρ. εἰς τὰς

νοηθέντα φαίην ἂν εἰκότως τοῖς Κελ- A
τῶν ἔθνεσιν ἐπισῆσαί σε φύλακα, καὶ
βασιλέα, μειράκιον ἔτι, μᾶλλον δὲ
γρ. τῇ γενέσῃ. παῖδα κομιδῇ τῷ χρόνῳ. ἐπεὶ" τῆγε
σωτέσῃ, καὶ ῥώμῃ τοῖς καλοῖς κἀγα-
γρ. ἤδη. θοῖς ἀνδράσιν ἐναμιλλον" ἤδη. Τὸ
μὲν ἀκίνδυνον γενέσθαι σοι τὴν πολε-
μικὴν ἐμπειρίαν ὁ πατὴρ προύνόησε κα-
λῶς, εἰρήνην ἐπιτάξας πρὸς τὰς ὑπη-
κόους ἄγειν τοῖς βαρβάροις. Μάχεσθαι
δὲ ἀναπείθων, καὶ στασιάζειν πρὸς ἀλ- B
λήλους· ἐν ταῖς ἐκείνων συμφοραῖς,
καὶ τοῖς σώμασι στρατηγικὴν ἐδίδασκε
τέχνην· ἀσφαλέστερον βουλευόμενος
τὰ σοφοῦ Πλάτωνος. Τῷ μὲν γὰρ, εἰ
γρ. ἐ- πεζὸς" ἐπέλθοι πολεμίων στρατὸς, οἱ
πέλθῃ παῖδες θεαταὶ, καὶ κοινωνοὶ τῶν ἔργων,
ἢν ὥρα δεηθῶσι, τοῖς πατράσι γένοιντ'
ἄν. κρατοῦντων δὲ ἱππεῦσι τῶν πολεμί-
ων, ὥρα μηχανᾶσθαι τοῖς μειρακίοις
σωτηρίας τρόπον δυσεπινόητον. Τὸ δὲ
ἐν ἀλλοτρίοις κινδύνοις τὰς παῖδας ἐ- C
θίζειν πολεμίων ἀνέχεσθαι, καὶ πρὸς
γρ. ἀρ- τὴν χρείαν" ἀρκοῦντως, καὶ πρὸς τὴν
κέντα ἀσφάλειαν δοκεῖ βεβουλεῦσθαι. ἐν
μὲν δὴ τούτοις σοι πρὸς ἀνδρείαν ὑπῆρ-
χε μελέτη. Φρονήσεως δὲ ἡ μὲν φύ-
σις, ἣν εἴληχας, αὐτάρκης ἡγεμών.
πάρεσαν δὲ, οἶμαι, καὶ τῶν πολιτῶν
οἱ κράτιστοι" τὰ πολιτικὰ διδάσκον-
τες. καὶ παρεῖχον ἠθῶν, καὶ νό-
μων, καὶ ξένων ἐπιτηδευμάτων ἐμ-
πειρίαν αἱ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν D
τῇδε βαρβάρων ἐντεύξεις. Καίτοι
τὸν Ὀδυσσέα σωτῆρα Ὅμηρος ἐκ
παντὸς ἀποφῆναι προαιρούμενος
πολύτροπον εἶναί φησι, καὶ πολ-
λῶν ἀνθρώπων τὸν νοῦν καταγνῶ-
γρ. ἐπιλ- ναι, καὶ" ἐπεξελθεῖν ταῖς πόλεσιν·
θεῖν ἵν' ἐξ ἁπάντων ἐπιλεξάμενος ἔχοι
τὰ κράτιστα, καὶ πρὸς παντοδαπὰς
ἀνθρώπους ὁμιλεῖν δύναιτο. Ἀλλὰ
γρ. τὸ αὖ" τὸν μὲν οὐκ ἐβασίλευσε ποικίλων
ἠθῶν ἐμπειρίας χρεία· τὸν δὲ πρὸς

set, Gallorum gentibus custodem te atque Imperatorem præfeciſſe adhuc juvenem, vel ætate potius admodum puerum: quandoquidem, quod ad prudentiam ac robur attinet, cum præſtantiſſimis viris comparandum merito te eſſe cognorat. Qua in re egregie hoc a patre tuo proviſum eſt, uti prima illa tibi belli experientia ſine ullo tuo periculo conſtaret. Nam cum Barbaros ſic ordinaſſet, ut cum ſubditis ſibi pacem colerent; eosdem vero mutuas in cædes atque inteſtina bella conjeciſſet; in alienis te calamitatibus atque corporibus imperatoriam artem edocuit; multo id quam ſapiens ille Plato conſultius providens. Apud illum enim, ſi pedeſtri acie hoſtilis exercitus inſtaret, ſpectatores forſitan pueri, aut etiam, ſi opus fuerit, operum participes atque adjutores pare ritibus eſſe poſſunt; ſin equeſtri prælio ſuperior hoſtis fuerit, tum demum de adoleſcentulorum ſalute cogitandum: quod quemadmodum perficiatur excogitari vix poteſt. At vero alienis in periculis, ſuſtinendis hoſtibus pueros aſſuefacere, eſt id non ad uſum ſolum, verum etiam ad ſecuritatem abunde proviſum. Hoc igitur rudimentum fortitudinis, atque ea prima exercitatio fuit. Quod vero ad prudentiam attinet, etſi dux ad eam idonea tibi egregia illa, quam fortitus es, naturæ eſſet indoles, aderant nihilominus ex Romanis præſtantiſſimi quique, qui te civili diſciplina ac ſolertia formarent: tum rituum, atque legum, & peregrinorum inſtitutorum ſcientiam, aſſidua, quæ cum illius loci Barbaris inibas, colloquia comparabant. Atqui Ulyſſem nobis Homerus, cum omni ratione prudentem comprobare vellet, verſutum fuiſſe narrat, & plurimorum mentes hominum perſpectas habuiſſe, ac civitates eo conſilio perluſtraſſe, ut ex omnibus optima quæque colligeret, poſſetque cum omni hominum genere verſari. Sed huic quidem nihil ad paucos illos; quibus imperabat, tanta variorum morum experientia opus erat. Eum vero, qui ad tantam

tam educaretur imperii amplitudinem, non in tugurio aliquo inſtitui decebat: neque regnum, uti Cyrus ille quondam, per ludicrum imitari, aut æqualibus ſuis jus dicere, quod ab eodem factum accepimus: ſed cum nationibus, ac populis, & militum legionibus verſari; imperare omnino quæ in rem eſſent; nihil denique non earum rerum attingere, quas, ubi ad virilem ætatem perveniſſet, tractare pro voluntate atque arbitrio deberet. Quocirca ubi egregie quæ apud illos eſſent omnia percepiſti, tandem alteram in orbis partem translatus, Parthorum ac Medorum gentibus ad reſiſtendum ſolus objectus es. Cumque jam bellum inflammari cœpiſſet, ac propediem exarſurum atque erupturum foret, rationem ejus omnem celerrime pervidiſti, atque armorum vim ac robur imitatus es, & ad tolerandos æſtatis ardores corpus tuum conſuetudine firmaſti. Alcibiadem unum e Græcis omnibus audio tam apto ad mutationem omnem ac verſatili ingenio fuiſſe, ut cum ſe Spartanis dedidiſſet, Lacedæmoniorum in ſe frugalitatem exprimeret: inde Thebanos, & Thracas, ac Perſarum denique luxum imitaretur. Verum ille mores una cum locis identidem mutans maximis implicabatur moleſtiis; ac de patriis inſtitutis & ritibus amittendis funditus periclitabatur. Tu vero frugali ac moderato victu utendum tibi perpetuo decreveras, corpusque ipſum cum ad mutationes ferendas labore comparaſſes, facilius illum ad Parthos a Gallis tranſitum ſuſtinuiſti, quam divites ſoleant, qui pro temporum varietate ſedem ac domicilium mutant, ſi qua forte tempeſtatum injuria cogantur. Ac mihi ſane Deus facilis tibi ac benignus videtur, cum jam tum initio ſummum ad imperium ac rerum omnium poteſtatem virtutem tuam comparare vellet, circumduxiſſe te, atque imperii totius limites ac terminos monſtraſſe; nec non locorum ſitum, regionum amplitudinem, nationum potentiam, civitatum frequentiam, populorum indolem, &,

A τοσαύτην ἡγεμονίαν τρεφόμενον, οὐκ ἐν οἰκίσκῳ πῃ ἐχρῆν διδάσκεσθαι, ἀδὲ τὴν βασιλείαν, καθάπερ ὁ Κῦρος, παίζοντα μιμεῖσθαι· ἀδὲ χρηματίζειν τοῖς ἥλιξι, καθάπερ ἐκεῖνον λέγουσιν. ἀλλ' ἔθνεσιν ὁμιλεῖν, καὶ δήμοις, καὶ στρατιωτῶν τάγμασιν ἐπιτάττειν ἁπλῶς τὸ πρακτέον· ὅλως δὲ ἀδενὸς ἀπολείπεσθαι τούτων, ὧν ἐχρῆν ἄνδρα γενόμενον ἐπ' ἀδείας πράττειν. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὰ παρὰ
B τούτοις ἐδιδάχθης καλῶς, ἐπὶ τὴν ἑτέραν ἤπειρον μετιὼν, τοῖς Παρθυαίοις, καὶ Μήδων ἔθνεσιν ἀντετάχθης μόνος. Ὑποτυφομένῳ δὲ ἤδη τῷ πολέμῳ, καὶ ἐκ εἰς μακρὰν μέλλοντι ἀναρριπίζεσθαι, ταχέως καὶ τοῦτο κατέγνως τὸν τρόπον, καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἰσχὺν ἐμιμήσω, καὶ πρὸς τὴν ὥραν τὸ θέρος εἰθισας καρτερεῖν τὸ σῶμα. Πυνθάνομαι δὲ Ἀλκιβιάδην μόνον ἐξ ἁπάντων Ἑλλήνων ὅτως εὐφυῶς μεταβολὰς
C ἐνεγκεῖν, ὡς καὶ μιμήσασθαι μὲν τὴν Λακεδαιμονίων ἐγκράτειαν, ἐπειδὴ Σπαρτιάταις αὐτὸν ἐδεδώκει. εἶτα Θηβαίους, καὶ Θρᾷκας ὕστερον, καὶ ἐπὶ τέλει τὴν τῶν Περσῶν τρυφήν. Ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν τοῖς χωρίοις συμμεταβάλλων καὶ τὸ τρόπον, ἀνεπίμπλατο πολλῆς δυσχερείας, καὶ τὸ πάτριον ἐκινδύνευσε πανελῶς ἀποβαλεῖν. Σὺ δὲ τὸ μὲν ἐγκρατὲς διαίτης ὡς δεῖν ἔχεσθαι παντα-
D χῇ ἐθίζων δὲ τὸ σῶμα τοῖς πόνοις πρὸς τὰς μεταβολὰς, ῥᾷον διήνεγκας τὴν ἐκ Γαλατῶν εἰς Πάρθους ἄνοδον τῶν πλησίων, οἱ ταῖς ὥραις τὴν οἴκησιν μεταβάλλουσιν, εἰ παρὰ τὸν καιρὸν βιασθεῖεν. Καί μοι δοκεῖ θεὸς εὐμενὴς πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἐξ ἀρχῆς ἡγεμονίαν τὴν σὴν ἀρετὴν παρασκευάζειν ἐθέλων, κύκλῳ σε περιαγαγεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ὄρους καὶ πέρατα, καὶ φύσιν χωρίων, καὶ μέγεθος χώρας, καὶ δυνάμιν ἐθνῶν, καὶ πλῆθος πόλεων, καὶ φύσιν

χ. ἡμετέραν.

χ. συμμεταβάλλοντις.

δήμων, ἢ τὸ κράτιστον, ἀπὸ ἐκείνων τὴν γερουσίαν· ὧν οὐδενὸς ἀπολελεῖφθαι χρὴ τὸν πρὸς τοσαύτην ἀρχὴν τρεφόμενον. Τὸ μέγιστον δὲ μικρῷ με διέφυγεν εἰπεῖν, ὅτι τούτων ἁπάντων ἄρχειν ἐκ παίδων διδασκόμενος, ἄρχεσθαι κρεῖττον ἔμαθες, ἀρχῇ τῇ πασῶν ἀρίστῃ, καὶ δικαιοτάτῃ φύσει τε καὶ νόμῳ σαυτὸν ὑποβληθείς. Πατρὶ γὰρ ὑπήκουες ἅμα καὶ βασιλεῖ. ὧν εἰ καὶ θάτερον ὑπῆρχεν ἐκείνῳ μόνον, ἄρχειν αὐτῷ πάντως προσῆκον ἦν. Καίτοι τίνα ποτ' ἄν τις ἐξεύροι βασιλικὴν τροφὴν, καὶ παιδείαν ἀμείνω ταύτης πάλαι γενομένην; Οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἑλλήνων, οἵπερ δὴ δοκοῦσιν ἀρίστης ἀρχῆς τῆς τῶν βασιλέων μεταλαβεῖν, ἔτυχον τὰς Ἡρακλείδας ἐπαίδευον. Οὔτε τῶν βαρβάρων οἱ Καρχηδόνιοι βασιλευόμενοι διαφερόντως, τῆς ἀρίστης ἐπιμελείας τὸν ἄρχοντα σφῶν ἠξίουν. Ἀλλὰ πᾶσιν ἦν κοινὰ τὰ παρὰ τῶν νόμων τῆς ἀρετῆς γυμνάσια, καὶ τὰ παιδεύματα, καθάπερ ἀδελφοῖς τοῖς πολίταις ἄρξειν τε καὶ ἀρχθήσεσθαι μέλλουσι. καὶ οὐδὲν διάφορον ἔσχεν εἰς παιδείας λόγον τοῖς ἡγεμόσι τῶν ἄλλων. Καίτοι πῶς οὐκ εὔηθες ἀπαιτεῖν μὲν ἀρετῆς μέγεθος ἀνυπέρβλητον παρὰ τῶν ἀρχόντων, προνοεῖν δὲ μηδὲν ὅπως ἔσονται τῶν πολλῶν διαφέροντες καὶ τοῖς μὲν βαρβάροις, ἅπασιν ἐν κοινῷ τῆς ἀρχῆς ταύτης προκειμένης, τὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἠθῶν ὁμοίαν γίγνεσθαι παράσχοι συγγνώμην. τὸν δὲ Λυκοῦργον τοῖς ἀφ' Ἡρακλέους ἀσφαλίσασθαι τὴν βασιλείαν διαφυλάττοντα, καὶ μηδεμίαν ὑπερογκὴν ἐν ταῖς ἐπιμελείαις τῶν νέων εὑρεῖν, σφόδρα ἄν τις εἰκότως μέμψαιτο. Οὐδὲ γὰρ εἰ πάντας Λακεδαιμονίους ἀθλητὰς ἀρετῆς, καὶ τροφίμους ὤετο δεῖν εἶναι, τῆς ἴσης ἀξιοῦν ἔχρῃν τροφῆς καὶ παιδείας

A quod caput eſt, illorum ipſorum opes ac præſidia. Quarum rerum neunam quidem ignorare oportet eum, qui ad tantam imperii amplitudinem educatur. Verum propemodum id quod erat maximum dicere prætermiſeram, quemadmodum præeſſe omnibus his a puero cum eſſes edoctus, ſubjici tamen melius didiceris, teque præſtantiſſimo & juſtiſſimo omnium imperio, naturæ ac legi ſubdideris. Etenim parenti una & Imperatori te ſubjiciebas. Quorum ſi vel alterum duntaxat illi conveniret, imperii ad eum jus omnino pertinebat. Ecquam porro regalem educationem, & inſtitutionem præſtantiorem illa quisquam poteſt in omni vetuſtatis memoria reperire? Neque enim inter Græcos Lacedæmonii, qui optima civitatis adminiſtrandæ ratione, hoc eſt, regia poteſtate uſi videntur, ita ſuos Heraclidas inſtituebant. Neque ex barbaris Carthaginienſes, qui præcipuam regni formam aſciverunt, ei, qui ad imperium eſſet evehendus, optimam inſtitutionem ac diſciplinam abhibuerunt. Sed communiter propoſitæ omnibus erant, quæ legibus præſcribebantur exercitationes, ac rudimenta virtutis: ſic tanquam fratribus univerſis inter ſe confuſis civibus, tam qui imperare aliis, quam qui ſubjici aliorum imperio deberent: nec inſigne quicquam ad inſtitutionem ac diſciplinam præterea Principes habebant. Quanquam nonne ſtultum eſt ab iis qui imperent eam flagitare virtutis magnitudinem, qua major eſſe nulla poſſit, nec illud interim providere, qua ratione vulgo hominum antecellant? Sed Barbaris quidem ignoſci ob hoc ipſum poteſt, quod cum in medio cuique propoſitum eſſet imperium, parem atque eandem formandis omnium moribus curam adhibuerunt: Lycurgum vero, qui Herculis poſteris ſtabile regnum atque inconcuſſum ſervare vellet, merito aliquis propterea reprehenſione dignum putet, quod nihil in juventutis educatione Regibus eximium ac præcipuum tribuerit. Non enim, etſi Lacedæmonios omnes athletas quodammodo virtutis eſſe oportere, & alumnos crederet, æqualem tamen privatis, ac magiſtratibus educationem,

nem & inſtitutionem accommodare debu-
erat. Siquidem ejusmodi conſvetudo pau-
latim ſe inſinuans affert neſcio quem animis
principum contemptum. Ac ne omnino
quidem principes habendi illi ſunt, qui non
primum illum inter ſuos locum ſua virtute
compararunt. Eamque fuiſſe cauſam ar-
bitror, cur Spartani difficiliores ſe ad obſe-
quendum ſæpenumero regibus ſuis oſten-
derent. Cujus rei manifeſtum atque evi-
dens argumentum eſſe poteſt Lyſandri illa
adverſus Ageſilaum æmulationis plena con-
tentio: atque id genus alia, quæ facile oc-
currunt, ſi quis illorum hominum geſta
conſiderare velit. Sed his Reipubl. ratio ipſa,
utpote quæ ad virtutem idonee præpararet,
etſi nihil vulgaribus hominibus præſtantius
aſſequi atque uſurpare permitteret, hoc
tamen ipſum, ut præclari atque egregii fo-
rent, tribuebat. Carthaginienſium vero
ne publica quidem illa inſtituta probantur.
Quippe parentes liberos ſuos ædibus ejici-
entes, quæ ad vitam neceſſaria erant pro-
prio labore ſibi quærere jubebant, hoc u-
num præcipientes, nihil ut eorum, quæ tur-
pia viderentur, admitterent. Hoc autem
erat non ex animis juvenum cupiditatem e-
vellere, ſed illud unum monere, ut clam
ſcelus ſuum perpetrare ſtuderent. Non e-
nim mores hominum deliciæ duntaxat, &
luxus, verum etiam quæ neceſſariis rebus
indiget vita depravat; in quibus ratio ipſa
nondum ſui compos, atque expers judicii,
impulſa cupiditate neceſſitati obtemperet.
Præſertim cum, niſi eum animi affectum
coerceat, ſed ad rem quærendam, ac mer-
catorum permutationes, & nundinationes
a puero conſvefactus fuerit; quas partim
commentus ipſe ſit, partim a peritis didi-
cerit; de quibus non modo loqui, ſed ne
audire quidem ingenuum deceat: quam-
plurimas in animo ſordes labesque contra-
hant; quibus vacare vel honeſtum civem
oporteat, multoque regem amplius ac du-
cem. Mihi vero nihil iſtos arguere in præ-
ſentia neceſſe eſt. De inſtitutionis dunta-

A τὰς ἰδιώτας τοῖς ἄρχουσιν. Ἡ γὰρ τοι-
αύτη κῆ μικρὸν ὑποδυομένη σωηθεῖσα
ταῖς ψυχαῖς ἐντεκεῖν ὑπεροψίαν τῶν
κρειττόνων. Ὅλως γὰρ οὐδὲ κρείττονας
νομιστέον τοὺς δι' ἀρετὴν πρωτεύειν λα-
χόντας. Τοῦτο δ' οἶμαι καὶ Σπαρτιά-
τας χαλεπωτέρους ἀρχθῆναι τοῖς βα-
σιλεῦσι παρεῖχε πολλάκις. Χρήσαι-
το δ' ἄν τις σαφεῖ τεκμηρίῳ τῶν ῥη-
θέντων τῇ Λυσάνδρου πρὸς Ἀγησί-
λαον Φιλοτιμίᾳ, καὶ ἄλλοις πλείοσιν,
B ἐπιὼν τὰ πεπραγμένα τοῖς ἀνδράσι.
Ἀλλὰ τοῖς μὲν ἡ πολιτεία πρὸς ἀρε-
τὴν ἀρκούτως παρασκευάζουσα, εἰ κῆ
μηδὲν διαφέρον ἐπιτηδεύειν ἐδίδου τῶν
πολλῶν, ἀλλὰ τὸ καλοῖς κἀγαθοῖς
ὑπάρχειν παρεῖχεν ἀνδράσι. Καρ-
χηδονίων δὲ οὐδὲ τὰ κοινὰ τῶν ἐπιτη-
δευμάτων ἐπαινεῖν ἄξιον. Ἐξελαύ-
νοντες γὰρ τῶν οἰκιῶν οἱ γονεῖς τοὺς
παῖδας, ἐπέτατλον εὐπορεῖν διὰ τῶ πό-
νων τῶν πρὸς τὴν χρείαν ἀναγκαίων,
C τὸ δρᾶν τι τῶν δοκούντων αἰσχρῶν
ἀπαγορεύοντες. Τὸ δὲ ἦν, οὐ τὴν ἐπι-
θυμίαν ἐξελεῖν τῶν νέων, ἀλλὰ τὸ
λαθεῖν πειρᾶσθαι" ἰδρῶτα προσάτ- ξ τι
τειν. Πέφυκε γὰρ οὐ τρυφὴ μόνον ἢ- δρῶντα
θη διαφθείρειν. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἀ-
ναγκαίων ἔνδεια δίαιτα, ἐφ' ὧν ὅπω
τὸ κρίνειν ὁ λόγος προσλαβὼν ἔπε-
ται ταῖς χρείαις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας
ἀναπειθόμενος. Ἄλλως τε εἰ κῆ τού-
τω μὴ κραλοίη τὰ πάθη, πρὸς χρη-
D ματισμὸν ἐκ παίδων συνεθιζόμενος,
καί τινας ἀμοιβὰς ἐμπόρων, καὶ κα-
πηλείας, τὰς μὲν αὐτὸς εὑρών, τὰς δὲ
παρὰ τῶν εἰδότων μαθών· ὑπὲρ ὧν οὐ
λέγειν μόνον, ἀλλ' οὐδὲ ἀκούειν ἄξιον
ἐλευθέρῳ παιδί· πλείσας ἂν κηλί-
δας ἐναπόθοιτο τῇ ψυχῇ. ὧν πασῶν
καθαρὸν εἶναι χρὴ καὶ τὸν ἐπιεικῆ πολί-
την, ἀλλ' οὐ τὸν βασιλέα, καὶ στρατηγὸν
μόνον. Ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐπιτιμᾶν ἐπὶ τοῦ
παρόντος ἐκείνοις προσήκει. Δείξω

δὲ

χ. τ δι- αἰρεσῆς το διαφέρον.

δὲ μόνον τ" τροφῆς τὸ διάφορον, ἢ χρη- A
σάμενος, κάλλει, ῥώμῃ, καὶ δικαιοσύνῃ,
καὶ σωφροσύνῃ διήνεγκας· διὰ μὲν τ πό-
νων τ εὐεξίαν περιβαλλόμενος· διὰ δὲ τ
νόμων τ σωφροσύνην" κτησάμενος· καὶ
χ. καλα- χησά- μενος. τῇ μὲν σώματι ῥωμαλεωτέρῳ διὰ τ ἐγ-
κράτειαν τ ψυχῆς, τῇ ψυχῇ δ" αὖ διὰ
χ. αὐθις τ σώματος καρτερείαν δικαιοτέρα
χ. ἐκ φύσεως. χρώμενος· τὰ μὲν" ἐκ τ φύσεως ἀγα-
θὰ συναύξων ἐκ παντός· τὰ δὲ ταῖς
ἐπιμελείαις ἔξωθεν ἀεὶ προσλαμβά-
νων· καὶ δεόμενος μὲν ἀδενὸς, ἐπαρκῶν B
δ' ἄλλοις, καὶ χαριζόμενος μεγάλας
δωρεὰς, καὶ ὅσαι τὰς λαβούσας ἦρκεν ἀ-
χ. Λυ- δῶν ποφῆναι τῷ" Λυδῷ δυνάσῃ παραπλη-
σίως· ἐνδεέστερον μὲν ἀπολαύων αὐ-
τὸς τ ὑπαρχόντων ἀγαθῶν, ἢ Σπαρτια-
τ ὸς σωφρονέστατος· τῷ τυφλῷ δὲ παρέ-
χων ἄλλοις χορηγίαν· καὶ τοῖς βουλομέ-
νοις σωφρονεῖν παρέχων σαυτὸν μιμεῖ-
σθαι· ἄρχων μὲν πράως καὶ φιλανθρώ-
πως τῶν ἄλλων, ἀρχόμενος δὲ ὑπὸ τὸ C
πατρὸς σωφρόνως, καὶ ὡς εἷς τῶν πολ-
λῶν τ ἅπαντα διετέλεις χρόνον. Παιδὶ
μὲν ὄντι σοι καὶ μειρακίῳ ταῦτά τε ὑ-
πῆρχε, καὶ ἄλλα πλείονα, περὶ ὧν νῦν
λέγειν μακρότερον ἂν εἴη τ καιρ῀.

Γενόμενος δ' ἐφ' ἡλικίας, καὶ τῷ πα-
τρὶ τὴν εἱμαρμένην τελευτὴν τ δαίμο-
νος μάλα ὀλβίαν παρασχόντος, οὐ
μόνον τῷ πλήθει καὶ κάλλει τ ἐπενεχθέν-
των τ τάφον ἐκόσμει, γενέσεως καὶ τρο-
φῆς ἀποτίνων τὰ χαριστήρια· πολὺ δ' D
πλέον τῷ μόνος ἐκ πάντων τ ἐκείνῳ παί-
δων, ζῶντος μὲν ἔτι καὶ πιεζομένῳ τῇ
νόσῳ, πρὸς αὐτὸν ὁρμῆσαι· τελευτή-
σαντι δὲ τὰς μεγίστας τιμὰς καθασῆ-
σαι· ὑπὲρ ὧν ἐξ ἀρχῆς καὶ τὸ μνησθῆναι.
Καλοῦσι γὰρ ἡμᾶς ἐφ' αὐτὰς αἱ πράξεις,
ὑπομιμνήσκουσαι τ ῥώμης, τῆς εὐψυ-
χίας, εὐβουλίας τε ἅμα, καὶ δικαιότη-
τος, οἷς ἅπασιν ὤφθη σοι καὶ ἀνυπέρ-
βλητος· τὰ μὲν πρὸς τοὺς ἀδελφούς,
χ. σοι καὶ τοὺς πολίτας, καὶ τοὺς πατρῴους" σὺ

xat diverſitate dicam, qua tu uſus, pulchritudine, robore, juſtitia, & temperantia præſtitiſti: cum & laboribus firmitatem corporis, & legum beneficio temperantiam eſſes adeptus, & non modo corpus animi continentia firmius, ac robuſtius, ſed & animum juſtiorem corporis patientia reddidiſſes: tum quæ a natura inſita erant bona omni ratione perficeres, aliaque ſtudio ac labore in dies adjiceres, & nullius indigens ipſe aliis abunde ſuppeditares, ac donis ampliſſimis ditares, quæ eos, qui donati eſſent, Lydorum principi pares efficerent. Cum tu interim iis rebus, quas poſſideres, parcius utereris ipſe, quam Spartanorum moderatiſſimus quilibet: adeo ut luxus ac voluptatum materiam ſufficeres aliis; iis vero, qui temperati eſſe vellent, teipſum imitandum proponeres. Quippe toto illo tempore una & ſubditis tibi benigne atque humaniter imperabas, & te parentis imperio modeſte, ac tanquam unus e multis ſubjiciebas. Igitur ea tibi & puero & adoleſcenti contigerunt, aliaque plurima, de quibus ſi in præſentia dicerem, multo eſſem quam pro præſcripto mihi ad dicendum tempore prolixior.

Sed cum jam maturiorem ætatem attigiſſes, ac fatalem exitum vitæ Deus parenti tuo felicem admodum præſtitiſſet; tum vero non ſolum collatarum rerum copia & pulchritudine ſepulcrum illius ornaſti, eamque procreationis atque educationis tuæ gratiam ei rependiſti: ſed multo magis hoc officii genere; quod unus ex illius liberis, cum adhuc ſuperſtes foret, & morbo conflictaretur, ad eum accurriſti: eidem vero mortuo ampliſſimos honores habuiſti. De quibus ſatis eſt obiter mentionem feciſſe. Vocant enim me ad ſeſe res a te præclare geſtæ, mihique egregium illud robur animi, magnitudinem, prudentiam ac juſtitiam in memoriam revocant. Quibus omnibus inexpugnabilem te eſſe, atque a nullo ſuperari poſſe monſtraſti. Nam partim quæ ad fratres tuos, & cives, & amicos

pater-

paternos, & exercitus pertinent, juſte ac moderate conſtituiſti: niſi quod fortaſſe turbine temporum ac tempeſtate coactus alios, ne peccarent, minime prohibueris; partim bellicam rem fortiter ac magnifice, atque ut priſtinum generis tui decus ac gloriam decebat, ordinaſti. Ita cum illis toto tempore concorditer vixiſti, pacatum ac tranquillum Reipublicæ ſtatum conſervans; & fratres tuos, eosdemque collegas imperii, cultu atque obſervatione proſequens: ad hæc amicis tuis una cum cæteris bonis mutuum ſalutandi officium ac libertatem impertiens. Ac cum omnes faceres commodorum tuorum participes: tum quæ cuique opus ſunt large atque abunde communicaſti. Quorum omnium teſtes iidem illi, qui experti ſunt, eſſe merito poſſunt: iisque, qui nullum cum iis uſum ac conſuetudinem habent, ipſæmet res vitæ totius inſtitutum ſatis ſuperque demonſtrant.

Sed jam de rebus geſtis agendum nobis eſt: de ipſis vero animi habitibus alium in locum rejicienda diſputatio. Cum Perſæ, redacta in poteſtatem Aſia quondam univerſa, atque Europæ maxima parte vaſtata, pene totum orbem circumquaque ſpe ſua comprehendiſſent, poſteaquam ſunt Macedonum armis imperio ſpoliati, & Alexandri ducis opera, vel luſione quadam potius, debellati fuerunt, quod iniquo animo ſervitutem illam ferrent; ſimulatque mortuum illum viderunt, contra ejus ſucceſſores rebellantes, non ſolum adverſus Macedones æquis deinceps viribus inſurrexerunt: ſed nobis etiam, qui, quod Macedonum imperio deerat, adjeciſſemus, pares ad bellum gerendum perpetuo ſunt hoſtes habiti. Quid hic ego priſcos illos percenſeam, Antonium & Craſſum, ſumma ac plena poteſtate præditos imperatores; ab quibus impoſitas imperio labes, ac dedecora diuturnis admodum noſtris periculis abſterſimus; cum plerique boni ac moderati imperatores acceptas ejusmodi calamitates ac damna reſarciſſent? Quid porro ſecundo conſecutas illas clades, ac quæ ſin-

A Φίλες, καὶ τὰ στρατεύματα δικαίως καὶ σωφρόνως κατασησάμενος· πλὴν εἴπερ βιαθεὶς ὑπὸ τῶν καιρῶν ἄκων ἑτέρους ἐξαμαρτεῖν ἀδιεκώλυσας· τὸ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀνδρείως, καὶ μεγαλοπρεπῶς, καὶ τὴν προϋπαρχέσης ἀξίως τοῦ γένους δόξης κατασησάμενος· τοῖς μὲν δι' ὁμονοίας τὸν ἅπαντα χρόνον συγγέγονας· ἀσασίασον μὲν τὴν πόλιν διαφυλάττων, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς σωάρχοντας θεραπεύων ἀεί. τοῖς φίλοις δὲ τῆς ἴσης παρηγορίας μεταδιδοὺς, καὶ τῆς παῤῥησίας μὴ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθόνως· κοινωνῶν μὲν ἅπασι τῶν ὑπαρχόντων, μεταδιδοὺς δὲ ὧν ἕκας· ἐνδεὴς δόξῃ. Καὶ τούτων μάρτυσι μὲν αὐτοῖς ἐκείνοις εἰκότως ἄν τις χρήσαιτο, καὶ τὰ πράγματα δὲ τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς πρὸς ἐκείνους σωφροσίας ἱκανὰ δηλώσαι τὴν προαίρεσιν τοῦ βίου παντός.

B Ῥητέον δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἤδη τῶν πράξεων ἀναβαλλομένοις τὸν ὑπὲρ τῶν ἕξεων λόγον. Πέρσαι τὴν Ἀσίας ἁπάσης πάλαι κρατήσαντες, καὶ τὴν Εὐρώπης τὰ πολλὰ καταστρεψάμενοι, μικρὸν δέον φάναι "τὴν οἰκουμένην ἅπασαν περιλαβόμενοι κύκλῳ ταῖς ἐλπίσιν, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Μακεδόνων ἀφῃρέθη, τὸν Ἀλεξάνδρου στρατηγίας ἔργον γενόμενοι, μᾶλλον δὲ παίγνιον χαλεπῶς φέροντες πρὸς τὸ δουλεύειν, ὡς ἐκεῖνον ἠθούλοντο τελευτήκοτα, τῶν διαδόχων ἀποσάντες, Μακεδόσι τε εἰς τὴν ἀνίπαλον δυναμιν αὖθις κατέστησαν, καὶ ἡμῖν τὸ λειπόμενον τῶν Μακεδόνων ἀρχῆς καταπτησαμένοις, ἀξιόμαχοι διὰ τέλους ἔδοξαν εἶναι πολέμιοι. Καὶ τί μὲν παλαιῶν τί χρὴ νῦν ὑπομιμνήσκειν, Ἀντωνίου, καὶ Κράσσου, σφαλησομένων αὐτοκρατόρων, καὶ οἷς ἐκεῖνα διὰ μακρῶν ἀπωσάμεθα κινδυνίων τὰ αἴσχη, πολλῶν καὶ σωφρόνων αὐτοκρατόρων ἀναμαχεσαμένων τὰ πταίσματα; Τί δεῖ χρὴ τῶν δευτέρων ἀτυχημάτων μεμνῆσθαι, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς δικαίων πράξεων,

C (ὥσπερ

Digitized by Google

(ὥσπερ μὴ τὰς συμφορὰς ἠρέθη στρα- A
τηγός;) ἀλλ' οἱ τὴν θαυμασὴν καὶ παρὰ
πᾶσιν ἀγαπωμένην εἰρήνην ἐπιλάξαν-
τες ἐκείνοις ἄγειν, οἱ πρὸ σοῦ παλαὸς
τὴν βασιλείαν κατασχόντες, οὐχ ὁ μὲν
Καῖσαρ καθ' αὑτὸν συμβαλὼν αἰσχ-
χε. διὰ τὸ ρῶς ἀπήλλαξεν; ἐπισταφέντος τὸ τῆς
χε. ἀπά- οἰκουμένης πάσης ἄρχοντος, καὶ τὰς δυ-
σης νάμεις τῆς ἡγεμονίας ἁπάσης ἐκεῖσε
τρέψαντος, καὶ προκαλαβόντος τὰς εἰσ-
βολὰς στρατεύμασι, καὶ καλόγοις ὁ-
πλίταις παλαιῶν καὶ νεολέκτων, καὶ παν- B
χε. πα- τοδαπαῖς παρασκευαῖς· ἃ ἰδόντες
ρασκευ- μόλις τὴν εἰρήνην ἠσπάσαν. Ἦν οὐκ οἶδ'
αῖς ἀδο- ὅπως περιόντος τοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ συγ-
τες χέαντες, καὶ σωλαράξαντες, τὸ μὲν παρ'
ἐκείνου τιμωρίας διήμαρτον, ἐν ταῖς πρὸς
τὸ πόλεμον παρασκευαῖς τὸ βίον μεταλ-
λάξαντος σοὶ ὑπέσχον τὴν δίκην ὕστε-
ρον τοῦ τελουμένων. Μέλλων δ' ἔτι δὴ τοῦ
πρὸς αὐτοὺς ἀγώνων γενομένων σοι
πολλάκις ἄπλεσθαι, τοσοῦτον ἀξιῶ σκο-
πεῖν τοὺς ἀκροωμένους, ὅτι τοῦ τρίτου μο- C
χε. καθη- ρείου τῆς ἀρχῆς κύρος καθεστῶτος, ἁδα-
κότως κύ- μῶς πρὸς τὸ πόλεμον ἐρρῶσθαι δοκοῦν-
ρος τος, οὐχ ὅπλοις, οὐκ ἀνδράσι τοῖς στρα-
τευομένοις, οὐδενὶ τῶν ἄλλων, ὅσα πρὸς τη-
λικοῦτον πόλεμον ἐχρῆν ἐπιρρεῖν ἄφθο-
να· πρὸς τούτοις δὲ, οὐδὲ τῶν ἀδελφῶν σοι
δι' ἃς δήποτε οὖν αἰτίας τὸ πόλεμον ἐ-
λαφρυνόντων. Καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὅστις
ἀναισχυντος οὐδὲ βάσκανος συκο-
φάντης, ὃς οὐκ αἰτιώτατον γενέσθαί σε
τοῦ πρὸς ἐκείνους ὁμονοίας φήσει. Οὐ D
δοκεῖ τοῦ πολέμου καθ' αὑτὸν δυσχε-
ροῦς, τάς τε στρατοπέδων πρὸς τὴν μεταβο-
λὴν διεταράττετο, τὸ μὲν παλαιὸν σφῶν
ἡγεμόνα ποθεῖν ἐκβοῶντες, ὑμῶν δ' ἄρ-
χειν ἐθέλοντες. καὶ ἄλλα μυρία ἄτοπα
καὶ δυσχερῆ πανταχόθεν ἀναφυόμενα
χαλεπωτέρας τὰς ὑπὲρ τοῦ πολέμου
παρεῖχεν ἐλπίδας. Ἀρμένιοι παλαιοὶ
σύμμαχοι στασιάζοντες, καὶ μοῖρα σφῶν

gulis temporibus adverſus eos ſunt geſta, commemorem? Ex iis vero, qui ad egregiam illam adeoque jucundam omnibus pacem illos adduxerunt; quique ante patrem tuum imperio præfuerunt, nonne Cæſar ille per ſeſe prælium committens turpiſſime ſuperatus eſt? cumque totius orbis rector ac princeps eo ſe contuliſſet, atque illuc vires omnes imperii convertiſſet, aditusque omnes copiis ſuis, ac cum veterum tum juniorum militum legionibus, omnique apparatus genere occupaſſet; hæc cum hoſtes omnia viderent, ægre tamen ad pacis conditiones adducti ſunt. Quam cum ſuperſtite adhuc patre tuo neſcio quomodo violaſſent ac perturbaſſent, ejus quidem ultionem effugerunt; propterea quod in ipſo belli apparatu mortuus eſt; tibi vero poſtmodum perfidiæ ſuæ pœnas dederunt. Sed cum mihi ſit de ſuſceptis a te contra illos præliis ſæpenumero dicendum, hoc unum animadvertere auditores cupio: tibi cum tertia illa imperii pars obtigiſſet, quæ minime ad bellum gerendum valida ſatis eſſet ac munita; non armis inſtructa; non militaribus copiis; nec ulla rerum aliarum, quæ ad tantum bellum largiſſime ſuppetere oportebat: præterea, cum ne fratres quidem tui, quibuscunque tandem de cauſis, ullis te ad hoc bellum præſidiis ſublevarent. Nec unus inveniri tam impudens aut invidus calumniator poteſt, qui non pacis cum illis & concordiæ cauſam te fuiſſe præcipue fateatur. Cum vero bellum ipſum per ſe arduum eſſet ac difficile; tum milites in illa rerum mutatione tumultuabantur: qui ſe veterem ducem deſiderare clamabant, vobis porro imperare volebant. Sed & innumeræ aliæ turbæ ac moleſtiæ, quæ emergebant undique, conficiendi belli ſpem difficiliorem reddebant; præſertimque Armenii veteres fœdi; qui & a ſe invicem diſſidebant, & non minima ſui parte ad Perſas defecerant,

rant, ac finitimos imperii noſtri limites latrociniis vexabant. Jàm quæ præſenti in rerum ſtatu unica ſalutis ratio eſſe videbatur, ut earum adminiſtrationem capeſſeres ipſe, ac conſilio provideres; hoc tibi hactenus non licebat, quod in Pannonia transigendis cum fratribus pactionibus eſſes impeditus. Quas ita præſens ipſe compoſuiſti, nullam ut eis conquerendi occaſionem relinqueres. Verum pene ipſum geſtarum rerum initium prætermiſi; quod vel cæteris omnibus præſtantius eſt, vel cum præſtantiſſimis meriro comparandum. Erenim qui de tanti momenti negotiis conſultaret, eundem nihilo inferiores ruliſſe partes videri ſibi, ex eo quod plus habere fratribus ſuis concederet, maximum illud moderati arque excelſi animi indicium eſſe poteſt. At nunc ſi quis centum talentorum patrimonium cum fratribus dividens, aut, ſi libet, ducentorum, unica mina cæteris minus acceperit, idque patienti animo ferat, & exiguam hanc pecuniam cum pace ac concordia commutatam velit; honore ac commendatione dignus habeatur, perinde ut homo minime cupidus, ac conſultus, &, ur uno verbo dicam, vir probus atque honeſtus. Quæ cum ita ſint, age qui de orbis terrarum imperio tam generoſum ac moderatione plenum conſilium ceperit, ut concordiæ ac communis Romanorum inrer ſe pacis atque otii ſtudio, cum majorem ſibi ex cura ac ſollicitudine laborem imponeret, tum fructibus imperii ac vectigalibus ſponte cederet, quantis eum laudibus dignum eſſe judicabimus? Neque vero hoc loco dici poteſt, honeſtum quidem hoc conſilium, ſed nequaquam utile fuiſſe. Primum quia nihil mea quidem ſententia utile eſſe poteſt, quod non idem honeſtum quoque ſit. Deinde ſi quis ipſum per ſeſe utile velit expendere, ita de eo judicet, ut non ad pecunias reſpiciat, aut prædiorum reditus enumeret; ut avari ſenes a Comicis in theatrum producti faciunt: ſed imperii potius amplitudinem ac dignitatem animadvertat. Etenim ſi de limitibus ac ter-

A ὁ Φαύλη Πέρσαις προσθέμενοι, τὴν ὅ-
μορον σφίσι λῃσαῖς κατατρέχουλες·
καὶ ὅπερ ἐν τοῖς παρῶσιν ἐφαίνελο μόνον
σωτήριον, τό σε τ" πραγμάτων ἔχε- χ. προσ-
σθαι, καὶ βυλεύεσθαι, τέως οὐχ ὑπῆρχε, των
διὰ τὰς πρὸς τὰς ἀδελφὰς ἐν Παιονίᾳ
συνθήκας. ἃς αὐτὸς παρὼν ἔτω διώ-
κησας, ὡς μηδεμίαν ἀφορμὴν ἐκείνοις
παρασχεῖν μέμψεως. Μικρᾷ με ἔλα-
θετ πράξεων ἀρχὴ διαφυγοῦσα καλ-
λίων ἁπασῶν, ἢ ταῖς καλλίσαις ἐξίσης
B θαυμασή. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τοσούτων πρα-
γμάτων βυλευόμενον μηδὲν ἐλατ ̃ον
δοκεῖν, εἰ τοῖς ἀδελφοῖς" ἐκὼν ἔχειν τὸ χ. τὸ
πλέον συγχωροίης, σωφροσύνης κ με- πλέον
γαλοψυχίας μέγιστον ἂν εἴη σημεῖον. ἐκὼν
Νῦν ὅ εἰ μέν τις τὴν πατρῴαν ὐσίαν συγχ.
πρὸς τὰς ἀδελφὰς νεμόμεν ̃ ἑκατὸν
ταλάντων, κείσθω ὅ εἰ βύλοιτο τοσούτων
ἄλλων· εἶτα ἔχων μνᾶς ἐλατ ̃ον, ἠγά-
πησε" δὴ, κ μικρᾷ παντελῶς ἀργυρίῳ χ. ἀλ
τὴν πρὸς ἐκείνυς ὁμόνοιαν ἀνταλλαξά-
μεν ̃, ἐπαίνων ἂν ἐδόκ ̃ κ τιμῆς ἄξιος,
C ὡς χρημάτων κρείττων, ὡς εὔβυλος φύ-
σ ̃· ξυνελόντι ὅ εἰπεῖν, ὡς καλὸς κἀγα-
θός. Ὁ" δὴ ὑπὲρ τ τ ὅλων ἀρχῆς ἔτω χ. δ
μεγαλοψύχως καὶ σωφρόνως δοκῶν
βεβυλεῦσθ ̃, ὡς τ μὲν ἐκ τ ἐπιμελείας
αὐτῷ μείζονα" προσθεῖναι πόνον, τ ὅ ἐκ χ. μὴ
τ ἀρχῆς πρόσοδον ἐκὼν ὑφίεσθ ̃ ὑπὲρ πρ.
ὁμονοίας, καὶ τ πρὸς ἀλλήλυς Ῥωμαίων
ἁπάντων εἰρήνης, πόσων ἐπαίνων ἄξιον
κρίν ̃ τις; Οὐ μὴν ὐδὲ ἐκεῖνο λέγειν ἔνε-
D σιν ἐνταῦθα, ὡς" καλῶς μὲν ἀλυσιτε- χ. καλ
λὲς μὲν γὰρ ὐδὲν, ὅτι μὴ τὸ αὐτὸ κ κα-
λὸν ἔμοιγε Φαίνελαι. Ὅλως δὲ ἔστινι
καθ" αὑτὸ τὸ συμφέρον ἐξετάζειν δο- χ. αὐτ
κεῖ, κρινέτω, μὴ πρὸς ἀργύριον σκοπῶν·
" μὴ προσόδους χωρίων ἀπαριθμούμε- χ. μὲ δ
ν ̃· καθάπερ οἱ Φιλάργυροι γέροντες
ὑπὸ τῶν κωμῳδῶν ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐλκό-
μενοι· ἀλλὰ πρὸς τὸ μέγεθ ̃ τῆς ἀρ-
χῆς, καὶ τὴν ἀξίωσιν. Φιλονεικῶν μὲν

γρ. δύο μὲν ὡς ἔχ. γρ. ἀπείη. γρ. δὲ τῷ.

ὑπὲρ τῶν ὁρίων, καὶ δυσμενῶς ἔχων. ἐκείνων ἂν ἦρξε μόνων ὧν ἔλαχεν, εἰ καὶ πλέον ἔχων ἀπῄει· ὑπερορῶν δ', καὶ τ μικρῶν καταφρονήσας. ἦρχε μὲν ἁπάσης μ τῶν ἀδελφῶν τῆς οἰκουμένης· ἐπεμελεῖτο δὲ τ̃ λαχόντ μέρους· ἀπολαύων μὲν τελείας τ τιμῆς· μελέχων δ' ἔλαττον τῶν ἐπ' αὐτῇ πόνων. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων, καὶ αὖθις ἐξέσαι διὰ μακροτέρων δηλῶσαι. Ὅπως δὲ τ πραγμάτων ἐπεμελήθης, τοσούτων κύκλῳ περισάντων μ τὴν τ̃ πατρὸς τελευτὴν κινδυνώδων, καὶ παντοδαπῶν θορύβ πραγμάτων, πολέμου γενναίου, πολλῆς καὶ ἀδρομῆς, συμμάχων ἀποστάσεως, στρατοπέδων ἀταξίας, ὅσα ἄλλα τότε δυσχερῆ κατελάμβανον, ἴσως ἤδη διελθεῖν ἄξιον. Ἐπειδὴ γάρ σοι τὰ τῶν συνθηκῶν μ τ ἀδείας ὁμονοίας διῴκηλο, παρῆν δὲ ὁ καιρὸς τοῖς πράγμασιν ἐπιτάττων βοηθεῖν κινδυνεύουσι, πορείας μὲν τάχ χρησάμεν, ἀθρόως ἐκ Παιόνων ἐν Σύροις ὤφθης, ὐδὲ τ λόγῳ δεῖξαι ῥᾴδιον. ἀρκεῖ δὲ τοῖς ἐγνωκόσιν ἡ πεῖρα. γρ. ὅπως μοι

Ὅπως δὲ πρὸς τὴν παρουσίαν τὴν σὴν ἀθρόως ἅπαντα μεταβαλόντα, καὶ μετασάντα πρὸς τὸ βέλτιον ὐ μόνον τῶν ἐπικρεμασθέντων ἡμᾶς ἀπήλλαξε Φόβων, ἀμείνους δὲ τὰς ὑπὲρ τῶν μελλόντων παρέσχεν ἐλπίδας, τίς ἂν ἀρκέσειε τῶν ἁπάντων εἰπεῖν; Τὰ μὲν τῶν στρατοπέδων πλησίον γενομένῳ μόνον, ἐπέπαυτο τ ἀταξίας, καὶ μεθειστήκ πρὸς κόσμον· Ἀρμενίων δὲ οἱ προσθέμενοι τοῖς πολεμίοις εὐθὺς μετέστησαν, σῷ μὲν τὰς αἰτίας τ Φυγῆς τ̃ τῆς χώρας ἐκείνης ἄρχοντι παρ' ἡμᾶς ἐξαγαγόντ· τοῖς Φυγᾶσι δὲ τὴν ἐς τὴν οἰκείαν πάθοδον ἀδεᾶ παρασκευάσαντ. Οὕτω δὲ φιλανθρώπως τοῖς τε παρ' ἡμᾶς ἀφικομένοις ἄρτι χρησαμένῳ, καὶ τοῖς ἐκ τ Φυγῆς μετὰ τ̃ γρ. μαπρῶ τὰς

minis conrentioſe pugnaſſet, & inimicus eſſet, tametſi plus aliquid poſſideret, nihilominus in eos ſolum, quos ſortitus eſſet, imperium haberet. Cum autem ea conrempſiſſet, ac nihili exigua illa feciſſet, ita totius orbis rerrarum imperium cum frarribus adeptus eſt, rur ejus duntaxat partis, quam ſibi ſors attribuerat, curam capeſſeret. Quare id conſecutus eſt, ur una & integro honore perfrueretur, & de iis laboribus minus caperet, qui cum eo honore conjuncti ſunt. Verum de his alias irerum copioſius diſputandi locus erit. Nunc illud oratione perſequendum eſt, quomodo te in hac rerum adminiſtratione geſſeris, cum poſt parris tui obitum tanta ramque varia undique te pericula circumſtarent; negotiorum tumultus ac moleſtiæ; bellum grave ac difficile; hoſtium incurſiones; ſociorum defectio; ſeditio caſtrenſis; cæteraque, quæ per illud tempus moleſta ac difficilia contigerunt. Igitur rebus a te omnibus cum fratribus tuis concordiſſime rransactis, cum jam adeſſet rempus illud, quod periclitanti rerum ſtatui præſens a te ſubſidium flagitarer, tum illam vero tuam in itinere conficiendo celeritatem, qua ex Pæonia profectus repente in Syria conſpectus es, verbis explicare difficile eſt; & iis, qui compertum hoc habent, experientia ipſa ſufficier. Quemadmodum vero ſtatim ad tuam præſentiam converſa ac mutata in melius omnia, non modo ab imminenti nos terrore liberarunt; ſed commodiorem quoque ſpem nobis futuri remporis attulerunt, quisnam ex omnibus dicendo ſatis aſſequetur? Nam caſtrenſes illi tumultus, cum jam in propinquo ſolum eſſes, compreſſi penitus fuerant, & ad ordinem ſuum univerſa redierant. Ex Armeniis vero qui ſe ad hoſtes adjunxerant, ad te illico reverſi ſunt: cum & eos, ab quibus is, qui provinciæ imperabat, fugere erat compulſus, ad nos adduxiſſes: & iis, qui fugerant, rutum in patriam ac ſine fraude reditum comparaſſes. Itaque cum adeo humaniter eos tractaſſes, qui ad nos ſe nuperrime contulerant, & benigne cum

iis

iis egisses, qui cum duce suo redierant; illi, quod antehac defecerant, magnopere deplorabant; alii præsentem conditionem priori potentiæ præferebant. Ac qui prius profugerant, ut moderate se gererent, reipsa factisque edoctos se esse dicebant; alii quod non defecissent, dignis se præmiis affectos profitebantur. Tanta porro in eos, qui reversi erant, beneficia atque honores contulisti, nihil ut inimicissimis sibi, qui & fortunati erant & merito in honore habebantur, inviderent. His eum in modum brevi tempore constitutis, ac latronibus, qui ex Arabia grassabantur, in hostes ipsos per legatos conversis, quæ ad bellum opus erant comparare cœpisti. De quo pauca antea breviter dicenda sunt. Nam cum hactenus pax militum labores minueret, & eos, qui publica obirent munera, subleva ret; bellum autem pecunias, & annonam, & impensas admodum ingentes exigeret; præque iis omnibus robur ac fortitudinem militum, & armorum usum atque experientiam; nec eorum tamen fere quicquam suppeteret, hæc tu excogitasti per temet ac constituisti. Imprimis ætatem illam, quæ ad militiam forte conscripta fuerat, laborum exercitatione confirmasti: tum equestres copias hostilium similes conflasti: pediti laboris assiduitatem imposuisti. Atque hæc non verbis tantum atque imperio præstans, sed meditans atque exercens ipse; & quod agendum foret, factis ipsis & exemplo demonstrans, bellorum illos subinde artifices reddidisti. Pecuniarum vero comparandarum eam rationem iniisti, non ut augeres tributa, vel descriptas pensitationes (quod olim ab Athenienſibus factum est) duplo, vel eo etiam amplius, majores indiceres; sed antiquis contentus, ac jam receptis (nisi forte ad breve aliquod tempus gravioris aliquanto sumptus obeundæ functiones erant) in ea rerum omnium copia milites habuisti,

A σφῶν ἄρχοντ' κατελήλυθόσι πράως ὁμιλοῦντ'. Οἱ μὲν ὅτι κ πρότερον ἀπέσησαν, αὐτὰς ἀπωλοφύραντο· οἱ δὲ τ παρεῖσαν τύχην τ πρόσθεν ἠγάπων μᾶλλον δωσατείας. καὶ οἱ μὲν φεύγοντες ἔμπροσθεν ἔργῳ σωφρονεῖν ἔφασαν ἐκμαθεῖν· οἱ δ' τὰ μὴ μέλασῆναι τ ἀμοιβῆς ἀξίας τυγχάνειν. Τοσαύτη δ' ἐχρήσω περὶ τὰς κατελθόντας ὑπερβολῇ δωρεῶν καὶ τιμῇ, ὥστε μηδὲ τοῖς ἐχθίσοις σφῶν εὖ πράττουσι, καὶ τὰ εἰκότα τιμωμένοις ἄχθεσθαι, μηδὲ βασκαίνειν. Ταῦτα δὲ ἐν βραχεῖ κατασησάμεν', καὶ τὰς ἐξ' Ἀραβίας λῃσὰς ἐπὶ τὰς πολεμίας ταῖς πρεσβείαις τρέψας ἐπὶ τὰς τὰ πολέμια παρασκευὰς ἦλθες. Ὑπὲρ ὧν ὀ χείρων ἐν βραχεῖ προειπεῖν· Τῆς γὰ εἰρήνης τῆς πρόσθεν τοῖς μὲν στρατευομένοις ἀνείσης τὰς πόνους, τοῖς λειτουργοῦσι δὲ κακοτέρας παρασχούσης, τὰ πολέμου δὲ χρημάτων, καὶ σιτηρεσίων, κ χορηγίας λαμπρᾶς δεομένων· πολὺ δὲ πλέον ἰσχύ', καὶ ῥώμης, κ τ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐμπειρίας τῶν στρατευομένων, ὑπάρχοντ' δὲ ὀλίγους σχεδὸν τῶν τοιούτων, αὐτὸς ἐξεύρες κ κατέσησας· τοῖς μὲν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι λαχοῦσιν ἀποδείξας τῶν πόνων μελέτην· παραπλησίαν δὲ τοῖς πολεμίοις ἱππικὴν κατασησάμεν' δύναμιν, τῷ πεζῷ ἃ ἐπιτάξας τῶν πόνων ἔχεσθαι· κ ταῦτα ὀ ῥήμασι μόνον, ὀδὲ ἐξ ἐπιάγματ', μελετῶν δὲ αὐτὸς, καὶ σωσασκήμεν', κ δεικνύων ἔργῳ τὸ πρακτέον, πολέμων ἐργάτας ἄφνω κατέσησας. Χρημάτων δὲ ἐπενόεις πόρους, ὐκ αὔξων τὰς φόρους, ὀδὲ τὰς σωτάξεις· καθάπερ Ἀθηναῖοι πρόσθεν, εἰς τὸ διπλάσιον, ἢ καὶ ἐπὶ πλέον κατέσησας· ἐμμένων δ' οἶμαι τοῖς ἀρχαίοις. πλὴν εἴπερ πρὸς βραχύ, καὶ πρὸς " εὔκαιρον ἐχρῆν αἰσθέσθαι δαπανηρότερον τῶν λειτουργημάτων· ἐν τοσαύτῃ τὰς στρατευομένας ἧγες

B

C

D

γρ. Λιβυαβίας

γρ. ἄκαιρον

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ἀφθονίᾳ, ὡς μήτε ὑβρίζειν τῷ κόρῳ, μήτε ὑπὸ τ ἐνδείας πλημμελεῖν ἀναγκαθῆναι. Ὅπλων ϑ καὶ ἵππων παρασκευὴν, καὶ νεῶν τ ποταμίων, καὶ μηχανημάτων, καὶ τ ἄλλων ἀπάντων τὸ πλῆθος σιωπῇ κατέχω. Ἐπεὶ δὲ τὰ τ παρασκευῆς τέλος εἶχε, καὶ ἔδει χρῆσθαι τοῖς προῤῥηθεῖσιν εἰς δέον, ἐξευγνύτο μὲν ὁ Τίγρης σχεδίᾳ πολλάκις· ἤρθη ϑ ἐπ' αὐτῷ Φερσικὰ· καὶ τ πολεμίων οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἀμυνᾶσθαι τῇ χώρᾳ προσβαλούσῃ· πάντα ϑ παρ' ἡμᾶς ἤγετο τὰ ἐκείνων ἀγαθά· τ μὲν οὐδὲ εἰς χεῖρας ἰέναι τολμώντων· τ ϑρασυνομένων δὲ παρ' αὐτὰ τ τιμωρίαν ὑποσχόντων. τὸ μὲν δὴ κεφάλαιον τ εἰς τ πολεμίαν εἰσβολῶν τοιοῦτον. Καθέκαστον γὰρ ἐπεξιέναι τίς ἂν ἀξίως ἐν βραχεῖ λόγῳ δυνηθείη, τ μὲν τὰς συμφορὰς, τ δὲ τὰς ἀνειρείας ἀπαριθμούμενος; Τοσοῦτον δὲ ἴσως εἰπεῖν οὐ χαλεπὸν, ὅτι πολλάκις τ ποταμὸν ἐκεῖνον περαιωθεὶς ξὺν τῷ στρατεύματι, καὶ πολλὰ ἐν τῇ πολεμίᾳ τρόπαια στήσας χρόνον, λαμπρὸς ἐπανήεις τοῖς τροπαίοις· τὰς διά σε πόλεις ἐλευθέρας ἐποίει, καὶ χαίρουσαν ἐφ' εἰρήνην, καὶ πλοῦτον, πάντα ἀθρόως τὰ ἀγαθά· καὶ τ πάλαι ποθούμενον διδοὺς ἀπολαύειν, νίκης καὶ τ βαρβάρων, τροπαίων ἐγειρομένων καὶ τ Παρθυαίων ἀπιστίας, καὶ ἀνανδρείας, καὶ δειλίας· ὧν τὸ μὲν ἐπεδείξαντο τὰς σπονδὰς λύσαντες, καὶ τ εἰρήνην συγχέαντες τὸ ϑ, μὴ τολμῶντες ὑπὲρ τ χώρας καὶ τ φιλτάτων ἀμύνεσθαι.

Ἀλλ' ὅπως μή τις ὑπολάβῃ με τούτων μὲν ἡδέως μεμνῆσθαι τῶν ἔργων, οἰκείων ϑ ἐκεῖνα, περὶ ἃ καὶ τοῖς πολεμίοις πολεμεῖσθαι παρέσχεν ἡ τύχη, μᾶλλον ϑὴ χώρᾳ τὴν ἐκ δικαίου προσλαβοῦσα ῥοπὴν, ὡς αἰσχύνην ἡμῖν, ἐχὶ δὲ ἔπαινον καὶ τιμὴν φέρουσα, καὶ ὑπὲρ τούτων πειράσομαι δηλῶσαι διὰ βραχέων, ὡ πρὸς τὸ λυσιτελέσαλον ἐμαυτῷ

χ. ἱππέων

χ. Τίγρις χ. ἠρίφη

χ. καθικ. ἐπιξ.

χ. ἢ τῶν

ut neque ſatietate inſolentes eſſent, neque inopia quidpiam peccare cogerentur. Nam illum armorum atque equorum apparatum, illam fluviatilium ſcapharum atque machinarum, aliorumque hujus generis copiam ſilentio prætermitto. Omnibus itaque comparatis, cum ea, quæ ante dixi, ad opus jam adhibenda eſſent, tum quidem Tigris ponte ex ratibus facto conſterni ſæpius, excitari ad eum caſtella, hoſtium nemo vaſtatis agris, ac populatis ſuccurrere, omnia illorum ad nos agi ferrique commoda; aliis ne congreſſum quidem ſuſtinentibus; qui vero audaciores eſſent cæteris ſuæ temeritatis pœnas illico reportantibus. Hæc tua ſummatim fuit in hoſtilem agrum irruptio. Quis enim ſingula brevi oratione comprehendat, ut illorum calamitates, horum decora ac præclare geſta percenſeat? Verum illud dicere fortaſſis non difficile poſſumus, cum tu flumen illud ſæpe cum exercitu trajeciſſes, ac diu in hoſtili regione permanſiſſes, illinc perpetuo tropæis inſignitum decoratumque rediiſſe, civitates tuo beneficio liberas obeuntem, atque illis pacem & opes ac bonorum genera omnia conciliantem, nec non earum rerum, quæ jamdudum optatæ erant, fructum largientem, victoriæ nimirum adverſus barbaros, & tropæorum, quæ de Parthorum perfidia ſimul ac timiditate ſunt erecta. Quarum alteram in diſſolvendo fœdere, ac violanda pace præ ſe tulerunt; alteram in eo, quod agrum ſuum, quæque ſibi chariſſima erant, propugnare non ſunt auſi.

Verum ne quis iſtiusmodi me facinorum recordari libenter exiſtimet, reformidare autem illa, ac prætermittere, in quibus ſuperiores partes hoſtibus fortuna conceſſit, vel locus ipſe potius cum opportunitate temporis conjunctus; quaſi hæc ad ignominiam noſtram, non prædicationem ac gloriam pertineant;, age paucis ea quoque cujusmodi fuerint, declarare conten-

rendam: non ut ad id, quod commodissimum sit, orationem meam accommodem; sed ut veritatem in omnibus amplectar. A qua si quis aberret sponte, turpissimæ adulationis notam effugere non potest; & hoc insuper iis, quos collaudat, tribuit, ut ne in cæteris quidem pro merito commendari videantur. Id quod ne nobis eveniat, operam adhibebimus: atque ipsa per se declarabit oratio, num veritati nusquam mendacium anteponat. Igitur Barbarorum successum maximum scio habituros omnes illud prælium, quod ad Singara gessimus. Ego vero pugnam istam communes utrisque castris attulisse calamitates; virtutem porro tuam illorum fortuna præstantiorem ostendisse, non immerito sane dixerim; præsertim cum exercitu uteretur illa insolenti ac temerario, nec tempestatis incommodis, ac vehementiæ caloris, æque ut illi, consuefacto. Sed quemadmodum singula se habuerint, exponam. Fervebat tum adhuc summa vis æstatis, & legiones in unum multo ante meridiem cogebantur. Stupebat hostis dispositionem nostrorum, ac tranquillitatem, & ordinem, cum ipse miranda esse multitudine videretur. Nemo interim pugnam ac certamen inchoabat: quod hi cum tam paratis atque instructis copiis manum conserere formidarent; illi, donec ab aliis initium pugnandi fieret, expectarent: ut in omnibus propugnare ac tueri se potius, quam post initam pacem priores bellum aggredi monstrarent. Postremo qui Barbarorum illis copiis præerat imperator, suorum militum clypeis sublatus, ac nostrorum instructam aciem conspicatus, quam subito commutatus fuit! aut cujusmodi in voces erupit! Proditum enim se esse vociferans, ac belli suasores atque autores accusans, fugiendum quam celerrime judicabat: idque unum saluti sibi ac præsidio futurum, si mature transire fluvium posset; qui terminus jam olim regionem nostram ab illorum finibus separabat. Hæc ille secum cogitans, primus receptui signum dedit, paulatimque

A τὰς λόγας πλάτλων· τὴν ἀλήθειαν δὲ ἀγαπῶν ἐν πᾶσιν. ἧς εἴτις ἑκὼν ἁμαρτάνοι, τὴν ἐκ τ κολακεύειν αἰσχύνην ὑδαμῶς ἐκφεύγοι· προσίθησι δὲ τοῖς ἐπαινεμένοις τὸ δοκεῖν μήθ' ὑπὲρ τ ἄλλων εὖ ἀκούειν κ τὴν ἀξίαν. ὃ παθεῖν εὐλαβησόμεθα. δείξει δὲ ὁ λόγ⊙ αὐτὸς, εἰ μηδαμῶ τὸ ψεῦδ⊙ πρὸ τ ἀληθείας τέλμηκεν. Οὐκοῦν εὖ οἶδα, ὅτι πάντες ἂν μέγιστον φήσαιεν πλεονέκτημα τ βαρβάρων τ πρὸ τ ΣιγγάB ρων πόλεμον. Ἐγὼ δὲ ἐκείνην τὴν μάχην ἴσα μὲν ἐνεγκεῖν τοῖς στρατοπέδοις τὰ δυσυχήματα· δεῖξαι δὲ τὴν σὴν ἀρετὴν περιγενομένην τ ἐκείνων τύχης φαίην ἂν εἰκότως· καὶ ταῦτα στρατοπέδῳ χρησαμένην θρασεῖ, καὶ τόλμῃ, κ πρὸς τὴν ὥραν, καὶ τὴν τ πνίγους ῥώμην οὐχ ὁμοίως ἐκείνοις σωιήθη. ὅπως δὲ ἕκαστον ἐπράχθη διηγήσομαι. Θέρ⊙ μὲν γὰρ ἦν ἀκμάζον ἔτι· σωιὴ δὲ ἐς ταυτὸν τὰ στρατόπεδα πολὺ πρὸ τ μεC σημβρίας· ἐκπλητόμενοι δὲ οἱ πολέμιοι τὴν εὐταξίαν, τὴν ″ ἡσυχίαν, κ τ κόσμον, αὐτοὶ δὲ πλήθ⊙ θαυμασοὶ φανέντες· ἤρχετο μὲν ″ ὑδεὶς τ μάχης, τ μὲν εἰς χεῖρας ἰέναι πρὸς ἄτω παρεσκευασμένην δυνάμιν οὐκνέντων· τ δὲ περιμενόντων ἐκείνους ἄρχειν, ὅπως ἀμυνάμενοι μᾶλλον ἐν πᾶσιν, ἐχὶ δὲ αὐτοὶ πολέμιι μετὰ τὴν εἰρήνην ἄρχοντες φανεῖεν· Τέλ⊙ ὃ τ βαρβαρικῆς ἐκείνης δυνάμεως ἡγεμὼν, μέσ⊙ ἀρθεὶς ὑD πὲρ τ ἀσπίδων, καὶ καταμαθὼν τὸ πλῆθ⊙ ἐν τάξι, οἷος ἐξ οἵου γέγονε, κ ποίας ἀφνεὶς φωνὰς, προδεδόσθαι βοῶν, κ τὰς ὑπὲρ τ πολέμι πεισανῖας αἰτιώμεν⊙, φεύγειν ὤετο χρῆναι διὰ τάχους, κ τοῦτο μόνον οἱ πρὸς σωτηρίαν ἀρκέσειν, εἰ φθήσεται τ ποταμὸν διαβῆναι, ὅσπερ ἐσὶ τ χώρας ἐκείνης πρὸς τὴν ἡμετέραν ὅρ⊙ ἀρχαῖ⊙. Ταῦτα διανοηθεὶς ἐκεῖν⊙, πρῶτ⊙ ἐπὶ πόδα σημανῶ τὴν ἀναχώρησιν· καὶ κατ' ὀλίγον ″ προσι-

χ. καὶ τ κόσμου καὶ τὴν ἡσυχίαν χ. δὲ εἰς

χ. προσπτηθεὶς

θεὶς τῷ τάχει, τέλος ἤδη καρτερῶς ἔφευγεν, ἔχων ὀλίγας ἱππέας ἀμφ' αὐτὸν, τὴν δύναμιν ἅπασαν τῷ παιδὶ, καὶ τῷ πιστάτῃ τῶν φίλων ἐπιτρέψας ἄγειν. Ταῦτα ὁρῶντες τὸ στράτευμα, καὶ χαλεπαίνοντες, ὅτι μηδεμίαν ὑπέσχον τῶν τετολμημένων τὴν δίκην, ἐβόων ἄγειν ἐπ' αὐτὰς, καὶ κελευόντων μένειν, ἀχθόμενοι μετὰ τῶν ὅπλων ἔθεον ὡς ἕκαστος εἶχε ῥώμης τε καὶ τάχους· ἀπειροι μὲν ὄντες αὐτοὶ τέως τῆς σῆς στρατηγίας, εἰς ἣν τὴν ἡλικίαν ὁρῶντες, ἄμεινον αὐτῶν τὸ συμφέρον κρίνειν ἤτλουν ἐπίστευον· καὶ τὸ πολλὰς συγκαλεργάσθαι τῷ πατρὶ τῷ σῷ μάχας, καὶ κρατῆσαι πανταχῇ τῆς δοκεῖν ἀήττητοι εἶναι σωηγωνίζετο. Τούτων ἓν ἡδονὴς ἔλαττον τὸ Παρθυαίων δὲ παρεσκεύασεν οὐχ ὡς ἀγωνισομένους πρὸς τοὺς ἄνδρας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν χώραν αὐτήν. κἂν εἴτι μεῖζον ἔξωθεν προσπίπτοι, καὶ τοῦτο πάντως κρατήσουσιν. Ταχέως οὖν ἑκατὸν μετὰ ξυσάδια δραμόντες ἐφικέσθαι ἤδη Παρθυαίοις εἰς τὸ τεῖχος καταφεύγουσιν, ὃ πρότερον ἤδη πεποίητο σφίσιν ὥσπερ στρατόπεδον. ἑσπέρα δὲ ἦν λοιπὸν, καὶ ὁ πόλεμος αὐτόθεν ξυνερρήγνυτο· καὶ τὸ μὲν τεῖχος αἱροῦσιν εὐθέως τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ κλίναντες· γενόμενοι δ' ἔσω τῶν ἐρυμάτων πολὺ μὲν ἠρίστευον χρόνον, ὑπὸ δὲ δίψους ἀπειρηκότες ἤδη, καὶ λάκκοις ὕδατος ἔνδον ἐντυχόντες, τὴν καλλίστην νίκην διέφθειραν, καὶ τοῖς πολεμίοις παρέσχον ἀναμαχέσασθαι τὸ πλαῖσμα. Τοῦτο τέλος ἐκείνης τῆς μάχης γέγονε, τρεῖς μὲν ἢ τέτταρας ἀφελομένης τῶν παρ' ἡμῶν. Παρθυαίων δὲ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ τρεφόμενον ἀλόντα πρότερον, καὶ τὸν ἀμφ' αὐτὸν παμπληθεῖς σωδιαφθείρασης. Τούτοις δὲ ἅπασι δρωμένοις ὁ μὲν τῶν βαρβάρων ἡγεμὼν ὐδὲ ὄναρ παρῆν· οὐδὲ γὰρ ἐπέσχε τὴν φυγὴν, πρὶν καὶ ναῦται τὸν πολαμὸν

γρ. τὸ πανταχῇ. γρ. ἀήττητοι εἶναι δοκεῖν. γρ. παρεσκεύασεν ὡς Παρθ. δὲ ἐπῆλθε γρ. ἔτι. γρ. αὐτόθεν. γρ. καὶ ἀμύναντες. γρ. εὐτυχ. ἔνδον. f. οὐκ ἐντυχ. γρ. μαχέσασθαι. τὸ πλαῖσμα τῶν τέλος τῆς μάχης ἐκείνης γεγ.

celeritate contenta, demum effuſe fugam arripuit, paucorum equitum ſtipatus præſidio, cum univerſas copias filio, & cuidam ex amicis fideliſſimo, tradidiſſet. Quæ cum exercitus noſter videret, & indigne ferret nullas ab iis facinorum pœnas perſolutas, duci ſe adverſus illos cum clamore poſtulabat. Sed cum imperator manere loco præciperet, quantum quisque viribus ac celeritate valebat, cum armis currere. Etenim quo tu id conſilio faceres, nondum intelligebant; ſed ætate tua duntaxat perſpecta, quid utile eſſet, melius a te dijudicari, quam a ſeipſis, perſuadere ſibi non poterat. Tum quod multa cum parente tuo prælia feliciter confecerant, magnum ad hoc illis momentum afferebat, ut inviĉti eſſe crederentur. Ad hæc non minori quam illa omnia incitamento erat Parthorum præſens ille metus; neque id animo reputabant, non modo ſibi cum viris ipſis, verum etiam cum regione ac ſitu locorum, depugnandum fore; ac ſi quid extrinſecus gravius immineret, ab eo ſe ſine dubio ſuperandos. Itaque cum ad ſextum circiter milliare celerrime perſecuti eſſent, jam Parthos ipſos aſſecuti erant, qui intra caſtellum ſe receperant, quod illi ante caſtrorum inſtar exſtruxerant: jamque adveſperaſcente die, ingens extemplo prælium coortum eſt. Quo cum noſtri caſtello ſubito potiti eſſent, cæſis qui in eo erant omnibus, ubi intra munitiones fuerunt, diu quidem fortiſſime ſeſe geſſerunt: verum cum ſiti deficerent, & ciſternarum intus copiam non haberent, pulcherrimam victoriam peſſumdederunt, ac reſarciendæ cladis facultatem hoſtibus præbuerunt. Hic pugnæ illius exitus fuit, quæ tres e noſtris quatuorve abſtulit, e Parthis vero eum, qui ad capeſſendi regni ſpem alebatur, & captus antea fuerat, atque ex ejus comitatu quamplurimos profligavit. Dum hæc omnia hunc in modum geruntur, interim Barbarorum imperator prælio ne per ſomnium quidem aderat. (neque enim fugam inhibuit ante, quam fluvium a tergo relinqueret) tu

tu vero in armis diem noctemque perſtiti- A ἐποιήσατο· αὐτὸς ᾗ διέμενες ἐν τοῖς ὅ-
ſti; cum vel una cum victoribus victoriæ πλοις δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀπά-
autor eſſes, vel laborantibus præſens ſub- σης, συμμετέχων μὲν τοῖς κρατοῦσι τ̃
ſidium adferres. Itaque virtute tua ac for- "ἀγωνισῶν, τοῖς πονοῦσι ᾗ ἐπαρκῶν διὰ for. ἀγω-
titudine fretus tantum prælium geſſiſti, ut ταχέων. ὑπὸ δὲ τ̃ ἀνδρείας καὶ τ̃ εὐψυ- νισαμέ-
illi ſequenti luce in patriam læti ac præter χίας εἰς τοσοῦτον ἀγῶνα κατέσησας, των
ſpem incolumes redirent; atque etiam ὥσε "τὰς μὲν ἐπὶ τὴν αὐτῶν τ̃ ἡμέρας κ. αὐτὰς
ſaucii ipſi ſequente te e prælio recederent: ἐπιλαβέσης ἀσμένως" ὑποσώζεσθαι, κ. ὑπο-
adeo tutam omnibus pugnam præſtitiſti. σωζέσθ.
Quodnam igitur captum eſt caſtellum? ἀναχωρεῖν δὲ ἐκ τ̃ μάχης ἑπομένου σου,
quænam civitas obſeſſa? quibusnam vero καὶ τὰς τραυματίας· ὥστο τὸ δέον ἅ-
impedimentis potiti ſunt hoſtes, ut poſt B πασιν ἀνῆκας τ̃ Φυγῆς. Ποῖον οὖν ἥλω
bellum efferre ſe ac gloriari poſſent? At e- Φρούριον; τίς δὲ ἑπολιορκήθη πόλις; τί-
nim, dicat aliquis, nunquam hoſtibus in- νων δὲ ἀποσκευῆς οἱ πολέμιοι κρατή-
feriorem diſcedere felix eſſe, ac fortunatum σαντες ἔσχον ἐφ' ὅτῳ σεμνύνοιλ' μ̃ τ̃
videri; verum obſiſtere fortunæ multo eſt πόλεμον; Ἀλλ' ἴσως φήσ τις τὸ μηδέ-
fortius: id quod majoris virtutis indicium πολε τ̃ πολεμίων ἧττον ἔχουλα ἀπελθεῖν
eſt. Ecquis enim gubernator bonus eſt, εὐτυχὲς κ εὔδαιμον" ἡγῇ, τὸ δὲ ἀντι- χ. ἡγεῖτο
qui pacato ac quieto mari navem dirigit, σῆναι τῇ τύχῃ ῥωμαλεώτερον. ὁ κ μεί- δὲ ἀντι-
cum ſumma in alto tranquillitas eſt? aut quis ζον ἀρετῆς ὑπάρχ σημεῖον. Τίς μὲν σῆναι
currus moderator idoneus, qui in plano ὁ ἀγαθὸς κυβερνήτης ἐν εὐδίᾳ τὴν ναῦν
atque æquali ſpatio faciles equos ac tracta- καλευθύνων γαλήνης ἀκριβῶς καλεχό-
biles & celerrimos jungit, & interim ſuam σης τὸ πέλαγος; τίς δὲ ἡνίοχος ἅρ-
C in his artem atque induſtriam oſtentat? μαλος δεξιὸς, ἐν ὁμαλῷ κ λείῳ χωρίῳ
Quanto verò ille præſtantior eſt ſive na- εὐπειθεῖς, κ πρᾴους, καὶ ταχεῖς ἵππους
vis gubernator, qui ingruentem tempe- ζευξάμενος, εἶτα ἐν τούτοις "ἐπιδει- χ. ἀποδειν.
ſtatem præſagiat ac præſentiat, atque ut κνύμενος τὴν τέχνην; Πόσῳ ᾗ "ἄμει- for. ἀμεί-
eam devitet, operam adhibeat; quod ſi ul- νον νεὼς μὲν ἰθυντὴρ, ὃς καὶ τ̃ μέλλοντα νων
lis fortaſſe de cauſſis in illam inciderit, in- χειμῶνα "προμαθεῖν, κ προαισθόμενος, f. προμα-
tegram navem atque incolumem cum one- καὶ πειραθεὶς γε τοῦτον ἐκκλῦναι, εἶτα θεῖν
re ipſo conſervet? ſive currus moderator, δι' ἃς δήποτε οὖν αἰτίας ἐμπεσὼν, κ δι-
qui & contra locorum aſperitatem pugnet, ασώσας ἀπαθῆ τὴν ναῦν αὐτῷ Φόρ-
& equos una transferat, ac ſi qua in re pec- τῳ; ἅρμα δ' ἐπισάτης, ὁ καὶ πρὸς
cent, violenter adigat? Atque, ut uno verbo D χωρίων ἀγωνιζόμενος τραχύτητα, καὶ
dicam, ex eventu fortunaque nullam artem τὰς ἵππους μεταλιθεὶς ἅμα, καὶ βιαζό-
examinare convenit, ſed unamquamque in μενος ἤν τι πλημμελῶσιν; ὅλως δὲ ἀ-
ſeipſa ſpectare. Neque Cleon imperator Ni- δεμίαν ἄξιον τέχνην μ̃ τ̃ τύχης ἐξε-
cia præſtantior eſt, tametſi ad Pylum feliciter τάζειν, ἀλλ' αὐτὴν ἐφ' αὐτῇ σκοπεῖν.
rem geſſerit: neque alius quisquam eorum, οὐδὲ στρατηγὸς ἀμείνων ὁ Κλέων Νικίᾳ,
qui fortuito potius quamcerto animi conſi- ἐπειδὴ" τὸ περὶ τὴν Πύλον ἠτύχησεν· χ. τὰ
lio victoriam reportarint. Ego vero, niſi et- οὐδ' ἄλλος" οὐδεὶς τ̃ τύχῃ μᾶλλον" κρα- χ. οὐδ' ὅς
iam fortunam tuam hoſtium fortuna melio- τουμένων, ἢ γνώμῃ. Ἐγὼ δὲ εἰ μὴ κ τὴν ἀλλ' ὅσον
rem ac juſtiorem, imo omnium mortali- τύχην τὴν σὴν ἀμείνω, καὶ δικαιοτέραν ἢ γνώμῃ
um præſtantiſſimam dicerem, facere huic τ̃ τῶν ἀντιταξαμένων, μᾶλλον δὲ τ̃ς ἁ- κρατίστων.
πάντων ἀνθρώπων κρατίστην φήσαιμι,

γρ. ἀδικεῖν εἰκότως. γρ. τ μὴ πλεονέκτημα.

"ἀδικεῖν εἰκότως δοκοίην," τὴν ὑπαρχοῦσαν τοῖς πολεμίοις αἰσθέσθαι τὸ σχῆσαν τοῖς πολεμίοις αἰσθέσθαι τὸ πλεονέκτημα. χρὴ γὰρ, οἶμαι, τ δικαίως ὑπὲρ τ ῥηθέντων κρίνοντα, τὸ μὲν ἐλάττωμα τῇ δ πύγχυσι ἀναπαγωνίσῳ ῥώμῃ λογίζεσθαι τὸ ἴσον καλασῆσαι τὰς πολεμίους ταῖς συμφοραῖς, τ σῆς ἀρετῆς ἔργον ὑπολαβεῖν· τὸ δ τ μὲν οἰκείων αἰσθέσθαι συμφορῶν, ἀγνοῆσαι δὲ τὰ κατορθώματα, τῆς ἀγαθῆς τύχης ἔργον λογίζεσθαι.

A injuriam merito viderer, quæ omnem ejus rei sensum, in qua superiores essent, hostibus ademerit. Etenim qui sincere de iis, quæ hactenus dicta sunt, judicare velit, par est ea, quæ nostris parum feliciter cesserint, inexpugnabili cuidam caloris vehementiæ tribuere; quod vero in æqualem calamitatem hostes conjeceris, id virtute tua factum arbitrari; quod denique offensiones suas animadverterint, secundas res ignoraverint, id vero felici quadam sorte concessum putare.

Ἀλλ' ὅπως μὴ μακρότερον περὶ τῶν λέγων, τ ὑπὲρ τ μειζόνων καιρὸν ἀναλώσω, πειράσομαι λοιπὸν τὸ μὴ τοῦτο περισὰν ἡμᾶς τ πραγμάτων πλῆθος, καὶ τ κινδύνων τὸ μέγεθος, καὶ ὅπως ἅπασιν ἀντισχὼν τυράννων μὲν πλῆθος, Βαρβάρων δ' ἐτρέψω δυνάμεις. Ἦν μὲν γὰρ ὁ χειμὼν ἐπ' ἐξόδοις ἤδη, ἕκτον πως μάλιστα μετὰ τ πόλεμον ἔτος, ὃ μικρῷ πρόσθεν ἐμνήσθην. ἦκε δὲ ἀγγέλλων τις, ὡς Γαλατία μὲν συναφεῖσα τῷ τυράννῳ, ἀδελφῷ τῷ σῷ ἐβούλευσέ τε, καὶ ἐτέλεσε τ φόνον· εἶτα ὡς Ἰταλία καὶ Σικελία καθεῖληπται· τὰ δὲ ἐν Ἰλλυριοῖς στρατόπεδα ταραχώδως ἔχοι, καὶ βασιλέα σφῶν ἀπέδειξε τ τέως στρατηγόν, ἀνθίστασθαι ἐθέλοντα πρὸς τὴν ἅμαξαν δοκοῦσαν τ τυράννων φορᾶν. ἱκέτευε δ' αὐτὸς ὅτῳ χρήματα πέμπειν, καὶ δυνάμιν τὴν βοηθοῦσαν, σφόδρα ὑπὲρ αὐτῶ δεδιὼς καὶ τρέμων, μὴ πρὸς τ τυράννων καταληθείη. Καὶ τέως μὲν ἐπηγγέλλετο τὰ προστάττοντα δράσειν, ὡδαμῶς" αὐτὸν ἀξιῶν τ ἀρχῆς, ἐπίτροπον δὲ, οἶμαι, τοῦσὸν καὶ φύλακα παρέξειν ἐπαγγελλόμενος. ἔμελλε δὲ οὐκ εἰς μακρὰν ἄπιστος φανεῖσθαι, καὶ δίκην" ὑφέξειν, καὶ φιλανθρωπον. Ταῦτα πυθόμενος οὐκ ὤιου δεῖν ἐν ῥᾳστώνῃ πολλῇ τ χρόνον ἀναλίσκειν μάτην. Ἀλλὰ" τὰς ἐπὶ Συρίᾳ πόλεις μηχανημάτων καὶ φρουρᾶς, καὶ σίτου, καὶ τ ἄλλης παρασκευῆς ἁπάσης ἐμπλήσας, καὶ ἀπὸν ἀρ-

γρ. βοηθήσασαν. γρ. αὐτὸν. γρ. ὑφέξειν. μέλλε καὶ γρ. τὰς μὴ ἐπὶ τῇ Συρ.

B Verum ne si longius in illis hæream, de majoribus rebus dicendi mihi tempus eximam; deinceps subsecutam negotiorum molem ac periculorum multitudinem aggrediar, ac quemadmodum tete omnibus opponens, tyrannorum multitudinem & Barbarorum copias in fugam conjeceris. Exeunte jam hyeme, sexto circiter anno post bellum illud, de quo paulo ante dixi, nunciatum est, Galliam una cum tyranno defecisse, ac fratri tuo insidias struxisse, cæ-
C demque perpetrasse: Italiam ac Siciliam occupari: legiones, quæ in Illyrico erant, seditionibus concitari, ducemque suum imperatorem creasse; qui quidem adversus invictam, ut quidem videbatur, tyrannorum vim ac potentiam volebat resistere: ideoque pecunias ad se mitti cum subsidiariis copiis petebat, quasi magnopere sibi metuens, ne in tyrannorum potestatem venirent. Interim mansurum se in officio promittebat, minime sibi imperium
D arrogans, sed curatorem se, opinor, illius fidelem ac custodem fore demonstrans. Sed non multo post perfidiam suam proditurus erat, ac pœnas daturus. Quibus omnibus cognitis, non in otio frustra consumendum tibi esse tempus existimasti. Verum cum Syriæ urbes machinis, præsidiis, frumento, reliquoque omni apparatu compleviſſes, etiamsi absens fores, putasti satis te ei parti Reipublicæ provi-

disse;

disse; ipse expeditionem adversus tyrannos comparasti. At Persæ ex illo tempore occasioni præstolantes, tanquam primo impetu Syria potituri, delectu omnis ætatis habito, & sexus, ac conditionis, in nos irrumpunt: cum nimirum viri, adolescentes, senes, ac mulierum & servilis generis multitudo, non modo bellicorum ministeriorum gratia, verum etiam ad pompam luxumque sequerentur. Sic enim parati animo veniebant, quasi occupatis oppidis, ac regione omni longe lateque in potestatem redacta, eo colonias immissuri essent. Verum inanes eas spes atque irritas fecit apparatus tui magnitudo. Posteaquam enim obsidere cœpit hostis, tum aggeres undique circum urbem excitari. Ac tum forte Mygdonius fluvius, inundans adjacentem mœnibus campum repleverat; quemadmodum Nilus, ut ajunt, in Ægyptum universam infunditur. Itaque machinæ ad propugnacula navibus admovebantur. Ibi alii navigio ad muros contendere: alii in resistentes oppidanos tela ex aggeribus adjicere: alii contra pro mœnibus stantes fortirer propugnare. Plena erant omnia stratis cadaveribus, & fractarum navium tabulis, nec non armorum ac telorum genere omni: aliis jam tum depressis ac sidentibus, aliis ubi demersa impetu ipso fuerant, vi fluctuum enatantibus. Igitur Barbarorum clypei innumeri fluitabant, & armamenta navium, contritis una cum illis machinis. Jam telorum ingens copia aquis supernatans pene totum inter muros & aggeres spatium compleverat: lacus ipse in cruorem conversus: circum mœnia Barbarorum voces ac gemitus exaudiebantur, non cædentium usquam, sed varie pereuntium, ac multiplici vulnere sauciatorum. Quis pro dignitate quæ tum gesta sunt oratione possit exponere? Etenim ignis undique in clypeos ipsos conjiciebatur: quo correpti militum plerique semiustulati concidebant: alii cum flammam evaderent, telorum periculum non

A κέσειν τοῖς τῇδε προσεδόκησας, αὐτὸς ἦ ἐπὶ τὰς τυράννους ὁρμᾶν ἐβούλευ. Πέρσαι δὲ ἐξ ἐκείνου τ' καιρὸν τοῦτον παραφυλάξαντες, ὡς ἐξ ἐφόδου τὴν Συρίαν λήψόμενοι, πᾶσαν ἐξανασήσαντες ἡλικίαν, καὶ φύσιν, καὶ τύχην, ἐφ' ἡμᾶς ὥρμηντο· ἄνδρες, μειράκια, πρεσβῦται, καὶ γυναικῶν πλῆθος, καὶ θεραπόντων, ὃ μόνον τ' πρὸς τὸν πόλεμον ὑπηρεσιῶν χάριν, ἐκ περιουσίας ἦ πλεῖσον ἐπόμενον. Διενοοῦντο γὰρ ὡς" καὶ τὰς πόλεις κ. καὶ πόλεις
B καθ' ἑξοῦλες, καὶ τ' χώρας ἤδη κεκλήσαντες κληρούχους ἡμῶν ἐπάξουσιν. κενὰς ἦ ἀπέφηνεν αὐτοῖς τὰς προσδοκίας τῆς παρασκευῆς τ' σῆς τὸ μέγεθος. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς πολιορκίαν καλέσησαν, ἐπελειχίζετο μὲν ἡ πόλις κύκλῳ τοῖς χώμασιν· ἐπέρρει δὲ Μυγδόνιος πελαγίζων "τὸ περὶ τὸ τείχη" χωρίον· καθάπερ κ. τὸ
ὁ Νεῖλος, φασὶ, τὴν Αἴγυπτον· προσήγετο ἦ ἐπὶ νεῶν ταῖς ἐπάλξεσι τὰ μηχανήματα· καὶ" ἐπιπλεῖν ἄλλοι διενοοῦν- κ. ἐπὶ πλοίων
C το τοῖς τείχεσιν· ἄλλοι ἦ ἔβαλλον ἀπὸ τ' χωμάτων τὰς ἀμυνομένους ὑπὲρ τ' πόλεως. οἱ ἦ ἐκ τ' τειχῶν ἤμυνον καρτερῶς τῇ πόλει. Μεσὰ δὲ ἦν ἅπαντα σωμάτων, καὶ ναυαγίων, καὶ ὅπλων, καὶ βελῶν· τ' μὲν ἄρτι καταδυομένων, τ' ἦ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ὑπὸ τ' βίας κατενεχθέντα κατέδυ, κυφιζομένων ὑπὸ τ' κύματος. ἀσπίδες μὲν ἐπενήχοντο βαρβάρων παμπληθεῖς, καὶ νεῶν ἔρματα σωτηριζομένων ἐπ' αὐταῖς τ' μηχανημάτων. βε-
D λῶν πλῆθος ἐπωνήχομενον μικρᾶ δεῖν ἐπεῖχεν ἅπαν τὸ μεταξὺ τ' τείχους, καὶ τ' χωμάτων. Τέτραπλοῦς ἦ ἡ λίμνη πρὸς λύθρου· καὶ κύκλῳ τὸ τεῖχος ἐπήχει οἰμωγαὶ, βαρβάρων ὀλλύντων μὲν ὑδαμῶς, ἀπολλυμένων ἦ πολυτρόπως, καὶ τιτρωσκομένων ποικίλους τραύμασι. Τίς ἂν ἀξίως τ' δρωμένων" διηγεῖτο; ὧν κ. διαμὲν ἴσως ταῖς ἀκοῖσιν. ἐξέπιπτον δὲ τ' ὁ- γοῦντος
πλίων ἡμίκαυστοι λοιπὸν πολλοί· ἄλλοι ἦ ἀποδιδράσκοντες τὴν φλόγα, τ' ἐκ

τ βελῶν ἐκ ἀπέφευγον κίνδυνον· ἄλ- A effugiebant. Quidam enim inter natandum humeros ictu deprimebantur; alii e machinis exsilientes, priusquam aquam attigissent, confixi, non salutem, sed leviorem mortem assequebantur. At qui omnium ignari ignobiliori cæteris morte perfuncti sunt, quis eos enumerando, aut recordando, possit comprehendere? Tempus me profecto deficeret, si complecti singula dicendo vellem: sed caput ipsum rei ac summam audire sufficiet. Hanc igitur pugnam, cujusmodi nulla ante hoc tempus cognita fuerat, sol conspicatus est. Hæc omnia veterem Medorum arrogantiam nihil præter inanem fastum esse comprobarunt. Hæc expeditionis illius a Xerxe susceptæ, cujus incredibilis magnitudo videbatur: quod ægre istud persuaderetur, tantas vires, tantasque copias, tam turpi atque ignominioso exitu profligatas fuisse: fidem nobis fecerunt haud minorem, quam cujusvis alterius rei omnibus notissimæ. Atque is quidem navale ac pedestre iter contra naturam instituere conatus est; cum, uti sibi persuaserat, terræ ac maris naturam superasset. Verum Græci hominis sapientia, & militum virtute, debellatus est: qui non luxu ac servitute consueverant, sed liberali imperio contineri, ac labores sustinere didicerant. At noster longe illo apparatu inferior, sed vecors magis, & Aloidas ipsos furore superans, cum vicinum montem pene in urbem ipsam injicere, atque eam obruere decrevisset, ac fluviorum in eam cursus disjectis aggeribus immisisset; tamen ne muris quidem destituta potius urbe, nihil habuit de quo gloriari posset: velut Xerxes ille, cum Athenas incendio concremasset. Quatuor enim consumptis mensibus reversus est cum exercitu suo, quem multis millibus minorem secum reduxit: ita ut, qui prius sustineri non posse videretur, quiete sese contineret, ac negotiis tuis, & perturbatione rerum nostrarum, tanquam munimento salutis suæ ac propugnaculo uteretur. Hæc cum in Asia tro-

χ. ἔνιον τὸν χ. οὐδὲ ἰδότας ἐυκλεέστερον

χ. τῇ Φύσῃ μαχουμένῳ ὥσπερ

deest τῇ πόλει in al. MSS. χ. τεῖχη

pæa,

pæa ac victorias constituisses, integras in Europam copias vertisti, cum orbem universum tropæis ac monimentis tuis replere in animo habuisses. Mihi vero quæ de te huc usque dicta sunt, satis esse poterant; tametsi nihil de te magnificentius possem dicere, quo te omnibus, qui ante te eadem in imperii dignitate fuerunt, prudentia ac virtute præstitisse monstrarem. Etenim Persarum vires ac copias oppido nullo, vel castello, ac ne legionario quidem milite amisso, repellere, & obsidioni gloriosissimum exitum atque inauditum hactenus adferre, quo cum tandem eorum, qui huc usque vixerunt, facinore potest comparari? Celebris quondam fuit Carthaginiensium in adversis audacia: sed eam summa miseria ac calamitas excepit. Illustria quoque ea sunt, quæ in Platæensium obsidione gesta sunt: sed hæc ipsa illorum virtus fecit, ut miseri suis in calamitatibus clariores & illustriores essent. Quid enim Messenæ, ac Pyli mentionem facere attinet, in qua qui victi sunt, neque fortiter pugnarunt, neque vi in potestatem redacti sunt? At Syracusii, cum sapientem illum civitatis nostræ machinis atque apparatibus, & præstantissimo illi imperatori opposuissent, quid tandem utilitatis sunt adepti? nonne & aliis turpius atque ignominiosius capti sunt, & servati clementiæ victoris egregium monimentum fuerunt? Quod si eas omnes civitates enumerare vellem, quæ adversus multo inferiores vires atque copias resistere non potuerunt, quantis mihi ad id libris opus fore existimas? Romæ vero fortassis mentio aliqua facienda est, quæ ejusmodi in fortunam olim incidit; cum Galli, opinor, & Germani conspirantes, torrentis instar repentina incursione eam oppressissent. Tum enim in eum se collem receperunt, in quo Jovis simulacrum erectum est: ibi cratibus, cæterisque id genus, tanquam mœnibus vallati, incuriosos hostes, ac ne violenter quidem ingredi tentantes, facile vicerunt. Cum hac obsidione nostra illa, quæ nuperrime accidit, quantum ad exitum ipsum atque

A ἐπὶ τ' Ἀσίας τρόπαια, καὶ νίκας, ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἀκμῆτας ἤγες τὸ στράτευμα· τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐμπλῆσαι τροπαίων ἐγνωκώς. Ἐμοὶ δὲ ἤρκεῖ τὰ πρόσθεν ῥηθέντα, εἰ καὶ μηδὲν ἔτι περί σε λέγειν εἶχον σεμνότερον, πρὸς τὸ πάντων ἀποφῆναί σε τῶν ἔμπροσθεν τὴν αὐτὴν σοι μέλασχόντων τύχης σωφρονοῦντα καὶ φῶμη κρατοῦντα. Τὸ γὰρ ἀπαθῶς ὥσασθαι μὲν τὴν Περσῶν δύναμιν, οὐ πόλιν, οὐδὲ φρούριον, ἀλλ' οὐδὲ στρατιώτην ἕνα καταλόγου προέμενον· πολιορκίᾳ δὲ τέλει ἐπιθεῖναι λαμπρὸν, καὶ οἷον οὔπω πρόσθεν ἠκούσαμεν, τίνι χρὴ τῶν ἔμπροσθεν παραβαλεῖν ἔργων; Περιβόητον γέγονεν ἡ Καρχηδονίων ἐν τοῖς δεινοῖς τόλμα· ἀλλ' ἐτελεύτησεν εἰς συμφοράς. λαμπρὰ τὰ περὶ τὴν Πλαταιέων πολιορκίαν γενόμενα· ἐχρήσαντο δὲ οἱ δείλαιοι γνωσιμώτερον τοῖς δυστυχήμασι. Τί χρὴ Μεσσήνης, καὶ Πύλας μεμνῆσθαι ὅτε ἀγωνισαμένων κρατερῶς, ὅτε ἁλόντων ξυὼ βίᾳ; Συρακόσιοι δὲ τὸν σοφὸν ἐκεῖνον ἀντιτάξαντες ταῖς παρασκευαῖς τῆς ἡμέρας πόλεως, καὶ τῷ καλῷ κἀγαθῷ στρατηγῷ τί πλέον ὠφέλησε; οὐχ ἑάλωσαν μὲν τῶν ἄλλων αἴσχιον, ἐσώζοντο δὲ καλὸν ὑπόμνημα τῆς τῶν ἑλόντων πραότητος; Ἀλλ' εἰ πάσας ἐξαριθμεῖσθαι τὰς πόλεις βουλοίμην, αἳ πρὸς τὰς ὑποδεεστέρας ἠκαίρησαν παρασκευὰς, πόσας οἷ' ἂν βίβλους ἀρκέσειν; τὴν Ῥώμης δὲ ἴσως ἄξιον μνησθῆναι, πάλαι ποτὲ χρησαμένης τύχῃ τοιαύτῃ· Γαλατῶν οἶμαι καὶ Κελτῶν εἰς ταυτὸ πνευσάντων, καὶ φερομένων ἐπ' αὐτὴν καθάπερ χειμάρρους ἐξαίφνης. Κατέλαβον μὲν οὖν τὸ λόφον ἐκεῖνον, ὅ τὸ Διὸς ἀφίδρυμα βρέτας. γέρροις δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις οἱονεὶ τείχεσι φρατλόμενοι πολυπραγμονούντων οὐδὲν, οὐδὲ προσιέναι τῶν πολεμίων βίᾳ τολμώντων, ἐκράτησαν. Ταύτῃ παραβαλεῖν ἄξιον τῇ πολιορκίᾳ τὴν ἔναγχος, τῷ τέλει τῆς

B

C

D

γε. γνωσιμώτεροι

γε. καρπεῶς

γε. πη

γε. Φρατξάμενοι

χ. δὲ βια τύχης· ἐπεὶ τοῖς γε ἔργοις, ἀδεμία τ̃ A eventum, comparanda eſt. Nam ſi res geſtas inſpicias, conferri cum illa præteritarum omnium nulla poterit. Quis enim aut aquis circumdatam urbem meminit, aut collibus tanquam retibus extrinſecus involutam, aut flumen machinæ in morem immiſſum, quod aſſidue flueret, atque in muros incurreret? Quis illa in aquis prælia, aut alibi ad muros qui corruerant commiſſa? Mihi igitur, quemadmodum dixi, vel illa ſufficere poſſunt: ſed quæ deinceps ſequuntur, multo etiam illis ſplendidiora ſunt. Neque enim rationi forſitan conſentaneum eſt, me, qui de omnibus a te geſtis pro viribus dicere ſtatuerim, inſtitutam narrationem in medio rerum tuarum curſu ac vigore relinquere. Quamobrem quæcunque illis adhuc occupatus, quæ paulo ante commemoravi, in Europa adminiſtraſti, legationibus decernendis, faciendis ſumptibus, ac legionibus, quæ in Pannonia præſidio adverſus Scythas erant, mittendis, ne a tyranno ſenex vinceretur, quis hæc omnia, ut maxime velit, brevi oratione comprehendat? Poſteaquam vero, te jam ad bellum profecto, neſcio cujus afflatu dæmonis animo ac mente captus ille, qui fidum ſe interim cuſtodem manſurum receperat: quem tu pecuniis, exercitibus, ac cæteris omnibus adjutum ſervaveras: pacem nihilominus cum homine ſceleratiſſimo fecit, atque cum omnium communi hoſte, qui pacis ſtudio tenentur, & concordiam rebus omnibus anteponunt, tum privatim tibi præ ceteris inviſo: neque tu ingentes illorum apparatus ac copias reformidaſti, nec perfidorum hominum ſocietatem plus habere virium, quam prudentiam ac conſilium, exiſtimaſti. Itaque alterum perfidiæ, alterum præterea execrandorum atque immanium ſcelerum accuſans; illum ad judicium ac militum diſceptationem provocabas, cum hoc vero bello tranſigendum putabas. Sed cum primo egregius & callidus ille ſenex ad te veniſſet, quovis puero mutabilior, ac quibus

ὅσαι πάλαι γεγόνασι. Τίς γὰρ ἔγνωκε
κυκλωμένην μὲν ὕδασι τὴν πόλιν; λόφοις δὲ ἔξωθεν καθάπερ δικτύοις περιελημμένην; καὶ ποταμὸν ἐπαφιέμενον, οἱονεὶ μηχάνημα, σωτηρίως ῥέοντα, καὶ προσερηγνύμενον τοῖς τείχεσι; τάς τε
χ. περὶ ὑπὲρ τ̃ ὑδάτων μάχας, καὶ ὅσαι παρὰ τὸ τεῖχος καλῶς ἐχθὲς γεγόνασιν; ἐμοὶ μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ἀπόχρη καὶ ταῦτα.
χ. δὲ ἐστὶ τὰ λειπόμενα δὲ ἔτι μακρῷ σεμνότερα. Καὶ τυχὸν οὐδαμῶς εὔλογον ἅπαξ B
χ. εἰς δύναμιν ἀπάντων ἑλόμενον ἀπάντων εἰς δύναμιν μνηθῆναί τ̃ σοι πραχθέντων, ἀκμαζόντων ἔτι τ̃ πράξεων, ἀφεῖναι τὴν διήγησιν. Ὅσα μὲν οὖν ἔτι τοῖς ἔργοις προσκαθήμενος, ὧν μικρῷ πρόσθεν ἐμνήσθην, περὶ τὴν Εὐρώπην διώκησας, πρεσβείας πέμπων, καὶ ἀναλίσκων χρήματα, καὶ στρατόπεδα τὰ προσκαθήμενα τοῖς Σκύθαις ἐν Παιονίᾳ ἐκπέμπων, ἵν' μὴ κραληθῆναι τ̃ πρεσβύτην ὑπὸ τ̃ Τυράννου προνοῶν· πῶς ἄν τις ἐν βραχεῖ λόγῳ παρασῆσαι C
δύναιτο, καὶ πάνυ σπουδάζων; Ἐπεὶ ὅ γ' ἤδη σε πρὸς τ̃ πόλεμον ὡρμημένον, οὐκ οἶδα παρ' ὅτου δαιμόνων ἐξαιρεθεὶς τ̃ νῦν, καὶ τὰς φρένας ὁτέῳ πιστὸς μένειν φύλαξ ἐπαγγελλόμενος, καὶ χρήμασι, καὶ στρατοπέδοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑπὸ σου περισωζόμενος, εἰρήνην ὡμολόγησε τῷ πάντων ἀνθρώπων ἀνοσιωτάτῳ, καὶ πολεμίῳ κοινῇ μὲν ἁπάντων, ὁπόσοις εἰρήνης μέλει, καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἐκ παντὸς σέβουσιν· ἰδίᾳ δέ σοι καὶ πλέον τ̃ ἄλλων· D
ὅτε ἔδεισας τ̃ παρασκευῆς τὸ μέγεθος· ὅτε ἀπίστων ἀνδρῶν ξυμμαχίαν πλέον
χ. εὖ φρονῶν ὑπέλαβες τ̃ ἔμφρονος γνώμης. ἐγκαλῶν ᾗ, ὡς εἰκὸς, τῷ μὲν, ἀπιστίαν· τῷ δὲ,
χ. δικαίων πρὸς ταύτῃ πράξεων ἐναγῶν καὶ παρανόμων τολμήμασι· τ̃ μὲν εἰς δίκην καὶ κρίσιν ἐπὶ τ̃ σταλοπέδων προεκάλεις· ᾗ κριτὴν ὑπελάμβανες εἶναι τ̃ πόλεμον.
Ἀλλ' ἐπειδὴ πρῶτον ὁ καλὸς καὶ σωτὴρ ἀπῆλθε πρεσβύτης, εὐχερέστερον

ipſum

ipsum beneficiis rogatus affecisses, post necessitatem oblitus, cumque armorum phalangas atque equitum turmas secum adduxisset, quibus, nisi persuaderet, redite te ac referte pedem infecta re cogeret: nihil tu tamen exterritus, quod qui socium se mansurum ac ducem promiserat, eum tu modo hostem videres æquali sibi tecum jure imperium arrogantem: quanquam multitudine militum esses inferior, eo quod non omnes essent secuti, ita apud te statuisti; cum eo, qui copiarum magnitudine superaret, in certamen venire, audaciæ quidem non mediocris futurum, sed ne ipsam quidem victoriam maximo periculo carituram, propter importunissimum illum tyrannum, qui tempus ipsum ac rerum opportunitatem captabat. Quare sapienter hoc decrevisti, abs te uno confici hoc negotium opottere. Proinde tribunal cum eo conscendens, qui interim collega tuus erat: Aderat autem armatorum ingens turba armis undique colluCens, distinctis gladiis, ac pilis prætentis; quod homini timido horrendum ac formidolosum erat spectaculum, forti vero ac generoso, tuique simili, magnum imprimis compendium. Sed cum hunc in modum sermonem habere instituisses, tum quidem ingens per universum exercitum silentium factum est, arrectis ad audiendum omnibus, plerisque vero in lacrymas solutis, ac manus in cælum tendentibus: quæ clam omnia ac tacite faciebant, ne a quopiam animadverti possent. Verum favorem ac benevolentiam nonnulli vultu ipso & aspectu, universi summo audiendi desiderio atque ardore, præferebant. Jam vero in ipso concionis fervore, divino quodam impetu, audita oratione tua, correpti, plausum dare universi, tum repente audiendi studio conquiescere, ac denique oratione tua persuasi, solum Imperatorem appellare, solum ut præesses omnibus optare, seque ut duceres rogare, polliceri libenter se ad bellum secuturos, atque ut imperii insignia reciperes hortari. Tu vero manum ei injiciendam, aut violenter extorquenda ea, non putasti. Atille ægre quidem & invitus, sed ali-

A παιδαγὼν παντὸς μεταλαβόμενος τὰ κρ. τινὸς
δόξαντα, καὶ ὧν εὖ πάσχοι δεόμενος, μὴ
τὴν χρείαν ἐπιλήσμων· παρὴν ὃ ἄγων
ὁπλίτων φάλαγγας, καὶ τάξεις ἱππέων·
ὡς εἰ μὴ πείθοι βιασόμενος, ὀπίσω πά-
λιν ἀπιέναι τὴν αὐτὴν ἄπρακτον, οὐδὲν
ἐκπλαγείς, ὅτι τὸ σύμμαχον, καὶ στρα-
τηγὸν μένειν ἐπαγγελλόμενον πολέμι-
ον εἶδες ἐξίσης ἄρχειν ἐθέλοντα· καίτοι
πολλῷ τῷ στρατευμάτων ἐλαττούμε-
B νος· ἐπεὶ μὴ πάντες ἕπονθο· πρὸς πλή-
θει κρατεῖν θαρσαλέα διαγωνίζεσθαι, τολμηρὸν
μὲν ἴσως, σφαλερὸν δὲ ἄλλως ὑπολα-
βών, καὶ κρατήσαντι τὴν μάχην, διὰ τὸν
ἐφεδρεύοντα τοῖς καιροῖς, καὶ τοῖς πρά-
γμασιν ἄγριον τύραννον· ἐβουλεύσω
καλῶς, μόνον εἶναι σὸν ἐθέλων τὸ κα-
τόρθωμα· καὶ βαδιεῖς ἐπὶ τὸ βῆμα
μετὰ στέφους συνάρχοντος· σιωπὴ δὲ ὁ-
πλίτης δῆμος σίλεων τοῖς ὅπλοις, τὰ
ξίφη γυμνὰ καὶ τὰ δόρατα προτείνον-
C τες δειλῷ μὲν, φοβερῶδες καὶ δεινὸν θέα-
μα· εὐψύχῳ δὲ καὶ θαρραλέῳ, καὶ οἷος
αὐτὸς γέγονας, ὄφελος γενναῖον. Οὐκ
ἔων ἐπειδὴ πρῶτον ἤρξω τοῦ λόγων, σιγὴ
μὲν ἐπέσχε, πρὸς τὴν ἀκοὴν ὡρμημένων
πάντων, τὸ στράτευμα· δάκρυα δὲ πρού-
χεῖτο τοῖς πολλοῖς· καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς
χεῖρας ὤρεγον σιγῇ, καὶ ταῦτα δρῶντες,
ὡς μηδεὶς αἴσθηται. τὴν εὔνοιαν δὲ οἱ μὲν κρ. τινὲς
ἐνδείκνυντο· πάντες κρ. ἐνδείκνυντο
δὲ τῷ σφόδρα ὡρμῆσθαι τῶν λόγων ἀ-
κούειν. ἀκμαζούσης δὲ τῆς δημηγορίας,
σωενθουσιῶντες τῷ λόγῳ πάντες ἐπε-
D κρότουν. εἶτα αὖθις ἐπιθυμοῦντες deest ἀ-
κούειν, ἠσύχαζον. τέλος δὲ ὑπὸ τοῦ λό- κούειν in
γων ἀναπειθόμενοι, μόνον ἐκάλουν βα- al. MSS.
σιλέα, μόνον ἄρχειν ἠξίουν ἁπάντων·
ἡγεῖσθαι σφῶν ἐκέλευον ἐπὶ τὸν πόλε-
μον, ἀκολουθήσειν ὡμολόγουν, ἀπο-
λαμβάνειν ἠξίουν τῆς ἀρχῆς τὰ γνω-
είσμαλα. σὺ δὲ ἁρπάσειν τὴν χεῖρα προσά- γρ. ἁρ-
γειν ὥς δεῖν, οὐδὲ ἀφελέσθαι συὰ βίᾳ· ὁ πάγειν
δὲ ἄκων μὲν, καὶ μόλις, εἶξας δὲ ὅμως γε· ἀκὶ-
ὀψέ[ων]

γρ. ὀψί- ποτε

"ὀψέ πόλε, Φασι, τῇ Θετταλικῇ, προσῆ- A quando tamen ſero, Theſſalicæ, quod a-
γέ σοι περιελόμενον τὴν ἁλυργίδα. junt, neceſſitati cum perſuaſione cedens, de-
Ὅσις ἐνταῦθα γέγονας τοσούτων μὲν tractam ſibi purpuram ad te detulit. Jam
ἐθνῶν, καὶ στρατοπέδων, καὶ χρημάτων vero qualem te ac quanta virtute præditum
ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ γεγονὼς κύριος, τί πολέ- demonſtraſti, cum tot gentibus, legionibus,
μιον δὲ εἰ καὶ μὴ τοῖς ἔργοις, ἀλλὰ τῇ atque opibus eadem die potitus eſſes, & eum
γνώμῃ Φανέντα, τὴν ἀρχὴν ἀφελόμε- hominem, qui ſe non factis, ſed animo ac vo-
νον, καὶ τὸ σῶμα κρατήσας. ἆρ luntate hoſtem præbuerat, exuiſſes imperio,
ὅπως τούτῳ μὲν ἄμεινον καὶ δικαιότερον atque ejus corpus in tuam poteſtatem rede-
προσηνέχθης, ἢ Κῦρος τῷ πάππῳ· giſſes! Quamobrem melius te cum illo at-
τοῖς περὶ αὐτὸν δὲ τὰς τιμὰς διεφύλα- que æquius geſſiſti, quam olim cum avo
ξας, οὐδὲν ἀδενὸς ἀφελόμενος, προσθεὶς suo Cyrus: omnibusque, qui cum eo erant,
δὲ οἶμαι δωρεὰς πολλοῖς. Τίς δὲ εἶδεν ἢ B integram dignitatem ſervaſti; nec ulla re
πρὸ σοῦ κρατήσαντα σκυθρωπὸν λίαν, ἢ με- cuiquam detracta, plerosque etiam mune-
τὰ τοῦθ' ὑπερηδόμενον; Καίτοι πῶς ἄ- ribus affeciſti. Quis porro te vel ante vic-
ξιον ἐπαινεῖν ἐσί σε δημηγόρον ἅμα καὶ toriam mœſtiorem, aut poſt eam nimia lætitia
στρατηγὸν, ἢ βασιλέα χρηστὸν, καὶ γεν- diſſolutum aſpexit? Tametſi quæ ulla laus eſt,
ναῖον ὁπλίτην προσαγορεύοντας; ὃς quæ cum virtute tua poſſit adæquari, etiamſi
πάλαι μὲν ἀπορραγὲν τὸ στρατήγιον ἀ- oratorem te ſimul atque imperatorem; vel
πὸ σοῦ βήματος, εἰς ταὐτὸ πάλιν ἐπα- optimum principem, & fortiſſimum mili-
νάγειν ἠξίωσας σχῆμα. μιμούμενος οἶ- tem nuncupemus? qui militare Prætorium,
μαι Ὀδυσσέα, καὶ Νέστορα, καὶ τοὺς ἐξε- a ſuggeſto ac tribunali ſeparatum olim, in
λόντας Καρχηδόνα Ῥωμαίων στρατηγούς· eandem rurſus figuram ac ſpeciem redige-
οἱ φοβερώτεροι αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ βήματος re voluiſti. Qua in re Ulyſſem, opinor, ac
τοῖς ἀδικοῦσιν, ἢ τοῖς πολεμίοις ἐπὶ τῆς Neſtorem imitatus es; atque eos impera-
παρατάξεως, ἀεὶ καθέσησαν. Δημοσθέ- C tores, qui Carthaginem expugnarunt: qui
νους δὲ, καὶ ὅσις τοῦτον ἐζήλωκε, τὴν ἐν τοῖς quidem formidoloſiores ſe iis, qui injuriam
λόγοις ἰσχὺν αἰδούμενος, τῷ τρόπῳ τὸ fecerant, e tribunali, quam hoſtibus in acie
for. τοῦ σοῦ δημηγορίας ὅπου ἂν ἀξιώσαιμι" τῷ ipſa ac conflictu perpetuo præſtiterunt. Ego
γρ. παρα- παραβάλλειν τοὺς ἐκείνων θεάτρα." Οὐ vero Demoſtheni, ac ſi quis alius eſt, qui
βαλῶν γρ. ὑ δὲ δὲ γε ἐν τοῖς ὁπλίταις ἐδημηγόρουν, οὐδὲ ejus in dicendo vim imitatus fuerit, debi-
ὑπὲρ τοσούτων κινδυνεύοντες· ἀλλ' ὑπὲρ tum honorem ita tribuo, uti ad illius tuæ
χρημάτων, ἢ τιμῆς, ἢ δόξης, ἢ φίλοις concionis admirabilem rationem intuens,
συνεργεῖν ἐπαγγειλάμενοι, ἀπήεσαν, illorum conſeſſus ac theatra cum tuis non
οἶμαι, πολλάκις ἀπὸ τοῦ βήματος, τοῦ δή- D conferam. Non enim illi apud armatos
μου θορυβήσαντος, ὠχροὶ, καὶ τρέμον- dicebant, nec de rebus tantis in periculum
τες, ὥσπερ οἱ δειλοὶ τῶν πολεμίων ἐν ac diſcrimen veniebant; ſed de pecuniis dun-
γρ. πα- ὄψει στρατηγοὶ" ταρατόμενοι. Καὶ ὃ- taxat, aut dignitate, ac gloria contendentes,
ρατατ- δεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι τοσοῦτον ἔργον ἑτέρῳ aut amicis patrocinantes, ſæpenumero e ſug-
τόμενοι πραχθὲν πώποτε, καὶ τοσούτων ἐθνῶν geſto deſcendebant, tumultuante ac fremen-
κλῆσιν ἐκ δικαστηρίου· ἄλλως τε καὶ πρὸς te populo pallidi ac trementes; quemadmo-
ἄνδρα τῆς δίκης ἧσσης ἔχ, ὡς οἱ πολλοὶ dum ex hoſtium aſpectu timidi duces non-
nunquam in acie conſternantur. Non igitur
ullum puto commemorari poſſe facinus ab
aliquo ſimili unquam cum laude geſtum, ut
verborum ac judicii contentione ſola, tot na-
tiones ditioni ac poteſtati cujusquam deditæ
fuerint: præſertim cum adverſus eum homi-
nem

nem initum certamen eſſet, qui non, ut plerique aſſerunt, contemnendus erat; ſed qui & multis antea bellis adminiſtratis clarus atque illuſtris extiterat, & erat jam ætate ſenex, atque ex temporis diuturnitate uſum atque experientiam comparaſſe videbatur, qui denique illis copiis longo jam tempore præfuerat. Quænam igitur fuit illa vis orationis ac facultas, aut quæ ſuada illa labiis tuis inſidens, quæ in multiplicium hominum coactorum in unum animis aculeum quendam defigere potuerit, & victoriam dare, magnitudine quidem ipſa cum illis comparandam, quas armorum vi ac robore conſequuntur, ſed caſtam ac ſinceram: perinde ac ſi ſacerdotis cujusdam a Deo miſſi, non ad bellum profecti principis, opus illud fuiſſet? ** Atque hujus quidem imaginem facti, ſed multo inferiorem, Perſæ celebrant, in Darii filiis; qui poſt parentis obitum ortam inter ſe de imperii ſucceſſione contentionem judicii diſceptationi potius, quam armis permittendam putarunt. Sed tibi cum fratribus tuis nullum neque verbis neque factis certamen unquam extitit. Quin id tibi jucundius erat, communem illis eſſe recum imperii procurationem, quam ſi ſolus in omnes dominatum ac poteſtatem haberes. Adverſus eum vero, qui impium nihil ac ſceleratum perpetraverat, ſed parum fidelem erga te animum præ ſe tulerat, iis ad convincendum rebus uti maluiſti, quibus perfidiam illius argueres. Poſt illam concionem ſecuta eſt nobilis & celebris expeditio, ac ſacrum revera bellum, non pro agro ſacrato; cujusmodi olim Phocicum ſuſceptum a majoribus accepimus; ſed pro legibus, ac Republica, & infinitorum civium cæde, quos partim interfecit, partim interficere voluit, partim comprehendere conatus eſt: quaſi illud metueret, ne quis ſe improbum civem potius, quam natura Barbarum exiſtimaret. Nam quæ adverſus domum tuam ſcelera commiſerat, tametſi nihilo eſſent iis leviora, quæ ad publicum pertinerent, minus tibi curanda eſſe duxiſti: adeo communia privatis & viſa tibi ſunt, & videntur eſſe cariora.

A Φασιν, εὐκαίλαφρέννηλον· ἀλλὰ πολλαῖς μὲν" στρατείαις γνώριμον, προεσβύτην δὲ γε. στρατιαῖς ἤδη, καὶ τὴν ἐμπειρίαν ἐκ τοῦ χρόνου δοκοῦντα προσειληφέναι. καὶ τὸ στράτευμα πέδων ἐκείνων ἄρχειν λαχόντα πολὺν ἤδη χρόνον. Τίς δὲν ἡ ῥώμη γέγονε τῶν λόγων; τίς δὲ ἡ πειθὼ τοῖς χείλεσιν ἐπικαθημένη, παντοδαπῶν ἀνθρώπων συνειλεγμένων, τὸ κέντρον ἐναπολιπεῖν ἰσχύσαι ταῖς ψυχαῖς, καὶ νίκην παρασχεῖν τῷ μεγέθει μὲν ἐναμίλλον
B ταῖς ἐκ τῶν ὅπλων προγενομέναις, εὐαγῆ δὲ καὶ καθαρὰν, ὥσπερ ἱερέως" ἐκ γε. ἐς θεῶν φοιτῶντος, ἀλλ' ὁ βασιλέως ἐς πόλεμον, ἔργον γενομένην," καὶ στιγμήν. for. καὶ ταύτης εἰκόνα τῆς πράξεως μακρῷ μὴν λειπομένην καὶ Πέρσαι θρυλλοῦσι, τοὺς Δαρείου παῖδας τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς διαφερομένους δίκῃ τὰ καθ' αὑτοὺς, καὶ ὁ τῇ τῶν ὅπλων ἐπιτρέψαι κρίσει. Σοὶ δὲ πρὸς μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ὅτε ἐν τοῖς λόγοις, ὅτε ἐν τοῖς
C ἔργοις ἀγὼν γέγονεν οὐδεὶς. ἔχαιρες δὲ, οἶμαι, τῷ κοινὴν πρὸς ἐκείνους εἶναί σοι τὴν ἐπιμέλειαν μᾶλλον, ἢ τῷ μόνος ἁπάντων γενέσθαι κύριος. Πρὸς δὲ τὸν ἀσεβῆ μὲν, καὶ παράνομον οὐδὲν εἰργασμένον, ἄπιστον δὲ τῇ γνώμῃ φανέντα ἐλέγχοις," οἷς τὴν ἀπιστίαν ἐκεῖνος δείξασι. γε. σοὶ Ταύτην ἐκδέχεται" στρατεία λαμπρὰ τὴν δημηγορίαν, καὶ πόλεμος ἱερὸς, οὐχ ὑπὲρ ἱερᾶς χωρίου· ὁπτίου τὸν Φωνικὸν ἀκούομεν" σῆναι κῆς τοὺς ἔμπρο- for. συσθεν· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν νόμων, καὶ τοῦ πολι-
D τείας, καὶ φόνου πολλῶν μυρίων· ὧν τοὺς μὲν ἀνῄρηκεν· τοὺς δὲ ἐμέλλησε· τοὺς δὲ" ἐπεχείρησε συλλαβεῖν. ὥσπερ, οἶμαι, γε. ἐπιδεδιὼς, μή τις αὐτὸν πολίτην μοχθηρὸν, ἀλλ' ὁ βάρβαρον ὑπολάβῃ φύσει. Τὰ γὰρ εἰς τὴν σὴν οἰκίαν ἀδικήματα ἀδενὸς ὄντα τοῦ κοινῇ τολμηθέντων αὐτῷ φαυλότερα, καὶ ἐλάττονος ἀξιοῦ ὀργὴ δεῖν φρονίδος· ἔτω σοι τὰ κοινὰ πρὸ τῶν ἰδίων ἔδοξαν καὶ δοκεῖ τίμια.

Πότερον οὖν χρὴ τ̃ ἀδικημάτων ἁπάν-
χρ. εἰς τῶν μεμνῆσθαι, ὧν τε εἰς τὸ κοινὸν, καὶ
κατ' ἰδίαν ἔδρασε, πλείονας μὲν αὐτὸς τ̃
αὐλ̃ δεσπότην Ἀνδράποδον γὰρ ἦν τ̃ ἐκ-
είνε προγόνων, τ̃ ἀπὸ Γερμανῶν λείας
λείψανον δυσυχὲς περισωζόμενον· ἄρ-
χειν δὲ ἡμῶν ἐπιχειρῶν, ὧ μηδὲ ἐλευ-
θέρω προσῆκον ἦν νομισθῆναι, μὴ τ̃το
χ. ὑμῶν. παρ' ἡμῶν λαβόντι· καὶ τὰς ἐπὶ τ̃ στρα-
τοπέδω ξυνδέων, καὶ ἀποκλωνὺς, καὶ δου-
λεύων αἰσχρῶς τ̃ πλήθει, καὶ κολα-
κεύων, τὴν εὐνομίαν διέφθειρε· καὶ ὡς
τὰς καλὰς ἐκείνας ἐτίθει νόμους, τὴν ἡμί-
σειαν εἰσφέρειν, θάνατον ἀπειλῶν τοῖς
ἀπειθ̃σι· μηνυτὰς δὲ εἶναι τ̃ βουλόμε-
νον τ̃ οἰκετῶν. κ̀ ὅπως ἠνάγκαζε τὰς ὀ-
δὲν δεομένας, τὰ βασιλικὰ κτήματα
πρίασθαι· Ἐπιλείψει με τἀκείνε διη-
γούμενον ὁ χρόν@ ἀδικήματα, καὶ τ̃ς
τυραννίδ@ τ̃ καταλαβόντος τὸ μέγε-
θ@. Ἀλλὰ τ̃ παρασκευ̃ς τ̃ εἰς τὸν
χρ. κατέ- πόλεμον, ὃν" κατέλαβε μὲν ἐπὶ τὰς
βαλε βαρβάρους, ἐχρήσατο δὲ ἐφ' ἡμᾶς, τὴν
ἰσχὺν τίς ἀξίως παραστήσειε; Κελτοὶ
καὶ Γαλάται, ἔθνη κ̀ τοῖς πάλαι φανέν-
τα δυσανταγώνιστα· πολλάκις μὲν ἐ-
πιῤῥεύσαντα, καθάπερ χειμάῤῥους ἀ-
νυπόστατ@, Ἰταλοῖς καὶ Ἰλλυριοῖς· ἤδη δ̀
καὶ τ̃ Ἀσίας ἁψάμενα, τ̃ κρατεῖν τοῖς
χ. ὑπή- ἐνόπλοις ἀγῶσιν, ἀλόντες ἡμῖν" ὑπεί-
κησαν κασιν, ἐς τὰς καταλόγους τ̃ στρατευμά-
των ἐγγράφοντας, καὶ τέλη παρέχοντας
λαμπρὰ παρὰ τ̃ σῶν προγόνων, κ̀ πα-
χ. δὲ τρὸς καταλειπόμενα εἰρήνης κ̀ μακρᾶς κ̀
τ̃ ἐκ ταύτης ἀγαθῶν ἀπολαύοντες, ἐπι-
δόσης αὐτοῖς τ̃ χώρας πρὸς πλ̃τον κ̀
εὐανδρίαν, καὶ ἀδελφοῖς τοῖς σοῖς στρα-
τιώτας καταλέξαι πολλὰς παρέσχον-
το· τέλ@ δ̀ τ̃ τυράννου βίᾳ, κ̀ ἀγνώ-
χ. καὶ μῃ παντὶ μεὶ σωτηρία ἐτελεύτησε. Ἠκολού-
Σάξονες θουν δ̀ αὐτῷ" κ̀ τὸ ξυγγενὲς σύμμα-
Φράγγοι. χοι προθυμότατοι" Φράγγοι κ̀ Σάξο-
Φρ. καὶ νες, τ̃ ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον, καὶ τὴν ἑσπερίαν
Σαξ. de- θάλατταν ἔθνῶν τὰ μαχιμώτατα·
sunt hic in al. MSS.

A Num igitur omnia mihi commemoranda sunt illius scelera, quæ cum adversus Rempublicam, tum privatim contra te molitus est? qui cum & domino suo sceleratissime manus inferre non dubitasset, (erat enim majorum illius vile mancipium, & de Germanorum præda servatæ infelices reliquiæ) & imperare nobis cuperet, cum ne liber quidem habendus esset, nisi id a nobis impetrasset: quinetiam complures e comitatu vinculis, aut morte afficeret: ac plebi interim turpiter serviens, & adulans, ordi-
B nem omnem funditus everteret: tum vero præclaras illas leges nobis ediderit, uti dimidiam quisque bonorum partem penderet, proposito mortis supplicio, si quis facere detrectaret: servis porro adversus dominos judicium permiserit, atque ut regias possessiones emere, invitos etiam, ac nihil opus habentes, coegerit. Dies me tempusque deficiet, si illius scelera percensere, aut tyrannidis ejus, quæ tum grassata est, magnitudinem persequi cupiam. Sed bellici illius apparatus, quem cum adversus Barbaros comparasset, in nos effudit, vim ac po-
C tentiam, quis pro rei dignitate possit explicare? Celtæ, atque Galli, quæ gentes a majoribus [illegible]tris invictæ olim habitæ fuerant, quæque velut torrens aliquis, cujus impetus sustineri nequeat, in Italiam atque Illyricum inundaverant, atque etiam in Asiam penetrarant, quod armis ac præliis ubique victores essent; tandemque in potestatem redactæ, imperio paruerant, ac luculenta tributa ex arorum tuorum ac parentis descriptione persolvebant; tum diuturna pace, ac maximis ejus commodis potitæ, cum &
D opibus, & hominum multitudine regio ipsa plurimum aucta esset, fratribus tuis supplementi militaris ac delectus non pœnitendam copiam præbuerant: ac tandem publice tyranni signa vi atque invitæ sequebantur. Aderant una & affinitatis nomine promptissimi sociorum Franci, & Saxones, qui ultra Rhenum, atque occidentis mare habitant, nationes omnium bellicosissimæ.

Urbs

Urbs porro omnis, & vicina Rheno caſtella, præſidiis deſtituta omnia, Barbaris expoſita relinquebantur. Interim adverſus nos omnibus rebus paratus atque inſtructus exercitus mittebatur. Galliæ vero oppidum omne ad bellum ſeſe præparans, caſtrorum ſimile eſſe videbatur. Armis igitur, & equitum, peditum, ſagittariorum & jaculatorum apparatu plena erant omnia. Jam cum ſocu illius in Italiam undique confluerent, ejusque ſe copiis adjungerent, quæ dudum conſcriptæ ibi fuerant, nemo ita audax fuit, qui non metueret, arque ingruentem tempeſtatem perhorreſceret. Etenim fulmen id eſſe quoddam omnibus videbatur ex Alpibus immiſſum; fulmen, inquam, quod neque re ipſa tolerari, neque oratione explicari poſſet. Hoc & Illyrii omnes, & Pannonii, & Thraces, & Scythæ pertimuerunt. Hoc & qui Aſiam incolebant adverſus ſeipſos erupturum tandem eſſe ſibi perſuaſerant. Adverſus hunc ipſi etiam Perſæ pro finibus ſuis ad certandum ſeſe comparabant. Ar ille præſentia parvi faciebat; nec magno labore prudentiam ſe tuam ac vires oppreſſurum arbitrabatur; ſed Indorum opibus, ac Perſarum magnificentiæ totus inhiabat. Et usque eo amentiæ atque audaciæ proceſſerat, quod adverſus exploratores paululum feliciter rem geſſerat: quos quidem cum univerſo exercitu inſidiis exceptos oppreſſerat. Adeo plerumque ſecundæ res, cum præter meritum accidunt, ſtolidis hominibus majorum calamitatum initium præbent. Etenim præſente hoc ſucceſſu rerum elatus infelix, quæ ante Italiam erant munita loca deſeruit, & ad Noricos ac Pannonios negligenter & incaute profectus eſt: celeritate ſibi opus eſſe, non armis ac bellica virtute, ratus. Quod ubi comperiſſes, exercitum ex loci anguſtiis & difficultatibus eduxiſti; perſequente illo, arque urgere ſe fugientem, non autem induci per fraudem exiſtimante; donec ambo in aperto conſtitiſtis.

A καὶ πόλις πᾶσα, καὶ Φρέλιον πρόσοικον Ῥήνῳ, τῶν οἰκήντων Φυλάκων ἐξερημωθέντα προδεδόλο μὲν ἀφύλακτα πάνλα τοῖς Βαρβάροις, ἐφ' ἡμᾶς δὲ ἐξεπέμπελο παρεσκευασμένον λαμπρῶς τὸ στράτευμα· πᾶσα δὲ ἐκκ πόλις Γαλαλικὴ στρατοπέδῳ παρασκευαζομένῳ πρὸς πόλεμον· καὶ πάντα ἦν ὅπλων, καὶ παρασκευῆς ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ τοξοτῶν, καὶ ἀκοντιςῶν πλήρη. Συῤῥεόντων δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπαλαχόθεν τῶν ἐκείνῳ συμμάχων, καὶ τοῖς ἐνταῦθα πάλαι καλειλεγμένοις στρατιώταις ἐς ταὐλὸν ἐλθόντων, ἐδεὶς ὅτως ἐφάνη τολμηρὸς, ὃς οὐκ ἔδεισεν, ἐδὲ ἐξεπλάγη τὸ ἐπιόντα χειμῶνα. Σκηπτὸς ἐδόκει πᾶσιν ὁ φερόμενος ἀπὸ τῶν Ἀλπέων, σκηπτὸς ἀφορῆ ἔργῳ, καὶ ἄῤῥηλος λόγῳ. Τοῦτον ἔδεισαν Ἰλλυριοὶ καὶ Παίονες, καὶ Θρᾷκες, καὶ Σκύθαι. Τοῦτον οἱ τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντες ἄνθρωποι ἐπ' αὐτοὺς ὡρμῆσθαι πάντως ὑπέλαβον. τοῦτῳ πολεμήσειν ἤδη περὶ τῶν αὐτῶν καὶ Πέρσαι παρεσκευάζοντο. ὁ δὲ μικρὰ μὲν ἐνόμιζεν εἶναι τὰ παρόντα, καὶ πόνου πολλοῦ τῆς σωτηρίας καὶ ῥώμης κρατῆσαι, τοὺς Ἰνδῶν δὲ ἐσκόπει πλούτους, καὶ Περσῶν τὴν πολυτέλειαν· καὶ τοσοῦτον αὐτῷ περιῆν ἀνοίας καὶ θράσους, ἐκ μικρᾶς πανελῶς περὶ τὰς καλασκόπους πλεονεκτήματος, ὡς ἀφυλάκτους ὅλῃ τῇ στρατιᾷ λοχήσας ἔκτεινεν. Οὕτω τὸ πράττειν εὖ παρὰ τὴν ἀξίαν ἀρχὴ πολλάκις γέγονε τοῖς ἀνοήτοις μειζόνων συμφορῶν. ἀρθεὶς γὰρ ὁ δείλαιος ὑπὸ τῆς εὐτυχίας ταύτης μελέως, καὶ ἔλιπε μὲν τὰ προκείμενα τῆς Ἰταλίας ἔρυμνα χωρία, ἐς Νωρικοὺς δὲ καὶ Παίονας ἀφυλάκτως ἦλθ· δεῖν αὐτῷ τάχους, ἀλλ' οὐχ ὅπλων, οὐδὲ ἀνδρείας οἰόμενος. Ὁ δὴ καλαμαθὼν ἐπανῆγες ἀπὸ τῆς δυσχωριῶν τὸ στράτευμα. εἵπελο ἓ ἐκεῖνος διώκειν, ἀχὶ ἓ καλασπᾶσθαι νομίσας ἕως ἐς τὴν εὐρυχωρίαν ἄμφω κατέστητε.

γρ. Φυλακίαν πρόσοικον

γρ. Νωρικοὺς

τῶν πεδίων ὃ τ πρὸ τ Μύρσης ὀφθέντων, ἑτάττοντο μὲν ἐπικαίρως ἱππεῖς ἑκατέρωθεν, πεζοί τε ἐν μέσῳ· ἔχων δὲ αὐτὸς, ὦ βασιλεῦ, τ ποταμὸν ἐν δεξιᾷ, τῷ λαιῷ τὰς πολεμίας ὑπερβαλόμενος, ἐτρέψω μὲν εὐθέως, καὶ διέλυσας τὴν φάλαγγα, ἅτε τὴν ἀρχὴν συγκειμένην ὀρθῶς· ἅτε ἀνδρὸς ἀπείρου πολέμων καὶ στρατηγίας αὐτὴν κοσμήσαντος. Ὁ δὲ τέως διώκειν ὑπολαμβάνων, ἀδὲ ἐς χεῖρας ἀφικόμενος, ἔφευγε καρτερῶς, ἐκπλαγεὶς τ κλύπον τ ὅπλων, ἀδὲ τὸν ἐνυάλιον παιᾶνα τ στρατοπέδων ἐπαλαλαζόντων ἀδεῶς ἀκόων. Διαλυθείσης ὃ οἱ στρατιῶται τ τάξεως συνισάμενοι κ λόχους, πάλιν τ ἀγῶνα" κατέλαβον. αἰσχυνόμενοι μὲν ὀφθῆναι φεύγοντες, καὶ τὸ τέως ἄπιστον ἅπασιν ἀνθρώποις ἐφ' αὑτῷ δεῖξαι συμβαῖνον, στρατιώτην Κελτὸν, στρατιώτην ἐκ Γαλατίας τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις δείξαντα. οἱ Βάρβαροι δὲ τὴν ἐπάνοδον ἀπεγνωκότες" εἰ πλαίσαιεν, ἢ κρατεῖν, ἢ θνήσκειν δράσαντές τι δεινὸν τοὺς πολεμίους ἠξίουν. Τοῖς μὲν ὦν ξὺν τῷ τυράννῳ τοσοῦτον περιῆν θράσος, κ πρὸς τὰ δεινὰ ἓ χωρεῖν ὁμόσε πολλὴ προθυμία. Οἱ ὃ τ ὅλων κρατήσαντες, αἰδούμενοι μὲν ἀλλήλους, καὶ τ βασιλέα, παροξυνόμενοι ὑπὸ τ πάλαι κατορθωμάτων, κ τ ἐν χερσὶ λαμπρῶν, κ τέως ἀπίστων ἔργων, τέλος ἄξιον τοῖς προϋπηργμένοις ἐπιθεῖναι φιλοτιμούμενοι, πάντα ὑπέμενον ἡδέως πόνον καὶ κίνδυνον. Ὥσπερ ὦν ἄρτι τ παρατάξεως ἀρχομένης, συνιόντες πάλιν, ἔργα τόλμης" ἐπεδείκνυντο κ θυμοῦ γενναῖα· Οἱ μὲν, ὠθούμενοι περὶ τοῖς ξίφεσι" λαμβανόμενοι δὲ ἄλλοι τ ἀσπίδων· καὶ τ ἱππέων, ὁπόσους ἵπποι τρωθέντες ἀπεσείαντο, πρὸς τὰς ὁπλίτας μετεσκευάζοντο. Ταῦτα ἔδρων οἱ ξὺν τῷ τυράννῳ τοῖς πεζοῖς ἐπιβρίσαντες· καὶ ἦν ὁ πόλεμος ἐξ ἴσης· ἕως οἱ θωρακοφόροι, κ τὸ λοι-

γρ. συνέλλον

γρ. ἢ

γρ. ἀπεδείκνυντο

γρ. ἄλλοι δὲ λαμβανόμενοι τῶν

A Cumque jam ad eos campos perventum foret, qui ante Myrſam ſunt; equites illico utrinque opportunis locis collocati; peditibus in mediam aciem conjectis. Tu vero, Imperator, flumen ad dexteram habens, ſiniſtroque cornu hoſtium aciem ſuperans, ſtatim illorum phalangem in fugam egiſti, ac diſſipaſti, quæ perperam inſtructa fuerat: utpote quam imperitus bellicæ rei, atque imperatoriæ artis, ordinaverat. At is, qui ſe perſequi hactenus crediderat, B cum ne manum quidem conſeruiſſet, effuſe in fugam ſe dedit, armorum ſtrepitu perterritus; neque bellico clamore perſonantium exercituum vociferationem ſuſtinens. Cumque interrupti ordines ac perturbati forent, centuriatim collecti milites rurſus prælium redintegrarunt. Quippe pudebat ipſos fugientes videri; ut, quod mortalibus omnibus incredibile videretur, id in ſeipſis contigiſſe monſtrarent; militem ſcilicet Germanum, Gallumque militem, hoſtibus terga vertiſſe. At barbari ſi vincerentur C de reditu deſperantes, aut victoriam reportare, aut damno ſaltem aliquo affectis hoſtibus emori cupiebant. Igitur tantum iis, qui cum tyranno erant, audaciæ ſuppetebat, tantaque ad ſubeunda excipiendaque pericula alacritas ac fiducia. At qui ante omnia viceranr, mutuo invicem pudore, & imperatoris ipſius ducti, ac rerum olim geſtarum conſcientia excitati, egregiorumque atque omni fide majorum recordatione facinorum, cum rebus ante geſtis conſentaneum finem imponere cuperent, libenter laborem omnem ac periculum ſuſtinebant. Quare velut tum primum initum eſſet certamen, redintegrata pugna, animi & audaciæ memorabilia cumprimis exempla præbuerunt. Nam alii ſe in medios enſes conjicere; alii hoſtium clypeos arripere; equites vero, quotquot vulneratis equis excuſſi erant, in legionarios pedites mutari. Hæc dum ab illis geruntur, qui cum tyranno pedites urgebant; anceps aliquandiu prælium fuit: donec catafracti, ac

reliqui

reliqui genetis equites, alii ſagittando, alii immiſſis equis, plurimos occiderunt, univerſos vero magno impetu disjecerunt. Quorum alii ad campum fuga contendebant: & ex iis pauci ægre noctis beneficio ſervati ſunt: cæteri in flumen ſeſe præcipites dabant: qui omnes tanquam boum vel pecorum greges compulſi in unum agebantur. Hunc de tyranni ignavia fructum exercitus ille teportavit, qui ſua illi virtute ac fortitudine nihil utilitatis attulit. Tu vero tropæum poſt victoriam erexiſti paterno longe celebrius. Hic enim militibus his fretus, qui invicti hactenus habiti fuerant, infelicem ſenem debellavit; tu vero florentem ac vigentem adhuc non malis duntaxat, quæ perpetrabat, ſed & juventute ipſa tyrannidem cum inſtitutis a te ac compatatis exercitibus bello ſuperaſti. Quem enim veterum imperatorum referre poteſt quispiam, qui robur equitum, atque armorum genus ejusmodi excogitarit unquam, aut expreſſerit imitando? quod tu primus omnium ſtudioſe excolens, cæteros exemplo tuo inexpugnabilem armorum uſum docuiſti. De quo cum plerique dicere inſtituiſſent, ab rei merito & dignitate plurimum abfuerunt; adeo ut, qui quod oratione perceperant, poſtmodum oculis uſurpare poſſent, minus auribus quam oculis credendum eſſe perſpicue cognoſcerent. Habebas enim infinitorum propemodum equitum multitudinem, qui velut ſtatuæ in equis inſidebant: quibus ad humani corporis imitationem accommodata membra erant, & ab ipſis manuum carpis ad cubitos, inde ad humeros usque, compacta; tum & ſegmentis & ſquamis coagmentatus thorax pectori applicatus & tergo: galea item, cum facie ipſa, ferrea, & impoſita capiti, ſplendentis & coruſcantis ſtatuæ imaginem præbebat: cum neque cruta ipſa, vel femora, neque ſummi pedes in eo armorum habitu nudi atque intecti relinquerentur. Quæ cum textis velut quibusdam extenuibus hamulis cum lorica commiſſa

A πὸν τ ἱππέων πλῆθ· οἱ μὲν ἐκ τόξων βάλλοντες, ἄλλοι ἐπελαύνοντες τὰς ἵππους, πολλὰς μὲν ἔκλεινον, ἐδίωκον δὲ ἅπαντας καρτερῶς· τινὰς μὲν πρὸς τὸ πεδίον ὡρμηκότας φεύγειν, ὧν ἡ νὺξ ὀλίγους ἀπέσωσε μόλις· τὸ λοιπὸν δὲ εἰς τ ποταμὸν κατηνέχθη, καθάπερ βοῶν, ἢ βοσημάτων ἀγέλη σωελαυνόμενοι. Τοσαῦτα ἐκεῖνο τὸ στράτευμα τ τυράννε δειλίας, ἀδὲν ἐκείνων ὄνησαν ἐκ τ ἀνδρείας τ αὐτῦ μάτην" ἀπέλαυσε. χ. ἀπήλαυσε

B Τρόπαιον δὲ ἀνέστησας ἐπὶ τῇ νίκῃ τῦ πατρῴε λαμπρότερον. ὁ μὲν γὰρ τὰς τέως ἀμάχες δοκοῦντας ἄγαν, ἐκράτησε γέροντι & δυσυχῆ· σὺ δὲ ἡβῶσαν, καὶ ἀκμάζουσαν ἐ τοῖς κακοῖς" μόνοις, οἷς ἔδρα, τῇ νεότητι δὲ πλέον, τὴν τυραννίδα σαρεσήσω, τοῖς ὑπὸ σ σαρασκευαθεῖσι στρατοπέδοις σαρελαξάμενο. χ. μόνον

C Τίς γὰρ εἰπεῖν ἔχει τ σρόσθεν αὐτοκρατόρων ἱππικὴν δύναμιν καὶ σκευὴν τῶν ὅπλων τοιαύτην ἐπινοήσαντα καὶ μιμησάμενον; ἢ πρῶτ· αὐτὸς ἐγυμνασάμεν·, διδάσκαλ· ἐγένε τοῖς ἄλλοις ὅπλων χρήσεως ἀμάχε. Ὑπὲρ ἧς εἰπεῖν τολμήσαντες πολλοὶ τ ἀξίας δίκαρτον. ὥσθ' ὅσοι τῶν λόγων ἀκέσαντες ὕσερον ἰδεῖν ἠυτύχησαν, τὰς ἀκοὰς σαφῶς ἀπισόμενας ἔγνωσαν εἶναι τῶν ὁμμάτων. Ἀπείρων γὰ" εἶχες ἱππέων πλῆθος, καθάπερ ἀνδριάντας ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχεμένες, οἷς σωήρμοσο τὰ μέλη κ μίμησιν τ ἀνθρωπίνης φύσεως· χ. ἦγες

D ἀπὸ μὲν ἄκρων τ καρπῶν, εἰς τὰς ἀγκῶνας· ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰς ὦμες· καὶ ὁ θώραξ τμημάτων κ τὸ σέρνον καὶ νῶτα σωαρμοζόμεν·; τὸ κράν· αὐτῷ προσώπῳ σιδηρᾶν ἐπικείμεν·, ἀνδρείαν· λαμπρᾶ κ σίλβοντ·, παρέχει τὴν ὄψιν· ἐπεὶ μηδὲ κνῆμαι καὶ μηροὶ, μηδὲ ἄκροι πόδες τ σκευῆς ταύτης ἔρημοι λείπονται. σωαρμοζομένων δὲ αὐτῶν τοῖς θώραξι διά τινων ἐκ κρίκου λεπτᾶ πεποιημένων οἱονεὶ ὑφασμά-

 των,

τῶν, οὐδὲν ἂν ὀφθείη τοῦ σώματος γυμνὸν μέρος· ἅτε καὶ τῶν χειρῶν τοῖς ὑφάσμασι τούτοις σκεπομένων, πρὸς τὸ καμπτομένοις ἑπακολουθεῖν τοῖς δακτύλοις. Ταῦτα ὁ λόγος παρασῆσαι μὲν σαφῶς ἐπιθυμεῖ, ἀπολειπόμενος δ' θεατὰς τῶν ὅπλων τοὺς μαθεῖν τι πλέον ἐθέλοντας, οὐχὶ δὲ ἀκροατὰς τῶν ὑπὲρ αὐτῶν διηγήσεως ἀξιοῦ γενέσθαι. Ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ τὸν πρῶτον πόλεμον διεληλύθαμεν, ληγούσης ἤδη τοῦ ὀπώρας, ἆρ' ἐνταῦτα πάλιν ἀφήσομεν τὴν διήγησιν; ἢ πάντως τὸ τέλος ἀποδοῦναι τῶν ἔργων ποθοῦσιν ἄξιον; ἐπέλαβε μὲν ὁ χειμών, καὶ παρέσχε διαφυγεῖν τὴν τιμωρίαν τὸν τύραννον. Κηρύγματα δὲ ἦν λαμπρὰ, καὶ βασιλικῆς ἄξια μεγαλοψυχίας· ἄδεια δὲ πᾶσιν ἐδίδοτο τοῖς ταξαμένοις μετὰ τυράννου· πλὴν ἔτισ ἀνοσίων ἐκείνῳ φόνων ἐκοινώνησε· ἀπελάμβανον τὰς οἰκίας ἅπαντες, καὶ τὰ χρήματα, καὶ παῖδας, οἱ μὴ δὲ ὄψεσθαί τι τῶν φιλτάτων αὐτοῖς ἐλπίζοντες· ὑπεδέχετο τὸν ναυτικὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐπανερχόμενον, πολλοὺς ἐκεῖθεν πολίτας κατάγον φεύγοντας, οἶμαι, τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. Ἐπεὶ δὲ ὁ καιρὸς ἐκάλει στρατεύεσθαι, πάλιν ἐφείσηκεις δεινῶς τῷ τυράννῳ. ὁ δὲ προὐβάλλετο τὰς Ἰταλῶν δυσχωρίας, καὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς ἐκεῖ, καθάπερ θηρίον ἐναποκρύψας τὰς δυνάμεις, αὐτὸς οὐδὲ ὑπαίθριον ἐτόλμα στρατεύειν. Ἀναλαβὼν δὲ αὐτὸν εἰς τὴν πλησίον πόλιν τρυφῶσαν, καὶ πολυτελῆ, ἐν πανηγύρεσι καὶ τρυφαῖς ἔτριβε τὸν χρόνον· ἀρκέσειν μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν τὰ ὀρῶν τὴν δυσχωρίαν μόνον οἰόμενος. Ἀκόλαστος δ' ὢν φύσει, κερδαίνειν ᾤετο τὸ χαρίζεσθαι ταῖς ἐπιθυμίαις ἐν τοσούτοις κακοῖς. δῆλος τε ἦν πεπισευκὼς, λίαν οὐσφαλῶς αὐτῷ τὰ παρόντα ἔχειν, ἀπολειχιζομένης ἐν κύκλῳ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τοῖς ὄρεσι· πλὴν ὅσον ἐξ ἠ-

χρ. τὴν διήγησιν πάλιν ἀφήσομεν;

χρ. λίαν περὶ οὐσφαλ.

deest ἔχειν in al. MSS.

A sunt, nullam corporis partem nudam videri sinunt: nam & manus ipsæ textis ejusmodi operiuntur, ut ad inflexionem digitorum accommodentur. Hæc tametsi perspicue explicare nostra conetur oratio, quia tamen assequi minus potest, qui amplius aliquid scire velint, hos armorum spectatores, non eorum, quæ de iis narrantur, auditores esse cupit. Nos autem, quoniam primum illud bellum expossuimus, quod autumno exeunte gestum est, utrumnam institutam hic narrationem omittemus? an B potius rebus ipsis gestis finem suum & exitum, vobis præsertim id optantibus, imponere debemus? Igitur post hæc hiems consecuta evadendæ pœnæ tyranno facultatem concessit. Deinde per præconem denunciationes factæ magnificæ, & imperatoria magnanimitate dignæ: quibus omnibus, qui cum tyranno fuerant, impunitas est proposita, præterquam iis, qui cum eo nefandarum cædium participes fuissent. Quamobrem domos suas, opes, ac patriam universi recuperarunt, qui quidem nullam earum rerum, quas habebant carissimas, visuros se amplius existimarent. Tum tu classem C ex Italia venientem excepisti, quæ quamplurimos illinc cives propter tyrannorum, ut opinor, crudelitatem fugitivos ac profugos advehebat. Posteaquam vero belli atque expeditionis ineundæ tempus invitare cœpit, rursus instare tyranno atque immincre cœpisti. Ille vero Italiæ prærupta & inaccessa loca præ se habebat; ac velut fera quædam in montibus, quò illic sunt, copias suas occultans, D ipse in apertum exercitum suum educere non audebat. Cumque se propinquum in oppidum luxu ac deliciis refertum recepisset, ludis ac voluptatibus tempus conterebat. Nam ad salutem sibi prærupta montium sufficere arbitrabatur. Natura vero in libidines propensus cum esset, tantis in periculis indulgere voluptatibus in lucro ponebat. Apparebat autem ipsum præsenti rerum statu, ut a se optime constituto, valde confidere; propterea quod montibus universa circum Italia, quasi muro cingitur, præterquam

dimi-

dimidia ſui parte, quam paluſtre atque uli-
ginoſum mare complectitur, Ægyptiorum
paludibus ſimile; quod eam navalibus ho-
ſtium copiis inacceſſam reddit. Verum nul-
lum contra viri virtutem ac temperantiam
natura ipſa poſſe videtur libidinoſis ac timi-
dis hominibus munimentum opponere:
quæ quidem prudentiæ, cum fortitudine pa-
ri conſenſu imminenti, cedere atque ſubji-
ci cogit omnia: ac jam olim artes excogi-
tavit, quibus eorum, quæ hactenus fieri
non poſſe videbantur, planam viam atque
expeditam habuimus; tum ſingulis in re-
bus gerendis, quod plerisque non poſſe per-
fici videtur, ab continente viro optatum ad
finem perducitur. Quod cum re ipſa tum,
Imperator, oſtenderis, merito inſtitutas de
eo orationes admiſeris. Igitur & ſub dio
ſtationem tuam fixeras; tametſi vicinum
eſſet non contemnendum oppidum: & mi-
litibus tuis non vocis imperio, ſed factis
& exemplis ad labores capeſſendos & peri-
cula præeundo, ignotam hactenus viam o-
mnibus reperiſti. Ac cum delectam ex
omni exercitu armatorum manum miſiſſes,
poſteaquam ad hoſtem eam perveniſſe ſen-
ſiſti, rum cum omnibus copiis progreſſus
es: iisque in orbem circumdatis, de omni-
bus victoriam reportaſti. Hæc cum ante
auroram geſta eſſent, ad tyrannum ante me-
ridiem perferuntur: qui equeſtribus certa-
minibus ac ludis erat occupatus, nec præ-
ſentem rei eventum expectabat. Porro quis
ex quo tum demum fuerit; ac cujusmodi
de præſente rerum ſtatu animum habuerit;
& quemadmodum urbe illa, & Italia o-
mni derelicta profugerit; & anteactas cæ-
des, ac priora illa facinora repurgaverit;
ea, inquam, omnia complecti dicendo ni-
hil in præſens attinet. Sed enim brevi ali-
qua relaxatione confirmatus, nihil minus
iis, quæ ante geſſerat, perpetraturus erat.
*Adeo nihil homo, quo animi prævitatem elue-
ret, ſed Deus corporis opera, expiationem re-
perit.* Nam cum ad Gallos ſe egregius il-
le princeps ac legitimus recepiſſet, ita ſe-
ipſo moleſtior ac difficilior extitit; ut ſi

A ἡμισείας ἡ θάλασσα τεναγώδης ὖσα,
καὶ τοῖς Αἰγυπτίων ἕλεσιν ἐμφερὴς, ἄ-
βατον καὶ νηΐτῃ σρατῷ τολεμίων ἀν-
δρῶν καθίσησιν. Ἀλλ' ἔοικεν ὐδὲ ἐν ἡ
Φύσις πρὸς ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ σωφρο-
σύνην, τοῖς ἀκολάσοις καὶ δειλοῖς ἔρυ-
μα μηχανήσασθαι," πάντα ὑποχω- χ. πάν-
ρεῖν φρονήσει μὴ ἀνδρείας ἐπιόσῃ πα- τα δὲ
ρασκευάζουσα· πάλαι τε ἡμῖν ἐξεῦρε
τὰς τέχνας, δι' ὧν εἰς εὐποριάν τ τέως
"ἀπόρων δοξάντων καθέσηκεν, καὶ ἐπὶ χ. δο-
B τ καθ' ἕκασον ἔργων τὸ πολλοῖς ἀδύ- ξάντων
νατον εἶναι φαινόμενον, ἐπιτελούμενον ἀπόρων
πρὸς ἀνδρὸς σώφρονος. Ὁ δὴ καὶ τότε
τοῖς ἔργοις, ὦ βασιλεῦ, δείξας, εἰκότως
ἂν ἀποδέχοιο τὰς ἐπ' αὐτῷ λόγας. ἐ-
σρατεύες μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπαίθριος·
καὶ ταῦτα πλησίον παρὸσης πόλεως
ὑ Φαύλης· τοῖς σρατευομένοις ὃ μὲν ἐξ
ἐπιτάγματος τὸ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν,
ἐξ ὧν δὲ αὐτὸς ἔδρας παρεγυῶν, ἀτρε-
πὸν μὲν ἐξεῦρες ἄγνωσον τοῖς πᾶσι·
C Πέμψας δὲ ἀξιόμαχον τ δυνάμεως
ἁπάσης ὁπλιτῶν μοῖραν· εἶτα ἐπειδὴ
σαφῶς ἔγνως αὐτὰς τοῖς πολεμίοις ἐ-
φεσῶτας, αὐτὸς ἀναλαβὼν, ἦγες τὸ
σρατευμα, καὶ κύκλῳ περιέχων πάντων
ἐκράτησας. ταῦτα ἑδρᾶτο πρὸ τ ἕω,
ἤγγελλο δ' πρὸ μεσημβρίας τῷ τυράννῳ
ἀμάξαις ἱππικαῖς, καὶ παννυχὶ προσ-
καθημένῳ, καὶ τ παρόντων ὐδὲν ἐλπί-
ζοντι. Τίς μὲν ἂν γέγονεν ἔκπληξις, καὶ πο-
ταπὴν γνώμην εἶχεν" ὑπὲρ παρόντων· χ. ὑπὲρ
D καὶ ὅπως ἐκλιπὼν ἔφευγε τὴν πόλιν, καὶ τῶν
τὴν Ἰταλίαν" ἅπασαν, τὰς φόνας καὶ χ. πά-
τὰς πρόσθεν ἀδικίας ἐκκαθαιρόμενος· σας
ὐ δ παρόντ' ἂν εἴη λόγος διηγεῖσθαι.
ἔμελλε δ' βραχείας ἀνακωχῆς τυχών,
ὐδέν τι μεῖον τ ἔμπροσθεν δράσειν. ἔτως
ὐδὲν πρὸς πονηρίαν ψυχῆς ἄνθρωπος,
ἀλλ' "ὁ θεὸς ἐξεῦρε καθάρσιον διὰ τὲ χ. ὁ
σώματος. Ἀφικόμενος γὰρ εἰς "Γα- θεὸς
λάτας ὁ χρησὸς ἐτοσὶ καὶ νόμιμος ἄρ- χ. Γα-
χων, τοσὲτον" αὐλὲ γέγονε χαλεπώ- λάτας
τερος, χ. αὐλὸς

τερ, ὡς εἴτις πρότερον αὐλὸ διαΦυ- A qua eum pœnæ ſpecies atrox ac crudelis ef-
γὼν ἐλελήθ῾ τιμωρίας τρόπ῾ ὠμό-
ταλς, τῦτον ἐξευρὼν, θέαμα κεχαρι-
σμένον αὐλῷ τὰς τ῾ ἀθλίων πολλῶν πα-
ρεῖχε συμΦορὰς· ἅρμαλ῾ ζῶντας ἐκ-
δήσας, κ῾ μεθεὶς Φέρεσθαι, τοῖς ἡνιόχοις
κ. ἀνε- ἔλκειν" ἐκέλευεν, αὐτὸς ἐΦεστηκὼς, καὶ
κέ- κ. τισι θεώμεν῾ τὰ ὁρώμενα· καί" τισιν ἑ-
τοιύτοις τέροις τοιύτοις αὐλὸν ψυχαγωγῶν τὸν
ἑτέροις ὠαύλα διετέλ῾ χρόνον· ἕως αὐτὸν κα-
θάπερ Ὀλυμπιονίκης ὠερὶ τ῾ τρίτῳ
ὠαλαίσμαλι καλαβαλὼν, δίκην ἐπιθεῖ- B quem multorum antea civium cruore tin-
ναι τ῾ τελολμημένων ἀξίαν καὶ ἠνάγκα- xerat. Hac ego victoria præſtantiorem nul-
κ. αὐτὰ σας, ὥσαυλα διὰ τ῾ σέρνων τὸ" αὐλῷ ξί- lam unquam ac juſtiorem fuiſſe cenſeo, nec
Φ῾, ὃ πολλῶν ὠολλῶν ἐμίανε Φόνῳ. quæ majorem communi hominum generi
κ. δίκης Ταύτης ἐγὼ τ῾ νίκης ἀμείνω κ῾ δικαιο- voluptatem attulerit: quod tanta crudeli-
τέραν ὅ ὠοτε γενέσθαι Φημὶ, ὑδὲ ἐΦ' ἧ tate ac ſævitia vere tum liberatum ac ſolu-
μᾶλλον τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἠυΦράνθη tum fuerat: deinceps vero ea legum æqui-
γέν῾, τοσαύτης ὠμότη῾ καὶ ὠικρί- tate recreatum ſit, qua nos hactenus frui-
ας ἀΦεθὲν ὅλως ἐλεύθερον, ἐυνομία δὲ mur, & utinam, o præclara in omnibus nu-
ἤδη γαννύμενον, ἧς τέως ἀ ὠολαύομεν, κ῾ minis providentia! quam longiſſimo tem-
ἀ ὠολαύσαιμέν γε ἐ ὠὶ ὠλέον, ὦ ὠάν- pore perfruamur! Mihi vero, qui res o-
τα ἀγαθὴ ὠρόνοια. Ἐμοὶ δὲ ὠοθεωῖτι C mnes geſtas perſequi cupiam, ſed minime
κ. τοῖς μὲν ἐ ὠελθεῖν ἅ ὠασι" τοῖς ὠραχθεῖσι, tamen aſſequi poſſim, merito veniam con-
σοι ὠρα- ἀ ὠολειὠομένῳ ὄ συγγνώμην εἰκότως, ὦ ceſſeris, Imperator præſtantiſſime, ſi ne-
χθεῖσιν, μέγιστε βασιλεῦ, ὠαρέξεις, εἰ μήτε τ῾ que claſſes illas Carthaginem miſſas com-
ἀ ὠοστόλων τ῾ ἐ ὠὶ Καρχηδόνα μνημονεύ- memorem, quæ & ex Ægypto comparatæ,
ομι, ἀ ὠό τε Αἰγύ ὠτ῾ ὠαρασκευασθέν- & ex Italia eodem miſſæ navigarunt: ne-
κ. αὐτὴν των, καὶ τ῾ ἐξ Ἰταλίας ἐ ὠ" αὐτῇ ὠλευ- que debellata a te Pyrenæi juga prædicem,
σάντων· μήτε ὡς τ῾ Ὑυρηναίων ὀρῶν ἐ- quo tu navibus exercitum miſiſti: nec ea
κράτησας, ναυσὶν ἐκ ὠέμψας ἐ ὠ' αὐτὰ porro, quæ nuper adverſus Barbaros, &
ὠράτευμα· μήτε τ῾ ἔναγχός σοι ὠολ- quidem ſæpe, geſſiſti: neque ſi quid aliud
λάκις ὠρὸς τὰς βαρβάρους ὠραχθέν- jamdudum a te perfectum plerisque eſt in-
των· μήδ' ἔτι τοιῦτον ἕτερον τ῾ ὠάλαι D cognitum. Nam & illam urbem audio
γεγονὸς λέληθε τὰς ὠολλάς. ἐ ὠεὶ καὶ ſæpius, quæ ab Antiocho rege nomen ac-
τὴν Ἀντιόχ ὠόλιν ἐ ὠώνυμον ἐ ὠονο- cepit, ſibi de tuo nomen aſſumere. Ere-
μάζεσθαι ἀκήκω ὠολλάκις. ἔστι μὲν γ῾ nim a conditore ſuo, ut eſſet, accepit: per
διὰ τ῾ κλίσαντα· ὠλεῖ ὄ ἤδη, καὶ ὠρὸς te vero opibus, ac divitiis, & omni genere
ἅ ὠασαν εὐ ὠορίαν ἐ ὠιδέδωκε διά σε, commoditatum affluit; propterea quod
λιμένας εὐόρμους τοῖς καταίρουσι ὠα- portus in ea ad navium appulſum oppor-
ρασχόνλα. τέως ὄ ὐδὲ ὠαραὠλεῖν ἀ- tunisſimos extruxiſti. Hactenus enim ne
σΦαλὲς, ὐδὲ ἀκίνδυνον ἐδοκῇ. ὅτως ἦν oram quidem ipſam legere tutum ac
ſine periculo videbatur: adeo totum

maris

maris iſtius litus ſcopulis quibusdam & ſaxis mari depreſſis ſcatebat. Jam porticus, ac fontes, cæteraque omnia, quibus a Præfectis aucta illa tuo beneficio & amplificata eſt, ne nominare quidem convenit. Quæ vero ad urbem patriam adjeciſti, quis numerando percenſere poſſit; cum ei murum undique circumdederis, qui tum inchoatus fuerat, ac ruinoſa quæque ad æternam ſtabilitatem inſtauraris? Tempus meipſum deficiet, ſi attingere ſingula & complecti velim.

Nunc illud in omnibus a me antea dictis conſiderandum venit, utrumnam cum virtute atque optima animi affectione confecta ſint omnia: hoc enim orationis initio potiſſimum ſpectandum eſſe conſtitueram. Igitur quemadmodum te & erga parentem pie atque humane geſſeris; & cum fratribus perpetuo pacem ac concordiam ſervaveris; ut & alterius libenter imperio te ſubjiceres; & cum illis moderate ac temperanter imperium gereres; dudum a me prædicatum eſt, & nunc rurſum memoria repetendum. Hoc vero ſi quis ab exigua virtute profectum putet; is poſtquam de Alexandro Philippi, & Cyro Cambyſis filio cogitaverit, tum demum iſtud ipſum collaudet. Nam ille quidem pene adhuc puer non obſcure præ ſe tulit, patris ſe imperium ultra ferre non poſſe; iſte avum ſuum etiam regno ſpoliavit. Atqui nemo ita ſtolidus eſt, qui non illud ſibi perſuadeat, te, cum nihil animi magnitudine, & honeſtatis ac gloriæ contentione illis eſſet inferior, ita nihilominus ſe erga parentem ac fratres temperatum moderatumque præbuiſſe. Poſtea enim, cum illud ſe tempus obtuliſſet, quo totum in ſuam poteſtatem imperium vindicandum erat; primus tu, reclamantibus multis, ac contraria omnia perſuadentibus, obtinere illud aggreſſus es. Itaque ubi præſentem pugnam nullo negotio, atque ad ſecuritatem aptiſſime confeciſſes, occupatas imperii partes liberare in animum induxiſti. Cui quidem bello cauſa titulusque præfixus eſt longe

A πάνλα" τ θαλάσσης τ δὲ πρὸς ταῖς ἠιόσι σκοπέλων τινῶν, καὶ πελρῶν ὑφάλων ἀνάπλεα. Στοὰς δὲ, καὶ κρήνας, καὶ ὅσα τοιαῦτα παρὰ τ ὑπάρχων διά σε γέγονεν, κδὲ ὀνομάζειν ἄξιον· Ὁπόσα δὲ τῇ πατρῴᾳ πόλ ι προσέθεικας, τεῖχος μὲν αὐτῇ κύκλῳ περιβαλὼν, ἀρξάμενον τότε· τὰ δοκοῦντα ἂν κ ἀσφαλῶς τ οἰκοδομημάτων εἰς ἀθάναλον ἀσφάλειαν καλαλιθεὶς, τίς ἂν ἀπαριθμήσαιλο; ἐπιλείψ με τάτων ἕκασον" χρόν@ διηγούμενον.

χ. σκοπελῶν τινῶν καὶ πετρῶν ὑφάλων ἀνάπλεα, τὰς θαλάσσης τὰ δὲ πρὸς ταῖς ἠιόσι. χ. ὁ χρόνος.

Σκοπεῖν ὃ ὑπὲρ ἁπάντων ἄξιον ἤδη τ ῥηθέντων, εἰ μὴ ἀρετῆς, καὶ τ βελτίσης ἕξεως ἅπανλα γέγονε· τάτῳ γὰρ ἤδη κ τ λόγων ἀρχόμεν@ μάλισα προσέχειν τ νοῦ ἠξίουν. Οὐκοῦν" πατεὶ μὲν εὐσεβῶς κ φιλανθρώπως ὅπως προσηνέχθης· ὁμονοῶν δὲ πρὸς τὰς ἀδελφὰς διετέλεσας τ ἅπαντα χρόνον, ἀρχόμεν@ μὲν προθύμως, σωφρόνως δ ἐκείνοις σωφρόνως· πάλαι τε εἴρηται, κ νῦν" ἀξιόθω μνήμης. Τᾶτο δὲ ὅσις μικρᾶς ἀρετῆς ἔργον ὑπέλαβεν, Ἀλέξανδρον τ Φιλίππε, καὶ Κῦρον τ Καμβύσε σκοπῶν, ἐπαινείτω. Ὁ μὲν γὰρ μειράκιον ἔτι κομιδῇ νέον δῆλ@ ἦν παῖς ὢν ἐκ ἀνεξόμεν@ ἄρχον@. ὁ δὲ, ἀφείλελο τὴν ἀρχὴν τ πάππον. Καὶ ταῦτα ἀδείς ἐσιν ἠλίθι@," ὃς ἂν οἴεται μηδὲν ἐκείνων μεγαλοψυχίᾳ, καὶ τῇ πρὸς τὰ καλὰ φιλοτιμίᾳ λειπόμενον, ἅτως ἐγκρατῶς, καὶ σωφρόνως τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς προσενηνέχθαι. Παρασχόσης γὰρ τῆς τύχης τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ τῆς ἁπάντων ἡγεμονίας ἐχρῆν μεταποιηθῆναι, πρῶτ@ ὡρμήθης, πολλῶν ἀπαγορευόντων, καὶ πρὸς τἀναντία ξυμπείθειν ἐπιχειρούντων. ῥᾳδίως δὲ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τὸν ἐν χερσὶ πόλεμον διοικησάμεν@, ἐλευθερᾶν ἔγνως τῆς ἀρχῆς τὰ καλειλημμένα. Δικαιοτάτην μὲν, καὶ οἵαν ἔπω πρόσθεν ἔλα-

χ. τῷ πατρὶ

χ. ἀξιόθω

δε πρόφασιν πόλεμον, τῆς πρὸς ἐκείνους ἔχθρας τιθέμενον. Οὐδὲ γὰρ ἐμφύλιον ἄξιον προσαγορεύειν τὸν πόλεμον, ὃν βάρβαρος ἡγεμὼν, ἑαυτὸν γε ἀναγορεύσας βασιλέα, καὶ χειροτονήσας στρατηγόν. Τῶν ἀδικημάτων δὲ τῶν ἐκείνου, καὶ ὧν ἔδρασεν εἰς σὲ, οὐχ ἡδὺ μοι πολλάκις μεμνῆσθαι· ἀνδρειοτέραν δὲ τῆσδε τῆς πράξεως τίς ἂν εἰπεῖν ἔχοι; ἐφ' ᾗ δῆλος μὲν ἦν ἀποτυχόντι τῶν ἔργων κίνδυνος ὑπέμενες δὲ ἀδὲν κέρδος χάριν, οὐδὲ κλέος ἀείμνηστον ἀντωνύμενος, ὑπὲρ ὃ καὶ ἀποθνήσκειν ἄνδρες ἀγαθοὶ πολλάκις τολμῶσιν, οἷον πρὸς ἀργύριον, τὴν δόξαν, τὰς ψυχὰς ἀποδόμενοι. ἔτε μὴν δι' ἐπιθυμίαν ἀρχῆς μείζονος, ἢ λαμπροτέρας, ὅτι μηδὲ νέῳ σοι τῶν ἐπιθυμῆσαι σωφρονοῦντι· ἀλλ' αὐτὸ τὸ καλὸν ἔργων τῆς πράξεως, πάντα ὑπομένειν σὲ δεῖν, πρὶν ἰδεῖν Ῥωμαίων βάρβαρον βασιλεύοντα, καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείαν καθιστῶντα, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχὰς ποιούμενον, τὸν τοσούτοις ἀσεβήμασιν ἔνοχον, καὶ φόνοις. Τῆς παρασκευῆς δὲ αὐτῆς ἡ λαμπρότης, καὶ τῶν ἀναλωμάτων τὸ μέγεθος, τίνα οὐχ ἱκανὸν ἐκπλῆξαι; καίτοι Ξέρξην μὲν ἀκούω τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἐξαναστήσαντα χρόνον ἐτῶν οὐκ ἐλάττονα δέκα πρὸς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον παρασκευάζεσθαι· εἶτα ἐπαγαγεῖν διακοσίας πρὸς ταῖς χιλίαις τριήρεσιν ἐκ τούτων αὐλῶν, οἶμαι, τῶν χωρίων, ἐξ ὧν αὐλὸς ἐν ὀδὲ ὅλοις μησὶ δέκα ναυπηγησάμενος, ἤγειρας τὸν στόλον, πλήθει νεῶν ἐκεῖνον ὑπερβαλλόμενος· τῇ τύχῃ δὲ οὐδὲ ἄξιον συμβαλεῖν, οὐδὲ τοῖς ἔργοις. Τὴν δὲ εἰς τὰ λοιπὰ δαπανήματα μεγαλοπρέπειαν μὴ πολὺ λίαν ἔργον ἢ φράζειν. οὐδὲ ὁπόσα ταῖς πόλεσι πάλαι στρεμέναις ἀπεδίδου ἀπαριθμούμενος ἐνοχλήσω τὰ νῦν.

A justissimus, ac cujusmodi antea nullus fuerat; odium scilicet contra hostes imperii susceptum. Neque enim civile bellum illud appellari par est, cujus dux erat barbarus, qui se & imperatorem appellarat, & ducem crearat. Nam de illius flagitiis, atque in tuos injuriis ac sceleribus recordari sæpius, mihi quidem ingratum minimeque jucundum est. Tuo vero illo facto quid constantius ac fortius est? quod, cum intelligeres, quantum in eo periculum esset, si minus istud ex animi sententia successisset, ag-
B gredi tamen minime dubitasti. Neque id lucri aut commodi gratia: non ut immortalem tibi gloriam ex eo quæreres, cujus causa clarissimi plerumque homines mortem oppetere non verentur, qui animas suas cum gloria perinde ac pecunia commutant: neque porro amplioris imperii ac splendidioris cupiditate ductus: cum ne juvenis quidem unquam id admodum concupieris; sed sola rei ipsius honestate impulsus, omnia tibi sustinenda prius existimasti, quam Barbarum cemeres Romanis imperantem, ac præsidentem legibus, & rempu-
C blicam constituentem, proque communi salute vota concipientem; eum, inquam, qui se tot sceleratis facinoribus, ac cædibus obstrinxisset. Sed apparatus ac copiarum magnificentia, & sumtuum magnitudo, cui non admirationem ac stuporem adferat? Atqui de Xerxe illo sic accepimus, qui adversus Græcos universam Asiam commovit, non minus quam decem annorum spatium ad apparatum belli hujus insumsisse: atque ita cum mille ducentarum navium classe pro-
D fectum, iisdem, opinor, ex locis, ex quibus ipse non integris decem mensibus extructis navibus classem tuam adornasti, in qua navium illum multitudine longe superasti. Nam fortunam illius, aut facta, ne conferre quidem cum tuis ac contendere oportet. Sumtuum vero, qui in reliqua facti sunt, magnificentiam vereor ne enarrare sit difficillimum; neve, si quæ spoliatis pridem civitatibus per te reddita sunt, enumerem, in præsentia sim molestus. Universæ enim

enim tuo beneficio divitiis abundant, quæ antea neceſſariis etiam rebus erant deſtitutæ. Singulæ porro domus, ac familiæ propter communem civitatum abundantiam ac copiam privatim augentur, ac ſeſe efferunt. Verum non omittenda tua illa in privatos beneficia, ut te liberalem propterea, ac magnificum imperatorem appellemus. Nam cum plerosque nactus eſſes, qui dudum ſuis facultatibus ſpoliati eſſent, quod eorum patrimonium partim jure, partim injuria ſumma cum calamitate dilapſum eſſet; ſimulatque ſummæ rerum præfectus es, alios quidem tanquam bonus quiſpiam judex, prioribus delictis emendatis, in priſtinorum bonorum poſſeſſionem reſtituiſti; aliis vero perinde atque æqvus arbiter quæ pridem adempta iis fuerant iterum reddidiſti: temporis diuturnitatem exiſtimans ad pœnam iis ſufficere, qui ea calamitate eſſent affecti. Quæ vero de tuo iisdem illis conferens, ditiores eos omnibus illis feciſti, qui ſe pridem divitiarum copia jactabant, quid attinet modo oratione complectentem hæſiſſe parvis in rebus, ac contemnendis videri? Atque hoc ſane perſpicue omnes intelligunt, neminem unquam imperatorem, præter Alexandrum illum Philippi filium, extitiſſe, qui tot, tantaque in amicos diſtribueret. Etenim aliis ipſæ amicorum divitiæ hoſtium viribus dubiæ magis ac formidoloſæ fuerunt: alii, qui ſubditorum ſibi nobilitatem ſuſpectam haberent, clariſſima familia ortos omnibus contumeliis afficientes, aut familias ipſas prorſus e medio tollentes, cum publice civitatibus ipſis maximarum cladium, tum ſibi nefandorum ſcelerum cauſam attulerunt. Ac ne eorum quidem aliqui ſe continuerunt, quo minus corporis bonis, ſanitati nimirum, aut pulchritudini, aut firmitati corporis inviderent. ut virtutem animi in quocunque ſibi ſubditorum ſitam ne audire quidem ſuſtinerent. Verum crimen erat iſtud ipſum, virtutis ſtudium præ ſe ferre; perinde atque unum ex cæteris, patricidii dico, furti, ac perduellionis. Sed hæc non regis, aut imperatoris, ſed peſ-

A πλουτεῖσι μὲν γὰρ ἅπασαι διά σε, τὸν ἔμπροσθεν ἐνδεεῖς ὄσαι καὶ τῶν ἀναγκαίων· ἐπιδίδωσι δὲ τ ἰδίων ἕκας⊙ οἴκων, διὰ τὰς κοινὰς τῶν πόλεων εὐετηρίας. Ἀλλὰ τ εἰς τὰς ἰδιώτας ἄξιον δωρεῶν μεμνῆσθαι, ἐλευθέριόν σε, καὶ μεγαλόδωρον βασιλέα προσαγορεύοντα." ὃς πολλὰς μὲν σεσυλημένας πάλαι χ. ὃς τ αὐτῶν κλημάτων, ⨯ πατρῴας κλήρου συμφορᾷ περιπεπλωκότ⊙ ἐν δίκῃ καὶ παρὰ δίκην ἐπειδὴ πρῶτον ἐγένου" κύ- deeſt in al. MSS.
B ει⊙, τοῖς μὲν καθάπερ δικαστὴς ἀγαθὸς τὰ τ ἔμπροσθεν ἁμαρτήματα διορθωσάμεν⊙, κυρίοις εἶναι τῆς αὐτῶν οὐσίας παρέσχες· τοῖς δὲ ἐπιεικὴς κριτὴς γενόμεν⊙, ταῦτα μὲν ὧν ἀφῄρηντο, πάλιν ἐχαρίσω· ἀρκεῖν οἰόμεν⊙ τὸ μῆκ⊙ ⨯ χρόνου πρὸς τιμωρίαν τοῖς παθοῦσιν. ὅσα ⨯ αὐτοῖς οἴκοθεν χαριζόμεν⊙, πλουσιωτέρους ἀπέφηνας" τ πάλαι χ. πολλοὺς, τῶν δοξάντων ἐπὶ τῇ τ χρημάτων εὐπορίᾳ σεμνύνεσθαι, τί χρὴ νῦν ὑπομιμνήσκοντα περὶ μικρὰ διατρίβειν δοκεῖν;" ἀλλ' C ὅμως τε καὶ πᾶσιν ὄντ⊙ καὶ φανερὸς, ὅτι μηδεὶς ὠὼ πόλε, πλὴν Ἀλεξάνδρου ⨯ Φιλίππου, τοσαῦτα βασιλεὺς τοῖς αὐ- ⨯ φίλοις διανέμων ὤφθη. ἀλλὰ τοῖς μὲν ὁ τ φίλων πλοῦτ⊙ τ τῶν πολεμίων ῥώμης ὑποπτ⊙ ἐφάνη μᾶλλον καὶ φοβερώτερ⊙. ἄλλοι ⨯ τὴν τ ἀρχομένων εὐγένειαν ὑπειδόμενοι, πάντα τρόπον τὰς ἐν γεγονότας προπηλακίζοντες, ἢ καὶ ἀναιροῦντες ἄρδην τὰς οἰκίας, D κοινῇ μὲν ταῖς πόλεσι συμφορῶν, ἰδίᾳ δὲ αὐτοῖς ἀνοσίων ἔργων αἰτιώταλοι κατέσησαν. ὁκ" ἀπέσχολο δὲ ἤδη τινὲς χ. ὑπὲτοῖς ⨯ σώμαι⊙ ἀγαθοῖς, ὑγιείᾳ φημὶ καὶ κάλλει, καὶ εὐεξίᾳ βασκαίνοντες· "ψυ- χ. ψυχῆς τε ἀρετὴν ἔν τινι τ πολιτῶν γενομένην οὐδὲ ἀκούειν ὑπέμενον. ἀλλ' ἦν ἀδίκημα τοῦτο καθάπερ ἀνδροφονία, καὶ κλοπὴ, καὶ προδοσία, τὸ δοκεῖν ἀρετῆς μεταποιεῖσθαι. Καὶ ταῦτα τυχὸν ἀληθῶς ἀ" βασιλέως φήσει τις, ὠνηρῶν δὲ καὶ χ. βασιλέων

χε. ἔργα τυράννων

ἀνελευθέρων " τυράννων ἔργα καὶ πράξεις. ἐκεῖνο ὃ ἤδη τὸ πάθος ὑπὲρ τῶν ἀνοήτων μόνον, ἀλλά τινων ἐπιεικῶν, καὶ πρᾴων ἀνδρῶν ἀψάμενον, τὸ τοῖς φίλοις ἄχθεσθαι πλέον, καὶ πολλάκις ἑλαττῶν ἐθέλειν, καὶ τῶν προσηκόντων αὐτὸς ἀφαιρεῖσθαι, τίς ἐπὶ σοῦ λέγειν ἐτόλμησε. τοῦτο καὶ

χε. Ὅθεν φασὶ

" Ὥθεν φασὶ τὸν Πέρσην γάμβρον ὄντα βασιλέως παρὰ ξ κηδεσθῆναι παθεῖν, ἀχθομένης τῇ παρὰ ξ πλήθους εἰς τ ἄνδρα τιμῇ. καὶ Ἀγησίλαος ὃ δηλος ἦν ἀχθόμενος τιμωμένῳ παρὰ τοῖς Ἰωσι Λυσάνδρῳ. τούτους ἂν ὅτι πάντας ὑπερβαλλόμενος ἀρετῇ, τοῖς πλουσίοις μὲν τὸ πλουσίους ἀσφαλέστερον, ἢ πατὴρ τοῖς αὐτοῦ παισὶ, κατέστησας· εὐγενείας ὃ τῆς τῶν ὑπηκόων προνοεῖς, καθάπερ ἁπάσης πόλεως οἰκιστὴς, καὶ

χε. ψυχῆς

νομοθέτης· καὶ τοῖς ἐκ τ" τύχης ἀγαθοῖς πολλὰ μὲν προσιθείς, πολλὰ ὃ καὶ αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς χαριζόμενος δηλος εἶ τῷ μεγέθει μὲν, τὰς παρὰ τ βασιλέων δωρεὰς ὑπερβαλλόμενος· τῇ βεβαιότητι ὃ τ ἅπαξ δοθέντων, τὰς παρὰ τ δήμων χάριτας ἀποκρυπτόμενος. Τοῦτο οἶμαι καὶ μάλα εἰκότως συμβαίνει. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' οἷς συνίσασιν" αὐτοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἀγαθοῖς, τοῖς κεκτημένοις βασκαίνουσι. ὅτῳ ὃ τὰ μὲν ἐκ" τύχης ἐστὶ λαμπρὰ, καὶ οἷα μηδενὶ τ ἄλλων· τάδε ἐκ τ προαιρέσεως τ ἐκ τ τύχης μακρῷ σεμνότερα· ἐκ ἔστιν ὅτῳ δεόμενος, τῷ κεκτημένῳ φθονήσειεν. ὁ δὴ καὶ σαυτῷ μάλιστα πάντων ὑπάρχειν ἐγνωκὼς, χαίρεις μὲν ἐπὶ τοῖς τ ἄλλων ἀγαθοῖς· εὐφραίνῃ δέ σε τὰ τ ὑπηκόων κατορθώματα· καὶ τιμὰς ἐπ' αὐτοῖς τὰς μὲν ἐχαρίσω τὰς δ' ἤδη μέλλεις· ὑπὲρ δὲ ἑνὸς βουλεύῃ καὶ μὴ ἀποχρῇ σοι πόλεως

γε. πολλὰς

μιᾶς, οὐδὲ ἔθνους ἑνὸς, οὐδὲ" πολλῶν ὁμοῦ τοῖς φίλοις ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς τιμὰς διανέμειν· ἀλλ' εἰ μὴ καὶ βασιλείας ἔλοιο κοινωνόν· ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ὑπομείνας πόνον, τὸ τῶν τυράννων γέ-

A simi ac sordidi tyranni esse facta non temere forsan aliquis dixerit. illam vero affectionem animi, qua non vecordes duntaxat illos, sed nonnullos etiam bonos, ac clementes principes fuisse præditos constat, ut & in amicos commoverentur, & eorum potentiam imminuere cuperent, & quæ digna eorum meritis erant, detraherent; quis hoc, inquam, de te affirmare ausus unquam fuit? Hoc enim Horum illum ferunt regis generum ab socero esse passum, eum is apud populum in honore ac pretio illum

B esse non æquo animo pateretur. Nec obscure id Agesilao molestum fuit, quod Lysandro summus ab Asiatieis honor haberetur. Tu vero omnes illos virtute superans, eum divitibus ipsis opes, ac divitias multo stabiliore loco constituisti, quam parentes liberis; tum subditorum tibi nobilitatis curam geris, perinde atque totius civitatis conditor, & legislator; & fortunæ bonis multa vel adjecisti, vel primus ipse contulisti: adeo ut donorum magnitudine regum munera vinceres; & eorum, quæ concessa semel erant,

C firmitate, data a populis beneficia obscurares. Quod quidem merito accidere mihi videtur. Illi enim propter eorum bonorum, quæ sibi deesse sentirent, conscientiam, illis, penes quos ea essent, invidebant. Quicumque vero fortunæ commodis egregie instructus est, ut nullus eo possit pertingere; animi vero ornamenta fortunæ bonis multo illustriora possidet; nihil esse potest ejusmodi, quo indigens ipse alteri possit invidere. Quod eum tibi præ cæteris inesse sentias, gaudes nimirum aliorum

D bonis, & quæcumque a tuis recte, ac cum gloria geruntur, voluptatem tibi maximam adferunt; ob eaque honores illis, ac præmia partim largitus es; partim postea largieris; partim de quibusdam horum in præsentia deliberas. Neque istud tibi esse satis arbitraris, si unius civitatis, aut provinciæ unius, aut multarum simul amicis præfecturas, & eorum amplitudinem, ac dignitatem impertias: sed nisi præterea in imperii communionem adscisças, cujus gratia tantis susceptis laboribus tyrannorum genus

extinxi-

extinxiſti, nihil a rebus tuis geſtis dignum eſſe factum putaſti. Quam te ad voluntatem, & ſententiam non adductum neceſſitate, ſed ſola ipſa voluptate impulſum eſſe, quam in largiendo omnia incredibilem capis, neminem ignorare arbitror. Nam eorum bellorum ac certaminum, quæ contra tyrannos obiiſti, ſocium tibi nullum adjunxiſti: honorem vero ipſum cum eo ſolo communicare voluiſti, qui nullius tecum laboris particeps fuiſſet; tum demum cum nihil amplius metuendum reſtaret. At cum de honoris amplitudine ne minimum quidem detrahas; laborum tamen vel exiguam partem concedere non ſuſtines: niſi forte brevi interdum tempore tecum in expeditione eſſe neceſſe ſit. Utrumnam igitur teſtibus orationi noſtræ, aut indiciis opus eſt? an potius vel ſtatim ex ipſo dicente compertum eſt, nihil ab eo fallum, aut mentitum adferri? Verum de iis nihil eſt quod diutius verba faciamus. De temperantia vero, prudentiaque tua: ac quantam in ſubditorum tibi animis benevolentiam excitaris, paucis interim dicere minime erit abſurdum. Quis enim ignorare omnium poteſt, tantum ab ineunte ætate, quantum in nullo unquam hactenus fuit, virtutis hujus in te ſtudium extitiſſe? Et quidem de ea, quam a pueris habuiſti, temperantia teſtem habes idoneum parentem tuum; qui uni tibi imperii totius, ac communium cum fratribus rerum, ac negotiorum adminiſtrationem detulit: qui neque ſolus eſſes, neque filiorum ejus omnium natu maximus. Illam vero, quam in virili ætate modo præbes, univerſi percipimus: cum te ſic erga populum, ac magiſtratus omnes gerere ſoleas, quaſi civium quiſpiam ſis legibus ſubjectus, non princeps, cui in leges ipſas poteſtas conceditur. Ecquis vero ſecundis unquam te rebus inſolentiorem animadvertit? aut elatum rerum geſtarum gloria, quæ tam multæ, tam amplæ, tam brevi tempore ſunt perfectæ? Atqui de Alexandro Philippi filio narrant, poſteaquam is Perſarum vires, ac potentiam evertit, non modo reliquam vitæ rationem majorem ad faſtum, atque omnibus in-

A ν@· ἀνῄρηκας· ὐδὲν ἄξιον τῶν σαυτῦ καλορθωμάτων ἔργον ὑπέλαβες. Καὶ ὅτι μὴ χρεία μᾶλλον, ἢ τῷ χαίρειν πάντα δωρέμεν@, ἐπὶ ταύτην ὥρμησας τὴν γνώμην, ἅπασιν οἶμαι γνώριμον γέγονε. Τῶν μὲν ϑ πρὸς τὺς τυράννυς ἀγώνων κοινωνὸν ὐχ εἵλω· τῆς τιμῆς δὲ τὸν μετασχόντα τῶν πόνων, ἠξίωσας μεταλαβεῖν" μόνον, ὅτε μηδὲν ἔτι Φοβερὸν ἐδόκ. καὶ τ μὲν, ὐδὲ ἐπ' ὀλίγον ἀφελῶν δῆλ@ εἶ· τῶν πόνων δὲ ὐδὲ ἐπὶ

B σμικρὸν κοινωνεῖν ἀξιοῖς· ὥλην εἴπω δέοι πρὸς" ὀλίγον ἑπόμενόν σοι στρατεύεϑαι. πότερον ἂν καὶ περὶ τύτων μαρτύρων τινῶν, καὶ τεκμηρίων τῷ λόγῳ προσδεῖ; ἢ δῆλον ἐκ ϑ λέγοντ@, ὅτι μὴ ψευδεῖς ἐπεισάγ λόγυς. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τύτων, ὐδὲν ἔτι πλέον ἄξιον ἐνδιατείϑειν. Σωφροσύνης δὲ ὑπὲρ τῆς σῆς, καὶ Φρονήσεως, ἣ ὅσην ἔυνοιαν τοῖς ὑπηκόοις ἐνεργάσω, βραχέα διελϑεῖν

C τέως ὐκ ἄτοπον. Τίς ϑ ἀγνοεῖ τῶν ἁπάντων τοσαύτην ἐκ παίδων τῆς ἀρετῆς ταύτης ἐπιμέλειαν ἐσχηκότα, ὅσην ὐδεὶς ἄλλ@ τῶν ἔμπροσϑεν; Καὶ τῆς μὲν ἐν παισὶ σωφροσύνης μάρτυς ὁ πατὴρ γέγονεν ἀξιόχρεως, σοὶ τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὰ πρὸς τὺς ἀδελφὺς διοικεῖν ἐπιτρέψας," μόνῳ ὄντι γε, for. μόνῳ ὅτι ὐδὲ πρεσβυτάτῳ τῶν ἐκείνυ παίδων. τῆς δὲ ἐν ἀνδράσιν ἅπαντες αἰσθανόμεϑα, καϑάπερ πολίτ τοῖς νόμοις

D ὑπακόντ@· ἀλλ' ὐ βασιλέως τῶν νόμων ἄρχοντ@, ἀεί σε πρσφερομένυ τῷ πλήϑ, καὶ τοῖς ἐν τέλ. Τίς ϑ ἔγνω μεῖζον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας φρονήσαντα; τίς δὲ ἐπαρϑέντα τοῖς κατορϑώμασι τοσύτοις" τὸ πλῆϑ@, καὶ τηλικύτοις ἐν βραχεῖ χρόνῳ γενομένοις; ἀλλὰ τὸν Φιλίππυ, Φασὶν, Ἀλέξανδρον, ἐπειδὴ τῶν Περσῶν καϑεῖλε δύναμιν, ὐ μόνον τὴν ἄλλην δίαιταν πρὸς ὄγκον μείζονα, καὶ λίαν ἐπαχϑῆ τοῖς

χρ. μόνες

χρ. ὀλίγυς

χρ. τῷ πλήϑ

πᾶσιν ὑπεροψίαν μεταβαλεῖν· ἀλλ' ἤδη καὶ ⸗ Φύσαν ⸗ ὑπεροράν, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἁπάσης Φύσεως. ἠξίᾳ γὰρ υἱὸς Ἀμμωνος, ἀλλ' ὐ Φιλίππε νομίζεσθαι· καὶ τῶν συσπουδευομένων ὅσοι μὴ κολακεύειν, μηδὲ δουλεύειν ἠπίσαντο, πικρότερον ἐκολάζοντο τῶν ἑαλωκότων. Ἀλλὰ σάγε τ εἰς τ πατέρα τιμῆς ἄρα ἄξιον ἐνταῦθα μεμνῆσθαι; ὃν οὐκ ἰδίᾳ μόνον σεβόμενος, ἀεὶ δὲ ἐν τοῖς κοινοῖς συλλόγοις διετέλεις ἀνακηρύττων, καθάπερ ἀγαθὸν ἥρωα. Τῶν φίλων δὲ ἀξιοῖς γὰρ αὐτοὺς οὐκ ἄχρις ὀνόματος μόνου τῆς τιμῆς· πολὺ δὲ πλέον διὰ τῶν πραγμάτων βεβαιοῖς ἐπ' αὐτῶν τοῦνομα. ἔστιν οὖν ἄρα τις μεμφόμενος ἀτιμίαν, ἢ ζημίαν, ἢ βλάβην, ἢ τινα μικρὰν ὑπεροψίαν, ἢ μείζονα; ἀλλ' οὐκ ἂν ῥᾳδίως εἰπεῖν ἔχοι τοιοῦτον οὐδέν. Τούτων γὰρ οἱ μὲν γηραιοὶ σφόδρα, ταῖς ἀρχαῖς εἰς τὴν εἰμαρμένην τελευτὴν βίᾳ παραμείναντες, τὰς ἐπιμελείας τ κοινῶν σωματέθεντο τοῖς σώμασι· παισὶν ἢ φίλοις, ἤ τισι πρὸς γένους τὰς κλήρους παραπέμποντες· ἄλλοι δὲ πρὸς τοὺς πόνους καὶ τὰς στρατείας ἀφέσεως ἐνίμα τυχόντες ζῶσιν ὄλβιοι· τινὲς δὲ καὶ μεθήλλαξαν, εὐδαίμονες παρὰ ⸗ πλήθους εἶναι κεινόμενοι. Ὅλως δὲ οὐκ ἔστιν οὐδὲ εἷς, ὃς ἐπειδὴ ταύτης ἠξιώθη τῆς τιμῆς, εἰ καὶ μοχθηρὸς ὕστερον ἐφάνη, τιμωρίας ἔτυχε μικρᾶς, ἢ μείζονος· ἤρκεσε δὲ αὐτὸν ἀπηλλάχθαι μόνον, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν ἔτι.

Ἐν δὲ τούτοις ἅπασιν ὢν, καὶ γεγονὼς τοιοῦτος ἐξ ἀρχῆς, ἡδονῆς ἁπάσης, ἣ πρόσεισιν ὄνειδος καὶ μικρὸν, καθαρὰν τὴν ψυχὴν διεφύλαξας, μόνον δὲ οἶμαί σε τῶν πρόσθεν αὐτοκρατόρων. σχεδὸν δὲ, πλὴν σφόδρα ὀλίγων, καὶ πάντων ἀνθρώπων, οὐκ ἀνδράσι μόνον παράδειγμα πρὸς σωφροσύνην παρασχεῖν κάλλιστον, καὶ γυναιξὶ δὲ τῆς πρὸς τοὺς ἄνδρας κοινωνίας. Ὅσα γὰρ ἐκείναις ἀ-

λογίζεσθαι

τῶν ἑλαωκότων πικρότερον

ὁ μεμφ.

στρατείας

ἀπηλλάχθαι

A tolerabilem arrogantiam compoſuiſſe; verum etiam genitorem ſuum, ac communem hominum contempſiſſe naturam. Hammonis enim ſe filium, non Philippi exiſtimari volebat: & ex ſociis quotquot adulari, ac ſervire non poſſent, acriores pœnas ſubire, quam captivi ipſi, cogebantur. At honorem illum, quo parentem proſecutus es, quid attinet dicere? quem tu non privatim ſolum venerari ſoles; ſed & publice tanquam bonum aliquem heroem præconio tuo celebrare. Ex amicis autem tuis: (hos B enim non appellatione ſola hoc honore afficis; ſed multo magis re ipſa, atque factis eam in illis appellationem comprobas) eſtne igitur horum aliquis, qui vel de ignominia ulla, vel mulcta, vel damno aliquo abs te illato, vel contemptu denique leviore aliquo, majoreve conqueratur? Sed nemo eſt plane, qui ejuſmodi aliquid poſſit adferre. Horum enim alii extrema jam ætate confecti, cum ad fatalem usque vitæ exitum in magiſtratibus perſtitiſſent, una & Reipublicæ cura, & corporibus ſuis defuncti ſunt; bonorum ſuorum ad filios, aut amicos, aut C cognatos hæreditate transmiſſa. Alii laboribus, ac militiæ diuturnitate defeſſi, honeſta miſſione impetrata, felices degunt ac beati. Alii porro jam exceſſerunt e vita, quos populus omnis fortunatos putabat. Omnino vero nemo eſt, qui poſteaquam eum honorem conſecutus eſt; tametſi improbus poſtea deprehenſus eſt; ulla vel parua, vel graviore pœna ſit coercitus: cum id ſufficeret, convictum eſſe maleficii, neque amplius negotium ullum faceſſere.

Inter hæc vero omnia cum talis eſſes, & D initio fuiſſes, ab omni te voluptate, cui vel minimum probrum ſubeſt, purum te atque integrum ſervaſti. Ac ſolum te arbitror omnium poſt hominum memoriam Imperatorum; ac probe dixerim omnium etiam, pauciſſimis duntaxat exceptis, mortalium; non viris ſolum temperantia, ſed & mulieribus exemplum dediſſe, quemadmodum conſuetudine cum viris utendum foret. Quæ enim

enim leges illis prohibent, quibus curæ eſt, ut legitimi filii ſuſcipiantur, eadem illa apud te ratio ipſa cupiditatibus interdicit. Verum cum de his plura adhuc memorare poſſim, miſſa facio. Prudentiam autem tuam pro merito collaudare etſi mihi difficile eſt, pauca tamen de hac etiam exponenda ſunt. Quamquam verbis omnibus facta ipſa ſunt, ut opinor, ad perſuadendum efficaciora. Neque enim veriſimile eſt, tantam imperii amplitudinem ac potentiam, niſi pari prudentia adminiſtraretur, & contineretur, *ad tantam magnitudinem & rerum geſtarum gloriam pervenire. Non ſpernendum quidem, ſi etiam fortuna ſolum citra prudentiam concedatur.* Nam fortunam ſequentem brevi aliquo tempore florere facile eſt; quæ vero comparata bona fuerint, ſine prudentia conſervare, non adeo facile eſt, vel potius fieri fortaſſe penitus non poteſt. Cujus rei ſi evidens aliquod argumentum quæritur, & multa nobis & non obſcura ſuppetunt. Nam conſilii dandi ſagacitatem in eo ſitam eſſe credimus, ut eorum omnium, quæ in agendo bona atque utilia ſint, optima quæque reperiantur. Quocirca conſiderandum illud eſt in omnibus, utrum inter ea, quæ a te geſta ſunt, idipſum numerari debeat. Igitur ubi concordia opus fuit, ultro etiam de jure tuo remiſiſti; ubi vero Reipublicæ ſuccurrendum fuit, bellum promptiſſimo animo ſuſcepiſti. Ac Perſarum vires ita conſilio ac prudentia circumveniſti, ut eas tuorum deſiderato nemine profligaris. Contra tyrannos vero bellum dividens, alterum concione ſola & oratione ſuperaſti; cujus copias omnes intactas & illæſas accipiens, prudentia magis quam viribus debellaſti. **** qui quidem tantam Reipublicæ calamitatem attuliſſet. Verum manifeſtius ea de re diſputando demonſtrare illud omnibus cupio, qua re potiſſimum fretus, cum te tantis negotiis committeres, nullum non penitus ex animi ſententia confeceris. Etenim ita perſuaſum habes; civium in principem

A ἀγορεύσι οἱ νόμοι, & γνησίως φύεσθαι τὰς παῖδας ἐπιμελόμενοι, ταῦτα ὁ λόγος ἀπαγορεύει ταῖς ἐπιθυμίαις παράσοι. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἔχων ἔτι πλείονα λέγειν, ἀφίημι. Τῆς φρονήσεως ἧ ἄξιον μὲν ἔπαινον διελθεῖν ἐδαμῶς εὐχερές· μικρὰ ἧ ὅμως καὶ ὑπὲρ ταύτης ῥηθέον. Ἔστι ἧ τὰ μὲν ἔργα τῶν λόγων οἶμαι πιστότερα. Οὐ γὰρ ἔστιν εἰκὸς, τοσαύτην ἀρχὴν καὶ δύναμιν μὴ παρὰ τῆς ἴσης διοικουμένην, καὶ κρατου-

B μένην Φρονήσεως, πρὸς τοῦτο μέγεθος ἀφικέσθαι καὶ κάλλος πράξεων. Ἀγαπητὸν ἧ εἰ καὶ τύχη μόνον δίκα Φρονήσεως ἐπιτρεπομένη. Ἀν- Vide Notas & Obſerv.
θῆσαι μὲν γὰρ τῇ τύχῃ προσχόντα ῥᾴδιον· διαφυλάξαι δὲ τὰ δοθέντα ἀγαθὰ δίχα Φρονήσεως, ἀλίαν εὔκολον· μᾶλλον ἧ ἀδύνατον ἴσως. Ὅλως ἧ εἰχρὴ καὶ περὶ τούτων ἐναργῆς Φράζειν τεκμήριον, πολ- χ. τούτων ἐναργῆς
λῶν καὶ γνωρίμων ἂν ἀπορήσομεν. τὴν

C γὰρ εὐβουλίαν ὑπολαμβάνομεν τὸ περὶ τὰς πράξεις ἀγαθῶν, καὶ συμφερόντων ἐξευρίσκειν τὰ κράτιστα. Σκοπεῖν ἔν ἄξιον ἐφ' ἁπάντων ἁπλῶς, εἰ μὴ τοῦθ' ἕν ἐστι τῶν σοι πραχθέντων. Οὐκοῦν ὅπου μὲν ἦν ὁμονοίας χρεία, ἔχαιρες ἐλαττούμενος· ὅπου δὲ τοῖς κοινοῖς ἐχρῆν βοηθεῖν, τὸν πόλεμον" εἵλε προθυμότατα. Καὶ Περ- χ. εἵλου
σῶν μὲν τὴν δύναμιν καταστρεψάμενος, οὐδένα τῶν ὁπλιτῶν ἀποβαλὼν διέφθειρας. τὸν" πρὸς τοὺς τυράννους δὲ πόλε- χ. πρὸς τυράν.

D μον διενοῦν, & μὲν ἐκράτησας ταῖς δημηγορίαις, καὶ τὴν μὲν ἐκείνου δύναμιν ἀκέραιον, καὶ καινὴν ἀπαθῆ" προσλα- χ. προσ-
βὼν καὶ παρακαλέσας" διὰ τῆς συνέσε- καλῶν χ. μᾶλ-
ως μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς ῥώμης, τοσούτων λον διὰ τ. συν.
τοῖς κοινοῖς αἴτιον συμφορῶν. Βούλομαι ἢ δ
ἧ σαφέστερον περὶ τούτων εἰπὼν ἅπασι δεῖξαι, τίνι μάλιστα πιστεύσας, καὶ τοσούτοις σαυτὸν ἐπιδοὺς πράγμασιν, οὐδενὸς ὅλως δημάρχεις. Εὔνοιαν οἵᾳ δεῖν παρὰ

ρὰ τ ὑπηκόων ὑπάρχειν τῷ βασιλεύοντι ἐρυμάτων ἀσφαλέσταιον. Ταύτην δὲ ἐπιτάττουσα μὲν καὶ κελεύουσα, καθάπερ εἰσφορὰς καὶ φόρους, πῆσασθαι, πανταχοῦ ἄλογον. Λείπεται δὲ λοιπὸν, καθάπερ αὐτὸς ὥρμηκας, τὸ πάντας εὖ ποιεῖν, καὶ μιμεῖσθαι τὴν θείαν ἐν ἀνθρώποις φύσιν· πρᾴως μὲν ἔχειν πρὸς ὀργήν· τῶν τιμωριῶν δὲ ἀφαιρεῖσθαι τὰς χαλεπωτάτας· πταίσασι δὲ οἰμαι τοῖς ἐχθροῖς ἐπιεικῶς, καὶ εὐγνωμόνως προσφέρεσθαι. Ταῦτα πράττων, ταῦτα θαυμάζων, ταῦτα τοῖς ἄλλοις προστάττων μιμεῖσθαι, τὴν Ῥώμην μὲν, ἔτι δ τυράννου κρατοῦντος τῆς Ἰταλίας, διὰ τ γερουσίας εἰς Παιονίαν μετέπεμψας· προθύμως δὲ εἶχες τὰς πόλεις πρὸς τὰς λειτουργίας. Τῶν στρατευμάτων δ τὴν ἔυνοιαν τίς ἂν ἀξίως διηγήσαιτο; τάξις μὲν ἱππέων τῶν περὶ τ" ἐν Μύρσῃ παραλάξεως μεθεισήκει· ἐπειδὴ τ Ἰταλίας ἐκράτησας, πεζῶν καὶ λόγοι, καὶ τέλη λαμπρά. ἀλλὰ τὸ μικρὸν μ τὴν δ τυράννου δυσυχῆ τελευτὴν ἐν Γαλατίᾳ γενόμενον, καινὴν ἀπάντων ἔδειξε στρατοπέδων τὴν ἔυνοιαν. τὸν θρασυνόμενον καθάπερ ἐπ' ἐρημίας, καὶ τὴν γυναικείαν ἀλουργίδα περιβεβλημένον, ὥσπερ τινὰ λύκον ἐξαίφνης διασπασαμένων. ὅσις δ ἐπὶ ταύτῃ γέγονας τῇ πράξει, καθ ὅπως πράως ἅπασι καὶ φιλανθρώπως τοῖς ἐκείνου γνωρίμοις προσηνέχθης, ὅσοι μηδὲν ἠλέγχοντο ἐκείνῳ συμπράξαντες· πολλῶν ἐφεστηκότων τῇ καθηγορίᾳ συκοφαντῶν, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνων φιλίαν ὑποπτεύειν μόνον κελευόντων· ἐγὼ μὲν ἁπάσης ἀρετῆς τίθεμαι τὸ κεφάλαιον. καὶ δ ἐπιεικῶς, καὶ δικαίως φημὶ, καὶ πολὺ πλέον ἐμφρόνως πεπράχθαι. ὅστις δ ἄλλως ἡγεῖται, καὶ τῆς περὶ δ πράγματος ἀληθοῦς ὑπολήψεως, καὶ τῆς σῆς γνώμης διήμαρτε. τὰς μὲν δ ἐκ ε-

χρ. δὴ
χρ. τῷ
χρ. χαλεπότητας
χρ. ἐν τῇ Μυρ.
χρ. περιξαλλόμενον,
χρ. ἀγαθῆς

A benevolentiam tutiſſimum ei eſſe propugnaculum oportere. Hanc autem jubendo & imperando, quaſi penſitationes ac tributa, comparare ſibi, a ratione penitus alienum eſt. Supereſt igitur, quemadmodum inſtituiſti, bene de omnibus mereri, ac divinam inter homines imitari naturam: ut & in ira ſis moderatus ac clemens, & pœnarum difficillimas quasque & acerbiſſimas detrahas: afflictis porro & calamitate affectis inimicis tuis æquabilem te ac benignum
B præbeas. Hæc cum ageres, cum in pretio haberes, cum aliis imitanda proponeres; Romam ipſam quidem, tyranno adhuc in Italia dominante, per Senatum in Pannoniam tranſtuliſti: ac civitates ipſas ad tributa penſitanda promtas ac faciles habuiſti. Nam exercituum amorem ac benevolentiam quis pro merito poſſit explicare? Etenim equitum copiæ ante prælium illud, quod ad Myrſam geſtum eſt, jam ad te defecerant. Sed poſtquam Italiam in poteſtatem tuam redegiſti, idem ordines peditum ac nobiliſſimæ legiones fecerunt.
C Verum illud, quod paulo poſt infelicem tyranni exitum in Gallia contigit, communem in te omnium exercituum benevolentiam indicavit; qui eum inſtar lupi repente dilaniarunt, qui perinde, atque in ſolitudine aliqua, muliebrem purpuram indutus, audacior eſſe cœperat. Qualem vero te poſt tam præclarum facinus exhibueris; atque ut clementer ac benigne omnes illius amicos ac familiares tractaveris, qui quidem nullius cum eo ſceleris participes fuiſſe convinci potetant; tametſi multi ad accuſandum calumniatores conſurgerent, qui
D id duntaxat monebant, ut ſuſpectam horum cum illo amicitiam haberes; iſtud ego virtutis omnis caput ac ſummam eſſe ſtatuo. Nam & ſumma cum æquitate & juſtitia, & multo prudentius a te factum arbitror. Quisquis vero aliud ſentit, is cum ab vera de re exiſtimatione, tum ab animo tuo & ſententia abhorret. Siquidem eos ſervari juſtiſſimum erat, qui nullius criminis

nis eſſent convicti. Amicitias vero illorum ſuſpectas, ac devitandas ideo, facere non oportere perſuaſum habebas: cum populorum benevolentia ad tantam dignitatis ac rerum geſtarum amplitudinem eſſes evectus. Quinetiam filium ipſum ſcelerati ac facinoroſi hominis infantem adhuc de paterna pœna ac ſupplicio ſentire aliquid paſſus non es. Ita totum illud a te ſuſceptum negotium, cum in clementiam ac manſuetudinem deſierit, abſolutæ ac perfectæ virtutis indicium præbet.

A λεγχθέντας δίκαιον ἦν, ὡς εἰκὸς, σώζεσθαι· ὑπόπτους δὲ τὰς φιλίας, καὶ διὰ τοῦτο φευκτὰς ἀδαμῶς ὤιε δεῖν κατασκευάζειν, ὑπὸ τῆς τοῦ πηκόων εὐνοίας ἐς τοῦτο μεγέθους ἀρθεὶς καὶ πράξεων. ἀλλὰ καὶ τὸν παῖδα ξ τετολμηκότος νήπιον κομιδῇ τῆς πατρῴας ἀδικίας ἔασας μεταισχεῖν ζημίας. ἔτω σοι πρὸς ἐπιείκειαν ἡ πρᾶξις ἔπεσα, τελείας ἀρετῆς ὑπάρχειν γνώρισμα.

IOVLIANOY
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΠΡΑΞΕΩΝ.

χ. Η ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

IVLIANI IMP.
DE CONSTANTII IMPERATORIS REBUS GESTIS

ORATIO II.

ACHILLEM illum Homeri verſibus proditum eſt, cum regi eſſet iratus, & ab eo diſſideret, haſtam & clypeum e manibus abjeciſſe; ac pſalterio & cithara temperata, Heroum res geſtas ac facinora cecinisſe; illudque ſuum otium & quietem ejusmodi exercitatione toleraſſe. Sapienter id ille quidem. Nam adverſus regem inimice ſe gerere, ac laceſſere, contumax nimium videbatur & petulans. Sed fortaſſe minime ab illa reprehenſione Thetidis filium immunem eſſe Poeta voluit: quod agendi tempore ad canendum & pulſandam citharam abuteretur; cum & arma tractare tum liceret, nec adeo otioſe langueſcere: & regem celebrare poſtea, atque egregia facinora detantare. Tametſi ne Agamemnonem quidem ipſum

ΛΟΓΟΣ Β.

ΤΟΝ Ἀχιλλέα φησὶν ἡ ποίησις, ὁπότε ἐμήνισε, καὶ διενέχθη πρὸς τὸν βασιλέα, μεθεῖναι μὲν ταῖν χεροῖν τὴν αἰχμὴν καὶ τὴν ἀσπίδα· ψαλτήριον δὲ ἁρμοσάμενον καὶ κιθάραν, ᾄδειν καὶ ὑμνεῖν τὰ ἡμιθέων τὰς πράξεις· καὶ ταύτην τὴν διαγωγὴν τῆς ἡσυχίας ποιεῖσθαι, ἓν μάλα ἐμφρόνως τοῦτο διανοηθέντα· τὸ μὲν γὰρ ἀπεχθάνεσθαι, καὶ παροξύνειν τὸν βασιλέα, λίαν ἄυθαδες καὶ ἄγριον. Τυχὸν δὲ οὐδὲ ἐκείνης ἀπολύεται τῆς μέμψεως ὁ τῆς Θέτιδος, ὅτι τῷ καιρῷ τῶν ἔργων εἰς ᾠδὰς καὶ ἀχρήστους, καὶ πρέμαλα· ἐξὸν τότε μὲν ἔχεσθαι τῶν ὅπλων, καὶ μὴ μεθιέναι· αὖθις δὲ ἐφ' ἡσυχίας ὑμνεῖν τὸν βασιλέα, καὶ ᾄδειν τὰ κατορθώματα. ἀ μὴν οὐδὲ τὸν Ἀγαμέμνονά

Iliad. I. v. 186.

ἦν deeſt in al. MSS.

χ. ἐν Φρέσιν

χ. τὸν τ

νά φησιν ὁ παλὴρ ἐκείνων τ̃ λόγων, μετείως καὶ πολιτικῶς προσενεχθῆναι τῷ στρατηγῷ. ἀλλ' ἀπειλῆ τε χρῆσθαι, καὶ ἔργοις ὑβρίζειν τ̃ γέρως ἀφαιρεμένον σωφάγων δὲ αὐτὰς εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἐπὶ τ̃ ἐκκλησίας μεταμελομένας, τ̃ μὲν τ̃ Θέτιδ@ ἐκβοῶντα·

Iliad. T. v. 56. Ἀτρεΐδη· ἦ ἄρ᾽ τι τόδ᾽ ἀμφοτέροισιν ἄρειον

Ἔπλετό σοι καὶ ἐμοί.

εἶτα ἐπαρώμενον τῇ προφάσει τῆς ἀπεχθείας· καὶ ἀπαριθμούμενον τὰς ἐκ τ̃ μήνι@ συμφορὰς· τ̃ βασιλέα δὲ αἰτιώμενον Δία, καὶ Μοίρας, καὶ Ἐρινῦν· δοκεῖ μοι διδάσκειν, ὥσπερ ἐν δράματι τοῖς προκειμένοις ἀνδράσιν οἷον εἰκόσι χρώμεν@· ὅτι χρὴ τὰς μὲν βασιλέας μηδὲν ὕβρει πράττειν· μηδὲ τῇ δυνάμ᾽ χρῆσθαι πρὸς ἅπαν· μηδὲ ἐφιέναι τῷ θυμῷ, καθάπερ ἵππῳ θρασεῖ χήτ᾽ χαλινῷ, καὶ ἡνιόχ@ φερομένῳ. παραινεῖν δὲ αὐτοῖς στρατηγοῖς, ὑπεροψίαν βασιλικὴν μὴ δυσχεραίνειν· φέρειν δὲ ἐγκοσμίως, καὶ πράως τὰς ἐπιμήσεις· ἵνα μὴ μεταμελείας αὐτοῖς ὁ βί@ μεσὸς ᾖ. Ταῦτα κατ' ἐμαυτὸν ἐννοῶν, ὦ Φίλε βασιλεῦ, καὶ σὲ μὲν ὁρῶν ἐπὶ τ̃ ἔρεισιν τὴν Ὁμηρικὴν παιδείαν ἐπιδεικνύμενον, καὶ ἐθέλοντα πάντως κοινῇ τε ἅπασι ἀγαθόν τι δρᾶν, ἡμῖν δὲ ἰδίᾳ τιμὰς, καὶ γέρα ἄλλα ἐπ' ἄλλοις παρασκευάζοντα· τοσούτῳ δὲ, οἶμαι, κρείττονα τ̃ τῶν Ἑλλήνων βασιλέως εἶναι ἐθέλοντα· ὥστε ὁ μὲν ἠτίμαζε τοὺς ἀρίστους· σὺ δὲ, οἶμαι, καὶ τ̃ Φαύλων πολλοῖς τὴν συγγνώμην νέμεις· τ̃ Πιττακὸν ἐπαινῶν τ̃ λόγον, ὃς τὴν συγγνώμην τ̃ τιμωρίας προὐτίθη· αἰσχυνοίμην δὲ εἰ μὴ τ̃ Πηλέως φαινοίμην εὐγνωμονέστερ@, καὶ ἐπαινοίην εἰς δύναμιν τὰ προσόντα σοι. ὅτι φημὶ χρυσὸν, καὶ ἀλεργῆ χλαῖναν, οὐδὲ μὰ Δία πέπλους παμποικίλους, γυναικῶν ἔργα Σιδωνίων, οὐδὲ τ̃ ἵππων Νισαίων κάλλη, καὶ χρυσοκολήτων

χ. πρὸς ἅπαν χρῆσθαι
χ. ἀφιέναι
χ. αὐτοῖς
χ. Νισαίων

illorum verſuum ſcriptor moderate cum duce ac civiliter ſe geſſiſſe memorat; verum & comminatione uſum eſſe, & ſpoliatum præmio ſuo factis ipſis contumelioſe tractaſſe. Quos cum ambos in unum facti pœnitentia ductos in concione producit, ac Thetidis quidem filium ſic exclamantem:

Atride, certe hoc melius, potiusque fuiſſet
Ambobus, mihique, atque tibi:

tum occaſioni contentionis hujus imprecantem, atque iracundiæ calamitates enumerantem, Jovem vero regem, & Parcas, & Erinnyn accuſantem. Cum hæc, inquam, omnia commemorat; perinde ut in dramate aliquo, mihi docere videtur, propoſitis hominibus quaſi imaginibus utens: nihil bonos principes facere per contumeliam oportere; nec ubique ſumma uti poteſtate; nec habenas iræ permittere debere; quaſi contumaci cuidam equo, qui ſine fræno atque auriga præcipiti cum impetu feratur. Cæterum ducibus quoque ipſis præcipere videtur, ne adverſus regiam arrogantiam nimium excandeſcant; ſed illius increpationes modeſte atque æquo animo ſuſtineant; ut ne totam illorum vitam pœnitentia deinceps occupet. Hæc cum apud me cogito, Imperator mihi longe charisſime, ac te Homericum illud præceptum re ipſa comprobare video; ideoque cum publice bene mereri velle de omnibus, tum privatim honores nobis alios ex aliis ac præmia præparare; tantoque Græcorum rege præſtantiorem eſſe cupere, ut cum ille dedecore afficeret optimos, tu contra pleriſque obſcuris ac vilibus hominibus indulgeas; & Pittaci ſententiam collaudes, qui ultioni veniam præferendam ajebat: puderet me ſi non Pelei filio gratior viderer, ac quæ in te ornamenta ſunt, pro virili parte prædicarem: non aurum quidem, aut purpuream lænam, nec variegatas veſtes, Sidoniarum mulierum opera, nec equorum Niſæorum pulchritudinem, neque vel auro

con-

contextorum curruum micantem, vel Indicorum lapillorum venuſtum ac jucundiſſimum ſplendorem. Quanquam etſi aliquis obſervare iſta cupiens, unumquodque illorum oratione proſequi vellet, integra, opinor, Homeri poeſi derivata & inſumta, nequaquam adhuc verborum ſatis habeat; nec quæ in Heroas ſimul omnes præconia conferuntur, in te unum collata ſufficiant. Verum ab ipſo primum, ſi lubet, ſceptro atque imperio dicendi capiamus initium. Quid enim a Poeta dictum eſt, cum Pelopidarum generis antiquitatem laudare vellet, atque imperii amplitudinem oſtendere?

—— Hos inter Atrides
Vulcani fabricata manu ſtans ſceptra tenebat.

quæ hic Jovi dederat: Jupiter vero ſuo ac Majæ filio: Mercurius Pelopi: Pelops

—regi tranſmiſerat Atreo.
At moriens Atreus diti dat habenda Thyeſtæ.
Hinc eadem Atrides Agamemnon ſceptra Thyeſtæ
Munus habet, late ut pelago dominetur, & Argis.

Hæc eſt Pelopidarum gentis ac familiæ deſcriptio, quæ vix ad tertiam usque progeniem pervenire potuit. Noſtri vero generis initium a Claudio deductum eſt; a quo deinceps, brevi aliquo tempore interrupto principatu, avi tui imperium obtinuerunt. Quorum matemus Romam atque Italiam, & Libyam, nec non Sardiniam, ac Siciliam, nihilo Argivis & Mycænis deteriorem ditionem, obtinebat; patemus vero Gallorum bellicoſiſſimas nationes, & occidentales Iberos, & inſulas omnes in Oceano ſitas: quæ tanto majores illis ſunt, quas in mari noſtro videmus, quanto interiori ac noſtro mari majus illud eſt quod ultra columnas Herculis extenditur. Has vero provincias omnes ab hoſtium vi & incurſione liberarunt: contra quos vel ambo ſimul ſi quan-

A ἁρμάτων ἀστραπῆσαν αἴγλην, ἠδὲ τὴν Ἰνδῶν " λίθων ἐναθῆ καὶ χαρίεσσαν. κ. λίθων

Καίτοι γε εἴ τις ἐθέλοι τοῦτο τὸν νῶν προσέχων, ἕκαστον" ἀξιῶν λόγῳ· μικρὸν κ. ἀξιῶν πᾶσαν, οἶμαι, τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἀποχελεύσας, ἔτι δεήσειεν λόγων· καὶ οὐκ ἀποχρήσῃ σοι μόνῳ τὰ σύμπασι ποιηθέντα τοῖς ἡμιθέοις ἐγκώμια. Ἀρξώμεθα ὅθεν ἀπὸ τοῦ σκήπτρου πρότερον, εἰ βάλλῃ, τῆς βασιλείας αὐτῆς. Τί γὰρ δὴ φησιν ὁ ποιητὴς, ἐπαινεῖν ἐθέλων τὸ τῶν Πελο-

B πιδῶν οἰκίας" τὴν ἀρχαιότητα, καὶ τὸ μέγεθος ἡγεμονίας ἐνδείξασθαι; κ. τὰς ἀρχαιοτάτας

"Αν δὲ κρείων Ἀγαμέμνων Iliad. B. v. 101.
Ἔσχε σκῆπτρον ἔχων, τὸ μὲν" Ἥφαιστος κάμε τεύχων,
καὶ ἔδωκε Διΐ· ὁ δὲ τῷ τῆς Μαίας, καὶ ἑαυτοῦ παιδί· Ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκε· ὁ δ' Πέλοπι· Πέλοψ δὲ
δῶκ' Ἀτρεΐ ποιμένι λαῶν. Ibid. v. 105.
Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστῃ.

C Αὐτὰρ ὅγ' αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι δῶκε φορῆναι,
Πολλῇσιν νήσοισι, καὶ" Ἀργείῳ παντὶ ἀνάσσειν.

"Αυτη σοι τῶν Πελοπιδῶν οἰκίας ἡ γενεαλογία, εἰς τρεῖς ἢ δὲ ὅλας μείνασα γενεὰς· τὰ γε μὴν τῶν ἡμετέρας συγγενείας ἤρξαλο μὲν ἀπὸ Κλαυδίου· μικρὰ" δὲ ἐν κ. μοὶ μέσῳ διαλιπούσης τῆς ἡγεμονίας," πάπ- κ. τοῦ πω τοῦ σοῦ διαδέχεσθον. καὶ ὁ μὲν τῆς μητρὸς πάππος τὴν Ῥώμην διῴκει, καὶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν Λιβύην τε ἐπ' αὐτῇ, καὶ Σαρδοῦν, καὶ Σικελίαν, ὅτι Φαυλοτέρας τ' Ἀργείας καὶ Μυκηναίας δυνασείας. ὁ γε μὴν

D πάππος" γεννητὴς, Γαλατίας ἔθνη τὰ κ. γενιμαχιμώτατα, καὶ τὰς Ἑσπερίους" Ἰβήρας, καὶ τὰς ἐντὸς Ὠκεανοῦ νήσους· αἳ τοσούτῳ μείζους τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ τῇ καθ' ἡμᾶς ὁρωμένων εἰσὶν, ὅσῳ καὶ τὸ ἐκτὸς θαλάττης ἢ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν" ὑπερχεομένη. κ. ὑπερχομένη
ταύτας ὅλας τὰς χώρας καθαρὰς ἀπέφηναν πολεμίων· κοινῇ μὲν ἐπιστρατεύ-

 σαντες,

οὗλες, εἴποτε τότε δεήσειεν ἐπὶ Φοιτῶν λες ἢ ἔσιν ὅτε ἢ κατ' ἰδίαν ἕκας⊙, τ' ὁμόρων βαρβάρων ὕβριν τε ἢ ἀδικίαν ἐξέκοπλον. ἐκεῖνοι μὲν δὴ τότοις ἐκοσμῶντο. ὁ πατὴρ δ' τὴν μὲν προσήκουσαν αὐτῷ μοῖραν μάλα εὐσεβῶς ἢ ὁσίως ἐκλήσαλο, περιμείνας τὴν εἱμαρμένην τελευτὴν δ' γεγεννηκότ⊙. τὰ λοιπὰ δὲ ἀπὸ βασιλείας εἰς τυραννίδας ὑπενεχθέντα δουλείας ἔπαυσε χαλεπῆς, ἢ ἦρξε ξυμπάντων, τρεῖς ὑμᾶς τοὺς αὐτοῦ παῖδας προελόμεν⊙ ξυνάρχοντας. Ἆρ' οὖν ἄξιον μέγεθ⊙ δυνάμεως παραβάλλειν, καὶ τ' ἐν τῇ δυνασεία χρόνον, καὶ πλῆθ⊙ τ βασιλευσάντων; ἢ τοῦτο μέν ἐσιν ἀληθῶς ἀρχαῖον; μελιτέον δὲ ἐπὶ τ πλοῦτον, ἢ θαυμασέον σε τὴν χλαμύδα σὺν τῇ πόρπῃ· ἃ δὴ ἢ Ὁμήρῳ διατριβὴν παρέσχον ἡδεῖαν; λόγε τε ἀξιωτέον πολλοῦ τὰς Τρωὸς ἵππους, αἳ τρισχίλιαι ἦσαν

ἕλ⊙ ἧ βοσκόλεοντο.

ἢ τὰ Φόρια τὰ ἐνλεῦθεν; ἢ τὰς Θρᾳκείας ἵππους ἐυλαβησόμεθα λευκοτέρας μὲν τῆς χιόν⊙, θεῖν δ' ὠκυλέρας τ χειμερίων πνευμάτων, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἅρμαλα; καὶ ἔχομέν σε ἐν τότοις ἐπαινεῖν, οἰκίαν τε, οἶμαι, τὴν Ἀλκινόε, ἢ τὰ δ' Μενέλεως δώμαλα καλαπληξάμενα ἢ τ δ' πολύφρον⊙ Ὀδυσσέως παῖδα, καὶ τοιαῦτα ληρεῖν ἀναπείσανλα, τοῖς σοῖς παραβαλεῖν ἀξιώσομεν; μή ποτε ἄρα ἔλασσον ἔχειν ἐν τότοις δοκῆς, ἢ ἐκ ἀπωσόμεθα τὴν Φλυαρίαν· Ἀλλ' ὅρα μή τις ἡμᾶς μικρολογίας, καὶ ἀμαθίας τῶν ἀληθῶς καλῶν γραψάμεν⊙ ἔλῃ. Οὐκοῦν ἀΦέντας χρὴ τοῖς Ὁμηρίδαις τὰ τοιαῦτα πολυπραγμονεῖν, ἐπὶ τὰ τότων ἐγγυτέρω πρὸς ἀρετὴν, καὶ ὧν μείζονα ποιεῖ προμήθειαν, σώμαλ⊙ ῥώμης, καὶ τ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἐμπειρίας, θαῤῥύντος ἰέναι. τίνι δή ποτε οὖν τῶν ὑπὸ τ Ὁμηρικῆς ὑμνημένων σειρῆν⊙ εἴξομεν; ἔσι μὲν

χρ. ἀφ' ὧν

χρ. γεγενημένος

χρ. πλῆθ⊙ βασιλ.

Iliad. Y. v. 221.

χρ. Φώκαια.

χρ. ἐχ ὁμῶ

χρ. ὅρα χρ. ὑμᾶς

do neceſſarium videretur, exercitum ducentes, vel privatim occurrentes ſinguli, vicinorum Barbarorum petulantiam & injuriam propulſarunt. Hæc igitur ornamenta erant illorum & inſignia. Tuus vero parens partem illam imperii, quæ ad ſe pertinebat, fatali expectato genitoris exitu, pie ſanéteque eſt adeptus: cætera, quæ legitimo ex imperio in tyrannicos dominatus inciderant, moleſtiſſimæ jugo ſervitutis exſolvit; omniaque ad imperium ſuum ac poteſtatem tranſtulit: cujus ſibi vos tres liberos conſortes & ſocios aſcivit. Utrumnam igitur vel utriusque poteſtatis amplitudinem; vel diuturnitatem imperii; vel regum multitudinem inter ſe conferendam putamus? an hoc jure ineptum videatur ac ſtolidum, eoque prætermiſſo, commendandæ potius erunt divitiæ, ac paludamentum tuum cum fibula prædicandum: in quibus deſcribendis Homerus non ſine delectatione commoratur? Num etiam equæ illæ Trois commemorandæ ſunt, quæ ter mille numero in prato paſcebantur, aut illinc abacta furta: aut Thracios illos equos formidabimus, cum nive candidiores, tum hibernis flatibus celeriores: aut impoſitos illis currus, quibus in omnibus laudandi tui materiam habeamus: aut certe Alcinoi domum, ædeſve Menelai, quæ vel prudentis Ulyſſis filio ſtuporem incuſſerint, atque in neſcio quas nugas induxerint, cum ruis conferre non dubitabimus; ne forte ſuperari illorum ſplendore ac magnificentia videare; neque ineptias illas ac deliria vitabimus? Sed nimirum cavendum eſt, ne quis nimii nos in rebus exiguis ſtudii, ac reipſa pulchrarum rerum imperitiæ condemnet & reos peragat. Quamobrem iſtiusmodi ſtudioſis Homeri ac curioſis indaganda relinquamus; nosque ad ea conferamus, quæ propius ad virtutem accedunt; quæque apud illum majori in pretio ſunt; cujusmodi robur eſt corporis & armorum peritia. Quid eſt igitur ex iis omnibus, quæ ab Homerica Sirene decantata ſunt, cui cedere nos, in eoque ſuperari, oporteat? Nam

ſagit-

ſagittarius ab illo Pandarus inducitur, homo perfidus, & pecuniarum cupidus; ſed & manu imbecillus, ac miles ignavus. Præter hunc Teucer, ac Meriones: quorum ille arcu ad columbam petendam utebatur; hic etſi in prælio fortiſſime ſe gereret, munimento ac propugnaculo opus habebat; ideoque clypeo ſe non proprio, ſed fraterno tuetur, ac per otium in hoſtes collineat, miles ſane quam ridiculus; qui majus aliquod præſidium requirebat, nec in armis ſalutis ſuæ ſpem poſitam habebat. Ego vero te, Imperator, conſpexi, cum urſos, & pardos, ac leones innumeros emiſſis telis proſterneres; & arcum nonniſi ad venationem & exercitationem adhiberes. Verum in acie clypeo, & lorica, necnon galea, pro armis uteris. Neque nos Achillem metueremus Vulcaniis armis inſignitum, atque horum ſuique periculum facientem,

A ὃ τοξότης παρ' αὐτῷ Πάνδαρος, ἀνὴρ ἄπιστος, καὶ χρημάτων ἥτιλων· ἀλλὰ καὶ ἀσθενὴς τὴν χεῖρα, καὶ ὁπλίτης φαῦλος· Τεῦκρός τε ἐπ' αὐτῷ, καὶ Μηριόνης. ὁ μὲν ἐπὶ τὴν πελειάδα τῷ τόξῳ χρώμενος· ὁ δὲ ἠρίσευε μὲν ἐν τῇ μάχῃ· ἐδεῖτο δὲ ὥσπερ ἐρύματος καὶ τειχίου. ταῦτά τοι καὶ προβάλλεται τὴν ἀσπίδα, ὅτι τὴν οἰκείαν, τὸ ἀδελφὸν δή· καὶ σοχάζεται καθ' ἡσυχίαν τὸ πολεμίων, γελοῖος ἀναφανεὶς στρατιώτης, ὅς γε ἐ- χρ. τὰ ἀδελφὸ δι.
B δεῖτο μείζονος φύλακος, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐποιεῖτο τὰς σωτηρίας τὰς ἐλπίδας. Σὲ δῆτα ἐθεασάμην, ὦ Φίλε βασιλεῦ, ἄρκτους, καὶ παρδάλεις, καὶ λέοντας συχνὰς καταβαλόντα τοῖς ἀφιεμένοις βέλεσι χρώμενον δὲ πρὸς θήραν, καὶ παι- χρ. παιδιὰν
δείαν τόξῳ· ἐπὶ δὲ τὰ παρατάξεως ἀσπὶς ἐσί σοι, καὶ θώραξ, καὶ κράνος· καὶ οὐκ ἂν" καλαδείσαιμεν τὸν Ἀχιλλέα τοῖς χρ. καλαδείσαιμι
Ἡφαιστείοις λαμπρυνόμενον, καὶ ἀποπειρώμενον" αὐτῶν, καὶ τὸ ὅπλων, deeſt " αὐτῶν in al. MSS.

Num ſibi conveniant, apteque hæc arma reſidant.

C Εἰ οἱ ἐφαρμόσειε, καὶ ἐντρέχοι ἀγλαὰ γυῖα. Iliad. T. v. 385.

Nam tuam in omnibus experientiam egregia facta prædicant. Quod ad equitandi vero ſcientiam, ac currendi celeritatem pertinet, num ex veteribus eos quiſpiam tecum conferat, qui illuſtre ſibi ex ea re nomen famamque pepererunt? An illud quidem potius nondum repertum fuerat? Curribus enim, non equis ſingularibus utebantur: pedum vero celeritate quisquis illorum præſtitit, hic anceps de victoria judicium facit. Nam aciei inſtruendæ, ac recte ordinandi exercitus Meneſtheus præ cæteris hominibus peritus videtur: neque ei propter ætatem Pylius ſenex in illius rei ſcientia concedit. At illorum ordines hoſtes ſæpenumero diſturbarunt: neque pro muris diſpoſiti reſiſtere potuerunt. Tibi infinitis in præliis, ac cum innumeris hoſtibus confligenti, partim barbaris, partim haud inferioribus numero domeſticis hoſtibus, qui cum eo conſpiraverant, qui ſibi imperium arrogarat; acies integra manſit, nec ullis ordini-

Ἀνακρεοντικὰ δὲ εἰς ἅπαντα τὴν σὴν ἐμπειρίαν τὰ καλορθώματα. τὴν γε μὲν ἱππικὴν, καὶ τὴν ἐν τοῖς δρόμοις κυδρότητα, ἆρά σοι παραβαλεῖν ἄξιον τῶν πρόσθεν τὰς ἀραμένας ὄνομα καὶ δόξαν μείζονα; ἢ τὸ μὲν, οὐδὲ ἡυρημένον πω. ἅρμασι γὰρ ἐχρῶντο, καὶ ὅπως πώλοις ἄζυξι." τάχ- χρ. τάξιν
χει δ' ὅσις διήνεγκε, τούτῳ προσγέγονεν ἀμφίρρυτος κρίσις. τάξιν δὲ κοσμῆσαι,
D καὶ φάλαγγα διατάξαι καλῶς δοκεῖ Μενεσθεὺς κράτιστος, καὶ τούτῳ διὰ τὴν χρ. ὡς ἐυθὺς
ἡλικίαν ὁ Πύλιος καὶ χυδαῖος τὰ ἐμπειρίας. ἀλλὰ τὸν μὲν οἱ πολέμιοι πολλάκις τὰς τάξεις συνεταράξαν, καὶ οὐδὲ ἐπὶ τῶν τείχων" ἴσχυον ἀντέχειν παραλατόμε- χρ. ἴσχυν
νοι. Σοὶ δὲ μυρίαις μάχαις ξυμμίξαντι, καὶ πολεμίοις πολλοῖς μὲν βαρβάροις, οὐκ ἐλάττοσι δὲ τούτων τοῖς οἰκοθεν ἀφεστῶσι, καὶ συνεπιθεμένοις τῷ τὴν ἀρχὴν σφετερίσασθαι προελομένῳ· ἀράγης ἔμεινεν ἡ φάλαγξ, καὶ ἀδιάλυ-

τ῀ ⸀, ⸀ὸ ⸀ἐπὶ σμικρὸν ⸀ἐνδεῖσα. ⸀καὶ ὅτι μὴ λῆρ῀ ταῦτα, μηδὲ ⸀προσποίησις λόγων, τ῀ ⸀ἐπὶ τ῀ ἔργων ⸀ἀληθείας ⸀κρείττων, ⸀ἐθέλω τοῖς παροῦσι διεξελθεῖν. Γελοῖον γὰρ, οἶμαι, πρός σε περὶ τ῀ σῶν ἔργων διηγεῖσθαι. ⸀καὶ ταὐτὸν ⸀ἂν πάθοιμι Φαύλῳ ⸀καὶ ⸀ἀκόμψῳ θεατῇ τ῀ Φειδίᾳ δημιουργημάτων, πρὸς αὐτὸν Φειδίαν ⸀ἐπιχειροῦντι διεξιέναι ⸀περὶ τῆς ⸀ἐν ⸀ἀκροπόλει Παρθένου, ⸀καὶ ⸀δ῀ παρὰ τοῖς Πισαίοις Διός. εἰ γὰρ τὰς ἄλλας ⸀ἐνφέροιμι τὰ σεμνότατα τῶν ἔργων, ἴσως ⸀ἂν ⸀ἀποφύγοιμι τὴν ⸀ἁμαρτάδα, ⸀καὶ ⸀οὐκ ⸀ἔσομαι ταῖς διαβολαῖς ⸀ἔνοχ῀. Ὥστε ⸀ἤδη θαῤῥοῦντα χρὴ λέγειν· ⸀καί μοι μή τις δυσχεραίνῃ ⸀πειρωμένῳ ⸀προέξεων ἄπλεθαι μείζόνων, εἰ ⸀καὶ τὸ ⸀δ῀ λόγου ⸀σωεκθεῖ μῆκ῀ ⸀καὶ ταῦτα θέλοντ῀ ⸀ἐπισχεῖν, ⸀καὶ βιαζομένου, ὅπως μὴ τῷ μεγέθει τῶν ἔργων ἡ τῶν λόγων ⸀ἀσθένεια ⸀περιχεομένη διαλυμήνηται. ⸀καθάπερ δὴ ⸀καὶ τ῀ χρυσόν φασι τὸ Θεσπιᾶσιν Ἔρωτ῀ τοῖς πλεροῖς ⸀ἐπιβληθέντα τὴν ⸀ἀκρίβειαν ⸀ἀφελεῖν τῆς τέχνης. Δεῖται γὰρ ⸀ἀληθῶς τῆς Ὁμηρικῆς σάλπιγγ῀ τὰ ⸀κατορθώματα, ⸀καὶ πολὺ πλεῖον, ἢ τὰ τ῀ Μακεδόν῀ ἔργα. Δῆλον ⸀δ῀ ἔσται χρωμένοις ἡμῖν τῷ, τρόπῳ τῶν λόγων, ὅπερ ⸀ἐξαρχῆς προυθέμεθα. ⸀ἐφαίνετο δὲ τὸ βασιλέως ἔργων πρὸς τὰ τ῀ Ἡρώων πολλὴ ξυγγένεια· ⸀καὶ αὐτὸν ἔφαμεν ⸀ἁπάντων προφέρειν, ⸀ἐν ᾧ μάλιστα τ῀ ἄλλων ⸀ἐκεῖν῀ διήνεγκε. ⸀καὶ ὅπως ⸀ἐστὶ τὸ μὲν ⸀δὴ βασιλέως αὐτ῀ βασιλικώτερος· ⸀εἶπε μεμνήμεθα τ῀ ⸀ἐν προοιμίῳ ῥηθέντων, ⸀ἐπεδείκνυμεν. ἔσται ⸀δ῀ ⸀καὶ μάλα αὐθις καταφανές. Νῦν ⸀δ῀, εἰ βούλεσθε, τὰ ⸀περὶ τὰς μάχας, ⸀καὶ τὰς ⸀πολέμους ⸀ἀθρήσωμεν.

Τίνας ⸀δ῀ Ὅμηρος διαφερόντως ὕμνησεν Ἑλλήνων ὁμοῦ ⸀καὶ Βαρβάρων; αὐτὰ ὑμῖν ⸀ἀναγνώσομαι τῶν ἐπῶν τὰ καιριώτατα.

A nibus turbata, vel minima etiam ex parte distracta. Quæ quidem ne confictas quispiam nugas, aut sermonis esse fabulas putet, ac multo, quam re ipsa sunt, ampliores; libet apud eos, qui hic adsunt, gestarum rerum narrationem instituere. Tibi enim quæ a te facta sunt exponere ridiculum esset omnino; ac perinde ut Phidiæ operum stultus aliquis & ineptus spectator agerem, qui de Minervæ, quæ in Arce est, aut Jovis apud Pisæos simulacro, coram Phidia ipso disputare vellet. Sed si præstantissima quæ-
B que gestorum tuorum apud alios commemorem, forsan crimen istud effugiam, neque me calumniæ huic obnoxium præbebo. Quamobrem audacter hæc mihi ingredienda est oratio. Sed illud in primis peto, ne mihi forte quispiam succenseat, si cum rerum narrandarum magnitudine longitudo orationis adæquetur: tametsi cohibere illam ac retinere cupiam, ne gestorum amplitudine circumfusa orationis imbecillitas impediatur. Quemadmodum aurum illud ferunt, quod simulacri cujusdam A-
C moris, quod apud Thespienses visitur, pennis illitum est, totum operis artificium obscurasse. Etenim Homericam revera buccinam tua præclara facinora multo magis, quam Macedonis illius facta, desiderant. Id quod nobis manifestissime constabit, si eandem orationis viam, quam initio nobis proposuimus, insistere velimus. Nam Imperatoris nostri facta cum Heroum rebus gestis mirifice consentire videbantur: eumque ipsum præstare cæteris ea re maxime de-
D monstrabamus, qua ille reliquis omnibus antecelluit. Eundem vero regem ipsum regia virtute superare, si modo quæ initio dicta sunt recordamini, evidenter ostendimus: quod a nobis deinceps planius intelligetur. Nunc, si lubet, prælia ipsa bellaque consideremus.

Quosnam igitur e Græcis pariter ac Barbaris Homerus præ cæteris omnibus collaudavit? Ego præcipua vobis carmina recitabo:

γρ. συνεκθέοι
γρ. ἐπέχειν
γρ. τῶν
γρ. μάλιστα

Quis

Quis melior longe cunctis, mihi Muſa profare,
Illorum, aut equitum, Atridas qui ad bella ſecuti:
Præſtitit ergo viris cunctis Telamonius Ajax,
Æacides donec fureret: quippe optimus ille.

Τίς τ' ἄρ τ' ὄχ' ἄριστος ἦν, σύ μοι ἔννεπε, μοῦσα, Iliad. B. v. 761.
Αὐτῶν, ἠδ' ἵππων· οἱ ἅμ' Ἀτρεΐδῃσιν ἕποντο. χ. Αὐτῶν
Ἀνδρῶν μὲν μέγ' ἄριστος ἦν Τελαμώνιος Αἴας· χ. δ' ἀν Ibid. v. 768.
Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν. ὁ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν.

Ac deinde de Telamonis filio dicit;

Ajax & forma & factis præſtantior unus
Qui fuit in Danais, magnum ſi demis Achillem.

Καὶ δεύτερος ὑπὲρ ἔα Τελαμωνίδης φησὶν,
Αἴας, ὃς περὶ μὲν εἶδος, περὶ δ' Iliad. P. v. 279.
ἔργ' ἐτέτυκτο,
Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.

Hos igitur Græcorum præſtantiſſimos veniſſe dicit; Trojanorum vero Hectorem & Sarpedonem. Vultis igitur inſignia quæque illorum facinora deligamus, & in ſingulorum magnitudinem acrius inquiramus? Etenim quædam ex iis cum Imperatoris rebus geſtis conſentiunt: cujusmodi eſt Achillis ad fluvium certamen, & Græcorum ad mœnia conflictus; necnon Ajax pro navibus pugnans, ac tabulata conſcendens, & in foris ſtans: ex quibus tuas ad res par aliqua imago & ſimilitudo transferri poteſt. Ego igitur pugnam illam vobis exponam, quam ad fluvium nuper Imperator obiit. Porro nemo veſtrum iſtud ignorat, undenam bellum illud emerſerit, atque & juſte nec ulla augendi imperii eſſe cupiditate ſuſceptum. Quod quemadmodum acciderit, paucis perſtringere absurdum non fuerit.

Ἑλλήνων μὲν δὴ τέτυκται ἀρίστους ἀφῖχθαί φησι. τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Τρῶας Ἕκτορα καὶ Σαρπηδόνα. βάλεσθε οὖν αὐτῶν τὰ λαμπρότατα ἐπιλεξάμενοι περιαθρῶμεν τὸ μέγεθος· καὶ γάρ πως ἐς ταὐτόν τισι τῶν τοῦ βασιλέως ξυμφέρεται, ἢ τε ἐπὶ τῷ ποταμῷ τοῦ Πηλέως μάχη· καὶ ὁ περὶ τὸ τεῖχος τῶν Ἀχαιῶν πόλεμος· Αἴας τε ὑπερα- C γωνιζόμενος τῶν νεῶν, καὶ ὑπερβεβηκὼς τῶν ἱκρίων, ἴσως ἂν τυγχάνοι τινὸς ἀξίας εἰκόνος. Ἐθέλω δὲ ὑμῖν διηγεῖσθαι τὴν ἐπὶ τῷ ποταμῷ μάχην, ἣν ἠγωνίσατο βασιλεὺς ἐναγχος. Ἴσε δὲ ὅθεν ὁ πόλεμος ἐξέφαγη, καὶ ὅτι σὺν δίκῃ, καὶ ἃ τὰ πλείστου ἐπιθυμία διεπολεμήθη. κωλύει δὲ ἁδὲν ὑπομνησθῆναι δι' ὀλίγων.

Etenim homo perfidus atque audax imperium minime ſibi debitum uſurpare cupiens, Imperatoris fratrem atque imperii D ſocium interfecit. Ex quo maximam in ſpem venit fore, ut Neptunum illum imitaretur, & quod de eodem ab Homero dictum eſt, non jam fabulam, ſed certiſſimum ac veriſſimum ſermonem eſſe monſtraret; qui de Deo his verbis loquitur:

Ter greſſu conatus iit, quarto attigit Ægas.

Ἀνὴρ ἄπιστος καὶ θρασὺς, τῆς οὐ προσηκούσης ὀρεχθεὶς ἡγεμονίας, κτείνει τε ἀδελφὸν βασιλέως, καὶ τῆς ἀρχῆς κοινωνὸν· καὶ ἤρετο λαμπραῖς ταῖς ἐλπίσιν, ὡς τὸν Ποσειδῶνα μιμησάμενος, καὶ ἀποφαίνων ἃ μῦθον τὸν Ὁμήρου λόγον, παντὸς δὲ ἀληθῆ μᾶλλον, ὃς ἔφη περὶ τοῦ θεοῦ·

Τρεῖς μὲν ὀρέξατ' ἰὼν, τὸ δὲ τέτρατον ἵκελο τέκμωρ Iliad. N. v. 20.
Αἰγάς·

Atque illic armis indutus, ac ſubjunctis equis per mare delatus eſt;

καὶ ὡς ἐνθεῦθεν τὴν πανοπλίαν ἀναλαβὼν, καὶ ὑποζεύξας τοὺς ἵππους, διὰ τοῦ πελάγους ἐφέρετο.

Γηθο-

Ibid. v. 29.

Γηθοσύνῃ δ' ἅλαδε δύσαλο· τοὶ δ' ἐπέτοιλο
Ῥίμφα μάλ'. ἀὸ' ὑπένερθε διαίνετο χάλκεος ἄξων.

Latitia mare diductum eſt; volitantque quadrigæ
Præcipites, nullaque aſpergine tingitur axis.

ἄτε ἀδενὸς ἐμποδὼν ὄντος· πάντων δὲ ἐξισαμένων, καὶ ὑποχωρούντων ἐν χαρμονῇ. Οὐκοῦν ἀδὲ αὐτῷ πολέμιον, ἀδὲ ἀντίπαλον ὤετο καταλιπέσθαι, ἀδὲ αὐτὸν καθείργειν, ἀδὲ ἐν δὴ μηδὲ πὶ δὴ Τίγρητος εἶναι ταῖς ἐμβολαῖς· εἵπετο δ' αὐτῷ πολὺς μὲν ὁπλίτης πεζὸς, ἱππεῖς δ' οὐχ ἥττους· ἀλλ' οἵπερ ἄλκιμοι, Κελτοὶ, καὶ Ἴβηρες, Γερμανῶν τε οἱ πρόσοικοι τῷ Ῥήνῳ, καὶ τῇ θαλάττῃ τῇ πρὸς ἑσπέραν. ἦν εἴτε Ὠκεανὸν χρὴ καλεῖν, εἴτε Ἀτλαντικὴν θάλατταν, εἴτε ἄλλῃ τινὶ χρῆσθαι προσωνυμίᾳ προσῆκον, οὐκ ἰσχυρίζομαι· πλὴν ὅτι δὴ αὐτῇ προσοικεῖ δύσμαχα, καὶ ῥώμῃ διαφέροντα τῶν ἄλλων ἐθνῶν γένη Βαρβάρων, οὐκ ἀκοῇ μόνῃ, ἥπερ δὴ τυχὸν πίστις οὐκ ἀσφαλὴς, ἀλλ' αὐτῇ πείρᾳ τοῦτο ἐμαθὼν οἶδα. Τούτων δὴ τῶν ἐθνῶν ἐξαναστήσας οὐκ ἔλαττον πλῆθος τῆς οἴκοθεν αὐτῷ ξυνεφεπομένης στρατιᾶς. μᾶλλον δὲ τὸ μὲν, ὡς οἰκεῖον, εἵπετο πολὺ, καὶ αὐτῷ ξύμφυλον. τὸ δ' ἡμέτερον· ὅτω γε καλεῖν ἄξιον· "ὅπως Ῥωμαίων βίᾳ, καὶ ἀγνώμῃ ξυνηκολούθησεν, ἐοικὸς ἐπικούροις καὶ μισθοφόροις, ἐν Καρὸς εἵπετο τάξει καὶ σχήματι· δύσνοως μὲν, ὡς εἰκὸς, βαρβάρῳ καὶ ξένῳ, μέθῃ καὶ κραιπάλῃ τὴν δωδεκαετίαν περιφρονήσαντι καὶ ἀνελομένῳ· ἄρχοντι δὲ, ὥσπερ" ἦν ἄξιον τῶν ἐν τοιούτων προοιμίων, καὶ προνομίων ἀρξάμενον. Ἡγεῖτο δ' αὐτὸς ὅτι κατὰ Τυφῶνα, οὗ" ἡ ποιητικὴ τερατεία φησὶ τὸν Διὶ χαλεπαίνουσαν τὴν γῆν ὠδῖναι· ἀδὲ ὡς γιγάντων κράτιστος· ἀλλ' οἷαν ὁ σοφὸς ἐν μύθοις Πρόδικος τὴν κακίαν δημιουργεῖ πρὸς ἀρετὴν διαμιλλωμένην, καὶ ἐθέλουσαν τὸν Διὸς ἀναπείθειν παῖδα, ὅτι ἄρα αὐτῷ μάλιστα πάντων τιμητέα εἴη. Προάγων δὲ ἐπὶ τὴν μάχην στρατοῦ

utpote prohibente nullo, ſed loco cedentibus ac cum lætitia faceſſentibus omnibus. Sic ille nihil jam hoſtile vel adverſum ſibi relictum putabat; nihil quod obſtare poſſet, quo minus ad Tigridis oſtia conſideret. Habebat autem ille ſecum legionarios pedites multos; tum non pauciorem equitum numerum; quidquid roboris ex Gallis, & Hiſpanis, ac Germanis, qui Rhenum accolunt, & mare ad Occidentem ſitum; quod ſive Oceanum, ſive Atlanticum mare, ſive alio quopiam nomine appellare conveniat, nihil admodum pugnabo. Verum bellicoſiſſimas ac longe fortiſſimas Barbarorum nationes ad illum habitare non auditu modo, cujus non adeo certa fides eſt; ſed experientia, quod dici ſolet, ipſa comperi. Harum igitur gentium non minorem multitudinem, quam quæ ex domeſticis copiis ſequebatur, ſecum educens; vel, ut verius dicam, illi quidem, utpote generis ejusdem ac cognati, quamplurimi comitabantur: noſtri vero (ſic enim Romanos appellare libet) vi ac neceſſitate compulſi trahebantur; perinde atque auxiliarii, & ſtipendiarii milites, Caris in numero ac ſpecie habiti, ac male in eum affecti, utpote barbarum & peregrinum hominem; qui per ebrietatem & crapulam ad imperium pervenerat; quique, ut talibus principiis atque exordiis dignum erat, imperium gerebat. Ducebat autem ille copias ſuas, non Typhonis inſtar, quem ab irata Jovi tellure productum Poetarum commenta prædicant: neque ut Gigantum princeps aliquis: ſed ejusmodi, quale Prodicus vitium cum virtute pugnans inducit, ac Jovis filio Herculi perſuadens, ut ſe reliquis rebus omnibus anteponat. Porro ad certamen procedens, Capanei inſolentes illos

χ. ἐκεῖ· λαῖς

τῷ deeſt in al. MSS.

ε. ἐπίσων

χ. ὧν

χ. δὴ

los ſpiritus præ ſe ferebat, barbare ac ſtolide ſe gerens; non, ut ille, animi virtute, aut corporis robore confiſus, ſed comitantium Barbarorum multitudine: quibus omnia ſe in prædam daturum comminabatur: tribunum videlicet tribuno, centurionem centurioni, ac milirem militi, quibus quisque oppoſitus eſſet, daturum, cum impedimentis omnibus ac pecuniis: nec ullum liberum relinquebat. Quod quidem ejus conſilium Imperator callide promovit; qui eum ex impeditis & ſalebroſis locis in campos exultantem, atque imprudentem compulit: qui quod fiebat, vere fieri, non ſimulate atque ex compoſito, putabat. Unde accidit, ut retibus, avium & piſcium more, caperetur. Nam poſteaquam in planiciem & Pannoniorum campos pervenit, ibique pugnam committere placuit; tunc Imperator equites opportune ſeparatim ac per genera diſpoſuit: quorum alii haſtas ferebant, loricis ductilibus & galeis ferreis protecti, necnon ocreis, quæ ad talos aptabantur: erant & genuum tegumenta, & ad femur ipſum munimenta ferrea: ut, quaſi ſimulacra quædam equis impoſita, clypeo nihil opus habere viderentur. Hos reliqui equites clypeati ſequebantur, ac nonnulli etiam ex equo ſagittarii. Jam ex peditibus legionarii media in acie erant; utrinque equitibus circumdati. In ſubſidiis funditores, ac ſagittarii erant, ac ferentarii omnes, qui ſine clypeo ac lorica pugnant. Hunc in modum acie diſpoſita, cum paululum ſiniſtrum cornu procederet, hoſtilis exercitus omnis perturbatus eſt atque ordinem deſeruit. Inſtantibus equitibus, nec perſequi deſiſtentibus, turpiter in fugam ſe dedit, qui turpius imperium arripuerat, relicto equitum magiſtro, ac tribunis, & manipularibus innumeris, qui quidem prælium fortiſſime ſuſtinebant; atque eo inſuper derelicto, qui prodigioſi illius & exe-

A Φέρεσθαι τὰ τῶ Καπανέως, βαρβαρίζων καὶ ἀνοητα ἰνῶν·" ἅ τοι μὲν κατ' ἐκεῖνον χ. ὅτε τῇ ῥώμῃ τ' ψυχῆς πίσυνος, ἁδὲ ἀλκῇ τῶ σώματος· πλήθει γ' τ' ξυνεπομένων βαρβάρων, οἷς δὴ καὶ" λείαν ἅπαντα προσθήσειν ἠπείλει, ταξίαρχον ταξιάρχῳ, καὶ λοχαγὸν λοχαγῷ, καὶ στρατιώτην στρατιώτῃ τ' ἐξεναντίας, αὐταῖς ἀποσκευαῖς καὶ χρήμασιν, ἁδὲ τὸ σῶμα ἀφεὶς ἐλεύθερον. Λύξει γ' αὐτῶ τὴν διάνοιαν ἡ τῶ βασιλέως δεινότης, καὶ ἐκ τ' B δυσχωρίων εἰς τὰ πεδία καλάγει γαννύμενον, καὶ ἀξυνίετα, δρασμὸν δὲ ἀτεχνῶς, καὶ ἀσφαλείαν τὸ πρᾶγμα κρίνοντα. Ταῦτά τοι καὶ ἀλίσκεται, καθάπερ ὄρνιθες, καὶ ἰχθύες δικτύοις. ἐπειδὴ γὰρ ἐς τὴν εὐρυχωρίαν καὶ τὰ πεδία τὰ Παιόνων ἦλθε, καὶ ἐδόκει" λῷον ἐνταῦθα διαγωνίζεσθαι, τότε δὴ βασιλεὺς τάς τε ἱππεῖς ἐπικαίρως τάττει χωρὶς ἑκατέρας. τούτων δὲ οἱ μὲν εἰσιν ἀκοντοφόροι, θώραξιν ἐλαστοῖς καὶ κράνεσιν ἐκ C σιδήρου πεποιημένοις σκεπόμενοι· κνημῖδές τε τοῖς σφυροῖς εὖ μάλα περιηρμοσμέναι, καὶ περιγονατίδες, καὶ περὶ τοῖς μηροῖς ἕτερα τοιαῦτα ἐκ σιδήρου καλύμματα. αὐτοὶ γ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ἀνδριάντες ἐπὶ τ' ἵππων φερόμενοι, ἁδὲν ἀσπίδος δεόμενοι. τούτοις ἕπεται τ' ἄλλων ἱππέων πλῆθος ἀσπίδας" φερόντων. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἵππων τοξεύοντες. χ. φέρ- ἐντες πεζῶν γ' ὁ μὲν ὁπλίτης ἦν ἐν τῷ μέσῳ συναπλῶν ἑφ' ἑκάτερα τοῖς ἱππεῦσιν. D ἐξόπισθεν γ' οἱ" σφενδονῆται, καὶ τοξόται, καὶ ὁπόσον ἐκ χειρὸς βάλλει γυμνὸν ἀσπίδος καὶ θώρακος. Οὕτως κοσμηθείσης τ' φάλαγγος, μικρὰ τῶ λαιῶ κέρως προελθόντος, ἅπαν τὸ πολέμιον συντεθάρρακε, καὶ ἐκ ἐφύλαττε τάξιν. ἐγκειμένων γ' τ' ἱππέων, καὶ ἐκ ἀνιέντων, φεύγει μὲν αἰσχρῶς ὁ τὴν βασιλείαν αἴσχιον ἁρπάσας. λείπει γ' αὐτῶ τ' ἵππαρχον, καὶ χιλιάρχους, καὶ ταξιάρχους πάνυ πολλούς, καὶ ἐῤῥωμένως ἀγωνιζομένους. ἐπὶ πᾶσι γ' τ' ποιηνὶν ἁ τερθρώ- χ. σφενδονῆται

χ. ἐλαχίστου χ. ἐδύλετο

δας, καὶ ἐξαγίστω δοράμαι. ὃς πρῶτον ἐπὶ νῦν ἐσάλλετο μεταποιῆσαι τὴν βασιλείαν, καὶ ἀφελέσθαι ἡμᾶς γέρως ἡμῶν· καὶ τέως ἔχαιρε τῇ πρώτῃ πείρᾳ οὐκ ἀποσφαλείς, οὐδὲ ἁμαρτήσας· τότε δὲ ἐφεσῶς ἂν σὺν δίκῃ ποινὰς ἀπαιτεῖ τῶν ἔργων, καὶ ἄπιστον τιμωρίαν εἰσπράττεται. Πάντων γὰρ ὁπόσοι τῷ πολέμῳ τῷ τυράννῳ συνεφήψαντο, ἐμφανὴς μὲν ὁ θάνατος, δήλη δ' ἡ φυγή, καὶ ἄλλων μεταμέλεια. Ἱκέτευον γὰρ πολλοί, καὶ ἔτυχον ἅπαντες συγγνώμης, βασιλέως τῆς Θέτιδος ὑπερβαλλομένου μεγαλοφροσύνῃ. ὁ μὲν γὰρ, ἐπειδὴ Πάτροκλον ἔπεσεν, οὐδὲ πιπράσκειν ἀλόντας ἔτι τοὺς πολεμίους ἠξίου, ἀλλ' ἱκετεύοντας περὶ τοῖς γόνασιν ἔκτεινεν. ὁ δὲ ἐκήρυττεν ἄδειαν τοῖς ἐξαρνουμένοις τὴν συνωμοσίαν ἢ θανάτου μόνου, ἢ φυγῆς, ἢ τινος ἄλλης τιμωρίας καὶ τὸν φόβον ἀφαιρῶν· ὥσπερ δὲ ἔκ τινος ταλαιπωρίας, καὶ ἄλλης δυστυχοῦς τῆς σὺν τῷ τυράννῳ βιοτῆς κατάγειν σφᾶς ἐπ' ἀκεραίοις τοῖς πρόσθεν ἠξίου. τοῦτο μὲν δὴ καὶ ἀυθις τείξεται λόγῳ. Ἐκεῖνο δὲ ἤδη ῥητέον, ὡς οὐδὲ ἐν τοῖς κειμένοις ἦν, οὐδὲ ἐν τοῖς φεύγουσιν ὁ παιδοτρίβης τοῦ τυράννου. Τὸ γὰρ μηδὲ ἐλπίσαι συγγνώμην ἔυλογον, ἅτω μὲν ἄδικα διαπεπραγμένα, ἀσεβῆ δὲ ἐργασάμενον, φόνους τε ἀδίκους ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, πολλῶν μὲν ἰδιωτῶν, παντῶν δὲ σχεδὸν, ὁπόσοι τὸ βασιλείου γένος μετεῖχον, ἀψάμενον, ὅτι ξὺν δείματι, οὐδὲ ἅ τις ἐμφύλιον φόνον διανοηθῇ ὁρῶν, παλαμναίους τινὰς καὶ μιάσορας δεδιὼς, καὶ ὑφορώμενος ἐκ τοῦ μιάσματος. ἀλλὰ ὥσπερ τισὶ καθαρσίοις κακοῖς, καὶ ἀτόποις τοὺς πρόσθεν ἀπονιπτόμενος, ἄνδρα ἐπ' ἀνδρὶ, καὶ γυναῖκας ἐπὶ τοῖς φιλτάτοις ἀποκτείνυς, εἰκότως ἀπέγνω τὴν ἱκετηρίαν. Ταῦτα εἰκὸς μὲν αὐτὸν διανοηθῆναι, εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. Οὐ

χ. ἀλογον

χ. ἀμφιψάμενον χ. ὁρῶν forte διανοηθεὶς ὁρῶν.

A crandi dramatis auctor atque artifex erat, quique de imperio transferendo, eoque honore nobis abrogando, consilium ceperat: atque quod prior sibi conatus ex animo succesſisset, hactenus lætus & gestiens, tunc meritas scelerum suorum pœnas expendit, atque incredibili supplicio est affectus. Nam quotquot belli hujus administros tyrannus habuit, horum omnium mors ipsa manifesta, neque obscurum exilium, aut nonnullorum etiam pœnitentia fuit. Plerique enim ad Imperatorem supplices venerunt, ab eoque omnes veniam consecuti sunt; qui hac in parte Thetidis filium magnanimitate superavit. Hic enim Patroclo extincto, ne vendere quidem, quos in prælio ceperat, amplius volebat; sed supplices atque ad genua provolutos necabat; Noster vero impunitatem proponebat omnibus, qui conjurationem ejurare vellent: ac non modo extremi supplicii, vel exilii, vel pœnæ cujusvis alterius metum auferebat; sed insuper quasi ex maximis ærumnis, atque infelici cum tyranno vita, pristinum in statum atque in integrum restituebat. Verum de hoc deinceps agemus. Nunc illud nobis explicandum, quemadmodum neque inter mortuos, neque inter exules, tyranni ille pædagogus versatus sit. Quod enim nulla honesta ratione veniam sperare posset, qui tam iniqua consilia susceperat, tamque impia ac scelerata perpetraverat, quique in virorum ac mulierum cædes ruerat, cum ex privatis plurimorum, tum omnium fere quotquot imperatorii sanguinis erant; quos ille uono metu horum nullo necaverat: nec, ut in civili discordia ac cæde fieri solet, quasi ultrices suorum scelerum furias ac diras horresceret: sed perinde atque novis quibusdam expiationibus priorum facinorum labem eluens, alios super aliis viros ac mulieres cum charissimis quibusque sustulerat; meritæ de consequenda venia desperabat. Hæc illum animo cogitasse credibile est. Quanquam & aliter se habere res potuit. Neque enim compertum nobis

est,

eſt, quid ille patiens agenſve repente e conſpectu ſit ablatus. Sed utrum vindex aliquis dæmon abreptum illum, ut de Tyndari filiabus Homerus ſcribit, in ultimos terræ fines perduxerit, ut ibi perditorum ab eo conſiliorum pœnas repeteret; utrum ad piſcium pabulum exceptum fluvius abſorpſerit, nemini hactenus exploratum fuit. Etenim ad pugnam usque, quamdiu ad bellum ordines inſtruebantur, audaciam præ ſe ferebat, atque in medio agmine verſabatur. Peracto vero prælio ſtatim evanuit; a Deo, an dæmonibus occultatus, neſcio: meliorem quidem illum ad fortunam reſervatum non eſſe, perſpicue conſtat. Neque enim, ſi quando prodiret, pro voluntate ac libidine ſua, uti ſperabat, libere inſultare & bacchari poſſet; ſed profligatus omnino tam infelices ſibi, quam utiles aliis, pœnas expendiſſet. Ac de rei totius architecto ac machinatore hactenus: qua in narratione diutius immorati, curſum ipſum nonnihil orationis abrupimus. Nunc eo unde digreſſus fueram revertar, & quis pugnæ exitus fuerit, exponam. Neque enim ex illa ducum ignavia militum animi ceciderunt; ſed perturbatis ordinibus non culpa ſua, ſed imperitia ductorum, centuriatim coacti prælium commiſerunt. In quo majus omni expectatione ſpectaculum oblatum eſt; cum alii victoribus omnino non cederent; alii victoriam ad extremum perſequi ſtuderent. Igitur confuſa ac promiſcua trepidatio cum clamore atque armorum ſtrepitu coorta; gladiis ad galeas fractis; aut clypeis haſta trajectis; tum vir viro congredi, & abjectis clypeis diſtrictis enſibus irruere; de ſe nihil curare; in hoc unum animos intendere, ut malo aliquo hoſtes afficeret; nec mortem detrectare, modo ne ſinceram illis atque incruentam victoriam relinqueret. Quod non modo

A γὰρ δὴ ἴσμεν ὅ,τί πολε παθὼν ἢ δράσας ὦχελο ἄϊσος, ἀφανὴς. Ἀλλ' εἴτε αὐλὸν δαίμων τιμωρὸς" ἐξαρπάσας; καθάπερ" Ομηρός φησι τὰς τῦ Τυνδάρεω θυγατέρας, ἐπὶ γῆς ἄγν τὼ ἔργα, ποινὰς ἀπαιτήσων τῶν διανοημάτων· εἴτε αὐλὸν ὁ πολαμὸς ὑποδεξάμενος ἐσιᾶν κελεύθ τὸς" ἰχθύας, ὅτι" ῶ δῆλον. ἄχρι μὲν γὰρ τ μάχης αὐλῆς, κ ὁπηνίκα οἱ λόχοι σωεῖατίοιλο πρὸς Φάλαγγα, θρασὺς ἦν ἐν μέσοις ἀναρεφόμενος.

B ἐπεὶ δ ἐπράχθη τὸ τ μάχης, ἅσπερ ἦν ἄξιον, ἀφανὴς ὦχελο, κ οἶδα ὑπὸ τ θεῦ ἢ δαιμόνων κρυφθεὶς· πλὴν ὅτι γε κ ἐπ' ἀμείνοσι ταῖς τύχαις, ἔυδηλον. Οὐ γὰρ δὴ αὖθις ἔμελλε Φανεὶς ἐπ' ἐξουσίας ὑβρίζων ἀδεῶς ἐυδαιμονήσειν, ὡς ᾤετο, ἀλλὰ εἰς τὸ παυλελὲς ἀφανισθεὶς τιμωρίαν ὑφέξειν, αὐλῷ μὲν δυσυχῆ, πολλοῖς δ" ὠφέλιμον. Τὰ μὲν δὴ περὶ τ μηχανοποιὸν τῆς ὅλης ὑποθέσεως πλείονος

C ἀξιωθέντα λόγυ," μέση τῆς πράξεως παρελόμενα τὸ ξυνεχὲς τ διηγήσεως, ἐνταῦθά πυ πάλιν ἀφελέα. Ἐπανιέον ὅθεν" περ ἐξῆλθον, κ ἀποδοτέον τὸ τέλος τ μάχης. Οὐ γὰρ δὴ ξυὶ τῇ τ στρατηγῶν δειλίᾳ, καὶ τὰ τ στρατιωτῶν πίπτ Φρονήματα· ἀλλὰ ἐπειδὴ τὰ τ τάξεως αὐλοῖς διεΦθάρη, ὑ κακίᾳ σΦῶν, ἀπειρία δὲ κ ἀμαθίᾳ τῦ τάτίοιλο, κ λόχυς σωισάμενοι διηγωνίζοντο· καὶ ἦν τὸ ἔργον ἀπάσης ἐλπιδ μεῖζον, τ μὲν ὑχΥΦιεμένων ἐς τὸ παυλελὲς τοῖς κρατῦσι, τ δ ἐπεξελθεῖν τελέως τῇ νίκῃ

D Φιλοῖλιμιμένων· ξυμμιγὴς τε ἠρέθη τάραχ, κ βοή, καὶ κλύπ τ ὅπλων, ξιΦῶν τε ἀγνυμένων ἀμΦὶ τοῖς κράνεσι, καὶ τ ἀσπίδων περὶ τοῖς δόρασιν· ἀνὴρ δ ἀνδρὶ ξυίσατο, κ ἀπορριπτέντες τὰς ἀσπίδας αὐλοῖς" τοῖς ξίΦεσιν ὠθοῦντο, μικρὰ τῦ παθεῖν Φροντίζοντες," πάντα δ εἰς τὸ δρᾶσαί τι δεινὸν τὺς πολεμίυς τ θυμὸν τρέποντες, τῦ μὴ καθαρὰν αὐλοῖς, μηδὲ ἄδακρυν" παρασχεῖν τὴν νίκην, καὶ τὸ ἀποθνήσκειν ἀνταλλατόμενοι. Καὶ

κ. ξυναρπάσας

κ. ἰχθῦς

κ. πῶ

κ. ἀΦέλιμον καὶ πρὸς ἑπανόρθωσιν.

κ. μέση τῇ πράξ

κ. παρειλῆΦθαι

deeſt τοῖς in al. MSS.

γρ. ἅπαντα

γρ. παταῦτα ἔχειν

ταῦτα ἔδρων ὁ πεζοὶ μόνον πρὸς τὰς διώκοντας· ἀλλὰ καὶ ὅσοις ὑπὸ τ῀ τραυμάτων ἀχρεῖα παντελῶς ἐγεγόνει τὰ τ῀ ἱππέων δόρατα σφῶν. ξυστοὶ δὲ εἰσιν ἐυμήκεις, ἃς συγκαλαγκύντες, καὶ ἀποπηδῶντες, εἰς τὰς ὁπλίτας μελετεσκευάζοντο. Καὶ χρόνον μέν τινα χαλεπῶς, καὶ μόλις ἀντεῖχον. ἐπεὶ δὲ οἵ τε ἱππεῖς ἔβαλλον ἐκ τόξων πόρρωθεν ἀφιππαζόμενοι, καὶ οἱ θωρακοφόροι πυκναῖς ἐπ' αὐλὰς ἐχρῶντο ταῖς ἐπελάσεσιν, ἄτε ἐν πεδίῳ καθαρῷ καὶ λείῳ, νύξ τε ἐπέλασεν, ἐνταῦθα οἱ μὲν ἀπέφευγον ἄσμενοι, οἱ δ' ἐδίωκον παρ' ἐρῶς ἀχρὶ δὴ χάρακ῀· καὶ αὐτὸν ἀναιρεῖσιν αὐταῖς ἀποσκευαῖς, καὶ ἀνδραπόδοις, καὶ κτήνεσιν. Ἁρξαμένης δὲ, ὅπερ ἔφην, ἀρτι τῆς τροπῆς τ῀ πολεμίων, καὶ τ῀ διωκόντων ἐκ αἰεί ἐντων, ἐπὶ τὸ λαιὸν ὠθεῖται. ἵνα περ ὁ ποταμὸς ἦν τοῖς κρατοῦσιν ἐν δεξιᾷ. ἐνταῦθα δ' ὁ πολὺς ἐγένετο φόν῀, καὶ ἐπλήθη νεκρῶν ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων ἀναμίξ. Οὐ γὰρ δὴ ὁ Δρᾶος ἐᾶσε Σκαμάνδρῳ, οὐδὲ ἦν εὐμενὴς τοῖς φεύγουσιν, ὡς τὰς μὲν νεκρὰς αὐλοῖς ὅπλοις ἐξωθεῖν, καὶ ἀποῤῥίπτειν τ῀ ῥευμάτων, τὰς ζῶντας δὲ συγκαλύπτειν, καὶ ἀποκρύπτειν ἀσφαλῶς ταῖς δίναις. τοῦτο γὰρ ὁ ποταμὸς ὁ Τρῳὸς τυχὸν μὲν ὑπὸ εὐνοίας ἔδρα· τυχὸν δὲ ὅτως ἔχων μεγέθους, ὡς ῥᾴδιον παρέχειν βαδίζειν τε ἐθέλοντι, καὶ νηχομένῳ τ῀ πόρον. ἐπεὶ καὶ γεφυρᾶται μιᾶς ἐμβληθείσης εἰς αὐτὸν πελέκεις. ἅπαντα τε ἀναμορμύρεων ἀφρῷ καὶ αἵματι πέλαζεν ὥμοις Ἀχιλλῆος· εἰ χρὴ καὶ τ῀τῳ πιστεῦσαι βεβαιότερον ἢ δὲν εἰργάζετο. καὶ ἐπιλαβόντ῀ ὀλίγα καύματ῀ ἀπαγορεύσ῀ τ῀ πόλεμον, καὶ ἐξόμνυσθαι τὴν ἐπικυρίαν. Ὁμήρῳ δ' ἔοικεν εἶναι καὶ τοῦτο παίγνιον, καινὸν καὶ ἄτοπον μονομαχίας τρόπον ἐπινοήσαντος. ἐπεὶ καὶ τἆλλα δῆλός ἐστιν Ἀχιλλεῖ χαριζόμενος· καὶ ὥσπερ θεατὰς ἄγων τὸ στράτευμα, μόνον ἄμαχον καὶ ἀνυπόστατον ἐπάγ῀ τοῖς πολε-

A pedites contra inſequentes ſe faciebant, ſed & equites, quotquot vulneribus confecti equeſtribus haſtis uti amplius non poterant. Sunt hæ conti quidam vegrandes: quibus confractis ex equo deſilientes, ſeſe in legionarios milites mutabant. Hunc in modum etſi ægre, tamen aliquo tempore, reſtiterunt. Sed cum & equites eminus adequitantes ſagittas emitterent, & cataphracti crebras in eos irruptiones facerent, (erat enim planus atque æquabilis campus) ſuperveniente inſuper nocte; tum vero hi libenter fugam arripere; illi contento curſu proſequi ad vallum usque: quo cum impedimentis omnibus, & mancipiis, ac pecoribus potiti ſunt. Verum cum, ut dixi, hoſtes vertere terga cœpiſſent, & victor acrius inſtaret; curſu lævam in partem concitantur, qua fluvius victoribus ad dexteram erat. Ibi vero cædes ingens perfecta eſt: ut fluvium ipſum promiſcua hominum atque equorum cadavera complerent. Non enim Dravus Scamandri ſimilis erat, nec fugientibus favebat, ut vel mortuos cum armis expueret, atque ejiceret ex alveo, vel vivos adhuc celaret, ac tuto vorticibus ſuis abſconderet. Hoc quippe Trojanus ille fluvius ſive quadam ex benevolentia faciebat, ſive quod tam exiguus eſſet, ut alveum ſuum vado tranſeunti aut nanti penetrabilem redderet: quandoquidem ulmo ſola in eum immiſſa, velut ponte quodam, injunctus eſt; & cum totus ſpuma ac ſanguine exundans infremeret, Achillis humeris propinquabat ſolum; ſi modo fide dignum eſt; nec aliud quicquam violentius agebat. Sed ubi exiguo ardore correptus eſt, ſtatim a prælio deſciſcit, atque omnem auxiliandi animum deponit. Verum & hic Homeri ludus mihi videtur; qui inuſitatam hanc & abſurdam ſingularis certaminis rationem excogitaverit. Hoc enim ubique manifeſte ſtudet, ut Achilli gratificetur: cum quo, velut ſpectatores quosdam, militum copias producens, ſolum illum invictum, atque ejusmodi ut ſuſtineri a nemine poſſit,

γρ. βραυσμάτων Reiſv. in Not.
γρ. ἵππων
γρ. συγκαταμιγνύντες
γρ. ἐπελεύσεσιν
γρ. ἰσχὺν
γρ. τοῦτο

posſit, in hoſtes immittit; quorum obvios quosque interficiat, univerſos porro voce ipſa, geſtu, & aſpectu conjiciat in fugam: qui vix dum acie inſtructa, ad Scamandri ripam illico in fugam effuſi; læti, ac præter ſpem ſe ad muros usque recipiunt. Hæc ille multis verſibus perſequens, ac Deorum pugnas comminiſcens, & opus ſuum fabulis convenuſtans, judices ipſos corrumpit, nec juſtum ac ſincerum judicium pronunciare permittit. Sed ſi quis verborum lepore, atque adſcititio fuco & lenocinio decipi minime vult; tanquam de aromatibus & coloribus quibusdam judicet; cedo Areopagitam aliquem judicem, nunquam illius judicium detrectabimus. Nam egregium ſane militem eſſe Pelei filium facile poeſis iſta perſuadet; qui quidem viginti homines inrerficit.

Hinc biſſex juvenes medio de flumine legit,
Atque metu attonitos ſpumantibus extulit undis;
Patrocli inferias caris quos mitteret umbris.

Sed ejusmodi tamen ad Græcorum res ea victoria momentum allatum eſt; ut neque graviorem ullum metum hoſtibus incuteret; nec ad ſuarum rerum deſperationem penitus adduceret. Cujus quidem rei num tandem alrerum quam Homerum teſtem adhibebimus? aut non eos verſus commemorare ſatis eſt, quos ille de Priamo ſcripſit, cum is pro filii ſui corpore pretium ferens ad naves profectus eſt? Etenim cum poſt induciarum, quarum cauſa venerat, mentionem, a Thetidis filio interrogatus ita dixiſſet:

Novem totos dies divino Hectori juſta perſolvemus;

cum alia multa, tum iſtud adjecit:

Poſt duodecimo, ſi ita neceſſe fuerit, prælium conferemus.

A μίους, κλεινοῦλα μὲν τὰς ἐντυγχάνουλας, τρεπόμενον ᾗ ἀπαξαπλῶς πάντας, Φωνῇ, καὶ σχήμαλι, κ᾽ τ ὀμμάτων ταῖς προσβολαῖς. ἀρχομένης τε, οἶμαι, τῆς παραλάξεως, κ᾽ ἐπὶ Σκαμάνδρῳ ταῖς ἡϊόσιν ἕως εἰς τὸ τεῖχ ἄσμενοι ξυνελέγησαν οἱ διαφυγόντες. Ταῦτα ἐκεῖνος πολλοῖς ἔπεσι διηγάμενος, κ᾽ θεῶν ἀναπλάτλων μάχας, καὶ ἐπικοσμῶν μύθοις τὴν ποίησιν, δεκάζῃ τὰς κρίλας, γε δικάζῃ

B κ᾽ ἐκ ἐπιτρέπῃ δικαίαν φέρειν κ᾽ ἀψευδῆ ψῆφον. Ὅσις ᾗ ἐθέλῃ μηδὲν ὑπὸ τ κάλλους ἐξαπαλᾶσθαι τ ῥημάτων, καὶ τ ἔξωθεν ἐπιφερομένων πλασμάτων, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ περὶ ἀρωμάτων τινῶν κ᾽ χρωμάτων, Ἀρεοπαγίτης ἔσω κρι- Vide Notas & Observ. τὴς, καὶ ἐκ ἐυλαβησόμεθα τὴν κρίσιν. Εἶναι μὲν γὰ ἀγαθὸν σραλιώτην ὁμολογῶμεν τ Πηλέως, ἐκ τ ποιήσεως ἀναπειθόμενοι κλεινῇ μὲν ἄνδρας εἴκοσι.

Ζωὸς ἐκ πολαμοῖο δυώδεκα λέ- Iliad. Φ. v. 27.
C ξαλο κούρους,
Τὰς ἐξῆγε θύραζε τεθηπότας ἠΰτε νεβρούς.
Ποινὴν Παλρόκλοιο Μενοιλιάδαο θανοντος.

Τοσαύτην μὲν ἤνεγκεν εἰς τὰ πράγμαλα τῶν Ἀχαιῶν ἡ νίκη τὴν ῥοπὴν, ὥσε ὐδὲ μείζονα φόβον τοῖς πολεμίοις ἐνέβαλεν, ὐδὲ ἀπογνῶναι εἰς τὸ παντελὲς ὑπὲρ σφῶν ἐποίῃ. Καὶ ὑπὲρ τούτων ἆρ᾽ ἑτέρου τινὸς μάρτυρος δεησόμεθα τὸν
D Ὅμηρον παραλιπόντες; κ᾽ ἐκ ἀπόχρη τ ἐπῶν μνηθῆναι, ἃ πεποίηκεν ἐκεῖνος, ὁπηνίκα ἐπὶ τὰς ναῦς ἦλθεν ὁ Πρίαμος φέρων ὑπὲρ τ παιδὸς τὰ λύτρα; ἐρομένᾳ γὰ μ τὰς διαλύσεις, τὰς ὑπὲρ ὧν ἀφίκελο, τ Θέτιδος υἱός, ὅπως,

Ἐννῆμαρ μὲν ὅλας κτερείζομεν Ἕ- Deeſt hodie hic verſus Iliad. Ω. κλορα δῖον. vid. ibid. v. 657. & 667.

τά τε ἄλλα διέξεισι, καὶ περὶ τ πολέμου φησί. Iliad. Ω. v. 667.

Τῇ ᾗ δυωδεκάτῃ πολεμίξομεν, εἴ περ ἀνάγκη.

χ. ἀπαγγέλλειν Οὕτως οὐδὲ ἀπαγγέλλειν οἰκεῖῳ τὴν ἐκεχειρίαν τὸ πόλεμον. Ὁ δ' ἀγεννὴς καὶ δειλὸς τύραννος ὄρη τε ὑψηλὰ προύβάλλετο τὰ μετέωρα φυγῆς, καὶ ἐξ οἰκοδομήσας ἐπ' αὐλοῖς φρυγία, οὐδὲ τῇ τῶν τόπων ἰσχυρότητι πιστεύσας, ἀλλὰ ἱκετεύσας συγγνώμης τυχεῖν. καίτοι εἰ ἔτυχεν, εἴπερ ἦν ἄξιος, καὶ μὴ ἐφωράθη πολλάκις ἄπιστος καὶ θρασύς, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις προσιθεὶς ἀδικήματα. Τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν μάχην, εἰ μὴ δόξει τισὶ τῶν διηγουμένων προσέχειν ἐθέλοι, μηδὲ ἕπεσιν εὖ πεποιημένοις, ἐς αὐλὰ δ' ὁρᾶν τὰ ἔργα, κελεύετω. ἐξῆς δ' εἰ βούλεσθε, τὴν Αἴαντος ὑπὲρ τῶν νεῶν, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ τείχους τῶν Ἀχαιῶν ἀντιθεῖναι μάχην τοῖς ἐπὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἔργοις ἔξεστι. δὴ Μυγδόνιος καλλίστου τὴν αὐτοῦ προσθῆσι φήμην, ὅση γε καὶ Ἀντιόχου βασιλέως ἐπωνύμως. γέγονε δὲ αὐτῇ καὶ ἕτερον ὄνομα βάρβαρον, σύνηθες τοῖς πολλοῖς ὑπὸ τῶν πρὸς τὰς τῇδε βαρβάρους ἐπιμιξίας. Ταύτην δὴ τὴν πόλιν στρατὸς ἀμήχανος πλήθει Παρθυαίων ξὺν Ἰνδοῖς συνέσχεν, ὁπηνίκα ἐπὶ τὸν τύραννον βαδίζειν προὔκειτο. καὶ ὅπερ Ἡρακλεῖ φασιν ἐπὶ τὸ Λερναῖον ἰόντι θηρίον συνενεχθῆναι, τὸν θαλάττιον καρκῖνον, τοῦτο ἦν ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς ἐκ τῆς ἠπείρου Τίγρητα διαβὰς, καὶ ἐπιλεχίζων τὴν πόλιν χώμασιν· εἶτα εἰς ταῦτα δεχόμενος τὸν Μυγδόνιον, λίμνην ἀπέφαινε τὸ περὶ τὴν ἄστυ χωρίον, καὶ ὥσπερ νῆσον ἐν αὐλῇ ξυνεῖχε τὴν πόλιν, μικροῖς ὑπερέχουσαν, καὶ ὑπερφαινομένων τῶν ἐπάλξεων. ἐπολιόρκει δ' ναῦς τε ἐπάγων, καὶ ἐπὶ νεῶν μηχανάς. καὶ ἦν ἐχ ἡμέρας ἔργον· μηνῶν δ', οἶμαι, σχεδόν τι τεττάρων. οἱ δ' ἐν τῷ τείχει συνεχῶς ἀπεκρούοντο τοὺς βαρβάρους, καταπίπρασκον τὰς μηχανὰς τοῖς πυρφόροις· ναῦς δ' ἀνεῖλκον, πολλὰς μὲν ἐκ τοῦ τείχους· ἄλλας δ' καθεαγοῦντο ὑπὸ ῥώμης τῶν ἀφιεμένων ὀργάνων, καὶ βάρους τῶν βελῶν. ἐφέροντο δὲ εἰς αὐλὰς λίθοι τάλαν-

χ. καταπίπρασκον

A Usque adeo ne bellum quidem denunciare poſt inducias veritus eſt. At ignavus ille & *meticuloſus* tyrannus cum ſublimitate montium fugam ſuam muniiſſet, & in iis ſex caſtella ſtruxiſſet, tamen ne loci quidem munitione confiſus eſt, ſed ſupplex & abjectus veniam petiit: quam ſi dignus eſſet, impetraret, ſi non & ejus perfidia ac temeritas deprehenſa ſæpius foret, & alia aliis ſceleribus adjeciſſet. Cæterum de iis quæ in prælio contigerunt, niſi quis ſcriptorum fama, & verſuum venuſtate ducatur, ſed B ipſa per ſe facta conſiderare velit, judicandum relinquo. Jam vero præter hæc, quæ dixi, vultis Ajacis illa pro navibus, aut ad Græcorum vallum, certamina cum iis, quæ ad urbem illam geſta ſunt, conferre? Cui quidem urbi Mygdonius, longe fluviorum pulcherrimus, nomen ſuum communicat. Quæ cum ab Antiocho rege cognomen accepit; tum barbarum aliud nomen adepta eſt: cujusmodi ex Barbarorum conſuetudine a pleriſque ſolet uſurpari. Hanc igitur urbem ingens exercitus ex Parthis & Indis conflatus eo tempore circumſedit, quo con- C tra tyrannum expeditio illa ſuſcipiebatur. Atque ut adverſus Herculem contra Lernæum monſtrum properantem marinus cancer pugnavit; ita Parthorum ille rex e continenti Tigrin tranſmittens, atque urbem aggeribus obvallans, tuis conatibus intervenit. Quæ in opera cum Mygdonium fluvium admiſiſſet, ex proximis urbi locis lacum effecerat: quo quidem, eminentibus atque extantibus paululum propugnaculis, urbem ipſam, velut inſulam quandam, circumdederat. Obſidebat porro na- D vibus admotis, ac ſupra naves machinis diſpoſitis: nec unius duntaxat diei, ſed quatuor, ut opinor, fere menſium opus illud fuerat. Jam qui pro mœnibus ſtabant, aſſidue Barbaros propulſare; machinas injectis ignibus ſuccendere; naves attrahere; alias machinarum vi, ac telorum pondere perfringere. Etenim in eas ſeptem Atticorum talentûm pondere lapides immitte-

mittebant. Quæ cum multos jam dies hoc modo gererentur, repente aggeris pars inundantium aquarum impetu concidit; quam murorum partis non minus centenorum pedum ruina subsecuta est. Tum vero hostis Persarum more copias instruit. Hi enim Persarum instituta imitantur, ac servant: quod, ut opinor, Parthi videri nolunt, sed Persas se esse simulant. Propterea & Medorum habitu gaudent, & ad pugnam iisdem armis insigniti, iisdem vestibus, aureis videlicet ac purpureis, procedunt. Quod quidem ideo callide usurpant, ne a Macedonibus defecisse, sed velut postliminio imperium suum recuperasse videantur. Itaque rex illorum ad Xerxis imitationem in manu facto quodam tumulo sedebat; exercitus vero cum belluis accedebat; quæ ex Indiis adductæ, turres sagittariis plenas ferebant. Præibant cataphracti equites, & sagittarii; aliud equitum genus numero propemodum infinitum. Nam pedites, uti ferunt, ad bellum iis supervacui sunt; neque ullo in honore, aut usu eos habent; utpote qui planum & nudum agrum obtinent. Ejusmodi enim pro bellorum usu honorem aut contemtum mereri videntur. Quare, quod hæc natura minime essent utilia, nullum sunt honorem legibus consecuta. Nec absimile aliquid, quod ad bellum attinet, in Creta, & Caria, & infinitis aliis gentibus accidit. Unde & Thessalia, quæ plana ac campestris est, equitum certaminibus atque exercitationibus visa est opportunior. Quod enim ad nostram urbem attinet, quoniam cum omni genere hostium congredi soleret, consilio ac fortuna superior, merito se ad omne armorum genus, ac reliqui apparatus composuit. Sed hæc forsitan nihil ad institutum nostrum pertinere dixerint ii, qui laudandi artificio, quasi legibus quibusdam, præsident. Ego vero utrumnam id

A λων ὁλκῆς Ἀτλικῶν ἐπλά. κ) ἐπειδὰν συ-
χναῖς ἡμέραις ταῦτ' ἐδρᾶτο, ῥήγνυται
μέρ⊙ δ' χώμα⊙, κ) ἡ τῦδάτων ἐκρεῖ
πλημμύρα, κ) ἐπ' αὐλῇ δ' τείχες μέρος,
ὐκ ἔλασσον πήχεων ἑκατὸν συγκαλήνε-
χθη. ἐνταῦθα κοσμεῖ τὴν στρατιὰν, τ' Περ-
σικὸν τρόπον. διασώζεσι γὰρ κ) ἀπομι-
μῆνται τὰ Περσικὰ, ὐκ ἀξιῶντες, ἐμοὶ
δοκεῖ, Παρθυαῖοι νομίζεσθαι, Περσαὶ δὲ εἶ-
ναι προαποσιώμενοι. ταῦτά τοι κ) στολῇ
Μηδικῇ χαίρουσι· κ) ἐς μάχας ἔρχονται
B ὁμοίως ἐκείνοις, ὅπλοις τε ἀγαλλόμενοι
τοιούτοις, καὶ ἐθήμασι ἐπιχωρίοις, καὶ
ἀλλοργέσι. σοφίζονται δ' ἐντεῦθεν, τὸ μὴ
δοκεῖν ἀφεσᾶναι Μακεδόνων, ἀναλα-
βεῖν δ' ἐξ' ἀρχῆς τὴν βασιλείαν πρεσή- γρ. ἀρ-
κεσαν. ὐκοῦν κ) ὁ βασιλεὺς Ξέρξην μι- χαίαν
μούμεν⊙ ἐπίτιν⊙ χειροποιήτ⊙ καθῆ-
σο γηλόφ⊙. προσῆγε δ' ἡ στρατιὰ σὺν θη-
ρίοις. ταῦτα δ' ἐξ Ἰνδῶν εἴπετο, κ) ἔφε-
ρεν ἑκασταχόθεν πύργους τοξοτῶν πλήρεις.
ἡγεμὼν δὲ αὐτῶν ἱππεὺς οἱ θωρακοφό-
C ροι, κ) οἱ τοξόται, ἕτερον ἱππέων πλῆθος
ἀμήχανον. τὸ πεζὸν " γάρ, φασιν, ἀ- γρ. γάρ
χρεῖον εἰς τὰ πολεμικὰ καθέστηκεν, ὅ- σφιν
τε ἐνεῖμεν μέλεχον τάξεως, ὅτε δ' οὐ σφιν
ἐν χρείᾳ, πεδιάδ⊙ ὅσης καὶ ψιλῆς τῆς
χώρας ὁπόσην νέμονται. ἔοικε γὰρ δὴ τὰ
τοιαῦτα πρὸς τὰς τῦ πολέμου χρείας
τιμῆς, κ) ἀτιμίας ἀξιοῦσθαι. ὡς δ' ἂν ἀχρεῖ-
ον τῇ Φύσει ὄν, ὐδὲ ἐκ τ' νόμων πολυωρί-
ας ἀξιῶται. συνέβη δὲ τῦτο κ) περὶ τὴν
Κρήτην, κ) Καρίαν, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ μυ-
D ρίοις ἔθνεσι τὰ περὶ τ' πόλεμον κατα-
σκευασθῆναι. ὐκοῦν καὶ ἡ Θετταλῶν ὅσα
πεδιὰς, ἱππεῦσιν ἐναγωνίζεσθαι, καὶ ἐμ-
μελετᾶν ἐπιτήδει⊙ ἔφανη. τὰ γὰρ δὴ
τ' ἡμετέρας πόλεως, ἅτε ἐς αὐλὶν πάλας
παντοδαπὰς καὶ ἀσκαίλα, εὐβυλία κ) τύ-
χη περιγενόμενα, εἰκότως ἐς ἅπαν εἶ-
δ⊙ ὅπλων τε καὶ παρασκευῆς ἄλλης
" ἡρμόσθη. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ὐδὲν γρ. ἡρ-
πρὸς τ' λόγον· ὡς ἂν εἴποιεν οἱ ταῖς τῶν ἐ- μόσθαι
παίνων τέχναις, καθάπερ νόμοις, ἐπίλε-
ταγμένοι. Ἐγὼ δὲ εἰ μέν τί σοι προσήκ[ει]

καὶ

καὶ τούτων, ἐν καιρῷ σκέψομαι. τάγε μὴν ὀνείδη τ̃ ἀνθρώπων ὑ χαλεπῶς ἀπολύομαι. Φημὶ γὰρ ὡς ἔστε ἐγὼ τ̃ τεχνῶν μεταποιοῦμαι, ἔστε ὅστις μήτισιν ὡμολόγησεν ἐμμένειν, ἀδικεῖ μὴ " Φυλάττων. τυχὸν δὲ καὶ ἄλλων ὐκ ἀπορήσομεν εὐπρεπῶν παραιτήσεων. ἀλλ' ὑ γὰρ ἄξιον μακρότερον εἰς ὑδὲν δέον ἀπαρτᾶν τ̃ λόγον, καὶ ἀποπλανᾶσθαι τῆς ὑποθέσεως. ἐπανάβωμεν οὖν αὖθις εἰς ἴχνος, καὶ ὅθεν " ἐξέβημεν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ Παρθυαῖοι κοσμηθέντες ὅπλοις, αὐτοί τε, καὶ ἵπποι, ξὺν τοῖς Ἰνδικοῖς θηρίοις, προσῆγον τῷ τείχει, λαμπροὶ ταῖς ἐλπίσιν, ὡς αὐτίκα μάλα διαρπασόμενοι· καὶ ἐδέδοτό σφιν ἔτι πρόσω χωρεῖν τὸ σημεῖον, ὡθοῦντο ξύμπαντες, αὐλός τις ἐθέλων πρῶτος " ἐσαλέσθαι τὸ τεῖχος, καὶ οἴχεσθαι Φέρων τὸ ἐπ' αὐτῷ κλέος. εἶναι " γ' ὑδὲν ἐτόπαζον δέος. ὑδὲ γὰρ ὑπομένειν σφῶν τὴν ὁρμὴν τὰς ἔνδον ἠξίουν· Παρθυαίοις μὲν τοσοῦτον περιῆν ἐλπίδος. οἱ δὲ πυκνήν τε εἶχον τὴν Φάλαγγα καὶ τὸ διερρηγμένον ἔτι τείχους. καὶ ὑπὲρ ἔτι σωτηρίας, ὁπόσον ἦν ἀχρεῖον πλῆθος ἐν τῇ πόλει καλέσησαν, ἀναμίξαντες " τῷ στρατιωτῶν ὐκ ἐλάττῳ μοίρᾳ· ἐπεὶ δὲ οἱ πολέμιοι προσήλαυνον, καὶ ὑδὲν " ἐκ ἔτι τείχους ἐπ' αὐτοὺς ἀφίετο βέλος, βεβαιοτέραν ἔχον τὴν ἐλπίδα ἔτι καλάκρας αἱρήσειν τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἵππους ἔπαιον μάστιξι, καὶ ἤμαστον τοὺς πλευροὺς τοῖς κέντροις, ἕως ἐποιήσαντο σφῶν " καὶ νώτους τὰ χώματα. πεποίηντο γὰρ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων πρότερον, πρὸς τὸ ἐπέχειν ἔτι Μυγδονίου τὰς ἐκροάς· ἰλὺς τε ἦν περὶ τὸ χωρίον ἦν μάλα βαθεῖα, ὑδὲ αὐλὸς παντελῶς ὄντος ὑπὸ τ" ὕλης, καὶ διὰ τὸ πίεσμα εἶναι τὴν γῆν, καὶ σέγειν δύναται φύσει τὰς λιβάδας. ἦν γὰρ ἔνθα καὶ παλαιὸν ἔρυμα τῇ πόλει τάφρος εὐρεῖα, καὶ ἐν αὐτῇ βαθύτερον σωρευσικὴ τέλμα. ἁπτομένων γὰρ ἤδη τ̃ πο-

χρ. Φυλάττων ταῦτα.

χρ. εἰς ἔζην

χρ. ἐναλλάττεσθαι χρ. τὸ

χρ. τῶν

γρ. ἐπ' αὐτοὺς ὐκ τ. τειχ.

γρ. ἐπὶ

γρ. ὕλης

A ad te aliqua ratione pertineat, alias videro. Quæ vero ab illis exprobrantur, nullo negotio dissolvo. Nego enim aut ejusmodi me artes vendicare mihi, aut eum injuriam facere, qui ea minime servet, quibus se nunquam obstrinxerit. Quanquam nec alia fortasse desunt ad excusationem nostram idonea & honesta. Verum nihil necesse est orationem longius abducere, atque a proposito revocare. Quamobrem eo nos, unde digressi sumus, atque ad eadem vestigia referamus. Igitur Parthi omnes armis B induti, cum equis, atque Indicis belluis, ad mœnia succedunt, magna spe freti, urbem primo a se impetu diripi posse. Atque ubi primum invadendi signum datum est, una omnes irrumpunt; cum pro se quisque primus in muros insilire vellet, ac privatim sibi ejus rei gloriam referre. Neque vero periculi quicquam inesse putabant, neque eos, qui intra urbem erant, vim suam atque impetum posse sustinere. Parthi ergo cum ea spe atque fiducia ferebantur. C Oppidani vero qua murus patefactus atque interruptus erat, denso agmine constiterant; ad ea vero, quæ integra permanserant, propugnanda, imbellem omnem paganorum multitudinem, non paucis ex militari numero adjunctis, collocaverant. Porro hostibus ingruentibus, cum nullum in eos telum ex mœnibus jaceretur, hoc ipsum majorem in spem illos omnino adducebat, fore, ut urbem penitus obtinerent. Quocirca equos cum verberibus instigabant, D tum latera calcaribus cruentabant, donec aggeres post se relinquerent. Hos enim eo consilio fecerant, ut Mygdonii fluvii inundationes arcerent. Illic porro cœnum erat profundissimum: quod & natura sua locus ille nemorosus, & solum pingue sit, atque humorem retineat. Sed & ibidem lata erat fossa, vetus urbis munimentum, in qua altior uligo ac cœnum hæserat. Quam cum transmittere insuper hostes aggrederentur,

rentur, civés in illos partim ex urbe, partim e mœnibus, ſaxa jaciebant. Quare fit ingens illorum cædes. Equos porro ipſos oppidani omnes ſola propemodum voluntate ac nutu in fugam conjiciunt. Nam cum ad muros ſe converterent, cadebant protinus, ac vectores ſuos ſternebant; qui pro armorum gravitate in lutum ſe altius deprimebant. Ex quo tanta illorum ſtrages edita eſt, quanta hactenus in tam diuturna obſidione non fuerat. Poſtquam vero equitum certamen hoc modo peractum eſt, deinceps admotis elephantis novum prælium aggrediuntur; qua inuſitata belli ratione majorem ſe hoſtibus terrorem injecturos putabant. Neque enim ita erant oculis capti, ut non illud diſcernerent, quanto equo gravior hæc bellua foret: nec equorum ſolum duorum, aut plurium; ſed vel innumerorum plauſtrorum onera geſtare, ſagittarios, jaculatores, ac turrim ferream. Quæ quidem pro natura loci, qui uliginoſus ac paluſtris fuerat redditus, impedimento erant; ut re ipſa atque experientia manifeſtum fuit. Ex quo illud conjici poteſt, non pugnandi gratia, ſed injiciendi terroris cauſa, iſtud eſſe comparatum. Ergo ad urbem ordine ſuccedebant, æquali a ſe intervallo diſſiti, planeque muro Parthorum phalanx ſimilis eſſe videbatur; cum utrimque belluæ turres gererent, armati vero mediam aciem tenerent. Quo ordine inſtructi, non multum Barbarum juvabant; verum e muris intuentibus plenum voluptatis ſpectaculum præbebant. Qui poſtquam velut inſigni aliqua & ſpectabili pompa ſatiati ſunt, e machinis ſaxa mittentes, ad murorum obſidionem Barbaros provocabant. At illi natura ſua ad iracundiam propenſi; neque ſe ludibrio haberi æquo animo ferentes; aut vero inutilem omnem apparatum atque irritum retro convertere; inſtigante præſertim rege; ad muros ſubeunt; indeque lapidibus ac

A λεμίων καὶ ταύτης, καὶ διαβαίνειν πειρωμένων, ἐπεξήεσαν πολλοὶ μὲν ἔνδοθεν, πολλοὶ δ' ἀπὸ τῶν τειχῶν ἔβαλλον τοῖς λίθοις· καὶ αὐλῶν μὲν πολὺς ἐγένετο φόνος. Φυγὴ δὲ ἕτερον τοὺς ἵππους ξύμπαντες, τοῦ μόνον ἐθέλειν, καὶ δηλῶν τὴν γνώμην διὰ τοῦ σχήματος. ἐπισρεφόντων γὰρ ἔπιπτον εὐθέως, καὶ καθέφερον τοὺς ἱππέας. βαρεῖς δὲ ὄντες τοῖς ὅπλοις, μᾶλλον ἐνείχοντο τοῦ τέλματος. καὶ αὐλῶν ἐνταῦθα γίνεται φόνος, ὅσος οὔπω πρόσθεν

B ἐν πολιορκίᾳ τοσαύτῃ γέγονεν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν ἱππέων ὧδε ἐξεπράγη, τῶν γε ἐλεφάντων πειρᾶσθαι καὶ ἐπλήξεσθαι μᾶλλον οἰόμενοι τοῦ ξένου τῆς μάχης. Οὐ γὰρ τοσοῦτον αὐτοῖς τὰ τοῦ ὀμμάτων διέφθαρτο, ὡς μὴ καθορᾶν, βαρύτερον μὲν ὂν ἵππου τὸ θηρίον, φέρον δὲ ἄχθος γε οὐκ ἴσον ἵππων δυοῖν ἢ πλειόνων· ἁμαξῶν δὲ εἶναι συχνῶν· τοξότας, καὶ ἀκοντιστὰς, καὶ σιδηροῦν πύργον. ταῦτα δὲ

C ἦν ἅπαντα, πρὸς τὸ χωρίον χειροποίητον γεγονὸς τέλμα, κωλύματα, καὶ ἐν αὐτοῖς ἔργῳ φανερά. ὅθεν εἰκὸς ἦν μάχην εἶναι, ἀλλὰ εἰς κατάπληξιν τοῦ ἔνδον παρασκευάζεσθαι· πρόσηγον δὲ ἐν τάξει, μέτρον διεσῶτες ἀλλήλων ἴσον· καὶ ἐώκει τείχει τῶν Παρθυαίων ἡ φάλαγξ· τὰ μὲν θηρία τοὺς πύργους φέροντα· τῶν ὁπλιτῶν δὲ ἀναπληρούντων τὰ ἐν μέσῳ. ταχθέντες δὲ

D ἕτω μέγα ὄφελος ἦσαν τοῦ βαρβάρου. παρεῖχον γὰρ ἡδονὴν, καὶ τέρψιν τοῖς ἐκ τοῦ τείχους θεωμένοις. ὡς δὲ ἐγένοντο διακορεῖς οἱονεὶ λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς πομπῆς πεμπομένης, λίθους ἐκ μηχανῶν ἀφιέντες, εἰς τὴν τειχομαχίαν προεκαλοῦντο τοὺς βαρβάρους. Φύσει δὲ ὄντες εἰς ὀργὴν ὀξύρροποι, καὶ δεινὸν ποιούμενοι τὸ γέλωτα ὀφλῆσαι, καὶ ἀπαγαγεῖν ὀπίσω τὴν παρασκευὴν ἄπρακτον, ἐγκελευομένου σφίσι τοῦ βασιλέως, προσῆγον τοῦ τείχους, καὶ ἐβάλλοντο πυκνῶς τοῖς λίθοις καὶ τοῖς

πεσθη — γρ. ἐξ

ὅση — γρ. ὅση

ἕτως μέγα — γρ. ἕτως

add. in al. MSS. καὶ τόξα ἐβάλλοντο

deeſt εἰς in al. MSS. — γρ. προσ

τοξεύ-

τοξεύμασι· καὶ ἐτρώθη τῶν θηρίων τινὰ, καὶ ἀπέθανεν εἰσενεχθέντα ὑπὸ τὴν ἰλύν. δείσαντες οὖν καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ἀπῆγον ὀπίσω πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὡς δὲ καὶ ταύτης ὁ Παρθυαῖος ἥμαρτε τῆς πείρας, τοὺς τοξότας διελὼν εἰς μοίρας, διαδέχεσθαί τε ἀλλήλους κελεύει, καὶ συνεχῶς βάλλειν πρὸς τὸ διερρηγμένον τοῦ τείχους· ὡς μὴ δυνηθεῖεν ἀποκοδομῆσαι, καὶ ἔχειν ἀσφαλῶς τὴν πόλιν. ἔτω γὰρ αἱρήσειν λαθὼν, ἢ βιασάμενος τῷ πλήθει τοὺς ἔνδον ἤλπιζε. Μάταιον γὰρ ἀπέφηνεν ἡ βασιλέως παρασκευὴ τὸν βάρβαρον τὸ διανόημα. καὶ γάρ τοι τῶν ὀπλιτῶν ἕτερον τεῖχος εἰργάζετο. ὁ δὲ ὤετο τοῖς ἀρχαίοις ἴσχεσιν ἐς τὰ θεμέλια χρωμένους μέλλειν ἔτι. ἡμέρᾳ δὲ ὅλῃ, καὶ νυκτὶ συνεχῶς ἐργασαμένων, ἔστε ἐπὶ τέτταρας πήχεις ὕψος ἠγείρετο· καὶ ἕωθεν ὤφθη λαμπρὸν καὶ νεουργές, ἐκείνων δὲ ἀκαρῆ χρόνον ἐνδιδόντων, διαδεχομένων δὲ ἀλλήλους, καὶ ἀκοντιζόντων ἐς τοὺς ἐφεστῶτας τῷ κειμένῳ τείχει. Τοῦτο ἐξέπληξε δεινῶς τὸν βάρβαρον. ὃ μὴν ἀπῆγεν εὐθὺς τὴν στρατιάν. ἀλλ' αὖθις τοῖς αὐτοῖς χρῆται παλαίσμασι. δείσας δὲ, οἶμαι, καὶ παθὼν παραπλήσια, ἀπῆγε τὴν στρατιὰν ὀπίσω, πολλοὺς μὲν ὑπὸ τῆς ἐνδείας δήμους ἀπολέσας, πολλὰ δὲ ἀναλώσας περὶ τοῖς χώμασι, καὶ τῇ πολιορκίᾳ σώματα· σατράπας δὲ ἀνελὼν συχνοὺς, ἄλλον ἄλλο ἐπαιτιώμενος· τὸν μὲν ὅτι μὴ καρτερῶς ἐπεποίητο τὰ χώματα· ἕξιν δὲ καὶ ἐπεκλύσθη παρὰ τὸν ποταμίων ῥευμάτων· τὸν δὲ, ὡς Φαύλως ἀγωνισάμενον ὑπὸ τοῖς τείχεσι· καὶ ἄλλους ἄλλοις ἐπάγων αἰτίαις ἔκτεινεν. Ἐσι γὰρ ἔθος μάλα τοῖς καὶ τὴν Ἀσίαν βαρβάροις σύνηθες, ἐς τοὺς ὑπηκόους τὰς αἰτίας τῆς δυσπραγίας ἀποσκευάζεσθαι. ὃ δὴ καὶ τότε δράσας ἀπιὼν ὤχετο. καὶ ἄγει πρὸς ἡμᾶς εἰρήνην ἐκτότε, καὶ ὅτε ὥρμων, ὅτε σωθηκῶν ἐδέησεν. ἀγαπᾷ δὲ οἴκοι μένων

χ. μέλλειν

χ. ὕψος

f. ὑπάγων

A sagittis petuntur. Itaque belluarum pars sauciata & in cœno provoluta periit. Quo ex casu veriti ne idem reliquis accideret, in castra copias reducunt. Quamobrem Parthorum rex hoc conatu prohibitus, distributis in partes sagittariis, succedere per vices sibi mutuo jubet, ac contra eam muri partem, quæ interrupta erat, assidue tela conjicere, ne reficere muros vacaret, aut oppidi securitati possent consulere. Ita enim vel clam, vel vi ac multitudine, sperabat se esse potiturum. Verum omnem Barbari
B conatum Principis providentia frustrata est. Nam a tergo militum murus alter excitatur, cum ille cunctari eos adhuc putaret, quod in antiquis vestigiis fundamenta jacere velle crederet. Cæterum cum nocte ac die tota in opere perstitissent, ad quatuor usque cubitos fastigii summa perducta est; ita ut diluculo recens opus atque illustre conspiceretur; tametsi ne momento quidem illi ab obsidendi contentione remitterent; sed sibi invicem succederent, atque
C in propugnatores subrutorum mœnium jacula contorquerentur. Ea res Barbari animum mirum in modum consternavit. Neque tamen idcirco subinde copias reduxit; sed iisdem rursus artibus aggreditur. Verum cum superioribus illis similia quædam egisset, ac passus esset; se cum exercitu recepit, magna parte præ inopia rerum amissa, nec non pluribus circa aggerum munitionem, atque obsidionem consumtis. Quibus de causis plerosque Satrapas interfecit: hunc, quod parum firmos aggeres extruxissent, adeo ut fluminis vi atque
D impetu convulsi disjectique essent: illum vero, quod ad muros ignavius se gessisset: alium denique alia occasione ac criminibus objectis e medio sustulit. Nam Asiaticis illis barbaris familiare admodum & usitatum est, ut calamitatum suarum causas in sibi subditos derivent. Quod tum faciens ille discesserit. Atque ex illo tempore sine ullis jurejurandis aut pactis pacem nobiscum conservat, ac domi sese continet; optime secum actum existimans, si non

contra

contra ſe Imperator expeditionem ſuſcipiat, atque illius audaciæ & temeritatis a ſe pœnas exigat. Eſtne igitur, ut hanc pugnam cum illis conferendam putemus, quas pro Græcorum navibus ac vallo adminiſtratas legimus? Sed vos utriusque ſimilitudinem conſiderate hunc in modum, ac diſcrimen cognoſcite. E Græcis duo Ajaces, & Lapithæ, ac Mneſtheus muro ceſſerunt, & portas ab Hectore perfringi, ac Sarpedonem in propugnaculum inſilire paſſi ſunt. Illi contra, cum ſponte pars muri cecidiſſet, nequaquam ceſſerunt; ſed viriliter cettantes, ingruentes cum Indis Parthorum copias propulſarunt. Deinde qui naves conſcenderat, tanquam pedeſtris miles e foris prælium conſeruit. At illi primum e mœnibus navali prælio congreſſi ſunt. Ad hæc Græci ſuis munitionibus & navibus ceſſerunt; noſtri navibus pedibusque ſubeuntes hoſtes vicerunt. Sed percommode omnino accidit, ut ad Hectoris & Sarpedonis commemorationem neſcio quo modo noſtra ſe oratio conferret; atque ipſum, ut ajunt, rei caput ac ſummam, hoc eſt, murorum everſionem; quos refert Pylii concionatoris ac regis hortatu, velut inexpugnabile navium perinde ac ſui munimentum, Græcos eſſe fabricatos. Quod quidem mihi omnium Hectoris facinorum primarium ac præcipuum videtur. Neque vero ad hoc diſcernendum, Glauci artificio, vel callidiore aliquo commento opus eſt; cum id manifeſte ab Homero declaratum ſit, ſimul atque Achilles apparuit

medium latuiſſe per agmen.

Agamemnone vero Trojanis inſtante, atque ad muros inſequente, Hectora ſubducit Jupiter, ut ſervari per otium poſſet. Cæterum ludens ac timiditatem deridens Poeta Iridem, ait, ab Jove miſſam, eum ſub fago atque ad portas ipſas jam conſidentem, hunc in modum allocutam fuiſſe:

Donec paſtorem populorum Agamemnona cernis

A νων, εἰ μὴ στρατεύοιτο βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ δίκην ἀπαιτοίη ἔργων θρασύς καὶ τ' ἀπονοίας. Ἆρά γε ἄξιον ταύτην παραβάλλειν τὴν μάχην, ταῖς ὑπὲρ τῶν νεῶν τ' Ἑλληνικῶν, καὶ τὸ τείχους; ἀθρεῖτε δὲ ὧδε τὴν ὁμοιότητα, καὶ τὸ διάφορον λογίζεσθε. Ἑλλήνων μὲν Αἴαντε, καὶ Λαπίθαι, καὶ Μενεσθεὺς τὸ τείχος εἶξαν, καὶ περιεῖδον τὰς πύλας σωτειρομένας πρὸς Ἕκτορος, καὶ τ' ἐπάλξεων ἐπιβεβηκότα τὸν Σαρπηδόνα· οἱ δὲ διαῤῥαγέντος αὐτομάτως τοῦ τείχους ἐνέδοσαν, ἀλλὰ ἐνίκων μαχόμενοι, καὶ ἀπεκρούοντο Παρθυαίους ξὺν Ἰνδοῖς ἐπιστρατεύσαντας. εἶτα ὁ μὲν ἐπιβὰς τ' νεῶν, ἀπὸ τῶν ἰκρίων, ὥσπερ ἐξ ὑμάλου, πεζὸς διαγωνίζεται. οἱ δὲ πρότερον ἀπὸ τ' τειχῶν ἐναυμάχουν. τέλος δὲ, οἱ μὲν τῶν ἐπάλξεων εἶξαν καὶ τ' νεῶν· οἱ δ' ἐνίκων, ναυσί τε ἐπιόντας, καὶ πεζῇ τοὺς πολεμίους. Ἀλλὰ δὴ ἓν ποιῶν ὁ λόγος ἐπὶ τ' Ἕκτορα, καὶ τ' Σαρπηδόνα οὐκ οἶδα ὅπως ὑπηνέχθη, καὶ ἐπ' αὐλὸ γέ φασι

C τ' ἔργων τὸ κεφάλαιον, τὴν καθαίρεσιν τοῦ τείχους." μιᾷ πρότερον ἡμέρᾳ τοὺς Ἀχαιοὺς φησι, τῷ Πυλίῳ δημαγωγῷ καὶ βασιλέως ξυμπείθοντος, ἄῤῥηκτον νηῶν τε καὶ αὐλῶν εἶλαρ καὶ ἀσπερχὲς ἀσθαι. σχεδὸν γάρ μοι τοῦτο φαίνεται τὸ γενναιότατον τῶν ἔργων Ἕκτορος, καὶ οὐχὶ Γλαύκου τέχνη· σωρεῖναι, ὡδὲ σοφῶς διδάσκοντος, ὡς Ἀχιλλέως μὲν φανέντος

ἐδύσατο λαμπὸν ἄνδρων.

Ἀγαμέμνονος δὲ τοῖς Τρωσὶν ἐπικειμένου, καὶ ἐς τὸ τεῖχος καταδιώξαντος,

D Ἕκτορα ὕπαγε Ζεὺς, ἵνα ἀποσώζοιτο καθ' ἡσυχίαν. προσαιζων δ' αὐλὸν ὁ ποιητὴς καὶ καταγελῶν τ' δειλίας, ὑπὸ τῇ φηγῷ καὶ ταῖς πύλαις ἤδη καθημένῳ, τὴν Ἶριν ἥκειν ἔφη παρὰ τοῦ Διὸς φράζουσαν

Ὄφρ' ἂν μέν κεν ἐρᾷς Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν

Θύνοντ'

f. ὃς μὰ Iliad. Z. v. 56.

χ. συνεῖρεν

Iliad. T. v. 379.

Iliad. Λ v. 202. &c.

Θύνοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίσιμα σίχας ἀνδρῶν,
Τόφρ' ὑπόεικε μάχης.

Bacchantem ante alios, cædentemque agmina ferro,
Te pugnæ subduc.

χ. δεινὰ Πῶς γὰρ εἰκὸς ἅτως ἀγεννῆ καὶ δειλὰ παρσυνεῖν τ Δία, ἄλλους τε ὠδὲ μαχομένῳ, ξὺν πολλῇ δὲ ἐσῶτι φασώνῃ; καὶ ὁπηνίκα δὲ ὁ τῦ Τυδέως, τῆς Ἀθηνᾶς πολλὴν ἐκ κράνες ἀναπλώσης φλόγα, πολλὺς μὲν ἔκλεινε, φεύγειν δὲ ἠνάγκαζε τὺς ὑπομένοντας· πόρρωθεν ἀφεισηκὼς δὲ πολέμυ· καὶ πολλὰ ὑπομένων ὀνείδη, ἀπέγνω μὲν κρατῆσι τοῖς Ἀχαιοῖς ἀντισῆναι· εὐπρεπῆ δὲ ποιεῖται τὴν ἐς τὸ ἄσυ πορείαν, ὡς τῇ μητρὶ παρανέσων ἐξιλεῦσθαι τὴν Ἀθηνᾶν μ τ Τρωάδων. Καί τοι εἰ μὲν αὐλὸς ἱκέτευε πρὸ δὲ νεὼ ξὺν τῇ γερυσίᾳ, πολὺν εἶχε λόγον. πρόσηκει γὰρ, οἶμαι, τ σραϊηγὸν, ἢ βασιλέα, καθάπερ ἱερέα, καὶ προφήτην, θεραπεύειν ἀεὶ ξὺν κόσμῳ τ θεὸν, καὶ μηδὲν ὀλιγωρεῖν, μηδὲ ἑτέρῳ μᾶλλον προσήκειν ἡγεῖσθαι, μηδὲ ἐπιτρέπειν, ἀνάξιον αὐτῦ νομίζοντα τὸ διακόνημα.

Οἶμαι γὰρ τὴν Πλάτωνος μικρὰ παρατρέψας λέξιν ὐχ ἁμαρτήσεσθαι· ὡς ὅτῳ ἀνδρὶ, μᾶλλον ὅ βασιλεῖ, ἐς τ Θεὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἓν ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἀναγκάζεται αὐτὸς, ἢ τὰ ἐκείνυ πράγματα, τύτῳ ἄεισα παρεσκευάσαι πρὸς τὸ ζῆν. εἰ δὲ ἐπιτρέποι μηδεὶς παραγράφειν, μηδὲ ἐκτρέπειν, μηδὲ μεταλαμβάνειν τὄνομα· ἀλλὰ ὥσπερ ἱερὸν ἀρχαῖον κελεύσ μένειν ἐᾶν ἀκίνητον· ὠδὲ ἅτως ἄλλό τι διανοεῖσθαι τ σοφὸν ἐρῶμεν. τὸ γὰρ σεαυτῦ ὠ δήπυ τὸ σῶμά φησιν, ὠδὲ τὰ χρήματα, ὠδὲ εὐγένειαν, καὶ δόξαν παλέων. ταῦτα γὰρ αὐτῦ μέν τινος οἰκεῖα κτήματα, ὠ μήν ἐσι ταῦτα αὐτός. Ἀλλὰ νῦ καὶ φρονήσ, φησὶ, καὶ τὸ ὅλον τῳ ἐν ἡμῖν θεῷ. ὃ δὴ καὶ αὐ-

χ. κελεύσι

χ. ἐστὶ

Qui enim consentaneum est, tam ignavum atque imbelle consilium ab Jove suggeri; præsertim ei, qui non amplius pugnaret, sed ingenti in otio ac quiete consilteret? Præterea cum Tydei filius, Minerva ex ejus galea ingentem excitante flammam, plurimos occideret; eos vero, qui sustinere auderent, in fugam conjiceret; Hector interim procul a prælio aberat, &, multis licet in eum probris conjectis, tamen victoribus se Græcis objicere nequaquam ausus est; sed redeundi ad urbem honestam quandam speciem prætexit, ut matrem scilicet hortaretur, uti cum Troadibus Minervam sibi propitiaret. Quanquam si ipsemet ille cum Senatu ad templi vestibulum vota faceret, ratione id minime careret. Oportet enim imperatorem, aut regem, perinde ac sacerdotem, & vatem, Deum assidue rite atque ordine venerari; neque quicquam per negligentiam omittere; aut aliis convenire potius arbitrari, ac differre velle; quasi ab sua dignitate videatur hæc aliena functio.

Ac si Platonis verba nonnihil ad sententiam detorqueam, nequaquam mihi aberraturus videor, cum ita dixero: Cujuscunque hominis, multoque magis principis, omnia sunt, quæ ad felicitatem pertinent, ex Deo consilia suspensa; nec ex aliis hominibus ea pendent; qui ut beati, aut infelices fuerint, ita & ipsum & res ejus fluctuare sit necesse; qui ita se habeat, egregie ad vitam esse comparatum. Sin mutare aliquid ac deflectere mihi quispiam non permittat; sed quasi vetus quoddam templum immotum atque incolume permanere jubeat, nihilominus tamen nihil aliud sapientem in animo habuisse dixerimus. Quod tuum est enim, neque corpus esse dicitur, neque divitiæ, neque nobilitas, aut generis splendor. Hæc enim cujuscunque sint, non ipsemet illæ sunt, sed ab eo possidentur. At mente, inquit, & prudentia, & omnino domestico illo, qui in nobis est, Deo.

Deo: quam idem alio in loco maxime propriam animæ ſpeciem appellat: qui & illud aſſerit, ſuum cuique a Deo eſſe genium attributum; quem nos ſumma in corporis noſtri ſuperficie duntaxat manere dicimus; & nos interim ab humo erectos ad cœleſtem illam neceſſitudinem ac cognationem attollere. Quamobrem illuc nos attrahere & allicere conatur, ut uniuscujusque hominis rationes aptæ inde ſint; non ex aliis hominibus ſuſpenſæ; qui cæteris in rebus, cum nocere atque impedire vellent, ſæpenumero potuerunt: plerique vero etiam inviti aliquid noſtris ex rebus abſtulerunt. Unum vero illud neque impediri, neque pati quippiam poteſt. Neque enim quod præſtantius eſt damni aliquid ab eo quod deterius eſt accipit. Inde noſtra hæc omnis oratio profecta eſt. Sed videor equidem Platonis ſententiis ſæpe ac moleſte nimis uti: cujus ex verbis paululum, tanquam ſalem, aut auri ramenta quædam, aſpergimus: quorum ille ad ciborum condimentum utilis eſt; hæc jucundius ſpectaculum efficiunt. Utrumque porro Platonis in verbis cernitur: nam & ſenſu atque auditu jucundiora ſunt cæteris, & ad alendos etiam cum voluptate animos & repurgandos efficaciſſima ſunt. Quare minime pigrandum eſt, aut vero metuenda nimium eſt ea vituperatio, ſi quis minus hac re moderate uti nos exiſtimet: tum quod nihil non arripere videamur; quemadmodum in conviviis ex omnibus cibis cupedioſi faciunt, qui ex iis, quæ apponuntur, non aliquid decerpere non poſſunt. Quod ipſum evenire nobis aliquo modo videtur, qui laudes ſimul ac dogmata decantemus: & priusquam inſtitutum ſermonem aliquatenus perſequamur, medium illum interrumpentes, Philoſophorum ſententias explicemus. Adverſus reprehenſores ejusmodi dictum a nobis eſt antea, & poſtea fortaſſe dicetur.

Nunc poſtquam orationi noſtræ quod conſentaneum eſt ſubjecerimus, ad id quod initio exorſi ſumus revertamur: perinde atque ii, qui in curſu longius provecti ſunt. Hoc igitur paulo ante diximus: ipſummet ho-

A τὸς ἑτέρωθι κυριώταλον ἐν ἡμῖν ψυχῆς εἶδος ἔφη· καὶ ὡς ἄρα" αὐλὸν δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε, τοῦτο ὃ δή φαμεν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ ξυγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν. ἐς τοῦτο γὰρ" ἕλκων ἐπιτάττῃ ἀνηρτῆσθαι χρῆναι ἑκάστῳ ἀνθρώπων· οἱ τὰ μὲν ἄλλα βλάπτειν καὶ κωλύειν ἐθέλοντες, πολλάκις ἠδυνήθησαν· ἤδη δέ τινες, καὶ μὴ βουλόμενοι τῶν ἡμετέρων τινὰ παρείλοντο· τοῦτο δὲ ἀκώλυτον μόνον, καὶ ἀπαθές ἐστιν. ἐπεὶ μηδὲ θεμιτὸν ὑπὸ τοῦ χείρονος τὸ κρεῖττον βλάπτεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ὅτι ἐκεῖθεν ὁ λόγος. ἀλλ' ἔοικα γὰρ καλαφορτίζειν" ἡμᾶς τοῖς τοῦ Πλάτωνος λόγοις, μικρὰ ἐπιτάττων τῶν ῥημάτων, ὥσπερ ἁλῶν, ἢ χρυσοῦ ψήγματος. τούτων δὲ οἱ μὲν, ὡς ἡδίω τὴν τροφὴν· ὁ δὲ εὐπρεπῆ παρέχει τὴν θέαν. ἀμφότερα δὲ ἐν" τοῖς τοῦ Πλάτωνος λόγοις. καὶ γὰρ αἰσθέσθαι διὰ τῆς ἀκοῆς ἡδίως τῶν ἄλλων, καὶ θρέψαι ψυχὴν ξὺν ἡδονῇ, καὶ καθᾶραι" δυναλοί. ὥστε δὴ" ἀποκνητέον, οὐδὲ εὐλαβητέον τὸν ψόγον, εἴ τις ἄρα καλαμεμφοῖτο τὴν ἀπληστίαν· καὶ ὅτι παντὸς ἐπιῤῥατούμενα, ὥσπερ ἐν τοῖς συμποσίοις οἱ λίχνοι τῶν ἐδωδίμων ἁπάντων, ἐχ ὑπομένοντες τὸ μὴ τῶν προκειμένων ἅψασθαι. τοῦτο γὰρ δή τρόπον τινὰ καὶ ἡμῖν ἔοικε συμβαίνειν, ἐπαίνους ἅμα καὶ δόγματα ᾄδειν, καὶ πρὶν ἢ μετέωις ἐφικέσθαι τοῦ προκειμένου λόγου, μέσον ὑπολεμνομένους, Φιλοσόφων ἐξηγεῖσθαι ῥήσεις. πρὸς δὴ τοὺς τὰ τοιαῦτα καλαμεμφομένους, εἰρῆσθαι μὲν ἤδη καὶ πρότερον, καὶ ἄυθις δὲ ἴσως λελέξεσθαι.

Νῦν γοῦν τὸ συνεχὲς ἀποδόντες τῷ παρόντι λόγῳ, ἐπὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπανάγωμεν, ὥσπερ οἱ προεκβεβηκότες ἐν τοῖς δρόμοις. ἐλέγετο δ' οὖν ἐν τοῖς" ἔμπροσθεν, ὡς αὐλὸν μέν τινά φησι Πλάτων τὸν νῦν

χ. αὐλὸς
χ. ἔοικεν
χ. ὑμᾶς
χ. τοῖς Πλάτωνος
χ. θαυμασοί
χ. ἀποκνητέον
χ. πρόσθεν

καὶ τὴν ψυχὴν, αὐτῷ δὲ τὸ σῶμα καὶ τὴν κλῆσιν. ταῦτα δὲ ἐν τοῖς θαυμασίοις διώρισαι νόμοις. Ὥσπερ οὖν εἴ τις ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβὼν λέγοι· ὅτῳ ἀνδρὶ εἰς νοῦν καὶ φρόνησιν ἀνήρτηται πάντα ἐς εὐδαιμονίαν φέροντα, καὶ μηδὲν τοῖς ἐκτὸς, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων, ἢ κατασχόντων, πλανᾶσθαι ἀναγκάζεται· τούτῳ ἄριστα παρεσκευάσθαι πρὸς τὸ ζῆν, καὶ παραλέπτειν τὴν λέξιν, καὶ δὲ πεποιεῖ· ἐξηγεῖται δὲ ὀρθῶς, καὶ ἑρμηνεύει. ὅτῳ δὲ καὶ ὅστις αὐτῷ τῆς, αὐτῷ, λέξεως, τὸν θεὸν παραλαμβάνει, οὐκ ἀδικεῖ. εἰ γὰρ τὸν ἐν ἡμῖν δαίμονα ὅλα μὲν ἀπαθῆ τῇ Φύσει, καὶ θεῷ συγγενῆ, πολλὰ δὲ ἀναλλάντα, καὶ ὑπομένοντα διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν, καὶ τὸ πάσχειν τε καὶ φθείρεσθαι φαύλοις πολλοῖς παρασχόντα, τὸ παντὸς ἐκεῖνον προῖσθαι βίον, τῷ γε εὐδαιμονήσειν μέλλοντι· τί χρὴ προσδοκᾶν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ καθαροῦ, καὶ ἀμιγοῦς γενέσθαι σώματος· νῦν διανοηθῆναι, ὃν δὴ καὶ θεὸν εἶναί φαμεν, καὶ αὐτῷ τὰς ἡνίας ἐπιτρέπειν τοῦ βίου χρῆναι παραινοῦμεν πάντα τε ἰδιώτην καὶ βασιλέα, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄξιον τῆς ἐπικλήσεως, καὶ ὀρθόν, καὶ δὲ ψευδώνυμον· σωτῆρα μὲν αὐτοῦ, καὶ αἰθανόμενον διὰ συγγένειαν· ὑφιέμενον δὲ αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, καὶ ὑποχωροῦντα τῆς ἐπιμελείας, ὡς ἔμφρονα; ἀνόητον γὰρ, καὶ μάλα ἄνθρωπε, τὸ μὴ καθάπαξ ἐς δύναμιν πείθεσθαι τῷ θεῷ, ἀρετῆς ἐπιμελουμένους. τούτῳ γὰρ μάλιστα χαίρειν ὑπολαμβάνειν τὸν θεόν. καὶ μὴν οὐδὲ τῆς ἐννόμου θεραπείας ἀποστατέον, οὐδὲ τὴν τοιαύτην τιμὴν ὑπεροπτέον τοῦ κρείττονος· θεῖον δὲ ἐν ἀρετῆς μοίρᾳ τὴν εὐσέβειαν τὴν κρατίστην. ἔστι γὰρ ὁσιότης τις δικαιοσύνης ἔκγονος." αὐτὴ δ' ὅτι τῶν θειοτέρων ψυχῆς εἴδους ἐστὶν, οὐδένα λέληθε τῶν ὅσοι τὰ τοιαῦτα μεταχειρίζονται. Ταῦτά τοι καὶ ἐφαινόμεθα τῶν Ἕκτορα, ἀπένδειν μὲν οὐκ ἐθέλον-

A minem a Platone mentem atque animum conſtitui; corpus vero, & quæ extrinſecus poſſidentur, ipſius: quæ ſunt ab eo in admirabili illo de Legibus opere pronunciata. Jam vero ſi quis ab initio repetens ita ſtatuat: cuicunque homini felicitatis ratio omnis ad mentem & prudentiam refertur, neque externis in rebus poſita eſt; quarum ex ſecundo aut contrario ſucceſſu ipſemet vagus atque inconſtans eſſe cogatur; hunc ad vitam degendam egregrie eſſe comparatum; verba ipſa non corrumpit, aut mutat; ſed recte interpretatur, atque explicat. B Sic qui pro *illius* voce *Dei* nomen uſurpet, nullam prorſus injuriam fecerit. Etenim ſi genium illum, qui natura pati nihil poteſt, ac Dei cognatus eſt, & multa tamen propter ſuam cum corpore communionem perfert atque ſuſtinet; ut a plerisque pati atque interire judicetur: ſi hunc, inquam, nihilominus vitæ totius ducem ac moderatorem ei adhibet, qui vitam cum felicitate velit tranſigere; quid tandem de ſincera & a corporis contagione ſecreta mente illum arbitrari putabimus; quem nos & Deum eſſe dicimus, & ei vitæ omnis habenas cum a privato permittendas ducimus, tum vero ab eo principe, cui vere nomen iſtud conveniat, non qui adulterinus ſit ac falſo id ſibi nomen aſſumat: qui quidem Deum illum intelligat, ac propter cognationem ſentiat; ſed ei poteſtate atque imperio cedat, & adminiſtrationem omnem tanquam prudens ac conſultus deferat? Etenim ſtultum eſt, & inprimis contumax, non ita penitus pro viribus obtemperare Deo, ut in ſtudium virtutis incumbamus. Hac enim D re delectari potiſſimum Deum exiſtimare debemus. Sed neque ab legitimo ejus cultu deſciſcere oportet, neque hic Dei contemnendus honor; ſed cum virtutis ſtudio optimus ei pietatis cultus impendendus eſt. Eſt enim religio quidam juſtitiæ fructus. Quam quidem ad diviniorem animi formam ac ſpeciem pertinere, nemo eorum ignorat, qui in ejusmodi rerum tractatione verſantur. Propterea nos Hectorem ea re laudabamus, quod libare Diis infectis cruore

mani-

manibus nollet; ſed in eodem hoc deſide-
rabamus interim, ut ne ad urbem accede-
ret omnino, neque pugnam ideo relinque-
ret, ut non ducis, aut regis cujuſpiam, ſed
miniſtri, & viatoris, Idæi puta alicujus, aut
Talthybii, ſibi partes imponeret. Sed hoc
honeſtæ, ut ante dictum eſt, fugæ ſpecies,
ac ſimulatio videtur. Nam & quando cum
Ajace Telamonio in certamen deſcendit,
reſponſo vatis inductus, libenter in gratiam cum hoſte rediit: & quod mortem evitaſſet, bene ſecum agi putans, etiam donis illum eſt proſecutus. Atque, ut uno verbo dicam, fugientes audacter inſequitur: victoriæ autem fugandorumque hoſtium cauſa nusquam extitit, niſi quando cum Sarpedone

primus muros irrupit Achivum.

Num igitur, quaſi nullum ejusmodi Imperatoris facinus habentes, contentionem illam ac certamen vercbimur, ne uos parva magnis, ac majoribus & præſtantioribus contemta quædam ac vilia conferre videamur? an potius cum ingenti etiam illo facto contendere minime dubitabimus? Igitur murus illæ propter litus, unius diei ne integro quidem antemeridiano tempore fuerat excitatus, cujusmodi vallum conſtruere ex more conſuevimus. At munimentum illud, quod ſuper Alpes poſitum erat, vetus caſtellum fuit, quod ſibi poſt fugam tyrannus elegerat, eamque tanquam novam arcem reddiderat, in qua fortium virorum firmum præſidium collocarat. Nec ille vero longe inde progrediebatur; ſed in vicina urbe permanebat, quod Italiæ emporium eſt opulentum inprimis ac copioſum ad mare poſitum: unde Mœſi, & Pannonii, & Itali, qui mediterranea tenent, merces avehunt. Heneti prius, ut opinor, appellabantur: nunc, poſtquam in Romanorum poteſtatem venerunt, vetus nomen hactenus cum unius literæ adjectione retinent; cujus nota una eſt ac ſimplex figura, quam V vocant; eaque

A *ταλλιὰ τ' ἐπὶ τῶν χειρῶν λύθρον ἠξιώμεν δὲ, μηδὲ ἐς ἄστυ ἰέναι, μηδὲ ἀπολείπειν τὴν μάχην, μέλλοντα (δὲ) ἀ στρατηγὸ καὶ βασιλέως ἐπιτελεῖν ἔργον, διακόνα δὲ, καὶ ὑπηρέτα Ἰδαίου τινὸς, ἢ Ταλθυβίου τάξιν ἀναληψόμενον. ἀλλ' ἔοικέ γε, ὅπερ ἔφημεν ἐξ ἀρχῆς, πρόφασις εὐπρεπὴς εἶναι Φυγῆς τοῦτο.*

Καὶ γὰρ ὅτε πρὸς Τελαμώνιον ξυνίσταλο, καὶ πεισθεὶς τῇ Φήμῃ τὸ μάντεως, ἀσπασίως διελύθη, καὶ ἔδωκε δῶρα, τ' θάνατον ἐκφυγὼν, ἀσμένως. Καθόλα γ' εἰπεῖν, φεύγουσιν ἕπεται θρασέως, αὖτις δὲ ἐσω ἰόντας νίκης καὶ τροπῆς, πλὴν ὅτε

πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν, Iliad. M. v. 438. κ. ἐσήλατο

ξὺν πρὸς Σαρπηδόνι. πότερον ὅμως ὡς οὐκ ἔχοντες τηλικοῦτον ἔργον βασιλέως, ἐυλαβησόμεθα τ' ἀγῶνα, μὴ πολὲ ἄρα μικρὰ μεγάλοις, καὶ φαῦλα σπουδῆς ἀξίοις μείζονος παραλιθέναι δόξωμεν;
C *ἢ τολμήσομεν καὶ πρὸς τηλικοῦτον ἔργον ἁμιλλᾶσθαι; ἀκὰν ἐκεῖνο μὲν ἦν τὸ τεῖχος ὑπὲρ τ' ἠίονος, ἐν ὀλίγῳ πρὸ μεσημβρίας χρόνῳ συντελεσθὲν, ὁποίους ἡμῖν τὰς χαράκας εἴνομεν κατασκευάζεσθαι. Τὸ γ' ὑπὲρ τ' Ἄλπεων τεῖχος παλαιόν τε ἦν Φρούριον, κ' αὐτῷ χρῆται μὴ τὴν Φυγὴν ὁ τύραννος, ὥσπερ ἔρυμά τι νεωρυὲς ἀποφήνας, κ' ἀξιόλογον Φρουρὸν ἀπολιπὼν ἐρρωμένων ἀνδρῶν. ὀδὲ αὐτὸς ὡς πορρωτάτω*
D *πορεύεται, ἔμενε γ' ἐν τῇ πλησίον πόλει.*
Ἔστι γ' Ἰταλῶν ἐμπόριον πρὸς θαλάττῃ μάλα εὐδαιμον, καὶ πλούτῳ βρύον. Φέρουσι γὰρ ἐντεῦθεν Φορτία Μυσοὶ, καὶ Παίονες, κ' τ' Ἰταλῶν ὁπόσοι τὴν μεσόγαιαν κατοικοῦσιν. Ἐνετοὶ γ', οἶμαι, τὸ πρόσθεν ὠνομάζοντο· νῦν γ' ἤδη Ῥωμαίων τὰς πόλεις ἐχόντων, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὄνομα σώζεται, βραχεῖα προσθήκη γράμματος ἐν ἀρχῇ τ' ἐπωνυμίας· ἔστι γ' οὐδὲ σύμβολον χαρακτὴρ ἑὰς· ὀνομάζεται

ζουσι δὲ αὐλὸν, Οὐ κ̀ χρῶνται ἀντὶ τοῦ Β̃ τα πολλάκις, προσπνεύσεως οἶμαί τινος ἕνεκα, καὶ ἰδιότητος γλώττης. τὸ μὲν δὴ ξύμπαν ἔθνος ὧδε ἐπονομάζεται. τῇ πόλει δὲ ἀετὸς, ὡς φασιν, οἰκιζομένῃ δεξιὸς ἐξ Διὸς ἱπτάμενος τὴν αὐλὴν φήμην χαρίζεται. οἰκεῖται δὲ ὑπὸ τοῖς ποσὶ τῶν Ἄλπεων. ὄρη δέ ἐσι ταῦτα παμμιγῆ, κ̀ deeſt in al. MSS. ἀποῤῥῶγες γῆς ἐν αὐλοῖς πέτραι, μόλις ἁμάξῃ μιᾷ, καὶ ὁρικῷ ζεύγει τὴν ὑπέρβασιν διαζομένοις ξυγχωροῦντα. ἀρχόμενα δὲ ἀπὸ θαλάττης, ἣν δὴ τὸν Ἰόνιον εἶναί φαμεν, ἀποτειχίζοντα δὲ τὴν νῦν Ἰταλίαν ἀπό τε Ἰλλυριῶν, κ̀ Γαλατῶν, κ̀ ἐς τὸ Τυῤῥηνὸν πέλαγος ἀναπαυόμενα. Ῥωμαῖοι γὰρ ἐπειδὴ τὴν χώρας ἁπάσης ἐκράτησαν· ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ τό τε τῶν Ἐνετῶν ἔθνος, κ̀ Λίγυές τινες, καὶ τἄλλων Γαλατῶν ἡ Φαύλη μοῖρα· τὰ μὲν ἀρχαῖα σφῶν ὀνόματα σώζειν ἠθέλησαν· τῷ κοινῷ δὲ τῶν Ἰταλῶν ξυγχωρεῖν καὶηνάγκασαν. Καὶ νῦν ὁπόσα μὲν ἔσω τῶν Ἄλπεων κατοικεῖται, ἕσε ἐπὶ τὸν Ἰόνιον καὶ Τυρσηνὸν καθήκοντα, ταύτῃ κοσμεῖται τῇ προσωνυμίᾳ. τὰ δὲ ὑπὲρ τῶν Ἄλπεων τῶν πρὸς ἑσπέραν Γαλάται κ. Ῥ[ο]ὶ νέμονται, κ̀ Ῥῆτοι. τὰ δὲ ὑπὸ τὴν ἄρκτον, leg. Ῥαῖτοι ἵνα Ῥῆνος τέ εἰσιν αἱ πηγαὶ, κ̀ αἱ τοῦ Ἴστρου πλησίον, παρὰ τοῖς γείτοσι βάρβαροις. κ. τῶν ἄρκτων vid. Not. & Obſerv. τὸ δὲ ἐκ τοῦδε, ταῦτα δὴ τὰς Ἄλπεις ὀχυρὰν ἔφαμεν, ὥσπερ ὁ τύραννος τὴν Φρουρὰν κατεσκευάσατο. Οὕτω δὲ τῆς Ἰταλίας ἁπανταχόθεν ὄρεσί τε συνεχομένης λίαν δυσβάτοις, κ̀ θαλάσσῃ τεναγώδει, ἅτε εἰσρεόντων πολλῶν μυρίων, οἳ ποιοῦσιν ἕλος προσοικοῦντες τοῖς Αἰγυπτίοις ἕλεσι· τὸ ξύμπαν δὲ ἐκείνης θαλάττης πέρας βασιλεὺς ὑπὸ σοφίας ἔλαβε, κ̀ ἐβιάσατο τὴν ἄνοδον. Καὶ ἵνα μὴ διαλέξειν δοκῶ, αὖθίς τε ὑπὲρ τῶν δυσχωρίων διαλεγόμενος, κ̀ ὡς ἄτε τραπέδου ἦν, οὐδὲ χάρακα πλησίον κατασκαλέσαι, ἅτε ἐπάγειν μηχανὰς, κ̀ ἑλεπόλεις· ἀνύδρου δεινῶς ὄντος καὶ οὐδὲ μικρὰς λιβάδας ἔχοντος τὸ πέριξ χωρίου·

A pro B ſæpius, propter ſpiritum, ut arbitror, quendam, ac linguæ proprietatem utuntur. Porro univerſa gens ea appellatione cenſetur. Urbi vero ipſi, cum conderetur, aquila, dextra ex parte cœlitus advolans, de ſuo nomen impoſuit. Sita eſt autem ad Alpium radices. Montes hi porro ſunt varii, ac ſparſi: in quibus abruptæ quædam rupes ægre plauſtro uni, ac mularum bigis ad aſcenſum enitentibus, viam præbent. Iidem ab eo mari, quod Ionium appellamus, B incipiunt: inde Italiam ab Illyrico & Gallia dividentes, in Tyrrhenum mare deſinunt. Etenim Romani cum regionem univerſam ſibi ſubjeciſſent; in qua & Veneti, & Ligures, & Gallorum non exigua portio continetur; ita omnibus retinendarum veterum appellationum poteſtatem fecerunt, ut eosdem Italiæ contribui, ac ſub ea comprehendi vellent. Et nunc quicquid citra Alpes eſt, ad Ionium & Tyrrhenum usque pelagus, eo nomine continetur. Quæ ve- C ro ultra Alpes ad Septentrionem ſunt, Galli obtinent ac Rheti. Quæ ad Septentrionem vergunt, ubi Rheni fontes iisque propinqui Danubii ſunt, a vicinis Barbaris incoluntur. Ad ortum vero imminere rurſum Alpes, necnon muniri ab ea parte diximus, ubi & tyrannus præſidium impoſuerat. Sic igitur Italia omni ex parte præruptis montibus, ac paludoſo mari cincta, quod infinita flumina in illud erumpentia ultimam maris illius oram in paludes Ægyptiarum non diſſimiles commutent, Imperator nihilominus noſter univerſam ad ſe tranſtulit, aditumque perrupit. Ac ne commorari diutius iterum velle videar in loci difficultate narranda; ubi neque vallum, neque caſtra collocari poterant; multoque minus machinæ aut balliſtæ per arentia loca, ac vel tenuiſſimi humoris expertia, muris admoveri; ad

ri; ad ipſam illius expugnationem venio. Ac ſi breviter orationis meæ ſummam accipere velitis, cogitate cum animo veſtro Macedonis illam adverſus Indos expeditionem, qui in ea rupe degebant, ad quam vel leviſſimæ volucres evolare difficile poſſent: recordetur, inquam, aliquis, quemadmodum ea capta ſit; nec erit quod ultra audire deſideretis: niſi id fortaſſe unum, Alexandrum in hujus rupis oppugnatione Macedonas quamplurimos amiſiſſe; Principem vero & Imperatorem noſtrum nullo tribuno aut centurione, ac ne legionario quidem ullo milite deſiderato, liquidam & incruentam victoriam eſſe conſecutum. At Hector, & Sarpedon, etſi multos ex aggere cecidiſſent; tamen cum in Parrochum egregie illo in prælio certantem incidiſſent, horum alter ad naves interficitur; alter, ne amici quidem corpore ſublato, turpiſſimam ſe in fugam conjicit. Ita ſine conſilio, & ſolo corporis robore confiſi, illam in muros irruptionem aggreſſi ſunt. At Imperator, ubicunque viribus atque animis opus eſt, ibi armis utitur, ſed & una quoque conſilio victoriam reportat; ubi vero ſolo conſilio ac ſolertia opus eſt, hujus adminiculo negotia tanta gerit atque adminiſtrat, quanta ferro perfici non poſſunt.

Sed quandoquidem eo ſponte delapſa eſt oratio, quæ prudentiam ac conſilium efferre prædicatione jamdudum cupiebat, de iis ipſis a nobis pauca dicenda ſunt ex iis, quæ paulo ante percurrimus. Ac primum illa, quæ nuper Heroum illorum geſtis affinia eſſe videbantur, ſi cum paruis magna conferenda ſunt, vel ob ſimilitudinem ipſam commemoranda ſunt. Atque hoc perſpicuum erit, ſi quis magnitudinem apparatus, & virium copiam intueri velit. Tunc enim Græcia omnis, & Thracum ac Pæonum pars aliqua commota fuerat; tum quicquid Priami imperio ſubjectum erat,

Quidquid cælicolum Lesbos regio alma coercet,
Et Phrygia, atque ingens quod continet Helleſpontus.

A ἐπ' αὐτὴν ἐμὶ τὴν αἵρεσιν. Καὶ εἰ βέλεσθε τὸ κεφάλαιον ἀθρόως ἐλεῖν ϗ λόγῳ, ὑπομνησθῆτε τ ϗ Μακεδόνων ἐπὶ τὰς Ἰνδὰς πορείας· οἳ τὴν πέτραν ἐκείνην καλῶκοιω, ἐφ' ἣν οὐδὲ τ ὀρνίθων ἦν τοῖς κυφοτάτοις ἀναπτῆναι, ὅπως ἐάλω. κ) οὐδὲ πλέον ἀκοῦσαι ἐπιθυμήσετε· πλὴν τοσοῦτον μόνον, ὅτι Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέβαλε πολλοὺς Μακεδόνων ἐξελὼν τὴν πέτραν· ὁ δὲ ἡμέτερος ἄρχων, κ) στρατηγὸς οὐδὲ χιλίαρχον ἀποβαλών, γ. ἰνδικῶν

B ἢ λοχαγόν τινα· ἀλλ' οὐδὲ πλήτην τ ἐκ καλαλόγου· καθαρὰν καὶ ἄδακρυν περιεποιήσατο τὴν νίκην. Ἕκτωρ δὲ, οἶμαι, καὶ Σαρπηδὼν πολλοὺς ἐκ ϗ τειχίσματος ἔβαλον· ἐντυχόντες ϑ ἀρίστευόντι Πατρόκλῳ, ὁ μὲν ἐπὶ τῶν νεῶν κλίνεται· ὁ δὲ ἔφευγεν αἰσχρῶς, οὐδὲ ἀνελόμενος τὸ σῶμα ϗ φίλου. ὅτως οὐδὲ ξὺν νῷ, ῥώμῃ δὲ μᾶλλον σωμάτων θρασυνόμενοι τὴν ἐς τὸ τεῖχος πάροδον ἐτόλμων.

C Βασιλεὺς δὲ ϗ μὲν ἀλκῆς ἔργον ἐστὶ καὶ ξυμῶ, χρῆται τοῖς ὅπλοις, καὶ κρατεῖ ξυμβολίᾳ. ϗ δὲ μόνον ἐδέησε γνώμης, ταύτῃ κυβερνᾷ, κ) καλεργάζεται πράγματα τοσαῦτα, ὁπόσα οὐδὲ σίδηρος ἐξελεῖν ἰσχύσῃ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ καθ' αὐτὸν ὁ λόγος φερόμενος ἧκε, πάλαι ποθῶν τὴν ξύνεσιν, κ) τὴν εὐβουλίαν ἐπαινεῖν, ἀποδοτέον. Καὶ ὑπὲρ τούτων ὀλίγα ἅπαντα διεληλύθαμεν. ὁπόσα ϑ ἡμῖν ἐφαίνετο πρὸς τὰ τ Ἡρώων ἐκείνων ἔχειν ξυγγένειαν, μεγάλα μικροῖς εἰκάζοντες, δι' ὁμοιότητα δηλῶμεν. Δῆλον ϑ ἀποβλέψαντι πρὸς τὸ τ παρασκευῆς μέγεθος, καὶ τ δυνάμεως τὴν περιουσίαν. τότε γὰρ ἡ τε Ἑλλὰς ἐκεκίνητο ξύμπασα, καὶ Θρᾳκῶν μοῖρα, καὶ Παιόνων, τό τε ϗ Ποιάμου ὑπήκοον ξύμπαν,

γρ. ἐπαινεῖν καὶ τ εὐβουλίαν

γρ. ξυμπαν. ὑπηκ.

"Οσσον Λέσβος" ἔσω μακάρων ἕδος ἐνὶς ἐέργῃ,
Καὶ Φρυγίη καθύπερθε, καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων.

Iliad. α. v. 544. ἄνω ἀάπας.

Τὰ δὲ νῦν ἔθνη συμπόντα βασιλεῖ, καὶ συμπολεμοῦντα τ πόλεμον, καὶ τὰς ἀντιπαραξαμένας καὶ ἀριθμεῖν μὴ λῆρος ἢ καὶ φλυαρία περιττὴ, καὶ λίαν ἀρχαῖος. Ὅσῳ δὲ μείζως αἱ συνισᾶσαι δυνάμεις, τοσούτῳ τὰ ἔργα προφέρειν εἰκός· ὥστε ἀνάγκη καὶ ταῦτα ἐκείνων ὑπεραίρειν. πλήθει γε μὴν πᾶ πόλε ἄξιον συμβαλεῖν; οἱ μὲν γὰρ περὶ μιᾶς ἐμάχοντο πόλεως ξυνεχῶς· καὶ δὲ ἀπελάσαι τὰς Ἀχαιὰς ἐπικρατοῦντας ἠδύναντο· δὲ ἐκεῖνοι νικῶντες ἐξελεῖν, καὶ ἀναλέψαι τ Πριαμιδῶν τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν βασιλείαν ἴσχυον. δεκαέτης δὲ αὐτοῖς ἀνηλώθη χρόνος. Βασιλεῖ δὲ πολλοὶ μὲν εἰσιν ἀγῶνες. *** ἀνεγράφη Γερμανοῖς τοῖς ὑπὲρ Ῥῆνα πολεμῶν, τότε ἐπὶ τῷ Τίγρῃ ζεύγματα, καὶ τ Παρθυαίων δυνάμεως, καὶ τὸ φρονήματος ἔλεγχος· ὁ φαῦλος, ὅτε ἔχ ὑπέμενον ἀμῦναι τῇ χώρᾳ πορθουμένῃ, ἀλλὰ περιεῖδον ἅπασαν τιμηθεῖσαν τὴν εἴσω Τίγρητος καὶ Λύκου τ γε μὴν πρὸς τ τύραννον πραχθέντων, ὅ, τε ἐπὶ Σικελίαν ἔκπλους, καὶ ἐς Καρχηδόνα, Ἠριδανοῦ τε αἱ προκαταλήψεις τ ἐκβολῶν, ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ δυνάμεις ἀφελόμενος· καὶ τόγε τελευταῖον, καὶ τρίτον πάλαισμα, περὶ ταῖς Κοττίαις Ἄλπεσιν, ὃ δὴ βασιλεῖ μὲν παρέσχεν ἀσφαλῆ, καὶ τοῦ μέλλοντος ἀδεᾶ τὴν ὑπὲρ τ νίκης ἡδονήν· τ δὲ ἡττηθέντι, δίκην ἐπιθεῖναι δικαίαν αὐτῷ, καὶ τ ἐξεργασμένων πάνυ ἀξίαν καταναγκάσαι.

Τοσαῦτα ὑπὲρ τ βασιλέως ἔργων ἐν βραχεῖ διεληλύθαμεν· ὅτε κολακείᾳ προσιθέντες, καὶ αὔξειν ἐπιχειροῦντες τυχὸν ἀδενὸς διαφέροντα τ ἄλλων· ὅτε παρῴρωθεν ἕλκοντες, καὶ βιαζόμενοι τ ἔργων τὰς ὁμοιότητας· καθάπερ οἱ τοὺς μύθους ἐξηγούμενοι τ ποιητῶν, καὶ ἀναλύοντες ἐς λόγους πιθανοὺς καὶ ἐνδεχομένους τὰ πλάσματα, ἐκ μικρᾶς πάνυ τ ὑπονοίας ὁρμώμενοι, καὶ ἀμυδρᾶς

πιθανοὺς deeſt in al. MSS.

A Jam vero nationes illas omnes, quæ aut in Imperatoris auxiliis fuerunt, ac cum eo bellum geſſerunt, aut pro hoſtibus ſteterunt, recenſere abſurdum inprimis & inane ac ſupervacuum erit. Ac quanto majorum inter ſe copiarum congreſſus ille fuit; eo quæ facta ſunt, majora eſſe conſentaneum eſt: ut hæc illis plurimum antecellere neceſſe ſit. Porro quod ad multitudinem attinet, qui tandem comparari inter ſe poſſunt? Illi enim de una duntaxat urbe continuo inter ſe pugnabant: neque aut hi vi- B ctores Græcos propulſare, aut illi, tametſi vincerent, Priamidarum regnum atque imperium funditus evertere poterant, ſed decennium totum in eo bello conſumtum eſt. Imperator vero multas partim contra Germanos, qui ſupra Rhenum habitant, expeditiones ſuſcepit; partim Tigride fluvio ponte junćto, Parthorum vires atque animos imbelles eſſe monſtravit; qui vaſtato agro ſuo, opem ferre ac propugnare non auſi ſunt, ſed quicquid Tigrin inter ac Lycum eſt populari ſuccendique paſſi ſunt. C Quod vero ſpectat ad ea, quæ contra tyrannum geſta ſunt, memoranda inprimis eſt illa in Siciliam & Carthaginem trajectio; Eridani oſtiorum occupatio; tum omnium, quas in Italia habebat, copiarum ſubtractio; ac tertium illud, & poſtremum, quod ad Cottias Alpes callide ab Imperatore geſtum eſt: ex quo Princeps quidem tutum ac ſecurum victoriæ fructum ac voluptatem adeptus eſt; tyrannum autem victum ac profligatum juſtas ſibimet ipſi pœnas infligere, D atque anteactis ſceleribus dignas, coegit.

Hæc de rebus ab Imperatore geſtis paucis diſſeruimus; ita ut neque per adulationem adjicere, aut amplificare ſtuduerimus ea, quæ nihilo forſitan aliis antecellerent; neque rerum geſtarum ſimilitudines procul petitas violenter ad propoſitum ac ſententiam traxerimus: quemadmodum qui Poetarum fabulas explicant, & ad plauſibiles & probabiles ſententias figmenta detorquent; ac leviſſimi alicujus occaſione ſenſus, atque ex obſcuro tenuique principio, nobis probare

bare conantur, nihil aliud illos, quàm quod ipſi dicunt, indicare voluiſſe. Hic autem ſi quis ex Homeri verſibus Heroum nomina ſolum expungat, & eorum loco Imperatoris nomen collocet, atque accommodet; non in illos potius, quam in hunc, Iliadis verſus ſcripti eſſe videbuntur. Verum ne forte cum illius prædicari fortia facta bellicasque laudes duntaxat auditis, in iis, quæ majorem habent dignitatem ac commendationem, inferiorem eundem eſſe ſuſpicemur: cujusmodi ſunt conciones, & conſultationes, ac denique quicquid animus mente ac prudentia fretus adminiſtrat: vos eadem illa in Ulyſſe ac Neſtore, quos Poeſis iſta commendat, inſpicite: ac ſi minus aliquid ineſſe in Imperatore noſtro perſpexeritis, iſtud ipſum illius laudatoribus imputate; ſin etiam hac in parte ſuperior ſit, merito pluris nos illum facere debebimus. Igitur illorum alius, cum de captiva puella iraſci ſibi invicem ac jurgari cœpiſſent, adeo Regi ac Thetidis filio non perſuadet, ut hic ſtatim cœtum ac concionem indecore diſſolveret; ille ne tamdiu quidem expectans, dum iram Dei procuraſſet, ſed in iis etiamnum occupatus, atque ad ſacram illam navem reſpiciens, præcones ad Achillis tentorium mitteret: tanquam illud metueret, ne culpam iſtam mutata ſententia devitaret. Alter vero ex Ithaca verſutus orator & callidus Achillem ad concordiam flectere atque adducere contendens, multaque offerens eidem, & infinita promittens, ſic adoleſcentem commovit, ut, quod hactenus minime deliberaverat, abire inde ac ſolvere cogitaret. Cæterum prudentiæ illorum admirabilia hæc indicia ſunt, cohortationes ad bellum, ac privatim Neſtoris conſilio ſuſcepta murorum extructio, ſenile admodum opus & abſurdum. Quamobrem neque Græcis admodum fabricatio iſta profuit; ſed abſoluto muro a Trojanis ſunt bello ſuperati: quod quidem

A λίαν παραλαβόντες τὰς ἀρχὰς, πειρῶνται ξυμπείθειν, ὡς δὴ ταῦτά γε αὐτὰ ἐκείνων ἐθελόντων λέγειν. Ἐνταῦθα δὲ εἴ τις ἐξέλοι τῶν Ὁμήρου μόνον τὰ τῶν Ἡρώων ὀνόματα, ἐνθεὶς δὲ τὸ βασιλέως, καὶ ἐναρμόσοι· ἆρ' μᾶλλον εἰς ἐκείνους, ἢ τοῦτον, πεποιῆσθαι δόξει τὰ ὑπὲρ τοῦ Ἰλιάδος ἔπη. Ἀλλ' ὅπως μὴ τὰ ὑπὲρ τῶν ἔργων μόνον ἀκούσητε, καὶ τῶν κατορθωμάτων ἐς τὸν πόλεμον, ἔλαττον ἔχειν ὑπολαμβάνητε βασιλέα περὶ τὰ σεμνότερα, καὶ ὧν ἄξιον μείζονα ποιεῖσθαι λόγον, δημηγοριῶν, φημὶ, καὶ συμβουλιῶν, καὶ ὁπόσα γνώμῃ μετὰ καὶ φρονήσεως καὶ εὐθυνῇ· ἀθρεῖτε ἐν Ὀδυσσεῖ καὶ Νέστορι τοῖς ἐπαινουμένοις καὶ τὴν ποίησιν. καὶ ἢν τι μεῖον ἐν βασιλεῖ καταμανθάνητε, τοῖς ἐπαινέταις τοῦτο λογίζεσθε. πλέον δὲ ἔχοντα δικαίως αὐτὸν μᾶλλον ἀποδεχόμεθα. Οὐκοῦν ὁ μὲν, ὁ πηνίκα χαλεπαίνειν καὶ σασιάζειν ἤρχοντο περὶ τὰ αἰχμαλώτω κόρης, λέγειν ἐπιχειρῶν, ἕτω δή τι πείθῃ τὸν βασιλέα καὶ τὴν Θέτιδος· ὥσε ὁ μὲν ἀκόσμως διέλυσε τὸν ξύλλογον· ὁ δὲ αὐδὲ περιμείνας ἀφοσιώσασθαι τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ἔτι δὲ αὐτὰ ὁρῶν, καὶ ἀφορῶν ἐς τὴν θεωρίδα, στέλλεσθαι τοὺς κήρυκας ἐπὶ τὴν Ἀχιλλέως σκηνήν· ὥσπερ οἶμαι δεδιὼς, μὴ τὸ ὀργῆς ἐπιλαθόμενος, καὶ ἀπαλλαγεὶς τῶν ἀθυμίας, μεταγνοίη, καὶ ἀποφύγοι τὴν ἁμαρτάδα. Ὁ δ' ἐκ τῆς Ἰθάκης ῥήτωρ πολύτροπος πείθειν ἐπιχειρῶν πρὸς διαλλαγὰς Ἀχιλλέα, καὶ δῶρα πολλὰ διδοὺς, μυρία ἐπαγγελλόμενος, ἕτω τὸν νεανίσκον παρώξυνεν, ὥσε αὐτὸν πρότερον βουλευσάμενον τὸν ἀπόπλουν παρασκευάζεσθαι. Ἔστι δ' αὐτῷ τὰ θαυμαστὰ τοῦ σωτέρου δείγματα, αἵ τε ἐπὶ τὸν πόλεμον παρακλήσεις, καὶ ἡ τειχοποιία τοῦ Νέστορος, πρεσβυτικὸν λίαν καὶ ἄτοπον ἐπιτήδευμα. ἀκοῦν δὲ ὄφελος ἦν πολὺ τοῖς Ἀχαιοῖς τῆς μηχανήματος· ἀλλὰ ἡττῶντο τοῦ Τρώων, τὸ τεῖχος ἐπιτε-

χ. τὰ βασιλ.

χ. τὸν ἐπιλαβόμενον, vel ἐπιλαβομένης

χ. παρασκευάζεσθαι

γρ. ἀτελμον

λέσανλες, καὶ μάλα εἰκότως. τότε μὲν γὰρ αὐλοὶ τῶν νεῶν ὥσνλο προβεβλῆσθαι, καθάπερ ἕρυμα γενναῖον. ἐπεὶ δὲ ἤθονλο τὸ σΦῶν προκείμενον, καὶ ἀποικοδομούμενον τεῖχ☉ τάΦρῳ βαθείᾳ, καὶ πασάλοις ὀξέσι διηλέμενον· κατερράθύμουν, καὶ ὑΦίενλο τῆς ἀλκῆς, πρὸ τειχίσματι πεποιθότες. Ἀλλ' ὅ γ' εἴ τις ἐκείνοις μέμΦαιλο, καὶ ἐπιδεικνύοι διαμαρλάνονλας, ἔτός ἐσι βασιλέως ἀξιόχρεως ἐπαινέτης· ὅσις δὲ, οἶμαι, τῶν ἔργων ἀξίως μνηθείη, μάτην, δὲ αὐτομάτως, δὲ ἀλόγῳ Φορᾷ γενομένων προβεβλευθέντων ἢ ὀρθῶς, καὶ διοικηθέντων, ἔτ☉ ἀρκέντως ἐπαινεῖ τὴν βασιλέως ἀγχίνοιαν. τὸ δ' ἐΦ' ἑκάστῃ συνόδῳ τὰς δημηγορίας ἐκλέγειν ἐς τὰ στρατόπεδα, καὶ δήμους, καὶ βουλήσεια, μακροτέρας δεῖται τ ξυγγραΦῆς. ἑνὸς δὲ ἴσως ἐπακοῦσαι δ χαλεπόν. Καί μοι πάλιν ἐννοήσαλε τ Λαέρτα, ὁπότε ὡρμημένους ἐκπλεῖν τοὺς Ἕλληνας ἐπέχει τῆς ὁρμῆς, καὶ ἐς τ πόλεμον μεταλιθῆσι τὴν προθυμίαν· καὶ δ βασιλέως τ ἐν Ἰλλυρικοῖς ξύλλογον. ἵνα δὴ πρεσβύτης ἀνὴρ ὑπὸ μειρακίων παιδικὰ Φρονεῖν ἀναπειθόμεν☉ ὁμολογιῶν ἐπελανθάνετο, καὶ πίσεων· καὶ τ μὲν σωτῆρι καὶ εὐεργέτῃ δυσμενὴς ἦν, σπονδὰς δὲ ἐποιεῖτο πρὸς ὃν ἦν ἄσπον☉, καὶ ἀκήρυκ☉ βασιλεῖ πόλεμ☉." στρατὸν δὲ ἤγειρε, καὶ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἀπῆλα "τοῖς χώραις, κωλῦσαι δ πρόσω χωρεῖν ἐπιθυμοῦν. ἐπεὶ δὲ ἐς ταὐλὸν ἦλθον ἀμΦοτέρω τὼ στρατεύματε, καὶ ἐχρῆν ἐπὶ τ ὁπλιτῶν ποιεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν· βῆμά τε ὑψηλὸν ἤρθο, καὶ αὐτὸ περιέσχεν ὁπλιτῶν δῆμ☉, καὶ ἀκοντιςῶν, καὶ τοξοτῶν, ἱππεῖς τε ἐνσκευασάμενοι τὰς ἵππους, καὶ τὰ σημεῖα τῶν τάξεων· ἀνήρ τε ἐπ' αὐλὸ βασιλεὺς μ δ τέως συνάρχοντ☉, ἔτε αἰχμὴν Φέρων, ἔτε ἀσπίδα, καὶ κράν☉, ἀλλὰ ἐσθῆτα τὴν σωθῆσ. καὶ

A merito illis contigit. Hactenus enim ad naves tuendas, quasi propugnaculi alicujus egregii instar, oppositos se esse crediderant; sed postquam vallum illud excitatum ante se, ac profunda fossa circumdatum, & palis acutissimis prætextum animadverterunt, munitioni confisi, segnius gerere se, ac de virium contentione remittere cœperunt. Veruntamen non quisquis illos reprehendit, ac peccasse convincit, is statim Imperatoris laudator idoncus est; sed qui ejusdem facta pro dignitate commemorat, non te-
B mere aut fortuito perfecta, aut præcipiti quodam impetu susceptа, sed recte ac consulto gesta & administrata, hic demum Imperatoris solertiam ac prudentiam abunde collaudat. Quæ porro singulis in concionibus ad exercitus, populos, & Senatus orationes habitæ sunt, enumerare, prolixioris alicujus operæ ac lucubrationis fuerit. Sed unum audire forsan haud molestum erit. Ac mihi quæso rursum Laertæ filium illum cogitate, cum ad profectionem & reditum concitatos Græcos ab impetu revocat,
C & ad bellum rursus illorum alacritatem convertit. Contra vero conventum illum ab Imperatore habitum animis vestris repetite: in quo senex ille fuit, qui ab adolescentulis puerilem in modum sapere doctus, fidei suæ ac pactorum immemorem se gesit: adco ut contra servatorem ac benefactorem suum hostili esset animo, & fœderis cum eo societatem iniret, qui cum Imperatori crudele atque atrocissimum bellum intercesserat. Hic igitur coactis copiis ad provinciæ limites occurrit, ut transitu prohiberet. Sed cum uterque exercitus
D in unum collectus esset, & coram militibus habenda esset concio; ingens illic tribunal collocatum est, quod legionariis militibus, & jaculatoribus, ac sagittariis circumdatum est, necnon equitibus: quorum equi jam frænati & parati erant: atque insuper manipulorum atque ordinum signis. Deinde suggestum Imperator cum eo, quem hactenus collegam habuerat, conscendit, neque hastam, neque clypeum, neque galeam ferens; sed simplici atque usitato cultu. Nullus

enim

χ. στρατὸν τὸ χ. τῆς

enim ex prætoria cohorte cingebat; sed solus in tribunali stabat, gravi ac majestatis plena oratione fretus. Est enim & dicendi peritus artifex; non ita tamen, ut verba sua minute velut scalpro concidat, & ad unguem exigat: non ut periodos tornare, politulorum oratorum more, consuescat: sed gravi pariter & pura oratione utitur; tum nomina ac voces opportune disponit, ut in animos mentesque penetrent, non eruditorum tantum ac prudentium, sed & rudium atque imperitorum, qui magna ex parte quæ dicuntur intelligant animoque percipiant. Quamobrem infinitas peditum copias, ac viginti equitum millia, gentes bellicosissimas, & uberrimos agros cepit, non vi atque violentia, nec tanquam captivos illos trahens; sed sponte ad obsequium paratos, & ad parendum ipsius imperio sua voluntate concitatos. Hanc ego victoriam Laconica illa multo gloriosiorem existimo: hæc enim solis victoribus illacrymabilis fuit; illa ne victis quidem lacrymas ullas conscivit. Sed ille dignitatis regiæ simulator, ac velut histrio, tanquam causa perorata, e tribunali descendit; ac, quemadmodum paternum aliquod debitum, purpuram Imperatori restituit. At ille cætera ei longe copiosiora detulit, quam Cyrus olim avo suo contulisse dicitur: vitamque ei concessit, ac victum, cujusmodi Homerus natu jam grandioribus attribuit. Id enim consentaneum illis est,

vesci, atque lavari,
Molliter & dormire, hæc cura senilibus annis.

Ac quod ad me quidem attinet, libenter ego vobis habitam tum ab Imperatore orationem exposuissem; nec tam præclarum sermonem repetere hoc loco gravarer; sed pudore quodam præpedior, qui me illius verba mutare, atque interpretari apud vos non sinit. Injuriam enim facerem, & ejus facti convictus erubescerem, si quis, qui aut Imperatoris commentarios legisset, aut tunc audisset, memoria modo retineret; ac non sententias ipsas duntaxat exigeret, sed orna-

A ὐδὲ αὐτῷ τις τῶν δορυφόρων ἔπεδο. μόνῳ δ' ἐπὶ βήματος εἰστήκει, πεποιθὼς τῷ λόγῳ σεμνῶς ἡρμοσμένῳ. Ἐργάτης γάρ ἐστι καὶ τούτων ἀγαθὸς, οὐκ ἀποσμιλεύων, οὐδὲ ἀπονυχίζων τὰ ῥήματα, οὐδὲ ἀπολορνεύων τὰς περιόδους, καθάπερ οἱ κομψοὶ ῥήτορες· σεμνὸς δὲ ἅμα, καὶ καθαρὸς, καὶ τοῖς ὀνόμασι ξὺν καιρῷ χρώμενος. ὥστε ἐνδύεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑ τῶν παιδείας, καὶ ξυνέσεως μεταποιημένων μόνον· ἀλλ' ἤδη καὶ ἰδιωτῶν ξυνιέναι πολλὰς, καὶ ἐπαΐειν τ ῥημάτων. Οὐκοῦν ἥρπ μυριάδας ὁπλιτῶν συχνὰς, καὶ χιλιάδας ἱππέων εἴκοσι, καὶ ἔθνη τὰ μαχιμώτατα, καὶ χώραν πολύφορον, ὑ βίᾳ ἕλκων, οὐδὲ αἰχμαλώτους ἄγων, ἑκόντας δὲ αὐτῷ πειθομένους, καὶ τὸ ἐπιτατόμενον ποιεῖν ἐθέλοντας. Ταύτην ἐγὼ τὴν νίκην κρίνω τ Λακωνικῆς μακρῷ σεμνοτέραν. ἡ μέν γε ἦν ἀδακρυς μονον τοῖς κρατοῦσιν. ἡ δὲ οὐδὲ τοῖς κρατηθεῖσιν ἤνεγκε δάκρυα. ἀλλ' ἀπὸ βήματος κατῆλθεν ὁ τῆς βασιλείας ὑποκριτὴς δικασάμενος, καὶ ὥσπερ ὄφλημα βασιλεῖ πατρῷον ἀποδοὺς τὴν ἀλουργίδα· τἄλλα δὲ αὐτῷ δίδωσι βασιλεὺς ἄφθονα μᾶλλον, ἢ Κῦρος φασὶ πάππῳ· ζῆν τε ἐποίησε, καὶ διαιτᾶσθαι, καθάπερ Ὅμηρος ἀξιοῖ τῶν ἀνδρῶν τοὺς ἀφηλικεστέρους." τοῦτο γὰρ ἔοικε, τὸ

ἐπεὶ λάσαιο" Φάγῃ τε, Odyss.
Εὐδέμεναί μαλακῶς. ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων. Ω. v. 135.

Τὸ μὲν οὖν ἐμὸν, ἡδέως ἂν τοὺς ῥηθέντας λόγους διεξῆλθον· καὶ σκώπτων με ὅπως καλαλάβοι ἄτοπα καλῶν ἀπόμενον λόγων· αἰδὼς δὲ, οἶμαι, κατείργει, καὶ οὐκ ἐπιτρεπτὴ μεταλαβέσθαι, καὶ ἑξερμηνεύειν εἰς ὑμᾶς τοὺς λόγους. Ἀδικοίην γὰρ ἂν διαφθείρων, καὶ ἐλεγχόμενος αἰσχυνοίμην, εἴ τις ἄρα τὸ βασιλέως ἀναγνὼς ξύγγραμμα, ἢ τότε ἀκούσας, ἀπομνημονεύοι, καὶ ἀπαιτοίη οὐ τὰ νοήματα μόνον,

B
C
D

μόνον, ὅσαις ἢ ἀρεταῖς ἐκεῖνα κοσμῆται καὶ τὴν πάτριον φωνὴν ξυγκείμενα. Τοῦτο ἢ οὐκ ἦν Ὁμήρῳ τὸ δεῖν, πολλαῖς μὲν ὕστερον γενεαῖς τὰς λόγους διηγουμένῳ· λιπόντων ἢ ἐκείνων οὐδὲν ὑπόμνημα τῶν ἐς τὰς ξυλλόγους ῥηθέντων· καὶ σαφῶς οἶμαι" ὡσεύοντι, ὅτι ἄρα" τὰ κείνων αὐτὸς ἐξαγγελεῖ, καὶ διηγήσεται. τὸ δὲ ἐπὶ τὸ χεῖρον μιμεῖσθαι, καταγέλαστον, καὶ οὐκ ἄξιον ἐλευθέρας ψυχῆς καὶ γενναίας. Τὰ μὲν δὴ θαυμαστὰ τῶν ἔργων, καὶ ὁπόσων ὁ πολὺς ὄμιλος θεατής" τε ἐγένετο, καὶ διασώζει τὴν μνήμην ξὺν εὐφημίᾳ, ἅτε ἐς τέλος ἀφορῶν, ἢ τ' εὖ ἢ κακῶς ἀποβάντων κριτὴς καθεσὼς, ἢ ἐπαινέτης ἁμάλα ἀσεῖος· ἀκηκόαλε πολλάκις τ' μακαρίων σοφιστῶν, καὶ δ' ποιητικὰ γένος ὡρὸς αὐτῶν" τ' Μουσῶν" ἐπιπνεομένων. Ὥσε ὑμᾶς τούτων ἕνεκα καὶ διωχλήκαμεν, μακρολέρους τοὺς ὑπὲρ αὐτ' ποιούμενοι λόγους. καὶ γάρ ἐσε λίαν αὐτῶν ἤδη διακορεῖς· καὶ ὑμῶν ἐσι τὰ ὦτα πλήρη· καὶ ἡ μὴ πολε ἐπιλείπωσιν οἱ τούτων ποιηταὶ, πολέμους ὑμνοῦντες, καὶ νίκας ἀνακηρύττοντες λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, καὶ τοὺς Ὀλυμπιάσι κήρυκας. παρέσχεσθε γὰρ ὑμεῖς τ' ἀνδρῶν τούτων ἀφθονίαν, ἀσμένως ἐπακούοντες. καὶ ἡδὲν θαυμαστόν. εἰσὶ γὰρ αἱ τούτων ὑπολήψεις ἀγαθῶν" περὶ κεφαλῶν ταῖς ὑμετέραις ξυγγενεῖς· καὶ ἀπαγγέλλουσι ὡρὸς ὑμᾶς τὰ ὑμῶν αὐτῶν διανοήματα, ὥσπερ ἐσθῆτι ποικίλῃ, τοῖς ὀνόμασι σκιαγραφήσαντες, καὶ διαπλάσαντες ἡδίσοις ῥυθμοῖς, καὶ σχήμασιν, ὡς δή τι καινὸν εὑρόντες εἰς ὑμᾶς φέρουσιν. ὑμεῖς γ' ἀσμενοι παραδέχεσθε, καὶ" ἐκείνους οἴεσθε ὀρθῶς ἐπαινεῖν, τούτοις τε ἀποδίδοσθαι τὸ πρωτεῖον φαῖε. Τὸ δέ ἐσι μὲν ἴσως ἀληθές· τυχὸν γ' ἢ καὶ ἄλλως ἔχει, ἀγνοούμενον ὡρὸς ἡμῶν ὅποι πολὲ ἂν ὀρθῶς γίγνοιτο. Ἐπεὶ καὶ τ' Ἀθηναῖον ἐνενόησα Σωκράτην, (ἴσε γὰρ ὑμεῖς ἀκοῇ τ' ἄνδρα, καὶ τὸ ἐπ'

A menta quoque, quibus illæ nativo ac patrio in ſermone commendantur. At Homero nihil ejuſmodi pertimeſcendum fuit; qui aliquot poſtmodum ætatibus, quæ geſta erant conſcriberet: cum nullum eorum, quæ in concionibus dicta fuerant, monumentum extaret: ac denique cum certo ſciret, longe ſe iis, qui olim dixiſſent, elegantius ac melius eſſe traditurum. Imitari vero perperam, ridiculum, neque liberali ac generoſo animo dignum eſt. Cæterum eximia illa ac præclara facinora, quorum & ſpectatrix multitudo fuit, & memoriam adhuc cum prædicatione ac laude retinet: utpote quæ finem illorum intueatur, & eorum, quæ recte aut ſecus ſucceſſerint, judex ſit, neque admodum ſcita laudatrix: hæc, inquam, ab egregiis Sophiſtis, vel Poetis, audiſtis ſæpius, Muſarum inſtinctu afflatuque correptis. Unde non ſine veſtra moleſtia ac tædio longior ea de re inſtituta eſt a nobis oratio: nam & ſatietatem iſta vobis adferunt; & iis veſtræ aures oppletæ ſunt; nec deſunt unquam Poetæ, qui bella id genus ac victorias clara voce, tanquam præcones Olympici, perſonent. Nam vos talium hominum magnam vobis copiam & annonam protuliſtis; quod iis aures veſtras libentiſſime præbeatis. Neque id a vobis fieri mirum eſt: quoniam eadem vobiſcum de bonis malisque ſentiunt; ac veſtras vobis ſententias exponunt; quas, velut variegata quadam veſte, ita nominibus adumbrantes, ac numerorum & figurarum ſuavitate conformantes, tanquam novum aliquod inventum ſuum apud vos proferunt. Vos autem cum libenter iſta ſuſcipitis; tum recte prædicari ab iis illa cenſentes, quod æquum eſt præſtare ipſos dicitis. Atque hoc fortaſſe quidem verum eſt: ſed fortaſſis etiam aliter habet, eſtque nobis, quemadmodum recte ſeſe habeat, ignotum. Etenim Athenienſem illum Socratem (vos autem hominem iſtum, ac quanta ſa-

χ. πιστεύειν τι Deeſt f. vox ἄμεινον

deeſt τ' in al. MSS.

χ. πτεσομένους

f. περὶ καὶ ἀγαθῶν Φαύλων

χ. ἐκείνους τε

ta ſapientiæ fama fuerit, quæ quidem Pythiæ voce decantata eſt, auditione aliquando didiciſtis) illum igitur intelligo neque beatum iis ipſis fuiſſe rebus, nec beatos ac felices eos pronunciaſſe, qui agri multum poſſiderent; quique plurimis nationibus imperarent, partim Græcis, partim, & iis quidem pluribus majoribusque, Barbaris; neque qui Acho montem perfodere poſſent; qui cum maria trajicere vellent, ratibus inter ſe continentes committerent; qui nationes debellarent; inſulas caperent ac retibus comprehenderent; qui thuris talenta mille in ſacrificiis adolerent. Neque Xerxem igitur ille tunc laudabat; neque Perſarum, aut Lydorum ullum, aut Macedonum regem; ſed neque Græcorum duces; paucis duntaxat exceptis, quos virtute delectari, & fortitudinem cum temperantia colere, ac prudentiam cum juſtitia, cognoſceret. Quoscunque porro ſolertes, & callidos, ac ducendi exercitus peritos, aut elegantes, ac multitudini gratos animadverteret, qui virtutis exiguas partes obtinerent; ne illos quidem penitus commendabat. Quod illius judicium ſapientum virorum multitudo comprobat; qui ſic virtutis ſtudioſi ſunt, ut hæc terrena, & in hominum admiratione poſita, partim exigui momenti ac pretii, partim nullius eſſe profiteantur. Quod ſi vos eadem & ipſi judicatis, non parum mihi propter ea, quæ dixi hactenus, metuendum eſt, ne vos pueros illos fuiſſe, me vero ridiculum atque imperitum Sophiſtam eſſe, cenſeatis; qui mihi eam artem vendicem, cujus ignarum me omnino eſſe præ me feram. Quamobrem id ingenue apud vos mihi fatendum eſt, qui veras laudes perſequar, quasque dignas judicetis quæ a vobis ipſis audiantur; tametſi ſubruſticæ, ac minotes multo, quam quæ a plerisque dictæ ſunt, eſſe videantur. Sin, ut antea dixi, illarum autores Poetas approbatis; ego vero ſoluto ac ſecuro ſum animo. Neque enim plane abſurdus a vobis exiſtimabor: ſed etſi plerisque fortaſſe deteriot; tamen, ſi mecum ipſe comparer, non omnino rejiciendus

A αὐτῷ κλέος τὸ σοφίας παρὰ τῆς Πυθίας ἐκβοηθὲν) " ἃ ταῦτα εὐδαιμονοῦντα, ἀδὲ εὐδαίμονας, καὶ μακαρίους ὁμολογοῦντα τὰς πολλὴν κεκτημένους χώραν, πλεῖσα ἂν ἔθνη, καὶ ἐν αὐλοῖς πολλὰς μὲν Ἑλλήνων, πλείους ἔτι δὲ μείζους βαρβάρων· καὶ τὸ " Ἄθω διορύττειν δυναμένους· καὶ σχεδία τὰς ἠπείρους, ἐπειδὰν ἐθέλωσι διαβαίνειν, σωμάπλοντας· καὶ ἔθνη καταστρεφομένους· καὶ αἰρῶντας νήσους, καὶ σαγηνεύοντας· καὶ λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα καταθύοντας. ἔτε οὖν Ξέρξην" τότε ἐκεῖνο" ἐπῄνει. ἔτε τινὰ ἄλλων τινὰ Περσῶν, ἢ Λυδῶν, ἢ Μακεδόνων βασιλέα· ἀλλ' ἀδὲ Ἑλλήνων στρατηγὸν, πλὴν σφόδρα ὀλίγων, ὁπόσους ἠπίσατο χαίροντας ἀρετῇ, καὶ ἀσπαζομένους ἀνδρείαν μὲν σωφροσύνης, καὶ φρόνησιν μὲν δικαιοσύνης στέργοντας. ὁπόσους δὲ ἀγχίνους, ἢ δεινοὺς, ἢ στρατηγικοὺς, ἢ κομψοὺς, καὶ τῷ πλήθει πιθανοὺς ἑώρα, " σμικρ' ἄττα μόρια κατανειμαμένους

C ἀρετῆς· ἀδὲ τούτους " εἰς ἅπαν ἐπῄνει. "Επειδὴ ἂν αὐλῷ τῇ κρίσει σοφῶν ἀνδρῶν δῆμος, ἀρετὴν θεραπεύοντες τὰ κλεινὰ ἄεθλα, οἶμαι, ταῦτα, καὶ θαυμασὰ, οἱ μὲν ὀλίγα τινὸς, οἱ δ' ἀδενὸς ἄξια λέγοντες. Εἰ μὲν οὖν καὶ ὑμῖν ταύτῃ πῃ ξυνδοκεῖ, δέος μὴ φαῦλόν με ἔχῃ περὶ τῶν ἔμπροσθεν λόγων, καὶ ἐμαυτῷ· μή ποτε ἄρα τοὺς μὲν παῖδας " ἀποφήνῃ σοφιστὴν ἂν ἐμὲ γελοῖον, καὶ ἀμαθῆ, μεταποιούμενον τέχνης, ἧς σφόδρα ἀπείρως ἔχειν

D ὁμολογῶ. "Ωστε μοι πρὸς ὑμᾶς ὁμολογητέον ἐστὶ, τοὺς ἀληθεῖς ἐπαίνους διεξιόντι, καὶ ὧν ἀκούειν" ὑμῖν ἄξιον οἴεσθε, εἰ καὶ ἀγροικότεροι, καὶ ἐλάττους μακρῷ τῶν ῥηθέντων τοῖς πολλοῖς φαίνοιτο. εἰ δὲ, ὅπερ ἔμπροσθεν ἔφην, ἀποδέχεσθε τοὺς ἐκείνων ποιητάς· ἐμοὶ μὲν ἀνεῖται τὸ δέον ἔυ μάλα. Οὐ γὰρ πάντα ὑμῖν ἄτοπα φανοῦμαι· ἀλλὰ πολλῶν μὲν, οἶμαι, φαυλότερος· κατ' ἐμαυτὸν δὲ ἐξεταζόμενος, ἃ πανταπασιν ἀπό-

ἐλῃ[illegible],

γρ. ἔτ' αὐτὸν

γρ. Ἄθων

γρ. ποτὲ ἢ ἐπῄνει ποτε·

γρ. συμπρὸ τὰ μόρια

γρ. εἰς

γρ. ἀποφήναι·

γρ. ἄξιον ὑμῖν

Ελλησ, ὐδὲ ἀτόποις ἐπιχειρῶν. Ὑμῖν δὲ ἴσως ῥᾴδιον σοφοῖς, καὶ θείοις ἀπιστεῖν ἀνδράσιν· εἰ δὴ λέγεσιν, πολλὰ μὲν ἕκας ἰδία, τὸ κεφάλαιον δέ ἐστι τῶν λόγων, ἀρετῆς ἔπαινος. ταύτην δὲ τῇ ψυχῇ φασιν ἐμφύεσθαι· καὶ αὐλὴν ἀποφαίνειν εὐδαίμονα, καὶ βασιλικήν· καὶ ναὶ μὰ Δία πολιτικὴν, καὶ στρατηγικὴν, καὶ μεγαλόφρονα, καὶ πλουσίαν γε ἀληθῶς· ὃ τὸ Κολοφώνιον ἔχουσαν χρυσίον,

deest καὶ in al. MSS.

A esse, aut absurda quædam suscepisse, videbor. Verum difficile, opinor, vobis erit, sapientibus ac divinis hominibus fidem abrogare: qui cum multa privatim singuli dicunt, tum ad virtutis commendationem, tanquam ad summam, quæ dicunt omnia referuntur. Eandem porro inhærere animo sentiunt, eumque felicem, ac regalem, & utique reipublicæ administrandæ atque imperandi peritum efficere prædicant, magnificum item ac vere divitem; non quod Colophonium aurum possideat,

Iliad. I. v. 404. κ. εἴργῃ

Οὐδ' ὅσα λαΐνος ὀδὸς ἀφήτορος B ἐντὸς ἔρυκε.

nec quæ marmorea claudunt Apollinis ædes,

τὸ πρὶν ἐπ' ἐρήνης, ὅτε ἦν ὀρθὰ τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα· ὐδὲ ἔθνη τὰ πολυτελῆ, καὶ ψήφους Ἰνδικὰς, καὶ γῆς πλέθρων μυριάδας πάνυ πολλάς. ἀλλ' ὁ πάντων ἅμα τούτων κρεῖττον καὶ θεοφιλέστερον, ὃ κ ἐν ναυαγίοις ἔνεστι διασώσασθαι, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν δήμῳ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐπ' ἐρημίαις, ἐν λῃσαῖς μέσοις, καὶ ἀπὸ τυράννων βιαίων. ὅλως γὰρ ὐδέν ἐστιν ἐκείνῃ κρεῖττον, C ὃ βιασάμενον καθέξει, καὶ καὶ ἁφαιρήσεταί τ' ἔχοντα ἅπαξ. Ἔστι γὰρ ἀτεχνῶς ψυχῇ τὸ κτῆμα τοῦτο τοιοῦτον, ὁποῖον οἶμαι τὸ φῶς ἡλίῳ. κ γὰρ δὴ τῶνδε νεὼς μὲν κ ἀναθήματα πολλοὶ πολλάκις ὑφελόμενοι, καὶ διαφθείραντες ὤχοντο· δόντες μὲν κ ἄλλοι τὴν δίκην· ἄλλοι δὲ ὀλιγωρηθέντες, ὡς οὐκ ἄξιοι κολάσεως εἰς ἐπανόρθωσιν φερούσης· τὸ φῶς γ' ὐδεὶς αὐλὸν ἀφαιρεῖται· ὐδὲ ἐν ταῖς σωμόδοις ἡ σελήνη τ' κύκλον ὑπετρέχουσα· ὐδὲ D εἰς αὐλὴν δεχομένη τὴν ἀκτῖνα· καὶ ἡμῖν πολλάκις, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ἐκ μεσημβρίας νύκτα δεικνῦσα. ἀλλ' ὐδὲ αὐτὸς αὐλὸν ἀφαιρεῖται φῶτος, τὴν σελήνην ἐξ ἐναντίας ἱσαμένην περιλάμπων, κ μεταδιδοὺς αὐλῇ τ' αὐτῷ φύσεως· ὐδὲ τ μέγαν καὶ θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλήσας αὐλὴν καὶ ἡμέρας. ἐκεῖνον ὐδὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ, τῷ μεταδοθέντι μεῖον ἔχων ἑαυτὸν

illo scilicet tempore, quo Græcorum res florebant. Neque magnificentissimas nationes, aut lapillos Indicos, aut agri infinita jugera; sed, quod omnibus his præstantius ac divinius est, quod & e naufragio servatur, & in foro, atque in populo, domi, in solitudine, inter medios latrones, ab immanissimis tyrannis tutum atque securum est. Nulla res enim omnino fortior est, quæ violenter illam detineat, aut ei, qui possidet, eripiat. Quippe bona hæc in animo prorsus ejusmodi sunt, qualis in sole lux atque splendor est. Nam cum templum illius, ac consecrata donaria, multi sæpenumero prædati sint, ac profligarint; cujus sacrilegii pœnas alii dederunt; alii propterea neglecti sunt, quod indigni essent, quos ad sanitatem pœna ulla revocaret; illius tamen lucem auferre nulla vis potest: non hæc, quæ in coitu sub orbem illius subit, atque ejus radios excipit, Luna: unde nobis repente nox, quod ajunt, ex meridie nascitur. Sed nec ipsemet sua se luce spoliat, cum Lunam objectam ex adverso collustrat, ac naturam quodammodo suam cum ea communicat: neque porro cum ingenti illi & admirabili mundo lucem ac diem impertit. Ita & vir bonus, cum alterum virtutis suæ participem facit, nihilo quam antea minus possidet. Adeo divi-

num

num quoddam & eximium bonum illud A
eſt; neque falſa hæc eſt hoſpitis illius Athe-
nienſis ſententia: quicunque tandem præ-
clarus ille vir fuit. Neque enim aurum o-
mne, quod ſub terris, aut in terris eſt, cum
una eſt virtute comparandum. Quam-
obrem qui ea prædictus eſt, hunc nos ſine
ulla cunctatione divitem appellemus. Ad-
dam etiam; ſi cui idem videtur; & nobi-
lem, & præ omnibus regem. Eſt enim &
nobilitas ignobilitate præſtantior; & virtus
ea animi affectione melior, quæ non o-
mni ex parte cum virtute ac probitate con- B
juncta eſt. Nec eſt quod quisquam, uſum
vocum conſuetudinemque reſpiciens, ora-
tionem hanc meam contentioſam eſſe, aut
violenter quod velit exprimere putet. Ete-
nim vulgus illos eſſe nobiles cenſet, quo-
rum jam tum olim majores divites fuerunt.
Quam eſt vero abſurdum illud; coqvum
neſcio quem, aut ſutorem, aut ſane figu-
lum aliquem, ſi ab arte ſua, aut aliunde,
magnum pecuniarum quæſtum fecerit,
neque nobilem, neque apud vulgus illu-
ſtrem videri; ſin ejus forte filius hæres at- C
que ſucceſſor hæreditate ad poſteros trans-
miſerit, hos vero mirum in modum inſole-
ſcere, ac de nobilitate cum Pelopidis atque
Heraclidis contendere! At ne ille quidem,
qui, cum optimis majoribus editus ſit, con-
trarium nihilominus ad vitæ ſtatum ac mo-
mentum deflexit, de illorum propinquita-
te jure gloriari poſſit. Neque enim Pelo-
pidarum in familiam adſcribi licebat iis, qui
non in humeris expreſſa generis indicia fer-
rent. Quinetiam in Bœotia, ferunt, lance-
am eorum, quos Spartos vocabant, generi D
a parente altriceque gleba tanquam ſignum
quoddam humeris inſcriptum fuiſſe: idque
ipſum in illa gente diu perpetua ſucceſſio-
ne reſediſſe. In animis vero nihil ejusmo-
di impreſſum atque inſcriptum eſſe opor-
tere putabimus, quod parentes nobis ipſos
perſpicue demonſtret, ac fœtum legitimum
eſſe convincat? Nam apud Germanos flu-
vium eſſe memorant, incorruptum prolis
ac generis arbitrum: cui neque matres ge-
mebundæ perſuadent, ut flagitium occultet;

ποτέ. Οὕτω θεῖόν ἐϛι κλῆμα, ϗ πάλαι-
λον· καὶ ὁ ψευδὴϛ ὁ λόγ@ ὃ Ἀθηναίε
ξένε· ὅϛις ποτὲ" ἦν ἄρα ὁ θε῀ι@ ἐκεῖ- χ. ἆρα
νο@ ἀνήρ· πᾶϛ γὰρ ὅ,τε ὑπὸ γῆϛ, ϗ ἐπὶ ἦν ἐκεῖ-
γῆϛ χρυσὸϛ ἀρετῆϛ οὐκ ἀνάξι@. θαρ- νο@· ὁ
ῥοῦντες οὖν ἤδη πλέϛιον καλῶμεν τ θε῀ι@·
ταύτην ἔχοντα. εἰμαι γὰρ ἐγὼ καὶ εὐγενῆ,
καὶ βασιλέα μόνον τῶν ἀπάντων, εἴ τῳ
ξυνδοκεῖ. Κρείττων μὲν εὐγένεια φαυ-
λότητ@ γένουϛ. κρείττων γὰρ ἀρετὴ δια-
θέϛεωϛ ἀπάϛῃ ἀπαιδαίαϛ. καὶ μή τιϛ
οἰέϛθω τ λόγον δύϛερον, καὶ βίαιον, εἰϛ
τὴν συνήθειαν ἀφορῶν τῶν ὀνομάτων.
Φαϛὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰϛ ἐκ πάλαι πλου-
ϛίων εὐγενεῖϛ. καί τοι πῶϛ οὐκ ἄτοπον
μάγειρον μέν, ἢ σκυτέα· καὶ ναὶ μὰ Δία
κεραμέα τινὰ, χρήματα ἐκ τ τέχνηϛ, ἢ
καὶ ἄλλοθέν πωθεν ἀθρόϛαντα, μὴ δο-
κεῖν εὐγενῆ, μηδὲ ὑπὸ τ πολλῶν ἐπονο-
μάζεϛθαι τοῦτο τὸ ὄνομα· εἰ δ᾽ ὁ τούτου
παῖϛ διαδεξάμεν@ τ κλῆρον εἰϛ τὰϛ
ἐκγόνουϛ διαπορθμεύϛειε, τούτουϛ δ᾽ ἤδη
μέγα φρονεῖν, καὶ τοῖϛ Πελοπίδαιϛ, ἢ
τοῖϛ Ἡρακλείδαιϛ ὑπὲρ τ εὐγενείαϛ ἀ-
μιλλᾶϛθαι; Ἀλλ᾽ ἀδὲ ὅϛ τιϛ προγόνων
ἀγαθῶν ἔφυ, αὐτὸϛ δ᾽ ἐπὶ τὴν ἐναντίαν
δ᾽ βίου ῥοπὴν κατηνέχθη, δικαίωϛ ἂν με-
ταποιοῖτο τ πρὸϛ ἐκείνουϛ ξυγγενείαϛ.
μηδὲ εἰϛ τοὺϛ Πελοπίδαϛ ἐξῆν ἐγγράφε-
ϛθαι τοὺϛ μὴ φέρουϛαϛ ἐπὶ τ ὤμων δ᾽ γέ-
νουϛ τὰ γνωρίϛματα. λόγχῃ δ᾽ λέγεται
περὶ τὴν Βοιωτίαν τοῖϛ" Σπαρτίοιϛ ἐνίο- γρ.
πωθῆναι παρὰ τ τεκούϛηϛ, ϗ θρεψαμέ- Σπαρτι-
νηϛ αὐτοὺϛ βώλου· ϗ τὸ ἐντεῦθεν ἐπὶ πο- ώταις
λὺ διαϛωθῆναι τοῦτο τῷ γένει σύμβολον.
ἐπὶ δ᾽ τ ψυχῶν ἀδὲν οἰόμεθα δεῖν ἐγκε-
χαράχθαι τοιοῦτον, ὃ τοὺϛ παῖδαϛ ἡμῶν
ἀκριβῶϛ καλεῖ, καὶ ἀπελέγξει" γνή- γρ. τ τό-
ϛιον τ τόκου; Ὑπάρχειν δέ φαϛι καὶ κου γνή-
Κελτοῖϛ πολαμὸν ἀδέκαϛον κειτὴν τ ϛιον
ἐκγόνων, ϗ πείθουϛιν αὐτὸν, ὅτε, αἱ μη-
τέρεϛ ὀδυρόμεναι συγκαλύπτειν αὐτὰ,
ϗ ἀποκρύπτειν τὴν ἁμαρτάδα· ὅτε οἱ

πατέρες ὑπὲρ τ̃ γαμετ̃ῶν, καὶ τ̃ ἐκγόνων ἐπὶ τ̃ῇ κρίσῃ δειμαίνοντες. ἀτρεκὴς δέ ἐστι, καὶ ἀψευδὴς κριτής. Ἡμᾶς ὃ δὲ δικάζῃ μὲν πλ̃τ@· δὲ δικάζῃ ἰσχὺς, καὶ ὥρα σώμα@·, καὶ δυναστεία προγόνων ἔξωθεν ἐπισκιάζουσα· καὶ οὐκ ἐᾷ τρέπῃ διορᾶν, οὐδὲ ἀποβλέπειν ἐς τὴν ψυχήν· ἧπερ δὴ τ̃ ἄλλων ζώων διαφέροντες, εἰκότως ἂν κατ' αὐτὸ τὴν ὑπὲρ τ̃ εὐγενείας ποιοίμεθα κρίσιν. καί μοι δοκ̃σιν εὐσοχίᾳ φύσεως οἱ πάλαι θαυμασ̃ῶς χρώμενοι, καὶ οὐκ ἐπίκλητον, ὥσπερ ἡμεῖς, ἔχοντες τὸ φρονεῖν, ὅτε πλασ̃ῶς, ἀλλ' αὐτοφυ̃ῶς φιλοσοφ̃ντες, τοῦτο καταλαβεῖν, καὶ τ̃ Ἡρακλέα τ̃ Διὸς ἀνεψιὸν ἔκγονον, καὶ τὸν τ̃ Λήδας υἱέα, Μίνω τε, οἶμαι, τὸν νομοθέτην, καὶ Ῥαδάμανθυν τὸν Κνώσιον τ̃ς αὐτ̃ς ἀξιῶσαι θείης. καὶ ἄλλους θεῶν τ̃ ἄλλων ἐκγόνους ἀνεκήρυττον πολλοὶ, διαφέροντας τ̃ φύσει παλαίων. ἔβλεπον γὰρ ἐς τὴν ψυχὴν αὐτὴν, καὶ τὰς πράξεις ἀλλ' οὐκ εἰς πλ̃τον βαθὺν, καὶ χρόνῳ πολιόν· οὐδὲ δυναστείαν ἐκ πάππων τινῶν, καὶ ἐπιπάππων ἐς αὐτοὺς ἥκουσαν. καίτοι γε ὑπ̃ρχέ τισιν οὐ παντάπασιν ἀδόξως γενέσθαι παλαίων. ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἐτίμων τε, καὶ ἐθεράπευον ἀρετ̃ς αὐτ̃ν ἐνομίζοντο τ̃ θεῶν παῖδες. δ̃λον ὃ ἐνθένδε. Ἄλλων γὰρ οὐδὲ εἰδότες τοὺς φύσει γονέας, εἰς τὸ δαιμόνιον ἀνῆπτον τὴν φήμην, τ̃ῇ περὶ αὐτοὺς ἀρετ̃ῇ χαριζόμενοι. καὶ οὐ πειστέον τοῖς λέγουσι, ὡς ἄρα ἐκεῖνοι ὑπὸ ἀμαθίας ἐξαπατώμενοι, ταῦτα τ̃ θεῶν κατεψεύδοντο. Εἰ γὰρ δὴ ἐπὶ τ̃ ἄλλων εἰκὸς ἦν ἐξαπατ̃θ̃ναι θεῶν ἢ δαιμόνων, σχήματα περιτιθέντας ἀνθρώπινα, καὶ μορφὰς τοιαύτας· ἀφανῆ μὲν αἰσθήσει, καὶ ἀνέφικτον κεκτημένων αὐτ̃ν φύσιν· νῷ δὲ ἀκριβεῖ διὰ ξυγγένειαν μόλις προσπίπτουσαν· ἔτιγε καὶ ἐπὶ τ̃ ἐμφανῶν θεῶν τοῦτο παθεῖν ἔυλογον ἐκείνους· ἡλίῳ μὲν ἐπιφημίζοντας Αἰήτην υἱέα, ἑωσφόρῳ δὲ ἕτερον, καὶ ἄλλους ἄλ-

A neque patres, dum pro conjugibus ac liberis judicii exitum perhorrescunt; sed ille verus ac sincerus est. Nos autem & opes corrumpunt, & robur, ac corporis species, & majorum potestas, quæ extrinsecus obumbrat, nec pervidere aut animum intueri sinit. Quo cum præstemus cæteris animantibus, merito secundum illum de nobilitate judicabimus. Quod mihi naturæ atque ingenii solertia quadam usi veteres illi, non arcessitam ac studio quæsitam prudentiam adepti, neque composite B ac simulate, sed naturæ sponte philosophantes, intellexisse videntur; cum Herculem Iovis filium esse prodiderunt, nec non Ledæ liberos, atque etiam Minoem illum legislatorem, & Rhadamanthum Gnossium, eadem fama & gloria celebrarunt, atque alios item ex aliis procreatos dixerunt, qui naturalibus patribus antecellerent. Etenim animum ipsum, & facta contuebantur; non opes immensas, ac vetustate canescentes; neque potentiam ad ipsos ab avis proavisque transmissam. Quanquam erant illo- C rum nonnulli non obscuris parentibus editi; verum propter singularem virtutis præstantiam, honore illos cultuque prosequebantur, ac Deorum esse filios existimabant. Quod quidem ex eo manifestum est. Nam aliorum veros parentes cum ignorarent, eorum virtuti gratificantes, ad Deum originem referebant. Nec fides iis habenda, qui dicunt illos per insciti am deceptos, hæc de Diis mendacia finxisse. Nam si aliis in Diis, vel Dæmonibus, falli consentaneum D erat, hominum formis & ejusmodi imaginibus iis affingendis, quorum natura sensu percipi & attingi non potest; sed præter cognationem ac propinquitatem ægre in perspicacem mentis aciem incurrit; non tamen idem in manifestis Numinibus fieri ab illis oportuit: cum & Æetam Solis filium dixerint; & Luciferi nescio quem alium,

& alios

& alios allis ortos esse voluerint. Sed, quemadmodum dixi, hos ita de iis persuasos esse, itaque in illorum nobilitatem inquirere oportet, ut quicunque præclaros parentes fortitus fuerit, & horum ipse similis fuerit, hunc audacter nobilem esse pronuncienus. Quisquis vero parentes habuit virtute minime præditos, cujus ipse sibi possessionem vindicaverit; ejus parentem & autorem generis esse Iovem existimandum est; nec ei minus, quam iis deferendum, qui cum parentibus bonis nati essent, illorum virtutem imitati sunt. Sed qui malus ac depravatus a bonis ortum accepit, hic inter illegitimos ac spurios habendus est. Nec qui ex pravis orti illorum similes sunt, eos unquam nobiles appellare debemus: tametsi decem millia talenti in bonis habeant: aut majorum suorum quamplurimos principes percenseant, aut certe tyrannos viginti: aut Olympiacas victorias, vel Pythicas, sive etiam bellicas (quæ multo illis splendidiores sunt) a majoribus suis reportatas numero plures ostendere possint, quam primus ille Cæsar retulerit: vel etiam Assyrias illas fossas, & muros Babylonios, nec non Ægyptiacas pyramidas, & si quæ alia opum ac pecuniarum & luxus indicia fuerint, & animi ambitione æstuantis, ac quærentis quosnam in sumtus opes expendat, quarum copiam in eos usus conjiciat. Non enim ignoratis, neque divitias antiquas, aut nuperrime affluentes, Imperatorem facere posse; non purpureas vestes, non tiaram, non sceptrum aut diadema, nec antiqvum throni decus: sed neque legionarios milites, aut equites innumeros; nec si universi simul homines in unum convenientes regem illum esse suum pronuncient: quoniam neque virtutem largiri illi possunt, sed potentiam duntaxat, eamque non multum ipsi qui acceperit, sed illis potius qui eam contulerint, felicitatis afferentes. Hanc enim qui ejusmodi est cum admiserit, jactatam ac fluctuantem utplurimum admittet, nihil a Phaethontis ipse fabula casuque admodum abhorrens. Neque vero aliis ad orationis fidem

A λων. ὅπερ ᾗ ἔφην, χρὴ περὶ αὐτῶν πειθομένους ἡμᾶς ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ὑπὲρ εὐγενείας ἐξέτασιν· καὶ ὅτῳ μὲν ἂν ὦσιν ἀγαθοὶ πατέρες, καὶ αὐτὸς ἐκείνοις ἐμφερὴς, τοῦτον ὀνομάζειν θαῤῥοῦντος εὐγενῆ. ὅτῳ δὲ τὰ μὲν τῶν πατέρων ὑπῆρξεν ἀρετῆς ἐνδεᾶ, αὐτὸς δὲ μετεποιήθη τὰ κήμαλ᾽ · τοῦτο ᾗ νομισέον παλέρα τ᾽ Δία, Φυλεργόν· καὶ ὀδὲ μεῖον αὐτῷ δοτέον ἐκείνων, οἳ γεγονότες πατέρων ἀγαθῶν, τὰς σφῶν τοκέας ἐζήλωσαν· ὅσις δὲ ἐξ ἀγαθῶν γέγονε μοχθηρὸς, τοῦτον τοῖς νόθοις ἐγγράφειν ἄξιον. τὰς ᾗ ἐκ μοχθηρῶν φύντας, καὶ προσομοίους τοῖς τοκεῦσιν, ἅπαξε εὐγενεῖς φατέον· ὀδὲ εἰ πλουτοῖεν ταλάντοις μυρίοις· ὀδὲ εἰ ἀπαριθμοῖντο προγόνους δωμασάς, ἢ ναὶ μὰ Δία τύραννος εἴκοσιν· ὀδὲ εἰ νίκας Ὀλυμπικὰς, ἢ Πυθικὰς· ἢ τ᾽ πολεμικῶν ἀγώνων αἳ δὴ τῷ παντὶ ἐκείνων εἰσὶ λαμπρότεραι· ἀνελομένους τ᾽ ἔχοιεν δεικνύναι πλείας, ἢ Καῖσαρ ὁ πρῶτος· ὀρύγματα τὰ Ἀσσύρια, κὴ τὰ Βαβυλώνια τείχη, πυραμίδας τε ἐπ᾽ αὐτοῖς τὰς Αἰγυπτίων· κὴ ὅσα ἄλλα πλούτου, κὴ χρημάτων, κὴ τρυφῆς γέγονε σημεῖα, κὴ διανοίας ὑπὸ φιλοτιμίας ἀναφλεγμαινομένης ἐς ὅ,τι τῷ πλούτῳ χρήσεται, εἶτα ἐς τοῦτο ᾗ τ᾽ χρημάτων εὐποριας καταβαλλομένης. Εὖ γὲ δὴ ἴσε, ὡς ὅτε πλοῦτος ἀρχαῖος, ἢ νεωστί ποθεν ἐπιῤῥέων, βασιλέα ποιεῖ· ὅτε ἁλουργὲς ἱμάτιον, ὅτε τιάρα, καὶ σκῆπτρον, κὴ διάδημα, κὴ θρόνος ἀρχαῖος· ἀλλ᾽ ὀδὲ ὁπλῖται πολλοὶ, καὶ ἱππεῖς μυρίοι· ὀδὲ εἰ πάντες ἄνθρωποι βασιλέα σφῶν τοῦτον ὁμολογοῖεν σωτῆρα ἐλθόντες· ὅτι μηδὲ ἀρετὴν ὅτοι χαρίζονται· ἀλλὰ δωρεὰν μὲν οὐ μάλα εὐτυχῆ τῷ λαβόντι· πολὺ δὲ πλέον τοῖς παρασχομένοις. Δεξάμενος γὲ ὁ τοιοῦτος δέχεται μετέωρον ἐπίπαν· ὀδὲν διαφέρων ᾗ περὶ τὸν Φαέθοντα μῦθον, καὶ πάθος. καὶ ὀδὲν

χ. τῶν αὐτῶν τοκ.

χ. ἀπαριθμοῖτο.

χ. ἐν δεικνύναι ἔχοι

χ. ἀναφλεγομένης

ἑτέρων δεῖ παραδειγμάτων πρὸς πίστιν τῷ λόγῳ· ⸀βίος παντὸς ἀναπεπλησμένος τοιούτων παθημάτων, καὶ ἐπ' αὐτοῖς λόγων. Ὑμῖν δὲ εἰ θαυμαστὸν δοκεῖ, τὸ μὴ δικαίως μεταποιεῖσθαι τὴν καλὴν ταύτης καὶ θεοφιλοῦς ἐπωνυμίας, τοὺς πολλῆς μὲν γῆς, καὶ ἐθνῶν ἀπείρων ἄρχοντας· γνώμῃ ⸀ὃν αὐτεξουσίῳ, δίκαια νέμοντας, καὶ φρονήσεως, καὶ τῶν ταύτῃ συνεπομένων ἀρετῶν τὰ προσήκοντα κεκτημένους· ἴστε δὲ ἐλευθέρους ὄντας· ⸀ἃ μόνον εἰ τὰ παρόντα ἀδεκάστως σφίσιν ἐμποδὼν ⸀οὔτως ἔχοιεν, καὶ ἐμφορεῖτο τῆς ἐξουσίας· ἀλλὰ καὶ εἰ τοῖς ἐπιοῦσιν κρατοῖεν, καὶ ἐπιόντες ἀνυπόστατοί τινες σφόδρα, καὶ ἄμαχοι φαίνοιντο. Εἰ ⸀δ' ἀπιστεῖ τις ὑμῶν τῷ λόγῳ τῷδε, μάλα ἐμφανῶν μαρτύρων σχήσομεν, Ἑλλήνων ὁμοῦ καὶ βαρβάρων· οἳ μάχας πολλὰς, καὶ ἰσχυρὰς λίαν μαχεσάμενοι, καὶ νενικηκότες, ἔθνη μὲν ἐκτήσαντο, καὶ αὐτοὺς φόρους ἀπαιτεῖν κατηνάγκαζον· ἐδόκουν ⸀δ' αἴσχιον ἐκείνων ἡδονῇ, καὶ τρυφῇ, καὶ ἀκολασίᾳ, καὶ ὕβρει, καὶ ἀδικίᾳ. Τούτους ⸀δὲ ἰσχυροὺς ἂν φαίη νοῦν ἔχων ἀνήρ· εἰ καὶ ἐπιφαίνοιτο, καὶ ἐπιλάμποι τὸ μέγεθος τοῖς ἔργοις. μόνος γάρ ἐστι τοιοῦτος, ὁ μὴ ἀρετῆς ἀνδρεῖος καὶ μεγαλόφρων. ὅσις ⸀δ' ἥττων ἡδονῆς, ἀκράτωρ δὲ ὀργῆς, καὶ ἐπιθυμιῶν παντοίων, καὶ ὑπὸ σμικρῶν ἀπαγορεύειν ἀναγκαζόμενος· ὥστε ⸀δ' οὐδὲ ἰσχυροὺς, οὐδὲ ἀνδρεῖος ἀνθρωπίνην ἰσχύν. ἐπιτρεπτέον ⸀δ' ἴσως αὐτῷ καὶ τοὺς ταύρους, ἢ τοὺς λέοντας, ἢ τοὺς παρδάλεις, τῇ ῥώμῃ γαννύσθαι· εἰ μὴ καὶ ταῦτα ἀποβαλὼν, καθάπερ οἱ κηφῆνες, ἀλλοτρίοις ἐφέσηκε πόνοις, αὐλὸς ὢν· μαλθακὸς αἰχμητὴς, καὶ δειλὸς, καὶ ἀκόλαστος. Τοιοῦτος ⸀δ' ὢν, οὐ μόνον ἀληθοῦς ἐνδεὴς πλούτου καθέσηκεν· ἀλλὰ καὶ ⸀δ' πολυκτήτου, καὶ σεμνοῦ, καὶ ἀγαπητοῦ· ἐξ οὗ παντοδαπαὶ κρεμάμεναι ψυχαὶ πράγματα ἔχουσιν μυρία, καὶ πόνους· ⸀δ' καθ' ἡμέραν κέρδους

A exemplis opus est: cum universa hominum vita istiusmodi sit calamitatibus & narrationibus referta. Quod si mirum illud vobis videtur, egregiam hanc & divinam appellationem non eos sibi vindicare merito, qui amplissimæ regioni & infinitis nationibus præsunt, atque ad arbitrium suum, sine mente, ac prudentia, & hujus comitibus virtutibus, pro eo ac venit in animum, judicant; scitote ne liberos quidem illos esse: non solum si præsenti rerum statu sine ullo impedimento potiantur, ac potestate

B sua fatientur; sed etsi vel incurrentes in se hostes superent, vel in aggrediendo sustineri ipsi, propulsarique nequeant. Quod si quis vestrum nostræ huic orationi fidem non adhibeat, manifestissimis testibus tam Græcis quam Barbaris nequaquam carebimus: qui cum prælia & multa & fortissima gessissent, ac victoriam consecuti essent; tametsi nationes quamplurimas obtinerent, easque sub tributi formam redigerent; multo tamen illis turpius voluptati, ac deliciis,

χρ. αὐλοῖς f. ἀπατῶσιν

& libidini, ac lasciviæ, atque injustitiæ ser-

C viebant. Ejusmodi vero homines ne fortes quidem prudens ullus appellaverit, quamlibet in eorum factis magnitudo quædam inesse videatur. Talis enim ille solus est, qui cum virtute fortis est & magnificus; at qui voluptate vincitur, quique iracundiam & omnium cupiditatum genera cohibere non potest, adeo ut etiam a minimis oppugnatus prosternatur ac deficiat; hic neque robustus, neque fortis, humano quidem robore, dicendus est. Quanquam

χρ. ἥττων μὲν ἡδονῶν,

D ei fortassis permittendum est, ut, quemadmodum tauri, aut leones, aut pardi, de robore glorietur: nisi adhuc etiam iis amissis, fucorum instar, alienis laboribus immineat, cum ipse mollis pugnator, ac timidus sit, & libidinibus addictus. Quisquis porro est ejusmodi, non solum veris opibus indiget; sed vel laboriosis, & honoratis, ac jucundis istis: ex quibus infinitorum hominum animi suspensi variis laboribus ac molestiis conflictantur: dum quotidiani lucri

χρ. μαλακὸς

χρ. πολυτιμήτου

gratia

gratia navigationes ſuſcipiunt, & inſtituram exercent, & latrocinantur, & dominatus ac tyrannides invadunt. Etenim vivunt ad rem attenti ſemper & quæſtum, & nihilominus indigent ſemper; non illis dico neceſſariis, cibo, potuque, ac veſtibus: opes enim iſtæ optime ſunt a natura definitæ, neque iis aves quisquam, aut piſces fraudare, vel belluas poteſt: ſed neque frugi homines ac temperantes. Sed quicunque pecuniarum cupiditate, atque infelici amore jactantur; hos toto vitæ tempore eſurire neceſſe eſt, multoque iis miſeriores eſſe, qui quotidianis alimentis careant. Etenim iſti, cum ventrem impleverint, pacem ac quietem obtinent, & ab eo dolore liberantur; illis contra neque dies ulla jucunda eſt, quæ ſine lucro præterit; neque nox, quæ membra laxare & curas diſſolvere ſomno ſolet, continui doloris quietem iis ac ceſſationem indulget, ſed eorum potius animos in pecuniis numerandis torquet ac cruciat. Enimvero homines iſtos ab illa cupiditate, &, quæ inde contrahitur, infamia, convitiisque liberare non poſſunt Tantali opes, aut Midæ, neque maxima aſpertimaque Dæmonum tyrannis. Num enim de Dario Perſarum rege non audiſtis, homine illo quidem non mercenario, ſed qui pecuniarum ingenti quodam deſiderio flagraret, & mortuorum loculos per ſummam cupiditatem perfoderet, & maxima tributa populis imponeret? Unde præclarum illud nomen ſibi peperit, quod ad omnium hominum notitiam pervenit. Hunc enim Perſarum principes eodem nomine, quo Sarambum Athenienſes, vocabant.

At enim oratio noſtra quaſi declivem aliquam viam nacta, nimium in criminando commorari videtur, ac præter quam neceſſe ſit hominum mores arguere. Quocirca non ultra progredi eam permittere debemus: ſed ab ea, quoad aſſequi licet, viri boni, & regalis, ac magnifici exigenda

A ἕνεκα πλεῖν τε ὑπομένουσαι, καὶ καπηλεύειν, καὶ λῃστεύειν, καὶ ἁρπάζειν τὰς τυραννίδας. Ζῶσι μὲν γὰρ ἀεὶ κλώμενοι, ἀεὶ δὲ ἐνδεεῖς, ἅτι τῶν ἀναγκαίων, φημὶ, σιτίων, καὶ πολῶν, καὶ ἐσθημάτων. ὥρισαι γὰρ ὁ τοιοῦτος πλοῦτος εὐμάλα παρὰ τῆς φύσεως· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸς ἑρεσθαι ἅτε τοὺς ὄρνιθας, ἅτε τοὺς ἰχθύας, οὐδὲ τὰ θηρία· ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπων τοὺς σώφρονας. Ὅσους δ' ἐνοχλεῖ χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ ἔρως δυσυχὴς, τούτους B δ' ἀνάγκη πεινῆν διὰ βίου, καὶ ἀθλιώτερον ἀπαλλάττειν μακρῷ τῶν τ' ἐφημέρου τροφῆς δεομένων. Τούτοις μὲν γὰρ ἀποπλήσασι τὴν γαστέρα πολλὴ γέγονεν εἰρήνη, καὶ ἀνακωχὴ τ' ἀλγηδόνος. ἐκείνοις δὲ ἅτε ἡμέρα πέφηνεν ἀνερδὴς ἡδεῖα· ἅτε εὐφρόνη τ' λυσιμελὴς, καὶ λυσιμέριμνον ὕπνον ἐπάγουσα, παῦλαν ἐνεποίησε τ' ἐμμανοῦς λύπης· προβεῖ δ' αὐλῶν καὶ τρέφει τὴν ψυχὴν, ἐκλογιζομένων, καὶ ἀπαριθμουμένων τὰ χρήματα. καὶ οὐκ ἐξαιρεῖται τοὺς ἄνδρας τ' ἐπιθυμίας, καὶ τ' ἐπ' αὐτῇ λοιδορίας οὐδὲ ὁ Ταντάλου, καὶ Μίδου πλοῦτος περιγενόμενος· ἅτε ἡ μεγίστη καὶ χαλεπωτάτη δαιμόνων τυραννὶς προσγενομένη. Ἡ γὰρ οὐκ ἀνηκόατε Δαρεῖον τὸν Περσῶν μοναρχήν, μισθωτὸν δ' παντάπασιν ἄνθρωπον, δυσερώτα δ' αἰσχρῶς εἰς χρήματα, καὶ νεκρῶν θήκας ὑπὸ τ' ἐπιθυμίας διορύττειν ἀναπειθόμενον, καὶ πολυτελεῖς ἐπιτάττειν φόρους; ὅθεν αὐτῷ τὸ κλεινὸν ὄνομα γέγονε, πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἐμφανές. ἐκάλουν γὰρ αὐτὸν Περσῶν οἱ γνώριμοι, ὅτι περ Ἀθηναῖοι τ' Σάραμβον.

Ἀλλ' ἔοικε γὰρ ὁ λόγος, ὥσπερ ὁδῖτης κατάντης ἐπιλαβόμενος, ἀφειδῶς ἐμφορεῖσθαι τ' καταῤῥήσεως, καὶ πέρα δ' δέοντος κολάζειν τ' ἀνδρῶν τοὺς τρόπους· ὥστε οὐκ ἐπιτρεπτέον αὐτῷ περαιτέρω φοιτᾶν. ἀπαιτητέον δὲ εἰς δύναμιν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, καὶ βασιλικὸν,

γρ. ἀναρπάζειν

γρ. ζωσι

γαρ

γρ. κείνοις

γρ. λυσιτελῆ

γρ. ἠκηκ.

γρ. μισθωτὴν

γρ. ἐξ ἀπάντ. μοχθηρὸν ἀνθρωπον

γρ. ἐκ. Φανές.

γρ. ἀφ. δῶς

κὸν, καὶ μεγαλόφρονα. Ἔστι δὲ πρῶτον μὲν εὐσεβὴς, καὶ ἐκ ὀλίγωρ῀ θεραπείας θεῶν. εἶτα τὰς τοκέας ζῶντάς τε, οἶμαι, καὶ τελευτήσαντας ὅσι῀ καὶ ἐπιμελὴς· ἀδελφοῖς τε ἥνυκε· καὶ ὁμογνίους θεοὺς αἰδούμεν῀· ἱκέταις καὶ ξένοις πρᾷ῀ καὶ μειλίχιος. τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τ῀ πολιτῶν ἀρέσκειν ἐθέλων· τῶν πολλῶν δ᾽ ἐπιμελούμεν῀ ἐν δίκῃ, καὶ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ. ἀγαπᾷ δ᾽ πλοῦτον ὅτι τ῀ χρυσῷ, καὶ ἀργύρῳ βριθόμενον· Φίλων δὲ ἀληθοῦς εὐνοίας, καὶ ἀκολακεύτου θεραπείας μεστόν. ἀνδρεῖ῀ μὲν Φύσῃ καὶ μεγαλοπρεπὴς· πολέμῳ δ᾽ ἥκιστα χαίρων, καὶ σάσιν ἐμφύλιον ἀπεχθαίρων. τές γε μὴν ἔκ τιν῀ τύχης ἐπιφυομένους, ἢ διὰ τὴν σφῶν αὐτῶν μοχθηρίαν, ἀνδρείως ὑφισάμενος, καὶ ἀμυνόμεν῀ ἐγκρατῶς· τέλ῀ τε ἐπάγων τοῖς ἔργοις, καὶ ὃ πρότερον ἀφισάμεν῀, πρὶν πᾶσαν ἐξέλῃ τ῀ πολεμίων τὴν δύναμιν, καὶ ὑποχείριον αὐτῷ ποιήσηται. κρατήσας δὲ μὴ τ῀ ὅπλων ἔπαυσε τὸ ξίφ῀ φόνων· μίασμα κρίνων τ῀ ἐκ ἀμυνόμενον ἔτι κλείειν, καὶ ἀναιρεῖν. φιλόπον῀ δ᾽ ὢν φύσῃ καὶ μεγαλόψυχ῀, κοινωνεῖ μὲν ἅπασι τῶν πόνων, καὶ ἔχειν ἐν αὐλοῖς τὸ πλέον ἀξιοῖ· μεταδίδωσι δὲ ἐκείνοις τ῀ κινδύνων τὰ ἆθλα, χαίρων, καὶ γεγηθώς, ὅτι πλέον ἔχειν τ῀ ἄλλων χρυσίον καὶ ἀργύριον, καὶ ἐπαύλεις κόσμῳ πολυτελεῖ κατεσκευασμένας· ἀλλὰ τὸ πολλοὺς μὲν εὖ ποιεῖν δύναται· χαρίζεσθαι δ᾽ ἅπασιν, ὅτε ἂν τύχωσιν ἐνδεεῖς ὄντες. τούτων αὐλὸν ὁ γε ἀληθινὸς ἀξιοῖ βασιλεύς. φιλόπολις δὲ ὢν, καὶ φιλοσοφιλώτης, τ῀ μὲν, καθάπερ νομεὺς ποιμνίων, ἐπιμελεῖται, προνοῶν ὅπως ἂν αὐτῷ θάλλῃ, καὶ εὐθηνῆται τὰ θρέμματα, δαψιλὴς, καὶ ἀταράχως τ῀ νομῆς ἐμπιπλάμενα. τοὺς δὲ ἐφορᾷ καὶ συνέχει, πρὸς ἀνδρείαν, καὶ ῥώμην, καὶ πραότητα γυμνάζων, καθάπερ σκύλακας

κε. διπλάσιας

κε. ἂν ἐξέλῃ

κε. ποιήσεται

συνέχῃ

A descriptio est. Est autem is primum omnium pius, neque Deorum cultus atque obsequii contemtor: deinde is, qui parentum suorum, tam vivorum quam mortuorum, observatorem se ac studiosum præbeat: quique in fratres benevolus sit, & consanguinitatis præsides Deos revereatur: atque in supplices & peregrinos humanus sit ac benignus: qui quidem ita bonis civibus placere studeat, ut vulgi curam cum justitia, atque eorum utilitate suscipiat. Idem porro divitias amat, non quæ auro argento- B que graves sunt; sed sincera amicorum benevolentia, atque adulationis omnis expertе officio refertas. Qui natura fortis ac magnanimus, bello minime delectetur, & civiles dissensiones oderit; sed si quæ vel casu aliquo contigerint, vel propter hominum improbitatem emerserint, viriliter sustineat, ac forti animo propulset: qui ad exitum cœpta sua perducat, neque prius abscedat, quam hostium vires omnes everterit, atque in suam potestatem redegerit: posteaquam vero victoriam sibi armis pepererit, gladi- C um suum a cæde cohibeat; quod scelus esse credat eum e medio tollere atque interficere, qui non amplius resistat. Idem porro laboris patiens & magnanimus, omnibus quidem socium se laboris adjungit, ac sibi eorum maximam partem imponit, & cum iis periculorum præmia communicat, gaudens & exultans; non quod plus cæteris auri argentique possideat, quod villas habeat magnifice ornatas & instructas, sed quod plerosque complecti beneficen- D tia possit, & ea, quæ cuique opus sunt, omnibus indulgeat. Hæc verus in se princeps exprimere atque usurpare studet. Cæterum cum & urbis, ac civium, & militum amans sit; illorum, veluti gregis sui pastor, curam suscipit; diligenter hoc providens, ut pecora ipsa copiosa tutaque pastione satura glisсant ac vegeta sint. Hos vero inspicit, & ad fortitudinem ac robur & clementiam exercens, fovet ac continet; quos tan-

tanquam bonos aliquos catulos, & gregis custodes egregios, nec non rerum gerendarum socios, ac populi adjutores esse putat; non raptores, aut ad exitium gregis ac pemiciem factos: ut lupi, canumque pessimi, naturæ suæ & educationis obliti, pro defensoribus ac propugnatoribus, exitiosos se illis ac pestiferos præbent. Neque vero somniculosos illos esse, aut oscitantes, atque inertes patitur: ne præsidiarii ipsi custodibus aliis indigeant: sed neque erga duces suos contumaces. Hoc enim intelligit, illud unum præ cæteris, ac nonnunquam etiam solum, longe salubberrimum institutum ad bellum administrandum sufficere. Quin etiam milites suos ad tolerandos labores firmabit, & duratos, ac minime molles efficiet: quod præclare noverit nullo usui esse custodem illum, qui laborem detrectet, nec ei sustinendo par esse possit. Hæc autem non hortandis tantum militibus, aut collaudandis bonis, aut præmiis pœnisve severe ac constanter irrogandis, suadet ac cogit; sed multo magis dum seipsum ejusmodi præbet, ut & voluptate omni abstineat, & pecunias neque parum neque admodum expetat, aut sibi subditis auferat, somno vero haud multum indulgeat, ac desidiam aversetur. Etenim revera nullam ad rem utilis esse potest homo dormiens, aut vigilans dormienti similis. Habebit ille vero suos vel sibi, vel magistratibus suis obsequentes, si quam optimis legibus uti ipsum, ac rectis se decretis accommodare perceperint; & principatum ei omnino animi parti tribuere, quæ ad regendum atque imperandum apta est; non ei, quæ iracundia ac libidine fervet. Jam vero ad eorum laborum patientiam ac tolerantiam, qui in expeditione atque armis perferendi sunt; aut earum omnium exercitationum, quibus ad externa bella comparantur; quis efficacius incitare potest eo duce, qui seipsum in iis subeundis constantem, atque adamantis similem exhibet? Est illud sane laboranti militi jucun-

A εὐφυεῖς, καὶ γενναίους τὴν πολίμνης φύλακας, ἔργων τε αὐτῷ κοινωνοὺς, καὶ ἐπικούρους τῇ πλήθει νομίζων· ἀλλ' οὐχὶ ἁρπακτῆράς τινας, οὐδὲ λυμεῶνας τῇ ποιμνίῳ· καθάπερ οἱ λύκοι, καὶ κυνῶν οἱ φαυλότατοι, τὴν αὐτῶν φύσεως, καὶ τροφῆς ἐπιλαθόμενοι, ἀντὶ σωτήρων, καὶ προαγωνιστῶν, ἀνεφάνησαν αὐτοῖς δηλήμονες. ὥστε μὴν ὑπνηλοὺς ἀνέξεσθαι εἶναι, καὶ ἀργοὺς, καὶ ἀπολέμους· ὅπως ἂν μὴ φυλάκων ἑτέρων οἱ φρουροὶ δέωνται. ἀλλ'
B οὐδὲ ἀπειθεῖς ἄρχουσιν· εἰδὼς ὅτι τοῦτο μάλιστα πάντων, ἐστὶ τῇ ὅπερ καὶ μόνον, ἀπόχρη σωτήριον ἐπιτήδευμα πρὸς πόλεμον. Πόνων τε ἁπάντων ἐνδεεῖς, καὶ ἀτερπνίους, ὅτι ῥᾳθύμους ἐργάσεται. ἐπισάμενος ὅτι μὴ μέγα ὄφελος φύλακος τὸν πόνον φεύγοντος, καὶ δυναμένου καρτερεῖν, οὐδὲ ἀντέχειν πρὸς κάμαλον. Ταῦτα δὲ παραινῶν μόνον, οὐδὲ ἐπαινῶν τοὺς ἀγαθοὺς προθύμους, καὶ
C χαριζόμενος, ἢ κολάζων ἐγκρατῶς, καὶ ἀπαραιτήτως, ξυμπείθει, καὶ βιάζεται. ἀλλὰ πολὺ πρότερον" αὐτὸ τοιοῦτον ἐπιδεικνύων· ἀπεχόμενος μὲν ἡδονῆς ἁπάσης· χρημάτων δὲ οὐδὲν ὅτε σμικρὸν, ὅτε μεῖζον ἐπιθυμῶν, καὶ ἀφαιρούμενος τὸ ὑπηκόων· ὕπνου τε εἴκων ὀλίγα, καὶ τὴν ἀργίαν ἀποτρεφόμενος. ἀληθῶς γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς εἰς οὐδὲν ἄξιος καθεύδων" ἀνὴρ, ἢ καὶ ἐγρηγορὼς τοῖς καθεύδουσιν" ἐμφερής. Πειθομένους δὲ αὐτῷ ἐξῆς καλῶς αὐτῷ τε οἶμαι, καὶ τοῖς ἄρ-
D χουσιν, εἰ τοῖς ἀρίστοις πειθόμενος νόμοις, καὶ τοῖς ὀρθοῖς ξυνεπόμενος διαλάγμασι δῆλος εἴη καὶ ὅλως τὴν ἡγεμονίαν ἀποδοὺς τῇ φύσει βασιλικῷ, καὶ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς μορίῳ, ἀλλ' οὐ τῷ θυμοειδεῖ, καὶ ἀκολάστῳ. καὶ καρτερεῖν ὅ, καὶ ὑπομένειν τόν τε ἐπὶ στρατιᾶς, καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις κάματον, ὁπόσα τε καὶ τὴν εἰρήνην ἐξευρέθη γυμνάσια, μελέτης ἕνεκα τῆς πρὸς τὰς ὀθνείους ἀγῶνας, πῶς ἄν τις μάλιστα πεῖθοι; ἢ δῆλον ὡς αὐτὸς ὁρῶμενος καρτερὸς, καὶ ἀδαμάντινος; Ἐστι δὲ ἀληθῶς

γρ. αὐτὸν

γρ. ἀνὴρ ἐγρηγ.

γρ. ἐμφερῆς

ἥδιστον

ἥδιστον θέαμα στρατιώτῃ πονημένῳ στώ-
Φρων αὐτοκράτωρ, συνεφαπτόμενος
ἔργων, καὶ προθυμούμενος, καὶ παρα-
καλῶν, καὶ ἐν τοῖς δοκοῦσι φοβεροῖς φαι-
δρὸς, καὶ ἀδεὴς, καὶ ὅπου λίαν θαῤῥοῦσι,
σεμνὸς, καὶ ἐμβριθής. πέφυκε γὰρ ἑξο-
μοιοῦσθαι πρὸς τὸν ἄρχοντα τὰ τῶν ὑ-
πηκόων, εὐλαβείας πέρι, καὶ θράσους.
Προνοητέον δὲ αὐτῷ τῶν εἰρημένων ἡ
μέτριον, ὅπως ἄφθονον τὴν τροφὴν ἔχω-
σι, καὶ ἀδενὸς ἂν ἀναγκαίων ἐνδέοιντο.
πολλάκις γὰρ οἱ πιστόταται τῶν ποιμνίων
φρυκοὶ, καὶ φύλακες ὑπὸ τῆς ἐνδείας
ἀναγκαζόμενοι, ἄγριοί τέ εἰσι τοῖς νο-
μεῦσι, καὶ αὐλὰς πόῤῥωθεν ἰδόντες πε-
ριλακτοῦσι, καὶ ἀδὲ τῶν προβάτων ἀ-
πέσχοντο. Τοιοῦτος μὲν ἐπὶ στρατοπέ-
γε. ὁ γεν. δων" γενναῖος, πολὺ ὄφελος, καὶ κηδε-
γε. τὰς μὼν, ὅτι" τῶν ἔξωθεν μόνον ἀπείργων
κινδύνους, ἀδὲ ἀντιτατόμενος, ἢ καὶ ἐ-
πιστρατεύων βαρβάροις γείτοσι· σάσιν
γε. ἔξη μοχθ. ἢ ἐξαιρῶν, καὶ" μοχθηρὰ ἔθη, καὶ τρυ-
φὴν, καὶ ἀκολασίαν, τῶν μεγίστων κακῶν
παρέξει ῥασώνην. ὕβριν δὲ ἐξείργων, καὶ
παρανομίαν, καὶ ἀδικίαν, καὶ ἐπιθυμίαν
ἀμέτρου κλήσεως, καὶ τὰς ἐκ τούτων ἀνα-
φυομένας στάσεις, καὶ ἔριδας εἰς ἀδὲν
χρησὸν τελευτώσας, ἀδὲ τὴν ἀρχὴν
ἀνέξεται φῦναι. γενόμενα δὲ ὡς ἔνι
τάχιστα ἀφανίσει, καὶ ἐξελάσει τὰ αὐτοῦ
πόλεως. Λήσεται δὲ αὐτὸν ἀδεὶς ὑ-
περβὰς τὸν νόμον, καὶ βιασάμενος μᾶλ-
γε. Φά- λον, ἢ τῶν πολεμίων τις τὸν" χάρακα.
ραγγα Φύλαξ δὲ ὢν ἀγαθὸς τῶν νόμων, ἀμεί-
νων ἕσαι δημιουργὸς, εἴ ποτε καιρὸς καὶ
τύχη καλοίη· καὶ ἀδεμία μηχανὴ πεί-
σει τοιοῦτον ψευδῆ, καὶ κίβδηλον, καὶ
νόθον τοῖς κειμένοις ἐπεισάγειν νόμον,
γε. αὐτῷ ἢ μᾶλλον ἢ τοῖς" αὐτοῦ παισὶ δοῦλειον,
καὶ ἀγεννὲς ἐπαγαγεῖν σπέρμα. δίκης
δὲ αὐτῷ μέλει καὶ θέμις ἐστὶ, καὶ ὅτε γο-
γε. οἱ νεῖς, ὅτε" ξυγγενεῖς, καὶ φίλοι πείθωσι
ξυγγενεῖς καὶ χαρίσασθαί σφι, καὶ προδῶναι τὸ
γε. προ- ἔνδικον." Προλαμβάνει γὰρ ἁπάντων

A dissimum spectaculum, frugalis imperator ac temperans, qui laboris particeps est & operi una instat & intendit, quique in periculis hilaris est & intrepidus, tum ubi secura penitus omnia videntur, gravis est ac constans. Nam metum, atque audaciam, perinde ut Imperator præ se fert, qui ei subditi sunt, suscipere solent. Neque vero minori, quam quæ hactenus dicta sint, provisione curandum illud est, ut commeatus illis abunde suppetant, nec ulla re, quæ ad victum necessaria sit, indigeant. Sæpe e-
B nim etiam fidelissimi gregis custodes inopia coacti in pastores ipsos sæviunt; & eos cum eminus vident, allatrant, ac ne pecoribus quidem ipsis abstinent. Qui igitur ejusmodi est, ut & in castris fortem se ac generosum, & reipublicæ servatorem ac curatorem præbeat; is non modo externis periculis propulsandis, nec finitimis tantum repellendis, bellove lacessendis Barbaris, verum etiam seditionibus, ac depravatis moribus, & luxu ac libidinibus extinguendis, ingentibus malis remedium adfe-
C ret. Contumelias porro atque injurias & scelera, nec non habendi immodicam cupiditatem arcendo, quæ ex iis turbæ ac contentiones pullulant, malosque habent & infelices exitus; eas vel ipso initio nasci prohibebit, vel, si jam exortæ fuerint, e medio tollet, atque e republica sua, quam celerrime potest, exterminabit. Nec magis eum latebit, si quis civium leges, quam si hostium aliquis vallum transgressus sit ac perruperit. Ac cum legum ille bonus custos, tum earum melior artifex erit ac conditor,
D si quando tempus ac fortuna postulaverit: nec ulla ratione adduci ejusmodi poterit, ut falsam & adulterinam ac spuriam legem positis jam ac receptis inferat; nihilo magis, quam ut inter liberos suos servile genus atque ignobile referat. Quare nihil ei juris & æquitatis cura est antiquius; nec ei parentes, aut propinqui, aut amici persuadere possunt, ut ipsis gratificari velit, ac jura prodere. Etenim hoc informatione quadam animi præsumit; communem

quan-

quandam omnium domum eſſe patriam ac parentem quæ & amicis ; ac genitoribus antiquior atque ſanctior ſit, & fratribus, atque hoſpitibus, & amicis charior: cui legem eripere ac violare, atrocius eſſe crimen exiſtimat, quam in ſacris pecuniis ſacrilegum videri. Eſt enim lex fœtus quidam juſtitiæ, ſummique illius Dei ſacrum quoddam ac vere divinum donarium: quam nemo ſui compos parvi faciet ac contemnet; ſed omnia ſecundum æquitatem moderans, bonos quidem præmiis libenter afficiet, improbos vero, tanquam peritus aliquis medicus, pro viribus ſanare contendet. Sed cum duo ſint delictorum genera, & qui peccant alii meliorem de ſe ſpem præbeant, neque a remedio penitus abhorreant; alii vero ſine ulla ſanandi ſpe in ſcelus erumpant; contra hos leges mortem, velut malorum exitum, non ad illorum magis quam ad aliorum utilitatem excogitarunt. Verum duplex omnino judiciorum genus inſtitui neceſſe eſt. Eorum itaque, quæ ſanari poſſunt, cognitionem ad ſe pertinere ac medicinam arbitrabitur; reliqua, quoad poterit, conſtanter defugiet: nec illud unquam ſponte judicium attinget, in quo maleficii convictis reis pœna eſt mortis legibus conſtituta. Quod ſi ejusmodi de rebus leges ſanciat, contumeliam pœnis & atrocitatem acerbitatemque detrahet; quæſtioni vero moderatorum hominum, quorum per omne vitæ tempus non mediocriter probata virtus ac ſpectata fuerit, juſtiſſimos quosque præficiet: qui nihil præfracte, nihil præcipiti animi impetu, neque exigua aliqua unius diei parte ſtatuentes, ac forte ne deliberantes quidem, de civis capite triſtiorem ſententiam ferant. Principem vero ipſum neque in manibus gladium gerere ad cujusquam civium necem oportet, etiamſi extrema quæque perpetraverit, neque aculeum ullum in animis hærere. Siquidem in genere apum regi videmus acu-

A εἶναι τὴν πατρίδα κοινὴν ἑστίαν, καὶ μητέρα, πρεσβυτέραν μὲν καὶ σεμνοτέραν τῶν φίλων καὶ παλαιέρων, φιλτέραν, δὲ τ ἀδελφῶν καὶ ξένων καὶ φίλων· ἧς ἀποσυλῆσαι τὸν νόμον, καὶ βιάσασθαι, μεῖζον ἀσέβημα κρίνῃ τ περὶ τὰ χρήματα τῶν θεῶν παρανομίας. Ἔστι γὰρ ὁ νόμος ἔκγονος τ δίκης, ἱερὸν ἀνάθημα καὶ θεῖον ἀληθῶς & μεγίστ θεῶν· ὃν ἐδαμῶς ὅ γε ἔμφρων ἀνὴρ περὶ σμικρᾶ ποιήσεται, οὐδὲ ἀτιμάσῃ. ἀλλὰ ἐν
B δίκῃ πάντα δρῶν, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τιμήσῃ προθύμως· τοὺς μοχθηροὺς δὲ ἐς δύναμιν ἰᾶσθ, καθάπερ ἰατρὸς ἀγαθός, προθυμήσεται. Διττῶν δὲ ὄντων τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τ μὲν ὑποφαινόντων ἐλπίδας ἀμείνους, καὶ ὑ πάντῃ τὴν θεραπείαν ἀπεσταλμένων· τ ὃ ἀνίατα πλημμελούντων· τούτοις δὲ οἱ νόμοι θάνατον λύσιν τ κακῶν ἐπενόησαν· οὐχ ἑτέρως τὴν ἐκείνων μᾶλλον, εἰς ὃ τὴν τ ἄλλων ὠφέλειαν. διττὰς δὲ ἀνάγκη τὰς κρίσεις γίνεσθ. Οὐκοῦν τ μὲν ἰασίμων αὐτῷ προσήκειν ὑπολήψεται τὴν ἐπίγνωσιν, καὶ τὴν θεραπείαν. ἀφέξεται δὲ τῶν
C ἄλλων μάλα ἑρπομένως. καὶ οὐκ ἄν ποτε ἑκὼν ἄψεται κρίσεως, ἐφ' ᾗ θάνατος ἡ ζημία παρὰ τ νόμων τοῖς ὠφλημόσι τὴν δίκην προαγορεύεται. Νομοθετῶν δὲ περὶ τῶν τοιούτων, ὕβριν μὲν καὶ χαλεπότητα, καὶ πικρίαν τῶν τιμωριῶν ἀφαιρήσῃ· ἀποκληρώσῃ δὲ αὐλοῖς ἀνδρῶν σωφρόνων, καὶ διὰ παύλης & βίᾳ
D βάσανον ὑ φαύλην τ αὐτῶν ἀρετῆς παρασχομένων τὸ δικαστήριον οἳ μηδὲν αὐθαδῶς, μηδὲ ὁρμῇ τινι παντελῶς ἀλόγῳ χρώμενοι, ἐν ἡμέρας μορίῳ ὡς μικρῷ βουλευσάμενοι· τυχὸν ὃ ὑ βουλῇ δόξει· ὑπὲρ ἀνδρὸς πολίτου τὴν μέλαιναν οἴσουσι ψῆφον. Αὐτῷ δὲ οὐδὲ ἐν τῇ χειρὶ ξίφος εἰς πολίτου, κἂν ἀδικῇ τὰ ἔσχατα, φόνον, οὐδὲ ἐν τῇ ψυχῇ κέντρον ὑπεῖναι χρή. ὅπου καὶ τῶν μελιττῶν ὁρῶμεν τὴν βασιλεύουσαν καθα-

γρ. συγγνωστέα

γρ. τήν τε ἐπι-

γρ. ἀψαιτο

γρ. σμικρῷ

γρ. ⸗ τ deeſt ⸗ in al. MSS.

καθαρὰν ὑπὸ τ̃ Φύσεως πλήκτρου γε- A leum à natura eſſe denegatum. Quanquam
νομένην. ἀλλ' ἀκεῖς μελίττας βλεπτέον· nihil eſt quod apes ipſas intueamur; ſed
ἐπ' αὐτὸν ὃ οἶμαι τ̃ θεῶν τ̃ βασιλέα, ὅ- ipſummet potius Deorum moderatorem
περ εἶναι χρὴ τ̃ ἀληθῶς ἄρχοντα προ- ac regem, cujus interpretem ac miniſtrum
φήτην, καὶ ὑπηρέτην. Οὐκοῦν ὅσα μὲν ἀ- verum eſſe principem convenit. Atqui quæ-
γαθὰ γέγονε παντελῶς τ̃ ἐναντίας ἄ- cunque bona ſunt, ſine ulla contrariæ ſor-
μικτα Φύσεως, καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ τ̃ tis admixtione procreata, & ad commu-
ἀνθρώπων, καὶ ξ̃ παντὸς κόσμου· τούτων nem humani generis atque univerſi totius
ὃ αὐτὸς ἦν τε, καὶ ἔστι δημιουργός. τὰ utilitatem pertinent, horum ille & eſt &
κακὰ δὲ" ὅτε ἐγένησεν," ὅτε ἐπέτα- fuit hactenus conditor; mala vero neque
ξεν εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐφυγάδευσεν produxit ipſe, neque ut eſſent conſtituit,
ἐξ ὑφαν̃· περὶ δὲ τὴν γῆν φερόμενα, B ſed procul e cœlo fugavit, eaque circa ter-
καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀποικίαν χαλεῖσαν τ̃ ram oberrantia, & animorum miſſam illinc
ψυχῶν διαλαβόμενα, κρίνειν ἐπέτα- coloniam occupantia, diſcernere ac repur-
ξε, καὶ διακαθαίρειν τοῖς αὐ ξ̃ παισὶ καὶ gare filiis ſuis ac poſteris juſſit. Quorum
ἐκγόνοις. Τούτων δὲ οἱ μέν εἰσι σωτῆρες, quidem alii ſervatores humani generis &
καὶ ἐπίκουροι τ̃ ἀνθρωπίνης Φύσεως· adjutores ſunt; alii ſcelerum inexorabiles
ἄλλοι δὲ ἀπαραίτητοι κριταί, τ̃ ἀδικη- vindices, a quibus velox & acerbum ſup-
μάτων ὀξεῖαν καὶ δεινὴν ἐπάγοντες δί- plicium vivis æque hominibus ac corpore
κην ζῶσί τε ἀνθρώποις καὶ ἀπολυθεῖσι ſolutis decernitur; alii præterea ſunt tan-
τ̃ σωμάτων. οἱ ὃ ὥσπερ δήμιοι τιμωρο- quam ultores carnifices, qui ea, quæ judi-
τινες, καὶ ἀποπληρωταὶ τῶν δικασθέν- cata fuerint, exeqvuntur: idque aliud eſt
των· ἕτερον τῶν Φαύλων, καὶ ἀνοήτων malorum & vecordium Dæmonum genus.
δαιμόνων τὸ Φῦλον. Α" δὴ μιμητέον τ̃ Quamobrem hæc egregio & divini numi-
γενναίῳ, καὶ θεοφιλεῖ· καὶ μεταδοτέον C nis amanti principi imitanda ſunt; ut ple-
πολλοῖς μὲν ἀρετῆς διὰ φιλίας, ἐς ταύ- riſque virtutem ſuam amicitiæ interventu
τὴν τὴν κοινωνίαν. ἀρχὰς δὲ ἐπιτρεπτέον communicet, & magiſtratus unicuique na-
οἰκείας ἑκάστ τ̃ φύσ, καὶ προαιρέσ. turæ ejus atque ingenio conſentaneos com-
τ̃ μὲν ἀνδρώδη καὶ τολμηρῶ, καὶ μεγα- mittat. Veluti ſi quis virili animo & auda-
λοθύμω μ̃ ξυνέσεως, σφαλιωτικάς· ἵν' ci ac magnanimo fuerit prudentiaque tem-
εἰς δέον ἔχῃ τ̃ θυμῶ χρῆσθαι, καὶ τ̃ perato, militaribus eum præficiet, ut op-
ῥώμῃ. τ̃ δικαίῳ δὲ, καὶ πρᾴῳ, καὶ φι- portune vigore illo animi ac robore poſſit
λανθρώπῳ, καὶ πρὸς οἶκτον εὐχερῶς uti. Qui vero juſtus, & clementia atque
ἐπικλωμένῳ, τῶν πολιτικῶν τὰς ἀμφὶ D humanitate præditus eſt, quique facile ad
τὰ συναλλάγματα· βοηθείας τοῖς ἀ- miſeticordiam flectitur, ei civiles magiſtra-
σθενεστέροις, καὶ ἁπλουστέροις μηχανώ- tus permittet, qui contractibus commer-
μενον, καὶ πένησι πρὸς τὰς ἰσχυρὰς, καὶ ciisque præſunt: quo imbecillioribus, ac
γρ. ἐπαι- ἀπατεῶνας, καὶ πανούργους, καὶ" ἐπαιρο- ſimplicioribus, & pauperibus contra poten-
ρομένους μένους τοῖς χρήμασιν ἐς τὸ βιάζεσθαι, tes, & deceptores, ac veteratores præſidi-
καὶ ὑπερορᾶν τ̃ δίκης. τῷ δὲ ἐξ ἀμφοῖν tum comparet, eosque qui ad violanda
κεκραμένῳ, μείζονά τε ἐν τ̃ πόλ τι- corrumpendaque jura opibus ſuis ac divi-
μὴν, καὶ δύναμιν περιθέλεον· καὶ αὐτῷ tiis nituntur. At qui utraque virtute tem-
τὰς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων κείσεις, peratus eſt, majot huic in republica digni-
οἷς ἔπεται τιμωρία, καὶ κόλασις ἔνδικος tatis gradus ac poteſtatis tribuendus eſt: nec
non capitalium cauſarum mandanda ſunt
judicia, quas pœna legitimumque ſuppli-
cium

cium ſequitur, quod ad eorum, qui injuriam paſſi ſunt, emolumentum refertur. Hoc ſi fecerit, recte omnino prudenterque conſtituet. Nam qui ejusmodi eſt, poſtquam cum conſilio ſuo ſincere atque incorrupte judicaverit, quæ decreta fuerint carnifici exequenda permittet: neque vel ob animi commotionem, vel propter mollitiem, ab eo, quod natura rectum ac juſtum eſt, recedet. Ac mihi ſane talis eſſe videtur is, qui omnium in republica præſtantiſſimus eſt: qui nimirum utrorumque illorum bona in ſe habeat expreſſa: quæ vero in ſingulis eorundem, quos paulo ante diximus, vitia ac peſtes ex redundantia ſunt, declinet ac fugiat: atque ipſe porro per ſemet inſpiciat ac moderetur omnia. Ex magiſtratibus igitur illos, qui maximarum rerum adminiſtrationi ac provinciæ præſunt, quique una ſecum de ſumma re deliberant, hos & bonos eſſe, & ſibi quam maxime ſimiles, optabit: neque eorum ſimpliciter ac temere delectum habebit: aut gemmariis atque auri purpuræque probatoribus deteriorem ſe eſſe judicem volet; quibus non una ad examinandum via ſufficit, ſed cum callidorum ac fraudulentorum hominum variam ac multiplicem improbitatem & artificia eſſe non ignorent, omnibus, quoad fieri poteſt, reſiſtunt, atque iis, depromtis ex arte ſua probandi rationibus, occurrunt. Idem igitur de improbitate ſi ſibi perſuadeat, variam illam eſſe nimirum & callidam: idque ipſum eorum, quæ ab illa perpetrantur, moleſtiſſimum eſſe, quod ſub ingentis virtutis ſpecie imponat ac decipiat eos, qui aut perſpicacius videre nequeant, aut præ temporis diuturnitate in inquirendo deficiant; præclare ſibi cavebit, ne in idem incommodum incidat. Cæterum ubi ſemel elegerit, & circa ſe optimos quosque adhibuerit, iis inferiorum magiſtratuum delectum committet. Itaque de legibus ac magiſtratibus hunc in modum conſtituet. Quod vero ad vulgus ipſum pertinet, eos, qui in urbibus degunt, ignavos ac contumaces, neque porro neceſſariarum rerum inopes eſſe

A ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικημένων, ὀρθῶς ἂν καὶ ἐμφρόνως λογίζοιτο. κρίνας γὰρ "ἀδεκάσως ὁ τοιοῦτος ἅμα τοῖς συνέδροις, παραδώσει τῷ δημίῳ τὰ γνωσθέντα ἐπιτελεῖν· ἔτε διὰ θυμὸν μέγεθος, ἔτε διὰ μαλακίαν ψυχῆς ἁμαρτάνων ἢ φύσει δικαίου. Κινδυνεύει δὲ ὁ κρατίστος ἐν πόλει τοιοῦτός τις εἶναι· τὰ μὲν ἐν ἀμφοτέροις ἔχων ἀγαθά· τὰς δὲ οἷον "κῆρας ἐκ ἢ πλεονάζοντος χ. κῆρες

B ἐν ἑκάστῳ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐκφεύγων· ἐφορῶν δὲ αὐτὸς ἅπαντα καὶ καθευθύνων· καὶ" ἀρχόντων, τὰς μὲν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἔργων, καὶ διοικήσεων τεταγμένας, καὶ αὐτῷ τῷ ὑπὲρ ἁπάντων βουλῆς κοινωνοῦντας, ἀγαθούς τε εἶναι, καὶ ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις παραπλησίους ἔυξεσθαι γενέσθαι. αἱρήσεται δὲ οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν· οὐδὲ ἐθελήσει Φαυλότερος εἶναι κριτὴς τῶν λιθογνωμόνων, καὶ τῶν βασανιζόντων τὸ χρυσίον, χ. ἀρχων

C καὶ τὴν πορφύραν. τούτοις γὰρ ἡ μία ὁδὸς ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἀπόχρη· ἀλλὰ συνιέντες, οἶμαι, τῶν πανουργεῖν ἐθελόντων ποικίλην, καὶ πολύτροπον τὴν μοχθηρίαν, καὶ τὰ ἐπιτεχνήματα εἰς δύναμιν ἅπασιν ἀντεξάγοντο, καὶ ἀντέσησαν ἐλέγχους τοὺς ἐκ τέχνης. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς περὶ τὴν κακίαν ὑπολαμβάνων, ὡς ἔστι ποικίλη, καὶ ἀπατηλὴ, καὶ τοῦτό ἐστι χαλεπώτατον τῶν ἐκείνης ἔργων, ὅτι δὴ ψεύδεται πολλάκις ἀρετὴν ὑποδυομένη, καὶ

D ἐξαπατᾷ τοὺς ἀδυναμένους ὀξύτερον ὁρᾶν, ἢ καὶ" ἀποκαμνόντων τῷ μήκει ἢ χρόνῳ πρὸς τὴν ἐξέτασιν· τὸ παθεῖν τι τοιοῦτον ὀρθῶς φυλάξεται. ἑλόμενος δὲ ἅπαξ, καὶ περὶ αὐτὸν τοὺς ἀρίστους ἔχων, τούτοις ἐπιτρέψει τὴν τῶν ἐλαττόνων ἀρχόντων αἵρεσιν. Νόμων μὲν δὴ περὶ καὶ ἀρχόντων τοιάδε γνώσεται. Τὸ πλῆθος ἢ τὸ μὲν ἐν τοῖς ἄστεσιν, ἀδὲ ἄυθαδες ἀνέξεσθαι εἶναι, ἔτε μὴν ἐνδεὲς τῶν ἀναγ- f. ἀποκάμνοντας

καίων. τὸ δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς τῶν γεωργῶν φῦλον, ἀρῶντες, ἢ φυλεύοντες τροφὴν ἀποίσουσι τοῖς φύλαξι, καὶ ἐπικήρους σφῶν, μισθὸν καὶ ἐσθῆτα τὴν ἀναγκαίαν. οἰκοδομήματα δὲ Ἀσσύρια, καὶ πολυτελεῖς, καὶ δαπανηρὰς λειτουργίας χαίρειν ἐάσαντες, ἐν εἰρήνῃ πολλῇ τῶν τε ἔξωθεν πολεμίων, καὶ τῶν οἰκοθεν καθαιρούσονται· ἀγαπῶντες μὲν τὸ αἴτιον τῶν παρόντων σφίσι, καθάπερ ἀγαθὸν δαίμονα· ὑμνοῦντες δὲ ἐπ' αὐτῷ τὸ θεὸν, καὶ ἐπευχόμενοι, ὅ τι πλατῶς, οὐδὲ ἀπὸ γλώττης· ἔνδοθεν δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς αἰτοῦσιν αὐτῷ τὰ ἀγαθά. Φθάνουσι δὲ οἱ θεοὶ τὰς εὐχὰς, καὶ αὐτῷ πρότερον τὰ θεῖα δόντες, οὐδὲ τὰ ἀνθρώπινον ἐσέρησαν. Εἰ δὲ τῷ χρεὼν βιάζοιτο κακῷ τῷ περιπεσεῖν, τούτων δὴ τῶν θρυλλουμένων ἀνηκέστων· χορευτὴν τε αὐτῶν τε ἐποιήσαντο, καὶ συνέστιον, καὶ αὐτῷ κλέος καθ' ἅπαντας ἤγειραν ἀνθρώπους. Ταῦτα ἐγὼ τῶν σοφῶν ἀκούω πολλάκις, καί με ὁ λόγος ἰσχυρῶς πείθει. ἀκούω καὶ ἐς ὑμᾶς αὖθις διεξῆλθον, μακρότερον μὲν ἴσως ἢ καιρὸς φεύγοντος· ἔλαττον δὲ οἶμαι τῆς ὑποθέσεως· καὶ ὅτῳ γέγονε τῶν τοιούτων λόγων ὑπακούειν ἐν φρονίδι, ὅτος ὅτι μὴ ψεύδομαι σαφῶς ἐπίσεται. ἑτέρα δέ ἐστιν αἰτία τοῦ μήκους, τῆς μὲν εἰρήνης ἧττον ἀναγκαία, προσεχεστέρα δὲ, οἶμαι, τῷ παρόντι λόγῳ. τυχὸν δὲ οὐδὲ ταύτης ἀνηκόους ὑμᾶς εἶναι χρή.

Πρῶτον μὲν οὖν ὑπομνησθῶμεν μικρὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὁπότε τοῦ ὑπὲρ τούτων διηγήσεως ἀπεπαυόμεθα. ἔφαμέν που χρῆναι τοὺς παιδαίους τῶν ἀληθινῶν ἐπαίνων ἀκροατὰς γίνεσθαι εἰς ταῦτα ὁρᾶν, ὧν ἡ τύχη, καὶ τοῖς μοχθηροῖς πολλάκις μεταδίδωσιν· εἰς δὲ τὰς ἕξεις, καὶ τὴν ἀρετήν. ἧς μόνοις μέτεστι τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι, καὶ φύσει παιδαίοις. Εἶτα ἐντεῦθεν ἐλάττες

f. συγχορ.

χρ. τυχὸν ἴσως

χρ. ἐπακούειν

f. εἰρημένης

A sinet. Ac rusticorum & aratorum multitudo, terram subigens & conserens, custodibus suis ac defensoribus alimenta mercedis nomine, quæque ad vestitum necessaria sunt, suppeditabit. Omnes vero, Assyriis illis ædificiis, & magnificis ac sumtuosis impendiis rejectis, summa cum ab externis, tum a domesticis hostibus, pace ac tranquillitate degent: & eum, qui præsentium sibi bonorum autor ac conciliator est, tanquam aliquem bonum genium, amabunt; & divinum numen laudibus illius gratia prose-
B quentur; ac pro eodem vota concipientes, non simulate aut lingua tenus, sed ex intimo corde arque ex animo, ei bona postulabunt: quæ quidem vota Dii ipsi præveniunt, & cum divinis eum bonis cumulant, tum humana non detrahunt. Quod si in fatale quoddam mali genus, quodque remedii omnis expers vulgo fertur, incideret, eum ad sese pertractum, choreæ veluti cujusdam socium sibi ac contubernalem adsciscunt, eique immortalem gloriam in
C hominum genus omne conciliant. Hæc ego sæpenumero jactari a sapientibus viris audio, mihique hæc oratio mirum in modum persuadet. Quare eam vobis hactenus exposui, longius quidem fortasis, quam temporis ratio postularit, sed minus tamen, quam pro argumenti dignitate ac præstantia. Ac qui istiusmodi sermones attente ac per otium intellexerit, is nihil a me falso ac mentito dici facile perspiciet. Sed alia prolixitatis ratio est: quæ ut ad ea, quæ huc usque dicta sunt, non adeo necessaria est,
D ita præsenti sermoni est accommodatior. Ac fortasse ne ejus quidem auditionem prætermitti a vobis convenit.

Primum itaque quæ antea dicta sunt paulum reperamus, cum scilicet institutam earum rerum narrationem prosequi desiimus. Hoc enim, nisi fallor, diximus: studiosis verarum laudum auditoribus, non ea tantum, quæ fortuna sæpe etiam improbis impertiri solet, sed affectiones ipsas animi, virtutesque considerandas, quarum soli ii, qui boni viri sunt & natura probi, possunt esse participes. Unde cum dicendi initium

facere-

faceremus, deinceps orationis noſtræ reliqua pertexuimus, cum hunc velut canonem & amuſſim conſtituiſſemus, ad quam accommodare virorum bonorum & principum laudes oporteat. Quorum quisquis huic archetypo vere quadrat, nec ulla ex parte defleĉtit, cum is felix ac vere beatus eſt, tum illi vero beati ſunt, qui hujusmodi imperio fruuntur; qui vero propius acceſſerit, iis, qui abſunt longius, melior eſt ac felicior; ſed qui recedunt penitus, aut etiam in contrariam partem abeunt, illi & infelices, & vecordes, & improbi ſunt, ac cum ſibimetipſis, tum reliquis ingentes calamitates conſciſcunt. Quamobrem ſi eadem & veſtra ſententia ſit, jam eas res geſtas percurrere tempus eſt, quas initio ſumus admirati. Verum ne orationem hanc meam aliquis puret velut equum quempiam per ſe ſine ullo adverſario decurrentem, primas in curſu ferre, ac victoriam reportare; hoc ipſum explicare conabor, quidnam a ſe invicem noſtra ac peritiſſimorum dicendi magiſtrorum oratio diſcrepet. Igitur illi deductam a principibus ac regibus ſtirpem atque originem plurimum efferunt: & eorum, qui bene fortunati ac felices extiterint, felices æque eſſe poſteros arbitrantur. Hoc vero deinde neque cogitarunt unquam, neque animadverterunt; quanam ratione iis ornamentis utantur. Arqui iſtud ipſum illis eſt felicitatis caput, atque externorum fere bonorum præcipuum. Niſi forte quis vel ſolo audito nomine refragetur, negetque bonorum iſtiusmodi poſſeſſionem bonam ei, qui prudenter uti velit; malam vero illi, qui contrario modo utatur, accidere. Quare non, ut exiſtimant, magnum illud eſt, divitis atque opulenti principis eſſe filium; ſed illud vere magnum eſt, paterna etiam virtute ſuperata, nihil omnino pudendum majoribus ſuis aut indignum committere. Vultisne igitur, quemadmodum hoc Imperatori conveniat, intelligere? Ego vero certo id vobis teſtimonio comprobabo: neque me e-

A τὴν ἀρχὴν, τὰς ἐξῆς ἐπεξῄνομεν λόγους, ὥσπερ" κανόνα τινὰ καὶ σάθμην ἀπευθύνοντες, ἢ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ βασιλέων ἐπαίνους ἐναρμόττειν ἐχρῆν. καὶ ὅτῳ μὲν ἀληθὴς καὶ ἀπαράλλακτος ἁρμονία πρὸς τοῦτο γέγονε τὸ ἀρχέτυπον, ὅλως μὲν αὐτὸς, καὶ ὅλως εὐδαίμων· εὐτυχεῖς δὲ οἱ μελλαδόντες τοιαύτης ἀρχῆς. ὅσῳ δ' ἐγγυτέρω ἀφίκετο, τοσῷδε πλέον ἀπολειφθέντων ἀμεινόνων καὶ εὐτυχέστερος. οἱ δ' ἀπολειφθέντες παντελῶς, ἢ καὶ τὴν ἐναντίαν" τραπόμενοι, δυσχεῖς, καὶ ἀνόητοι, καὶ μοχθηροὶ, αὐτοῖς τε" καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν μεγίστων αἴτιοι συμφορῶν. Εἰ δὴ οὖν καὶ ὑμῖν ταύτη πῃ ξυνδοκεῖ, ὥρα ἐπεξιέναι τοῖς ἔργοις, ἃ τεθαυμάκαμεν. Καὶ ὅπως μή τις" ὑπολάβοι τὸν λόγον καθ' αὐτὸν ἰόντα, καθάπερ ἵππον ἀνταγωνιστὴν τεθέμενον ἐν τοῖς δρόμοις κρατεῖν, καὶ ἀποφέρειν τὰ νικητήρια· πειράσομαί πῃ πόλε διαφέρειν ἀλλήλων ὅ, τε ἡμέτερος καὶ ὁ B C τῶν σοφῶν ῥητόρων ἔπαινος, δεῖξαι. Οὐκοῦν οἱ μὲν τὸ προγόνων γενέσθαι δυνατῶν καὶ βασιλέων θαυμάζουσι μᾶλλον, ὀλβίων καὶ εὐδαιμόνων μακαρίζοντες ὑπολαμβάνοντες τοὺς ἐγγόνους. τὸ δὲ ἐπὶ τούτοις ὅτε ἐνενόησαν, ὅτε" ἐπεσκέψαντο, τίνα τρόπον διατελοῦσιν" ἀλλήλοις χρώμενοι. καίτοιγε τοῦτο ἦν τῆς εὐτυχίας ἐκείνοις τὸ κεφάλαιον, καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν· εἰ μή τις καὶ πρὸς τοὔνομα δυσχεραίνῃ, τὴν κῆδεσιν ὑπὸ τῆς ἔμφρονος καὶ χρήσεως ἀγαθὴν, καὶ φαύλην ὑπὸ τῆς ἐναντίας" γίνεσθαι συμβαίνειν. ὥστε ἐμέγα, καθάπερ οἴονται, τὸ βασιλέως παῖδα καὶ πολυχρύσου γενέσθαι· μέγα δ' ἀληθῶς τὸ τὴν ἀρετὴν πατρῴαν ὑπερβαλλόμενον, ἄμεμπτον αὐτὸν τοῖς γενομένοις παρασχεῖν εἰς ἅπαν. Βούλεσθε οὖν εἰ τοῦτο ὑπάρχῃ βασιλεῖ καλὰ μαθεῖν; παρέξομαι δὲ" ἐγὼ ὑμῖν μαρτυρίαν πιστήν. καί με οὐκ αἰρήσεσθε ψευδομαρ-

κανόνα τινὰ

πεπλημμέλημαι

καὶ ἄλλος τις

ὑπολάβῃ

ἐσκεμμένος Corruptum vox.

γίνεσθαι

ὑμῖν ἐγὼ

 τυρίας,

τυρίας, εὖ οἶδα. ὑπομνήσω γὰρ ὑμᾶς αὐτοὺς ὧν ἴστε. Τυχὸν δὲ καὶ ἤδη τοῦ λεγομένου ξυνίετε· εἴ τε οὔπω δῆλον, αὐτίκα μάλα ξυνήσετε, ἐννοήσαντες πρῶτον μὲν ὡς αὐτὸν ὁ πατὴρ ἠγάπα διαφερόντως, οὔτι πρᾶος ὢν λίαν τοῖς ἐγγόνοις, οὐδὲ τῇ φύσει πλέον, ἢ τῷ τρόπῳ διδούς· ἡττώμενος δὲ, οἶμαι, τῆς θεραπείας· καὶ οὐκ ἔχων ὅ, τι μέμφοιτο, δῆλος ἦν εὔνους ὤν. καὶ αὐτοῦ σημεῖον τῆς γνώμης· πρῶτον μὲν ὅτι Κωνσταντίῳ ταύτην ἐξεῖλε τὴν μοῖραν, ἣν αὐτῷ πρότερον προσῆκον ἔχειν ὑπέλαβεν. εἶθ' ὅτι τελευτῶν τὸν βίον, τὸν πρεσβύτατον, καὶ τὸν νεώτατον ἀφεὶς σχολὴν ἄγοντας, τοῦτον δὴ ἄσχολον ἐκάλει, καὶ ἐπέτρεπε τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν ἅπαντα. Γενόμενος δὲ ἐγκρατὴς ἁπάντων, οὕτω τοῖς ἀδελφοῖς δικαίως ἅμα καὶ σωφρόνως προσηνέχθη, ὥστε οἱ μὲν οὐδὲ κληθέντες, οὐδὲ ἀφικόμενοι, πρὸς ἀλλήλους ἐστασίαζον καὶ διεμάχοντο· τούτῳ δὲ ἐχαλέπαινον οὐδὲν, οὐδὲ ἐμέμφοντο. ἐπεὶ δὲ αὐτῶν ἡ στάσις τέλος εἶχεν οὐκ εὐτυχὲς, ἐξὸν μεταποιεῖσθαι πλειόνων, ἑκὼν ἀφῆκε, τῆς αὐτῆς ἀρετῆς ὑπολαμβάνων πολλά τε ἔθνη καὶ ὀλίγα δεῖσθαι· περικεῖσθαι δ' οἶμαι φροντίδας μείζονας, ὅτῳ πλειόνων ἀνάγκη ἐπιμελεῖν, καὶ κήδεσθαι. Οὐ γὰρ δὴ τρυφῆς ὑπολαμβάνει τὴν βασιλείαν εἶναι παρασκευήν· οὐδὲ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χρημάτων εἰς πότους καὶ ἡδονὰς οἱ καταχρώμενοι, μειζόνων εὐπορίαν προσόδων ἐπινοοῦσιν· οὕτω χρῆναι τὸν βασιλέα παρασκευάζεσθαι· οὐδὲ ἀναιρεῖσθαι πόλεμον, ὅτι μὴ τῶν ἀρχομένων τῆς ὠφελείας ἕνεκα. οὐκοῦν ἐκείνῳ μὲν ἔχειν τὸ πλέον ξυγχωρῶν, αὐτὸς δὲ μετ' ἀρετῆς ἔλαττον ἔχων τοῦ κρατίστου πλεονεκτεῖν ὑπέλαβε. Καὶ ὅτι μὴ δέει μᾶλλον τῆς ἐκείνου παρασκευῆς τὴν ἡσυχίαν ἠγάπα, τεκμήριον ὑ-

γρ. ἡττώμ. οἶμαι

γρ. προσήκειν.

γρ. ξύμπαντα

γρ. ἐπὶ συνέχειν in marg. corr. ἐπιμελεῖν.

γρ. ἐκεῖνα

γρ. ξυγχωρεῖ

A mentiti testimonii convincetis: quippe quæ jam ipsi tenetis, ea vobis in memoriam reducam. Ac fortassis jam quid ego dico animadvertitis: aut si nondum illud vobis manifestum est, paulo post percipietis, si illud ipsum cogitetis; primum quidem eum a patre vehementer dilectum fuisse, & eo patre, qui non admodum in liberos indulgenti esset animo, neque naturæ potius, quam moribus concederet. Verum quod ejus cultu atque obsequio caperetur, nec haberet quod ulla in re posset reprehendere, ideo B suam erga eum propensionem ac benevolentiam multis declarabat indiciis. Cujus quidem animi argumento illud esse potest, primum quod Constantio eam imperii partem excepit, quam prius ipsi convenire judicaverat: deinde quod sub exitum vitæ, liberorum natu maximo ac minimo prætermissis, qui tum a negotiis vacabant, hunc, qui occupatus esset, ad sese revocaverit, eique totius imperii negotia commiserit. Posteaquam vero compos omnium est factus, adeo se erga fratres suos justum ac tempe- C ratum præbuit; ut cum illi neque vocati, neque ad patrem profecti, a se invicem dissiderent ac pugnarent, nullo modo tamen in eum commoti essent, nec ulla in re criminarentur. Sed cum illorum tandem dissensio infelicem exitum habuisset, cum plura sibi, quam quæ obtinebat, vindicare posset, iis sponte cessit: ita sibi persuadens, eadem virtute ad multas & paucas provincias administrandas opus esse; nisi quod major illi solicitudo proponitur, cui plurium hominum cura suscipienda est. Non enim ad D luxus opportunitatem comparandum esse imperium existimat: nec quemadmodum in pecuniis, qui ad compotationes & voluptates iis abutuntur, ampliorum sibi quærendarum opum rationes excogitant, ita comparari Principem oportere, neque ullum bellum suscipere, nisi quod ad subditorum sibi utilitatem pertineat. Quare & illi superiores partes deferens, & ipse cum virtute inferiores obtinens, ea re se judicabat, quæ præstantissima est, antecellere. Atque ut intelligatis, minime copiarum illius metu pacem eum ac quietem optasse; ex eo bello, quod

quod poſtmodum erupit, conjecturam de tota re facitote. Etenim contra illius exercitus pro eo deinceps armis uſus eſt. Hic illi, de quibus ante diximus, oratores victoriam ipſam prædicant; ego vero præſertim iſtud, quod & bellum jure ſuſcepit, & ſuſceptum fortiter ac prudenter adminiſtravit, & poſtremo, cum ex animi ſententia bellum omne ceſſiſſet, in victoria ſe temperate &, ut decebat Principem, geſſit, omninoque dignum ſe qui vinceret oſtendit. Placet igitur vobis, ut in judiciis fieri ſolet, horum a me modo teſtes citari? Itaque vel pueros ipſos intelligere arbitror, nullum hactenus bellum extitiſſe, neque a Græcis contra Trojanos, neque a Macedonibus adverſus Perſas ſuſceptum; quæ omnium juſtiſſima fuiſſe videntur; quod tam gravibus ſit ac neceſſariis de cauſis conflatum. Neque enim veterum injuriarum ulciſcendarum gratia, aut contra liberos ac poſteros ejus, unde ex profectæ fuerant, geſtum eſt; ſed in eum ipſum, qui imperium eripuerat, ac per vim ad ſeſe tranſtulerat. Agamemnon vero profectus erat

ulciſci properans Helenæ gemitusque fugamque;

&, ut mulierem unam vindicaret, adverſus Trojanos expeditionem ſuſcepit. At quæ Imperatori noſtro illatæ injuriæ fuerant, recentes adhuc erant: imperium autem uſurpaverat, non Darii aut Priami inſtar, nobilis quiſpiam, qui vel ob virtutem delatum, vel hæreditario jure commiſſum ſibi ac traditum regnum obtineret; ſed aſper atque impudens barbarus, ex eorum numero, qui paulo ante captivi fuerant. Ac quæ geſſerit ille, & quemadmodum ad imperium pervenerit, exponere, neque jucundum mihi neque opportunum videtur. Quam porro jure illud ſuſceptum ſit, auditum a vobis antea eſt. Quod autem ad experientiam & fortitudinem attinet, ſatis ea eſſe indicia poſſunt, quæ paulo ante protulimus. Quanquam facta ipſa verbis fide digniora ſint. Verum quæ poſt victoriam contigerint; utque gladio deinceps uſus non fuerit, tametſi

A μῖν" ἔσω ὁ μὴ ταῦτα ξυμπεσὼν πό- γρ. ἐμ-
λεμ@. ἐχρήσαλο γοῦ πρὸς τὰς ἐ- Φανὶς
κείνε δωνάμεις ὑπὲρ αὐτῶ τοῖς ὅπλοις ἔσω
ὕσερον. πάλιν ὃ ἐνταῦθα ἐκεῖνοι μέν
πε τὸ νικᾶν τεθαυμάκασινέγὼ δὲ τὸ
ξὺν δίκη μὲν ἀνελέσθαι τ' πόλεμον· διε-
νεγκεῖν ὃ ἀνδρείως, καὶ μάλα ἐμπεί-
ρως·" ἐπιθείσης δέ τὸ τέλ@ τ' τύχης γρ. ἐπι-
δεξιὸν, χρήσασθαι τῇ νίκῃ σωφρόνως, θήσων
καὶ βασιλικῶς, καὶ ὅλως ἄξιον ⁂ κρα-
τεῖν φανῆναι. Βάλεσθε οὖν καὶ τάτων
B ὑμῖν, ὥσπερ ἐν τοῖς δικασηρίοις, ὀνομα-
σὶ καλῶμεν τὰς μάρτυρας; καὶ ὅτι μὲν
ὐδείς πω πόλεμ@ σωσέση πρότερον,
ὐδὲ ἐπὶ Τροίαν τοῖς Ἕλλησιν· ὐδὲ ἐπὶ
τὰς Πέρσας Μακεδόσιν· οἵπερ δὴ δοκῶ-
σιν ἐν δίκη γενέσθαι· τοσαύτην ἔχων
ὑπόθεσιν, καὶ παιδί πε δῆλον. τῆς
μέν γε λίαν ἀρχαίων ἀδικημάτων τι-
μωρίας σφόδρα νεωλέρας, ὅτ' εἰς παῖ-
δας, ὅτε εἰς ἐκγόνας γενομένης· ἀλ-
λὰ εἰς τ' ἀφελόμενον καὶ ἀποσερήσαν-
τα τὴν ἀρχὴν τὰς τ' ἀδικησάντων ἀπο-
C γόνας. Ἀγαμέμνων ὃ ὥρμηλο

Τίσασθαι Ἑλένης ὁρμήμαλά τε ⁂ ἐλιad. B.
ναχάς τε· v. 356.

καὶ ἐπὶ τὰς Τρῶας ἐστράτευε, γυναῖ-
κα μίαν ἐκδικεῖν ἐθέλων· Τῷ δὲ ἔτι
μὲν ἦν νεαρὰ τὰ" ἐκδικήμαλα· ἦρχε ὃ γε ἀδι-
δ' κὴ Δαρεῖον, ὐδὲ Πρίαμον, ἀνὴρ εὐγε- κή-
νὴς, καὶ τυχὸν δ' ἀρετὴν, ἢ κὴ γέν@
πρωσηκόσης αὐτῷ τῆς βασιλείας ἀ-
ξιωθείς· ἀλλὰ ἀναιδὴς καὶ" τραχὺς γρ. βερ-
βάρ@, τῶν ἑαλωκότων ὐπρὸ πολ- βους
λᾶ. κὴ ὅσα μὲν ἔπραξε, κὴ ὅπως ἦρχεν,
D ὅτε ἡδύ μοι λέγειν, ὅτε ἐν καιρῷ. ἐν δί-
κη ὃ ὅτι πρὸς αὐλὸν ἐπολέμησεν, ἀκη-
κόαλε. τῆς δὲ ἐμπειρίας καὶ τῆς ἀν-
δρείας, ἱκανὰ μὲν τὰ πρόσθεν ῥηθέντα
σημεῖα·" πισότερα δὲ, οἶμαι, τὰ ἔργα γρ. ἀπι-
τῶν λόγων. τὰ δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ γενόμε- σότερα
να, καὶ ὅπως ξίφος μὲν ὐδὲν ἐδέησεν ἔ-
τι· ὐδὲ εἴ τις ἀδικημάτων μειζόνων εἶ-

χεν

χεν ὑποψίαν· εἰ δὲ εἴ τῳ πρὸς τὸ τύραννον οἰκειότερος γέγονε Φιλία· εἰ δὲ μὴν εἴ τις ἐκείνῳ χαριζόμενος, φέρειν τε ἠξίωσε κηρύκιον, καὶ ἐλοιδόρει τῷ βασιλεῖ, τῆς προπετείας ἀπέτισε δίκην, ὅτι μὴ τἄλλα μοχθηρὸς ἦν, ἐννοήσατε δὲ πρὸς Φιλίου Διός. Ποταπὸν δὲ χρῆμα λοιδορία; ὡς θυμοδακὲς ἀληθῶς, καὶ ἀμύτλον ψυχὴν μᾶλλον ἢ σίδηρος χρῶτα. ἤκουσῦ καὶ τὸν Ὀδυσέα παροξῦναι εἰς δύναμιν ἀμύνασθαι λόγῳ τε καὶ ἔργῳ. διηνέχθη γοῦν ὑπὲρ τούτου πρὸς τὸν ξενοδόκον, αὐτὸς ὢν ἀλήτης καὶ ξένος· καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὅτι

A in criminum ſuſpicionem veniſſet aliquis, aut paulo majorem cum tyranno familiaritatem habuiſſet; vel demum ſi quis ei gratificans ad pacem conciliandam caduceum ferre voluiſſet, atque Imperatori conviciatus eſſet; ut, inquam, temeritatis ſuæ pœnas nullas dederit, quod aliunde minime improbus eſſet; hoc vero, per amicitiæ præſidem Jovem, patienter auditote. At cujusmodi demum convicium eſt! quam revera mordax! quamque eo magis animus, quam corpus ferro, penetratur! Quamobrem etiam Ulyſſem ipſum adeo concitavit, ut dictis factisque, quoad poſſet, injuriam perſequeretur. Propterea licet profugus ipſe atque hoſpes eſſet, cum eo, a quo hoſpitio receptus fuerat, jurgatus eſt: tametſi non ignoraret, quemadmodum

B

Odyſſ. Θ. v. 209. χ. προφέρεται αἴθλων

Ἄφρων — καὶ ἀτιδανὸς πέλεν ἀνὴρ,
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔεικα προφέρῃσι βαρεῖαν.

ſtolidusque, & futilis ille eſt,
Ædibus exceptus qui cum hoſpite jurgia miſcet.

καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, καὶ Ἀχιλλέα τὸν τῆς Θέτιδος, καὶ ἄλλους δή τινας ἀφαύλους, οὐδὲ ἀγεννεῖς ἀνθρώπους. μόνῳ δὲ ὑπῆρχεν, οἶμαι, Σωκράτει; καὶ σπανίοις τισὶν ἐκείνου ζηλωταῖς, εὐδαίμοσιν ἀληθῶς καὶ μακαρίοις γενομένοις, τὸ ἔσχατον ἀποδύσασθαι χιτῶνα τῆς φιλοτιμίας. Φιλότιμον γὰρ δεινῶς τὸ πάθος, καὶ ἔοικεν ἐμφύεσθαι διὰ τοῦτο μᾶλλον ταῖς γενναίαις ψυχαῖς. ἄχθονται γὰρ, ὡς ἐναντιωτάτῳ σφίσι, λοιδορίᾳ, καὶ τὰς ἀπορριπτουλίας ἐς αὐτὰς τοιαῦτα ῥήματα μισοῦσι μᾶλλον, ἢ τὰς ἐπαγωγὰς τοῦ σίδηρου, καὶ ἐπιβουλεύοντας "φόνου· διαφόρους τε αὐλοὺς ὑπολαμβάνουσι φύσει, καὶ οὐ νόμῳ." ὅτι οἱ μὲν ἐπαίνου καὶ τιμῆς ἐρῶσιν· οἱ δὲ οὐ τούτων μόνον ἀφαιροῦνται· ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῖς μηχανῶνται βλασφημίας ψευδεῖς. τοῦτο καὶ Ἡρακλέα φασὶ, καὶ ἄλλους δέ τινας ἀκράτορας τοῦ πάθους γενέσθαι. Ἐγὼ δ' ὅτε περὶ ἐκείνων τῷ λόγῳ πείθομαι· καὶ βασιλέα τεθέαμαι σφόδρα ἐγκρατῶς τὴν λοιδορίαν τρεψάμενον· ὅτι

γρ. Φόνους γρ. ὕβρεις

C

D

ſed & Alexandrum Philippi filium, & Achillem Thetidis, & alios nonnullos nec viles nec degeneres homines, commovit. Soli vero Socrati, aut paucis admodum præterea ejus imitatoribus vere fortunatis ac beatis contigit, ut extremam (ut ita dicam) tunicam ambitionis exuerent. Pertinax enim cumprimis eſt & ambitioſus ille affectus animi; ac generoſis mentibus propterea acrius ineſſe videtur, quod convicio magis, utpote re ſibi maxime contraria, moveantur. Eos igitur, qui illa contra ſe jaciunt, vehementius oderunt, quam qui ferrum intentant, ac vitæ ſuæ inſidias moliuntur. Ac demum ipſos ſibi natura, non lege, inimicos atque hoſtes putant: quoniam cum laudes atque honores diligant, non modo hæc illi detrahunt, ſed etiam falſas ſibi calumnias imponunt. Hac una in animi affectione & Herculem ipſum, & alios quosdam, impotentes fuiſſe memorant. Ego vero neque iis, quæ de illis dicuntur, fidem adhibeo; & Imperatorem noſtrum vidi, cum is convicio fortiter reſiſteret. Quod facinus

facinus mea ſententia nihilo deterius eſt, quam Trojam expugnare, vel ingentem exercitum in fugam compellere. Quod ſi quis mihi non credit, neque magnum illud aut tantopere laudandum exiſtimat; is cum ſe ipſum eo in caſu ac tempore inſpexerit, tum demum de tota re judicet: nec erit, opinor, quod nos hac in parte delirare ſibi perſuadeat. Quamobrem cum ejusmodi ſit & fuerit poſt bellum Imperator, merito non ſolum amicis carus atque optabilis eſt, quibus honores, ac potentiam, atque audaciam concedit, iisdemque & ingentes pecunias largitur, & opibus ſuis utendi pro arbitrio cujusque poteſtatem facit; verum etiam talem eum hoſtes eſſe judicarunt. Cujus rei evidens illud argumentum eſſe poteſt, quod primarii ordinis Senatores, qui dignitate, opibus, ac prudentia cæteris antecellerent, tanquam ad portum quendam, ad illius dexteram confugerunt, cum domum ſuam, ac familiam, & liberos reliquiſſent. Qui quidem Pannoniam Romæ, ejus vero conſuetudinem convictui cum ſuis ac ſocietati prætulerant. Sed & delectorum equitum turma, cum vexillis ac duce ipſo deficiens, cum eo periculorum, quam cum illo ſecundarum rerum, particeps eſſe maluit. Quæ omnia ante prælium ipſum geſta ſunt, quod ad Dravi ripas confectum eſſe ſupra demonſtravimus. Ex illo enim tempore confirmatis animis audaciores eſſe cœperant: cum hactenus tyrannicæ res ſuperiores eſſe viderentur, quod ſecundo aliquantum eventu cum Imperatoris exploratoribus bellatum fuiſſet. Quæ res & illum præ gaudio vecordem ac ſtolidum reddidit; & iis, qui prudens Imperatoris conſilium aſſequi non poterant, nonnihil perturbationis attulit. Ipſe vero conſtans atque interritus remanſit: velut peritus aliquis navis gubernator, cum poſt minaces nubium fremitus, erumpente procella, profunda pelagi litoraque Deo impellente quatiuntur. Tum enim imperitos homines ingens ac vehemens terror invadit; at ille, concepta ex eo ſpe ſerenitatis

A Φαυλότερον ἔργον, ὡς ἐγὼ κρίνω, τοῦ Τροίαν ἑλεῖν, καὶ Φάλαγγα γενναίαν τρέψασθαι. Εἰ δ' ἀπιστεῖ τις, καὶ ὑ μέγα οἴεται, ὑδὲ ἄξιον ἐπαίνων τοσούτων, ἐς αὐτὸν ἀφορῶν, ὅταν ἔν τινι τοιαύτῃ ξυμφορᾷ γένηται· κρινέτω, κ᾽ αὐτῷ ὑ σφόδρα" ληρεῖν δόξομεν, ὡς ἐγὼ πείθομαι. Τοιοῦτος ὢν καὶ γενόμενος βασιλεὺς μὴ τὸν πόλεμον, εἰκότως ὑ μόνον ἐστὶ ποθεινὸς τοῖς Φίλοις κ᾽ ἀγαπητός." πολλῆς μὲν τιμῆς καὶ δυνάμεως, καὶ παρ- γε. λαδοῦσιν γε. πολλοῖς

B ῥησίας μεταδιδούς· χρήματα δ' ἄφθονα χαριζόμενος καὶ χρῆσθαι ὅπως τις βούλεται τῷ πλούτῳ ξυγχωρῶν· ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις τοιοῦτος ἐδόκει. Τεκμήριον δὲ ὑμῖν ἐμφανὲς καὶ τόδε γιγνέσθω· ἄνδρες τῆς γερουσίας ὅ, τι περ ὄφελος," ἀξιώματι, καὶ πλούτῳ, γε. ἀξιώματι καὶ ξυνέσει διαφέροντες τῶν ἄλλων, ὥσπερ ἐς λιμένα καταφεύγοντες τὴν τούτου δεξιάν· ἐσίας τε λιπόντες, καὶ οἴκους, καὶ παῖδας·" καὶ Παιονίαν μὲν ἀντὶ deeſt καὶ in al. MSS.

C "Ῥώμης· τὴν μὴ τούτου δὲ ἀντὶ τῶν Φιλτάτων συνοικίαν ἡσπάσαντο. ἴλη τε γε. τῆς τῶν ἐπιλέκτων ἱππέων" σὺν τοῖς σημείοις, καὶ τὸ στρατηγὸν ἄγαλμα τούτου τὸ κινδύνου ξυμμετέχειν μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ τῆς εὐτυχίας ἠξίου. Καὶ ταῦτα ἅπαντα ἑδράσατο πρὸ τῆς μάχης, ἣν ἐπὶ τοῦ Δράβου ταῖς ἡιόσιν ὁ πρόσθεν λόγος παρέσησεν. ἐνταῦθεν γὰρ ἤδη βεβαίως ἐθάρρουν· τέως δ' ἐδόκει τὰ τῶν τυράννων ἐπικρατεῖν, πλεονεκτήματός τινος περὶ Ῥώμ. γε. ξὺν

D τὰς κατασκόπους τοῦ βασιλέως γενομένου. ὃ δὴ ἐκεῖνόν τε ἐποίησε ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἄφρονα· καὶ ἐξελάραξε τὰς δυναμένας ἐφικνεῖσθαι, ὑδὲ διορᾶν τὴν στρατηγίαν. ὁ δ' ἦν ἀκατάπληκτος, καὶ γενναῖος· καθάπερ ἀγαθὸς νεὼς κυβερνήτης, ἐξ ἀπειλῆς νεφῶν ῥαγείσης λαίλαπος, εἶτα ἐπ' αὐτῷ τῷ θεῷ σείοντος τὸ βυθὸν καὶ τὰς ἠιόνας. ἐνταῦτα γὰρ τὰς μὲν ἀπείρους δεινὸν, καὶ ἄτοπον κατέλαβε δέος. ὁ δ' ἤδη χαίρων καὶ γάννυται,

ται, γαλήνην ἀκριβῆ καὶ νηνεμίαν ἐλπίζων. λέγεται γὰρ δὴ καὶ ὁ Ποσειδῶν σωτηρίοις τὴν γῆν, παύειν τὰ κύμαλα. Καὶ ἡ τύχη δὲ τὰς ἀνοήτους ἐξαπαλᾷ, καὶ σφάλλει περὶ τοῖς μείζοσι, μικρὰ πλεονεκτεῖν ἐπιτρέπουσα. τοῖς ἔμφροσι δὲ βεβαίως τὸ θαρσεῖν ὑπὲρ τῶν μειζόνων, ὅταν ἐν τοῖς ἐλάττοσιν αὐλὰς διαταράττειν παρέχῃ. Τοῦτο Λακεδαιμόνιοι παθόντες ἐν Πύλαις, οὐκ ἀπηγόρευον, οὐδὲ ἔδεισαν τὸν Μῆδον ἐπιφερόμενον, τριακοσίοις Σπαρτιατῶν, καὶ τὸν βασιλέα περὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς Ἑλλάδος προέμενοι. τοῦτο Ῥωμαῖοι πολλάκις παθόντες, μείζονα κατώρθωσαν ὕστερον. ὃ δὴ καὶ βασιλεὺς ἐννοῶν, καὶ λογιζόμενος, εὐδαιμῶς ἐσφάλη τῆς γνώμης. Ἀλλ' ἐπείπερ ἅπαξ ἐκὼν ὁ λόγος ἐς τοῦτο ἀφῖκται· καὶ τὴν ἔυνοιαν ἣ πλήθους, καὶ τῶν ἐν τέλει, καὶ τῶν φυλάκων· οἵπερ δὴ ξυμφυλάττουσιν αὐτῷ τὴν ἀρχήν, καὶ ἀπείργουσι τὰς πολεμίους διϊέναι βούλεσθε ὑμῖν ἐναργὲς εἶπω τεκμήριον, χθὲς πω, ἢ καὶ πρώην γενόμενον; Ἀνὴρ τῶν ἐπιταχθέντων τοῖς ἐν Γαλατίᾳ στρατοπέδοις· ἴστε ἴσως καὶ τοὔνομα, καὶ τὸν τρόπον· ὅμηρον φιλίας καὶ πίστεως ἀπέλιπεν ὑδὲν δεομένῳ βασιλεῖ τὸν παῖδα. εἶτα ἦν ἀπιστότερος τῶν λεόντων, οἷς οὐκ ἔστι, φησὶ πρὸς ἄνδρας Ὅμηρος ὅρκια πιστά· ἁρπάζων τε ἐκ τῶν πόλεων τὰ χρήματα, καὶ διανέμων τοῖς ἐπιοῦσι βαρβάροις· καὶ ὥσπερ λύτρα παλαβαλλόμενος, ἐξὸν πῇ σιδήρῳ στρατεύειν, καὶ ἐ τοῖς χρήμασι ποιεῖσθαι τὴν ἀσφάλειαν. ὁ δ' ἐκείνης ὑπήγετο διὰ τῶν χρημάτων εἰς ἔυνοιαν, καὶ τέλος ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος ἀνελόμενος ἁλουργὲς ἱμάτιον, γελοίως ἀληθῶς τύραννος καὶ τραγικὸς ὄντως ἀνεφάνη. ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται, καὶ χαλεπῶς μὲν εἶχον πρὸς τὴν ἀπιστίαν· θῆλυν δὲ οὐχ ὑπομένοντες ὁρᾶν ἐνδεδυ-

χρ. μὴ διϊέναι, βούλεσθε

χρ. τὰ ὅρκια

A ac tranquillitatis, gaudere atque esse hilatior incipit. Neptunum quippe ferunt, cum terram concutit, commotos fluctus compescere. Enimvero homines imprudentes plerumque fortuna decipit; ac, cum exiguis in rebus fluere ex voto negotia permiserit, in majoribus subira calamitate dejicit. Prudentibus porro, cum in minoribus consternati nonnihil fuerint, majoribus in rebus animum ac fiduciam suppeditat. Hoc cum Lacedæmonii ad Pylas essent experti, minime animo ceciderunt; neque Medo-
B rum irruptione perterriti sunt, tametsi trecentos e Spartiatis, cum ipso rege, ad Græciæ aditus atque angustias perdidissent. Hoc rursum Romani cum pertulissent, multo deinceps ampliora feliciter perfecerunt. Quod cum Imperator noster animo suo cogitaret, ac perspiceret, sua eum opinio non fefellit. Verum quandoquidem semel in eum sermonem inducta est oratio, ac de populi, & magistratuum, & custodum imperii benevolentia dicere cœpit, qui cum eo rempublicam conservant, atque hostium impe-
C tus propulsant: num tandem hujusce rei manifestissimum signum a me vultis audire, quod paucos ante dies contigit? Præfectus quidam Gallicarum legionum (cujus nomen ac rei gestæ seriem scire vos arbitror) amicitiæ ac fidei obsidem Imperatori nec petenti reliquerat filium suum. Deinde vero minus se leonibus ipsis fidelem præbuit; queis non sunt (ait Homerus) cum hominibus fœdera certa. Nam & in civitatibus pecunias diripiebar, & eas Barbaris irruen-
D tibus largiebatur: tanquam his redemtionis quoddam pretium persolveret, cum armis securitatem sibi conciliare, non pecuniis comparare posset. Verum ille pecuniis eos ad amorem suum pertrahere studebat: ac demum purpuream vestem ex gynæceo detractam induens, ridiculus tyrannus ac vere scenicus repente visus est. Tum vero milites eam perfidiam derestati sunt; Cumque miseri hominis aspectum ne ferre quidem potuissent, quem muliebri stola indutum

dutum cernerent; cum ne integro quidem menſe illius imperium ſuſtinuiſſent; facto in eum impetu diſcerpunt. Hunc igitur ille ab cuſtodibus imperii amoris in ſe ac benevolentiæ fructum, & juſti ac reprehenſione omni carentis imperii mercedem ſingulari admiratione dignam recepit. Quod ſi, quemadmodum ſe poſtea geſſerit, audire cupitis, hoc vos minime, ut opinor, ignoratis; eum neque in illius filium acerbius quidquam ſtatuere, neque amicos ejus ac neceſſarios ſuſpectos habere, aut aſperius tractare voluiſſe. Quibus omnibus, quoad potuit, benignum ſe ac clementem præbuit: etſi quamplurimi calumniari cuperent, & adverſus innocentes homines aculeos diſtringerent. Itaque cum multi forſitan vere iis, de quibus erant ſuſpecti, contra ſe perpetratis eſſent obnoxii; æque miſericors in omnes fuit, qui quidem convicti non eſſent, nec ſceleratorum ac perditorum conſiliorum ſocietate polluti eſſe viderentur. Hoc vero, quod ejus filio pepercit, qui nefarie ſeſe geſſerat, ac datam fidem & jusjurandum violaverat; non tandem regium eſſe ac divinum arbitrabimur? an potius Agamemnonem laudabimus indignantem, & adverſus Trojanos acerrime concitatum, non in eos ſolum, qui cum Paride venerant, & Menelai domum contumelia ſua læſerant; ſed iis inſuper, qui adhuc in utero gerebantur, quorum ne matres quidem tum fortaſſis adhuc in lucem editæ fuerant, cum ille de rapienda Helena conſilium iniret? Quod ſi tam crudele iſtud, & acerbum, atque inhumanum nequaquam decere principem videtur; ſed ei potius clementia ac bonitas humanitasque convenire, minime ut ulciſcendis injuriis gaudeat, ſed de ſubditorum ſibi calamitatibus doleat, utcunque ex contigerint: ſive ex eorum improbitate atque imperitia conflatæ, ſive extrinſecus ſint a fortuna ipſa comparatæ: hoc ſi quis, inquam, exiſtimet, ſuperiorem eſſe Imperatorem noſtrum manifeſte confitetur. Animadvertite enim, obſecro, ut erga obſidem tyranni filium parente ipſo melior fuerit ac juſtior: atque etiam erga ejusdem amicos illo ipſo fide-

A κότα ϛολὴν· τὸν δεῖλαιον ἐπιθέμενοι
ϖαραϛᾶσιν, ἅτε " τ σελήνης κύκλον χ. νὺ τ
ἄρξαι σΦῶν ἀναϛχόμενοι. Τᾶτο μὲν
δὴ ϖαρὰ τῆς τ Φυλάκων ἐυνοίας ὑ-
περῆρξε βασιλεῖ τὸ γέρας, ἀρχῆς ἀ-
μεμΦᾶς, καὶ δικαίας ἀμοιβῆ θαυμα-
ϛή. ὅς, τις ᾗ ἐπ' αὐτῇ γέγονε ποθεῖτε
ἀκέειν; ἀλλ' ἀδὲ τᾶτο ὑμᾶς λέληθεν,
ὅτι μήτε εἰς τὸν ἐκείνᾳ ϖαῖδα χαλε-
πός· μήτε εἰς τὰς Φίλους ὕποπ͡τ͡ο͡ς, κ͡ᾳ
B δεινὸς ἕιλεο γενέϑαι. ἀλλὰ, ὡς ἔνι
μάλιϛα, πρᾴως εἶχε, καὶ ἐυμενὴς πᾶ-
σιν ἦν. καί τοι ϖολλῶν συκοΦαντεῖν
ἐθελόντων, καὶ διηρμένων ἐπὶ τὰς ἀυ-
τοῖς τὰ κέντρα. Πολλῶν ᾗ τυχὸν ἀ-
ληθῶς ἐνόχων ὄντων ταῖς περὶ ἀυτὸν
ὑϖοψίαις, ὁμοίως ἅϖασιν ἦν ϖρᾶ͡ο͡ς
τοῖς μὴ ἐλεγχθεῖσιν, ἀδὲ ἀϖοΦανθεῖ-
σι κοινωνοῖς τῶν ἀτόϖων, καὶ ἐξαγί-
σων βελευμάτων. τὴν ᾗ εἰς τὸν ϑ ϖαρανομήσαν͡τ͡α͡ ϖαῖδα, κ͡ᾳ ϖατήσαν͡τ͡α͡
C ϖίσιν καὶ ὅρκια, Φεισὼ, ἆρα βασιλικὸν
ἀληθῶς καὶ ϑεῖον Φήσομεν; ἢ μᾶλλον
ἀϖοδεξόμεθα τὸν Ἀγαμέμνονα χα-
λεϖαίνοντα, καὶ ϖικραινόμενον τ Τρώων
ἀ τοῖς ξυνελθᾶσι μόνον τῷ Παρίδι, καὶ
καθυβρίκασι ϑ Μενέλεω τὴν ἑϛίαν·
ἀλλὰ καὶ τοῖς κυεμένοις ἔτι· κ͡ᾳ τυχὸν
ὧν ἀδὲ αἱ μητέρες τότε γεγόνεσαν· ὁ-
ϖότε ἐκεῖν͡ο͡ς τὰ περὶ τὴν ἁϖαγὴν ἐνε-
νόει; Εἰ δὴ τὸ μὲν ὠμόν τις οἴεται, καὶ
τραχὺ, καὶ ἀϖάνθρωϖον ἤκιϛα βασιλεῖ
D ϖρέϖειν· τὸ ϖρᾷον δὲ οἶμαι, καὶ χρηϛὸν,
καὶ Φιλάνθρωϖον ἁμάρτειν· ἤκιϛα μὲν
χαίροντι τιμωρίαις ἀχθομένῳ δὲ ἐ-
ϖὶ ταῖς τῶν ὑϖηκόων συμΦοραῖς; ὅ-
ϖως ἂν " γίνωνται· εἴτε κακία σΦῶν, χ. γίν.
καὶ ἀμαθία· εἴτε ἔξωθεν ϖαρὰ τῆς
τύχης ἐϖάγοντο· δῆλός ἐϛι τᾶτῳ δι-
δοὺς τὰ νικητήρια. Ἐννοεῖτε γ͡ρ͡, ὡς ϖε-
ρὶ τὸν ϖαῖδα γέγονε ϑ Φύσαν͡τ͡ο͡ς ἀ-
μείνων, καὶ δικαιότερ͡ο͡ς· ϖερὶ ᾗ τὰς
ἐκείνᾳ Φίλους, ϖιϛότερ͡ο͡ς ϑ τὴν Φιλίαν

κ. μάλ. ὁμολογήσαιμι. ὁ μὲν γὰρ ἅπαντας πρᾶττο· ὁ δὲ ἀπέσωσεν ἅπαντας. καὶ εἰ μὲν ἐκεῖνος ταῦτα περὶ τοῦ βασιλέως ἐγνωκώς· ἅτε ἐν πολλῷ χρόνῳ τὸν τρόπον κατανοήσας· σφόδρα ἐπίστευεν, ἀσφαλῶς μὲν οἱ τὰ τοῦ παιδὸς, βεβαίως δὲ τὰ τῶν φίλων· σωφρὴ μὲν ὀρθῶς· πολλάκις γὰρ ἦν ἀνδρεῖος, καὶ μοχθηρὸς, καὶ δυσυχὴς, πολέμιος ἐθέλων εἶναι τῷ τοιούτῳ, ᾧ ὢν σφόδρα ἀγαθὸν, καὶ διαφερόντως πρᾶον ἠπίστατο, μισῶν καὶ ἐπιβουλεύων, καὶ ἀφαιρούμενος, ὧν ἀδαμῶς ἐχρῆν. εἰ δὲ ἀνελπίστου μὲν οἱ τὸ παιδὸς τῆς σωτηρίας τυγχανούσης· χαλεπῆς δὲ, καὶ ἀδυνάτου τῶν φίλων, ᾧ τῶν συγγενῶν, τὴν ἀπιστίαν ὅμως προείλετο· ὁ μὲν ἦν καὶ διὰ ταῦτα μοχθηρὸς, καὶ ἀνόητος, καὶ ἀγελώτερος τῶν θηρίων· ὁ δὲ ἥμερος, καὶ πρᾷος, καὶ μεγαλόφρων· ᾧ μὲν νηπίου καταλειφθέντος τὴν ἡλικίαν, καὶ τὸν τρόπον· τοῖς δὲ ἀκ᾽ ἐλεγχθεῖσι πράως ἔχων· ᾧ δὲ ὑπεριδὼν, καὶ καταφρονήσας τῶν᾽ πονηρευσαμένων. ὁ γὰρ ἂ μηδὲ τῶν ἐχθρῶν τις, διὰ μέγεθος ὧν αὐτῷ σύνοιδεν ἀδικημάτων, ἐλπίζῃ, συγχωρῶν· εἰκότως ἀρείης ἐστὶ νικηφόρος· τὴν δίκην μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ πραότερον μεταλιθείς· σωφροσύνῃ᾽ δὲ ὑπερβαλλόμενος τὰς τὸ μέτριον ἐπιλιθέντας ταῖς τιμωρίαις· ἀνδρείᾳ δὲ διαφέρων, τῷ μηδένα πολέμιον ἀξιόχρεων ὑπολαμβάνειν· φρόνησιν δὲ ἐπιδεικνύμενος, τῷ συγκαταλύειν τὰς ἔχθρας, καὶ ἀ παραπέμπειν εἰς τοὺς παῖδας, καὶ εἰς ἐγγόνους, προφάσει τοῦ ἀκριβῶς δίκης, καὶ βέλεσθαι περ ἐπιεικῶς μάλα, πῖτυος δίκην, τῶν πονηρῶν ἀφανίζειν τὰ σπέρματα. ἐκείνων γὰρ δὴ καὶ τὸ ἔργον τόδε· καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τὴν εἰκόνα παλαιὸς ἀπέφηνε λόγος. Ὁ δὲ ἀγαθὸς βασιλεὺς, μιμούμενος ἀτεχνῶς τὸν θεὸν, οἶδε μὲν καὶ

deeſt τὸν τρ. in al. MSS. f. ὁμοῦν

κ. συνὶη

κ. ἐξελεγχθεῖσι

κ. πονηρευμάτων

κ. τε

A lior, qui cum iis fœdus atque amicitiam conjunxerat. Ille enim deſeruit omnes; iſte ſervavit. Ac ſi ille hæc de Imperatore ſuſpicatus, utpote cujus mores atque ingenium jamdudum perſpexerat, ita perſuaſum haberet, cum filium ſuum, tum vero amicos tutos atque extra omne periculum collocatos eſſe; recte hoc quidem ſenſerat: ſed hoc ipſo fraudulentiſſimus, ac peſſimus, & infideliſſimus erat, qui ejusmodi viri hoſtis eſſe vellet, quique eum, quem optimum & longe humaniſſimum norat, odiſſet, ei- B que inſidias ſtrueret, & ea, quæ minime oporteret, conaretur eripere. Sin de ſalute filii deſperaret, amicos vero ac propinquos ægre ſervari poſſe, aut ne poſſe quidem, putaret, & nihilominus perfidiam hanc animo conciperet; fuit hic ſane ob eas res improbus, ac demens, & feris ipſis immanior: ille autem mitis, ac clemens, & egregia animi magnitudine præditus, qui & infantis ætatis ac morum miſertus ſit, & in eos qui maleficii convicti non eſſent, fuerit beni- C gnus, ac denique & illum aſpernatus ſit, & ſceleratos homines ac perditos contemſerit. Nam qui ea indulget, quæ ne hoſtium quidem aliquis præ facinorum, quorum ſibi conſcius eſt, atrocitate ſperat; merito hic virtute omnibus antecellit: cum & juris rationem ad id, quod melius & humanius eſt, transferat, & eos moderatione animi ſuperet, qui in irrogandis ſuppliciis modum ac rationem adhibuerunt: & idem fortitudine in eo præſtet, quod nullum ho- D ſtem parem virtuti ſuæ & idoneum eſſe duxerit: prudentiam vero ſuam eo maxime comprobet, quod ſimultates ſuſtulerit, nec eas, per ſpeciem juris acrius perſequendi, & improborum ſtirpis, pinus in morem, funditus extinguendæ, ad liberos poſteroſque propagarit. Illorum enim factum iſtud proprium eſt; eaque ad id ſimilitudo veteri eſt accommodata proverbio. At egregius princeps, qui vere ac ſincere Deum imitatur, non ignorat apum examina etiam

e ſaxis

e ſaxis evolare, atque ex amariſſimo ligno longe ſuaviſſimum oriri fructum: ficus, inquam, ſuaves ac jucundas: atque e ſpinis punicam malum: ac ſi quæ alia ex aliis prodeunt, eorum, a quibus propagantur ac gignuntur, diſſimilia. Quapropter minime committendum eſſe putat, ut ea, antequam matura fuerint, profligentur; ſed expectandum eſſe tempus ſuum, ac permittendum, ut parentum ſtoliditate ac vecordia excuſſa, boni atque frugi liberi fiant. Qui ſi paternorum inſtitutorum imitatores eſſe maluerint, opportuno tempore pœnas perſolvant, non ad alienorum criminum ac calamitatum occaſionem extincti.

A ἐκ τῶν πετρῶν ἐσμὸς μελιτῶν ἐξιπλαμένης· καὶ ἐκ δ' δριμυτάτου ξύλου τὸν γλυκὺν καρπὸν φυόμενον· σῦκά φημι τὰ χαρίεντα· καὶ ἐξ ἀκανθῶν τὴν σίδην, καὶ ἄλλα ἐξ ἄλλων φυόμενα, ἀνόμοια τοῖς γεννῶσι καὶ ἀποτίκτουσιν. ἀκουῆ οἴεται" χρῆναι ταῦτα πρὸ τῆς ἀκμῆς διαφθείρειν· ἀλλὰ περιμένειν τ' χρόνον, ᾗ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς, ἀπωσαμένους τῶν παλαιῶν τὴν ἄνοιαν καὶ τὴν μωρίαν, ἀγαθοῖς γενέσθαι καὶ σώφροσι· ζηλωτὰς δὲ γενομένους τῶν πατρώων ἐπιτηδευμάτων, ὑφέξειν ἐν καιρῷ τὴν δίκην· οὐκ ἀλλοτρίοις ἔργοις, καὶ συμφοραῖς παραναλωθέντας. χ. ταῦτα χρῆναι

B

Sanin igitur vobis videmur veræ laudationis numeros expleſſe? An etiam de fortitudine gravitateque morum audire amplius aliquid vultis? utque non ſolum ab hoſte ſuperari nequeat, ſed neque ab turpi unquam cupiditate ſit victus, aut egregiæ alicujus ædis, aut villæ magnificæ, aut baccatorum ſmaragdis monilium amore flagrans, ea vi aut precario iis, quorum erant, abſtulerit? Sed nec liberæ cujusquam, aut ſeruæ illicitam atque iniquam conſuetudinem adamarit? Addo etiam, non illorum bonorum, quæ annuæ tempeſtates ferunt, nimiam experere ſaturitatem. Non illum æſtivo tempore glaciei cupido ſollicitat, neque habitationem ſuam pro temporum varietate commutat. Verum iis maxime, quæ laborant, imperii D parribus adeſt ſemper, frigoris æque ac caloris immodici patiens. Quorum omnium ſi certa vobis indicia atque ſigna profetre velim, non obſcura quidem in medium adducam, neque horum inopia laborabo; ſed longa ac prolixa nimium mea erit oratio. Neque vero Muſis hærere tanto tempore atque operari vacat; ſed tempus eſt deinceps, ut me ad opus ipſum convertam.

C

Ἆρ' ἔν ὑμῖν ἱκανῶς δοκοῦμεν ἐκτελεκέναι τ' ἀληθινὸν ἔπαινον; ἢ ποθεῖτε ἀκοῦειν ὑμεῖς καὶ τὴν καρτερίαν, καὶ τὴν σεμνότητα; καὶ ὡς ὐ μόνον ἐστὶ τῶν πολεμίων ἀήττητος· ἀλλ' ὅτε αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας ἑάλω πώποτε· ὅτε οἰκίας καλῆς· ὅτ' ἐπαύλεως πολυτελοῦς· οὔτε ὅρμων σμαραγδίνων ἐπιθυμήσας ἀφείλετο βίᾳ, ἢ καὶ πειθοῖ τὰς κεκτημένους. ἀλλ' ὐδὲ γυναικὸς ἐλευθέρας, ὐδὲ" θεραπαινίδος· οὔτε ὅλως τὴν ἄδικον ἀφροδίτην ἠγάπησε. καὶ ὡς ὐδὲ ὧν ὥραι φύουσιν ἀγαθῶν ἄμετρον ἀπαιτεῖ πλησμονήν. ὐδὲ αὐτῷ θέρους ὥρᾳ τὰ κρυσάλλου μέλῃ· ὅτε μεταβάλλῃ πρὸς τὰς ὥρας τὴν οἴκησιν. τοῖς πονουμένοις δὲ ἀεὶ πάρεσι τῆς ἀρχῆς μέρεσιν, ἀντέχων καὶ πρὸς τὸ κρύος, καὶ πρὸς τὰ θάλπη τὰ γενναῖα. Τούτων δὲ εἴ με κελεύοιτε φέρειν ὑμῖν ἐμφανῆ τὰ τεκμήρια, γνώριμα μὲν ἐρῶ, καὶ ὐκ ἀποφήσω· μακρὸς δὲ ὁ λόγος· καὶ διωλύγιος. ἐμοί τε ὐ σχολὴ τὰς μούσας ἐπὶ τοσοῦτον θεραπεύειν· ἀλλ' ὥρα λοιπὸν πρὸς ἔργον τρέπεσθαι. χ. θεραπαίνης

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΕΥΣΕΒΙΑΝ.

χρ. ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΕΥΣΕΒΙΑΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

IVLIANI IMP.

ENCOMIUM

IMPERATRICIS EVSEBIÆ.

ΛΟΓΟΣ Γ.

ΠΟΤΕ ποτὲ ἄρα χρὴ διανοεῖσθαι περὶ τῶν ὀφειλόντων μεγάλα, καὶ ὑπὲρ μεγάλων ἔτι φημὶ χρυσίον, ἀδὲ ἀργύριον, ἀλλὰ ἁπλῶς ὅ,τι ἂν τύχοι τις παρὰ θεῶν πέλας εὖ παθών· εἶτα τοιαῦτα μὲν ἀπολίνειν ἔτε ἐπιχειροῦντων, ἔτε δυναμένων, ῥᾳθύμως ἢ καὶ ὀλιγώρως ἐχόντων πρὸς τὸ τὰ δυνατὰ ποιεῖν, καὶ διαλύεσθαι τὸ ὄφλημα; ἢ δηλονότι Φαύλης καὶ μοχθηρὸς νομισέον; Οὐδενὸς γὰρ, οἶμαι, τῶν ἄλλων ἀδικημάτων ἔλαττον μισοῦμεν ἀχαριστίαν, καὶ ὀνειδίζομεν τοῖς ἀνθρώποις, ὅταν εὖ παθόντες περὶ τοὺς εὐεργέτας ὧσιν ἀχάριστοι. ἔστι δ' οὐχ οὗτος ἀχάριστος μόνον, ὅστις εὖ παθὼν, δρᾷ κακῶς ἢ λέγει· ἀλλὰ καὶ ὅστις σιωπᾷ καὶ ἀποκρύπτει, λήθη παραδιδοὺς καὶ ἀφανίζων τὰς χάριτας. Καὶ τὰ μὲν θηριώδους ἐκείνης, καὶ ἀπανθρώπου μοχθηρίας σφόδρα ὀλίγα καὶ ἐναρίθμητα κομιδῇ τὰ παραδείγματα. πολλοὶ δ' ἀποκρύπτεσθαι τὸ δοκεῖν εὖ παθεῖν, οὐκ οἶδα ὅ,τι βουλόμενοι. Φασὶ δ' ὅμως θωπείας τινὸς, καὶ ἀγεννοῦς κολακείας τὸν ἀληθῆ δόξαν ἐκκλίνειν. Ἐγὼ δὲ οὗτοι μὲν ὅτι μηδὲν ὑγιὲς λέγουσι σα-

χρ. τύχῃ

χρ. δῆλον ὅτι

χρ. κολακείας ἢ δέξαι

Oratio III.

QVID tandem de iis existimandum est, qui, cum magna nomina, magnisque de rebus contraxerint: (non jam aurum aut argentum loquor, sed de omni omnino re, in qua quispiam ab alio beneficio sit affectus) nihilominus gratiam pro iis persolvere neque conentur, neque possint; sed ad ea, quæ præstare queunt, referenda, ac dissolvendum debitum, negligentes se ac remissos præbeant? Nonne illi jure mali atque improbi censendi sunt? Neque enim ullum puto crimen esse, quod majore apud homines in odio sit, quam ingrati animi vitium, quodque aliis exprobrent magis, cum accepto beneficio ingrati erga bene de se meritos videntur. Est autem is ingratus, non modo qui *beneficio affectus* mali aliquid facit, aut dicit; sed etiam qui tacet, ac dissimulat, & alterius in se meritorum obliviscitur, atque eorum memoriam extinguit. Ac ferinæ hujus & inhumanæ pravitatis exigua admodum & rara sunt exempla. Plerique vero sunt qui beneficio se aliquo affectos esse videri nolint ac dissimulent. In quo quid sibi velint, non video. Verum ita dicunt, assentationis & illiberalis adulationis falsam se suspicionem vereri. Ego vero tametsi nihil eos sani

ſani dicere certiſſime ſcio; nihilominus præ-
termitto, atque id illis volo concedere, ef-
fugere eos, quemadmodum putant, falſam
adulationis famam; cum interim multis ſi-
mul animi pravitatibus, ac turpiſſimis & il-
liberalibus morbis irretiti videantur. Nam
aut beneficia non intelligentes, ſenſu admo-
dum eorum deſtituti ſunt, quorum carere
nullo modo oporteret: aut ſi intelligant,
eorum memoriam omni eſſe tempore re-
tinendam: ac ſi meminerint quidem, ſed
quibuscunque tandem de cauſis in agendis
gratiis negligentes ſint, timidi ſunt, & invi-
di natura, ac totius, ut ſemel dicam, homi-
num generis inimici: qui ne erga bene me-
ritos quidem de ſe faciles ſe ac benignos
exhibeant: iidemque, ſi quando conviciari
ac mordere neceſſe ſit, iratis & acutis fera-
rum inſtar oculis aſpiciunt. Veram autem
ac ſinceram laudem, tanquam impendii ma-
joris ac ſumtus aliquid, evitantes, neſcio quo
pacto egregiorum facinorum prædicatio-
nem vitio vertunt: cum id unum inquire-
re ac ſcrutari poſſint, utrum veritati ſtude-
at, eamque perſequi malit, quam in lau-
dando captare velle cujusquam gratiam vi-
deri. Non enim dici illud poteſt, inutile
quiddam eſſe prædicationem, vel his quo-
rum in gratiam inſtituitur, vel aliis qui æ-
qualem vitæ gradum atque ordinem ſorti-
ti, eandem recte factorum virtutem ac di-
gnitatem aſſequi nequeant. Illis enim ju-
cundus hic auditus eſt, eosque ad eximia &
illuſtria facinora promtos & alacres efficit;
hos vero ad illorum æmulationem adduc-
it, ac neceſſitate quadam impellit, cum
hoc vident, nequaquam eo privatos illos
eſſe; quod unum in conſpectu omnium
honeſte dari & accipi poteſt. Nam pecu-
nias palam publiceque largiri, ac circum-
ſpicere ut quam plurimi quod donatum
ſit ſciant, inepti cujusdam eſt hominis: ſed
neque in omnium oculis manus porrigere
quiſpiam ſuſtineat, niſi pudorem omnem
penitus ac morum probitatem excuſſerit.
Arceſilaus vero cum daret aliquid, latere
eum etiam ſtudebat qui acciperet, & is ex

A φῶς εἰδὼς, ὅμως ἀφίημι, καὶ κείσθω
διαφεύγειν αὐτὸς, καθάπερ οἴονται,
κολακείας ἀκ ἀληθῆ δόξαν, πολλοῖς
ἅμα πάθεσιν ἐνόχως φανέντας, καὶ
νοσήμασιν αἰσχίσοις πάνυ καὶ ἀνε-
λευθέροις. Ἢ γὰρ ἀ συιέντες ἀναίσθη-
τοι λίαν εἰσὶν, ὧν ἁδαμῶς ἀναίσθητον
εἶναι ἐχρῆν· ἢ συιέντες ὧν ἐχρῆν εἰς
ἅπαντα μεμνῆσθαι τὸν χρόνον· μεμνη-
μένοι δὲ ἀ, ἀποκνοῦντες δι' ἃς δή ποτ'
οὖν αἰτίας, δειλοὶ καὶ βάσκανοι φύ-
B σει, καὶ ἁπλῶς ἅπασιν ἀνθρώποις
δυσμενεῖς, οἵ γε ἁδὲ τοῖς εὐεργέταις
πρᾷοι, καὶ προσηνεῖς ἐθέλοντες εἶναι·
εἶτα ἂν μὲν δέῃ λοιδορῆσαί που ἀ, δα-
κεῖν, ὥσπερ τὰ θηρία ὀργίλον καὶ ὀξὺ
βλέπουσιν· ὥσπερ δὲ ἀνάλωμα πο-
λυτελὲς φεύγοντες τὸν ἀληθινὸν ἔπαι-
νον, ἀκ οἶδα ὅπως αἰτιῶνται τὰς ὑπὲρ
τῶν καλῶν ἔργων εὐφημίας· ἐξὸν
ἐκεῖνο ἐξετάζειν μόνον, εἰ τὴν ἀλήθει-
αν τιμῶσι, καὶ περὶ πλείονος ποιοῦν-
ται τοῦ δοκεῖν ἐν τοῖς ἐπαίνοις χαρίζε-
C σθαι. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔνεστιν εἰπεῖν, ὡς
ἀνωφελὲς χρῆμα ἡ εὐφημία, οὔτε
τοῖς ὑπὲρ ὧν γέγονεν, οὔτε αὖ τοῖς ἄλ-
λοις, ὁπόσοι τὴν ἴσην ἐκείνοις κ τὸν
βίον τάξιν εἰληχότες, τ ἐν ταῖς πρά-
ξεσιν ἀρετῆς ἀπελείφθησαν. τοῖς μὲν
γὰρ ἄκουσμά τί ἐστιν ἡδὺ, κ προθυμοτέ-
ρους παρέχει περὶ τὰ καλὰ, καὶ δια-
φέροντα τ ἔργων. τοὺς δ' ἐπιζήλωσ
ἐκεῖνα" πείθει, καὶ βία παρώρμησεν, ὁ- Voſſ. πει-
ρῶνας, ὅτι μηδὲ τῶν" παραλαβόντων θαι
τινὲς ἀπεστερήθησαν, ὃ μόνον δεῖναί τε Voſſ. προ-
D καὶ λαβεῖν ἐστι δημοσίᾳ καλόν. Χρή- λαβ.
ματα μὲν γὰρ εἰς τὸ ἐμφανὲς διδόναι, κ
περιβλέπειν, ὅπως ὅτι πλεῖστοι τὸ δο-
θὲν εἴσονται, πρὸς ἀνδρὸς ἀπειροκάλου.
ἀλλ' ἁδὲ" ὑποσχεῖν τῷ χεῖρε ὑπεδέ- Voſſ. ὑπε-
ξαλο ἄν τις ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων, μὴ σχεῖν
παντάπασιν ἀποσεισάμενος αἰδῶ κ
ἐπιείκειαν τ τρόπου. Ἀρκεσίλαος γ
καὶ διδοὺς τ λαβόντα ἐπειρᾶτο λαθεῖν·

σωιέν

σωιὴ ὃ ἐκεῖνῳ ἐν τῆς πρᾴξεως τὸν δεῖσαν λα. ἐπαίνων ὃ ζηλωτὸν μὲν ἀκροαλὰς ὡς πλείσας εὑρεῖν· ἀγαπητὸν δὲ οἶμαι, καὶ ὀλίγας. καὶ ἐπήνεσ᾽ γε Σωκράτης πολλὰς, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης· Ξενοφῶν δὲ καὶ Ἀγησίλαον τὸν βασιλέα, καὶ Κῦρον τὸν Πέρσην, οὐχὶ τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ καὶ ᾧ συνεστρατεύετο ἐπ᾽ Ἑλλάδα· καὶ τὰς ἐπαίνους ξυγγράφων οὐκ ἀπεκρύπτετο.

Ἐμοὶ ὃ θαυμαστὸν εἶναι δοκεῖ, εἰ τοὺς ἄνδρας γε τοὺς καλοὺς προθύμως ἐπαινεσόμεθα, γυναῖκα δὲ ἀγαθὴν τὴν εὐφημίας οὐκ ἀξιώσομεν, ἀρετῆς οὐδὲν μεῖον αὐτῇ ὑπὲρ τοῖς ἀνδράσι προσήκειν ὑπολαμβάνοντες. Καὶ γὰρ οἶμαι σώφρονα, καὶ σωφρονῆν, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τὰ πρὸς τὴν ἀξίαν, καὶ θαρραλέαν ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ μεγαλόφρονα, καὶ ἐλευθέριον, καὶ πάντα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑπάρχειν ἐκείνην οἰόμενοι χρῆναι τὰ τοιαῦτα, τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐγκωμίων ἀφαιρησόμεθα τὴν οὐκ ὀλακεύειν δοκεῖν ψόγον δεδοικότες. Ὅμηρος δὲ οὐκ ἠσχύνετο τὴν Πηνελόπην ἐπαινέσας· οὐδὲ τὴν Ἀλκινόου γαμετὴν· οὐδὲ εἴ τις ἄλλη διαφερόντως ἀγαθὴ γέγονεν, ἢ καὶ ἐπὶ σμικρῷ ἀρετῆς μελεποιήθη. Οὐκοῦν οὐδὲ ἐκείνη τὴν ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ διήμαρτεν εὐφημίας. πρὸς ὃ δὲ τούτοις, παθεῖν μὲν εὖ, καὶ τυχεῖν τινος ἀγαθοῦ, σμικροῦ τε ὁμοίως, καὶ μείζονος οὐδὲν ἔλαττον παρὰ γυναικὸς, ἢ παρὰ ἀνδρὸς δεξόμεθα· τὴν δὲ ἐπ᾽ αὐτῇ χάριν ἀπολείψειν ὀκνήσομεν; Ἀλλὰ μὴ πολὺ καὶ αὐτὸ τὸ δεῖσθαι καταγέλαστον εἶναί φασι, καὶ οὐκ ἄξιον ἀνδρὸς ἐπιεικοῦς καὶ γενναίου. εἶναι ὃ καὶ τὴν Ὀδυσσέα τὸν σοφὸν ἀγεννῆ καὶ δειλὸν, ὅτι τὴν τοῦ βασιλέως ἱκέτευε θυγατέρα, παίζουσαν ἐπὶ τοῦ λειμῶνος ξὺν ταῖς ὁμήλιξι παρθένοις παρὰ τὸ πολαμοῦ ταῖς ἡϊόσι. μὴ πολὺ οὖν ὅτε τὴν Ἀθηνᾶς τὴν τοῦ Διὸς ἀπόσχωνται παιδὸς, ἣν Ὅμηρός φησιν ἀπεικασθεῖσαν παρθέ-

A ipso facto bene de se meritum intelligebat Laudum vero auditores invenire quam plurimos tametsi optandum est, vel paucis tamen contenti esse possumus. Ac Socrates sane, Plato, & Aristoteles plerosque collaudarunt: Xenophon vero etiam Agesilaum regem, ac Cyrum Persam, non illum tantum vererem dico, sed & eum quo cum e Græcia profectus expeditionem susceperat; nec hujus laudes in conscribenda historia dissimulavit.

B Mihi vero mirum illud videtur, si cum viros præclaros ultro ac libenter laudemus, mulierem egregiam nulla prædicatione prosequamur, cum nihilo minus quam viros virtute esse præditam arbitremur. Credo enim castam illam ac prudentem esse oportere; & unicuique pro merito tribuere, atque in periculis audacem, ac magnanimam, & liberalem, & omni, ut uno verbo dicam, genere virtutum excultam esse debere, persuasum habebimus; interim egregie factorum eam laude C privabimus, dum adulationis vituperationem veremur. Ar Homerum non puduit laudasse Penelopen, aut Alcinoi conjugem, aut si qua alia probitate vitæ cæteris antecelluit, ac vel minimum in se virtutis habuit, ne ejusmodi quidem sua ob id ipsum commendatione caruit. An vero beneficium aliquod, aut omnino boni quidpiam, sive parvi, sive majoris, nihilo minus a D muliere quam ab viro libenter accipiemus; gratiam autem pro eodem referre dubitabimus? Quid si vero, ajunt illi, vel hoc ipsum a fœminis postulare aliquid ridiculum est, & probo fortique viro non satis dignum: adeo ut & Ulysses ille sapiens, ignavus ac timidus fuisse videatur, dum regis filiæ supplicarer, quæ cum æqualibus virginibus ad maris litus in prato colludebat? Quid si ne a Minerva quidem filia Jovis abstinent, quam Homerus narrat sub honestæ ac speciosæ

cioſæ virginis ſpecie Ulyſſi ad regiam eunti adhibuiſſe ſe ducem, eique conſilium dediſſe, ac quæ intus eſſent facienda dicendave docuiſſe? Ubi tanquam orator aliquis abſolutum ex arte reginæ encomium pertexuit, initio ab illius genere deducto. Verſus porro quos de ea re ſcripſit, ita ſe habent:

Ædibus occurret mediis tibi regia conjux:
Arete huic cognomen. at hæc genitoribus iisdem
Edita, qui regem fudere in luminis auras.

Cumque ab Neptuno illius originem generis duxiſſet, omniaque commemoraſſet, quæ feciſſent, aut tuliſſent; ac quemadmodum eam patruus, parente adhuc juvene, & ſponſo mortuo, uxorem duxerit, & in honore habuerit,

quanto in terris modo fœmina nulla eſt:

ac quanto in pretio eſſet

Hæc natos apud egregios, regemque maritum;

nec non apud Senatum, & populum, qui tanquam Deam per urbem incedentem aſpiceret; eum tandem prædicationi finem impoſuit, qui mulieri ac viro ſit optandus:

Quippe bonæ mulier non eſt hæc indiga mentis,

inquiens, ac judicio valere plurimum affirmans. Quinetiam prudentiæ ſingularis eſſe, ac lites omnes & controverſias, quæ inter cives oriuntur, ſumma cum æquitate diſceptare. Huic ergo cum ſupplicaveris, ſi ejus tibi favorem ac benevolentiam adjunxeris, (ad Ulyſſem inquit Minerva)

Tum caros tibi quam primum ſpes certa videndi
Viſendique laris.

At ille conſilio paruit. Utrumnam igitur majoribus ſignis atque evidentioribus argumentis opus habebimus, quo adulandi ſuſpicionem videamur effugere? aut non

A νῳ καλῇ, ἡ γενναίᾳ Ὀδυσεῖ " ἡγήσασθαι τ περὶ τὰ βασίλεια Φερέσης ὁδὸν, σύμβολον ἣ αὐτῇ καὶ διδάσκαλον γενομένην, ὧν ἐχρῆν εἴσω παρελθόντα δρᾶν ἠ λέγειν. καθάπερ τινὰ ῥήτορα ξὺν τῇ τέχνῃ τέλειον ἅπασα βασιλίδος ἐγκώμιον, ἄνωθεν ἀπὸ τ γένους ἀρξαμένην. ἔχει ἣ αὐτῇ τὰ ὑπὲρ τούτων ἔπη τὸν τρόπον τόνδε· *Voſſ.* μὲν ἡγησ-

Δέσποιναν μὲν πρῶτα κιχήσεαι ἐν μεγάροισιν, Odyſſ. H. v. 53. &c.

B Ἀρήτη δ' ὄνομ' ἔστιν ἐπώνυμον· ἐκ δὲ τοκήων
Τῶν αὐτῶν, οἵπερ τέκον Ἀλκίνοον βασιλῆα.

Ἀναλαβὼν ἣ ἄνωθεν ἀπὸ τ Ποσειδῶνος οἶμαι " ἀρχὴν τ γένους, καὶ ὅσα *Voſſ.* τὴν ἔδρασάν τε, καὶ ἔπαθον εἰπὼν, ἠ ὅπως ἀρχὴν αὐτὴν ὁ θεὸς, τ πατρὸς " ἀπολομένης, νέας, καὶ νυμφίας, ἔγημέ τε καὶ ἐτίμησεν, *Voſſ.* ἀπολυμένης

ὡς ἔτις " ἐπὶ χθονὶ τίεται ἄλλη· Ibid. v. 67.

C καὶ ὅσων τυγχάνει. *Voſſ.* ὡς ἐπὶ χθ.

Ἐκ τε φίλων παίδων, ἔκ τ' αὐτοῦ Ἀλκινόοιο, Ibid. v. 70.

ἔτι ἣ " οἶμαι τ γερσίας, ἠ τ δήμου, *Voſſ.* διοῖ καθάπερ θεὸν ὁρῶσι πορευομένην διὰ τ ἄστεος· τέλος ἐπέθηκε ταῖς εὐφημίαις ζηλωτὸν ἀνδρὶ καὶ γυναικί. μαι

Οὐ μέν γάρ τι νόῳ γε ἠ αὐτὴ δεύεται ἐσθλῇ, Ibid. v. 73.

λέγων, καὶ ὡς κέλευεν ἓν ἡτίσαλο. ἤδη δὲ " φρονήσει, καὶ διαλύειν τὰ πρὸς *Voſſ.* εὐ-

D ἀλλήλους ἐγκλήματα τοῖς πολίταις ἀναφυόμενα " σὺν δίκῃ. ταύτην δὴ ἣν *Voſſ.* ξὺν ἱκετεύσας εἰ τύχοις ἔυνα, πρὸς αὐτὸν ἔφη, φροσύνη

Ἑλπωρήτοι ἔπειτα φίλας τ' ἰδέειν, Ibid. v. 76.
καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον.

ὁ ἣ ἐπείσθη τῇ " συμβολῇ. Ἆρ' ἂν ἔτι *Voſſ.* δεησόμεθα μειζόνων εἰκόνων, καὶ ἀπο- ξυμβ.
δείξεων ἐναργεστέρων, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν ἐκ Ꝑ κολακεύειν δοκεῖν ὑπο-

Voss. δὲ ψίαν;" ἀχὶ δὲ ἤδη μιμέμενοι τ σοφὸν A
ἐκεῖνον, καὶ θεῖον ποιητὴν, ἐπαινέσομεν
Εὐσεβίαν τὴν ἀρίστην; ἐπιθυμοῦντες
μὲν ἔπαινον αὐτ ἄξιον διεξελθεῖν, ἀγα-
πῶντες δὲ, εἰ κ μετρίως τυγχάνοιμεν
ὄτω πολλῶν καὶ καλῶν ἐπιτηδευμά-
των, ὰ τῶν ἀγαθῶν τῶν ὑπαρχόντων
ἐκείνη, σωφροσύνης, καὶ δικαιοσύνης, ἢ
πραότητ, καὶ ἐπιεικείας, ἢ τῆς περὶ
τ ἄνδρα φιλίας, ἢ τ περὶ τὰ χρήματα
μεγαλοψυχίας, ἢ τ περὶ τὰς οἰκείας κ
Voss. ξυγ. "συγγενεῖς τιμῆς· πρόσηκε δὲ οἶμαι B
καθάπερ ἴχνεσιν ἑπόμενον τοῖς ἤδη ῥη-
θεῖσιν ὅτω ποιεῖσθαι τὴν ξὺν εὐφημίᾳ
Voss. ἐκείνη τάξιν, ἀποδιδόντα τὴν αὐτὴν" ἐκείνην,
πατρίδ τε, ὡς εἰκὸς, κ παλαιῶν μνη-
μονεύοντα, καὶ ὅπως ἐγήμαντο, κ ὅτινι, κ
τἄλλα πάντα τ αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον.

Περὶ μὲν οὖν τῆς πατρίδ πολλὰ
σεμνὰ λέγειν ἔχων, τὰ μὲν διὰ παλαι-
ότητα παρήσειν μοι δοκῶ. φαίνεται γ
Voss. εἶ- "εἶναι τῶν μύθων ὰ πόρρω. ὁποῖον δή τι C
μαι καὶ τὸ περὶ τ Μουσῶν λεγόμενον, ὡς εἶ-
εν δήπωθεν ἐκ τῆς Πιερίας, ἀχὶ δὲ ἐξ
Ἑλικῶνος ἐς τὸν" Ὄλυμπον ἀφίκοιντο
παρὰ τ παλαιὰ κληθεῖσαι. τοῦτο μὲν
δὴ κ εἰ δή τι τοιοῦτον ἕτερον, μύθῳ μᾶλ-
λον ἢ λόγῳ πρόσηκον, ἀπολειπτέον.
Voss. ὀ- "ὀλίγον δὲ εἰπεῖν τ πᾶσι γνωρίμων τυ-
λίγα χὸν ἀκ ἄτοπον, ὐδὲ ἀπὸ τοῦ παρόντ
λόγου. Μακεδόνων γὰ οἰκῆσαι φασι
τὴν χώραν τοὺς Ἡρακλέους ἐκγόνους,
Τημένου παῖδας, οἳ τὴν Ἀργείαν λῆξιν D
νεμόμενοι, κ στασιάζοντες, τέλ ἐποιή-
σαντο τὴν ἀποικίαν τῆς πρὸς ἀλλήλους
ἕνεκ καὶ φιλοτιμίας. εἶτα ἑλόντες
Voss. ἀ- τὴν Μακεδονίαν, καὶ γένος ὄλβιον" ἀ-
πολεί- πολιπόντες, βασιλεῖς ἐκ βασιλέων διε-
ποντες τέλουν, καθάπερ κλῆρον τὴν τιμὴν
διαδεχόμενοι. πάντας μὲν οὖν αὐτοὺς
ἐπαινεῖν ὅτε ἀληθὲς, ὅτε οἶμαι ῥᾴδιον.
πολλῶν δὲ ἀγαθῶν ἀνδρῶν γενομένων,
κ καταλιπόντων Ἑλληνικὰ τρόπου μνη-
μεῖα πάγκαλα, Φίλιππ καὶ ὁ τούτου

potius ſapientem illum divinumque Poetam imitati, Euſebiam illam præſtantiſſimam fœminam oratione prædicabimus? Cujus quidem virtute dignum præconium exequi cupimus: verum abunde nobis futurum putamus, ſi tot tamque præclara ejus ſtudia mediocri aliqua ex parte conſequamur; ut virtutum interim, quæ huic inſunt, ornamenta ſeponamus, temperantiam dico, juſtitiam, clementiam, æquitatem, probitatem, caritatem in virum magnificentiam in opibus ac divitiis, & adverſus propinquos & cognatos honorem, & obſervantiam. Ac mihi ea quæ propoſita ſunt ranquam veſtigia conſectanti idem prædicationis ordo ſervandus videtur, ut patriæ, quemadmodum decet, ac parentum mentionem agamus: tum quomodo nupſerit, & cui: ac cætera id genus eodem, quo illa, modo tractemus.

Igitur de ejus patria cum egregia multa & illuſtria poſſim dicere, nonnulla, quia vetuſtate obſoleta ſunt, prætermitto: neque enim longe a fabulis abhorrent. Quale eſt quod de Muſis dicitur, fuiſſe illas ex Pieria, non autem profectas ex Helicone, & a patre vocatas, in Olympum veniſſe. Hoc igitur, & ſi quid aliud ejusmodi eſt, fabulæ magis quam orationi conſentaneum, relinquo. Sed pauca tamen, quæ perſpecta ſunt omnibus, proferre non abſurdum fortaſſis nec alienum ab oratione noſtra fuerit. Nam in Macedonia habitaſſe ferunt Herculis nepotes, Temeni filios; qui Argivorum regionem, quam hæreditate acceperant, inter ſe partientes, atque invicem diſſidentes, colonia miſſa contentionem omnem ac controverſiam ſuſtulerunt. Tum occupata Macedonia, ac beata generis ſucceſſione derelicta, reges ab regibus deinceps tanquam patrimonium aliquod eam dignitatem acceperunt. Cæterum hos omnes collaudare, neque verum neque facile eſſe arbitror. Sed cum egregii quamplurimi fuerunt, ac Græcorum morum illuſtria monimenta reliquerunt, tum Philippus atque

ejus

ejus filius cæteris virtute præſtiterunt omnibus, quotquot Macedonibus & Thracibus imperarunt; imo & quotquot Lydorum, ac Medorum, & Perſarum, atque Aſſyriorum reges extiterunt: ſi unum Cambyſæ filium excipias, a quo a Medis in Perſas imperium eſt translatum. Nam illorum alter primus augere vires Macedonum aggreſſus eſt; & Europæ maxima parte debellata, eos imperii ſui terminos conſtituit, ut ab ortu quidem ac meridie ad mare usque pertingeret, a Septentrione vero Danubium, ab occaſu Oricorum gentem reſpiceret. Hujus vero filius ſub Stagirita Philoſopho educatus, adeo magnitudine animi cæteris omnibus antecelluit, atque etiam parentem ſuum imperatoria virtute, audacia, virtutumque genere omni ſuperavit; ut minime ſibi vivendum arbitraretur, niſi & mortales omnes & nationes devinceret. Quamobrem & Aſiam univerſam victoriis ſuis longe lateque peragravit, & primus hominum orientem Solem adoravit. Sed cum expeditionem in Europam moliretur, ut reliquis omnibus ſub imperium ſubjunctis, terra marique dominaretur, mors illum apud Babylonem hæc animo tractantem oppreſſit. Porro Macedones civitatibus omnibus nationibusque dominati ſunt, quas ſibi illius auſpiciis ſubjecerant. Num igitur neceſſarium adhuc eſt evidentioribus hoc indiciis approbare, illuſtrem antea Macedonum gentem fuiſſe; atque illius præcipuam partem urbem illam vendicare ſibi, quam victis, ut opinor, Theſſalis extruxerunt, eique de illorum victoria nomen indiderunt? Sed de his nihil eſt quod diutius diſputemus. De nobilitate porro quid eſt quod amplius laboremus, ut apertius aliquod argumentum & illuſtrius quæramus? Eſt enim ejus viri filia, qui ad annui Magiſtratus (hoc eſt, Conſulatus) honorem ac dignitatem eſt evectus. Quæ quidem *quum ab initio* præpotens ac regia *vocaretur*, propter nonnullos, qui recte

A παῖς ἀρετῇ διηνεγκάτην πάντων, ὅσοι πάλαι Μακεδονίας καὶ Θράκης ἦρξαν. οἶμαι δὲ ἔγωγε κ᾽ ὅσοι Λυδῶν, ἢ Μήδων, κ᾽ Περσῶν, καὶ Ἀσσυρίων, πλὴν μόνου τοῦ Καμβύσου παιδὸς, ὃς ἐκ τῶν Μήδων ἐς Πέρσας τὴν βασιλείαν" κατέσησεν. Voſſ. μετέσησεν

Ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἐπειράθη τὴν Μακεδόνων αὐξῆσαι δύναμιν, κ᾽ τὴν Εὐρώπης τὰ πλεῖστα καὶ λαιψάμενος, ὅρον ἐποιήσαλο πρὸς ἕω μὲν κ᾽ πρὸς" μεσημβρίαν τὴν θάλατταν, ἀπ᾽ ἄρκτων δὲ, οἶ- Voſſ. ἐσπέραν.

B μαι, τὸν Ἴστρον, κ᾽ πρὸς ἑσπέραν τὸ Ὠρικὸν ἔθνος. Ὁ τούτου δ᾽ ἂν παῖς ὑπὸ τῷ Σταγειρίτῃ σοφῷ τραφόμενος" τοσού- Voſſ. τοσούτῳ

τῳ μεγαλοψυχίᾳ τῶν ἄλλων ἁπάντων διήνεγκε, κ᾽ προσέτι τὸν αὑτοῦ πατέρα τῇ γαλῃνίᾳ, κ᾽ τῇ θαῤῥαλεότητι, κ᾽ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ὑπερβαλλόμενος, οὐκ ἄξιον αὐτῷ ζῆν ὑπελάμβανεν, εἰ μὴ ξυμπάντων μὲν ἀνθρώπων, πάντων δὲ ἐθνῶν κρατήσειεν. Οὑκοῦν τὴν μὲν Ἀσίαν ἐπῆλθε σύμπασαν καὶ λαιψάμενος, καὶ ἀνίσχοντα πρῶτος ἀνθρώ-

C πων τὸν ἥλιον προσεκύνη· ὡρμημένον δ᾽ αὐτὸν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, ὅπως τὰ λειπόμενα περιβαλλόμενος, γῆς τε ἁπάσης καὶ θαλάττης κύριος γένοιτο, τὸ χρεὼν ἐν Βαβυλῶνι κατέλαβε. Μακεδόνες δ᾽ ἁπάντων ἦρχον, ὧν ὑπ᾽ ἐκείνῳ κτησάμενοι πόλεων καὶ ἐθνῶν ἔτυχον.

Ἆρ᾽ οὖν ἔτι χρὴ διὰ μειζόνων τεκμηρίων δηλοῦν, ὡς ἔνδοξος μὲν ἡ" Μακε- χ. Macedonia

δόνων, καὶ μεγάλη τὸ πρόσθεν γένοιτο

D ταύτης δὲ αὐτῆς τὸ κράτιστον ἡ πόλις ἐκείνη, ἣν ἀνέσησαν πεσόντων, οἶμαι, Θετταλῶν, τῆς κατ᾽ ἐκείνων ἐπώνυμον νίκης. καὶ περὶ μὲν τούτων, ἀδὲν ἔτι δέομαι μακρότερα λέγειν. Εὐγενείας γε μὴν, τί" ἂν ἔτι πράγματα ἔχοιμεν, ἐπι- Voſſ. ἂν ἔχοιμεν ἔτι πραγ. ἐπιζ.

ζητοῦντες φανερώτερον, καὶ ἐναργὲς μᾶλλον τεκμήριον; θυγάτηρ γάρ ἐστιν ἀνδρὸς ἀξίου νομισθέντος τὴν ἐπώνυμον ἔτους ἀρχὴν, πάλαι μὲν ἰσχυρὰν καὶ βασιλείαν ἀτεχνῶς νομιζομένην, μεταβαλέσαν

καλῶσαν ἢ διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς χρωμέ- A potestate hac usi non fuerant, nomine commu-
νους τῇ δυνάμει τὸ ὄνομα. νῦν ἢ ἤδη τῆς tata est. Nunc vero, postquam ejus vis
Voss. ἐπιλειπ- δυνάμεως ἐπιλιπούσης, ἐπειδὴ πρὸς atque ampla illa potestas desiit, quod ex re-
μοναρχίαν τὰ τῆς πολιτείας μεθέστη- publica monarchia sit facta, tametsi cæteris
κε, τιμὴ καθ' αὑτὴν τ' ἄλλων ἁπάντων omnibus spoliata sit, cum potestate tamen
ἑκομένη, πρὸς πᾶσαν ἰσχὺν ἀντίῤῥο- omni ac robore contendere posse videtur.
πον εἶναι δοκεῖ. τοῖς μὲν ἰδιώταις οἷον Quæ quidem privatis velut præmium quod-
ἄθλον ἀποκειμένη καὶ γέρας ἀρετῆς ἢ dam est ac merces virtutis, aut fidei, aut be-
πίστεως, ἤ τινος εὐνοίας καὶ ὑπηρεσίας nevolentiæ erga principes, aut eximii alicu-
περὶ τὰς τ' ὅλων ἀρχοντίας, ἢ πράξεως jus facinoris; principibus vero ipsis ad ea
λαμπρᾶς. τοῖς βασιλεῦσι δὲ πρὸς οἷς B bona, quæ jam possident, velut decoris cu-
ἔχουσιν ἀγαθοῖς οἷον ἄγαλμα, καὶ κό- jusdam & ornatus accessio est. Nam reli-
σμος ἐπιτεθειμένη. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων qua nomina, vel functiones, quæ veteris il-
ὀνομάτων τε καὶ ἔργων, ὁπόσα τ' πα- lius reipublicæ tenuem aliquam & obscu-
λαιᾶς ἐκείνης πολιτείας διασώζῃ τι- ram imaginem retinent, vel propter poten-
νὰ φαύλην καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα, ἢ πα- tiam suam contemserunt ac repudiarunt, vel
ντάπασιν ὑπεριδόντες διὰ τὴν ἰσχὺν eorum quæ sibi imposuerint, appellationem
καθέγνωσαν, ἢ προσιέμενοί γε διὰ βίου toto vitæ tempore conservant. Illam ve-
καρπώσεις τὰς ἐπωνυμίας. μόνης δὲ ro duntaxat neque initio contemserunt, &
οἶμαι ταύτης οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπερῆδον- quotannis tituli hujus usurpatione gaudent:
χαίρουσι δ' καὶ πρὸς ἐνιαυτὸν τυγχάνον- nec est aut fuit unquam privatus ullus, aut
τες. καὶ ὅτε ἰδιώτης οὐδείς, οὐδὲ βασιλεύς C princeps, qui non consulem se appellari
ἐστιν ἢ γέγονεν, ὃς οὐ ζηλωτὸν ἐνόμισεν ὕ- præclarum aliquid atque eximium putave-
πατος ἐπονομασθῆναι. Εἰ δ' ὅτι πρώ- rit. Quod si ideo, quod primus ille gene-
τος ἔτυχεν ἐκεῖνος, καὶ γέγονεν ἀρχη- ri suo splendorem ac gloriam conciliarit,
γὸς τῷ γένει τ' εὐδοξίας, ἔλαττόν τις ἔ- minus eum, quam cæteri, dignitatis assecu-
χειν οἶμαι τὸν ἄλλων ὑπολαμβάνῃ, λίαν tum quispiam putet; quantum hic opinio-
ἐξαπατώμενος οὐ λανθάνῃ. τῷ παντὶ ne fallatur nemo non videt. Etenim præ-
γὰρ, οἶμαι, κρεῖττόν ἐστι καὶ σεμνότερον, ἀρ- stantius omnino est, & ad gloriam prædica-
χὴν παρασχεῖν τοῖς ἐκγόνοις περιφα- tionemque majus, posteris suis tanti splen-
νείας τοσαύτης, ἢ παραλαβεῖν παρὰ doris autorem ac principem fuisse, quam
τῶν προγόνων. ἐπεὶ καὶ πόλεως μεγί- eundem relictum a majoribus accepisse.
σης οἰκιστὴν γενέσθαι κρεῖττον, ἢ πολί- Quemadmodum urbis amplissimæ condi-
την· καὶ λαβεῖν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἢ τὸ D torem esse melius est, quam esse civem: &
πάντη καταδεέστερον. λαμβάνειν γὰρ ἔοι- boni aliquid ab alio capere, quam dare,
Voss. supplet δοναι κασι παρὰ τ' πατέρων οἱ παῖδες, καὶ longe inferius videtur. Atqui & a paren-
πολῖται παρὰ τῶν πόλεων οἷον ἀφορ- tibus liberi, & cives ab urbibus suis, gloriæ
μάς τινας πρὸς εὐδοξίαν. ὅσις δὲ ἀπο- ac dignitatis velut primordia quædam & oc-
δίδωσι πάλιν ἐξ ἑαυτῦ προγόνοις τε, casiones accipiunt. Quicunque vero rur-
καὶ πατρίδι μείζονα τιμῆς ὑπόθεσιν, sus ex se majorem quandam honoris ac
λαμπροτέραν μὲν ἐκείνην καὶ σεμνοτέ- gloriæ segetem majoribus suis patriæque
ραν· τοὺς παλέρας γὰρ ἐνδοξοτέρους ἀπο- conciliat; quique & illustriorem illam ac
φαίνων, ὅτου οὐδενὶ καταλειπῇ πρὸς splendidiorem, & parentes suos glorioso-
εὐγενείας ἅμιλλαν λόγον· οὐδέ ἐστιν, res facit, hic nullum aliis de nobilitate cer-
tandi locum relinquit: neque ullus est,

qui

qui ſe eo præſtantiorem audeat dicere. Nam ex bonis bonum naſci convenit: qui vero ex illuſtribus illuſtrior oritur, cum in unum virtus & fortuna conveniunt, nemini hic dubitandi locum relinquit, debeatne ſibi nobilitatem jure tribuere.

Euſebia igitur, de qua hæc inſtitutitur oratio, & filia Conſulis eſt, & uxor Imperatoris fortis, temperantis, prudentis, juſti, optimi, clementis & magnanimi. Qui poſtquam paternam hæreditatem, hoc eſt, imperium, ſibi comparaſſet, ex ejusque, qui id violenter invaſerat, manibus extorſiſſet; cumque ad liberos ſuſcipiendos, quos honoris ac potentiæ hæredes relinqueret, uxorem vellet ducere; illam ipſam communione iſta dignam judicavit, cum prope totius orbis terrarum imperium obtineret. Quare quod illuſtrius quæri poteſt, non modo nobilitatis in ea fœmina teſtimonium, ſed & reliquorum omnium ornamentorum, quæ quidem velut dotem quandam afferre ſecum illam oporteat, quæ cum principe tanto copulanda ſit? Cujusmodi ſunt recta quædam inſtitutio, ſcita ac congrua animi prudentia, corporis vigor ac ſpecies, & pulchritudo tanta, ut cæterarum virginum decor obſcuretur: quemadmodum ſplendentia ſidera, Lunæ jam pleno orbe micantis luce colluſtrata, ſpeciem omnem ac lumen amittunt. Neque enim quodlibet ex illis unum ac ſolitarium ad ineundam illam cum Imperatore conjunctionem ſufficit; ſed univerſa ſimul (ſic tanquam numen aliquod præſtantiſſimo Principi pulchram ac caſtiſſimam conjugem effingeret) in unum coacta eminus, nec aſpectu ipſo duntaxat attractum & illectum ſponſum illum longe feliciſſimum adduxerunt. Siquidem pulchritudo generis nobilitate cæterisque deſtituta bonis, ne privatum quidem, etiam libidinibus deditum; impellere poteſt nuptialem ut facem accendat. Cæterum ambo illa in unum convenientia, licet ſæpe nuptiarum fœdera per ſeſe conjunxerint; tamen quoties ab morum concentu atque concordia, & gra-

A ὅσις ἐκείνῳ φησὶ πρείττων γεγονέναι. Ἐξ ἀγαθῶν μὲν γὰρ ἀγαθὸν φῆναι χρή· ὁ δὲ ἐξ ἐνδόξων ἐνδοξότερος γενόμενος, ἐς ταυτὸν ἀρετῇ τῆς τύχης πνεύσης, ὅτῳ ἀδενὶ διδωσιν ἀπορεῖν, εἰ τῆς εὐγενείας" μεταποιεῖται.

Vſſ. ſupplet εἰκότως

Εὐσεβία δὲ, περὶ ἧς ὁ λόγος, παῖς μὲν ὑπάτου γέγονε, γαμετὴ δὲ ἐσὶ βασιλέως ἀνδρείου, σώφρονος, συνετοῦ, δικαίου, χρηστοῦ, καὶ πραέος, καὶ μεγαλοψύχου. ὃς ἐπειδὴ πατρῴαν

B ἅπασαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀνεκτήσατο, ἀφελόμενος βίᾳ λαβόντας, γάμου τε ἐδέετο, πρὸς παίδων γένεσιν, οἳ κληρονομήσουσι τῆς" τιμῆς, καὶ τῆς χ. γῆς ἐξουσίας, ταύτην ἀξίαν ἔκρινε τῆς κοινωνίας, γεγονὼς ἤδη σχεδόν τι τῆς οἰκουμένης ἁπάσης κύριος. Καί τοι, πῶς ἄν τις μείζονα" ἐπιζητήσειε μαρτυρίαν τῆς δὲ; ἃ μόνον περὶ τῆς εὐγενείας αὐτῆς· ὑπὲρ δὲ ἁπάντων ἁπλῶς, ὅσα χρὴν οἶμαι τὴν βασιλεῖ τοσούτῳ

Vſſ. μαρτ. ἐπιζητ.

C σωφρόσυναν, καθάπερ φερνὴν οἴκοθεν ἐπιφερομένην νομίζειν ἀγαθὰ, παιδείαν ὀρθὴν, σύνεσιν ἐμμελῆ, ἀκμὴν καὶ ὥραν σώματος, καὶ κάλλος τοσοῦτον, ὥσε ἀποκρύπτεσθαι τὰς ἄλλας παρθένους. καθάπερ οἶμαι περὶ τὴν σελήνην πληθούσης οἱ διαφανεῖς ἀστέρες καταυγαζόμενοι κρύπτεσθαι τὴν μορφήν. ἓν μὲν γὰρ τούτων

Vſſ. ἀδὲ ἓν

" ἀδὲν ἐξαρκεῖν δοκεῖ πρὸς κοινωνίαν βασιλέως· πάντα δὲ ἅμα, ὥσπερ θεὸς

D ἦν ἀγαθῷ βασιλεῖ καλὴν καὶ σώφρονα πλάττων τὴν νύμφην, εἰς ταυτὸ συνελθοῦσα, πόρρωθεν καὶ ἀπὸ τῶν ὀμμάτων ἐφελκυσάμενα μάλα ὅλβιον ἡγεμόνα τὸν νυμφίον. κάλλος μὲν γὰρ τῆς ἐκ γένους βοηθείας, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν οἶμαι σεσόμενον, ἀδὲ ἰδιώτην ἀπόλαυσον ἰσχύσειεν, τὴν γαμήλιον" ἀναψαι λαμπάδα. ἄμφω δὲ ἅμα συνελθόντα γάμον μὲν ἥρμοσε πολλάκις· ἀπολειπόμενα δὲ τῆς ἐκ τῶν τρόπων ἁρ-

χ. ἀναλάμψαι

μονίας, καὶ χαρίεσσαν ἐφάνη ζηλωτά. Ταῦτα ἐπισάμενον σαφῶς τὸν βασιλέα τὸν σώφρονα, φαίην ἂν εἰκότως καὶ πολλάκις βεβουλευσάμενον ἐλέσθαι τὸν γάμον· τὰ μὲν οἷμαι πυνθανόμενον, ὅσα χρὴν δὶ ἀκοῆς περὶ αὐτῆς μαθεῖν· τεκμαιρόμενον δὲ ἀπὸ τῆς μητρὸς τὴν εὐταξίαν. ὑπὲρ ἧς τὰ μὲν ἄλλα τί δεῖ λέγουσας διατρίβειν, καθάπερ ἐκ ἔχοντας ἴδιον ἐγκώμιον, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος, διελθεῖν; Τοσοῦτον δὲ ἴσως ἅτε εἰπεῖν ἅτε ἐπακοῦσαι πολὺ καὶ ἐργῶδες, ὅτι δὴ γένει μὲν αὐτῇ σφόδρα ἑλληνικὸν, Ἑλλήνων τῶν πάνυ· καὶ πόλις ἡ μητρόπολις τῆς Μακεδονίας. σωφροσύνη δὲ ὑπὲρ τε Εὐάδνην τὴν Καπανέως, καὶ τὴν Θετταλὴν ἐκείνην Λαοδαμίαν. αἱ μὲν δὴ καλὰς καὶ νέας, καὶ ἔτι νυμφίους τοὺς ἄνδρας ἀφαιρεθεῖσαι δαιμόνων βίᾳ βασκάνων, ἢ μοιρῶν νήμασι, ξὺν ζῆν ὑπερεῖδον διὰ τὸν ἔρωτα. ἡ δὲ, ἐπειδὴ τὸ χρεὼν τὸ κεφάλαιον αὐτῆς ἄνδρα κατέλαβε, τοῖς παισὶ προσαθημένη, τοσοῦτον ἐπὶ σωφροσύνῃ κλέος αὐτῇ εἰργάσατο· ὥστε τῇ μὲν Πηνελόπῃ περιόντι ἔτι, καὶ πλανωμένῳ τὸ γήμαντι, προσῆλθε τὰ μειράκια μνηστευόμενα ἔκ τε Ἰθάκης, καὶ Σάμης, καὶ Δουλιχίου. τῇ δ', ἀνὴρ μὲν ἀδοὺς καλὸς, καὶ μέγας, ἰσχυρὸς, καὶ πλούσιος, ὡς ὑπὲρ τούτων εἰς λόγους ἐλθεῖν ὑπέμενε πολέμου. τὴν θυγατέρα δὲ βασιλεὺς ἑαυτῷ συνοικεῖν ἄξιον ἔκρινε. καὶ ἔδρασε τὸν γάμον λαμπρῶς μετὰ τὰ τρόπαια, ἔθνη, καὶ πόλεις, καὶ μούσας ἑστιῶν. Εἰ δέ τις ἄρα ἐκείνων ἐπακοῦσαι ποθεῖ, ὅπως μὲν ἐκ Μακεδονίας ἐκαλεῖτο μετὰ τῆς μητρὸς ἡ νύμφη τίς δὲ ἦν ὁ τῆς πομπῆς τρόπος; ἁρμάτων, καὶ ἵππων, καὶ ὀχημάτων, παντοδαπῶν χρυσῷ, καὶ ἀργύρῳ, καὶ ὀρείχαλκῳ μετὰ τῆς ἀρίστης τέχνης εἰργασμένων, ἅτε τῶν παιδικῶν σφόδρα ἀκουσμάτων ἐπιθυμῶν. καθάπερ δ', οἷμαι, κιθαρῳδοῦ τινος δεξιοῦ τὴν τέχνην. ἔσω δὲ

deest καὶ in Voss. MSS.

Voss. ἐχρὴν

Voss. τὴν

Voss. Λαοδάμαν

Voss. μέγας ἰσχυρ.

A tia separantur, non adeo præclara aut commendabilia fuerunt. Hæc cum optime continentissimus princeps noster intelligeret, merito illum dixerim post longam consultationem tandem eas sibi nuptias elegisse: cum, opinor, de ea partim audisset quæ auditu percipienda fuerant, partim de ejus castitate conjecturam ex illius matre fecisset. De qua quid cætera commemorare ac diutius hærere necesse est, quasi proprium ei ac peculiare præconium desit, de qua instituenda mihi oratio est? Hoc unum tamen

B neque ad dicendum, neque ad audiendum nimium difficile est; genere illam cumprimis Græco, & ab germanis Græcis esse propagatam, ejusque patriam Macedoniæ totius esse metropolim. Quod vero ad castitatem pertinet, multo ab ea Evadnen Capanei conjugem, & Laodamiam illam Thessalam fuisse superatam. Nam istæ cum formosos, ac juvenes, & adhuc sponsos conjuges, sive invidorum Dæmonum vi, seu Parcis fila secantibus, amisissent, vitam suam præ amoris vehementia profuderunt.

C At illa, posteaquam naturalem vitæ exitum conjux sortitus est, quem illa unicum habuerat, deinceps liberis suis affixa, tantam sibi castitatis opinionem peperit, ut cum ad Penelopen, superstite adhuc & errante viro, juvenes accederent ex Ithaca, & Samo, & Dulichio proci: illi nemo unquam inventus sit aut specie, aut magnitudine corporis, aut robore, atque opibus commendatus, qui de eo loqui ac mentionem auderet injicere. Hujus ergo filiam dignam conjugio suo Imperator arbitratus est; & nu-

D ptias post triumphos illos magnifice celebravit, in quibus gentes integras, ac civitates, & Musas conviviis excepit. Jam vero si quis audire illa cupit, quomodo ex Macedonia cum matre sponsa deducta sit; quæve pompæ illius ratio fuerit, in qua currus, equi, & vehicula generis omnis, auro, argento, & aurichalco, summo cum artificio exornata splenderent: perinde atque *magna* puerilium acroamatum cupiditate ductus; quasi citharœdi cujusdam excellentis artifi-

cis.

cis. Fingamus vero Terpandrum hunc esse, vel Methymnæum illum, quem ducente Deo memorant in amantiorem musicæ Delphinum, quam vectores, incidisse, atque ad Laconicum promontorium appulisse. Etenim miseros illos nautas ejus artis lucra atque compendia mulcebant; artem vero ipsam iidem illi contemnebant, nec de musica curabant. Jam si quis amborum illorum præstantissimum deligat, eique corporis habitum arti suæ consentaneum attribuat, tum in consessum ac theatrum producat virorum generis omnis, ac mulierum, & puerorum, natura, ætate, reliquo vitæ genere ac statu discrepantium; nonne & pueros statim, & quotquot e viris ac mulieribus horum similes extiterint, vestem ejus ac citharam intuentes, mirum in modum eo spectaculo perculsos atque attonitos fore creditis? ac virorum & mulierum imperitissimos quosque, adeoque præter paucos multitudinem omnem de citharæ pulsu suapte ex voluptate ac molestia esse judicaturam? Cum interim Musicus quispiam, qui artis regulas ac præcepta calleat, neque misceri ac perturbari carmina voluptatis causa temere patiatur; & vero succenseat, si quis musicæ modulos corrumpat, neque decenter concentibus utatur, sed aliter quam germanæ ac divinæ musicæ ratio permittat. Quod si e contrario stare illum artis suæ decretis viderit, neque adulterinam sed puram ac sinceram voluptatem spectatoribus præbere suis, summopere collaudans illum admiransque discedet; quod sine ulla Musarum injuria in theatro cum arte sua versari potuerit. Eum vero qui purpuram duntaxat ac citharam laudet, delirare atque insanire judicabit. Qui si pluribus illa describat, & suavissima oratione jejunas res ac contemtas exornet ac perpoliat; ridiculum hunc magis existimabit, quam qui in tornando ac cælando milio laboret:

A εἰ βάλοι Τέρπανδρον ἕτερον, ἢ Μεθυμναῖον ἐκεῖνον, ὃν δὴ λόγος ἔχει δαιμονίᾳ τινὶ πομπῇ χρησάμενον Φιλομουσοτέρους τοῦ Δελφῖνος τυχεῖν, ἢ τῶν ξυμπλεόντων, καὶ ἐπὶ τὴν Λακωνικὴν ἄκραν κομισθῆναι. ἔθελγε γὰρ οἶμαι τοὺς δυσυχεῖς ναύτας ὅσα ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς τέχνης εἰργάσατο, αὐλῆς δὲ ἐκείνης ὑπερεώρων, καὶ ᾠδεμίαν ὥραν ἐποιοῦντο τὴν μουσικήν. εἰ δὴ οὖν τις τοῖν ἀνδροῖν ἐκείνοιν τὸν κρείττονα ἐπιλεξάμενος, καὶ

B ἀποδὺς τὸν περὶ τὸ σῶμα κόσμον τῇ τέχνῃ πρέπουσα, εἶτα εἰς θέατρον παραγάγοι παντοδαπῶν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, καὶ παίδων, φύσει τε καὶ ἡλικίᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασι διαφερομένων· ἆρ' οὐκ ἂν οἴεσθε τοὺς μὲν παῖδας, καὶ τὸν ἀνδρῶν, καὶ τὸν γυναικῶν, ὁπόσοι τοιοῦτοι, εἰς τὴν ἐσθῆτα, καὶ τὴν κιθάραν ἀποβλέποντας ἐκπεπλῆχθαι δεινῶς πρὸς τὴν ὄψιν; τὸν ἀνδρῶν δὲ τοὺς ἀμαθεστέρους, καὶ γυναικῶν πλὴν σφόδρα ὀλίγων ἅ-

C παν τὸ πλῆθος, ἡδονῇ καὶ λύπῃ κρίνειν τὰ πράγματα; μουσικὸν δὲ ἄνδρα, τοὺς λόγους ἐξεπισάμενον τῆς τέχνης, ὅτε μιγνύμενα τὰ μέλη τῆς ἡδονῆς χάριν φαύλως ἀνέχεσθαι· δυσχεραίνειν δὲ καὶ εἴ τις τοὺς τρόπους τῆς μουσικῆς διαφθείροι, καὶ εἰ ταῖς ἁρμονίαις μὴ δεόντως χρῷτο, μηδὲ ἑπομένως τοῖς νόμοις τῆς ἀληθινῆς καὶ θείας μουσικῆς· ὁρῶν τε ἐμμένοντα τοῖς νομιθετοῦσι, καὶ οὐ κίβδηλον ἡδονὴν, καθαρὰν δὲ, καὶ ἀκήρατον τοῖς

D θεαταῖς ἐργασάμενον, ἄπειστι τοῦτον ἐπαινῶν, καὶ ἐκπληττόμενος, ὅτι δὴ σὺν τέχνῃ μηδὲν ἀδικῶν τὰς Μούσας τῷ θεάτρῳ ξυγγέγονε. τὸν δὲ τὴν ἀλυγίδα καὶ τὴν κιθάραν ἐπαινοῦντα λῆρον οἶεται καὶ ἀνοηταίνειν· καὶ εἰ μὴ πλέον τὰ τοιαῦτα διηγεῖται, λέξῃ δὲ ἡδίστῃ κοσμῶν, καὶ ἐπιλεαίνων τὸ φαῦλον καὶ ἀγεννὲς τῶν διηγημάτων, γελοιότερον νομίζει τῶν ἀποτορεύειν τὰς κέγχρους ἐπιχειροῦντων. καθάπερ οἶμαί

μαί Φασι τ̃ Μυρμηκίδην ἀντιπεφτλόμενον τῇ Φειδίᾳ τέχνῃ. ἀκουῶ δὲ ἡμεῖς ἐκόντες αὐτὰς ταύταις ὑποθήσομεν ταῖς αἰτίαις, ἱματίων πολυτελῶν, καὶ δώρων παντοίων, ὅρμων τε καὶ στεφάνων," καὶ κατάλογον τ̃ ἐκ βασιλέως μακρόν τινα τῶτον ἄδοντες· ὅτε ὡς ἀπήντων οἱ δῆμοι δεξιούμενοι, καὶ χαίροντες· ὅτε ὅσα κῆ τὴν ὁδὸν ἐκείνην λαμπρὰ, καὶ ζηλωτὰ γέγονε καὶ ἐνομίσθη. Ἀλλ' ἐπειδὴ τ̃ βασιλείων εἴσω παρῆλθε, καὶ τ̃ ἐπωνυμίας ταύτης ἠξιώθη, τί πρῶτον ἔργον ἐκείνης γέγονε; καὶ ἄυθις δεύτερον; καὶ ἐπ' αὐτῷ τρίτον;" πολλὰ δὴ μάλα τὸ ἐντεῦθεν; Οὐ γὰρ εἰσφόδρα λέγειν ἐθέλοιμι, καὶ μακρὰς ὑπὲρ τῶτων βίβλους ξυγγράφειν, ἀρκέσειν ὑπολαμβάνω τῷ πλήθει τ̃ ἔργων, ὅσα ἐκείνης φρόνησιν καὶ πραότητα, καὶ σωφροσύνην, καὶ φιλανθρωπίαν, ἐπιείκειάν τε, καὶ ἐλευθεριότητα, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐξεμαρτύρησε λαμπρότερον, ἢ νῦν ὁ παρὼν περὶ αὐτῆς λόγος δηλοῦν ἐπιχειρεῖ καὶ ἐκδιδάσκειν τὰς πάλαι διὰ τῶν ἔργων ἐγνωκότας. ἃ μὲν ἐπειδὴ ἐκεῖνο δυσχερὲς, μᾶλλον ἢ ἀδύνατον ἐφάνη, παντελῶς ἄξιον ὑπὲρ ἁπάντων ἀποσιωπῆσαι· πειρᾶσθαι ἢ εἰς δύναμιν φράζειν ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ τ̃ μὲν φρονήσεως ποιεῖσθαι σημεῖον, καὶ τ̃ ἄλλης ἀρετῆς πάσης, ὅτι τ̃ γήμαντα διέθηκεν ἔτως περὶ αὐτὴν, ὥσπερ ὂν ἄξιον γυναῖκα καλὴν καὶ γενναίαν. ὥστε ἔγωγε τ̃ Πηνελόπης πολλὰ καὶ ἄλλα νομίσας ἐπαίνων ἄξια, τῶτο ἐν τοῖς μάλιστα θαυμάζω, ὅτι δὴ τ̃ ἄνδρα" λίαν καὶ ἔτι σφόδρα καὶ ἀγαπᾷν" αὐτὴν ὑπερορῶντα μὲν, ὡς Φασὶ, δαιμονίων" γάμων· ἀτιμάζοντα ἢ ἧττον τὴν τ̃ Φαιάκων" συγγένειαν." καὶ τοίγε ἔχον αὐτῇ πᾶσαι ἐρωτικῶς, Καλυψὼ, καὶ Κίρκη, καὶ Ναυσικάα· καὶ ἦν αὐταῖς τὰ βασίλεια πάγκαλα, κήπων τινῶν καὶ

deest καὶ in Voss. MSS.

Voss. καὶ πολ-

Voss. λίαν ἔτι σφόδρα Voss. αὐτ Voss. ἀγαθῶν Voss. ξυγγ. Voss. καί τοι γε

A quod Myrmecidem feciſſe narrant, cum adverſus Phidiæ artificium contenderet. Quare neque nos ultro iis criminationibus objiciemus, ut exquiſitarum veſtium ac donorum generis omnis, & monilium, ac coronarum ab Imperatore miſſarum ingentem quendam catalogum inſtituamus: nec quemadmodum venienti illi populi excepturi & gratulantes obviam proceſſerint: neque cætera, quæ per totam viam eximia ac præclara facta ſunt, & ex more ſuſcepta. Poſteaquam vero in regiam introducta eſt, B atque Imperatricis nomen adepta, quod tandem primum illius opus extitit? quod ſecundum? quod denique tertium? aut deinceps, plura ut his adjiciamus? Neque enim, tametſi dicere admodum multa velim, atque innumeros de ea re libros conſcribere, rerum geſtarum copiam aſſequi me dicendo ſperem: quot nimirum illius egregia facta, prudentiæ, manſuetudinis, caſtitatis, humanitatis, æquitatis, liberalitatis, cæterarum denique virtutum, teſtimonium longe illuſtrius dederunt, quam quod de ea prædicare noſtra hæc ſibi propoſuit oratio; & illos docere, qui ex factis C ipſis dudum illud habent perſpectum ac cognitum. Neque tamen, etſi difficile illud eſſe, vel potius obtineri nullo modo poſſe videatur, par eſt de omnibus tacere penitus; ſed eniti potius ut pro viribus de iis ſermonem inſtituere conemur: atque ut prudentiæ quidem argumentum illud habeamus, adeoque virtutum omnium; quod conjugem ſuum ita erga ſe affectum atque obſtrictum ſibi reddiderit, quemadmodum ab honeſta & egregia uxore fieri conſentaneum eſt. Nam cum in Penelope multa D laude digna fuiſſe judico, tum illud præ cæteris admiror, quod in viro ſuo tam ardentem ſui amorem excitarit, ut divinas etiam nuptias, uti ferunt, contemneret, nec minus Phæacum affinitatem reſpueret. Quanquam Calypſo, Circe ac Nauſicae miro eum amore proſequerentur: quæ omnes regias habebant magnificas, in quibus

bus horti erant, ac nemora umbrosis & opacis arboribus consita, prata vero variis floribus ac molli gramine convestita.

Quatuor hinc manant fontes lucentibus undis;

circum ædes vero domestica vitis adolescebat, cujus generosa plantaria racemorum ubertate incurvescerent. Mitto reliqua, quæ ejusmodi apud Phæacas erant plurima, atque aliquanto etiam exquisitiora: quæ quidem, utpote artificiose facta, minus quam nativa gratiæ ac leporis habebant, minusque jucunda videbantur. Nam quod ad delicias illas & opes attinet, ac tantam insularum illarum tranquillitatem ac quietem; quem tandem non cessurum facile putamus, qui tot labores ac pericula tolerasset, & majora his etiam expectaret, non mari solum, sed domi insuper, ubi adversus centum juvenes ætate florentissimos soli certamen erat ineundum; quod ne apud Trojam quidem illi unquam acciderat? Quamobrem si quis hunc in modum ludens Ulyssem interrogaret: Quid tu tandem, orator sapientissime, vel imperator, vel quocunque te nomine appellari oporteat, tot labores sponte suscipiens, cum felix esse possis ac beatus, & immortalis etiam, (si ulla Calypsonis promissis adhibenda fides est) tu, inquam, melioribus deteriora præferens, tam multas tibi ærumnas imposuisti: neque in Scheria domicilium collocare vis, ubi tot erroribus ac periculis adhibere modum, ac liberari possis; sed contra domi bellum capessere, & alia quædam certamina, ac peregrinationem obire constituis, nihilo, ut apparet, priore faciliorem ac leviorem? Ecquid igitur ad ea responsurum illum creditis? Nonne istud utique dicturum: quoniam adire Penelopen ac cum ea versari cupiat, eidem certamina & expeditiones, quasi jucundissimas narrationes, se allaturum arbitrari. Propterea & matrem ejus cohortantem induxit, ut

A παραδείσων ἐν αὐτοῖς πεφυτευμένων μάλα ἀμφιλαφέσι, καὶ κατασκίοις τοῖς δένδρεσι, λειμῶνες ᾗ ἄνθεσι ποικίλοις, καὶ μαλακῇ τῇ πόᾳ βρύοντες.

Κρῆναι δ' ἐξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ. Odyss. E. v. 70.

καὶ ἐτεθήλει περὶ τὴν οἰκίαν ἡμερὶς ἠΒῶσα, σαφυλῆς οἶμαι τ' γενναίας, βεθομένη τοῖς βότρυσι. καὶ παρὰ τοῖς Φαίαξιν ἕτερα τοιαῦτα, πλὴν ὅσῳ πολυτελέστερα· ἅτε οἶμαι ποιηλὰ ξὺν τέ-

B χνῃ, τ' τῶν αὐλοφυῶν ἔλατ̃ον μεῖχε χάριτ@, καὶ ἧττον εἶναι ἐδόκει ἐκείνων ἐράσμια. Τῆς τρυφῆς ᾗ ἄν καὶ ξ πλάτ̃ς, καὶ προσέτι τ' περὶ τὰς νήσους ἐκείνας εἰρήνης, καὶ ἡσυχίας, τίνα ἐκ ἂν ἡτιηθῆναι δοκεῖ, τοσάτ̃ς ἀναλλάτ̃λα πόνους, καὶ κινδύνους, καὶ ἔτι ὑΦορώμενον δεινόταλα πείσεσθαι, τὰ μὲν ἐν θαλάτ̃ῃ, τὰ ᾗ ἐπὶ τ' οἰκίας αὐτῆς πρὸς ἑκατὸν νεανίσκους ἠΒῶντας ἓν μάλα μόνον ἀγωνίζεσθαι μέλλοντα, ὅπερ οὐδὲ ἐν Τροίᾳ ἐκείνῳ πο-

C τὲ" σωηνέχθη; εἴ τις ὅων ἔροιτο τὸν Ὀδυσσέα παίζων ὧδέ πως. τί ποτε, ὦ σοφώταλε ῥῆτορ, ἢ στρατηγέ, ἤ ὅ, τι χρή σε ἐνομάζειν, τοσάτ̃ς ἑκὼν ὑπέμεινας πόνους, ἐξὸν εἶναι ὄλβιον, καὶ εὐδαίμονα, τυχὸν ᾗ καὶ ἀθάναλον, εἴ τι χρὴ ταῖς ἐπαγγελίαις Καλυψῦς πιστεύειν, σὺ δὲ, ἑλόμεν@ τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτιόνων, τοσάτ̃ς αὐτῷ προσέθεικας πόνους, οὐδὲ ἐν τῇ δὴ Σχερίᾳ καταμεῖναι" ἐθέ-

Voss. προσπέχθη;

Voss. ἐθέλησας

D λησας· ἐξὸν ἐκεῖ πῃ παυσάμενον τῆς πλάνης, καὶ τ' κινδύνων ἀπηλλάχθαι σὺ ᾗ ἡμῖν ἐπὶ τῆς οἰκίας ἔγνως στρατεύεσθαι, καὶ ἄθλους δή τινας, καὶ ἀποδημίαν ἑτέραν ἐκτελεῖν, ἔτι τ' πρόσθεν, ὡς γε τὸ εἰκὸς, ἀπονωτέραν, οὐδὲ κακοτέραν. Τί δὴ ὅων οἴεσθε πρὸς ταῦτα ἐκεῖνον εἰπεῖν ἔχειν; ἆρ' οὐχ ὅτι τῇ Πηνελόπῃ σωτείναι ἐθέλων, τοὺς ἄθλους αὐτῇ καὶ τὰς στρατείας χαρίεντα διηγήματα φέρειν ὑπέλαβε ταῦτά τοι καὶ τὴν μητέρα πεπολίηκεν αὐτῷ παραινῶσαν μεμνῆσθαι πάντων, ὧν

τε εἰδὲ θεαμάτων, καὶ ὧν ἤκουσεν ἀκουσμάτων,

Odyss. A v. 223. ἵνα καὶ μέλοπιοθε τεῇ εἴπῃοθα γυναικὶ

A omnium, quæcunque usurpasset visu aut auditu digna, meminisset:

Uxori (inquit) *ut possis hæc deinde referre.*

Φησὶν. ὁ ᾧδενὸς ἐπιλαθόμενος, ἐπειδὴ πρῶτον ἀφίκεῖο, καὶ τ' μειρακίων τ' ἐπὶ τῇ βασιλίδι κωμαζόντων ἐκράτησεν δίκῃ, πάντα ἀθρόως αὐτῇ διηγεῖτο, ὅσα τε ἔδρασε, καὶ ὅσα ἀνέτλη, καὶ εἰ δή τι ἄλλο ὑπὸ τ' χρησμῶν ἀναπειθόμενος ἐκελεῖν διενοεῖτο· ἀπόρρητον δ' ἐποιεῖτο πρὸς αὐτὴν ᾠδὲ ἓν, ἀλλ' ἠξίωσε κοινωνὸν γίνεσθαι τ' βελευμάτων καὶ ὅ,τι πρακτέον εἴη σωνοεῖν καὶ σωνεξευρίσκειν. Ἆρα τοῦτο ὑμῖν δ' Πηνελόπης ὀλίγον ἐγκώμιον δοκεῖ; ἢ εἰ δή τις ἄλλη τὴν ἐκείνης ἀρετὴν ὑπερβαλλομένη, γαμετή τε ὅσα βασιλέως ἀνδρεῖα, καὶ μεγαλοψύχα, καὶ σώφρων, τοσαύτην εὔνοιαν αὐτῆς ἐνεποίησε τῇ γήμαντι, συγκεραννυμένη τῇ παρὰ τ' ἐρώντων ἐπιπνεομένῃ Φιλίᾳ τὴν ἐκ δ' ἀρετῆς, καθάπερ ῥεῦμα θεῖον ἐπιφερομένην ταῖς ἀγαθαῖς, καὶ γενναίαις ψυχαῖς. Δύο γὰρ δὴ τὼ δέ τινε πειθώ τε καὶ ἰδέα Φιλίας ἔσον· ὧν ἥδε κατ' ἴσον ἀρυσαμένη, βελευμάτων τε αὐτῷ γέγονε κοινωνὸς, καὶ πρᾶον ὅλα Φύσ' τ' βασιλέα, καὶ χρηστὸν, καὶ εὐγνώμονα πρὸς ἃ πέφυκε παρακαλεῖ μᾶλλον πρεπόντως, καὶ πρὸς συγγνώμην τὴν δίκην τρεπτ· ὥστε ἂν ἄν τις εἰπεῖν ἔχοι, ὅτῳ γέγονεν ἡ βασιλὶς ᾗδε ἐν δίκῃ τυχὸν, ἢ καὶ παρὰ δίκην αἰτία τιμωρίας, καὶ κολάσεως μικρᾶς ἢ μείζονος. Ἀθήνησι μὲν ὧν Φασιν, ὅτε τοῖς παλαιοῖς ἔθεσιν ἐχρῶντο, καὶ ἔζων τοῖς οἰκείοις πειθόμενοι νόμοις, μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον οἰκοῦντες πόλιν, ἔπρεπε τ' δικαζόντων αἱ ψῆφοι κατ' ἴσον γένουτο τοῖς φεύγουσι πρὸς τὰς διώκοντας, τὴν δ' Ἀθηνᾶς ἐπιθεμένην τῇ τὴν δίκην ὀφλήσειν μέλλοντι, ἀπολύειν ἄμφω τ' αἰτίας· τ' μὲν ἐπάγοντα τὴν κατηγορίαν, τ' δοκεῖν εἶναι συκοφάντην,

χ. ἐπὶ τὰ βασίλεια

Atque is nullius oblitus omnino, simul atque domum pervenit, & adolescentes illos reginæ procos jure sustulit, ei cuncta simul exposuit quæ fecerat, aut perpessus fuerat, ac quicquid aliud ex oraculo perficere in animo habebat: nec ulla de re celare illam voluit, sed consiliorum participem adhibuit, ut quid facto opus esset communiter excogitaret atque inveniret. Utrum vero Penelopæ ad prædicationem exiguum illud putaris, aut si quæ alia mulier est, quæ illam virtute superet? quæ Principis fortis, magnanimi, & temperantis uxor tantum in eo erga se benevolentiæ concitarit, ut cum affectu illo, qui ex amore solet afflari, suæ insuper virtutis illecebram conjungeret; quæ præclaris atque egregiis animis tanquam divinum quoddam profluvium immittitur. Hæc enim duo sunt amoris invitamenta & amicitiæ genera: ex quibus illa æqualiter hauriens, in consiliorum omnium societatem recepta est, ac natura clementem & ad humanitatem ac facilitatem propensum principem ad ea quæ naturæ ejus consentanea sunt, uti par est, magis ac magis impellit, & judicium capitis venia commutat. Quocirca nemo quenquam commemorare potest, cui vel merito vel præter meritum Imperatrix illa majoris alicujus aut minoris pœnæ ac supplicii causam attulerit. Athenis quidem olim ferunt, cum patriis legibus uterentur, ac domesticis institutis vivcrent, (quo tempore magna illorum erat & amplissima civitas) si par reo cum accusatore suffragiorum numerus esset, tum Minervæ suffragio ei, qui condemnandus esset, adjuncto, utrumque ab omni crimine liberatum; ac tam eum qui crimen intulerat, ab calumniæ

Γοῦ. ἐνεποίησεν αὐτῆς

χ. παρακαλεῖ. Γοῦ. τρέπειν

suspicio-

ſuſpicione, quam eum qui accuſatus fuerat, ab objecto crimine liberum immunemque receſſiſſe. Hanc perhumanam ſuavemque legem, quæ in iis judiciis retinetur de quibus Imperator cognoſcit, multo illa mitiorem ac benigniorem facit. Nam ubi reus ipſe non parem omnino ſuffragiorum numerum fortitus eſt, tum illa precibus ſuis interpoſitis apud eum effecit, ut omnibus illum criminibus abſolvat. Is autem ſponte ac volens ejusmodi gratiam indulget, neque, quod ab Homero dictum eſt, ab uxore ad aſſenſum coactum ſe dicit dare ac concedere illud ultro, ſed invito animo. Ac forſitan haud abſurdum eſt ea difficulter atque ægre contumelioſis & arrogantibus viris concedere. Neque vero ſi qui ſupplicis ac pœnis maxime digni videantur, eos omnino perdere ac profligare convenit. Quod cum hæc Imperatrix animadverteret, nihil unquam mali cuipiam, aut pœnæ, aut ſupplicii inferre voluit; non dicam regno alicui, aut civitati, ſed ne civium quidem familiæ. Dicam & illud audacius: quod (neque enim id falſo me dicturum confido) ne de uno quidem viro, vel muliere accuſare quisquam poteſt, cui vel minimam calamitatem conſciverit. Contra vero, quænam commoda, ac quibus conciliet & conciliaverit hactenus, libenter ego pleraque ſingillatim enumerando percenſeam; veluti quod hic illius beneficio paternam hæreditatem obtineat: ille lege ſibi debitas pœnas effugerit: alius maximum in ſalutis diſcrimen adductus ab omni calumnia liberatus ſit: innumeri denique honores ac magiſtratus adepti ſint. Quæ quidem nemo omnium eſt, qui falſo a me dici cenſeat, tametſi nominatim ſingulos enumerem. Verum illud vereor, ne exprobrare cuipiam ſuas ærumnas videar; neque tam illius virtutum præconium, quam alienarum miſeriarum deſcriptionem inſtituere. Et tamen tantorum ac tam egregiorum facinorum argumentum nullum adferre, palamque

A τ᾽ ἦ, ὡς εἰκὸς, ⸀ δοκεῖν ἔνοχον εἶναι τῷ πονηρεύμαλι. Τοῦτον δὴ φιλάνθρωπον ὄντα, καὶ χαρίεντα τ᾽ νόμον ἐπὶ τῶν δικῶν, ἃς βασιλεὺς κρίνῃ, σωζόμενον, πρᾴοτερον αὐτὴ καθίστησιν. ὃ γὰ ἂν ὁ φεύγων παρ᾽ ὀλίγον ἔλθῃ τὴν ἴσην ἐν ταῖς ψήφοις λαχεῖν, πειθῷ τὴν ὑπὲρ αὐτῦ δέησιν προσθεῖσα, καὶ ἱκετηρίαν, ἀφεῖναι πάντως τὰς αἰτίας. ὁ ἦ ἑκὼν ἑκόντι τῷ θυμῷ χαρίζεται τὰ τοιαῦτα· καὶ ὡ, καθάπερ Ὁμηρὸς φησιν, ἑκ- Voſſ. ἑκοντι
B ζιαζόμενος παρὰ τ γαμετῆς ὁμολογεῖ, ὅτι ξυγχωρεῖ καὶ δίδωσιν ἑκὼν, ἑκοντί γε θυμῷ. καὶ τυχὸν οὐκ ἄτοπον, χαλεπῶς καὶ μόλις τὰ τοιαῦτα ξυγχωρεῖν τῦ ἀνδρῶν ὑβριστῶν τ᾽ ἀλαζόνων. ὐδὲ γὰ εἰ σφόδρα ἐπιλήθειοί τινές εἰσι πάσχειν κακῶς, καὶ κολάζεσθαι, τούτους ἐκ παντὸς ἀπολέσθαι χρεών. Ὁ δὴ τ᾽ βασιλὶς ἡδὲ ξυννοῦσα, κακὸν μὲν ὐδὲν ὅτε ἤτησεν ἄλλῳ πολέ᾽ τινι, ὅτε κόλασιν, ὅτε τιμωρίαν ἐπαγαγεῖν, οὐχ deeſt ἴνα in Voſſ. MSS.
C ὅπως βασιλείᾳ τινὸς, ἢ πόλι, ἀλλ᾽ ὐδὲ οἰκίᾳ μιᾷ τ πολιτῶν. προθείην δ᾽ ἂν ἔγωγε θαῤῥῶν ἔυ μάλα, ὅτι μηδὲν ψεῦδος φημι, ὡς ὐδὲ ἐφ᾽ ἑνὸς ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς μιᾶς ἐστιν αὐτὴν αἰτιᾶσθαι ξυμφορᾶς τῳ τ τυχόσης. ἀγαθὰ δὲ ὅσα, καὶ ὅς τινας ὁρᾷ καὶ ἔδοσεν, ἡδέως ἂν ἡμῖν τὰ πλεῖστα ἐπαριθμησαίμην Voſſ. ὑμῖν Voſſ. ἐξαριθμησαίμην
καθ᾽ ἕκαστα ἀπαγγέλλων· ὡς ὅδε μὲν τ πρῶτον δι᾽ ἐκείνην νέμεται κλῆρον, ἐκεῖνος δὲ ἀπηλλάγη τιμωρίας, ὀφλήσας τοῖς νόμοις· ἄλλῳ συκοφαντίαν Voſſ. κτῆ-
D διέφυγε, παρ᾽ ὀλίγον ἐλθὼν κινδύνου· τιμῆς δὲ ἔτυχον καὶ ἀρχῆς μυρίοι. Καὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ὅστις ἐμὲ ψεύδεσθαι τ᾽ ἁπάντων φήσι, εἰ καὶ ὀνομαστὶ τὺς ἄνδρας καὶ λέγοιμι. ἀλλ᾽ ὀκνῶ, μή τισιν ἐξονειδίζειν δόξω τὰς συμφορὰς, ἢ οὐκ ἔπαινον τ ταύτης ἀγαθῶν, καὶ ἄλογον ἦ τῶν ἀλλοτρίων συγγράφειν ἀτυχημάτων. Τοσούτων δὲ ἔργων μηδὲν παρασχέσθαι, μηδὲ εἰς τὸ ἐμφανὲς ἄγειν

τεκμήριον, καινόν πως εἶναι δοκεῖ, καὶ ἐς ἀπιστίαν ἄγειν τ' ἔπαινον. ἀκουῶ ἐκεῖνα παραιτησάμενος, ὁπόσα γέ μοι εἰπεῖν ἀνεπίφθονον, ταύτη τε ἀκέσειν καλὰ, λέγοιμ' ἂν ἤδη. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν τοῦ γήμαντος εὔνοιαν τηλαυγέστατον προσώπου, καὶ τὸ σοφὸν Πίνδαρον, ἀρχομένην τῶν ἔργων ἔθετο, γένος τε ἅπαν εὐθὺς, καὶ ξυγγενεῖς ἐνέπλησε τιμῆς· τοὺς μὲν ἤδη γνωρίμους, καὶ πρεσβυτέρους ἐπὶ μειζόνων ἄγουσα πράξεων, καὶ ἀποφήνασα μακαρίους καὶ ζηλωτοὺς, βασιλεῖ τ' ἐποίησε φίλους, καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς παρούσης ἔδωκε τὴν ἀρχήν. καὶ γὰρ εἴτω δοκοῦσιν, ὥσπερ οὖν ἀληθεῖς, δι' αὐτοὺς τίμιοι, ταύτη γε οἶμαι προσήκει τὸ ἔπαινον. δῆλον γὰρ ὅτι μὴ τῇ τοῦ γένους κοινωνίᾳ μόνον, πολὺ δὲ πλέον ἀρετῇ φαίνεται νέμουσα· ὃ μεῖζον οὐκ οἶδα ὅπως τις ἐγκώμιον ἐροῖ. περὶ μὲν τούσδε γέγονε τοιάδε. Ὅσοι δ' ἀγνῶτες ἔτι διὰ νεότητα ἐγνωσθήναι καὶ ὁπωσοῦν ἐδέοντο, τούτοις ἐλάττονας διένειμε τιμάς· ἀπέλιπε δ' οὐδὲν εὐεργετοῦσα ξύμπαντας. καὶ ὃ' τοῖς ξυγγενέσι μόνον τοσαῦτα ἔδρασεν ἀγαθὰ, ξενίαν δὲ ὅτῳ πρὸς τοὺς ἐκείνης πατέρας ὑπάρξασαν ἔγνω, οὐκ ἄνόητον ἀφῆκε τοῖς κτησαμένοις. τιμᾷ δὲ, οἶμαι, καὶ τούτους καθάπερ ξυγγενεῖς. καὶ ὅσους δὲ παλοὺς ἐνόμισε Φίλιππος, ἅπασιν ἔνειμε τὰ Φιλίππου ἔπαθλα θαυμαστά.

Ἐγὼ δὲ, ἐπειδή μοι τεκμηρίων, καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ, τὸν λόγον ὁρῶ δεόμενον, αὐτὸς ὑμῖν ἐμαυτὸν τούτων ἐκείνων μάρτυρα καὶ ἐπαινέτην παρέξομαι. ἀλλ' ὅπως μὴ μὴποτε ὑποιδόμενοι τὴν μαρτυρίαν πεῖν ἐπακοῦσαι τὸν λόγον διαλαθάτωσαν· ὄμνυμι ὑμῖν, ὡς οὐδὲν ψεῦδος οὐδὲ πλάσμα ἐρῶ. ὑμεῖς δὲ καὶ ἀνωμότῳ πιστεύσετε, πάντα δ' κο-

A proponere, novum prorsus & inusitatum videtur, ac de commendationis nostræ fide derogare. Quamobrem aliis prætermissis, quæcunque & a me sine invidia prædicari, & honeste ab illa possunt audiri, deinceps explicabo. Nam postquam conjugis erga se benevolentiam, quasi splendidissimam operis faciem, ut sapiens Pindarus ait, collocasset, suum illico genus omne cognatosque suos honoribus & dignitatibus auxit. Quorum qui jam illustres erant, & ætate provectiores, majorum ad munerum administra-
B tionem provehens, & fortunatos ac beatos efficiens, ad Imperatoris amicitiam adduxit, & ad felicem illam, qua in præsentia fruuntur, conditionem ac statum excitavit. Quamvis enim, uti revera sunt, per se cari videantur & honore digni; tamen idipsum laudis illius accessio est, quod ex eo manifestum sit, non tam istud communioni generis & sanguinis, quam virtuti esse concessum: quo nullum majus adferri præconium potest. Hæc quidem in ejusmodi homines ab ea collata sunt. Sed quicunque
C per ætatem nondum erant cogniti, quique innotescere utcunque studerent, his inferiores honores impertiit: nec quidquam prætermisit, quin universos beneficentia sua complecteretur. Neque vero de iis tantum bene merita est, qui secum erant cognatione conjuncti; sed etiam quibuscum parentibus suis hospitii societatem intercessisse cognoverat, ne illud quidem passa illis est sine aliquo fructu contigisse, quos non secus ac consanguineos in honore habet ac
D pretio. Et quidem quotquot patris amicos fuisse credidit, universis exquisita quædam amicitiæ præmia concessit.

Ego vero, quoniam orationi meæ, perinde atque in judicio, signis atque argumentis opus fore video, ego me ipsum testem illi ac laudatorem producam. Sed illud interim peto, ne vobis testimonium illud meum sit suspectum; ac ne, priusquam omnia didiceritis, mihi obstrepere velitis. Hoc ego juratus confirmo, nihil me falsum aut confictum allaturum; vos autem etiam injurato mihi fidem habebitis, cum citra adulationem

omnia

omnia prædicem. Etenim omnia jam habeo, Dei atque Imperatoris beneficio, tam hujus nimirum quam conjugis voluntate conceſſa, quorum gratia adulari quiſpiam, atque uti ejusmodi oratione vellet; ideoque ſi ante iſtud dicerem, quam hæc eſſem aſſecutus, tum mihi forſitan cavenda eſſet iniqua illa ſuſpicio. Nunc cum in ea ſim fortuna conſtitutus, & illius in me merita ac beneficia commemorem, una & humanitatis illius judicium proferam, & recte ab ea geſtorum veriſſimum teſtimonium adducam. Nam Darium illum audio, cum adhuc Perſarum regis prætorianus eſſet miles, in Samium hoſpitem apud Ægyptum exulantem incidiſſe; a quo cum purpuream veſtem, cujus admodum deſiderio flagrabat, muneris loco accepiſſet, vicisſim ei Samiorum tyrannidem contuliſſe; cum totius Aſiæ principatum obtinuiſſet. Itaque ſi & ego, qui ab ea quamplurima acceperim, cum mihi adhuc quiete ac tranquille vivere liceret, & per eandem ab optimo & magnificentiſſimo Imperatore ſim maxima conſecutus, hoc ultro fatear, parem me gratiam non poſſe rependere: (cum videlicet univerſa ſint in ejus poteſtatem ab eo tradita, a quo ſunt in nos illa translata) ſed illud tamen profitear, velle me, ut perpetuam beneficiorum ejus memoriam conſervem, apud vos illa prædicare, non minus Perſarum illo rege gratus forſitan videbor: ſi modo ex voluntate æſtimanda tota res eſt, non ex eo pendenda quod ei fortunæ beneficio datum eſt, ut acceptam gratiam cumulatiſſime poſſet referre. Quodnam igitur illud eſt tantum ac tam ſingulare a me acceptum beneficium, cujus cauſa debitorem me perpetuo ejus agnoſcam, ſcire vos vehementer velle video. Ego vero nequaquam illud diſſimulabo. Mihi itaque jam tum ab infantia mea exorſus Imperator perhumanum ſe atque officioſum præbuit, ut omne ſtudium ac magnificentiam ſuperaret. Qui quidem primum iis me periculis eripuit, quæ ne ab viro qui-

A λακείας ἕνεκα λέγουμι. ἔχω γὰρ ἤδη τὲ θεὲ διδόντος καὶ βασιλέως ἅπαντα τὰ ἀγαθὰ, αὐθ' τε, οἶμαι, καὶ αὐτῆς ταύτης ξυμπροθυμουμένης, ὑπὲρ ὧν ἄν τις κολακεύων ἅπαντα ἀφίη ῥήματα· ὥστε, εἰ μὲν πρὸ τούτων ἔλεγον, ἴσως ἐχρῆν ὀρρωδεῖν τὴν ἄδικον ὑποψίαν νῦν δ' ἐν ταύτῃ γεγονὼς τῇ τύχῃ, καὶ ἀπομνημονεύων τῶν ἐκείνης εἰς ἐμαυτὸν ἔργων, παρέξομαι ὑμῖν τῆς εὐγνωμοσύνης μὲν ἐμαυτὲ σημεῖον, μαρτύριον

B δὲ ἀληθὲς τῶν ἐκείνης ἔργων. Πυνθάνομαι γὰρ δὴ καὶ Δαρεῖον, ἔως ἔτι δορυφόρος ἦν Περσῶν μονάρχου, τῷ Σαμίῳ ξένῳ περὶ τὴν Αἴγυπτον ξυμβαλεῖν φεύγοντι τὴν αὑτὲ, καὶ λαβόντα φοινικίδα τινὰ δῶρον, ἃ σφόδρα ἐπεθύμει, τὴν Σαμίων ὕστερον ἀντιδῶναι τυραννίδα, ὁπηνίκα οἷμαι τῆς Ἀσίας πάσης κύριος κατέστη. εἰ δὴ καὶ αὐτὸς πολλὰ μὲν παρ' αὐτῆς, ὅτε ἔτι ζῆν ἐξῆν ἐν ἡσυχίᾳ, τὰ μέγιστα καὶ δι' αὐτὴν παρὰ τὲ γενναίου καὶ μεγαλόφρονος βασιλέως λαβὼν, ὁμολογοίην τὲ μὲν ἀντιδῶναι τὴν ἴσην λείπεσθαι. ἔχει γὰρ οἷμαι ξύμπαντα παρ' αὐτὲ τὰ καὶ ἡμῖν χαρισαμένου λαβεῖν, τῷ βέλεσθαι δὲ τὴν μνήμην ἀθάνατον ἐν αὐτῇ τῶν ἔργων γενέσθαι, καὶ εἰς ὑμᾶς ταῦτα ἀπαγγέλλειν· τυχὸν ἂν ἀγνωμονέστερος φανεῖμαι τὲ Πέρσου· εἴπερ εἰς τὴν γνώμην ὁρῶντα χρὴ κρίνειν, ἀλλ' ἔχ' ὅτῳ παρέσχεν ἡ τύχη πολλαπλάσιον ἀποτίσαι τὸ εὐεργέτημα. Τί ποτε οὖν

C D ἐγὼ τοιοῦτον ἓν παθεῖν φημι, καὶ ἀνθ' ὅτου τὴ ἅπαντα χρόνον ὑπόχρεων ἐμαυτὸν εἶναι χάριτος ὁμολογῶ τῇδε, σφόδρα ὥρμηθε ἀκοῦσαι. ἐγὼ δ' οὐκ ἀποκρύψομαι. Ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς ἅτοσὶ σχεδὸν ἐκ παιδὸς νηπίου γεγονὼς ἥπιος πᾶσαν ὑπερεβάλλετο φιλοτιμίαν. κινδύνων δ' ἐξήρπασε τηλικούτων, ὃς οὐδὲ ἡβῶν ἀνὴρ ἓν μάλα διαφύ-

deeſt ea in Voſſ. MSS.

διαφύγοι, μὴ θείας τινὸς καὶ ἀμηχάνου σωτηρίας τυχών. εἶτα τὴν οἰκίαν
Voss. καταλη- " καταλειφθεῖσαν, καθάπερ ἐπ' ἐρημίας παρά τε τῶν δυνατῶν, ἀφείλετο ξὺν δίκῃ, καὶ ἀπέδωκεν ἄνθις πλέσιον. καὶ ἄλλα ἂν ἔχοιμι περὶ αὐτῆς πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν εἰς ἐμαυτὸν ἔργα πολλῆς ἄξια χάριτος· ὑπὲρ ὧν τ' ἄπαντα χρόνον ἔννοιαν ἐμαυτὸν ἐκείνῳ καὶ πιστὸν παρέχων, οὐκ οἶδα ἐκ τίνος αἰτίας τραχυτέρως ἔχοντος ἠσθόμην ἔναγχος. ἡ δὲ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἤκουσεν, ἀδικήματος μὲν ἀδενὸς ὄνομα, μαλαίας δ' ἄλλως ὑποψίας, ἠξίου
Voss. διελέγχειν· καὶ μὴ πρότερον" προσέσθαι, μὴ δ' ἐνδείξασθαι ψευδῆ καὶ ἄδικον διαβολήν. καὶ ἐκ ἀνῆκε ταῦτα δεο-
Voss. ἐς μένη, πρὶν ἐμὲ ἤγαγεν" εἰς ὄψιν τὴν βασιλέως, καὶ τυχεῖν ἐποίησε λόγου· καὶ ἀπολυομένῳ πᾶσαν αἰτίαν ἄδικον, σωθῆναι, καὶ οἴκαδε ἐπιθυμοῦντι πάλιν ἀπιέναι, πομπὴν ἀσφαλῆ παρέσχεν, ἐπιτρέψαι πρῶτον τὸν βασιλέα
χ. ὥσπερ ξυμπείσασα. Δαίμονός δὲ," ὥσπερ ὤων ἐοικέναι μοι τὰ πρόσθεν μηχανήσασθαι, ἢ τινος ξυντυχίας ἀλλοκότου τὴν ὁδὸν ταύτην ὑπολεμομένης, ἐποψόμενον πέμπει τὴν Ἑλλάδα· ταύτην αἰτήσασα παρὰ βασιλέως ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀποδημοῦντι ἤδη τὴν χάριν. ἐπειδή με λόγοις ἐπέπυστο χαίρειν, καὶ παιδείας τὸ χωρίον ἐπιτήδειον εἶναι ξυνοῦσα.
χ. πρότερον Ἐγὼ δ' τότε μὲν αὐτῆ, καὶ" πρῶτά γε ὡς εἰκὸς βασιλεῖ, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ δι-
Voss. ἔγγονοι· δόναι τὸν θεὸν ηὐχόμην, ὅτι μοι τὴν ἀληθινὴν ποθουμένῃ καὶ ἀγαπωμένῃ παιδίδα παρέσχον ἰδεῖν. ἐσμὲν γὰρ τῶν Ἑλλάδος, οἱ περὶ τὴν Θράκην, καὶ τὴν Ἰωνίαν οἰκοῦντες," ἔκγονοι· καὶ ὅστις ἡμῶν μὴ λίαν ἀγνώμων, ποθεῖ προσιδεῖν τὰς παλαίας, καὶ τὴν χώραν αὐτὴν ἀπασάσθαι. ὃ δὴ καὶ ἐμοὶ πάλαι μὲν ἦν, ὡς εἰκὸς, σφοδρόν, καὶ ὑπάρξαι μοι τοῦτο ἐβουλόμην μᾶλλον, ἢ πολὺ χρυσίον καὶ

dem ullo devitari possent, cui non divina aliqua & incredibilis salutis ratio contigisset. Deinde vero domum nostram ac familiam quasi in solitudine relictam, e potentium quorundam manibus jure liberavit, atque in pristinas opes ac fortunas restituit. Possem & alia id genus in me merita percensere, quibus ille me sibi plurimum devinxit. Quorum gratia, cum ego perpetuo meum illi amorem ac fidem præstitissem, nuper tamen nescio quibus ex causis commotum in me illum animadverti. At illa cum primum inanes nescio quas suspiciones audisset, sine cujusdam criminis nomine, ut de ea re prius inquireret, petiit; nec prius falsam & iniquam calumniam admitteret: nec prius flagitare istud destitit, quam me ad conspectum Principis perduxisset, mihique pro me dicendi facultatem impetrasset; cumque me ab omni crimine purgassem, gratulata mihi est, ac redire domum cupientem, cum ejus licentiam ab Imperatore mihi obtinuisset, eo me tuto ac sine periculo deduxit. Posteaquam autem, sive dæmon aliquis, qui mihi priora illa molitus videtur, sive inusitatus quispiam casus, eam profectionem impediit, me ad videndam Græciam misit; cujus rei facultatem absenti adhuc mihi ab Imperatore postulaverat: quoniam & disciplinarum studio delectari me sibi persuaserat, & ad capessendas artes ac doctrinas locum illum idoneum esse cognoverat. Atque ego quidem tunc ei, sed in primis, uti par est, Imperatori plurima sum a Deo bona comprecatus, quod cupienti ac desideranti mihi veram ac germanam videre patriam concesserant. Siquidem nos omnes, quotquot in Thracia atque Ionia sedem habemus, originem e Græcia duximus; & quisquis nostrum non ingratus omnino est, parentes suos salutare, ac regionem ipsam complecti, quodammodo cupit. Id quod ego jam pridem quidem optabam, & hujus rei facultatem dari mihi potius, quam auri argentique copiam

sup-

ſuppetere, cupiebam. Nam virorum bonorum copiam ac conſuetudinem, ſi cum auri quolibet pondere comparetur, lancem ipſam pondere ſuo depreſſuram exiſtimo; neque prudentem judicem in ponderando momento vel minimum dubitare eſſe paſſuram. Etenim quod ad diſciplinarum ſtudium ac philoſophiam pertinet, ejusmodi quiddam habere Græcia videtur, quod Ægyptiorum fabulis ac narrationibus continetur. Hoc enim Ægyptii de Nilo ſuo memorant: cum aliis in rebus regioni ſuæ ſalutarem ac beneficum eſſe, tum nimii caloris atque ignis vaſtationem tabemque prohibere; quoties nimirum Sol per longos anfractus ac circuitus ſidera quædam vehementia percurrens, ac congrediens, ingenti calore aerem complet, & incendio univerſa corrumpit. Neque enim poteſt, inquiunt, abſumere Nili fontes atque extinguere. Eodem modo neque inter Græcos funditus occidit Philoſophia, neque aut Athenas, aut Spartam, aut Corinthum defecit: neque Argos, quod ad ejusmodi fontes pertinet, ſiticuloſum eſt. Multæ enim cum in urbe ipſa, tum in ſuburbiis ad priſcum illum Maſetam fontes ejusmodi ſunt. Jam Pirenem non Corinthus, ſed Sicyon habet. Athenis vero præter limpidos multos latices, multi alii extrinſecus manant, nec minus quam interiores boni atque eximii ſcaturiunt. Quos illi amant mirum in modum: atque in ea re divites eſſe ſtudent, in qua ſola divitiæ amandæ atque optandæ videntur.

Verum quid nos tandem facimus? aut quamnam nos orationem inſtituere, niſi de cariſſimæ nobis Græciæ laudibus, putamus? Fieri non poteſt quin ſi mentionem ullam ejus faciamus, non omnium admiratione capiamur. At illud forſitan dixerit quiſpiam, qui ſuperiorum meminerit: non illa nos ab initio oratione complecti voluiſſe, ſed quemadmodum Corybantas ac fanaticos, tibiarum cantibus excitatos, ſine ratione tripudiare ac ſaltare; ita nos amorum noſtro-

A ἀργύειον. ἀνδρῶν γὰρ ἀγαθῶν θημιξωτυχίαν πρὸς χρυσίε πλῆθος ὅσον δὴ ὄων ἐξεταζομένην, καθέλκειν τὸ ζυγὸν, καὶ οὐκ ἐπιτρέπειν τῷ σώφρονι κριτῇ, οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον ῥοπῆς, ἐπισῆσαι. Παιδείας δὲ ἕνεκα καὶ Φιλοσοφίας πόθεν, οἶμαι, νῦν τὰ τῆς Ἑλλάδος παραπλήσιόν τι τοῖς Αἰγυπτίοις μυθολογήμασι καὶ λόγοις. λέγουσι γὰρ δὴ καὶ Αἰγύπτιοι τὸν Νεῖλον παρ' αὐτοῖς εἶναι τἄλλα σωτῆρα, καὶ

B εὐεργέτην τῆς χώρας, καὶ ἀπείργειν αὐτοῖς τὴν ὑπὸ τοῦ πυρὸς φθορὰν, ὁπόταν ἥλιος διὰ μακρῶν τινων περιόδων ἄστροις γενναίοις συνελθὼν, καὶ συγγενόμενος, ἐμπλήσειε τὸν ἀέρα πυρός, καὶ ἐπιφλέγοι τὰ σύμπαντα. οὐ γὰρ ἰσχύειν φασὶν ἀφανίσαι, οὐδὲ ἐξαναλῶσαι τοῦ Νείλου τὰς πηγάς. οὐκ ὄων οὐδὲ ἐξ Ἑλλήνων παντελῶς οἴχεται φιλοσοφία, οὐδὲ ἐπέλιπε τὰς Ἀθήνας, οὐδὲ

C τὴν Σπάρτην, οὐδὲ τὴν Κόρινθον. ἥκιστα δέ ἐστι τῶν πηγῶν ἔκπλι τὸ Ἄργος πολυδίψιον. πολλαὶ μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ἄστει, πολλαὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ ἄστεος περὶ τὸ παλαιὸν ἐκεῖνον Μάσητα. τὴν Πειρήνην οὐ Κόρινθος, ἀλλὰ Σικυὼν ἔχει, καὶ οὐκ ἧττον ἡ Κόρινθος. τῶν Ἀθηνῶν δὲ πολλαὶ μὲν καὶ καθαραὶ, καὶ ἐπιχώρια τὰ νάματα. πολλὰ δὲ ἔξωθεν ἐπιῤῥεῖ, καὶ ἐπιφέρεται τίμια τῶν ἔνδον οὐ μεῖον. οἱ δὲ ἀγαπῶσι καὶ σέργουσι, πλουτεῖν ἐ-

D θέλοντες, οὗ μόνον σχεδὸν ὁ πλοῦτος ζηλωτός.

Ἡμεῖς δὲ τί πόλε ἄρα πεπόνθαμεν; καὶ τίνα νῦν διαπεραίνειν οἰόμεθα λόγον, εἰ μὴ τῆς φίλης Ἑλλάδος ἔπαινον οὐκ ἔστι μνηθέντα μὴ πάντα θαυμάζειν. ἀλλ' οὐ φήσει τις τυχὸν ὑπομνηθεὶς πρόσθεν ταῦτα ἐθέλειν ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν· καθάπερ δὲ τὰς Κορυβαντιῶντας ὑπὸ τῶν αὐλῶν ἐπεγειρομένας χορεύειν, καὶ πηδᾶν οὐ δεῖ ξὺν λόγῳ, καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τῆς μνήμης

πλησαι Voſſ. Φλεγει Voſſ. Σικ. μόνου Voſſ. αὐλῶν Voſſ. ἐλ-

μης τῶν παιδικῶν ἀναμνηθέντας ἄρα τῆς χώρας, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐγκώμιον. Πρὸς δὴ τοῦτον ἀπολογεῖσθαι χρεὼν ὧδέ πως λέγοντα. ὦ δαιμόνιε, καὶ τέχνης ἀληθῶς γενναίας ἡγεμών, σοφὸν μὲν χρῆμα ἐπινοεῖς, καὶ ἐφιεὶς, καὶ δὲ ἐπιτρέπων" τῶν ἐπαινουμένων, καὶ δὲ ἐπὶ σμικρὸν μεθίεσθαι, ἅτε αὐτὸ οἶμαι ξὺν τέχνῃ τοῦτο ὁρῶν. ἡμῖν δὲ τ' ἔρωτα τοῦτον, ὃν σὺ φῂς αἴτιον εἶναι τ ἐν τοῖς λόγοις ἀταξίας, ἐπειδὴ" πρᾶος γέγονεν, οἶμαι, παρακελεύεσθαι μὴ σφόδρα ὀκνεῖν, μηδὲ εὐλαβεῖσθαι τὰς αἰτίας. Οὐ γὰρ ἀλλοτρίων" ἡψάμεθα λόγων, δεῖξαι ἐθέλοντες, ὅσων ἡμῖν ἀγαθῶν αἰτία γέγονεν, τιμῶσα τὸ Φιλοσοφίας ὄνομα. τοῦτο δὲ οὐκ οἶδα ὅν τινα μοι τρόπον ἐπικείμενον, ἀγαπήσαντι δὲ ἐν μάλα τὸ ἔργον, καὶ ἐραθέντι δεινῶς καὶ παραγματ@· ἀπολειφθέντι δ' οὐκ οἶδα ὅντινα τρόπον ὄνομα ἐτύγχανε μόνον, καὶ λόγῳ ἔργα φερόμενα. ἡ δὲ ἐτίμα καὶ τὄνομα. αἰτίαν γὰρ δὴ ἄλλην ὅτε αὐτὸς εὑρίσκω, ὅτε ἄλλα πυθέσθαι δύναμαι, δι' ἣν ὅτω μοι πρόθυμος γέγονε βοηθὸς, καὶ ἀλεξίκακος, καὶ σώτειρα, τὴν τῶ γεννα ίῳ βασιλέως ἔυνοιαν ἀκέραιον ἡμῖν, καὶ ἀσινῆ μένειν ξὺν πολλῷ πόνῳ πραγματευσαμένη· ἧς μεῖζον ἀγαθὸν" ὅ πώποτε ἐγώ τι τῶν ἀνθρωπίνων νομίσας ἐάλων. ὃ τὸν" ὑπὸ γῆν καὶ ἐπὶ γῆς χρυσὸν ἀντάξιον, οὐδὲ ἀργύρου πλῆθος, ὁπόσον νῦν ἐσι ὑπ' αὐγὰς ἡλίῳ· καὶ εἴποτε ἄλλο προσγένοιτο, τῶν μεγίστων ὀρῶν αὐταῖς οἶμαι πέτραις, καὶ δένδρεσι" μεταβαλόντων εἰς τήνδε τὴν Φύσιν· οὐδὲ ἀρχὴν τὴν μεγίστην, οὐδὲ ἄλλο τῶν" ἁπάντων οὐδέν. Ἐκ μὲν γὰρ δὴ ἐκείνης ταῦτα γέγονε πολλὰ, καὶ ὅσα οὐδεὶς ἂν ἤλπισεν, οὐ σφόδρα πολλῶν δεομένω" γε, οὐδὲ ἐμαυτὸν ἐλπίσι τοιαύτας τρέφοντι ἔυνοιαν ἥ ἀληθινὴν οὐκ ἔσι" χρυσίῳ ἀμείψασθαι, οὐδὲ ἄν τις

χ. τὸν ἐπαινούμενον

χ. πρὸς γέγονεν

χ. πτῶμεθα

Voss. ὅποτε

Voss. ἐπὶ γῆν καὶ ὑπὸ γῆς

Voss. μεταβαλόντων

Voss. πάντων

Voss. τι

Voss. πρὸς χρυσίον

rum recordatione ſtimulatos regionis iſtius atque incolarum præconium decantaſſe. Huic igitur ita nos reſpondere convenit: O beate vir, atque egregiæ artis moderator ac princeps! tu quidem præclarum aliquid in animo habes, cum ab iis quos laudandos ſuſcipimus, ne minimum quidem deſciſcere atque aberrare permittis: quod quidem non ſine arte fieri a te puto. Ego vero hunc ipſum amorem, quem tu mihi in hac oratione perturbationis cauſam eſſe dixiſti, quandoquidem animo meo adhærere ſcit, horrari me arbitror nihil ut admodum verear, aut ea crimina perhorreſcam. Neque enim alienum quiddam a propoſito inſtituimus, cum illud demonſtrare velimus, quantum nobis boni contulerit, quod Philoſophiæ nomen coleret, atque in pretio haberet: id quod neſcio quo pacto mihi impoſitum fuerat, cum quidem rei ipſius incredibili amore ac deſiderio flagrarem, verum neſcio qua de cauſa tantam rem nondum aſſecutus, ſolum illius nomen obtinerem. At illa vel nomen ipſum honore proſequebatur. Neque enim aliam cauſam invenio, aut audire ab altero poſſum, propter quam tam promta mihi adjutrix, & ſalutaris ac ſervatrix eſſe voluerit, & principis in me benevolentiam ſinceram ac ſtabilem magno labore conſervarit: quo quidem nullum unquam humanorum bonorum majus ac præſtantius exiſtimavi, nec quidquid auri argentique ſub terra aut in ea eſt in lucem hactenus ac ſolem erutum, cum hac una re conferendum exiſtimo, nec quidquid erui poſtmodum poteſt, tametſi maximi quique montes ſimul cum ſaxis ipſis & arboribus in eam naturam tranſeant: ſed nec ſummum imperium, neque aliam ullam rem tanti æſtimo. Etenim ex illa quamplurima mihi bona, ac ſpe etiam majora contigerunt, cum haud adeo multis mihi opus eſſet, nec me tali ſpe atque expectatione lactarem. At ſincera benevolentia cum auro commutari non poteſt, nec ab homine ullo pretio

pretio comparari: ſed divina quadam ac meliori bonorum virorum ſorte quæritur, quæ ultro iisdem aſpitet ac faveat. Cujusmodi mihi cum ab Imperatore jam inde a puero divinitus adfuiſſet, poſteaque propemodum excidiſſet, ſalvum mihi rurſum atque incolume permanſit; poſtquam Imperatrix falſas illas & abſurdas ſuſpiciones refutaſſet, & autoritate ſua compeſcuiſſet. Quas cum illa penitus diſcuſſiſſet, & vitam meam tanquam evidens ejus rei argumentum attuliſſet, poſtquam Imperatori e Græcia me ipſum arceſſenti parui, num me tandem in eo ſtatu dereliquit, quaſi non magno mihi præſidio opus eſſet, utpote cui nihil diſcriminis ac periculi ſupereſſet? Qua in re qui tandem jure facere poſſum, ſi adeo manifeſta & præclara ſilentio prætermittam? Nam cum de communicando mihi imperio Principis ſententia ferretur, mirifice illa gaudebat, ac muſicum quiddam accinebat, meque bono ut animo eſſem admonebat, ac ne tanti muneris amplitudinem veritus ſuſcipere detrectarem, neve ſubruſtica ac contumaci audacia nimium elatus, perperam hominem tam bene de me meritum, ac neceſſariam ejus petitionem abjicerem ac contemnerem. Atque ego mandatis quidem illius parebam, etſi tantum munus non adeo ſponte ſuſtinerem. Sed imperanti reſiſtere plenum negotii ac difficultatis intelligebam. Nam qui omnia quæcunque velint extorquere poſſunt, horum preces ad perſuadendum ac flectendum idoneæ ſunt. Igitur poſteaquam in eam rem ſum inductus, atque & veſtem, & comitatum, & uſitata ſtudia commutavi, nec non habitationem ipſam, victumque quotidianum; ubi ex obſcuris ac tenuibus hactenus rebus omnia mihi majeſtatis ac ſplendoris plena ſucceſſerunt; tum mihi præ hujus rei inſolentia perturbari animus cœpit. Non quod præſentium bonorum magnitudine ſtuperet; nam neque iſta præ imperitia magna eſſe judicabam; ſed facultates potius quasdam, quæ ut recte utentibus commodi plurimum adferrent, ita ab recto uſu aberrantibus nocerent, &

A αὐτὴν εὐτεῦθεν περίαυτο, θεία δέ τινι καὶ κρείττονι μοίρα ἀνθρώπων ἀγαθῶν συμπερθυμουμένων. Ὃ δὴ καὶ ἐμοὶ παρὰ βασιλέως παιδὶ μὲν ὑπῆρξε κατὰ θεὸν, ὀλίγῳ δὲ οἴχεσθαι δεῖσαν αὖθις ἐσώθη πάλιν· τῆς βασιλίδος ἀμυνάσης, καὶ ἀπειργάσης τὰς ψευδεῖς καὶ ἀλλοκότους ὑποψίας. ἃς, ἐπειδὴ παντελῶς ἐκείνη διέλυσεν, ἐναργεῖ τεκμηρίῳ τῷ βίῳ τῷμῷ χρωμένη, καλοῦντός δὲ αὖθις τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς Ἑλ- Voſſ. γε
B λάδος ὑπήκουσον, ἆρα ἐνταῦθα κατέλιπεν, ὡς ἂν ἔτι πολλῆς βοηθείας, ἅτε ὄδενὸς ὄντος ἐν μέσῳ δυσχερεῖ, ὀδὲ ὑποπτεύοντος; Καὶ πῶς ἂν ὅσια ὁρῴην ἅτως ἐναργῆ καὶ σεμνὰ σιωπῶν καὶ ἀποκρύπτων; κυρεμένης τε γὰρ ἐπ' ἐμοὶ τοῦ βασιλέως ταυτησὶ τῆς γνώμης διαφερόντως ἠνφραίνετο, καὶ σωεπήχει μουσικὸν, θαρρεῖν κελεύσα. καὶ μήτε τὸ μέγεθος δείσαντα
C τῶν δεδομένων ἀρνεῖσθαι τὸ λαβεῖν· μήτε ἀγροίκως καὶ λίαν αὐθάδει χρησάμενον παῤῥησίᾳ, φαύλως ἀτιμάσαι τοσαῦτα ἐργασάμενον ἀγαθὰ, τὴν ἀναγκαίαν αἴτησιν. ἐγὼ δὲ ὑπήκουον ἔτι τοῦτο γε ἡδέως σφόδρα ὑπομένων. ἄλλως δὲ ἀπειθεῖν χαλεπὸν ὃν σφόδρα ἠπιστάμην. οἷς γὰρ ἂν ἐξῇ πράττειν ὅ, τι ἂν ἐθέλωσι σωὶ βίᾳ, ἤπερ δεόμενοι δυσωπεῖν καὶ πείθειν ἀρκοῦσιν. Οὐκοῦν ἐπειδή μοι πειθέντι γέγονε, καὶ μεταβαλὼν ἐσθῆτα καὶ θεραπείαν, καὶ διαΝοſſ. καὶ αὐθάδει
D τειβὰς τὰς σωήθεις, καὶ τὴν οἴκησιν ἣν αὐτὴν, καὶ δίαιταν, πάντα ὄγκου πλέα καὶ σεμνότητος ἐκ μικρῶν, ὡς εἰκὸς, καὶ φαύλων τῶν πρόσθεν· ἐμοὶ μὲν ὑπὸ ἀηθείας ἡ ψυχὴ διεταράττετο· ἔτι τὸ μέγεθος ἐκπλητομένῳ τῶν παρόντων ἀγαθῶν. σχεδὸν γὰρ ὑπὸ ἀμαθίας ὀδὲ μεγάλα ταῦτα ἐνόμιζον· ἀλλὰ δυνάμεις τινας χρωμένους μὲν ὀρθῶς σφόδρα ὠφελίμους, ἁμαρτανοῦσι δὲ περὶ τὴν χρῆσιν βλαβερὰς, καὶ

οἴκοις καὶ πόλεσι πολλαῖς μυρίων αἰτίας ξυμφορῶν." παραπλήσια δὲ ἐπεπόνθειν ἀνδρὶ σφόδρα ἀπείρως ἡνιοχικῆς ἔχοντι, καὶ ὅδε ἐθελήσαντι ταύτης μεταλαβεῖν τῆς τέχνης." εἶτα ἀναγκαζομένῳ καλῶ καὶ γενναίω κομίζειν ἅρμα ἡνιόχω, πολλὰς μὲν ξυωρίδας, πολλὰ δὲ οἶμαι τέτρωρα τρέφοντι, καὶ ἅπασι μὲν ἐπιεβεβηκότι διὰ γενναιότητα φύσεως, καὶ ῥώμην ὑπερβάλλουσαν, ἔχοντι οἶμαι τὰς ἡνίας" πάντων ἐγκρατῶς, εἰ καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἅρματυγοῖ. βαίνοι δ' μὴν ἀεί γε ἐπ' αὐτῆς μένοντι, μεταφερομένω δὲ πολλάκις ἔνθεν ἐκεῖσε, καὶ ἀμείβοντι δίφρον ἐκ δίφρου, εἴ ποτε τοὺς ἵππους πονουμένους, ἢ καὶ ὑβρίσαντας αἴσθοιτο· ἐν δὲ δὴ τοῖς ἅρμασι τοῖσδε κεκτημένω τέτρωρον ὑπὸ ἀμαθίας, καὶ θράσος ὑβρίζον, πιεζόμενον τῇ συνεχεῖ ταλαιπωρίᾳ, καὶ τὸ θράσος δέον τι μᾶλλον ἐπιλαθόμενον, ἀγριαῖνον δὲ ἀεί, καὶ παροξυνόμενον ὑπὸ τῶν συμφορῶν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὑβρίζειν, καὶ ἀπειθεῖν, καὶ ἀντιτείνειν, δ δεχόμενον ἄλλως ἐπὶ τὸν ἡνίοχον πορεύεσθαι ἀλλ' εἰ μὴ καὶ αὐτὸν ὁρῴη διὰ τέλους" καλεπαίνοντα, ἢ τόγε ἔλαττον, ἐολκὴν ἂν ἡνιοχικὴν ἄνθρωπον φέροντα, ἅτως ἐστὶν ἀλόγιστον φύσει. Ὁ δὲ, οἶμαι, παραμυθούμενος αὐτὸ τὴν ἄνοιαν ἄνδρα ἐπέσησε, δὸς φέρειν τὴν τοιαύτην ἐσθῆτα, καὶ σχῆμα περιβαλὼν ἡνιόχου σεμνὸν, καὶ ἐπισήμονος. ὃς εἰ μὲν ἄφρων εἴη παντελῶς καὶ ἀνόητος, χαίρει καὶ γέγηθε, καὶ μετέωρος ὑπὸ τῶν ἱματίων, καθάπερ ὠτεῶν ἐπαίρεται. συνέσεως δὲ εἰ καὶ ἐπὶ σμικρὸν μετέχοι, καὶ σώφρονος νῦ, σφόδρα εὐλαβεῖται

Μήπως αὐτόν τε τρώσῃ, σοὶβ' ἅρματα ἄξῃ.

καὶ τῷ μὲν ἡνιόχῳ ζημίας, αὐτῷ δὲ αἰσχρᾶς, καὶ ἀδόξου συμφορᾶς αἴτιος γένηται. Ταῦτα ἐγὼ ἐλογιζόμην ἐν νυκτὶ βουλεύων καὶ δι' ἡμέρας κατ' ἐμαυτὸν

Voss. παραπλήσιον

Voss. καὶ

Voss. ἐγκρατῶς πάντων

Voss. καλεπαίνον.

infinitas cum familiis tum civitatibus plerisque calamitates conscisceret. Verum perinde me habebam ac qui aurigandi minime peritus, ne attingere quidem eam artem velit; & tamen ad egregii atque illustris cujuspiam aurigæ currum regendum cogatur, qui bigas multas & quadrigas nutriat, & eas omnes præ generosa naturæ suæ indole & excellenti robore conscendat; itemque omnium frænа firmiter contineat, tametsi unius in currus orbe resideat: non ita tamen ut in eodem semper manеat, sed inde illuc sæpius commigret, atque ex curru alterum in currum transcendat, si quando laborantes equos aut reluctantes animadverterit. Porro idem ille in eorum currutum numero quadrigas unas habeat, quæ propter indocilitatem atque audaciam contumacius resistant: ac licet fatigatione continua premantur, nihilo tamen magis audaciam suam deponant; sed ærumnis ipsis ferociores reddantur, & ad reluctandum magis, & recalcitrandum, ac detrectandum imperium excitentur; quæ nonnisi præsente auriga progredi velint: sed nisi hunc perpetuo videant, aut saltem quemlibet alium aurigæ vestibus indutum, indignentur ac fremant, tanta est illarum naturæ vecordia. At ille earum, opinor, insaniæ consulens, certum iis hominem præfecit, quem ejusmodi vestibus induit, & gravis ac scientis aurigæ cultum accommodavit. Qui si prorsus desipiat atque insaniat, gaudet nimirum & exultat, ac vestium tanquam pennarum pulchritudine superbus extollitur; sin prudentiæ ac modestiæ vel minimum habeat, hoc ipsum non mediocriter verebitur

Ne sese obladat forsan, currumque refringat:

unde & aurigæ jacturam, & sibi turpem atque ignominiosam calamitatem arcessat. Hæc ego dies noctesque cogitans arque apud me considerans, tristis ibam ac mœ-

ac mœrore contractus. Sed eximius ille ac vere divinus Imperator, primum factis ipſis ac verbis honore me afficiens, & gratificans, partem aliquam illius moleſtiæ ſublevavit; tum Imperatricem ſalutare juſſit, qua te & animum noſtrum confirmaret, & ſuæ erga me fiduciæ ſingulare quoddam teſtimonium daret. Itaque ubi primum in illius conſpectum prodii, repente mihi viſus ſum quoddam velut collocatum in templo ſimulacrum caſtitatis intueri. Quare & animus pudore ſuffuſus, & oculi diu in terram defixi manebant, donec bono illa eſſe animo juſſit: & partem quidem, inquit, jam a nobis accepiſti, partem Deo bene volente poſtmodum accipies, dummodo fidem in nos ac juſtitiam præſtes. Hæc ego fere ab illa tum audivi: neque enim pluribus verbis uſa eſt, etſi præſtantiſſimis oratoribus nihilo deteriores orationes poſſet inſtituere. Quamobrem cum eam ita ſalutaſſem, vehementer obſtupui, & ipſammet caſtitatem loquentem audiſſe mihi videbar; adeo benigna illius vox & ſuavis erat, & in auribus meis defixa permanebat. Vultis igitur quæ ab illa deinceps facta ſunt, ejusque in me beneficia, ſingillatim ac per partes explicemus? An potius congeſtis in unum omnibus, quemadmodum hæc ipſa tunc contulerit, ſimul univerſa percurramus? quotnam nimirum ex meis familiaribus beneficiis affecerit, utque mihi nuptias cum Imperatore conciliaverit? Sed vos donorum forſitan ab ea mihi collatorum numerum audire cupitis,

Et tripodas ſeptem, atque auri bis quina talenta,

& *lebetes viginti.* Sed de ejusmodi rebus verboſius effutire non vacat. Quanquam non injucundum fortaſſis fuerit unius cujusdam ab ea collati muneris mentionem apud vos facere, quo mihi præ cæteris delectatus fuiſſe videor. Etenim libros Philoſophorum, atque optimorum Hiſtoricorum, &

A " περισκοπούμενος, σιώπης ὢν ἀεὶ καὶ σκυθρωπός. ὁ γενναῖος δὲ καὶ θεῖος ἀληθῶς Αὐτοκράτωρ ἀφῆρέ τι πάντας τῶν ἀλγεινῶν, ἔργοις καὶ λόγοις τιμῶν καὶ χαριζόμενος. τέλος δὲ τὴν βασιλίδα προσειπεῖν κελεύει, θάρσος τε ἡμῖν ἐνδιδοὺς, καὶ τῷ σφόδρα πιστεύειν γενναῖον εὖ μάλα παρέχων γνώρισμα. Ἐγὼ δὲ ἐπειδὴ πρῶτον" εἰς ὄψιν ἐκείνης ἦλθον, *Voſſ. is*
ἐδόκουν μὲν ὥσπερ ἐν ἱερῷ καθιδρυμένον ἄγαλμα σωφροσύνης ὁρᾶν· αἰδὼς δὲ B ἐπεῖχε τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπέπηκτό μοι καὶ γῆς τὰ ὄμματα συχνὸν ἐπιεικῶς χρόνον· ἕως ἐκείνη θαρρεῖν ἐκέλευε. καὶ τὰ μὲν, ἔφη," ἤδη παρ' ἡμῶν ἔχεις· τὰ *Voſſ. παρ' ἡμῶν ἤδη*
δὲ καὶ ἕξεις σὺν θεῷ, μόνον εἰ πιστὸς καὶ δίκαιος εἰς ἡμᾶς γένοιο. Τοσαῦτα ἤκουσα σχεδόν· ὧδε δ' αὐτὴ πλεῖον ἐφθέγξατο, καὶ ταῦτα ἐπισαμένη τῶν γενναίων ῥητόρων ὧδε ἐν φαυλοτέροις ἀπαγγέλλειν λόγοις. ταύτης ἐγὼ τ' ἐντεύξεως ἀπαλλαγεὶς σφόδρα ἐθαύμασα καὶ C ἐξεπεπλήγμην, ἐναργῶς δοκῶν ἀκηκοέναι σωφροσύνης αὐτῆς φθεγγομένης. ἄτοπον πρᾶον ἦν αὐτῇ φθέγμα καὶ μείλιχον, ταῖς ἐμαῖς ἀκοαῖς ἐγκαθιδρυμένον. Βούλεσθε ἅπαντα μετὰ ταῦτα πάλιν ἔργα, καὶ ὅσα ἔδρασεν ἡμᾶς ἀγαθὰ καθ' ἕκαστον λεπτουργοῦντες ἀπαγγέλλωμεν; ἢ τόγε ἐντεῦθεν ἀθρόως ἑλόντες καθάπερ ἔδρασεν αὐτὴ, πάντα ὁμοῦ διηγησόμεθα; ὁπόσους μὲν εὖ ἐποίησε τῶν ἐμοὶ γνωρίμων, ὅπως δὲ ἐμοὶ μετὰ τοῦ βασι- D λέως τὸν γάμον ἥρμοσεν. ὑμεῖς δ' ἴσως ποθεῖτε καὶ τ' καλὰ λογον ἀνὴν τ' δώρων,

Ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα, Iliad. I. v. 122.

καὶ λέβητας εἴκοσιν. ἀλλ' ὅμοι σχολὴ περὶ τῶν τοιούτων ἀδολεσχεῖν. Ἑνὸς δὲ ἴσως τῶν ἐκείνης δώρων τυχὸν οὐκ ἄχαρι, καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπομνημονεῦσαι, ᾧ μοι δοκῶ καὶ αὐτὸς σφόδρα ἡσθῆναι διαφερόντως. βίβλους γὰρ φιλοσόφων, καὶ συγγραφέων ἀγαθῶν, καὶ ῥητόρων πολλῶν

πολλῶν καὶ ποιητῶν, ἐπειδὴ παντελῶς ὀλίγας οἴκοθεν ἔφερον, ἐλπίδι καὶ πόθῳ τῶ πάλιν οἴκαδε ἐπανελθεῖν τὴν ταχίστην ψυχαγωγούμενον, ἔδωκεν ἀθρόως τοσαύτας, ὥστε ἐμὲ μὲν ἀποπλῆσαι τὴν ἐπιθυμίαν, σφόδρα ἀκορέσως ἔχοντα πρὸς ἐκεῖνα σωτηρίας. Μουσεῖον δὲ Ἑλληνικῶν ἀποφῆναι βιβλίων ἕκητι τὴν Γαλατίαν, καὶ τὴν Κελτίδα. τούτοις ἐγὼ προσκαθήμενον συνεχῶς τοῖς δώροις, εἴποτε σχολὴν ἄγοιμι, οὐκ ἔστιν ὅπως ἐπιλανθάνομαι τῆς χαρισαμένης. ἀλλὰ καὶ στρατευομένῳ μοι, εἴ γέ τοι πάντως ἔπεται, οἷον ἐφόδιον τῆς στρατείας, πρὸς αὐτό που πάλαι ξυγκείμενον. Πολλὰ γὰρ δὴ τῆς τῶν παλαιῶν ἔργων ἐμπειρίας ὑπομνήματα ξυὶ τέχνῃ γεγραμμένα τοῖς ἁμαρτοῦσι διὰ τὴν ἡλικίαν τῆς θέας, ἐναργῆ καὶ λαμπρὰν εἰκόνα φέρει τῶν πάλαι πραχθέντων. ὑφ' ἧς ἤδη καὶ νέοι πολλοὶ γερόντων μυρίων, πολιὸν μᾶλλον ἐκτήσαντο τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας· καὶ τὸ δοκεῖν ἀγαθὸν ἐκ τοῦ γήρως ὑπάρχειν τοῖς ἀνθρώποις μόνον, τὴν ἐμπειρίαν· δι' ἣν ὁ πρεσβύτης ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον· τοῖς ῥᾳθύμοις τῶν νέων ἔδωκεν. ἔστι δὲ οἶμαί τις ἐν αὐτοῖς, καὶ παιδαγωγία πρὸς ἦθος γενναῖον, εἴτις ἐπίσαιτο τοὺς ἀρίστους ἄνδρας, καὶ λόγους, καὶ πράξεις, οἷον ἀρχέτυπα προτιθέμενος δημιουργὸς πλάττειν ἤδη πρὸς ταῦτα τὴν αὑτοῦ διάνοιαν, καὶ ἀφομοιῶν πρὸς τοὺς λόγους. ὧν εἰ μὴ πάμπληθες ἀπολειφθείη, τυγχάνει ὅ καὶ ἐπ' ὀλίγον τῆς ὁμοιότητος, εἰ σμικρὰ ἂν ὄναιτο εὖ ἴσε. Ὁ δὴ καὶ αὐτὸς πολλάκις ξυνοῶν, παιδείαν τε οὐκ ἄμουσον ἐν αὐτοῖς ποιοῦμαι, καὶ στρατευόμενος καθάπερ σιτία φέρειν ἀναγκαῖα, καὶ ταῦτα ἐθέλω. μέτρον δέ ἐστι τῆς πλήθους τῶν φερομένων ὁ καιρός. Ἀλλὰ μηδὲ οὐκ ἐκείνων χρὴ νῦν τὸν ἔπαινον γράφειν· ἀδὲ ὅσα ἡμῖν ἀγαθὰ γένοιτ' ἂν ἐνθένδε. ὁπόσου ὄντος τοῦ δώρου ἄξιον καταμαθόντας, χάριν ἀποδίνειν

πολλῶν καὶ ποιητῶν, ἐπειδὴ παντελῶς A Oratorum quamplurimorum, ac Poetarum (quod paucos admodum e patria mecum attuliſſem, quoniam brevi reviſendæ domus ſpes me ac deſiderium ſuſtentabat) libros, inquam, tot illa mihi dono dedit, ut cupiditatem omnem meam expleret, quæ illorum lectione ſatiari non poterat: Galliam vero ac Germaniam Græcorum mihi librorum muſeum efficeret. Quibus ego donis aſſidue defixus, quotieſcunque per otium licet, ejus unde iſta accepi oblivionem capere non poſſum. Quinetiam ſi quando in expeditionem proficiſcor, unum B ex iis aliquem velut militiæ commeatum exporto, qui ad hoc ipſum accommodate ſcriptus olim fuerit. Multa quippe veterum prudentiæ atque experientiæ monimenta cum arte ſcripta claram & manifeſtam rerum olim geſtarum effigiem exhibent iis, qui per ætatem ſpectare ipſi nequiverint. Ex quo factum eſt, ut juvenes plerique majorem quam ſenes multi mentis atque animi canitiem haberent: quodque unum hominibus ex ſenectute bonum ſuppetere videtur, experientia rerum, cujus beneficio pru- C dentius aliquid juvenibus ſenex dicere poteſt, hanc juvenibus, qui quidem negligentes non fuerint, monimenta illa conciliant. Sed ineſt præterea in his egregia quædam morum inſtitutio: dummodo aliquis optimos quosque viros, & orationes, & facta, velut exemplaria ſibi proponens artifex, ad ea fingere animum ſuum, & ad libros ac ſermones accommodare noverit. Ab quibus niſi omnino ſit alienus, ſed vel minima ex parte eorum in ſe ſimilitudinem poſſit D exprimere, non parvum inde fructum reportet. Quod cum ego ſæpius apud me cogito, non abſurdam in his inſtitutionem ac diſciplinam colloco; & quoties in militiam abeo, tanquam neceſſaria cibaria mecum illa defero, quorum multitudinem temporis ratio moderatur. Verum nihil fortaſſis attinet illorum præconium, aut quæ inde bona derivari poſſint, ſcriptione iſta proſequi; quin hoc potius convenit, ipſius doni pretio

Voſſ. δημιουργὰ

Voſſ. τυγχάνοι

pretio ac dignitate perſpecta, ei, quæ id mihi dederit, non alienam gratiam ab hujus doni conditione rependere. Qui enim elegantes ac varietate maxima refertos librorum theſauros acceperit, non iniquum eſt paucis & minime bonis verbis, imperite ac ruſtice admodum conſcriptis, prædicationem texere. Neque enim gratum hunc eſſe dixeris agricolam, qui cum ſeminarium inſtituere vellet, vitigineos ſurculos ab vicinis petiit; tum ubi vineam excitare cœpit, ligonem, dolabram, ac demum arundinem qua vitem alligaret ac fulciret, ut & iſta ſuſtineretur, & ſuſpenſi racemi glebam minime contingerent: cæterum poſtquam ea quæ vellet obtinuerit, Bacchi ſe munere ſolum repleat, neque ex racemis aut muſto quicquam iis offerat, quos ad agriculturæ ſubſidium liberales ac prolixos habuerit. Neque porro vel paſtorem, vel bubulcum, vel denique caprarium probum quispiam ac gratum dixerit, qui per hiemem, cum & ipſe tecto & herba pecus indigeret, amicos in ſe benignos ac liberales expertus ſit, qui quamplurima ſibi dederint, & abunde pabulum ac diverſoria ſuppeditarint; ſimulatque vero ver aut æſtas appetierit, bene de ſe meritorum penitus obliviſcatur, nec lactis aliquid, vel caſei, vel rei alterius iis impertiat, per quos peritura alioqui pecora ſervata fuerint. Igitur qui diſciplinas qualeſcumque velut educans, juvenis adhuc multis ductoribus indigeat; inprimis autem alimento copioſo ac ſincero, quod ex veterum monimentis percipitur, opus habeat; & tamen omnibus illis ſimul careat; num vobis tandem exiguum quoddam præſidium deſiderare videtur, aut parvo apud eum in pretio eſſe debet, qui ad ea ſe adjutorem illi præbuerit? ac forſitan non eſt quod hujus in ſe voluntatis ac meritorum gratiam rependere conetur? *Nunquam vero Thalem illum ſapientum facile principem, a quo multa cum laude dicta accepimus, audiat.* Nam cum eum interrogaret quispiam,

A τυχὸν ἐκ ἀλλοτρίαν τῦ δοθέντος τῇ χαρισαμένῃ. λόγων γὰρ ἀσείων ϗ παντοδαπῶν θησαυρὸς τῶν ἐν ταῖς βίβλοις δεξάμενον, ἐκ ἄδικον διὰ σμικρῶν ϗ Φαύλων ῥημάτων, ἰδιωτικῶς ϗ ἀγροίκως ἄγαν ξυγκειμένων, ἀδῆν εὐφημίαν. Οὐδὲ γὰρ γεωργὸν φήσεις εὐγνώμονα, ὃς κατὰ φυτεύειν μὲν τὴν φυταλιὰν ἀρχόμενον, κλήματα ἤτει παρὰ τῶν γειτόνων εἶτα ἐκτρέφων τὰς ἀμπέλους, δίκελλαν, ϗ αὖθις ″ σμινύην· ϗ τέλος Voſſ. σμινύην

B ἤδη κάλαμον ᾧ χρὴ προσδεδέσθαι, ϗ ἐπικεῖσθαι τὴν ἄμπελον· ἵνα αὐτή τε ἀνέχηται, ϗ οἱ βότρυες ἐπηρτημένοι μηδαμῶ ψαύωσι τῆς βώλου· τυχόντα δ' ὧν ἐδεῖτο μόνον ἐμπίπλασθαι τῦ Διονύσου τῆς χάριτος, ὁδὲ τῶν βοτρύων, ὁδὲ τῦ γλεύκους μεταδιδόντα τούτοις, ὧν πρὸς τὴν γεωργίαν ἔτυχε προθύμων. ἐκοῦν ὁδὲ νομέα ποιμνίων, ὁδὲ βουκολίων, ὁδὲ μὴν αἰπολίων ἐπιεικῆ, ϗ ἀγαθὸν, ϗ εὐγνώμονα φήσεις, ὃς τῦ μὲν χειμῶνος, ὅτε αὐτῷ σέγης, ϗ πόας ἐδεῖτο τὰ βοσκήματα, σφόδρα ἐτύγχανε προθύμων τῦ φίλων, πολλὰ μὲν αὐτῷ ξυμποριζόντων, ϗ μεταδιδόντων τροφῆς ἀφθόνου, ϗ καλαγωγίων· ἦρος δ' οἶμαι, ϗ θέρους φανέντος, μάλα γενναίως ἐπιλαθόμενον ὧν εὖ πάθοι, ὅτε τῦ γάλακτος, ὅτε τῶν τυρῶν, ὅτε ἄλλου τῦ μεταδιδόντα τούτοις, ὑφ' ὧν αὐτῷ διεσώθη ἀπολλύμενα ἂν ἄλλως τὰ θρέμματα.

C

D

″ Ὅσις δ' ἂν λόγος ὁποιοσῦν τρέφων, νέος μὲν αὐλὸς ϗ ″ ἡγεμὼν πολλῶν δεόμενος, τροφῆς δ' πολλῆς ϗ καθαρᾶς τῆς ἐκ τῶν παλαιῶν γραμμάτων, εἶτα ἀθρόως πάντων δεηθείη ἆρα ὑμῖν μικρᾶς δεῖσθαι βοηθείας δοκεῖ· ἢ μικρῶν αὐτῷ γέγονεν ἄξιος ὁ πρὸς ταῦτα ″ συμβαλλόμενος; ϗ καὶ τυχὸν ὁ χρὴ πειρᾶσθαι χάριν ἀποδιδόναι αὐτῷ τῆς προθυμίας ϗ τῶν ἔργων; ἀλλὰ μήπω τοῦτ' ″ Θαλῆν ἐκεῖνον τῶν σοφῶν τὸ κεφάλαιον, ″ ὅτ' ἀκηκόαμεν. ἐρομένῳ γάρ τινος ὑπὲρ ὧν ἔμαθεν

f. ἡγεμόνων

Voſſ. συλλαμβανόμενος

Voſſ. Θαλῆν

Deeſt verbum, aut quid ſimile.

ἔμαθεν ὁπόσου τινὰ χρὴ καταβαλεῖν μισθόν· ὁμολογῶν, ἔφη, τὸ παρ' ἡμῶν μαθεῖν, τὴν ἀξίαν ἡμῖν ἐκτίσεις. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὅσις διδάσκαλος μὲν αὐτὸς οὐ γέγονε, πρὸς τὸ μαθεῖν δέ πως καὶ ὁτιοῦν συμπενέγκατο, ἀδικοῖτ' ἂν εἰ μὴ τυγχάνει τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς δοθεῖσιν ὁμολογίας, ἣν δὴ καὶ ὁ σοφὸς ἁπαιτῶν φαίνεται. εἶεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν χαρίεν καὶ σεμνὸν τὸ δῶρον· χρυσίον δὲ καὶ ἀργύριον οὐδὲ ἐδεόμην ἐγὼ λαβεῖν, οὐδὲ ὑμᾶς δὴ ὑπὲρ τούτων ἡδέως ἂν ὀχλήσαιμι. Λόγον δέ ὑμῖν εἰπεῖν ἐθέλω, μάλα δή τινος ὑμῖν ἀκοῆς ἄξιον, εἰ μὴ τυγχάνομεν ἀπειρηκότες πρὸς τὸ μῆκος τῆς ἀδολεσχίας. τυχὸν δὲ οὐδὲν τῶν ῥηθέντων ἀκροῶνται ἡδέως, ἅτε ἀνδράσιν ἰδιώταις καὶ σφόδρα ἀμαθέσι λόγων, πλάζειν μὲν οὐδὲν, οὐδὲ τεχνάζειν εἰδόσι, φράζουσι δὲ ὅπως ἂν ἐπὶ τἀληθές. ὁ δὲ δὴ λόγος σχεδὸν περὶ τῶν παρόντων ἐστί. Φήσουσι γὰρ, οἶμαι, πολλοὶ, παρὰ τῶν μακαρίων σοφιστῶν ἀναπειθόμενοι, ὅτι ἄρα μικρὰ καὶ φαῦλα πράγματα ἀναδεξάμενος, ὡς δή τι σεμνὸν ὑμῖν ἀπαγγέλλω. τοῦτο δὲ φιλονεικοῦντες πρὸς τοὺς ἐμοὺς λόγους, οὐδὲ ἐμὲ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀφαιρεῖσθαι δόξης ἐθέλουσι ἴσως ἂν εἴποιεν. ἴσασι γὰρ σαφῶς, ὅτι μήτε αὐτίτεχνος εἶναι βούλομαι τοῖς ἐκείνων λόγοις τοὺς ἐμαυτοῦ παρατιθείς· μήτε ἄλλως ἀπεχθάνεσθαι ἐκείνοις ἐθέλω. ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅντινα τρόπον δὲ μεγάλα λέγειν ἐκ παντὸς ὀρεγόμενοι, χαλεπῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς μὴ τἀκείνων ζηλοῦντας, καὶ δι' αἰτίας ἄγουσιν, ὡς καθαιροῦντας τὴν τῶν λόγων ἰσχύν. μόνα γὰρ εἶναι τῶν ἔργων ζηλωτὰ φασι, καὶ σπουδῆς ἄξια, καὶ πολλῶν ἐπαίνων, ὁπόσα διὰ μέγεθος ἤδη τισὶν ἄπιστα ἐφάνη. Οἷα δή τινα τὰ περὶ τῆς Ἀσσυρίας ἐκείνης γυναικὸς, ἣ μεταβαλοῦσα, καθάπερ ῥεῖθρον εὐτελὲς, τὸν διὰ τῆς Βαβυλῶνος ποταμὸν ῥέοντα βασίλειά τε

quantam mercedem pro eo quod didicerat persolveret? tu si a me, inquit, didicisse fatebere, justum mihi præmium persolveris. Quamobrem qui, tametsi non docuerit ipse, aliquid tamen ad discendum contulerit, plane injuriam accipiat, nisi vicissim gratiam & accepti muneris agnitionem ab altero reportet: id quod vir ille sapiens postulasse sibi videtur. Sed hæc missa faciamus. Itaque jucundum illud munus ac magnificum fuit. Etenim aurum argentumve nec optavi unquam accipere, neque vobis ejusmodi prædicandis donis libenter obstrepam. Illud itaque potius exponam, quod vobis auditu scio fore gratissimum, nisi mea vobis loquacitas ac prolixitas satietatem attulerit. Nam fortasse ne ea quidem, quæ hactenus dicta sunt, libenter audistis, ut quæ rudi ab homine imperitoque profecta sunt; qui nulla in re fallere, aut artificiose tractare noverit, sed qui vera omnia, utcunque in animum venerint, loquatur. Verum quod modo dicere cupio a suscepta oratione non abhorret. Nonnulli enim a beatis Sophistis persuasi forsitan dixerint: exiguas me res & contemnendas oratione tractantem, vobis tanquam ingens aliquid & magnificum proponere. Quod non eo animo dicturi sunt, ut adversus orationem meam contendant, mihique gloriam illius atque existimationem præripiant. Præclare enim hoc intelligunt, me neque cum illorum orationibus de artificio contendere, ac meas opponere; neque ullo pacto eorum in offensionem incurrere velle. Sed nescio quomodo, cum magna quædam dicere modis omnibus affectent, iis succensent, qui non sese ad eorum institutum accommodant, & eos accusant, quasi orationis vim ac pondus imminuant. Nam ea solum admiratione, studio, ac laudibus digna esse facta prædicant, quæ propter magnitudinem nonnullis olim incredibilia videbantur: qualia de Assyria illa fœmina narrantur, quæ fluvium illum, qui Babylonem dividit, quasi exiguum quendam rivulum detorquens magnificam

Voss. γὰρ
Voss. ξὺν ἅπαντε
Voss. σχιδόντι

magnificam in ſolo regiam extruxit, & aquam denuo ſuper aggeres immiſit. Nam de ea frequens extat apud ſcriptores mentio, quod claſſem ter mille numero navium inſtrueret, peditum vero tricies centena millia in aciem educeret: tum quod Babylone murum excitarit quingentorum fere ſtadiorum, & quæ circa hanc urbem foſſiones, aut cæteræ id genus magnificæ ac ſumtuoſæ ſtructuræ ſunt, ab ea omnia perfecta dicuntur. Præter hanc Nitocris ætate junior, & Rhodogune, ac Tomyris, & innumeræ occurrunt aliæ, quæ non admodum honeſte ac decore viriles ſe mirum in modum geſſerunt. Quinetiam nonnullas tanquam maximarum rerum autores celebrant, quæ propter pulchritudinem illuſtres ac celebres non felici admodum ſucceſſu fuerunt: quandoquidem tumultus, ac diuturnorum bellorum infinitis nationibus virisque cauſam præbuiſſe videntur, quotquot ſcilicet ex tam ampla regione par eſt conſcribi potuiſſe. At qui nihil ejusmodi poſſit adferre, ridiculus nimirum exiſtimatur; utpote qui neque in ſtuporem homines rapere, neque mirificum quiddam dicendo facere conetur. Vultis igitur eos interrogemus, utrum aliquis uxorem ſibi vel filiam illarum potius ſimilem, quam eſſe Penelopen velit? Atqui nihil in hac Homerus aliud, quam pudicitiam, & amorem conjugis, atque foceri ac filii curam prædicat. Ac ne de agris quidem aut pecore ſollicita fuit: imperare porro militibus, aut concionem habere, ne per ſomnium quidem illa cogitabat. Quin etiam ſi quando apud juvenes facienda verba forent,

Ante genas mulier vittas redimita nitentes,

modeſte loquebatur. Neque vero aut ejusmodi facinorum, aut illuſtrium ob ea mulierum inopia, hanc ſibi laudandam Homerus præcipue delegit. Licebat enim Amazonis expeditione ſtudioſius deſcribenda totam poeſim hiſce narrationibus implere, quæ ſummopere delectare ac voluptatem

A ὠκοδόμησεν" ἐπὶ γῆς πάγκαλα, καὶ χ. ὡκο-
μεθῆκεν ὑπὲρ τῶν χωμάτων ἄυθις. ὑ-
πὲρ γὰρ δὴ ταύτης πολὺς μὲν λόγ@,
ὡς ἐναυμάχει ναυσὶ τρισχιλίαις ϗ πε-
ζῇ παρελάτλετο, μυριάδας ὁπλιτῶν τρι-
ακοσίας ἄγουσα, τό τε ἐν Βαβυλῶνι τεῖ-
χ@ ὠκοδόμει πενταποσίων σαδίων μι-
κρὸν ἀποδέον, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν ὀ-
ρύγματα, καὶ ἄλλα πολυτελῆ καὶ δα-
παναρὰ καὶ κατασκευάσματα ἐκείνης ἔργα
γενέσθαι λέγουσι. Νίτοκρις ᾗ ταύτης
B νεωτέρα, καὶ Ροδογύνη, ϗ Τώμυρις, καὶ
μυρίος δή τις ἐπιῤῥεῖ γυναικῶν" ὅμιλος Voſſ. ὄχλ@
ἀνδριζομένων ἀ λίαν εὐπρεπῶς τινὰς ᾗ
ἤδη διὰ τὸ κάλλ@ περιβλέπτους, ϗ ὀνο-
μαστὰς γενομένας ἀ σφόδρα εὐτυχῶς
ἐπειδὴ ταραχῆς αἴτιαι, καὶ πολέμων
μακρῶν ἔθνεσι μυρίοις καὶ ἀνδρράσιν, ὅ-
σους" εἰκὸς ἦν ἐκ τοσαύτης χώρας ἀθροί- Voſſ. ἦν
ζεσθαι, γενέσθαι δοκῶσιν, ὡς μεγάλων εἰκὸς
αἰτίας ὑμνῶσι πράξεων. ὅς γε ᾗ τοιοῦτον
ἀδὲν εἰπεῖν ἔχει, καταγέλαστ@" δοκεῖ Voſſ. εἰπεῖ δοκεῖ
C εἶναι, ἅτε ἀκ ἐκπλήττων, ἀδὲ θαυμαλο-
ποιῶν ἐν τοῖς λόγοις σφόδρα ἐπιχθρῶν.
Βούλεσθε οὖν ἐπανερωτῶμεν αὐτὸν, εἴ τις
αὐτῶν γαμετὴν ἢ θυγατέρα οἱ τοιαύτην
εὐχεῖαι γενέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν Πηνελό-
πην; καίτοι ἐπὶ ταύτης ἀδὲν" Ὁμηρος εἰ-
πεῖν" ἔχει πλέον τῆς σωφροσύνης, καὶ Voſſ.
τῆς Φιλανδρίας, ϗ τῆς εἰς τ' ἐκυρὸν ἐπι- ἴσχε
μελείας ϗ τὸν παῖδα. ἔμελε ᾗ ἄρα ἀδὲ
τῶν ἀγρῶν ἐκείνῃ, ἅτε τ' ποιμνίων. στρα-
τηγίαν ᾗ ἢ δημηγορίαν, ἀδὲ ὄναρ ἐκείνῃ
D παρασῆναι πώ[ποτ]ε· ἀλλὰ καὶ ὁπότε λέ-
γειν ἐχρῆν εἰς τὰ μειράκια,

" Αντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ Odyſſ. A.
κρήδεμνα, v. 334.

τῳράως ἐφθέγξελο. καὶ ἀκαπορῶν" Ομη-
ρ@ οἶμαι τηλικούτων ἔργων, ἀδὲ ὀνομα-
σῶν ἐπ' αὐτοῖς γυναικῶν, ταύτην ὕμνη-
σε διαφερόντως. ἐξῆν γὰν αὐτῷ τὴν τῆς
Ἀμαζόνος φιλοτίμως" πάνυ στρατείαν χ. παν-
διηγησαμένῳ, τὴν ποίησιν ἅπασαν ἐμ- στρατιαν.
πλῆσαι τοιούτ διηγημάτων τέρπειν εὖ Voſſ. πάν-
στρατίαν
μάλα

μάλα, καὶ ψυχαγωγεῖν δυναμένων. Οὐ γὰρ δὴ τεῖχος μὲν αἵρεσιν, καὶ πολιορκίαν, καὶ τρόπον τινὰ ναυμαχίαν εἶναι δοκοῦσαν, ἢ πρὸς τοῖς νεωρίοις πόλεμον, ἀνδρὸς ἦν ἐπ' αὐτῇ καὶ ποταμῷ μάχην ἐπεισάγειν οἴκοθεν διενοεῖτο τῇ ποιήσει, καινόν τι λέγειν ἐπιθυμῶν· τοῦτο μὲν, εἴπερ ἦν ὥσπερ ἔνιοι φασι, σεμνόταλον, ὀλιγώρως ἔτω παρέλιπε. Τί πολλὰ ἂν ἄν τις αἴτιον λέγοι τοῦ ἐκείνην μὲν ἐπαινεῖν πρόθυμως, τούτων δ' ἐπὶ σμικρῶν μνημονεύειν; ὅτι διὰ μὲν τὴν ἐκείνης ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην, πολλά τε ἰδίᾳ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθὰ συμβαίνει. ἐκ δὲ τῆς τούτων φιλοτιμίας, ὅ φέλος μὲν οὐδὲ ἓν, συμφοραὶ δ' ἀνήκεστοι. ἄτε δὲ οἶμαι σοφὸς καὶ θεῖος ποιητὴς ταύτην ἐκείνην ἀμείνω καὶ δικαιοτέραν τὴν εὐφημίαν. ἆρ ἂν ἔτι προσῆκεν εὐλαβηθῆναι, τοιοῦτον ἡγεμόνα ποιούμενος, μήτις ἄρα μικρὰ ὑποπτεύῃ καὶ φαύλως; Ἐγὼ δὲ ὑμῖν καὶ τὸν γενναῖον ἐκεῖνον ῥήτορα Περικλέα τὸν πάνυ, τὸν Ὀλύμπιον, μάρτυρα ἀγαθὸν ἤδη παρέξομαι. κολάκων γὰρ δή φασί ποτε ἄνδρα περιεσὼς δῆμος, διελάγχανον τὰς ἐπαίνους· ὁ μὲν, ὅτι τὴν Σάμον ἐξεῖλεν ἄλλος δ' ὅτι τὴν Εὔβοιαν· τινὲς ἤδη τὸ περιπλεῦσαι τὴν Πελοπόννησον. ἦσαν δ' οἱ τῶν ψηφισμάτων μεμνημένοι. τινὲς δὲ τῆς πρὸς Κίμωνα φιλοτιμίας ὀφόδρα ἀγαθὸν πολίτην, καὶ στρατηγὸν εἶναι δόξαντα γενναῖον. ὁ δὲ τοιούτοις μὲν ὠδὲ ἀχθόμενος, ὅτε γαννύμενος δῆλος ἦν. ἐκεῖνο δ' ἥξιστ' ἂν αὐτῷ πεπολιτευμένων ἐπαινεῖν· ὅτι τοσοῦτον ἐπερρωτεύσας Ἀθηναίων δῆμον, ὠδενὶ θανάτῳ αἰτίος γέγονεν· ὠδὲ ἱμάτιον μέλαν τῶν πολιτῶν τις περιβαλόμενος, περιγενέσθαι ταύτης αἴτιον αὐτῷ τῆς συμφορᾶς ἔφη.

Ἀλλὰ τοῦτ', πρὸς Φιλίου Διὸς, δοκοῦμεν ὑμῖν μάρτυρος δεῖσθαι, ὅτι μέγιστον ἀρετῆς σημεῖον, καὶ πάντων μάλιστα

adferre possent. Neque enim prælium illud in navalibus gestum, quod una & murale certamen atque obsidio, & navalis quodammodo pugna fuit, itemque viri ac fluminis congressum, ex ingenio suo confictum in poesim induceret, quo novum aliquid & inauditum adferret; hoc ipsum vero interim, si modo, ut illi dicunt, tam esset illustre, adeo negligenter omitteret. Quænam igitur causa esse potest, cur illam tam serio commendet, alias vero paucis versibus attigerit? Quod scilicet ex illius virtute & castitate cum multa privatim in homines, tum publice bona deriventur; ex illarum vero ambitione ac splendore utilitas nulla, sed insanabiles miseriæ ac calamitates proficiscantur. Ideo sapiens ac divinus Poeta meliorem ac justiorem illam prædicationem arbitratus est. Num igitur his, qui talem sibi ducem adhibuerint, metuendum adhuc est, ne contemnendi ac viles habeantur? Ego vero præterea vobis egregium illum oratorem Periclem, virum omni prædicatione majorem, cognomine Olympium, testem cumprimis opportunum citabo. Nam cum aliquando adulatorum, ut ajunt, eum turba circumstetisset, qui certatim inter se partitis præconiis illum collaudarent; atque alius Samum ab eo expugnatam; Euboeam alius commemoraret; alii mare omne circum Peloponnesum navibus emensum; alii decreta ejusdem ac psephismata narrarent; alii denique de ejus cum Cimone contentione & æmulatione dicerent; qui & egregius civis, & imperator inprimis strenuus visus fuerat: cum hæc, inquam, omnia dicerentur, apparebat neque illum molestè ferre, neque delectari admodum; illud vero ex omnibus, quæ in administranda republica gesserat, præ cæteris laudari cupiebat, quod cum tanto Athenienſium populo præfuisset, nemini causam mortis attulisset; neque civium quispiam, qui atratus prodiisset, hujus sibi calamitatis autorem fuisse Periclem aliquando dixisset.

Num igitur, per amicitiæ præsidem Jovem, alio teste vobis indigere videmur, ut id adstruamus, maximum hoc esse virtutis indicium,

Voss. δὴ οὖν

κ. τοσοῦτον

indicium, ac ſumma laude dignum, neminem interfeciſſe civium; neque pecunias eripuiſſe; nec injuſtum exilium irrogaſſe? Porro qui iſtiusmodi calamitatibus intercedens, ſic tanquam egregius aliquis medicus, nequaquam id ſibi ſatis eſſe ducit, ſi nemini cauſam ægritudinis afferat; ſed niſi omnibus, quoad in ſe ſitum eſt, remedium & curationem comparet, nullum ſe arte dignum ſua putat opus edidiſſe: iſne pari & æquali laudum præconio vobis afficiendus videtur? Nihilone vero pluris æſtimandam cenſebimus vel rationem ipſam ac modum, vel potentiam, quæ cum illi facere quicquid voluerit permittat, nihil tamen omnibus, niſi quod cuique bonum eſt, velit ipſa conſciſcere? Hoc ego laudum omnium caput ac ſummam eſſe ſtatuo; quamvis interim alia prædicationis argumenta ſane quam admirabilia illuſtriaque ſuppetant. Quod ſi quis prætermiſſionem illam, quam dico, cæterorum, vanæ cuidam ſimulationi, & inanī ſtolidæque ambitioni tribuat; minime is, opinor, nuperum illius Romam adventum, cum in expeditione eſſet Imperator, & prope Galliarum limitem Rhenum pontibus navigiisque tranſiiſſet, falſum ac temere confictum eſſe ſuſpicabitur. Hæc igitur, uti par eſt, enarrantem licebat Senatus populique mentionem facere; quemadmodum ingenti cum gaudio illam exceperint, & alacriter obviam prodierint, &, pro eo atque Imperatricem decebat, omni gratulatione proſecuti ſint. Ad hæc ſumtuum magnitudo commemorari poterat: quamque ſplendidi & magnifici fuerint: quantam in principes tribuum & populi centuriones pecuniæ vim expenderit. Mihi vero nec ulla rerum ejusmodi viſa unquam eſt expetenda; neque divitias plus quam virtutem commendare volo. Etſi non me præterit, liberalem pecuniæ ſumtum ad nonnullam pertinere virtutem. Verum longe hæc eſſe potiora judico; æquitatem animi, caſtitatem, prudentiam, & id genus alia; quæ in illa prædicans, cum alios complures, tum meipſum, & quæ in me illius

A "ἐπαίνου ἄξιον, τὸ μηδένα κτεῖναι τῶν πολιτῶν, μηδὲ ἀφελέσθαι τὰ χρήματα, μηδὲ ἀδίκῳ φυγῇ περιβαλεῖν; ὅσις ἂν πρὸς τὰς τοιαύτας συμφορὰς αὐτὸν ἀντιτάξας, καθάπερ ἰατρὸς γενναῖος ἀδαμῶς ἀποχρῆν ὑπέλαβεν αὐτῷ τὸ μηδενὶ νοσήματι αἴτιον γενέσθαι. ἀλλ' εἰ μὴ πάντα εἰς δυνάμιν ἰῷτο, καὶ θεραπεύοι, οὐδὲν ἄξιον τῆς αὐτοῦ τέχνης ἔργον ὑπέλαβεν, ἆρα ὑμῖν δοκεῖ ἴσων ἐπαίνων ἐν δίκῃ τυγχάνειν; Καὶ οὐδὲν παροτι-

B μήσομεν ὅτε τὸν τρόπον, ὅτε τὴν δύναμιν, ὑφ' ἧς ἔξεστι μὲν αὐτῇ ὁρᾶν ὅτι ἂν ἐθέλῃ, θέλει δ' ἅπασι τἀγαθά; τοῦτο ἐγὼ κεφάλαιον τῶν πάντων ἐπαίνων ποιοῦμαι, οὐκ ἀπορῶν ἄλλων θαυμασίων εἶναι δοκούντων καὶ λαμπρῶν διηγημάτων. Εἰ γάρ τις τὴν περὶ τὸν ἄλλων σιωπὴν ὑποπλεύσειεν, ὡς μαλαίαν οὖσαν προσποίησιν, καὶ ἀλαζονείαν κενὴν, καὶ αὐθάδη ὅτι που καὶ τὴν ἔναγχος ἐπιδημίαν γενομένην αὐτῇ τὴν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅποτε ἐς Γαλατίαν

C διαβὰς ἔκειτῶν Γαλατίας ὁρίων, ψευδῆ καὶ πεπλασμένην ἄλλως ὑποπλεύσει. Ἐξὴν δὴ ἦν, ὡς εἰκὸς, διηγουμένῳ ταῦτα, καὶ δήμου μεμνῆσθαι καὶ τῆς γερουσίας, ὅπως αὐτὴν ὑπεδέχετο σὺν χαρμονῇ, προθύμως ὑπαντῶντες, καὶ δεξιούμενοι, καθάπερ νόμος βασιλίδα. καὶ τῶν ἀναλωμάτων τὸ μέγεθος, ὡς ἐλευθέριον καὶ μεγαλοπρεπές· καὶ τὴν παρασκευὴν τὴν πολυτέλειαν ὁπόσα τε ἔνειμε τῶν Φυλῶν τοῖς ἐστιάτοις, καὶ ἑκατοντάρχαις καὶ πλήθυσι, ἀπαριθμήσα-

D σθαι. Ἀλλ' ἔμοιγε τούτων οὔτε ἔδοξέ πω ζηλωτὸν οὐδέν· οὔτε ἐπαινεῖν ἐθέλω πρὸ τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. καίτοι οὐ λέληθεν ἡμᾶς τῶν χρημάτων ἐλευθέριος δαπάνη μέτοχός τις οὖσα ἀρετῆς. ἀλλ' οἶμαι κρεῖττον ἐπιείκειαν, καὶ σωφροσύνην, καὶ φρόνησιν, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα περὶ αὐτῆς λέγων, πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους, ἀτὰρ δὴ καὶ ἐμαυτὸν ὑμῖν, καὶ τὰ ἐπ' ἐμοὶ

Voſſ. ἐπαινων

προχθέντα παρεῖχον μάρτυρα. εἰ δὴ οὖν καὶ ἄλλοι τὴν ἐμὴν εὐγνωμοσύνην ζηλοῦν ἐπιχειρήσειαν, πολλοὺς ἔχει τε ἤδη, καὶ ἕξει τοὺς ἐπαινέτας.

A extant officia, in teſtimonium adduxi. Poſtremo ſi cæteris quoque grati in illam animi mei imitari placuerit exemplum; laudatores habet ea jam plurimos, & deinceps habitura videtur.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΛΙΟΝ, ΠΡΟΣ ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΝ.

JVLIANI IMP. IN REGEM SOLEM, AD SALVSTIUM.

ΛΟΓΟΣ Δ. — ORATIO IV.

ΠΡΟΣΗΚΕΙΝ ὑπολαμβάνω τῷ λόγῳ τῷδε μάλιστα μὲν ἅπασι,

Odyſſ. Σ. v. 130. — ὅσσατε γαῖαν ἐπιπνείῃ τε καὶ ἕρπει·

καὶ τὸ εἶναι, καὶ λογικῆς ψυχῆς, καὶ νῷ Voſſ. μετειληφότα· ἐχ ἥκιστα ἁπάντων ἐμαυτῷ. καὶ γάρ εἰμι τοῦ βασιλέως ὀπαδὸς ἡλίου. τέτῳ ἅ ἔχω μὲν οἴκοι παρ' ἐμαυτῷ τὰς πίστεις ἀκριβεστέρας. ὃ δέ μοι θέμις εἰπεῖν καὶ ἀνεμέσητον· ἐντέτηκέ μοι δεινὸς ἐκ παίδων τῶν ἀυγῶν τῷ θεῷ πόθος· καὶ πρὸς τὸ φῶς ἔτω δὴ τὸ αἰθέριον ἐκ παιδαρίου κομιδῇ τὴν διάνοιαν ἐξισάμην· ὥς τε οὐκ εἰς αὐτὸν μόνον ἀτενὲς ὁρᾶν ἐπεθύμουν· ἀλλὰ καὶ εἴ ποτε νύκτωρ ἀνεφέλου, καὶ καθαρᾶς αἰθερίας ἔσης προέλθοιμι, πάντα ἀθρόως ἀφεὶς, τοῖς οὐρανίοις προσεῖχον κάλλεσιν οὐκέτι ξυνιεὶς οὐδὲν εἴ τις λέγοι τι πρός

deeſt in Voſſ. MSS. με, ὅτε αὐλὸς " ἐμαυτῷ, ὅ, τι περὶ τοιμι προσέχων· ἐδόκουν τε περιεργότερον ἔχειν πρὸς αὐλὰ, καὶ πολυπράγμων τις εἶναι. καί μέ τις ἤδη ἀστρέμανιν ὑπέλαβεν

VM hanc univerſe congruere omnibus orationem arbitror,

quæ terram ſpirant, reptantque per omnem,

quibus & eſſe, & ratione ac mente præditam animam habere conceſſum eſt: tum mihi præ cæteris convenire ſtatuo. Etenim regis ego ſum Solis aſſectator & famulus. Cujus apud me domeſtica & ad fidem certiſſima illa quidem argumenta ſuppetunt; ex his vero, quod citra religionem fas ſit dicere, unum eſt ejusmodi. Mirum me quoddam, & a prima inſitum ætate, ſolarium radiorum deſiderium tenet. Itaque quoties in ætherium illum ſplendorem conjiciebam oculos puer, rapi extra ſe perculſa mens & attonita ſolebat; atque adeo non illum tantum defixis intueri oculis optabam, ſed etiam noctu, ſi quando ſereno puroque cœlo foras progrederer, cæteris omiſſis omnibus, ſolas in cœleſtes pulcritudines intentus hærebam: ut neque, ſi mihi quippiam ab alio diceretur, animadverterem, neque quid rerum agerem ipſemet attenderem. Igitur & in illis contemplandis nimium ſtudii ponere, & curioſus quidam eſſe videbar: ut me divinandi

vinandi ex aſtris peritum, quamvis adhuc imberbem, non nemo ſuſpicaretur. Atquì neque dum liber ejusmodi meas in manus pervenerat: neque quid rei iſtud eſſet omnino cognoveram. Sed quid iſta commemoro, cum afferre majora poſſim; ſi id unum recenſeam, quemadmodum de Diis tunc ego ſentirem? Ac ſuperiores quidem illæ tenebræ perpetua oblivione conterantur. Quod autem lux ipſa cœleſtis, undiquaque mihi circumfuſa, ad ſui me contemplationem incitarit & erexerit: adeo ut contrarium, ac totius univerſi, Lunæ curſum eſſe per memet obſervarem, antequam in ullum eorum, qui de talibus philoſophantur, inciderem: ex iis indiciis, quæ paulo ante memoravi, perſuaderi poteſt. Equidem hominis illius felicitatem admiror, cui divinitus hoc tributum fuerit, ut e ſacro ac prophetico ſemine compactum corpus aſſumens, ſapientiæ theſauros aperiret. Sed nec illam, quam ejusdem beneficio numinis adeptus ſum, ſortem conditionemque parvi facio; quod ex eo genere, penes quod terrarum dominatus atque imperium eſt, temporibus noſtris ortum acceperim. Mea porro ſententia eſt; ſi quid ſapientibus viris credimus; communem, ut univerſe dicam, hominum omnium parentem eſſe Solem. Hoc enim merito dici ſolet: Homo & Sol hominem generant. Animas vero non a ſeipſo ſolo, ſed a Diis quoque cæteris, idem ille ſpargit in terras: qui quem demum propagentur in finem, vitæ genere, quod conſectantur, oſtendunt. Ac præclare quidem cum illo agitur, cui id obtigerit, ut a tertia usque progenie, ac longa retro avorum ſerie, iſtius Dei famulatui eſſet addictus. Sed neque contemnendum illud eſt, ſi quis ejusdem ſe Dei natura eſſe ſervum agnoſcens, ſolus ex omnibus, vel cum paucis, ejus ſe domini obſequio tradiderit.

Age itaque, feſtum illius, quod regia civitas anniverſariis ſacrificiis illuſtrius facit, celebremus quomodo poſſumus. Enimvero quam difficile ſit ſentio, vel hoc unum de ipſo mente concipere, quantus ſit minime apparens ille Sol, ſi ex eo, qui conſpicuus eſt, con-

A ἄρτι γενειήτην. καί τοι νὴ τὰς θεὰς οὔ ποτε τοιαύτη βίβλος εἰς ἐμὰς ἀφίκτο χεῖρας· ὅτε ἠπιστάμην ὅ, τί ποτέ ἐστι τὸ χρῆμα πώποτε. Ἀλλὰ τί ταῦτα ἐγώ φημι, μείζω ἔχων εἰπεῖν, εἰ φράσαιμι ὅπως ἐφρόνουν τὸ τηλικαῦτα περὶ θεῶν; λήθη ᾖ ἔσω ⸗ σκότος ἐκείνῳ. τὸ δὲ ὅτι μετὰ ἡδέως πάντῃ περιήστραψε φῶς, ἤγειρέ τε καὶ παρώξυνεν ἐπὶ τὴν θέαν ὥστε ἤδη ἐκ τῆς σελήνης τὴν ἐναντίαν πρὸς τὸ πᾶν ἀυτὸς ἀπ' ἐμαυτὸν κίνησιν" συν- Voſſ. ξυνεῖδον

B εἶδον, ἀδενί πω" σωτυχὼν τῶν τοιαῦτα φιλοσοφούντων· ἔσω μοι τὰ ῥηθέντα Voſſ. ξυντυχὼν σημεῖα. Ζηλῶ μὲν ἂν ἔγωγε τῆς εὐποτμίας ᾗ εἴ τῳ τὸ σῶμα παρέσχε θεὸς ἐξ ἱερᾶ, ᾗ προφητικᾶ συμπαγὲν σπέρματί ⸗ ἀναλαβόντι, σοφίας ἀνοῖξαι θησαυρούς. ἐκ ἀτιμάζω δὲ ταύτην, ἧς ἠξιώθην ἀυτὸς παρὰ τᾶ θεᾶ τᾶδε, μερίδ⸗, ἐν τῇ κρατούνῃ, καὶ βασιλεύουσι τῆς γῆς γένει τοῖς καθ' ἐμαυτὸν χρόνοις γενόμεν⸗· ἀλλ' ἡγοῦμαι" κοινότερον μὲν, χ. κατὰ- τερον

C εἴπερ χρὴ πείθεσθαι τοῖς σοφοῖς, ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι τοῦτον κοινὸν πατέρα. λέγεται γὰρ ὀρθῶς· ἄνθρωπ⸗ ἄνθρωπον γεννᾷ, καὶ ἥλιος. ψυχὰς δὲ ἐκ ἀφ' ἑαυτ⸗ μόνον· ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων θεῶν σπείρεται εἰς γῆν· ἐφ' ὅ, τι γ' χρῆμα, δηλοῦσιν αὐταὶ τοῖς βίοις, ἃς προαιροῦνται. κάλλιστον μὲν ἂν εἴ τῳ συμπνέχθη καὶ πρὸ τριγονίας ἀπὸ πολλῶν πάνυ προπαλαίων ἐφεξῆς τᾷ θεῷ δουλεῦσαι· μεμπτὸν δὲ ἀδὲ ὅς τις

D ἐπεγνωκὼς ἑαυτὸν τᾷ θεᾷ τᾷδε θεράποντα φύσει, μόνον ἐξ ἁπάντων, ἢ σμικροῖς ὀλίγοις, αὐτὸν ἐπιδιδώσι τῇ θεραπείᾳ τᾷ δεσπότᾳ. Ariſt. cap. 2. lib. 2. de Natura.

Φέρε ἄν, ὅπως οἷοί τε ὦμεν, ὑμνήσωμεν αὐτᾷ τὴν ἑορτήν· ἣν ἡ βασιλεύουσα πόλις ἐπετησίοις ἀγάλλει θυσίαις. Ἔστι μὲν ἂν εὖ οἶδα χαλεπὸν ᾗ τὸ" συν- Voſſ. ξυνεῖναι εἶναι περὶ αὐτᾷ μόνον, ὁπόσος τίς ἐστιν ὁ ἀφανὴς ἐκ τᾶ φανερᾶ λογισαμένῳ.

Φράσαι ἴσως ἀδωίαλον, εἰ καὶ τῆς ἀξίας ἔλαττον ἐθελήσειέ τις. ἐφικέσθαι μὲν γὰρ οὐ πρὸς ἀξίαν, εὖ οἶδα ὅτι τῶν
Voss. οὐδεὶς ἁπάντων " οὐδεὶς ἂν δωίαιτο· τὸ μετρίως δὲ μὴ διαμαρτεῖν, ἐν τοῖς ἐπαίνοις τὸ κεφάλαιόν ἐστι τῆς ἀνθρωπίνης ἐν τῷ δωίασθαι φράζειν δυνάμεως. ἀλλ' ἔμοιγε τοῦτο παρασαίη βοηθὸς ὅ, τε λόγιος
Voss. ξὺν Ἑρμῆς," σοὶ ταῖς Μούσαις ὅτε Μουσηγέτης Ἀπόλλων. ἐπεὶ καὶ αὐτῷ προσήκει τῶν λόγων καὶ δοῖεν τε εἰπεῖν ὁπόσα τοῖς θεοῖς φίλα λέγεσθαί τε καὶ πιστεύεσθαι περὶ αὐτῶν. Τίς οὖν ὁ τρόπος ἔσαι τῶν ἐπαίνων; ἢ δηλονότι περὶ τ' οὐσίας αὐτοῦ, καὶ ὅθεν προῆλθε, καὶ τῶν δυνάμεων, καὶ τ' ἐνεργειῶν διελθόντες, ὁπόσαι φανεραί, ὅσαι τ' ἀφανεῖς· καὶ περὶ τ' τῶν ἀγαθῶν δόσεως, ἣν καλὰ πάντας ποιεῖται τοὺς κόσμους· καὶ παντάπασιν ἀπάδοντα ποιησόμεθα τῷ θεῷ τὰ ἐγκώμια; ῥητέον δὲ ἔνθεν.

Ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάγκαλος κόσμος ἀπ' ἄκρας ἀψῖδος οὐρανοῦ μέχρι γῆς ἐσχάτης, ὑπὸ τ' ἀλύτου συνεχόμενος θεοῦ προνοίας, ἐξ ἀϊδίου γέγονεν ἀγεννήτως, ἐς τε τ' ἐπίλοιπον χρόνον ἀΐδιος, οὐχ ὑπ' ἄλλου τοῦ φερεγγεστέρου, ἢ προσεχῶς μὲν ὑπὸ θεοῦ πέμπτου σώματος· ὃ τὸ κεφάλαιόν ἐστιν ἀκτὶς
Voss. ἀκτὶς" ἡλίου βαθμῷ ὅσπερ δευτέρῳ τῷ νοητῷ κόσμῳ· πρεσβυτέρως δὲ ἔτι διὰ τῶν πάντων βασιλέα, περὶ ὃν πάντα ἐστίν. Οὕτω τοίνυν, εἴτε τὸ ἐπέκεινα τοῦ νοῦ καλεῖν αὐτὸν θέμις εἴτε ἰδέαν τ' ὄντων· ὃ δὴ φημὶ τὸ νοητὸν
Voss. ξύμπαν" σύμπαν· εἴτε ἕν· ἐπειδὴ πάντων τὸ ἓν δοκεῖ ὡς πρεσβύταλον· εἴτε ὃ Πλάτων
Voss. τἀγαθὸν αὐτὴ εἴωθεν ὀνομάζειν" τὸ ἀγαθόν. αὐτὴ δὴ ἂν ἡ μονοειδὴς τ' ὅλων αἰτία πᾶσι τοῖς οὖσιν
Voss. ἐξηγεμένη " ἐξηγεμένη κάλλους τε, καὶ " τελειότητος,
Voss. τελεσιούργος ἑνώσεως τε, καὶ δυνάμεως ἀμηχάνου· κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ μένουσα πρωτουργὸν οὐσίαν, μέσον ἐκ μέσων τῶν νοερῶν καὶ δημιουργικῶν αἰτιῶν ἥλιον θεὸν μέγιστον ἀνέφηνεν ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ὅμοιον

A jectura ducatur: idipſum autem eloqui, qui etiam infra dignitatem facere iſtud velit, fortaſſe nemo poterit. Nam ejus dignitatem aſſequi nullum omnino poſſe certiſſime ſcio; ſed in laudando mediocritatem tenere, ſummum eſſe videtur, quo hominis in dicendo facultas pervenire poſſit. Verum adſit in ea re nobis adjutor præſes doctrinarum Mercurius, una cum Muſis, ac duce Muſarum Apolline; quoniam ad hunc iſta pertinet oratio; mihique concedant, ut de Diis immortalibus ea dicam, quæ de ipſis B uſurpari ac credi gratum iisdem acceptumque ſit. Quam nos igitur prædicandi rationem inibimus? An ſi de natura illius, & origine, deque viribus, & efficientiis, tam manifeſtis quam occultis, agamus; nec non de communicatione bonorum, quæ in mundos omnes largiter effundit; ab eo laudum genere, quod illi placet, non penitus abhorrebimus? Hinc igitur dicendi ſumamus exordium.

Divinus iſte præclarusque mundus, qui a C ſupremo cœli fornice ad infima terrarum usque perpetua & immobili Dei providentia continetur, ab æterno citra ullam productionem extitit, & inſequenti tempore deinceps æternus erit: nec ab ullo cuſtoditur alio, quam proxime quidem a quinto corpore, cujus ſummum ac præcipuum eſt ſolaris radius: ſecundo deinde veluti gradu, ab intelligibili mundo: ac demum ab omnium rege ac moderatore Deo, quem circum univerſa ſunt, velut altiore & antiquiore cauſa fovetur. Hic igitur, quem ſive id, D quod ultra mentem ſit, appellare fas eſt; ſive eorum quæ ſunt ideam ac formam; ſive potius unum; quoniam antiquiſſimum omnium videtur unum; ſive quod Bonum a Platone nominari ſolet: illud, inquam, ſimplex omnium rerum & uniforme principium, quod omnibus, quæ ſunt, pulcritudinis, perfectionis, conjunctionis, & immenſæ virtutis princeps & autor eſt: ſecundum primariam in ſeſe manentem ſubſtantiam, medium ex mediis intelligentibus & artificibus principiis Solem maximum Deum e ſeipſo, ſibique

ſibique quam ſimillimum produxit: quemadmodum divinus quoque Plato ſentit, cum ita loquitur: *Hunc igitur vocare me dicito illius boni fœtum, quem bonum ſibimetipſe proportione quadam reſpondens genuit: ut quod in intelligibili loco ad mentem, & ea quæ mente intelliguntur, ipſum eſt; id ille in aſpectabili eſſet ad viſum, & ea quæ viſu percipiuntur.* Quamobrem eandem, opinor, rationem lux ipſius habet ad id quod aſpectabile eſt, quam ad intelligibile veritas. At univerſus iſte, ut qui a primi ſummique boni forma & idea manavit, circa ſtabilem ipſius eſſentiam ab æterno conſiſtens, intelligentia præditos in Deos principatum accepit; eadem intelligentibus hiſce tribuens, quæ ab illo Bono, tanquam a principio, in intelligibilia derivantur. Eſt autem intelligibilibus, opinor, Bonum pulcritudinis, eſſentiæ, perfectionis, conjunctionisque principium, virtute ſua, quæ & ipſa Boni formam habet, continens illa atque colluſtrans. Eadem ergo Sol intelligentibus impertit; quibus ut præeſſet & imperaret, a Bono conſtitutus eſt; tametſi ſimul cum illo producta ſunt & exiſtere cœperunt. Quod eo factum arbitror, uti principium quoddam, quod Boni formam haberet, in intelligentes Deos Boni principatum exercens, omnibus ex mente omnia gubernaret ac regeret. Quinetiam tertius Solis apparens orbis ac ſplendidus ſenſibilibus eſt cauſa ſalutis; & quantacumque diximus in intelligentes Deos a magno Sole manare, tanta etiam apparentibus aſpectabilis alter ille communicat. Quorum omnium evidentia ſunt argumenta, ſi quis ex iis quæ apparent obſcura contemplari voluerit. Age vero lumen inprimis ipſum nonne ejus, quod eſt actu transparens, incorporea forma eſt atque divina? At idipſum quod tranſparens appellamus, quicquid eſt tandem, quod cum omnibus, ut ſemel dicam, conſiſtit elementis, eorumque proxima forma eſt; neque corporeum eſt, neque miſtum, neque corporis proprias qualitates emittit. Itaque proprium illius calorem eſſe non dixeris, neque contrarium frigus: non duritiem, non mollitiem adſcribes,

A "ἑαυτῷ· καθάπερ καὶ ὁ δαιμόνιος οἶεται Πλάτων, τοῦτον τοίνυν, λέγων, ἦν δὲ ἐγώ "Φάναι με λέγειν "τὸ ἀγαθὸν ἔκγονον, ὃν "τἀγαθὸν ἐγέννησεν "ἀνάλογον ἑαυτῷ· ὅτιπερ ἐαυτὸ ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ πρόσγε νῦν καὶ τὰ νοούμενα· τοῦτο τὸν ἐν τῷ ὁρατῷ πρὸς τὸ ὁρώμενα. ἔχει μὲν δὴ τὸ Φῶς αὐτῶν ταύτην, οἶμαι, τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὸν ὁρατὸν, ἣν περ πρὸς τὸ νοητὸν ἀλήθεια. Αὐτὸς δὲ ὁ "σύμπας, ἅτε δὴ ἐκ πρώτης καὶ μεγίστης τῆς ἰδέας καὶ ἀγαθοῦ γεγονὼς ἔκγονος, ὑποσὰς αὐτῷ περὶ τὴν μόνιμον οὐσίαν ἐξ ἀϊδίου, καὶ τὴν ἐν τοῖς νοεροῖς θεοῖς παρεδέξατο δωρεάν. ὧν τἀγαθὸν ἐστι τοῖς νοητοῖς "θεοῖς αἴτιον, ταῦτα αὐτοῖς τοῖς νοεροῖς νέμων. ἔστι δ' αἴτιον, οἶμαι, τὸ ἀγαθὸν τοῖς "νοητοῖς καλλους, οὐσίας, τελειότητος, ἑνώσεως· σωτέχον αὐτὰ καὶ περιλάμπον ἀγαθοειδεῖ δυνάμει. Ταῦτα δὴ καὶ τοῖς νοεροῖς ἥλιος δίδωσιν, ἄρχειν, καὶ βασιλεύειν αὐτῶν ὑπὸ τἀγαθοῦ τεταγμένος· εἰ καὶ συμπρῳήλθον αὐτῷ καὶ συνυπέστησαν· ὅπως, οἶμαι, καὶ τοῖς νοεροῖς θεοῖς ἀγαθοειδὴς αἰτία προκαθηγεμένη τῶν ἀγαθῶν πᾶσιν ἅπασι καὶ κατὰ νοῦν εὐθύνῃ. Ἀλλὰ καὶ τρίτος ὁ φαινόμενος ὅτοσὶ διήκων ἐναργῶς αἴτιός ἐστι τοῖς αἰσθητοῖς τῆς σωτηρίας· καὶ ὅσων ἔφαμεν τοῖς νοεροῖς θεοῖς τὸν μέγαν ἥλιον, τοσούτων καὶ ὁ φαινόμενος ὅδε τοῖς φανεροῖς. τοῦτο δ' ἐναργεῖς αἱ πίστεις ἐκ τῶν φαινομένων τὰ ἀφανῆ σκοπεῖν. Φέρε δὴ πρῶτον αὐτὸ τὸ Φῶς ἆρ' εἰδός ἐστιν "ἀσώματον, καὶ θεῖον τῶν κατ' ἐνέργειαν διαφανῶν; αὐτὸ δὲ ὅ, τί ποτέ ἐστι τὸ διαφανὲς, πᾶσι μὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, συνυποκείμενον τοῖς στοιχείοις, καὶ ὂν αὐτῶν πρεσβύτερον εἶδος, ἀσώματοειδὲς, οὐδὲ συμμιγνύμενον, οὐδὲ τὰς οἰκείας σώματι προϊέμενον ποιότητας. ὅταν ἰδίαν αὐτῷ θερμὴν ἐρεῖς ἢ τὴν ἐναντίαν "αὐτῇ ψυχρότητα ἢ τὸ σκληρὸν ἢ τὸ μαλακὸν ἀποδώσεις· οὐδ' ἄλλην

Voſſ. ἐαυτῷ lib. VI. de Rep.
Voſſ. Φαινόμενον
λέγειν Voſſ. ἀγαθὸν
Voſſ. λόγον ἑαυτῷ.
Voſſ. ξύμπας
deeſt θεοῖς in MSS.
Voſſ. Voſſ. νοητοῖς θεοῖς
Voſſ. ἀσώματον θεῖον
χρ. αὐτῷ

τινα τῶν καλὰ τὴν ἀφὴν διαφορῶν· ἀκ- A aut aliam quamlibet differentiam, quæ tactu
ὰν ἀδὲ γεῦσιν, ἀδὲ ὀσμήν· ὄψει ᾗ μόνον percipitur: ſed neque ſaporem odoremve
ὑποπίπτει πρὸς ἐνέργειαν ὑπὸ τῦ φωτὸς tribues: quippe ſoli viſui natura iſta ſubjecta
ἡ τοιαύτη φύσις ἀγομένη. τὸ ᾗ φῶς εἶ- eſt, quæ in actum beneficio luminis educi-
δός ἐστι ταύτης, οἷον ὕλης ὑπεστρωμένης, tur. Lumen autem illius eſt forma, ſic tan-
καὶ παρεκτεινομένης τοῖς σώμασιν. αὐτῦ quam ſubſtratæ materiæ, & per corpora diſ-
δὲ τῦ φωτὸς ὅλος ἀσωμάτυ, ἀκρότης fuſæ. At ipſius luminis, quod eſt corporis
ἂν εἴη τις, ᾧσπερ ἄνθος, ἀκτῖνες. Ἡ μὲν expers, ſumma perfectio, ac flos veluti qui-
ἂν τῶν Φοινίκων δόξα σοφῶν τὰ θεῖα, καὶ dam, radii ſunt. Phœnicum vero, qui di-
ἐπιστημόνων ἄχραντον εἶναι ἐνέργειαν vinarum rerum ſcientia & ſapientia præditi
αὐτῦ τὸ καθαρῦ νῦ τὴν ἀπαλλαχῦ προϊῦ- ſunt, id opinio profitetur; diffuſum illum
σαν αὐγὴν ἔφη. ὠκ ἀπάδει ᾗ ἀδὲ ὁ λό- B lucis ubique ſplendorem, ſinceram ipſius
γος εἴπερ αὐτὸ τὸ φῶς ἀσώματον· εἴ τις eſſe puræ mentis actionem. Cui quidem
αὐτὸ μηδὲ τὴν πηγὴν ὑπολάβῃ σῶμα· ſententiæ ratio quoque conſentanea eſt, ſi
νῦ ᾗ ἐνέργειαν ἄχραντον εἰς τὴν οἰκείαν quis ex eo, quod expers corporis eſt lu-
ἕδραν ἐλλαμπομένην, ἣ ᾗ παντὸς οὐρα- men, ne hujus quidem fontem eſſe corpus
νῦ τὸ μέσον εἴληχεν· ὅθεν ἐπιλάμψα- exiſtimet; ſed ſinceram mentis actionem,
σα, πάσης μὲν εὐτονίας πληροῖ τὰς οὐ- quæ in propriam ſedem, cui media cœli
ρανίους κύκλους· πάντα ᾗ περιλάμπει regio conceſſa eſt, illuminando propagatur:
θείῳ καὶ ἀχράντῳ φωτί. Τὰ μέν τοι ἐν unde illa collucens cum omni vigore cœle-
τοῖς θεοῖς ἔργα προϊόντα παρ' αὐτῦ με- ſtes complet orbes, tum univerſa divino &
τεῖως τε, ἡμῖν ὀλίγῳ πρότερον εἴρηται, illibato ſplendore colluſtrat. Jam vero quæ
καὶ ῥηθήσεται μετ' ὀλίγον. ὅσα ᾗ ὁρῶ- ab eodem in Deos effecta redundent, pau-
μεν αὐτῇ πρῶτον ὄψει, ὄνομα μόνον ἐστὶν lo ante ſatis leviter attigimus; & iterum poſt
ἔργα τιμώμενον, εἰ μὴ πρὸς λάβῃ τὴν ᾗ C paulo dicemus. Nam quicquid aſpectu
Voſſ. λαῶν Φωτὸς ἡγεμονικὴν βοήθειαν. ὁραῖον δὲ primum ipſo diſcernimus, nudum nomen
ὅλως εἴη ἂν τί μὴ φωτὶ πρῶτον, ὥσπερ eſt operis in pretio habitum, niſi luminis
ὕλη τεχνίτῃ, προσαχθὲν, ἵν', οἶμαι, τὸ ſibi tanquam principis ac ducis auxilium
εἶδος δέξηται; Καὶ γὰρ τὸ χρυσίον ἁ- adjungat. Quid enim aſpectabile eſſe poſ-
πλῶς ὁτῳσὶ κεχυμένον, ἔστι μὲν χρυ- ſit omnino, niſi prius, velut materia ad arti-
σίον· ὁ μὴν ἄγαλμα, οὐδὲ εἰκὼν, πρὶν ἂν ficem, admoveatur, ut formam accipiat?
ὁ τεχνίτης αὐτῷ περιθείη τὴν μορφήν. Etenim aurum, cum temere utcunque fu-
ὠκοῦν ᾗ ὅσα πέφυκεν ὁρᾶσθαι, μὴ σὺν ſum eſt, aurum quidem eſt, ſed nondum
φωτὶ τοῖς ὁρῶσι προσαγόμενα, ἃ ᾗ ὁραῖα D ſtatua, vel imago, donec artifex illi formam
εἶναι παντάπασιν ἐστέρηται. διδοὺς ἂν τοῖς dederit. Sic omnia, quæ natura ſunt aſpe-
τε ὁρῶσι τὸ ὁρᾶν, τοῖς τε ὁρωμένοις τὸ ctabilia, niſi cum lumine ad ea, quæ vident,
ὁρᾶσθαι, δύο φύσεις ἐνεργείᾳ μίᾳ τελει- applicentur, aſpectabilia eſſe deſinunt o-
οῖ, ὄψιν ᾗ ὁραῖον· αἱ ᾗ τελειότητες, εἴδη mnino. Quamobrem cum & videntibus
τέ εἰσι καὶ ὐσία. Ἀλλὰ τῦτο μὲν ἴσως ut videant, & iis quæ videntur ut videantur,
λεπτότερον. ὧ ᾗ παρακολυθῶμεν πάντες, attribuat, naturas uno actu perficit duas: vi-
Voſſ. ξύμ- παῦλις ἀμαθεῖς ᾗ ἰδιῶται, φιλόσοφοι, ſum & viſibile. Perfectiones vero formæ
καὶ λόγιοι· τίνα ἐν τῷ παντὶ δυώαμιν ſunt & eſſentia. Verum id fortaſſe ſubtilius
ἀνίσχων ἔχει καὶ καταδυόμενος ὁ θεὸς, eſt. Quod autem aſſequuntur omnes do-
νύκτα ᾗ ἡμέραν ἐργάζεται, ᾗ μεθίσησι cti pariter & indocti, Philoſophi & erudi-
ti; cujusmodi in hoc mundo vim habeat o-
riens ille vel occidens Deus, ut & noctem
diemque moliatur, & hujus univerſitatis
manifeſte

manifeſte convertat immutetque ſtatum: quod ipſum cui tandem reliquorum ſiderum convenit? Hinc igitur de divinioribus nonne perſuademur; genera illa ſcilicet intelligentium Deorum, quæ ſupra cœlum minime aſpectabilia divinaque conſiſtunt, vi quadam ab illo bona compleri: cui quidem & aſtrorum chorus cedit omnis, & ejus nutum illa, quam providentia ſua gubernat, generatio conſequitur? Nam planetas circum eundem, quaſi regem, velut choreas ducentes, certis ab eo intervallis in orbem convenientiſſime ferri; atque & inſtitiones quasdam facere, & prorſum ac retrorſum progredi; (quibus vocibus ſphæricæ doctrinæ periti tales ſiderum affectiones ſignificant) tum pro ſua ab Sole diſtantia Lunæ vel augeri vel deſinere lumen; nemo eſt qui non intelligat. Quæ cum ita ſint, nonne probabiliter putamus, antiquiorem, quàm ſit in corporibus, intelligentium Deorum ordinationem, diſpoſitioni illi, quam adduximus, proportione reſpondere? Quocirca colligatur ex omnibus virtus illa quidem efficax & perfectrix, ex eo quod videre facit ea, quæ videndi ſenſu prædita ſunt: hæc enim lumine ſuo perficit; fabricatrix autem & fœcunda vis ex univerſi mutatione; illa porro in unum complectendi omnia capacitas, ex ea, quæ in motibus cernitur, in unum idemque conſpiratione; media quoque ſtatio ex ſeipſo medio; hoc ipſum denique, intelligentes inter velut regem eſſe collocatum, ex medio, quem inter vagas & errantes ſtellas habet, ordine ac ſitu. Nam ſi hæc aliave totidem uno in aliquo cæterorum apparentium Deorum ineſſe videamus, non illi utique principatum inter Deos adſcribamus. Sin eſt, ut nihil cum reliquis commune habeat, præter illam beneficam vim, quam impertit omnibus: age Cypriorum ſacerdotum teſtimonio freti, qui communes Soli cum Jove aras extruunt: imo vero ante iſtos Apolline, qui Dei illius aſſeſſor eſt, cujus & hæc verba ſunt:

A Φανερῶς, ϗ τρέπει τὸ πᾶν. καί τοι τίνι τῶτο τ̃ ἄλλων ἀσέρων ὑπάρχῃ; πῶς ἂν ἐκ τύτων ἤδη ϗ περὶ τ̃ θειοτέρων πιστεύομεν· ὡς ἄρα καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ὐρανὸν ἀφανῆ καὶ θεῖα νοερῶν θεῶν γένη τῆς ἀγαθοδοτ̃ ἀποπληρῶται παρ' αὐτ̃ δυνάμεως, ᾧ πᾶς μὲν ὑπείκει χορὸς ἀστέρων, ἕπεται δ' ἡ γένεσις ὑπὸ τῆς τύτου κυβερνωμένη προμηθείας; οἱ μὲν γὰρ πλάνητες, ὅτι περὶ αὐλὸν, ὥσπερ βασιλέα, χορεύοντες, ἔν τισιν ὡρισμένοις
B πρὸς αὐλὸν διαστήμασιν ἁρμοδιώταται φέρονται κύκλῳ, σημειμός τινας ποιούμενοι, καὶ πρόσω ϗ ὀπίσω πορείαν (ὡς οἱ τ̃ σφαιρικ̃ ἐπιστήμονες θεωρίας ὀνομάζουσι τὰ περὶ αὐτὸς φαινόμενα) καὶ ὡς τὸ τ̃ σελήνης αὔξεσθαι ϗ λήγειν φῶς, πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἡλίου πάσχον, πᾶσι που δῆλον. Πῶς ἂν ἔχοι εἰκότως καὶ τὴν προσβυτέραν τ̃ σωμάτων ἐν τοῖς νοεροῖς θεοῖς διακόσμησιν ὑπολαμβάνομεν ἀνάλογον ἔχειν τῇ τοιαύτῃ τάξει;
C Λάβωμεν δὴ ἐξ ἁπάντων τὸ μὲν τελεσιουργὸν ἐκ τ̃ "παντὸς ἀποφαίνειν ὁρᾶν ἐ.πάντως τὰ ὁρατικά· τελειοῖ γὰρ αὐτὰ διὰ τ̃ φωτός· τὸ δ' δημιουργικὸν καὶ γόνιμον, ἀπὸ τῆς περὶ τὸ σύμπαν μεταβολῆς· τὸ δὲ ἐν ἑνὶ πάντων συνεκτικὸν, ἀπὸ τῆς περὶ τὰς κινήσεις πρὸς ἓν ϗ τὸ αὐτὸ συμφωνίας· τὸ δ' μέσον ἐξ ἑαυτ̃ μέσου. τὸ "δὲ καὶ τοῖς νοεροῖς αὐτὸν" ἐνιδρύεσθαι Voſſ. δὲ τοὺς
βασιλέα, ἐκ τ̃ ἐντὸς πλανωμένους μέ- Voſſ. ἐνι-
D σης τάξεως. Εἰ μὲν δὴ ταῦτα περί τινα ἑδρύσθαι τ̃ ἄλλων ἐμφανῶν ὁρῶμεν θεῶν, ἢ τοσαῦτα ἕτερα· μή τοι τύτῳ τὴν περὶ τὰς θεὰς ἡγεμονίαν προσνείμωμεν. εἰ δ' ὐκ ἔστιν ὑδὲν αὐτῷ κοινὸν πρὸς τὰς ἄλλας, ἔξω τ̃ ἀγαθουργίας, ἧς καὶ "αὐτοῖς με- μ.αὐτ̃ταδίδωσι τοῖς πᾶσι· μαρτυρόμενοι τὰς τε Κυπρίων ἱερέας, οἳ κοινὰς ἀποφαίνουσι βωμὰς Ἡλίῳ ϗ Διί· πρὸ τύτων δὲ ἔτι τὸν Ἀπόλλω συνεδρεύοντα τῷ θεῷ τῷδε παρακαλέσαντες μάρτυρα. Φησὶν γὰρ ὁ θεὸς ὅτ@·

Εἷς

Εἷς Ζεὺς, εἷς ἀΐδης, εἷς ἥλιός ἐστι Σάραπις.

A

Unus Juppiter; unus Pluto; unus Sol eſt Sarapis:

κοινὴν ὑπολάβωμεν· μᾶλλον δὲ μίαν Ἡλίου καὶ Διὸς ἐν τοῖς νοεροῖς θεοῖς δυναστείαν. "ὅθεν μοι δοκεῖ καὶ Πλάτων ἐκ Cratylo. ἀπροσδοκήτως φρόνιμον θεὸν ἅδην νομίσαι. Καλῶμεν δὲ αὐτὸν τοῦτον καὶ Σάραπιν, τὸν ἀϊδῆ δηλονότι καὶ νοερόν· πρὸς ὃν φησιν ἄνω πορεύεσθαι τὰς ψυχὰς τῶν" βιωσάντων ἄριστα καὶ δικαιότατα. Μὴ γὰρ δή τις ὑπολάβοι τοῦτον, ὃν οἱ μῦθοι πείθουσι φοβερὸν· ἀλλὰ τὸν πρᾷον καὶ μείλιχον· ὃς ἀπολύει παντελῶς τῆς γενέσεως τὰς ψυχάς· οὐχὶ δὲ λυθείσας αὖθις σώμασιν ἑτέροις προσηλοῖ κολάζων καὶ πραττόμενος δίκας· ἀλλὰ καὶ πορεύων ἄνω, καὶ ἀναπέμπων τὰς ψυχὰς ἐπὶ τὸν νοητὸν κόσμον. "Οτι δὲ οὐδὲ νεαρὰ παντελῶς ἐστιν ἡ δόξα· πρέσβαιον ἴσως αὐτὴν οἱ πρεσβύτατοι τῶν ποιητῶν, "Ομηρός τε καὶ Ἡσίοδος· εἴτε καὶ νοοῦντες ὅτως· εἴτε καὶ ἐπιπνοίᾳ θείᾳ, καθάπερ οἱ μάντεις, ἐνθουσιῶντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἔνθεν ἂν γένοιτο γνώριμον. Ὁ μὲν γενεαλογῶν αὐτὴν, Ὑπερίονος ἔφη καὶ Θείας. μονονουχὶ διὰ τούτων αἰνιττόμενος τὸ πάντων ὑπερέχοντος καὶ αὐτὸν ἔκγονον γνήσιον φῦναι. ὁ γὰρ Ὑπερίων τίς ἂν ἕτερος εἴη παρὰ τοῦτον; ἡ Θεία δὲ αὐτὴ τρόπον ἕτερον, ἢ τὸ θεάτατον τῶν ὄντων λέγεται; μηδὲ συνδυασμὸν, μηδὲ γάμους ὑπολαμβάνωμεν, ἄπιστα καὶ παράδοξα ποιητικῆς Μούσης ἀθύρματα. πατέρα δὲ αὐτοῦ καὶ γεννήτορα νομίζωμεν τὸν θειότατον καὶ ὑπέρτατον. τοιοῦτος δέτις ἂν εἴη τῶν πάντων ἕνεκα πέφυκεν, καὶ περὶ ὃν πάντα, καὶ δι' ἕνεκα πάντα ἐστίν. "Ομηρος δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πατρὸς Ὑπερίονα καλεῖ, καὶ δείκνυσί γε αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον, καὶ πάσης" κρεῖττον ἀνάγκης. ὁ γάρ τοι Ζεὺς, ὡς ἐκεῖνός φησιν, ἀπάντων ὢν κύριος, τοὺς ἄλλους προσαναγκάζει. ἐν ᾧ πῃ μύθῳ τοῦ θεοῦ τοῦδε λέγονται, ὅτι ἄρα διὰ τὴν" δυσσέβειαν

Voſſ. ἄριστα βιωσάντων

Voſſ. ἀνάγκης κρεῖττον

Voſſ. δυσσέβειαν Odyſſ. M. v. 383.

communem arbitremur eſſe, vel unum potius inter Deos intelligentes, Solis Jovisque principatum. Hinc non abſurde, mea quidem ſententia, Plato prudentem Deum dixit eſſe Plutonem. Quem quidem nos alio nomine Sarapidem vocamus, quaſi ἀϊδῆ, hoc eſt, ſub aſpectum minime cadentem, & intelligentia conſtantem: ad quem ſublimes evehi narrat illorum animas, qui quam optime juſtiſſimeque vixerunt. Non enim B *ille cogitandus eſt, quem horribilem nobis fabulæ deſcribunt; ſed mitis potius & benignus alter, qui generatione penitus animas exſolvit, non ſolutas rurſus aliis corporibus affigit, ut eas puniat & anteactorum pœnas repoſcat: quin easdem contra ſurſum dirigat, & ad intelligibilem mundum ſublatas evehat. Quod autem non recens iſta ſit prorſus opinio, ſed eam vetuſtiſſimi Poëtarum Homerus & Heſiodus occuparint; ſive animo ita conceperint, ſive, ut vates ſolent, divini cujusdam furoris afflatu ad veritatem inſtincti ſint; ex eo conſtare* C *poterit. Alter enim Solis genealogiam deſcribens Hyperione ac Thea genitum illum eſſe dixit: ut ea ratione propemodum oſtendat, eundem legitimam eſſe ſobolem eminentis & omnibus antecellentis Dei. Quid enim aliud Hyperionem, niſi iſtum interpretemur? Nam quod ad Theam pertinet, nonne hæc altero modo divinisſima res ex omnibus eſſe dicitur? Neque vero copulationem corporum aut nuptias intercesſiſſe credamus, quæ ſunt poeticæ Muſæ incredi-* D *bilia quædam & fabuloſa ludicra. Sed illius patrem ac genitorem divinisſimum & ſupremum arbitremur. Ejusmodi vero demum is erit, qui omnibus excellat, quem circum, & cujus gratia ſint univerſa. At Homerus paterno illum nomine Hyperionem vocat, ut eum ſui juris eſſe, nec ulla conſtringi neceſſitate, monſtraret. Nam & Jupiter, omnium, ut ille narrat, dominus, cæteros quidem pro poteſtate cogit; huic vero noſtro Deo, cum ſe propter Ulyſſis ſociorum impium*

ſcelus

ſcelus Olympo ceſſurum in illa fabula dixiſſet, non jam iſta ſubjecit:

Ipſa cum terra traherem, ipſoque mari;

neque vincula aut vim ullam comminatus eſt; ſed in autores facinoris vindicaturum ſe eſſe promiſit, & ut Diis lucere vellet rogavit. Qua quidem narratione quid aliud ſibi voluit, niſi Deum iſtum, præterquam quod ſui juris eſt, etiam efficacitate quadam eſſe præditum? Nam quid illo Diis opus eſt, niſi, in eorum ſe ſubſtantiam & eſſentiam occulti illuſtratione ſplendoris infundens, eorum, quæ ſupra diximus, perficiendorum bonorum vim obtineret? Hæc enim

Solemque indefeſſum oculis pulcerrima Juno
Oceano ſeſe invitum merſare coëgit;

nihil aliud indicant, niſi tetra caligine obducta præmaturæ noctis opinionem extitiſſe. De hac quippe Dea alicubi apud eundem Poetam legitur:

nebulam inclyta Juno
Denſam ante obduxit.

Verum poëtarum hæc commenta miſſa faciamus: ſi quidem cum eo, quod divinum eſt, humani plurimum admiſcent; quæ vero Deus ipſe de ſe aliisque docere videtur, ea modo percurramus.

Regionis illius mundi, quæ citima terris eſt, natura omnis generatione conſtat. A quonam igitur æternitatem & immortalitatem accipit, niſi ab eo, qui definitis rationibus ac menſuris iſta continet? Nam corporis natura infinita eſſe nulla poteſt; cum neque ortu carere poſſit, neque per ſeſe conſiſtere. Ex ea porro, quæ jam exiſtit, ſi aſſidue produceretur aliquid, nihil ut in illam vicisſim reſolveretur; jam eorum, quæ oriuntur, ſubſtantia deſiiſſet. Porro naturam ejusmodi Deus iſte, certa ac dimenſa motione concitatus, cum accedens erigit ac recreat, tum longius recedens imminuit atque corrumpit: ſive potius animat ipſe, motum illi imprimens vitamque transfundens; cum autem deſerit, & alteram in partem convertitur, rebus illis, quæ corrumpuntur, interitum affert. Ac

A τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων ἀπολείψει τὸν Ὄλυμπον, ἀκέτι φησί

Voſſ. Autiχα ἐν γαίῃ Iliad. Θ. v. 24.

Αὐτῆ κεν γαίῃ ἐρύσαιμι, αὐλῇ τε θαλάσσῃ.

ὐδὲ ἀπειλεῖ δεσμὸν, ὐδὲ βίαν· ἀλλὰ τὴν δίκην φησὶν ἐπιθήσειν τοῖς ἡμαρτηκόσιν, αὐλὸν ᾧ ἀξιοῖ φαίνειν ἐν τοῖς θεοῖς. ἆρ' ὐχὶ διὰ τούτων πρὸς τῷ αὐλεξουσίῳ, καὶ τελεσιουργὸν εἶναί φησι "τὸν ἥλιον; ἐπὶ τί γὰρ αὐλῷ οἱ θεοὶ δέονται, πλὴν εἰ μὴ πρὸς τὴν ὐσίαν αὐλοῖς, καὶ τὸ εἶναι ἀφανῶς ἐνασκοῖεν, ὧν ἔφαμεν ἀγαθῶν ἀποπληρωτικὸς τυγχάνοι; τὸ γὰρ

χ. Ἥλιος

Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα βοώπις πότνια Ἥρη

Iliad. Σ. v. 239.

Πέμψεν ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοὰς ἀέκοντα νέεσθαι

πρὸ τοῦ καιροῦ φησι νομισθῆναι τὴν νύκτα, διὰ τινὰ χαλεπὴν ὁμίχλην. ἄυτη γὰρ ἡ θεός πως, καὶ ἀλλοθι τῆς ποιήσεως φησιν·

B

— ἠέρα δ' Ἥρη

Iliad. Φ. v. 6. 7.

Πίτνα πρόσθε βαθεῖαν.

C

Ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν ποιητῶν χαίρειν ἐάσωμεν· ἔχει γάρ τι μεθ' τοῦ θείου πολὺ καὶ ἀνθρώπινον· ἃ δ' ἡμᾶς ἔοικεν αὐτὸς ὁ θεὸς διδάσκειν ὑπέρ τε αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων, ἐκεῖνα ἤδη διέλθωμεν.

Ὁ περὶ γῆν τόπος ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. τίς ἂν ἔσειν ὁ τὴν ἀϊδιότητα δωρούμενος αὐλῷ; ἆρ' ὐχ ὁ ταῦτα μέτροις ὡρισμένοις σωίχων; ἄπειρον μὲν γὰρ εἶναι Φύσιν σώματος ὐχ οἷόν τ' ἦν· "ἐπεὶ δὴ μηδὲ ἀγένητος ἐστι, μηδὲ ἀυθυπόστατος· ἐκ δὲ τῆς ὕσης εἰ πάντως ἐγένετό τι, σωεχῶς, ἀνελύετο δὲ εἰς αὐτὴν μηδέν, "ἐπέλιπε ἂν τῶν γιγνομένων ἡ ὐσία. Τὴν δὲ τοιαύτην Φύσιν ὁ θεὸς ὅδε μέτρῳ κινούμενος προσιὼν μὲν ὀρθοῖ καὶ διεγείρει· πόρρω δ' ἀπιὼν ἐλαττοῖ καὶ φθείρει μᾶλλον δὲ αὐλὸς "ζωοποιεῖ κινῶν, καὶ ἐποχετεύων αὐτῇ τὴν ζωήν· ἡ δὲ ἀπόλειψις αὐτοῦ, καὶ ἡ πρὸς θάτερα μετάστασις, αἰτία γίνεται φθορᾶς τοῖς φθειρομένοις. ἀεὶ

Voſſ. ἐπεὶ

Voſſ. ἐπιλειπεῖν

Voſſ. ἐγείρει

Voſſ. ἀεὶ ζωοποιεῖ

μὲν ἓν ἡ παρ' αὐλῶ τῶν ἀγαθῶν δόσις ἴση A bonorum quidem, quæ oriuntur ab illo,
Voſſ. τὴν γῆν κάτεισιν ἐπὶ "τῆ γῆ. ἄλλοθι γὰρ ἄλλη communicatio æqualiter ſeſe fundit in terram. Alias enim alia fit eorum particeps regio: ut neque generatio deficiat unquam,
δέχεθαι τὰ τοιαῦτα χώρα· πρὸς τὸ μή-
Voſſ. ἀ-πολείπειν τε τὴν γένεσιν" ἐπιλείπῃ, μήτε ᾧ συν-
ήθως πόθεν τὸν θεὸν ἔλαττον ἢ πλέον εὐ-
ποιῆσαι τὸν παθητὸν κόσμον. ἡ γὰρ ταυ-
τότης ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω δὴ καὶ τῆς ἐνερ-
γείας ἐν τοῖς θεοῖς, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων
παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων ἡλίῳ· ὃς καὶ
τὴν κίνησιν ἁπλουστάτην ὑπὲρ ἅπαντας
ποιεῖται τοὺς τῷ παντὶ τὴν ἐναντίαν Φε-
ρομένους· ὃ δὴ καὶ αὐτὸ πρὸς τοὺς ἄλλους B neque plus aliquanto minusve ſolito Deus beneficentia ſua patibilem mundum afficiat. Nam eadem ut ſubſtantia, ſic actio penes Deos eſt: præſertim in rege omnium Sole: cujus præ cæteris, qui contrariam mundo feruntur in partem, ſimplicisſimus eſt motus. Quo etiam argumento præſtantiſſimus Ariſtoteles eundem reliquis probat antecellere. Atenim ab aliis itidem intelligentibus Diis haud obſcura vis in hunc mundum demittitur. Quid tum? Num enim cæteros penitus excludimus, dum huic deferri principatum fatemur? Enimvero ex iis, quæ manifeſta ſunt, de abſtruſis & non apparentibus fidem adſtruere conamur. Quamobrem uti profectam ab reliquis, & in terras illapſam, vim ac virtutem ille perficit, & ad ſeipſum, adeoque ad univerſum, applicat & accommodat; ſic in abſtruſis ejusdemmodi conjunctionem illorum & conſortium eſſe merito ſuſpicamur: ut illius nempe virtus principem locum habeat, cætera ſimul cum ea conſentiant atque conſpirent. Quoniam autem medios inter intelligentes Deos medium eſſe conſtitutum illum diximus; cujusmodi media illa ſtatio ſit inter eos, quorum medius ponitur, interjecta, rex ipſe Sol aſſequi nobis oratione concedat. Medium itaque definimus, non quod contrariis in rebus cernitur, atque æqualiter diſtat ab extremis: velut in coloribus flavum, aut pullum: in calore ac frigore, tepidum: & id genus alia; ſed quod in unum diſtracta cogit ac copulat: qualis eſt apud Empedoclem harmonia, a qua litem & contentionem prorſus excludit. Quæ ſunt igitur illa, quæ in unum congregat, quorumque medius eſſe dicitur? Nimirum apparentium Deorum, qui circa mundum verſantur, & a materia ſecretorum, atque intelligibilium, qui circa Bonum reſident; multiplicata quodammodo, citra affectionem vel

Voſſ. ἀ-ποκλέω-μεν τοῦτο; μὴ γὰρ" ἀποκλείομεν τοὺς ἄλλους, τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν ὁμολογοῦντες δεδό-
σθαι; πολὺ ᾧ πλέον ἐκ τῶν ἐμφανῶν ἀ-
ξιοῦμεν ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν πιστεύειν. ὥσ-
περ γὰρ τὰς ἐνδιδομένας ἅπασιν ἐκεῖ-
θεν δυνάμεις εἰς τὴν γῆν ὅτος φαίνεται
τελεσιουργῶν, καὶ συναρμόζων πρός τε C
ἑαυτὸν, καὶ τὸ πᾶν· οὕτω δὴ νομιστέον, καὶ ἐν
τοῖς ἀφανέσιν αὐτῶν τὰς συστάσεις ἔ-
χειν πρὸς ἀλλήλας· ἡγεμόνα μὲν ἐκεί-
νην, συμφωνήσας ᾧ πρὸς αὐτὴν τὰς ἄλ-
Voſſ. καὶ εἰς λας ἅμα. ἐπεὶ" καὶ μέσον ἔφαμεν ἐν μέ-
σοις ἱδρῦσθαι τὸν θεὸν τοῖς νοεροῖς θεοῖς·
πολαπή τις ἡ μεσότης ἐστὶν ὧν αὖ χρὴ
μέσον αὐτὸν ὑπολαβεῖν, αὐτὸς ἡμῖν" εἰ-
Voſſ. ὁ βασι-λεὺς εἰ-πεῖν πεῖν ὁ βασιλεὺς ἥλιος δοίη. Μεσότητα
μὲν δή φαμεν, ἣ τὴν ἐν τοῖς ἐναντίοις θε-
ωρουμένην, ἴσον ἀφεστῶσαν τῶν ἄκρων· D
Voſſ. οἷον ἐπὶ " οἷόν ἐστι χρωμάτων τὸ ξανθὸν, ἢ φαιόν·
ἐπὶ ᾧ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ τὸ χλιαρὸν, καὶ
ὅσα τοιαῦτα. ἀλλὰ τὴν ἑνωτικὴν, καὶ συν-
άγουσαν τὰ διεστῶτα· ὁποίαν τινά φη-
σιν Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἁρμονίαν, ἐξορί-
ζων αὐτῆς παντελῶς τὸ νεῖκος. Τίνα ἂν
ἐστιν, ἃ συνάγῃ, καὶ τίνων ἐστὶ μέσα;
Φημὶ δὴ ἔν ὅτι τε ἐμφανῶν καὶ περικο-
σμίων θεῶν, καὶ τῶν αὐλων, καὶ νοητῶν, οἳ
περὶ τἀγαθόν εἰσιν, ὥσπερ πολυπλα-

acceſſio-

acceſſionem ullam, intelligibili divinaque ſubſtantia. Ad hunc ergo modum regis illa Solis intelligens ac præclara ſubſtantia, nulla temperatione conſtat extremorum; ſed perfecta, & ab omni tam apparentium quam reconditorum, ſenſibilium pariter & intelligibilium Deorum commiſtione libera. Cujusmodi ergo mediocritas illa putanda ſit, hac ratione declaramus. Verum ſi perſequi ſingula neceſſe eſt; ut quemadmodum media ſit illius ſubſtantia, & quam ad prima & ultima rationem habeat, ſingillatim ac per ſpecies intelligere poſſimus; tametſi univerſa complecti difficile eſt, nos ea ſaltem, quæ poſſumus, explicare conemur.

Unum eſt omnino quod intelligibile vocatur, & ante univerſa ſemper exiſtens, quod in unum ſimul omnia illa comprehendit. Quid enim? nonne univerſus hic mundus unum eſt animal, quod per totum ac penitus anima completur & mente, eſtque perfectis ex partibus perfectum? Inter duplicem igitur illam ſingularem perfectionem; hoc eſt unionem illam, quæ in intelligibili omnia in uno continet, & alteram, quæ circa mundum verſatur, atque in unam & eandem ac perfectam naturam coaleſcit; interjecta regis Solis perfectio ſingularis eſt, & intelligentes Deos inter media conſiſtit. Deinceps vero comprehenſio quædam & colligatio eſt in intelligibili Deorum mundo, quæ in unum ordinat & componit omnia. Etenim nonne circa cœlum quinti corporis ſubſtantia circumferri videtur, quæ partes omnes continet, earumque diſſipabilem ac diſſolubilem a ſe invicem naturam in ſeſe cohibens adſtringat ac firmet? Itaq; duas haſce ſubſtantias, quæ coarctationis copulationisq; cauſæ ſunt; quarum altera in intelligibilibus, altera in ſenſibilibus cernitur; rex ipſe Sol ſic in unum colligit, ut illius comprehendendi continendique vim in intelligentibus imitetur, utpote qui ab ea proceſſerit; poſtremæ vero, quam circa mundum hunc aſpectabilem intuemur, moderando præeat. Ac neſcio an hoc ipſum, quod per ſeſe conſiſtens dicitur; cujus quod eſt primum in intelligibilibus, poſtremum in cœleſtibus appareat;

A σιαζομένης ἀπαθῶς, καὶ ἄνευ προσθήκης τῆς νοητῆς καὶ θείας οὐσίας. "ὥσπερ οὖν ἐστι" μεσότης οὐκ ἀπὸ τῶν ἄκρων κραθεῖσα, τελεία δὲ καὶ ἀμιγὴς ἀφ' ὅλων τῶν θεῶν ἐμφανῶν τε, καὶ ἀφανῶν, καὶ "αἰσθητῶν τε, καὶ νοητῶν, ἡ τοῦ βασιλέως ἡλίου νοερὰ καὶ πάγκαλος οὐσία, καὶ ὁποίαν τινὰ χρὴ τὴν μεσότητα νομίζειν, εἰρήσθω. Εἰ δὲ δεῖ καὶ τοῖς καθέκαστον ἐπεξελθεῖν, ἵν' αὖθις καὶ καθ' εἶδη τὸ μέσον τῆς οὐσίας, ὅπως ἔχει πρός τε τὰ πρῶτα,

B καὶ τελευταῖα, τῷ νῷ καλίδωμεν, εἰ καὶ μὴ πάντα διελθεῖν ῥᾴδιον, ἀλλ' ὅσα τὰ δυνατὰ φρόσαι πειραθῶμεν.

Ἓν παντελῶς τὸ νοητὸν ἀεὶ προϋπάρχον, ταῦτα δὴ πάντα ὁμοῦ συνειληφὸς ἐν τῷ ἑνί. τί δέ; οὐχὶ καὶ ὁ σύμπας κόσμος ἕν ἐστι ζῷον, ὅλον δι' ὅλης ψυχῆς καὶ νοῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων; ταύτης ἂν τῆς διπλῆς ἑνοειδοῦς τελειότητος. Φημὶ δὴ τῆς ἐν τῷ νοητῷ πάντα ἐν

C ἑνὶ συνεχούσης, καὶ τὴν περὶ τὸν κόσμον εἰς μίαν, καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν τελείαν συναγομένης ἑνώσεως, ἡ τοῦ βασιλέως ἡλίου μέση τελειότης ἑνοειδὴς ἐστιν, ἐν τοῖς νοεροῖς ἱδρυμένη θεοῖς. ἀλλὰ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο συνοχή τίς ἐστιν ἐν τῷ νοητῷ τῶν θεῶν κόσμῳ πάντα πρὸς τὸ ἓν συντάττουσα· τί δέ; οὐχὶ καὶ περὶ τὸν οὐρανὸν φαίνεται κύκλῳ πορευομένη σῶμά τε οὐσία, ἡ πάντα συνέχει τὰ μέρη, καὶ σφίγγει πρὸς αὐτὰ συνέχουσα τὸ φύσει σκεδαστὸν αὐτῶν, καὶ ἀπορρέον ἀπ'

D ἀλλήλων; Δύο δὴ ταύτας οὐσίας συνοχῆς αἰτίας, τὴν μὲν ἐν τοῖς νοητοῖς· τὴν δὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς φαινομένην ὁ βασιλεὺς ἥλιος εἰς ταὐτὰ "συνάγει· τῆς μὲν μιμούμενος τὴν συνεκτικὴν δύναμιν ἐν τοῖς νοεροῖς, ἅτε ἐξ αὐτῆς προελθών. τῆς δὲ τελευταίας προκαθάρχων, ἡ περὶ τὸν ἐμφανῆ θεωρεῖται κόσμον. Μὴ πόλεμον οὖν καὶ τὸ αὐθυπόστατον πρῶτον μὲν ἐν τοῖς νοητοῖς ὑπάρχον, τελευταῖον δὲ τοῖς "κατ' οὐρανὸν φαινομένοις, μέσην ἔχει

Voſſ. εἰς
μὲν ἂν Voſſ.
μέση τις
Voſſ. αἰσθ- καὶ νοη-
συμ- πτει
Voſſ. κα- τὰ τὸν τὴν

τὴν τῦ βασιλέως οὐσίαν ἀυθυπόσαλον A mediam & interpoſitam regis Solis itidem
ἡλίυ, ἀΦ' ἧς κάτεισιν οὐσίας πρωΐυργῦ per ſeſe conſiſtentem ſubſtantiam habeat:
εἰς τὸν ἐμΦανῆ κόσμον, ἡ περιλάμπυ- qua ex primaria ſubſtantia in hunc aſpecta-
σα τὰ σύμπανλα ἀυγή. πάλιν ὃ κατ' bilem mundum colluſtrans ille omnia ſplen-
ἄλλο σκοπῦνλι εἰς μὲν ὁ τῶν ὅλων δημι- dor emanat. Rurſus, ut id alio modo con-
υργὸς, πολλοὶ δὲ οἱ κατ' ὀρανὸν περιπο- ſideremus, cum ſit unus omnium opifex;
λῦνλες δημιυργικοὶ θεοί. μέσην ἄρα κ) plures autem, qui in cœlo circumferuntur
τύτων τὴν ἀΦ' ἡλίυ καθήκυσαν εἰς τὸν opifices Dii; medium iſtos inter Solis opifi-
κόσμον δημιυργίαν θελέον. ἀλλὰ κ) τὸ cium ſtatuere convenit, quod ad mundum
γόνιμον τῆς ζωῆς, πολὺ μὲν κ) ὑπέρ- perveniat. Præterea vis illa vitæ genitalis
πληρες ἐν τῷ νοηλῷ· Φαίνελαι δὲ ζωῆς ac fœcunda in intelligibilibus copioſa eſt ac
γονίμυ κ) ὁ κόσμος ὢν πλήρης. Πρόδη- redundans. Atqui & ejusdem vitæ genitalis
λον ἂν ὅτι κ) τὸ γόνιμον τῦ βασιλέως B plenus eſt mundus. Perſpicuum eſt igitur,
ἡλίυ τ ζωῆς μέσον ἐσιν ἀμΦοῖν· ἐπεὶ genitalem vitam, quæ in rege Sole reperitur,
inter ambas illas medium locum tenere.
χ. τύτῳ " τῦτο μαλυρεῖ κ) τὰ Φαινόμενα. τὰ Quod eorum inſuper, quæ quotidie cerni-
μὲν γὰρ τελειοῖ τῶν εἰδῶν· τὰ ὃ ἐργά- mus, experientia teſtatur. Etenim formarum alias perficit Sol; alias efficit; alias ornat & expolit; alias excitat: nec eſt ulla res,
Voſſ. ἐν ὑδέῑ " ὑδέν ἐσιν, ὃ δίχα τῆς ἀΦ' ἡλίυ δημιυρ- quæ citra vim effectricem, quæ a Sole deri-
γικῆς δυνάμεως εἰς Φῶς πρόεισι κ) γέ- vatur, in lucem ac nativitatem prodeat. Ad
νεσιν. ἔτι πρὸς τύτοις εἰ τὴν ἐν τοῖς νοη- hæc ſi ſinceram & illibatam & a materia ſe-
τοῖς ἄχραιλον, κ) καθαρὰν, κ) ἄῦλον cretam intelligibilium ſubſtantiam animo
ὐσίαν νοήσαιμεν, ὑδενὸς ἔξωθεν αὐτῇ C cogitemus; ad quam nihil extrinſecus afflu-
πρόσιονλος, ὑδὲ ἐνυπάρχονλος ἀλλοῖρίυ it aut adhæret alienum, ſed eſt nativa & pro-
πλήρη ὃ τῆς οἰκείας ἀχράιλυ καθαρό- pria ſinceritate plena: inde vero puram ad-
τη@· τήν τε ἐν τῷ κόσμῳ πρὶ τὸ κύ- modum & defæcatam integri ac divini cor-
κλῳ Φερόμενον σῶμα πρὸς πάνλα ἀμι- poris naturam intueri velimus, quæ & circa
corpus illud in mundo verſatur, quod in orbem volvitur, & ab omni elementorum admiſtione libera eſt: inveniemus profecto
Voſſ. σώματ@ εὑρήσομεν γῆ τὰ ϛοιχῖα, λίαν εἰλικρινῆ, κ) καθα- ſplendidam regis Solis & incorruptam ſub-
ρὰν Φύσιν ἀχράιλυ κ) δαιμονίυ " σώ- ſtantiam inter utrumque puritatis genus me-
μαλ@· εὑρήσομεν κ) τὴν τῦ βασιλέ- diam eſſe, tam quod in inrelligibilibus ma-
ως ἡλίυ λαμπρὰν, κ) ἀκήρα ον ὐσίαν teriæ eſt expers, quam quod in ſenſibilibus
Voſſ. ἀμ- Φοῖν μέσην " ἀμΦοῖν μέσην, τῆς τε ἐν τοῖς νοηλοῖς illibatam, & a generatione ac corruptione
ἄῦλα καθαρότη@, κ) τῆς ἐν τοῖς αἰ- ſolutum cernitur. Quin & illud maximum
σθηλοῖς ἀχράιλυ, κ) ἀμιγὲς πρὸς γέ- D eſt integerrimæ ſinceritatis argumentum,
νεσιν κ) Φθοράν, κ) καθαρᾶς εἰλικρι- quod ne lux ipſa quidem, quæ illinc maxime
νείας. μέγιϛον ὃ τῦτο τεκμήριον, ὅτι μη- permanat in terram, cum re ulla miſceri ſe
δὲ τὸ Φῶς, ὃ μάλιϛα ἐκεῖθεν ἐπὶ γῆν patitur, neque ſordibus & contagione pol-
Φέρελαι, συμμιγνῦλαί τινι, μηδὲ ἀναδέ- luitur; ſed in rebus omnibus intacta manet,
χελαι ῥύπον, κ) μίασμα· μένῃ δὲ πάν- neque fœditatem aut affectionem admittit
ullam. Tum ſi in expertes materiæ formas,
& intelligibiles, nec non ſenſibiles, quæ materiæ ſubjectove ſunt affixæ, intendamus animum; non minus inde medius ille ſitus conſtabit intelligentium formarum, quæ
f. ἀνα- Φανήσε- ται πάλ- λιν. τως ἐν πᾶσι τοῖς ὖσιν ἄχραιλον, κ) ἀ- μόλυνλον, κ) ἀπαθές. ἔτι δὲ πρϛεκλέον τοῖς ἄῦλοις εἴδεσι, κ) νοηλοῖς, ἀλλὰ κ) τοῖς αἰσθηλοῖς, ὅϛα πρὶ τὴν ὕλην ἐσὶν, ἢ πρὶ τὸ ὑποκείμενον " ἀναΦανήσελαι. πάλιν ἐνλαῦθα μέσον τὸ νοερὸν τῶν

circa

circa Solem reſident, quæ immerſis materiæ formis opitulantur; adeo ut nec unquam exiſtere poſſint iſtæ, neque conſervare ſeſe, niſi ipſorum ſubſtantiæ beneficus ille & auxiliator accedat. Quid enim? nonne hic eſt, a quo & formarum ſecretio & concretio materiæ velut a cauſa proficiſcitur? a quo non ſolum habemus, ut ipſum intelligamus, ſed etiam ut oculis intueamur? Quippe radiorum in univerſum orbem illa diſtributio, & lucis in unum conjunctio, artificem in producendo ſecretionem indicat.

Cæterum cum multa ſint adhuc in eſſentia Dei illius apparentia bona; quæ intelligibilium ac mundanorum Deorum in medio poſitum eſſe demonſtrant; ad extremum ejus & apparentem conditionis gradum tranſitum faciamus. Ac primus quidem ipſius gradus in eo genere, quod circa mundum ultimum verſatur, Angelorum eſt ſolarium, cujus in exemplari idea & ſubſtantia conſiſtit. Secundus ab eo gradus eſt, cui ſenſibilia generandi vis attribuitur. Hujus potior præſtantiorque pars cœli ſiderumque cauſam continet, deterior generationi præſidet: atque eadem ab æterno ingenitam ſubſtantiam in ſeipſa complectitur. Verum quæ in hujus eſſentia Dei inſunt omnia, tametſi quispiam ejusdem beneficio numinis intelligentiam adeptus ſit, explicari nullo modo poſſunt: cum ne mente quidem ipſa comprehendi mihi poſſe videantur.

Libet hic longius productæ jam orationi velut ſigillum adhibere, ut ad alia tranſeamus, quæ non minorem contemplationem exigunt. Quodnam vero ſigillum iſtud ſit; quæve ſubſtantiæ illius Dei notio, quæ ſummatim omnia comprehendat; ipſemet menti noſtræ Deus injiciat: qui id breviſſime complecti volumus, quonam ex principio prodierit; tum cujusmodi ſit ipſe; ac quibus rebus apparentem mundum repleat. Dicendum eſt igitur, ab uno Deo unum proceſſiſſe Solem regem; unum, inquam, ab uno intelligibili mundo: qui intelligentium Deorum omni mediocritatis genere medius, in mediisque conſtitutus eſt: qui &

A περὶ τὸν μέγαν ἥλιον εἰδῶν· ὑφ' ὧν καὶ τὰ περὶ τὴν ὕλην εἴδη βοηθεῖται, μήποτε ἂν δυνηθέντα μήτε εἶναι, μήτε σώζεσθαι, μὴ παρ' ἐκείνου πρὸς τὴν οὐσίαν συνεργούμενα. τί γάρ; οὐχ ὅτός ἐστι τῆς διακρίσεως τῶν εἰδῶν, καὶ συγκρίσεως τῆς ὕλης αἴτιος· ὃ νοεῖν ἡμῖν αὐτὸν μόνον παρέχων· ἀλλὰ καὶ ὁρᾶν ὄμμασιν; ἡ γάρ τοι τῶν ἀκτίνων εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον διανομὴ, καὶ ἡ τοῦ φωτὸς ἕνωσις, τὴν δημιουργικὴν ἐνδείκνυται

Voſſ. πάντα

B τῆς ποιήσεως διάκρισιν.

Voſſ. διάκρισιν τῆς ποιήσεως

Πολλῶν δὲ ὄντων ἔτι περὶ τὴν οὐσίαν τοῦ θείου τῶν φαινομένων ἀγαθῶν, ἃ δὴ τὸ μέσον ἐστὶ τῶν τε νοητῶν, καὶ τῶν ἐγκοσμίων θεῶν παρίσησιν· ἐπὶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ μέθοδον ἐμφανῆ λῆξιν. Πρώτη μὲν οὖν ἐστιν αὐτοῦ τῶν περὶ τὸν τελευταῖον κόσμον ἡ τῶν ἡλιακῶν ἀγγέλων οἷον ἐν παραδείγματι τὴν ἰδέαν, καὶ

Voſſ. καὶ τὴν

ὑπόστασιν ἔχουσα. μετὰ ταύτην δὲ ἡ τῶν αἰσθητῶν γεννητικὴ ἧς τὸ μὲν τιμιώτερον

C ἀρρενοῦ, καὶ αἰτέρων ἔχει τὴν αἰτίαν· τὸ δὲ ὑποδεέστερον ἐπιπροπεύει τὴν γένεσιν, ἐξ ἀϊδίου περιέχον αὐτῆς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀγέννητον οὐσίαν· ἁπαξαπλῶς μὲν οὖν τὰ περὶ τὴν

Voſſ. οὐσίαν ἀγεν.

οὐσίαν τοῦ θεοῦ τοῦδε διελθεῖν, ὅτε εἰ τῷ δοίη ἂν τὸ νοῆσαι· αὐτὸς ἔστιν ὁ θεὸς, ἄφθονον· ὅπου καὶ πάντα περιλαβεῖν τῷ νῷ ἔμοιγε φαίνεται ἀδύνατον.

Voſſ. δοίη νοῆσαι Voſſ. αὐτὸς ὁ θεὸς ἔστιν

Ἐπεὶ δὲ πολλὰ διεληλύθαμεν, ἐπισθέλεον ὥσπερ σφραγῖδα τῷ λόγῳ τῷδε μέλλοντας ἐφ' ἕτερα μεταβαίνειν, οἷόν ἐστι λαβεῖν τῆς θεωρίας δεόμενα. Τίς οὖν ἡ

D σφραγὶς, καὶ οἷον ἐν κεφαλαίῳ τὰ πάντα περιλαμβάνουσα ἡ περὶ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ νόησις, αὐτὸς ἡμῖν ἐπὶ νοῦν θεῖν βουλομένοις ἐν βραχεῖ συνελεῖν, τήν τε αἰτίαν, ἀφ' ἧς προῆλθε, καὶ αὐτὸς ὅσις ἐστί· τίνων τε καὶ ἀποπληροῖ τὸν ἐμφανῆ κόσμον; Ῥηθέον οὖν ὡς ἐξ ἑνὸς μὲν προῆλθε τοῦ θεοῦ εἷς ἀφ' ἑνὸς τοῦ νοητοῦ κόσμου βασιλεὺς ἥλιος, τῶν νοερῶν θεῶν μέσος ἐν μέσοις τεταγμένος, καὶ παντοίαν

μεσότηλα· τὴν ὁμόφρονα, καὶ φίλην, καὶ τὰ διεζῶτα συνάγουσαν εἰς ἕνωσιν ἄγων τὰ τελευλαῖα τοῖς πρώτοις· τελειότηλι, καὶ συνοχῆς, καὶ γονίμου ζωῆς, καὶ τὴν ἐνοειδῆ οὐσίας τὰ μέσα ἔχων ἐν ἑαυτῷ· τῷ τε αἰσθηλῷ κόσμῳ παντοίων ἀγαθῶν προηγούμενος· ὁ μένον διῆς αὐ-
Voss. κοσμ- τὸς αὐγῆς περιλάμπει "κοσμῶν τε καὶ
ῳ Φαιδρυόων· ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ἡ-
λιακῶν ἀγγέλων ἑαυτῷ συμποσήσας·
Voss. καὶ τὴν ἀγέννηλον αἰτίαν "γινομένων πε-
τῶν γιν- ριέχων. ἔτι τε πρὸ ταύτης τῶν ἀϊδίων
σωμάτων τὴν ἀγήρω, καὶ μόνιμον τῆς
ζωῆς αἰτίαν.

Voss. "Α μὲν οὖν περὶ τῆς οὐσίας" εἰπεῖν ἐχρῆν
ἔχειν τοῦ θεοῦ τοῦδε καί τοι τῶν πλείσων πα-
εἰπεῖν ραλειφθέντων· "εἴρηλαι ὅμως οὐκ ὀλίγα.
Voss. εἴρη- ἐπεὶ δὲ τὸ τῶν δυνάμεων αὐλῷ πλῆθος,
ται, ὁ μὲν καὶ τὸ τ' ἐνεργειῶν κάλλος τοσοῦτόν ἐσλιν,
ὥσε εἶναι τῶν περὶ τὴν οὐσίαν αὐλῷ θεω-
ρουμένων ὑπερβολήν· ἐπεὶ καὶ πέφυκε τὰ
θεῖα προϊόνλα εἰς τὸ ἐμφανὲς πληθύνε-
σθαι διὰ τὸ περιὸν καὶ γόνιμον τῆς ζωῆς·
ὅρα τί δράσομεν τῷ πρὸς ἀχανὲς πέλα-
γος ἀποδυόμενα, μόγις καὶ ἀγαπητῶς
ἐκ πολλοῦ τοῦ πρόσθεν ἀναπαυόμενοι
λόγου. τολμητέον δ' ὅμως τῷ θεῷ θαρ-
ροῦνλα, καὶ πειρατέον ἅψασθαι τοῦ λόγου.

Κοινῶς μὲν δὴ τὰ πρόσθεν ῥηθέντα περὶ τῆς οὐσίας αὐλοῦ, ταῖς δυνάμεσιν προσήκειν ὑπολητέον. ὁ γὰρ ἄλλο μέν ἐσλι οὐσία θεοῦ, δυνάμις δ' ἄλλο· καὶ νὴ Δία τρίτον παρὰ ταῦτα ἐνέργεια. πάντα γὰρ ἅπερ βούλεται, ταῦτά ἐσλι, καὶ δύναται, καὶ ἐνεργεῖ. οὐδὲ γὰρ ὃ μὴ ἐσλι βούλεται οὐδὲ ὃ βούλεται ὁρᾷ τὸ θέναι· οὐθ' ὃ μὴ δύναται ἐνεργεῖν ἐθέλει. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τ' ἄνθρωπον οὐχ ὧδε ἔχει. διτὴ γάρ ἐσλι μαχομένη φύσις εἰς ἓν κεκραμένη, ψυχῆς καὶ σώματος· τῆς μὲν θείας τὸ δ' σκοτεινοῦ καὶ ζοφώδους. ἔοικέ τε εἶναι μάχη
lib. 7. Eth. cap. 15. τις καὶ στάσις. ἐπεὶ καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ
Voss. τοῦτο διὰ τὸ "τοιοῦτον μηδὲ τὰς ἡδονὰς ὁμο-
λογεῖν μηδὲ τὰς λύπας ἀλλήλαις ἐν

A ipse concordem, & amicam, & distantia consociantem in unitatem cum postremis prima conciliat: perfectionis, ac devinctionis, & genitalis vitæ, ac singularis substantiæ medium in sese obtinens, ac sensibili mundo bonorum autor omnium; non eo tantum, quod splendore illum suo collustrat, ornans atque perpoliens, sed etiam quatenus solarium Angelorum substantiam secum una produxit, & eorum, quæ fiunt, ingenitam causam continet: imo antiquio-
B rem hac alteram, neque senescentem, sed perpetuam, a qua in sempiterna corpora vita derivatur.

Hactenus ergo quæ de hujus Dei substantia dicenda fuerunt, etsi pleraque prætermisimus, tamen non pauca disputavimus. Quoniam vero tanta virium illius est copia, effectionumque pulcritudo, ut quæ in ejus substantia considerari possunt, vehementer excellant: (quippe divinarum rerum ea conditio est, ut in apertum progressa, præ vitæ redundantia & fœcunditate
C multiplicentur) vide obsecro quid opus facto sit nobis, qui ægre ac vix tandem ex longa superiori oratione recreati in immensum nos mare committimus. Sed audendum tamen nobis est, Dei auxilio confisis, & hæc aggredienda oratio.

Primum itaque sic existimandum est: quæ de illius substantia antea diximus, ad ejusdem vires ac facultates communiter pertinere. Non enim aliud est substantia Dei, aliud vis: aut tertia insuper aliud est actio.
D Quippe omnia quæcunque vult, ea & est, & potest, & efficit. Neque enim quod non est, ipse vult: neque quod voluerit, non potest exequi: neque quod non potest, vult efficere. Atque in homine quidem longe aliter sese res habet. Nam duplex in eo dissidensque natura & in unum temperata cernitur; corporis, & animæ: quarum hæc divina, illa tenebrosa est & caliginosa: unde pugna quædam oritur & contentio. Hinc, ut Aristoteles ait, neque voluptates in nobis neque dolores invicem consentanei sunt.

Etenim

Etenim quod naturam iſtarum, quæ inſint nobis, alteri ſuave eſt, id alteri, quæ huic eſt contraria, moleſtum accidit. At in Deorum genere nihil eſt ejuſmodi. Nam eſſentia, perpetuoque, nec per vices, illis bona ſuppetunt. Inprimis ergo quæcunque ad illius explicandam ſubſtantiam dicta ſunt a nobis, eadem putandum eſt de viribus & actionibus eſſe dicta. Cum autem reciprocari in iſtis videatur oratio; conſequens eſt, ut quæ de viribus ipſius & actionibus deinceps conſideramus, non opera eſſe tantum, ſed ſubſtantiam arbitremur. Sunt enim cognati quidam Solis & congeniti Dii, qui illibatam iſtius Dei ſubſtantiam cumulant: quique ut in mundo multiplices ſunt, ita circa illum ſingulariter exiſtunt. Audite vero primum quæ afferuntur ab iis, qui cœlum non iisdem oculis contemplantur, quibus equi, vel boves, & id genus rationis expertia brutaque pecora; ſed qui ex eo, quod apparet ſenſibus, occultam naturam inveſtigare ſtudent. Atque, ut ea nondum afferam, potes, ſi vis, de infinitis illius viribus & actionibus, quæ mundo ſublimiores ſunt, paucas intueri. Harum virium prima eſt illa, qua totam penitus intelligentem ſubſtantiam, contractis in unum & idem illius extremis, unam ac ſingularem efficit. Nam quod in ſenſibili mundo evidenter agnoſcimus, ubi inter ignem terramque aer & aqua continentur, ut extrema inter ſe hoc quaſi vinculo jungantur: non eſt quod quiſpiam id in antiquiore corporibus ſubſtantia ac ſeparata, quæ generationis principium ſic obtinet, ut a generatione ſit aliena, eodem modo habere ſibi perſuadeat: quaſi illic etiam extrema principia, & ab omni corporum commercio ſejuncta, neſcio quibus interpoſitis mediis in unum ab rege coacta Sole, circa ipſum copulentur. Cui quidem vis illa Jovis effectrix conſentanea eſt: quam illi cum Sole communem in Cypro, iisdem utrique dicatis templis, conſecratam eſſe ſupra meminimus: ubi & Apollinem ipſum teſtem ſententiæ hujus adduximus, quem

ἡμῖν. ἡ γὰρ θαλέρα, φησὶ, τῶν ἐν ἡμῖν φύσεων αὕτη πρὸς ταύτην ἀντικειμένη πέφυκεν ἀλγεινόν. ἐν ὑπερκοσμίοις δὲ θεοῖς οὐδέν ἐστι τούτων. οὐσίᾳ γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει τὰ ἀγαθὰ, καὶ διηνεκῶς· ὁποτὲ μὲν, ποτὲ δ' οὔ. πρῶτον οὖν ὅσαπερ ἔφαμεν, τὴν οὐσίαν αὐτῶν παρασῆται βουλόμενοι, ταῦθ' ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ περὶ τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν νομιστέον. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς τοιούτοις ὁ λόγος ἔοικεν ἀντιστρέφειν. ὅσα καὶ περὶ τὰ δυνάμεων αὐτῶν καὶ ἐνεργειῶν ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ταῦτα οὐκ ἔργα μόνον, ἀλλὰ καὶ οὐσίαν νομιστέον. Εἰσὶ γάρ τοι θεοὶ συγγενεῖς ἡλίῳ καὶ συμφυεῖς, τὴν ἄχραντον οὐσίαν τοῦ θεοῦ κορυφούμενοι, πληθυνόμενοι μὲν ἐν τῷ κόσμῳ, περὶ αὐτὸν δὲ ἑνοειδῶς ὄντες. ἀκούετε δὴ πρῶτον ὅσα φασὶν οἱ τὸν οὐρανὸν, οὐχ ὥσπερ ἵπποι καὶ βόες, ὀρῶντες, ἤ τι τῶν ἀλόγων καὶ ἀμαθῶν ζώων· ἀλλ' ἐξ "αὐτοῦ τοῦ φανερᾶς τὴν ἀφανῆ πολυπραγμονοῦντες Φύσιν. ἔτι δὲ πρὸ τούτων, εἰ σοὶ φίλον, περὶ τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων αὐτοῦ καὶ ἐνεργειῶν, καὶ ἐκ μυρίων τὸ πλῆθος, ὀλίγα θεάσῃ. Πρώτη δὲ τῶν δυνάμεων "αὐτοῦ ἐστι, δι' ἧς ὅλην δι' ὅλης τὴν νοερὰν οὐσίαν, τὰς ἀκρότητας αὐτῆς εἰς ἓν καὶ ταὐτὸ συνάγων, ἀποφαίνει μίαν. ὅπερ "γὰρ ἐστι περὶ τὸ αἰσθητὸν" κόσμον ἐναργῶς καταλαβεῖν, πυρὸς καὶ γῆς εἰλημένον ἀέρα καὶ ὕδωρ ἐν μέσῳ, τῶν ἄκρων συνδεσμον, τοῦτο ἂν τις εἰκότως ἐπὶ τῆς "πρὸ τῶ σωμάτων" οὐσίας κεχωρισμένης· ἡ τῆς γεννήσεως ἔχεται τὴν ἀρχὴν, οὐκ ἔστι γένεσις· οὕτω διατέλαχθαι νομίσειεν· ὡς τε καὶ ἐν ἐκείνοις τὰς ἄκρας αἰτίας κεχωρισμένας πάντῃ τῶν σωμάτων, ὑπό τινων μεσοτήτων εἰς ταὐτὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἡλίου συναγομένας, ἑνοῦσθαι περὶ αὐτόν. Συμπρέπει δὲ αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ Διὸς δημιουργικὴ δύναμις· ἣν ἔφαμεν καὶ πρότερον ἱδρῦσθαί τε αὐτοῖς ἐν Κύπρῳ, καὶ ἀποδεδέχθαι κοινῇ τὰ τεμένη. καὶ τὸν Ἀπόλλωνα δ' αὐτὸν ἐμαρτυρόμεθα τῷ λό-

Voſſ. ἐν τῇ ἀφ-

Voſſ. ἐστὶ αὐτοῦ

Voſſ. γὰρ περὶ Voſſ. ἐστὶ κόσμου

Voſſ. πρὸ τῶν

Voſſ. αἰτίας

Voss. τῶν λόγων τῷ λόγῳ· ὃν εἰκὸς δήπωθεν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν Φύσεως ἄμεινον εἰδέναι. σωίεσι γὰρ ἡλίῳ καὶ ἕπεται, καὶ ἐπικοινωνεῖ, καὶ τὴν ἁπλότητα τῶν νοήσεων, καὶ τὸ μόνιμον τῆς οὐσίας, καὶ καλὰ ταυτὰ ὂν τῆς ἐνεργείας. Voss. καὶ ἕπεται ἡλίῳ. Ἀλλὰ καὶ τὴν Διονύσου μεριστὴν δημιουργίαν ἀδαμῶς Φαίνεται χωρίζων ὁ θεὸς ἡλίου· τούτῳ γὰρ αὐτὴν ὑποτάττων ἀεί, καὶ ἀποφαίνων σωίθρονον, ἐξηγητὴς ἡμῖν ἐστὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ καλλίστων διανοημάτων. Ὁπόσας δὲ ἐν αὐτῷ περιέχων ὁ θεὸς ὅδε τὰς ἀρχὰς τῆς καλλίστης νοερᾶς συγκράσεως, Ἥλιος Ἀπόλλων ἐστὶ Μουσηγέτης. ἐπεὶ γὰρ καὶ ὅλην ἡμῖν τὴν τῆς εὐταξίας ζωὴν συμπληροῖ, γεννᾷ μὲν ἐν κόσμῳ τὸν Ἀσκληπιὸν· ἔχει γὰρ αὐτὸν καὶ πρὸ τοῦ κόσμου παρ' ἑαυτῷ.

Voss. μεριστὴν Διονύσου

Voss. πασῶν ἀποχὴν

Ἀλλὰ πολλὰς μὲν ἄντις, καὶ ἄλλας περὶ τὸν θεὸν τόνδε δυνάμεις θεωρῶν, ὅ ποτ' ἂν ἐφίκοιτο πασῶν ἀποχὴν τῆς μὲν χωριστῆς, καὶ πρὸ τῶν σωμάτων ἐπ' αὐτῶν οἶμαι τῶν αἰτιῶν, αἳ κεχωρισμέναι τῆς Φανερᾶς προϋπάρχουσι δημιουργίας, ἴσην ἡλίῳ καὶ Διὶ τὴν δυναστείαν, καὶ μίαν ὑπάρχουσαν τεθεωρηκέναι· τὴν δὲ ἁπλότητα τῶν νοήσεων μετὰ τοῦ διαιωνίου, καὶ καλὰ ταυτὰ μονίμου σὺν Ἀπόλλωνι τεθεάμεθα· τὸ δὲ μεριστὸν τῆς δημιουργίας μετὰ τοῦ τὸν μεριστὴν ἐπιπροπεύοντος οὐσίαν Διονύσου· τὸ δὲ τῆς καλλίστης συμμετρίας, καὶ νοερᾶς κράσεως περὶ τὴν τοῦ Μουσηγέτου δύναμιν τεθεωρηκόσι· τὸ συμπληροῦν δὲ τὴν εὐταξίαν τῆς ὅλης ζωῆς, σὺν Ἀσκληπιῷ νοοῦσι. Τοσαῦτα μὲν ὑπὲρ τῶν προκοσμίων αὐτοῦ δυνάμεων ἔργα δὲ ὁμολογῶ ταύταις ὑπὲρ τὸν ἐμΦανῆ κόσμον, ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀποπλήρωσις. ἐπειδὴ γάρ ἐστι γνήσιος ἔκγονος τοῦ ἀγαθοῦ, παραδεξάμενος παρ' αὐτοῦ τέλειον τὴν ἀγαθὴν μοῖραν, αὐτὸς ἅπασι τοῖς νοεροῖς διανέμει θεοῖς, ἀγαθοεργὸν, καὶ τελείαν αὐτοῖς δίδους τὴν οὐσίαν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο. δεύτερον δὲ ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ, ἡ τοῦ νοητοῦ κάλλους ἐν τοῖς

Voss. ἔκγονος τοῦ ἀγαθοῦ,

A utique par sit melius reliquis suam ipsius cognovisse naturam. Hic enim cum Sole quoque versatur, & communicat: quo cum & intelligendi simplicitatem, & subsantiæ stabilitatem, & actionem habet eandem. Nam & Bacchi multiplicabilem ac dividuam efficientiam Apollo minime ab Sole distrahere videtur: imo vero cum illam ipsi perpetuo subjiciat, & assessorem eum esse pronunciet; ad præclara quædam de Deo illo mente concipienda nobis velut interpres præit. Cæterum quatenus omnes in B sese causas præstantissimæ intelligentium temperationis Deus ille continet, Apollo Musagetes dicitur; pro eo vero quod concinnum vitæ ordinem complet, Æsculapium gignit in mundo: quem & ante mundum penes se nihilominus habuerat.

Enimvero licet quamplurimas illius Dei vires contempletur aliquis; nunquam tamen omnes exhauriet. Sed illud nobis sufficere debet, quod in separabili & corporibus antiquiore natura, & in eo causarum genere quod separatum apparenti effectione prius est, parem & eundem Solis ac Jovis principatum & potestatem contemplari potuimus; tum intelligendi simplicitatem, æternitate & immobili constantia conjunctam, cum Apolline spectavimus; at efficientiæ multiplicabilem rationem cum Baccho, multiplicabilis subsantiæ præside; egregiam porro temperationis in intelligentibus harmoniam & concentum in Musagetæ virtute perspeximus; ac postremo vim illam, quæ concinnum vitæ totius ordinem complet, cum Æsculapio cognovimus. Hæc nos de antiquioribus mundo illius viribus disputare potuimus: quibus D respondentia & ejusdem ordinis effecta, quæ apparentem mundum superant, bonorum completione definita sunt. Cum enim germana sit illius Boni soboles, & ab eo bona sorte eademque perfecta donatus fuerit; hanc ipse intelligentes in Deos dividit, beneficium illis perfectamque subsantiam impertiens. Alterum Dei opus est, intelligibilis pulcritudinis in intelligentibus & expertibus

expertibus corporis formis abſolutiſſima diſtributio. Etenim cum genitalis ſubſtantia, quæ in natura rerum apparens eſt, procreare aliquid in pulcri genere cupit, ac fœtum exponere; antecedat illa neceſſe eſt, quæ in intelligibili pulcritudine in æternum ac ſemper idipſum faciat; non ſic, ut illud modo præſtet, poſtea deſinat: aut aliquando gignat, ac deinde ſit ſterilis. Nam quæcunque hic ſunt aliquando pulcra, ea ſemper in intelligibilibus exiſtunt. Quamobrem dicendum id videtur, genitali cuilibet cauſæ, quæ in apparentibus cernitur, in intelligibili ac ſempiterna pulcritudine ingenitum quendam fœtum antecedere: qui penes illum Deum ſit, quem circum ſe ipſe produxit: cui perfectam largitus eſt mentem; ſic tanquam oculis viſum beneficio lucis infundens. Ad eum quippe modum per intelligens exemplar, quod æthereo fulgore multo ſplendidius objicit, intelligentibus, opinor, omnibus ut intelligant intelliganturque concedit. Præter hanc alia regis omnium Solis eſt ſane admirabilis effectio; nempe ſors illa conditioque melior, quam præſtantioribus generibus attribuit, angelis, dæmonibus, heroibus, animisque particularibus; qui in exemplaris & ideæ ratione permanent, neque ſe unquam ipſos in corpora demittunt. Ac Dei quidem anteriorem mundo ſubſtantiam, ejusque vires & effecta, in rege omnium Sole prædicando, quatenus ipſius laudes aſſequi potuimus, properantes expoſuimus. Quoniam autem oculi quam aures fide digniores vulgo eſſe dicuntur; etſi minus quam intelligentia fidei merentur, imbecillioresque ſunt; age de manifeſta ipſius effectione, poſtulata prius ab eo venia, vel mediocriter eloqui ſtudeamus.

Apparens itaque mundus circum illum ab omni æternitate productus eſt: tum lumen illud, quo mundus ambitur, ab æterno ſtabilem ſedem obtinet: non in ea modo conſiſtens, modo relinquens, nec alias aliter, ſed eodem modo ſemper habens. Quod ſi quis ſempiternam hanc naturam vel ſola cogitatione tempori illigare voluerit; is de

A νοεροῖς καὶ ἀσωμάτοις εἴδεσι τελειοτάτη διανομή. Τῆς γὰρ ἐν τῇ Φύσει φαινομένης οὐσίας γονίμου γεννᾶν ἐφιεμένης ἐν τῷ καλῷ, καὶ ὑπεκλιθεσθαι τὸν τόκον, ἔτι ἀνάγκη προηγεῖσθαι τὴν ἐν τῷ νοητῷ κάλλει τοῦτο αὐτὸ διαιωνίως καὶ ἀεὶ ποιοῦσαν· ἀλλ' ὀχὶ νῦν μὲν, εἶτα δὲ οὔ. καὶ πόλεμὲν γεννῶσαν, αὖθις δὲ ἄγονον. ὅσα γὰρ ἐνταῦθά πόλε καλὰ, ταῦτα ἐν τοῖς νοητοῖς ἀεί. Πρεπέον τοίνυν αὐτῷ τῆς ἐν τοῖς φαινομένοις αἰτίας γονίμου προ-
B καθηγεῖσθαι τὸν ἐν τῷ νοερῷ καὶ διαιωνίῳ κάλλει τόκον ἀγέννητον· ὃν ὁ θεὸς ἔτος ἔχει, καὶ περὶ ἑαυτὸν ὑποσήσας· ᾧ καὶ τὸν τέλειον νοῦν διανέμει, καθάπερ ὄμμασιν ἐνιδιδὰς διὰ τοῦ φωτὸς τὴν ὄψιν. ὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς διὰ τοῦ νοεροῦ παραδείγματος, ὃ πρόεισι πολὺ Φανοτέρου τῆς αἰ- χ. Φανό-
θερίας αὐγῆς, πᾶσιν, οἶμαι, τοῖς νοεροῖς τερον
τὸ νοεῖν καὶ νοεῖσθαι παρέχει. ἕτερα Voſſ.
πρὸς ταύταις ἐνέργεια θαυμασὴ Φαί- καὶ τὸ
C νεται περὶ τὸν βασιλέα τῶν ὅλων ἥλιον ἡ τοῖς κρείττοσι γένεσιν ἐνδιδομένη μοῖ- Voſſ. μοῖ-
ρα βελτίων, ἀγγέλοις, δαίμοσιν, ἥρωσι, ρα· βελ-
ψυχαῖς τε μεριστοῖς, ὁπόσαι μένουσιν ἐν τίων ἀγ-
παραδείγματος καὶ ἰδέας λόγῳ, μήποτε γέλοις
ἑαυτὰς διδοῦσαι σώμασι. Τὴν μὲν οὖν Voſſ.
προκόσμιον οὐσίαν τοῦ θεοῦ, δυνάμεις τε ἀντὰς
αὐτοῦ καὶ ἔργα, τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων ὑμνοῦντες ἥλιον, ἐφ' ὅσον ἡμῖν οἷόν τε ἦν ἐφικέσθαι τῆς περὶ αὐτὸν εὐφημίας σπεύδοντες, διεληλύθαμεν. Ἐπεὶ δὲ ὄμμα-
D τα, φασὶν, ἀκοῆς ἐστι πιστότερα, καί τοι τῆς νοήσεως ὄντα γε ἀπιστότερα καὶ ἀσθενέστερα· φέρε καὶ περὶ τοῦ ἐμφανοῦς αὐτοῦ δημιουργίας, αἰτησάμενοι παρ' αὐτοῦ, τὸ μετρίως εἰπεῖν πειραθῶμεν.

Ὑπέρη μὲν οὖν περὶ αὐτὸν ὁ φαινόμενος κόσμος ἐξ αἰῶνος ἔδραν ἔσχε Voſſ. ἐξ
τὸ περικόσμιον φῶς ἐξ αἰῶνος ὀχὶ νῦν αἰῶνος κόσμος
μὲν, τότε δὲ οὔ· ὁδὲ ἄλλοτε ἄλλως· ἀεὶ δὲ ὡσαύτως. ἀλλ' εἴ τις ταύτην τὴν διαιώνιον φύσιν ἄχρις ἐπινοίας ἐθελήσειε χρονικῶς καταλαβεῖν, τὸν βασιλέα τῶν

ὅλων ἥλιον ἀθρόως καταλάμπουσα ῥᾳ̃ϛα ἂν γνοίη, πόσων αἴτιός ἐϛι δὶ αἰῶνος ἀγαθῶν τῷ κόσμῳ. Οἶδα μὲν οὖν καὶ Πλάτωνα τὸν μέγαν, καὶ μετὰ τοῦτον ἄνδρα τοῖς χρόνοις μέν, ὅτι μὴν "Φύσῃ καταδεέϛερον· τὸν Χαλκιδέα Φημὶ τὸν Ἰάμβλιχον ὃς ἡμᾶς τά τε ἄλλα περὶ τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ δὴ καὶ ταῦτα διὰ τῶν λόγων ἐμύησεν· ἄχρις ὑποθέσεως τῷ γεννητῷ προσχρωμένους, καὶ οἱονεί χρονικήν τινα τὴν ποίησιν ὑποτιθεμένους· ἵνα τὸ μέγεθος τῶν παρ' αὐτῶ γινομένων ἔργων ἐπινοηθείη. Πλὴν ἀλλ' ἔμοιγε τῆς ἐκείνων ἀπολειπομένῳ παντὶ πάσι δυνάμεως, εὐδαιμῶς ἐϛι παρακινδυνευτέον "εἴπερ ἀκίνδυνον ὐδὲ "αὐτὸ τὸ μέχρι ψιλῆς ὑποθέσεως χρονικήν τινα περὶ τὸν κόσμον ὑποθέσθαι ποίησιν" ὁ κλεινὸς ἥρως ἐνόμισεν Ἰάμβλιχος. Πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ περ ὁ θεὸς ἐξ αἰωνίας "προῆλθεν αἰτίας μᾶλλον δὲ προήγαγε πάντα ἐξ αἰῶνος, ἀπὸ τῶν ἀφανῶν τὰ φανερὰ βουλήσει θείᾳ καὶ ἀῤῥήτῳ τάχει, καὶ ἀνυπερβλήτῳ δυνάμει πάντα ἀθρόως ἐν τῷ νῦν ἀπογεννήσας χρόνῳ, ἀπεκληρώσατο μὲν οἷον οἰκειοτέραν ἕδραν τὸ μέσον ἀέρος. ἵνα παντα χόθεν ἴσα διανέμῃ "τὰ ἀγαθὰ τοῖς ὑπ' αὐτῶ, καὶ σωὶ αὐτῷ προελθοῦσι θεοῖς· ἐπίροπεύῃ δ' τὰς ἑπτὰ, καὶ τὴν ὀγδόην ἀέρος κυκλοφορίαν ἐνάτην τε, οἶμαι, δημιουργίαν τὴν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ συνεχεῖ διαιωνίως ἀνακυκλουμένην γένεσιν. Οὔτε γὰρ πλάνητες εὔδηλον ὅτι περὶ αὐτὸν χορεύοντες, μέτρον ἔχουσι τῆς κινήσεως τὴν πρὸς τὸν θεὸν τόνδε τοιάνδε περὶ τὰ σχήματα συμφωνίαν· ὅτε ὅλος ἀέρας "αὐτῶ κατὰ πάντα συναρμοζόμενος ἑαυτῷ τὰ μέρη, θεῶν ἔϛιν "ἐξ ἡλίου πλήρης. ἔϛι γὰρ ὁ θεὸς ὅδε πέντε μὲν κύκλων ἄρχων κατ' ἀρανὸν, τρεῖς δ' ἐκ τούτων ἐπιὼν, ἐν τρισὶ τρεῖς γεννᾷ τὰς χάριτας. οἱ λεγόμενοι δὲ μεγάλης "εἰσὶν ἀνάγκης πλάϛιγγες. Ἀσύνετον ἴσως λέγω τοῖς

A rege omnium Sole, qui confeſtim omnia ſua luce colluſtrat, facillime cognoſcet, quanta vis ab illo, velut principio, bonorum in hunc mundum ex æterno proficiſcatur. Non me præterit tam magnum Platonem, quam, qui tempore, non tamen indole, poſterior extitit, Chalcidenſem Jamblichum; qui cum alia in Philoſophia multa, tum hæc ipſa nos arcana libris ſuis edocuit; hypotheſi tenus genitum adhibuiſſe, ac temporariam quandam effectionem diſputationis tantummodo gratia poſuiſſe; ut eorum, quæ ab illo fiunt, magnitudo utcunque capiatur. Mihi vero, qui ingenii vi ac facultate omnino ſum illis inferior, nequaquam hæc ſubeunda eſt alea: præſertim cum ne iſtud quidem, vel diſputationis tantum gratia temporariam circa mundum effectionem ponere, periculo careat; quod Heroi illi magno Jamblicho videbatur. Verum cum ab æterno principio Deus ille proceſſerit: vel ab æterno potius univerſa produxerit: ex latentibus apparentia, divina voluntate, & inexplicabili celeritate, atque inſuperabili virtute ſimul omnia in præſenti tempore generans; ideo mediam cœli regionem velut accommodatiorem ſibi ſortitus eſt: ut productis a ſe ſecumve Diis æqualiter bona diſtribuat: nec non ut ſeptenos, & octavum adeo cœli orbem ac circuitum gubernet: tum nonam inſuper effectionem, quæ in generatione & interitu ſempitemam habet viciſſitudinem. Nam quod ad Planetas attinet, perſpicuum eſt ipſos circa Solem velut choros agentes, motus ſuos non aliter, quam certis ad illum Deum figurarum conformationibus, habere dimenſos: tum cœlum univerſum, ſuis omnibus partibus eidem congruens, Deorum ab Sole multitudine completur. Etenim Deus iſte quinque per cœlum orbibus præeſt; quorum tres obiens, totidem Gratias gignit: cæteri magnæ neceſſitatis lances eſſe dicuntur. Hæc ſunt Græcis forſitan obſcuriora. Quaſi vero commu-

Voſſ. τῇ Φύσῃ
Voſſ. αὐτῷ
χρ. ποίησιν· ὡς ὁ κλ.
Voſſ. παρῆλθεν
Voſſ. τἀγαθὰ
ſ. αὐτῷ
Voſſ. τὸ ἐξ ἡλ. πλῆρες
Voſſ. ἀνάγκης εἰσὶ

communia tantummodo & contrita dicenda ſint. Atqui ne hoc quidem, ut videri cuipiam poſſit, prorſus inuſitatum ac peregrinum eſt. Nam Dioſcuri cujusmodi tandem a vobis eſſe creduntur? o ſapientiſſimi, & citra inquiſitionem pluribus aſſentientes! Nonne alternis diebus vivere ideo dicuntur, quod eodem ambos die videri non liceat: puta, ut vos intelligitis, heſtemo & hodierno? Tum hoc, per eosdem Caſtores, cum animo tuo cogita: mecum id, inquam, ad naturam & rem quampiam applicare ſtude; ne quid novi inſulſive dicamus. Verum nihil reperiemus ejusmodi, licet accuratiſſime perſcrutemur. Nam, quod nonnulli inter Theologos hemiſphæria illa duo mundi ſignificare voluerunt, id ad rem minime pertinet. Cur enim horum unumquodque *ἑτερήμερον*, id eſt alternans diem, appelletur, ne fingi quidem cogitatione facile poterit; cum illorum colluſtratio paulatim ſine ſenſu quotidianis incrementis augeatur. Nunc ea porro conſideremus, in quibus innovare aliquid videri cuipiam poſſimus. Igitur ejusdem participes eſſe diei jure illi dicendi ſunt, quibus ſolaris ſupra terram progreſſionis æquale tempus uno eodemque menſe contingit. Animadvertat modo quisquam, ecquid alternatio illa diei cum aliis circulis, tum vero tropicis, accommodari queat. Atqui, ut hoc aliquis exiſtimet, diſpar tamen eſt ratio. Quippe circuli iſti ſemper apparent, & iis, qui adverſas umbrarum ſitu plagas incolunt, utrinque ambo conſpicui ſunt. At iſtorum qui alterum vident, alterum videre nullo modo poſſunt. Sed ne diutius his in rebus explicandis commorer; Sol, ut ſcimus, converſiones annuas efficiens, tempeſtatum parens eſt. Idem a polis nullo modo recedens, Oceanus eſſe poteſt, duplicis ſubſtantiæ dux & princeps. An & hic obſcuri aliquid loquimur? cum tamen idipſum tanto ante nos Homerus cecinerit:

Oceani, quæ nativitas cunctis
fuit;

mortalium pariter, ac Deorum, ut idem diceret, beatorum genesi. Vere id quidem.

A Ἕλλησιν· ὥσπερ δέον μόνον τὰ σωϊόθη, καὶ γνώριμα λέγειν. ὃ μὲν δὴ τοῦτό ἐστιν, ὡς ἄν τις ὑπολάβοι, παντελῶς ξένον. οἱ Διόσκυροι τίνες ἡμῖν εἰσίν; (ὦ γε ὑμῖν σοφώταλοι καὶ ἀβασανίστως τὰ πολλὰ παραδεχόμενοι) οὐχ ἑτερήμεροι λέγονται, διότι μὴ θέμις ὁρᾶσθαι τ' αὐτῆς ἡμέρας; ἡμεῖς ὅπως ἀκούσε εὔδηλον ὅτι τῆς χθὲς καὶ τήμερον. εἶτα οὐ νοεῖ ἐν τοῦτο, πρὸς αὐτῶν τ' Διοσκούρων, ἑφαρμόσωμεν αὐτὸ φύσει τινὶ ἢ πράγματι, B κοινὸν ἵνα μηθὲν, μηδὲ ἀνόητον λέγωμεν. ἀλλ' ἴσμεν εὑροιμεν ἀκριβῶς ἐξετάζοντες. Οὐδὲ γὰρ ὡς ὑπέλαβον εἰρῆσθαί τινες πρὸς τ' θεολόγων, ἡμισφαίρια τὰ παντὸς τὰ δύο, λόγον ἔχει τινά. πῶς γὰρ ἔστιν ἑτερήμερον αὐτῶν ἕκαστον, οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· ἡμέρας ἑκάστης ἀναπαιομένης τ' καθ' τὸν φωτισμὸν αὐτῶν παραυξήσεως γινομένης. σκεψώμεθα δὲ νῦν ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ καινοτομεῖν ἴσως τῳ δοκοῦμεν. τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκεῖνοι C μετέχειν ὀρθῶς ἂν ῥηθείεν, ὁπόσοις ἴσος ἐστὶν ὁ τῆς ὑπὲρ γῆν ἡλίου πορείας χρόνος ἐν ἑνὶ τῷ αὐτῷ μηνί. ὁράτω τις νῦν εἰ μὴ τὸ ἑτερήμερον τοῖς κύκλοις ἐφαρμόζει τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τοῖς τροπικοῖς. ὑπολήψεταί τις, οὐκ ἴσον ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ ἀεὶ φαίνονται, τοῖς τὴν ἀρκτικὸν οἰκοῦσι γῆν ἀμφοτέρους ἀμφοτέρων ὁρῶσιν, οἱ θάτερον ὁρῶντες οὐδαμῶς ὁρῶσι θάτερον. ἀλλ' ἵνα μὴ πλείω περὶ τ' αὐτῶν D λέγων διατείνω τὰς τροπὰς ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἴσμεν, πατὴρ ὡρῶν ἐστιν· οὐκ ἀπολείπων δὲ οὐδαμῶς τὰς πόλεις Ὠκεανὸς ἂν εἴη, διπλῆς ἡγεμὼν οὐσίας. μῶν ἀσαφές τι καὶ τοῦτο λέγομεν; ἐπείπερ πρὸ ἡμῶν αὐτὸ καὶ Ὅμηρος ἔφη·

Ὠκεανὸν, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται, Iliad. Ξ. v. 246.
θνητῶν τε, θεῶν θ', ὡς ἄν αὐτὸς φαίη, μακάρων· ἀληθῶς. καὶ γὰρ τῶν

 πάντων

πάντων ὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ τ̃ Ὠκεανῦ πέφυκεν ὐσίας ἔκγονον. Ἀλλὰ τί τῦτο πρὸς τὰς πολλὰς βύλῇ σοι φράσω; καίτοι σιωπᾶσθαι κρεῖττον ἦν· εἰρήσεται δὲ ὅμως. λέγω γᾶν, εἰ καὶ μὴ πάντες ἑτοίμως ἀποδέξονται.

Ὁ δίσκος ἐπὶ τῆς ἀνάτρω φέρεται, πολὺ τ̃ ἀπλανῦς ὑψηλότερος. κ̀ ὅτω δὲ τῶν μὲν πλανωμένων ὐχ ἕξῃ τὸ μέσον· τελῶν δὲ τ̃ κόσμων, καὶ τὰς τελεστικὰς ὑποθέσεις εἰ χρὴ τὰ τοιαῦτα καλεῖν ὑποθέσεις· ἀλλὰ μὴ ταῦτα μὲν δόγματα· τὰ δὲ τ̃ σφαιρικῶν, ὑποθέσεις. οἱ μὲν γὰρ θεῶν, ἢ δαιμόνων μεγάλων δή τινων ἀκύσαντες φασὶν οἱ δὲ ὑποτίθεσθαι τὸ πιθανὸν ἐκ τῆς πρὸς τὰ φαινόμενα συμφωνίας. αἰνεῖν μὲν ὖν ἄξιον καὶ τύσδε· πιστεύειν δὲ ἐκείνοις, ὅτῳ βέλτιον εἶναι δοκεῖ, τῦτον ἐγὼ παίζων καὶ σπυδάζων ἀγαμαί τε, καὶ τεθαύμακα. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα, φασί.

Πολὺ ὖ, πρὸς οἷς ἔφην, πλῆθός ἐστι τῶν "περσυρανίων θεῶν· ὃς καλεσόησαν οἱ τὸν ὐρανὸν μὴ παρέργως, μηδὲ ὥσπερ τὰ βοσκήματα θεωρῆσαι. τὰς τρεῖς γ̀ τέλεια χῇ τέμνων, διὰ τὴν ζ̃ ζωοφόρυ κύκλυ πρὸς ἕκασον αὐτῶν κοινωνίαν, τῦτον αὖθις τ̃ ζωοφόρον εἰς δώδεκα θεῶν δυνάμεις διαιρεῖ. καὶ μέν τοι τύτων ἕκασον εἰς τρεῖς. ὥς τε ποιεῖν ἓξ ἐπὶ τοῖς τριάκοντα. ἔνθεν οἶμαι καθήκ ἄνωθεν ἡμῖν ἐξ ὐρανῦ τριπλῆ χαρίτων δόσις, ἐκ τ̃ κύκλων, ἃς ὁ θεὸς ὅδε τέλεια χῇ τέμνων τὴν τετραπλῆν ἐπιπέμπ τῶν ὡρῶν ἀγλαΐαν· αἳ δὴ τὰς τροπὰς ἔχυσι τ̃ καιρῶν. κύκλον τε καὶ αἱ χάριτες ἐπὶ γῆς διὰ τῶν ἀγαλμάτων μιμῆσθαι. χαριδότης δέ ἐστιν ὁ Διόνυσος εἰς ταὐτὸν λεγόμενος ἡλίῳ συμβασιλεύειν. τί ὖν ἔτι σοι τὸν Ὧρον λέγω, καὶ τὰ ἄλλα θεῶν ὀνόματα, τὰ πάντα ἡλίῳ προσήκοντα; συνῆκαν γ̀ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐξ ὧν ὁ θεὸς ὅδε ἐργάζεται,

περὶ τῶν ὐρανίων θεῶν

Nam nihil eſt ex omnibus, quod non de Oceani ſubſtantia natum propagatumque ſit. Verum quid iſtud ad vulgus pertineat, viſne tibi ut explicem? Quanquam ſilere fortaſſe melius eſſet; ſed nihilominus eloquar. Dicam igitur, tametſi non omnes bonam in partem accepturi ſunt.

Orbis ille ſolaris in ſtellis vacua ſphæra longe illa, quæ fixas continet, altior movetur. Ita fit ut errantium medius non ſit, ſed mundorum trium; ut in myſticis hypotheſibus traditur. Si tamen hypotheſes appellandæ ſunt, ac non potius iſta quidem dogmatum; ſphærica vero hypotheſeon vocabula mereantur: nam illa teſtes habene eos, qui a Diis, vel magnis Dæmonibus audierunt; altera vero ſumuntur ab iis, qui ex apparentium conſenſione ac concordia quod probabile videtur eſſe conſtituunt. Quare ut iſtos laudare, ſic illis fidem tribuere, ſi quis melius eſſe judicet; hunc ego ludens pariter ac ſerio agens amplector & admiror. Sed hæc, ut vulgo dicunt, ejusmodi ſunt.

Præter hos vero, quos dixi, innumerabilis eſt cœleſtium multitudo Deorum ab iis animadverſa, qui cœlum non obiter, nec pecudum more, contemplati ſunt. Ac tres illos mundos quadrifariam ſecans; propter ſigniferi circuli cum unoquoque communionem; hunc rurſus ipſum ſigniferum duodecim in Deorum vires dividit: atque horum ſingulos in tres alias: ita ſex & triginta conficiuntur. Hinc triplex, opinor, ad nos e cœlo Gratiarum largitio proficiſcitur; ex iis videlicet circulis, quos Deus ille quadrifariam tribuens, quadripartitam annuarum tempeſtatum gratiam immittit. Quin & circulum Gratiæ in terris ſimulacris ſuis imitantur. Bacchus vero gratificus eſt, qui cum Sole commune regnum obtinere dicitur. Quid hic Horum commemorem, aliave Deorum nomina, quæ in Solem univerſa conveniunt? Homines quippe Deum hunc intellexerunt ex iis, quæ vi ſuapte molitur;

cum

cum cœlum omne bonis intelligibilibus perficit, idque pulcritudinis ſuæ particeps reddit. Atque hinc exoriſus ſeſe totum ac per partes ad bonorum profuſionem applicat. **** Omni quippe motui, ad extremam usque mundi regionem, naturæ inſuper omni animæque præſident: ac quicquid uspiam eſt, id omne & ubique perficitur. Hunc tam copioſum Deorum exercitum in ſingularem & primariam unitatem componens, Minervam ei Pronœam attribuit: quam e vertice Jovis ortum habuiſſe narrant fabulæ; nos ex toto Sole rege prodiiſſe totam, & in ipſo comprehenſam, credimus. In quo eatenus a fabula differimus, quod non e ſummo vertice, ſed totam e toto natam eſſe volumus. Nam alioqui, cum nihil Solem inter & Jovem intereſſe putemus, veterem ad opinionem accedimus. Hoc ipſum deinde Pronœam Minervam eſſe dicentes, novi nihil uſurpamus, ſi recte id aſſequimur:

Venit ad Pythonem, & ad Minervam Pronœam.

Sic antiqui Minervam Pronœam Apollini, qui nihil ab Sole differre videbatur, aſſidere voluerunt. Ac neſcio an non Homerus divino quodam inſtinctu (hunc enim divino furore veriſimile eſt fuiſſe correptum) iſtud ipſum in poeſi ſua paſſim vaticinando cecinerit:

Honore vero afficiar, quemadmodum honoratur Minerva & Apollo;

nimirum ab Jove: qui & idem eſt cum Sole. Sicut rex Apollo propter notionum ſimplicitatem cum Sole communicat; ſic & Minervam credibile eſt, cum & ab ipſo ſubſtantiam traxerit, ejusque perfecta ſit intellectio, Deos illos, qui Solem circumſtant, ſine ulla confuſione, cum rege omnium Sole in unum contrahere: eandemque de ſummo cœli vertice ſinceram illibatamque vitam per ſeptenos orbes ad Lunam usque derivare ac tribuere. Quam quidem Lunam orbicularium corporum ultimam

A σύμπαντα ὑρανὸν τοῖς νοεροῖς ἀγαθοῖς τελειωσάμενος, καὶ μεταδὺς αὐτῷ τῦ νοητῦ κάλλυς. ἀρξάμενός τε ἐκεῖθεν, ὅλον τε αὐτὸν ϗ καθ' μέρη τῇ τ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν δόσῃ. **** πᾶσαν γὰρ ἐπιτροπεύσει κίνησιν ἄχρι τ' τελευταίας τῦ κόσμυ λήξεως· Φύσιν τε, καὶ ψυχὴν, ϗ πᾶν ὅ, τί ποτέ ἐσι, πάντα πανταχῦ τελειῦται. τὴν ὴ τοσαύτην στρατιὰν τῶν θεῶν εἰς μίαν ἡγεμονικὴν ἕνωσιν συναγάξας, Ἀθηνᾶν πρόνοιαν παρέ-

B δωκεν· ἢν ὁ μὲν μῦθός φησιν ἐκ Διὸς γενέσθαι κορυφῆς· ἡμεῖς ὴ ὅλην ἐξ ὅλυ τῦ βασιλέως ἡλίυ προβεβληθῆναι, συνεχομένην ἐν αὐτῷ· ταύτῃ διαφέρομεν τῦ μύθυ, ὅτι μὴ ἐκ δ' ἀκροτάτυ μέρυς ὅλην ὴ ἐξ ὅλυ. ἐπεὶ τἄλλα γε οὐδὲν διαφέρειν ἡλίυ Διὰ νομίζοντες, ὁμολογῦμεν τῇ παλαιᾷ φήμῃ. καὶ τῦτο δὲ αὐτὸ Πρόναιαν Ἀθηνᾶν λέγοντες ϗ καινοτομῦμεν, εἴπερ ὀρθῶς ἀκούομεν

Εἰσελθὼν δ' εἰς Πυθῶ, καὶ ἐς Γλαυκῶπα Προνοίην. Euſtath. Iliad. A. fol. 83.

C ἔτως ἄρα καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐφαίνετο Ἀθηνᾶ πρόνοια σωφρονῦσα Ἀπόλλωνι, τῷ νομιζομένῳ μηδὲν ἡλίυ διαφέρειν. μή ποτε ὖν καὶ θεία μοῖρα τῦτο Ὁμηρῦ· ἦν γὰρ, ὡς εἰκός, θεόληπτος· ἀπεμαντεύσατο πολλαχῦ τῆς ποιήσεως·

Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων, Iliad. v. v. 827.

ὑπὸ Διὸς δήπυθεν· ὅσπερ ἐστὶν ὁ αὐτὸς ἥλιος. καθάπερ ὁ βασιλεὺς Ἀπόλλων ἐπικοινωνεῖ διὰ τῆς ἁπλότητος τ' νοήσεων ἡλίῳ· ἔτω δὴ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν νομι-

D σέον ἂν ἀπ' αὐτῦ παραδεξαμένην τὴν θσίαν, ὅσάν τε αὐτῦ τελείαν νόησιν, συναπλεῦν μὲν τὰς περὶ τὸν ἥλιον θεὰς " αὖ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων ἡλίῳ, δίχα χ. αὖτ. συγχύσεως, εἰς ἕνωσιν· αὐτὴν δὲ ἄχραντον, καὶ καθαρὰν ζωὴν ἀπ' ἄκρας αἰῶνος ἀρανῦς, διὰ τῶν ἑπτὰ κύκλων ἄχρι τῆς Σελήνης " νέμουσαν ἐποχε- χ. γίμε τεύειν. ἢν ἡ θεὸς ἥδε τ' κυκλικῶν ὅσαν σαν.

σωμάτων ἐσχάτην ἐπλήρωσε διὰ τῆς Φρονήσεως. ὑΦ' ἧς ἡ Σελήνη τάτε ὑπὲρ τὸν ἀρανὸν θεωρεῖ νοητὰ, καὶ τὰ ὑΦ' αὐλὴν κοσμοῦσα τὴν ὕλην τοῖς εἴδεσιν, ἀναιρεῖ τὸ θηριῶδες αὐλῆς, καὶ ταραχῶδες, καὶ ἄτακτον. Ἀνθρώποις δ' ἀγαθὰ δίδωσιν Ἀθηνᾶ, σοΦίαν, καὶ νοῦν, καὶ τὰς δημιουργικὰς τέχνας. καλοικεῖ δ' τὰς ἀκροπόλις αὐλὰς, δήπθεν καλασησαμένη τὴν πολιτικὴν διὰ σοΦίας κοινωνίαν.

Ὀλίγα ἔτι περὶ Ἀφροδίτης· ἣν συνεΦάπλεσθαι τ δημιργίας τῇ θεῷ Φοινίκων ὁμολογοῦσιν οἱ λόγιοι καὶ ἐγὼ πείθομαι. ἔσι δὴ ἓν αὕτη σύγκρασις τῶν ἀρανίων θεῶν, καὶ τ ἁρμονίας αὐλῶν ἔτι Φιλία καὶ ἕνωσις. ἡλίᾳ γὰρ ἐγγὺς ὄσα, καὶ συμπεριθέουσα, καὶ πλησιάζουσα, πληροῖ μὲν τὸν ἀρανὸν εὐκρασίας· ἐνδίδωσι δ' τὸ γόνιμον τῇ γῇ, προμηθουμένη καὶ αὐλὴ τῆς ἀεὶγενεσίας τῶν ζώων· ἧς ὁ μὲν βασιλεὺς ἥλιος ἔχ τὴν πρωτργὸν αἰτίαν· Ἀφροδίτη δ' αὐτῷ συναίτιος, ἡ θέλγουσα μὲν τὰς ψυχὰς ἡμῶν σὺν εὐΦροσύνῃ· καὶ απέμπουσα δὲ εἰς τὴν γῆν ἐξ αἰθέρ ἀυγὰς ἡδίσας καὶ ἀκηράτους, αὐτῶ χρυσίου λιπνοτέρας.

χ. ἀεὶ γενέσεως

Ἔτι μετειάσαι βούλομαι τῆς Φοινίκων θεολογίας. εἰ δὲ μὴ μάτην, ὁ λόγος προϊὼν δείξ. οἱ τὴν Ἐδεσαν οἰκοῦντες, ἱερὸν ἐξ αἰῶν ἡλίου χωρίον, Μόνιμον αὐτῷ καὶ Ἄζιζον συγκαθιδρύουσιν. αἰνίτλεσθαι Φησὶν Ἰάμβλιχ παρ' ὅπερ καὶ τ' ἄλλα πάντα ἐκ πολλῶν μικρὰ ἐλάβομεν· ὡς ὁ Μόνιμ μὲν Ἑρμῆς εἴη Ἄζιζος δ' Ἄρης, ἡλίου πάρεδροι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τῷ περὶ γῆν ἐποχετεύοντες τόπῳ.

f. Ἐμεσαν vid. Observ.

Τὰ μὲν δὴ περὶ τ ἀρανὸν ἔργα θεῦ τοιαῦτά ἐσι, καὶ διὰ τοιούτων ἐπιτελούμενα, μέχρι τ τῆς γῆς προϊκ τελευταίων ὅρων· ὅσα δὲ ὑπὸ τὴν Σελήνην ἐργάζεται, μακρὸν ἂν εἴη τὰ πάντα ἀπαριθμεῖσθαι. πλὴν ὡς ἐν κεΦαλαίῳ

A Dea illa intelligentia complet: cujus iſta beneficio cum ea, quæ ſupra cœlum eminent, intelligibilia contemplatur; tum inferiora proſpicit, & materiam formis expoliens, quod in ea ferinum ac turbulentum & inconditum eſt detrahit. At in homines eadem Minerva bona iſta confert, ſapientiam, intelligentiam, mechanicas artes. Urbium quoque arces obtinere dicitur, quod civilem communionem ſapientia conſtituit.

Superſunt de Venere pauca quædam: B quam cum illa Dea opificii eſſe participem eruditi apud Phœnices aſſerunt: *quod & ego ut credam adducor.* Hæc eſt igitur cœleſtium contemperatio Deorum, & amicitia, ſive nexus, quo illorum compages & concordia continetur. Nam cum Soli proxima ſit, cum eoque pari curſu feratur; cœlo temperiem optimam inducit, terræ fœcunditatem affert, non minus & animalium propagationi perpetuitatem tribuens: cujus ita penes regem Solem cauſa eſt primaria, ut in ejus quoque communionem C Venus adſciſcatur. Quippe animas noſtras cum voluptate mulcet, & ſuaviſſimos atque incorruptos ſplendores ex æthere demittit in terram, quibus cum auri fulgor comparari non poteſt.

Libet adhuc e Phœnicum Theologia parce quædam expromere: an non fruſtra, paululum progreſſa monſtrabit oratio. Qui Edeſſam habitant, regionem ab æterno Soli dicatam, Monimum & Azizum Solis aſſeſſores & contubernales faciunt: quod ſic D Jamblichus interpretatur, (a quo pleraque alia, pauca de multis, accepimus) ut Monimus idem ſit ac Mercurius; Azizus vero Mars; utrique Solis aſſeſſores, qui in terras bona quamplurima transfundunt.

Igitur Dei illius effecta circa cœlum talia ſunt; ac per tales perfecta, ad poſtremos terræ fines usque propagantur. Quæ vero in Lunæ ſubjecta plaga molitur, longum eſt univerſa perſequi: ſed ea tamen compen-

compendio perſtringamus. Scio me de his ipſis mentionem ante feciſſe, cum ex apparentibus, quæ in Dei ſubſtantia laterent, conſideranda eſſe ſtatuerem; ſed ut eadem modo pertractem, inſtitutæ orationis ſeries poſtulare videtur.

Quemadmodum ergo intelligentium principatum penes Solem eſſe docuimus, cujus individuam ſubſtantiam in unum ſingulariter contracta cingit ingens multitudo Deorum: tum ut in ſenſibilibus, quæ in orbem ſempiterna & beatiſſima progreſſione volvuntur, caput illum ac dominum eſſe demonſtravimus; a quo & impulſus oriretur; & qui cœlum omne non magis aſpectabili ſplendore, quam occultorum aliorum bonorum infinita copia compleret; a quo inſuper & quæ ab cæteris derivantur apparentibus Diis bona perficerentur; quam & ipſi perfectionem ante alia, ſecreta ac divina illius actione conſequuntur: ſic in proprio generationis loco certos arbitrandum eſt inſidere Deos, qui ab Sole rege continentur: & quadruplicem gubernantes elementorum naturam, iis in animis cum tribus præſtantioribus generibus habitant, circa quos talia fundata firmataque ſunt. Jam in particulares animos quanta bonorum vis a Sole confertur, quibus & judicium proponit, & eos juſtitia regit, & ſplendore ſuo repurgat! Ad hæc nonne totam naturam movet idem ac vegetat, dum ei fœcunditatem impertit? Nam particularibus naturis id tanquam vera cauſa tribuit, ut ad finem ſuum perveniant. Homo enim & Sol (inquit Ariſtoteles) hominem gignunt. Idem ergo, quod ad cætera omnia pertinet particularium effecta naturarum, de rege Sole debet eſſe judicium. Etenim nonne pluvias ventosque nobis, ac reliqua quæ in ſublimi aeris regione naſcuntur, duplex ad id exhalationis genus tanquam materiam adhibens, Deus ille molitur? Quippe terram calefaciens, vaporem ac fumum elicit: e

καὶ ταῦτα ῥηθέον. οἶδα μὲν ἂν ἔγωγε καὶ πρότερον μνημονεύσας, ὁπηνίκα ἠξίουν ἐκ τῶν φαινομένων τὰ ἀφανῆ περὶ τῆς τῦ θεῦ σκοπεῖν οὐσίας· ὁ λόγος δὲ ἀπαιτεῖ με καὶ νῦν ἐν τάξει περὶ αὐτῶν δηλῶσαι.

Καθάπερ οὖν ἐν τοῖς νοεροῖς ἔχειν ἔφαμεν τὴν ἡγεμονίαν ἥλιον, πολὺ περὶ τὴν ἀμέριστον οὐσίαν ἑαυτῦ πλῆθος ἐνοειδῶς ἔχοντα τῶν θεῶν, εἰ ἦ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· ἃ δὴ τὴν κύκλῳ διαιωνίαν πορεύεται μάλα εὐδαίμονα πορείαν· ἀποδείκνυμεν αὐτὸν ἀρχηγὸν καὶ κύριον, ἐνδιδόντα μὲν, πληροῦντα ἦ τὸν ὅλον οὐρανὸν, ὥσπερ τῆς φαινομένης αὐγῆς, ἔτω δὲ καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἀφανῶν ἄλλων· τελειούμενα δὲ ἐξ αὐτῦ καὶ τὰ παρὰ τῶν ἄλλων ἐμφανῶν θεῶν ἀγαθὰ χορηγούμενα· καὶ πρό γε τύτων αὐτὸς ἐκείνους ὑπὸ τῆς ἀπορρήτε καὶ θείας αὐτῦ τελειυμένους ἐνεργείας. ἔτω δὴ καὶ περὶ τὸν ἐν γενέσει τόπον, θεοὺς τινας ἐπιβεβηκέναι νομιστέον ὑπὸ τῦ βασιλέως ἡλίε συνεχομένους. οἳ τὴν τετραπλῆν τῶν στοιχείων κυβερνῶντες Φύσιν, περὶ ἃς ἐστήρικται τὰ τοιαῦτα ψυχάς, μετὰ τῶν τελείων κρειττόνων ἐνοικοῦσι γενῶν. αὐτῶν ἦ ταῖς μεριστῶν ψυχαῖς ὁπόσων ἀγαθῶν ἐστιν αἴτιος, κρίσιν τε αὐταῖς προλέγων, καὶ δίκην κατευθύνων, καὶ ἀποκαθαίρων λαμπρότητι τὴν ὅλην ἦ ἔχ ἕτος Φύσιν, ἐνδιδοὺς ἄνωθεν αὐτῇ τὸ γόνιμον, κινεῖ καὶ ἀναζωπυρεῖ; ἀλλὰ καὶ ταῖς μεριστῶν Φύσεσιν ὁ τῆς εἰς τέλος πορείας ἕτος ἐστὶν ἀληθῶς αἴτιος. ἄνθρωπον γὰρ ὑπὸ ἀνθρώπε γεννᾶσθαι φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἥλιος. ταυτὸ δὴ ἂν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα τῶν μεριστῶν ἐστι Φύσεων ἔργα," περὶ κ. τῦ βασιλέως ἡλίε προσήκει διανοεῖσθαι. Τί δέ; ἔχ ἡμῖν ὄμβρους, καὶ ἀνέμους, καὶ τὰ ἐν τοῖς μεταρσίοις γινόμενα, τῇ διττῷ τῆς ἀναθυμιάσεως οἷον ὕλῃ χρώμενος ὁ θεὸς ἕτος ἐργάζεται; θερμαίνων γὰρ τὴν γῆν, ἀτμίδα καὶ καπνὸν ἕλκει. γίνεται δὲ ἐκ

δὲ ἐκ τούτων ὁ τὰ μετάρσια μόνον ἀλλὰ καὶ ὅσα ὑπὸ γῆν πάθη σμικρὰ καὶ μεγάλα.

Τί οὖν ἐπὶ τῶν αὐλῶν ἐπέξειμι μακρότερον, ἐξὸν ἐπὶ τὸ πέρας ἤδη βαδίζειν, ὑμνήσαντα πρότερον ὅσα ἔδωκεν ἀνθρώποις ἥλιος ἀγαθά; γινόμενοι γὰρ ἐξ αὐτοῦ, τρεφόμεθα παρ' ἐκείνου. τὰ μὲν δὴ θειότερα καὶ ὅσα ταῖς ψυχαῖς δίδωσιν, ἀπολύων αὐλὰς τοῦ σώματος, εἶτα ἐπανάγων ἐπὶ τὰς τοῦ θεοῦ συγγενεῖς οὐσίας, καὶ τὸ λεπτὸν καὶ εὔτονον τῆς θείας αὐγῆς οἷον ὄχημα, τῆς εἰς τὴν γένεσιν ἀσφαλῶς διδόμενον καθόδου ταῖς ψυχαῖς, ὑμνείσθω τε ἄλλοις ἀξίως, καὶ ὑφ' ἡμῶν πιστευέσθω μᾶλλον ἢ δεικνύσθω. τὰ δ' ὅσα γνώριμα πέφυκεν τοῖς πᾶσιν, οὐκ ὀκνητέον ἐπεξελθεῖν. Οὐρανὸν φησι Πλάτων ἡμῖν γενέσθαι τῆς σοφίας διδάσκαλον. ἔνθεν δὴ ἀριθμοῦ καταλαβόντες φύσιν ἧς τὸ διαφέρον οὐκ ἄλλως, ἢ διὰ τὴν ἡλίου περιόδου, κατενοήσαμεν. φησί τοι καὶ αὐτὸς Πλάτων ἡμέραν καὶ νύκτα πρότερον· εἶτα ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης, ὃ δὴ δίδοται τῇ θεῷ ταύτῃ παρ' ἡλίου· μετὰ τοῦτο προήλθομεν ἐπὶ πλέον τῆς τοιαύτης σωφέσεως, ἁπάντα χοῦ τὸν πρὸς τὸν θεὸν τοῦτον σχαζόμενοι συμφωνίας. ὅπερ αὐτός που φησὶν ὡς ἄρα τὸ γένος ἡμῶν ἐπίπονον ὂν φύσει, θεοὶ ἐλεήσαντες, ἔδωκαν ἡμῖν τὸν Διόνυσον, καὶ τὰς Μούσας συγχορευτάς. ἐφάνη δὲ ἡμῖν ἥλιος τούτων κοινὸς ἡγεμών· Διονύσου μὲν πατὴρ ὑμνούμενος· ἡγεμὼν δὲ Μουσῶν. ὁ δὲ αὐτῷ συμβασιλεύων Ἀπόλλων ὁ πάντα χοῦν μὲν ἀνῆκεν τῆς γῆς χρηστήρια· σοφίαν δ' ἔδωκεν ἀνθρώποις ἔνθεον· ἐκόσμησε δὲ ἱεροῖς καὶ πολιτικοῖς τὰς πόλεις θεσμοῖς; ὅτου ἡμέρωσε μὲν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν τὰ πλεῖστα τῆς οἰκουμένης· παρεσκεύασε δὲ ῥᾷον ὑπακοῦσαι Ῥωμαίοις. ἔχουσι καὶ αὐλοῖς ὁ γένος μόνον Ἑλληνικόν· ἀλλὰ καὶ θεσμοὺς ἱεροὺς, καὶ τὴν

A quibus non ista modo sublimia, sed reliqua etiam, quæ sub terris accidunt, minora majoraque conflantur.

Quid igitur longius ista persequi necesse est, cum ad exitum pervenire jam liceat; commemoratis iis bonis, quæ in humanum genus a Sole profecta sunt? Nam ab illo procreati, ab eodem alimenta capimus. Ac diviniora quidem, &, quæ in animos derivantur, commoda; cum & illos corporum vinculis exsolvit; & ad cognatas Dei B substantias reducit; & subtile firmumque divini splendoris quasi vehiculum, quo ad generationem turo demittuntur, animis assignat; alii pro dignitate celebrent, & a nobis credantur potius quam ratione demonstrentur. Sed quæ in propatulo sunt omnibus, ea recensere non pigeat. Cœlum asserit Plato magistrum nobis sapientiæ fuisse: hinc enim numeri naturam didicimus, cujus differentiam non aliunde quam ex solari circuitu compertam habuimus. C Addit Plato diem insuper & noctem; tum ex Lunæ luce, quam a Sole Dea ista fœneratur. Postea longius in ejusmodi sapientia processimus, ubique consensionem cum illo Deo concordiamque spectantes. Quod idem Plato declarans alicubi, refert Deos generis nostri, quod ærumnosum est natura, miserios, Bacchum nobis ac Musas, choros una exercentes, dedisse. Atqui Sol communis horum dux nobis esse videbatur: utpote quem Bacchi parentem, D Musarumque ducem prædicant. Nam qui regni illi consors ac socius est Apollo, nunquid ubique terrarum oracula collocavit? profectam ex afflatu divino sapientiam largitus est? sacris ac civilibus institutis respublicas temperavit? Hic est, qui Græcis coloniis frequentatis maximam orbis partem mitiorem ad cultum composuit, & ut Romanis facilius sese subjiceret, effecit. Qui quidem non Græca duntaxat origine ac stirpe sunt editi; sed & Græcos sacrorum ritus, ac Græ-

ac Græcam in Deos pietatem, ab initio ad finem usque condiderunt ac perpetuo conſervarunt. Quinetiam reipublicæ formam ediderunt, nulla iis ex civitatibus, quæ optime conſtitutæ fuerunt, inferiorem, imo vero cæteris omnibus, quæ in uſu unquam extiterunt, rerumpublicarum formis antecellentem. Quibus, opinor, ex cauſis hanc ego civitatem & origine & adminiſtrandi ratione Græcam agnoſco.

Quid illud præterea tibi de Sole commemorem; quemadmodum ſoſpitatorem omnium gignens Æſculapium, ſanitati omnium conſuluerit ac ſaluti? tum ut virtutes omnes contulerit, dum Minervam cum Venere ad nos allegavit: hac lege propoſita, velut curatore quodam, uti corporum conſuetudo in nullum alium finem, quam ad ſui ſimilis propagationem, adhibeatur. Propterea anniverſaria illius revolutione, ſata omnia, & animalium genera, ad ſui ſimilium procreationem quodam impetu concitantur. Quid jam radios ipſius, ac lumen prædicare attinet? Nox ecce, nullo neque Lunæ neque ſiderum illuſtrata ſplendore, quam ſit horrenda quis non animadvertit; ut ex eo conjecturam capiat, quantum a Sole bonum lux ad nos iſta perveniat? Hanc ipſam porro cum iis locis, quibus id neceſſe eſt, videlicet Luna ſublimioribus, perpetuam neque nocturnis vicibus interruptam præbeat; nobis tamen laborum quietem ac ceſſationem interventu noctis indulget. Finem nullum habebit oratio, ſi hujus generis ſingula conſectari velimus: ſiquidem nihil omnino boni extat in vita, quod non illi Deo referre debeamus acceptum; ſive integrum ab hoc uno ſolidumque permanarit, ſive per alios Deos illius ſit opera perfectum.

Nam quod ad nos attinet, privatim hic noſtræ civitatis autor eſt ac conditor. Quamobrem non in arce tantum illius habitat, cum Minerva & Venere, parens omnium celebratus Jupiter; ſed in colle Palatino etiam Apollo reſidet: ac Sol ipſe, communis ac nota omnibus appellatio.

A περὶ τὰς θεὰς εὐπιστίαν ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος Ἑλληνικὴν καλασησαμένους τε καὶ φυλάξασι· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὸν περὶ τὴν πόλιν κόσμον ἀδεμίαν τῶν ἐλευθερίας ἄριστα πολιτευσαμένων πόλεων καλασησαμένοις φαυλότερον· εἰ μὴ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν, ὅσαι τε ἐν χρήσῃ γεγόνασι πολιτεῖαι, κρείσσονα. ἀνθ' ὧν, οἶμαι, καὶ αὐτὸς ἔγνων τὴν πόλιν Ἑλληνίδα γένος τε, καὶ πολιτείαν.

Ἔτι σοι λέγω πῶς τῆς ὑγιείας, καὶ B σωτηρίας πάντων προύνόησε, τὸν σωτῆρα τῶν ὅλων ἀπογεννήσας Ἀσκληπιόν. ὅπως δὲ ἀρετὴν ἔδωκεν παντοίαν, Ἀφροδίτην Ἀθηνᾷ συγκαταπέμψας ἡμῖν κηδεμόνα μονονυχὶ νόμον θέμενος, πρὸς μηδὲν ἕτερον χρῆσθαι τῇ μίξει, ἢ πρὸς τὴν γένεσιν τὸ ὁμοίου. διά τοι τοῦτο καὶ καλὰ τὰς περιόδους αὐτῷ πάντα τὰ φυόμενα, καὶ τὰ παντοδαπῶν ζώων φῦλα κινεῖται πρὸς ἀπογέννησιν ὁμοίου. Τί χρὴ τὰς ἀκτῖνας C αὐτοῦ, καὶ τὸ φῶς σεμνύναι; νὺξ γοῦν ἀσέληνός τε, καὶ ἄναστρος ὅπως ἐστὶ φοβερά, ἆρα ἐννοεῖ τίς ἂν ἐντεῦθεν ὁπόσον ἔχομεν ἀγαθὸν ἐξ ἡλίου τὸ φῶς, τεκμήραιτο; τοῦτο δὲ αὐτὸ σωνεχὲς παρέχων, καὶ ἀμεσολάβητον νυκτὶ ἐν οἷς χρὴ τόποις ἀπὸ τῆς σελήνης τῆς ἄνω, ἐκεχειρίαν ἡμῖν διὰ τὸ νυκτὸς τῶν πόνων δίδωσιν. Οὐδὲν ἂν γένοιτο πέρας τοῦ λόγου, εἰ πάντα ἐπιέναι τις ἐθελήσειε τὰ τοιαῦτα. καὶ γὰρ ὁτὲν ἔστιν ἀγαθὸν D καλὰ τὸν βίον, ὃ μὴ παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦδε λαβόντες ἔχομεν, ἢ τοι παρὰ μόνου τέλειον· ἢ διὰ τῶν ἄλλων θεῶν παρ' αὐτῷ τελειούμενον.

Ἡμῖν δέ ἐστιν ἀρχηγὸς καὶ τῆς πόλεως. οἰκεῖ γὰρ αὐτῆς ὁ τὴν ἀκρόπολιν μόνον μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ Ἀφροδίτης Ζεὺς ὁ πάντων πατὴρ ὑμνούμενος· ἀλλὰ καὶ Ἀπόλλων ἐπὶ τῷ Παλλαντίῳ λόφῳ· καὶ Ἥλιος αὐτὸς τοῦτο κοινὸν ὄνομα πᾶσι, καὶ γνώριμον. ὅπως δὲ αὐτῷ

ξ. πάντη" παντὶ καὶ πάντα προσήκομεν οἱ Ῥωμυλίδαι (δὲ) καὶ Αἰνεάδαι, πολλὰ ἔχων εἰπεῖν, ἐρῶ βραχέα τὰ γνωριμώτατα. Γέγονε, φασὶν, ἐξ Ἀφροδίτης Αἰνείας· ἥπερ ἐσὶν ὑπουργὸς ἡλίῳ καὶ συγγενής. αὐτὸν δὲ κτισὴν ἡμῶν τ῀ πόλεως Ἄρεως ἡ Φήμη παρέδωκε παῖδα, πισεμένη τὸ παράδοξον τῶν λόγων, διὰ τ῀ ὕσερον ἐπακολυθησάντων σημείων. ὑπέσχε γ῀ αὐλῷ, φησὶ, μαζὸν θήλεια λύκ@. ἐγὼ δ῀ ὅτι μὲν Ἄρης Ἄζιζος λεγόμενος ξ. ἔμισυ. ὑπὸ τ῀ οἰκιόλων τὴν Ἐδεσαν Σύρων, ἡλίου προπομπεύς, καίπερ εἰδὼς, καὶ προειπὼν, ἀφήσειν μοι δοκῶ. τὸ χαίρειν δ῀ ὁ λύκος Ἀρεῖ μᾶλλον, ἀχὶ δὲ Ἡλίῳ προσήκει; καίτοι λυκάβαντά φασιν ἀπὸ τ῀ θεῦ τ῀ ἐνιαύσιον χρόνον. ὀνομάζ῀ δὲ αὐλὸν ἀχ Ὅμηρος μόνον, ἀδὲ οἱ γνώριμοι τ῀ Ἑλλήνων τῦτο τὸ ὄνομα· πρὸς δὲ καὶ ὁ θεός. διανύων γάρ φησιν

Ὀρχηθμῷ λυκάβαντα δυωδεκάμηνα κέλευθα.

Βάλ῀ δ῀ ἔτι σοι τῦτο φέρσω μεῖζον τεκμήριον, ὅτι ἄρα ὁ τῆς πόλεως ἡμῶν χ. οἰκισ- ὁ κτισὴς ἀχ ὑπ᾽ Ἄρεως καὶ ἐπέμφθη τῆς μόνον· ἀλλ᾽ ἴσως αὐλῷ τ῀ μὲν τῦ σώματος καὶ σκευῆς συνεπελάβετο δαίμων ἀρήϊος καὶ γενναῖος, ὁ λεγόμενος ἐπιφοιτῆσαι τῇ Σιλβίᾳ λυτρὰ τῇ θεῷ φερούσῃ· τὸ δ῀ ὅλον ἐξ ἡλίυ κατῆλθεν ἡ ψυχὴ δ῀ θεῦ Κυρίνυ· πισέον γ῀, οἶμαι, τῇ Φήμῃ. σωόδος ἀκριβὴς τ῀ τὴν ἐμφανῆ κατανενομαμένων βασιλείαν ἡλίυ τε καὶ σελήνης, ὥσπερ ἂν εἰς τὴν γῆν κατήγαγεν· ὕτω καὶ ἀνήγαγεν ἣν ἀπὸ τῆς γῆς ἐδέξατο, τὸ θνητὸν ἀφανίσασα πυρὶ κεραυνίῳ τῦ σώματ@. ὕτω προδήλως ἡ τῶν περιγείων δημιυργὸς ὑπὸ αὐλὸν ἄκρως γενομένη τὸν ξ. πεμπό- ἥλιον, ἐδέξατο εἰς γῆν πεμπομένη μενον. διὰ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς προνοίας τὸν Κυρῖνον ἀνιπλαμένον τε αὖθις ἀπὸ γῆς ἐπὶ τὸν βασιλέα τῶν ὅλων ἐπανήγαγεν αὐτίκα ἥλιον. ἔτι σοι βάλ῀ περὶ τῶν

A Quod autem ad illum præcipue, & omnino nos Romulidæ & Æneadæ pertineamus, pauca de multis indicia proferam. Etenim Venere, ut ajunt, matre natus est Æneas: quæ quidem administra Solis est, & cognata. Tum urbis nostræ conditorem ipsum Martis filium fuisse fama commendavit. Quæ & rei alioquin incredibilis fidem ex consecutis deinceps prodigiis adstruxit: siquidem illum lupus fœmina lactasse dicitur. Ego vero quod de Marte proditum est;

B quem Azizum Edesseni Syri nominant; hunc esse Solis anteambulonem, quamvis non nesciam, & jam antea mentionem fecerim, hoc loco prætermittam. At cur lupus Marti potius quam Soli consecratur? Nam & Lycabantem inde annuum tempus appellant; nec ab Homero solum, aut illustrioribus Græcis, sed ab ipsomet Deo istiusmodi nomen usurpatur. Conficiens enim, ait,

Saltatione Lycabantem, duodecimestres vias.

C Vis igitur majore ut argumento, quam prius illud est, demonstrem, conditorem urbis nostræ non ab Marte solo prodiisse; sed ut ad corporis fabricationem nonnihil fortasse contulerit Dæmon ille Martius ac generosus, qui ad Silvium lavacra Deæ portantem accessisse dicitur? attamen Quirini Dei anima, ut universe loquar, e Sole descendit. Neque enim communi famæ deroganda fides videtur. Solis igitur ac Lunæ exacta conjunctio; hoc est amborum

D illorum siderum, quæ principatum apparentium rerum communiter partiuntur; sicut illius animam demisit in terram, sic exceptam a terra provexit in cœlum, postquam igne fulmineo quicquid inerat corpori mortale consumsit. Ita perspicue terrenorum opifex Dea sub ipsum penitus subjecta Solem, Quirinum nostrum, quando per Minervam Pronœam in terras mittebatur, excepit; & a terra rursus evolantem, ad regem Solem subinde reduxit. Num alio insuper iisdem de rebus utar

argumen-

argumento, quod ex Numæ regis facto consilioque suppetit? Æternam ecce flammam de Sole conceptam sacræ apud nos virgines pro variis anni tempestatibus conservant: in quo idipsum præstant, quod circa terras efficit Luna, ut ignem a Sole susceptum custodiant. Possum & aliud de hocce Deo multoque certius argumentum ex ejusdem divinissimi regis instituto producere. Nam cum cæteri omnes, ut uno verbo dicam, populi menses ad Lunæ cursus accommodent, nos soli cum Ægyptiis ad solares circuitus annorum dies metimur. Quibus si hoc adjunxero, colere nos Mithram, & quadriennales agones in honorem Solis instituere; recentiora quædam proferam. Præstat autem unum aliquid ex antiquioribus addere. Etenim cum anniversarii circuitus initium aliunde alii repetant: utputa quidam ab æquinoctio verno: quidam ab æstate media: plerique ab inclinante jam autumno; apud omnes istos manifestissima Solis dona celebrantur. Nam alius rusticani operis opportunitatem inde concessam grata memoria prosequitur: quo tempore fundere ex sese fructus incipiens germinat tellus, & hilarata gestit: cum & maria navigationi commoda sunt, & hiemis rigor atque inclementia in serenitatem convertitur. Aliis æstivus arrisit dies: quod tum de fructuum proventu securiores sint: siquidem collectis comportatisque frugibus, matura jam poma sunt, ac pendentes ex arboribus fructus adolescunt. Paulo his elegantiores alii finem anni constituerunt in absolutissima fructuum omnium maturitate ac senio: ideoque senescente jam autumno annorum suorum neomenias auspicantur. Majores vero nostri, jam tum ab divinissimo illo rege Numa, usus utilitatisque ratione posthabita (ut homines decebat divina indole & excellenti mente præditos) ad ipsum potius horum omnium largitorem autoremque respexerunt: ac præsenti tempestati

A αὐτῶν φράσω τεκμήριον τὸ Νομᾶ τοῦ βασιλέως ἔργον; ἄσβεστον ἐξ ἡλίου φυλάττουσι φλόγα παρθένοι παρ' ἡμῖν ἱεραὶ καλαὶ τὰς διαφόρους ὥρας· αἱ δὴ τὸ γενόμενον ὑπὸ τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ θεοῦ πῦρ φυλάττουσι. ἔτι τούτων μεῖζον ἔχω σοι φράσαι τοῦ θεοῦ τόδε τεκμήριον, αὐτοῦ τοῦ θειοτάτου βασιλέως ἔργον. οἱ μῆνες ἅπασι μὲν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς σελήνης ἀριθμοῦνται μόνοι δὲ ἡμεῖς, καὶ

B Αἰγύπτιοι πρὸς τὰς ἡλίου κινήσεις ἐνιαυτὸν μετροῦμεν ἐνιαυτοῦ τὰς ἡμέρας. εἰ δὴ μέλλοι τοῦτο φαίη ὡς καὶ τὸν Μίθραν τι- f. Φαίη μῶμεν, καὶ ἄγομεν ἡλίῳ τετραετηρικοὺς ἀγῶνας, ἐρῶ νεώτερα. βέλτιον δὲ ἴσως ἐστὶ τῶν παλαιοτέρων προθεῖναι. Τὰ γὰρ κ. προ- ἐνιαυσιαίου κύκλου τὴν ἀρχὴν ἄλλοι θεῖναι ἄλλοθεν ποιούμενοι, οἱ μὲν τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν οἱ δὲ τὴν ἀπὸ μέσου θέρους οἱ πολλοὶ δὲ φθίνουσαν ἤδη τὴν ὀπώραν ἡλίου τοὺς ἐμφανεστάτους ὑμνοῦσι δωρεάς· ὁ μέν τις τὴν ἐργασίας ἐνδιδομένην εὐκαιρίαν, ὅτε ἡ γῆ θάλλει, καὶ γαυριᾷ, φυομένων ἄρτι τῶν καρπῶν ἁπάντων γίνεται δὲ ἐπιτήδεια πλεῖσθαι τὰ πελάγη· καὶ τὸ τοῦ χειμῶνος ἀηδὲς κ. χ. ἀμεσκυθρωπὸν ἐπὶ τὸ φαιδρότερον μεθίσταται. οἱ δὲ τὴν τοῦ θέρους ἐτίμησαν ἡμέραν, ὡς ἀσφαλῶς τότε ὑπὲρ τῶν καρπῶν ἔχοντες θαρρῆσαι γενέσεως· τῶν μὲν σπερμάτων ἤδη συνειλεγμένων· ἀκμαίας δ' ἔσης τῆς ὀπώρας ἤδη, καὶ

D πεπαινομένων τῶν ἐπικειμένων καρπῶν τοῖς δένδροις. ἄλλοι δὲ τούτων ἔτι κομψότεροι, τέλος ἐνιαυτοῦ ὑπέλαβον τὴν τελειοτάτην τῶν καρπῶν ἁπάντων ἀκμὴν καὶ φθίσιν· ταῦτά τοι καὶ φθινούσης ἤδη τῆς ὀπώρας ἄγουσι τὰς κατ' ἐνιαυτὸν νουμηνίας. Οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόπατορες ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θειοτάτου βασιλέως τοῦ Νομᾶ, μειζόνως ἔτι τὸν θεὸν τοῦτον σεβόμενοι, τὰ μὲν τῆς χρείας ἀπέλιπον· ἅτε οἶμαι φύσει θεῖοι, καὶ περιττοὶ τὴν διάνοιαν αὐτοὶ δὲ εἶδον τούτων τὸν αἴτιον, καὶ ἄγειν

ἔταξαν συμφώνως ἐν τῇ παρόδῳ τῶν ὡρῶν τὴν νεμηνίαν, ὁπότε ὁ βασιλεὺς ἥλιος αὖθις ἐπανάγῃ πρὸς ἡμᾶς, ἀφεὶς τ̃ μεσημβρίας τὰ ἔσχατα, κ̀, ὥσπερ περὶ νύσταν, τ̃ Αἰγοκέρωτα κάμψας, ἀπὸ τ̃ νότ̣υ πρὸς τὸν βορρᾶν ἔρχεται, μεταδώσων ἡμῖν τ̃ ἐπετείων ἀγαθῶν. Ὅτι δὲ τ̃το ἀκριβῶς ἐκεῖνοι διανοηθέντες ὅτως ἐνεσήσαντο τὴν ἐπέτειον νεομηνίαν, ἔνθεν ἄν τις κατανοήσειεν. οὐ γὰ̀, οἶμαι, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ θεὸς τρέπεται· καθ' ἣν δὲ τοῖς πᾶσιν ἐμφανὴς γίνεται, χωρῶν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἐς τὰς ἄρκτους, ἔταξαν ὕτω τὴν ἑορτήν. Οὕπω μὲν γὰ̀ ἦν αὐτοῖς ἡ τ̃ κανόνων λεπτότης γνώριμος, ὃς ἐξεῦρον μὲν Χαλδαῖοι καὶ Αἰγύπτιοι, Ἵππαρχος δὲ καὶ Πτολεμαῖος ἐτελειώσαντο. κείνοντες δὲ αἰσθήσ̣, τοῖς φαινομένοις ἠκολούθ̣υν. ὕτω δὲ ταῦτα καὶ παρὰ τ̃ μεταγενεσέρων, ὡς ἔφην, ἔχουσα κατενοήθη. πρὸ τῆς νεομηνίας, εὐθέως μετὰ τ̃ τελευταῖ̣ν τ̃ Κρόν̣υ μῆνα, ποιοῦμεν ἡλίῳ τὸν περιφανέσταον ἀγῶνα, τὴν ἑορτὴν Ἡλίῳ καταφημίσαντες Ἀνικήτῳ· μεθ' ὃν οὐδὲν θέμις ὧν ὁ τελευταῖος μὴν ἔχ̣ σκυθρωπῶν μέν, ἀναγκαίων δ' ὅμως, ἐπιτελεσθῆναι θεαμάτων. ἀλλὰ τοῖς Κρονίοις ὕστ̣ τελευταίοις εὐθὺς συνάπτ̣ καλὰ κύκλου τὰ Ἥλια. ἃ δὴ πολλάκις μοι δοῖεν οἱ βασιλεῖς ὑμνῆσαι, καὶ ἐπιτελέσαι θεοί κ̀ πρόγε τ̃ ἄλλων αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῶν ὅλων ἥλιος, ὁ περὶ τὴν ταγαθ̃ γόνιμον ὐσίαν ἐξ ἀϊδίου προελθὼν μέσος ἐν μέσοις τοῖς νοεροῖς θεοῖς σωοχῆς τε αὐτὸς πληρώσας, καὶ κάλλους μυρίου, κ̀ περιουσίας γονίμου, καὶ τελείου ν̃, καὶ πάντων ἀθρόως τῶν ἀγαθῶν ἀχρόνως, κ̀ ἐν τ̣ῇ νῦν ἐλλάμπων εἰς τὴν ἐμφανῆ μέσην τ̃ παντὸς ὐρανοῦ Φερομένην ἕδραν, οἰκείαν ἐξ ἀϊδίου· καὶ μεταδιδοὺς τ̣ῷ φαινομένῳ παντὶ ξ" αὐξ καλλους· τὸν δὲ ὐρανὸν σύμπαντα πληρώσας τοσούτων θεῶν, ὁπόσους αὐτὸς ἐν

illigari caput anni conſentanee juſſerunt; quando rex Sol, extremo meridiano limite derelicto, rurſus ad nos revertitur: & ad Capricomum, tanquam ad metas, curſum reflectens, ab auſtro ad ſeptentriones progreditur, ut annua commoda nobis impertiat. Quod autem hujus rei attenta cogitatio in eam mentem illos induxerit, ut ejusmodi principium anni ſtatuerent, ex eo capi conjectura poteſt. Non enim quo die Sol converſionem facit, ſolenne illud peragi voluerunt; ſed quo demum manifeſtus omnibus eſt illius ad ſeptentriones a meridie progreſſus. Quippe nondum illis erat canonum adeo limata ſubtilitas cognita; quos a Chaldæis & Ægyptiis repertos, Hipparchus & Ptolemæus abſolverunt; ſed ſenſibus tantummodo dijudicantes, ex apparentium obſervatione pendebant. Atque hæc ita, uti dictum eſt, habere ſeſe recentiores animadverterunt. Itaque ſtatim exacto ultimo menſe, qui Saturno dicatus eſt, ante initium anni, magnificentiſſimos ludos in honorem Solis committimus, quos Invicto Soli nuncupamus: ſecundum quos nullum ex iis ſpectaculis exhibere fas eſt, quæ noviſſimum in menſem, ut triſtia ſic neceſſaria, conjecta ſiint. Verum poſt Saturnalia omnium poſtrema, ſtatim Helia vertente anno redeunt. Quæ quidem mihi, ut prædicare ac peragere ſæpius poſſim, utinam Dii reges indulgeant, præque cæteris univerſorum rex ille Sol! qui circa Boni fœcundam ſubſtantiam ab æterno productus eſt, medios inter intelligentes Deos medius: quos & arctiſſimo nexu, & infinita pulcritudine, & affluenti fœcunditate, & perfecta mente, ac bonis confertim omnibus cumulatos reddidit. Idem quoque citra tempus, momento ſedem ſuam, quam in media cœli regione conſpicuam & ab æterno ſibi dicatam obtinet, ſplendore ſuo afficit: tum aſpectabili huic univerſitati pulcritudinem aſpergit ſuam: poſtquam cœlum omne tot replevit Diis, quot in ſeſe intelligibili more complecti-

complectitur, circum ipſum absque ulla diviſione multiplicatos, & cum eo ſingulariter conjunctos. Non minus etiam ſubjectam Lunæ regionem generandi perpetuitate, ac bonorum, quæ ex orbiculari corpore derivantur, profuſione continet. Ac cum humani totius generis, tum privatim civitatis noſtræ curam gerit; quemadmodum & animum noſtrum ab æterno procreavit, ac ſibi comitem adjunxit. Hæc igitur & alia concedat, quæ paulo ante ſum precatus: in commune vero noſtræ huic urbi quantam aſſequi licet æternitatem conferat, ac benevolo animo conſervet. Nobis ipſis denique tribuat, ut quod ad humana divinaque pertinet, quamdiu vita ſuppetet, felices fortunatique ſimus: vivamus autem, & in terris tanto tempore perſeveremus, quantum & ipſi jucundum erit, & utilius nobis, & Romanæ reipublicæ fructuoſum.

Hæc ſunt, cariſſime Saluſti, quæ pro triplici Dei illius efficientia, tribus maxime noctibus elucubrata, quantum præſens mihi memoria ſuggerebat, auſus ſum ad te ſcribere: quando & alterum illud, quod in Saturnalia commentatus eram, tibi non abſurdum omnino videbatur. Quod ſi tu iisdem de rebus magis aliquid perfectum ac myſticum requiris, divini illius Jamblichi libros de eodem argumento ſcriptos revolvens, finem illic humanæ ſapientiæ ac ſummum reperies. Faxit vero magnus ille Sol, ut quæ ad ipſum pertinent nihilominus intelligere, ac cum omnes communiter, tum privatim eos, qui ad diſcendum idonei ſunt, edocere poſſim. Interim dum id ille mihi concedat Deus, hujus amicum Jamblichum ambo veneremur; a quo pauca de multis, quæ in mentem veniebant, animo accepta ſcriptis mandavimus. Neminem vero quicquam illo perfectius eſſe dicturum certiſſime ſcio; quamvis acerrima contentione in hoc ſcriptionis genus incumbens novi quippiam afferre conetur. Sic enim a veriſſima de Deo illo notione, uti par eſt, abhorrebit.

A ἑαυτῷ νοερῶς ἔχῃ, περὶ αὐτὸν ἀμερίστως πληθυνομένων, καὶ ἑνοειδῶς αὐτῷ
" συμπεπωμένων· ἃ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπὸ χ. συμ-
τὴν σελήνην τόπον διὰ τῆς ἀειγενεσίας συνέχων, καὶ τ̃ ἐνδιδομένων ἐκ τ̃ μείων
κυκλικ̃ σώματος ἀγαθῶν ἐπιμελούμενός τε τ̃ κοινῆ τ̃ ἀνθρώπων γένους, ἰδίᾳ τε τῆς ἡμετέρας πόλεως· ὥσπερ
B ἓν καὶ τὴν ἡμετέραν ἐξ ἀϊδίου ψυχὴν ὑπέστησεν, ὀπαδὸν ἀποφήνας αὐτ̃. Ταῦτά τε ἄν, ὅσα μικρῷ πρόσθεν ἠυξάμην, δοίη· καὶ ἔτι κοινῇ μὲν τῇ πόλει τὴν ἐνδεχομένην ἀϊδιότητα (καὶ) μετ' εὐνοίας χορηγῶν Φυλάττοι· ἡμῖν δὲ ἐπὶ τοσ̃τον εὖ πράξαι τά τε ἀνθρώπινα καὶ τὰ θεῖα δοίη, ἐφ' ὅσον βιῶναι συγχωρεῖ· ζῆν δὲ, καὶ ἐμπολιτεύεσθαι τῇ βίῳ δοίη ἐφ' ὅσον αὐτῇ τε ἐκείνῳ φίλον, ἡμ̃ν τε λώϊον, καὶ τοῖς κοινοῖς Ῥωμαίων συμφέρον πράγμασιν.

Ταῦτα σοὶ, ὦ Φίλε Σαλύστιε, καὶὰ τὴν τερπλ̃ν τ̃ θε̃ δημιουργίαν ἐν τρισὶ μάλιστα νυξὶν, ὡς οἷόν τε ἦν ἐπελθόντι μοι τῇ μνήμῃ, καὶ γράψαι πρός σε C ἐτόλμησα· ἐπεί σοι καὶ τὸ πρότερον εἰς τὰ Κρόνια γεγραμμένον ἡμῖν, ἃ παντάπασιν ἀπόβλητον ἐφάνη. τελειοτέροις δ' εἰ βάλοι περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ μυστικωτέροις ἐπισῇσαι λόγοις, ἐντυχὼν τοῖς παρὰ τ̃ θείᾳ γενομένοις Ἰαμβλίχῳ περὶ τ̃ αὐτῶν τούτων συγγράμμασι, τὸ " τέλος ἐκεῖσε τῆς ἀν- χ. θῖνες
θρωπίνης εὑρήσεις σοφίας. Δοίη δ' ὁ D μέγας ἥλιος μηθὲν ἔλαττόν με τὰ περὶ αὐτ̃ γνῶναι, καὶ διδάξαι κοινῇ τε ἅπαντας, ἰδίᾳ δὲ τὰς μανθάνειν ἀξίους. ἕως δέ μοι τοῦτο δίδωσιν ὁ θεὸς, κοινῇ θεραπεύωμεν τὸν τῇ θεῷ φίλον Ἰάμβλιχον· ὅθεν δὴ καὶ νῦν ὀλίγα ἐκ πολλ̃ν ἐπὶ νοῦν ἐλθόντα διεληλύθαμεν. ἐκεῖνα δὲ εὖ οἶδα ὡς οὐδεὶς ἐρεῖ τι τελειότερον· οὐδὲ εἰ πολλὰ πάνυ προσαλαιπωρήσας τῇ λόγῳ καινολογήσειεν. ἐκεῖσε γ̃, ὡς εἰκὸς, τῆς ἀληθεστάτης

τῦ θεῦ νοήσεως. Ἦν μὲν ἂν ἴσως μάταιον, εἰ διδασκαλίας χάριν ἐποιούμην τὰς λόγους αὐτῦ μετ' ἐκεῖνόν τι συγγράφειν. ἐπεὶ δὲ ὕμνον ἐθέλων διελθεῖν τῦ θεῦ χαριστήριον, ἐν τούτῳ τὸ πάνυ ὑπελάμβανον τῇ περὶ τῆς οὐσίας αὐτῦ φράσαι καλὰ δύναμιν τὴν ἐμήν οὐ μάτην οἶμαι πεποιῆσθαι τὰς λόγους τὰς δέ· τὸ

f. περὶ αὐτό

Ac si docendi causa scribere ista voluissem, vanus hic esset forsitan noster iis de rebus scribendi post illum labor. Sed cum nihil aliud quærens, nisi ut hymno aliquo gratias illi Deo persolverem, hoc mihi operæpretium duxerim, si pro meis viribus de ejus substantia disputarem; equidem non frustra me videor ad hæc tractanda contulisse. Hoc enim quod dicitur,

Hesiod. lib. 1. v. 334.

Καδδωίαμιν δ' ἔρδειν ἱερὰ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,

Sacra Deis, quantum potis es, celebrare memento:

οὐκ ἐπὶ τῶν θυσιῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐφημιῶν τῶν εἰς τὰς θεὰς ἀποδεχόμενον. Εὔχομαι τὸ τέτον αὐτὶ τῆς προθυμίας μοι ταύτης εὐμενῆ γενέσθαι τὸν βασιλέα τῶν ὅλων Ἥλιον· καὶ δῦναι βίον ἀγαθὸν, καὶ τελειολέραν φρόνησιν, καὶ θεῖον νῦν, ἀπαλλαγήν τε τῆς εἱμαρμένης ἐκ τῦ βίυ πραοτάτην, ἐν καιρῷ τῇ προσήκοντι· ἄνοδόν τε ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῦτο, καὶ μονὴν παρ' αὐτῇ, μάλιστα μὲν ἀΐδιον· εἰ δ' τῦτο μεῖζον εἴη τῶν ἐμοὶ βεβιωμένων, πολλὰς πάνυ καὶ πολυετεῖς περιόδυς.

non in sacrificiis tantum, sed in Deorum quoque laudibus valere judico. Quamobrem tertio jam istud ab universorum rege Sole postulo, ut pro mea erga se voluntate benignus ac propitius esse velit; tum mihi ut ista largiatur: vitam bonam, perfectiorem prudentiam, divinam mentem, fatalem ex hac vita discessum congruo rempore quam mitissimum: quo perfunctus ad ipsum evolem, cum eoque perpetuo, si fieri potest, maneam; sin id majus est, quam pro vitæ anteactæ merito, plures mihi saltem ac longissimi annorum circuitus contingant.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΤΩΝ ΘΕΩΝ.

JVLIANI IMP. IN MATREM DEORVM.

ΛΟΓΟΣ Ε.

ΑΡΑ γε χρὴ φάναι καὶ ὑπὲρ τύτων; καὶ ὑπὲρ τῶν ἀῤῥήτων γράψομεν, καὶ τὰ ἀνέξοιστα, καὶ τὰ ἀνεκλάλητα ἐκλαλήσομεν; τίς μὲν ὁ

Oratio V.

ETIAMNE nos istiusmodi de rebus verba faciemus? etiam illa, quæ nefas est eloqui, scriptis mandabimus? quæque palam efferri & enunciari non licet, oratione

tione proſequemur? Nimirum quis Attis, A
ſive Gallus, fuerit; quæ Deorum mater;
quis illius caſtimoniæ ritus; tum cujus rei
gratia nobis initio proditus ſit: cum & ab
antiquiſſimis Phrygibus traditus, & a Græ-
cis primum eſſet acceptus, non quibus-
cumque, ſed Athenienſibus, poſtquam ex-
perti reipſa ſunt, non melius fuiſſe ſibi,
quod Matris Orgia celebrantem procacius
irriſiſſent. Ferunt enim Gallum ab iis, tan-
quam novas ſuperſtitiones invehentem,
contumelioſe eſſe tractatum, & ejectum;
nondum videlicet intelligentibus quid illud B
tandem numinis eſſet, utque nihil ab illa
differret, quæ ſive Deo, ſive Rhea, ſive
Ceres ibidem appellata colitur. Exinde
ultrix ira Dei, & iræ piacula conſecuta.
Nam quæ Græcis ad egregia quæque &
honeſta facinora dux & autor eſſe ſolebat,
Pythii Apollinis interpres, Matris Deum
iracundiam placare juſſit. Atque ex illa, uti
narrant, occaſione Metroum, id eſt tem-
plum Matris, eſt extructum, ubi Athenien-
ſes publicas omnes tabulas aſſervabant.
Poſt Græcos vero eadem & Romani ſacra C
ſuſceperunt, perinde Pythii Apollinis hor-
tatu; qui ut ſociam & adjutricem e Phry-
gia Deam Punico illo bello ſibi comparа-
rent, autor extitit. Libet vero rei, ut tum
eſt geſta, narrationem paululum hic inſere-
re. Etenim ſimulatque oraculum accepere
Romani, religioſæ inprimis civitatis inco-
læ, miſſis ad Pergami reges legatis, qui
tunc in Phrygia regnabant, ab iis, & ab
ipſis una Phrygibus, ſanctiſſimum Divæ ſi-
mulacrum poſtulant. Quod ubi impetra- D
tum eſt, in ingentem onerariam, quæ tan-
tum maris ſuperare facile poſſet, ſacram
illam mercem imponunt. Hæc Ægæum
& Jonium emenſa pelagus, indeque cir-
cum Siciliam navigans, Tyrrheno mari
prætervecta, ad oſtia Tyberis appulit. Tum
vero S.P.Q.R. totis ſeſe portis effudit. Oc-
currere præ cæteris ſacerdotes utriusque ſe-
xus: qui quidem omnes decenti cultu, pro-
ut ritus patrii ferebant, oculis in navem

Ἄττις ἤτοι Γάλλος· τίς δὲ ἡ τῶν θεῶν
Μήτηρ· καὶ ὁ τῆς ἁγνείας ταύτησι τρό-
πος ὁποῖος καὶ προσέτι τὸ χάριν ὅτω-
σι τοιοῦτος ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κατεδείχθη,
παραδοθεὶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων
Φρυγῶν· παραδεχθεὶς δὲ πρῶτον ὑφ'
Ἑλλήνων, καὶ τούτων οὐ τυχόντων, ἀλλ'
Ἀθηναίων· ἔργοις διδαχθεῖσιν ὅτι μὴ
καλῶς ἐτώθασαν ἐπὶ τῷ τελουμένῳ τὰ
ὄργια τῆς Μητρός; λέγουσι γὰρ ὅτοι πε-
ριυβρίσαι καὶ ἀπελάσαι τὸν Γάλλον, ὡς
τὰ θεῖα καινοτομοῦντα· οὐ ξυνιέντες ὁποῖόν
τι τῆς θεοῦ τὸ χρῆμα, καὶ ὡς ἡ παρ' αὐτοῖς
τιμωμένη Δηὼ, καὶ Ῥέα, καὶ Δημήτηρ. εἶ-
τα μῆνις τοῦ ἐνθεῦθεν τῆς θεοῦ, καὶ θερα-
πεία τοῦ μήνιδος· Ἡ γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς κα-
λοῖς ἡγεμὼν γενομένη τοῖς Ἕλλησι, ἡ
τοῦ Πυθίου προμαντις θεὸς, τὸ μηδὲν τῶν
θεῶν μῆνιν ἐκέλευσεν ἰλάσκεσθαι· καὶ
ἀνέση, φασὶ, ἐπὶ τούτῳ τὸ Μητρῷον, ὃ
τοῖς Ἀθηναίοις δημοσίᾳ πάντα ἐφυ-
λάττετο τὰ γραμματεῖα. Μετὰ δὴ τοὺς
Ἕλληνας αὖθις Ῥωμαῖοι παρεδέξαντο,
συμβουλεύσαντος καὶ αὐτοῖς τοῦ Πυθίου,
ἐπὶ τὸν πρὸς Καρχηδονίους πόλεμον
ἄγειν ἐκ Φρυγίας τὴν θεὸν σύμμαχον.
Καὶ ἰδὲν ἴσως κωλύσαι προσθεῖναι μι-
κρὸν ἱστορίαν ἐνταῦθα μαθόντες γὰρ τὸ χρη-
σμὸν, ἔπεμψαν οἱ τῆς θεοφιλοῦς οἰκήτορες
Ῥώμης πρεσβείαν αἰτήσασαν παρὰ τοὺς
Περγάμου βασιλέας, οἳ τότε ἐκράτουν
τῆς Φρυγίας, καὶ παρ' αὐτῶν δὲ τῶν Φρυγῶν,
τῆς θεοῦ τὸ ἁγιώτατον ἄγαλμα. Λα-
βόντες δὲ ἦγον τὸν ἱερὸν Φόρτον, ἐνθένδε
εὐρείᾳ Φορτίδι πλεῖν εὐπετῶς δυναμένῃ
τὰ τοσαῦτα πελάγη. Περαιωθεῖσα δ'
Αἰγαίων τε καὶ Ἰωνίου, ἔπειτα περιπλεύσα-
σα Σικελίαν τε, καὶ τὸ Τυρσηνὸν πέλα-
γος, ἐπὶ τὰς ἐμβολὰς τοῦ Τυβέριδος κα-
τήγετο· καὶ δῆμος ἐξεχεῖτο τῆς πόλεως
σπουδῇ γερουσίᾳ ὑπηντων γε μὴν πρὸ
τῶν ἄλλων ἱερεῖς τε, καὶ ἱέρειαι πᾶσαι, καὶ
πάντες ἐν κόσμῳ τῷ πρέποντι καθ' ἕκα-
στα, μελέωροι πρὸς τὴν ναῦν ἐριοδρο-

μῶσαν

μᾶταν ἀποβλέποντες καὶ περὶ τὴν τρό- A ſecundo curſu allabentem defixis, illiſos
πιν ἀπεσκόπουν τὸ ῥόθιον σχιζομένων ad carinam fluctus ac diſſipatos e litore
τῶν κυμάτων. εἶτα εἰσπλέουσαν ἐδε- proſpiciebant: Mox ad portum appellen-
ξιοῦντο τὴν ναῦν προσκυνοῦντες ἕκαστος tem, ut quisque in ſpectaculum intentus
f. ὡς ἐτυ- ὧν ἔτυχε προσεχῶς πόρρωθεν. Ἡ δὲ, aſtabat, eminus adorantes excipiunt. At
χε illa, tanquam Romanis oſtenderet, non
ὥσπερ ἐνδείξασθαι τῷ Ῥωμαίων ἐθέ- ipſos expers animæ ſimulacrum e Phrygia
λουσα δήμῳ, ὅτι μὴ ξόανον ἄγουσιν ἀ- tranſvexiſſe, ſed majore quadam ac di-
πὸ τῆς Φρυγίας ἄψυχον ἔχει δὲ ἄρα viniore vi præditum id eſſe, quod a Phry-
δυνάμιν τινα μείζω, καὶ θειοτέραν, ὃ δὴ gibus acceperant; ſtatim atque Tybrim at-
παρὰ τῶν Φρυγῶν λαβόντες ἔφερον. ἐπει- tigit, navim ſiſtit, & quibusdam velut ra-
δὴ τοῦ Τύβεδος ἥψατο, τὴν ναῦν ἵστησι, B dicibus in flumine defigit. Romanis igi-
ὥσπερ ῥιζωθεῖσαν ἐξαίφνης καὶ τοῦ tur adverſo amne trahentibus; illa non ob-
Τύβεδος. εἵλκον δὴ ὧν πρὸς ἀντίον τὸν ſequebatur. Quam cum ideo impactam
ῥοῦν. ἡ δὲ οὐκ εἵπετο. βραχέσι δ' ἐντεῦ- in brevia rati, propellere ac moliri niterentur, nihilo magis illa cedebat. Omnibus
χηκότες, ὠθεῖν ἐπειρῶντο τὴν ναῦν· ἡ δὲ deinde machinis admotis, perinde immo-
οὐκ εἶκεν ὠθοῦντων· πᾶσα δὲ μηχανὴ bilis hærebat. Ex quo contra Virginem,
προσήγετο τὸ ἐντεῦθεν. Ἡ δὲ οὐχ ἧττον quæ ſanctiſſimo ſacerdotio fungebatur,
ἀμετακίνητος ἦν. ὥστε ἐμπίπτει καὶ τῆς gravis oritur & iniqua ſuſpicio: & Clodiam
ἱερωμένης τὴν παναγεστάτην ἱερωσύνην (hoc enim Veſtali nomen erat) crimina-
παρθένου, δεινὴ καὶ ἄδικος ὑποψία· καὶ bantur, quod ſe Divæ non omnino caſtam
τὴν Κλωδίαν ἠτιοῦντο· τοῦτο γὰρ ὄνομα ἦν C inviolatamque ſervaſſet: hinc illam mani-
τῇ σεμνῇ παρθένῳ· μὴ παυλάπασιν ἄ- feſtis indiciis iram ſuam oſtendere. Jam
χραντον, μηδὲ καθαρὰν φυλάττειν ἑ- enim univerſi divinius ineſſe quiddam in
αυτὴν, τῇ θεῷ· ὀργίζεσθαι οὖν αὐ- ea re ſentiebant. Ad hanc vocem ſuſpi-
τὴν καὶ μηνίειν ἐμφανῶς. ἐδόκει γὰρ ἤδη cionemque Virgo primum verecundia per-
τοῖς πᾶσιν εἶναι τὸ χρῆμα δαιμονιώτε- fuſa eſt: adeo ab turpi ſceleratoque flagi-
ρον. Ἡ δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἰδοῖ ὑπεπίμ- tio procul aberat. Poſteaquam vero con-
πλατο, πρός τε τὸ ὄνομα, καὶ τὴν ὑποψί- tra ſe firmari criminis illius invidiam ani-
αν. ἄτω πάνυ πόρρω ἐτύγχανε τοῦ αἰ- madvertit; detractam ſibi zonam ad extre-
σχρᾶς καὶ παρανόμου πράξεως. ἐπεὶ δὲ mam navim religat: tum velut afflatu quo-
ἐώρα τὴν αἰτίαν ἤδη καθ' ἑαυτῆς ἐξι- dam Numinis percita, faceſſere jubet o-
σχύουσαν, περιελοῦσα τὴν ζώνην, καὶ πε- mnes. Deam exinde precatur, ne ſe falſis
ζ. τῆς ἄκρας ριβεῖσα τοῦ νεὼς τοῖς "ἄκροις, ὥσπερ ἐξ
ἐπιπνοίας τινὸς ἀποχωρεῖν ἐκέλευεν D
ἅπαντας. εἶτα ἐδεῖτο τῆς θεοῦ μὴ περιϊδεῖν αὐτὴν ἀδίκοις ἐνεχομένην βλα-
σφημίαις. βοῶσα δὲ ὥσπέρ τι κέ-
λευσμα, φασὶ, ναυτικὸν· Δέσποινα Μῆ-
τερ, εἴπερ εἰμὶ σώφρων, ἕπου μοι, ἔφη. καὶ δὴ τὴν ναῦν οὐκ ἐκίνησε μόνον, ἀλλὰ
καὶ εἵλκυσεν ἐπὶ πολὺ πρὸς τὸ ῥοῦν. Καὶ
δύο ταῦτα Ῥωμαίοις ἔδειξεν ἡ θεὸς, οἶ-
μαι, κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· ὡς οὐδὲ μι-
κροῦ τινος τίμιον ἀπὸ τῆς Φρυγίας ἐπῆγον
τὸν Φόρτον, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἄξιον οὐδὲ ὡς

num ali-

num aliquid, ſed divinum: non inanimam terræ particulam, ſed ſpirans aliquid ac cœleſte: hoc illis primum Dea monſtravit; alterum, civium neminem, ſeu bonus ſeu malus eſſet, latere ſe poſſe. Sub hæc Romani finem belli Carthaginienſis victoriam habuerunt: adeo ut tertium de ſolis Carthaginis mœnibus ſuſceptum fuerit. Quæ igitur ad hiſtoriam illam attinent, etſi nonnullis *haud* plauſibilis videatur, neque Philoſopho vel Theologo convenire, nihilominus referenda fuerunt. Hæc enim cum ab Hiſtoricis plerisque, tum eorum adhuc Romæ, præſtantiſſima Deoque cariſſima in urbe, monimentum extat æreis ſimulacris expreſſum. Quanquam ſcio, nonnullos ex iis, qui nimis ſunt ſapientes, hæc tanquam anicularum intolerabiles nugas nihili eſſe facturos. Mihi vero civitatibus ipſis major iis in rebus habenda fides videtur, quam ſcitis & elegantibus iſtis, quorum animula acri quidem indole prædita eſt, ſed nihil ſani contueri poteſt.

De iis autem, quæ per illud tempus, quo in caſto fui, dicenda mihi videbantur, audio ſane quædam philoſophatum eſſe Porphyrium; ſed cujusmodi ſint neſcio, neque hactenus legi, ſicubi forte contigerit ut in eadem ſermo noſter incurreret. Ego vero Gallum illum & Attin ex ingenio meo naturam illam genitalis & opificis eſſe mentis interpretor, quæ ad infimam usque materiam univerſa progignit; quæ quidem concretarum cum materia formarum rationes omnes in ſeſe cauſasque continet. Non enim omnium in omnibus inſunt ſpecies; puta in primis ac ſupremis principiis, extremarum infimarumque rerum; ſecundum quas nihil amplius reſtat, præter nomen ipſum privationis, cum tenui quadam & obſcura notione. Quamobrem cum naturæ ſint opificeſque complures; ejus, qui tertium locum obtinet, opificis, qui formarum cum materia concretarum ſecretas atque eximias rationes continuatasque cauſas complectitur, extrema omnium natura, quæque ad terram usque, genitalis cujusdam

A ἀνθρώπινον τοῦτον, ἀλλὰ ὅλως θεῖον καὶ οὐδὲ ἄψυχον γῆν, ἀλλὰ ἔμπνουν τι χρῆμα, καὶ δαιμόνιον. ἓν μὲν δὴ τοιοῦτον ἔδειξεν αὐτοῖς ἡ θεός. ἕτερον δὲ, ὡς τῶν πολιτῶν οὐδὲ εἷς λάθοι ἂν αὐτὴν χρηστὸς, ἢ φαῦλος ὤν. Καταρρώσθη μέν τοι καὶ ὁ πόλεμος αὐτίκα Ῥωμαίοις πρὸς Καρχηδονίους· ὥστε τὸ τρίτον ὑπὲρ τῶν τειχῶν αὐτῆς μόνον Καρχηδόνος γενέσθαι. Τὰ μὲν δὴ τῆς ἱστορίας, εἰ καί τισι πιθανὰ δόξει, καὶ Φιλοσόφῳ προσήκειν οὐδὲν, f. ἃ πιθανὰ

B οὐδὲ θεολόγῳ· λεγέσθω μὴ μάτην, καὶ μὲν ὑπὸ πλείστων ἱστορικῶν ἀναγραφόμενα, σωζόμενα τε καὶ ἐπὶ χαλκῶν εἰκόνων ἐν τῇ κραλίσῃ, καὶ θεοφιλεῖ Ῥώμῃ. Καί τοι με καὶ λέληθεν ἔτι φήσασιν αὐλά τινες τὰ λίαν σοφῶν ὕθλους εἶναι γραϊδίων ἂν ἀνεκτούς. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ταῖς πόλεσι πιστεύειν μᾶλλον τὰ τοιαῦτα, ἢ τοῖσι τοῖς κομψοῖς, ὧν τὸ ψυχάριον δεινὸν μὲν, ὑγιὲς δὲ οὐδὲ ἐν βλέπει.

Ὑπὲρ δὲ ὧν εἰπεῖν ἐπῆλθέ μοι παρ

C αὐτὸν ἄρτι τὸν τῆς ἁγισείας καιρὸν ἀκούω μὲν ἔγωγε, καὶ Πορφυρίῳ τινὰ περὶ αὐτῶν φιλοσοφῆσθαι· περὶ μὴν οἶδά γε, οὐδὲ ἐνέτυχον, εἰ καὶ σπουδῇ ποτε συμβαίη τῷ λόγῳ. Τὸν Γάλλον δὲ ἐγὼ τοῦτον, καὶ τὸν Ἄττιν, αὐτὸς οἰκοθεν ἐπινοῶ τὸ γονίμου καὶ δημιουργικὸν τὴν ἄκρου τῆς ἐσχάτης ὕλης ἅπασαν γεννῶσαν οὐσίαν εἶναι, ἔχουσάν τε ἐν ἑαυτῇ πάντας τοὺς λόγους, καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἐνύλων εἰδῶν. Οὐ γὰρ δὴ πάντων ἐν πᾶσι τὰ εἴδη· ὅτε ἐν τοῖς ἀνωτάτω, καὶ πρώτοις

D αἰτίοις, τὰ τῶν ἐσχάτων, καὶ τελευταίων· μεθ' ἃ οὐδὲν ἐστιν, ἢ τὸ τῆς στερήσεως ὄνομα μετὰ ἀμυδρᾶς ἐπινοίας. ὑσῶν δὴ πολλῶν οὐσιῶν, καὶ πολλῶν πάνυ δημιουργῶν τοῦ τοιούτου δημιουργοῦ, ὃς τῶν ἐνύλων εἰδῶν τοὺς λόγους ἐξηρημένους ἔχει, καὶ συνεχεῖς τὰς αἰτίας· ἡ τελευταία καὶ μέχρι γῆς, ὑπὸ περιουσίας τοῦ γονίμου, διὰ τῆς

ἄνωθεν παρὰ τῶν ἄστρων καθήκουσα Φύσις; ὁ ζητούμενός ἐστιν Ἄττις. Ἴσως δὲ ὑπὲρ ὧν λέγω, χρὴ διαλαβεῖν σαφέστερον. εἶναί τι λέγομεν ὕλην, ἀλλὰ καὶ ἔνυλον εἶδος. ἀλλὰ τούτων εἰ μή τις αἰτία προλέτακται, λανθάνομεν ἂν ἑαυτοὺς εἰσάγοντες τὴν Ἐπικούρειον δόξαν. ἀρχαῖν γὰρ δυοῖν εἰ μηδὲν ἐστι πρεσβύτερον, αὐτόματός τις αὐτὰ φορὰ, καὶ τύχη συνεκλήρωσεν. Ἀλλ' ὁρῶμεν (φησὶ Περιπατητικός τις ἀγχίνους, ὥσπερ ὁ Ξέναρχος) τούτων αἴτιον ὂν τὸ πέμπτον, καὶ κυκλικὸν σῶμα. γελοῖον δὲ καὶ Ἀριστότελης ὑπὲρ τούτων ζητῶν τι, καὶ πολυπραγμονῶν· ὁμοίως δὲ καὶ Θεόφραστος ἠγνόησε γῆν τὴν ἑαυτοῦ φωνήν· ὥσπερ γὰρ εἰς τὴν ἀσώματον οὐσίαν ἐλθὼν καὶ νοητὴν, ἔστη μὴ πολυπραγμονῶν τὴν αἰτίαν· ἀλλὰ φὰς ἔτω ταῦτα πεφυκέναι· χρὴ ὃ δήπουθεν καὶ ἐπὶ τὸ πέμπτον σῶμα τὸ πεφυκέναι ταύτην λαμβάνοντα, μηκέτι ζητεῖν τὰς αἰτίας, ἴσασθαι δὲ ἐπὶ αὐτῶν, καὶ μὴ πρὸς τὸ νοητὸν ἐκπίπτειν· ὃν μὲν οὖν θεὸν φύσει καθ' ἑαυτό· ἔχον δὲ ἄλλως κενὴν ὑπόνοιαν· Τοιαῦτα γὰρ ἐγὼ μέμνημαι τοῦ Ξενάρχου λέγοντος ἀκηκοώς. εἰ μὲν οὖν ὀρθῶς, ἢ μὴ ταῦτα ἐκεῖνο ἔφη, τοῖς ἄγαν ἐφείσθω Περιπατητικοῖς ὀνυχίζειν. ὅτι δὲ ὑ προσηνῶς ἐμοὶ παντὶ πῃ δῆλον ὅπῃ γε καὶ τὰς Ἀριστοτελικὰς ὑποθέσεις ἐνδεεστέρως ἔχειν ὑπολαμβάνω, εἰ μή τις αὐτὰς ἐς ταὐτὸ τοῖς Πλάτωνος ἄγοι. μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα ταῖς ἐκ θεῶν δεδομέναις προφητείαις. Ἐκεῖνο δὲ ἴσως ἄξιον πυθέσθαι πῶς τὸ κυκλικὸν σῶμα δυσὶ αἰτίαις τὰς ἀσωμάτους ἔχειν αἰτίας τῶν ἐνύλων εἰδῶν. ὅτι μὲν γὰρ δύο τούτων ὑποστῆναι τὴν γένεσιν οὐκ ἐνδέχεται, πρόδηλόν ἐστί πῃ καὶ σαφές· τοῦ χάριν γὰρ ἐστι τοσαῦτα τὰ γιγνόμενα; πόθεν δὲ ἄρρεν καὶ θῆλυ; πόθεν ὃ ἢ κατὰ γένη τῶν ὄντων ἐν ὡρισμένοις εἴδεσι

A vigoris abundantia, per ſuperiorem a ſideribus delapſa permeat, Attis eſt ille, quem quærimus. Verum clarius exprimendum eſt fortaſſe quod dico. Igitur materiam eſſe aliquid aſſerimus, nec non conjunctam cum materia formam. Verum niſi ambobus iſtis cauſa ſit alia conſtituta prior, imprudentes nos ad Epicuri dogma delabi ſentiemus. Nam ſi duobus principiis nihil ſit antiquius, temerario ac fortuito hæc impulſu regi neceſſe eſt. Videmus autem (ait ſolers quidam Peripateticus, cujusmodi eſt B Xenarchus) iſtorum omnium principium, eſſe quintum corpus, ac ſphæricum. Nam Ariſtoteles ſane ridicule ſupra hæc inquiſivit, curioſeque perſcrutatus eſt. Nec minus ridiculus Theophraſtus, qui etiam ſuæ ipſe vocis ignarus eſt. Perinde enim ac ſi ad expertem corporis intelligibilemque naturam perveniſſet, ibi conſiſtit, neque cauſam ulterius explorat, ſed id ſolum dicit: ita natura hæc eſſe comparata. Oportebat autem & in quinto corpore idem iſtud aſſumentem, ita natura eſſe comparatum, nullas C amplius cauſas exquirere, ſed in illis hærere, neque ad intelligibile aliquid longius progredi; quod ut natura ac per ſeſe nihil eſt, ſic inanem & cui ſolidi nihil revera ſubeſt notionem continet. Ejusmodi enim quædam diſputantem Xenarchum audire memini. Quæ utrum recte an ſecus ille dixerit, ſummis illis Peripateticis excutiendum relinquo. Quod autem non ſatis hæc ad animum meum mentemque faciant, quivis ex eo poteſt cognoſcere, quod univerſe Ariſtotelica ipſa decreta, non omni D ex parte abſoluta eſſe judico, niſi cum Platonicis illa jungantur; imo vero niſi utraque divinitus editis oraculis accedant. Illud vero fortaſſe percontatione dignum eſt; quomodo corpus orbiculatum conjunctarum cum materia formarum incorporeas cauſas continere poſſit. Nam ſine illis generationem exiſtere nullo modo poſſe, planum eſt ac perſpicuum. Cujus enim gratia ſunt tot res illæ productæ? unde vero maris ac fœminæ diſcrimen? unde rerum in definitis formis exiſtentium ſecundum

genus

genus eſt orta diſtinctio; niſi quædam eſſent præcedentes, antegreſſæque rationes, ac cauſæ, quæ tanquam exemplaria prius conſiſterent? ad quarum contuitum ſi hebetiori acie ſumus, oculos adhuc animæ repurgemus. Hæc eſt autem recta ac legitima purgatio; ad ſeipſum converti, & animadvertere, quemadmodum anima & mens immerſa materiæ conjunctarum itidem cum materia formarum velut expreſſa quædam imago effigieſque ſit. Etenim ne unum quidem e corporibus eſt, vel iis, quæ expertia corporis circa corpora verſantur, aut conſiderantur, cujus imaginem incorporea quadam ratione mens capere non poſſit; quod nullo modo faceret, niſi cognatum illis quiddam haberet inſitum. His de cauſis animam formarum eſſe locum docet Ariſtoteles; verum non actu id quidem, ſed poteſtate. Ejusmodi igitur animam, quæque ad corpus ſeſe convertat, poteſtate iſta continere neceſſe eſt. Quod ſi ſolutus ab illa quispiam ſit, neque commercii cum ea quicquam habeat; non poteſtate jam in illo, ſed actu, rationes ineſſe omnes exiſtimandum eſt. Sed hæc exemplo aliquo clarius explicemus, eoque adeo, quod & in Sophiſta Plato aliam ad rem adhibuit. Neque vero exemplum iſtud eo ſpectat, ut quod dictum eſt ratione aliqua demonſtretur. Non enim demonſtratione capere id oportet, ſed ſola notione mentisque conceptu. Nam de primis principiis agitur, aut quæ primis affinia ſunt: ſiquidem Deus a nobis cenſetur Attis, cujusmodi eſſe merito creditur. Quod autem eſt & quale illud exemplum? Docet alicubi Plato, eorum, qui in rerum imitatione verſantur, ſi quis imitari ſic velit, ut quæ adumbrantur imitatione, reipſa conſiſtant; id eſſe perdifficile ac laborioſum, imo vero prope eſſe, ut obtineri nullo modo queat: facile vero & expeditum ac parabile imitationis illud eſſe genus, quo res ipſæ ſpecie tenus exprimuntur. Cum igitur ſpeculum in manus ſumimus ac circumferimus, facile omnibus ex rebus collectis imaginibus ſingularum effigies oſtendimus. Ab hoc

A διαφορὰ, εἰ μή τινες εἶεν προϋπάρχοντες, καὶ προηγούμεναι λόγοι, αἰτίαι τε ἐν παραδείγματος λόγῳ προϋφεστῶσαι; πρὸς ἃς εἴπερ ἀμβλώτερον, ἔτι καθαιρώμεθα τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς. Κάθαρσις δὲ ὁρθὴ, σραφῆναι πρὸς ἑαυτὸν, καὶ καταμαθεῖν πῶς μὲν ἡ ψυχὴ, καὶ ὁ ἔνυλος νοῦς, ὥσπερ ἐκμαγεῖόν τι τῶν ἐνύλων εἰδῶν, καὶ εἰκών ἐστι. ἓν τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἐστι τῶν σωμάτων, ἢ τῶν περὶ τὰ σώματα γινομένων τε, καὶ θεωρουμένων B ἀσωμάτων, ὃ τὴν φαντασίαν ὁ νοῦς ἀδυνάτως λαβεῖν ἀσωμάτως· ὅπερ οὔ ποτ' ἂν ἐποίησεν, εἰ μή τι ξυγγενὲς εἶχεν αὐτοῖς φύσει. Ταῦτά τοι καὶ Ἀριστοτέλης τὴν ψυχὴν τόπον εἰδῶν ἔφη, πλὴν οὐκ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ δυνάμει. Τὴν μὲν οὖν τοιαύτην ψυχὴν, καὶ τὴν ἐπεσραμμένην πρὸς τὸ σῶμα, δυνάμει ταῦτα ἔχειν ἀναγκαῖον. εἰ δέ τις ἄσχετος εἴη, καὶ ἀμιγὴς ταύτης, τοὺς λόγους οὐκέτι δυνάμει, πάντας δὲ ὑπάρχειν ἐνερC γείᾳ νομιστέον. Λάβωμεν δὲ αὐτὰ σαφέστερον διὰ τοῦ παραδείγματος, ᾧ καὶ Πλάτων ἐν τῷ Σοφιστῇ πρὸς ἕτερον μέν λόγον ἐχρήσατο δ' οὖν ὅμως. τὸ παράδειγμα δὲ οὐκ εἰς ἀπόδειξιν φέρω τοῦ λόγου. καὶ γὰρ οὐδὲ ἀποδείξεως χρὴ λαβεῖν αὐτὸ, ἀλλ' ἐπιβολῆς μόνης. περὶ γὰρ τῶν πρώτων αἰτιῶν ἐστι, ἢ τ' γε ὁμοσοίχων τοῖς πρώτοις· εἴπερ ἡμῖν ἐστὶν ὥσπερ ἂν ἄξιον νομίζειν καὶ ὁ Ἄτλις θεός· τί δὲ καὶ ποῖόν ἐστι τὸ παράδειγμα; D φησί που Πλάτων, τῶν περὶ τὴν μίμησιν διαλεκτόντων, εἰ μὲν ἐθέλοι τις μιμεῖσθαι, ὥστε καθυφεσάναι τὰ μιμήλα, ἐργώδη τε εἶναι καὶ χαλεπὴν, καὶ νὴ δία γε τοῦ ἀδυνάτου πλησίον βάλλειν· εὔκολον δὲ, καὶ ῥᾴδιαν, καὶ σφόδρα δυναλὴν τὴν διὰ τοῦ δοκεῖν τὰ ὄντα μιμουμένην. ὅταν οὖν τὸ κάτοπτρον λαβόντες περιφέρωμεν ἐκ πάντων τῶν ὄντων ῥᾳδίως ἀπομαξάμενοι, δείκνυμεν ἑκάστου τοὺς τύπους. Ἐκ τούτου τοῦ παραδείγματος ἐπὶ

τὸ εἰρημένον διαδιδάσωμεν τὸ ὁμοίωμα· ἵνα ἡ τὸ μὲν κάτοπτρον, ὁ λεγόμενος ὑπὸ Ἀριστοτέλους δυνάμει τόπος εἰδῶν. αὐτὰ δὲ χρὴ τὰ εἴδη πρότερον ὑφεστάναι πάντως ἐνεργείᾳ τῷ δυνάμει. τῆς τοίνυν ἐν ἡμῖν ψυχῆς· ὡς ἢ Ἀριστοτέλει δοκεῖ· δυνάμει τὰ ὄντων ἐχέτω τὰ εἴδη· ποῦ πρῶτον ἐνεργείᾳ θησόμεθα ταῦτα; πότερον ἐν τοῖς ἐνύλοις; ἀλλ' ἔστι γε ταῦτα φανερῶς τὰ τελευταῖα. λείπεται δὴ λοιπὸν ἀΰλους αἰτίας ζητεῖν ἐνεργείᾳ προτεταγμένας τῶν ἐνύλων

κε. αἷς προΰπος

" αἷς παρυποστᾶσαν, καὶ συμπροελθοῦσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, δέχεσθαι μὲν ἐκεῖθεν, ὥσπερ ἐξ ὄντων τινῶν τὰ ἔσοπτρα, τὰς τῶν εἰδῶν ἀναγκαίους λόγους· ἐνδιδόναι δὲ διὰ τῆς Φύσεως τῇ τε ὕλῃ, καὶ τοῖς ἐνύλοις τοῖσι σώμασιν." Ὅτι μὲν γὰρ ἡ Φύσις ἐστὶ δημιουργὸς τῶν σωμάτων ἴσμεν, ὡς ὅλη τις ὅσα τοῦ παντὸς· ἡ δὲ καθ' ἕκαστον, ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἐν μέρει, προδήλον ἐστὶ που καὶ σαφές. ἀλλ' ἡ Φυσις ἐνεργείᾳ δίχα Φαντασίας ἐν ἡμῖν· ἡ δὲ ὑπὲρ ταύτης ψυχὴ καὶ τὴν Φαντασίαν προσείληφεν. Εἰ τοίνυν ἡ Φύσις καὶ ὧν αὐτὴ ἔχει τὴν Φαντασίαν, ἔχειν ὅμως ὁμολογεῖται τὴν αἰτίαν, αὐθ' ὅτου πρὸς θεῶν ἔχει τοῦτο αὐτὸ μᾶλλον ἔτι, καὶ πρεσβύτερον τῇ ψυχῇ δώσομεν· ὅπου καὶ Φαντασικῶς αὐτὸ γιγνώσκομεν ἤδη, καὶ λόγῳ καταλαμβάνομεν; εἶτα τίς ἔτως ἐστὶ Φιλόνεικος, ὡς τῇ Φύσει μὲν ὑπάρχειν ὁμολογεῖν τοὺς ἐνύλους λόγους, εἰ καὶ μὴ πάντας, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ δυνάμει γε πάντας· τῇ ψυχῇ δ' οὐ μὴ δῶναι, τοῦτο αὐτό; καὶ εἰ δυνάμει μὲν ἐν τῇ Φύσει, καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ τὰ εἴδη· δυνάμει δὲ ἔτι καὶ ἐν τῇ ψυχῇ καθαρώτερον, καὶ διακεκριμένως μᾶλλον· ὥστε δὴ καὶ καταλαμβάνεσθαι, καὶ γινώσκεσθαι, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδαμῶς· πόθεν ἀναρτήσομεν τοῖς ἀϊδιογενέσιας τὰ πείσματα; πῇ δὲ ἑδράσομεν νοὸς ὑπὲρ τοῦ ἀϊδιότητος κόσμου

A exemplo ad id, de quo agitur, ſimilitudinem modo transferamus; uti ſpeculi inſtar ille ſit, qui ab Ariſtotele nominatur formarum locus. Sed eas ipſas formas omnino neceſſe eſt actu prius extare, quam poteſtate. Quare cum illa quæ ineſt nobis anima, rerum, ut Ariſtoteli placet, omnium formas poteſtate contineat, ubinam tandem actu primum illas collocandas putabimus? Utrum in iis, quæ cum materia concreta ſunt? At hæc manifeſte poſtrema ſunt omnium. Reſtat igitur, ut expertes quasdam B materiæ cauſas inquiramus; quæ cum materiales alias antecedant, quibus cum exiſtentem unaque prodeuntem animam noſtram indidem, uti ſpeculum expreſſas e rebus ipſis imagines, ſic illam formarum rationes concipere neceſſe ſit, indeque per naturam in materiam ipſam, & ex materia conflata corpora iſta transfundere. Nam quod natura corporum fabricatrix ſit artifex, ſatis intelligimus; ut & tota ſit univerſi totius, & ſingulæ ſuæ cujusque partis: quod utique perſpicuum eſt. Sed natura C actu ipſo conſtans phantaſia caret in nobis; quæ autem ea ſuperior eſt anima, phantaſia prædita eſt. Quocirca ſi natura, quarum rerum phantaſiam nullam percipit, earum nihilominus cauſam continere cenſetur; quid tandem, per Deos immortales, obſtare poteſt, quo minus idipſum animæ potiori & antiquiori jure tribuatur; cum vel hoc quoque partim phantaſia ipſa cognitum ſit nobis, partim ratione comprehenſum? Quis eſt autem adeo contentioſus & pervicax, ut cum in natura materiales ineſſe rationes D exiſtimet, etſi non omnes, aut ſimul actu complexas, at poteſtate nihilominus univerſas; iſtud ipſum nolit animo concedere? Si igitur poteſtate, non actu, formas natura continet; poteſtate vero etiam in anima ſunt, ſed liquidius, ac diſtinctius, ut comprehendi, & cognitione percipi poſſint; actu tamen non inſint; undenam perpetuitatis in generatione putabimus rationes eſſe ſuſpenſas? aut quibus demum firmamentis ea ſtabiliemus, quæ de mundi æternitate dicuntur?

dicuntur? Nam circulare corpus ex materia formaque componitur. Neceſſe eſt autem, licet a ſe invicem minime iſta ſeparentur, cogitatione tamen prima illa exiſtentia cum antiquiora eſſe, tum ita judicari. Quoniam igitur materialium formatum primaria quædam cauſa ponitur materiæ penitus expers, opifici ſubjecta tertio; qui non iſtarum modo nobis, ſed & ejus, quod apparet, quintique corporis procreator eſt ac dominus; ſic Attin ab eodem ſejungimus, ut effectricem illam cauſam ad materiam ſeſe usque demittentem, ac genitalem Deum, Attin eſſe, ſive Gallum, arbitremur. At hunc ipſum fabula refert ad Galli fluminis alveum expoſitum ad ætatis florem perveniſſe: deinde cum formoſus & grandis appareret, Deum in ſe Matris amorem provocaſſe. Quæ cum alia ipſi permiſit omnia; tum ſtellatum ejus capiti pileum impoſuit. Verum quoniam Attidis verticem tegit hoc quod conſpicimus cœlum; vide num Gallum fluvium de lacteo circulo interpretari liceat? Ibi enim patibile corpus cum quinto corpore, quod in orbem circumactum pati nihil poteſt, commiſceri dicitur. Hucusque Deorum mater formoſo illi, & ſolarium radiorum ſimili, intelligibilique Deo Attidi ſaltare ac tripudiare permiſit. Sed cum progreſſus idem ad extrema perveniſſet; ad ſpeluncam ipſum adiiſſe narrat fabula, & cum Nympha eſſe congreſſum; quod quidem materialem concretionem ſignificat. Tametſi non jam materiam deſignat ipſam; ſed cauſam ultimam corporis expertem, quæ materiæ præſidet. Sane

— humentes animas occumbere
letho,

Heraclitus quoque ſcripſit. Hunc ergo Gallum intelligibilem Deum eſſe credimus; qui materiales ac ſubjectas Lunæ formas continet; quique cum ea cauſa, quæ materiæ præeſt, congreditur: congreditur autem non ut alius cum alia, ſed tanquam in hoc

A λόγως; Τὸ γάρ τοι κυκλικὸν σῶμα ἐξ ὑποκειμένης καὶ εἴδους ἐστί. Ἀναγκη δὴ ἂν, εἰ καὶ μὴ πόλε ἐνεργείᾳ ταῦτα δίχα ἀλλήλων· ἀλλὰ ταῖς γε ἐπινοίαις ἐκεῖνα πρῶτα ὑπάρχοντα εἶναί τε, καὶ νομίζεσθαι πρεσβύτερα. Οὐκοῦν ἐπειδὴ δέδοταί τις καὶ τῶν ἐνύλων εἰδῶν αἰτία πρηγημένη παντελῶς ἄυλος ὑπὸ τοῦ τρίτον δημιουργόν· ὃς ἡμῖν ἐκ τούτων μόνον ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ τῶν φαινομένων, καὶ πέμπτης σώματος πατὴρ, καὶ δεσπότης· ἀποδιελόντες ἐκείνην τὴν Ἄττιν, τὴν ἄχρι τῆς ὕλης καταβαίνουσαν αἰτίαν καὶ θεὸν γόνιμον Ἄττιν εἶναι, καὶ Γάλλον πεπιστεύκαμεν. ὃν δέ φησιν ὁ μῦθος ἀνθῆσαι μὲν ἐκλεθέντα παρὰ Γάλλῳ ποταμῷ ταῖς ὄναις· εἶτα καλὸν φανέντα, καὶ μέγαν, ἀγαπηθῆναι παρὰ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν. τὴν δὲ τά τε ἄλλα πάντα ἐπιτρέψαι αὐτῷ, καὶ τὸ ἀστεφανωτὸν ἐπιθεῖναι πῖλον. Ἀλλ' εἰ τὴν κορυφὴν στέπτῃ τῷ Ἄττιδος ὁ φαινόμενος οὐρανὸς ἵστησι τὸν Γάλλον ποταμὸν ἆρα μὴ πόλε χρὴ τὸν γαλαξίαν μανθάνεσθαι κύκλον; ἐνταῦθα γάρ φασι μίγνυσθαι τὸ παθητὸν σῶμα πρὸς τὴν ἀπαθῆ τῷ πέμπτῳ κυκλοφορίαν. ἄχρι τοι τούτων ἐπέτρεψεν ἡ Μήτηρ τῶν θεῶν σκιρτᾶν τε καὶ χορεύειν τῷ καλῷ τούτῳ· καὶ ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσιν ἐμφερεῖ τῷ νοερῷ θεῷ τῷ Ἄττιδι. ὁ δὲ ἐπειδὴ προϊὼν ἦλθεν ἄχρι τοῦ ἐσχάτου, ὁ μῦθος ἄυλον εἰς τὸ ἄντρον καταλελθεῖν ἔφη, καὶ συγγενέσθαι τῇ νύμφῃ, τὸ διῦλον αἰνιττόμενος τῆς ὕλης· καὶ ὠδὲ τὴν ὕλην ἀυλὴν νῦν ἔφη· τὴν τελευταίαν δὲ αἰτίαν ἀσώματον, ἣ τῆς ὕλης προέστηκε. λέγεταί τοι καὶ πρὸς Ἡρακλείτου

— ψυχῇσιν θάνατος ὑγρῇσι
γενέσθαι.

τοῦτον ἂν τὸν Γάλλον τὸν νοερὸν θεὸν, τὸν τῶν ἐνύλων, καὶ ὑπὸ σελήνην εἰδῶν συνοχέα, τῇ προστεταγμένῃ τῆς ὕλης αἰτίᾳ συνιόντα· συνιόντα δὲ οὐχ ὡς ἄλλον ἄλλῃ· ἀλλ' οἷον αὐτὸ εἰς τοῦτο ὑποφερόμενον.

μενον. Τίς ἂν ἡ Μήτηρ τῶν Θεῶν; ἡ τῶν κυβερνώντων τὰς ἐμφανεῖς νοερῶν καὶ δημιουργικῶν Θεῶν πηγή, ἡ καὶ τεκοῦσα καὶ συνοικοῦσα τῷ μεγάλῳ Διΐ, θεὰ ὑποσᾶσα μεγάλη μετὰ τὸν μέγαν, καὶ σὺν τῷ μεγάλῳ δημιουργῷ· ἡ πάσης μὲν κυρία ζωῆς· πάσης δὲ γενέσεως αἰτία· ἡ ῥᾳστα μὲν ἐπιτελοῦσα τὰ ποιούμενα· γεννῶσα δ' ὅλα πάθους, καὶ δημιουργοῦσα τὰ ὅλα μετὰ θ' παθοῦς· αὐτη καὶ παρθένος ἀμήτωρ, καὶ Διὸς σύνθωκος, καὶ μήτηρ θεῶν ὅλως ὅσα πάντων. τῶν γὰρ νοητῶν ὑπερκοσμίων θεῶν δεξαμένη πάντων αἰτίας ἐν ἑαυτῇ, πηγὴ τοῖς νοεροῖς ἐγένετο. Ταύτην δὴ τὴν θεὸν ὅσαν, καὶ Πρόνοιαν ἔρως μὲν ὑπῆλθεν ἀπαθὴς Ἄττιδος. ἐθελόσια γὰρ αὐτῇ καὶ καλὰ γνώμην ἐστὶ, ὑ τὰ ἔνυλα μόνον ἤδη, πολὺ δὲ πλέον τὰ τούτων αἴτια. τὴν δὴ τὰ γινόμενα, καὶ φθειρόμενα σώζουσαν προμήθειαν, ἐρᾷν ὁ μῦθος ἔφη τῆς δημιουργικῆς τούτων αἰτίας, καὶ γονίμου· καὶ κελεύειν μὲν αὐτὴν ἐν τῷ νοητῷ τίκτειν μᾶλλον, καὶ βλέπεσθαί γε πρὸς ἑαυτὴν ἐπεστράφθαι, καὶ σωοικεῖν· ἐπίταγμα δὲ ποιεῖσθαι μηδενὶ τ ἄλλων ἅμα μὲν τὸ ἑνοειδὲς σωτήριον διώκουσαν· ἅμα δὲ φεύγουσαν τὸ πρὸς τὴν ὕλην νεῦσαν. πρὸς ἑαυτὴν τε βλέπειν ἐκέλευσεν, ὅσάν τε πηγὴν μὲν τ δημιουργικῶν θεῶν· ὑ καθελκομένην δὲ εἰς τὴν γένεσιν, οὐδὲ θελγομένην· ὅτω γὰρ ἔμελλεν ὁ μέγας Ἄττις, καὶ κρεῖττον εἶναι δημιουργός· ἐπεὶ περὶ ἐν πᾶσιν ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπιστροφὴ μᾶλλόν ἐστι θεραπήριος τῆς πρὸς τὸ χεῖρον νεύσεως. Ἐπεὶ καὶ τὸ πέμπτον σῶμα τούτῳ δημιουργικώτερόν ἐστι τ τῇδε, καὶ θειότερον, τῷ μᾶλλον ἐστράφθαι πρὸς τὰς θεάς· ἐπεί τε τὸ σῶμα, κἂν αἰθέριος ᾖ τὰ καθαρώτατα καὶ ψυχῆς ἀχράντου, καὶ καθαρᾶς· οἵαν τὴν Ἡρακλέους ὁ δημιουργὸς ἐξέπεμψεν ἅθεὶς ἂν εἰπεῖν κρεῖττον τολμήσειε. τότε μέν τοι ἦν τε καὶ ἐδόκει μᾶλλον

ipſe delapſus. Quænam igitur Deorum illa mater eſt? Nimirum intelligentium & opificum Deorum, a quibus apparentes illi gubernantur, veluti fons quidam, vel certe parens, eademque magni Jovis conjux: Dea ſubſiſtens magna poſt magnum, & cum magno conditore: vitæ arbitra omnis ac domina: omnis cauſa generationis: quæ & opera ſua facillime molitur, & quæ ſunt univerſa cum patre ſine paſſione gignit & producit. Eadem ipſa quoque virgo eſt matris expers, & Jovi adſidens, ac Deorum revera parens omnium. Nam cum intelligibilium mundoque ſuperiorum in ſeſe cauſas Deorum exceperit, fons eſt intelligentibus facta. Hanc itaque Deam, quæ & Providentia dicitur, caſtus quidem citra paſſionem Attidis amor invaſit. Etenim non materiales tantummodo formas; ſed & multo magis earum cauſas ultro ac voluntate ſua complectitur. Sed illam, uti dixi, quæ oriuntur, aut occidunt, conſervantem cuncta providentiam refert fabula, effectricis illorum cauſæ ac genitalis amore fuiſſe captam. Cui quidem juſſiſſe fertur, ut in intelligibili potius rerum genere pareret; atque ad ſeſe converti, ac ſecum illam verſari voluiſſe, imo vero præcepiſſe, ne cum alio quoquam habitaret. Quod ideo faciebat, primum ut ſalutarem illam unitatem retineret: tum ut propenſionem ad materiam inclinationemque vitaret. Itaque in ſeſe illam intueri juſſit; quæ & opificum Deorum fons eſſet, & ad generationem demitti infringique ſeſe nequaquam ſineret. Ita quippe magnus Attis longe erat præſtantiore modo procreator & opifex futurus: quandoquidem ad efficiendum omnibus in rebus aptior eſt converſio ad id quod melius eſt, quam ad deterius propenſio. Nam & quintum corpus eo quam inferiora iſta efficacius ac divinius eſt, quo ad Deos magis convertitur. Neque enim corpus, quamvis puriſſimo ex æthere conflatum ſit, ſincera illibataque anima (cujusmodi Herculis animam opifex indidit) præſtantius affirmare aliquis audeat. Veruntamen tum erat & eſſe videbatur efficacior,

f. ἤδη

Reg. ἐπεί τε τὸ

efficacior, cum ipſam in corpus illa demiſit. Nam & ipſi nunc Herculi, poſtquam totum ad patrem totus abſceſſit, facilior eſt iſtiusmodi cura rerum, quam tunc fuit, cum carne præditus homines inter educabatur. Usque adeo præſtantior eſt in omnibus ad efficiendum aliquid, ad id quod melius eſt transgreſſio, quam ad deterius converſio. Quod ut fabula ſignificaret, Matrem Deorum Attidi mandaſſe refert, uti ſeſe coleret, neque vel quoquam diſcederet, vel alterius amore caperetur. At is ad extremam ſilvam usque deſcendens progreſſus eſt. Quare cum infinitati modus eſſet adhibendus, Corybas, ecce, magnus ille Sol, Deorum Matris aſſeſſor, qui univerſa cum illa procreavit, & eadem communi providentia regit ac temperat, neque quicquam ſine illa molitur, leoni perſuaſit, uti rem indicio ſuo proderet. Ecquis eſt iſte porro leo? fulvum utique fuiſſe illum accepimus. Nihil eſt aliud igitur quam principium, quod calori & ignito fervori præſidet; quod cum Nympha illa pugnaturum erat, neque conſuetudinem ejus cum Attide ſine æmulatione paſſurum. Quænam vero Nympha iſta fuerit, jam diximus. Rerum igitur omnium procreatrici providentiæ principium illud operam commodaſſe fertur; Matri videlicet Deorum; ac deprehenſione indicioque ſuo adoleſcenti caſtrationis cauſam præbuiſſe. Eſt autem caſtratio quædam infinitatis moderatio. Etenim generatio ab illa rerum conditrice providentia cohibita, certo ac definito formarum numero ſeſe continuit, non abſque illa, quæ dicitur, Attidis inſania: quæ cum modum excederet ac prætergrederetur omnem, eo debilitata maxime eſt, neque ſui compos amplius eſſe potuit. Quod quidem circa ultimum Deorum principium contigiſſe rationi conſentaneum eſt. Aſpice quintum illud corpus, mutationi nulli ac viciſſitudini prorſus obnoxium, (in illis Lunæ colluſtrationibus) ubi mundus iſte, deinceps continuo naſcens & occidens, quinto illi corpori vicinus eſt. In iſtiusmodi ſane Lunæ colluſtrationibus non-

A δρασήριος, ὅτε αὐλὴν ἔδωκεν ἐκείνῃ σώμαλι· ἐπεὶ καὶ αὐτῷ νῦν Ἡρακλεῖ ὅλῳ πρὸς ὅλον κεχωρηκότι τ παλέρα, ῥᾴων ἡ τούτων ἐπιμέλεια καθέσηκεν, ἢ πρότερον ἦν, ὅτε ἐν τοῖς ἀνθρώποις σαρκία Φορῶν ἐτρέφελο. Οὕτως ἦν πᾶσι δρασήριος μᾶλλον ἡ πρὸς τὸ κρεῖτλον ἀπόσασις ϛ ἐπὶ τὸ χεῖρον τροφῆς. Ὁ δὴ βυλόμενος ὁ μῦθος διδάξαι, παραινέσαι φησὶ τὴν μητέρα τῶν θεῶν τῷ Ἀττιδι, θεραπεύειν αὐλὴν, καὶ μήτε ἀποB χωρεῖν, μήτε ἐᾷν ἄλλης. ὁ δὲ προῆλθεν ἄχρι τ ἐσχάτων τῆς ὕλης καλελθών. ἐπεὶ δὲ ἐχρῆν παύσασθαί πολε, καὶ σῆναι τὴν ἀπειρίαν, Κορύβας μὲν ὁ μέγας Ἥλιος, ὁ συμβρον☉ τῇ μητρὶ, καὶ συνδημιυργῶν αὐλῇ τὰ πάνλα, καὶ συμπρομηθούμεν☉, καὶ ὑδὲν πράττων αὐλῆς δίχα, πείθϕ τ λέοντα μηνύλην γενέσθαι. Τίς δὲ ὁ λέων; αἴθωνα δηπυθεν ἀκούομεν αὐλόν. αἰτίαν τοίνυν τὴν προεσῶσαν τὸ θερμὸ, καὶ πυρώδες· ἢ πολεμήσειν ἔμελλε τῇ νύμφῃ, καὶ ζηλοτυπήσειν αὐλὴν τῆς πρὸς τὸν Ἄτλιν κοινωνίας· εἴρηται δ ἡμῖν τίς ἡ νύμφη· τῇ δημιυργικῇ προμηθείᾳ τ ὄντων ὑπυργῆσαί φησι, δηλαδὴ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν. εἶτα φωράσαντα, ϗ μηνύλην γενόμενον αἴτιον γενέσθαι τῷ νεανίσκῳ τ ἐκτομῆς. ἡ δὲ ἐκτομὴ, τίς ἐποχὴ τῆς ἀπειρίας· ἔστι γὰρ δὴ τὰ τῆς γενέσεως ἐν ὡρισμένοις τοῖς εἴδεσι, ὑπὸ τῆς δημιυργικῆς ἐπισχεθέντα προμηθείας, ἀκ ἄνευ τῆς ἔD Ἄτλιδ☉ λεγομένης παραφροσύνης, ἣ τὸ μέτριον ἐξισαμένη ϗ ὑπερβαίνυσα· καὶ διὰ τοῦτο, ὥσπερ ἐξαθενοῦσα, καὶ ἐκτὸς αὐτῆς εἶναι δυναμένη· ὃ δὴ περὶ τὴν τελευταίαν ὑποσῆναι τ θεῶν αἰτίαν ἀκ ἄλογον. Σκόπει ἂν ἀναλλοίωλον κατὰ πᾶσαν ἀλλοίωσιν τὸ πέμπλον θεώμενος σῶμα περὶ τὰς φωλισμὰς τ Σελήνης, ἵνα λοιπὸν ὁ συνεχῶς γιγνόμενός τε, ϗ ἀπολλύμενος κόσμος γειτνιᾷ τῷ πέμπλῳ σώμαλι. περὶ τὰς φωλισμὰς

αὐτῆς

αὐτῆς ἀλλοίωσίν τινα, καὶ πάθη συμπί-
πλοντα θεωρῶμεν. Οὐκ ἄτοπον ἂν (εἰ)
καὶ τὸ Ἄττιν τοῦτον ἡμίθεόν τινα ἐναι-
βάλλειαι· δοκεῖ γὰρ δὴ καὶ ὁ μῦθος τοῦτο μᾶλ-
λον ἢ θεὸν μὲν τῷ παντὶ. πρόεισί τε γὰρ
ἐκ τοῦ τέλους δημιουργοῦ, καὶ ἐπανάγεται
πάλιν ἐπὶ τὴν μητέρα τῶν θεῶν μετὰ
τὴν ἐκτομήν. ἐπεὶ δὲ ὅλως ῥέπειν πέ-
πεικε, νεύειν εἰς τὴν ὕλην δοκεῖ. Θεῶν
μὲν ἔσχατον, ἔξαρχον δὲ τῶν θείων γε-
νῶν ἁπάντων, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις αὐτὸν
ὑπολαβών. ἡμίθεον δὲ διὰ τοῦτο ὁ μῦ-
θός φησι, τὴν πρὸς τὰς ἀτρέπτους αὐτῶν
θεὰς ἐνδεικνύμενος διαφοράν. δορυφο-
ροῦσι γὰρ αὐτὸν παρὰ τῆς Μητρὸς δοθέν-
τες οἱ Κορύβαντες, αἱ τρεῖς ἀρχικαὶ τῶν
μετὰ θεὰς κρειττόνων γενῶν ὑποστά-
σεις. Ἀρχὴ δὲ καὶ τῶν λεόντων, οἳ τὴν ἔν-
θερμον οὐσίαν καὶ πυρώδη καὶ ἀνειμένην
μετὰ σφῶν ἐξάγουσι λέοντος, αἴτιοι τῷ
πυρὶ μὲν πρώτως· διὰ δὲ τὴν ἐν-
θένδε θερμότητος, ἐνεργείας τε κινητι-
κῆς, αἴτιοι καὶ τοῖς ἄλλοις εἰσὶ σωτηρίας·
περιφορὰν δὲ τοῦ οὐρανοῦ ἀντὶ τιάρας, ἐκεῖ-
θεν ὥσπερ ἐπὶ γῆν ὁρμώμενος. Οὗτος
ὁ μέγας ἡμῖν θεὸς Ἄττις ἐστί. αὗται δὲ
βασιλέως Ἄττιδος αἱ θρηνούμεναι τέως
φυγαί, καὶ κρύψεις, καὶ ἀφανισμοί, καὶ
αἱ δύσεις αἱ καλαὶ τὸ ἄντρον. Τεκμήρια
δὲ ἔσω μοι τούτων, ὁ χρόνος ἐν ᾧ γίνεται.
τέμνεσθαι γάρ φασι τὸ ἱερὸν δένδρον
καθ' ἣν ἡμέραν, ὁ ἥλιος ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆ
ἰσημερινῆς ἀψῖδος ἔρχεται· εἶθ' ἑξῆς
περισαλπισμὸς παραλαμβάνεται τῇ
τείτῃ δὲ τέμνεται τὸ ἱερὸν, καὶ ἀπόῤῥητον
θέρος τοῦ θεοῦ Γάλλου· ἐπεὶ τούτοις Ἱλά-
ρια φασι καὶ ἑορταί. Ὅτι μὲν δὴ σάσις
ἐστὶ τῆς ἀπειρίας ἡ θρυλλουμένη παρὰ
τοῖς πολλοῖς ἐκτομή, πρόδηλον· ἐξ ὧν
Voss. καὶ ἐξ ὧν ἡνίκα ὁ μέγας ἥλιος δὲ ἰσημερινῆς ψαύ-
σας κύκλου· ἵνα τὸ μάλιστα ὡρισμένον
ἐστί· τὸ μὲν γὰρ ἴσον, ὡρισμένον ἐστὶ τὸ δὲ
ἄνισον, ἄπειρόν τε, καὶ ἀδιεξίτητον· καλὰ
τοῦ λόγου αὐτίκα τὸ δένδρον τέμνεται εἶθ'

A nihil cernimus mutationis & paſſionis incidere. Quare non abſurde Semideum aliquem Attin illum eſſe ſtatuemus, (hoc enim velle ſibi fabula videtur) vel potius Deum omnino quempiam. Nam a tertio conditore progreditur, & ad Matrem Deorum poſt exciſionem denuo revocatur. Verum quoniam vergere prorſus ſeſe ille perſuadet, in materiam propenſior eſſe videtur. Unde qui Deorum noviſſimum, ac divinorum omnium generum principem illum arbitretur, is a veritate nequaquam
B abhorrear. Hunc enim Semideum iccirco fabula nominavit, ut ejus ab immutabilibus Diis diſcrimen exprimeret. Porro cuſtodes illi ac ſatellites a Matre ſunt dati Corybantes, quæ ſunt tria præſtantiorum ſecundum Deos generum ſubſiſtentia principia. Atque idem ille principatum in leones obtinet: qui calidiorem naturam & igneam ſortiti, cum duce ſuo leone, ignem quidem inprimis ipſum, tum per ejus calorem & actionem ad movendum efficacem, reliqua corpora conſervant. Ad hæc
C cœlum tiaræ ipſum inſtar ambit, qui illinc quaſi tendit ad terram. Ejusmodi magnus ille nobis Deus eſt Attis. Hæ ſunt regis Attidis comploratu ac lamentis interim celebratæ fugæ, ſeceſſiones, ſubtractiones e medio, & in ſpelunca latebræ. Quod vel tempus ipſum ſatis indicat, quo illa omnia geruntur. Etenim ſacram arborem ſuccidi illo ipſo die ferunt, quo Sol ſupremam æquinoctiorum apſidem attigit: altero die tubarum clangore perſtrepunt: tertio, ſacra & arcana Dei Galli meſſis putaD tur. Secundum hæc, ut ajunt, Hilaria feſtique dies ſuccedunt. Quod igitur exciſio illa multorum pervagata ſermonibus, nihil ſit aliud, quam moderatio quædam amplitudinis infinitæ, vel ex eo patet, quod per idem tempus, quo Sol æquinoctialem circulum adeptus eſt, (ubi maxime curſus illius circumſcribitur; quod enim eſt æquale, definitum eſt; inæquale autem omne, infinitum eſt, neque permeari poteſt) tum, inquam, uti narrant, arbor illa ſuccidítur: ac deinceps cætera conſequuntur, quorum

quorum nonnulla myſticis & arcanis legibus devincta ſunt, alia in omnes evulgari poſſunt. Ac quod ad illam arboris exciſionem ſpectat, ea vero ad hiſtoriam Galli pertinet; nihil autem ad illa myſteria facit, ad quæ ſolet adhiberi. His enim ſignis tacite Dii nos, ut opinor, admonent, oportere id e terra, quod eſt pulcherrimum, decerpentes, cum religione virtutem ad Deam perferre, & hoc ipſum probe ac cum laude transactæ vitæ indicium oſtendere. Etenim arbor cum e terra pullulet, ſurſum tamen velut in æthera conſurgit, eſtque viſu ipſo formoſa, tum æſtivos calores opacitate ſua temperat, nec non fructus ex ſeſe gignit, & ad utilitates hominum largitur. Tantum illi fœcunditatis ſuppetit. Quamobrem ad hoc lex illa nos hortatur, qui natura cœleſtes, ſed in terram depoſiti ſumus; ut virtutem cum pietate ex ea, quam in terris degimus, vita colligentes, ad primigeniam illam Deam autoremque vitæ properemus. Sane claſſicum illud, quo ſignum Attidi poſt exciſionem recipiendi ſui datur, idem præbet & nobis ipſis, quicunque cœlitus in terras allapſi decidimus. Secundum hoc ſignum Rex Attis infinitam evagationem exciſione ſua coercet: & nos perinde a Diis admonemur, noſtram in nobis immoderationem infinitatemque comprimere, & ad id, quod definitum, & uniforme ſit, ac, ſi fieri poteſt, unum ipſum, recurrere. Quod ubi perfectum erit, ſtatim Hilaria conſequentur. Quid enim lætius, quid hilarius eſt anima illa, quæ cum infinitatem, ac generationem, ejusque tempeſtatem omnem evitare potuit; tum ad Deos ipſos ſeſe provexit? Quorum e numero cum eſſet Attis, ne eum quidem Deorum mater neglexit, cum paulo ultra quam oporteret progredi cœpiſſet: ſed immoderationem iſtam cohibere jubens, illum ad ſeſe convertit.

Ac ne quis forte ſic a me dici illa ſuſpicetur, quaſi ita geſta ſint, aut revera exti-

A ἐξῆς γίνεσθαι τὰ λοιπά· τὰ μὲν διὰ τὰς μυστικὰς καὶ κρυφίους θεσμάς· τὰ δὲ καὶ ῥηθῆναι πᾶσι δυναμένας. Ἡ δὲ ἐκλομὴ τὸ δένδρου, τοῦτο ᾗ τῇ μὲν ἱστορίᾳ προσήκει τῇ περὶ τὸν Γάλλον· οὐδὲν δὲ τοῖς μυστηρίοις, οἷς παραλαμβάνεται. διδασκόντων ἡμᾶς οἶμαι τὸν θεῶν συμβολικῶς, ὅτι χρὴ τὸ κάλλιστον ἐκ γῆς δρεψαμένους, ἀρετὴν μετὰ εὐσεβείας ἀπενεγκεῖν τῇ θεῷ, σύμβολον τὸ ἐνταῦθα χρηστῆς πολιτείας ἐσόμενον. Τὸ γὰρ
B τοι δένδρον ἐκ γῆς μὲν φύεται· σπεύδει δὲ ὥσπερ εἰς τὸν αἰθέρα, καὶ ἰδεῖν τέ ἐστι, καὶ ὀφθῆναι καλόν· καὶ σκιὰν παρασχεῖν ἐν πνιγεῖ· ἤδη δὲ καὶ καρπὸν ἐξ ἑαυτοῦ προβάλλειν, καὶ χαρίσασθαι· ὅτως αὐτῷ πολύ τί γε τοῦ γονίμου περίεστιν. Ἡμῖν ἂν ὁ θεσμὸς παρακελεύεται τοῖς φύσει μὲν οὐρανίοις, εἰς γῆν δ' ἐνεχθεῖσιν, ἀρετὴν μετὰ εὐσεβείας ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ γῇ πολιτείας ἀμησαμένους, παρὰ τὴν προγονικὴν καὶ ζωογόνον σπεύδειν θεόν. Εὐ-
C θὺς ἂν ἡ σάλπιγξ μετὰ τὴν ἐκλομὴν ἐκδίδωσι τὸ ἀνακλητικὸν τῷ Ἀττιδι, καὶ τοῖς ὅσοι πόθεν οὐρανόθεν ἔπτημεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπέσομεν. Μετὰ δὴ τὸ σύμβολον τοῦτο, ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἄττις ἴσησι τὴν ἀπειρίαν διὰ τῆς ἐκλομῆς· ἡμῖν τε οἱ θεοὶ κελεύουσιν ἐκλέμνειν καὶ αὐλοῖς τὴν ἐν ἡμῖν αὐλοῖς ἀπειρίαν· καὶ μιμεῖσθαι τὰς ἡ- *Reg. & Voſſ.* τι
μῶν· ἐπὶ δὲ τὸ ὡρισμένον, καὶ ἑνοειδὲς, καὶ ἡμῶν
εἴπερ οἷόν τε ἐσω, αὐλὸ τὸ ἓν, ἀναδρέχειν. ἅπερ γενομένα πάντως ἕπεσθαι χρὴ τὰ
D Ἱλάρια. Τί γὰρ εὐθυμότερον; τί δὲ ἱλαρώτερον γένοιτο ἂν ψυχῆς ἀπειρίαν μὲν, καὶ γένεσιν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κλύδωνα διαφυγούσης· ἐπὶ δὲ τὰς θεὰς αὐλὰς ἀναχθείσης; ὧν ἕνα καὶ τὸν Ἄττιν ὄντα περιεῖδεν οὐδαμῶς ἡ τῶν θεῶν μήτηρ, βαδίζοντα πρόσω πλέον ἢ χρὴν πρὸς ἑαυτὴν δὲ ἐπέστρεψε, σῆσαι τὴν ἀπειρίαν προσάξασα.

Καὶ μή τις ὑπολάβοι με λέγειν, ὡς ταῦτα ἐπράχθη ποτὲ, καὶ γέγονεν·

ὥσπερ ἂν εἰδότων τῶν θεῶν αὐλῶν ὅ τι ποιήσουσιν ἢ τὰ σφῶν αὐτῶν ἁμαρτήματα διορθωμένων. Ἀλλὰ οἱ παλαιοὶ τῶν ὅλων ἀεὶ τὰς αἰτίας, ἤτοι τ θεῶν ὑφηγουμένων, καὶ σφᾶς αὐλὰς διερευνώμενοι βέλτιον δὲ ἴσως εἰπεῖν ζητοῦντες ὑφ' ἡγεμόσι τοῖς θεοῖς, ἔπειτα εὑρόντες, ἐσκέπασαν αὐλὰ μύθοις παραδόξοις· ἵνα διὰ τ παραδόξου μὴ ἀπεμφαίνοιτο τὸ πλάσμα φωραθὲν ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἡμᾶς τ ἀληθείας προλρέψῃ· τοῖς μὲν ἰδιώταις ἀρκούσης, οἶμαι, τ ἀλόγου, μὴ διὰ τῶν συμβόλων μόνον ὠφελείας· τοῖς δ' περιττοῖς καὶ τὴν φρόνησιν, ἕως ἂν μόνως ἐσομένης ὠφελίμου τῆς περὶ θεῶν ἀληθείας, εἴ τις ἐξετάζων αὐλὴν ὑφ' ἡγεμόσι τοῖς θεοῖς εὕροι μὴ λάθοι· διὰ μὲν τ αἰνιγμάτων ὑπομνηθεὶς, ὅτι χρή τι περὶ αὐλῶν ζητεῖν· εἰς τέλος δὲ μὴ ὥσπερ κορυφὴν τ πράγματος διὰ τ σκέψεως εὑρὼν πορευθείη· μὴ αἰδοῖ καὶ πίστει μᾶλλον ἀλλοτρίας δόξης, ἢ τῆς ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ νῦν ἐνεργείας. Τί δ' ἂν εἶναι φαμὲν, ὡς ἐν κεφαλαίῳ κατανοήσαντες; ἄχρι τοῦ πέμπτου σώματος ὁ τὸ νοητὸν μόνον, ἀλλὰ μὴ τὰ φαινόμενα ταῦτα σώματα τῆς ἀπαθοῦς ὄντα μὴ θείας μερίδος, ἄχρι τούτους θεοὺς ἐνόμισαν ἀκραιφνεῖς εἶναι. τῇ γονίμῳ δὲ τ θεῶν οὐσίᾳ τ τῇδε παρυποσταθέντων, ἐξ ἀϊδίου συμπροελθούσης τ ὕλης τοῖς θεοῖς· παρ' αὐτῶν δὲ, καὶ δι' αὐτῶν, διὰ τὸ ὑπερπληρεῖς αὐτῶν τῆς γονίμου μὴ δημιουργικῆς αἰτίας, ἡ τ ὅλων προμήθεια, συνουσιωμένη τοῖς θεοῖς ἐξ ἀϊδίου, καὶ σύνθρονος μὲν ὅσα τῷ βασιλεῖ Διΐ, πηγὴ δὲ τῶν νοερῶν θεῶν· καὶ τὸ δοκοῦν ἄζωον, μὴ ἄγονον, καὶ σκύβαλον, μὴ τῶν ὅλων, οἷον ἂν εἴποι τις, ἀποκάθαρμα, μὴ τρύγα, καὶ ὑποσάθμην, διὰ τῆς τελευταίας τῶν θεῶν· εἰς ἣν αἱ πάντων οὐσίαι τ θεῶν ἀποτελευτῶσιν ἐκόσμησέ τε, μὴ διωρθώσατο, μὴ πρὸς τὸ κρεῖττον μετέστησεν. Ὁ γὰρ Ἄττις ὅτ-

A terint aliquando; ſic tanquam Dii quid facturi ſint ignorent, aut errata ſua corrigant; ita demum habeat: Cum antiqui rerum aſſidue cauſas vel per ſeſe præeuntibus Diis explorarent, vel, ut verius dicam, ſub illis ducibus indagarent; ubi eas adepti ſunt, incredibilibus quibusdam involviſſe fabulis, ut ex abſurditate ipſa & incredibilitate cognita commenti falſitas ad inveſtigationem nos veritatis acueret. Nam & idiotis utilitas illa ſufficit, quæ ex nudis ſignorum involucris ſine ulla ratione percipitur; iis autem qui prudentia B antecellunt, ita duntaxat veritatis de Diis notitia proderit, ſi quis eam ſub iisdem illis ducibus ac præſidibus Diis inquirat atque comprehendat: uti nimirum de illis eſſe quærendum per ænigmata iſta moneatur; tum poſteaquam invenerit, ad ipſum rei finem, & quaſi verticem contemplatione perveniat; idque non tam opinionis alienæ fide ac reverentia, quam actione ipſa mentis. Quidnam igitur, ut compendio colligam, (Attin) eſſe animo C concipimus ac profitemur? Nempe quicquid eſt ad quintum usque corpus, non intelligibile ſolum, ſed etiam cœleſtia illa corpora, quæ cernimus, quæque paſſionis experte ac divina ſorte continentur; hactenus, inquam, Deos eſſe puros ac ſinceros opinati ſunt. Sed cum genitalis Deorum naturæ beneficio infima iſta ſubſiſtant; quatenus una cum Diis ipſis, ſed ex iis & per eos, ab æterno materia prodiit, propter ſummam, quæ eſt in illis, genitalis vis atque effectricis abundantiam, rerum illa D moderatrix providentia cum Deorum natura ex æterno conjuncta, ac regi adſidens Jovi, & intelligibilium fons & origo Deorum; iſtud etiam ipſum, quod mortuum ac ſterile eſt & abjectum, ipſum, inquam, ut ita dicam, rerum omnium retrimentum, fæces ipſas & quisquilias, per eam, quæ infimum inter Deos locum obtinet; in quam omnes illorum naturæ deſinunt; ordinavit, atque conſtituit, & ad meliorem ſtatum reduxit. Etenim ille tiara ſtellis diſtincta

redimitus

redimitus Attis indidem, ubi in hunc, quem cernimus, mundum aſpectabili Dii omnes ratione deſinunt, regni ſui principium habuit. Porro quod in illo liquidum ſincerumque fuit, id ad lacteum circulum usque pervenit. Circa hunc locum eo, quod paſſionis eſt expers, cum patibili permiſto, & illinc prodeunte cohærenteque materia, ejus communio deſcenſus eſt in ſpeluncam. Quod cum nequaquam invitis Diis, eorumque Matri accidat; invitis tamen iisdem fieri dicitur. Quod enim Dii in eo, quod præſtantius eſt, natura ſunt occupati, minime illinc eos ad inferiora demitti melior illa conditio patitur; ſed quadam meliorum accommodatione ac depreſſione ad excellentiorem ac Diis acceptiorem ſortem infima iſta provehi. Sic igitur Attidem Mater poſt exſectionem, non odio proſequi dicitur; ſed etſi reipſa non ſuccenſeat, ſuccenſere nihilominus ipſi de illa ſui demiſſione fertur: quod cum præſtantioris cujusdam conditionis, & quidem Deus eſſet, deteriori ſeſe tradiderit: ſimul atque vero infinitam illam progreſſionem cohibuit, & inconditum hoc certum redegit in ordinem, conſenſione illa, quam cum æquinoctiali habet circulo; ubi magnus Sol definiti ſui curriculi perfectiſſimum modum temperat; libenter illum ad ſeſe Dea revocat, vel ipſum potius apud ſe retinet. Neque enim tempus unquam fuit ullum, quo aliter iſta ſe habuerint ac nunc habent. Sed & Attis ſemper Matris adminiſter eſt, & auriga: ſemper ad generandum excitatur: nunquam non denique certo ac definito formarum principio infinitatem præcidit. Porro cum velut ſubvectus a terra reducitur, vetera ex intervallo ſceptra recuperare fertur. Quanquam neque ab iis dejectus eſt unquam; neque modo dejicitur; ſed pro eo, quod cum patibili ſeſe commiſcet, dicitur eſſe dejectus.

Cæterum illud forte quæſtione dignum eſt, quod, cum duplex ſit æquinoctium, non ad

A ἔχων τὴν κατάσκοπον τοῖς ἄνω τιθέναν, εὔδηλον ὅτι τὰς πάντων τῶν θεῶν εἰς τὸν ἐμφανῆ κόσμον ὁρωμένας λήξεις, ἀρχὰς ἐποιήσατο τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας· ἐπ' αὐτῷ τὸ μὲν ἀκραιφνὲς καὶ καθαρὸν ἦν ἄχει γαλαξίᾳ· περὶ τοῦτον δὲ ἤδη τὸν τόπον μιγνυμένῃ πρὸς τὸ ἀπαθὲς τὸ παθητὸν, καὶ τῆς ὕλης παρυφισαμένης ἐκεῖθεν, ἡ πρὸς ταύτην κοινωνία καταβάσις ἐστιν εἰς τὸ ἄντρον· οὐκ ἀκουσίως μὲν γενομένη τοῖς θεοῖς, καὶ τῇ τύ-
B των Μητρί· λεγομένη δ' ἀκουσίως γενέσθαι· φύσει γὰρ ἐν κρείττονι τὰς θεὰς ὄντας, οὐκ ἐκεῖθεν ἐπὶ τάδε καθέλκειν ἐθέλει τὰ βελτίω· ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν κρειττόνων συγκαταβάσεως καὶ ταῦτα ἀνάγειν ἐπὶ τὴν ἀμείνονα καὶ θεοφιλεστέραν λῆξιν. Οὕτω τοι καὶ τὸν Ἄττιν ὁ κατεχθραίνουσα μετὰ τὴν ἐκτομὴν ἡ Μήτηρ λέγεται. Ἀλλὰ ἀγανακτεῖ μὲν οὐκέτι· ἀγανακτοῦσα δὲ λέγεται διὰ τὴν συγκατάβασιν· ὅτι κρείττων ὤν, καὶ
C θεὸς, ἔδωκεν ἑαυτὸν τῇ καταδεεστέρᾳ· σήσαντα δὲ αὐτὸν τῆς ἀπειρίας τὴν πρόοδον, καὶ τὸ ἀκόσμητον τοῦτο κοσμήσαντα, διὰ τοῦ πρὸς τὸν ἰσημερινὸν κύκλον συμπαθείας· ἵνα ὁ μέγας ἥλιος τῆς ὡρισμένης κινήσεως τὸ τελειότατον κυβερνᾷ μέτρον· ἐπανάγῃ πρὸς ἑαυτὴν ἡ θεὸς ἀσμένως· μᾶλλον δὲ ἔχῃ παρ' ἑαυτῇ. Καὶ οὐδέ πω γέγονεν ὅτε μὴ ταῦτα τοῦτον ἔχῃ τὸν τρόπον, ὃν περ νῦν ἔχῃ· ἀλλ' ἀεὶ μὲν Ἄττις ἐστὶν ὑπουργὸς
D τῇ μητρὶ, καὶ ἡνίοχος· ἀεὶ δὲ ὀργάζῃ γε τὴν γένεσιν· ἀεὶ δὲ ἀποτέμνεται τὴν ἀπειρίαν διὰ τῆς ὡρισμένης τοῦ εἰδῶν αἰτίας. ἐπαναγόμενος δὲ ὥσπερ ἐκ γῆς, τῶν ἀρχαίων αὖθις λέγεται δυνασείων σκήπτρων· ἐκπεσὼν μὲν αὐτῶν οὐδαμῶς, οὐδὲ ἐκπίπτων· ἐκπεσεῖν δὲ αὐτῶν λεγόμενος διὰ τὴν πρὸς τὸ παθητὸν σύμμιξιν.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἄξιον προσαπορῆσαι· διτῆς γὰρ οὔσης τῆς ἰσημερίας, οὐ

γ. ὀργάζῃ γε. Voſſ.

τὴν ἐν ταῖς χηλαῖς, τὴν δὲ ἐν τῷ κριῷ προσόμωσιν· τίς δ' ἡ αἰτία τούτου, φανερὸν δήπουθεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἡμῖν ὁ ἥλιος ἀρχεῖαι τότε πλησιάζειν ἀπὸ τῆς ἰσημερίας, αὐξομένης, οἶμαι, τῆς ἡμέρας, ἔδοξεν, ὅτος ὁ καιρὸς ἁρμοδιώτερος. ἔξω γὰ τῆς αἰτίας, ἣ φησι τοῖς θεοῖς εἶναι τὸ φῶς σύνδρομον ἔχειν οἰκείως πιστεῦον τοῖς ἀφεθῆναι τῆς γενέσεως ἀπευθύνουσι τὰς ἀναγωγὰς ἀκτῖνας ἡλίου. Σκόπει δὲ ἐναργῶς· ἕλκει μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ἅπαντα· καὶ προσκαλεῖται, καὶ βλαστάνειν ποιεῖ τῇ ζωπυρίδι, καὶ θαυμαστῇ θέρμῃ διακείνων, οἶμαι, πρὸς ἄκραν λεπτότητα τὰ σώματα· καὶ τὰ φύσει φερόμενα κάτω κουφίζει· τὰ δὴ τοιαῦτα τῶν ἀφανῶν αὐτοῦ δυνάμεων ποιητέον τεκμήρια. Ὁ γὰρ ἐν τοῖς σώμασι διὰ τοῦ σωματοειδοῦς θέρμης ὅτω τοῦτο ἀπεργαζόμενος, πῶς οὐ διὰ τοῦ ἀφανοῦς, καὶ ἀσωμάτου πάντη, καὶ θείας, καὶ καθαρᾶς ἐν ταῖς ἀκτῖσιν ἱδρυμένης οὐσίας ἕλξει, καὶ ἀνάξει τὰς εὐτυχεῖς ψυχάς; Οὐκοῦν ἐπειδὴ πέφηνεν οἰκεῖον μὲν τοῖς θεοῖς τὸ φῶς τοῦτο, καὶ τοῖς ἀναχθῆναι σπεύδουσιν· αὔξειαι δ' ἐν τῷ παρ' ἡμῖν κόσμῳ τὸ τοιοῦτον· ὥστε εἶναι τὴν ἡμέραν μείζω τοῦ νυκτὸς, ἡλίου βασιλέως ἐπιπορεύεσθαι τὸν κριὸν ἀρξαμένου· δέδεικται καὶ ἀναγωγὸν φύσει τὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ θεοῦ διά τε τοῦ φανερᾶς ἐνεργείας, καὶ τοῦ ἀφανοῦς· ὑφ' ἧς πανπληθεῖς ἀνήχθησαν ψυχαὶ, τῶν αἰσθήσεων ἀκολουθήσασαι τῇ φανοτάτῃ, καὶ μάλιστα ἡλιοειδεῖ· τὴν γὰ τοιαύτην τῶν ὀμμάτων αἴσθησιν οὐκ ἀγαπητὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον εἰς τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ πρὸς σοφίαν ὁδηγὸν ὁ δαιμόνιος ἀνύμνησε Πλάτων. Εἰ δὲ καὶ τὰ ἀῤῥήτου μυσαγωγίας ἀψαίμην, ἣν ὁ Χαλδαῖος περὶ τὸν ἑπτάκλινα θεὸν ἐβάκχευσεν, ἀνάγων δι' αὐτῆς τὰς ψυχάς· ἄγνωστα ἐρῶ, καὶ μάλα γε ἄγνωστα τῷ συρφετῷ·

Corr. προτιμῶσιν, vel πρεσπρεσμῶσιν

Voss. τοιοῦτο

Voss. δὲ καὶ

κε. incd. ἑπτάκλινα

A alterum illud, quod eſt in Chelis; ſed, quod in Ariete ſit, ad illius feſtum deligimus. Verum hujus non obſcura ratio eſt. Nam cum ſecundum æquinoctium Sol ad nos primum propius accedat, quando & lucis augentur ſpatia; viſa eſt hæc ad negotium omnium aptiſſima tempeſtas. Atque ut ab altera illa cauſa diſcedam, quæ ſocium & affine Diis eſſe lumen diſputat; facile mihi perſuadeo, qui ab hujus contagione generationis immunes eſſe ſtudent, iis ſolares radios, qui in altum evehendi vim B habent, proprie convenire. Ita enim manifeſte contemplare: inprimis quod a terra Sol trahat omnia: quod ea velut fomento quodam & admirabili calore ſuſcitet ac vegetet, cum, ut opinor, ad exquiſitam ſubtilitatem ſegregando excernendoque corpora perducit: tum quod ea, quæ deorſum vergunt, attollat ac ſublevet; ex iis occultarum illius virium argumenta capere licet. Nam qui corporeo calore talia in corporibus efficit, nonne per arcanam corporisque prorſus expertem ac divinam ſinceram- C que radiis illius inſidentem naturam multo magis ad ſe felices animas attrahet & extollet? Quocirca cum ex iis, quæ dicta ſunt hactenus, conſtet, lumen iſtud Diis immortalibus, iisque qui attollere ſeſe cupiunt, eſſe cognatum; idem vero hoc in mundo noſtro creſcere tum ſoleat, & dies eſſe nocte longior, quando Arietem permeare Sol rex incipit: una illud oſtendimus, ejusdem Dei radios vim quandam habere ſubvehendi, non manifeſta ſolum efficacitate, ſed etiam occulta: qua quidem innumerabiles animæ in ſublime provectæ D ſunt, ſplendidiſſimum e ſenſibus, Solique maxime ſimilem, ſecutæ. Hic enim ipſe ſenſus oculorum, non ut carus duntaxat & ad vitam opportunus; ſed inſuper tanquam dux ad ſapientiam, a divino Platone celebratur. Jam vero ſi arcana illa & myſtica perſequi velim, quæ circa ſeptem radiis inſignem Deum Chaldæus celebravit, ut per illum animas in ſublime provehat; obſcura quædam eloquar, & in vulgus ignota maxime: tametſi beatis illis hominibus, qui theurgicis

theurgicis ſacris operantur, probe ſint cognita. Ideo hæc in præſenti ſilentio præteribo.

Nunc eo revertor, quod paulo ante dicebam: non ſine cauſa, imo quam fieri poteſt maxime conſentanea ac vera ratione ductos veteres tempus ejusmodi illis ſacrorum ritibus præfiniſſe. Cujus rei argumentum ex eo poteſt colligi, quod æquinoctialem circulum Dea iſta ſortita ſit. Etenim circa Libræ ſignum, Cereri ac Proſerpinæ auguſta illa & arcana Myſteria inſtaurari ſolent. Jure id quidem. Nam & abeuntis in honorem Dei rurſus obire Myſteria convenit: ut ne quid ab impia tenebroſaque vi moleſtiæ nobis accidat. Sane Myſteria bis in honorem Cereris Athenienſes celebrant. Primum parva illa (ſic enim appellant) Myſteria, cum Sol Arietem pervadit; majora deinde, cum in chelis verſatur; ob eas, quas modo dixi, rationes. Ac majora quidem & minora cum aliis pluribus, opinor, ex cauſis appellata ſunt: tum hæ potiſſimum interceſſerunt, quod illo recedente magis quam accedente, celebrare iſta conſentaneum ſit. Quocirca ſub ipſius acceſſum, utpote præſente ſervatore evectoreque Deo, renovandæ duntaxat memoriæ gratia, ante plena auguſtioraque ſacra levioribus ab initiis auſpicabantur. Excipiebant ea paulo poſt caſtimoniæ frequentes, ſacrorumque cæremoniæ. At vero recedente poſtmodum Deo, & ad oppoſitam mundi zonam emigrante, caput ipſum Myſteriorum cuſtodiæ ac ſalutis cauſa celebratur. Vide autem, ut, quemadmodum hic membrum genitale præciditur, ſic apud Athenienſes qui arcana illa tractant, caſtiſſime degunt: tum eorum antiſtes hierophanta ab omni generatione prorſus abſtinet: tanquam progreſſionis illius in infinitum particeps eſſe minime debeat; ſed definitæ potius, ac perpetuo manentis, & uno contentæ, incorruptæ, ſinceræque naturæ. Sed de his hactenus.

Supereſt ut de ſanctimonia ipſa deinceps & caſtitate dicamus: ut ſi quid ad inſtitutum noſtrum pertinet, inde quoque trans-

A θεurγοῖς δὲ τοῖς μακαρίοις γνώριμα. διόπερ αὐτὰ σιωπήσω τανῦν.

Ὅπερ δὲ ἔλεγον, ὅτι καὶ τὸν καιρὸν οὐκ ἀλόγως ὑπολημπλέον, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα μετὰ εἰκότος καὶ ἀληθοῦς λόγου παρὰ τῶν παλαιῶν τῷ θεσμῷ προσεθεῖσθαι. Σημεῖον δὲ τούτου ὅτι τὸν ἰσημερινὸν κύκλον ἡ θεὸς αὕτη καλενείματο. Τελεῖται γὰρ περὶ τὸν ζυγὸν Δηοῖ, καὶ Κόρῃ τὰ σεμνά, καὶ ἀπόρρητα μυστήρια. καὶ τοῦτο εἰκότως γίνεται. χρὴ γὰρ καὶ
B ἀπιόντι τῷ θεῷ τελεσθῆναι πάλιν· ἵνα μηδὲν ὑπὸ τοῦ ἀθέου καὶ σκολεινῆς δυσχερὲς πάθωμεν ἐπικρατούσης δυνάμεως· διὸ γοῦν Ἀθηναῖοι τῇ Δηοῖ τελοῦσι τὰ μυστήρια· " αὐτῷ μὲν τῷ κριῷ τὰ μικρά Φασι μυστήρια· τὰ μεγάλα δὲ περὶ τὰς χηλὰς ὄντος ἡλίου· δι' ἃς ἔναγχος ἔφην αἰτίας. Μεγάλα δὲ ὠνομάσθαι καὶ μικρὰ νομίζω, καὶ ἄλλων ἕνεκα· μάλιστα δὲ, ὡς εἰκὸς, τούτου ἀποχωροῦντος τοῦ θεοῦ μᾶλλον ἢπερ προσιόντος. διόπερ ἐν τούτοις ὅσον εἰς ὑπόμνησιν μόνον.
C ἅτε δὴ καὶ παρόντος τοῦ σωτῆρος, καὶ ἀναγωγοῦ θεοῦ, τὰ προτέλεια καλεσάλλου τῆς τελετῆς· εἶτα μικρὸν ὕστερον ἁγνείαι συνεχεῖς, καὶ τῶν ἱερῶν ἁγισεῖαι. ἀπιόντος οὖν λοιπὸν τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν ἀντίχθονα ζώνην, καὶ φυλακῆς ἕνεκα, καὶ σωτηρίας, αὖθις τὸ κεφάλαιον ἐπιτελεῖται τῶν μυστηρίων. Ὅρα δὲ ὥσπερ ἐνταῦθα τὸ τῆς γενέσεως αἴτιον ἀποτέμνεται· ἕτω δὴ καὶ παρὰ Ἀθηναίοις οἱ τῶν ἀῤῥήτων ἁπτόμενοι παναγεῖς εἰσι. καὶ ὁ τούτων ἐξάρχων ἱεροφάντης ἀπέσχα-
D πται πᾶσαν τὴν γενεσιν· ὡς οὐ μετὸν αὐτῷ τῆς ἐπ' ἄπειρον πρόοδου· τῆς ὡρισμένης δὲ, καὶ ἀεὶ μενούσης, καὶ ἐν τῷ ἑνὶ συνεχομένης οὐσίας, ἀκηράτου τε, καὶ καθαρᾶς. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτων ἀπόχεη τοσαῦτα.

Λείπεται δὴ λοιπὸν, ὡς εἰκὸς, ὑπέρ τε τῆς ἁγισείας αὐτῆς καὶ τοῦ ἁγνείας διεξελθεῖν· ἵνα καὶ ἐντεῦθεν λάβωμεν εἰς τὴν

ὑπόθεσιν εἴ τι συμβάλλεται. Γελοῖον ᾗ A
αὐτίκα τοῖς πᾶσιν ἐκεῖνο φαίνεται.
κρεῶν μὲν ἅπτεσθαι δίδωσιν ὁ ἱερὸς νό-
μος· ἀπαγορεύει δὲ τῶν σπερμάτων
οὐκ ἄψυχα μὲν ἐκεῖνα, ταῦτα δὲ ἔμ-
ψυχα; οὐ καθαρὰ μὲν ἐκεῖνα· ταῦτα
δὲ αἵματος, καὶ πολλῶν ἄλλων ἂν εὐχε-
ρῶν ὄψει τε καὶ ἀκοῇ πεπληρωμένα; οὗ
τὸ μέγιστον, ἐκείνοις μὲν πρᾶσεσι, τὸ
μηδένα ἐκ τοῦ ἐδωδῆς ἀδικεῖσθαι· τού-
τοις δὲ, τὸ καλαθύεσθαι, καὶ καλασφάτ-
τεσθαι τὰ ζῶα, ἀλγεινά γε, ὡς εἰκὸς, B
καὶ τρυχόμενα; Ταῦτα πολλοὶ καὶ τῶν
ἐκτὸς ἡμῶν εἴποιεν ἄν. ἐκεῖνα δὲ ἤδη κω-
μῳδοῦσι καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ δυσσεβέ-
στατοι. τὰ μὲν ὁρμενὰ φησιν ἐσθίεσθαι
τῶν λαχάνων· παραιτεῖσθαι δὲ τὰς ῥί-
ζας, ὥσπερ γογγυλίδας. καὶ σῦκα μὲν
ἐσθίεσθαι φησι, ῥοιὰς δὲ οὐκέτι, καὶ μῆλα
πρὸς τούτοις. Ταῦτα ἀκηκοὼς μυρι-
ζόντων πολλῶν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ εἰρη-
κὼς πρότερον, ἔοικα ἐγὼ μόνος ἐκ πάν-
των πολλὴν εἰδέσθαι τοῖς δεσπόταις θε- C
οῖς, μάλιστα μὲν ἅπασι, πρὸ τῶν ἄλλων
δὲ, τῇ μητρὶ τῶν θεῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλ-
λοις ἅπασιν, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ, χάριν, ὅτι
με μὴ περιεῖδεν ὥσπερ ἐν σκότῳ πλα-
νώμενον· ἀλλά μοι πρῶτόν γε ἐκέλευ-
σεν ἀποκόψασθαι, ὅτι καλὰ τὸ σῶμα,
καλὰ δὲ τὰς ψυχικὰς ἀλόγους ὁρμὰς, καὶ
κινήσεις τῇ νοερᾷ, καὶ προεσώσῃ τῶν ψυχῶν
ἡμῶν αἰτίᾳ τὰ περιττὰ καὶ μάταια· ἐπὶ
νῶν δ' ἔδωκεν αὐτῇ λόγους τινὰς ἴσως ἂν
ἀπᾴδοντας πάνυ τοῖς ἐπὶ θεῶν ἀληθέσι, D
ἀλλὰ καὶ εὐαγεῖς ἐπισήμης. Ἀλλ' ἔοικα
μοι, ὥσπερ ἂν ἔχων ὅ, τι φῶ, κύκλῳ πε-
ριτρέχειν. Ἐμοὶ δὲ πάρεστι μὲν, καὶ θέ-
κασον ἐπιόντι, σαφεῖς καὶ τηλαυγεῖς αἰ-
τίας ἀποδοῦναι, τὸ χάριν ἡμῖν ὁ θεμις
ἐστὶ προσφέρεσθαι ταῦτα· ὧν ὁ θεῖος
ἔργῳ θεσμός. καὶ ποιήσω γε αὐτὸ μικρὸν
ὕστερον." Αμεινον δὲ νῦν, ὥσπερ τύπους τι-
νὰς προθεῖναι, καὶ κανόνας, οἷς ἑπόμενοι
κἄν τι πολλάκις ὑπὸ τῆς ἀπορίας παρέλθῃ τὸν λόγον, ἕξομεν ὑπὲρ τούτων κεῖναι.

feramus. In quo primum illud nemo non ridiculum judicat: quod ita carnibus veſci lex ſacra conceſſerit, ut leguminibus interdiceret. Quid enim? Nonne anima carent iſta; illa vero prædita ſunt? Non item pura illa ſunt; hæc ſanguine, cæterisque rebus ſunt referta, quas oculi & aures non facile ſuſtinent? Nonne & illud ineſt præterea, ut ex leguminum uſu in neminem redundet injuria; carnibus vero veſci nemo poſſit, quin mactentur ac jugulentur pecudes; qua re utique dolor ac moleſtia illis infligitur? Atque hæc plerique non vulgarium alioquin hominum nobis objicere poſſunt. Illa jam ab extreme impiis irrideri traducique ſolent. Nam olerum quidem caules manducari, inquiunt, radices vero repudiari, veluti rapa: tum ficus comedi, Punica non item, neque mala præterea. Cum hæc ego muſſitantes plerosque ſæpius audierim, imo & ipſe quondam uſurpaverim; ſolus nunc ex omnibus maximam Dominis Diis videor, cum univerſis, tum Deorum præcipue Matri, debere gratiam; non ſolum propter cætera ejus immane beneficia, ſed etiam ob illud ſingulare, quod me ſic tanquam in tenebris vagantem minime neglexerit, ſed inprimis abſcindi juſſerit: non corpore quidem ipſo; verum in expertibus rationis animæ motibus & incitationibus, quæcunque intelligibili & animarum noſtrarum præſidi cauſæ ſupervacanea ſunt & inutilia. Deinde certas menti meæ rationes immiſit, quæ ab vera, ſed & religioſa de Diis ſcientia fortaſſe non penitus abhorrent. Verum quaſi nihil habeam quod dicam, ita per ambages orationem circumducere videor. Atqui ſingula percurrenti licet perſpicuas & manifeſtas cauſas oſtendere, cur ejusmodi divina lege nobis interdictis veſci nefas habeatur: quod ego paulo poſt diſputabo. Nunc vero conſultius exiſtimo velut formulas ac regulas certas proponere, quibus inhærentes, ſi quid forte curſum feſtinantis orationis effugiat, de iis judicium ferre poſſimus.

Sed

Sed ante omnia revocandum illud eſt in memoriam: quid nos tandem Attin, & exciſionem illam eſſe dixerimus; tum quid illa, quæ poſt exciſionem ad Hilaria usque geruntur; nec non quid caſtimoniam ipſam ſignificare velimus. Attis igitur principium quoddam ac Deus eſſe videbatur, qui materia conſtantem hunc mundum proxime fabricavit, quem ad infima usque deſcendentem procreatrix illa Solis agitatio reprimit; cum ad totius univerſi metas & extremum orbem Deus ille pervenit, cui ab effectu æquinoctialis nomen imponitur. Nam exciſionem ipſam nihil eſſe diximus aliud, niſi infinitatis modum; qui non aliter, quam revocatione quadam ad antiquiora & primaria principia, & ex infimis emerſione contingeret. Caſtimoniæ porro finem evectionem animarum eſſe ſtatuimus. Quæ quidem inprimis ſemina illa, quæ conduntur humo, veſci prohibet. Eſt enim rerum omnium noviſſima terra: ubi & compulſa mala verſari Plato dixit, & eam paſſim in oraculis Dii ſordes ac quisquilias nominant, atque ut inde fugiamus non raro cohortantur. Quamobrem genitalis ac provida illa Dea ne ad ipſa quidem usque corporis alimenta iis quæ terræ obruuntur uti permittit; eaque re cœlum ipſum, vel potius ſupra cœlum, reſpicere nos admonet. Non deſunt tamen, qui unico ſeminum genere veſcuntur, nimirum ſiliquis; quod non magis inter ſemina, quam olera numerandum exiſtimant, quandoquidem ſurſum aſſurgit, & erectum eſt, neque in terra radices agit, ſed ad eum modum habet, quo hederæ fructus ex arbore, vel vitis ex arundine dependet. His de cauſis igitur ſtirpium veſci ſeminibus nobis interdicitur; fructibus & oleribus permittitur, non humi repentibus, ſed quæ a terra in ſublime tolluntur. Hæc eadem ratio eſt, cur in rapo quicquid terra potiſſimum gaudet, eo utpote terreſtri abſtinere jubet; quicquid autem ſurſum emergit, & in

A Προσήκει δὲ πρῶτον ὑπομνῆσαι διὰ βραχέων τίνα τε ἔφαμεν εἶναι τὴν Ἄτλιν καὶ τί τὴν ἐκτομήν· τίνος τε εἶναι σύμβολα τὰ μετὰ τὴν ἐκτομὴν ἄχρι τῶν Ἱλαρίων γινόμενα· καὶ τί βούλεσθαι τὴν ἀγνείαν. Ὁ μὲν δὴ Ἄτλις ἐλέγετο αἴτιός τις ὢν, καὶ θεὸς, ὁ προσεχῶς δημιουργῶν τὸν ἔνυλον κόσμον· ὃς μέχρι τῶν ἐσχάτων καὶ ἰσχάτων ἴσαται ὑπὸ τῆς ἡλίου δημιουργικῆς κινήσεως· ὅταν ἐπὶ τὸ ἄκρως ὡρισμένης καὶ πανὸς ὁ θεὸς γένηται περι-
B φερείας, ἃ τῆς ἰσημερίας τὰ νόμιμά ἐστι καλὰ τὸ ἔργον. Ἐκτομὴν δὴ ἐλέγομεν εἶναι τὴν ἀπειρίας τὴν ἐποχήν· ἣν δὲ ἄλλως, ἢ διὰ τῆς ἐπὶ τὰς πρεσβυτέρας, καὶ ἀρχηγικωτέρας αἰτίας ἀνακλήσεως τε, καὶ ἀναδύσεως συμβαίνειν. αὐτῆς δὴ τῆς ἀγνείας φαμὲν τὸ σκοπὸν ἄνοδον τῶν ψυχῶν. ἃς δὲ ἐᾷ πρώτων σιτεῖσθαι τὰ καλὰ γῆς δυόμενα σπέρματα. ἕκατον μὲν γὰρ τῶν ὅλων ἡ γῆ. ἐνταῦθα δέ
Voſſ. Φησιν ἀπελαθ. Φησιν καὶ ἀπελαθέντα, καὶ Πλάτων τὰ κακὰ στρέφεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο λογίων
C οἱ θεοὶ σκύβαλον αὐτὸ πολλαχοῦ καλοῦσι· καὶ φεύγειν ἐντεῦθεν πολλαχοῦ παρακελεύονται. Πρῶτον δὲ ἡ ζωογόνος καὶ προμηθὴς θεὸς ἅδε ἄχρι τῶν σωμάτων τροφῆς ἐπιτρέπει τοῖς κατὰ γῆς δυομένοις χρῆσθαι· παραινεσά γε πρὸς τὸν οὐρανὸν, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν βλέπειν. ἐνί τινες κέχρηνται σπέρματι τοῖς λοβοῖς· ἃ σπέρμα μᾶλλον ἢ λάχανον αὐτὸ νομίζοντες εἶναι· τῷ πεφυ-
D κέναι πως ἀνωφερὲς καὶ ὀρθὸν, καὶ ἅδε ἐρρίζωσθαι καλὰ τῆς γῆς· ἐρρίζωται δὲ ὥσπερ ἐκ δένδρου κιττὸς τινος, ἢ καὶ ἀμπέλου καρπὸς ἤρτηται τοῦ καλάμου. Ἀπηγόρευται μὲν δὴ ἡμῖν σπέρμασι χρῆσθαι διὰ τοῦτο φυλῶν· ἐπιτέτραπται δὲ χρῆσθαι καρποῖς, καὶ λαχάνοις, ἃ τοῖς χαμαιζήλοις, ἀλλὰ τοῖς ἐκ γῆς αἰρομένοις ἄνω μετεώρως. Ταύτῃ τοι καὶ τὸ γογγυλίδος τὸ μὲν γεωχαρὲς, ὡς χθόνιον ἐπιλάτῃ παραιτεῖται· τὸ δὲ ἀναδυόμενον ἄνω,

ἄνω, καὶ εἰς ὕψος αἰρόμενον, ὡς αὐλὸ τὸ καθαρὸν τυγχάνον, δίδωσι προσενέγκασθαι. Τῶν γὲν λαχάνων ὁρμένοις μὲν συγχωρεῖ χρῆσθαι· ῥίζαις δὲ ἀπαγορεύει, καὶ μάλισα ταῖς ἐντρεφομέναις καὶ συμπαθούσαις τῇ γῇ. Καὶ μὴν καὶ τῶ δένδρων μῆλα μὲν, ὡς ἱερὰ καὶ χρυσᾶ, καὶ τῶ ἀῤῥήτων ἄθλων, καὶ τελεστικῶν εἰκόνας, μεταφθείρειν οὐκ ἐπέτρεψε, καὶ καῖαναλίσκειν, ἄξιά γε ὄντα, τῶν ἀρχεῖύπων χάριν, τὸ σέβεσθαί γε, καὶ θεραπεύεσθαι. ῥοιὰς δὲ, ὡς Φυτὸν χθόνιον, παρῄησαῖο· καὶ ὃ Φοίνικος ὃ τὸν καρπὸν ἴσως μὲν ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι περὶ τὴν Φρυγίαν· ἔνθα πρῶτον ὁ θεσμὸς καῖέση. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μᾶλλον ὡς ἱερὸν ἡλίῳ τὸ Φυλὸν, ἀγήρων τε ὂν, καὶ συγχωρῆσαι καῖαναλίσκειν ἐν ταῖς ἁγισείαις εἰς τροφὴν σώμαῖος. Ἐπὶ τούτοις ἀπηγόρευῖαι ἰχθύσιν ἅπασι χρῆσθαι. κοινὸν δέ ἐσι τοῦτο καὶ πρὸς Αἰγυπῖίους τὸ πρόβλημα. Δοκεῖ ὃ ἔμοιγε δοιῶν ἕνεκεν ἄν τις ἰχθύων μάλισα μὲν ἀεὶ, πάντως δὲ ἐν ταῖς ἁγισείαις ἀποσχέσθαι· ἑνὸς μὲν, ὅτι τούτων, ἃ μὴ θύομεν τοῖς θεοῖς, οὐδὲ σιτεῖσθαι προσῆκε. Δέος δὲ ἴσως οὐδὲν μή πῳ τις ἐνῖαῦθα λίχνος καὶ γάσρις ἐπιλάβηῖαί μου, ὥς πῳ καὶ πρότερον ἤδη παθὼν αὐῖὸ διαμνημονεύω· διά τι δὲ οὐχὶ καὶ θύομεν αὐῖῶν πολλάκις τοῖς θεοῖς, εἰπόνῖος ἀκούσας. Ἀλλ' ἔχομέν τι καὶ πρὸς τοῦτο εἰπεῖν. καὶ θύομέν γε, ἔφην, ὦ μακάριε, ἔν τισι τελεσικαῖς θυσίαις· ὡς ἵππον Ῥωμαῖοι· ὡς πολλὰ καὶ ἄλλα θηρία, καὶ ζῶα, κύνας ἴσως Ἕλληνες Ἑκάτῃ, καὶ Ῥωμαῖοι δὲ. καὶ πολλὰ παῤ ἄλλοις ἐσὶ τῶ τελεσικῶν, καὶ δημοσία ταῖς πόλεσιν ἅπαξ τοῦ ἔῖους, ἢ δὶς τοιαῦτα θύμαῖα· ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς τιμηῖηρίαις ἐφ' ὧν μόνον κοινωνεῖν ἄξιον, καὶ τραπεζᾶν θεοῖς· τοὺς ὃ ἰχθύας ἐν ταῖς τιμηῖηρίαις οὐ θύομεν· ὅτι μηδὲ νέμομεν· μηδὲ τῆ γενέσεως αὐῖῶν ἐπι-

Voss. ἀλλήλοις

deest ἐφ' *in MSS. Voss.*

A sublime seſe tollit, tanquam purum indulgeat. Nam & olerum caulibus duntaxat uti conceſſit, radicibus vetuit, iisque præſertim, quæ innutriuntur humo, & cum ea conſenſionem quandam habent. Porro inter arborum fructus mala, tanquam ſacra & aurea, & ut arcanorum ac myſticorum præmiorum imagines, corrumpere & conſumere prohibet; quæ quidem propter exemplaria ſua digna ſunt, quibus reverentia & cultus adhibeatur. At punica, velut humilis ac terreſtris arboris fœtus, reſpicit.

B Palmæ vero dactylos ideo fortaſſe quispiam interdictos exiſtimet, quod in Phrygia, ubi ritus illi primum editi ſunt, nullæ proveniant. At ego propterea quod ſacra Soli arbor illa ſit, & ſenectutis expers, ad alenda corpora crediderim in caſto non placuiſſe conſumi. Secundum hæc nullo piſcium genere veſci conceditur. Sed hæc nobis cum Ægyptiis communis eſt quæſtio. Ac duabus quidem de cauſis jure mihi quispiam vel perpetuo, vel ſaltem cum eſt in caſto, piſcibus abſtinere videtur.

C Prima, quod quæ Diis minime ſacrificamus, ea in cibum adhiberi nequaquam deceat. Quo in loco equidem non vereor, ne quis forte nos cupedioſus ac ventri obſequens redarguat: id quod mihi contigiſſe jam antea recordor, cum hoc mihi neſcio quis objiceret, cur non Diis interdum hoſtiarum genere illo faceremus. Verum habemus ſane quod ei quæſtioni reſpondeamus. Nam & ego tum illi: Atqui & nos, inquam, iſta ſacrificamus in myſticis quibusdam ſacris; quemadmodum equum

D Romani; alias nonnullas feras & animalia, utputa canes, Græci pariter ac Romani; tum apud alios quamplurimæ id genus hoſtiæ ſemel biſve quotannis, myſterii cauſa, per civitates immolantur. At non in honorariis ſacris, per quæ ſola communes cum Diis menſas habere poſſumus. In honorariis ergo piſces minime ſacrificamus: quoniam neque ipſos paſcimus, neque curam illorum gerimus, nullos denique,

ut boum

ut boum & ovium, ita piſcium greges habemus. Nam priora illa pecora, quæ & a nobis adjuvantur & ope noſtra fœtificant, merito cum ad alias opportunitates, tum ad honores illos Deorum commoditatem nobis afferunt. Hæc eſt prima ratio, propter quam fas eſſe non arbitror tempore ipſo caſtimoniæ piſcem comedere. Altera, quam & ad ea, quæ ſupra commemorata ſunt, pertinere magis judico; quod illi ipſi in profundum demerſi, terreſtriores utique ſeminibus eſſe quodammodo videantur. Quisquis autem evolare cupit, & ad ipſum cœli verticem ſublimis attolli, jure omnia illa deteſtetur, e contrario vero ea perſequatur & aſciſcat, quæ ſurſum in aëra tendunt & in altum nituntur, aut, ut poeticum aliquid eloquar, ad cœlum reſpiciunt. Porro volucres ad cibum adhibere permittit, paucis duntaxat exceptis, quæ pro ſacris habentur. Quadrupedes item uſitatas omnes, præter porcum. Hunc enim, tanquam penitus terreſtrem cum forma ipſa, rum vitæ genere, nec non corporis ac naturæ conditione, (nam excremento ſa carne eſt & craſſa) ſacra ab menſa prorſus ablegat. Etenim grata hæc eſſe hoſtia creditur inferis Diis, nec immerito. Hoc enim animalis genus nunquam cœlum intuetur; ac neque ſurſum ei libet oculos attollere; neque ad id natura comparatur. Igitur ejusmodi ſunt cauſæ, quas cur certis rebus abſtineamus, ſacri arcanique ritus edocent; easque nos rerum illarum periti cum iis, qui Deorum cognitione præditi ſunt, communicare voluimus.

Nunc de cæteris, quorum uſus conceditur, hoc unum admonebimus: Cum non omnibus omnia præſcribere vellet; ſed ad id, quod humanæ naturæ poſſibile eſſet, lex divina reſpiceret, pluribus iſtis & communibus uti permiſiſſe: non ut ab omnibus neceſſario omnes adhiberentur, (hoc enim fortaſſe difficile eſt) ſed ut eo maxime veſceremur, quod & corporis facultati conſentaneum foret; & cujus obtinendi

A μελέμεθα· μήτε ἡμῖν εἰσιν ἀγέλαι, καθάπερ προβάτων καὶ βοῶν, ὕτω δὴ καὶ τῶν ἰχθύων. Ταῦτα μὲν γὰρ ὑφ' ἡμῶν βοηθούμενα τὰ ζῶα, καὶ πληθύνοντα, διὰ τοῦτο δικαίως ἂν ἡμῖν εἴς τε τὰς ἄλλας χρείας ἐπικεροίη, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων εἰς τιμὴν ἱερὰς θυσίας. Εἷς μὲν δὴ λόγος ἔτος, δι' ὃν ἐκ οἶμαι δεῖν ἰχθὺν ἐν ἀγνείας καιρῷ προσφέρεσθαι τροφήν. ἕτερος δὲ, ὃν καὶ μᾶλλον ἡγοῦμαι τοῖς προειρημένοις ἁρμόζειν, ὅτι τρόπον τινὰ καὶ

B αὐτοὶ καλὰ δὴ βυθοῦ δεδυκότες εἶεν ἂν χθονιώτεροι τῶν σπερμάτων· ὁ δὲ ἐπιθυμῶν ἀναπτῆναι, καὶ μετέωρος ὑπὲρ τὸν ἀέρα πρὸς αὐτὰς ἀρανοῦ πτῆναι κορυφὰς, δικαίως ἂν ἀποτρέποιτο πάντα τὰ τοιαῦτα· μεταθέοι δὲ καὶ μεταίρεσχοι τὰ τεινόμενα πρὸς τὸν ἀέρα, καὶ σπεύδοντα πρὸς τὸ ἄνωθες, καὶ ἵνα τι καὶ ποιητικὸν εἴπω, πρὸς τὸν ἀρανὸν ὁρῶντα. Πτηνοῖς δὲν ἐπιτρέπει χρῆσθαι, πλὴν ὀλίγων, ὃς ἱερὰς εἶναι πάντη συμβέβηκεν καὶ τῶν τετραπόδων τοῖς συνήθεσιν, ἔξω δὲ χοίρου.

C τοῦτον δὲ, ὡς χθόνιον πάντη μορφῇ τε, καὶ τῷ βίῳ, καὶ αὐτῷ τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ περιτετμημένος τε γὰρ καὶ παχὺς τὴν σάρκα· τῆς ἱερᾶς ἀποκηρύττει τροφῆς. Φίλον γὰρ εἶναι πεπίστευται θυμὰ τοῖς χθονίοις θεοῖς ἐκ ἀπεικότως. ἀθέατον γὰρ ἔστω ἀρανοῦ τοῦτο τὸ ζῶον, ὃ μόνον ἐκ βούλομενον, ἀλλ' οὐδὲ πέφυκος ἀναβλέψαι ποτε. Τοιαύτας μὲν δὴ αἰτίας ὑπὲρ τῆς ἀποχῆς ὧν ἀπέχεσθαι δεῖ εἴρηκεν ὁ θεῖος θεσμός· οἱ ξυνιέντες δὲ κοινώμεθα τοῖς ἐπισταμένοις θεούς.

D Ὑπὲρ δὲ ὧν ἐπιτρέπει χρῆσθαι λέγομεν τοσοῦτον· ὡς οὐ πᾶσιν ἅπαντας, τὸ δυνατὸν δὲ ὁ θεῖος νόμος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει σκοπῶν, ἐπέτρεψε χρῆσθαι τούτοισι τοῖς πολλοῖς· οὐχ ἵνα πᾶσι πάντες ἐξ ἀνάγκης χρησώμεθα· τοῦτο μὲν γὰρ ἴσως οὐκ εὔκολον· ἀλλ' ὅπως ἐκείνῳ, ὅτῳ ἄρα πρῶτον μὲν ἡ σώματος συγχωροίη δύναμις· εἶτά τις περιουσία

συντρέχῃ· καὶ τρίτον ἡ προαίρεσις· ἣν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἔτως ἄξιον ἐπιτείνειν· ὥστε καὶ ὑπὲρ τὴν τῶ σώματος δύναμιν ὁρμᾶν, καὶ προθυμεῖσθαι τοῖς θείοις ἀκολουθεῖν θεσμοῖς. Ἔστι γὰρ δὴ τοῦτο μάλιστα μὲν ἀνυσιμώτερον αὐτῇ τῇ ψυχῇ πρὸς σωτηρίαν, εἰ μείζονα λόγον αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ τῶ σώματος τὴν ἀσφαλείας ποιήσαιτο. Πρὸς δὲ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα μείζονος, καὶ θαυμασιωτέρας φαίνεται λελησόμενος τὴν ἀσφελείας μεταλαγχάνον. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ πᾶσαν ἑαυτὴν δῷ τοῖς θεοῖς, ὅλα τὰ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτρέψασα τοῖς κρείττοσιν, ἑπομένης, οἶμαι, τὴν ἁγιστείας, καὶ πρὸ γε ταύτης τῶν θείων θεσμῶν ἡγεμένων. ὄυλος ἀδενὸς λοιπὸν ἢ ἀπείργονλος καὶ ἐμποδίζονλος· πάντα γὰρ ἐστιν ἐν τοῖς θεοῖς, καὶ πάντα περὶ αὐτὰς ὑφέστηκε· καὶ πάντα τῶν θεῶν ἐστι πλήρη· αὐτίκα μὲν αὐταῖς ἐλλάμπει τὸ θεῖον φῶς· θεωθεῖσαι δὲ αὖταις τόνον τινὰ, καὶ ῥώμην ἐπιλιθέασι τῷ συμφύτῳ πνεύματι. Τῶτο ὑπ' αὐτῶν σωμένον, ὥσπερ καὶ κορεσθέμενον, σωτηρίας δὲ αἴτιον ὅλῳ τῷ σώματι. Τὸ δὲ ὅτι μάλιστα μὲν πάσας τὰς νόσως· εἰ δὲ μὴ ὅτι τὰς πλείστας καὶ μεγίστας ἐκ τῆς τῶ πνεύματος εἶναι τροπῆς, καὶ παραφορᾶς συμβέβηκεν, οὐδεὶς ὅστις, οἶμαι, τῶν Ἀσκληπιαδῶν οὐ φήσειεν. οἱ μὲν γὰρ πάσας φασίν· οἱ δὲ τὰς πλείστας, καὶ μεγίστας, καὶ ἰαθῆναι χαλεπωτάτας. Μαρτυρεῖ γὰρ τῶτοις, καὶ τὰ τῶν θεῶν λόγια. Φημὶ δὲ, ὅτι διὰ τῆς ἁγιστείας οὐχ ἡ ψυχὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα βοηθείας πολλῆς καὶ σωτηρίας ἀξιῶται· σώζεται γάρ, φησι, καὶ τὸ πικρᾶς ὕλης περίβλημα βέλτιον, οἱ θεοὶ τοῖς ὑπεράγνοις παρακελευόμενοι τῶν θεραπόντων καὶ παγγέλλονται.

Τίς ἂν ἡμῖν ὑπολείπεται λόγος, ἄλλως τε καὶ ἐν βραχεῖ νυκτὸς μέρει ταῦτα ἀπνευσὶ ξυνεῖραι συγχωρηθεῖσιν, ὀθὲν ἔτε προανεγνωκόσιν, ἔτε

A facultas nobis nonnulla ſuppeteret; ac demum tertio in quod noſtra nos voluntas induceret. Quæ quidem, cum de ſacris agitur, ſic intendenda nobis eſt, uti ſeſe ſupra vires ipſas corporis interdum efferat, & ad divinos ritus affectandos promtam alacremque præbeat. Nam eſt animæ ad ſalutem obtinendam longe conducibilius iſtud ac præſentius, ſi majorem ſuimet ipſius quam ſalubritatis corporis curam gerat. Quin & ipſi quoque corpori, tametſi minus appareret, majores ea res opportunitates affert. B Etenim cum ſe totam Diis anima dediderit, ſuaque omnia ſuperis gubernanda permiſerit; ſuccedente nimirum caſtimonia, & ante hanc divinis præeuntibus legibus; ubi nihil jam ſupereſt, quod obſtet impedimentoque ſit, (quippe cum ſint in Diis, ac circa Deos omnia, ac Deorum itidem omnia plena ſint) continuo divina lux illis affulget. Quæ poſtquam divinæ quodammodo ſunt factæ, in congenerem ſpiritum vim neſcio quam vigoremque transfundunt. Qui ubi pervaſit, ac ſe penitus inſi- C nuavit, tum eo roboratus & confirmatus ſpiritus univerſo corpori ſalutem conſciſcit. Nam quod morbi vel omnes, vel plerique ſaltem & maximi, ex mutatione ſpiritus & in alienum a natura ſtatum degeneratione naſcantur, medicorum nemo diffitebitur. Quoniam alii morborum hanc unam originem eſſe putant; alii quamplurimorum, & maximorum, quorumque ſit difficillima curatio. Atque horum quidem opinioni Deorum oracula ſuffragantur, cum illud affirmant: ejusmodi caſtimonia non D animam duntaxat, ſed & ipſa corpora haud mediocrem opem ſalutemque conſequi; ſervatur enim, inquit, & aſperæ materiæ mortalis amictus. Hoc Dii nimirum iis ipſis, qui inter ſacros ſuos miniſtros caſtimonia præcellunt, cohortando pollicentur.

Ecquidnam vero jam ad dicendum ſupereſt; præſertim cum hæc nobis, exigua noctis parte, uno ſpiritu pertexere conceſſum fuerit, nullaque antea neque lectione,

nec

nec earum rerum meditatione comparati ad ea perſcribenda venerimus, imo ne de iſto quidem argumento verba facere in animo prius habuerimus, quam pugillares iſtos poſceremus? Teſtis eſt ipſa Dea, vera eſſe quæ dicimus. Quid igitur reliquum nobis eſt? Nimirum illi ipſi revocare in memoriam Deæ, una cum Minerva atque Baccho, quorum feſta ejusmodi caſtorum ceremoniis divini ritus adſtringi voluerunt: cum eorum autores animadvetterent, quæ ſit Minervæ cum Deorum matre, propter eam, quæ eſt in utriusque natura, providentiæ ſimilitudinem, neceſſitas & cognatio: nec minus partitum illud Bacchi opificium conſiderantes, quod a ſingulari ſtabilique vita magni Jovis magnus ille Bacchus acceptum (utpote qui ab illo progreſſus eſt) rebus omnibus, quæ apparent, attribuit, diviſi omnis opificii moderator ac princeps. Præter hos vero, Epaphrodito quoque Mercurio revocare in memoriam oportet. Ita enim apud Myſtas Deus ille nominatur, quicunque ſapientis in honorem Attidis faces accendunt. Quis eſt porro ſic hebes & craſſus, qui non intelligat, Mercurii ac Veneris ope, univerſa, quæ ſunt generationis propria, revocari; quibus quod alicujus gratia fit omnino continetur; quod eſt rationis maxime proprium? Attis veto nonne ille eſt ipſe, qui cum paulo ante eſſet inſipiens, nunc propter exſectionem ſapiens vocatur? Inſipiens enim propterea fuit, quod materiam elegerit, ac generationis curam ſuſcipiat; idem autem ſapiens dicitur, quoniam ſordes iſtas & quisquilias pulchre compoſuit, adeoque mutando perpolivit, ut id nullum hominis artificium, ſapientia nulla poſſit imitari. Ecquis vero demum orationis hujus erit exitus? Nimirum in magnæ illius honorem Deæ hymnus aliquis expromendus eſt.

O Deorum hominumque mater! ô magni Jovis aſſeſtrix, ſoliique particeps! ô fons intelligibilium Deorum! ô integerrimis eorum, quæ mente capiuntur, naturis conjuncta, communem ex omnibus efficiendi vim excipiens, & in intelligibilia

A σκεψαμένοις περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ἀδὲ προελομένοις ὑπὲρ τούτων εἰπεῖν πρινὴ τὰς δέλτας ταύτας αἰτῆσαι; μάρτυς δὲ ἡ θεός μοι τὸ λόγου. Ἀλλ' ὅπερ ἔφην, τί τὸ λειπόμενον ἡμῖν ὑπομνῆσαι τὴν θεὸν, μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διονύσου· ὧν δὴ καὶ τὰς ἑορτὰς ἐν τάυλαις ἔθελο ταῖς ἁγισείαις ὁ νόμ-

B τ-, τὴν συγγένειαν. ἐπισκοπῶν δὲ καὶ τὴν Διονύσου μεριςὴν δημιυργίαν ἣν ἐκ τῆς ἐνοειδοῦς καὶ μονίμου ζωῆς τοῦ μεγάλου Διὸς ὁ μέγας Διόνυσ- παραδεξάμεν-, ἅτε καὶ προελθὼν ἐξ ἐκείνυ, τοῖς φαινομένοις ἅπασιν ἐγκαλέιεμεν· ἐπίροπεύων καὶ βασιλεύων τ μεριςῆς συμπάσης δημιυργίας. Προσήκ δὲ σὺν τύτοις ὑπομνῆσαι κ τὸν Ἑπαφρόδιλον Ἑρμῆν καλεῖται γ ἅτως τ ὑπὸ μυςῶν ὁ θεὸς ἅ-

C τ-, ὅσοι λαμπάδας Φασὶν ἀνάπλειν Ἄτλιδι τῷ σοφῷ. Τίς ἂν ἅτω παχὺς τὴν ψυχὴν, ὃς ἀ συνίησιν, ὅτι δὶ Ἑρμᾶ μὲν, κ Ἀφροδίτης ἀνακαλεῖλαι πάνλα παντὸς τὰ τῆς γενέσεως ἔχονλα τὸ ἕνεκα τοῦ πάντη κ πάνλως· ὁ δ λόγυ μάλις αἰδιόνεσιν; Ἄτλις δ ἐχ ἅτός ἐσιν ὁ μικρῷ πρόσθεν ἄφρων, νῦν δὲ ἀκάων διὰ τὴν ἐκλομὴν σοφός; ἄφρων μὲν ὅτι τὴν ὕλην εἵλελο, κ τὴν γένεσιν ἐπιτροπεύ· σοφὸς δὲ, ὅτι τὸ σκύβαλον

D τοῦτο εἰς κάλλ- ἐκόσμησε, καὶ τοσοῦτον μελέσησεν, ὅσον ἀδεμία μιμήσαιλο ἀνθρώπων τέχνη καὶ σύνεσις. Ἀλλὰ τί πέρας ἔσαι μοι τῶν λόγων, ἢ δῆλον ὡς ὁ τῆς μεγάλης ὕμν- θεοῦ;

Ω θεῶν καὶ ἀνθρώπων μῆτερ· ὦ τοῦ μεγάλου σύνθωκε καὶ σύνθρονε Διὸς· ὦ πηγὴ τῶν νοερῶν θεῶν· ὦ τῶν νοητῶν τοῖς ἀχρεάνλοις ὐσίαις συνδεαμοῦσα, καὶ τὴν κοινὴν ἐκ πάνλων αἰτίαν παραδεξαμένη, καὶ τοῖς νοεροῖς ἐνδι-

Voſſ. ἅτ-

Voſſ. πς. ἔσιν

δῦσα, ζωογόνε Θεὰ, καὶ μῆτις, καὶ πρόνοια, καὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν δημιουργέ· ὦ ἡ μέγαν Διόνυσον ἀγαπῶσα, καὶ τὸν Ἄτιν ἐκλεθέντα περισωσαμένη, καὶ πάλιν αὖθις εἰς τὸ γῆς ἄντρον καταδυόμενον ἐπανάγουσα· ὦ πάντων μὲν ἀγαθῶν τοῖς νοεροῖς ἡγεμένη θεοῖς, πάντων δὲ ἀποπληροῦσα τὸν αἰσθητὸν κόσμον, πάντα δὲ ἡμῖν ἐν πᾶσιν ἀγαθὰ χαρισαμένη. δίδου πᾶσι μὲν ἀνθρώποις εὐδαιμονίαν, ἧς τὸ κεφάλαιον ἡ τῶν θεῶν γνῶσίς ἐστι· κοινῇ δὲ τῷ Ῥωμαίων δήμῳ, μάλιστα μὲν ἀποῤῥύψασθαι τὴν ἀθεότητος τὴν κηλίδα· πρὸς δὲ καὶ τὴν τύχην εὐμενῆ συνδιακυβερνῶσαν αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς πολλὰς χιλιάδας ἐτῶν. Ἐμοὶ δὲ καρπὸν γενέσθαι τῆς περί σε θεραπείας, ἀληθῆ μὲν ἐν τοῖς περὶ θεῶν δόγμασιν· ἐν θεουργίᾳ τελειότητα· πάντων προσερχόμενα περὶ τὰς ἔργων, οἷς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς τάξεις ἀρεῖται μετὰ ἀγαθῆς τύχης, καὶ τὸ βίου πέρας ἀλυπόντε, καὶ εὐδόκιμον μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος τῆς ἐπὶ τῇ παρ' ὑμᾶς πορείᾳ.

derivans, Diva genitalis, conſilium, & providentia, noſtrarum procreatrix animarum! o magni illius amore capta Bacchi! quæ & Attin expoſitum ſervaſti; & eundem rurſus, cum in ſpeluncam terræ delapſus eſſet, eduxiſti! ô quæ Diis intelligibilibus præsis ad omnia bonorum genera, & ſubjectum hunc ſenſibus mundum bonis itidem imples omnibus: nobis denique omnia in omnibus bona largiris! da felicitatem mortalibus univerſis, cujus caput eſt Deorum cognitio: publice præſertim Romano populo concede, utillam impietatis ac Deorum contemtus maculam abſtergat: tum proſperam benevolamque fortunam, quæ cum eo multis annorum millibus moderetur imperium. Mihi vero præcipuus hic a te mei in te fructus obſequii contingat, in omnibus de Diis decretis ac dogmatibus veritas; in ſacris adminiſtrandis perfectio; in actionibus omnibus, quibus fungimur, tam circa civiles quam militares adminiſtrationes, cum ſecunda fortuna virtus; vita denique doloris expers, & illuſtris exitus, cum bona meæ hinc ad vos profectionis fiducia conjunctus.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΑΙΔΕΥΤΟΥΣ ΚΥΝΑΣ.

JVLIANI IMP. ADVERSUS IMPERITOS CANES, HOC EST, CYNICOS.

ΛΟΓΟΣ ϛ.

ΑΝΩ ποταμῶν, τοῦτο δὴ τὸ τῆς παροιμίας. ἀνὴρ Κυνικὸς Διογένη ψησὶ κενόδοξον καὶ ψυχρολουτεῖν ὃ βούλεται, σφόδρα ἐῤῥωμένος τὸ σῶμα, καὶ σφριγῶν, καὶ τὴν ἡλικίαν ἀ-

Oratio VI.

IN fontes retro flumina: vetus ut proverbium uſurpem. Homo ecce Cynicus Diogenem vanitatis accuſat: & frigida lavari renuit; cum alioqui valido corpore ſit ac bene habito, & in ætatis flore conſtitutus;

tus; ne quid mali patiatur: præſertim cum A ſol ad æſtivum ſolſtitium accedat: quinetiam polypodis eſum irridet: Diogenem vero vecordiæ arrogantiæque ſuæ dediſſe pœnas affirmat; qui cibo iſto, perinde ac cicutæ hauſtu, ſit extinctus. Usque adeo vero in ſtudio ſapientiæ progreſſus eſt, ut illud compertum habeat, malum eſſe mortem. Atqui neſcire ſe iſtud ſapiens ille Socrates exiſtimabat, & poſt Socratem Diogenes. Hic enim ægrotanti ac deſperato propemodum Antiſtheni pugionem his verbis obtulit: ſi quid amici opera indiges. Adeo B mortem ille neque formidinis, neque doloris habere quicquam putabat. Nos autem, ad quos baculus inde pervenit, præexquiſitiore ſapientia non dubitamus, quin mors aſpera ſit & moleſta; ægrotatio vero morte ipſa ſit moleſtior; algere denique ægrotatione difficilius. Nam qui morbo laborat, nonnunquam molliuſcule curatur, ita ut in meras delicias ægritudo ipſa vertatur; præſertim ſi ſit locuples ægrotus. Equidem memini me certos homines videre, qui ſe in morbis ipſis delicatius, quam in ſanitate, curarent: quamvis tii alioqui ſplendidiſſime 3 viverent. Quamobrem dixi aliquando ſodalibus quibusdam meis, ſatius illis videri ſervis eſſe, quam dominis; & ut lilio nudiores ſumma in egeſtate viverent, quam iis opibus abundarent. Illud enim ſi contingeret, una eos ægrotandi ac deliciis utendi finem eſſe facturos. Ad eum itaque modum faſtum ac delicias in morbo præ ſe ferre, plerique honeſtum ſibi ac ſpecioſum putant. At ille, qui algorem caloremque ſuſtinet, nonne majori, quam qui ægrotat, in calamitate C vivit? Certe quidem intolerabili dolore cruciatur.

Age vero nos quæ de Cynicis a præceptoribus didicimus, in medium conſideranda proponamus iis, qui ad illud ſe vivendi genus applicare ſtudent. Quibus ſi quidem perſuadere poſſumus, nihilo, mea quidem ſententia, deteriores erunt qui Cyni

κμάζων· ὡς ἂν μή τι κακὸν λάβῃ. καὶ ταῦτα θεὸς ἔτ' ἂν τοῖς θερινοῖς τροπαῖς ἤδη προσιόντος. ἀλλὰ καὶ τὴν ἐδωδὴν τοῦ πολύποδος κωμῳδεῖ καί φησι τὸν Διογένη τῇ ἀνοίᾳ καὶ κενοδοξίᾳ ἐκτετικέναι δίκας, ὥσπερ ὑπὸ κωνείου, τῆς τροφῆς διαφθαρέντα. Οὕτω πόρρω που σοφίας ἐλαύνῃ· ὥστε ἐπίστασθαι σαφῶς ὅτι κακὸν ὁ θάνατος. τοῦτο δὲ ἀγνοεῖν ὑπελάμβανεν ὁ σοφὸς Σωκράτης, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐκεῖνον Διογένης. ἀῤῥωστοῦντι γοῦν, φησὶν, Ἀντισθένει μακρὰν καὶ δυσανάλητον ἀῤῥωστίαν, ξιφίδιον ἐπέδωκεν ὁ Διογένης, εἰπών· εἰ φίλα χρῄζεις ὑπηργίας· ἕτως ἐθὲν ὧδε τοιοῦτον ἐκεῖνος, οὐδὲ ἀλγεινὸν τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ τὸ σκῆπτρον ἐκεῖθεν παραλαβόντες, ὑπὸ μείζονος σοφίας ἴσμεν ὅτι χαλεπὸν ὁ θάνατος. καὶ τὸ νοσεῖν δεινότερον αὐτοῦ φασι τοῦ θανάτου. τὸ ῥιγοῦν δὲ χαλεπώτερον τοῦ νοσεῖν. ὁ μὲν γὰρ νοσῶν, μαλακῶς ἔσθ' ὅτε θεραπεύεται. ὥστε ἑαυτῷ γίνεσθαι τρυφὴν αὐτόχρημα τὴν ἀῤῥωστίαν ἄλλως τε κἂν ἢ πλουσίοις. ἐθεασάμην τοι καὶ αὐτὸς, νὴ Δία, τρυφῶντάς τινας ἐν ταῖς νόσοις μᾶλλον, ἢ τούτους αὐτοὺς ὑγιαίνοντας. καὶ τοι γε τότε λαμπρῶς ἐτρύφων. Ὅθεν μοι καὶ παρέσῃ πρός τινας τῶν ἑταίρων εἰπεῖν· ὡς τούτοις ἄμεινον ἦν οἰκέτας γενέσθαι μᾶλλον, ἢ δεσπόταις καὶ πένεσθαι τοῦ κρίνου γυμνολέροις ἔσιν, ἢ πλουτεῖν, ὥσπερ νῦν. ἢ γὰρ ἂν ἐπαύσαντο νοσοῦντες ἅπαντα καὶ τρυφῶντες. τὸ μὲν δὴ νοσοῦντα τρυφᾶν, καὶ νοσηλεύεσθαι τρυφηλῶς οὕτωσί τινες ἐν καλῷ ποιοῦνται. Ἀνὴρ δὲ τοῦ κρύους ἀνεχόμενος, καὶ θάλπους καρτερῶν, οὐχὶ καὶ τῶν νοσούντων ἀθλιώτερον πράττει; ἀλγεῖ γὰρ ἀπαραμύθητα.

Δεῦρο οὖν ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν Κυνικῶν, ὁπόσα διδασκάλων ἠκούσαμεν, ἐν κοινῷ καταθῶμεν σκοπεῖν τοῖς ἐπὶ τὸν βίον ἰοῦσι τοῦτον. οἷς εἰ μὲν πείθειν εὖ οἶδα, οὐδὲν οἵ γε νῦν ἐπιχειροῦντες κυνίζειν ἔ-

σοῦλαι χείρους· ἀπειθοῦντες δὲ, εἰ μέν τι λαμπρὸν καὶ σεμνὸν ἐπιῆδέυσειαν, ὑπερφωνοῦντες τὸν λόγον τὸν ἡμέτερον, οὔτι τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις· ἀθὲν ἐμπόδιον ὅ γε ἡμέτερος οἴσει λόγος. Εἰ δὲ ὑπὸ λιχνείας, ἢ μαλακίας· ἤ, τὸ κεφάλαιον ἵν' εἴπω ξυνελὼν ἐν βραχεῖ, τῆς σωματικῆς ἡδονῆς δεδουλωμένοι, τῶν λόγων ὀλιγωρήσειαν, προκαταγελάσαντες ὥσπερ ἐνίοτε τῶν παιδευτηρίων, καὶ τῶν δικαστηρίων οἱ κύνες τοῖς προπυλαίοις προσκεῖσθαι· ἃ Φροντὶς Ἱππωκλείδη· καὶ γὰρ ἃδὲ τῶν κυνιδίων ἡμῖν μέλει τὰ τοιαῦτα πλημμελοῦντων. Δεῦρο δὴ ἄνωθεν ἐν κεφαλαίοις διεξέλθωμεν ἐφεξῆς τὸν λόγον· ἵνα ὑπὲρ ἑκάστου τὸ προσῆκον ἀποδιδόντες αὐτοί τε εὐκολώτερον ἀπεργασώμεθα τοῦθ' ὅπερ διενοήθημεν καί σοι ποιήσωμεν εὐπαρακολούθητον. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸ Κυνισμὸν εἰδός τι Φιλοσοφίας εἶναι συμβέβηκεν, ὅτι φαυλόταλον, ἀδὴ ἀλιμόταλον, ἀλλὰ τοῖς καλλίστοις ἐναμιλλον ὀλίγα πρότερον ὑπὲρ αὐτῆς ῥητέον ἡμῖν ἐστι τῆς Φιλοσοφίας.

Ἡ τῶν θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσις ἅμα φανοτάτῳ πυρὶ διὰ Προμηθέως ἐξ Ἡλίου μοῖρ' ἐρμοῦ μερίδος, οὐχ ἕτερόν ἐστι παρὰ τὴν τοῦ λόγου καὶ νοῦ διανομήν. Ὁ γάρ τοι Προμηθεὺς, ἡ πάντα ἐπιτροπεύουσα τὰ θνητὰ πρόνοια, πνεῦμα ἔνθερμον, ὥσπερ ὄργανον, ὑποβάλλουσα τῇ φύσει, ἅπασι μεμέδωκεν ἀσωμάτου λόγου. Μετέσχε δὲ ἕκαστον οὗπερ ἠδύνατο· τὰ μὲν ἄψυχα σώματα τῆς ἕξεως μόνον· τὰ φυτὰ δὲ ἤδη, καὶ σώματος· τὰ ζῶα δὲ, ψυχῆς· ὁ δὲ ἄνθρωπος, καὶ λογικῆς ψυχῆς. Εἰσὶ μὲν δὴ οἳ μίαν οἴονται διὰ τούτων πάντων ἥκειν φύσιν. Εἰσὶ δὲ οἳ καὶ κατ' εἶδος ταύτας διαφέρειν. Ἀλλὰ μήπω ταῦτα. Μᾶλλον δὲ μηδὲ ἐν τῷ νῦν λόγῳ τοῦτο ἐξεταζέσθω, πλὴν ὅ-

A cum inſtitutum affectant. Sin monenti repugnent, atque interim egregium quiddam ac magnificum uſurpent; adeò ut orationem noſtram non verbis, ſed rebus ipſis factisque ſuperent; nihil hæc illis obſtabit oratio. Sin eſt autem ut præliguriendi cupiditate ac mollicie; aut, ut uno verbo ſummatimque complectar, corporis voluptatibus irretiti ſermones iſtos contemnant ac ludibrio habeant: quemadmodum ad ſcholarum vel judicialium baſilicarum fores mejere canes aſſolent: nihil, ut eſt in proverbio, iſta curat Hippoclides, uti neque catulos, dum iſta committunt, magnopere curamus. Quocirca repetito altius orationis initio, eam certa in capita dividamus: ut cum unicuique quod eſt conſentaneum tribuerimus, minore negotio quod ſuſcepimus perficere, tibi vero ad intelligendum facilius efficere poſſimus. Quoniam igitur Cynicorum profeſſio philoſophiæ quædam eſt ſecta; nec ea quidem viliſſima omnium & abjectiſſima, ſed cum præſtantiſſimis quibusque comparanda; pauca prius de univerſo philoſophiæ genere dicenda ſunt.

Donum illud a Diis immortalibus in humanum genus profectum, quod ſplendidiſſimo cum igne Prometheus a Sole, una cum Mercurii portione tranſtulit, nihil eſt aliud, quam rationis mentisque diſtributio. Etenim Prometheus, hoc eſt caducarum, ac mortalium rerum moderatrix illa providentia, cum calidum ſpiritum velut inſtrumentum naturæ ſubjeciſſet, expertem corporis rationem omnibus impertivit. Hujus vero, pro eo ac poterat, unumquodque particeps eſt factum. Nam inanima corpora ſolam affectionem uſurparunt: ſtirpes ipſæ præterea corpus: at animalibus anima ceſſit: homo denique ratione præditum animum ſortitus eſt. Ac ſunt nonnulli, qui hæc omnia pervadere unam ac ſingularem naturam exiſtimant: alii eadem illa diſcrepare forma. Sed hæc nondum attingamus. Imo vero hac in oratione eatenus tantum illud inqui-

inquiramus, quatenus philoſophiam, ſive, ut quidam arbitrantur, artem artium, & ſcientiarum ſcientiam; ſive perfectam, quoad licet, cum Diis ſimilitudinem eſſe cenſeas: ſive iſtud ipſum, quod Apollo Pythius reſpondit: *Noſcete ipſum*; nihil ad præſens negotium refert. Hæc enim omnia magnopere invicem conſentire videntur. Sed imprimis illud expendamus Apollinis oraculum: *Noſce te ipſum*; quoniam quidem divinum hoc videtur eſſe præceptum. Igitur qui ſe ipſum norit, primum animam ſuam, deinde corpus ſuum cognoſcet. Neque hoc ſatis habebit diſcere: hominem eſſe animam corpore utentem; verum etiam animæ naturam ipſius, tum ejus vires ac facultates indagabit. Sed neque hoc contentus uno, etiam illud quicquid in nobis eſt anima præſtantius ac divinius; quod a nullo edocti divinum neſcio quid eſſe ſuſpicamur omnes, & in cœlo, tanquam in domicilio, collocamus; inveſtigare conabitur. Poſt hæc ulterius progreſſus corporis principia contemplabitur: compoſitumne ſit, an ſimplex, tum via & ratione procedens, compagem illius, & concentum, affectionem, vim, ac cætera denique, quibus ad ſui conſervationem opus habet, inquiret. Quinetiam nonnullarum artium principia ſcrutabitur, quibus ad tuendum ſeſe corpus utitur: cujusmodi ſunt medicina, agricultura & id genus reliquæ. Sed nec otioſas illas ac ſupervacaneas penitus ignorare volet: quandoquidem ad eam animæ partem, quæ affectionibus obnoxia eſt, mulcendam ac deliniendam nonnulla reperta ſunt. Nam aſſidue in illis eſſe verebitur; idque turpe eſſe perſuaſum habebit, ut quod in iſtis ineſt moleſtum ac difficile declinet. Verum univerſe cujusmodi tandem illa ſint, & ad quas animæ partes ſint accommodata, non neſciet. Vide autem an non breve dictum illud, *Noſce teipſum*; cum ſcientiæ omni artique præeat, tum generales rerum rationes contineat. Nimirum tam divina propter illam, quæ nobis eſt inſita, divinitatis parti-

A κείνε χάριν, ὅτι τὴν Φιλοσοφίαν, εἴθ', ὥσπερ τινες ὑπολαμβάνουσι, τέχνην τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν· εἴτε ὁμοίωσιν θεῶν κατὰ τὸ δυνατόν. Εἴθ' ὅπερ ὁ Πύθιος ἔφη, γνῶθι σαυτὸν, ὑπολάβοι τις, ἀφ' ὁποίου πρὸς τὸν λόγον ἅπαντα γὰρ ταῦτα φαίνεται πρὸς ἄλληλα, καὶ μάλα οἰκείως ἔχοντα. Ἀρξώμεθα δὲ πρῶτον ἀπὸ τοῦ, γνῶθι σαυτόν· ἐπειδὴ καὶ θεῖόν ἐστι τοῦτο τὸ παραγγέλευσμα. ἀνὴρ ὁ γινώσκων

B αὑτὸν, εἴσεται μὲν περὶ ψυχῆς· εἴσεται δὲ καὶ περὶ σώματος. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀρκέσει μόνον, ὡς ἔστιν ἄνθρωπος ψυχὴ χρωμένη σώματι, μαθεῖν· ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἐπελεύσεται τὴν οὐσίαν ἔπειτα ἀνιχνεύσει τὰς δυνάμεις. Καὶ ἀφ' ἑνὸς τοῦτο μόνον ἀρκέσει αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ εἴ τι τῶν ψυχῆς ἐν ἡμῖν ἐστι κρεῖττον καὶ θειότερον· ὅπερ δὴ πάντες ἀδιδάκτως πεισόμενοι, θεῖόν τι εἶναι νομίζομεν καὶ τοῦτο ἐνιδρύσας πάντες οὐρανῷ κοινῶς

C ὑπολαμβάνομεν. Ἐπιὼν δὲ αὖθις τὰς ἀρχὰς τοῦ σώματος σκέψασθαι, εἴτε σύνθετον, εἴτε ἁπλοῦν ἐστιν, ἔπειτα ὁδῷ προϊὼν, ὑπέρ τε ἁρμονίας αὐτοῦ, καὶ πάθους, καὶ δυνάμεως, καὶ πάντων ἁπλῶς ὧν δεῖται πρὸς διαμονήν. Ἐπιβλέψει δὲ τὸ μηδὲν εἶναι καὶ ἀρχαῖας τεχνῶν ἐνίων, ὑφ' ὧν βοηθεῖται πρὸς διαμονὴν τὸ σῶμα· οἷον ἰατρικῆς, γεωργίας, ἑτέρων τοιούτων· ἃ μὴν ἀφ' ὧν ἀχρήστων, καὶ περιττῶν τι

D παντάπασιν ἀγνοήσει. ἐπεὶ καὶ τὰ πρὸς κολακείαν καὶ παθημασι τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐπινενόηται. προσλιπαρῆσαι μὲν γὰρ τούτοις ἀποκνήσει, αἰσχρὸν οἰόμενος τὸ τοιοῦτον, τὸ δοκῶν ἐργώδες ἐν αὐτοῖς φεύγων. τὸ δ' ὅλον, ὁποῖα ἄττα δοκεῖ, καὶ οἷς τισιν ἁρμόττει τῆς ψυχῆς μέρεσιν, ἐκ ἀγνοήσει. Σκόπει δὴ εἰ μὴ τὸ ἑαυτὸν γνῶναι, πάσης μὲν ἐπιστήμης, πάσης δὲ τέχνης ἡγεῖταί τε ἅμα, καὶ τὰς καθόλου λόγους συνείληφε. Τά τε γὰρ θεῖα διὰ τῆς ἐνούσης ἡμῖν θείας

as

ας μερίδας, τά τε θνητὰ διὰ τῆς θνητοειδοῦς μοίρας." πρὸς τούτοις ἔφη, τὰ μεταξὺ τοῦ ζῷον εἶναι τὸν ἄνθρωπον· τῷ μὲν καθ' ἕκαστον θνητὸν, τῷ παντὶ δὲ ἀθάνατον, καὶ μέν τοι, καὶ τὸν ἕνα, καὶ τὸν καθ' ἕκαστον, συγκεῖσθαι ἐκ θνητῆς, καὶ ἀθανάτου μερίδος.

A culam; quam mortalia, propter eam, quam ſortiti ſumus, naturam conditionemque mortalem. Præter hæc vero medii cujusdam inter animalia generis eſt homo: idemque, ſingillatim ſi ſpectetur, mortalis: univerſe autem conſideratus, immortalis eſt: imo vero unus, ac ſingularis quilibet ex mortali, & immortali parte contextus eſt.

Ὅτι μέν τοι καὶ τὸ, τῷ θεῷ καὶ ἀδύναμιν ὁμοιοῦσθαι οὐκ ἄλλό τί ἐστιν, ἢ τὸ τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις γνῶσιν τῶν ὄντων περιποιήσασθαι· πρόδηλον ἐντεῦθεν. Οὐ γὰρ ἐπὶ πλούτῳ χρημάτων τὸ θεῖον μακαρίζομεν· οὐδὲ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τῶν νομιζομένων ἀγαθῶν· ἀλλ' ὅπερ Ὅμηρός φησι.

Jam Dei, quoad licet, ſimilitudinem exprimere nihil aliud eſſe, quam illam rerum omnium cognitionem aſſequi, ad quam hominum natura poteſt pertingere; ex eo perſpicue conſtabit. Etenim neque propter divitiarum poſſeſſionem beatum prædicamus Deum: neque propter aliud quodvis eorum, quæ in bonis vulgo numerantur; ſed ob illud ipſum, quod Homerus his verbis expreſſit:

B

Odyſſ. Δ. v. 379. Iliad. N. v. 355. Voſſ. ἤδη.

—Θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασι.
καὶ μέν τοι, καὶ περὶ Διὸς
Ἀλλὰ Ζεὺς πρόπερ γεγόνει, ἠδὲ πλείονα ᾔδη.

—Dei porro omnia norunt.

tum de Jove:

Juppiter at ſenior cunctis, & plura ſciebat.

Ἐπιστήμη γὰρ ἡμῶν οἱ θεοὶ διαφέρουσι. ἡγεῖται γὰρ ἴσως καὶ αὐτοῖς τῶν καλῶν τὸ αὐτοὺς γινώσκειν. ὅσῳ δὴ κρείττονες ἡμῶν εἰσι τὴν οὐσίαν, τοσούτῳ γνόντες ἑαυτοὺς ἴσχουσι τῶν βελτιόνων ἐπιστήμην. Μηδεὶς οὖν ἡμῶν τὴν Φιλοσοφίαν εἰς πολλὰ διαιρείτω, μηδὲ εἰς πολλὰ τεμνέτω· μᾶλλον δὲ μὴ πολλὰς ἐκ μιᾶς ποιείτω. ὥσπερ γὰρ ἀλήθεια μία, οὕτω δὲ καὶ Φιλοσοφία. Θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν εἰ κατ' ἄλλας καὶ ἄλλας ὁδοὺς ἐπ' αὐτὴν πορευόμεθα. ἐπεὶ καὶ ἄν τις θέλῃ τῶν ξένων, ἢ ναὶ μὰ Δία, τῶν πάλαι πολιτῶν, ἐπανελθεῖν εἰς Ἀθήνας, δύναιτο μὲν καὶ πλεῖν, καὶ βαδίζειν. ὁδεύων δὲ, οἶμαι, διὰ γῆς, ἢ ταῖς πλωτείαις χρῆσθαι λεωφόροις· ἢ ταῖς ἀτραποῖς καὶ συντόμοις ὁδοῖς· καὶ πλεῖν μέν τοι δυνατὸν παρὰ τὰς αἰγιαλούς· καὶ δὴ, κατὰ τὸν Πύλιον γέροντα, τέμνουσα πέλαγος μέσον. Μὴ δὲ τοῦτό τις ἡμῖν προφερέτω, εἴ τινες τῶν παλαιῶν ἰόντων τὰς ὁδὰς ἀπεπλανήθησαν, καὶ ἄλλαχοῦ πῃ

Scientia quippe Deorum nobis genus anteceſſit. Ac fortaſſis etiam inter illos primum ac præſtantiſſimum bonorum omnium eſt, ſemetipſos cognoſcere. Quare quo natura ſunt nobis excellentiores, tanto cum ſe ipſos norunt, meliorum rerum ſcientia perfruuntur. Quocirca philoſophiam nobis plures in partes nemo dividat: vel potius plures ex una non faciat. Ut enim veritas una eſt; ita & philoſophia. Quanquam nihil mirum debet videri, ſi per alias atque alias vias ad illam perveniamus omnes. Nam & ſi qui peregrinus, aut veterum utique civium quiſpiam, Athenas velit reverti; poteſt eo navibus, aut itinere terreſtri contendere: ita ut terra progrediens publicis utatur viis, aut calles & itinerum compendia ſectetur; itidemque navigando poteſt oram legere, vel Pylii ſenis exemplo, per altum mare pervenire. Sed nec illud nobis debet objici, quod nonnulli easdem vias ſecuti, a recto tramite aliquo alio aberrantes

C

D

rantes deflexerint: & ſic, tanquam a Circe, aut Lotophagis, hoc eſt voluptatis, aut gloriæ, aut blandimenti alterius illecebris capti, progredi ultra deſtiterunt, & ad finem pergere. Etenim uniuscujuſque ſectæ principes aſpiciat ille, & quam ſint omnia conſentanea cognoſcet.

Quocirca Delphicus Deus, *noſce temetipſum*, præcepit. At Heraclitus: meipſum, inquit, ſcrutatus ſum. Pythagoras vero, & qui deinceps ab illo ad Theophraſtum extiterunt, Philoſophiam eſſe definierunt divinam, quoad licet, ſimilitudinem aſſequi, quod & Ariſtoteli placuit. Nam quod aliquando nos obtinemus, hoc Deus habet in ſeſe perpetuo. Et vero ridiculum eſt dicere, Deum neſcire ſemetipſum. Etenim cæterarum rerum, ſi ſe ipſum ignoraret, nullam omnino cognoſceret. Eſt enim ipſe omnia: ſiquidem & in ſe ipſo, & apud ſeſe eorum, quæ utcunque ſunt, omnium cauſas complectitur: ſive immortalium immortales: ſive caducarum minime mortales & caducas, ſed ſempiternas & conſtantes: quæ ſunt ipſis generationis perpetuæ cauſæ. Verum altior ac ſublimiro eſt iſta diſputatio.

Quod autem una ac ſingularis ſit veritas, unaque Philoſophia; cujus omnes illi ſunt amatores, quorum paulo ante memini; nec non ii, quorum nomen jure hoc loco memorabitur: Citienſis Zenonis diſcipulos intelligo: qui cum civitates animadverterent meram illam nimiamque Canis, hoc eſt Cynicæ ſectæ, libertatem averſari, quibusdam illam integumentis involucrisque texerunt; nimirum rei domeſticæ cura, opum comparandarum ſtudio, uxoris contubernio, ac prolis educatione. Quod eo animo feciſſe videntur, ut hoc Philoſophiæ genus proxime ad civitatum cuſtodiam adhiberent. Quod autem hoc in dicto, *Noſce te ipſum*, caput ſummamque Philoſophiæ conſtituerint, non ſolum ex iis commentariis, quæ de ea re prodiderunt, potes, ſi lubet, intelligere; ſed etiam evidentius id ipſum ex philoſophiæ fine cognoſces. Nam conſenta-

A γενόμενοι, καθάπερ ὑπὸ τῆς Κίρκης, ἢ τῶν Λωτοφάγων ἡδονῆς, ἢ δόξης, ἢ τινος ἄλλης δελεασθέντες, ἀπελείφθησαν τοῦ πρόσω βαδίζειν, καὶ ἐφικνεῖσθαι τοῦ τέλους. περιεύσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ τῶν αἱρέσεων σκοπειτω· ἢ πάντα εὑρήσει σύμφωνα.

Οὐκοῦν ὁ μὲν Δελφοῖς θεὸς τὸ, γνῶθι σαυτὸν, προαγορεύει. Ἡράκλειτος δὲ, ἐδιζησάμην ἐμωυτόν. ἀλλὰ ἢ Πυθαγόρας, οἵτε ἀπ' ἐκείνου μέχρι Θεο-
B φράστου, τὸ κατὰ δύναμιν ὁμοιοῦσθαι θεῷ φασι· καὶ γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης. Ὃ γὰρ ἡμεῖς ποτε, τοῦτο ὁ θεὸς ἀεὶ γελοῖον εἰ τὸν θεὸν ἑαυτὸν μὴ εἰδέναι· κομιδῇ γὰρ ἀθεν εἴσεται τῶν ἄλλων, εἴπερ ἑαυτὸν ἀγνοοίη πάντα γὰρ αὐτός ἐστιν· εἴπερ ἢ ἐν ἑαυτῷ, καὶ παρ' ἑαυτῷ ἔχοι τῶν ὁπωσοῦν ὄντων τὰς αἰτίας· εἴτε ἀθανάτων ἀθανάτους εἴτε ἐπικήρων, ἢ θνητὰς, ἀδὲ ἐπικήρους ἀϊδίους δὲ, ἢ μενούσας ἀεί, ἢ
C τούτοις εἰσὶν αἰτίαι τῆς ἀεγενεσίας. ἀλλ' οὕτως μὲν ὁ λόγος ἐστὶ μείζων.

Ὅτι δὲ μία τέ ἐστι ἀλήθεια, καὶ Φιλοσοφία μία· καὶ ταύτης εἰσὶν ἐρασταὶ ξύμπαντες, ὧν τε ὑπεμνήσθην μικρῷ πρότερον· ὧν τε ἐν δικηνῶν εἰποιμι ἂν ἴσως ὄνομα· τοὺς τῆς Κιτιέως ὁμιλητὰς λέγω· οἳ τὰς πόλεις ἰδόντες ἀποδιδρασκούσας τὸ λίαν ἀκρατεῖς, καὶ καθαρὸν τῆς ἐλευθερίας τὸ κυνὸς ἐσκέπασαν αὐτὸν, ὥσπερ, οἶμαι, παραπετάσμασιν, οἰκονομίᾳ, καὶ τῇ χρηματιστικῇ, καὶ τῇ πρὸς τὴν γυναῖκα συνόδῳ, καὶ παιδοτροφίᾳ· ἵν', οἶμαι, ταῖς
D πόλεσιν αὐτὸν ἐγγύθεν ἐπισήσωσι φύλακα. Ὅτι δὲ τὸ, γνῶθι σαυτὸν, κεφάλαιον τέθειται Φιλοσοφίας, ἔμοιγε δοκεῖ ἐξ ὧν κατεβάλλοντο ξυγγραμμάτων ὑπὲρ αὐτῆς τούτων, πειθοίης ἄν· εἴπερ ἐθέλοις· ἀλλὰ πολὺ πλέονα ἀπὸ τῆς τῆς Φιλοσοφίας τέλους. Τὸ γὰρ ὁμολογουμένως ζῆν τῇ φύσει,

τέλῳ ἐποιήσαντο. ὅπερ ὄχ οἷόν τε τυχεῖν τ̃ ἀγνοοῦντα τίς καὶ ὁποῖῳ πέφυκεν ὁ γὰρ ἀγνοῶν ὅστις ἐστὶν, οὐκ εἴσεται δήπουθεν ὅ, τι πράττ̃ ἑαυτῷ πρόσηκει· ὥσπερ οὐδὲ τ̃ σίδηρον ἀγνοῶν εἴσεται εἴτε αὐτ̃ τέμνειν, εἴτε μὴ, προσήκει· καὶ ὅτου δεῖ τ̃ σιδήρῳ, πρὸς τὸ δύνασθαι τὸ ἑαυτ̃ πράττειν. Ἀλλ' ὅλι μὲν ἡ Φιλοσοφία μία τέ ἐστι, καὶ πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἑνός τινος ἐφιέμενοι, ὁδοῖς ἐπὶ τ̃το διαφόροις ἦλθον· ἀπόχρη τοσαῦτα νῦν εἰπεῖν. Τὰ περὶ δὲ τ̃ Κυνισμ̃ σκεπτέον ἐστίν.

Εἰ μὲν οὖν ἐπεποίηντο τοῖς ἀνδράσι μετά τινος σπουδ̃ς, ἀλλὰ μὴ μετὰ παιδιᾶς τὰ συγγράμματα, τούτοις ἐχρ̃ν ἑπόμενον ἐπιχειρεῖν ἕκαστα ὧν διανοούμεθα περὶ τ̃ πράγματος ἐξετάζειν. Τὸ ἐναντίον δὲ εἰ μὲν ἐφαίνετο τοῖς παλαιοῖς ὁμολογοῦντα, μή τοι ψευδομαρτυριῶν ἡμῖν ἐπισκήπτειν· εἰ δὲ μὴ, τότε ἐξορίζ̃ν αὐτὰ τ̃ ἀκοῆς· ὥσπερ Ἀθηναῖοι τὰ ψευδ̃ γράμματα τ̃ Μητρῴου. Ἐπεὶ δὲ οὐθέν ἐστιν, ὡς ἔφην, τοιοῦτον· ἅ τε γὰρ θρυλλούμενα Διογένους τραγῳδίαι, Φιλίσκου τινὸς Αἰγινήτου λέγονται εἶναι· καὶ, εἰ Διογένους δὲ εἶεν, οὐθὲν ἄτοπόν ἐστι τ̃ σοφὸν παίζειν. ἐπεὶ καὶ τ̃το πολλοὶ φαίνονται φιλοσόφων ποιήσαντες. ἐγέλα τοι Φησι καὶ Δημόκριτ̃ ὁρῶν σπουδάζοντας τὰς ἀνθρώπους. Μὴ δὴ πρὸς τὰς παιδιὰς αὐτῶν ἀποβλέπων, ὥσπερ οἱ μανθάνειν τι σπουδαῖον ἥκιστα ἐρῶντες, πόλ̃ παραβάλλοντες εὐδαίμονι πολλῶν μὲν ἱερῶν, πολλῶν δ' ἀπορρήτων τελετ̃ν πλήρ̃, καὶ μυρίων ἔνδον ἱερέων ἁγνῶν ἐν ἁγνοῖς μενόντων χωρίοις· αὐτ̃ τε ἕνεκα πολλάκις τούτ̃· λέγω δὲ τ̃ καθαρεύειν τὰ ἔσω πάντα· τὰ περιτὰ, καὶ βδελυρὰ, καὶ φαῦλα τ̃ πόλεως ἀπελαύνασι· λ̃ρὰ δημόσια, καὶ χαραυτυπεῖα, καὶ καπηλεῖα καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα· εἶτα ἄχρι τούτου γενομένοις, εἴσω μὴ παριέσιν. Ὁ μὲν γὰρ τοῖς τοιούτοις ἐντυχὼν, εἰ τα τ̃το οἴη-

A tenere naturæ vivere, finem illi esse dixerunt. Quem quidem nunquam ille consequetur, qui quis sit, & cujusmodi sit natus, ignoret. Quisquis enim qui sit nesciat, ne illud quidem sciet, quid se ipsum facere deceat. Perinde ac qui ferrum ignoret, ignorabit insuper utrum eo ad secandum uti, an secus oporteat: tum quibus rebus ferrum egeat, ut quod suum opus est possit efficere. Quod igitur una sit Philosophia, quodque omnes, ut uno verbo complectar, ad unum aliquod conspirantes, unumque B cupientes, variis itineribus eo contendant, satis hæc in præsentia dicta sint. De Cynica professione consequens est ut agendum videatur.

Ac si quidem sectæ illius homines scripta sua serio, non per ludum & jocum elaborassent, ex illorum nobis autoritate unumquodque disputandum esset, quod de eo argumento proponendum putarem. E contrario vero, si quidem veteribus consentanea viderentur, nequaquam falsi nobis testimonii crimen impingendum esset; sin minus, tum demum ab auribus ea repellere: C uti Athenienses falsas e Metroo tabulas ejiciunt. Sed quoniam nihil, uti dixi, extat ejusmodi. Quæ enim circumferuntur Diogenis Tragœdiæ, Philisci cujusdam Æginetæ esse dicuntur. Et quamvis Diogenis ipsius sint, nihil est absurdi ludere sapientem, *idque multi Philosophi videntur fecisse.* Sane & Democritum risisse ferunt, cum serio agentes mortales videret. Ne tu igitur ad illorum ludos respiciens, ut qui studio dignum aliquid perdiscere minime curantes splendidam ad urbem perveniunt, cum delubris D plurimis, tum arcanis sacris, atque innumeris sacerdotibus refertam, qui in castis locis casti ipsi religiosique habitant, atque hujus ipsius causa, uti nimirum quæ intra pomœria sunt pura sint & sancta, superflua, & abominanda, sordidaque omnia sæpius ab urbe summovent, balneas publicas, lupanaria, popinas, atque id genus alia: tum qui eo accesserint, non ulterius pergunt, neque urbem introeunt. Qui enim in illa incidens, istud ipsum esse urbem existimet; infelix est, si ab

ſi ab illa fugiat; ſed infelicior adhuc, ſi in inferiore loco conſiſtat, cum paululum evehi liceat, ac Socratem intueri. Utar enim illis ego verbis, quibus Alcibiades, Socratem prædicans. Equidem Cynicam Philoſophiæ ſectam aſſero Silenorum eſſe ſimillimam, qui in ſtatuariis officinis proſtant; quibus artifices fiſtulas ac tubas attribuunt: quibus apertis, ſimulacra illa Deorum intus apparent. Quamobrem ne quid nobis contingat ejuſmodi; ut in quibus ille luſit, ea pro ſeriis *ibi tradita reputemus*; (Quanquam eſt in iſtis non inutile fortaſſe quippiam: ſed aliud eſt Cynica ipſa profeſſio, ut paulo poſt demonſtrare conabimur) age opera ipſa contemplantes porro gradiamur; perinde ac venatici canes, qui ſagaciſſime odorantes ferarum veſtigia perſequuntur.

Principio ſectæ illius conditorem ac principem inveſtigare difficile eſt: etſi nonnullis placet autorem fuiſſe Antiſthenem, aut Diogenem. Verum, quod non inſcite dixiſſe mihi videtur Oenomaus, Cyniſmus neque Antiſtheniſmus eſt, neque Diogeniſmus. Ac genoroſiores quidam ex illo Canum grege dictitant, magnum illum Herculem, uti cæterorum nobis autorem bonorum fuiſſe, ſic ejus vitæ maximum mortalibus exemplum reliquiſſe. Ego vero de Diis ipſis, atque iis, qui ad divinam ſortem conditionemque translati ſunt, religioſe loqui cupiens, nonnullos ejusdem ante illum inſtituti fuiſſe arbitror, tam apud Græcos ipſos, quam Barbaros. Hoc enim Philoſophiæ genus commune, & inprimis naturale videtur, maximeque parabile. Nam id unum requirit, ut quę bona ſunt eligas, amplectenda virtute, fugiendiſque vitiis. Ac neque infiniti libri pervolvendi ſunt. Eruditio quippe mentem, ut ajunt, docendo conferre non poteſt: neque aliud ex iis tolerare incommodis, quibus conflictari ſolent, qui ſe reliquis ſectis addixerint. Verum

A θεὶς εἶναι τὴν πόλιν, ἄθλιος μὲν ἀποφυγὼν, ἀθλιώτερος δ' ἂν κάτω μείνας ἐξὸν ὑπερβάλλα μικρὸν, ἰδεῖν τὸν Σωκράτη· χρήσομαι γὰρ ἐκείνοις ἐγὼ τοῖς ῥήμασιν, οἷς Ἀλκιβιάδης ἐπαινῶν Σωκράτη. Φημὶ γὰρ δὴ τὴν Κυνικὴν Φιλοσοφίαν ὁμοιοτάτην εἶναι τοῖς Σεληνοῖς τούτοις τοῖς ἐν τοῖς Ἑρμογλυφείοις καθημένοις· ἃς τινας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ, σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας· B οἱ δὲ διοιχθέντες ἔνδον φαίνονται ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν. Ὡς ἂν ὃν μὴ τοιοῦτον τι πάθωμεν, ὅσα ἔπαιξε ταῦτα αὐτῷ ἐσπουδακέναι νομίσαντες ἔστι μὲν γάρτι καὶ ἐν ἐκείνοις οὐκ ἄχρηστον· ὁ Κυνισμὸς δέ ἐστιν ἕτερον ὡς αὐλίκα μάλα δείξαι πειράσομαι· δευρὶ ἴωμεν ἐφεξῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ὥσπερ αἱ ἐξιχνεύσαι κύνες μεταθέουσι τὰ θηρία.

Ἡγεμόνα μὲν ὁ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ἐφ' ὃν ἀνενέγκαι χρὴ πρῶτον αὐτὸ· εἰκαί C τινες ὑπολαμβάνουσιν Ἀντισθένη τοῦτο, καὶ Διογένη προσήκειν· τοῦτο γὰρ ἔοικεν Οἰνόμαος οὐκ ἀτόπως λέγειν ὁ Κυνισμὸς ἔτε Ἀντισθενισμός ἐστι, ἔτε Διογενισμός. Λέγουσι μὲν γὰρ οἱ γεναιότεροι τῶν κυνῶν, ὅτι καὶ ὁ μέγας Ἡρακλῆς, ὥσπερ ἄντων ἄλλων ἀγαθῶν ἡμῖν τις ἀκτὴ καλεῖται ἔτω δὲ καὶ τὸν βίον παράδειγμα τὸ μέγιστον ἡμῖν καλέλιπεν ἀνθρώποις. Ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τῶν θεῶν, καὶ εἰς θείαν λῆξιν πορευθέντων εὐφημεῖν ἐθέλων, πείθομαι μὲν καὶ πρὸ τούτου τινὰς οὐκ ἐν Ἕλλησι μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάροις. Αὕτη δὲ ἡ Φιλοσοφία κοινή πως ἔοικεν εἶναι καὶ φυσικωτάτη, καὶ δεῖσθαι οὐδ' ἧς τινος οὐκ πραγμαλείας. ἀλλὰ ἀπόχρη μόνον ἐλέσθαι τὰ σπουδαῖα, ἀρετῆς ἐπιθυμίαν καὶ φυγὴν κακίας· καὶ ἔτε βίβλους ἀνελίξαι δεῖ μυρίας· πολυμαθία γὰρ, φασὶ, νόον οὐ διδάσκει· ἔτε ἄλλό τι τῶν τοιῶν παθῶν, ὅσα καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ διὰ τῶν ἄλλων αἱρέσεων ἰόντες. Ἀλλὰ ἀ-

πόχρη μόνον δύο ταῦτα τῦ Πυθίου παραινέν᾽ ἀκῦσαι, τὸ, γνῶθι σαυτὸν, καὶ τὸ παραχαράξον τὸ νόμισμα. Πέφηνε γᾶρ ἡμῶν ἀρχηγὸς τ᾽ Φιλοσοφίας, ὥσπερ, οἶμαι, τοῖς Ἕλλησι κατέση τῶν καλῶν ἁπάντων ἄρτι᾽, ὁ τ᾽ Ἑλλάδ᾽ κοινὸς ἡγεμών, καὶ νομοθέτης, καὶ βασιλεὺς, ὁ ἐν Δελφοῖς θεός· ὃν ἐπειδὴ μὴ θέμις ἦν τι διαλαθεῖν, ἀδὲ ἡ Διογένους ἐπιηδειότης ἔλαθε. πρᾶτρεψε δὲ αὐτὸν, ὐχ ὥσπερ τὰς ἄλλας ἔπεισεν ἐνίοτε τὴν παραίνεσιν, ἀλλ᾽ ἔργῳ διδάσκων ὅ, τι βάλεται συμβολικῶς διὰ δυοῖν ὀνομάτων, παραχάραξον, εἰπών, τὸ νόμισμα. τὸ γᾶρ, γνῶθι σαυτὸν, ὐκ ἐκείνῳ πρῶτον· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔφη, καὶ λέγ᾽. πρόκειται γᾶρ, οἶμαι, τὰ τεμένους. Εὑρήκαμεν δὴ τ᾽ ἀρχηγέτην τ᾽ Φιλοσοφίας· ὡς πᾶ καὶ ὁ δαιμόνιος Φησιν Ἰάμβλιχ᾽ ἀλλὰ καὶ τὰς κορυφαίους ἐν αὐτῇ, Ἀντισθένη, καὶ Διογένη, καὶ Κράτητα, οἷς τὰ βίᾳ σκοπὸς ἦν καὶ τέλ᾽, αὐτὰς, οἶμαι, γνῶναι, καὶ τῶν κενῶν ὑπεριδεῖν δοξῶν ἀληθείας μὲν, ἣ πάντων ἀγαθῶν θεοῖς, πάντων δὲ ἀνθρώπων ἡγεῖται, ὅλη, Φασὶν, ἐπιτρέχεσθαι τῇ διανοίᾳ. ἧς, οἶμαι, καὶ Πλάτων, καὶ Πυθαγόρας, καὶ Σωκράτης, οἵτε ἐκ τῦ Περιπάτου, καὶ Ζήνων ἕνεκα πάντα ὑπέμειναν πόνον. αὐτοὺς τε ἐθέλοντες γνῶναι, καὶ μὴ κενᾶς ἔπεσθαι δόξαις· ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ὄσιν ἀλήθειαν ἀνιχνεῦσαι. Φέρε ἴν, ἐπειδὴ πέφηνεν ὐκ ἄλλο μὲν ἐπιτηδεύσας Πλάτων, ἕτερον δὲ Διογένης, ἓν δέ τι καὶ ταὐτόν. Εἰ γᾶρ ἔροιτό τις τ᾽ σοφὸν Πλάτωνα, τὸ, γνῶθι σαυτὸν, ὁπόσα νενόμικας ἄξιον; εὖ οἶδα ὅτι τῦ παιδὸς Φήσειε. καὶ λέγ᾽ δὲ ἐν Ἀλκιβιάδῃ. Δεῦρο δὴ τὸ μᾶ τῦτο Φράσον ἡμῖν, ὦ δαιμόνιε Πλάτων, καὶ θεῶν ἔκγονε· τίνα τρόπον χρὴ πρὸς τὰς τῶν πολλῶν διακεῖσθαι δόξας. ταῦτά τε ἐρεῖ, καὶ ἔτι πρὸς τῦτοις ὅλον ἡμῖν ἐπιάξ᾽ διαρρήδην ἀναγνῶναι τ᾽ Κρίτωνα διάλογον, ἃ Φαίνεται παραινῶν Σωκράτης μηδὲν φροντίζειν ἡμᾶς τῶν τοιῦτων. Φησὶ γᾶρ· ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, ἂν τῆς τῶν πολλῶν

A duo iſta duntaxat ab Apolline Pythio admoneri ſufficit: *Noſce te ipſum*; &, *Nummum falſa*. Quocirca Philoſophiæ nobis autor eſt oblatus idem ille, a quo cætera in Græcos bona derivata ſunt, communis Græciæ dux, legislator atque rex, Delphicus Deus. Quem cum latere nihil omnino poſſet, ne Diogenis quidem ipſe indolem ac facultatem ignorabat. Proinde non eum, uti reliquos ſolebat, verſibus hortatus eſt; ſed reipſa quid vellet indicans, duarum vocum B involucris adumbravit: *Nummum*, inquit, *falſato*. Nam alterum illud: *Noſce teipſum*; non illi primum, ſed & aliis dixit, uſurpatque quotidie. Eſt enim ipſo in aditu templi, ut opinor, inſcriptum. Invenimus itaque Philoſophiæ, ut divinus alicubi ſcripſit Jamblichus, conditorem: nec non principes illius viros, Antiſthenem, Diogenem, & Cratetem; quibus hic vitæ ſcopus erat finisque propoſitus, noſſe ſemetipſos, ac vanas opiniones contemnere: veritatem denique, quæ bonorum omnium tam Diis quam mortalibus princeps eſt, C tota, quod ajunt, mente conſectari: cujus unius, ut opinor, gratia Plato, Pythagoras, & Socrates; tum Petipatetici; ac Zeno denique, laborem omnem pertulerunt; qui & ſeipſos noſſe, nec inanes opiniones ſequi cupiebant, ſed rerum omnium veritatem inquirere. Age itaque, quoniam, ut apparet, non aliud Plato, aliud Diogenes, ſed unum & idem ambo conſequi ſtuduerunt; ſi quis ſapientem Platonem interrogaret: Quanti tu dictum illud, *Noſce teipſum*, faciendum exiſtimas? quantivis, opinor, reſpondeat. Hoc enim in Alcibiade teſtatus D eſt. Perge vero, divine Plato, & a Diis orte, dic nobis quomodo erga vulgi opiniones affici nos oporteat. Ad hæc eadem ille repetet, ac totum præterea Critonis Dialogum legere nos aperte jubebit; ubi nihil ut iſta curemus Socrates hortari videtur. Sic enim loquitur: *Verum quid ita nos, ô bone Crito, vulgi opinio commovet?*

Quæ

Quæ cum ita ſint; tamen his contemtis, absolute adeo viros illos a ſe invicem intercludere ac ſeparare contendimus, quos & idem veritatis amor, & gloriæ contemtus, & in perſequenda virtute incredibilis quædam ſtudiorum concordia, ſociavit? An ſi Platoni viſum eſt, illa omnia etiam oratione præ ſe ferre, quæ diximus; Diogenes vero actione ſola contentus eſt; propterea male iſte apud nos audiet? Vide ne hoc poſterius longe antecellat alteri. Siquidem Plato libros ſibi omnes abjudicare videtur. Neque enim opus ullum Platonis eſt eritque proprium: quæ vero circumferuntur, ea ſunt Socratis viri fortis ac præclari. Quamobrem cur non ex Diogenis factis Cynicam ſectam, cujusmodi ſit, intuemur? Ac cum humani corporis partes iſtiusmodi ſint, utputa oculi, pedes, manus; cætera acceſſionis loco ſint, capilli, ungues, ſordes, & alia id genus excrementa, ſine quibus corpus hominis conſiſtere nequit; nonne ridiculum eſt, partes iſtas corporis arbitrari, ungues, capillos, aut ſordes, excrementaque fœtida; non autem excellentes illas, atque potiores: cujusmodi ſunt inprimis domicilia ſenſuum, eaque præſertim, quæ ad intelligentiam magis conducunt; velut oculi, & aures? His enim ad prudentiam comparandam adminiſtris utimur: ſive iſtud ſic tanquam defoſſa in anima contingat; ut celerius repurgata *fruatur eo, tanquam* principio, & immobili prudentiæ vi; ſive, quod quibusdam placet, per certos veluti tubos & canales ab anima deriventur. Nam ſingulas, ut ferunt, ſenſuum perceptiones colligens, memoriaque complectens, diſciplinas parit. Ego vero, niſi quid ejusmodi mancum, abſolutumve ſit, ab aliis & multis & variis impeditum, quod externas res ſentiat; nullam iſtiusmodi perceptionem eſſe poſſe judico. Sed hæc alterius eſt loci inſtitutique diſputatio.

Redeo igitur ad Cynicæ Philoſophiæ

A δόξης μέλῃ; Εἶτα ἡμεῖς τούτων ὑπερειδόντες, ἀποκλείσαι ἁπλῶς ἐτάσαι, καὶ ἀποστᾶν ἄνδρας ἀλλήλων ἐθέλομεν ὃς ὁ τῆς ἀληθείας συνήγαγεν ἔρως, ἢ τε τῆς δόξης ὑπεροψία, καὶ ἡ πρὸς τὸ ζῆλον, τῆς ἀρετῆς ξύμπνοια; εἰ ᾧ Πλάτωνι μὲν ἔδοξε, καὶ διὰ τῶν λόγων αὐτὰ ἐργάζεσθαι. Διογένει δὲ ἀπόχρη τὰ ἔργα, διὰ τοῦτο ἄξιόν ἐστιν ἐφ' ὑμῶν ἀκούειν κακῶς; ὅρα δὲ μὴ καὶ τοῦτο αὐτὸ πανὶ κρεῖττόν ἐστιν. Ἐπεὶ καὶ Πλάτων ἐξομνύμενος φαίνεται τὰ ξυγγράμματα. ὁ γάρ ἐστι Πλάτωνος ξύγγραμμα ἀθέν, ἔτ' ἔσαι τὰ δὲ νῦν φερόμενά ἐστι Σωκράτους ἀνδρὸς καλοῦ καὶ νέου. Τί οὖν ἡμεῖς οὐκ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Διογένους σκοποῦμεν αὐτὸν τὸν Κυ- ξ. ἡμέραιον
B νισμόν, ὅς τίς ἐστι; καὶ ἐπειδὴ σώματος μέρη μέν ἐστιν, οἷον ὁ φθαλμοί, πόδες, χεῖρες· ἀλλά γε ἐπισυμβαίνει, τρίχες, ὄνυχες, ῥύπος, τοιούτων περιττωμάτων γένος, ὧν ἄνευ σῶμα ἀνθρώπινον ἀμήχανον εἶναι· πότερον δὲ γελοῖός ἐστι μέρη νομίσας ὄνυχας, ἢ τρίχας, ἢ ῥύπον, καὶ τὰ δυσώδη τῶν περιττωμάτων· ἀλλ' ἅτε τιμιώτατα, καὶ ἀναγκαῖα· πρῶτον μὲν τὰ αἰσθητήρια, καὶ
C τούτων αὐτῶν ἄττα συνέσεως ἡμῖν ἐστι μᾶλλον αἴτια· οἷον ὀφθαλμοὶ, ἀκοαί; ὑπάρχει γὰρ ταῦτα πρὸς φρόνησιν, εἴτε ἐν καθορωρυγμένῃ τῇ ψυχῇ· ὡς ἂν θᾶττον καθαρθεῖσα, δύναιτο τῇ γε ὡς ἐ. ὅπως
ἀρχῇ, καὶ ἀκινήτῳ τῷ φρονεῖν δυνάμει εἴτε, ὥσπερ ἴσως οἴονται, καθάπερ δι' ὀχετῶν τοιούτων εἰσφερούσης τῆς ψυχῆς.
D Συλλέγουσα γὰρ, φησὶ, τὰ μὲν αἰσθήματα, καὶ συνέχουσα τῇ μνήμῃ, ἐ. μνήμη
γεννᾷ τὰς ἐπιστήμας. Ἐγὼ δὲ εἰ μή τι τοιοῦτον ἢ ἐνδεὲς, ἢ τέλεον ἐμποδιζόμενον ὑπ' ἄλλων πολλῶν, καὶ ποικίλων, ὅ τε ἐκὸς ποιεῖται τὴν ἀναίσθησιν, οὐδὲν δυναλὸν, οἶμαι, γενέσθαι τῶν αἰσθήσεων ἀναίσθησιν. ἀλλ' ἔστι μὲν ὁ λόγος ὁ τοῦς νῦν προσήκει.

Διόπερ ἐπανακτέον ἐπὶ τὰ μέρη τῆς

Φιλοσοφίας τ κυνικῆς. Φάνουλαι μὲν δὴ καὶ ὅτοι διμερῆ τὴν Φιλοσοφίαν νομίσαντες ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων θεωρηματικήν τε, καὶ πρακτικήν· αὐτὸ συνέντες δηλονότι καὶ νοήσαντες, ὡς οἰκεῖόν ἐστιν ἄνθρωπος φύσει, πράξει, καὶ ἐπιστήμη. εἰ δέ τ Φυσικῆς πρὸς τὴν θεωρίαν ἐξέκλιναν, οὐδὲν τοῦτο πρὸς τ λόγον. ἐπεὶ καὶ Σωκράτης, καὶ πλείονες ἄλλοι, θεωρίᾳ μὲν Φάνουλαι χρησάμενοι πολλῇ· ταύτῃ δὲ, οὐκ ἄλλῃ χάριν, ἀλλὰ τ πράξεως ἕπεκα καὶ τὸ ἑαυτὸν γνῶναι τοῦτο ἐνόμισαν, τὸ μαθεῖν ἀκριβῶς τί μοι ἀποδοτέον ψυχῇ, τί δὲ σώματι· ἀπέδοσάν τε εἰκότως ἡγεμονίαν μὲν τῇ ψυχῇ, ὑπηρεσίαν δὲ τῷ σώματι. Φάνουλαι δὴ ὧν ἀρετὴν ἐπιηδεύσαντες, ἐγκράτειαν, ἀτυφίαν, ἐλευθερίαν· ἔξω γενόμενοι παντὸς φθόνου, δειλίας, δεισιδαιμονίας. Ἀλλ' οὐκ ἡμεῖς ταῦτα ὑπὲρ ἑαυτῶν διανοούμεθα· παίζειν δὲ αὐτοὺς, καὶ κυβεύειν περὶ τοῖς Φιλτάτοις ὑπολαμβάνομεν, ὅτως ὑπερειδόνας τὸ σῶμα, ὡς ὁ Σωκράτης ἔφη· λέγων ὀρθῶς, μελέτην εἶναι θανάτου τὴν Φιλοσοφίαν. Τοῦτο ἐκεῖνοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιηδεύοντες, οὐ ζηλωτοὶ μᾶλλον ἡμῖν· ἄθλιοι δέ τινες, καὶ παντελῶς ἀνόητοι δοκοῦσιν, ἀνθ' ὅλου δὴ τοὺς πόνους ὑπέμειναν τούτους, ὡς αὐτὸς εἶπας, κενοδοξίας ἕνεκα. καί τοι πῶς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπηνοῦντο "ὡς μὴ προσφερόμενοι σαρκία; καί τοι οὐδὲ αὐτὸς ἐπανέτης εἶ. τὸν γοῦν τοιοῦτον τρίβωνα, καὶ τὴν κόμην, ὥσπερ αἱ γραφαὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀπομιμούμενον, εἶθ' ὅ μηδὲ αὐτὸς ἀξιάγαστον ὑπολαμβάνεις, τοῦτο εὐδοκιμεῖν οἴει παρὰ τῷ πλήθει; καὶ εἷς μὲν ἢ δύο ἐπῄνεσε τότε. πλὴν γοῦν ἢ δέκα μυριάδες ὑπὸ τῆς ναυτίας, καὶ βδελυρίας, διεσράφησαν τὸν στόμαχον, καὶ ἀπόσιτοι γεγόνασιν, ἄχρις αὐτοὺς οἱ θεραπεύοντες ἀνέλαβον ὀσμαῖς, καὶ μύροις, καὶ στέμμασιν. Οὕτως ὁ κλεινὸς ἥρως ἔργῳ κατε-

A partes. Etenim illi Philoſophiam in duas partes diſtribuunt; uti Ariſtoteles & Plato: nempe in θεωρητικὴν, & πρακτικήν. In quo recte illud animadverſiſſe videntur; hominem natura ad actionem & ſcientiam eſſe comparatum. Quod autem a naturæ contemplatione deſciverint, nihil ad rem pertinet. Quippe Socrates, & complures alii, contemplatione quidem multum uſi ſunt; ſed quam non alium ad finem, quam ad actionem, referrent. Quandoquidem illud *Seipſum noſſe*, nihil eſſe putarunt aliud, niſi id accurate perdiſcere, quid animæ ſit, B quidve corpori tribuendum. Itaque merito principatum animæ, famulatum corpori dederunt. Atque iccirco ſtudium in virtutis incubuerunt, temperantiæ, modeſtiæ, libertatis; ab omni prorſus invidia, timiditate, ac ſuperſtitione vacui. Sed nos de illis longe diverſa cogitamus: neque aliud ipſos niſi ludere, & de cariſſimis quibusque velut alea periclitari credimus, quod corpus ſuum adeo deſpiciant; ut Socrates loquitur: præclare iſtud uſurpans; philoC ſophiam meditationem eſſe mortis. Cui cum illi quotidie reipſa ſtudeant, non eo nobis admiratione ac prædicatione digniores videntur; ſed infelices potius, planeque ſtulti, quod gloriolæ, ut interpretaris, cauſa tantos ſibi labores indixerint. Etſi quæ tandem illis ab aliis tributa laus eſt, quod crudis carnibus veſcerentur? Nam ne tuipſe quidem factum laudas. Cum tu igitur, qui detritum ejus hominis pallium, & promiſſam comam imiteſe; quemadmodum D picturæ virorum habitus exprimunt; nihilominus ejusdem facinus iſtud admiratione ac prædicatione dignum eſſe non judicas; quomodo id in vulgus credis commendari potuiſſe? Fac tamen ab uno alterove fuiſſe laudatum At centum, opinor, millibus hoc ſpectaculi genus ſtomachum funditus evertit, cibum ut capere nullo modo poſſent, donec eos famuli odorum fragrantia, & unguentis, ac placentulis recreaſſent. Ita præſtantiſſimus heros ingentem facto illo

ſtuporem

ſtuporem attulit. Quod factum etſi ridiculum ejusmodi videatur hominibus,

Quale genus mortale modo eſt;

non ignobile eſt, neque contemnendum tamen, ſi quis ex Diogenis ſapientia illud interpretetur. Quod enim de ſeipſo dicebat Socrates, Deo ſe miniſterii quoddam genus præſtare cupientem, quatenus editum de ſe Apollinis reſponſum omni occaſione præ ſe ferendo comprobaret; contentioſum & pugnax vitæ genus illud inſtituiſſe; idem & Diogenes, opinor, ſentiens, ac ſibi mandatam ab oraculo Philoſophiam intelligens, reipſa factiſque probanda ac periclitanda putavit omnia; non alienis inhærendum opinionibus, forſitan veris, fortaſſis etiam & falſis. Neque vero ſi quid aut Pythagoras dixiſſet, aut alius quiſpiam Pythagoræ ſimilis; idoneum hunc, cui crederet, judicabat Diogenes. Deum enim Philoſophiæ ſibi autorem præferebat; mortalium vero neminem. Quid hoc, inquies, ad eſum polypi? Hoc jam igitur explicandum.

Veſci carnibus, quidam hominum naturæ conſentaneum arbitrantur: alii committendum id homini eſſe non putant: deque ea re varii ſermones ultro citroque jactantur. Quod ſi tu ſedulo in ejus rei inquiſitionem incumbere volueris, ingens tibi librorum de ea quæſtione ſcriptorum numerus occurret. Hos itaque coarguendos eſſe Diogenes credidit. Quare ita apud ſe ſtatuit: ſi quis carnibus absque ullo apparatu veſcens; cæterarum more beſtiarum, quibus hoc a natura tributum eſt, ſine aliquo ſuo damno ac moleſtia, imo vero cum corporis ſui commodo id poſſet; plane cibi genus iſtud naturæ conſentaneum habendum: ſin aliquod ex eo caperetur incommodum; nequaquam homine dignum eſſe factum, ſed ab eo prorſus abſtinendum. Hæc prima rei geſtæ ratio reddi fortaſſe violentius arceſſita poteſt. Altera Cynicæ profeſſioni congrua magis afferetur; ſi prius de ejusdem fine clarius ali-

πλήξατο· γελοίῳ μὲν ἀνθρώπους τοιούτους,

Οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν·

Iliad. E. v. 304

οὐκ ἀγενεῖ δὲ, νὴ τὰς θεὰς, εἴ τις αὐτὸ τῷ τὴν Διογένους ἐξηγήσαιτο συνέσιν. Ὅπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ὑπὲρ αὐτοῦ φησιν, ὅτι τῷ θεῷ νομίζων λατρείαν ἐκλελεῖφθαι ἐν τῷ τὰ δοθέντα χρησμὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ πάντα σκοπὸν ἐξετάζειν, τὸ ἐλεγκτικὸν ἡσυχάσαι βίον τοῦτο καὶ Διογένης, οἶμαι, σωφρόνως ἑαυτῷ πυθόχρηστον ὄντα τὴν Φιλοσοφίαν, ἔργοις ὠήθη δεῖν ἐξελέγχειν, πάντα, καὶ μὴ δόξαις ἄλλων, τυχὸν μὲν ἀληθέσι, τυχὸν δὲ ψευδέσι προσπεπονθέναι. Οὐκ ἀδὲ εἴ τι Πυθαγόρας ἔφη, ἀδὲ εἴ τις ἄλλος τῷ Πυθαγόρᾳ παραπλήσιος, ἀξιόπιστος ἐδόκει τῷ Διογένει. τὸ γὰρ θεὸν, ἀνθρώπων ἀδένα τὸ Φιλοσοφίας ἀρχηγὸν ἐπεποίητο· τί δῆτα τοῦτο, ἐρεῖς, πρὸς τὴν τοῦ πολύποδος ἐδωδήν; ἐγώ σοι φράσω.

Τὴν σαρκοφαγίαν οἱ μὲν ἀνθρώπους ὑπολαμβάνουσι κατὰ Φύσιν· οἱ δὲ ἥκιστα τοῦτο ἐργάζεσθαι προσήκειν ἀνθρώπῳ, διανοοῦνται καὶ πολὺς ὁ περὶ τούτου δείκνυται λόγος. ἐθέλοιμι ἄν σοι μὴ ῥαθυμεῖν, ἐσμοὶ περὶ τοῦ τοιούτου βίβλων φανήσονται. τούτοις Διογένης ἐξελέγχειν ὤετο δεῖν. Διενοήθη γοῦν ὡς εἰ μὲν ἀπραγμάτευτος ἐσθίων τις σάρκας· ὥσπερ οἶμαι τἄλλων ἕκαστον θηρίων, οἷς τοῦτο ἔνειμεν ἡ Φύσις· ἀβλαβῶς αὐτὸ, καὶ ἀνεπαχθῶς μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τοῦ σώματος ὠφελείας ἐργάζοιτο, κατὰ Φύσιν εἶναι πάντως τὴν σαρκοφαγίαν ὑπέλαβεν. εἰ δέ τις ἐντεῦθεν γένοιτο βλάβη· ἀχὶ τοῦτο ἀνθρώπου τὸ ἔργον ἴσως ἐνόμισεν· ἀλλ' ἀφεκτέον εἶναι κρατοῦντος αὐτοῦ. Εἰς μὲν ἄν ἐπὶ τοιοῦτον ὑπὲρ τοῦ πράγματος ἴσως βιαιότερος λόγος. ἕτερος δὲ οἰκειότερος τῷ Κυνισμῷ· εἰ περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ πρότερον ἔτι σαφέστερον

Φέρεσθαι διέλθοιμι. Ἀπάθειαν γὰρ ποι- A quid apertiusque proponam. Eſt autem
ῦνται τὸ τέλος. τοῦτο δὲ ἴσον ἐστὶ τῷ ille ſtatus animi commotionis omnis expers,
θεὸν γενέσθαι. αἰσθανόμενος οὖν ὅπως quam ἀπάθειαν vocant: quod perinde eſt,
αὐτὸς Διογένης ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπα- ac Deum fieri. Quocirca Diogenes, cum
σιν ἀπαθὴς· ὑπὸ δὲ τῆς τοιαύτης ἐδω- ſe forſitan cæteris ex rebus moveri nihil, hoc
δῆς μόνον θρασυνόμενος, καὶ ναυτιῶντος, vero cibi genere perterrefieri, & ad nauſeam
καὶ δόξῃ κενῇ μόνον, ἢ λόγῳ δεδιὼς concitari, adeoque inani potius opinione
μένος. σάρκες γὰρ εἰσιν ὁδὲν ἧττον, κἂν duci, quàm ratione ſentiret; (nam carnes
μυριάκις αὐσὰς ἑψήσῃ, κἂν ὑπολείμ- nihilominus ſunt quamvis millies eas co-
μασι μυρίοις ἁλὸς αὐσὰς καρυκεύσῃ καὶ xeris, aut intritis ac ſcitamentis mille con-
τούτου αὐτὸν ἀφελέσθαι, καὶ καθαρὸν dieris) ab hoc ſe metu & ignavia penitus
καὶ παντάπασιν ἐξάντη τῆς δειλίας B eximere, immunemque facere decrevit.
ὠήθη χρῆναι. Δειλία γάρ ἐστιν, εὖ ἴσθι, Quod enim inanis iſte ſit terror, ex eo con-
τὸ γοῦν τοιοῦτο. ἐπεὶ πρὸς τὸν Θεσμο- jici poteſt. Nam qui coctarum carnium
φόρον Δήμητρος εἰ σαρκῶν ἐψημένων uſum vel Cerealibus frugibus anteponinus,
ἀπόμενοι, τὸ χαίρειν ἔχει καὶ ἁπλῶς dic nobis obſecro, cur non eas ſimpliciter
αὐτὰς προσφερόμενοι, φράσον ἡμῖν. adhibemus? Nec enim aliud cauſari potes,
ὃ γὰρ ἔχεις ἕτερον εἰπεῖν, ἢ ὅτι οὕτω νε- niſi quod ita vulgo inſtitutum eſt, itaque
νόμισαι, καὶ οὕτω συνειθίσμεθα. ὃ γὰρ conſvevimus? Quippe non, antequam
δὴ πρὶν μὲν ἑψηθῆναι, βδελυρὰ πέ- coctæ ſint, abominandæ; ubi vero co-
φυκεν· ἑψηθέντα δὲ γέγονεν αὐτῶν ἀ- ctæ ſunt, puriores eſſe, quam antea e-
γνότερα. Τί οὖν ἐχρῆν πράττειν, rant, incipiunt. Quid hic ergo faceret ille
ὅτ' [γὰρ] παρὰ θεὸν ταχθέντα, καθά- a Deo tanquam ab Imperatore conſtitutus,
περ στρατηγὸν, πᾶν μὲν ἐξελεῖν τὸ νό- C ut inſtitutis ac ritibus expugnatis omnibus,
μισμα· λόγῳ δὲ καὶ ἀληθείᾳ κρῖναι de rebus ipſis ex ſola ratione ac veritate ju-
τὰ πράγματα; περιιδεῖν αὐτὸν ὑπὸ dicaret? An ſe opinione iſta perturbari ſine-
τούτης τῆς δόξης ἐνοχλούμενον, ὡς νομί- ret, atque ita ſtatueret, carnem coctam,
ζειν ὅτι κρέας μὲν ἐστιν ἑψηθὲν ἀγνὸν, puram, & ad cibum idoneam eſſe; eam-
καὶ ἐδώδιμον, μὴ καταεργασθὲν δὲ ὑπὸ dem vero, priusquam ab igne percocta ſit,
τοῦ πυρὸς, μυσαρὸν ἴσως, καὶ βδελυ- fœdam ac deteſtandam eſſe? Adeone vero
ρὸν; οὕτως εἶ μνήμων, οὕτως εἶ σπουδαῖος, memoria conſtas? adeo probus es, ut, qui
ὡς ὁ τοῦ Πυθίου τὴν τοῦ πολύποδος ἐδωδὴν Diogeni, homini, ut opinio tua fert, vano,
καὶ ἡδονὰς μυρίους ταρίχους, ut autem interpretor, Pythii Apollinis ſtu-
diosiſſimo famulo & adminiſtro, Polypi
D eſum probro vertas, infinita ipſe ſalſamen-
ta devoraveris;

Piſces, ac volucres; quidquid tua dextera
nacta eſt:

Odyſſ. M. v. 331. Ἰχθῦς, ὄρνιθάς τε, φίλας θ' ὅτι χεῖρας ἵκοιτο.

cum videlicet Ægyptius ſis, non e Sacer-
dotum genere, ſed ex eo, quod promiſcue
veſcitur, cuique edere omnia licet, *tanquam olera herbarum?* Agnoſcis, opi-
nor, Galilæorum verba. Jam, quod ego
pene præterieram, mortales omnes, non
ſolum qui in maritimis habitant; ſed etiam

Αἰγύπτιός τε ὢν, καὶ τῶν ἱερέων, ἀλλὰ
τῶν παμφάγων· οἷς πάντα ἐθέλειν νό-
μος, ὡς λάχανα χόρτου; γνωρίζεις,
οἶμαι, τῶν Γαλιλαίων τὰ ῥήματα. Μι-
κρὸν με παρῆλθεν εἰπεῖν, ὅτι καὶ πάν-
τες ἄνθρωποι, πλησίον οἰκοῦντες θα-

qui

qui procul a mari degunt, echonis, & oſtrea, cæteraque id genus ne igni quidem admota ſorbent. Quæ cum ita ſint, tamen & iſtos beatos judicabis, & infelicem ac deteſtandum putabis eſſe Diogenem: nec illud cogitabis, non minus hæc, quam illa, carnem eſſe; uno hoc fortaſſis excepto diſcrimine, quod hæc mollia ſint, illa duriora. Sane & ſanguinis expers eſt Polypus, velut illa, quæ dixi; & teſtacea, perinde ut Polypus, animata ſunt. Itaque gaudium ac dolorem ſentiunt, quod animatorum maxime proprium eſt. Nolo mihi Platonis modo dogma quisquam objiciat, qui etiam ſtirpes ipſas animatas eſſe defendit. Quamobrem nihil ab egregio illo Diogene moleſtum adeo, vel nefarium, vel noſtris moribus inſolens eſſe commiſſum, perſpicue probatum iis eſſe confido, qui utcunque ratione ſe duci patiantur; niſi quis talia duritie ac mollitie, gulæ item voluptate ac moleſtia dijudicare voluerit. Non igitur crudarum carnium eſum abominamini, qui eadem non ſolum in exanguibus, ſed etiam in ſanguine præditis animãtibus admittitis. Hoc unum forte inter vos & illum intereſt, quod iſte ſimpliciter, & ut a natura data ſunt, utendum illis cenſuit; vos ſale prius ac multis aliis voluptatis irritamentis ita conditis, ut naturæ ipſi vim adferatis. Sed de his hactenus.

Eſt igitur Cynicæ ſectæ idem, qui & univerſæ Philoſophiæ, finis beatitudo. Ea vero conſiſtit in hoc, ut ſecundum naturam, non ex multorum opinione vivamus. Nam & ſtirpes tum recte ſe habent, nec minus animalia, cum horum quodlibet finem illum, quem ipſis natura præfixit, ſine ullo impedimento conſequitur. Quin & Diis ipſis hic demum felicitatis eſt modus, ut ita ſeſe habeant, quemadmodum habere ſe ex natura ſua debent.

A λάτης· ἤδη δέ τινες, καὶ τῶν πόρρω, καὶ θερμήναντες, καταρροφῶσιν ἐχίνους, ὄστρεα, καὶ πάνυ ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα· εἶτα ἐκείνους μὲν ὑπολαμβάνεις ζηλωτὰς· ἆθλιον δὲ καὶ βδελυρὸν ἡγῇ Διογένη· καὶ σὺν ἐννοεῖς, ὡς ἀθὲν μᾶλλον ταῦτα ἐκείνων ἐστὶ σαρκία· πλὴν ἴσως ταῦτα ἐκείνων διαφέρειν, τῷ τὰ μὲν εἶναι μαλθακὰ, τὰ δὲ σκληρότερα. ἀναμφ· γὰρ ἐστι καὶ πολύπους, ὥσπερ ἐκεῖνα· ἔμψυχα δὲ ἐστι καὶ τὰ ὀστρακόδερμα, καθάπερ καὶ τῶν. ἥδεται γὰρ καὶ λυπεῖται· ὃ τῶν ἐμψύχων μάλιστά ἐστιν ἴδιον. Ἐνοχλείτω δὲ μηδὲν ἡμᾶς ἡ Πλατωνικὴ ταυτὶ δόξα, ἔμψυχα ὑπολαμβάνουσα καὶ τὰ φυτά. ἀλλ' ὅτι μὲν ἀχαλεπὸν, οὐδὲ παράνομον, οὐδὲ ἀστώδες ὑμῖν ὁ γενναῖος εἰσήγαγεν Διογένης· εἰ μὴ τῷ σκληροτέρῳ καὶ μαλακωτέρῳ ἡδονῇ τε λαμβ, καὶ ἀηδίᾳ τὰ τοιαῦτά τις ἐξελάζοι· πρόδηλον οἶμαι τοῖς ὁπωσοῦν ἑπεσθαι λόγῳ δυναμένοις. Οὐκ ἄρα τὴν ὠμοφαγίαν ἐβδελύττεσθε οἱ τὰ παραπλήσια δρῶντες, οὐκ ἐπὶ τῶν ἀναίμων μόνον ζώων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν αἷμα ἐχόντων. καὶ τάχα ἴσως διαφέρεσθε πρὸς ἐκεῖνον, ὅτι ὁ μὲν, ἁπλῶς ταῦτα καὶ κατὰ Φύσιν ὠήθη χρῆναι προσφέρεσθαι· ἀλλοὶ δὲ ὑμεῖς, καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἀρτύσαντες, ἡδονῆς ἕνεκα, τὴν Φύσιν ὅπως βιάσησθε. καὶ δὴ τοῦτ μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπόχρη.

B

C

Τῆς Κυνικῆς δὲ Φιλοσοφίας σκοπὸς μέν ἐστι καὶ τέλος, ὥσπερ δὴ καὶ πάσης Φιλοσοφίας, τὸ εὐδαιμονεῖν. τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν, ἐν τῷ ζῆν κατὰ Φύσιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας. Ἐπεὶ καὶ τοῖς Φυτοῖς εὖ πράττειν συμβαίνει. καὶ μέν τοι κὰ ζώοις πᾶσιν, ὅταν τὸ κατὰ Φύσιν ἕκαστον ἀνεμποδίστως τυγχάνῃ τέλους. ἀλλὰ κὰ ἐν τοῖς θεοῖς τοῦτό ἐστι εὐδαιμονίας ὅρος, τὸ ἔχειν αὐτοὺς ὥσπερ πεφύκασι, καὶ ἑαυτῶν εἶναι.

D

ἐκεῖν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀχ ἑτέρωθί A Quare nec hominibus alibi, velut in aliqua
που τὴν εὐδαιμονίαν ἀποκεκρυμμένην latebra deliteſcens, eſt inquirenda felicitas.
τρεσκή πολυπραγμονεῖν. Οὐδὲ ἀε- Igitur nec aquila, neque platanus, neque
τὸς, οὐδὲ πλάτανος, οὐδὲ ἄλλό τι τῶν ὄν- aliud omnino ex animalium aut ſtirpium
των ζώων, ἢ Φύτων, χρυσᾶ περιεργά- genere, aureas ſibi pennas, vel folia vendi-
ζεται τὰ πτερὰ καὶ Φύλλα· οὐδὲ ὅπως ἀρ- care ſtudet; non argenteis pullulare ger-
γυροῦς ἕξει τοὺς βλαστούς, ἢ τὰ πλῆκ- minibus; non calcaria denique ferrea, ſti-
τρα, καὶ κέντρα σιδηρᾶ, μᾶλλον δὲ ἀ- mulosque ferreos, vel potius adamantinos
δαμάντινα· ἀλλ' οἷς αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς ἡ affectat; ſed ea ipſa, quibus initio a natura
Φύσις ἐκόσμησε, ταῦτα εἰ ῥωμαλέα, ſunt ornata, ſi firma & valentia, & ad celeritatem ſibi aut ad tutelam atq; pugnam idonea
καὶ πρὸς τάχος αὐτοῖς, ἢ πρὸς ἀλ- B ſuppetant, tum ſe optimo in ſtatu & habitudine verſari putent. Quam eſt igitur ridiculum, hominem ipſum externis in rebus felicitatem quærere, uti divitias, generis ſplendorem, amicorum opes, ac reliqua id genus in magnis ac præſtabilibus reponat! Etenim ſi nobis, perinde ac cæteris animantibus, unum iſtud natura tribuiſſet, corpora videlicet, & animas illorum ſimiles, nihil ut requiri amplius oporteret; ſufficeret nobis, uti reliquis animalibus, corporis iiſce C commodis eſſe contentos, ab iisque felicitatem exprimere. Quoniam vero diſſimilis noſtræ penitus anima reliquis eſt illis inſita, a qua ſive natura noſtra differt, ſive eadem alioqui natura prædita, actione ſola præſtat; velut purum ac defæcatum, opinor, aurum ab ſordido & arenis admiſto diſcrepat. Nam hæc nonnullis de anima ſententia magis probatur. Sed cum nos tamen cæteris animantibus intelligentiores ac prudentiores eſſe non ignoremus: (quippe, ſecundum Protagoræ fabulam, natura ſe, tanquam matrem, adverſus illa proliximam ac munificentiſſimam præbuit; nobis inſtar omnium Juppiter mentem dedit.) ibi ergo, in optima videlicet ac præſtantiſſima noſtri parte, collocanda eſt felicitas. Quo quidem conſilio ac voluntate vide an non præditus fuerit Diogenes; qui primum corpus ſuum varios in labo-

λὰ τὴν εὐδαιμονίαν ἀποκεκρυμμένην
τρεσκή πολυπραγμονεῖν. Οὐδὲ ἀε-
τὸς, οὐδὲ πλάτανος, οὐδὲ ἄλλό τι τῶν ὄν-
των ζώων, ἢ Φύτων, χρυσᾶ περιεργά-
ζεται πτερὰ καὶ Φύλλα· οὐδὲ ὅπως ἀρ-
γυροῦς ἕξει τοὺς βλαστούς, ἢ τὰ πλῆκ-
τρα, καὶ κέντρα σιδηρᾶ, μᾶλλον δὲ ἀ-
δαμάντινα· ἀλλ' οἷς αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς ἡ
Φύσις ἐκόσμησε, ταῦτα εἰ ῥωμαλέα,
καὶ πρὸς τάχος αὐτοῖς, ἢ πρὸς ἀλ-
κὴν ὑπαρχέντα προσγένοιτο, μάλιστα
ἂν εὖ πράττειν νομίζοι, καὶ εὐθηνεῖ-
σθαι. Πῶς οὖν γελοῖον, εἴ τις ἄνθρωπος
γεγονὼς, ἔξω που τὴν εὐδαιμονίαν πε-
ριεργάσοιτο, πλοῦτον, καὶ γένος, καὶ
Φίλων δυνάμιν, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ
τοιαῦτα τῶν παντὸς ἄξια νομίζων· Εἰ
μὲν οὖν ἡμῖν ἡ Φύσις, ὥσπερ τοῖς ζώοις,
αὐτὸ τοῦτο ἀπέδωκε μόνον τὰ σώματα,
καὶ ψυχὰς ἐκείνοις παραπλησίας· ὥ-
στε μηδὲν πλέον πολυπραγμονεῖν· ἤρ-
κει λοιπὸν, ὥσπερ τὰ λοιπὰ ζῶα, τοῖς
σωματικοῖς ἀρκεῖσθαι πλέον κἠμᾶσιν,
ἐνταῦθά που τὸ εὐδαιμονεῖν πολυπρα-
γμονοῦσιν. Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν ὠδέν τι παρα-
πλησία ψυχὴ τοῖς ἄλλοις ἐνέσπαρται
ζώοις· ἀλλ' εἴτε καθ' οὐσίαν διαφέρουσα·
εἴτε οὐσίᾳ μὲν ἀδιάφορος ἐνεργείᾳ δὲ
μόνῃ κρείττων ὥσπερ οἶμαι, τὸ καθαρὸν
ἤδη χρυσίον τοῦ συμπεφυρμένου τῇ
ψάμμῳ· λέλεται γοῦν ὁ λόγος περὶ
τῆς ψυχῆς, ὡς ἀληθὴς ὑπό τινων. ἡμεῖς
δὴ οὖν ἐπειδὴ σωίσμεν αὐτοῖς ὅσοι τῶν
ζώων ξυνελθεῖν ἐσμεν. καλὰ γὰρ ἡ Προτα-
γόρου μῦθον, ἐκείνοις μὲν ἡ Φύσις, ὥσπερ
μήτηρ, ἄγαν Φιλοτίμως καὶ μεγαλο-
δώρως προσηνέχθη· ἡμῖν δὲ αὖ τὶ πάντων
ἐκ Διὸς ὁ νοῦς ἐδόθη. τὴν εὐδαιμονίαν
ἐνταῦθα θετέον, ἐν τῷ κρατίστῳ, καὶ σπου-
δαιοτάτῳ, τῶν ἐν ἡμῖν. Σκόπει δὴ ταύ-
της εἰ μὴ μάλιστα τῆς προαιρέσεως ἦν
Διογένης· ὃς τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις
ἀνέδην παρεῖχεν· ἵνα αὐτὸ τὸ τῆς Φύ-

res,

res nullo diſcrimine committebat, quo inſitum ei robur a natura firmius ac valentius redderet: tum ea ſolum agenda ſibi ducebat, quæ opus eſſe facto ratio ipſa præſcripſerat. arum vero ſolicitudinum: ac tumultuum, qui in animam redundant e corpore (cujusmodi videlicet curis circumfuſa iſta pars ſuapte nos cauſa ſæpenumero vel invitos implicat) nullam partem admittebat. Ex hac vero exercitatione corpus ille adeo virile ac tobuſtum paravit, ut Athletas omnes facile ſuperaret: animum vero ſic affecit ſuum, felicitatis ut compos eſſet; nec minus regnare, imo vero juſtius dici poſſet, quam qui ſic a Græcis appellari tum ſolebat, Rex ille magnus. Ita enim Perſam vocabant. An igitur exiguum tibi aliquid & contemnendum videtur eſſe vir

Urbe, atque tecto penitus, & patria carens;

non obolum habens, non drachmam, non famulum; ac ne mazam quidem: cujus compos Epicurus nulla re ſe Diis ipſis, quod ad felicitatem attinet, inferiorem eſſe gloriari ſolebat: qui quidem cum Diis minime contendebat; ſed eo, qui ab hominibus beatiſſimus habebatur, beatiorem ſe vitam degere profitebatur. Quod ſi fidem mihi non adhibes, ubi vitæ illius periculum reipſa non ſermone feceris, cujusmodi ſit ſenties. Age itaque qualis demum iſte ſit inprimis, rationibus convincamus. Num tu ex iiſce hominum bonis omnibus, quæ ab illis tantopere celebrantur, principem locum putas tenere libertatem? Quidni vero ita cenſeas; cum fortunæ, divitiæ, generis ſplendor, corporis robur, atque pulcritudo, & id genus reliqua, ſine libertate, non ejus bona ſint, qui illis præditus videtur; ſed ejus, a quo iſte poſſidetur? Ecquem igitur exiſtimamus eſſe ſervum? An eum fortaſſe, quem tot argenti drachmis, aut duabus minis, aut decem auri ſolidis comparatum habemus? Hunc tu nempe tevera dices eſſe ſervum. An ideo maxime, quod argentum pro eo venditori numeravimus? At hoc pacto ſervi etiam omnes illi fuerint, quos e captivitate liberamus.

σεως ῥωμαλεώτερον καὶ ἀσήσῃ πράτ-
τειν δὲ ἠξίου μόνον ὁπόσα ἂν φανῇ τῷ
λόγῳ πρακτέα· τὰς δὲ ἐκ τοῦ σώματος
ἐμπιπλοντας τῇ ψυχῇ θορύβους· οἷα
πολλάκις ἡμᾶς ἀναγκάζει τοῖς τὸ πε-
ρικείμενον αὐτῷ χάειν πολυπραγμο-
νεῖν· ἀδὲ ἐν μέρει παρεῖτο. Ὑπὸ δὲ
ταύτης τῆς ἀσκήσεως ὁ ἀνὴρ ἔτω μὲν
ἔσχεν ἀνδρεῖον τὸ σῶμα, ὡς ἀδεὶς, οἶ-
μαι, τῶν τὰς σεφανίτας ἀγωνισαμέ-
νων· ἔτω δὲ διεθέθη τὴν ψυχὴν, ὥσε
εὐδαιμονεῖν, ὥσε βασιλεύειν ἀθὲν ἔ-
λατον, εἰ μὴ καὶ πλέον, ὡς οἱ τότε
εἰώθεσαν λέγειν Ἕλληνες, ὃ μεγάλε
βασιλέως, τὸ Πέρσην λέγοντες. Ἆρα
σοι μικρὰ φαίνεται ἀνὴρ

ἄπολις, ἄοικος, πατρίδος ἐσε-
ρημένος·

ἐκ ὀβολὸν, ἐ δραχμὴν, ἐκ οἰκέτην ἔ-
χων· ἀλλ' ἀδὲ μάζαν, ἧς Ἐπίκυρος
εὐπορῶν, ἀδὲ τ θεῶν φησιν εἰς εὐδαι-
μονίας λόγον ἐλατοῦσθαι· πρὸς μὲν
τὰς θεὰς, ἐκ ἐρίζων τοῦτο, δοκῶν ὃ
τοῖς ἀνθρώποις εὐδαιμονεσάτε, ζῶν·
ἐκ ἔλεγε ζῆν εὐδαιμονέστερον. εἰ δὲ ἀπι-
στεῖς, ἔργῳ πειραθεὶς ἐκείνε τ βίε, ἐ
ἐ τῷ λόγῳ, φιλήσῃ. Φέρε δὴ πρῶτον
αὐτὸν διὰ τῶν λόγων ἐλέγξωμεν. ἆρά σοι δοκεῖ τ πάντων ἀγαθῶν ἀνθρώ-
ποις ἡγεῖσθαι, τούτων δὴ τῶν πολυ-
θρυλλήτων, ἐλευθερίαν; πῶς γὰρ ἂ φή-
σεις; ἐπεὶ ἐ τὰ χρήματα, ἐ πλοῦτος
ἐ γένος, ἐ σώματος ἰσχὺς, ἐ κάλλος,
ἐ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα, δίχα τῆς
ἐλευθερείας, ἂ τ δοκοῦντος εὐτυχη-
κέναι, ὃ κτησαμένε δὲ αὐτὸν ἐσιν ἀ-
γαθά; Τίνα ἂν ὑπολαμβάνομεν τ δοῦ-
λον; ἆρα μή τοι ἐκεῖνον, ὃν ἀνούμε-
θα δραχμῶν ἀργυρίε τόσων, ἢ μνᾶν
δυοῖν, ἢ χρυσίε στατήρων δέκα; ἐρεῖς
δήπουθεν τοῦτον εἶναι ἀληθῶς δοῦλον.
ἆρα δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι τὸ ἀργύριον ὑπὲρ
αὐτε τ πωλοῦντι καταβεβλήκαμεν;
ἔτω μὲντ' ἂν εἶεν οἰκέται, καὶ ὁπόσους

τ' αἰχμαλώτων λυθρώμεθα. καί τοι καὶ A Quanquam leges ipsis, cum domum rediοἱ νόμοι τούτοις ἀποδεδώκασι τὴν ἐλευerint, libertatem restituunt; & eosdem nos θερίαν σωθεῖσι καὶ οἰκαδε· καὶ ἡμεῖς propterea redimimus, non ut serviant, sed ἀνδρὰς ἀπολυτρώμεθα, οὐχ ἵνα δουλεύut libertate fruantur. Videsne jam ut qui σωσιν· ἀλλ' ἵνα ὦσιν ἐλεύθεροι. ὁρᾶς redemtus, est servus habeatur, non id esse ὡς οὐχ ἱκανόν ἐστιν ἀργύριον καταβαsatis, ut pro eo pecunia depensa sit; sed λεῖν εἰς τὸ ἀποφῆναι τ' λυτρωθέντα δοillum revera servum esse, in quem jus est ῦλον· ἀλλ' ἐκεῖνός ἐστιν ὡς ἀληθῶς δῦalteri tanquam domino, ut eum facere quæ λος, ᾧ κύριός ἐστιν ἕτερος προσαναγjubeat cogere possit, & recusantem punire, κάσαι πράττειν ὅ, τι ἂν κελεύῃ, καὶ atque, ut Poetæ verbis utar,

μὴ βουλόμενον κολάσαι, καὶ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῦ ποιητῦ,

Homer. Iliad. E. v. 766. " κακαῖς ὀδύῃσι πελάζειν;

Sævis addicere pœnis?

Ὅρα δὴ τὸ μὴ τῦτο, εἰ μὴ κύριοι πάν- B Animadverte præterea an non dominos omτες ἡμῶν εἰσιν, ὧς ἀναγκαῖον ἡμῖν θεnes illos habeamus, quos obsequiis demραπεύειν· ἵνα μηθὲν ἀλγῶμεν, μὴ δὲ mereri necesse nobis est; ne quid doloris λυπώμεθα κολαζόμενοι παὰ αὐτῶν. ac molestiæ vexati ab illis punitique capiἢ τῦτο οἴῃ κόλασιν μόνον, εἴ τις ἐπαναmus. Nisi vero puniri hoc unum esse censes, λειπόμενος τὴν βακτηρίαν καθίκοιτο cum quispiam sublato fuste servum verbeτοῦ οἰκέτου. καὶ τοί γε τοιῦτον, οὐδὲ ὑ τραrat. Atqui istud ipsum ne asperrimi quiχύταλοι τῶν δεσπόλων ἐπὶ πάντων ποιdem dominorum servis omnibus faciunt; οῦσι τ οἰκετῶν. ἀλλὰ καὶ λόγος ἀρac plerumque verbis tenus ac minis objurκεῖ πολλάκις, καὶ ἀπειλή. Μή πῶλε ἂν, gant. Quocirca liberum te tamdiu non puῶ Φίλε, νομίσῃς εἶναι ἐλεύθερος, ἄ- C taveris, donec tibi venter imperabit, & quæ χρις ἂ γαστὴρ ἄρχῃ σου, καὶ τὰ ἔνερventre inferiora sunt; atque illi præterea, θεν γαστρός· οἵ. τε ᾖ παρασχεῖν τὰ quorum in potestate situm est, ut tibi quæ πρὸς ἡδονὴν, καὶ ταῦτα ἀποκωλύσαι ad voluptatem pertinent aut suppeditent, κύριοι. καὶ εἰ τούτων δὲ γένοιο κρείττων, aut ab illis absterreant. Et quamvis omniἕως ἂν δουλεύῃς τοῖς τῶν πολλῶν δόbus istis superiorem te præbueris, quamdiu ξαις, ὅπω τῆς ἐλευθερίας ἔθιγες, οὐvulgi opinionibus servies, nondum libertaδὲ ἐγεύσω νέκταρος.

tem attigisti, neque de illo nectare gustasti.

Οὐ μὰ τ' ἐν στέρνοισιν ἐμοῖς παρα*Testor eum, nostro posuit qui in corde qua-*
δόντα τετρακτύν. *drigam.*

καὶ ὑ τοῦτό φημι, ὡς ἀπερυθριάσαι D Nec illud dico; sine ullo pudore penitus χρὴ πρὸς πάντας, καὶ πράττειν τὰ esse nos oportere, & quæ sunt facienda faπρακτέα. ἀλλ' ὧν ἀπεχόμεθα, καὶ ὅcere: verum ut quibuscunque tandem abσα πράττομεν, μὴ διὰ τὸ τοῖς πολλοῖς stinebimus, aut quæ agenda putabimus, δοκεῖν ασυδαῖα πάντως, ἢ φαῦλα, διὰ non ideo, quod plerisque bona vel mala τοῦτο πράττωμεν, καὶ ἀπεχώμεθα· videntur, agamus, aut omittamus, sed quod ἀλλ' ὅτι τῷ λόγῳ, καὶ τῷ ἐν ἡμῖν θεῷ, illa rationi, & ei, qui inest in nobis, interdiτοῦτ' ἔστι τῷ νῷ, ταῦτά ἐστιν ἀπόῤῥητα. cta sint Deo, videlicet menti. Ac vulgaΤοὺς μὲν οὖν πολλοὺς ὀθεν κωλύει ταῖς res quidem homines ad communes se okοιναῖς ἕπεσθαι δόξαις. ἄμεινον γὰρ piniones accommodare nihil prohibet; hoc τοῦτο παντὶ παντὶ ἀπερυθριᾶν. ἔχου enim multo satius est, quam pudorem omnem funditus amittere; præsertim cum homini-

hominibus naturalis quædam inſita ſit ad veritatem propenſio. At ei viro, qui ſecundum mentem vitam jam ſuam inſtituat, quique rectam in omnibus rationem invenire, ac dijudicare poſſit; conſentaneum eſt, ut ab eorum nullo duci ſe patiatur, quæ bene aut ſecus geri vulgus ſibi perſuaſerit. Quamobrem cum animæ noſtræ pars ſit una divinior, quam nos mentem & prudentiam appellamus, ſive interiorem tacentemque ſermonem, cujus præco eſt & interpres exterior ille per vocem prodiens ſermo, ex nominibus verbisque compoſitus; altera vero cum hac implicata ſit multiplex, & incondita, atque ex ira & cupiditate miſta multorum capitum bellua; an prius vulgi opinionibus reſiſtere, & irretortis adverſus eas oculis ſtare convenit, quam iſtam ipſam edomitam habeamus belluam, eique perſuaſerimus, ut domeſtico noſtro Deo, ſive divinæ animæ noſtræ parti, obtemperare velit? Nam plerique, qui alterum illud Diogenis imitari ſtuduerunt, projecti in omne facinus, ac perditi, nihiloque feris ipſis commodiores fuerunt. Quod autem mea hæc non ſit oratio; primum tibi factum quoddam Diogenis exponam: de quo multi, ſcio, ridebunt; mihi vero gravitatis pleniſſimum videtur. Cum enim adoleſcens in turba quidam præſente Diogene pepediſſet, hunc iſte baculo ſuo tetigit, dicens: Itane, ſcelus! cum nihil, ut id publice auderes, dignum hactenus egeris, jam nunc iſtinc gloriæ eſſe contemtor incipies? Usque adeo voluptate, tum ira ſuperiorem eſſe oportere duxerat; ac tertio demum ad perfectiſſimum omnium certamen aggredi, & contra vulgi opiniones obſiſtere; a quibus innumera in multos mala derivantur. Nonne vides, cum adoleſcentes a Philoſophia deducunt, uti de Philoſophis ipſis multa ſpargere, obtrectarique ſoleant? Itaque veri illi ac germani Pythagoræ, aut Platonis, aut Ariſtotelis diſcipuli, impoſtores, ſophiſtæ, vani, ac venefici nominantur. E Cynicis porro ſi quis forte

A σι γὰρ ἄνθρωποι φύσει πρὸς ἀλήθειαν οἰκεῖον. Ἀνδρὶ δὲ ἤδη νοῦν ζῶντι, καὶ τὰς ὀρθὰς εὑρεῖν τε δυναμένῳ, καὶ κρῖναι λόγους προσήκει τὸ παράπαν ὑφ' ἑαυτὸν ἕπεσθαι τοῖς νομιζομένοις ὑπὸ τῶν πολλῶν εὖ τε, καὶ χεῖρον πράττεσθαι. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐστι τῆς ψυχῆς ἡμῶν θειότερον· ὃ δὴ νοῦν, καὶ Φρόνησιν φαμεν, καὶ λόγον τὸν σιγώμενον, ὃ κήρυξ ἐστὶν ὁ διὰ τῆς φωνῆς ἀτοσὶ λόγος προσιὼν ἐξ ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων· ἕτερον δέ τι τούτῳ συνέζευκται ποικίλον, καὶ παντοδαπὸν, ὀργῇ καὶ ἐπιθυμίᾳ ξυμμιγές τι, καὶ πολυκέφαλον θηρίον, πότερον χρὴ πρὸς τὰς δόξας τῶν πολλῶν ἀτενῶς ὁρᾶν, καὶ ἀδιατρέπτως, πρὶν ἂν τοῦτ' δαμάσωμεν τὸ θηρίον, καὶ πείσωμεν ὑπακοῦσαι τῷ παρ' ἡμῖν θεῷ, μᾶλλον δὲ θείῳ; τῶν γὰρ πολλοὶ τῷ Διογένους ζηλώσαντες ἐγένοντο πανουργότατοι, καὶ μιαροὶ, καὶ τῶν θηρίων κακὸν ἑνὸς κρείττους. Ὅτι δὲ οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος ἐστὶ, πρῶτον ἔργον ἐρῶ σοι Διογένους, ἐφ' ᾧ γελάσονται μὲν οἱ πολλοὶ, ἐμοὶ δὲ εἶναι δοκεῖ σεμνότατον. Ἐπειδή γάρ τις τῶν νέων ἐν ὄχλῳ, παρόντος καὶ τοῦ Διογένους, ἀπέπαρδεν, ἐπάταξεν ἐκεῖνος τῇ βακτηρίᾳ, Φάς· εἶτα, ὦ κάθαρμα, μηθὲν ἄξιον τοῦ δημοσίᾳ τὰ τοιαῦτα θάρσος πράξας· ἐνταῦθεν ἡμῖν ἀρχὴ δόξης καταφρονεῖν; ἔτως ἦστο χρῆναι πρότερον ἡδονῆς, καὶ θυμοῦ κρείττονα γενέσθαι καὶ τρίτον ἐπὶ τὸ τελειότατον ἐλθεῖν τῶν παλαισμάτων, ἀποδυσάμενον πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας· αἱ μυρίων κακῶν αἴτιαι γίνονται τοῖς πολλοῖς. Οὐκ οἶδα ὅπως τοὺς μὲν νέους τῆς Φιλοσοφίας ἀπάγουσιν, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις τῶν Φιλοσόφων θρυλοῦντες; οἱ Πυθαγόρου, καὶ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους χορευταὶ γνήσιοί γόητες εἶναι λέγονται, καὶ σοφισταὶ, καὶ τελούμενοι, καὶ φαρμακεῖς. τῶν Κυνικῶν εἴ πῃ τις γε-

γονε σπουδαῖος, ἐλεεινὸς δοκεῖ. Μέ- A probus occurrat, infortunatus videtur. Me-
μνημαι γὰρ ἐγώ ποτε τροφέως εἰπόν- mini nutricium aliquando meum cum ſo-
τος πρός με· ἐπειδὴ τὸ ἑταῖρον εἶδεν Ι- dalem noſtrum Iphiclem ſqualida & im-
φικλέα αὐχμηρὰν ἔχοντα τὴν κόμην, pexa cæſarie, veſte ad pectus lacera, ac vi-
καὶ καλεῤῥωγότα τὰ στέρνα, ἱμάτιόν τε li prorſus & detrito pallio involutum aſper-
παντάπασι φαῦλον, ἐν δεινῷ χειμῶ- rima hieme vidiſſet, ita mihi loeutum eſſe:
νι· τίς ἄρα δαίμων τοῦτον εἰς ταύτην Quis iſtum dæmon ad tantam calamitatem
περιέτρεψε τὴν συμφοράν, ὑφ' ἧς redegit? quo nomine miſerabilis quidem ip-
αὐτὸς μὲν ἐλεεινότερος δὲ οἱ πατέρες ſe, ſed miſerabiliores multo ſunt ejus pa-
αὐτοῦ, θρέψαντες σωὶ ἐπιμελείᾳ, καὶ rentes, qui magna cura illum educarunt, &
παιδεύσαντες, ὡς ἐνεδέχετο, σπουδαί- præclare, quoad in ipſis ſitum fuit, inſtitu-
ως· ὁ δὲ, ὅτῳ νῦν περιέρχεται, πάντα B erunt: at is relictis omnibus ita, ut vides,
ἀφεὶς, ἀθεὶ τῶν προσαιτούντων κρεί- oberrat, nihil a mendicantibus diſtans?
ττων; ἐκεῖνα μὲν δὴ ἐγὼ οὐκ οἶδ' ὅπως τό- Ego vero tum in illum neſcio quo modo
τε καὶ περιωνυσάμην· εὖ μὲν τοί γε ἴσθι, jocatus ſum. Ejuſmodi porro & de iis, qui
καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν ἀληθῶς κυνῶν vere Canes ſunt, plerique ſuſpicantur. Ne-
τὰς πολλὰς διανοουμένους. Καὶ δὴ τοῦτο que hic tamen mali hujus importunitas ſi-
δεινόν ἐστιν. ἀλλ' ὁρᾷς ἔτι καὶ πλοῦτον ſtit. Sed videſne, ut etiam divitiarum amo-
ἀγαπᾷν πείθουσι· καὶ πενίαν μισεῖν καὶ rem, & paupertatis odium perſuadeant, ut-
τὴν γαστέρα θεραπεύειν· καὶ τὸ σῶμα que iſta doceant: ventris obſequio ſeſe de-
ἕνεκα πάντα ὑπομένειν πόνον· καὶ dere; corporis gratia nullum laborem de-
πιαίνειν τὴν τῆς ψυχῆς δεσμόν· καὶ τρα- fugere; hoc eſt ergaſtulum illud animæ
πέζαν παραλίθεσθαι πολυτελῆ· καὶ μη- pingue & obeſum efficere; ſumtuoſam
δὲ ποτε νύκτωρ καθεύδειν μόνον· ἀλλὰ C adhibere menſam; ſolum dormire nun-
τὰ τοιαῦτα πάντα δρᾶν ἐν τῷ σκότῳ quam; ſed hæc omnia clam, & in tenebris
λανθάνοντα; τοῦτο οὐκ ἔστι Τάρταρα perpetrare? Hoc nonne Tartaro ipſo pejus
χεῖρον; ἢ βέλτιόν ἐστιν ὑπὸ τὴν Χά- eſt? Non vel in Charybdin ipſam, & Co-
ρυβδιν, καὶ τὸν Κωκυτὸν, καὶ μυρίας ὀρ- cytum, ac decem ſub terra millibus ulna-
γυιὰς καὶ γῆς δυοῖν, ἢ πεσεῖν εἰς τοιοῦ- rum præcipitari ſatius eſt, quam in illud de-
τον βίον αἰδοίοις καὶ γαστρὶ δουλεύον- labi vitæ genus, quod pudendis ac ventri
τα, καὶ ἁδὲ τούτοις ἁπλῶς, ὥσπερ τὰ ſerviat; atque ita tamen, ut idipſum non
θηρία, προάγματα δὲ ἔχειν, οἷς ἂν καὶ ſimpliciter ferarum more perſequamur, ſed
λάθοιμεν ὑπὸ τῷ σκότῳ ταῦτα ἐξερ- in eo multum laboremus, uti per tenebras
γαζόμενοι; καί τοι πόσῳ κρεῖττον ἀ- ac remotis arbitris, nos in iſtis volutemus?
πέχεσθαι παντάπασιν αὐτῶν. εἰ δὲ D Quanto igitur præſtabat ab illis abſtinere
μὴ ῥᾴδιον· οἱ Διογένους νόμοι, καὶ Κρά- penitus? aut ſi difficile id videtur, profecto
τητος ὑπὲρ τούτων οὐκ ἀτιμαστέοι. ἔ- Diogenis Cratetisque ſuper ea re leges ne-
ρωτα λύει λιμός· ἂν δὲ τούτῳ χρῆ- quaquam aſpernandæ ſunt. *Amorem*, in-
σθαι μηδυάσαι, βρόχος. Οὐκ οἶ- quiunt, *ſolvit fames; ſin ea uti non potes, la-
σθα ὅτι ταῦτα ἔπραξαν ἐκεῖνοι τῷ queus.* Neſcis illos eo conſilio iſta feciſſe,
βίῳ, διδόντες ὁδὸν εὐτελείας; ἃ δὴ ἐκ ut parſimoniæ viam quandam ac rationem
τῶν μαζοφάγων, φησὶν ὁ Διογένης, οἱ in vitam hominum inducerent? Non enim
ex mazovoris, ajebat Diogenes, tyranni
prode-

prodeunt; ſed ex ſumtuoſe cœnantibus. Crates vero hymnum ſcripſit in frugalitatem, his verſibus:

Salve, ô delitiæ ſapientum Diva virorum,
Eutelia, egregiæ filia Sophroſynes!

Sit igitur Cynicus mihi Philoſophus non, ut Oenomaus, impudens & inverecundus nec omnium pariter divinorum humanorumque contemtor: ſit autem inprimis religioſus in Deum, quemadmodum Diogenes. Hic enim Apollini Pythio cum morem geſſiſſet, non id eum feciſſe pœnituit. Si quis autem illum, quod neque ad Deos venerandos accedebat, nec eorum templa colebat, neque aras, aut ſtatuas, impium & atheum ex eo interpretetur fuiſſe, non recte judicat. Nihil enim poſſidebat ejusmodi; non thus, non quod libare poſſet, non pecuniam unde compararet. Quod ſi de Diis recte ſentiret, hoc ſatis erat unum. Ipſamet enim illos anima colebat, quicquid in rebus ſuis pretioſiſſimum erat expendens, dum de ipſis cogitando ſuam illis devoveret ac conſecraret animam. Igitur non ſit ille noſter impudens; ſed rationem ducem ſequens, ſtudeat inprimis animæ partem illam, quæ perturbationibus afficitur, ita ſibi ſubjicere, ut eam penitus expugnet; ac ne iſtud ſciat quidem, voluptates a ſe refrænari. Nam eo pervenire ſatius eſt, ut num iſtis afficiatur, penitus ignoret. Hoc vero non alia ratione, quam aſſidua exercitatione comparatur. Ac ne temere iſta in medium afferre videar, ex Cratetis ludis pauca hic tibi deſcribam.

Mnemoſynes & Jovis Olympij inclyta proles
Muſæ Pierides, audite me precantem.
Pabulum perpetuo date ventri, qui mihi ſemper
Citra ſervitutem tenuem indixit victum.
Utilem porro amicis, non ſuavem facite.
Pecunias nolo congregare inclytas; ſcarabæi ſortem

A τύραννοι· ἀλλ' ἐκ τῶν δειπνούντων πολυτελῶς. καὶ ὁ Κράτης μέν τοι πεποίηκεν ὕμνον εἰς τὴν εὐτέλειαν·

Χαῖρε θεὰ δέσποινα, σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα,
Εὐτέλεια, κλεινῆς ἔγγονε σωφροσυνης.

Ἔσω δὴ μὴ, κὴ τ' Οἰνόμαον, ὁ κύων ἀναιδὴς, μὴ δὲ ἀναίσχυντος, μὴ δὲ ὑπερόπλης πάντων ὁμοῦ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων· ἀλλὰ εὐλαβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸ θεῖον· ὥσπερ Διογένης. ἐπείθη γὰρ ἐκεῖνος τῷ Πυθίῳ, καὶ μετεμέλησεν αὐτῷ πειθέντι. Εἰ δὲ, ὅτι μὴ προσῄει, μηδὲ ἐθεράπευε τοὺς νεὼς, μὴ δὲ τὰ ἀγάλματα, μὴ δὲ τοὺς βωμοὺς, οἰέσθαι τις ἀθεότητος εἶναι σημεῖον, οὐκ ὀρθῶς νομίζει. ἦν γὰρ οὐθὲν αὐτῷ τῶν τοιούτων οὐ λαμπρὸν, οὐ σπουδῆ, οὐκ ἀργύριον, ὅθεν αὐλὰ πρίαιτο· εἰ δὲ ἐνόει περὶ θεῶν ὀρθῶς, ἤρκει τοῦτο μόνον. Αὐλῇ γὰρ αὐτὸς ἐθεράπευσε τῇ ψυχῇ, δοκῶ, οἷμαι, τὰ ἀμείνω τὰ ἑαυτοῦ, τὸ καθοσιῶσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διὰ τῶν ἐννοιῶν. Ἀπερυθριάτω γοῦν μηδαμῶς, ἀλλ' ἐπόμενος τῷ λόγῳ, πρότερον μὲν αὐτῷ χρὴ ὀρθῆς καθαρσιάτω τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς μόριον· ὡς παντάπασιν ἐξελεῖν αὐτὸ, καὶ μὴ δὲ ὅτι κρατεῖ τῶν ἡδονῶν, εἰδέναι. εἰς τοῦτο γὰρ ἄμεινον ἐλθεῖν, εἰς τὸ καὶ εἰ πάσχει τις τὰ τοιαῦτα ὅλως ἀγνοῆσαι· τοῦτο γὰρ ἡμῖν οὐκ ἄλλως, ἢ διὰ τῶν γυμνασιῶν προσγίνεται. Ἵνα δὲ μή τις ὑπολάβῃ με ταῦτα ἄλλως λέγειν, ἐκ τῶν παιγνίων Κράτητος ὀλίγα σοι παραγράψω·

Μνημοσυνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα,
Μοῦσαι Πιερίδες, κλῦτέ μοι εὐχομένῳ.
Χόρτον ἀεὶ συνεχῶς δότε γαστέρι· ἣ τέλε μοι αἰεὶ
Χωρὶς δουλοσυνης λιτὸν ἔθηκε βίον.
Ὠφέλιμον δ' φίλοις, μὴ γλυκερὸν τίθετε.
Χρήματα δ' οὐκ ἐθέλω συνάγειν κλυτά· καυθάρου οἶτον,

Idem verſus paullo aliter infra Orat. VII.

Μύρμηκός τ' ἄφενος, χρήματα μαιόμενος.
Formicaque divitias, pecunias quærens.

Ἀλλὰ δικαιοσύνης μετέχειν, καὶ πλοῦτον ἀγινεῖν
Sed justitiæ participem esse, & divitias cogere

Εὔφορον, εὐκίητον, τίμιον εἰς ἀρετήν.
Faciles, parabiles, pretiosas ad virtutem.

Τῶν δὲ τυχὼν Ἑρμῆν, καὶ Μούσας ἱλάσομαι ἁγνάς
Harum compos Mercurium & Musas propitiabo castas,

Οὐ δαπάναις τρυφεραῖς, ἀλλ' ἀρεταῖς ὁσίαις.
Non sumtibus delicatis, sed virtutibus sanctis.

Εἰ χρή σοι περὶ τούτων γράφειν, ἔχω πλείονα τοῦ ἀνδρός. ἐνηυχὼν δ' τῷ Χαιρωνείῳ Πλουτάρχῳ τὸ Κράτητος ἀναγράψαντι βίον, ὁθὲν ἐκ παρέργου τὸ μανθάνειν δήσῃ τὸν ἄνδρα. οὗτος ἡγεμὼν ἐγένετο Ζήνωνι τῶν καλῶν δογμάτων. ἐπὶ τούτῳ φασὶ τοὺς Ἕλληνας ἐπιγράφειν τοῖς ἑαυτῶν οἴκοις ἐπὶ τῶν προπυλαίων· Εἴσοδος Κράτητι Ἀγαθῷ Δαίμονι.

Habeo & alia plura de eo viro dicenda, si quid de illo tibi scribere attinet. Quod si Plutarchum Chæronensem legeris, qui Cratetis vitam conscripsit, nihil erit cur obiter hic a nobis, cujusmodi vir ille fuerit, velis cognoscere. Hic ipse præclarorum dogmatum Zenoni dux & autor extitit. De quo etiam memoriæ proditur, Græcos istud ædium suarum vestibulis inscripsisse vulgo: INGRESSUS CRATETI PROSPERO GENIO.

Ἀλλ' ἐπανίωμεν ἐπ', ἐκεῖνο πάλιν, ὅτι χρὴ τὸν ἀρχόμενον κυνίζειν, αὐτῷ πρότερον ἐπιτιμᾶν πικρῶς, καὶ ἐξελέγχειν, καὶ μὴ κολακεύειν· ἀλλὰ ἐξετάζειν ὅτι μάλιστα αὐτὸν ἀκριβῶς, εἰ τῇ πολυτελείᾳ τῶν στρωμνῶν χαίρει· εἰ τρωμνῆς δεῖται μαλακῆς· εἰ τιμῆς, ἢ δόξης ἐστὶν ἥττων· εἰ τοῦτο ζηλοῖ τὸ πρεπιβλέπεσθαι, καὶ εἰ κενὸν εἴη, τίμιον ὅμως νομίζει. μὴ δὲ εἰς συμπεριφορὰν ὄχλων καθήσθω. γευέσθω δὲ τρυφῆς μὴ δὲ ἅψηται, φασὶ, τῇ δακτύλῳ, ἕως αὐτὴν παντελῶς παλήσῃ. τότε ἤδη καὶ τῶν τοιούτων, ἂν πρόσαιπλῃ, θήγειν ἤδὲν κωλύει. Ἐπεὶ καὶ τῶν ταύρων ἀκούω τὰς ἀσθενεστέρας ἐξίστασθαι τῆς ἀγέλης, καὶ καθ' ἑαυτὰς νεμομένας ἀγείρειν τὴν ἰσχὺν ἐν μέρει, καὶ καθ' ὀλίγον εἶθ' ὕστερον ἐπιέναι, καὶ προκαλεῖσθαι, καὶ τῆς ἀγέλης ἀμφισβητεῖν τοῖς προκατέχουσιν, ὡς μᾶλλον ἀξιώτερον προῖσασθαι. Ὅστις ἂν κυνίζειν ἐθέλῃ, μήτε τὸ τρίβωνα, μήτε τὴν πήραν, μήτε τὴν βακτηρίαν, καὶ

Sed eo revertamur, quod dicere cœpimus: Qui Cynicam professionem aggreditur, hunc ante omnia castigare semetipsum & arguere nec adulari oportere sibi, sed in se severius inquirere, ecquid epularum apparatu splendido delectetur, aut mollioribus stragulis: utrum honoris ac gloriæ cupiditate vincatur: an a circumstantibus suspici velit, idque, tametsi vanum sit, magni faciendum existimet. Ergo idem sese nunquam ad vulgi mores accommodet: delitias ne primoribus quidem, ut ferunt, digitis attingat, donec illas penitus proculcaverit. Quod ubi consecutus fuerit; tum demum, ubi res & tempus feret, illas degustare poterit. Ita enim & taurorum imbecilliores narrant ex armento se subducere, solosque paulatim vires suas colligere: quibus confirmatis, tandem in priores armenti duces invadere, atque ad certamen elicere, cumque iis de armenti principatu contendere, quem sibi tanquam digniores vendicant. Quamobrem quisquis Cynicum profiteri volet, is non solum tritum pallium, aut peram, aut baculum, aut comam

comam amplexetur; ut quasi in pago aliquo, ubi tonsoris officina nulla, neque literarius ludus est, intonsus & illiteratus incedat: verum pro baculo, rationem ipsam; pro Cynica pera, constans animi propositum, Philosophiæ esse signa, persuasum habeat. Audaciam vero tum demum usurpet, cum quanti sit faciendus ante demonstraverit. Quemadmodum Crates olim, ac Diogenes, qui fortunæ minas omnes, sive ludibrium mavis aut contumeliam, adeo non impatienter tulerunt, ut Diogenes quidem a piratis captus illuderet; Crates vero bona sua publicaret: cumque distorto esset corpore, in cruris sui claudicationem & gibbum humerorum dicta jaceret: ad ædes autem amicorum seu sponte seu vocatus accederet, maximeque necessarios invicem reconciliaret, si quid inter illos simultatis intercessisse cognosceret. Hujus vero reprehensio acerbitate omni carens suavitatis lepore condiebatur: ut non calumniari velle, quos argueret; sed tam ipsis, quam cæteris, qui audiebant prodesse, videretur. Tametsi non eum sibi finem præcipue statuerant; sed id unum in vita spectabant, uti felices essent: cæterorum eatenus curam gerebant, quatenus hominem intelligebant animal esse ad vitæ communionem civilemque societatem a natura factum. Itaque civibus suis non exemplis modo, sed & sermonibus commodare studebant. Quocirca quicunque Cynicus ac vir probus esse cupit, is sui primum ipsius curam suscipiens, Diogenis & Cratetis exemplo, omnes omnino ex animo perturbationes ejiciat; tum rectæ rationi ac menti obtemperans, ex ejus præscripto universa moderetur. Hoc enim Diogenis, opinor, Philosophiæ caput erat. Quod autem ad meretricem accessit aliquando, (quanquam hoc fortasse semel, aut ne semel quidem accidit) tum cum ali-

A τὴν κόμην ἀγαπάτω μόνον· ἵν' ὥσπερ ἐν κώμῃ βαδίζῃ κειρείων καὶ διδασκαλείων ἐνδεεῖ, ἄκαρτος καὶ ἀγράμματος· ἀλλὰ τ' λόγον ἀντὶ τοῦ σκήπτρου, καὶ τὴν ἔνστασιν ἀντὶ τῆς πήρας τῆς κυνικῆς, ὑπολαμβανέτω φιλοσοφίας γνωρίσματα. παῤῥησίᾳ δ' χρηστέον αὐτῷ, πρῶτον ὁπόσου πέφυκεν ἄξιος ἐπιδειξαμένῳ· ὥσπερ, οἶμαι, Κράτης, καὶ Διογένης· οἳ πᾶσαν μὲν ἀπειλὴν τύχης, καὶ εἴτε παιδιὰν, εἴτε ὑαρσυνίαν χρὴ φάναι, τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ

B δυσκόλως ἐνεγκεῖν, ὥστε ἀλλὰ μὲν ὑπὸ τῶν καταπονλιστῶν ὁ Διογένης, ἔπαυζεν· ὁ Κράτης δὲ ἐδημοσίευε τὴν ὑσίαν· εἶτα εἰς τὸ σῶμα βλαβεὶς, ἔσκωπτεν ἑαυτὸν τὴν χωλότητα τοῦ σκέλους, καὶ τὸ κυρτὸν τῶν ὤμων· ἐπορεύετο δὲ ἐπὶ τὰς τῶν φίλων ἑστίας, ἄκλητος, κεκλημένος, διαλλάττων τοὺς οἰκειοτάτους ἀλλήλοις, εἴποτε στασιάζοιεν ἄῤῥητοι. ἐπεῖμα δὲ ὑ μὴ πι-

C κρίας, ἀλλὰ μετὰ χάριτος· ὡς ἵνα συκοφαντῶν δοκῇ τοὺς σωφρονισθέντας· ὠφελεῖν δὲ ἐθέλων αὐτός τε ἐκείνους, καὶ τοὺς ἀκούοντας· καὶ ὑ τοῦτ' ἦν τὸ προηγούμενον αὐτοῖς τέλος· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ἐσκόπουν ὅπως αὐτοὶ μὲν εὐδαιμονήσουσιν· ἔμελε δὲ αὐτοῖς τῶν ἄλλων ἴσου τόσον, ὅσον οἱ μὲν ξυνίεσαν φύσει κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ζῶον τ' ἄνθρωπον εἶναι· καὶ τοὺς συμπολιτευομένους ὠφέλησαν, ὑ τοῖς παραδείγμασι μόνον, ἀλλὰ

D καὶ τοῖς λόγοις. Ὅσις ἂν ἀνὴρ ἐθέλῃ Κυνικὸς εἶναι, καὶ σπουδαῖος ἀνὴρ, αὐτοῦ πρότερον ἐπιμεληθείς· ὥσπερ Διογένης, καὶ Κράτης· ἐξελαυνέτω μὲν τ' ψυχῆς ἅπαντα ἐκ πάσης τὰ πάθη· ὀρθῷ δ' ἐπιτρέψας τὰ καθ' ἑαυτὸν λόγῳ, καὶ νῷ, κυβερνάσθω. κεφάλαιον δ' ἦν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, τοῦτο τ' Διογένους φιλοσοφίας. Εἰ δὲ ἑταίρᾳ ποτὲ προσῆλθεν ὁ ἀνήρ· καί τοι καὶ τοῦτο τυχὸν ἅπαξ, ἢ δὲ ἅπαξ ἐγένετο· ὅταν ἡμῶν

τὰ ἄλλα κατὰ Διογένη γένηται τοιοῦτος· ἂν ἔτω φανῇ, καὶ ζηλωτὸν ἡ
f. ἀρ. φάναι φανερῶς ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων, ἃ μεμψόμεθα, οὐδὲ αἰτιασόμεθα. πρότερον μέν σοι τὴν Διογένους ἡμῖν ἐπιδειξάμενον εὐμάθειαν, καὶ τὴν αὐχμηρότητα, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐλευθερίαν, αὐτάρκειαν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην, εὐλάβειαν, χάριν, προσοχήν· ὡς μηδὲν εἰκῇ, μηδὲ μάτην, μηδὲ ἀλόγως ποιεῖν· ἐπεὶ καὶ ταῦτα τῆς Διογένους εἰσὶ φιλοσοφίας οἰκεῖα· παλείτω τύφον, καλαπαζέτω τῶν τὰ μὲν ἀναγκαῖα τῆς φύσεως ἔργα κρυπτόντων ἐν σκότῳ· φημὶ δὲ τῶν περιττωμάτων τὰς ἐκκρίσεις· ἐν μέσαις δὲ ταῖς ἀγοραῖς καὶ ταῖς πόλεσιν ἐπιηδευόντων τὰ βιαιότατα, καὶ μηδὲν ἡμῶν οἰκεῖα τῇ φύσει· χρημάτων ἁρπαγὰς, συκοφαντίας, γραφὰς ἀδίκους διώξεις ἄλλων τοιούτων συμφερόντων πραγμάτων. Ἐπεὶ καὶ Διογένης εἴτε ἀπέπαρδεν, εἴτε ἀπεπάλησεν, εἴτε ἄλλό τι τοιοῦτον ἔπραξεν, ὥσπερ ἔνιοι λέγουσιν, ἐν ἀγορᾷ οἱ πολλοὶ, τί ἐκείνων πάντων τύφον ἐποίει διδάσκων αὐτοὺς, ὅτι πολλῷ φαυλότερα, καὶ χαλεπώτερα τούτων ἐπιηδεύουσι. Τὰ μὲν γὰρ ἐσθ ἡμῶν πᾶσι καὶ φύσιν· τὰ δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑθενί· πάντα δὲ ἐκ διαστροφῆς ἐπιηδεύεται. Ἀλλ' οἱ νῦν τὸ Διογένους ζηλωταὶ τὸ ῥᾴδιον καὶ κακότατον ἑλόμενοι, τὸ κρεῖττον οὐκ εἶδον. σύ τε ἐκείνων εἶναι σεμνότερος ἐθέλων, ἀπεπλανήθης τοσοῦτον τῆς Διογένους προαιρέσεως, ὥσε αὐλὸν ἐλεεινὸν ἐνόμισας. Εἰ δὲ τούτοις μὲν ἠπίστεις ὑπὲρ ἀνδρὸς λεγομένοις, ὃν οἱ πάντες Ἕλληνες τότε ἐθαύμασαν μετὰ Σωκράτη, καὶ Πυθαγόραν, ἐπὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστέλους ἃ γέγονεν ἀκροατὴς ὁ τὰ σωφρονέστατα καὶ συνεστάλθαι Ζήνωνος καθηγεμών· ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν ἅπασιν ἀπαθῶναι περὶ ἀνδρὸς ἔτω φαύλου, ὁποῖον σὺ διακωμῳδεῖς, ὦ βέλ-

A quis in cæteris haud impar Diogenis oblatus fuerit, ſi quid ejusmodi palam & in omnium oculis uſurpare viſum fuerit, non reprehendemus, neque crimini vertemus; ſed antequam eo deveniat, primum Diogenis illam in ſe docilitatem, ſolertiam, & in cæteris omnibus libertatem, frugalitatem, juſtitiam, temperantiam, religionem, gratiam, attentionem exprimat: nihil ut temere aut fruſtra & ſine ratione moliatur, quoniam quidem ea ſunt cum Diogenis Philoſophia conjuncta: tum demum B arrogantiam proculcet, & illos derideat, qui cum neceſſariis naturæ clam fungantur officiis; cujusmodi eſt excrementorum egeſtio; palam & in medio foro violentiſſima quæque, & ab hominum natura penitus abhorrentia committunt, alienas pecunias rapiunt, calumnias ſtruunt, injuſtas accuſationes inſtituunt, cætera id genus inhoneſta & illiberalia perſequi non verentur. Nam & Diogenes ipſe, ſive pedebat, ſive alvum levabat, ſive aliquid ad eum modum coram omnibus in foro C faciebat (quod plerique factum aſſerunt) id eo videlicet agebat, ut illorum calcaret arrogantiam, & eos doceret quanto iſtis deteriora & acerbiora perpetrarent. Hæc enim nobis omnibus ſecundum naturam accidunt; illa vero nemini, ut ſemel dicam, naturalia ſunt, ſed ex depravatione ac corruptela proficiſcuntur. At hodierni illi Diogenis imitatores, id quod facilius ac levius eſt deligentes, quod præſtantius eſt non animadverterunt. Tu vero, D qui te iſtis honeſtiorem & graviorem eſſe ſtudes, usque eo a propoſito ac mente Diogenis aberraſti, ut eundem infelicem arbitreris. Quod ſi tu iis, quæ de viro illo prædicantur, adhibendam fidem non putares quem quidem Græci tunc omnes poſt Socratem & Pythagoram, Platonis & Ariſtotelis ætate mirati ſunt; cujus auditor fuit temperantiſſimi illius ac prudentiſſimi Zenonis magiſter: aut ſi id cum animo tuo reputare velles, non poſſe mortalium omnium de tam vili & abjecto homine, qualem tu Diogenem per riſum ac ludibrium

ludibrium fuisse dictitas, aberrare judicia; A næ tu amplius de illo cogitasses, eumque virum diligentius tibi experiendum putasses. Ecquis enim Græcorum non illam Diogenis patientiam ac laborum rolerantiam, quæ nihil a regia quadam magnificentia distaret, vehementer obstupuit? Jacebat ille in stibadio dormiens intra dolium suum, melius quam magnus ille Persarum rex sub auratis tectis, molli ac delicato lecto. Mazam suavius cœnabat, quam tu modo Siculas epularis ad mensas. Corpus, ubi calida laverat, ad aërem siccabat; idque pro Philosophi professione aptius sane, quam B linteis illis, quibus defricari soles. Credo jocari tibi & in illum hominem fas est dicta jacere, qui Xerxem, velut alter Themistocles, viceris, aut ut Alexander Macedo Darium. Atqui si in libris paululum evolvendis operam navares, uti nos politici & negotiosi homines facimus, non ignorares quemadmodum Alexander Diogenis magnanimitatem suspexisse & adamasse dicatur. Sed nihil ejusmodi, quantum apparet, inest tibi ulla in re commendatione dignum. Nihil, inquam, admodum. Itaque infelicium C tantum muliercularum mortuam, ut ita dixerim, vitam admiraris ac diligis. Jam vero, si quid forte nostra hæc apud te oratio profecerit, non minus tuum quam meum hac in re lucrum agetur. Sin autem nihil hæc disputatio promovet, quam e re nata, unoque, ut ajunt, spiritu de hoc argumento profudimus. Testes enim sunt Musæ, biduo me subcesivis horis hoc opus elucubrasse; imo vero tu mihi ipse testis es, quantum antea cognoscere potuisti. Sed si nihil aliud efficimus; at nos certe tantum virum oratione prædicasse nunquam omnino pœnitebit.

τισε, ἴσως ἄν τι πλέον ἐσκόπησας περὶ αὐτοῦ, καὶ πορρωτέρω προῆλθες τῆς ἐμπειρίας τ' ἀνδρός. Τίνα γὰρ οὐκ ἐξέπληξε τῶν Ἑλλήνων ἡ Διογένους καρτερία, βασιλικῆς οὐκ ἔξω μεγαλοψυχίας ὅσα καὶ Φιλοπονίας; ἐκάθευδεν ἀνὴρ ἐπὶ σιβάδος ἐν τῷ πίθῳ βέλτιον, ἢ μέγας βασιλεὺς ὑπὸ τοῖς ἐπιχρύσοις ὀρόφοις, ἐν τῇ μαλθακῇ κλίνῃ· ἥδιε τὴν μάζαν ἤσθιε ἢ σὺ νῦν τὰς Σικελικὰς ἐσθίεις τραπέζας. ἐλούετο θερμῷ τὸ σῶμα πρὸς τ' ἀέρα ξηραίνων, ἀντὶ τ' ὀθονίων, οἷς ἀπομάττῃ" Φιλοσοφώτερον. Πάνυ γε. Φιλοσοφώτατα. σοι προσήκει κωμῳδεῖν ἐκεῖνον, ὅτι κατειργάσω τ' Ξέρξην, ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς· ἢ τ' Δαρεῖον, ὡς ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος. εἰ σμικρὰ τὰς βίβλους ἀνελίττων, ἐμελέτας, ὥσπερ ἡμεῖς οἱ πολιτικοὶ καὶ πολυπράγμονες, ἔγνως ἂν ὅπως Ἀλέξανδρος ἀγαθὴν λέγεται τὴν Διογένους μεγαλοψυχίαν. Ἀλλ' οὐκ ἔστι σοι τούτων ὄφελος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, σπουδαῖόν ποθεν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. γυναικῶν ἀθλίων τε θαύμακας φίλων νεκρὸν βίον· εἰ μὲν ἦν ὁ λόγος τί πλέον ἐποίησεν, οὐκ ἐμὸν μᾶλλον ἢ σόν ἐστι κέρδος. εἰ δὲ ὀλίγον περαίνομεν ἐκ τοῦ παραχρῆμα περὶ τῶν τοιούτων ἂν ἀπνευστὶ τὸ δὴ λεγόμενον συνείραντες· ἔστι γὰρ πάρεργον ἡμέραν δυοῖν, ὡς ἴσασιν αἱ Μοῦσαι· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸς ὁπόσα πρόσθεν ἐγνώκεις· ἡμῖν δὲ ὁ μεταμελήσει τ' εἰς τ' ἄνδρα εὐφημίας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΠΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΚΥΝΙΚΟΝ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΧΡΗ ΚΥΝΙΣΤΕΟΝ.

JVLIANI IMP.

AD HERACLIVM CYNICVM, DE CYNICA SECTA.

*Voss. addit ΚΑΙ ΕΙ ΠΡΕΠΕΙ ΤΩ ΚΥΝΙ ΜΥΘΟΥΣ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

*Voss. ἡ πολλὰ

"ΟΛΛΑ γίνεται ἐν μακρῷ χρόνῳ· τοῦτο ἐκ τῆς κωμῳδίας ἀκηκοότι μοι πρώην ἐπῆλθεν ἐκβοῆσαι, ὁπηνίκα παρακληθέντες ἠκροώμεθα κυνὸς ἔτι τοῦ νῦν ἀδὲ γενναίου ὑλακτοῦντος· ἀλλ' ὥσπερ αἱ τίτθαι μύθους ἀδουσῶν, καὶ ἀδὲ τούτους ὑγιῶς διαλιθεμένους. παραχρῆμα μὲν οὖν ἐπῆλθέ μοι διανασεῖσαι, διαλῦσαι τὸ σύλλογον. ἐπεὶ δὲ ἐχρῆν ὥσπερ ἐν θεάτρῳ κωμῳδουμένων Ἡρακλέους καὶ Διονύσου παρὰ τῶν κωμῳδῶν ἀκούειν· οὐ τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τῶν συνειλεγμένων χάριν, ὑπέμεινα· μᾶλλον δὲ εἰ χρή τι καὶ νεανικώτερον εἰπεῖν, ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῦ δοκεῖν ὑπὸ δεισιδαιμονίας μᾶλλον, ἢ διανοίας ἀσεβοῦς καὶ λελογισμένης, ὥσπερ αἱ πελειάδες, ὑπὸ τῶν ῥηματίων σοβηθεὶς, ἀνατοῦναι. ἔμελλον δὲ ἐκεῖνο πρὸς ἐμαυτὸν "εἰπεῖν

*Voss. εἰπών. Odyss. τ. v. 18.

Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κυντερον ἄλλο πότ' ἔτλης.

ἀνάσχου κυνὸς ληροῦντος ὀλίγον ἡμέρας μόριον· οὐ πρῶτον ἀκούεις τῶν θεῶν βλασφημουμένων. οὐχ οὕτω τὰ κοινὰ πράττομεν καλῶς οὐχ οὕτω τὰ ἰδίων

ORATIO VII.

A MVLTA longo temporis ſpatio accidunt, ait Comicus. quod, ut audieram, nuper mihi vociferari libuit, cum ad audiendum Canem convenimus: qui quidem neque generoſum aliquid allatrabat, & nutricum more meras occinebat fabulas, ac ne eas quidem prudenter & cum judicio digeſtas. Statim igitur mihi venit in mentem aſſurgere conventumque diſſolvere. Sed cum velut a Comicis in theatro B traductos audire Herculem & Bacchum oporteret; non tam dicentis, quam eorum qui intererant, cauſa ſuſtinui: imo noſtra potius; ſi quid audacius eloqui licet; ac ne ſuperſtitione magis, quam pia & cogitata ratione commotus viderer ad hæc C verba, columbarum inſtar, pavefactus evolaſſe. Sic igitur mihi ipſe locuturus eram:

Suſtine agedum cor: nam & pejus aliud olim ſuſtinuiſti.

Canem, inquam, exigua diei particula delirantem ſuſtine. Non enim contumelioſas voces in Deos jaci nunc primum audis. Non tam felici in Republica verſamur: neque privatæ noſtræ res tam prudenter adminiſtran-

miniſtrantur: neque porro tam beati ſu- A mus, ut aut puras aures habeamus, aut ne ſaltem oculi noſtri tam diverſis ferrei iſtius ſæculi flagitiis ac ſceleribus inquinentur. Quoniam ergo tanquam ejusmodi malorum exemplis carentes, Canis iſte nos impiis ſermonibus implevit; cum Deorum optimum nominavit; quod utinam nec ille pronunciaſſet unquam, neque nos audiſſemus! age demus operam, privatim ut ipſum doceamus: primum Cani *veros ſermones potius* quam fabulas convenire ſcribere. B Deinde cujusmodi & quæ inſtituere oporteat *argumenta* fabularum: ſi quod fortaſſe Philoſophiæ genus indiget *fabularum tractatione*. Poſtremo de religione erga Deos pauca diſputabo. Hanc enim habui cauſam, cur ad vos prodirem; quamvis neque in libros conſcribendos admodum propenſus eſſem, & pro concione dicere, inter alia quæ moleſta ac ſophiſtica ſunt, hactenus recuſaſſem. Sed pauca prius de fabula, tanquam genealogiam aliquam exponenti, eloqui mihi, vobis audire, non abſurdum fortaſſe fuerit.

Quanquam illius originem & inventionem, ac quis primus mendacium probabiliter componere ad utilitatem audientium vel animi fructum inſtituerit, non magis inveſtigare poſſumus, quam ſi, quis primus *ſementem fecerit*, D aut expuerit, indagare velimus. Quod ſi, ut equites in Thracia ac Theſſalia, ſagittarii cæterique levioris armaturæ milites in India, Creta, & Caria, primum reperti feruntur, quod locorum naturam terum ſtudia ipſa conſequantur; ſic in cæteris eveniſſe quiſpiam velit, ut apud quos in honore habentur ſingula, ab iis ea primum inventa videantur; conſequens erit a gregariis & plebejis hominibus inventas eſſe primo

ἕνεκα σωφρονῶμεν. ἐμὲν μὲν εὐτυχεῖς ἐσμεν, ὥστε τὰς ἀκοὰς καθαρὰς ἔχειν· ἢ τελευταῖον γὲν τὰ ὄμματα μὴ κεχράνθαι τοῖς παντοδαποῖς τυτεῖ τῦ σιδηρῦ γένυς ἀσεβήμασι· ἐπεὶ ϑ ὥσπερ ἐνδεεῖς ἡμᾶς τῶν τοιύτων κακῶν ἀνέπλησεν ὃκ εὐαγῶν ὁ κύων ῥημάτων, τ ἄριστον τ ϑεῶν ὀνομάσας ὡς μή ποτε ὤφελε μήτ' ἐκεῖν⊖ εἰπεῖν, μήτε ἡμεῖς ἀκῦσαι δεῦρο περαθῶμεν αὐλὸν ἐφ' ὑμῶν διδάξαι· πρῶτον μὲν ὅτι τῷ κυνὶ λόγυς μᾶλλον ἢ μύθυς προσήκ⊖ γράφειν. εἶτα ὁποίας, καὶ τίνας χρὴ ποιεῖσθαι τὰς ὑποθέσεις τ μύθων εἴ τις ἄρα καὶ Φιλοσοφία προσδεῖται τ μυθογραφίας. ἐπὶ πᾶσι ϑ ὑπερ τ πρὸς τὰς ϑεὰς εὐλαβείας ὀλίγα διαλέξομαι· τῦτο γάρ μοι καὶ τ εἰς ὑμᾶς παρόδυ γέγονεν αἴτιον, καί περ ὃκ ὄλη συγγραφικῶ, καὶ τὸ ἐν τῷ πλήϑ⊖ λέγειν, ὥσπερ ἄλκό τι τ ἐπαχϑῶν καὶ σοφιςικῶν, τ ἔμπροσθεν χρόνον παραληλυθότ⊖ μικρὰ δὲ ὑπὲρ τῦ μύθυ καθάπερ τινὰ γενεαλογίαν, ἴσως ὃκ ἀνάρμοσον ἐμοίτε φανῆναι, ὑμῖν τε ἀκῦσαι.

Τὴν μὲν ϑν ἀρχὴν ὁπόϑεν εὑρέϑη, καὶ ὅστις ὁ πρῶτ⊖ ἐπιχειρήσας τὸ ψεῦδ⊖ πιϑανῶς συνϑεῖναι πρὸς ὠφέλειαν, ἢ ψυχαγωγίαν τῶν ἀκροωμένων, ἀ μᾶλλον εὕροι τις ἂν, ἢ εἴ τις ἐπιχειρήσειε τ πρῶτον σταφέντα, ἢ χρεμψάμενον ἀναζητῆν. εἰ δὲ, ὥσπερ ἡμεῖς ἐν Θρᾴκῃ καὶ Θετταλίᾳ· τοξόται δὲ τὰ ϗ κυφότερα τῶν ὅπλων ἐν Ἰνδίᾳ, καὶ Κρήτῃ, ϗ Καρίᾳ, τῇ Φύσ⊖ τ χώρας ἀκολυθοῦντα οἶμαι τῶν ἐπιτηδευμάτων. ὅτω τις ὑπολαμβάν⊖ ϗ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἐν οἷς ἕκασα τιμᾶται, μάλισα παρὰ τύτων αὐλὰ καὶ πρῶτον εὑρῆϑαι· τῶν ἀγελαίων ἔοικεν ἀνϑρώπων εἶναι τότε ἐξ ἀρχῆς ὁ μῦθ⊖ εὕρεμα· ϗ διαμέ-

νει

νει ἐξ ἐκείνου μέχρι καὶ νῦν παρ' αὐ- A
τοῖς πολιτευόμενον· ὥσπερ ἄλλο τι
τῶν ἀκροαμάτων, αὐλὸς, καὶ κιθάρα, τέρψεως ἕνεκα, καὶ ψυχαγωγίας. Ὥσπερ γὰρ ὄρνιθες ἵπτασθαι, καὶ νεῦν ἰχθύες, αἴτε ἔλαφοι θεῶν ἐπειδὴ πεφύκασι, θεὸν τὸ διδαχθῆναι προσδέονται· κἂν δήσῃ τίς, κἂν καθείρξῃ, πειρᾶται ὅμως χρῆσθαι τούτοις τοῖς μορίοις, πρὸς ἃ σωίσιδεν αὐλοῖς πεφυκόσι ταυτὶ τὰ ζῶα· ἕτως οἶμαι, καὶ B
τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος σὺν ἄλλό τι
τὴν ψυχὴν ἔχον, ἢ λόγον καὶ ἐπιστήμην ὥσπερ ἐγκαθειργμένην· ὃ δὴ καὶ λέγουσιν οἱ σοφοὶ δύναμιν. ἐπὶ τὸ μανθάνειν τι, καὶ ζητεῖν, καὶ πολυπραγμονεῖν, ὡς πρὸς οἰκειότατον ἑαυτῷ τῶν ἔργων, τρέπεται. Καὶ ὅτῳ μὲν εὐμενὴς θεὸς ταχέως ἔλυσε τὰ δεσμὰ, καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἐνέργειαν ἤγαγε, τούτῳ παρέσειν εὐθὺς ἐπιστήμη· τοῖς δὲ δεδεμένοις δὲ ἔτι, καθάπερ ὄιμαι C
* * * εἴδωλ * * * ἀντὶ τοῦ θεοῦ λέγειαι παραναπαύσασθαι * * * τέτηκε δόξα· γίνεται γὰρ ἐντεῦθεν αὐτῷ τὰ ὑπ * * * * ταυτὶ, τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης οἷον εἴδωλα ἄττα, καὶ σκιαὶ * * * περὶ τῆς τῶν ἀληθῶν ἐπιστήμης, τὰ ψευδῆ. καὶ διδάσκουσί γε μάλα προθύμως καὶ μανθάνουσιν ὥσπερ οἶμαι χρηστόν τι καὶ θαυμαστόν. Εἰδ' ὅλως χρή τι καὶ ὑπὲρ τῶν τὰς μύθους τὸ πρῶτον πλασάντων ἀπολογήσασθαι· δοκοῦσί μοι ταῖς τῶν παιδίων ψυχαῖς, ὥσπερ αἱ τίτθαι περὶ τὰς ὀδοντοφυίας κνησιῶσιν αὐλοῖς, σκύτινα ἄττα προσαρτῶν ταῖν χεροῖν· ἵνα αὐλὸ παραμυθήσωνται τὸ πάθος· ἕτω δὲ καὶ ἕτοι τῇ ψυχαρείῳ πλεροφυοῦντι, καὶ ποθοῦντι πλέον εἰδέναι τι, διδάσκεσθαι ὅπως τἀληθῆ δυναμένου, ταῦτα ἐποχετεύειν ὥσπερ ἀρδούσας ἀρεχραν δαψῶσαν ἵνα δηοῖμαι" τὸ γαργαλισμὸν αὐλῶν, καὶ τὴν ὀδυνην παραμυθήσωνται.

" Voſſ. αὐτῶν τὸν γαργαλ.

fabulas, quorum etiammum in uſu ac conſuetudine verſantur: quemadmodum reliqua omnia inſtrumenta quibus canitur, velut tibia & cithara, voluptati & oblectationi ſerviunt. Ut autem aves, quoniam ad volatum factæ ſunt, & piſces ad natatum, ad curſum itidem cervi, nullius ad ea magiſterium requirunt: ac tametſi ab aliquo conſtringantur vel carcere claudantur, nihilominus eorum, ad quæ nata ſe eſſe ſentiunt, officiorum membris uti propriis conantur; ſic, opinor, genus humanum, cum ejus anima nihil ſit aliud, quam ratio vel ſcientia incluſa quodammodo, (quam quidem vim ac facultatem ſapientes nominant) ad diſcendum, & inquirendum, ac perveſtigandum, tanquam naturæ ſuæ conſentaneam maxime functionem, ſeſe convertit. Ac quicunque benevolum & amicum nactus eſt Deum, qui vincula iſta celeriter abrumpat, & inſitam facultatem ad actionem perducat; huic vero ſtatim ſcientia ſuppetit. At iis, qui adhuc vinculis tenentur, perinde atque *ille, opinor, qui primus coram Idolo, tanquam Deo, fertur requieviſſe, quale nempe peperit opinio. Inde enim fit, ut qua ita ſub adſpectum ejus cadunt, vera ſcientiæ idola & umbræ quidem ſint, ac* præ verarum ſcientia rerum falſa *demum*, quæ promte docent ac diſcunt; tanquam aliquid, opinor, bonum & admiratione dignum. Quod ſi quid omni- D no ad eos, qui primi fabulas finxerunt, excuſandos dicere oportet; videntur illi parvulorum id animis feciſſe, quod nutrices, cum primum dentes emittunt, iisdem faciunt; quæ ſcortea quædam eorum manibus illigant, quibus dolorem leniant: ſic illi videlicet in animulam, cum prodire pennæ cœperint, amplius aliquid ſcire cupientem, ſed ad diſcendam veritatem necdum ſatis idoneam, iſta derivant; ſic tanquam ſitibundum arvum irrigent, quo pruritum illorum ac dolorem mitigent.

Ac

Ac cum processisset inventum, & apud A Græcos florere cœpisset, indidem Poëtæ quem vocant apologum expressserunt: qui in eo differt a fabula, quod virorum non puerorum gratia componatur; neque voluptatem solam, sed adhortationem quoque contineat. Hoc enim propositum habet, ut occulte dissimulando cohortetur ac doceat, quando is, qui dicit, palam veretur eloqui, ne in auditorum offensionem incidat. Sic Hesiodus genus illud tractasse videtur: tum qui Hesiodum secutus est Archilochus, velut condimento quodam poësin suam temperans, raro fabulas adhibuit: cum hoc, uti opinor, animadverteret, argumentum illud, quod susceperat, ejusmodi oblectamenta poscere; sed una tamen probe sciret, eandem poësin, segregatis ab ea fabulis, meram esse versificationem. Nam, ut ita dicam, seipsa quodammodo privatur, neque amplius cur poësis appelletur, ei relinquitur. Hoc igitur ille non ignorans ista de Musa poëtica condimenta collegit, atque in eum finem apposuit, ut ne Sillorum scriptor quispiam, verum poëta censeretur. Porro fabularum Homerus, vel Thucydides, vel Plato, vel quemcunque demum appellare mavis, Æsopus extitit e Samo non fortunæ conditione magis, quam ingenio servus: non ille quidem insipiens, neque *sua natura insiccetus vir*. Nam cui lex libertatem ademerat, huic consentaneum erat *scripto consignata* consilia *eaque* voluptate ac lepore condita proponere. Quemadmodum e D medicis ingenui quique opportuna præscribunt; sin quispiam una sit conditione servus, & professione medicus, non mediocriter laborat, dum eodem tempore hero suo adulari, mederiq; cogitur. Quamobrem si Canis noster ea servitute censetur, dicat ac scribat, & omnes fabularum hanc illi licentiam concedant; sin liberum se esse profitetur unum, quorsum fabulis

Τὰ δὲ τοιάτα προβαίνοντα, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐνδοκιμοῦντα, εἵλκυσαν ἐνιεῦθεν οἱ ποιηταὶ τ' αἶνον, ὃς τὸ μύθα διαφέρει τῷ μὴ πρὸς παῖδας, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρας πεποιῆσθαι, καὶ μὴ πρὸς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν ἔχειν τινά. Βάλεται γὰρ ἐπικρυπτόμενα παραινεῖν τε, καὶ διδάσκειν, ὅταν ὁ λέγων τὸ φανερῶς εἰπεῖν εὐλαβῆται, τὴν παρὰ τῶν ἀκουόντων ὑφορώμενα ἀπέχθειαν. Οὕτω τοι καὶ Ἡσίοδα αὐλὸ φάνεται πεποιηκώς· ὁ δὲ μὴ τοῦτον Ἀρχίλοχα, ὥσπερ ἡδυσμάτι τινὶ εἰθὲς τῇ ποιήσει, μύθοις ὀλιγάκις ἐχρήσατο, ὁρῶν, ὡς εἰκός, τὴν μὲν ὑπόθεσιν, ἣν εἶχε, τῆς τοιαύτης ψυχαγωγίας ἐνδεῶς ἔχουσαν· σαφῶς δὲ ἐγνωκὼς ὅτι σεμνὴ μύθα ποίησις ἐποποιία μόνον ἐστί· ἐσέρχεται δὲ, ὡς ἄν εἴποι τις, ἑαυτῆς. ἃ γὰρ ἔτι λείπεται ποίησις· ἡδύσματα ταῦτα παρὰ τ' τραγικῆς μούσης ἐδρέψατο· καὶ παρέβηκέ γε αὐλὸς τάτα χάριν, ὅπως μὴ συλλογεύς τις, ἀλλὰ ποιητὴς νομισθείη. Ὁ γὰρ δὴ τῶν μύθων Ὅμηρα ἢ Θουκυδίδης· ἢ Πλάτων· ἤ ὅ, τι βάλει καλεῖν αὐτὸν, Αἴσωπα ἦν ὁ Σάμιος δοῦλα, ἃ τὴν τύχην μᾶλλον, ἢ τὴν προαίρεσιν· οὐκ ἄφρων μὲν ἁδὲ κατ' αὐλὸν * * * ἀνήρ. ᾧ γὰρ ὁ νόμα ἃ μεδίδα παῤῥησίας, τάτῳ πρόσηκον ἦν ἃς συμβολὰς, καὶ πεποικιλμένας ἡδονῇ καὶ χάριτι παραφέρειν ὥσπερ, οἶμαι, τ' ἰατρῶν οἱ μὲν ἐλεύθεροι, τὸ δέον ἐπιτάττουσιν· ἐὰν δὲ ἅμα τις οἰκέτης γένηται τὴν τύχην, καὶ τὴν τέχνην ἰατρὸς, πρόγματα ἔχει, κολακεύειν ἅμα; καὶ θεραπεύειν τ' δεσπότην ἀναγκαζόμενα. Εἰ μὲν οὖν καὶ τῷ κυνὶ πρόσηκε τάυτης τῆς δουλίας· λεγέτω, γραφέτω, παραχωρείτω τ' μυθολογίας αὐτῷ πᾶς ὁστισοῦν· εἰ δὲ μόνα φησὶν ἐλεύθερα· ἐπὶ τί

χρήσε-

χρήσεσθαι τοῖς μύθοις, οὐκ οἶδα. πότερον ἵνα τὸ πικρὸν καὶ δάκνον τῆς συμβουλῆς ἡδονῇ καὶ χάριτι κεράσας, ἅμα τε ὀνήσῃ καὶ ἀποφύγῃ τὸ περισλαβεῖν τι παρὰ τοῦ ὠνησαμένου κακόν; ἀλλὰ τοῦτό ἐστι λίαν ὀλοπρεπές. Ἀλλ' ἄμεινον ἄνδις διδαχθείη μὴ τὰ πράγματα ἀκούων αὐτὰ, μηδὲ τὰ ἐπ' αὐτοῖς ὀνόματα, καθάπερ Κωμικὸν τὴν σκάφην σκάφην λέγοντα. ἀλλ' ἀντὶ τοῦ μὲν δεῖνα, τὸν Φαέθοντα δέον ὀνομάσαι· τὸν δὲ, χραίνειν οὐκ εὐαγῶς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ βασιλέως Ἡλίου. Τίς δὲ ὁ Πὰν, καὶ τίς ὁ Ζεὺς, τῶν χαμαὶ ἐρχομένων ἀνθρώπων ἄξιος καλεῖσθαι, ἵν' ἐκεῖθεν ἐπ' αὐτοὺς μεταθῶμεν ἡμῶν τὰς διανοίας; καί τοι εἰ καὶ τοῦτ' οἷόν τε ἦν, ἄμεινον ἦν αὐτοὺς ὀνομάσαι τοὺς ἀνθρώπους. ἢ γὰρ οὐχ οὕτω κρεῖττον ἦν εἰπεῖν ἀνθρωπικὰ θεμένους ὀνόματα; μᾶλλον δὲ οὐδὲ θεμένους· ἤρκει γὰρ ὁσάπερ ἡμῖν οἱ γονεῖς ἔθεντο. Ἀλλ' εἰ μήτε μαθεῖν ἐστι ῥᾴδιον διὰ τὸ πλάσμα, μήτε τῷ κυνικῷ πρέπον πλάττειν τὰ τοιαῦτα· τοῦ χάριν οὖν ἐφεισάμεθα τοῦ πολυτελοῦς ἀναλώματος· πρὸς δὲ δὴ, οὐκ ἐφθείρομεν τὸν χρόνον, πλάττοντες καὶ συντιθέντες μυθάρια, εἶτα λογογραφοῦντες, καὶ ἐκμανθάνοντες;

Ἀλλ' ἴσως ὁ μὲν λόγος, οὐ φησὶ δεῖν ἀντὶ τῶν ἀληθῶν, καὶ μὴ πεπλασμένων τὰ ψευδῆ, καὶ πεπλασμένα παρὰ τοῦ κυνὸς, ᾧ μόνῳ τῶν ἐλευθερίας μέτεστιν, ἐν τοῖς κοινοῖς ἅπασθαι συλλόγοις· ἡ συνήθεια δὲ αὐτῷ γεγόνεν, ἀπὸ Διογένους ἀρξαμένη καὶ Κράτητος, ἄχρι τῶν ἐφεξῆς. οὐδὲν οὐδαμοῦ παράδειγμα τοιοῦτον εὑρήσεις· ἐκεῖνο γὰρ ἀφίημι τέως. ὅτι τῷ κυνικῷ τὸ νόμισμα παραχαράττοντι τῇ συνηθείᾳ προσέχειν οὐδαμῶς προσήκει· τῷ λόγῳ δὲ αὐτῷ μόνῳ· καὶ τὸ ποιητέον εὑρίσκειν

Vossius ὀνησαμένου

opus habeat, non video. An ut consilii mordacem austeritatem voluptate diluens & gratia, utile & prodesse possit, & ne mali aliquid ab hero sibi conscisat, ipse provideat? Atqui nimis servile istud est. At enim melius doceri poterit aliquis, si non res ipsas & earum proprias appellationes audiat, neque, ut Comicus, scapham scapham vocemus. Quare pro homine certo Phaëthon nominandus est. Verum nihil hoc aliud est, quam regis Solis appellationem profana usurpatione polluere. Quis est enim abjectorum humi mortalium, qui Pan aut Juppiter dici mereatur, ut illinc cogitationes nostras ad hosce transferamus? Quanquam si id omnino fieri posset, homines appellare ipsos magis expediret. Numquid enim sic loqui præstaret, ut hominum propria vocabula iis imponerentur? Imo ne imponerentur quidem. Hæc enim ipsa sufficerent, quæ a parentibus imposita sunt. Quocirca si neque per fabulas facile discimus; nec e Cynica professione est ista confingere; cur non pretiosissimum impendium lucri facimus? imo vero in comminiscendis contexendisque fabellis istis, ac scriptione postmodum explicandis, & memoriæ mandandis, tempus insumimus?

At enim ipsi rationi fortasse minus congruit, ut a Cane, qui solus libertate præditus est, pro veris minimeque fictis, falsa & commentitia media hominum in frequentia concinantur; tamen id consuetudine receptum est, quæ a Diogene & Cratete cœpta pervasit ad posteros. Verum nullum istiusmodi reperies exemplum. Ut illud interim omittam, Cynico nummorum veluti falsario non convenire, ut consuetudine ipsa, sed sola ratione ducatur; tum ut quid agendum sit per sese videat ipse, non extrinse-

extrinsecus addiscat. Quod si illud opponatur: Antisthenem Socraticum, ut & Xenophontem, quædam per fabulas explicare; non te in errorem istud inducat. Nam paulo post de eo *apud te* verba faciemus. Nunc te vero per Musas obsecro, mihi ut hoc de Cynico fateare: num ista tandem desperatio sit quædam, ac vitæ genus nequaquam homine dignum, sed animæ ferina quædam affectio, nihil usquam honestum, probum, vel bonum esse ducentis? Hæc enim de illo suspicandi multis occasionem præbet Oenomaus. Ac si tibi curæ aliquando fuit ista percurrere, quam vere hoc a me dicatur agnosces ex ipsis Canis illius sermonibus, & eo libro, quem adversus oracula scripsit, tum ex omnibus, ut uno verbo dicam, editis ab illo monumentis. Quæ cum ita sint; ut & omnis erga Deos religio tollatur; & humana prudentia contemnatur; ac non solum lex illa, quæ ab honesto justoque nomen est sortita, proculcetur; sed eæ insuper omnes, quæ a Diis immortalibus animis nostris inscriptæ sunt, per quas omnibus sine magistro persuasum est, numen aliquod esse divinum, ad quod intuemur ac contendimus, & erga illud ita comparamur, ut ad lumen ea quæ videndi facultate sunt prædita. Præter hanc vero, si secunda lex illa pellatur, quæ est natura sua sacra atque divina, & alienis penitus abstinere præcipit; ac neque verbis, neque factis, neque in occultis ipsis actionibus animæ perturbari illa patitur; duxque præterea nobis est ad perfectam absolutamque justitiam: nonne qui hanc extorquere velit, dignum præcipitio ac voragine scelus admittit? qui autem ista collaudent, nonne tanquam venenarii, nequaquam thyrsis appetendi ejiciendique sunt, (nam hæc pœna criminibus illorum levior est) sed lapidibus obruendi, funditusque perdendi? Quid enim, per Deos, a latronibus differunt, qui aut solitudines obsident, aut ad

A σκεψιν οἴκοθεν, ἀλλ' ἐκμανθάνειν ἔξωθεν.
Εἰ δ' Ἀντισθένης ὁ Σωκρατικὸς, ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν, ἔνια διὰ τῶν μύθων ἀπήγγελλε, τοῦτό σε " ἐξαπατάτω. καὶ Deest μὴ
γὰρ μικρὸν ὕστερον ὑπὲρ τούτου σοι διηγήσομαι· νυνὶ δὲ ἐκεῖνο μοι φράσον τῶν
Μουσῶν ὑπὲρ τοῦ κυνισμοῦ πότερον ἀπόνοιά τίς ἐστι, καὶ βίος οὐκ ἀνθρώπινος, ἀλλὰ θηριώδης ψυχῆς διάθεσις, οὐδὲν καλὸν, οὐδὲν ἀνεκτὸν, οὐδὲ
B ἀγαθὸν νομιζούσης; δοίη γὰρ ἂν ὑπολαβεῖν πολλοῖς περὶ αὐτοῦ ταῦτα Οἰνόμαος. εἴ τί σοι τοῦ ταῦτα γᾶν ἐπελθεῖν ἐμέλησε, ἐπιγνώσῃ σαφῶς ἐν τῇ τοῦ κυνὸς αὐλοφωνίᾳ, καὶ τῷ κατ' αὐτὸ χρηστηρίῳ, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς οἷς ἔγραψεν
ὁ ἀνήρ. Τοιοῦτος γοῦν ὁ τοῦ πράγματος, ὥστε ἀνηρῆσθαι μὲν ἅπασαν τὴν
πρὸς τοὺς θεοὺς εὐλάβειαν· ἠτιμάσθαι δὲ πᾶσαν ἀνθρωπίνην φρόνησιν· νόμον δὲ μὴ τὸ ὁμώνυμον τῷ καλῷ καὶ δικαίῳ
πεπαῖσθαι μόνον· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῶν
C θεῶν ἡμῖν ὥσπερ ἐγγεγραμμένους ταῖς ψυχαῖς, ὑφ' ὧν πάντες ἀδιδάκτως εἶναι θεῖόν τι πεπεισμένοι, καὶ πρὸς τοῦτο ἀφορᾶν, ἐπ' αὐτό τε οἴμαι σπεύδειν. ὅτω διαλιθέμενοι τὰς ψυχὰς πρὸς αὐτὸ, ὥσπερ οἶμαι πρὸς τὸ φῶς τὰ βλέπουλα.
Πρὸς τούτῳ δὲ εἰ καὶ ὁ δεύτερος ἐξελαυνοιτο νόμος, ἱερὸς ὢν φύσει, καὶ θεῖος, ὁ τῶν ἀλλοτρίων πάντη, καὶ πάντως ἀπέχεσθαι κελεύων· καὶ μήτε
ἐν λόγῳ, μήτε ἐν ἔργῳ, μήτε ἐν αὐλαῖς
D ταῖς λανθανούσαις τὴν ψυχῆς ἐνεργείας ταῦτα ἐπιτρέπων συγχεῖν· ὅσπερ ἡμῖν καὶ τῆς τελειοτάτης ἐστὶ ἡγεμὼν δικαιοσύνης· ἆρ' ἂν ἔστι βαρύθρα τὸ πρᾶγμα ἄξιον; ἆρ' οὐ τοὺς ταῦτα ἐπαινοῦντας, ὥσπερ τοὺς φαρμακοὺς, ἐχρῆν οὐ θύελλος πολεμωμένους ἐλαύνεσθαι· κακοτέρους γάρ ἐστι τῶν ἀδικημάτων ἡ ζημία· λίθοις δὲ βαλλομένους ἀπολωλέναι; Διαφέρουσι γοῦν ὅτοι τί, πρὸς τῶν θεῶν, εἰπέ μοι τῶν ἐπ' ἐρημίας λῃσε-

λῃζευόντων, καὶ καλειλιφότων τὰς ἀκτὰς ἐπὶ τῷ λυμαίνεσθαι τοῖς καλαπλέουσι. καλαφρονοῦντες θανάτου φασὶ, ὥσπερ οὐκ ἐκείνοις συνομαρτήσης ταυτησὶ τῆς ἀπονοίας; φησὶ γοῦν ὁ καθ' ὑμᾶς μὲν ποιητὴς καὶ μυθολόγος· ὡς δὲ ὁ Πύθιος λῃσᾶς χρωμένοις ἀνεῖλεν, ἥρως, καὶ δαίμων, ὑπὲρ τῶν λῃζομένων τὴν θάλατταν.

Odyſ. r. v. 73. Οἷά τε λῃϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί γ' ἀλόωνται

Ψυχὰς παρθέμενοι.

Τί οὖν ἔτι ἕτερον ζητεῖς ὑπὲρ τῆς ἀπονοίας τῶν λῃστῶν μάρτυρος; πλὴν εἰ μὴ καὶ ἀνδρειοτέρους ἂν εἴποις τις τῶν τοιούτων κυνῶν ἐκείνους τοὺς λῃστάς· ἰταμωτέρους δὲ τῶν λῃστῶν ἐκείνων τοὺς κύνας τολμοῖ. οἱ μὲν γὰρ σωφρονέστατοι αὐτοῖς ἄτοπα μοχθηρῶν τὸν βίον, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἢ τὴν αἰσχύνην, τὰς ἐρημίας προβάλλονται. οἱ δ' ἀναπαυόμενοι ἐν τῷ μέσῳ· τὰ κοινὰ νόμιμα συγχέοντες, ἀχρὶ τοῦ κρείττονα καὶ καθαρωτέραν ἀλλὰ τῷ χείρονα καὶ βδελυρωτέραν ἐπεισάγειν πολιτείαν, αἰδημονέστεροι νῦν οἱ πολλοὶ τούτων γεγόνασιν ἱκανῶς. ἴσως τινὲς αὐτῶν ἰταμευσάμενοι τὰ πρῶτα.

Τὰς ἀναφερομένας δὲ εἰς τὸν Διογένη τραγῳδίας, ὅσας μὲν καὶ ὁμολογουμένας, Κυνικοῦ τινος συγγράμματα· ἀμφισβητουμένας δὲ κατὰ τοῦτο μόνον, εἴτε τοῦ διδασκάλου τοῦ Διογένους εἰσὶ, εἴτε τοῦ μαθητοῦ Φιλίστου, τίς ἐπελθὼν βδελύξαιτο, καὶ νομίσαιτο ὑπερβολὴν ἀρρητουργίας ἅδε ταῖς ἑτέραις ἀπολελεῖφθαι. Ταῖς Οἰνομάου δὲ ἐντυχών· ἔγραψε γὰρ καὶ τραγῳδίας τοῖς λόγοις τοῖς ἑαυτοῦ παραπλησίας, ἀρρήτων ἀρρητότερα, καὶ κακῶν πέρα, καὶ οὔτε ὅ,τι φῶ περὶ αὐτῶν ἀξίως ἔχω· κἂν τὰ Μαγνητῶν κακά· κἂν τὸ Τερμέριον· κἂν

A navigantium perniciem pet litora graſſantur? qui mortis quidem contemtores ſe eſſe dicunt; quaſi non eadem illos deſperatio comitetur? Quo illud Poëtæ, ut quidem appellatis, & fabuloſi ſcriptoris; ut autem prædonibus interrogantibus Pythius Apollo reſpondit, herois ac Dæmonis, de piratis carmen pertinet:

Tanquam latrones, ſuper mare qui vagantur

B *Animas exponentes.*

Quid igitur alterum de iſta prædonum deſperatione teſtem miramur? Ac mihi quidem ejusmodi Canibus videntur fortiores illi latrones; latronibus vero improbiores iſti Canes imprudentioresque judicandi. Etenim illi ex hujus perditæ vitæ conſcientia, non minus propter verecundiam, quam ob mortis ac ſupplicii metum, ſolitudines captant. Hi vero communia naturæ jura miſcentes, palam & in omnium oculis obambulant; non audaciores eo facti, quod melius ac purius, ſed quod pejus ac deteſtabilius vitæ inſtitutum invexerint. Sane plerique nunc illorum haud paulo verecundiores extiterunt, cum procaces ac petulantes antea fuiſſent.

C

Tragœdias quidem illas, quæ Diogeni inſcribuntur, quasque a Cynico aliquo profectas eſſe conſentiunt omnes; licet incertum ſit, utrum a magiſtro ipſo Diogene, an ab ejus diſcipulo Philiſto compoſitæ ſint; eas, inquam, quisquis legerit, vehementius deteſtetur, nec ullum execrandorum flagitiorum genus ullis aliis relictum illic arbitretur. Sed ſi Oenomai tragœdias idem ille legat, (tragœdias enim & ipſe ſcripſit, cæterorum ejus librorum haud abſimiles) flagitiorum omnium atrocitatem vincere, quæ in illis continentur, agnoſcet, & ultra modum malorum uſitatum excurrere: adeo ut quid de illis pro merito dicam non habeam; quamvis vel Magnetum mala, vel Termerium, quod vocant, nominem;

D

minem; vel tragœdiam omnem cum Satyro, & Comœdia, Mimoque ad illas accommodem. Ita genus omne turpitudinis ac deſperationis, ad ſtuporem usque, ab autore conquiſitum in illis & illigatum videtur. Jam vero ſi quis ex iis nobis Cynicam ſectam, cujusmodi ſit, oſtentare velit, cum Diis ipſis maledicens, tum omnes allatrans; quod initio dicebam; abeat is tandem & valeat, & quocumque terrarum libuerit hinc faceſſat. Sin, quod Apollo Diogeni faciendum eſſe reſpondit, nummum adulterans, ad illud, quod editum prius a Deo fuerat, conſilium ſeſe convertat, *Noſce teipſum:* quod reipſa atque factis expreſſiſſe Diogenes & Crates videntur; hoc vero cum imperatoriæ artis, tum Philoſophiæ ſtudioſo viro inprimis optandum & aſciſcendum eſſe judico. Ecquid porro Deus reſponſo illo ſignificarit, poſſumus dicere? Nimirum contemnendam vulgi opinionem docuit; ac nomiſma, non veritatem ipſam, eſſe falſandum. Alterum vero dictum, *Noſce teipſum*, quonam referemus? num ad nomiſma? an veritatis in illo caput ac ſummam contineri putabimus; & quod ea ſententia complectitur, quæ ſeipſum noſſe jubet, idipſum eſſe, quo nomiſma falſari jubetur? Sicut enim qui in opinione poſita penitus aſpernatus, veritatem ad ipſam pervenit, non ex opinione, ſed ex rei veritate, quæ ad ſe pertinent æſtimabit; ita qui ſeipſum noverit, id quod revera eſt accurate ſciet, non quod eſſe creditur. Num igitur Pythius Apollo verus non eſt, idque certiſſime Diogenes ſibi perſuaſerat? qui cum illi obtemperaſſet, pro exule, non Perſarum rege major extitit; ſed, ut fama eſt, apud eum, qui Perſarum imperium evertit, & Herculis facta æmulabatur, Achillemque ſuperare ipſum ſtudebat, in admiratione fuit. Hic itaque Diogenes quemadmodum erga Deos hominesque fuerit affectus, non

A κἂν πᾶσαν ἁπλῶς αὐλοῖς ἐπιφθέγξωμαι τὴν τραγῳδίαν, μᾶ τὸ Σατύρε, καὶ τῆς Κωμῳδίας, καὶ τὸ Μίμε· ὅτω πᾶτα μὲν αἰσχρότης, πᾶσα δ' ἀπόνοια, πρὸς ὑπερβολὴν " ἐν ἐκείνοις " Voſſ. in τῷ ἀνδρὶ πεφιλοτέχνηται. Καὶ εἰ μὲν ἐκ τούτων τίς ἀξιοῖ τ' κυνισμὸν ὁποῖός τίς ἐσιν ἡμῖν ἐπιδεῖξαι, βλασφημῶν τοὺς θεοὺς, ὑλακτῶν πρὸς ἅπαντας· ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος· ἴτω χαρέτω γῆν πρὸ γῆς ὅποι βάλοιτο. εἰ δ',

B ὅπερ ὁ θεὸς ἔφη Διογένει, τὸ νόμισμα παραχαράξας ἐπὶ τὴν πρὸ ταύτης εἰρημένην ὑπὸ τ θεῦ συμβολὴν τρέποιτο, τὸ γνῶθι σαυτόν· ὅπερ ζηλώσαντες ἐπὶ τῶν ἔργων Διογένης καὶ Κράτης φαίνονται· τοῦτο ἤδη τ παντὸς ἄξιον ἔγωγε φαίην ἂν ἀνδρὶ καὶ στρατηγεῖν, καὶ φιλοσοφεῖν ἐθέλοντι. Τί δ' εἶπεν ὁ θεός ἆρ' ἴσμεν; ὅτι τῆς τῶν πολλῶν αὐτῷ δόξης ἐπέταξεν ὑστερορᾶν, καὶ παραχαράττειν ὡς τὴν ἀλή-

C θειαν, ἀλλὰ τὸ νόμισμα. Τὸ δὲ, γνῶθι σαυτὸν, ἐν πότερα θησόμεθα μοίρᾳ; πότερον ἐν τῇ τ νομίσματος; ἢ τοτό γε αὐτὸ τῆς ἀληθείας εἶναι κεφάλαιον θήσομεν, καὶ τρόπον εἰρῆσθαι τὸ παραχάραξον τὸ νόμισμα, διὰ τ τ γνῶθι σαυτὸν ἀποφάσεως· ὥσπερ γὰρ ὁ τὰ νομιζόμενα πανταπασιν ἀτιμάσας, ἐπ' αὐτὴν ἥκων τὴν ἀλήθειαν, ἔθ' ὑπὲρ ἑαυτ τοῖς νομιζομένοις, ἀλλὰ τοῖς ὄντως ὄσι θήσεται. ὕτως οἶμαι καὶ ὁ

D γνὺς ἑαυτὸν, ὅπερ ἐστὶν ἀκριβῶς εἰδέναι, καὶ οὐχ ὅπερ νομίζεται. Πότερον οὖν οὐχ ὁ Πύθιος ἀληθής τέ ἐσι θεὸς, καὶ Διογένης τοῦτο ἐπέπεισο σαφῶς; ὅτε αὐτῷ πειθὴς αὐτὶ φυγάδος ἀπεδείχθη τοῦ Περσῶν βασιλέως μείζων ἀλλ', ὡς φήμη παρέδωκεν, αὐτῷ τῷ καταλύσαντι τὸ Περσῶν κράτος, καὶ ταῖς Ἡρακλέους ἀμιλλωμένῳ πράξεσι, ὑπερβάλλεσθαι δὲ τ Ἀχιλλέα φιλοτιμουμένῳ, ζηλωτός. Οὕτως ἂν ὁ Διογένης ὁποῖός τις ἦν, τὰ πρὸς τοὺς

θεὺς, καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπους, μὴ διὰ τῶν Οἰνομάου λόγων, μηδὲ τῆ Φιλίσκου τραγῳδιῶν, αἷς ἐπιγράψας τὸ Διογένους ὄνομα, τῆ θείας πολλὰ πόλει κατεψεύσατο κεφαλῆς, ἀλλὰ δὶ ὧν ἔδρασεν ἔργων ὁποῖός τις ἦν γνωριζέσθω.

Ἦλθεν εἰς Ὄλυμπίαν· ἐπὶ τί πρὸς Διός; ἵνα τοὺς ἀγωνιστὰς θεάσηται; τί δέ; οὐχὶ ὃ καὶ Ἰσθμίοις τοὺς αὐτοὺς, καὶ Παναθηναίοις θεάσασθαι δίχα πραγμάτων οἷόν τε ἦν; ἀλλὰ ἐθέλων ἐκεῖ τοῖς κρατίστοις συγγενέσθαι τῶν Ἑλλήνων; ὁ γὰρ Ἰσθμόνδε ἐφοίτων; οὐκ ἂν ὄν εὕροις ἄλλην αἰτίαν, ἢ τὴν εἰς τὸ θεὸν θεραπείαν. Εἰ δ' οὐκ ἐξεπλάγη τὸ κεραυνόν· οὐδὲ ἐγὼ νὴ τοὺς θεοὺς πολλῶν πολλάκις πειραθεὶς διοσημειῶν, ἐξεπλάγην. ἀλλ' ὅμως οὕτω δή τι τοὺς θεοὺς πέφυκα, καὶ φιλῶ, καὶ σέβω, καὶ ἄζομαι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα πρὸς αὐτοὺς πάσχω, ὅσαπερ ἄν τις, καὶ οἷα πρὸς ἀγαθοὺς δεσπότας, πρὸς διδασκάλους, πρὸς πατέρας, πρὸς κηδεμόνας, πρὸς πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα· ὥστε ὀλίγου δεῖν, ὑπὸ τῶν σῶν ῥημάτων πρωὴν ἐξανέστην. Τοῦτ μὲν οὖν οὐκ οἶδ' ὅν τινα τρόπον ἐπελθόν, ἴσως σιωπᾶσθαι δέον, ἐρρέθη. Διογένης δὲ καὶ πένης ὢν, καὶ χρημάτων ἐνδεὴς, εἰς Ὄλυμπίαν ἐβάδιζεν· Ἀλέξανδρον δὲ καὶ ἥκειν κέλευε παρ' ἑαυτὸν, εἰ οὕτω ὁ Δίων· οὕτω πρέπειν ἐνόμιζεν ἑαυτῷ μὲν φοιτᾶν ἐπὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν, τῷ βασιλικωτάτῳ δὲ τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σωφροσύνην, ἃ δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον γέγραφεν, ἆ βασιλικαὶ παραινέσεις εἰσί; Οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἦν Διογένης θεοσεβὴς· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις. ἑλόμενον γὰρ αὐτὸν οἰκεῖν τὰς Ἀθήνας, ἐπειδὴ τὸ δαιμόνιον εἰς τὴν Κόρινθον ἀπήγαγεν, ἀφεθεὶς ὑπὸ τοῦ πριαμένου, τὴν πό-

ex Oenomai ſermonibus, neque ex Philiſti tragœdiis, quibus Diogenis nomen inſcribens, multa contra Deorum honorem mentitus eſt; ſed ex ipſius factis par eſt cognoſcere.

Olympiam is aliquando venit. Qua tandem de cauſa? An ut athletas ſpectaret? Quid igitur? nonne Iſthmiis & Panathenæis ſine magno negotio iſtos ipſos ſpectare poterat? At fortaſſe cum præſtantiſſimis quibusque Græcorum illic verſari cupiebat. Atqui num & Iſthmum illi non frequentabant? Quocirca nullam aliam profectionis illius cauſam reperies, niſi Dei cultum ac venerationem. Nam quod fulmen non expaviſſe dicitur; ne ipſe quidem, multa id genus expertus ſigna, ſum animo conſternatus. Et nihilominus Deos ita perhorreſco amo, veneror, ac revereor, &, ut uno verbo dicam, eam omnem adverſus illos affectionem animi ſentio, quam erga optimos dominos, præceptores, patres, ac curatores, & id genus alia officiorum nomina, quiſpiam poteſt ſuſcipere. Hinc parum abfuit, quin oratione tua commotus nuper aſſurgerem. Sed hoc neſcio quo modo mihi in mentem venit eloqui, cum ſileri fortaſſe conſultius eſſet. Redeo ad Diogenem, qui & pauper, & pecuniæ indigens Olympiam ibat; Alexandrum tamen idem ad ſeſe venire jubebat, ſi *ea in re fides Dioni Pruſæo habenda eſt.* Ita ſibi congruum eſſe putabat, Deorum templa frequentare: & Regi, ſumma per illud tempus majeſtate prædito, ad colloquium ſuum accedere. Quæ autem ad *Alexandrum* ſcripſit, nonne regni adminiſtrandi præcepta continent? Ac non in ſermone tantum religioſus erga Deos fuit Diogenes, ſed factis etiam ipſis. Cum enim Athenis habitare delegiſſet, & Corinthum a Deo migrare juberetur, liber ab emtore dimiſſus,

* Voſſ. δὲ ἥκειν

ſus, urbem illam deſerendam minime eſ- A
ſe ſtatuit. Hoc enim firmiſſime perſua-
ſum habebat, Deos curam ſui gerere: ſe-
que Corinthum non temere, ac fortuito,
ſed ipſorum Deorum miſſu quodammodo
veniſſe: cum urbem illam cerneret in ma-
jore, quam Athenas, luxu degere; ac ſeve-
riori adeo & fortiori caſtigatore opus ha-
bere. Quid tum? Nonne Cratetis etiam
Muſica, & elegantia quædam ſpecimina, nec
illa pauca, reſtant ejus, quam erga Deos ha-
buit, pietatis ac religionis? Audi igitur hæc
a nobis, ſi non hæc ab illis antea diſcere tibi B
per otium licuit:

Mnemoſynes & Jovis Olympij inclyta proles
Muſæ Pierides, audite me precantem.
Pabulum meo aſſiduum date ventri; & date citra
Servitutem; quæ tenuem conſtituit victum.
Utilem porro amicis, non jucundum facite. C
Pecunias vero nolo cogere inclytas; ſcarabæi felicitatem,
Formicaque divitias, pecunias parans.
Sed juſtitiæ particeps eſſe, & opes innoxias,
Tolerabiles, parabiles, pretioſas ad virtutem.
Eas nactus, Mercurium & Muſas propitiabo caſtas
Non impendiis luxurioſis, ſed virtutibus D
ſanctis.

λιν ἀκ-ἔτ' ᾠήθη δεῖν ἐκλιπεῖν. ἐπέ-
πειϲο γὰρ αὐτῷ τοῖς θεοῖς μέλειν· εἴς
τε τὴν Κόρινθον ἀ μάτην, ἀλλὰ καλά
τινα συνηυχίαν, τρόπον δέ τινα ὑπὸ
τῶν θεῶν εἰϲπεπέμφθαι· ὁρῶν τὴν
πόλιν τρυφῶϲαν τῶν Ἀθηναίων μᾶλ-
λον, καὶ δεομένην μείζονος καὶ γενναιοτέρας
σωφρονιϲτοῦ. Τί δὲ ἄχι, καὶ τῇ Κράτητος
Μουσικὰ, καὶ χαριεντία φέρεταί πολλὰ
δείγματα τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ὁσιότητός
τε καὶ εὐλαβείας; ἄκουε γοῦν αὐτὰ παρ'
ἡμῶν, εἴϲοι μὴ ϲχολὴ γέγονε μαθεῖν
ἐξ ἐκείνων αὐτά·

Μνημοσυνῆς καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα
Μοῦϲαι Πιερίδες, κλῦτέ μοι εὐχομένῳ.
Χόρτον ἐμῇ ϲυνεχῆ δότε γαϲτέρι, καὶ δότε χωρὶς
Δουλοϲύνης, ἣ δὴ λιτὸν ἔθηκε βίον.
Ὠφέλιμον φίλοις, μὴ γλυκερὸν τίθετε·
Χρήματα δ' οὐκ ἐθέλω ϲυνάγειν κλυτὰ, καὶ θάρϲος ὄλβου·
Μύρμηκός τ' ἄφενος χρήματα μαιόμενος.
Ἀλλὰ δικαιοϲύνης μέτοχον, καὶ πλοῦτον ἀϲινῆ
Εὔφορον, εὔκλητον τίμιον εἰς ἀρετήν.
Τῶν δὲ τυχών, Ἑρμῆν καὶ Μούϲας ἱλάϲομ' ἁγνάς·
Οὐ δαπάναις τρυφερᾶϊς, ἀλλ' ἀρεταῖς ὁϲίαις.

Idem verſus ſupra Orat. VI. fol. 199

ſupra ἀγλαὰ

Videſne ut ille Deos celebrans, non, ut facis ipſe, conviciis lacerans, iisdem ſupplicabat. Nam hecatombæ nullæ cum ſanctitate comparandæ ſunt. Quam & egregius Euripides præclare ita cecinit:

Sanctitas veneranda Deorum, ſanctitas.

Num hoc ignoras, quæcunque cum ſanctitate Diis obtuleris, ſeu parva ſeu majora, tantidem apud illos haberi? remota vero

ὁρᾷς ὅτι τοὺς θεοὺς εὐφημῶν, οὐχὶ δὲ
ὡς συβλαϲφημῶν, κατ' αὐτῶν ἠύχε-
ϲο; πᾶϲαι γὰρ ἑκατόμβαι τῆς ὁϲίας εἰ-
ϲὶν ἀνάξιαι. ἦν καὶ ὁ δαιμόνιος Εὐρι-
πίδης ὀρθῶς ὕμνηϲεν εἰπών·
Ὁϲία πότνια θεῶν, ὁϲία.
ἦ τοῦτό ϲε λέληθεν, ὅτι πάντα καὶ τὰ
μεγάλα καὶ ϲμικρὰ μετὰ τῆς ὁϲίας
τοῖς θεοῖς προϲαγόμενα τὴν ἴϲην ἔχει

Leg. ὁϲίαν

δωίαμων· ἐσερημένη δὲ τῆς ὁσίας, ὐχ ἑκαλόμβη, νὴ θεὺς, ἀλλὰ ἡ τ' Ὀλυμπιάδ' χιλιόμβη ἀνάλωμα μόνον ἐστὶ, ἄλλο δὲ ὐδέν; ὅπερ οἶμαι διδάσκων ὁ Κράτης αὐτός τε διὰ μόνης, ἧς ἔιχεν, ὁσίας τὰς θεὰς ἐτίμα σωὶ εὐΦημίᾳ· καὶ τὰς ἄλλας ἐδίδασκε, μὴ τὰ δαπανήματα τ' ὁσίας, ἀλλὰ τὴν ὁσίαν ἐκείνων τροτιμᾶν ἐν ταῖς ἁγισείαις. Τοιοῦτω δὲ τὼ ἄνδρε τώδε γενομένω τὰ πρὸς τὰς θεὰς, ὐκ ἀκροαλήεια σωνεκροῦετ· ὐδ', ὥσπερ οἱ σοΦοὶ, δι' εἰκόνων καὶ μύθων τοῖς Φίλοις συνεγίγνεσθον. λέγεται γὰρ ὑπ' Εὐριπίδα καλῶς·

Ἁπλᾶς ὁ μῦθ' τ' ἀληθείας ἔΦυ.

σκιαγραΦίας γάρ Φησι τ' ψευδῆ καὶ ἄδικον δεῖσθαι. Τίς ἂν ὁ τρόπ' αὐτοῖς τῆς σωσσίας ἐγίνετο; τῶν λόγων ἡγεῖτ' τὰ ἔργα· καὶ οἱ τὴν πενίαν τιμῶντες, αὐτοὶ τροῶτον ἐΦαίνοντο, καὶ τ' παλραίων χρημάτων ὑπεριδόντες. οἱ τὴν ἀτυΦίαν ἀσπασάμενοι, προῶτοι τὴν εὐτέλειαν ἤσκουν διὰ πάντων. οἱ τὸ τραχηκὸν, καὶ σοβαρὸν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐξαιρούμτες βίων, ὤκουν αὐτοὶ προῶτοι τὰς ἀγορὰς, ἢ τὰ τῶν θεῶν τεμένη. τῇ τρυΦῇ δὲ καὶ πρὸ τῶν ῥημάτων διὰ τῶν ἔργων ἐπολέμουν, ἔργοις ἐλέγχοντες, ὐ λόγῳ βοῶντες, ὅτι τῷ Διῒ συμβασιλεύειν ἔξεστι, ὐδενὸς ἢ σμικρῶν πάνυ δεόμενον, ὐδὲ παρενοχλούμενον ὑπὸ τ' σώματ'. ἐπετίμων δὲ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἡνίκα ἔζων οἱ τταίσαντες, οὐκ ἀποθανόντας ἐβλασΦήμουν, ἡνίκα καὶ τῶν ἐχθρῶν οἱ μετριώταται στένδοναι τοῖς ἀπελθοῦσι. Ἔχει δὲ ὅ, γε ἀληθὼς κύων ἐχθρὸν ὐδένα· κἂν τὸ σωμάτιον αὐτ' τις πατάξῃ· κἂν τόνομα περιέλκῃ· κἂν λοιδορῆται, καὶ βλασΦημῇ. διότι τὸ μὲν τῆς ἔχθρας γίνεται προὸς ἀνίπαλον τὸ δὲ ὑπερβάλλον τὴν προὸς ἕτερον ἅμιλλαν, εὐνοίᾳ

A sanctitate, non solum hecatomben, sed chiliomben etiam Olympiadis, nihil præter inanes sumtus esse? Quod, ut opinor, docere cupiens Crates, cum ipse sola, quæ præditus erat, sanctitate fretus, Deos prædicando veherabatur; tum cæteros docebat, non impendia sanctitati, sed impendiis sanctitatem in sacris anteferre. Ejusmodi igitur ambo illi viri cum erga Deos essent, nequaquam auditoria cogebant; neque, ut sapientes nostri, apud amicos figurate ac per ænigmata disputabant. Hoc enim re-
B cte ab Euripide dictum est:

Simplex sermo veritatis est.

Nimirum, inquit, adumbratione mendax & injustus opus habet. Quænam ergo ratio consuetudinis illorum fuit? Verbis nimirum ipsorum facta præibant: & qui paupertatem honorabant, ante omnes ipsimet patrimonia sua contemnere videbantur: qui modestiam ac simplicitatem probabant, frugalitatem ipsi in omnibus adhibebant:
C qui arrogantiam & fastum ex aliorum vita detrahebant, primi aut in foris publicis, aut in Deorum templis habitabant: luxum vero ac delicias non prius oratione, quam factis suis oppugnabant; id, inquam, factis ostendentes, non vociferantes: licere cum Jove regnare, nullius aut paucorum admodum indigentem, neque corporis molestiis interpellatum. Jam vero delinquentes dum adhuc viverent reprehendebant, non autem mortuis conviciabantur; quando moderatissimi quique ex inimicis cum
D iis, qui mortem obierint, reconciliari solent. Cæterum qui vere ac sincere caninam illam professionem sustinet, nullum habet inimicum; tametsi corpusculum illius pulset aliquis, aut nomen laceret, aut convicietur ac detrahat. Nam inimicitia adversus æmulum exercetur; qui autem æmulatione alterius est superior, benevolentiam

mereri ſolet. Quod ſi forte quis aliter in eum ſit affectus, (quemadmodum credo vel in Deos ipſos affici plerosque) non iſte quidem illi ſit inimicus; neque enim nocere poteſt; ſed ipſe potius ſibi, cum graviſſimam ſibi pœnam infligat, melioris inſcitiam, ejusque ſit præſidio deſtitutus.

Atqui ſi de Cynica profeſſione ſcribere nunc inſtituerem; de iis, quæ in mentem venirent, nihilo fortaſſe hactenus dictis pauciora commemorarem. Nunc vero quod argumento ac propoſito noſtro conſequens eſt retinentes, deinceps id conſideremus, cujusmodi illos eſſe deceat qui fabulam comminiſcuntur. Quanquam prius illud fortaſſe diſceptandum eſt, cuinam Philoſophiæ generi fabularum ſcriptio congruat. Hoc enim multi Philoſophorum pariter ac Theologorum egiſſe videntur: velut Orpheus ille vetuſtiſſimus, qui non ſine afflatu divino philoſophatus eſt; ſed & pauci qui illum conſecuti ſunt. Quin etiam Xenophon, & Antiſthenes, ac Plato, fabulas multis in locis adhibuerunt. Ex quibus apparet, ſi minus id Cynico fas eſt, Philoſophorum certe generi alicui fabularum ſcriptionem eſſe tribuendam. Quamobrem pauca de Philoſophiæ ſive partibus, ſive inſtrumentis, perſtringenda ſunt. Neque enim admodum refert utri ex ambabus illis, Ethicæ an Phyſicæ, Logicam adſcribamus: nam ex utravis ratione neceſſitas eadem ſequitur. Trium igitur illorum quodlibet in tria dividitur: Phyſica pars in Theologicam, & Mathematicam, nec non tertiam illam, in eorum, quæ oriuntur & occidunt, tum ſempiternorum corporum contemplatione poſitam; quorum naturam & eſſentiam ſingillatim conſiderat. Jam pars illa, quæ Practica dicitur, aut circa unum & ſingularem virum occupatur, & eſt Ethica; aut Oeconomica, quæ in una familia; aut Politica deniq; quæ in adminiſtranda civitate verſatur. Rurſus Logicæ genus aliud eſt demonſtra-

A τιμᾶσθαι Φιλεῖ. κἂν τις ἑτέρως ἔχῃ πρὸς αὐλὸν· καθάπερ, οἶμαι, πολλοὶ πρὸς τὰς θεάς· ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔστιν ἐχθρός· οὐδὲ γὰρ βλαβερός· αὐλὸς δὲ αὐλῷ, βαρύταλον ἐπιθεὶς τίμημα τὴν ἔσχατον καὶ πρώτην ἀγνοιαν, ἔρημος λείπεται ἐκείνης προσασίας.

Ἀλλ' εἰ μὲν νῦν μοι πρόκειτο περὶ κυνισμοῦ γράφειν, εἶπον ἂν ὑπὲρ τούτων ἔτι τὰ παραλειπόμενά μοι τῶν εἰρημένων ἴσως οὐκ ἐλάττω. νῦν δὲ ἀποδιδόντες τὸ συνεχὲς τῇ προαιρέσει, πρέπειν δοκεῖ ποδαπὰς εἶναι χρὴ τὰς πλαττομένας μῦθον, ἐφεξῆς σκοπῶμεν. ἴσως δὲ ἡγεῖται καὶ ταύτης τῆς ἐγχειρήσεως ἐκείνη· οἵᾳ τινὶ Φιλοσοφίᾳ προσῆκεν ἡ μυθογραφία. Φαίνονται γὰρ πολλοὶ καὶ τῶν Φιλοσόφων αὐτὸ, καὶ τῶν θεολόγων, ποιήσαντες ὥσπερ Ὀρφεύς μὲν ὁ παλαιότατος καὶ ἐνθέως Φιλοσοφήσας· ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ Ξενοφῶν φαίνεται, καὶ Ἀντισθένης, καὶ Πλάτων προσχρησάμενοι πολλαχοῦ τοῖς μύθοις. ὥσθ' ἡμῖν πέφηνε, καὶ εἰ μὴ τῷ κυνικῷ, φιλοσόφῳ γέ τινι προσήκειν ἡ μυθογραφία. Μικρὰ δ' ἂν ὑπὲρ τῶν τῆς Φιλοσοφίας εἴτε μορίων, εἴτε ὀργάνων· ἔστι γὰρ οὐ μέγα τὸ διαφέρον ὁποτέρως ἄν τις τῷ τε ἠθικῷ καὶ τῷ Φυσικῷ τὸ λογικὸν προσαριθμῇ. ἀναγκαῖον γὰρ ὁμοίως φαίνεται κατ' ἀμφότερα. Τριῶν δὴ τούτων ἄνωθεν ἕκαστον εἰς τρία τέμνεται. τὸ μὲν Φυσικὸν, εἰς τὸ θεολογικὸν, καὶ τὸ περὶ τὰ μαθήματα, καὶ τὸ τρίτον περὶ τὴν τῶν γιγνομένων, καὶ ἀπολλυμένων, καὶ τῶν ἀϊδίων μὲν, σωμάτων δὲ ὅμως θεωρίαν· τί τὸ εἶναι αὐτοῖς, καὶ τίς ἡ οὐσία ἑκάστου. Τοῦ πρακτικοῦ δὲ τὸ μὲν πρὸς ἕνα ἄνδρα, ἠθικόν· οἰκονομικὸν δὲ, τὸ περὶ μίαν οἰκίαν· πολιτικὸν δὲ, τὸ περὶ πόλιν. Ἔστι μέντοι καὶ λογικοῦ τὸ μὲν ἀποδεικτικὸν,

B

C

D

* Voſſ. τῇ προαιρέσει τὸ συνεχὲς.

διὰ

διὰ τῶν ἀληθῶν· τὸ δὲ διὰ τῶν ἐνδό- A tivum, quod veris imititur; aliud, quod
ξων, βιαστικόν· τὸ δὲ διὰ τῶν φαινομέ- probabilibus utitur, violentum; tertium eſt
νων ἐνδόξων, παραλογιστικόν. Ὄντων δὴ ſophiſticum, cujus ea ſunt quæ probabilia
τοσούτων τῶν τῆς φιλοσοφίας μερῶν, videntur. Quamobrem cum ſint totidem
εἰ μή τί με λέληθε· κ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν Philoſophiæ partes, niſi quid me fortaſſis
ἄνδρα στρατιώτην μὴ λίαν ἐξακριβῶν, effugit; quod minime mirum eſt, milita-
μηδ᾽ ἐξονυχίζειν τὰ τοιαῦτα, ἅτε οὐκ ἐκ rem hominem talibus in rebus haud adeo
βιβλίων ἀσκήσεως, ἀπὸ δὲ τ᾽ προστυ- diligenter eſſe verſatum, nec ea ſubtilius
χούσης αὐτὰ ἕξεως ἀποφθεγγόμενον exequi, utpote qui non librorum uſu, ſed
ἔσεσθε γοῦν μοι καὶ ὑμεῖς μάρτυρες, εἰ τὰς ἡμέρας λογίσεσθε, πόσαι vulgari fretus peritia de iſtis pronunciet. Hu-
καί τινες εἰσὶν αἱ μεταξὺ ταύτης jus vero vel ipſi teſtes eſſe mihi poteritis, ſi
τε, καὶ τῆς ἔναγχος ἡμῖν γενομέ- B recordari volueritis, quot ab illo tempore,
νης ἀκροάσεως· ὅσων τε ἡμῖν ἀσχο- quo acroamati illi nuper interfuimus, ad
λιῶν πλήρεις. ἀλλ᾽, ὅπερ ἔφην, εἰ præſens, dies interfuerint, quantasque no-
καί τι παραλέλειπται παρ᾽ ἐμοῦ· καί bis occupationes attulerint. Sed ſi quid a
τοι νομίζω γε μηδὲν ἐνδεῖν· πλὴν ὁ me, uti dixi, prætermiſſum eſt; etſi nihil re-
προστιθεὶς οὐκ ἐχθρὸς, ἀλλὰ φίλος ἔσται. lictum arbitror; qui quod deeſt adjecerit,
Τούτων δὴ τ᾽ μερῶν ὅτε τῷ λο- hunc non inimicum, ſed amicum putabo.
γικῷ προσήκει τ᾽ μυθογραφίας, ὅτε τῷ Ex iſtis vero partibus, neque Logicæ fabu-
φυσικῷ, ὅτε τῷ μαθηματικῷ μόνον ᾖ, larum ſcriptio convenit; neque Phyſicæ;
εἴπερ ἄρα, τῷ πρακτικῷ, τῷ πρὸς ἕνα neque Mathematicæ; ſed uni, ſi forte, prac-
γινομένῳ· κ᾽ τῷ θεολογικῷ, τῷ τελεστι- ticæ Philoſophiæ generi, quod circa ſin-
κῷ, κ᾽ μυστικῷ· φιλεῖ γὰρ ἡ φύσις κρύ- C gularem hominem verſatur: tum ei Theo-
πτεσθαι. κ᾽ τὸ ἀποκεκρυμμένον τῆς τῶν logiæ parti, quæ circa initiationes ac myſte-
θεῶν οὐσίας οὐκ ἀνέχεται γυμνοῖς εἰς ἀ- ria conſiſtit. Etenim natura gaudet ab-
καθάρτους ἀκοὰς ῥίπτεσθαι ῥήμασι. Ὅ- ſcondi, & arcanam Deorum naturam im-
περ δὲ δὴ τῶν χαρακτήρων ἡ ἀπόῤῥη- puras in aures abjici nuda oratione non pa-
τος φύσις ὠφελεῖν πέφυκε, κ᾽ ἀγνου- titur. Quam autem characterum natura
μένη θεραπεύειν γῆν ὑ ψυχὰς μόνον, ſecretior utilitatem ſolet afferre; ut cum
ἀλλὰ καὶ σώματα· καὶ θεῶν ποιεῖ πα- non ſolum animis, ſed etiam corporibus
ρουσίας· τῶν οἶμαι πολλάκις γίνε- medetur, ac Deorum procurat adventus;
σθαι, καὶ διὰ τ᾽ μύθων· ὅταν εἰς τὰς illam ipſam fabularum interventu effici ſæ-
τ᾽ πολλῶν ἀκοὰς ὑ δυνάμενα τὰ θεῖα pius arbitror, quando in aures vulgi, quæ
καθαρῶς δέχεσθαι, δι᾽ αἰνιγμάτων D divinas res nudas ac ſinceras non capiunt,
αὐτοῖς μετὰ τῆς μύθων σκηνοποιΐας eædem per ænigmatum involucra cum ar-
ἐγχέεται. Φανερᾶς δὲ ἤδη γενομένης τι- tificioſis fabulis infunduntur. Cum igi-
νὶ καὶ ποίῳ φιλοσοφίας εἴδει, καὶ μυ- tur perſpicuum jam ſit, cuinam & quali
θογραφεῖν ἔσθ᾽ ὅτε ** πρὸς γὰρ τῷ Philoſophiæ ſectæ fabularum nonnun-
λόγῳ μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ τ᾽ πολαιόντων quam ſit permiſſa conſcriptio ** Nam præ-
ἀνδρῶν προαίρεσις. ἐπεὶ καὶ Πλά- ter rationem, antiquorum etiam favere ſtu-
τωνι πολλὰ μεμυθολόγηται περὶ τῶν dium & inſtitutum videtur. Nam & Pla-
ἐν ᾅδου πραγμάτων θεολογοῦντι· καὶ to cum de inferorum rebus Theologice
πρό γε τούτου τῆς Καλλιόπης. Ἀν- diſputaret, fabularum plurimum illigavit;
tum ante Platonem Calliopes filius; An-

tiſthe-

tisthenes item, & Xenophon, nec non Plato ipse, cum de moribus nonnulla differerent, non obiter sed accurato cum studio fabulas adsperserunt. Quos tu si quidem imitari velles, pro Hercule, Perśei vel Thesei nomine uti debueras; & Antisthenis stylum ac characterem exprimere; tum pro fabulosa Prodici narratione, binarum illarum Dearum alteram quandam similem in theatrum inducere.

Et quoniam de mysticis fabulis meminimus; age quales utrique generi fabulæ conveniant, per nos ipsi discernere studeamus. Neque vero antiquis ubique testibus opus habebimus; sed recentiora cujusdam viri vestigia persequemur, quem ego secundum Deos peræque atque Aristotelem & Platonem amplector & obstupesco. Hic autem non de omnibus loquitur, sed de mysticis, quas sanctissimorum nobis rituum conditor Orpheus tradidit. Quod igitur in fabulis abhorrens & absonum est, id ipsum viam ad veritatem munire cumprimis existimat. Nam quo ab opinione communi remotius & prodigiosius est ænigma, tanto magis contestari videtur, ne iis, quæ subinde fieri cernimus, fidem adhibeamus; sed ut arcana & latentia perscrutemur, neque desistamus prius, quam illa, Diis ducibus, patefacta nobis & cognita initiatione sua mentem nostram imbuant, vel, ut verius dicam, perficiant: aut si quid inest nobis mente ipsa præstantius, nimirum Unius illius & Boni particula quædam, quæ omne, quod in anima est, sine ulla divisione comprehendit; atque in Uno Bonoque totam ipsam eminente, ac separabili, & eximia suapte præsentia continet. Sed hæc nescio quomodo circa magnum

A τισθένῃ δὲ, καὶ Ξενοφῶντι, καὶ αὐτῷ Πλάτωνι πραγματευομένους ἠθικάς τινας ὑποθέσεις, ὐ παρέργως, ἀλλὰ μετά τινος ἐπιμελείας ἡ τῶν μύθων ἐγκαταμέμικται γραφή. οὓς ἔχρην, εἴπερ ἐβούλου, μιμήμενος, αὐτὶ μὲν Ἡρακλέους, μεταλαμβάνειν Περσέως ἢ Θησέως τινὸς ὄνομα, καὶ τὸν Ἀντισθένειον τύπον ἐγχαράττειν· ἀντὶ δὲ τοῦ Προδίκου σκηνοποιίας, ἀμφοῖν B τούτοιν θεοῖν ἑτέραν ὁμοίαν εἰσάγειν εἰς τὸ θέατρον.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν τελεστικῶν μύθων ἐπεμνήσθην, Φέρε νυῦ ὁποίους εἶναι χρὴ τοὺς ἑκατέρων τῶν μερῶν ἁρμόττοντας, αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἰδεῖν πειραθῶμεν, ὐκέτι μᾶλλον παλαιῶν ἐν τούτοις προσδεόμενοι· ἑπόμενοι δὲ νέοις ἔχνεσιν ἀνδρὸς, ὃν ἐγὼ μετὰ τοὺς θεοὺς ἐξίσης Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι ἄγαμαι τέθηπά τε. Φησὶ δὲ οὐχ ὑπὲρ πάντων ἔτος, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν τελεστικῶν, C ὃς παρέδωκεν ἡμῖν Ὀρφεὺς ὁ τὰς ἁγιωτάτας τελετὰς κατασημάμενος. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς μύθοις ἀπεμφαῖνον αὐτῷ τούτῳ προσοποιεῖ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον παράδοξόν ἐστι καὶ τεταμένως τὸ αἴνιγμα, τοσούτῳ μᾶλλον ἔοικε διαμαρτύρεσθαι, μὴ τοῖς αὐτόθεν γενομένοις πιστεύειν, ἀλλὰ τὰ λεληθότα περιεργάζεσθαι, καὶ μὴ πρότερον ἀφίστασθαι, πρὶν ἂν D ὑπὸ θεοῖς ἡγεμόσιν ἐκφανῆ γενόμενα, καὶ ἐν ἡμῖν τελέσῃ, μᾶλλον δὲ τελειώσῃ νῦν· καὶ εἰ δή τι κρεῖττον ἡμῖν ὑπάρχει νῦν· αὐτὸ τοῦ ἑνὸς, καὶ ταγαθοῦ μοῖρά τις ὀλίγη τὸ πᾶν ἀμερίστως ἔχουσα· τῆς ψυχῆς πλήρωμα, καὶ ἐν πᾷ ἑνὶ, καὶ ἀγαθῷ σωέχουσα πᾶσαν αὐτὴν, διὰ τὸ ὑπερέχουσης, καὶ χωρισης αὐτοῦ, καὶ ἐξῃρημένης παρουσίας· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφὶ τὸ μέγαν Διόνυσον οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπῆλθέ μοι βακχεύοντι,

Vossius ἐμμελείας

Vossius ἀμφοῖν ἀμφοῖν

χεύοντι, μανῆναι. ἐγὼ δὲ ἐπιλίθημι τῇ γλώττῃ. περὶ τῶν ἀῤῥήτων γὰρ οὐδὲν χρὴ λέγειν. ἀλλά μοι θεοὶ μὲν ἐκείνων, καὶ ὑμῶν τοῖς πολλοῖς ὅσοι πέως ἐσὲ τούτων ἀμύητοι, τὴν ὄνησιν δοῖεν. Ὑπὲρ δὲ ὧν εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι θέμις, καὶ ἀνεμέσητον ἀμφοτέροις ἐστί· πᾶς λόγος ὁ προφερόμενος, ἔκ τε λέξεως καὶ διανοίας σύγκειται. ἀκεῖνον ἐπειδὴ καὶ ὁ μῦθος λόγος τίς ἐστιν, ἐκ δυοῖν τούτοιν συγκεῖσθαι. σκοπῶμεν δὲ ἑκάτερον αὐτῶν. Ἔστω ἁπλῆς ἐν λόγῳ παντὶ διάνοια· καὶ μέντοι, καὶ κατασχῆμα προάγεται. τὰ παραδείγματα δὲ ἀμφοῖν ἐστι πολλά. τὸ μὲν οὖν ἓν, ἁπλοῦν ἐστι, καὶ οὐδὲν δεῖται ποικιλίας. τὸ δὲ ἐσχηματισμένον, ἔχει διαφορὰς ἐν ἑαυτῷ πολλάς· ὧν, εἴ τί σοι τῆς ῥητορικῆς ἐμέλησε, οὐκ ἀξύνετος εἶ. Τούτων δὴ τῶν κατὰ διάνοιαν σχημάτων, ἁρμόττει τῷ μύθῳ τὰ πλεῖστα. πλὴν ἔμοιγε οὐδ' ὑπὲρ τῶν πολλῶν, οὐδ' ὑπὲρ τῶν ἁπάντων ἐστὶ τά γε νῦν ῥητέον, ἀλλ' ὑπὲρ δυοῖν· ἔτε σεμνοῦ καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ τὸ ἀπεμφαίνοντος. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα, καὶ περὶ τὴν λέξιν γίνεται. μορφοῦται γάρ πως, καὶ σχηματίζεται παρὰ τῶν μὴ προφερομένων εἰκῇ, μηδ' ὥσπερ χειμάῤῥους ἑλκόντων συρφετὸς ῥημάτων ἐκ τῆς τριόδου. ἀλλὰ τοῖν δυοῖν τούτοιν, ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν θείων πλάττωμεν, σεμνὰ χρὴ πάντα τὰ ῥήματα εἶναι, καὶ τὴν λέξιν, ὡς ἐνὶ μάλιστα, σώφρονα, καὶ καλὴν εἶναι, τοῖς θεοῖς πρεπωδεστάτην· τῶν αἰσχρῶν δὲ μηδὲν, καὶ βλασφήμων, ἢ δυσεβῶν· ὅπως μὴ πρὸς πλήθους τῆς τοιαύτης ἀρχηγοὶ θρασύτητος γενώμεθα· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τοῦ πλήθους αὐτοὶ τὸ περὶ τοὺς θεοὺς ἠσεβηκέναι προλάβωμεν. Οὐδὲν ἀπεμφαῖνον εἶναι χρὴ περὶ τὰς τοιαύτας λέξεις. ἀλλὰ σεμνὰ πάντα, καὶ καλὰ, καὶ μεγαλοπρεπῆ, καὶ θεῖα, καὶ καθαρὰ, καὶ τῆς τῶν θεῶν ὁσίας εἰς δύναμιν ἐσο-

A Bacchum insaniens per furorem effudi. Itaque bovem linguæ deinceps imponam: nam de arcanis loqui minime convenit. Dii faciant, ut & ego, & qui de vobis nondum initiati sunt, macti illis esse possimus. Ut autem ad illa veniam, quæ quidem eloqui & audire fas est, & utrisque reprehensionem nullam adferunt; omnis sermo, qui pronunciatione constat, ex dictione & sententia componitur. Quare cum fabula ipsa sermo sit, ex duobus illis

B constare necesse est. Jam ambo ista considerabimus. Est & simplex sermoni omni subjecta sententia, & quæ figurate profertur. Utriusq; sunt exempla quamplurima. Et quidem quod unum est, simplex est & varietate nihil indiget; quod autem figuratum est, varietates in se multas continet: quas, si Rhetoricæ operam aliquando navaveris, ignorare non potes. Harum itaque figurarum, quæ in sententia versantur, pleræque fabulæ conveniunt. Verum neque de illarum plurimis, neque de omnibus, a me

C nunc instituenda est oratio; sed de duabus tantum, de gravitate scilicet in sententiis, deque dissentaneo: quæ eadem & in dictione spectantur. Hæc enim modificanda & quodammodo conformanda est ab iis, qui non temere verba profundunt, neque, more torrentis, colluvionem quandam orationis trahunt e trivio petitam. Verum quod ad duplex illud genus attiner, quoties de divinis rebus fabulam serimus, verba ipsa plena esse gravitatis oportet, ac dictionem, quoad potest fieri, modestam & honestate refer-

D tam, quæque Deorum majestatem apprime deceat: nihil autem inesse turpe debet, aut contumeliosum, & impium, ne vulgo tam nefariæ temeritatis simus autores; imo ne ante vulgus ipsum impietatis nobis in Deos arcessamus invidiam. Cæterum nihil in ejusmodi dictione dissentaneum esse patior; sed gravia cuncta, honesta, magnifica, divina, pura, & ad Deorum naturam, quoad in nobis situm est, accommodata.

modata. Diſſentaneum autem illud, quod A in ſententia verſatur, & utilitatis aſſumitur gratia, minime negligendum eſt: quo nimirum homines, non externa aliqua commonitione opus habentes, ſed iis, quæ in in ipſo fabulæ contextu traduntur, edocti, ad id quod latet eruendum ac ſtudioſe perveſtigandum Deorum ope alacriores reddantur. Ecce enim plurimi, me audiente, dixerunt hominem fuiſſe Bacchum, *quandoquidem e Semele natus eſt*, Deum vero per divinam actionem & initiandi vim: quemadmodum & Herculem per regiam B virtutem ab Jove parente in cœlum eſſe translatum. Tum, *ô amice*, inquam, fabulam non intelligitis aperte ſignificantem. Ubicunque enim generationis eſt mentio, velut Herculis, itemque Bacchi; quæ præſtantius quidem aliquid habet, & excellens, atque ab communi ratione ſejunctum; ſed nihilominus intra humanæ naturæ modum conſiſtit; & quodammodo nobis aſſimilatur. Hercules porro puer fuiſſe dicitur, ac divinum illius corpus paulatim incrementa cepiſſe: tum magiſtris operam dediſſe fertur, & militaribus expeditionibus ſuſceptis omnes viciſſe: præterea afflicta etiam fuiſſe corporis valetudine. Quanquam ſic illi iſta contigerunt, ut amplius quam pro humana conditione quiddam haberent. Ut cum jacens in cunis angues eliſit; poſtea vero contra elementa ipſa naturæ, æſtus videlicet ac frigora, certavit; tum adverſus ea, quæ difficillima ſunt D & inſuperabilia maxime, alimentorum inopiam, & ſolitudinem. Adde pelagus in aureo calice trajectum: quem quidem ego non calicem, per Deos, arbitror fuiſſe; ſed illum per mare, tanquam per ſiccum ſolum, iter habuiſſe. Quid enim propter difficultatem inexplicabile erat Herculi? quidnam vero divino ejus puriſſimoque corpori non paruit? cum conditrici efficacique ſinceræ illius & intemeratæ vi mentis vel illa ipſa, quæ vocantur, elementa

χασμένα. τὸ γὰρ τὴν διάνοιαν ἀπεμφαῖνον· χρησίμως γιγνόμενον χάριν, ἐγκριτέον· ὡς ἂν μὴ ἐν τῷ ὑπομνήσεως ἔξωθεν οἱ ἄνθρωποι δεόμενοι. ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ λεγομένων τῷ μύθῳ, διδασκόμενοι, τὸ λανθάνον, μυθεῖσθαι, καὶ συλυπραγμονεῖν ὑφ' ἡγεμόσι τοῖς θεοῖς προθυμηθεῖεν. Ἰδοὺ γὰρ ἔγωγε πολλῶν ἤκουσα λεγόντων, ἄνθρωπον μὲν τὸν Διόνυσον, ἐπείπερ ἐκ Σεμέλης ἐγένετο· θεὸν δὲ, διὰ θεουργίας καὶ τελεστικῆς, ὥσπερ τὸν δεσπότην Ἡρακλέα διὰ τῆς βασιλικῆς ἀρετῆς εἰς τὸν Ὄλυμπον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνῆχθαι τοῦ Διός. Ἀλλ' ὦ τὰν, εἶπον, ὑ ξυνίετε τοῦ μύθου φανερῶς αἰνιττομένου. ὅπου γὰρ ἡ γένεσίς ἐστιν, ὥσπερ Ἡρακλέους οὕτω δὲ καὶ Διονύσου· ἔχουσα μὲν τὸ κρεῖττον, καὶ ὑπερέχον, καὶ ἐξηρημένον, ἐν τῷ μετρίῳ δὲ ὅμως ἔτι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μένουσα, καί πως ἀφομοιουμένη πρὸς ἡμᾶς. Ἡρακλῆς δὲ λέγεται παιδίον γενέσθαι, καὶ μικρὸν αὐτῷ τὸ σῶμα τὸ θεῖον ἐπιδῦναι καὶ φοιτῆσαι διδασκάλοις ἐσόρητα, καὶ στρατεύσασθαι λέγεται, καὶ κρατῆσαι πάντων. καμεῖν δὲ ὅμως καὶ τὸ σῶμα. καί τοι αὐτῷ ταῦτα μὲν ὑπῆρξε, μειζόνως δὲ, ἢ κατ' ἄνθρωπον. ὅτε γὰρ ἐν τοῖς σπαργάνοις ἀποπνίγων τὰς δράκοντας, καὶ πρὸς αὐτὰ παρατατόμενος τὰ τῆς Φύσεως στοιχεῖα, θάλπη, καὶ κρυμούς· εἶτα τοῖς ἀπορωτάτοις καὶ ἀμαχωτάτοις, ἐνδείᾳ λέγω τροφῆς καὶ ἐρημίᾳ· καὶ τὴν δι' αὐτοῦ πορείαν, οἶμαι, τοῦ πελάγους ἐπὶ τῆς χρυσῆς κύλικος· ἣν ἐγὼ νομίζω νὴ τοὺς θεοὺς οὐ κύλικα εἶναι· βαδίσαι δὲ αὐτὸν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς τὴν θαλάττης νενόμικα. Τί γὰρ ἄπορον ἦν Ἡρακλεῖ; τί δ' οὐχ ὑπήκουσεν αὐτοῦ τῷ θείῳ καὶ καθαρωτάτῳ σώματι· τῶν λεγομένων τότων στοιχείων δουλευόντων αὐτοῦ τῇ δημιουργικῇ, καὶ τελεσιουργῷ τοῦ ἁ-

χεάνῃ καὶ καθαρᾷ νῷ δωμάμει; ὃν ὁ μέγας Ζεὺς διὰ τῆ Προνοίας Ἀθηνᾶς ἐπισήσας αὐτῷ φύλακα τὴν θεὸν ταύτην, ὅλην ἐξ ὅλης προέμενος αὐτῷ τῷ κόσμῳ σωτῆρα ἐφύτευσεν· εἶτ' ἐπανήγαγε διὰ τῦ κεραυνίε πυρὸς πρὸς ἑαυτόν· ὑπὸ τῷ θείῳ συνθήματι τῆ αἰθερίας αὐγῆς, ἥκειν παρ' ἑαυτὸν τῷ παιδὶ κελεύσας. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τύτων ἔμοιγε καὶ ὑμῖν Ἡρακλῆς ἵλεως ἔστω· τὰ δὲ ὑπὲρ τῆς Διονύσε θρυλλυμένης μὲν γενέσεως, ὕσης δὲ ἀ γενέσεως, ἀλλὰ δαιμονίας ἐκφάνσεως, καί τι τοῖς ἀνθρωπικοῖς προσέοικεν. Ἡ μήτηρ αὐτὸν κύσσα, φασὶ, ὑπὸ τῆ Ἥρας ζηλοτυπήσης ἐξαπαληθεῖσα, τῆ ἐρασὴν ἐξελιπάρησεν ἥκειν, ὡς παρὰ τὴν γαμετὴν εἴωθε φοιτᾶν, πρὸς ἑαυτήν· εἶτα ὠκ ἀνασχόμενον τὸ δωμάτιον, ἐν τῶν " κτημάτων ☧ Διὸς ὑπὸ ☧ κεραυνῦ καταφλέγει. πάντων δ' ὁμῦ πυρεμένων, Ἑρμῆ κελεύσας ὁ Ζεὺς ἁρπάσαι τῆ Διόνυσον, καὶ τεμὼν τὸν αὐτῦ μηρὸν ῥάπτῃ. εἶτα ἐκεῖθεν ἡνίκα ἐτελεσφορήθη τὸ βρέφος, ὠδίνων ὁ Ζεὺς ἐπὶ τὰς νύμφας ἔρχεται· τὸ διθύραμμα δὲ αὐταὶ τῷ μηρῷ" προσεπάδουσαι, τῆ *** εἰς φῶς προήγαγον. εἶτα ἐμάνη, φησὶν, ὁ θεὸς ὑπὸ τῆ Ἥρας. ἔπαυσε δὲ αὐτῷ τὴν νόσον ἡ μήτηρ τῶν θεῶν. ὁ δὲ ἦν αὐτίκα θεός· ἔσπευσε γῶν, αὐτῷ ἑταῖς, καθάπερ Ἡρακλεῖ ὁδ' " Ὕλας· ὁδ' ὁ Τελαμών· ὁδ' ὁ Αἴας· ὁδ' Ἄβδηρος. ἀλλὰ Σάτυροι· καὶ βακχαί· καὶ Πᾶνες· καὶ δαιμόνων στρατιά. Ὁρᾷς ὅπως ἀνθρωπικὴ μὲν ἡ σπορὰ διὰ τῆ κεραυνίων ἡ δ' ἀποκύησις ἀνθρωπικωτέρα· ἀμφοῖν δὲ τοῖν εἰρημένοιν προσομοιότερα τοῖς ἀνθρωπίνοις τὰ ἔργα. Τί ἂν ὑ καταβάλλοντες τῆ λῆρον, ἐκεῖνο πρῶτον ὑπὲρ τύτων ἴσμεν, ὡς Σεμέλη σοφὴ τὰ θεῖα, παῖς γὰρ ἦν Κάδμυ τῦ Φοίνικος· τύτοις δὲ καὶ ὁ θεὸς σοφίαν μαρτυρεῖ,

Πολλὰς καὶ Φοίνικες ὁδὸς μακάρων ἐδάησαν,

A servirent? quem magnus Juppiter per Pronœam Minervam (quam totam ex se toto profusam procreatamque Deam illi custodem apposuit) mundo servatorem genuit; ac deinde per fulminis ignem ad se revocavit; quod nimirum divino illo luminis ætherei signo filium ad se redire jussit. Sed in istis commemorandis mihi vobisque propitium Herculem precor. At quæ de Bacchi celeberrima illa nativitate dicuntur (quæ non tam nativitas est, quam manifesta sui numinis exhibitio) humanarum rerum simile quiddam continent. Mater, inquiB unt, cum illum in utero gestaret, ab zelotypa Junone decepta ab amatore suo enixis precibus obtinuit, ut eodem ad se habitu veniret, quo ad conjugem suam solebat accedere. Postea cubiculum, cum unum * * ex Jovis non sustineret, fulmine conflagravit. Quo incendio correptis omnibus, Juppiter Mercurio mandat, ut Bacchum raperet *eumque dissecto ejus cruri insueret.* Postea, cum formatus & absolutus esset infans, parturiens Juppiter *ad Nymphas proficiscitur, quæ dithyrambum ad femur* C *ejus accinentes, infantem illum in lucem eduxerunt.* Sub hæc in furorem actus est, inquiunt, a Junone Deus; sed eum mater Deorum ab illo morbo liberavit. Idem porro subinde Deus est factus. Cui quidem comites adjunxere se, *non navi quidem*, ut olim Herculi, non Hylas; neque Telamon, nec Ajax, nec Abderus; sed Satyri, Bacchæ, Panes, ac Dæmonum exercitus. Vides ut humana sit illa per fulmina generatio; partus autem ipse longe amplius homini congruat; at ambobus istis humanorum sint similiora facta. Cur non igitur nugari desinimus, ac de istis illud inprimis tenemus, Semelen divinarum rerum peritam fuisse? Erat enim Cadmo Phœnice nata; cujusmodi hominum generi Deus sapientiam hoc oracullo tribuit:

Multas & Phœnices vias Deorum noverunt.

Hunc

Vossius ἵλεως Hes. — Vossius ἵλεως Hes. — Vocem ἔβλαμ non satis convenire suspicor, an κτημάτων? — Vossius προσκυσι — Hes. ἵλεος

Hunc ergo Deum prima illa Græcos inter ſentiens, & inſtantem propediem ejus adventum prædicens, citius, quam oportebat, quædam illius Orgia commoviſſe videtur; neque ſatis conſtitutum ei rei tempus expectaſſe; ac propterea erumpente in ipſam incendio conflagraſſe. Poſtquam vero decrevit Juppiter ſtatus alterius initium aperire mortalibus, atque ab agreſti vagoque ad manſuetiſſimum transferre victum; tum profectus ab Indiis Bacchus, adſpectabilis dæmon apparuit, civitates obiens, ac dæmoniorum quendam ſecum exercitum ducens. Ac tum omnibus communiter hominibus præſentiæ ſuæ ſignum vitem tribuit; cujus beneficio mitigata ac manſuefacta ipſorum vita, Græci mihi videntur ἡμερίδα illi nomen indidiſſe: nec non ob prædictionem matrem illius nominaſſe Semelem: præſertim cum eam Deus ipſe, velut primam imminentis adhuc adventus ſui antiſtitam, honoraret. Quamobrem cum ita ſe hiſtoria illa omnis habeat, ſi quis hæc accuratius expendere ac contemplari velit; tamen qui Bacchum, cujusmodi tandem numen eſſet, inquirebant, rei veritatem, quæ ita ſe, uti dictum eſt, habet, fabulæ in modum conformarunt: ut & Dei naturam adumbrarent, *eamque inter intelligibiles Deos apud Patrem fœtam.* Ingenitum *etiam* ipſius in mundo partum, *ac vim ejus per univerſum diffuſam enarrare mihi haud facile; forte quidem, & quod ignorem etiamnum, id quod in iis præcipuum; tum quod nolim occultum ſimul & manifeſtum Deum, tanquam in theatro, producere, rationibus non ſatis exploratis & cogitationibus ad omnia potius, quam ad philoſophandum converſis.*

Sed hæc Bacchus ipſe noverit: quem & precor, ut ad veram Deorum notitiam ſacro quodam furore meam juxta ac veſtram mentem concitet; ne Bacchicorum iſtorum expertes ſacrorum diutius manen-

A λέγων. ἀφθέσθαι ἂν μοι δοκεῖ τῷ θεῷ τότε πρώτη παρ' Ἕλλησι, καὶ τὴν ἐσομένην ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἀκ εἰς μανερὰν προαγορεύσασα, κινῆσαι μὲν θᾶττον, ἢ πρόσηκον ἦν, τινὰ τῶν περὶ αὐλὸν ὀργίων· ἀκ ἀνασχομένη τὸ εἰμαρμένον περιμεῖναι χρόνον. εἶτα ἀναλωθῆναι πρὸς τὸ πυρὸς ἡ ῥυείσα ἐπ' αὐτήν.

Ἐπεὶ δὲ ἐδέδοκτο τῷ Διὶ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐνδῦναι ἀρχὴν καλασάσεως ἑτέρας, καὶ μεταβάλλειν αὐλοὺς ἐκ τοῦ νομαδικοῦ βίου πρὸς τὸ ἡμερώτερον· ἐξ B Ἰνδῶν ὁ Διόνυσος αὐλοπλὸς ἐφάνετο δαίμων· ἐπιφοιτῶν τὰς πόλεις, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν πολλὴν δαιμονίων τινά· καὶ δοὺς ἀνθρώποις κοινῇ μὲν ἅπασι σύμβολον τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, τὸ τῆς ἡμερίδος φυτόν. ὑφ' ὃ μοι δοκοῦσιν ἐξημερωθέντων αὐλοῖς τῶν περὶ τὸ βίον, Ἕλληνες τῆς ἐπωνυμίας αὐτὸ ταύτης ἀξιῶσαι· μητέρα ᾧ αὐλὸς προσεικεῖν τὴν Σεμέλην, διὰ τὴν πρόῤῥησιν· ἄλλως τε καὶ ἡ θεὸς ὑμνῳδὸς αὐτήν, ἅτε πρώτην ἱεροφάντιν τῆς ἔτι C μελλούσης ἐπιφοιτήσεως. Οὕτως δὲ, ὡς ἂν τις ἀκριβῶς σκοπῶν ἐξεύροι, τῆς ἱστορίας τοιαύτης· οἱ τὸ Διόνυσον, ὅς τις ποτε ἦν Θεῶν, ζητοῦντες, τἀληθὲς ἔχον, ὡς ἔφην, εἰς μῦθον διεσκεύασαν· αἰνιττόμενοι τήν τε θείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ἐν τοῖς νοητοῖς παρὰ τῷ πατρὶ κύησαν· καὶ τὸ ἀγέννητον αὐτοῦ τόκον ἐν τῷ κόσμῳ * * * ἐν τῷ παντί· καὶ τἄλλα ἐφεξῆς, ὅσα τοῦ ζητεῖν ἦν * * ῥᾴδιον ἐμοί· τυχὸν μὲν, καὶ διὰ τὸ ἀ- D γνοεῖν ἔτι περὶ αὐλῶν τὸ ἀκριβὲς καὶ ἀκ ἐθέλοντι τὸ κρύφιον ἅμα καὶ φανερὸν θεὸν, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ, προβάλλειν ἀνεξετάστοις, καὶ διανοίαις ἐπὶ πάντα μᾶλλον, ἢ τὸ φιλοσοφεῖν, τεθραμμέναις.

Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων, ἴσως Διόνυσος αὐτὸς, ᾧ καὶ προσεύχομαι τάς τε ἐμὰς καὶ ὑμετέρας ἐκβακχεῦσαι φρένας ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τῶν θεῶν γνῶσιν· ὡς ἂν μὴ πολλῷ ἀβάκχευτοι χρόνον τῷ θεῷ μένοντες, ὁπόσα ὁ Πεν-

θευς ἔπαθε, πάθωμεν ἴσως μὲν καὶ ζῶντες· πάντες δὲ καὶ ἀπαλλαγέντες τῶν σωμάτων. Οὕτω γὰρ μὴ τὸ ποικιλῶς διηρημένον τῆς ζωῆς ὑπὸ τῆς ἑνοειδοῦς, καὶ ἐν τῷ μεσιτῷ παντελῶς ἀδιαιρέτου, ὅλης τε ἐν πᾶσι σμικρᾶς προϋπαρχούσης τῷ Διονύσου οὐσίας τελεσιουργηθείη διὰ τῆς περὶ τὸν θεὸν ἐνθέου βακχείας, τούτῳ κίνδυνος ἐπὶ πολλὰ ῥυῆναι τὴν ζωήν· ῥυεῖσαν δὲ διεσπάσθαι καὶ διασπασθεῖσαν οἴχεσθαι. Τὸ δὲ ῥυεῖσαν, καὶ διασπασθεῖσαν μὴ προσέχων τις τοῖς ῥήμασι, ὑδάτιον, μηδὲ λῖνον μήρινθον ἀκροάσθω· ξυνιέτω δὲ τὰ λεγόμενα τρόπον ἄλλον· οὐν Πλάτων οὐν Πλωτῖνος οὐν Πορφύριος οὐν ὁ δαιμόνιος Ἰάμβλιχος. Ὃς δ' ἂν μὴ τάυτη ποιῇ, γελάσεται μέν· ἴσως μέν τοι Σαρδώνιον γελῶν, ἔρημος ὢν ἀεὶ τῆς τῶν θεῶν γνώσεως· ἧς αὐτὰ ξιον καὶ τὸ, πᾶσαν ὁμοῦ μὴ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπιροπεῦσαν τὴν βαρβάρων ἔγωγε θείμην ἄν· ὃ μὰ τὸν ἐμὸν δεσπότην ἥλιον. Ἀλλά με πάλιν οὐκ οἶδ' ὅτις θεῶν ἐπὶ ταῦτ' ἐβάκχευσεν ὠθροειδόμενον. ὅ δὲ ἕνεκεν ἔφην αὐτὰ· ἧς μὲν τὴν διάνοιαν ἀπεμφαίνοντες ὅταν οἱ μῦθοι γίγνωνται περὶ τῶν θείων, αὐτόθεν ἡμῖν ὥσπερ βοῶσι, μὴ διαμαρτύρονται μὴ πιστεύειν ἁπλῶς· ἀλλὰ τὸ λεληθὸς σκοπεῖν καὶ διερευνᾶσθαι. Τοσούτῳ δ' ἐστὶ κρεῖττον ἐν τούτοις τὸ σεμνὸν τὸ ἀπεμφαῖνον, ὅσῳ διὰ μὲν ἐκεῖνο, καλὸς λίαν, καὶ μεγάλως, καὶ ἀγαθὸς, ἀνθρώπους δ' ὅμως, τοὺς θεοὺς κίνδυνος νομίσαι· διὰ δὲ τῶν ἀπεμφαινόντων, ὑπεριδόντα τῶν ἐν τῷ φανερῷ λεγομένων, ἐπὶ τὴν ἐξηρημένην αὐτῶν οὐσίαν, καὶ ὑπερέχουσαν πάντα τὰ ὄντα καθαρὰν νόησιν, ἐλπὶς ἀναθρεμεῖν.

Αἴτιαι μὲν οὖν αὗται τοῦ τὴν τελεσι-

tes, eadem, quæ Pentheus olim, patiamur & ipſi, forſitan viventes; ſin minus, certe corporum vinculis exſoluti. Nam cujus vitam varie diſperſam non ſimplex Bacchi natura (quæ & in dividuis individua penitus, & ſine permiſtione ulla tota in omnibus prius exiſtit) per divinitus immiſſum illum circa Deum furorem perfecerit; periculum huic eſt, ne ejus in multas partes vita diffluat cumque diffluxerit, diſſipetur, ac diſſipata pereat. Cæterum hæc diffluendi diſſipandique vocabula, ſi quis minus attentus audiat, ne aquulam forte vel lineum funiculum audire ſe putet; ſed quæ dicuntur aliter intelligat: quo modo Plato, & Plotinus, & Porphyrius, & divinus Jamblichus uſurparunt. Quod niſi quis ita faciat, ridebit is quidem; ſed riſum hunc Sardonium fore, ſeque Deorum notitia perpetuo deſtituendum; eſſe, cognoſcat: qua cum ne Barbaricarum quidem omnium regionum imperium cum Romano conjunctum arbitror conferendum. Quod me ex animo dicere, Solem ipſum dominum meum teſtem appello. Verum neſcio quis me Deorum imprudentem ad iſta proſilire rurſus impulit. Quare ut ad id, cujus illa gratia dicta ſunt, revertar; quando diſſentaneæ & abhorrentes ſecundum ſententiam de divinis rebus fabulæ confinguntur; ſtatim nobis quodammodo clamant, atque conteſtantur, ne fidem iis quæ dicuntur, ſimpliciter habeamus; ſed ut quod latet conſideremus ac ſcrutemur. Atque eo quidem in rebus ejusmodi præſtat id, quod abhorrens eſt, ei quod gravitatem habet: quo in poſteriori quidem hoc genere periculum eſt, ne præclaros illos, & ingentes, ac bonos, ſed homines tamen, Deos arbitremur; atcum diſſentaneis narrationibus utimur, de pura ſinceraque mente ſperandum ſit, ſpretis iis, quæ palam aperteque dicuntur, ad præſtantiorem illis ipſis ac ſuperantem omnia naturam quandoque eſſe provehendam.

Hæc ſunt itaque cauſæ, propter quas in myſtica,

myſtica, & in initiationibus poſita Theologia, præ omnibus ſancta & majeſtatis plena proferantur: cum interim ſecundum ſententiam paulo eotundem alienior eſſe videatur expoſitio. At qui morum emendandorum gratia narrationes comminiſcitur, & fabellas inducit, non is apud viros, ſed apud pueros, vel ætate vel prudentia, iiſce ſermonibus indiget. Porro ſi tibi pueri viſi ſumus; ego, inquam, & Anatolius iſte, nec non Memmorius, & Salluſtius, ac reliqui præterea deinceps omnes; Anticyra tibi opus eſt. Quid enim diſſimulare attinet? Etenim, per Deos immortales, perque fabulam ipſam, imo vero per regem omnium Solem; ecquod tuum extat ingens, aut exiguum facinus? cuinam in juſta cauſa periclitanti advocatus affuiſti? cui tu porro ſuotum ob funus lugenti remedium attuliſti; cum eum oratione tua docuiſſes: neque illi ipſi qui patitur, neque propinquis ejus, malum eſſe mortem? Quis adoleſcentulus ſuam tibi temperantiam imputare poteſt; quod ipſum ex intemperanti frugi ac temperantem feceris: ut non corpore ſolum; ſed multo magis animo pulcher appareret? Quamnam vivendi exercitationem adhibuiſti? Quid tu dignum Diogenis baculo, vel audacia certe, præſtitiſti? An hoc magnum tibi videtur, fuſtem capere, comam promittere, urbes & comitatus circumire, ac cum optimis quibusque conviciari, tum peſſimis adulari? Dic amabo re, per Jovem, perque auditores iſtos, qui a Philoſophia propter vos abhorrent: cur, cum ad beatæ memoriæ Conſtantium in Italiam adieris, in Gallias ire noluiſti? Atqui ut ad nos venires, ſi nihil aliud, ad eum utique hominem acceſſiſſes, qui ſermonem tuum melius intelligeret. Quid illud, vagari paſſim, ac mulis negotium

A κὴν καὶ μυσαγωγὸν Φιλοσοφίαν *** σανὸς μᾶλλον εὐαγῆ κ᾽ σεμνὰ προφέρεσθαι· κ᾽ δὲ τὴν διάνοιαν ἀλλοιοτέραν ποιεῖσθαι τὴν ἐξήγησιν τῶν τοιούτων. Ὁ δὲ τῆς τ᾽ ἠθῶν ἐπανορθώσεως ἕνεκα τὰς λόγους πλάττων, καὶ μύθους παράγων, πρῶτον τῷ" μὴ πρὸς ἄνδρας, ἀλλὰ πρὸς παῖδας, ἢ τοι καθ᾽ ἡλικίαν, ἢ τῷ φρονεῖν, πάντως τ᾽ λόγων τούτων δεόμενος. Εἰ μὲν δ᾽ν. B "σοι παῖδες ἡμεῖς ἐφάνημεν, εἴτε ἐγὼ, εἴτε Ἀναβόλιος ὅτοσί. συγκαλαιθμῷ δὲ τούτῳ καὶ τ᾽ Μεμμόριον, καὶ τ᾽ Σαλλούστιον· πρὸς τούτοις δὲ, εἰ βούλῃ, καὶ τὰς ἄλλους ἑξῆς, Ἀνικύρας σοι δεῖ. Τί γὰρ ἂν ἀνκίζοιτό τις; ἐπεὶ πρὸς τ᾽ θεῶν, κ᾽ πρὸς αὐλᾶ τᾶ μύθω μᾶλλον δὲ τᾶ κοινᾶ πάντων βασιλέως ἡλίου, τί σοι μέγα ἢ μικρὸν πεποίηται ἔργον; τίνι παρέσῃς ἀγωνιζομένῳ μ᾽ τᾶ δικαίᾳ; τίνα ἐθεράπευσας πενθοῦντα, C τῷ λόγῳ διδάξας ὅτι μὴ κακὸν ὁ θάνατος, μήτε τῷ παθόντι, μήτε τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ; τίς δ᾽ αἰτιάσεταί σε τ᾽ ἑαυτᾶ μειρακίσκος σωφροσυνᾶς· ὅτι πεποίηκας αὐτὸν ἐξ ἀσώτου σώφρονα, κ᾽ καλὸν ὐ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὴν ψυχὴν φαίνεσθαι; τίνα γ᾽ ἄσκησιν ἐποιήσω τ᾽ βίου; τί δέ σοι ἄξιον τῆς Διογένους βακτηρίας, ἢ ναὶ μὰ Δία τ᾽ παῤῥησίας πεποίηται; Ἔργον οἶει μέγα, βακτηρίαν λαβεῖν, ἢ τρίχας ἀνέναι, D κ᾽ πεπλανοσεῖν τὰς πόλεις, καὶ τὰ στρατόπεδα· καὶ τοῖς μὲν βελτίοσι λοιδορεῖσθαι, τὰς δὲ χειρίστας θεραπεύειν, εἰπὲ πρὸς τᾶ Διὸς, καὶ πρὸς τυλωτὰ τ᾽ ἀηρωμένων, οἳ δ᾽ ὑμᾶς τὴν Φιλοσοφίαν ἐκτρέπονται· ἀνθ᾽ ὅτου πρὸς μὲν τ᾽ μακαρίτην Κωνσάντιον εἰς Ἰταλίαν ἦλθες· ὐκέτι μέν τοι κ᾽ μέχει τ᾽ Γαλλιῶν ἦλθες; καί τοι πορευθεὶς πρὸς ἡμᾶς, εἰ μηδὲν ἄλλο, ξυνῆναι γᾶν σε τῆς φωνῆς μᾶλλον δυναμένῳ πλησιάζειν ἔμελλες ἀνθρώπῳ. Τί δὲ καὶ

Voſſ. μὴ ἀνδρας

Voſſ. ἡμεῖς σοι παῖδες

δὲ καὶ τὸ περιφοιτᾶν πανταχῆ, καὶ παρέχειν πράγματα τοῖς ἡμιόνοις· ἀκήκοα δὲ ἔγωγε καὶ τοῖς τὰς ἡμιόνους ἐλαύνουσι· οἱ μᾶλλον ὑμᾶς ἢ τοὺς στρατιώτας πεφεικασι; χρῆσθαι γὰρ αὐτοῖς ἀκούω τινὰς ὑμῶν χαλεπώτερον, ἢ τοῖς ξίφεσιν ἐκεῖνοι. γίγνεσθε ἂν αὐτοῖς εἰκότως φοβερώτεροι. Πάλαι μὲν ἂν ὑμῖν ἐθέμην ἐγὼ τοῦτο τὸ ὄνομα· νυνὶ δὲ αὐτὸ ἔοικα καὶ γράφειν. ἀποστατικὰς τινὰς ὀνομάζουσι οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι· τούτων οἱ πλείους μικρὰ προέμενοι, πολλὰ πάνυ, μᾶλλον δὲ τὰ πάντα παντα χόθεν ξυγκομίζουσι, καὶ προσῆν οἶμαι τοὐτιμᾶσθαι, καὶ δορυφορεῖσθαι, καὶ θεραπεύεσθαι. Τοιοῦτόν τι καὶ τὸ ὑμέτερον ἔργον ἐστί. πλὴν ἴσως τοῦ χρημαλίζεσθαι. τοῦτο γάρ, ὡ παρ' ὑμᾶς γίγνεται· παρ' ἡμᾶς δὲ σωφρονέστεροι γάρ ἐσμεν τῶν ἀνοήτων ἐκείνων. ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸ μηδὲν ὑμῖν εἶναι πρόσχημα τοῦ φορολογεῖν εὐπροσώπως, οἷον ἐκείνοις· ἣν λέγουσι οὐκ οἶδ' ὅπως ἐλεημοσύνην. τὰ δὲ ἄλλα γε πάντα ἐστὶ ὑμῖν τε κἀκείνοις παραπλήσια. καὶ ἀλελοίπατε τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἐκεῖνοι. περιφοιτᾶτε πάντη, καὶ τὸ στρατόπεδον διώχλησατε μᾶλλον ἐκείνων, καὶ ἰταμώτερον. οἱ μὲν γὰρ καλούμενοι· ὑμεῖς δ' καὶ ἀπελαυνόμενοι. Καὶ τί χρηστὸν ἐκ τούτων ὑμῖν ἐγένετο· μᾶλλον δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις; ἀνῆλθεν ὁ Ἀσκληπιάδης· εἶτα ὁ Σερηνιανός· εἶτα ὁ Χύτρων· εἶτα οὐκ οἶδα παιδαρίόν τι ξανθὸν καὶ εὔμηκες. εἶτα σύ· καὶ μεθ' ὑμῶν ἄλλοι δὶς τοσοῦτοι. Τί ἂν ἐκ τῆς ὑμετέρας ἀνόδου γέγονεν ἀγαθὸν, ὦ λῶστοι; τίς ἤνθετο πόλις, ἢ τίς ἰδιώτης τὴν ὑμετέραν παῤῥησίας; οὐκ ἀφρόνως μὲν τὸ ἐξ ἀρχῆς εἴλεσθε τὴν ἐπὶ τὴν ὁδὲ ἰδεῖν ὑμᾶς θέλοντα βασιλέα πορείαν· ἀνελθόντες δὲ, ἀφρονέστερον αὐτῆς καὶ ἀμαθέστερον, καὶ μανιωδέστερον ἐχρήσασθε, κολακεύσαντες ἅμα, καὶ ὑλακτήσαντες, καὶ βιβλία δόν-

A facere; imo etiam, ut audio, mulionibus ipſis, qui magis vos ipſos, quam milites pertimeſcunt? Quosdam enim e vobis accepi vehementius in eos ſævire, quam illos gladiis ſuis; unde merito formidoloſiores iis eſſe ſoletis. Equidem jamdudum hoc vobis nomen impoſui, quod nunc mihi videor eſſe ſcripturus. Genus eſt quoddam hominum, quos infelices Galilæi *renunciatores* vulgo nominant. Horum plerique, poſtquam exiguis ſeſe bonis abdicaB verint, admodum multa, vel omnia potius, undique corradunt: adeo ut ingenti aliorum honore, ſtipatu, atque officio celebrentur. Ejusmodi fere eſt quod a vobis geritur, præter pecuniarum quæſtum: qui quo minus vobis ſuppetat, non vobis, ſed nobis ipſis tribuendum eſt, qui fatuis illis paulo plus ſapimus. Ac fortaſſe pro eo, quod nullus corrogandæ pecuniæ, quem illi habent, vobis eſt color; quam neſcio C quomodo eleemoſynam appellant; cætera vobis & illis ſunt ſimillima. Patriam, ut illi, reliquiſtis. Vagi ubique diſcurritis, & comitatui Principis magis, quam illi, & procacius importuni eſtis. Illi enim vocati; vos etiam repulſi moleſtiam exhibetis. Et quid tandem ex iis utilitatis in vos, vel in nos potius homines redundavit? Venit Aſclepiades: tum Serenianus: poſtea Chytro: inde neſcio quis puer flavus & procerus: poſtremo tu ipſe: vobiſcum autem D duplo plures alii. Quodnam igitur commodum veſter illi, o boni, adventus attulit? quænam civitas, aut quis privatus, libertatem veſtram & audaciam ſenſit? Nonne ſtulte primum ad eum Imperatorem profecti eſtis, qui ne vos quidem vellet aſpicere? ubi autem adveniſtis, ſtultius & imperitius, imo inſanius, illa ipſa libertate veſtra eſtis abuſi; cum una & adularemini, & allatraretis, & libellos offerretis, & ut iis annueret,

annueret inſtantius urgeretis? Equidem neminem veſtrûm opinor toties Philoſophi ſcholam frequentaſſe, quoties Notarium adiiſtis; ut Academiæ inſtar, ac Lycei, Variæque porticus, Palatii vobis eſſet veſtibulum. Non vos procul iſta faceſſetis? non, ſi minus antea, modo ſaltem abjicietis, cum nihil amplius veſtra illa coma baculusque vos adjuvet? At quam vilis & contemta per vos eſt facta Philoſophia, ô homines ad oratoriæ artis diſciplinam ineptiſſimi, quorum lingua ab ipſo rege Mercurio repurgari, plana vero ac dilucida reddi ne a Minerva quidem cum Mercurio conſpirante poteſt. Hoc de populari & circumforanea illa ſolertia rapientes, (neque enim proverbio contritum illud intelligunt: botrum ad botrum matureſcere) Cynicam ad ſectam ſeſe transferunt. Baculus, pallium, coma. Deinceps autem imperitia, *audacia*, * & id genus reliqua. Atenim brevem & compendioſam ad virtutem viam ſequuntur. Utinam vel longiorem teneretis! facilior per illam vobis eſſet ingreſſus. An neſcitis, breviores vias maximis difficultatibus obſitas eſſe? Ut in publicis viis qui itineris compendio graditur, longiores anfractus & circuitus facilius emetitur; at non perinde qui per circuitus ambulat, compendioſiori itinere progreditur. Sic igitur in Philoſophia finis ille ac principium unicum eſt, ſeipſum noſſe, ac Diis ſimilem fieri. Ac principium quidem eſt, ſeipſum noſſe; finis autem, cum Diis ſimilitudo. Quamobrem Cynicus eſſe qui ſtudet, humana omnia decreta opinionesque contemnens, in ſeipſum ac Deum primo convertitur. Ejusmodi viro neque aurum aurum eſt, nec arena eſt arena; ſi amborum permutatio ſpectetur, & hæc ſuo pretio æſtimare quiſpiam illi permiſerit. Nam utrumque nihil præter terram eſſe, non i-

A τες, καὶ ταῦτα πραχθῆναι προσλιπαρήσαντες; ὀδένα ὑμῶν οἶμαι ἐγὼ τοσαυλάκις εἰς Φιλοσόφου φοιτῆσαι, ὁσάκις εἰς ἀντιγραφέως. ὥσε ὑμῖν Ἀκαδημία, καὶ Λύκειον, ἀντὶ τ Ποικίλης τε ἦν, τ βασιλείων τὰ πρόθυρα. Οὐκ ἀπάξεσθε ταῦτα; ἀ καταβαλεῖτε νῦν γᾶν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ὅτε ὑμῖν "ὀδὲν πλέον ἀπὸ τῆς κόμης, καὶ τῆς βακτηρίας; Πῶς δὲ καὶ γέγονεν ὑφ' ἡμῶν εὐκαταφρόνητος ἡ Φιλοσοφία τῶν ῥητορικῶν οἱ δυσμαθέσταλοι, καὶ ὑπ' αὐλῇ τῇ βασιλέως Ἑρμῆ τὴν γλῶτταν ἐκκαθαρθῆναι δωσάμενοι φανερωθῆναι δὲ ὐδὲ πρὸς αὐτῆς τῆς Ἀθηνᾶς σὺν τῷ Ἑρμῇ. τέτ' ἐκ τῆς ἀγοραίας καὶ περιληχούσης ἁρπάσαντες ἐντρεχείας· ὐδὲ ᾧ ἐν παροιμίᾳ περιφερόμενον αὐλὸ γιγνώσκουσι τὸ, ὅτι βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται· ὁρμῶσιν ἐπὶ τ κυνισμόν· βακτηρία, τρίβων, κόμη· τὸ ἐντεῦθεν, ἀμαθία, θράσος, * ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα. τὴν σπουδὴν, φησὶν, ὁδὸν καὶ σπουδὴν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εἰσιέναι ὄφελον καὶ ὑμεῖς τὴν μακρὰν ἐπορεύεσθε. ῥᾷον ἂν διεκείνης ἤλθετε. ἀκ ἴσε ὅτι μεγάλας ἔχουσι αἱ σπουδαὶ τὰς χαλεπότητας; ὥσπερ ἐν ταῖς λεωφόροις ὁ μὲν τὴν σπουδὴν ἐλθεῖν δυνηθεὶς, ῥᾷον ἐκπερίεισι τὴν κύκλῳ· ἀκέτι μέν τοι τὸ ἀνάπαλιν ὁ κύκλῳ πορευθεὶς, ἔλθοι ἂν πάντως, καὶ τὴν ἐπίτομον. ὅτω δὲ καὶ ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ τέλος τέ ἐστι καὶ ἀρχὴ μία, γνῶναί τε σαυτὸν, καὶ ὁμοιωθῆναι τοῖς θεοῖς. Ἀρχὴ μὲν ἂν, ἑαυτὸν γνῶναι· τέλος δὲ, ἡ πρὸς τὰς κρείττονας ὁμοιότης. Ὅστις ἂν Κυνικὸς εἶναι ἐθέλῃ, πάντων ὑπεριδὼν τῶν νομισμάτων, καὶ τ ἀνθρωπίνων δοξῶν, εἰς ἑαυτὸν καὶ τ θεὸν ἐπέσραπται πρότερον. ἐκείνου τὸ χρυσίον ἀκ ἔστι χρυσίον· ἀχ ἡ ψάμμος ψάμμος. εἰ πρὸς ἀμοιβὴν τις αὐτὰ ἐξετάζοι, καὶ τ ἀξίας αὐτῶν ἐπιτρέψειεν αὐτῷ τιμητὴν γενέσθαι.

B

C

D

γῆν

γῆν γὰρ αὐτὰ οἶδεν ἀμφότερα. τὸ μὲν ἀπαιώτερον ἢ καὶ τὸ ῥᾴδιον, ἀνθρώπων εἶναι κενοδοξίας ταῦτα, καὶ ἀμαθίας νενόμικεν ἔργα· τὸ αἰσχρὸν ἢ καλὸν οὐκ ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις ἢ ψεγομένοις τίθεται, ἀλλ' ἐν τῇ Φύσει Φεύγει τὰς περιττὰς τροφάς· ἀποστρέφεται δὲ τὰ ἀφροδίσια. βιαζομένου τοῦ σώματος, οὐδόξῃ προσέτηκεν· οὐδὲ περιμένει τὸ μάγειρον, καὶ τὰ ὑπολείμματα, καὶ τὴν κνίσσαν· οὐδὲ τὴν Φρύνην· οὐδὲ τὴν Λαΐδα· οὐδὲ τὴν τοῦδε περιβλέπεται γαμετὴν· οὐδὲ τὸ θυγάτριον· οὐδὲ τὴν θεράπαιναν. ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα ἐκ τῶν προσευχόντων ἀποπλήσας τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος, καὶ τὸ ἐνοχλοῦν ἐξ αὐλοῦ παρωστάμενος, ἄνωθεν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου κορυφῆς ἐπιβλέπει τοὺς ἄλλους,

Ἄτης ἐν λειμῶνι καλὰ σκότον ἡλάσκουσαι,

ὑπὲρ ὀλίγων παυλάπασι ἀπολαύσεων ὑπομένουσας, ὅσα οὐδὲ παρὰ τοῦ Κωκυτοῦ καὶ τοῦ Ἀχέροντος θρυλλοῦσιν οἱ κομψότεροι τῶν ποιητῶν. ἡ σύντομος ὁδός ἐστιν αὕτη. δεῖ γὰρ αὐτὸν ἀθρόως ἐκσῆναι ἑαυτοῦ, καὶ γνῶναι, ὅτι θεῖός ἐστι· καὶ τοῦ νῦν μὲν τὸ ἑαυτοῦ ἀτρύτως καὶ ἀμελακινήτως συνέχειν ἐν τοῖς θείοις, καὶ ἀχράντοις, καὶ καθαροῖς νοήμασι. ὀλιγωρεῖν δὲ πάντῃ τοῦ σώματος, καὶ νομίζειν αὐτὸ καθάπερ τοῦ Ἡρακλείου * * * τερον· ἐκ δὲ ῥάστου ἂν αὐτοῦ τὰς θεραπείας ἀποπληροῦν, * * * μος ὥστε ὀργάνου τῷ σώματι χρῆσθαι ἐπιτάττῃ. ταῦτα μὲν ἂν * * ἐπανάξω ὅθεν ἐξέβην. ἐπειδὴ γὰρ τοὺς μύθους προσήκει πρὸς * * τοὺς φρονεῖν καὶν ἄνδρες ὦσι· ἢ καὶ τοῖς καὶ ἡλικίαν παιδαρίοις ἀπαγγέλλειν· ἐξελαστέον ὅπως μήτε εἰς θεοὺς, μήτε εἰς ἀνθρώπους τί πλημμελὲς, ἢ, καθάπερ ἔναγχος, δυσσεβές τι ῥηθείη. καὶ προσέτι τοῦτο ἐν ἅπασιν ἀκριβῶς βασανιστέον, εἰ πιθανὸς, εἰ τοῖς πράγμασι προσφυὴς, εἰ μῦθός ἐστιν ἀληθῶς ὁ πλατυνόμενος. ἐπεὶ τό γε νῦν ὑπὸ σοῦ πεποιημένον, ὦ μῦθος ἐστι σὸς, ὡς ἔφης. καίτοι τοῦτό γε, ἐνεανιεύσω. Ἀλλ' ὁ μὲν μῦθος, μῦθός ἐστι παλαιός· ἐφήρμοσας δὲ αὐτὸν σὺ πράγμασιν ἑτέροις. ὅπερ,

A gnorat. Quod autem aliud rarius, aliud parabilius ſit, id a vana gloriola & inſcitia proficiſci judicat. Turpitudinem vero, vel honeſtatem, non hominum laude ac vituperatione, ſed natura ipſa metitur: cibos ſupervacuos devitat: a rebus venereis abhorret. Quod ſi corporis ipſum neceſſitas urgeat, non opinone ducitur; neque coquum, aut intrita, & nidorem expectat; B neque Phrynem, aut Laidem; nec in hujus aut illius uxorem intendit oculos, neque in filiolam aut ancillam; ſed e re nata, quoad licet, curato ac levato corpore, ex alto cœli vertice reliquos proſpectat,

Ates in pratis per tenebras vagantes:

qui exiguæ voluptatis gratia tanta incommoda ſuſtinent, quanta ne apud Cocytum quidem aut Acherontem elegantiores Poëtæ deſcribunt. Hæc eſt via compendioſior. C Nam a ſemetipſo ſubito excedere oportet, ſeque eſſe divinum agnoſcere; tum vero mentem ſine ulla fatigatione, divinis & illibatis ac puris in cogitationibus defixam & immobilem tenere; corpus aſpernari & putare *iſtud*, quod dixit Heraclitus * * * faciles habere cupiditatum expletiones * * * *velut inſtrumento corpore uti jubet. Hæc igitur* * * eo, unde digreſſus ſum, revocabo. Quoniam enim fabulæ * * * tametſi viri ſint, aut ætate pueris exponendæ ſunt; inD quirendum illud eſt, ne quid, quod Deos aut homines offendat, aut, ut nuper evenit, impium proferatur. Præterea id ante omnia diligenter excutiendum eſt, an probabilis ſit, an rebus conſentanea, an quod fingitur revera fabula ſit. Quod enim abs te modo fictum eſt, non tua eſt, ut dixiſti, fabula; (quanquam hoc *juveniliter* jactaſti) verum fabula quidem ipſa vetus eſt, tu vero ad alias res illam accommodaſti:

quod

quod ii facere ſolent, qui tropicam ac figuratam ſententiarum compoſitionem adhibent. Qua in re frequens eſt Parius Poëta. Quamobrem cum fabulam condideris nullam, o callidiſſime vir, fruſtra *juveniliter exultare* videris. Atqui iſtud ipſum urbanæ ac ſcitæ cujuspiam nutricis negotium eſt. Quod ſi fabuloſæ Plutarchi narrationes in manus tuas veniſſent; non illud ignorares, quantum diſtet, primum ipſum autorem eſſe fabulæ, & ab aliis traditam ad res ſuas applicare. Sed ne te viæ compendia ſectantem in longiores & inextricabiles librorum ambages conjiciens paulum morer, & alligatum teneam; dic quæſo, num tu Demoſthenis fabellam audieris aliquando, quam Athenienſibus eo tempore dixit, quo ab illis dedi ſibi oratores Macedo poſtulabat. Tale igitur quidpiam comminiſci oportuit. Quid enim, per Deos, negotii fuit ejusmodi fabulam contexere? Nam fabularum eſſe me coges artificem. Dives quidam oves quamplurimas ac boum armenta poſſidebat, & ampliſſimos caprarum greges, nec non innumerabiles eidem equæ per prata paſcebantur. Habebat & paſtores tam ſervos quam ingenuos ac mercenarios, bubulcos, caprarios, equarios, cum multis prædiis: quorum omnium pleraque ſibi a patre relicta fuerant, multo vero plura ipſe quæſierat, cum in rem per fas ac nefas augendam totus incumberet. Neque enim Deos admodum ille curabat. Uxores porro complures illi fuerant, & liberi ex his utriusque ſexus: in quos diſtributis rebus ſuis exceſſit e vita; cum nec hæredes ſuos quemadmodum adminiſtranda eſſent illa docuiſſet, neque qua ratione, vel ſi deeſſent comparari, vel ſi ſupperetent conſervari poſſent. Etenim præ inſcitia ſatis eſſe copiam arbitrabatur. Nec erat alioqui artis ejusmodi valde peritus; utpote ad quam non certa ratione, ſed con-

A οἶμαι, ποιεῖν εἰώθασι οἱ τῇ τροπικῇ χρώμενοι τῶν νοημάτων καλασκευῇ. πολὺς δὲ ἐν τούτοις ὁ Πάριός ἐσι ποιητής. Ἔοικας ἂν ὦδέ πεπονηκὼς μῦθον, ὦ ξυνετώταλε, μάτην νεανιεύεσθαι. καί τοι τοῦτο τίτθης ἔργον ἐσὶν εὐπραπέλυ. Πλειάρχυ δὲ εἰ τὰ μυθικὰ διηγήματα τῶν σῶν εἴσω χειρῶν ἀφίκτο, ἅ ποτ' ἂν ἐλελήθῃ σε τίνι διαφέρει πλάσαι τε ἐξ ἀρχῆς μῦθον, καὶ τὸν κείμενον ἐφαρμόσαι
B πράγμασιν οἰκείοις. Ἀλλ' ἵνα μή σε τὴν σωτομον ὁδευοῦσα βίβλοις ἐμβαλὼν μακραῖς, καὶ δυσελίκτοις ἐπίσχω μικρὰ, καὶ πεδήσω σὺ δὲ ὦδέ τ' Δημοσθένους ἀκήκοας μῦθον, ὃν ἐποίησεν ὁ Παιανιεὺς πρὸς τὰς Ἀθηναίυς, ἡνίκα ὁ Μακεδὼν ἐξῄτει τὰς Ἀθηναίυς ῥήτορας. ἐχρῆν ἔν τι τοιοῦτον πλάσαι. ἢ πρὸς τῶν θεῶν ἔργον ἦν εἰπεῖν μυθάριόν τι τοιοῦτον; ἀναγκάσεις δέ με καὶ μυθοποιὸν γενέσθαι. Πλουσίῳ ἀνδρὶ
C πρόβαλα ἦν πολλὰ, καὶ ἀγέλαι βοῶν, καὶ αἰπόλια πολλά· αἰγῶν. ἵπποι δὲ αὐτῷ πολλάκις μυρίαι ἕλῳ καταβοσκολέοντο. καὶ ποιμένες δοῦλοί τε καὶ ἐλεύθεροι μισθωτοί· καὶ βυκόλοι βοῶν καὶ αἰγῶν αἰπόλοι· καὶ ἱπποφορβοὶ τῶν ἵππων· καὶ πλεῖσα κτήματα. τούτων ᾧ αὐτῷ πολλὰ μὲν ὁ πατὴρ ἀπολελοίπει· πολλαπλάσια δὲ αὐτὸς ἐκτήσατο, πλεῖν θέλων ἐν δίκῃ τε,
D καὶ παρὰ δίκην· ἔμελε γὰ αὐτῷ καὶ τ' θεῶν ὀλίγον· ἐγένοντο δὲ αὐτῷ γυναῖκες πολλαὶ, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῶν, καὶ θυγατέρες· οἷς ἐκεῖνος διανείμας τὴν οὐσίαν, ἔπειτα ἐτελεύτησε, οὐδὲν αὐτοὺς οἰκονομίας περὶ διδάξας· οὐδ' ὅπως ἄν τις δύναιτο τὰ τοιαῦτα κτᾶσθαι μὴ παρόντα, ἢ παρόντα διαφυλάττειν. ὥστε γὰρ ὑπὸ ἀμαθίας ἀρκεῖν τὸ πλῆθος. ἐπεὶ καὶ ὅτι ἦν μάλα ἐπισήμων τῆς τοιαύτης τέχνης· ἅτε μὴ λόγῳ προσειληφὼς αὐτὴν, ἀλλὰ

σωηθεία τινὶ καὶ πείρᾳ μᾶλλον. ὥσπερ οἱ φαῦλοι τῶν ἰατρῶν ἐκ τῆς ἐμπειρίας μόνον ἰώμενοι τοὺς ἀνθρώπους. ὅθεν καὶ διαφεύγει τὰ πολλὰ τῶν νοσημάτων αὐτούς. ἀρκεῖν ἂν νομίσας τὸ πλῆθος τῶν υἱέων πρὸς τὸ φυλάξαι τὴν ἀσίαν ἁδὲν ἐφρόντισεν ὅπως ἔσονται ἀγαθοί. τὸ δ' ἄρα αὐτοῖς ἦρξε πρῶτον μὲν τῶν εἰς ἀλλήλους ἀδικημάτων. ἐπιθυμῶν γὰρ ἕκαστος, ὥσπερ ὁ πατὴρ, πολλὰ ἔχειν, καὶ μόνος πάντα ἐπὶ τῆς πέλας ἐτράπετο. τέως μὲν οὖν, τοῦτο ἐπράττετο. προσαπέλαβον δὲ καὶ οἱ ξυγγενεῖς, οὐδ' αὐτοὶ παιδευθέντες καλῶς, τὴν τῶν παίδων ἀνοίας τε καὶ ἀμαθίας ἀνέχεσθαι. εἶτα ἐπίμπλατο φόνου πάντα· καὶ ἡ τραγικὴ κατάρα ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς ἔργον ἦγεν· τὰ πατρῷα δὲ θηκτῷ σιδήρῳ διελάγχανον. καὶ ἦν πάντα ἀκοσμίας πλήρη. πατρῷα μὲν ἱερὰ κατεσκάπτετο παρὰ τῶν παίδων, ὀλιγωρηθέντα πρότερον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἀποσυληθέντα τῶν ἀναθημάτων· ἃ τέθειτο παρὰ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ τῶν προπατόρων αὐτοῦ. καθαιρουμένων δὲ τῶν ἱερῶν, ἀνῳκοδομεῖτο παλαιὰ καὶ νέα μνήματα· προαγορεύοντος αὐτοῖς τοῦ αὐτοματου καὶ τῆς τύχης, ὅτι ἄρα πολλῶν αὐτοῖς δεήσει μνημάτων ἐκ μακρᾶν· ἐπειδήπερ αὐτοῖς ὀλίγου ἔμελε τῶν θεῶν. πάντων δὲ ὁμοῦ φυρομένων, καὶ ξυνελαυνομένων, γάμων τε ἀγάμων, καὶ βεβηλουμένων ὁμοῦ τοῖς θείοις τῶν ἀνθρωπίνων, τὸν Δία ἔλεος ὑπῆλθεν. εἶτα ἀποβλέψας πρὸς τὸν Ἥλιον, ὦ παῖ, εἶπεν, οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀρχαιότερον ἐν θεοῖς βλάστημα, μνησικακεῖν ἔτι διανοῇ τῆς ὑπεροψίας ἀνδρὶ αὐθάδει καὶ τολμηρῷ, ὃς σε ἀπολείπων, αὐτῷ τε, καὶ γενεᾷ, καὶ παισὶν ἄτιμος ἐγένετο τῶν τηλικούτων παθημάτων; ἢ νομίζεις ὅτι μὴ χαλεπαίνεις αὐτῷ, μηδ' ἀγανακτεῖς, μηδ' ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ τοὺς

A suetudine potius quadam usuque pervenerat: perinde ac mali medici, qui sola experientia freti hominibus medentur, unde & plerosque morbos ignorare illos necesse est. Filiorum itaque copiam ratus ad rem domesticam tuendam sufficere, nullam, ut eosdem bonos haberet, curam adhibuit. Quæ res primum mutuarum illis injuriarum causa fuit. Nam cum patris imitatione multa quisque posſidere ac solus obtinere omnia cuperet, fratrem aggrediebatur. B Eadem & in propinquos calamitas redundavit, qui ne ipsi quidem probe instituti fuerant, uti fratrum illorum stultitiam & imperitiam tolerarent. Igitur cuncta deinceps cædibus implebantur; ut execratio illa Tragica divinitus revera perficeretur. Nam patrimonium suum acuto ferro dividebant: tum ubique rerum omnium inerat fœda perturbatio. Paterna liberi templa demoliebantur, ab ipso quidem patre antea con- C temta, ac donariis spoliata: quæ cum alii plerique tum majores illius præcipue dedicaverant. Ac cum templa subverterentur, vetera interim novaque monumenta restituebantur: quasi illos casus & fortuna premoneret, multis propediem monumentis opus ipsis futurum, quoniam Deos parum admodum curarent. Perturbatis igitur hunc in modum omnibus, & innuptis nuptiis contractis, ac divinis humanisque legibus pessumdatis; D miseratus Juppiter, & in Solem intuens: ô fili, inquit, cœlo atque terra vetustior Deos inter soboles! etiamne memoriam injuriarum adversus contumacem & audacem virum retines, qui te relicto, sibi atque geneti suo & liberis tantum calamitatum conscivit? An quia non ei palam irasceris & indignaris, nec in ipsius sobolem

Voſſ. μνημ. δεήσει

sagittas

ſagittas acuis, eo te minus illi cladis autorem eſſe putas, cum ſolam ac deſtitutam ejus domum jacere permittis? Verum age, Pareas, inquit, evocemus, ſi quid illi poteſt opis afferri. At illæ Jovi ſtatim obſequuntur. Sol vero quaſi cogitabundus, & altius quiddam animo verſans, defixis in Jovem oculis hærebat. Tum Parcarum natu maxima: Prohibent nos, inquit, ô pater, fas & juſtitia. Tuum eſt igitur, quoniam nos illis obtemperare juſſiſti, etiam ipſas ad tuam voluntatem adducere. Ad hæc Juppiter: meæ ſunt, inquit, iſtæ filiæ, & quidem a nobis interrogandæ ſunt. Quid igitur, ô venerandæ, dicitis? Atqui tuo id quidem, reſponderunt, ô pater, in arbitrio ſitum eſt. Vide ſis tamen ne peſſimum illud *impietatis* ſtudium inter mortales penitus invaleſcat. Ego vero, ait Juppiter, utrique providebo. Tum Parcæ *prope adſtantes* de patris ſententia cuncta neverunt. Poſt hæc Juppiter ita Solem affatus eſt: Vides hunc puerulum: (erat enim cognatus illis, obſcurus & contemtus, divitis illius ac præpotentis fratre genitus, & hæredum ipſius patruelis) tua illa ſoboles eſt: jura itaque mihi per meum tuumque ſceptrum, præcipuam te curam illius habiturum, ac gubernaturum eſſe, & a morbo curaturum. Animadvertis enim ut ille tanquam fumo, ac ſordibus, & fuligine ſit obſitus: utque periculum ſit ne inſitus illi a te ignis extinguatur: *Niſi tu robur induas.* Ego igitur hoc permitto, mecumque Parcæ. Accipe hunc, & educa. His auditis, rex Sol magnopere gaviſus eſt; & infantulo delectatus, in quo reliquam adhuc perexiguam ſui ſcintillam videbat. Deinceps ergo puerum educare cœpit, extrahens

— *ex ſanguine, & ex tumultu,*

A οἷσὲς θήγεις, ἔλατ̃ον εἶναι τάυ̃ης ἄμ̃ιον αὐτ̃ὲ τ̃ ξυμΦορᾶς, ἔρημον αὐ̃ὲ τ̀ην οἰκίαν ἀΦεὶς; ἀλλ', ἔΦη, καλῶμεν τὰς Μοίρας εἴ πη βοηθ̃ήλ@ ὁ ἀνὴρ ἐσι. αἱ δ' ὑπήκυσαν αὐ̃ίκα τ̃ῷ Διΐ. καὶ ὁ μὲν Ἥλι@, ὥσπερ ἐννοῶν τι, κ̀ λογιζόμεν@ αὐ̃ὸς ἐν ἑαυτῷ, προσεῖχεν, εἰς τ̃ Δία πήξας τὰ ὄμμα̃α. τ̃ Μοιρῶν δ' ἡ πρεσβυ̃άτη, κωλύεἷον, ἔΦη. ὦ πάτερ, ἡ ὁσιότης ξὺ τ̃ῇ δίκῃ σόν ἔργον ἐσί, ἐπείπερ ἡμᾶς ἐκέλευσας ὑπεικάθειν αὐταῖς, πε̃ισαι καὶ ἐκείνας. ἀλλ' ἐμαὶ γαρ εἰσιν, ἔΦη, θυγατέρες. κ̀ ἄξιον δὴ ἔρεσθαι αὐ̃ὰς τί τοίνυν, ὦ πο̃ίνια, Φα̃ίον; ἀλλὰ τάτε μὲν, εἰπέτην, ὦ πάτερ, αὐ̃οὶς εἰ κύρ@. σκόπει δ' ὅπως ἐν ἀνθρώποις ὁ πονηρὸς ἐ̃οσὶ τ̃ ἀνοσιεργίας ζῆλ@ μὴ πανὶ̃άπασιν ἐπικρα̃ήσῃ τ̃ρὸς ἀμΦότερα, εἶπεν, ἐγὼ σκέψομαι. καὶ αἱ Μοῖραι πλησίον παρε̃σαι, πάν̃α ἐπέκλωθον, ὡς ὁ πα̃ὴρ ἐβού̃ε̃ο. Λέγειν δὲ ὁ Ζεὺς ἄρχε̃αι πρὸς τ̃ Ἥλιον· τε̃ὶ τὸ παιδίον, ἔΦη· ξυγγενὲς δὲ ἦν αὐ̃ῶν ἄρα παρερ̀ιμμένον πε, κ̀ ἀμελούμενον, ἀδελΦιδε̃ς ἐκείνε δ' πλεσίε, καὶ ἀνεψιὸς τ̃ κληρονόμων· τε̃το, ἔΦη, σὸν ἐσιν ἔκγονον. ὅμοσον δ̃ν τὸ ἐμόν τε κ̀ σὸν σκῆπ̃ρον, ἢ μὴν ἐπιμελήσεσθαι διαΦερόν̃ως αὐ̃ῆ, καὶ ποιμανεῖν αὐ̃ὸ, καὶ θερα̃πεύσειν τῆς νόσε. ὁρᾷς γ̃ ὅπως, οἷον ὑπὸ καπνῆ, ῥύπε τε ἀναπέπλησαι, καὶ λιγνύ@· κίνδυνός τε τὸ ὑπὸ σῆ παρεὲν ἐν αὐτῷ πῦρ ἀποσβῆναι,

ἦν μὴ σύ γε δύσεαι ἀλκήν. Homer. Iliad. I. v. 231

ἔτι δὲ ἐγώ τε ξυγχωρῶ, καὶ αἱ Μοῖραι· νόμιζε ἓν αὐ̃ὸ καὶ τρέΦε. ταῦτα ἀκήσας ὁ βασιλεὺς Ἥλι@ ἡυΦράνθη τε ἡθεὶς τ̃ῷ βρέΦῳ, σωζόμενον ἔτι καθορῶν ἐν αὐτῷ ἀπινθῆρα μικρὸν ἐξ ἑαυ̃ε. καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἔτρεΦεν ἐκεῖνο τὸ παιδίον, ἐξαγαγὼν

— ἔκ θ' αἵματ@, ἔκ τε κυδοιμοῦ, Iliad. A. v. 164

Ἔκ τ' ἀνδροκλασίης.

ὁ παῖδα δὲ ὁ Ζεὺς ἐκέλευσε καὶ τὴν Ἀθηνᾶν τὴν ἀμήτορα, τὴν παρθένον, ἅμα τῷ Ἡλίῳ τὸ παιδάριον ἐκπρέφειν, ἐπεὶ δὲ ἐτράφη, καὶ νεανίας ἐγένετο,

Iliad. n. v. 348. Πρῶτον ὑπηνήτης, ἔ περ χαριεσσάλη ἥβη·

καὶ ἀνοήσας τὰ κακῶν τὸ πλῆθος, ὁπόσον τι περὶ τοὺς ξυγγενεῖς αὐτῷ καὶ τοὺς ἀνεψιοὺς ἐγεγόνει, ἐδέησε μὲν αὐτὸν εἰς τὴν τάχιστον προέσθαι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐκπλαγείς. Ἐπεὶ ὁ Ἥλιος εὐμενὴς ὢν μετὰ τῆς προνοίας Ἀθηνᾶς ὕπνον ἦνεγκε, καὶ κάρον ἐμβαλών, τῆς ἐπινοίας ταύτης ἀπήγαγεν, αὖθις ἀνεγερθεὶς ἄπεισιν εἰς ἐρημίαν. εἶτα ἐκεῖ λίθον τινὰ εὑρών, μικρὸν ἀνεπαύσατο, καὶ πρὸς αὑτὸν ἐσκόπει, τίνα τρόπον ἐκφεύξεται τῶν τοσούτων κακῶν τὸ μέγεθος· ἤδη γὰρ αὐτῷ πάντα ἐφαίνετο μοχθηρά· καλὸν δὲ ἄρα ἄρα ἑαμῆ τέως. Ἑρμῆς ἦν αὐτῷ· καὶ γὰρ εἶχεν οἰκείως πρὸς αὐτόν· ὥσπερ ἡλικιώτης νεανίσκος φανείς, ἡσπάσατό τε Φιλοφρόνως καὶ δεῦρο, εἶπεν, ἡγεμών σοι ἐγὼ ἔσομαι λείας καὶ ὁμαλεστέρας ὁδοῦ, τουτὶ τὸ μικρὸν ὑπερβάντι τὸ σκολιὸν καὶ ἀπότομον χωρίον· ἢν πάντας ὁρᾷς προσπλάοντας καὶ ἀπιόντας ἐντεῦθεν ὀπίσω. καὶ ὁ νεανίσκος ἀπιὼν ᾤχετο μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, ἔχων παρ' ἑαυτῷ ξίφος τε, καὶ ἀσπίδα, καὶ μάχαιραν· γυμνὰ γὰρ αὐτῷ τέως ἦν τὰ περὶ τὴν κεφαλήν. πεποιθὼς ἂν αὐτῷ προσῆγεν εἰς τὸ πρόσω διὰ λείας ὁδοῦ καὶ ἁθρόπλου, καθαρᾶς τε πάνυ, καὶ καρποῖς βριθούσης, ἄνθεσί τε πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς, ὅσα ἐστὶ θεοῖς φίλα· καὶ δένδρεσι κιττοῦ, καὶ δάφνης, καὶ μυρίνης. ἀγαγὼν δὲ αὐτὸν ἐπί τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ὄρος, ἐπὶ τούτου, ἔφη, τοῦ κορυφῆς ὁ πατὴρ πάντων κάθηται τῶν θεῶν. ὅρα δὴ· ἐνταῦθά ἐστιν ὁ μέγας κίνδυνος· ὅπως αὐτὸν ὡς εὐαγέστατα προσκυνήσεις. αἴτησον δὲ παρ' αὐτοῦ ὅ, τι ἂν ἐθέλῃς·

A *Et ex hominum cæde.*

At Juppiter parens Minervam juſſit matris expertem, & virginem, una cum Sole, pueri educationi præeſſe. Qui ut educatus adolevit,

primum barbaſcens, cujus gratiſſima pubertas:

cum innumera illa mala vidiſſet, quæ propinquis ſuis & patruelibus illata fuerant; nihil propius fuit, quam ut calamitatum magnitudine perculſus, in inferos ſeſe præcipitem daret. Sed cum Sol una cum Pronœa B Minerva benevolus adſtitiſſet, & ſoporem quendam immiſiſſet, ab illa cogitatione deductus, *expergefactus* iterum ſe in ſolitudinem abdidit. Ibi lapidem nactus, in eo paululum acquievit, ac quemadmodum tantorum vim malorum effugeret, cum animo ſuo deliberare cœpit. Jam enim infeſta illi omnia, neque quicquam ſpei melioris oſtendebatur. Sub hæc Mercurius, (hic enim bene erga illum erat affectus) C unius ex æqualibus adoleſcentulis ſpeciem gerens, apparuit, & blande ſalutans ſic eum affatus eſt: Ades, inquit, ego te planiore & faciliore via deducam, ubi flexuoſum & abruptum hunc callem paululum ſuperaveris, ad quem offendentes omnes, & inde retro abeuntes aſpicis. Tum juvenis abiens caute illinc digreditur, enſem tenens, & clypeum cum machæra, nudo capite. Huic ſeſe ille committens ad ulteD riora progreſſus eſt plana via nec trita, ſed puriſima, & fructibus ac floribus innumeris optimisque ſparſa, cujusmodi Diis accepta ſunt, nec non hedera, lauro, arque myrto. Poſtquam igitur ad ingentem & arduum montem juvenem petduxit: In illo, inquit, vertice Deorum pater reſidet. Videſis ergo (magnum enim hic periculum eſt) ut illum quam ſanctiſſime ſalutes. Petes autem ab ipſo quicquid libuerit. Tu

vero

vero optima quæque, ô puer, optabis. His dictis iterum ſeſe Mercurius occultavit. At ille multum ab eo ſciſcitari cupiens quid; a Deorum patre ſibi poſtulandum; eſſet ut abeſſe Mercurium vidit, inops conſilii, tandem ſic apud ſe, & quidem recte, deliberavit: Quod, inquit, fortunatum ſit, optima poſtulemus, etſi nondum aperte Deorum patrem oculis ipſis intueamur. O parens Juppiter, ſive quo alio nomine gaudes: id enim mea nihil intereſt: doce me quænam ad te ſurſum via perducat. Nam quæ illic apud te ſunt regiones, multo præſtantiores videntur, quantum ex ejus, unde huc progreſſi ſumus, loci amœnitate de tua pulchritudine conjicere poſſum. Hæc cum precatus eſſet; mox ipſum ſive ſopor, ſive alienatio mentis invaſit. At Juppiter Solem ei per viſum obtulit. Quo ſpectaculo adoleſcens attonitus: Ego vero, ô Deorum pater, inquit, cum ob cætera, tum ob hæc omnia, tibi me offeram ac dicabo. Poſtea manibus genua Solis amplectens, & inhærens, ut ſe ſervaret obſecrabat. At ille Minervam vocans, jubet primum diſcernere ipſum quid armorum attulerit. Et cum clypeum enſemque cum haſta vidiſſet: ubi eſt, inquit, ô puer! Gorgoneum tegmen, & caſſis? At ego, reſpondit, vel hæc ipſa vix parare potui. Nam nemo mihi in domo propinquorum ſpreto abjectoque præſto adfuit. Quid igitur, ait magnus Sol, quod illuc te omnino redire convenit? Hic orare puer, ne ſe rurſus illo mitteret, ſed apud ſe retineret; quod alioqui nunquam rediturus eſſet amplius, ſed ibidem præ malorum atrocitate moriturus. Quod cum vehementius flens etiam rogaret; Atqui puer es, ad eum inquit, nec dum ſacris initiatus. Vade ergo veſtras ad ſedes, ut initiatus illic ſecurior degas. Redeundum enim tibi eſt, & omnia illa repurganda ſcelera: tum me & Minervam precari te Deosque cæteros oportet. His auditis adoleſcentu-

A ἔλοιο δὲ, ὦ παῖ, τὰ βέλτιστα. ταῦτα εἰπὼν ἀπέκρυψεν ἑαυτὸν Ἑρμῆς πάλιν. ὁ δὲ ἐβούλετο μὲν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ πυθέσθαι, τί πόλε αἰτήσασθαι χρὴ παρὰ τὸν πατέρα τῶν θεῶν. ὡς δὲ πλησίον ὄντα οὐ καθεῖδεν, ἐνδεὴς μὲν ἐφάνη· καλὴ δὲ ὅμως ἡ ξυμβουλή. αἰτώμεθα ἂν ἀγαθὴ τύχη τὰ κράτιστα, καίπερ f. ὅπως
" ὅτω σαφῶς τὸν πατέρα τῶν θεῶν ὁρῶντες. ὦ Ζεῦ πάτερ, ἤ ὅ, τι σοι φίλον ὄνομα, καὶ ὅπως ὀνομάζεσθαι· τοῦτι γὰρ
B ἔμοιγε οὐδὲν διαφέρει· δείκνυέ μοι τὴν ἐπὶ σὲ φέρουσαν ὁδὸν ἄνω. κρείττονα γάρ μοι τὰ ἐκεῖ φαίνεται χωρία παρά σε, μανθανομένῳ τὸ παρὰ σοὶ καλλ῀ ἀπὸ τ῀ ἐν τούτοις ὅθεν πεποιεύμεθα τέως ἀγλαΐας. εὐξαμένῳ ταῦτα εἴτε ὕπν῀ τις, εἴτε ἔκστασις ἐπῆλθεν. ὁ δὲ αὐτῷ δείκνυσι αὐτὸν τ῀ Ἥλιον. Ἐκπλαγεὶς ἂν ὁ νεανίσκος ὑπὸ τῆς θέας, ἀλλὰ σοὶ μὲν εἶπεν, ὦ θεῶν πάτερ, τ῀ τε ἄλλων, καὶ τούτων ἕνεκα πάντων ἐμαυτὸν φέρων ἀναθήσω. περι-
C βάλλων δὲ τοῖς γόνασι τὸν Ἥλιον τὰς χεῖρας, εἶχεν σώζειν ἑαυτὸν δεόμενος. ὁ δὲ καλέσας τὴν Ἀθηνᾶν ἐκέλευσε πρῶτον διακρίνειν αὐτὸν ὁπόσα ἐκόμισεν ὅπλα. ἐπεὶ δὲ εἶδε τήν τε ἀσπίδα, καὶ τὸ ξίφος μελὰ τὸ δόρατος, ἀλλὰ ποῦ σοι, ἔφη, ὦ παῖ, τὸ Γοργόνειον, καὶ τὸ κράνος· ὁ δὲ καὶ ταῦτα, εἶπε, μόγις ἐπησάμην· οὐδεὶς γὰρ ἦν ὁ ξυμπονῶν ἐν τῇ τῶν συγγενῶν οἰκίᾳ παρεῤῥιμμένῳ. τί ἂν, εἶπεν ὁ μέγας
D Ἥλιος, ὅτι σε πάντως χρὴ ἐπανελθεῖν ἐκεῖ; ἐνταῦθα ἐδεῖτο μὴ πέμπειν αὐτὸν ἐκεῖσε πάλιν, ἀλλὰ καλέχειν ὡς ἐκεῖθ' ὕστερον ἐπανήξοντα, ἀπολλύμενον δὲ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ κακῶν. ὡς δὲ ἐλιπαρεῖ δακρύων· ἀλλὰ νέος εἶ, ἔφη, καὶ ἀμύητος. ἴθι ἂν παρ' ὑμᾶς, ὡς ἂν μυηθεὶς ἀσφαλῶς τε ἐκεῖ διάγοις χρὴ γὰρ ἀπιέναι, καὶ καθαίρειν ἐκεῖνα πάντα τὰ ἀσεβήματα. παρακαλεῖν δὲ ἐμέτε, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ τὰς ἄλλας θεάς. Ἀκούσας

ταῦτα

dem ex capite pendent, ac ſibi viciſſim ſuccedunt. Ac fortuitorum quidem quæ laborioſa maxime ac difficilia ſunt, non minorem, uti ſapientes affirmant, prudenti voluptatem, quam moleſtiam afferunt. Nam & apis ex acidis inprimis herbis, quæ in Hymetto monte naſcuntur, dulciſſimum rorem exſugit, indeque mellificat. Tum e corporibus quæ ſana ſunt ac robuſta, quibuslibet cibis aluntur: ut qui inſalubres alioqui videntur, non modo nihil ipſis noceant, ſed ad virium inſuper incrementa conducant; quibus autem natura, educatione, ſtudiis denique, quibus inſueverunt, male affectum corpus eſt, quique per omnem vitam incommoda valetudine conflictantur, eos leviſſimæ quoque res magnis detrimentis afficiunt. Sic & mentis quicunque ſic * * ſed mediocri uti valetudine: tametſi nihil ad Antiſthenis Socratisve robur; neque ad Calliſthenis fortitudinem; neque ad Polemonis tolerantiam: ſed ita tamen, ut ejusmodi in rebus mediocritas ſervetur; fortaſſis in aſperioribus hilaritatem adhibeant. Equidem mei ipſe periculum faciens, quemadmodum ad iter tuum afficiar, afficiendusve ſim; tantum cepi doloris, quantum per illud tempus, quo primum præceptorem meum domi reliqui. Venit enim repente mihi in memoriam laborum & ærumnarum, quas ambo pariter exantlavimus: tum ſinceræ nec affectatæ ſalutationis: juſti, neque fucati colloquii: omnibus honeſtis in rebus gerendis communionis ac ſocietatis: alacritatis item ac roboris illius, quod adverſus improbos æquabiliter conſtanterque ſuſcepimus: quemadmodum nobiſcum invicem ambo non raro ſtetimus, unanimes, iisdem moribus prædíti, & amici jucundiſſimi. Præterea ſubiit hujus dicti memoria: *deſertus eſt Ulyſſes*. Huic enim modo ſum ſimilis, poſtquam te Deus, ut olim Hecto-

A καὶ παρὰ μέρος ἀλλήλοις ἀντιμεβίσασθαι. τ προσπιπλόντων δὲ καὶ τὰ λίαν ἐργώδη Φασὶν οἱ σοφοὶ τῷ νῦν ἔχονλι Φέρειν ἀκ ἐλάτλονα τ δυσκολίας τὴν ἐυπάθειαν.. Ἐπεὶ καὶ τὴν μέλιτλαν ἐκ τ δριμυλάτης πόας τῆς περὶ τ Ὑμηττὸν Φυομένης, γλυκεῖαν ἀνιμᾶσθαι δρόσον· καὶ τὰ μέλιτες εἶναι δημιεργόν. ἀλλὰ κ τῶν σωμάτων ὅσα μὲν ὑγιεινὰ, κ ῥωμαλέα καθέστηκεν, ὑπὸ τῶν τυχόντων τρέΦεται σιτίων·

B καὶ τὰ δυσχερῆ δοκοῦντα πολλάκις, ἐκείνοις ἀκ ἀβλαβῆ μόνον, ἀλλὰ κ τῆς ἰσχύος αἴτια γέγονεν. ὅσοις δὲ πονήρως ἔχει Φύσει, καὶ τροΦῇ, καὶ ἐπιτηδεύσει τὸ σῶμα, τ πάντα βίον νοσηλευόμενοι, τούτοις καὶ τὰ κυΦότερα βαρυλάτας εἴωθε προσιδέναι βλάβας. ἀκῶν καὶ τ διανοίας, ὅσοι μὲν ὅτως ἐπ' ἐμὲ λήθη * * ἔχειν, ἀλλ' ὑγιαίνειν μετρίως· εἰ καὶ μὴ κατὰ τὴν Ἀνλιοθένους κ Σωκράτους ῥώμην· μηδὲ τὴν Καλλι-

C σθένους ἀνδρείαν· μηδὲ τὴν Πολέμωνος ἐυπάθειαν· ἀλλ' ὥσε δωάσθαι τὸ μέτριον ἐν τοῖς ῥιθτις αἱρεῖσθαι· τυχὸν ἂν κ ἐν δυσκολωτέροις ἐυΦράνοιτ. Ἐγώ τοι κ αὐτὸς πεῖραν ἐμαυτῷ λαμβάνων, ὅπως πρὸς τὴν σὴν πορείαν ἔχω τε κ ἔξω· τοσοῦτον μὲν ὠδυνήθην, ὅσον ὅτε πρῶτον τ ἐμαυτῷ καθηγεμόνα καλέλιπον οἶκοι. Πάνλως γὰ ἀθρόως εἰσῆλ με μνήμη· τῆς τῶν πόνων κοινωνίας, ὧν ἀλλήλοις συνδιηνέγκαμεν·

D τῆς ἁπλάτε καὶ καθαρᾶς ἐνλεύξεως· τῆς ἀδόλε καὶ δικαίας ὁμιλίας· τῆς ἐν ἅπασι τοῖς καλοῖς κοινοπραγίας· τῆς πρὸς τὰς πονηρὰς ἰσορρόπε τε καὶ ἀμεταμελήτε προθυμίας τε καὶ ῥώμης· ὡς μετ' ἀλλήλων ἔσημεν πολλάκις, ἴσον θυμὸν ἔχονλες, ὁμότροποι, καὶ ποθεινοὶ Φίλοι. Πρὸς δὲ αὖ τούτοις, εἰσῆλ με μνήμη τῶ· οἰόθη δ' Ὀδυσεύς εἰμι γὰ ἐγὼ νῦν ἐκείνῳ παραπλήσιος. ἐπεὶ σὲ μὲν κατὰ τ Ἕκτορα, θεὸς ἐξήγαγεν ἔξω βελῶν

ὧν οἱ συκοφάνται πολλάκις ἀφῆκαν ἐπὶ σέ· μᾶλλον δὲ εἰς ἐμὲ, διὰ σοῦ τρῶσαι βουλόμενοι· ταύτῃ με μόνον ἁλώσιμον ὑπολαμβάνοντες, εἰ τοῦ πιστοῦ Φίλα, καὶ σωασπιστοῦ προθύμου, καὶ πρὸς τοὺς κινδυνώδεις ἀπροφασίστου κοινωνοῦ τῆς σωτηρίας ἐρήσειαν. Οὐ μὴν ἔλαττον οἶμαί σε διὰ τοῦτ' ἀλγεῖν, ἢ ἐγὼ νῦν, ὅτι σοι τῶν πόνων, καὶ τῶν κινδύνων ἔλαττον μέτεσι. ἀλλὰ καὶ πλέον ὑπὲρ ἐμοῦ δεδιέναι, καὶ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς, μή τι πάθῃ. καὶ γάρ τοι κἀγὼ αὐτὸς οὐκ ἐν δευτέρῳ τῶν ἐμῶν ἐθέμην τὰ σά· καὶ σοῦ γε ὁμοίως ἔχοντος πρὸς ἡμᾶς ἠσθόμην. ὅθεν εἰκότως καὶ μάλα δάκνομαι, ὅτι σοι τ' ἄλλων ἕνεκα λέγειν δυναμένῳ,

Οὐθέν μέλει μοι· ταμὰ γὰρ καλῶς ἔχει·

μόνος εἰμὶ λυπῆς αἴτιος, καὶ Φροντίδος. Ἀλλὰ τοῦτ μὲν ἐξίσης, ὡς ἔοικε, κοινωνοῦμεν· σὺ μὲν ὑπὲρ ἡμῶν ἀλγῶν μόνον· ἐγὼ δὲ ἀεὶ ποθῶν τὴν σὴν σωτηρίαν, καὶ τῆς Φιλίας μεμνημένος, ἣν ἐκ τ' ἀρετῆς μὲν μάλιστα καὶ προηγουμένως· ἔπειτα καὶ διὰ τὴν χρείαν, ἣν οὐκ ἐγὼ μέν σοι, σὺ δὲ ἐμοὶ συνεχῶς παρέσχες, ἀναπραθέντες ἀλλήλοις ὡμολογήσαμεν. οὐχ ὅρκοις, οὐδὲ τοιαύταις ἀνάγκαις ταῦτα πιστούμενοι· ὥσπερ ὁ Θησεὺς, οὐδ' ὁ Πειρίθους· ἀλλ' ἐξ ὧν ἀεὶ ταῦτα νοοῦντες, οὐ προαιρούμενοι κακὸν μὲν δοῦναι τῶν πολιτῶν τινι τοσοῦτον δέω λέγειν ἀπέσχομεν, ὥστε οὐδὲ ἐβουλευσάμεθά ποτε μεθ' ἁλλήλων. χρηστὸν δή τι γέγονεν, ἤ τι βεβούλευται κοινῇ παρ' ἡμῶν. τοῦτο ἀλλήλοις εἰπεῖν μελήσῃ.

Εἰ μὲν οὖν εἰκότως ἀλγῶ τοῖς παροῦσιν, οὐ Φίλα μόνον, ἀλλὰ καὶ συνεργοῦ πιστοῦ, οἶδεν ὁ δαίμων, καὶ πρὸς

A rem, e medio telorum eduxit, quæ in te sycophantæ sæpius conjecerunt; vel ut dicam verius, in me, quem per te fauciare cuperent; rati hac me una parte capi expugnarique posse, si amici fidelis, & promti defensoris, ac periculorum omnium sine ulla tergiversatione certissimi socii, mihi consuetudinem eriperent. Quanquam non minorem te ex ea re dolorem, quam meipsum, capere arbitror; quod laborum ac
B discriminum meorum minus sis, quam ante, particeps: quinetiam mea te causa, deque meo capite, ne quid ei forte contingat, magis esse sollicitum. Nam & ego res tuas nequaquam a meis secundo loco habui; teque itidem erga me affectum esse cognovi. Unde justissimo dolore conficior; quoniam cum de cæteris usurpare istud possis,

Nihil mihi curæ est: nam mea præclare se habent:

solus tibi mœroris ac sollicitudinis causam
C præbeam. Sed hujus, ut videtur, ex æquo participes utrique sumus: tu quidem nostra duntaxat causa dolorem sustinens; ego vero usum ac consuetudinem tuam desiderans, & amicitiæ memor: quam primum, ac præ cæteris omnibus virtute ipsa, tum officiis, quæ tua me nulla, ego a te maxima percepi, conciliati invicem ac velut temperati contraximus. Eam nos porro non jurejurando, non aliis necessitatis vinculis adstrinximus; quemadmodum Theseus, ac Pirithous; sed eo solo fœdere devinximus,
D quod eadem sentientes ac volentes, tantum ab inferendo malo ulli civium abfuimus, ut ne de eo quidem inter nos unquam ipsi tractaverimus. At e contrario si quid in alios boni per nos reipsa derivatum fuerit, aut de eo præstando in commune consultum; de hoc privatim inter nos agebatur.

Quod igitur justissimum mihi dolorem præsens iste rerum status infligat, dum non ab amico solum, sed adjutore quoque fidissimo

fidiſſimo, *novit hoc Deus*, vel ad breve tempus divellor, etiam Socratem illum magnum virtutis præconem ac magiſtrum mihi confeſſurum arbitror; quantum quidem ex iis, unde illum cognoſcimus, nimirum e Platonicis libris, conjectari licet. Sic enim loquitur: Difficilius mihi videbatur, recte adminiſtrare rempublicam. Nam neque ſine amicis & fidelibus ſociis gubernari poteſt, nec ejusmodi tam facile reperiuntur. Quod ſi Platoni magis arduum id viſum eſt, quam Atho perfodere; quid de nobis ſperandum eſt, qui ab illius ſapientia prudentiaque longius abſumus, quam a Deo ille diſtabat? Ego vero non mutua illa ſolum officia deſidero, quæ invicem in republica gerenda præſtitimus, quibusque freti facilius ea toleravimus, quæ præter utriusque voluntatem ſive caſu ſive inimicorum conſiliis accidebant; verum paulo poſt oblectamento ac ſolatio cariturus, angor animo vehementerque crucior. Ad quem enim deinde tam benevolum mihi amicum reſpiciam? cujus adeo ſinceram ac germanam libertatem feram? quis ut ille nobis & prudenter conſilium dabit, & cum benevolentia caſtigabit, & ad honeſta, ſine faſtu & arrogantia, animos ſubjiciet, & aſperitate remota libere & audacter reprehendet; velut qui medicamentis detracta moleſtia, utilitatem iis relinquunt? Sed ego famam hanc ex amicitia tua collegi. Nunc tot tantisque præſidiis orbatus, quamnam habere poſſum ſermonum copiam; qui præ tui deſiderio, atque ex prudentiæ benignitatisque tuæ recordatione de vita ipſa periclitanti mihi, tranquillo animo eſſe perſuadebunt, & æqua mente tolerare quæcunque Deus immiſerit? Nam in idem videtur ipſi *conſpirans* magnus Impe-

A ὀλίγου ἀπαλλατ̃ομεν, οἶμαι καὶ Σωκράτην τ̃ μέγαν τ̃ ἀρετῆς κήρυκα καὶ διδάσκαλον, ἔμοιγε συνομολογήσειν, ἐξ ὧν ἐκεῖνον γνωρίζομεν· λέγω δὲ τῶν Πλάτωνος λόγων, τεκμαιρόμενος ὑπὲρ αὐτ̃. Φησὶν ἄν, ὅτι χαλεπώτερον ἐφαίνετ̃ μοι ὀρθῶς τὰ πολιτικὰ διοικεῖν. ἅτε γὰρ ἄνευ φίλων ἀνδρῶν, καὶ ἑταίρων πιστῶν οἷόν τε εἶναι πράττειν· ὃτ' εὐπορεῖν τούτων ξυὶ πολλῇ ῥᾳστώνῃ. Καί τοι τ̃το γε εἰ Πλάτωνι μεῖζον ἐφάνετ̃ τ̃ διορύττειν τ̃ Ἄθω, τί χρὴ προσδοκᾶν ἡμᾶς τ̃ς πλέον ἀπολειπομένους τ̃ ἐκείνου συνέσεώς τε καὶ γνώμης, ἢ ἐκεῖνος τ̃ θεῦ. Ἐμοὶ δὲ οὐδὲ τ̃ χρείας μόνον ἕνεκα, ἣν ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις ἐν τῇ πολιτείᾳ, ῥᾴον εἴχομεν πρὸς τὰ παρὰ γνώμην ὑπὸ τ̃ τύχης, καὶ τ̃ ἀντιτατ̃ομένων ἡμῖν πρατ̃όμενα, καὶ τ̃ μονῆς. ἀεὶ δέ μοι θαλπωρῆς τε καὶ τέρψεως ἐνδεὴς ἂν εἰς μακρὰν ἔσεσθαι μέλλων, εἰκότως δάκνομαί τε καὶ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτ̃ καρδίαν. ἐς τίνα γὰρ ἔτως ἔσαι μοι λοιπὸν ἔυνοιαν ἀποβλέψαι φίλου; τίν δὲ ἀνασχέσθαι τ̃ ἀδόλου καὶ καθαρᾶς παῤῥησίας; τίς δὲ ἡμῖν συμβελεύσ̃ μὲν ἐμφρόνως, ἐπιλιμήσ̃ δὲ μετ' ἐυνοίας, ἐπιῤῥώσ̃ δὲ πρὸς τὰ καλὰ χωρὶς αὐθαδείας, καὶ τύφου, παῤῥησιάσεται δὲ τὸ πικρὸν ἀφελὼν τ̃ λόγων; ὥσπερ οἱ τ̃ φαρμάκων ἀφαιρ̃ντες μὲν τὸ λίαν δυσχερὲς, ἀπολείποντες δὲ αὐτὸ τὸ χρήσιμον; Ἀλλὰ τ̃το μὲν ἐκ τ̃ σ̃ς Φιλίας τὸ ὄνειδος ἐκαρπωσάμην. τοσ̃τον δὲ ὁμ̃ ἐσερημένος, τίνων ἄν εὐπορήσαιμι λόγων; οἶμαι διὰ τ̃ σὸν πόθον· σά τε μήδεα· σήν τε ἀγανοφροσυνήν, αὐτὴν προέσθαι τὴν ψυχὴν κινδυνεύοντα, πείσασιν ἀτρεμεῖν, καὶ φέρειν ὅσα δέδωκεν ὁ θεὸς, γενναίως; εἰς ταυτὸ γὰρ ἔοικεν αὐτ̃ νοῶν ὁ μέγας αὐτοκράτωρ, ταῦθ' νυνὶ

νυνὶ βελεύσασθαι. Τί ποτε ἂν ἄρα χρή, καὶ τίνας ἐπῳδὰς εὑρόντα, πεῖσαι πρᾴως ἔχειν ὑπὸ τῶ πάθους θορυβεμένην τὴν ψυχήν; ἆρα ἡμῖν οἱ Ζαμόλξιδός εἰσι μιμητέοι λόγοι, καὶ ἐνθρυλλεῖν τὰς ἐπῳδὰς, ἃς Ἀθήναζε Φέρων ὁ Σωκράτης, πρὸ τῦ τὴν ὀδύνην ἰᾶσθαι τ̃ κεφαλῆς, ἐπᾴδειν ἠξίου τῷ καλῷ Χαρμίδῃ; ἢ τότους μὲν, ἅτε δὴ μείζονας, καὶ περὶ μειζόνων, οὐ κινητέον, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ μικρῷ μηχανὰς μεγάλας. ἀλλ' ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἔργων, ὧν ἐπυθόμεθα τὰ κλέα, Φησὶ, ὥσπερ ἐκ λειμῶνος δρεψάμενοι ποικίλου, καὶ πολυτελῆς ἄνθη τὰ κάλλιστα, ψυχαγωγήσομεν αὐτὰς τοῖς διηγήμασι, μικρὰ τ̃ ἐκ Φιλοσοφίας αὐτοῖς προσιθέντες; ὥσπερ οἶμαι τοῖς λίαν γλυκέσιν οἱ παρεγχέοντες ὀκ οἶδ' ὁποῖ ἄττα Φάρμακα, τὸ προσκορὲς αὐτῶν ἀφαιρῦσιν. Οὕτω τοῖς διηγήμασι ἐκ Φιλοσοφίας, αἰτία προσιθεμένη τὸ δοκεῖν ἐξ ἱστορίας ἀρχαίας ὄχλον ἐπεισάγειν, ὀδὲν δέον, καὶ περιτὴν ἀδολεσχίαν ἀφαιρεῖται.

Homer. Odyss. l. v. 14.

Τί πρῶτον; τί δ' ἔπειτα; τί δ' ὑστάτιον καλαλέξω;

Voss. Λίλιον

πότερον ὡς ὁ Σκηπίων ἐκεῖνος ὁ τ̃ Λαίλιον ἀγαπήσας, καὶ Φιληθεὶς, τὸ λεγόμενον, ἴσω ζυγῷ, παρ' ἐκείνυ πάλιν, ἡδέως μὲν αὐτῷ συνῆν, ἔπραττε δὲ ὀδὲν ὧν μήτε πρότερον ἐκεῖνος πύθοιτο, καὶ Φήσειεν εἶναι πρακτέον; ὅθεν, οἶμαι, καὶ λόγον παρέσχε τοῖς ὑπὸ Φθόνυ τ̃ Σκηπίωνα λοιδορῦσιν,

Voss. Λίλιος

ὡς ποιητὴς μὲν ὁ Λαίλιος εἴη τῶν ἔργων, Ἀφρικανὸς δὲ ὁ τότων ὑποκριτής. Αὕτη τοι καὶ ἡμῖν ἡ Φήμη πρόσκειται. καὶ χαίρω γε ἐπ' αὐτῇ πλέον. τὸ γὰρ τοῖς ὀρθῶς ὑπ' ἄλλυ γνωσθεῖσι πειθῆναι, μείζονος τ̃ ἀρετῆς ὁ Ζήνων ποιεῖται γνώρισμα τῦ γνῶ-

rator, *hæc ita nunc deliberaſſe.* Quanam ergo ratione, quibus carminibus perturbatione occupatus animus adduci poteſt, uti leniter moderateque iſtud ferat? Num Zamolxidis voces *imitari decet*, & incantationes *inſuſurrare*; quas cum Athenas invexiſſet Socrates, præcinere pulchro Charmidæ volebat, antequam capitis ab eo dolorem depelleret? An illas, utpote majores & ad majora factas, aggredi non oportet, ſic tanquam ingentes in parvo theatro machinas: verum ex antiquis factis, quæ fama, inquit, accepimus, velut e florido exquiſitoque prato lectiſſimis floribus decerptis, ita nos ipſos jucundis narrationibus oblectabimus: ſic ut pauca e Philoſophia depromta interim admiſceamus? quemadmodum ii faciunt, qui nimium dulcia, certis medicaminibus infuſis, temperantes faſtidium adimunt. Eodem modo inſtitutis plerumque ſermonibus adjuncta quæpiam de cauſa e Philoſophia profecta, diſputatio, quicquid ex antiquiore hiſtoria promtum, moleſtum & importunum videtur; ac ſupervacaneam omnem garrulitatem detrahit.

Quid primum? quid deinde? quid poſtremum recenſebo?

An ut ille Scipio, qui Lælium amavit plurimum, ab eoque viciſſim non minus amatus eſt; ut & ſuaviſſime cum illo viveret, neque quicquam ageret, de quo non ille conſultus ſuſcipiendi autor fuiſſet? unde Scipionis obtrectatores calumniandi occaſionem nacti ſunt, ut illud frequenter objicerent: auctorem rerum geſtarum ac velut Poëtam eſſe Lælium, actorem Africanum. Quod ipſum communis de nobis fama vulgavit; & ea quidem majorem in modum delector. Nam quæ recte ab alio decreta ſunt, amplecti, majoris eſſe virtutis ſpecimen Zenoni placuit, quam per ſeſe quæ

ſunt

ſint opportuna cognoſcere. In quo Heſiodium illud ita commutare ſolebat:

Optimus ille quidem eſt, ſequitur qui recta monentem.

pro eo quod ille dixerat: qui ſibi omnia providet. Mihi vero non propterea ſcite & eleganter immutatum videtur. Cum enim verius Heſiodum dixiſſe arbitror; tum utrique Pythagoræ ſententiam antepono; a quo proverbium illud originem habuit, *Communia eſſe amicorum omnia:* cujus auctor ille mortalibus fuit. Hoc vero non ad pecunias tantum pertinet; ſed mentis etiam ac prudentiæ communionem complectitur: adeo ut quæcunque ipſe repereris, non minus ejus propria ſint, qui iis obtemperaverit; quorum autem ex tuis velut actor fui, eorum merito tu particeps habendus es. Sed hæc cuicunque tandem potius attribuenda videantur, ad alterum pertinent: invidi porro nihil lucri ex iſtis ſuis ſermonibus facient.

Redeo nunc ad Africanum & Lælium. Sublata itaque Carthagine, & Africa univerſa in ditionem populi Romani redacta, miſſus Roma ab Africano Lælius ſolvit, ut ſecundi illius ſucceſſus nuncium perferret in patriam. Erat hoc ſane Scipioni moleſtum ab amico divelli: neque tamen inconſolabilem hunc dolorem putabat. Sed & Lælium ipſum par eſt id acerbe tuliſſe, cum ſolus e portu navigaret: nec ideo tamen intolerabilem hanc calamitatem eſſe ducebat. Navigavit & Cato familiaribus ſuis domi relictis: tum Pythagoras in Ægyptum, & Plato, atque Democritus, nullo comite peregrinationis aſſumto; tametſi plures in patria, & quidem conjunctiſſimos, relinquerent. Pericles quoque in Samum cum claſſe profectus, ab Anaxagora divulſus eſt, & Euboeam in poteſtatem redegit; illius id quidem conſiliis (ab eo enim fuerat inſtitutus) ſed corpus tamen ipſius ſecum ad prælia, uti cætera neceſſaria, non

A ναί τινα αὐτὸν ἐξ αὐλῆς τὰ δέοντα, τὴν Ἡσιόδου μεταρμόττων ῥῆσιν·

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς ἓυ εἰ- Ἔργ. v. πόντι πίθηται, 295.

λέγων, ἀντὶ τοῦ, νοήσῃ πάνθ' ἑαυτῷ. ἐμοὶ δὲ, ὁ διὰ τὸν χαρίεν εἶναι δοκεῖ. πείθομαι γὰρ ἀληθέστερον μὲν Ἡσιόδου λέγειν· ἀμφοῖν δὲ ἄμεινον, Πυθαγόραν. ὃς καὶ τῇ παροιμίᾳ παρέσχε τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ λέγεσθαι κοινὰ τὰ τῶν Φίλων, ἔδωκε τῷ βίῳ. ὁ δὴ-

B που τὰ χρήματα μόνον· ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ νοῦ, καὶ τῆς φρονήσεως κοινωνίαν. ὥσθ' ὅσα μὲν εὕρες αὐλὸς, ὁδὲν ἔλαττον ταῦτα τοῦ πειθένος ἐστίν· ὅσα δὲ τῶν σῶν ὑπεκρινάμην, τούτων αὐλῶν εἰκότως τὸ ἴσον μέλεχεις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁπόλερος μᾶλλον ἂν φαίνηται, θαλέρῳ πρεσήκει· καὶ τοῖς βασκάνοις ὁδὲν ἔσαι πλέον ἐκ τῶν λόγων.

Ἡμῖν δὲ ἐπανιτέον ἐπὶ τὸν Ἀφρικανὸν καὶ τὸν Λαίλιον. ἐπειδὴ γὰρ ἀνήρ- Vost. Lælius

C ρητο μὲν ἡ Καρχηδών, καὶ τὰ περὶ τὴν Λιβύην ἅπαντα τῆς Ῥώμης ἐγεγόνει δῶρα· πέμπει μὲν Ἀφρικανὸς τὸν Λαίλιον. ἀνήγετο δὲ ἐκεῖνος, εὐαγ- Voss. Ælius γέλια τῇ θαλίδι φέρων. καὶ ὁ Σκηπίων ἤχθετο μὲν ἀπολειπομένῳ τοῦ Φίλου· ὁ μὲν ἀπαραμύθητον αὐτῷ τὸ πάθος ὥετο. καὶ τὸν Λαίλιον δὲ δυ- Voss. σχεραίνειν εἰκὸς, ἐπειδὴ μόνος ἀνήγε- Lælius

D το. ὁ μὲν ἀφόρητον ἐποιεῖτο τὴν συμφοράν. ἅπλοῦ καὶ Κάτων ἀπολιπὼν οἴκοι τοὺς αὐτοῦ συνήθεις· καὶ Πυθαγόρας εἰς Αἴγυπτον· καὶ Πλάτων· καὶ Δημόκριτος, ὁδένα παραλαβόντες κοινωνὸν τῆς ὁδοῦ· καὶ τοι πολλοὺς οἴκοι τῶν φιλτάτων ἀπολιμπάνοντες. Ἐστρατεύσατο καὶ Περικλῆς ἐπὶ τὴν Σάμον, ἐκ ἄγων τὸν Ἀναξαγόραν· καὶ τὴν Εὔβοιαν παρεσήσατο, ταῖς μὲν ἐκείνου βουλαῖς· ἐπεπαίδευτο γὰρ ὑπ' ἐκείνου· τὸ σῶμα δὲ ἐκ ἐφελκόμενος, Voss. ὥσπερ ἄλλό τι τῶν ἀναγκαίων, πρὸς ἐκείνου

τὰς μάχας. καί τοι ἢ τοῦτον ἄκουλα, Φασὶν, Ἀθηναῖοι τὸ πρὸς τὸ διδάσκαλον ἀπέσησαν συνουσίας. ἀλλ' ἔφερεν, ὡς ἀνὴρ ἔμφρων, τὴν ἀγνοιαν τοῦ αὐτοῦ πολιτῶν ἐγκαλῶς καὶ πράως. ἢ γὰρ [ἀνάγκη] τῇ πατρίδι καθάπερ μητρὶ δικαίως μὲν ὤ, χαλεπῶς δὲ. ὅμως ἐχώρει πρὸς τὴν συνουσίαν αὐτῶν, εἴκειν ᾤετο χρῆναι· ταῦτα ὡς εἰκὸς λογιζόμενος. ἀκούειν δὲ χρὴ τῶν ἐξῆς, ὡς τοῦ Περικλέους αὐτοῦ. ἐμοὶ πόλις μὲν ἐστὶν ἡ πατρίς, ὁ κόσμος· ἢ φίλοι θεοὶ, ἢ δαίμονες, ἢ πάντες ὅσοι, καὶ ὅπου σπουδαῖοι. χρὴ δὲ καὶ ὃ γεγόναμεν τιμᾶν, ἐπειδὴ τοῦτο θεῖός ἐστι νόμος· καὶ πείθεσθαί γε οἷς ἂν ἐπιτάττῃ, καὶ μὴ βιάζεσθαι, μηδὲ ὃ φησιν ἡ παροιμία, πρὸς κέντρα λακτίζειν. Ἀπαραίτητον γάρ ἐστι τὸ λεγόμενον, ζυγὸν τῆς ἀνάγκης. ὃ μὲν ὀδυρτέον, ὃδὲ θρηνητέον ἐφ' οἷς ἐπιτάττῃ τραχύτερον· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα λογιστέον αὐτόνυν ἀπαλλάττεσθαι τὸν Ἀναξαγόραν ἀφ' ἡμῶν κελεύῃ· καὶ τὸ ἄριστον τῶν ἑταίρων ἂν ὀψόμεθα. διὸ ὃν ἠχθόμην μὲν τῇ νυκτὶ, ὅτι μοι τὸν Φίλον ἂν ἐδείκνυεν· ἡμέρᾳ δὲ καὶ ἡλίῳ χάριν ἠπισάμην, ὅτι μοι παρεῖχεν ὁρᾶν, ὃν μάλιστα ἤρων. ἀλλ' εἰ μὲν ὄμματά σοι δέδωκεν ἡ Φύσις, ὦ Περίκλεις, μόνον ὥσπερ τοῖς ὄρνισι, οὐδὲν ἀπεικὸς ἐστί σε διαφερόντως ἄχθεσθαι. εἰ δέ σοι ψυχὴν ἐνέπνευσε, καὶ νοῦν ἐνῆκεν· ὑφ' ὃ τὰ μὲν πολλὰ τῶν γεγενημένων, καίπερ οὐ παρόντα, νῦν ὁρᾷς διὰ τῆς μνήμης· πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἐσομένων ὁ λογισμὸς ἀνευρίσκων ὥσπερ ὄμμασιν ὁρᾶν προσβάλλει τῇ νῷ· καὶ τῶν ἐνεστώτων οὐ τὰ πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡ φαντασία μόνον ἀπολυπεμένη, δίδωσιν αὐτῇ κρίνειν καὶ καθορᾶν· ἀλλὰ καὶ τὰ πόρρω μυριάσι σταδίων ἀπῳκισμένα

f. ἄνοιαν

ἂν ὄψου. τῶν ἑταίρ.

vexit. Quanquam fertur, Athenienſes invitum Periclem a præceptoris ſui conſuetudine diſtraxiſſe. Verum ille, utpote vir prudens, civium ſuorum ignorationem temperanter ac moderate tulit. Etenim patriæ, ſic tanquam matri, etſi præter jus, moleſte nihilominus hanc illorum conſuetudinem ferenti, parendum putabat, ac ſecum ejusmodi aliquid cogitabat: (hæc enim tanquam a Pericle dicta, paululum audienda ſunt) Mihi vero patria eſt, ajebat, mundus univerſus: amici, Dii ac dæmones, & omnes quotcunque & ubicunque ſunt boni. Verumtamen & ei loco, ubi primum nati ſumus, habendus eſt honor: quoniam ita divina lex præcipit: & quicquid imperaverit, obtemperandum illi eſt, neque vis inferenda, nec, ut proverbio tritum eſt, contra ſtimulos calcitrandum: ſiquidem neceſſitatis eſt, ut ajunt, inexorabile jugum. Sed nequaquam ingemiſcendum eſt, ac lugendum, etiam cum aſperiora quædam imperat: & res ipſa potius per ſeſe ponderanda. Nunc quidem digredi a nobis Anaxagoram jubet: ut ne amicorum columen amplius videamus; propter quem & nocti ſuccenſebam, quod amicum oculis meis ſubtraheret; & diei Solique gratias agebam, quod illum mihi *intuendum daret*, quem amabam maxime. Verum ſi tibi tales oculos natura largita eſt, ô Pericles, quales avibus, nihil mirum vehementiori te mœrore confici. Sin & tibi animam indidit, & mentem inſeruit, cujus beneficio cum permulta, quæ jam facta ſunt, etiam abſentia, memoria modo perſpicis; tum futura pleraque ratio ipſa a ſe inventa menti objicit: ac phantaſiæ vis rerum, quæ in præſenti tempore ſunt, non earum modo quæ ſubjectæ ſunt oculis, imagines informans judicandas ac diſcernendas illi ſubjicit; ſed eas quoque, quæ procul ac longo inter-

vallo

vallo diſſitæ ſunt, iis ipſis quæ ante pedes, ut ajunt, & ob oculos poſitæ ſunt, evidentius oſtendit: quid attinet angi animo, ac tantopere cruciari? Ac ne citra auctoriatem dici iſta videantur; ſcitum illud Siculi ſcriptoris: *Mens videt, & mens audit.* Quæ quidem tam acri tamque admirabili celeritate prædita eſt, ut cum Homerus cujuſpiam Deorum incredibilem in eundo velocitatem exprimit, ita loquatur:

Utque viri quoties mens emicat.

Hujus beneficio Athenis illum, qui in Ionia ſit, facillime videbis; facillime item e Galliis eum, qui in Illyrico, vel Thracia verſetur, aut qui in Gallia ſit, e Thracia, vel Illyrico. Non enim uti plantæ, cum ex nativo ſolo transferuntur, ſi tempeſtatum contraria ſit utrobique ratio, conſervari nequeunt; ita etiam homines, cum loco migrant, vel corrumpuntur penitus, vel mores immutant, & ab iis, quæ recte a ſe fuerant decreta, dimoventur. Quapropter nec de benevolentia par eſt decedere aliquid, ſi non vehementius etiam amare oporteat. Etenim ſatietatis laſcivia comes eſt; indigentiæ amor. Hoc igitur pacto meliore etiam in ſtatu noſtræ res erunt, cum mutuam erga nos benevolentiam augebimus, & in animis noſtris invicem nos, ſimulacrorum inſtar, erectos & conſtitutos habebimus. Et nunc ego Anaxagoram, nunc me ille contuebitur; ſed & ambos videre nos mutuo nihil prohibet: non dico carunculam iſtam, ac nervos, aut vultus effigiem & *pectoris ſimilitudinem* ad archetypum corporis effictam; (quanquam nihil fortaſſis obſtat, quo minus iſtud animis noſtris occurrat) ſed in virtutem, & actiones ipſas, atque ſermones, & colloquia, congreſſuſque, qui inter nos ſæpius interceſſerunt: cum diſciplinas & juſtitiam, ac mentem illam, quæ mortalia ſimul & humana moderatur, non imperite collaudabamus; ac de republica, le-

A τῶν λεγομένων παρὰ πόδα, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δείκνυσιν ἐναργέστερον, τί χρὴ τοσοῦτον ἀνιᾶσθαι, καὶ σχετλίως φέρειν; Ὅτι δὲ ἐκ ἀμαξίνυς ὁ λόγος ἐστί μοι, νῦς ὁρᾷ, καὶ νῦς ἀκούει, φησὶ ὁ Σικελιώτης· ὅτως ὀξὺ χρῆμα καὶ ταχὺ χρώμενος ἀμηχάνω, ὥσθ' ὅταν τινὰ δαιμόνων Ὅμηρος ἐθέλῃ κεχρημένον ἀπίσω πορείας ἐπιδεῖξαι τάχους,

Ὡς δ' ὅτ' ἀναΐξῃ νόος ἀνέρος, Homer. Iliad. o. v. 80.

B φησί. τοῦτο τοι χρώμενος, ῥᾶσα μὲν Ἀθήνηθεν ὀψὲ τ' ἐν Ἰωνίᾳ· ῥᾶσα δὲ ἐκ Κελτῶν τ' ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ Θρᾴκῃ· καὶ τ' ἐν Κελτοῖς ἐκ Θρᾴκης καὶ Ἰλλυριῶν. Καὶ γὰρ ὡδὲ ὥσπερ τοῖς φυτοῖς ἐκ ἔνι σώζεσθαι τὴν συνήθη χώραν μεταβάλλουσι, ὅταν ἡ τῶν ὡρῶν ἢ κράσις ἐναντία, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνῃ τόπον ἐκ τόπου μεταβάλλουσι, ἢ διαφθείρεσθαι παντελῶς, ἢ τ' τρόπον ἀμείβειν, καὶ μεταλλάττεσθαι, περὶ ὧν ὀρθῶς πρόσθεν ἐ-

C γνώκεσαν. Οὐκοῦν ὡδὲ τὴν εὔνοιαν ἀμεταμέλητον ἔχειν εἰκός· εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἀγαπᾶν καὶ σέβειν. ἔπεται γὰρ ὕβρις μὲν κόρῳ· ἔρως δὲ ἐνδείᾳ. καὶ τούτῳ τοίνυν ἔξομεν βέλτιον, ἐπιτεινομένης ἡμῖν τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καθέξομέν τε ἀλλήλους ἐν ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἱδρυμένους ὥσπερ ἀγάλματα. Καὶ νῦν μὲν ἐγὼ τὸν Ἀναξαγόραν αὖθις δὲ ἐκεῖνος ὄψεταί με. κωλύει δὲ ὡδὲν καὶ ἅμα βλέπειν ἀλλήλους· οὐχὶ

D σαρκία, καὶ νεῦρα, καὶ μορφῆς τύπωμα. σέβειν τε ἐξεικασμα πρὸς ἀρχέτυπον σώματος. καί τοι καὶ τῶν κωλύει τυχὸν ὡδὲν τοὺς διανοίας ἡμῶν ἐμφαίνεσθαι. ἀλλ' εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὰς πράξεις, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὰς ὁμιλίας, καὶ τὰς ἐντεύξεις, ἃς πολλάκις ἐποιησάμεθα μετ' ἀλλήλων· οὐκ ἀμύσως ὑμνοῦντες παιδείαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ τ' ἐπιτροπεύοντα νῦν τὰ θνητὰ καὶ τὰ ἀνθρώπινα· καὶ περὶ πολιτείας, καὶ νόμων,

νόμων, καὶ τρόπων ἀρετῆς, καὶ χρη- A gibus, morum virtute, & honeſtis ſtudiis ea
σῶν ἐπιῤῥευμάτων διεξιόντες, ὅσα γε invicem conferebamus, quæ tum præſens
ἡμῖν ἐν καιρῷ τούτων μεμνημένοις. nobis memoria ſuppeditabat. Hæc animo
f. τερεφόμενοι Ταῦτα ἐννοοῦντες, τούτοις τερεφόμε- cogitantes, & iiſce nos ſimulacris paſcentes,
νοι τοῖς εἰδώλοις, τυχὸν οὐκ ὀνείρων nocturnas ſomniorum imagines non mul-
νυκτερινῶν ἐνδάλμασι προσέξομεν· ὀ- tum fortaſſe curabimus; neque ſenſus ipſe
δὲ κενὰ καὶ μάταια προσβάλλῃ τῷ νῷ male ex temperie corporis affectus *vanas*
τὰ φαντάσματα πονηρῶς ὑπὸ τῆς τοῦ σώ- & inanes menti ſpecies objiciet. Non e-
ματος κράσεως αἴσθησις διακειμένη. nim ſenſum ad hoc officii miniſteriique ge-
οὐδὲ γὰρ αὐτὴν παραληψόμεθα τὴν nus aſſumemus: quin eo devitato, mens
αἴσθησιν ὑπουργεῖν ἡμῖν, καὶ ὑπηρε- noſtra illis tractandis ac meditandis nava-
τεῖσθαι· ἀλλ' ἀποφυγὼν αὐτὴν ὁ νοῦς, B bit operam, ſeque hoc pacto ad rerum cor-
ἐμμελετήσῃ τούτοις, πρὸς καλανόνσιν, poris expertium comprehenſionem ac con-
καὶ συνεθισμὸν τῶν ἀσωμάτων διεγει- ſuetudinem excitabit: ſiquidem mente cum
ρόμενος. νῷ γὰρ δὴ καὶ τῷ κρείττονι Deo ipſo verſamur, & ea, quæ ſenſum ef-
σωίεσμεν· καὶ τὰ τὴν αἴσθησιν ἀπο- fugiunt, quæque locorum intervallo diſ-
φυγόντα, καὶ διεσηκότα τῷ τόπῳ· junĉta ſunt, imo quæ ne loco quidem in-
μᾶλλον δὲ οὐδὲ δεόμενα τόπου, ὁρᾶν τε digent, intueri & capere natura poſſumus;
καὶ αἱρεῖν πεφύκαμεν, ὅσοις ἀ- & quicunque tali ſe contemplatione di-
ξίως βεβίωται τῆς τοιαύτης θέας, gnos vitæ genere ipſo præſtiterunt, illam
ἐννοοῦντες αὐτὴν καὶ συναιρόμενοι. concipiunt animo, & cum Deo junguntur.

Ἀλλ' ὁ μὲν Περικλῆς, ἅτε δὴ με- C Verum Pericles, tanquam excellâ quadam mente præditus, & liber in libera civitate nutritus, magnificentioribus ſe ſermonibus oblectabat. Ego vero iis natus hominibus, *quales ſunt modo mortales*; humaniores ad mulcendum & fovendum animum meum, atque ad mitigandam doloris acerbitatem ſermones adhibeo, in id intentus, ut ad ſingulas, quæ mihi ex illa re importunæ ac moleſtæ accidunt, cogitationes ac ſpecies ſolatium aliquod accommodem, ac velut incantationem adverſus beſtiæ morſum comparem, quæ cordi ipſi intus & præcordiis dentem infigit. Quamobrem prima hæc eſt moleſtiarum omnium mearum, quod ſolus deinceps ego relinquar, ſincera conſuetudine ac libertatis pleno colloquio deſtitutus. Nam nemo eſt amplius, quo cum peræque fidenter audacterque ſermones conferam. Atenim nonne mecum ipſe confabulari facile poſſum? aut vel ipſam cogitationem mihi aliquis

ῥήτωρ, καὶ τραφεὶς ἐλεύθερος ἐν ἐλευθέρᾳ τῇ πόλει, ὑψηλοτέροις ἐψυχαγώγει λόγοις αὐτόν. Ἐγὼ δὲ γεγονὼς ἐκ τούτων, οἷοι νυνὶ βροτοί εἰσι, ἀνθρωπικωτέροις ἐμαυτὸν θέλγω, καὶ παράγω λόγοις· καὶ τὸ λίαν πικρὸν ἀφαιρῶ τῆς λύπης· πρὸς ἕκαστον τῶν ἀεί μοι προσπιπτόντων ἀπὸ τοῦ πράγματος δυσχερῶν τε καὶ ἀτόπων φαντασμάτων, ἐφαρμόζειν D τινὰ παραμυθίαν πειρώμενος· ὥσπερ ἐπῳδὴν θηρίου δήγματι δάκνοντος αὐτὴν ἔσω τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ τὰς φρένας. Ἐκεῖνό τοι πρῶτόν ἐστί μοι τῶν φαινομένων δυσχερῶν· νῦν ἐγὼ μόνος ἀπολελείψομαι καθαρᾶς ἐνδεὴς ὁμιλίας, καὶ ἐλευθέρας ἐντεύξεως. Οὐ γάρ ἐστί μοι τέως ὅτῳ διαλέξομαι θαῤῥῶν ὁμοίως. Πότερον ἂν οὐδ' ἐμαυτῷ διαλέγεσθαι ῥᾴδιόν ἐστί μοι; ἀλλ' ἀφαιρήσεταί με τις καὶ τὴν ἔν-

que ab honeſtis ac probis ametur; & ab iis, qui amici videntur, maximis afficiatur injuriis. Vide igitur, ut, cum redieris, amico ne adulatorem præferas. Alterum a me præceptum, ô adoleſcens, accipe: Dormitans iſte ſæpenumero decipitur. Tu vero ſobrius ſis, ac vigiles, ne amici præ ſe ferens audaciam tibi adulator obrepat: ut ſi faber quidam ærarius, fumo atque fuligine obſitus, albatus & ceruſſata facie prodeat eique tu filiarum tuarum aliquam matrimonio jungas. Tertium illud monitum habeto, teque ipſum majorem in modum conſerva. Nos autem ſolos reverere; tum inter viros quicunque noſtri ſimilis erit; alium præterea neminem. Vides ut huic fatuo pudor ac nimia quædam ſtupiditas nocuerit. Sub hæc magnus Sol ſermonem excipiens: Quos, inquit, amicos ſemel delegeris, iis tanquam amicis utere, nec eos famulorum ac ſervorum habeas loco, adverſus eosdem ingenue ac ſinceriſſime, uti generoſum animum decet, fac te geras; ut non de iis alia dicas, alia intus & in pectore ſentias. Videſne quemadmodum hæredem iſtum res hæc una perdiderit, in amicos diffidentia? Ama ſubjectos tibi, ut a nobis amaris ipſe. Quæ ad cultum noſtrum pertinent, ea bonis omnibus antepone: nos enim benefici, & amici tui, ac ſervatores ſumus. His auditis hilaratus adoleſcens non obſcure demonſtrabat, Diis ſe in omnibus obtemperare velle. Age vero, Sol dixit, bona cum ſpe digredere. Nam nos ubique tibi comites aderimus, ego, & Minerva, cum hoc Mercurio; ac nobiſcum Dii omnes in Olympo degentes præſto aderunt; nec non qui in aëre, vel in terra reſident, & quicquid uſpiam eſt numinum: ut & pietatem erga nos, & adverſus amicos fidem teneas, & erga *tibi ſubjectos*

A ρὸς μὲν τ̃ ἐπιεικῶν μὴ φιλεῖσθαι· παρὸ δ τ̃ νομιζομένων φίλων εἰς τὰ μέγιστα ἀδικεῖσθαι. σκόπει δ̃ν ὅπως ἐπανελθὼν μὴ πρὸς τὸ φίλυ θήτεις τ̃ κόλακα. Δευτέραν ἄκυέ μυ παραίνεσιν, ὦ παῖ. νυσάζων ἔτ' ἐξαπατᾶται τὰ πολλά. σὺ δ' νῆφε, καὶ γρηγόρ· μή σε διὰ τῆς τ̃ φίλυ παῤῥησίας ὁ κόλαξ ἐξαπατήσας λάθῃ· χαλκεὺς οἷά τις γέμων καπνῦ καὶ μαυίλης, ἔχων ἱμάτιον λευκὸν, καὶ τὰ πρόσωπα τῷ ψιμμυθίῳ κεχεισμένος· εἶτα αὐλῷ δούλης γῆμαί τινα τῶν σῶν θυγατέρων. Τρίτης ἐπάκυέ μυ παραινέσεως, καὶ μάλα ἰσχυρῶς φύλατ̃ σαυτόν. αἰδ̃ δὲ καὶ ἡμᾶς μόνον· ἀνδρῶν δὲ ὅσις ἡμῖν προσόμοιός ἐσι. ἄλλον δὲ μηδένα. ὁρᾷς ὅπως τ̃τον τ̃ ἠλίθιον ἔβλαψεν αἰσχυνή, καὶ τὸ λίαν ἄγαν εἶναι καταπλῆγα; Καὶ ὁ μέγας Ἥλιος ἄυθις τ̃ λόγον διαδεξάμενος, εἶπεν· ἐλόμενος φίλυς, ὡς φίλοις χρῶ. μηδὲ αὐτὸς οἰκέτας, μηδὲ θεράποντας νόμιζε. πρόσιθι δὲ αὐτοῖς, ἐλευθέρως τε καὶ ἁπλόϊκα, καὶ γενναίως· μὴ λέγων μὲν ἄλλα, φρονῶν δὲ ἕτερα περὶ αὐτῶν· ὁρᾷς ὅτι καὶ τ̃τον τ̃ κληρονόμον τ̃τ ἐπέτειψεν, ἡ πρὸς τὸς φίλυς ἀπιςία; φίλει τὸς ἀρχομένυς, ὥσπερ ἡμεῖς σε. τὰ πρὸς ἡμᾶς, ἡγείσθω σοι τῶν καλῶν ἁπάντων. ἐσμὲν γάρ συ καὶ εὐεργέται, καὶ φίλοι, καὶ σωτῆρες. Ἀκύσας ταῦτα ὁ νεανίσκος διεχύθη, καὶ δῆλος ἦν ἅπαντα ἤδη τοῖς θεοῖς πειθόμενος. Ἀλλ' ἴθι, ἔφη, πορεύυ μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος. ἡμεῖς γάρ σοι πανταχ̃ συνεσόμεθα, ἐγώ τε, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ἑρμῆς ὅδε, καὶ συὶ ἡμῖν οἱ θεοὶ πάντες οἱ ἐν Ὀλύμπῳ, καὶ οἱ περὶ τ̃ ἀέρα, καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν παντα χ̃ τὸ θεῖον γένος· ὡς τά τε πρὸς ἡμᾶς ὅσιος ἦς, καὶ τὰ πρὸς τὸς φίλυς πιςὸς, καὶ τὰ πρὸς τὸς ὑπηκόυς φιλάνθρωπος, ἄρ-

B

C

D

Voſſ. διεχέθη

χων αὐτῶν, καὶ ἡγέμενος ἐπὶ τὰ A βέλτιστα. ἀλλὰ μήτε μὲν ἑαυτὸ μήτε ἐκείνων ταῖς ἐπιθυμίαις δουλεύων, ὑπεικάθης. Ἔχων δὲ πανοπλίαν, ἣν ἐκόμισας πρὸς ἡμᾶς, ἄπιθι προσλαβὼν ταύτην μὲν τὴν δᾶδα παρ' ἐμοῦ· ἵνα σοι καὶ ἐν τῇ γῇ φῶς λάμπῃ μέγα, καὶ μηθὲν ἐπιποθῇς τῶν τῆδε· ταύτης δὲ Ἀθηνᾶς τῆς καλῆς τό τε Γοργόνειον, καὶ τὸ κράνος. πολλὰ γὰρ, ὁρᾷς, ἐστὶν αὐτῇ· καὶ δίδωσιν οἷς ἂν ἐθέλῃ. δώσῃ δέ σοι καὶ Ἑρμῆς χρυσῆν B ῥάβδον. ἔρχου δὴ τῇ πανοπλίᾳ κοσμηθεὶς ταύτῃ, διὰ πάσης μὲν γῆς, διὰ πάσης δὲ θαλάττης, ἀμελακινήτως τοῖς ἡμετέροις πειθόμενος νόμοις. καὶ μηδείς σε μήτε ἀνδρῶν, μήτε γυναικῶν, μήτε τῶν οἰκείων, μήτε τῶν ξένων, ἀναπείσῃ ἐνόλων ἐκλαθέσθαι τῶν ἡμετέρων. ἐμμένων γὰρ αὐτοῖς, ἡμῖν μὲν ἔσῃ φίλος, καὶ τίμιος, αἰδοῖος δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἡμῶν ὑπηρέταις, φοβερὸς δὲ ἀνθρώποις πονηροῖς καὶ κακοδαίμοσι. Ἵνα δὲ σαυτῷ τὰ σαρκία δεδόσθαι C λειτουργίας ἕνεκα ταυτησί. βουλόμεθα γάρ σοι τὴν προγονικὴν οἰκίαν αἰδοῖ τῶν προγόνων ἀποκαθῆραι. μέμνησο δὲ ὅτι τὴν ψυχὴν ἀθάνατον ἔχεις, καὶ ἔκγονον ἡμετέραν· ἑπόμενός τε ἡμῖν, ὅτι θεὸς ἔσῃ, καὶ τῶν ἡμέτερον ὄψῃ σωὴ ἡμῶν πατέρα.

Τοῦτο εἴτε μῦθος, εἴτε ἀληθὴς λόγος, οὐκ οἶδα. τὸ παρὰ σοῦ δὲ πεποιημένον, τίνα βούλῃ τὸν Πᾶνα· τίνα δὲ εἶναι τὸν Δία, εἰ μὴ τοῦτον, ὡς ἐσμὲν ἐγὼ καὶ σύ. σὺ μὲν, ὁ Ζεύς· ἐγὼ δὲ, ὁ D Πάν; ὦ τῶν γελοίων ψευδόπαν γελοιότερε μέν τοι, νὴ τὸν Ἀσκληπιὸν, τῶν πάντα μᾶλλον ἢ Διὸς, ἄνθρωπε. Ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀτεχνῶς ἐκ τοῦ μαινομένου στόματος, ὅτι τὴν ἔνθεον, ἀλλὰ τὴν ἔκπληκτον μανίαν; οὐκ οἶδα ὅτι καὶ ὁ Σαλμωνεὺς ἔδωκεν ὑπὲρ τούτων τοῖς θεοῖς δίκην, ὅτι ἄνθρωπος ὢν ἐπε

humanitatem; quibus ſic imperes, ut ad optima quæque præeas, ac neque tuis nec illorum cupiditatibus ſervilem in modum obtemperes. Abi itaque cum armatura illa, quam ad nos *attuliſti*; ſimul & hanc a me facem accipe, quæ ingentem tibi in terra lucem præbeat, nihil ut eorum, quæ hic ſunt, deſideres. Capies & ab hac bona Pallade Gorgonem cum galea. Nam plures penes ſe habet, ut vides: & quibus voluerit illa, largitur. Ad hæc auream tibi virgam Mercurius dabit. Vade igitur armatura iſta fretus, ac terras omnes & maria percurre, legibus noſtris conſtanter obſequens. Neque vir ullus, aut mulier, neque tuorum externorumve quiſpiam præceptorum tibi noſtrorum oblivi ſci perſuadeat. Etenim quamdiu iis inſiſtes, cum nobis amicus & carus eris ſemper, tum & bonis noſtris ſervis venerabilis, & improbis hominibus miſerisque formidoloſus. Atque hujus ipſius functionis obeundæ gratia, carunculam tibi iſtam ſcito eſſe conceſſam. Volumus enim tibi propter majorum tuorum honorem ac reverentiam, eorum genus ab omni labe repurgare. Memineris ergo immortalem tibi animam eſſe, & a nobis oriundam, ac ſi nos ſequeris, Deum te, fore & una nobiſcum noſtri te patris aſpectu fruiturum.

Hæc fabula ſit, an vera narratio, equidem ignoro. Illud vero, quod in tuo commento poſuiſti; quem tu demum Pana vis eſſe, quem porro Jovem, niſi eum ipſum, cujusmodi ego & tu ſumus; tu Juppiter, ego Pan? O ridicule confictum Pana! ſed ridiculum magis (ita mihi propitius ſit Æſculapius) homuncionem, quidvis potius quam Jovem! Hæc non perſpicue furentis, nec divino illo quidem, ſed fanatico furore perciti ex ore profecta videntur? Num te præterit Salmoneum a Diis propterea punitum eſſe, quod cum homo eſſet, Juppiter

eſſe

esse conabatur? Nam Hesiodium illud de iis, qui Deorum usurpavere nomina, Jovis ac Junonis, nisi hactenus audieris, facile tibi a me venia dabitur. Non enim commode es institutus a puero; neque talem præceptorem nactus es, qualem ego Philosophum illum habui, qui mihi Poëtas enarravit; a quo ad Philosophiæ vestibulum me contuli, ut ab eo viro sacris initiarer, quem omnium ætate mea præstantissimum esse judicabam. At is inprimis hoc me docuit; exercere virtutem, ac Deos bonorum omnium autores arbitrari. In quo utrum operæ pretium ullum fecerit, viderit ille, præque ipso reges superi. Furorem mihi quidem illum ac confidentiam detrahens, temperatiorem, quam eram, facere studebat. Ego vero, quanquam, ut scis, externis istis bonis eram & ornamentis inflatior, tamen cum præceptori meo obtemperantem præbui, tum ejus amicis, nec non æqualibus meis & condiscipulis: ac quoscunque ab illo laudatos audiveram, horum esse auditor studebam: libros quoque legebam eos, quos ille probarat. Sic a ducibus & autoribus initiatus, altero Philosopho, qui me liberalibus disciplinis imbuit; altero summo in eadem Philosophia viro, qui hujus disciplinæ mihi vestibulum ostendit: parum id quidem propter externas occupationes; sed aliquatenus tamen rectæ institutionis particeps fui: neque compendiariam illam, quam dicis, sed per ambages flexam ac longiorem viam tenui. Quanquam ad virtutem brevius equidem, opinor, quam tu, iter ingressus sum. Nam hujus in vestibulo saltem (absit autem invidia dicto) constiti; tu ab eo longius distas. Tibi quippe, tuisve fratribus. Ut autem inauspicatis verbis abstineam, quod reliquum est ipse suppleto; sin ita mavis, istud ipsum a nobis æquo animo dictum accipito. Quid est, inquam, vobis cum vir-

A χείρ' Ζεὺς εἶναι; τὸ δὲ ἐκ τῶν Ἡσιόδου λεγόμενον ὑπὲρ τῶν ὀνομασάντων ἑαυτοὺς τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασι, Ἥρας τε, καὶ Διὸς· εἰ μή πω καὶ νῦν ἀκήκοας, ἔχω σοι συγγνώμην. ὁδὲ γὰρ ἐπαιδοτριβήθης καλῶς· ὁδὲ ἔτυχες καθηγεμόνος, ὁποίου περὶ τοὺς ποιητὰς ἐγώ, τυχὶ τοῦ Φιλοσόφου· μεθ' ὃν ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς Φιλοσοφίας ἦλθον, ὑπ' ἀνδρὶ τελεσθησόμενος, ὃν ἐνόμισα τῶν
B καθ' ἑαυτὸν πάντων διαφέρειν. ὁ δέ με πρὸ πάντων ἀρετὴν ἀσκεῖν, καὶ θεοὺς ἁπάντων τῶν καλῶν νομίζειν ἡγεμόνας ἐδίδασκεν. Εἰ μὲν δή τι πρᾶγμα πεπόηκεν, αὐτὸς ἂν εἰδείη, καὶ πρὸ τούτου γε οἱ βασιλεῖς θεοί. τυχοῖ δὲ ἐξήρκει τὸ μανιῶδες καὶ θρασύ· καὶ ἐπειρᾶτό με
C ποιεῖν ἑαυτῷ σωφρονέστερον. Ἐγὼ δ', καίπερ, ὡς οἶσθα, τοῖς ἔξωθεν πλεονεκτήμασιν ἐπαιρόμενος, ὑπέταξα ὅμως ἑαυτὸν τῷ καθηγεμόνι, καὶ τοῖς ἐκείνου φίλοις, καὶ ἡλικιώταις, καὶ συμφοιτηταῖς, καὶ ὧν ἤκουον ἐπαινουμένων παρ' αὐτοῦ, τούτων ἔσπευδον ἀκροατὴς εἶναι. καὶ βιβλία ταῦτα ἀνεγίγνωσκον, ὁπόσα αὐτὸς δοκιμάσειεν. Οὕτως ἡμεῖς ὑφ' ἡγεμόσι τελούμενοι, Φιλοσόφῳ μὲν τῷ τὰ τῆς προπαιδείας με τελέσαντι· Φιλοσοφωτάτῳ δὲ τῷ τὰ πρόθυρα
D τῆς Φιλοσοφίας δείξαντι, σμικρὸν μὲν διὰ τὰς ἔξωθεν ἡμῖν προσπεσούσας ἀσχολίας· ὅμως δ' οὖν ἀπηλαύσαμεν τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς· καὶ τὴν σωτόμον, ἣν σὺ φῂς· ἀλλὰ τὴν κύκλῳ πορευθέντες. Καί τοι νὴ τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὴν ἀρίστην οἶμαι, ὅτι σε σωφρονεστέραν ἐτραπόμην. ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτῆς, εἰ μὴ φορτικὸν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἔσχηκα. σὺ δὲ καὶ τῶν πρωτείων εἰ πόρρω. σοὶ δὲ ἀρετῆς ἢ τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς. ἀφελὼν δὲ τὸ δύσφημον, τὸ λειπόμενον αὐτὸς ἀναπλήρωσον· εἰ βούλῃ δὲ, καὶ παρ' ἡμῶν αὐτὸ ἀνάσχου πρᾴως λεγόμενον· τίς μετουσία; Πᾶσιν

ἐπιτιμᾷς, αὐτὸς οὐδὲν ἄξιον ἐπαίνου πράττων. ἐπαινεῖς φορτικῶς, ὡς οὐδεὶς τῶν ἀμαθεστάτων ῥητόρων. οἷς διὰ τὴν τῶν λόγων ἀπορίαν, καὶ τὸ μὴ ἔχειν εὑρεῖν ἐκ τῶν παρόντων, ὅτι φῶσιν, ἡ Δῆλος ἐπέσχεθεν, καὶ ἡ Λητὼ μετὰ τῶν παίδων· εἶτα κύκνοι λιγυρὸν ᾄδοντες· καὶ ἐπηχοῦντα αὐτοῖς τὰ δένδρα, λειμῶνές τε ἔνδροσοι μαλακῆς πόας, καὶ βαθείας πλήρεις· ἢ τε ἐκ τῶν ἀνθέων ὀδμή· καὶ τὸ ἔαρ αὐτό, καί τινες εἰκόνες τοιαῦται. Πῶ τοῦτ' Ἰσοκράτης ἐν τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἐποίησε λόγοις; πῶ δὲ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, οἳ ταῖς Μούσαις ἐτελοῦντο γνησίως. ἀλλ' οὐχ ὥσπερ οἱ νῦν; ἀφίημι δὲ τὰ ἑξῆς· ἵνα μὴ καὶ πρὸς τούτοις ἀπεχθανόμενος ἅμα τοῖς τε Φαυλολάτοις τῶν Κυνικῶν, καὶ τῶν ῥητόρων προσκρούσαιμι. ὡς ἔμοιγε πρός τε τοὺς κραλίστους τῶν Κυνικῶν· εἴ τις ἄρα ἐστὶ νῦν τοιοῦτος· καὶ πρὸς τοὺς γενναίους ῥήτορας, ἔστι φιλικὰ πάντα. Τῶν μὲν δὴ τοιούτων λόγων, εἰ καὶ πολὺ πλῆθος ἐπιῤῥεῖ· καὶ οὐκ ἔστιν ὅσον οὐχὶ λέγειν ἐθέλων τίς ἐκ πάνυ δαψιλοῦς ἀντλήσειε τοῦ πίθου τῆς προκειμένης ἡμῖν ἀσχολίας ἕνεκεν ἀφέξομαι. μικρὰ δὲ ἔτι τῷ λόγῳ προσθεὶς, ὥσπερ ὀφλήματι τὸ ἐνδέον, ἐπ' ἄλλό τι τρέψομαι, ταύτην τὴν ξυγγραφὴν αὐτοῦ που πληρώσας.

Τίς ἂν ἡ τῶν Πυθαγορικῶν εὐλάβεια περὶ τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα; τίς δὲ ἡ Πλάτωνος, ποδαπὸς δὲ ἦν ἐν τούτοις Ἀριστοτέλης; ἆρ' οὐκ ἄξιον αὐτὸ ἰδεῖν; Ἢ τὸν μὲν Σάμιον οὐδεὶς ἀντερεῖ τοιοῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ οὐ τὸ ὄνομα θεῶν ἐν τῇ σφραγῖδι φορεῖν ἐπέτρεπεν· οὐδὲ τῷ ὅρκῳ χρῆσθαι προπετῶς τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασι. Εἰ δὲ νῦν λέγοιμι, ὅτι καὶ εἰς Ἀίγυπτον

A tute commune? Primum reprehendis omnes, nihil ipſe laude dignum gerens. Tum in collaudando tantum ineptus es, quantum ex imperitiſſimis Oratoribus nemo: qui cum nihil habeant quod dicant, neque in eo, quod ſibi propoſuerunt, argumentum rei ullius inveſtigare poſſint; ad Delum, ac Latonam cum liberis ſuis receptum habent: tum olores ſuave quiddam canentes, & ad eorum concentus reſonantes ar-

B bores, aut prata roſcida ac molli altoque gramine veſtita, aut afflantem ex floribus odorem, aut ver ipſum, & id genus alia depingunt. Ubinam ſimile aliquid in laudatoriis orationibus Iſocrates expreſſit? ubi veteres alii, qui germane ac ſincere, neque, ut hodierni faciunt, Muſis initiari ſolebant? Omitto cætera: ne ſi a me iſtos alienavero, eodem tempore cum abjectiſſimis Cynicis pariter & Oratoribus ſimultatem ſuſcipiam. Nam quod ad præſtantiſſimos Cynicos; ſi quis hodie ſupereſt ejusmodi; &

C ad Oratores egregios ſpectat, mihi cum utrisque parata ſunt omnia. Verum ab hujus generis inſtituendis ſermonibus; etſi uberrima quædam copia illorum affluit, neque fieri poteſt, ut, qui oratione cuncta perſequi voluerit, non ex pleno & abundanti dolio, ut ita dixerim, hauriat; tamen ad ea, quæ ſunt mihi præ manibus antevertenda, miſſa illa faciam, atque ubi pauca quædam, velut ex debito reſidua, ad inchoatum ſermonem adjecero, alio me conver-

D tam, ut hæc tandem eo fine terminetur oratio.

Quænam igitur circa Deorum nomina Pythagoræorum religio fuit? quæ Platonis? aut cujusmodi ſe in iſtis Ariſtoteles præbuit? Nonne hoc merito nobis intuendum eſt? An de Samio quidem illo, quin talis fuerit, nemo controverſiam facere poteſt? Nam Deorum ille nomina ne in annulo quidem ferre permittebat, neque in jurejurando temere eadem uſurpare. Quod ſi hunc ipſum

pſum dixero in Ægyptum usque perveniſſe, ac Perſas luſtraſſe, & ubique omnia Deorum inſpicere myſteria ſtuduiſſe, ac variis ubique ritibus ac ceremoniis initiatum eſſe; dicam ignota fortaſſe tibi, ſed pleriſque manifeſta tamen & cognita. Verum Platonem interim audi: *Meus vero erga Deorum nomina timor, ô Protarche, non humani ſimilis eſt, ſed vehementisſimum quemque ſuperat. Et nunc Venerem quidem ita, ut illi gratum eſt, appello: voluptas vero quam varia ſit intelligo.* Hæc in Philebo dicuntur. Quibus non diſſimilia quædam in Timæo ſcripſit. Nam iis etiam ſimpliciter ac ſine demonſtratione prolatis haberi fidem poſtulat, quæcunque de Diis Poëtæ dixerunt. Hæc ideo a me propoſita ſunt, ne tibi, uti Platonicis multis, Platonicæ illius damnandæ opinionis anſam Socrates præbeat, homo natura factus ad cavillandum. Nam illic non Socrates iſta, ſed Timæus loquitur, minime ille quidem irriſor. Quanquam nec iſtud ſani hominis videtur; non ea quæ dicuntur, ſed autores dictorum inſpicere, & ad quos ſermones habeantur. Vis ergo deinceps ſapientiſſimam illam Sirenem, ac docti Mercurii typum, & Apollini ac Muſis amicum, producam in medium? Hic eos omnes, qui interrogare, aut utcunque diſputare ſtudent utrum Dii ſint, non reſponſo, ut homines, ſed ut beſtias pœna proſequendos exiſtimat. Quod ſi legiſſes *bene ponderatum ejus monitum, quod* ſicut Platonis, ita & illius ſcholæ pro foribus erat inſcriptum; id ante omnia cognoviſſes Peripateticis fuiſſe denunciatum, ut & pii adverſus Deos eſſent, initiarentur myſteriis omnibus, & ſanctiſſimas ceremonias capeſſerent, & per omnia diſciplinarum genera tranſirent.

A ἐπορεύθη· καὶ Πέρσας εἶδε· καὶ παν-
λαχῆ πάντα ἐπειράθη τὰ μυστήρια
τῶν θεῶν ἐποπτεῦσαι, καὶ τελεσθῆ-
ναι παντοίας παγλαχῆ τελετάς· ἐρῶ
μὲν ἴσως ἄγνωστά σοι· γνώριμα μέν
τοι καὶ σαφῆ τοῖς πολλοῖς. Ἀλλὰ τῆ
Πλάτωνος ἄκουε· τό δ' ἐμὸν δέος, ὦ
Πρώταρχε, πρὸς τὰ τῶν θεῶν ὀνόμα-
τα οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον. ἀλλὰ πέρα
τῆ μεγίστης φόβου. καὶ νυῦν τὴν μὲν Α-
φροδίτην, ὅπη ἐκείνη Φίλον, ταύτῃ
προσαγορεύω· τὴν δὲ ἡδονὴν, οἶδα ὡς
B ἔστι ποικίλον. ταῦτα ἐν Φιλήβῳ λέγε-
ται· καὶ τοιαῦτα ἕτερα πάλιν ἐν Τι-
μαίῳ. πιστεύειν γὰρ ἁπλῶς ἀξιοῖ, καὶ
χωρὶς ἀποδείξεως λεγομένοις; ὅσα
ὑπὲρ τῶν θεῶν φασὶν οἱ ποιηταί. ταῦ-
τα δὲ παρέθηκα, μή πολέ σοι παρά-
σχῃ πρόφασιν, ὥσπερ οἶμαι τῶν Πλα-
τωνικῶν πολλοῖς, ὁ Σωκράτης εἴρων ὢν
φύσει, τὴν Πλατωνικὴν ἀτιμάσαι δό-
ξαν. ἐκεῖ γὰρ οὐχ ὁ Σωκράτης, ἀλλ'
C ὁ Τίμαιος ταῦτα λέγει, ἥκιστα ὢν εἴ-
ρων. Καί τοι τοῦτό γέ ἐστι οὐχ ὑγιές,
μὴ τὰ λεγόμενα ἐξετάζειν, ἀλλὰ τοὺς
λέγοντας, καὶ τὸ πρὸς τίνας οἱ λόγοι
γίγνονται. Βάλε τὸ μελὰ τοῦτ' τὴν
πάνσοφον ὑπαγορεύσω σειρῆνα, τὸν δὲ
λογίου τύπον Ἑρμοῦ τὸν Ἀπόλλωνι καὶ
ταῖς Μούσαις φίλον; ἐκεῖνος ἀξιοῖ τοὺς
ἐπερωτῶντας, καὶ ὅλως ἐπιχειροῦντας εἰ
θεοί εἰσι, οὐχ ὡς ἀνθρώπους ἀποκρίσε-
D ως τυγχάνειν· ἀλλ' ὡς τὰ θηρία κο-
λάσεως. εἰ δὲ ἀναγνώκεις τὸν εὐσαλικὸν
αὐτοῦ * * ὥσπερ τὸν Πλάτωνος, ἔτω
δὲ καὶ τὸν ἐκείνου διαλριβῆς προγέγρα-
πτο. ἔγνως ἂν πρὸ πάντων ὅτι τὰ πρὸς
τοὺς θεοὺς εὐσεβεῖς εἶναι, καὶ μεμυῆ-
σθαι πάντα τὰ μυστήρια, καὶ τελε-
σθαι τὰς ἁγιωτάτας τελετάς, καὶ διὰ
πάντων τῶν μαθημάτων ἦχθαι, τοῖς
ἔσω τοῦ περιπάτου βαδίζουσι προηγο-
ρεύετο.

Σὺ δὲ ὅπως ἡμῶν μὴ τὸ Διογένη προ- A
βαλῶν, ὥσπερ τι μορμολύκειον, ἐκ-
φοβήσῃς· ὁ γὰρ ἐμυήθη, φησὶ, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τὸ " τρεπόμενον ἐκμυηθῆναι,
γελοῖον, εἶπεν, ὦ νεανίσκε, εἰ τὰς μὲν
τελώνας οἴῃ τούτῃς ἕνεκα τῆς τελε-
τῆς κοινώσειν τοῖς θεοῖς τὸ ἐν ᾅδου κα-
λῶν· Ἀγησίλαον δὲ, καὶ Ἐπαμι-
νώνδαν ἐν τῷ βορβόρῳ κεῖσθαι. Τοῦ-
το, ὦ νεανίσκε, βαθὺ λίαν, καὶ δεό-
μενον ἐξηγήσεως, ὡς ἐμαυτὸν πείθω,
μείζονος· ὅπως ἡμῖν αὐτὰ δοῖεν αἱ B
θεαὶ τὴν ἐπίνοιαν. νομίζω δὲ αὐτὴν
ἤδη καὶ δεδόσθαι. Φαύλη γὰρ ὁ Διο-
γένης οὐχ, ὥσπερ ὑμεῖς ἀξιοῦτε, δυσ-
σεβὴς, ἀλλ' ἐκείνοις, ὧν μικρῷ πρόσ-
θεν ἐπεμνήσθην, προσόμοιος. ἀπι-
δὼν γὰρ εἰς " περίσασιν τὴν καλαλα-
βοῦσαν αὐτὸν· εἶτα εἰς τὰς ἐνόλας
βλέπων τοῦ Πυθίου, καὶ σωνεὶς ὅτι τὸ
μυούμενον ἐχρῆν πολιογραφῆναι πρό-
τερον, καὶ Ἀθηναῖον, εἰ καὶ μὴ φύσει, C
τῷ νόμῳ δὲ γενέσθαι· τοῦτ' ἔφυγεν, ὁ
τὸ μυηθῆναι· νομίζων αὐτὸν εἶναι τοῦ
κόσμου πολίτην· καὶ ταῖς ὅλαις τῶν
θεῶν οὐσίαις, αἷς ὅλον κοινῇ κόσμον
ἐπιπροπεύουσιν, ἀλλ' οὐ ταῖς τὰ μέρη
καλαχειμαμέναις αὐτοῦ, διὰ μεγαλο-
φροσύνην ἀξιῶν συμπολιτεύεσθαι·
τό τε νόμιμον οὐ παρέβη αἰδοῖ τῶν
θεῶν· καί τοι τἄλλα πατῶν, καὶ
παραχαράττων· αὐτόν τε οὐκ ἐπα- D
νήγαγεν, ὅθεν ἄσμενος ἠλευθέρωτο.
Τί δ' ἦν τοῦτο; τὸ πόλεως μιᾶς δου-
λεῦσαι νόμοις· ἑαυτόν τε ὑποθεῖναι
τούτῳ, ὅπερ ἦν ἀνάγκη παθεῖν, Ἀ-
θηναίῳ γενομένῳ. Πῶς γὰρ οὐκ ἔμελ-
λεν ὁ τῶν θεῶν εἵνεκεν εἰς Ὄλυμπίαν
βαδίζων, ὁ τῷ Πυθίῳ πειθοὺς, καὶ
Φιλοσοφήσας, ὥσπερ Σωκράτης
ὕστερον, ὡς Ἀριστοτέλης· φησὶ γὰρ καὶ
αὐτὸς εἶναι Πύθιον οἶκοι παρ' ἑαυτῷ·
ὅθεν αὐτῷ καὶ ἡ ὁρμὴ πρὸς Φιλοσοφίαν

f. πρὸς τὸ τρεπόμενον

Volf. τὴν περίσασιν τὴν

Neque vero tu Diogenem opponens, quasi terriculum quoddam, meum nobis injicere ſtude. Hic enim, ajunt, nunquam initiatus eſt: quinetiam hortanti ſe, ut initiaretur: Ridicule facis, inquit, adoleſcens, ſi ita credis; publicanos myſteriis hiſce fretos, bonorum, quæ apud inferos ſunt, omnium eſſe participes; Ageſilaum autem & Epaminondam in cœno jacere. Verum iſtud ipſum, mi adoleſceus, valde profundam quæſtionem continet, & diligentiorem, ut mihi quidem perſuadeo, explicationem deſiderat; ut illius intelligentiam Dearum ipſarum beneficio, conſequi poſſimus: quam quidem mihi jam ab illis impetraſſe videor. Etenim Diogenes ille non, ut opinio veſtra fert, impius fuit; ſed eorum, quos paulo ante memoravi, ſimillimus. Qui cum & illum, in quem inciderat, caſum & calamitatem reſpiceret; & Pythii Apollinis mandata conſideraret; & eum præterea ſciret, qui initiari vellet, adſcribi in civitatem oportere antea, & Athenienſem non natura, ſed lege fieri; hoc unum ille, non ipſa myſteriorum initia devitabat, ratus ſe totius orbis eſſe civem, & cum univerſis Deorum ſubſtantiis, quæ adminiſtrando toti huic mundo communiter præſunt; non autem cum iis, quæ per illius partes diſtributæ ſunt, eodem municipatu cenſeri cupiens; neque quod legitimum erat præ Deorum reverentia prætergreſſus eſt; quantumvis proculcaret adulteraretque cætera; nec eo, unde libenter evolaverat, revocare ſeſe voluit. Quid illud porro fuit? nimirum civitatis unius ſervire legibus, ſeque ipſum ei obnoxium facere, quod, ſi Athenienſis fieret, neceſſario perferendum erat. Nam qui Deorum cauſa ad Olympiam adierat: qui Apollini Pythio parens animum ad Philoſophiam adjunxerat; ut Socrates poſtea, ut Ariſtoteles; (nam & iſte domeſticum apud ſe Pythium habere ſe dicebat, a quo ad Philoſophiam

loſophiam capeſſendam incitatus fuerat) nonne in adyta ipſa libentiſſime eſſet ingreſſus; niſi hoc unum vitaret, ne ſe legibus ullis ſubjiceret, neve ſervituti reipublicæ ullius addiceret? Cur non igitur hanc *ipſam* conſilii ſui cauſam reddidit; ſed e contrario ejusmodi, quæ non parum de myſteriorum majeſtate detraheret? Poteſt idem & Pythagoræ aliquis objicere, haud recte ſentiens. Non enim dicenda ſunt omnia; & quæ fas eſt dicere, eorum in vulgus quædam mihi tacenda videntur. Verum perſpicua tamen eſt iſtorum ratio. Cum enim Diogenes hominem eum, qui ſe talium admoneret, neglecta vitæ honeſtate, ſola initiatione gloriantem cerneret; caſtigare ſimul ipſum, & docere voluit: iis quidem, qui dignam initiorum religione vitam inſtituerint, etiamſi nondum initiati ſint, integra apud Deos manere præmia; improbos vero nihil amplius ex eo conſequi, quod in interiora ſacrorum adyta penetrarint. Etenim nonne eadem ipſa ab Hierophanta denunciari ſolent, cum eos omnes, quibus impura manus eſt, aut alioqui nefas eſt, initiis interdicit? Ecquis vero tandem finis erit orationis, ſi nondum iſta perſuadere tibi poterunt?

A ἐγένετ· μὴ παριέναι τῶν ἀνακλήτων εἴσω, καὶ μάλα ἀσμένως, εἰ μὴ τότε ἐξέκλινε τὸ ὑποθεῖναι νόμοις ἑαυτὸν, καὶ δοῦλον ἀποφῆναι πολιτείας; Ἀλλὰ διά τί μὴ ταύτην αὐτὴν εἶπε τὴν αἰτίαν· ἐκ τῶν ἐναντίων δὲ, τὴν παραμυθουμένην δ σμικρὰ τῆς τῶν μυστηρίων σεμνότητος; ἴσως μὲν ἄν τις τὰ τοιαῦτα, καὶ Πυθαγόρᾳ μάλιστα ἐπισκήψειεν, δκ ὀρθῶς λογιζόμενος. Οὔτε γὰρ ῥηΐδιον πάντα ἐστί. αὐτῶν τε, οἶμαι, τούτων, ὧν θέμις φάναι, ἔνια πρὸς πολλὰς σιωπητέον εἶναί μοι B φαίνεται. Φανερὰ δὲ ὅμως ἐστὶ καὶ τούτων ἡ αἰτία. Καταγνόντας γὰρ ἀμελοῦντα μὲν τῆς περὶ τὸν βίον ἐρθότητος, ἐπὶ δὲ τῷ μεμυῆσθαι μεγαλοφρονοῦντα τε καὶ παραφρονοῦντα αὐτῷ τοιαῦτα, σωφρονίζων ἅμα, καὶ διδάσκων αὐτὸν, ὅτι τούτοις μὲν, οἷς ἀξίως τὰ μυηθῆναι βεβίωται, καὶ μὴ μυηθεῖσιν, οἱ θεοὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀκεραίως φυλάττουσι· τοῖς δὲ μοχθηροῖς οὐδέν ἐ- C στι πλέον, κἂν εἴσω τῶν ἱερῶν εἰσφρήσωσι" περιβόλων. ἢ γὰρ δ ταῦτα καὶ ὁ ἱεροφάντης προαγορεύει, ὅσις χεῖρας μὴ καθαρὰς, καὶ ὅντινα μὴ χρὴ, τούτοις ἀπαγορεύων μὴ μυεῖσθαι. Τί πέρας ἡμῖν ἔσται τῶν λόγων, εἰ ταῦτα μήπω σε πείθει; *Voſſ.* πεπαυμένων

quis excutiet, & alia, quam quæ ipſe velim, animo pertractare & in pretio habere compellet? an hoc potius perinde eſt, ac ſi quis in aqua ſcribat, aut lapidem coquat, aut volatus avium veſtigia ſcrutetur? Igitur, quod iſta nullus nobis poteſt eripere, ipſi invicem quodammodo verſabimur: forſitan & Deus interim melius aliquid ſuggeret. Neque enim fieri poteſt, ut is, qui ſe divino numini permiſerit, neglectui prorſus habeatur, penitusque deſeratur. Imo vero ſua illum manu protegit Deus, audaciam ingenerat, robur inſpirat, tum & quæ agenda ſunt animo illius objicit, & ab iis quæ agenda non ſunt abducit. Nam & Socratem vox quædam divina comitabatur, agere prohibens quicquid opus facto non erat. De Achille vero ita ſcribit Homerus: *Huic mentem dedit:* quibus verbis oſtendit, cogitationes a Deo noſtras excitari, quando mens ad ſeipſam converſa ſecum ipſa primum, & cum Deo per ſe ſolam conſuetudinem habet, & a nullo diſtinetur. Etenim nec auditu mens opus habet ad diſcendum, nec voce Deus ad ea docenda, quæ intereſt cognoſcere; ſed ſine ullo ſenſus officio mens ipſa divini numinis particeps efficitur. Quod quemadmodum fiat, non vacat modo perſequi: fieri id quidem manifeſti ſunt certique teſtes, non ignobiles quidam, & in Megarenſium ſorte numerandi; ſed qui primas nomine ſapientiæ tulerunt. Quæ cum ita ſint, ut affuturum nobis omnino Deum, & nos ipſos mutua conſuetudine fruituros eſſe, ſpem haud dubiam habeamus; nimius ille temperandus eſt dolor. Etenim Ulyſſem illum, qui ſeptem totos annos in illo velut inſulæ carcere detentus, ideo lamentabatur, ita ob reliquam ejus fortitudinem prædico, ut de luctu illo gemituque non laudem. Quid enim prode-

A νοιαν, καὶ προσαναγκάσῃ νοεῖν ἕτερα, καὶ θαυμάζειν παρ' ἃ βέλομαι. ἢ τὸν μέν ἐσι ἤδη καὶ προσόμοιον τῷ γράφειν ἐφ' ὕδατος, καὶ τ λίθον ἕψειν, καὶ τῶν ὀρνίθων ἐρευνᾶν ἴχνη τ πτήσεως; ἀκὴν ἐπειδὴ τάτων ὑμᾶς ἐδεὶς ἀφαιρεῖται, συνεσόμεθα δήπεθεν αὐτοί πως ἑαυτοῖς. ἴσως δὲ καὶ ὁ δαίμων ὑποθήσεταί, τι χρησόν. Οὐ γὰρ εἰκὸς ἄνδρα ἑαυτὸν ἐπιρέψαντα τῷ κρείττονι παντάπασιν ἀμεληθῆναι, καὶ καταλειφθῆναι παντελῶς ἔρημον. ἀλλ'

B αὐτὸς ὁ θεὸς χεῖρα ἐν ὑπερέσχε, καὶ θάρρος δίδωσι, καὶ μένος ἐμπνεῖ, καὶ τὰ πρακτέα τίθησιν ἐπὶ νῶν, καὶ τ μὴ πρακτέων ἀφίςησιν. Εἴπετό τοι καὶ Σωκράτει δαιμονία φωνὴ, κωλύουσα πράττειν ὅσα μὴ χρεὼν ἦν. φησὶ δὲ καὶ Ὅμηρος ὑπὲρ Ἀχιλλέως· " τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκεν. ὡς τε Iliad. A. v. 55.

C θεὸς καὶ τὰς ἐννοίας ἡμῶν ἐγείροντος, ὅταν ἐπιςρέψας ὁ νοῦς εἰς ἑαυτὸν αὐτῷ τε πρότερον ξυγγένηται, καὶ τῷ θεῷ δι' ἑαυτοῦ μόνος, κωλυόμενος ὑπ' ἀδενός. Οὐδὲ γὰρ ἀκοῆς ὁ νοῦς δέηται πρὸς τὸ μαθεῖν· ὅτε μὲν ὁ θεὸς φωνῆς, πρὸς τὸ διδάξαι τὰ δέοντα· ἀλλ' αἰσθήσεως ἔξω πάσης, ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἡ μετουσία γίνεται τῷ νῷ. τίνα μὲν τρόπον, καὶ ὅπως, ἐ σχολὴ νῦν ἐπεξέναι· τὸ δ' ὅτι γίνεται, δῆλοι καὶ σαφεῖς οἱ μάρτυρες, ἐκ ἄδοξοί τινες,

D ἐδ' ἐν τῇ Μεγαρέων ἄξιοι τάττεσθαι μερίδι· ἀλλὰ τῶν ἀπενεγκαμένων ἐπὶ σοφίᾳ τὰ πρῶτα. Οὐκοῦν ἐπειδὴ χρὴ προσδοκᾶν, καὶ θεὸν ἡμῖν παρέσεσθαι πάντως, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς αὐτοῖς συνέσεσθαι, τὸ λίαν δυσχερὲς ἀφαιρετέον ἐσὶ τῆς λύπης. ἐπεὶ καὶ τ Ὀδυσσέα μόνον ἐν τῇ νήσῳ καθειργμένον ἐπὶ τοὺς πάντας ἑαυτοὺς, ὥτ' ὀδυρόμενον, τῆς μὲν ἄλλης ἐπαινῶ καρτερίας· τῶν θρήνων δὲ ἐκ ἄγαμαι. τί γὰρ ὄφελος· " πόντον ἐπ' Odyſſ. E. ἰχθυόεντα v. 84.

ἰχθυόεντα δέρκεσθαι, καὶ λείβειν δάκρυα; Τὸ δὲ μὴ προέσθαι, μήδ' ἀπαγορεῦσαι πρὸς τὴν τύχην, ἀλλ' ἄνδρα μέχρις ἐσχάτων γενέσθαι φόνων καὶ κινδυνων, τῶτ' ἔμοιγε φαίνεται μεῖζον ἢ καλὰ ἄνθρωπον. ἃ δὴ δίκαιον ἐπαινεῖν μὲν αὐτοὺς, μὴ μιμεῖσθαι δὲ, μηδὲ νομίζειν ὡς ἐκείνοις μὲν ὁ θεὸς προθύμως συνελάμβανε, τοὺς δὲ νῦν περιόψεται ἀρετῆς ὁρῶν ἀντιποιουμένους. δι' ἣν, εἴπερ ἄρα, καὶ ἐκείνοις ἔχαρε. ἃ γὰρ διὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος· ἐπεί τοι τὸν Νιρέα μᾶλλον ἐχρῆν ἀγαπᾶσθαι. ἃδὲ διὰ τὴν ἰσχύν· ἀπείρω γὰρ [ὡς] οἱ Λαιστρυγόνες καὶ Κύκλωπες, ἦσαν αὐτοῦ κρείττους. ἃδὲ διὰ τὸν πλοῦτον· οὕτω γὰρ ἂν ἔμεινεν ἀπόρθητος Τροία. Τί δὲ δεῖ πράγματα ἔχειν αὐτὸν ἐπιζητοῦντα τὴν αἰτίαν, δι' ἣν Ὀδυσσέα φησὶν ὁ ποιητὴς θεοφιλῆ, αὐτοῦ γε ἕξον ἀκούειν;

Odyss. N. v. 332. Οὔνεκ' ἐπήτης ἐστὶ, καὶ ἀγχίνοος, καὶ ἐχέφρων.

Δῆλον ἂν ὡς εἴπερ ἡμῖν ταῦτα προσγένοιτο, τὸ κρεῖττον οὐκ ἐλλείψει τὰ παρ' ἑαυτοῦ. ἀλλὰ καὶ καλὰ τὰ δοθέντα πάλαι ποτὲ Λακεδαιμονίοις χρησμὸν καλέσαντός τε καὶ ἄκλητος ὁ θεὸς παρέσται.

Τούτοις ἐμαυτὸν ψυχαγωγήσας, ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἄπειμι πάλιν, ὃ δοκεῖ τῇ μὲν ἀληθείᾳ μικρὸν εἶναι, πρὸς δόξαν δὲ ὅμως οὐκ ἀγεννές. Ὅμηρον τοί φασι δεῖσθαι καὶ τὸν Ἀλέξανδρον· οὐδήπου συμβίου, ἀλλὰ κηρύττοντος, ὥσπερ Ἀχιλλέα, καὶ Πάτροκλον, καὶ Αἴαντας ἄμφω, καὶ τὸν Ἀντίλοχον. Ἀλλ' ὁ μὲν ὑπεροράων ἀεὶ τῶν παρόντων ἐφιέμενος δὲ τῶν ἀπόντων, οὐκ ἠγάπα τοὺς καθ' ἑαυτὸν, οὐδὲ ἠρκεῖτο τοῖς δοθεῖσι· καὶ ἔ-

rat *piscosum ad pelagus aspicere, lacrymasque profundere?* Cæterum non abjicere seſe, neque ad tantam vim calamitatis animo deficere, sed ad extremas usque *cædes* ac discrimina virum se præstare, majus id mihi, quam pro viribus humanis, videtur. Non est autem æquum laudare illos, nec imitari, aut in ea esse opinione, ut illis quidem libenter opitulatus sit Deus, hujus vero temporis homines neglecturus sit, quos quidem virtutis studioſos esse viderit, cujus gratia illis, si forte, delectabatur. Neque enim propter corporis pulchritudinem; alioqui magis amandus erat Nireus. Neque roboris causa; infinitis enim partibus robustiores erant illo Læstrygones & Cyclopes. Sed neque propter divitias; sic enim salva & integra Troia manssisset. Sed quid necesse est nos in inquirenda causa laborare, propter quam amicum Diis Ulyssem Homerus induxit, cum ab ipsomet illam audire possimus?

Quod prudens, astutusque sis, & solers.

Manifestum est igitur, si nobis ornamenta illa suppetant, divinum auxilium minime defuturum: quin potius secundum vetus illud Lacedæmoniis editum oraculum, aderit ipse seu vocatus seu non vocatus fuerit.

His ego me solatus, ad eam partem rursus venio, quæ cum reipsa exiguum aliquid esse videatur, opinione tamen hominum minime est contemnenda. Alexandrum ferunt Homerum sibi non tam amicum & socium optasse, quam præconem; quemadmodum Achillem, & Patroclum, & Ajaces ambos, & Antilochum ille cantaverat. Verum iste semper præsentia fastidiens, absentia desiderans, iis, quos ætate sua sortitus erat, contentus non fuit, neque in iis, quæ concessa fuerant, acquiescere potuit.

Qui

Qui ſi Homerum impetraſſet, Apollinis ipſius lyram fortaſſe cuperet, qua in Pelei nuptiis cecinisſe dicitur; neque id Homerici ingenii commentum, ſed rem geſtam putaſſet illius verſibus intextam: velut etiam iſtud:

Aurora luteo peplo prædita diffundebatur per omnem terram.

item: *Exiliit Titan.*

tum: *Creta jacet tellus.*

& id genus alia, quæ apud Poëtas leguntur: quæ perſpicua ſunt ac manifeſta; cum partim hodieque perſeverent, partim etiamnum fiant.

Verum utrum magnitudo virtutis, & affluentium bonorum copia nihilo inferior ſapientia, ad tam immoderatam cupiditatem animum illius extulerit, ut majora reliquis omnibus exoptaret; an fortitudinis & audaciæ vis quædam incredibilis ad arrogantiam & inſolentiam lapſa potius impulerit, conſiderandum iis in commune relinquatur, qui ipſum laudare aut vituperare velint: ſi hoc tamen poſterius pertinere ad ipſum poſſe videatur. Nos vero præſentibus perpetuo contenti, neque abſentium cupidi, *acquieſcentes*, quando nos præco prædicat, qui ſpectator & certaminum omnium ſocius fuerit ac particeps, [*non*] qui ſermones admittat, ad gratiam odiumve *fruſtra* confictos. Porro ſatis habemus profiteri noſtram amicitiam; in cæteris iis, qui initiantur a Pythagora, ero taciturnior. Hic vero ſubit illud communi ſermone contritum: non te ad Illyrios ſolum, ſed ad Thracas eſſe venturum, Græcosque populos, qui ſecundum mare illud habitant: inter quos cum natus atque educatus ipſe ſim, ingens mihi virorum illorum, & locorum, ac civitatum amor inhæſit, nec mediocris fortaſſis in illorum animis amor mei relictus eſt. Quibus te ſcio jucundiſſimum, ut vulgo ferunt, advenientem fore, ac dignam pro eo atque nos hic dereliqui-

περ ἔτυχεν Ὁμήρῳ, τὴν Ἀπόλλωνος ἴσως ἂν ἐπόθησε λύραν, ἢ τοῖς Πηλέως ἐκεῖνος ἐφύμνησε γάμοις· ἢ τῆς Ὁμήρου σωιέσεως τὸ πλάσμα νομίσας· ἀλλ' ἀληθὲς ἔργον ἐνυφανθὲν τοῖς ἔπεσι· ὥσπερ, οἶμαι τὸ,

Ἠὼς μὲν κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν. Iliad. θ. v. 1.

καὶ, Ἥλιος δ' ἀνόρουσε.

καὶ, Κρήτη τίς γαῖ' ἐστί.

καὶ ὅσα τοιαῦτά φασιν οἱ ποιηταί, δῆλα καὶ ἐναργῆ τὰ μὲν ὄντα καὶ εἰς ἡμᾶς ἔτι, τὰ δὲ γιγνόμενα.

Ἀλλὰ τ μὲν, εἴτε μέγεθος ἀρετῆς ὑπάρχον, καὶ τ προσόντων ἀγαθῶν εὐδαιμῶς ἐλάττων σωίεσις, εἰς τοσαύτην ἐπιθυμίαν τὴν ψυχὴν ἐξῆγεν, ὥστε μειζόνων ἢ καλὰ τὰς ἄλλας, " εἴθ' ὑπερβολὴ τῆς ἀνδρείας καὶ θάρσος εἰς ἀλαζονείαν ῥέψασα, καὶ πρὸς αὐθάδειαν βλέψασα, ἀφεὶσθω σκοπεῖν ἐν κοινῷ τοῖς βυλομένοις ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν αὐτόν· εἴ τις ἄρα καὶ ταύτης ὑπολαμβάνει τῆς μερίδος προσήκειν ἐκείνῳ. Ἡμεῖς δὲ τοῖς παροῦσι ἀγαπῶντες ἀεὶ, καὶ τῶν ἀπόντων ἥκιστα μελαποιούμενοι, τέρπομενοι, ὁπόταν ὁ κῆρυξ ἐπαινῇ θεαίς τε, καὶ σωναγωνιστὴς πάντων γεγονὼς, μὴ τὰς λόγους παραδεξάμενος εἰς χάριν, καὶ ἀπέχθειαν εἰκῇ πεπλασμένας· ἀρκεῖ δὲ ἡμῖν, καὶ Φίλον ὁμολογεῖν μόνον· ἐς δὲ τὰ ἄλλα σιωπηλότερός ὢν καὶ τῶν Πυθαγόρᾳ τελεσθέντων. Εὐλαῦθα ὑπέρχεσθαί μοι καὶ τὸ θρυλλούμενον· ὡς οὐκ εἰς Ἰλλυριοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ Θρᾴκας ἀφίξῃ· καὶ τὰς περὶ τὴν θάλατταν ἐκείνην οἰκοῦντας Ἕλληνας· ἐν οἷς γενομένῳ μοι καὶ τροφεῖα πολὺς ἐντέτηκεν ἔρως ἀνδρῶν τε, καὶ χωρίων, καὶ πόλεων. ἴσως δὲ καὶ φαῦλος ὢν ἐκείνων ταῖς ψυχαῖς ἀπολέλειπται ἔρως ἡμῶν. οἷς εὖ οἶδ' ὅτι, τὸ λεγόμενον, ἀσπάσιος ἐλθὼν ἂν γένοιο, δίκαιον ἀμοιβὴν ἀντιδιδὰς

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΘΕΜΙΣΤΙΩι ΦΙΛΟΣΟΦΩι.

JVLIANI IMP.
AD THEMISTIVM
PHILOSOPHVM.

Hæc non Oratio. sed Epistola est. Sed quod longior quam pro Epistolæ modo, hic inter Orationes adscripta est.

EQUIDEM ut eam, quam de me concepisti, spem ratam faciam, id quod ad me scribis vehementer exopto. Sed vereor ut assequi possim: quoniam quidem majus est quam pro meis viribus, quod cum cæteris de me, tum tibi ipsi polliceris. Ac cum jamdudum mihi cum Alexandro, atque Marco, aut si quis alius excellenti quadam virtute fuit, susceptum certamen crederem; horror quidam animum meum & incredibilis timor pervaserat, ne & ab illius fortitudine plurimum abessem, & perfectæ alterius absolutæque virtuti ne minima quidem ex parte responderem. Ad hæc igitur intuens in otio vivendum mihi esse decreveram: & Atticarum narrationum cum libenter ipse memineram, tum vobis amicis meis accinere cupiebam: quemadmodum ii, qui graviora per vias onera gestant, molestiam istam allevare student. Tu vero recenti epistola tua majorem mihi metum illum fecisti, ac longe difficilius certamen propositum esse mihi significasti: cum ita dixisti, eo me loco constitutum a Deo videri, in quo Hercules antea & Bacchus fuissent, qui una philosophabantur & regnabant, ac terram universam & mare ab omni, quæ quidem

A ΕΓΩ σοι βεβαιῶσαι μὲν, ὥσπερ ἂν γράφεις, τὰς ἐλπίδας, καὶ σφόδρα εὔχομαι· δέδοικα δὲ μὴ διαμάρτω· μείζων γὰρ ἢ σὴ ὑποσχέσεως, ἣν ὑπὲρ ἐμοῦ πρός τε τοὺς ἄλλους ἅπαντας, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς ἑαυτὸν ποιῇ. καί μοι πάλαι μὲν οἰομένῳ πρός τε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὸν Μάρκον, καὶ εἴ τις ἄλλος γέγονεν ἀρετῇ διαφέρων, εἶναι τὴν ἄμιλλαν, φρίκη τις προσεῖη, καὶ δέος θαυμασὸν, μὴ τοῦ μὲν ἀπολείπεσθαι παντελῶς τῆς ἀνδρείας δόξω· τοῦ δὲ τῆς τελείας ἀρετῆς ἢ δὲ ἐπ' ὀλίγον ἀφίκωμαι. Εἰς ταῦτα ἀφορῶν, ἀνεπειθόμην τὴν σχολὴν ἐπαινεῖν· καὶ τῶν Ἀττικῶν διηγημάτων αὐτός τε ἡδέως ἐμεμνήμην, καὶ τοῖς φίλοις ὑμῖν προσᾴδειν ἠξίουν· ὥσπερ οἱ τὰ βαρέα φορτία φέροντες ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐπικουφίζουσι αὐτοῖς τὴν ταλαιπωρίαν. Σὺ δέ μοι νυνὶ μεῖζον ἐποίησας διὰ τῆς ἐναγχος ἐπιστολῆς τὸ δέος, καὶ τὸν ἀγῶνα τῷ παντὶ χαλεπώτερον ἔδειξας· ἐν ταύτῃ παρὰ τοῦ θεοῦ τεταχθαί με τῇ μερίδι λέγων, ἐν ᾗ πρότερον Ἡρακλῆς καὶ Διόνυσος ἐγενέσθην, φιλοσοφοῦντες ὁμοῦ καὶ βασιλεύοντες, καὶ πᾶσαν σχεδὸν τῆς ἐ-

πιπολαζούσης κακίας ἀναναθαιρόμενοι γῆν τε καὶ θάλασσαν. Κελεύεις δὲ πᾶσαν ἀποσεισάμενον σχολῆς ἔννοιαν καὶ ῥᾳθυμίαν, σκοπεῖν ὅπως τῆς ὑποθέσεως ἀξίως ἀγωνιούμεθα. εἶτα ἐπ' αὐτοῖς τῶν νομοθετῶν ἁπάντων μέμνησαι, Σόλωνος, Πιττακοῦ, Λυκούργου· καὶ τούτων ἁπάντων μείζονα χρῆναι παρ' ἡμῶν λέγεις τοὺς ἀνθρώπους ἐν δίκῃ νυνὶ γεγενῆσθαι. Τούτοις ἐγὼ τοῖς λόγοις ἐνισχνὼν ἐξεπλάγην μικροῦ· σοὶ μὲν γὰρ ὑπελάμβανον ἀδαμῶς θεμιτὸν κολακεύειν, ἢ ψεύδεσθαι· ἐμαυτῷ δὲ συνειδὼς, φύσεως μὲν ἕνεκα, διαφέρον οὐδέν, ὅτε ἐξ ἀρχῆς, ὅτε νυνὶ ὑπάρξαν· φιλοσοφίας δὲ ἐραστῇ μόνον. Τὰς γὰρ ἐν μέσῳ συγῶ τύχας, αἳ μοι τὸν ἔρωτα τοῦτον ἀτελῆ τέως ἐφύλαξαν. Οὐκ εἶχον ὅν ὅτι χρὴ περὶ τῶν τοιούτων λόγων συμβαλεῖν, ἕως ἐπὶ νοῦν ἦγεν ὁ θεός· μή ποτε ἆρα προλέγειν ἐθέλεις διὰ τῶν ἐπαίνων, καὶ τῶν ἀγώνων δεῖξαι τὸ μέγεθος, οἷς ἀνάγκη πᾶσα ἢ ἐν πολιτείᾳ ζῶντα παραβεβλῆσθαι τὸν ἅπαντα χρόνον. τοῦτο δὲ ἀποτρέποντός ἐστι πλέον, ἢ πρὸς τὸν βίον παρορμῶντος. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις τὸ πορθμὸν τὸ παρ' ὑμῖν πλέων, καὶ δὴ τοῦτον ῥᾳδίως, δὴ εὐκόλως ὑφισάμενος, ἀκούσῃ παρὰ τοῦ μαντικὴν ἐπαγγελλομένου τέχνην, ὡς χρεὼν αὐτὸν τὸν Αἰγαῖον ἀναμετρῆσαι, καὶ τὸν Ἰόνιον, καὶ τῆς ἔξω θαλάσσης ἅψασθαι. καὶ νυνὶ μὲν ὁρᾷς, ὁ προφήτης λέγοι, τείχη καὶ λιμένας· ἐκεῖ δὲ γενόμενος, οὐδὲ σκοπιὰν, οὐδὲ πέτραν ὄψῃ· ἀλλ' ἀγαπήσεις καὶ ναῦν πόρρωθεν καλιδῶν προσεισπεῖν τοὺς ἐπιπλέοντας· καὶ τῆς γῆς οὐ πρόσω ἀψάμενος, τῷ θεῷ πολλάκις, πρὸς αὐτῷ γῆν τῷ τέλει τοῦ βίου, τυχεῖν ὁρμᾶς, καὶ τὴν τε ναῦν

Voss. ἐμπλέοντας

Deest, προσιόντας

A illorum temporibus emerserat, improbitate ac nequitia repurgabant. Ad hæc hortatus es, ut otii commoditatisque cogitatione omni remota, consideraremus quomodo pro eo, ac proposito dignum est, certamen obiremus. Post hæc vero legislatorum omnium mentionem attigisti, Solonis, Pittaci, Lycurgi, & id genus aliorum: ac denique subjecisti, jure nunc a nobis homines majora quam ab illis expectare. B His ego perlectis sermonibus propemodum stupore sum defixus. Nam nec adulari, vel mentiri, tibi fas esse arbitrabar; neque mihi, quod ad naturam attinet, excellens quicquam vel ab initio insitum, vel modo concessum animadverteram; hoc unum sentiebam, Philosophiæ me duntaxat amatorem fuisse. Taceo calamitates eas, quæ mihi interea contigerunt, quæque ut imperfectus ille amor maneret, hactenus fecerunt. C Quamobrem quid de istiusmodi sermonibus tuis conjicerem, nihil habebam, donec illud mihi divinitus est injectum: cogitandum esse, ecquid laudibus istis cohortari me cuperes, ac certaminum declarare magnitudinem; quibus eum objici perpetuo necesse est, qui in gubernanda republica versetur. Atqui istud ipsum deterrentis potius est, quam ad hoc vitæ genus excitantis. Ut enim si quis in vestro illo freto navigans, ejusque fluctus ægre sustinens, vatem aliquem sibi denunciantem D audiret: Ægæum ipsi pelagus emetiendum esse, tum Ionium, & externum mare transmittendum; itaque vates ille diceret: Nunc tu quidem mœnia portusque prospicis, at illuc cum veneris, ne speculam quidem intuebere, vel scopulum, sed beatum te putabis, si vel navem e longinquo cernere potueris, ac vectores salutare; tum frequentibus hoc a Deo votis postulabis, ut vel sub ipsum exitum vitæ appulsus ad terram, portum

tum tandem aliquando contingas, atque & incolumem reddere navem, & vectores ipsos salvos ac periculis omnibus ereptos propinquis illorum ac necessariis exhibere possis, ac demum corpus tuum terræ, communi omnium matri, committere; hoc vero ita fortassis eventurum, ut ad extremam illam usque diem incertum sis habiturus. Num igitur, cum ejusmodi ab eo vate ille didicerit, vel in propinquo aliquo mari oppido habitaturum putas? aut non potius spretis omnibus divitiis, ac negotiationis commodis, notis ac familiaribus permultis, peregrinis amicitiis, gentium ac civitatum perlustratione neglecta, illud ab Epicuro Neoclis filio sapienter dictum esse judicaturum, cum *latentem vivere* suadebat? Tu vero istud ipsum videris animadvertens, jactis in Epicurum convitiis animos nostros præoccupare, atque ejusmodi sententiam extorquere voluisse. Sic enim dicis: negotii expers otium, & illas in ambulationibus disputationes laudare, illi esse consentaneum. Ego vero non recte Epicuro ita visum esse, jamdudum habeo penitusque persuasum: utrum autem ad rempublicam capessendam quemvis hortari oporteat, etiam illum, qui minus natura comparatus sit, quique id perfecte nondum præstare possit, de hoc fortasse diligentius quærendum fuerit. Nam & Socratem ferunt multos a foro & suggesto, cui non admodum idonei videbantur, abstraxisse; Glauconem autem illum, & Cliniæ filium avocare quidem inde conatum esse, sed juvenis hujus impetum cohibere ac pervincere non potuisse. Nos invitos, & hoc intelligentes cogemus scilicet, ac bono & audaci esse animo jubebimus iis in rebus capessendis, quarum exitus non virtutis est præstare solius, neque animi quantumlibet recti, sed fortunæ multo magis ubique dominantis, & eo sæpius inclinare cogentis, quo negotiorum cursus incubuit? Chrysippus sane cæteroqui sapiens & esse & ita judicatus fuisse merito videtur: at idem tamen, quod fortunam, atque casum, & id genus alias cau-

A σώαν παραδῦναι, καὶ τὰς " ἐπιπλέουσας ἀπαθεῖς τοῖς οἰκείοις κακῶν παρασῆσαι, καὶ τὸ σῶμα τῇ μητρὶ γῇ δῦναι. τὸ δὲ ἐσόμενον ἴσως, ἄδηλον ἔσαι σοι μέχρι τῆς τελευταίας ἐκείνης ἡμέρας. Ἆρ' οὖν τούτων ἀκούσαντα τῶν λόγων ἐκεῖνον, πόλιν γᾶν οἰκεῖν ἑλέσθαι πλησίον θαλάσσης· ἀχὶ δὲ χαίρειν εἰπόντα πλοῦτῳ, καὶ τοῖς ἐξ ἐμπορείας ἀγαθοῖς παρεγιγνομένοις, γνωρίμων πολλῶν, ξενικῆς φιλίας, ἰσοτείας, ἐθνῶν, καὶ πόλεων ὑπερειδόντα, σοφὸν ἀποφαίνειν τὸ τοῦ Νεοκλέους, ὃς κελεύει λαθεῖν βιώσαντα; καὶ σὺ δὲ ἔοικας τοῦτο καταμαθὼν, παρακαλαμβάνειν ἡμῶν τὰς εἰς τὸν Ἐπίκουρον λοιδορίας, καὶ παρεξαίρειν τὴν τοιαύτην γνώμην. Φῂς γάρ που, σχολὴν ἐπαινεῖν ἀπράγμονα, καὶ διαλέξεις ἐν παρέργοις ἀποδέχεσθαι [ἐν] ἐκείνῳ. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ὁ καλῶς Ἐπικούρῳ ταῦτα ἐδόκει, πάλαι καὶ σφόδρα πέπεισμαι. Εἰ δὲ πάνθ' ὁντινανοῦν ἐπὶ πολιτείαν παρορμᾶν ἄξιον, καὶ τὸν ἧττον πεφυκότα, καὶ τὸν ἄπω τελέως δυνάμενον, ἐπὶ πλεῖστον ἴσως διαπορῆσαι χρή. Λέγουσι γάρ τοι καὶ τὸν Σωκράτη πολλοὺς μὲν ὁ σφόδρα ἔχοντας, ἀπαγαγεῖν τοῦ βήματος· Γλαύκωνα δὲ ἐκεῖνον, ὡς Ξενοφῶν λέγει, καὶ τὸν τοῦ Κλεινίου παῖδα, πειραθῆναι μὲν ἐπισχεῖν, ὁ δυνηθῆναι δὲ περιγενέσθαι τοῦ νεανίσκου τῆς ὁρμῆς. ἡμεῖς δὲ καὶ ἄκοντας, καὶ ξυνιέντας αὐτῶν, παρασκευάσομεν θαρρεῖν ὑπὲρ τηλικούτων κελεύοντες, ὡς ἂν ὦσι μόνον ἐσθλοὶ, ὁ δὲ προαίρεσις κυρία καὶ ὀρθὴ· πολὺ δὲ πλέον ἡ τύχη κρατοῦσα παντάχοῦ, καὶ βιαζομένη ῥέπειν ἥπερ ἂν ἐθέλῃ τὰ πράγματα. Χρύσιππος δὲ ἴσως τὰ μὲν ἄλλα σοφὸς εἶναι, καὶ νομισθῆναι δίκαιος· ἀγνοήσας δὲ τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, καί τινας ἄλλας αἰτίας τοιαύτας

Vossius ἐμπλεούσας

τοιαύτας ἔξωθεν τοῖς πραχθεῖσι παρεμπίπτουσας, ἃ σφόδρα ὁμολογούμενα λέγειν, οἷς ὁ χρόνος ἡμᾶς διὰ μυρίων ἐναργῶς διδάσκει παραδειγμάτων. Πῶ γὰρ εὐτυχῆ καὶ μακάριον Κάτωνα φήσομεν; πῶ δὲ Δίωνα τὸν Σικελιώτην εὐδαίμονα; οἷς τὸ μὲν ἀποθανεῖν ἔμελεν ἴσως ὀλίγον, τὸ δὲ μὴ λείπειν ἀτελεῖς τὰς πράξεις, ἐφ' ἃς ἐξ ἀρχῆς ὥρμησαν, καὶ σφόδρα ἔμελε, καὶ πάντα ἂν εἵλοντο παθεῖν ὑπὲρ τούτου; σφαλέντες δὲ ἐκείνοις, εἰ μὲν εὐσχημόνως ἔφερον· ὥσπερ ὃν λέγεται· τὴν τύχην, οὐκ ὀδυνώμενοι· παραμυθίαν ἔσχον ἐκ τῆς ἀρετῆς ὀλίγην· εὐδαίμονες δὲ ἂν λέγοιντο, τῶν καλλίστων πράξεων διημαρτηκότες· πλὴν ἴσως διὰ τὴν Στωϊκὴν ἔνστασιν. πρὸς ἣν ῥηθέον, ὡς ἓν ταὐτόν ἐστιν ἐπαινεῖσθαι, καὶ μακαρίζεσθαι· καὶ εἰ φύσει τὸ ζῷον εὐδαιμονίας ὀρέγεται, κρεῖττον εἶναι τὸ κατ' ἐκείνην μακαριστὸν τέλος τοῦ κατ' ἀρετὴν ἐπαινῷ πιστευόμενον. ἧκιστα δὲ φιλεῖ τῆς εὐδαιμονίας ἡ βεβαιότης τῇ τύχῃ πιστεύειν. καὶ τοὺς ἐν πολιτείᾳ ζῶντας οὐκ ἔνεστιν ἄνευ τούτης ἀναπνεῖν, τὸ δὴ λεγόμενον * καὶ πεπτωκάσι καὶ σφαλεῖσιν ἀλλ' ὅμως οἱ τὰς ἰδέας εἴτε ἀληθῶς θεωρῶντες, εἴτε καὶ ψευδῶς συλλαβόντες, ἐν τοῖς ἀσωμάτοις καὶ νοητοῖς ἱδρῦσθαί που τοῦ τυχαίου ὑπεράνω πάντων· ἢ τὸν Διογένους ἐκεῖνον,

Vide Not. & Observat.

Ἄπολιν, ἄοικον, πατρίδος ἐστερημένον,

οὐκ ἔχοντα μὲν εἰς ὅ, τι παρ' αὐτῆς εὖ πάθῃ, καὶ τοὐναντίον ἐπί τινι σφαλῇ· τοῦτον δὲ οὗ ἡ συνήθεια καλεῖν εἴωθε, καὶ Ὅμηρος πρῶτος·

Iliad. B, v. 25.

Ὦ λαοί τ' ἐπιδευὴς φάλαγ, καὶ τόσσα μέμηλεν,

πῶς ἄν τις ἔξω τύχης ἀπαγαγὼν [μὴ] θέσιν φυλάττοι; πάλιν δὲ αὖ-

A fas, quæ inter agendum extrinſecus incidunt, ignoraret, non multum iis conſentanea dixiſſe, quæ nos manifeſtis exemplis longinqui temporis experientia perdocuit. Etenim quo tandem modo beatum felicemque Caronem dicere poſſumus? quomodo item fortunatum Dionem Siculum? qui mortem quidem ipſam fortaſſe minime curabant; illud vero præcipue, ut ne affecta & inchoata illa relinquerent, quæ initio ſuſceperant, pro quibus nihil non libenti animo pertuliſſent? Sed cum ejusmodi in rebus ſpes illos fefelliſſet, ſi quidem id quod acciderat moderate ferrent; quemadmodum tuliſſe dicuntur; non mediocre ſolatium ex virtute ſua capiebant, fortunati vero appellari nullo modo poterant, qui ab tam egregiis conatibus aberraſſent; niſi forte ſecundum Stoicum propoſitum ac decretum. Contra quod illud excipi poteſt: non idem eſſe collaudari, ac beatum prædicari; ac ſi natura felicitatis appetens eſt animal, beatum ex ejus poſſeſſione pronunciari, præſtantiorem eſſe finem, quam ex virtute eſſe laudabilem. Porro felicitatis ſecuritas nequaquam ſolet fortunæ confidere: qui autem ad tractandam rempublicam accedunt, ne reſpirare quidem, quod vulgo dicitur, ſine ipſâ poſſunt, * * & ducem ſermones fecerunt. Ut qui ideas ſeuvere contemplantur, ſeu falſo compoſitas in corporis expertibus & intelligibilibus ſupra fortuita omnia collocant: aut quemadmodum a Diogene prædicatus ille,

urbe, atque tecto penitus, & patria carens,

qui ut nihil habet, in quo fructum aliquem ex illa capiat; ita e contrario nihil in quo detrimentum accipiat. At is, quem conſuetudo ita nominat, & primus omnium Homerus,

cui populi imperium & rerum commiſſa poteſtas;

qui tandem ipſum extra fortunæ aleam conſtituens, iis, quæ in oratione ſua poſuerat, conſentanea loquetur? Rurſus cum eundem

dem illi ſubjecerit, quanto ipſum apparatu, quantaque prudentia opus habere putabit, ut inclinationes vicisſitudinesque fortunæ, quæ in utramque partem accidunt, uti ventorum gubernator, honeſte ac decore ſuſtineat? Nec illud duntaxat eſt admiratione dignum, oppugnantis illius impetus fortiter excipere; ſed longe hoc admirabilius eſt, dignum ſe illius beneficiis oſtendere. His enim maximus rex ille domitor Aſiæ captus ac ſuperatus eſt, qui Dario atque Xerxe aſperiorem ſe inſolentioremque præſtitit, poſtquam illorum imperium eſt adeptus. Iisdem telis expugnati ſunt Perſæ, Macedones, Athenienſes, Syracuſii, Lacedæmoniorum magiſtratus, Romanorum duces, innumeri demum Imperatores. Finis nullus erit ſi ſingulos percenſeam, qui propter divitias, victorias, delitiasque perierunt. At qui calamitatum fluctibus obruti ex liberis ſervi, ex generoſis humiles, & ex ſplendidisſimis viliſſimi abjectiſſimique ſunt facti, quid eos tanquam e tabella deſcriptos commemorare nunc attinet? Utinam hujus generis exemplis humana vita careret! Sed iſtiusmodi rebus neque vacat hodie, neque vacabit unquam, quamdiu hominum in terris genus exiſtet. Ac ne ſolus ipſe fortunæ ſummum in rebus gerendis dominatum aſſignare videar, Platonis tibi verba ex admirabili illo de Legibus opere ſubjiciam: quæ quanquam apud ſcientem, imo apud eum, a quo iſta ipſa ſum edoctus, eloquar; tamen ut hoc argumento palam faciam, nequaquam ex ignavia me ita ſentire, illam Platonis ſententiam hic adſcribam, quæ eſt ejusmodi: *Deum quidem univerſa, & cum Deo fortunam & occaſionem humana o-*

A τὸν ὑποτίθης τάυτῃ, πόσης αὐτῷ δεῖν οἰήσεται τῆς παρασκευῆς, καὶ φρονήσεως πηλίκης, τὰς ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὰς, καθάπερ πνευμάτων κυβερνήτην, εὐσχημόνως φέρειν; Οὐκ ἔστι θαυμαστὸν ἀντιτάξασθαι προσπολεμοῦσῃ μόνον αὐτῇ· πολὺ δὲ θαυμασιώτερον τῶν ὑπαρξάντων παρ' αὐτῆς ἀγαθῶν ἄξιον φανῆναι. τοῦτος ὁ μέγας ἑάλω βασιλεὺς ὁ τὴν Ἀσίαν κατασεισάμενος, Δαρείου καὶ Ξέρξου

B χαλεπώτερος, καὶ μᾶλλον ἀλαζὼν φανεὶς, ἐπειδὴ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς κατέσχε κύριος. Τούτοις ἁλόντες τοῖς βέλεσι ἁρθην ἀπώλοντο Πέρσαι, Μακεδόνες, ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος, Συρακόσιοι, τὰ Λακεδαιμονίων τέλη, Ῥωμαίων στρατηγοὶ, καὶ ἐπ' αὐτοῖς αὐτοκράτορες μυρίοι. Πολὺ μᾶλλον ἂν γένοιτο πάντας ἀπαριθμεμένῳ τὰς διὰ πλῆθος, καὶ νίκας, καὶ τρυφὴν ἀπολομένους. Ὅσοι δὲ ὑπὸ τῆς δυσπραγιῶν ἐπικλυσθέντες δοῦλοι μὲν ἀντ' ἐλευθέρων, ταπεινοὶ δὲ ἀντὶ γενναίων,

C καὶ σφόδρα εὐτελεῖς ἀντὶ τοῦ πρόσθεν σεμνῶν ἅπασιν ὤφθησαν; τί με χρὴ νῦν ὥσπερ ἐκ δέλτου μεταγράφοντα καταλέγειν; εἰ γὰρ ὤφειλεν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ἀπορεῖν παραδειγμάτων τοιούτων. Ἀλλ' ὅτε ἐστὶν, ὅτ' ἂν γένοιτό ποτε τῶν τοιούτων ἐνδεὴς πραγ-

D μάτων, ἕως ἂν τὸ τοῦ ἀνθρώπων διαμένῃ γένος. Ὅτι δὲ οὐκ ἐγὼ μόνος τὴν τύχην ἐπὶ πλεῖσον ἐν τοῖς παρακλέοις κεῖσθαι νενόμικα, λέγομι' ἂν ἤδη σοι τὰ τοῦ Πλάτωνος ἐκ τῶν θαυμασίων Νόμων, εἰδότι μὲν καὶ διδάξαντί με· ἀπόδειξιν δὲ ὥσπερ τοῦ μὴ ῥαθυμεῖν ποιούμενος, πε ραγεγραφάσοι τὴν ῥῆσιν ὧδέ πως ἔχουσαν· Θεὸς μὲν πάντα, καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς, τὰ ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξυμπάντα

Voſſ. Συρακόσιοι

Plato lib. IV. de Leg.

Voſſ. τούτοις συγχωρῆσαι τρίτον ἢ ἔπ. τιχ.

παῦλα· ἡμερώτερον μὴν " τρίτον συγχωρῆσαι, τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην. εἶτα ὁποῖον εἶναι χρὴ τ̃ τεχνίτην καὶ δημιουργὸν τ̃ καλῶν πράξεων, καὶ βασιλέα θεὸν ὑπογράφων· γινώσκων ὁ Κρόν☉ ἄρα καθάπερ ἡμεῖς, φησὶ, διεληλύθαμεν, ὡς ἀνθρωπεία φύσις ἱκανὴ τὰ ἀνθρώπινα διοικῆσα αὐλοχειρότωρ πάντα, μὴ ἐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεσ̃θαι. ταῦτ' ἔν διανοήμεν☉, ἐφίση

abeſt a Plat. loco hoc toto

" τότε βασιλέας, καὶ ἄρχοντας τ̃ας πόλεσιν ἡμῶν οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ γένος θειότερον καὶ ἀμείνον☉ δαίμονας. οἷον νῦν ἡμεῖς θρῶμεν τοῖς ποιμνίοις, καὶ ὅσων ἥμεροί εἰσιν ἀγέλαι· ἐ βᾶς βοῶν, οὐδ' αἶγας αἰγῶν, ἄρχοντας ποιεῖμεν αὐτοῖς τινας· ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῶν δεσπόζομεν, ἄμεινον ἐκείνων γέν☉. ταὐτὸν " δὴ καὶ ὁ θεὸς φιλάνθρωπ☉ ὢν, τὸ γέν☉ ἄμεινον ἡμῶν ἐφίση τὸ τ̃ δαιμόνων· ὃ διὰ πολλῆς μὲν αὐτοῖς ῥᾳστώνης· [διὰ] πολλῆς δ' ἡμῖν, ἐπιμελόμενον ἡμῶν, εἰρήνην τε, καὶ αἰδῶ," καὶ δὴ ἀφθονίαν δίκης παρεχόμενον, ἀσασίασα καὶ εὐδαίμονα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπεργάζετο γένη. Λέγ☉ δὲ καὶ νῦν ὅτος ὁ λόγ☉ ἀληθείᾳ χρώμεν☉," ὅσων πόλεων μὴ θεὸς, ἀλλά τις ἀρχὴ θνητὸς, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάψυξις. ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἵᾳ πάσῃ μηχανῇ, τ̃ ἐπὶ τ̃ Κρόνου λεγόμενον βίον: ᾗ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθομένους δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ, τάς τε οἰκήσεις, καὶ τὰς πόλεις διοικεῖν· τ̃ην τ̃οῦ νῦ διανομὴν " ὀνομάζοντας νόμον. εἰ δὲ ἄνθρωπ☉ εἷς, ἢ ὀλιγαρχία τις, ἢ δημοκρατία ψυχὴν " ἔχουσα ἡδονῶν, καὶ ἐπιθυμιῶν " ὀρεγομένην, καὶ πληρ̃οῦσθαι τούτων δεομένην " ἄρξῃ δὴ πόλεως τινὸς ἢ ἰδιώτου, καταπατήσας τοὺς νόμους οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή. Τούτην ἐγώ σοι τ̃ην ῥῆσιν ἐξεπίτηδες

apud Plat. legitur ἄμεινον.

apud Plat. καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ἀφθον.

apud Plat. ὡς ὅσον ἂν πολ. & οἵᾳ χῇ

apud Plat. ἐπινομάζοντας Voſſ. ἔχουσαν Voſſ. ἱεγομένην.

A *mnia gubernare; mitius vero eſſe tertium concedere, artem illis adjungi comitem oportere.* Deinde qualem eſſe præclarorum facinorum effectorem, & opificem, ac regem Deum oporteat, ita declarat: *Cum igitur Saturnus*, inquit, *cognoſceret, id quod antea diximus; naturam hominis nullam ſatis idoneam eſſe, qua ſi ſummo jure auſpiciisque ſuis humana omnia gubernet, non inſolentiæ injuſtitiaque compleatur; hoc, inquam, animo cogitans, reges tunc noſtris civitatibus & magiſtratus non homines præfecit, ſed divinioris cujusdam natura præſtantiorisque*

B *dæmones: quemadmodum nos in gregibus ac manſuetarum pecudum armentis facimus. Non enim boves bubus, neque capras capris præeſſe jubemus; ſed nos ipſi, qui præſtantioris ſumus generis, illis dominamur. Similiter Deus, ut eſt hominum amnas, excellentius quoddam nobis genus præſidere voluit, quod ingenti tum ſua tum noſtra facilitate ac commoditate, noſtri curam ſuſcipiens, nec non pacem ac pudorem &*

C *abundantem juſtitiæ copiam præbens, genus omne mortalium quiete ac felicitate continebat. Atque ea nunc quidem illud veritati conſentaneum profitetur oratio: quibus regendis civitatibus non Deus ipſe, ſed mortalis quiſpiam præſit, nullam iis unquam a laboribus ac moleſtiis reſpirationem futuram. Quamobrem omni ope nobis imitandum vitæ genus illud præcipit, quod ſub Saturno fuiſſe vetere proverbio contritum eſt: ac pro eo, quantum immortalitatis in nobis reliquum*

D *eſt, ex ejus præſcripto, publice privatimque domos ac civitates adminiſtrandas; ut νόμον, id eſt, legem, mentis diſtributionem interpretemur. Sin eſt, ut unus aliquis homo, ſive pauci, ſive populi multitudo, ſummam rerum penes ſe habeant; iidemque voluptatibus, & cupiditatibus deditas animas ſuas, iis ipſis explere geſtiant, & proculcatis legibus civitati alicui, vel privato homini præſint; nulla ratio ſupereſt obtinendæ ſalutis.* Hunc Platonis locum integrum tibi eo conſilio

filio deſcripſi, ne me diſſimulantem & adulterantem crederes veterum dicta proferre; quæ ut eorum fortaſſe ſimilia, ſic non omnino vere contexta videantur. Verum quid iis de rebus verus ſermo profitetur? Audis quemadmodum, licet homo naturæ conditione ſit, animo illum ac propoſito divinum eſſe ac dæmonem oporteat: ut ex anima ſua quicquid mortale ac ferinum eſt ejiciat, niſi quantum de illarum rerum uſu corporis ſalus ac neceſſitas requirit? Hæc ſi quis cum animo ſuo reputans, ad tam arduum vitæ genus trahi ſeſe vereatur, num tu tandem amplectendam illam Epicuri tranquillitatem, hortos, Athenienſium ſuburbana, myrtos, ac Socratis cubiculum exiſtimas? At ego nunquam iſta viſus ſum laboribus anteferre. Et quidem labores illos meos & ærumnas tibi perlibenter exponerem, quique mihi quondam ab amicis & cognatis terrores objecti ſint, cum apud vos primum doctrinis inſtituerer; niſi penitus tibi eſſent illa perſpecta. Sed quæ in Ionia apud genere mihi propinquum, ſed amicitia conjunctiorem, in peregrini, neque mihi multum cogniti hominis, Sophiſtæ videlicet illius, gratiam egi, profecto non ignoras. Quid? non amicorum cauſſa peregre ſum profectus? Nam & de Carterio noſti, quemadmodum ad ſodalem meum Araxium ſponte nec vocatus adierim, ut illum adjuvarem, proque ipſo ſupplicarem. Jam pro egregiæ Aretæ bonis, & injuriis quas a vicinis acceperat, nonne bis intra menſes duos in Phrygiam veni; quamvis ex morbo priori defatigatione contracto plane imbecillum corpus haberem? Poſtremo ante interjectam illam meam profectionem in Græciam, quando in extremum, ut plerique dicerent, diſcrimen adductus in co-

A ὅλην παρεγραψάμην, μή με κλέπλειν ὑπολάβῃς, καὶ κακουργεῖν, μύθους ἀρχαίους προφέρουλα· τυχὸν μὲν, ἐμφερῶς, ἀ μὴν ἀληθῶς πάντη ξυγκειμένους. Ἀλλ' ὅ γε ἀληθὴς ὑπὲρ αὐτῶν λόγ☉ τί φησίν; ἀκούεις ὅτι κἂν ἄνθρωπός τις ᾖ τῇ φύσῃ, θεῖον εἶναι χρὴ τῇ προαιρέσῃ, καὶ δαίμονα, πᾶν ἁπλῶς ἐκβαλόντα τὸ θνητὸν καὶ θηριώδες τῆς ψυχῆς· πλὴν ὅσα
B ἀνάγκη διὰ τὴν τοῦ σώματ☉ παραμένειν σωτηρίαν; Ταῦτα εἴ τις ἐννοῶν δέδοικεν ἐπὶ τηλικοῦτον ἐλκόμεν☉ βίον, ἆρά σοι φαίνεται τὴν Ἐπικούρειον θαυμάζειν ἀπραγμοσύνην, καὶ τοὺς κήπους, καὶ τὸ προάστειον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὰς μυρρίνας, καὶ τὸ Σωκράτους δωμάτιον; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὅπως γε ἐγὼ ταῦτα προτιμήσας τῶν πόνων ὤφθην. ἥδιστα ἄν σοι τοὺς ἐμαυτοῦ πόνους διεξῆλθον, καὶ τὰ ἐπικρεμασθέντα παρὰ τῶν φίλων, καὶ ξυγγενῶν, ὅτε τὰ παρ' ὑμῶν ἠρχόμην
C παιδεύειν, "δείγματα, εἰ μὴ σφόδρα Leg. διαὐτὸς ἠπίστασο. Τὰ δὲ ἐν Ἰονίᾳ πρὸς ματα τοῦ καὶ γένους προσήκοντα, καὶ φιλίᾳ μᾶλλον οἰκεῖον ὄντα, μοι πραχθέντα πρότερον ὑπὲρ ἀνδρὸς ξένου μικρὰ πανταχοῦ γνωρίμου μοι γενομένου, τοῦ σοφιστοῦ φημι, λέληθεν οὐδέν σε. ἀποδημίας δὲ οὐχ ὑπέστην τῶν φίλων ἕνεκα; καί τοι Καρτερίῳ μὲν οἶσθ' ὅπως σωτηρίαν πρὸς τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἀφικόμεν☉ Ἀράξιον, ἄκλητ☉ ὑπὲρ δὲ
D αὐτοῦ δεησόμεν☉. Ὑπὲρ δὲ τῆς θαυμασίας Ἀρετῆς κλημάτων, καὶ ὧν ἐπεπόνθει παρὰ τῶν γειτόνων, οὐκ εἰς τὴν Φρυγίαν τὸ δεύτερον ἀφικόμην, ἐν οὐδὲ ὅλοις μησὶ δυσὶ, ἀσθενοῦς ἔτι μοι παντελῶς ὄντ☉ τοῦ σώματ☉ διὰ τὴν ἐπιγενομένην ὑπὸ τῆς πρότερον κακοπαθείας ἀῤῥωστίαν; Ἀλλὰ δὴ τὸ τελευταῖον πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διαγενομένης ἡμῖν ἀφίξεως, ὅτε περὶ τῶν ἐσχάτων, ὡς ἂν εἴποιεν οἱ πολλοὶ,

κινδυνεύων ἐγὼ τῷ στρατοπέδῳ παρέ- A
μενον, ὁποίας ἔγραφον τὰς ἐπιστολὰς
πρὸς σε, νῦν ὑπομνήσθητι, μή ποτε
ὀδυρμῶν πλήρη, μή τι μικρὸν, ἢ τα-
πεινὸν, ἢ λίαν ἀγεννὲς ἐχούσας. Ἀ-
πιὼν δ' ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάλιν, ὅτε
με φεύγειν ἐνόμιζον πάντες, οὐχ ὡς
ἐν ἑορτῇ τῇ μεγίστῃ τὴν τύχην ἐπαι-
νῶν, ἡδίστην ἔφην εἶναι τὴν ἀμοιβὴν ἐ-
μοὶ, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, χρύσεα
χαλκείων ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων ἔφην
ἀντηλλάχθαι; ὅτως ἀντὶ τῶν ἐμαυτῷ ἐ-
σίας τὴν Ἑλλάδα λαχὼν, ἐγαννύμην, B
οὐκ ἀγρόν, οὐ, κῆπον οὐ δωμάτιον ἐκεῖ
κεκτημένος. Ἀλλὰ ἴσως ἔοικα ἐγὼ
τὰς μὲν δυσπραγίας οὐκ ἀγεννῶς φέ-
ρειν, πρὸς δὲ τὰς παρὰ τὴν τύχης δω-
ρεὰς ἀγεννής τις εἶναι, καὶ μικρός; ὅς
γε ἀγαπῶν τὰς Ἀθήνας μᾶλλον τοῦ
νῦν περὶ ἡμᾶς ὄγκου, καὶ σχολὴν δή
ποθεν ἐκείνην ἐπαινῶν· διὰ δὲ τὸ πλῆ-
θος τῶν πράξεων, τοῦτον αἰτιώμενος
τὸν βίον. Ἀλλὰ μή ποτε χρὴ περὶ ἡ- C
μῶν ἄμεινον κρίνειν, οὐκ εἰς ἀπραξίαν,
καὶ πρᾶξιν βλέποντας· μᾶλλον δὲ, εἰς
τὸ, γνῶθι σαυτόν· καὶ τὸ,

Ἕρδοι δ' ἕκας ἥν τιν' εἰδείη τέ-
χνην.

Μεῖζον ἔμοιγε φαίνεται τὸ βασιλεύ-
ειν, ἢ κατ' ἄνθρωπον, καὶ φύσεως
δεῖσθαι δαιμονιωτέρας βασιλεύς·
ὥσπερ ἂν καὶ Πλάτων ἔλεγε, καὶ
νυῦ Ἀριστοτέλης εἰς ταυτὸ συντεί- D
νοντα παραγράψω λόγον· οὐ γλαῦ-
κα Ἀθηναίοις ἄγων; ἀλλ' ὅτι μὴ
παντάπασιν ἀμελῶν τῶν ἐκείνου
λόγων, δεικνύμενος. Φησὶ δὲ ὁ
ἀνὴρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς συγγράμ-
Aristot. lib. III. Polit. cap. XV. μασιν· εἰ δὲ δή τις ἄμεινον θείη τὸ
βασιλεύεσθαι ταῖς πόλεσι, πῶς ἔξει
τὰ παρὰ τῶν τέκνων; πότερον καὶ

mitatu manebam; recordare cujusmodi ad
te dederim litteras, utrum querelis ac ge-
mitibus refertas, aut pusillum præ se ani-
mum & abjectum ac nimis obnoxium fe-
rentes. Cum autem rursus in Græciam
abiissem; quam quidem relegationem o-
mnes interpretabantur; nonne velut in ce-
leberrimo quodam festo, fortunam collau-
dans, jucundissimam mihi commutationem
illam esse dixi; ac revera id quod vetere pro-
verbio contritum, & aurea me æneis, centum
bobus æstimata septenorum boum pretio
permutasse? Sic pro domo mea Græciam na-
ctus, lætitia gestiebam, cum nec agrum illic,
nec hortum, neque domicilium possiderem.
Atenim fortasse in tolerandis calamitatibus
utcunque strenuus esse videor; advetsus for-
tunæ autem dona pusillo & angusto animo
præditus? utpote qui pompæ illi ac splendori,
in quo modo versor, Athenas idcirco præ-
feram, quod & antiquum illud otium
collaudem, & præ negotiorum multitudi-
ne præsens vitæ genus accusem. Sed vide
num de nobis melius judicari aliquid opor-
teat; si non ad otium aut negotium respe-
ctus habeatur, sed ad vetus illud, *Nosce te
ipsum*: &,

*Quam quisque novit artem, in ea se exer-
ceat.*

Enimvero majus quiddam, quam pro hu-
mano captu, mihi onus imperandi vide-
tur tum Imperatori ipsi diviniore aliqua o-
pus esse natura. Quod Plato dicebat: cu-
jus auctoritati aliud Aristotelis, quod eo-
dem pertinet, testimonium subjungam: non
ut noctuas, quod aiunt, Athenas; sed ut il-
lius mihi libros non omnino neglectui esse
demonstrem. Sic igitur in Politicis ille lo-
quitur: *Si quis igitur optimum civitatibus
esse decernat, regis dominatui subesse; quid
tandem de ipsius liberis statuendum erit? An
& ejus posteris sceptra deferenda sunt? Atqui
si cujus-*

ſi cujusquemodi tandem fuerint, aſciſcendi ſunt, perniciosum id erit. At cum in poteſtatem ſuam regnum acceperit, non id ſiltis relinquet? At difficile eſt credere: arduum eſt enim, & majorem, quam pro hominis natura, virtutem requirit. Poſtea vero de eo rege verba faciens, qui ex lege imperat; cum ejusmodi eſſe definiiſſet, qui legum miniſter ſit & cuſtos; cum ne regem quidem appellaſſet ipſum, neque talem ad formam referendum putaſſet, iſta ſubjecit: *De abſoluto vero regni dominatu, quam παμβασιλείαν vocant; tum eſt autem, cum rex ad voluntatem ſuam omnia moderatur; ſunt qui negent id ſecundum naturam eſſe, ut unus civium omnium dominus exiſtat. Etenim quorum ſimilis eſt natura, idem iis juſtum ſit oportet.* Deinde paucis interjectis: *Quisquis igitur*, inquit, *mentem imperare jubet, hic Deo legibusque ſolis dominatum adſcribit; quisquis autem imperium mandat homini, etiam feram adjungit. Cupiditas enim ejusmodi eſt, & ira vel præſtantiſſimos viros depravare ſolet. Propterea lex eſt mens appetitione vacua.* Animadvertis, ut Philoſophus hic humanæ naturæ diffidere, & eam condemnare videatur. Sic enim totidem verbis fere pronunciat: nullam ad tantum fortunæ ſplendorem ſuſtinendum ſatis idoneam hominis eſſe naturam. Neque enim commune civium omnium bonum anteferre liberis facile eſſe putat homini; ac multis ſimili natura præditis imperare juſtum eſſe non exiſtimat. Denique omnibus ſuperioribus colophonem imponens, legem definit *mentem appetitione carentem*; cui ſoli reipublicæ committenda ſit adminiſtratio, quam virorum nemini tribuendã judicat. Nam quæ in illis mens ineſt, etiamſi ipſi ſint boni, ira & cupiditate, immaniſſimis feris implicata detinetur. Hæc Ariſtotelis decreta nihil a Platonicis abhorrere mihi videntur: primum quidem quod principem ſubjectis ſibi præſtare non animi

A τὸ γένος δεῖ βασιλεύειν; ἀλλὰ γιγνομένων ὁποῖοί τινες ἔτυχον, βλαβερόν. ἀλλὰ ὁ παραδώσει κύριος ὢν τέκνοις; ἀλλ' οὐκ ἔτι ῥᾴδιον τοῦτο πιστεῦσαι· χαλεπὸν γὰρ καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐξῆς δὲ περὶ τοῦ κατὰ νόμον λεγομένου βασιλέως διεξελθών, ὃς ἐστιν ὑπηρέτης καὶ φύλαξ τῶν νόμων· καὶ τοῦτον οὐδὲ βασιλέα καλῶν, οὐδὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος οἰόμενος· προσίθησι· Περὶ δὲ τῆς παμ- Idem cap. xvi.
B βασιλείας καλουμένης· ἄυτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἀρχὴ πάντων καλὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ὁ βασιλεύς· δοκεῖ τισιν οὐδὲ [τὸ] κατὰ φύσιν εἶναι τὸ κύριον ἕνα πάντων εἶναι τῶν πολιτῶν· τοῖς γὰρ ὁμοίοις φύσει τὸ αὐτὸ δίκαιον ἀναγκαῖον εἶναι. εἶτα μετ' ὀλίγον φησίν· Ὁ μὲν οὖν τὸν νοῦν κελεύων ἄρχειν, δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους· ὁ δὲ ἄνθρωπον κελεύων, προσίθησι καὶ θηρίον. ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς διαστρέφει καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας· διόπερ ἄνευ ὀρέξεως ὁ νοῦς νόμος ἐστίν. Ὁρᾷς, ὁ φιλόσοφος ἔοικεν ἐνταῦθα σαφῶς ἀπιστοῦντι, καὶ καταγνωκότι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. φησὶ γὰρ ὅτω ῥήματι τοῦτο λέγων· ἀδημίαν ἀξιόχρεων εἶναι φύσιν ἀνθρωπίνην πρὸς τοσαύτης τύχης ὑπεροχήν· ὅτε γὰρ τῶν παίδων τὸ κοινῇ τοῖς πολίταις συμφέρον προτιμᾷν ἀνθρωπόν γε ὄντα ῥᾴδιον ὑπολαμβάνει· καὶ πολλῶν ὁμοίων ἄρχειν δίκαιον εἶναί φησι· καὶ τέλος ἐπιθεὶς τὸ κολοφῶνα τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, νόμον μὲν εἶναί φησι τὸν νοῦν χωρὶς ὀρέξεως· ᾧ μόνῳ τὰς πολιτείας ἐπιτρέπειν χρῆναι, ἀνδρῶν δὲ ὀδενί. ὁ γὰρ ἐν αὐτοῖς νοῦς, κἂν ὦσιν ἀγαθοὶ, συμπέπλεκται θυμῷ καὶ ἐπιθυμίᾳ, θηρίοις χαλεπωτάτοις. Ταῦτα ἐμοὶ δοκεῖ τοῖς τοῦ Πλάτωνος ἄκρως ὁμολογεῖν. πρῶτον μὲν, ὅτι

Voſſ. παντῶν

Voſſ. τὸν νοῦν κελ. ἄρχ. τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους

Voſſ. θηρία

Voſſ. τοῦτον

Voſſ. μοῦ

κρείττονα χρὴ τῶν ἀρχομένων εἶναι τὴν ἄρχοντα, οὐκ ἐπιτηδεύσει μόνον, ἀλλὰ καὶ φύσει διαφέροντα· ὅπερ εὑρεῖν ἐν ἀνθρώποις οὐ ῥᾴδιον. καὶ τρίτον, ὅτι πάσῃ μηχανῇ καὶ πᾶσαν δυνάμιν νόμοις προσεκτέον, οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα κειμένοις, οὐδὲ, ὡς ἔοικεν, νυνὶ τεθεῖσιν ὑπ' ἀνδρῶν οὐ πάντη καλῶν οὐδὲ βεβιωκότων ἀλλ' ὅσις μᾶλλον τὴν νῦν καθαρθεὶς καὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ εἰς τὰ παρόντα ἀφορῶν ἀδικήματα, οὐδὲ εἰς τὰς παρεστώσας τύχας τίθησι τοὺς νόμους· ἀλλὰ τὴν τῆς πολιτείας φύσιν καταμαθών, καὶ τὸ δίκαιον ὅ ἐστι τῇ φύσει, καὶ πολλαπὸν τὸ δίκημα τεθεαμένος τῇ φύσει, εἴθ' ὅσα δυνατόν ἐστι, ἐκεῖθεν ἐνταῦθα μεταφέρων, καὶ τιθεὶς νόμους τοῖς πολίταις κοινούς· ἔτε εἰς φιλίαν, ἔτε εἰς ἔχθραν ἀφορῶν, ἔτε εἰς γείτονα, καὶ ξυγγενῆ. κρεῖσσον ἦ, εἰ μηδὲ τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τοῖς ὕστερον, ἢ ξένοις γράψας, ἀποπέμποι νόμους, ἔχων γε οὐδὲν, οὐδὲ ἐλπίζων πρὸς αὐτοὺς ἕξειν ἰδιωτικὸν συναλλαγμα. Ἐπεὶ καὶ τὸν Σόλωνα τὸν σοφὸν ἀκούω μετὰ τῶν φίλων συμβουλευσάμενον ὑπὲρ τῶν χρεῶν ἀναιρέσεως, τοῖς μὲν εὐπορίας ἀφορμὴν, αὐτῷ δὲ αἰσχύνης αἰτίαν παρασχεῖν· καὶ ταῦτα τῷ πολιτεύματι τὸν δῆμον ἐλευθερώσαντα. Οὕτως οὐ ῥᾴδιόν ἐστι τὰς τοιαύτας ἐκφυγεῖν κῆρας, κἂν τις αὐτὸν νῦν παράσχῃ τις ἀπαθῆ πρὸς τὴν πολιτείαν.

Ἃ δεδιὼς ἐγὼ πολλάκις, εἰκότως ἐπαινῶ τὸν ἔμπροσθεν βίον. καί σοι πειθόμενος μάλιστα ταῦτα ἐγὼ διανοοῦμαι· οὐχ ὅτι μοι τὸν ζῆλον πρὸς ἐκείνους μόνον ἔφης προκεῖσθαι τοὺς ἄνδρας, Σόλωνα, καὶ Λυκοῦργον, καὶ Πιττακόν· ἀλλὰ καὶ ὅτι μεταβῆναί με φῂς ἐκ τῆς ὑποσκίου φιλοσοφίας, πρὸς τὴν ὑπαίθριον. Ὥσπερ ἂν εἴ τῳ χαλεπῶς, καὶ μόλις ὑγιείας ἕνεκα

A duntaxat ſtudiis oportere, ſed etiam naturæ ipſius conditione, ſentiat; quod inter homines reperire difficile eſt. Tertium item, quod omni ope, proque viribus obtemperandum ſit legibus: quæ non ſubito conſtitutæ, neque nunc primum conditæ ſunt ab iis, quorum vita neqnaquam mente ac ratione gubernaretur; ſed ab eo latæ, qui purgatiori mente animoque præditus, non ad præſentia tantum ſcelera fortunasque reſpiciens, illas edidit; vetum omni prius adminiſtrandæ reipublicæ ratione perſpecta, ac jus ipſum, cujusmodi ſuapte natura ſit, quale item crimen, intuens, & eo quantum poteſt illinc derivans, communia civibus omnibus decreta ſanxit; cum nec ad privatas ſimultates, neque ad vicinitatis aut cognationis neceſſitudinem reſpectum haberet. Et quidem eo meliores decernet, quo ne iis quidem ipſis quibuscum degit, ſed poſteris, aut certe peregrinis ea præſcribet, ad eosque mittet; quibus cum privatum nullum commercium habuerit unquam, neque ſe poſtmodum ſperet habiturum. Nam de Solone illo ſapiente ſic accepimus, cum de novis tabulis inſtituendis cum amicis deliberaſſet, iis quidem opum comparandarum occaſionem dediſſe, ſibi ipſi vero invidiam & infamiam attuliſſe; quamvis ita rempublicam ordinaſſet, uti populum in libertatem aſſereret. Usqueadeo peſtes illas evitare difficile eſt, quantumvis aliquis liberum ab omni perturbatione animum ad rempublicam tractandam afferat.

Quæ cum ſæpe mihi vereri ſubeat in mentem, veterem illum vitæ meæ ſtatum merito collaudare ſoleo, atque hoc tibi præſertim obſequens apud me cogito: non ſolum quod inſignes illos viros mihi ad æmulandum propoſitos eſſe dixiſti, Solonem, Lycurgum, & Pittacum; ſed etiam quod me ab umbratili ac domeſticis ſeptis incluſa Philoſophia, in apertam publiceque propoſitam transferri putaſti. Ut ſi cuipiam homini, qui ſe domi, valetudinis tuendæ gratia,

tua, ægre ac mediocriter exerceret, ita denunciares: Nunc tu ad Olympiam venisti, & a privata ac domestica palæstra, in Jovis stadium prodire cœpisti: in quo spectatores habebis, cum Græcos omnes undique confluentes, ac populares inprimis tuos, pro quibus subeundum est tibi certamen; tum Barbaros nonnullos, quos in stuporem debes adducere, ut, quantum in te situm est, terribiliorem patriam tuam illis efficias. Hæc si tu illi diceres, statim ejus consternares animum, ac vel ante certamen ipsum terrore concuteres. Eodem itaque modo tuis illis me sermonibus affectum putato. Verum tu me istis de rebus, sive in præsentia recte judicem, sive partim ab eo, quod conveniens est, sive penitus aberrem; subinde ipse docebis.

Quæ vero in epistola tua posuisti, de quibus dubitare mihi succurrit, ea tibi, carissime ac cumprimis observande, libet exponere. Volo enim de iis aliquid a te clarius, apertiusque cognoscere. Nam cum vitæ genus illud, quod in actione versatur, philosophico anteferre te dixisses; tum ejus sententiæ testem Aristotelem citasti, qui felicitatem in eo quod recte agatur sitam putavit: quin idem quoque politicæ vitæ, ejusque quæ sita est in actione, discrimen considerans, nonnihil, ut ais, ea de re dubitavit. Quippe contemplationem alias anteponit; ibi vero præclarorum architectos facinorum commendat. Ex eo porro genere Imperatores esse definis ipse. Aristoteles vero nusquam hæc quæ adjungis verba pronunciat: imo contrarium potius ex iis quæ adscribis potest intelligi. Hæc enim: *Inprimis autem agere dicimus, & eorum quæ extrinsecus geruntur auctores appellamus eos, qui id mente animoque velut architecti moliuntur*; in legum latores, ac politicos Philosophos, & omnes adeo, qui mente ac ratione quippiam gerunt, magis quam ad effectores ipsos, ac civilium re-

A τῆς αὐτῆ γυμναζομένῳ μετρίως οἴκαδε πρᾶλεγες· ὅτι νῦν ἥκεις εἰς Ὀλυμπίαν, καὶ μεταβέβηκας ἐκ τῆς ἐν τῷ δωματίῳ παλαίστρας ἐπὶ τὸ στάδιον τοῦ Διὸς· ἃ θεατὰς ἕξεις τάς τε ἀπανταχόθεν Ἕλληνας, καὶ πρώτους γε τοὺς σαυτοῦ πολίτας, ὑπὲρ ὧν ἀγωνίζεσθαι χρή· τινὰς δὲ καὶ τῶν Βαρβάρων, οὓς ἐκπλῆξαι χρεών, φοβερωτέραν αὐτοῖς τὴν πατρίδα, τό γε εἰς σὲ νῦν ἥκον ἐπιδείξαντα· κατέβαλες ἂν εὐθέως, καὶ τρέμειν ἐποίησας πρὸ τῆς ἀγωνίας. Οὕτω κἀμὲ νῦν νόμιζε διατεθῆναι τοῖς τοιούτοις λόγοις. καὶ περὶ μὲν τούτων εἴτε ὀρθῶς ἔγνωκα νῦν· εἴτε ἐν μέρει σφάλλομαι τοῦ προσήκοντος· εἴτε καὶ παντὸς διαμαρτάνω· διδάξεις αὐτός τε καὶ μάλα.

Ὑπὲρ δὲ ὧν ἀποροῦσαί μοι πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τὴν σὴν παρέστη ὦ, φίλη κεφαλὴ καὶ πάσης ἔμοιγε τιμῆς ἀξία, βέλομαι δηλῶσαι. σαφέστερον γάρ πως ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιθυμῶ μαθεῖν· ἔφησθ' ἅπαν τ' ἐν τῇ πράξει πρᾶγμ' τ' φιλόσοφον ἐπαινεῖς βίον. καὶ τ' Ἀριστοτέλη τ' σοφὸν ἐκάλεις μάρτυρα, τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῷ πράττειν ἔν τιθέμενον· καὶ τὴν διαφορὰν σκοπεῖν τά τε πολιτικοῦ βίου, καὶ τ' ἐν τῇ θεωρίᾳ ζωῆς, διαπορεῖν ἄττα περὶ αὐτῶν· καὶ τὴν μὲν θεωρίαν ἐν ἄλλοις προτιμᾶν, ἐπαινεῖν δὲ ἐνταῦθα τοὺς τῶν καλῶν πράξεων ἀρχιτέκτονας. τούτων δὲ αὐτὸς μὲν εἶναι φῂς τοὺς βασιλέας· Ἀριστοτέλης δὲ εἴρηκεν οὐδαμοῦ τὴν ὑπὸ σοῦ προσεθεῖσαν λέξιν· πλέον δὲ θάτερον, ἐξ ὧν παραγέγραφας, ἄν τις νοήσειε. τό γάρ· μᾶλλον δὲ πράττειν λέγομεν κυρίως, καὶ τὸ ἐξωτερικῶν πράξεων τοὺς τ' διανοίας ἀρχιτέκτονας· εἰς τοὺς νομοθέτας, καὶ τοὺς πολιτικοὺς φιλοσόφους, καὶ πάντας ἁπλῶς τοὺς νῷ τε καὶ λόγῳ πράττοντας, οὐχὶ δὲ εἰς τοὺς αὐτουργούς, καὶ τῶν πολι-

πολιτικῶν πράξεων ἐργάτας εἰρῆσθαι νομιστέον. οἷς οὐκ ἀποχρῆ μόνον ἐνθυμηθῆναι, καὶ κατανοῆσαι, καὶ τὸ πρακτέον τοῖς ἄλλοις φράσαι· προσήκει δὲ αὐτοῖς ἕκαστα μεταχειρίζεσθαι, καὶ πράττειν, ὧν οἱ νόμοι διαγορεύουσι, καὶ πολλάκις οἱ καιροὶ προσαναγκάζουσι· Πλὴν εἰ μὴ τὸν ἀρχιτέκτονα καλῶμεν, καθάπερ Ὅμηρος τὸν Ἡρακλέα καλεῖν εἴωθεν ἐν τῇ ποιήσει, μεγάλων ἐπιτροπα ἔργων, αὐτουργότατον ἁπάντων γενόμενον. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς ὑπολαμβάνομεν, ἢ καὶ μόνον τοὺς ἐν τῷ πράττειν τὰ κοινὰ φαμεν εὐδαίμονας, κυρίους ὄντας, καὶ βασιλεύοντας πολλῶν, τί ποτε περὶ Σωκράτους ἐροῦμεν; Πυθαγόραν δὲ καὶ Δημόκριτον, καὶ τὸν Κλαζομένιον Ἀναξαγόραν ἴσως διὰ τὴν θεωρίαν καὶ ἄλλο φήσεις εὐδαίμονας· Σωκράτης δὲ τὴν θεωρίαν παραλησάμενος, καὶ τὸν πρακτικὸν ἀγαπήσας βίον, οὐδὲ τῆς γαμετῆς ἦν τῆς αὐτοῦ κύριος, οὐδὲ τῶν παιδῶν. ἦττε γε δυοῖν ἢ τριῶν πολιτῶν ἐκείνῳ κρατεῖν ὑπῆρχεν. ἆρ' οὖν οὐκ ἦν ἐκεῖνος πρακτικὸς, ἐπεὶ μηδενὸς ἦν ἐκεῖνος κύριος. Ἐγὼ μὲν οὖν Ἀλεξάνδρᾳ φημὶ μείζονα τὴν Σωφρονίσκου καταργάσασθαι τὴν Πλάτωνος αὐτῷ σοφίαν ἀναλιθείς· τὴν Ξενοφῶντος στρατηγίαν· τὴν Ἀντισθένους ἀνδρίαν· τὴν Ἐρετρικὴν φιλοσοφίαν· τὴν Μεγαρικήν· τὴν Κέβητα· τὴν Σιμμίαν· τὸν Φαίδωνα· μυρίους ἄλλους. καὶ ὅπως φημὶ τὰς γενομένας ἡμῖν ἔνθεν ἀποικίας· τὸ Λύκειον· τὴν Στοὰν· τὰς Ἀκαδημίας. Τίς νῦν ἐσώθη διὰ τὴν Ἀλεξάνδρου νίκην; τίς πόλις ἄμεινον ᾠκήθη; τίς αὐτὸς γέγονε βελτίων ἰδιώτης ἀνήρ; πλουσιωτέρους μὲν γὰρ πολλοὺς ἂν εὕροις, σοφώτερον δὲ οὐδένα καὶ σωφρονέστερον· οὐδὲ αὐτὸν αὐτοῦ· εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἀλαζόνα καὶ ὑπερήφανον. ὅσοι δὲ σώζονται νῦν ἐκ φιλοσοφίας, διὰ τὴν Σωκράτη σώζονται. Καὶ τοῦτο οὐκ ἐγὼ

Odyſſ. Φ. v. 26.

A rum velut operarios, convenire videtur: quibus non ſatis eſt cogitare, cumque animo ſuo pertractare, & quod agendum eſt aliis eloqui, ſed aggredienda per ſe ſunt & obeunda ſingula, quæ vel leges præſcribunt, vel tempora ipſa neceſſario flagitant. Niſi forte architectum ita vocamus, ut Homerus Herculem appellare ſolet *magnorum facinorum ſcientem*; quem conſtat operum omnium effectorem inprimis & opificem fuiſſe. Quod ſi verum nos arbitramur, aut illos etiam felices duntaxat putamus, quatenus publicam rem adminiſtrant, tanquam B multorum dominos, ac principes; de Socrate quid tandem dicemus? Nam Pythagoram, ac Democritum, & Clazomenium Anaxagoram, propter rerum contemplationem, cui ſe dediderant, alia ratione felices fortaſſe judicabis. At Socrates repudiata contemplatione, cum actuoſum vitæ genus eſſet amplexus, ne uxori quidem ſuæ, vel filio dominari poterat; nedum duos tresve cives continere potuiſſet. Quocirca ſi vera eſt illa tua ratio, actuoſus Socrates non fuerit, ut qui nullius unquam. dominus fuerit. At ego iſtum ipſum Sophroniſci filium majora quam Alexandrum feciſſe non dubito. Huic enim & Platonis ſapientiam tribuo, & Xenophontis exercitus ducendi peritiam, & Antiſthenis fortitudinem, & Eretricam ac Megaricam ſectam, Cebetem inſuper, & Simmiam, ac Phædonem, cum innumerabilibus aliis. Nondum illas, quæ nobis inde propagatæ ſunt, colonias percenſeo: Lyceum, Porticum, & Academias. Cuinam hodie ſalutem Alexandri victoria peperit? quæ propter illam melius eſt adminiſtrata civitas? quis privatorum ſeipſo factus eſt præſtantior? Nam ditiores qui facti ſint, permultos invenies; qui ſapientior, temperantiorve ſit aliis vel ſeipſo redditus, reperies neminem: imo potius, qui inſolentior & arrogantior evaſerit. At quicunque modo ſalutis compotes ſunt, eam beneficio Socratis aſſequuntur. Hoc vero

vero non ego ſolus, ſed & Ariſtoteles antea in animo videtur habuiſſe, cum ita diceret: non minus ingentes ſe animos ob theologicum, quod lucubrarat, opus, gerere oportere, quam illum qui Perſarum opes everterat. Quod is recte mihi cogitaſſe videtur. Etenim vincere, fortitudinis eſt atque caſus: adde, ſi lubet, & ſolertis cujusdam prudentiæ. Veras autem de Deo opiniones ſuſcipere, non perfectæ ſolum virtutis eſt; ſed ejusmodi, ut dubitari merito poſſit, vir an Deus ille ſit appellandus. Si enim recte illud uſurpatum eſt: unumquodque ita comparatum eſſe, ut ab iis, quæ ſibi cognata ſunt, cognitione capiatur; qui divinam naturam cognorit, is haud immerito mens eſſe cenſeatur. Sed quoniam rurſus ad eam vitam delapſi, quæ eſt in contemplatione ſita, actuoſam cum ipſa comparare videmur; cum tu tamen comparationem illam omittendam initio decreveris; illos ipſos, quorum tu mentionem feciſti, commemorabo Philoſophos, Arium, Nicolaum, Thraſyllum, & Muſonium. Horum enim non modo nullus in patria ſua dominatum habuit; ſed Arius, ut ferunt, oblatam ſibi præfecturam Ægypti ſuſcipere noluit. Thraſyllus vero, qui Tiberii crudelis & immitis tyranni familiaris fuit, niſi monimentis ingenii ſui relictis ſeſe ipſe purgaſſet, & quis eſſet palam feciſſet, ſempiternam nomini ſuo labem ignominiamque conſciſſet; adeo nihil illi civilium rerum tractatio utilitatis attulit. Jam Nicolaus non magnarum ille quidem rerum adminiſtratione floruit; & librorum, quibus illas prodidit, ſcriptione clarior eſt factus. Muſonius porro ex iis, quæ fortiter tulit, cum tyrannnicam immanitatem patientia ſuperavit, non illuſtre modo ſibi nomen peperit; ſed etiam non minori cum felicitate vixit, quam ii qui maxima imperia procurarunt. Nam Arius, cum Ægypti præfecturam re-

A μόνος, Ἀριστέλης δὲ πρότερον ἔοικεν ἐννοήσας εἰπεῖν· ὅτι μὴ μεῖον αὐτῷ πρεσήκει φρονεῖν ἐπὶ τῇ θεολογικῇ συγγραφῇ καθελόντα τὴν Περσῶν δύναμιν. καί μοι δοκεῖ τοῦτ' ἐκεῖνος ὀρθῶς ξυνοῆσαι. Νικᾶν μὲν γὰρ ἀνδρείας ἐστὶ μάλιστα καὶ τῆς τύχης· κείσθω δὲ, εἰ βούλει, καὶ τῆς ἐνίσχυσε ταύτης φρονήσεως· ἀληθεῖς ὅ ὑπὲρ θεοῦ δόξας ἀναλαβεῖν, οὐκ ἀρετῆς μόνον τῆς τελείας ἔργον ἐστίν·
B ἀλλ' ἐπισήσειεν ἄν τις εἰκότως πότερον χρὴ τ' τοιοῦτον ἄνδρα ἢ θεὸν καλεῖν. Εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔχει τὸ λεγόμενον, ὅτι πέφυκεν ἕκαστον ὑπὸ τῶν οἰκείων γνωρίζεσθαι· τὴν θείαν οὐσίαν ὁ γνωρίσας, νοῦς τις ἂν εἰκότως νομίζοιτο. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν εἰσήλυθεν εἰς τὸν θεωρημαϊκὸν ὁρμήσαντες βίον τοῦτο παραβάλλειν τ' πρακτικόν· ἐξ ἀρχῆς παραλήψομαι καὶ σε
C τὴν σύγκρισιν· αὐτῶν ἐκείνων, ὧν ἐπεμνήσθης, Ἀρείου, Νικολάου, Θρασύλλου, καὶ Μουσωνίου μνημονεύσω. Τούτων γὰρ οὐχ ὅπως τις ἦν κύριος τῆς αὐτοῦ πόλεως· ἀλλ' ὁ μὲν Ἄρειος, ὡς φασὶ, καὶ διδομένην αὐτῷ τὴν Αἴγυπτον ἐπιτροπεῦσαι παρῃτήσατο· Θρασύλλος δὲ, Τιβερίῳ πικρῷ καὶ φύσει χαλεπῷ τυράννῳ ξυγγενόμενος, εἰ μὴ διὰ τῶν καλα-
D λειφθέντων ὑπ' αὐτοῦ λόγων ἀπελογίσατο, δείξας ὅσις ἦν, ὤφελεν ἂν εἰς τέλος αἰσχύνην ἀναπάλακτον. ἅτως αὐτὸν οὐδὲν ὤνησεν ἡ πολιτεία. Νικόλαος δὲ πράξεων μὲν ὁ μεγάλων αὐτουργὸς γέγονε· γνώριμος δέ ἐστι μᾶλλον διὰ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν λόγους. καὶ Μουσώνιος ἐξ ὧν ἔπαθεν ἀνδρείως, καὶ [μὴ] διήνεγκεν ἐγκρατῶς τὴν τῶν τυράννων ὠμότητα, γέγονε γνώριμος, ἴσως οὐκ ἔλαττον εὐδαιμονῶν ἐκείνων τῶν τὰς μεγάλας ἐπιτροπευσάντων βασιλείας. Ἀ-

ρεις δὲ ὁ τὴν ἐπιτροπὴν τ Αἰγύ- A πλ παραλησάμενος, ἐκὼν ἀυλὸν ἀπεσέρ τ κραλίσ τέλος, εἰ τ ὥετ κυριώταλον. σὺ δὲ αὐτὸς ἡμῖν ἄπρακλος εἰ μήτε σραληγῶν, μήτε δημηγορῶν, μήτε ἔθνος ἢ πόλεως ἄρχων· ἀλλ' ὐκ ἂν φαίην νῦν ἔχων ἀνήρ. Ἔξεσι γάρ σοι φιλοσόφος ἀποφήναλι, εἰ δὲ μὴ τρεῖς ἢ τέτλαρας, μείζονα τ βίον ἐυεργεῖσαι τ ἀνθρώπων πολλῶν ὁμ βασιλέων, ὐ μι- B κρᾶς μερίδος, ὁ φιλόσοφος προέσηκεν· ὐδὲ, καθάπερ ἔφης, συμβελῆς ἐσι μόνης τ ὑπὲρ τ κοινῶν ἐκείνος κύριος, ὐδὲ ἡ πρᾶξις εἰς λόγον ἄυθις αὐτῷ περιίσαλαι. ἔργῳ ὄ βεβαιῶν τὰς λόγους, καὶ φαινόμενος τοιῦτος, ὁποίους βέλλαι τὰς ἄλλας εἶναι, πιθανώτερος ἂν εἴη, κ πρὸς τὸ πράτλειν ἀνυσιμώτερος τῶν ἐξ ἐπιλάγμαλος ἐπὶ τὰς καλὰς πράξεις παρορμώνλων. C

Voss. συμπερασ-τέον

Ἀλλ' ἐπανιέον εἰς ἀρχὴν, κ" συμπεραλέον τὴν ἐπισολὴν, μείζονα ἴσως ὄσαν τ δέονλος. ἔσι δὲ ἐν αὐτῇ τὸ κεφάλαιον, ὅτι μήτε τὸν πόνον φεύγων· μήτε τὴν ἡδονὴν θηρεύων· μηδὲ ἀπραγμοσυνίης καὶ ῥαιθύμης ἑρῶν, τὸν ἐν τῇ πολιλείᾳ δυσχεραίνω βίον. ἀλλ', ὅπερ ἔφην ἐξ ἀρχῆς, ὐδὲ παιδείαν ἐμαυτῷ συνειδὼς τοσαύλην, ὅτε φύσεως ὑπεροχήν· καὶ προσέτι δεδιὼς μὴ φιλοσοφίαν, ἧς ἐρῶν ὐκ ἐφικόμην εἰς τὸς νῦν ἀνθρώπους, ὐδὲ ἄλλως ἐυδοκιμοῦσαν διαβάλλω· πάλαι τε ἔγραφον ἐκείνα· καὶ νῦν τὰς παρ' ὑμῶν ἐπιλιμήσεις ἀπελυσάμην εἰς δυνάμιν. Διδοίη ὄ ὁ θεὸς τὴν ἀρίσην τύχην, καὶ φρόνησιν ἀξίαν τῆς τύχης· ὡς ἐγὼ νῦν ἔκ τε τ κρείλλονος τό τε πλέον, καὶ παρ' ὑμῶν ἁπάσῃ μηχανῇ τῶν φιλοσοφόντων D

cusabat, præstantissimum sibi finem sponte detrahebat, si id in omni vita judicabat esse præcipuum. Ac vel tute ipse nobis otiosus es, qui neque belli dux, neque orator es, neque nationi ulli aut civitati præsides. Atqui nequaquam id sapiente viro dignum esse dixerim. Etenim si vel plures, vel tres saltem, quatuorve Philosophos efficeres, majorem posses, quam multi simul Imperatores, vitæ hominum utilitatem conscisceres. Non igitur exigua quædam Philosopho est attributa portio; neque, ut dixisti, consilii publicis in rebus gerendis est solius arbiter, neque tota denique illius administratio in oratione consistit. Sed si cum ejus verbis facta ipsa consentiant, si talem se præstet quales cæteros efficere studet; magis erit ad persuadendum idoneus & in agendo efficax, quam ii qui solo imperio ad actiones hortantur.

Sed ad ipsum orationis principium revertor, & epistolæ finem impono, quam & longius, quam par erat, fortasse produxi. Hujus vero caput est: non me, vel detrectandi laboris, vel consectandæ voluptatis, vel otii commoditatisque procurandæ gratia, vitam hanc publicis tractandis rebus implicatam ferre molestius. Verum quod, ut initio dixi, neque tantam in me doctrinam esse vel indolis excellentiam agnoscerem; & præterea vererer, ne Philosophiæ, cujus ego captus amore nondum compos esse potui, quæque alioquin apud ætatis hujus homines in pretio non habetur, offensionem & invidiam pararem; cum illa scripsisse quondam, tum in præsentia castigationibus vestris pro viribus occurrisse. Utinam vero secundissimam mihi fortunam, & ea fortuna dignam prudentiam Deus indulgeat! Nunc enim mihi videor tum a divino cumprimis numine, tum a vobis Philoso-

phis,

phis, quorum pro dignitate & existimatione meipsum opposui, & in periculum conjeci, omni ope sublevandus. Quod si majus aliquod bonum, quam pro apparatu & facultate nostra, cujus mihi sum ipse conscius, per nos Deus in homines intulerit, nihil est quod sermonibus meis succenseas. Nam ego, cum nullius sim mihi boni conscius, nisi hujus unius, quod cum habeam nihil, maxima quædam habere me non putem, consentanee, ut ipse cernis, vitam meam instituo: & illud obtestor, ne a me magna & singularia requiratis, sed Deo permittatis omnia. Ita enim, si quid peccatum fuerit, extra culpam ero. Sin ad votum omnia respondeant, gratum me ac moderatum præstabo: ut neque rerum ab aliis gestarum titulum mihi ac decus assumam, & universis, ut æquum est, Deo concessis, cum illi habeam ipse gratiam, tum vos ut mecum habeatis admoneam.

A βοηθητέον εἶναί μοι δοκῶ, παρεσκευασμένον ὑμῶν, καὶ προκινδυνεύων. Εἰ δέ τι μεῖζον ἀγαθὸν τῆς ἡμετέρας παρασκευῆς, ἧς ὑπὲρ ἐμαυτοῦ γνώμης ἔχω, τοῖς ἀνθρώποις δι' ἡμῶν ὁ θεὸς παρέσχοι, χαλεπαίνειν οὐ χρὴ πρὸς τὰς ἐμὰς λόγους. Ἐγὼ γὰρ οὐδὲν ἐμαυτῷ συνειδὼς ἀγαθὸν, πλὴν τοῦτο μόνον, ὅτι μηδὲν οἴομαι τὰ μέγιστα ἔχειν, ἔχων γε οὐδὲν, ὡς ὁρᾷς ἄυλος, εἰκότως βιῶ· καὶ μαρτύρομαι, μὴ μεγάλα παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖν, B ἀλλὰ τῷ θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν. Οὕτω γὰρ ἐγὼ τῶν τε ἐλλειμμάτων εἴην ἂν ἀνεύθυνος, καὶ γενομένων ἁπάντων δεξιῶν, εὐγνώμων ἂν καὶ μέτριος εἴην, οὐκ ἀλλοτρίοις ἐμαυτὸν ἔργοις ἐπιγράφων· τῷ θεῷ δὲ, ὥσπερ ἂν δίκαιον, προανατεθεικὼς ἅπαντα, ἄυλός τε ἔσομαι, καὶ ὑμᾶς προτρέπω τὴν χάριν εἰδέναι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΗι ΒΟΥΛΗι ΚΑΙ ΤΩι ΔΗΜΩι.

IVLIANI IMP.
AD S. P. Q. ATHENIENSEM.

Etiam hæc Epistola est, sed iisdem, quibus superior, de causis hic edita.

ΠΟΛΛΩΝ εἰργασμένων τοῖς προγόνοις ὑμῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς οὐκ ἐκείνοις μόνον τότε ἐξῆν, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν νῦν ἔξεσι φιλοτιμεῖσθαι· καὶ πολλῶν ἐγγεγραμένων τροπαίων ὑπέρ τε ἁπάσης τ' Ἑλλάδος κοινῇ, καὶ κατ' ἰδίαν ὑπὲρ αὐτῆς τ' πόλεως, ἐν οἷς ἠγωνίσατο μόνη πρός τε τὰς ἄλλας Ἕλληνας, καὶ πρὸς τ' Βάρβαρον, οὐδέν ἐστι τηλικοῦτον ἔργον, οὐδὲ ἀνδραγαθία τοσαύτη, πρὸς ἣν οὐκ ἔνεστι καὶ ταῖς ἄλλαις ἀμιλληθῆναι πόλεσι. Τὰ μὲν γὰρ μετ' ὑμῶν καὶ ἄυλα· τὰ δὲ κατ' ἰδίαν εἰργάσαντο. καὶ ἵνα μὴ μεμνημένος ἔπειτα ἀντιπαραβάλλειν, ἢ προτιμᾶν ἑτέρας ἑτέραις, ἐν αἷς ἀμφισβητῶσι νομισθείην· ἢ πρὸς τὸ λυσιτελοῦν, ὥσπερ οἱ ῥήτορες, ἐνδεέστερον ἐπαινεῖν τὰς ἐλαττουμένας· τοῦτο ἐθέλω φράσαι μόνον ὑπὲρ ὑμῶν, ὃ μηδὲ ἀντίπαλον ἔχομεν ἐξευρεῖν παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ἐκ τῆς παλαιᾶς φήμης εἰς ἡμᾶς παραδεδομένον. Ἀρχόντων μὲν Λακεδαιμονίων οὐ βίᾳ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ δόξῃ δικαιοσύνης παρείλεσθε. καὶ τὸν Ἀριστείδην τὸν δίκαιον οἱ παρ' ὑμῖν ἐθρέψαντο νόμοι. καὶ τοί γε ταῦτα ὄντως ὄντα λαμπρὰ τεκμήρια, διὰ λαμπροτέρων οἶμαι

Voss. ἀντιπαραβάλλων

Voss. ἀμφισβητῆσι

A CUM multa præclare a majoribus vestris gesta sint, propter quæ non illis solum cum viverent, sed etiam vobis gloriari modo liceat; ac cum innumera partim communiter pro totius salute Græciæ, partim pro ipsa civitate tropæa privatim ab illis erecta sint, quando aut adversus Græcos cæteros, aut contra Barbaros in certamen sola descendit; nullum tamen est tantum tamque egregium facinus, quo cum B reliquæ civitates decus suum non possint splendoremque contendere. Nam sunt nonnulla, quorum in communionem vobiscum illæ veniunt, alia per sese ipsæ præstiterunt. Ac ne commemorandis singulis comparare vos invicem, aut alteram in iis rebus, de quibus certamen est, anteferre videar alteri; aut, ut mos est oratorum, parcius laudandis inferioribus causæ meæ institutoque servire; unum illud de vobis a me prædicabitur, cui par & æquale nihil a Græcis reliquis opponi queat, quod quidem vetus ad memoriam nostram fama perduxerit. Et enim Lacedæmoniorum ad vos imperium non vi, sed opinione justitiæ transtuliſtis. Tum Aristides ille justus vestris est legibus institutus. Quæ tam illustria tamque insignia virtutis argumenta splendidioribus, opinor,

opinor, factis ita comprobaſtis. Nam in opinione eſſe juſtitiæ, falſo cuipiam poteſt fortaſſe contingere; neque hoc valde ſingulare eſt, inter malos multos unum aliquem bonum exiſtere. Nonne vel apud Medos ipſos celebris eſt quidam Deioces; apud Hyberboreos Abaris; apud Scythas Anacharſis? quos jure miramur inter efferatiſſimas injuſtiſſimasque gentes juſtitiæ nihilominus cultores fuiſſe. Quod poſteriores duo vere atque ex animo ſuſceperunt, primus utilitatis cauſa ſimulavit. Populum vero, ac civitatem univerſam, cui factorum dictorumque juſtorum amor quidam ſit inſitus, cum a vobis diſceſſerimus, haud facile reperiri judico. Ac mihi quidem ex infinitis, quæ a vobis ejus rei edita monimenta ſunt, unius tantummodo recordari libet. Cum enim Themiſtocles poſt bellum Perſicum de injiciendis clam in navalia Græcorum ignibus conſilium dare apud ſe cogitaret, neque hoc in vulgus auderet efferre, ſed uni alicui, quem deſignaſſet populus, arcanum illud commiſſurum ſe eſſe diceret; Ariſtidem ad id populus elegit. Qui audito conſilio, tacuit quod audierat, & hoc unum publice renunciavit, nihil eo quod ſuadebat Themiſtocles utilius ſimul atque injuſtius eſſe. Quare civitas extemplo reclamavit, ac deſiſtere juſſit. Ingentis haud dubie animi ſpecimen ac magnifici; quodque viris ejusmodi convenit, qui ſub illius prudentiſſimæ Deæ præſidio ac propemodum oculis aluntur.

Quamobrem ſi & apud vos ea quondam inſtituta floruerint; & ex eo tempore ad hodiernum usque diem avitæ in vobis reliquiæ virtutis atque igniculi ſuperſint; æquum eſt vos ipſos non eorum, quæ geruntur, intueri magnitudinem; aut ſi quis terreſtre iter, perinde ac per aërem volans, incredibili celeritate & indefeſſis viribus confecerit, ſed inprimis attendere utrum jure iſta ſuſceperit. Si id ita feciſſe videatur, tum vos illum merito privatim ac publice præ-

τῶν ἔργων ἅτως ἐπισώσασθε. Τὸ μὲν γὰρ δόξαι δίκαιον, ἴσως ἄν τῳ καὶ ψευδῶς συμβαίη· καὶ τυχὸν ἀ παράδοξον ἐν πολλοῖς φαύλοις ἕνα γενέσθαι σπουδαῖον. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ παρὰ Μήδοις ὑμνῆταί τις Δηϊόκης, Ἀβαρίς τε ἐν Ὑπερβορείοις, καὶ Ἀνάχαρσις ἐν Σκύθαις· ὑπὲρ ὧν τὸ μὲν θαυμαστὸν, ὅτι παρὰ τοῖς ἀδικωτάτοις γεγονότες ἔθνεσι, τὴν δίκην ὅμως ἐτίμησαν. τὼ μὲν ἀληθῶς· ὁ δὲ τῆς χρείας χάριν πλατύνει. Δῆμον ὅ ὅλον καὶ πόλιν, ἐραστὰς ἔργων καὶ λόγων δικαίων, ἔξω τῆς παρ ὑμῖν ἀ ῥᾴδιον εἰπεῖν. Βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἑνὸς τῶν παρ ὑμῶν πολλῶν γε ὄντων ἔργων ὑπομνῆσαι. Θεμιστοκλέης γὰρ μετὰ τὰ Μηδικὰ γνώμην εἰσηγεῖσθαι διανοούμενος, λάθρα καταφλέξαι τὰ νεώρια τῶν Ἑλλήνων· εἶτα μὴ τολμῶντ εἰς τ δῆμον λέγειν, ἐνὶ δὲ ὁμολογεῖν πιστεύειν τὸ ἀπόῤῥητον, ὅπερ ἂν ὁ δῆμ χειροτονήσας προσέλῃται, προβάλλετ μὲν ὁ δῆμ τ Ἀριστείδην· ὁ δὲ ἀκούσας τ γνώμης, ἔκρυψε μὲν τὸ ῥηθὲν, ἐξήνεγκε δὲ εἰς τ δῆμον, ὡς ἅτε λυσιτελέστερον, ἅτε ἀδικώτερον εἴη τι τῶ βουλεύματ· καὶ ἡ πόλις ἀπεψηφίσατο παραχρῆμα, καὶ παρῄνησάτο· πάνυγε νὴ Δία μεγαλοψύχως· καὶ ὃν ἔχρῆν τρόπον ἄνδρας ὑπὸ μάλιστα τῇ φρονιμωτάτῃ θεῷ τρεφομένους.

Οὐκοῦν εἰ ταῦτα παρ ὑμῖν μὲν ἦν πάλαι· σώζεται δὲ ἐξ ἐκείνου, καὶ εἰς ὑμᾶς ἔτι τ τῶν προγόνων ἀρετῆς ὥσπερ ἐμπύρευμά τι σμικρόν· εἰκὸς ἐστιν ὑμᾶς ἐκ εἰς τὸ μέγεθος τῶν πραττομένων ἀφορᾶν· ἀ δὲ εἴ τις ὥσπερ διὰ ἀέρ ἱπτάμενον, διὰ τῆς γῆς ἐβάδισεν ἀμηχάνῳ τάχ, καὶ ἀτρύτῳ ῥώμῃ· σκοπεῖν δὲ ὅτῳ ταῦτα μεθ᾽ δικαίᾳ καλείργασαι· κατὰ ἂν μὲν φαίνηται ξὺν δίκῃ πράττων, ἰδίᾳ τε αὐ-

Voſſ. Δηϊόκης Voſſ. Τπερβορείοις

τὸν ἴσως· καὶ δημοσίᾳ πάντες ἐπαινεῖτε· τῆς δίκης δὲ ὁλιγωρήσας, ἀτιμάζοιτο ἂν παρ' ὑμῶν εἰκότως. Οὐδὲν γὰρ ἄτως ἐσίν ὡς τὸ δίκαιον ἀδελφὸν ἀγαθὸν φρονήσει. τὰς ἂν ἀτιμάζοντας τοῦτ', δικαίως ἂν καὶ ὡς εἰς τὴν παρ' ὑμῖν θεὸν ἀσεβοῦντας, ἐξελάιωοιτε. Βούλομαι οὖν ὑμῖν τὰ κατ' ἐμαυτὸν ὑκ ἀγνοοῦσι μὲν, ἀπαγγεῖλαι δὲ ὅμως· ὅπως εἴ τι λέληθεν· εἰκὸς δὲ ἔνια, καὶ ὅσα μάλισα τοῖς πᾶσι γνωσθῆναι προσήκει· ὑμῖν τε, καὶ δι' ὑμῶν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι γένοιτ' γνώσιμα. Μηδεὶς οὖν ὑπολάβῃ με ληρεῖν, ἢ φλυαρεῖν, εἰ περὶ τῶν πᾶσιν ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς γεγονότων ὰ πάλαι μόνον, ἀλλὰ κ μικρῷ πρότερον, ποιεῖσθαί τινας ἐπιχειρήσαιμι λόγους. ὐδένα γὰρ ὐδὲν ἀγνοεῖν βούλομαι τῶν ἐμαυτοῦ· λανθάνειν δ' ἄλλον ἄλλα εἰκός· ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον τῶν ἐμαυτοῦ.

Καὶ ὅτι μὲν τὰ πρὸς πατρὸς ἡμῖν ἐνεῦθεν ὅθεν περ καὶ Κωνσαντίῳ τὰ πρὸς πατρὸς ὥρμηται, Φανερόν. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ πατρὶ γεγόναιον ἀδελφῷ παλρόθεν. Οὕτω δ' πλησίον ἡμᾶς ὄντας συγγενεῖς ὁ Φιλανθρωπόταλος ὅτ' βασιλεὺς ὰ εἰργάσαρ. ἐξ μὲν ἀνεψιὼς ἐμοῦ τε καὶ ἑαυτοῦ· πατέρα δὲ ἐμὸν, ἑαυτοῦ δὲ θεῖον· καὶ προσέτι κοινὸν ἕτερον τὸν πρὸς πατρὸς θεῖον· ἀδελφόν τε ἐμὸν τ πρεσβύταιον ἀκεῖνας κτείνας· ἐμὲ δ' καὶ ἕτερον ἀδελφὸν ἐμὸν ἐθελήσας μὲν κτεῖναι, τέλος δὲ ἐπιβαλὼν φυγήν· ἀφ' ἧς ἐμὲ μὲν ἀφῆκεν, ἐκεῖνον δ' ὀλίγῳ πρότερον τ σφαγῆς ἐρρύσατο τὸ Καίσαρος ὄνομα· τί με δεῖ νῦν ὥσπερ ἐκ τραγῳδίας τὰ ἄρρητα ἀναμετρεῖσθαι; μετεμέλησε γὰρ αὐτῷ, φασί· καὶ ἐδήχθη δεινῶς· ἀ-

dicabitis; ſin juris atque æqui rationem nullam habuerit, jure a vobis in vituperationem adducetur. Nihil enim perinde, ac quod eſt juſtum, germanum eſt & affine prudentiæ. Quare qui illud contemnunt ac negligunt, æquum eſt a vobis, tanquam in Deam veſtram impios & ſacrilegos, extrudi. Volo igitur meis de rebus apud vos, etſi minime eas ignoratis, nihilominus verba facere, ut ſi quæ fortaſſe vos lateant, (nam nonnulla par eſt ignota vobis eſſe, etiam illa, quæ ſciri ab omnibus interſit) tam vobis, quam Græcis per vos cæteris manifeſta reddantur. Quapropter nemo me nugari & inepte loquacem eſſe judicet, quod ea, quæ non olim duntaxat, ſed & nuperrime in omnium oculis geſta ſunt, oratione complectar. Neminem enim eorum, quæ ad me pertinent, partem ullam præterire cupio. Atqui latere alios alia veriſimile eſt. Ego vero a majoribus meis initium dicendi faciam.

Igitur paternum mihi & Conſtantio genus eadem ab origine proficiſci, notum omnibus eſſe confido. Utriusque enim parentes germani fratres, atque eodem patre ſunt editi. Quænam vero humaniſſimus iſte Imperator in nos tanta propinquitate ac neceſſitate conjunctos ediderit; utque ſex inprimis tam ipſius quam meos conſobrinos, tum patrem meum, & illius patruum, una cum altero communi patruo, & cum fratre meo natu maximo indicta cauſa necaverit; atque ut me cum altero fratre meo interficere volens, tandem relegarit; qua quidem me pœna poſtea liberavit, fratrem vero paulo ante quam jugularetur Cæſaris nomen exemit; hæc tam acerba & infanda; illam, inquam, omnem funeſtam ac luctuoſam tragœdiam commemorare quid attinet? Nam & illum ſcelerum tantorum pœnituiſſe valdeque doluiſſe dicitur; atque ex

hac

hac culpa cum liberos ſe nullos habuiſſe, tum infeliciter bellum ſibi Perſicum ceſſiſſe credidit. Hæc tum enim vulgo jactabantur ab aulicis, coram beatæ memoriæ Gallo fratre. Hoc enim nomine nunc primum appellari cœpit. Quem contra jura omnia cum interfeciſſet, ne paterno quidem inferi ſepulcro, & honeſta piaque memoria celebrari paſſus eſt. Ejusmodi tum igitur, uti dixi, nobis occinebant, & vero perſuadebant: omnibus ex illis ſceleribus, quædam deceptum ac circumventum egiſſe; in aliis ſeditioſorum ac turbulentorum militum vi & violentiæ ceſſiſſe. Hæc nobis frequenter commemorare ſolebant in agro quodam Cappadociæ concluſis, ubi nemini ad nos conceſſus erat aditus. Eo quippe fratrem meum revocatum ab exilio; me autem pene puerum a ſcholis abſtractum conjecerant. Quid hic dicam de ſex illis annis, quibus in alieno fundo educati ſumus; cum perinde atque apud Perſas caſtellis ac cuſtodiis ſepti incluſique viveremus; neque quisquam ad nos hoſpes, aut veteri familiaritate notus introduceretur; tum honeſtis artibus ac ſtudiis intercluſi, adeoque libero omni congreſſu prohibiti, inter ſplendidas familias alebamur, & cum ſervis noſtris quaſi cum ſociis exercebamur? Nam nulli ad nos æqualium noſtrorum accedere aut adire omnino fas erat. Hinc ego tandem Deorum auxilio feliciter ſum ereptus: frater vero meus, ſi quis unquam alius, infeliciter in aulam implicatus eſt. Etenim ſi quid in ejus indole ac moribus agreſte inerat & aſperum, id ex montana illa educatione ac ruſtica coaluerat. Quamobrem ejus immanitatis culpam omnem is mihi merito ſuſtinere videtur, qui ea nos educatione per vim ac tyrannice damna-

A παιδίαν τε ἐντεῦθεν νομίζῃ δυσυχεῖν· τά τε ἐς τὰς πολεμίας τὰς Πέρσας ἀκ εὐτυχῶς πράξειν ἐκ τούτων ὑπολαμβάνῃ. ταῦτα ἐθρύλλων οἱ περὶ τὴν αὐλὴν τότε, καὶ τὸν μακαρίτην ἀδελφὸν ἐμὸν Γάλλον· τῶν νυῦ πρῶτον ἀκούοντα τὸ ὄνομα· κτείνας γὰρ αὐτὸν παρὰ τὰς νόμους, οὐδὲ τῶν πατρώων μεταλαχεῖν εἴασε τάφων, οὐδὲ τ εὐαγὰς ἠξίωσε μνήμης. ὅπερ ἂν ἔφην, ἔλεγον τοσαῦτα, καὶ δὴ καὶ ἔπειθον ὑμᾶς, ὅτι τὰ μὲν ἀπατηθεὶς εἰργάσατο, τὰ δὲ βία καὶ ταραχαῖς ἔξας ἀτάκτοις καὶ ταραχώδεσι στρατεύμασι. Τοσαῦτα ἡμῖν ἐπῇδον ἐν ἀγρῷ τινι τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ κατακεκλεισμένοις, οὐδένα ἐῶντες προσελθεῖν· τὸν μὲν ἀπὸ * Φυγῆς ἀνακαλεσάμενοι· ἐμὲ δὲ κομιδῇ μειράκιον ἔτι τῶν διδασκαλείων ἀπαγαγόντες. Πῶς ἂν ἐνταῦθα φράσαιμι περὶ τῶν ἓξ ἐνιαυτῶν, ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ κτήματι διαγαγόντες, ὥσπερ ὃν παρὰ τοῖς Πέρσαις, ἐν τοῖς Φρ· ε ὐρ εἴοις τηρούμενοι, μηθενὸς ἡμῖν προσιόντος ξένου, μηδὲ τ πάλαι γνωρίμων ἐπιβεπομένου τινος ὡς ἡμᾶς Φοιτᾶν, διεζῶμεν ἀποκεκλεισμένοι παντὸς μὲν μαθήματος σπουδαίου, πάσης δὲ ἐλευθέρας ἐντεύξεως ἐν ταῖς λαμπραῖς οἰκείαις τρεφόμενοι, καὶ τοῖς ἡμῶν αὐτῶν δούλοις ὥσπερ ἑταίροις συγγυμναζόμενοι; προσῆκ γὰρ οὐθεὶς οὐδὲ ἐπετρέπετο τῶν ἡλικιωτῶν. Ἐντεῦθεν ἐγὼ μὲν μόγις ἀφείθην διὰ τὰς θεὰς εὐτυχῶς· ὁ δὲ ἀδελφὸς ὁ ἐμὸς εἰς τὴν αὐλὴν καθείρχθη δυσυχῶς, εἴπέρ τις ἄλλος τ πώποτε. καὶ γὰρ εἴ τι περὶ τ τρόπον ἄγριον, καὶ τραχὺ τ ἐκεῖνο καὶ ἀφάνη, τοῦτο ἐκ τ ὀρείας τροφῆς συνηυξήθη. δικαίως ἂν οἶμαι καὶ τοῦτον ἔχειν τὴν αἰτίαν ὁ τούτου ἡμῖν πρὸς βίαν μεταδὰς τῆς τροφῆς·

τροφῆς· ἧς ἐμὲ μὲν οἱ θεοὶ διὰ τ᾽ φι- A tos esse voluit. A quo me institutionis ge-
λοσοφίας καθαρὸν ἀπέφηναν, καὶ ἑ-
ξαντι τῷδε οὐδεὶς ἐνέδωκεν· εὐθὺς γὰρ
ἀπὸ τῶν ἀγρῶν ἐς τὰ βασίλεια παρ-
ελθόντι, ἐπειδὰν πρῶτον αὐτῷ περι-
έθηκεν ἀλουργὲς ἱμάτιον, αὐλίκα φθο-
νεῖν ἀρξάμενος, ὃ πρότερον ἐπαύ-
σατο, πρὶν καθελεῖν αὐλόν· οὐδὲ τῷ
περιελεῖν τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον ἀρ-
κεσθείς. Καί τοι τῶ ζῆν γὰν ἄξιος,
εἰ μὴ βασιλεύειν ἐφαίνετο ἐπιτήδει-
ος. ἀλλ᾽ ἐχρῆν αὐτὸν, καὶ τοῦτο γέ-
ρεσθαι. ξυγχωρῶ· λόγον γε πάντως
B conceditur, ut causam diceret. Neque e-
ὑποσχόντα πρότερον, ὥσπερ τοὺς κα-
κούργους. Οὐ γὰρ δὴ τοὺς μὲν λῃσὰς
ὁ νόμος ἀπαγορεύῃ τῷ δήσαντι κλέι-
ειν· τοὺς ἀφαιρεθέντας δὲ τιμὰς, ἃς
εἶχον, καὶ γενομένους ἐξ ἀρχόντων ἰδι-
ώτας, ἀκρίτως φησὶ δεῖν ἀναιρεῖσθαι.
Τί γὰρ εἰ τῶν ἁμαρτημάτων εἶχεν ἀ-
ποφῆναι τοὺς αἰτίους, ἐδέδουλο γὰρ αὐ-
τῷ τινων ἐπιστολαὶ, Ἡράκλεις, ὅσας ἔ-
χουσαι καθ᾽ αὑτοῦ κατηγορίας. ἐφ᾽ οἷς
C ἐκεῖνος ἀγανακτήσας, ἀκριβέστερον
μὲν, ἤκισα βασιλικῶς ἐφῆκε τῷ θυ-
μῷ· τοῦ μέν τοι μηδὲ ζῆν ἄξιον οὐδὲν
ἐπεπράχει. Πῶς γὰρ οὐχ ὅτος ἐστὶν
ἀνθρώποις ἅπασι κοινὸς Ἕλλησιν ἅ-
μα καὶ Βαρβάροις ὁ νόμος, ἀμυνέ-
σθαι τοὺς ἀδικίας ὑπάρχοντας; ἀλλ᾽
ἴσως μὲν ἠμύνατο πικρότερον. ὁ μὴν
ἔξω πάντη τοῦ εἰκότος. τὸν γὰρ ἐ-
χθρὸν ὑπ᾽ ὀργῆς εἰκός τι καὶ ποιεῖν,
εἴρηται καὶ πρόσθεν. Ἀλλ᾽ εἰς χά-
D ira consentaneum est. Verum Constan-
ριν ἑνὸς ἀνδρογυνίου τοῦ καλακοιμισοῦ,
καὶ προσέτι τοῦ τῶν μαγείρων ἐπι-
τρόπου, τὸν ἀνεψιὸν, τὸν Καίσαρα, τὸν
τῆς ἀδελφῆς ἄνδρα γενόμενον, τὸν τῆ
ἀδελφιδοῦς πατέρα, ὃν καὶ αὐτὸς πρό-
τερον ἦν ἀγαγόμενος τὴν ἀδελφήν,
πρὸς ὃν αὐτῷ τοσαῦτα θεῶν ὁμογνί-
ων ὑπῆρχε δίκαια, κτεῖναι παρέδωκε
τοῖς ἐχθίστοις· ἐμὲ δ᾽ ἀφῆκε μόγις, ἑ-
πτὰ μηνῶν ὅλων ἑλκύσας τῆδε κἀκεῖ-

nere Dii immortales Philosophiæ ope vindicarunt, illi vero; ut hoc assequi posset, nemo permisit. Huic enim posteaquam ab agris in palatium compulso purpuram induit, statim invidere cœpit; nec ante destitit, quam illum dejecisset; neque purpuram ei detrahere satis habuit. Quanquam vita certe dignus erat; si minus ad imperium idoneus habebatur. Atenim etiam vita ipsa privari illum oportuit. Esto. Saltem hoc ei licere debuit, quod maleficis
nim eum, qui latrones in vincula conjecerit, hos ipsos occidere lex prohibet; honoribus omnibus exutos, & ab imperio in ordinem redactos, indicta causa mactari præcipit. Quid si enim eorum, quæ admiserat, auctores ille nominare poterat? Nam nonnullorum oblatæ ipsi erant literæ, proh, quantis in eum criminationibus refertæ! Quibus exulceratus impotentius quidem
C sese gesit, & vehementius, quam decebat Principem, iræ est obsecutus; nihil tamen egit ejusmodi, vita ut propterea privandus esset. Etenim nonne mortalium generi omni, Græcis perinde ac Barbaris, lex est illa communis, ut qui injuriam acceperint, eam ulciscantur? At enim atrocius vindicavit. Fecerit sane. Nihil tamen, præterquam quod consentaneum erat, admisit. Inimicum enim, ait ille, facere aliquid ex
D ira consentaneum est. Verum Constantius in unius spadonis & cubicularii gratiam, atque etiam coquorum magistri, patruelem suum, Cæsarem, sororis suæ virum, ac neptis ex eadem sorore sua patrem, cujus ipse sororem antea duxerat, quo cum ipsi tam sancta necessitudinis jura ac germanitatis intercesserant, inimicissimis hominibus ad necem tradidit. Me autem ægre dimisit, postquam mensibus septem huc illucque raptasset, atque in custodiam egis-

set.

ſet. Quod niſi Deorum aliquis ſervare me cupiens, pulchræ ipſius ac præclaræ conjugis Euſebiæ mihi tum adjunxiſſet animum, ne ipſe quidem illius manus effugiſſem. Quanquam Deos immortales teſtor, ne per ſomnium quidem viſum mihi, cum illa faceret, eſſe fratrem. Nam neque cum eo verſabar, neque frequentabam, aut ad ipſum accedebam; ſed raro, idque parvis de rebus, ad eum ſcribebam. Poſteaquam igitur ægre illinc evadens matemam me in domum libenter recepi. Paternorum enim bonorum nihil mihi admodum ſuppetebat; neque quicquam ex tantis opibus, quantas patrem meum habuiſſe par eſt, poſſidebam; non glebam ullam, non mancipium, non domum. Quippe egregius ille Conſtantius patemam omnem meam hæreditatem, me excluſo, ad ſe transtulit, ex eaque mihi ne hilum quidem conceſſit; fratrem vero meum bonis omnibus maternis ſpolians, pauca in illum de patemis contulit.

Sed quæ in me commiſit, antequam honorificentiſſimum mihi nomen illud impertiret, reipſa vero in acerbiſſimam ac moleſtiſſimam ſervitutem conjiceret, vos pleraque ſaltem (neque enim omnia commemorari poſſunt) auditote. Cum igitur maternam in domum ægre ac præter ſpem ex iis periculis ereptus abiiſſem, ſycophanta quidam circa Simium extitit, qui novas res illic agitari calumniatus eſt. Credo vos Africanum illum, & Marinum audiiſſe, itemque Felicem, & quæ iſtis acciderint. Ut autem rei hujus ad illum pervenit indicium; ac Dynamius repente delator alius e Galliis, *qualis haud alius e Nilo ſeu Ægyptius* nunciavit, propediem bellum *ibi quoque* exarſurum; tum is vehementi terrore perculſus ad me miſit: ac paululum in Græciam ſecedere juſſum, inde

σε, καὶ ποιησάμενος ἐμφρόνιον. ὥσε εἰ μὴ θεῶν τις ἐθελήσας με σωθῆναι, τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν γυναικῦτά μοι παρέσχεν εὐμενῆ τὴν τότε γαμετὴν Εὐσεβίαν, οὐδὲ ἂν ἐγὼ τὰς χεῖρας αὐτῦ τότε διέφυγον. Καί τοι μὰ τὰς θεὰς οὐδέ ὄναρ μοι φανεὶς ἀδελφὸς ἐπεπράχει. καὶ γὰρ οὐδὲ συνῆν αὐτῷ, οὐδὲ ἐφοίτων, οὐδὲ ἐδαδίζον παρ' αὐτόν. ὀλιγάκις δὲ ἔγραφον, καὶ ὑπὲρ ὀλίγων. Ὡς ἂν ἀποφυγὼν ἐκεῖθεν ἄσμενος ἐπορευόμην ἐπὶ τὴν τῆς μητρὸς ἑστίαν· παλαιὸν γὰρ οὐδὲν ὑπῆρχέ μοι, οὐδὲ ἐκεκλήμην ἐκ τοσούτων [θεῶν] εἰκὸς ἦν παλαιὰ κεκλῆσθαι τ' ἐμοῦ· οὐκ ἐλαχίστην βῶλον οὐκ ἀνδραπόδων· οὐκ οἰκίαν. ὁ γάρ τοι καλὸς Κωνσάντιος ἐκληρονόμησεν αὐτ' ἐμοῦ τὴν παλαιὰν ἑστίαν ἅπασαν ἐμοί τε, ὅπερ ἔφην, ὅτε γε μετέδωκεν αὐτῆς. ἀλλὰ καὶ τῷ ἀδελφῷ τῶμῷ τῶν παλαιῶν ἔδωκεν ὀλίγα, πάντων αὐτὸν ἀφελόμενος τῶν μητρώων.

Ὅσα μὲν οὖν ἔπραξε πρός με, πρὶν ὀνόμαζος μεταδῦναί μοι τὸ σεμνότατον, ἔργῳ δὲ εἰς πικρότατον καὶ χαλεπώτατον ἐμβαλὼν δουλείαν· εἰ καὶ μὴ πάντα, τὰ πλεῖστα γοῦν ὅμως ἀκήκοατε. Πορευομένου δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, ἀγαπητῶς τε καὶ μόγις ἀποσωζομένου; συκοφάντης τις ἀνεφάνη περὶ τὸ Σίρμιον· ὃς τοῖς ἐκεῖ πράγμασιν ἔρραψεν ὡς νεώτερα διανοούμενος. ἵξε δήπουθεν ἀκοὴ τ' Ἀφρικανὸν, καὶ τ' Μαρῖνον. ἀκοὴν ὑμᾶς οὐδὲ ὁ Φῆλιξ ἔλαθεν· οὐδὲ ὅσα ἐπράχθη περὶ τοὺς ἀνθρώπους. ἀλλ' ὡς τάχ' αὐτῷ καλεμηνύθη τὸ πρᾶγμα, καὶ Δυνάμιος ἐξαίφνης ἄλλος συκοφάντης ἐκ Κελτῶν ἤγγειλεν ὅσον οὔπω ἔσεσθαι Νείλου, κἂν ἐν αὐλῷ πόλεμον ἀναφανεισθαι· δείσας παντάπασι, καὶ φοβηθείς, αὐτίκα ἐπ' ἐμὲ πέμπει· καὶ μικρὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα κελεύσας ὑποχωρῆσαι, πάλιν ἐκεῖθεν ἐκάλει παρ'

Mendoſa iſta ſunt.

παρ' ἑαυτὸν, ἀπρέπτερον τεθεαμένῳ, πλὴν ἅπαξ μὲν ἐν Καππαδοκίᾳ, ἅπαξ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ, ἀγωνισαμένης Εὐσεβίας, ὡς ἂν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἐμαυτῷ θαῤῥήσαιμι. Καί τοι τὴν αὐτὴν αὐλῷ πόλιν ἐξ ὧκησα μῆνας· καὶ μέν τοι καὶ ὑπέσχετό με θεάσασθαι πάλιν. ἀλλ' ὁ θεοῖς ἐχθρὸς ἀνδρόγυνος ὁ πιστὸς αὐλῷ καλακοιμιστὴς ἔλαθέ μ' ἀκων εὐεργέτης γενόμενος. ἀ γὰρ ἔιασεν ἐνλυχεῖν με πολλάκις αὐλῷ· τυχὸν μὲν ἀδὲ ἐθέλουσι πλὴν ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνος ἦν. ὥκνει γὰρ ὡς ἂν μή τινος συνηθείας ἐγγενομένης ἡμῖν ὡς ἀλλήλως, ἔπειτα ἀγαπηθείην· καὶ πιστὸς ἀναφανεὶς ἐπιτραπείην τι. Παραγενόμενον δή με τότε πρῶτον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, αὐτίκα διὰ τῶν περὶ τὴν θεραπείαν εὐνούχων ἡ μακαρίτις Εὐσεβία καὶ λίαν ἐφιλοφρονεῖτο. μικρὸν ὕστερον ἐπελθόντος τότε· καὶ γάρ τοι, καὶ τὰ περὶ Σιλβανὸν ἐπέπρακτο· τὸ λοιπὸν εἴσοδός τε εἰς τὴν αὐλὴν δίδοται, καὶ τὸ λεγόμενον, ἡ Θετταλικὴ περιβάλλεται περιβαναγκη. Ἀρνεμένῳ γάρ μοι τὴν συνουσίαν τερατῶς ἐν τοῖς βασιλείοις· οἱ μὲν ὥσπερ ἐν κερείῳ συνελθόντες ἀποκείρουσι τὸν πώγωνα, χλανίδα δ' ἀμφιεννύουσι, καὶ σχηματίζουσιν, ὡς τότε ὑπελάμβανον πάνυ γελοῖον τερατιώτην. ἀδὲ γάρ μοι τῷ καλλωπισμῷ τῶν καθαρμάτων ἤρμοζεν· ἐβάδιζον δὲ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνοι περιβλέποντες, καὶ σοβοῦντες· ἀλλ' εἰς γῆν βλέπων· ὥσπερ εἰθίσμην ὑπὸ τοῦ θρέψαντός με παιδαγωγοῦ. τότε μὲν αὐτοῖς παρέσχον γέλωτα· μικρὸν δὲ ὕστερον ὑποψίαν· εἶτα ἀνέλαμψεν ὁ τοσοῦτος φθόνος. Ἀλλ' ἐνταῦθα χρὴ μὴ παραλείπειν ἐκεῖνα, πῶς ἐγὼ συνεχώρησα· πῶς δὲ εἰλόμην ὁμορόφιος ἐκείνοις γενέσθαι, ὃς ἠπισάμην παντὶ μέν με λυμηναμένους τῷ γένει· ὑπώπτευον δὲ οὐκ εἰς μα-

A rursum ad se revocavit: cum me hactenus ad conspectum non admississet, præterquam in Cappadocia semel, ac semel in Italia, agente id non sine magna contentione Eusebia, ut salutis meæ certam fiduciam haberem. Quanquam ego sex totos menses eadem in civitate mansi; atque is ipse visurum me denuo se esse promiserat. Verum detestandus ille spado, ac fidus ipsius cubicularius, magno me beneficio imprudens & invitus affecit. Nam B ne illum sæpius adirem obstitit. Ac fieri potest, ut & ipse quoque conveniri se a me minus vellet; sed fuit iste nihilominus malorum omnium caput. Verebatur enim ne si aliqua inter nos consuetudo & familiaritas intercederet, paulatim ad ejus amicitiam pervenirem, isque mea fide perspecta functionem mihi aliquam committeret. Tum autem, cum primum e Græcia C sum reversus, piæ memoriæ Eusebia me statim per eunuchos suos officiosissime suscepit. Deinde paulo post, adveniente illo, cum adversus Silvanum bellum finisset, ingressus mihi in aulam permittitur, & Thessalica cum necessitate persuasio, quam vocant, inducitur. Nam cum ego aulicam illam consuetudinem constanter repudiarem; isti quasi in tonsoris officina coeuntes barbam mihi tondent, & injecto amiculo in militem me valde, ut tum putabant, ridiculum D subornant. Nullus enim sceleratorum istorum cultus mihi congruebat. Ibam ergo non ut illi circumspicientes, & cum fastu procedentes, sed dejectis in terram oculis, ut a pædagogo, qui me educaverat, consuefactus eram. Itaque risum tunc illis attuli; paulo post vero suspicionem; ac demum vehemens illa prorupit invidia. Verum minime hoc loco prætermittendum est, quemadmodum communi cum illis tecto ac contubernio uti non abnuerim, quos & generis mei pestes fuisse scirem, & ab iisdem mihi quoque paratum iri periculum propediem

Voss. ἐκεῖνο

diem ſuſpicarer. Quantam igitur tunc, cum in aulam evocarer, lacrymarum vim profuderim, quantumque lamentatus ſim; cum ſublatis in arcem veſtram manibus Minervam precarer, ut me famulum ſervaret ſuum, nec illorum furori dederet; teſtes e vobis eſſe multi poſſunt, qui id viderunt: atque ipſa præ cæteris Dea novit, mortem me præ itinere illo Athenis a ſe petiiſſe. Quod vero ſervum illa ſuum neque dereliquerit, nec in manus inimicorum dediderit, reipſa monſtravit. Nam ubique ducem mihi ſeſe præbuit, ac præſens affuit, cuſtodes undique a Sole Lunaque angelos aſſumens.

Qua in re ad memoriam inſigne illud accidit. Cum ego Mediolanum veniſſem, & in ſuburbio quodam habitarem, eoque frequenter ad me Euſebia mitteret, qui me ſuo nomine ſalutarent, hortarenturque, ut quæ vellem ad ſe cum fiducia ſcriberem; hanc ad eam epiſtolam, ſive ſupplicem potius libellum, cum adjuratione ſcripſi: *Sic hæredes tibi contingant liberi; ſic tibi hæc & illa Deus annuat; obſecro te, domum me quamprimum remitte.* Cum hæc ſcripſiſſem, ſtatim vereri cœpi, ut ad Imperatoris conjugem in palatium tuto literas dare poſſem. Quare Deos rogavi, ut noctu ſignificarent, ecquid libellum iſtum ad Imperatricem mittere oporteret? Illi mortem, & quidem turpiſſimam, ſi mitterem comminati ſunt. Quæ quidem vere a me dici, teſtes ipſos Deos appello. Quamobrem literas iccirco mittere velle deſii. At ex illa nocte mihi quædam injecta cogitatio eſt, quam a vobis audiri fortaſſe convenit. Ego vero nunc, inquam, repugnare Diis inſtituo, ac de me prudentius, quam illi ipſi qui norunt omnia, ſtatuere me poſſe confido. Atqui humana prudentia id unum quod præſens eſt contuens, bene ſecum

κρὰν ἐπιβουλεύσοντας καὶ ἐμοί. Πηγὰς μὲν ἂν ὁπόσας ἀφῆκα δακρύων, καὶ θρήνους οἵους, ἀνατείνων εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὴν παρ' ὑμῖν τὰς χεῖρας, ὅτε ἐκαλούμην, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἱκέλευον σώζειν τ' οἰκέτην, καὶ μὴ ἐκδιδόναι· πολλοὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἑωρακότες εἰσί μοι μάρτυρες· αὐτὴ δὲ ἡ Θεὸς πρὸ τῶν ἄλλων, ὅτι καὶ θάνατον ἠτησάμην παρ' αὐτῆς Ἀθήνησι πρὸ τῆς τότε ὁδοῦ. ὡς μὲν οὖν ἐδώκει ἡ Θεὸς τ' οἰκέτην, οὐδὲ ἐξέδωκεν, ἔργοις ἐπέδειξεν· ἡγήσατο γὰρ ἁπανταχῇ μοι, καὶ παρέσχηκεν ἁπανταχόθεν τοὺς Φύλακας ἐξ Ἡλίου καὶ Σελήνης ἀγγέλους λαβοῦσα.

Συμβῆναι δέ τι καὶ τοιοῦτον. ἐλθὼν εἰς τὸ Μεδιόλανον ᾤκουν ἔν τινι προαστείῳ. ἐνταῦθα ἔπεμπεν Εὐσεβία πολλάκις πρός με φιλοφρονουμένη, καὶ γράφειν κελεύουσα, καὶ θαρρεῖν ὑπὲρ ὅτου ἂν δέωμαι· γράψας ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολήν, μᾶλλον δὲ ἱκετηρίαν ὅρκους ἔχουσαν τοιούτους· Οὕτω παισὶ χρήσαιο κληρονόμοις· ὕτω τὰ καὶ τά σοι ὁ θεὸς δοίη· πέμπε με οἴκαδε τὴν ταχίστην. Ἐκεῖνο ὑπειδόμην ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἰς τὰ βασίλεια πρὸς αὐτοκράτορος γυναῖκα γράμματα εἰσπέμπειν· ἱκέτευσα δὴ τοὺς θεοὺς νύκτωρ δηλῶσαί μοι εἰ, χρὴ πέμπειν πρὸς τὴν βασιλίδα τὸ γραμμάτιον· οἱ δὲ ἐπηπείλησαν εἰ πέμψαιμι θάνατον αἴσχιστον. ὡς δὴ ἀληθῆ ταῦτα γράφω, καλῶ τοὺς θεοὺς ἅπαντας μάρτυρας. Τὰ μὲν δὴ γράμματα διὰ τοῦτ' ἐπέσχον εἰσπέμψαι. Ἐξ ἐκείνης δέ μοι τῆς νυκτὸς λογισμὸς εἰσῆλθεν, ὃ καὶ ὑμᾶς ἴσως ἄξιον ἀκοῦσαι. νυνί, ἔφην, ἐγὼ τοῖς θεοῖς ἀντιπάλοις διανοοῦμαι, καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ βουλεύεσθαι πρεῖττον νενόμικα τῶν πάντα εἰδότων. Καί τοι φρονήσεις ἀνθρωπίνη πρὸς τὸ

πρὸν ἀφορῶσα μόνον ἀγαπηῶς ἂν τύχοι, καὶ μόγις τῶ πρὸς ὀλίγοις ἀναμαρτήτω. Διόπερ ὑθεὶς ὕθ' ὑπὲρ τῶν εἰς τριακοσιοστὸν ἔτ@ βυλέυεται, ὅτε ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγονότων. τὸ μὲν γὰρ περιτὸν· τὸ δὲ ἀδυ'ατον. ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν χερσὶ, καὶ ὧν ἀρχαί τινές εἰσιν ἤδη καὶ σπέρματα. Φρόνησις δὲ ἡ παρὰ τοῖς θεοῖς ἐπὶ τὸ μήκιστον, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πᾶν βλέπουσα, μηνύσ τε ὀρθῶς καὶ πράτ|σ τὸ λωϊον. αἴτιοι γὰρ εἰσιν αὐτοὶ καθάπερ τῶν ὄντων, ὅτω δὴ καὶ τῶν ἐσομένων. ὠκῦν εἰκὸς αὐτὸς ὑπὲρ τῶν παρόντων ἐπίσασθαι. Τέως μὲν ὖν ἐδόκ μοι καλὰ τῦτ συμβωλέρα τῆς ἔμπροσθεν ἡ δευτέρα γνώμη. σκοπῶν δὲ εἰς τὸ δίκαιον εὐθέως ἔφην· εἶτα σὺ μὲν ἀγανακτεῖς, εἴ τι τῶν σῶν κτημάτων ἀποσερεῖ σε τῆς ἑαυτῦ χρήσεως, ἢ καὶ ἀποδιδράσκ καλέμενον· κἂν ἵππος τύχοι· κἂν πρόβαλον· κἂν βοίδιον· ἄνθρωπ@ δὲ εἶναι βυλόμεν@, ὐδὲ τῶν ἀγελαίων, ὐδὲ τῶν συρφετῶν, ἀλλὰ τῶν ἐπιεικῶν καὶ μετρίων ἀποσερεῖς ἑαυτῦ τὸς θεύς· καὶ ὐκ ἐπιτρέπεις ἐφ' ὅ, τι ἂν ἐθέλωσι χρήσασθαί σοι; ὅρα μὴ πρὸς τῶ λίαν ἀφρόνως, καὶ τῶν δικαίων τῶν πρὸς τὸς θεὺς ὀλιγώρως πράτ|ς. ἡ δὲ ἀνδρεία, πῦ καί τις, γελοῖον· ἕτοιμ@ ὖν εἰ καὶ θωπεῦσαι καὶ κολακεῦσαι δεῖ τῦ θανάτυ· ἐχὸν ἅπαντα καταβαλεῖν, καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιτρέψαι πράτειν ὡς βέλονται, διελόμενον πρὸς αὐτὸς τὴν ἐπιμέλειαν τὴν ἑαυτῦ· καθάπερ καὶ ὁ Σωκράτης ἠξίυ. καὶ τὰ μὲν ἐπί σοι, πράτειν ὡς ἂν ἐνδέχηται· τὸ δὲ ὅλον ἐπ' ἐκείνοις ποιεῖσθαι· κεκτῆσθαι δὲ μηδὲν, μὴ δὲ ἁρπάζειν· τὰ διδόμενα δὲ παρ' αὐτῶν, ἀσφαλῶς δέχεσθαι; Ταύτην ἐγὼ νομίσας ὐκ ἀσφαλῆ μόνον, ἀλλὰ πρέπυσαν ἀνδρὶ μετρίῳ

A agi putet, si, quod vix assequi potest, in paucis recte, ac sine errore versetur. Quocirca nemo de iis, quæ aut trecentesimo post anno futura sunt, aut quæ jam præterita sunt, deliberat: horum enim alterum supervacaneum, alterum ne possibile est quidem; sed de iis solum, quæ in manibus sita sunt, & quorum primordia jam ac velut semina quædam existunt. At Deorum prudentia etiam longinquissima, vel potius universa, prospectans, recte admo-
B net quod melius, est, idque perficit. Sunt enim illi non minus futurorum auctores ac causa, quam præsentium. Par est igitur eosdem hæc ipsa præsentia cognoscere. Et hactenus quidem ob eam causam sapientius mihi priore consilio posterius videbatur. Deinde cum justitiæ quoque rationem habuissem, sic apud me ratiocinari cœpi: Itane vero? si quid, quod in tuo mancipio sit, sui tibi usum eripiat, aut a te vocarum au-
C fugiat, indigneris ac succenseas; velut si equus ille sit, aut ovis, aut bucula: tu, qui te hominem esse velis, nec ipsum quidem e plebeiorum ac gregariorum numero, sed frugi atque probum, Deos temetipso fraudare non dubites; nec illis ut te, quam in rem velint, utantur integrum facias? Vide ne non solum insipienter egisse; sed ea quoque, quæ cum Diis intercedunt, jura neglexisse videare? Jam
D fortitudini quis, aut ubi demum, locus est? Ridicula res omnino. Tu igitur ad assentandum adulandumque tete compones, quo mortem effugias; cum abjicere universa liceat, ac Diis curam eorum moderationemque permittere; adeo ut omnem de te solicitudinem cum illis ex æquo partiare; quod olim cupiebat Socrates: cum liceat insuper nihil neque possidere, neque rapere; quæ autem ab illis offeruntur, tuto percipere? Hoc ego consilium non magis securum, quam moderato viro dignum arbitratus,

bitratus, quod & eodem Deorum voluntas inclinabat; (nam futuri periculi devitandi gratia in præſens ac turpiſſimum me diſcrimen injicere, nimis præceps ac temerarium viſum eſt) ceſſi tandem & obtemperavi. Quamobrem ſubinde mihi Cæſaris & nomen & veſtis imponitur. Tum ex eo conſecuta ſervitus, & quotidianus ille mortis quantus, o Dii, quamque vehemens terror! Januarum clauſtra; janitores; domeſticorum manus exploratæ, ne quid ad me literarum ab amicis ferrent; peregrina familia. Vix ego ſervulos quatuor, quorum duo erant parvuli, cæteri grandiores, ad interiora obſequia mecum in aulam adduxi: quorum unus duntaxat ſuſceptæ ergaDeos a me pietatis conſcius, & clam, quoad licebat, adjutor extitit. Eratis librorum meorum cuſtos, idemque ſolus e multis meis ſodalibus & amicis fidelis. Alter medicus fuit; qui quod pro amico meo minus erat cognitus, mecum profectus eſt. Ego vero adeo iſta metuebam, adeoque ſuſpecta mihi erant omnia, ut amicorum plerosque, qui adire me vellent, ſponte prohiberem: quorum etſi conſpectu frui cuperem, nolebam tamen illis ac mihi ipſi quoque calamitatem conſciſcere. Sed hæc aliena ſunt; hæc cum rebus ipſis implicata. Cum trecentis & ſexaginta militibus proficiſci me in Gallias, quæ tum erant perturbatæ, media hieme juſſit; non ut provinciæ illius exercitibus imperarem magis, quam ut illorum ducibus ſubeſſem. Scriptum enim ad illos fuerat, ac plane aperteque mandatum, ut non a me minus quam ab hoſte ipſo caverent, ne quid novarum rerum aggrederer. His ad eum, quem dixi, modum perfectis circa ſolſtitium hibernum profi-

A γνώμην· ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἐσημαινε ταύτῃ· τὸ γὰρ ἐπιβλαὲς εὐλαβέμενον τὰς μελλούσας εἰς αἰσχρὸν, καὶ πρόπλον ἐμβαλεῖν ἑαυτὸν κίνδυνον, δεινῶς ἐφαίνετό μοι θορυβεῶδες. εἶξα, καὶ ὑπήκουσα. Καὶ τὸ μὲν ὄνομά μοι ταχέως, καὶ τὸ χλανίδιον περιεβλήθη Καίσαρος· ἡ δὲ ἐπὶ τούτῳ δουλεία, καὶ τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἐπικρεμάμενον δέος, Ἡράκλεις, ὅσον, καὶ οἷον. κλεῖθρα θυρῶν· θυρωροί· τῶν οἰκείων αἱ χεῖρες ἐρευνώμεναι μή τις μοι παρὰ τῶν φίλων γραμματίδιον κομίζῃ· θεραπεία ξένη· Μόλις ἠδυνήθην οἰκέτας ἐμαυτῷ τέτταρας, παιδάρια μὲν δύο κομιδῇ μικρὰ, δύο δὲ μείζονας εἰς τὴν αὐλὴν οἰκειότερόν με θεραπεύσοντας εἰσαγαγεῖν· ὧν εἷς μοι μόνος καὶ τὰ πρὸς θεὸς σωτειδὼς, καὶ ὡς ἐνεδέχετο λάθρα συμπράττων· πεπίστευτο δὲ τῶν βιβλίων μου τὴν φυλακήν· ὧν μόνος τῶν ἐμοὶ πολλῶν ἑταίρων καὶ φίλων πιστῶν, εἷς ἰατρός· ὃς καὶ ὅτι φίλος ὢν ἐλελήθει, σωαπεδήμησεν. Οὕτω δὲ ἐδεδίειν ἐγὼ ταῦτα, καὶ ψοφοδεῶς εἶχον πρὸς αὐτὰ, ὥστε καὶ βουλομένους εἰσιέναι τῶν φίλων πολλοὺς παρ' ἐμὲ, καὶ μάλα ἑκὼν ἐκώλυον. ἰδεῖν μὲν αὐτοὺς ἐπιθυμῶν· ὀκνῶν δὲ ἐκείνοις τε, καὶ ἐμαυτῷ γενέσθαι συμφορῶν αἴτιος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔξωθέν ἐστι· τὰ δὲ ἐν αὐ-

D τοῖς τοῖς πράγμασι· τριακοσίους ἑξήκοντά μοι δὸς στρατιώτας εἰς τὸ τῶν Κελτῶν ἔθνος ἀναπεφραμμένον ἔστειλε, μεσοῦντος ἤδη τοῦ χειμῶνος· οὐκ ἄρχοντα μᾶλλον τῶν ἐκεῖσε στρατοπέδων, ἢ τοῖς ἐκεῖσε στρατηγοῖς ὑπακούσοντα. Γέγραπτο γὰρ αὐτοῖς καὶ ἐνετέταλτο διαῤῥήδην, ὅτως πολεμίους μᾶλλον, ἢ ἐμὲ παραφυλάττειν· ὡς ἂν μὴ νεώτερόν τι πράξαιμι. Τούτων δ' οὖν ἔφην τρόπον γενομένων, περὶ τὰς

Quorum numerus oppidorum ad quinque & quadraginta pervenerat; burgis & caſtellis minoribus omiſſis: agri vero, quem cis Rhenum obtinebant Barbari, tantum erat ſpatium, quantum a fontibus illius ad Oceanum usque porrigitur: poſtremi autem illorum, ac finibus noſtris citimi, trecentis a Rheni ripa ſtadiis diſtabant: ſed triplo adhuc amplior regio populationibus illorum & excurſionibus vaſta erat & inculta; ubi ne paſcendi quidem poteſtas Gallis fieret. Erant & urbes aliquot oppidanis vacuæ, etſi nondum vicinos harent Barbaros. His ego calamitatibus vexatam & afflictam nactus Galliam, primum Agrippinam recuperavi, urbem ad Rhenum ſitam, quæ ante menſes circiter decem in poteſtatem hoſtium venerat; nec non Argentoratum vicinum caſtellum ad Voſegi radices: deinde conflixi *haud inglorie*; cujus pugnæ *procul dubio* ad vos fama pervenit. In qua cum captivum hoſtium regem Dii in manus meas dediſſent, tanti facinoris gloriam Conſtantio non invidi. Quanquam etſi triumphare mihi non licebat, hoſtem tamen jugulare fas erat: neque tota Gallia traducere, ac per urbes oſtentare, & Chnodomarii calamitatibus inſultare prohibebat quiſpiam. Verum nihil horum committendum putavi; ſed ipſum ſtatim ad Conſtantium miſi, cum is commodum e Quadis ac Sarmatis rediret. Ita contigit, ut cum ego dimicaſſem, ille ſolum iter feciſſet, & cum Iſtri accolis pacifice collocutus eſſet, non ego, ſed ille triumpharit. Alter poſt hæc annus ſucceſſit, ac tertius; cum e Galliis pulſi omnes fugatique Barbari, pleræque urbes recreatæ, multæ ex Britannia naves appulſæ. Cum ſexcentarum itaque navium claſſe ſolvens, e quibus

δεῶς καλοικιάντων. Τὸ μὲν ἔν πλήθ῾ τῶν πόλεων, πέντε πε καὶ τεσσαράκοντά ἐϛι, τείχη τὰ διηρπασμένα, δίχα τῶν πύργων καὶ τ̃ ἐλασσόνων φρουρίων. ἧς ἐνέμοντο γῆς ἐπὶ τάδε δὲ ϗ Ῥήνε πάσης οἱ Βάρβαροι τὸ μέγεθ῾, ὁπόσον ἀπὸ τ̃ πηγῶν αὐτῶν ἀρχόμενος ἄχρι τ̃ Ὠκεανῦ περιλαμβάνῃ· τριακόσια δὲ ἀπεῖχον ϗ ἡϊόν῾ ϗ Ῥήνε ϛάδια οἱ πρὸς ἡμᾶς οἰκοῦντες ἔσχατοι· τριπλάσιον δὲ ἦν ἔτι τότε πλάτ῾ τὸ καλαλειφθὲν ἔρημον ὑπὸ ϛ λεηλασίας, ἔνθα οὐδὲ νέμειν ἐξῆν τοῖς Κελτοῖς τὰ βοσκήματα· καὶ πόλεις τινὲς ἔρημοι τ̃ ἐναικούντων, αἷς ὅπω παρῴκηκεν οἱ Βάρβαροι. Ἐν τούτοις ὅσαν καλαλαιῶν ἐγὼ τὴν Γαλατίαν, πόλιν τε ἀνέλαβον τὴν Ἀγριππίναν ἐπὶ τ῀ Ῥήνῳ, πρὸ μηνῶν ἑαλωκυῖάν πε δέκα· καὶ τεῖχ῾ Ἀγένθορες πλησίον πρὸς ταῖς ὑπωρείαις αὐτ̃ τ̃ Βοσσέγε· καὶ ἐμαχεσάμην οὐκ ἀπλεῶς· ἴσως καὶ εἰς ὑμᾶς ἀφίκετο ἡ τοιαύτη μάχη. Ἔνθα τῶν θεῶν δόντων μοι τ̃ βασιλέα τ̃ πολεμίων αἰχμάλωτον, οὐκ ἐφθόνησα τ̃ καλοῦθωμαί῾ Κωνϛαντίῳ. καὶ τοι εἰ μὴ θριαμβεύειν ἐξῆν, ἀποϕαίνειν τ̃ πολέμιον νύει῾ ἦν· ϗ μέν τοι διὰ πάσης αὐλὸν ἄγων τῆς Κελτικ῾, ταῖς πόλεσιν ἐπιδεικνύειν, καὶ ὥσπερ ἐνρυφᾶν τ῀ Χνοδομαείε ταῖς συμφοραῖς, οὐδεὶς ἐκώλυε. Τούτων οὐδὲν ὠήθην δεῖν πρᾶτειν, ἀλλὰ πρὸς τ̃ Κωνϛάντιον αὐλὸν εὐθέως ἀπέπεμψα, τότε ἀπὸ τῶν Κουάδων καὶ Σαυροματῶν ἐπανιόντα. Συμβὰν τοίνυν ἐμὲ μὲν ἀγωνισαμένε, ἐκεῖνε δὲ ὁδεύσαν῾ μόνον, καὶ Φιλίως ἐντυχόντ῾ τοῖς πάροικοῦσι τ̃ Ἴστρον ἔθνεσιν, οὐχ ἡμᾶς ἀλλ' ἐκεῖνον θριαμβεῦσαι. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, δεύτερ῾ ἐνιαυτὸς καὶ τρίτος· ϗ πάντες μὲν ἀπελήλανε τ῀ Γαλατίας οἱ Βάρβαροι· πλεῖσαι δὲ ἀνελήφθησαν τῶν πόλεων· παμπληθεῖς ϑ ἀπὸ γῆς Βρεττανικ῾ ναῦς ἀνήχθησαν. ἑξακοσίων νηῶν ἀνήγαγον στόλον. Βρεττανικ῾ ϑ

vulg.

σόλον· ὧν τὰς τετρακοσίας ἐν ὑδὲ ὅ- A
λοις μησὶ δέκα ναυπηγησάμενος, πά-
σας εἰσήγαγον εἰς τ̔ Ῥῆνον, ἔργον ὐ
μικρὸν διὰ τὰς ἐπικειμένας ϗ παροι-
κὰς πλησίον Βαρβάρους. Ὁ γὰρ
Φλωρέντιος ὅτως ᾤετο τὸτ̣ ἀδύνα-
τον, ὥστε ἀργύρου δισχιλίας λίτρας
ὑπέσχετ̣ μισθὸν ἀποδίσειν τοῖς Βαρ-
βάροις ὑπὲρ τῆς παρόδου· ϗ ὁ Κωνσάν-
τιος ὑπὲρ τότου μαθὼν· ἐκοινώσατ̣ γὰρ
αὐτῷ περὶ τῆς δόσεως· ἐπέστειλεν αὖ-
τὸ πρός με, πρᾶτειν κελεύσας, εἰ μὴ B
παντάπασιν αἰσχρὸν μοι φανείη. Πῶς
γὰρ οὐκ ἦν αἰσχρὸν, ὅπου Κωνσαντίῳ τοι-
ὅτον ἐφάνη, λίαν εἰωθότι θεραπεύειν
τὺς Βαρβάρους; ἐδόθη μὲν αὐτοῖς ὐδέν.
ἀλλ̓ ἐπὶ αὐτὺς στρατεύσας, ἀμυνόντων
μοι ϗ παρεστώτων θεῶν, ὑπεδεξάμην
μὲν μοῖραν ⸀ Σαλίων ἔθνους, Χαμάβους
δὲ ἐξήλασα· πολλὰς ⸀ς, ϗ γύναια
μ̓ παιδαρίων συλλαβών. ὅτω δὲ πάν-
τας ἐφόβησα, ϗ παρεσκεύασα κατα-
πῆξαι τὴν ἐμὴν ἔφοδον, ὥστε πα- C
ραχρῆμα λαβεῖν ὑμᾶς, ϗ τῇ σιτο-
πομπίᾳ παρασχεῖν ἀσφαλῆ κομιδήν.
Μακρὸν ἐστι πάντα ἀπαριθμεῖσθαι, ϗ
τὰ καθ̓ ἕκαστον γράφειν, ὅσα ἐνιαυ-
τοῖς ἔπραξα τέτταρσι· τὰ κεφάλαια
δὲ τεκτὸν ἐπεραιώθην Καῖσαρ ἔτι τὸν
Ῥῆνον· δισμυρίους ἀπήτησα παρὰ τῶν
Βαρβάρων ὑπὲρ τ̔ Ῥῆνον ὄντας ἀχμα-
λώτους. ἐκ δυοῖν ἀγώνοιν, ϗ μιᾶς πο-
λιορκίας χιλίους ἑξελὼν ἐζώγρησα· ὐ
τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν, ἄνδρας δὲ ἡβῶν- D
τας· ἔπεμψα τῷ Κωνσαντίῳ τέτταρας
ἀριθμὺς τῶν κραλίστων πεζῶν. τρεῖς
ἄλλυς τ̓ ὧν ἐλατόνων ἱππέων ἀγμα- f. οἰκ
τα δύο τὰ ἐντιμότατα. πόλεις ἀνέλα-
βον νῦν μὲν δὴ τ̔ θεῶν ἐθελόντων πάσας·
τότε ⸀ ἀνειλήφειν ἐλάτυς ὀλίγω τῶν
τασσαράκοντα. Μάρτυρα καλῶ τ̔ Δία,
ϗ πάντας θεὺς, πολιούχυς τε ϗ ὁμο-
γνίους, ὑπὲρ τ̔ ἐμῆς προαιρέσεως εἰς
αὐτὸν ϗ πίστεως, ὅτι τοιοῦτος γέγονα πε-
ρὶ αὐτὸν, οἷον ἂν εἰλόμην ἐγὼ υἱὸν περὶ
ἐμὲ γενέσθαι. Τελίμηκα μὲν ὖν αὐτὸν

quadringentas vix totis decem menſibus fabricaveram, omnibus ſum in Rhenum invectus: quod propter ingruentes & vicinos Barbaros inprimis difficile videbatur. Sane Florentius adeo fieri iſtud poſſe deſperaverat, ut de tranſitu cum Barbaris duobus argenti librarum millibus paciſceretur. Qua de re certior factus Conſtantius, (nam cum eo ille communicaverat) mandavit mihi id ut agerem, niſi omnino turpe eſſe judicarem. Hoc vero quidni turpe foret, cum ejusmodi eſſe vel Conſtantio ipſi videretur; qui Barbaros obſequiis omnibus fovere, ac retinere conſueverat? Verum nihil in illos a nobis eſt impenſum. Quin adverſus eos exercitum movens, aſpirantibus Diis, Saliorum partem excepi: Chamavos expuli: infinita boum armenta cum mulieribus ac parvulis in poteſtatem redegi: ita vero omnes exterrui, ac tantus illis excurſionis meæ injectus eſt metus, ut ſtatim obſides acceperim, & annonæ ſubvectionem tutam rediderim. Longum eſt omnia complecti, ac ſingula percenſere, quæ quatuor annis a me geſta ſunt. Hotum vero ſumma iſta ſunt capita. Ter, cum adhuc Cæſar eſſem, Rhenum trajeci: viginti captivorum millia a tranſ-rhenanis Barbaris repetii: ex duobus præliis & una obſidione, mille homines in poteſtatem accepi, nec eos ætate confectos, ſed juvenes: quatuor lectiſſimorum peditum numeros; tres nihilo inferiorum equitum; ſcholas duas honoratiſſimas ad Conſtantium miſi: oppida cepi nunc quidem omnia, tum vero paulo minus quadraginta potitus fueram. Teſtis eſt meæ in illum voluntatis & fidei Juppiter, Diique cuſtodes urbium, & gentilitii omnes, me talem erga illum fuiſſe, quales erga me velim eſſe liberos meos. Arque ipſum quidem ita colui, ut ſuperiores Imperatores

peratores Cæſarum nemo. Itaque nihil ad hanc diem objicere mihi ſuper ea re potuit; licet ipſum confidenter ego provocarem; & ridiculas, cur mihi eſſet iratus, cauſas commentus eſt. Lupicinum, inquit, cum tribus aliis detinuit. Nempe inſidiatores meos: quos ut interfeciſſem, illum tamen oportebat, quam ob iſtorum calamitatem in me concepiſſet iram, concordiæ ac pacis amore remittere. Verum ego ipſos nulla re læſos, tanquam turbulentos ac ſeditionum faces, retinui: ac cum multa de publico in eos impendi, tum nulla bonorum parte ſpoliavi. Animadvertite cujusmodi in illos ſupplicium Conſtantius præſcripſerit. Nam qui ob alienos minimeque propinquos homines mihi ſuccenſet, nonne exprobrare mihi videtur ac ſtultitiam accuſare meam, quod parentis, fratrum, conſobrinorum interfectorem, & communis noſtræ domus ac cognationis carnificem, tam vehementer obſervarim? Conſiderate præterea quantis illum obſequiis, ex quo ſum factus Imperator, demereri ſtuduerim; quod ex datis ad eum literis intelligere poteſtis. Quin & ante hoc tempus qualis adverſus ipſum fuerim inde cognoſcite. Cum enim non ignorarem, ſi quid peccatum foret, ejus in me invidiam ac periculum omne redundaturum, pleraque vero aliis ab auctoribus eſſe gerenda; primum rogavi, ut ſi hæc illi facienda viderentur, meque prorſus Cæſarem appellare decreviſſet, viros mihi bonos & egregios adminiſtros daret. At ille primum nequiſſimos attribuit. Quorum cum unus, omnium perditiſſimus, & quidem libenter auſcultaſſet, tandem optimum mihi virum vel invitus dedit, Saluſtium: qui ſtatim illi ſuſpectus ob virtutem eſſe cœpit. Qui cum mihi non ſufficeret, *animadverterem autem morum diverſitatem; ac viderem illum quidem ei, a quo regeretur, fidentem, al-*

A ὡς ὐδεὶς Καισάρων ὐδένα τ ἔμπροσθεν Αὐτοκρατόρων. Οὐδὲν γὰρ εἰς τὴν τήμερον ὑπὲρ ἐκείνων ἐγκαλεῖν μοι, ϗ ταῦτα παῤῥησιασαμένῳ πρὸς αὐτὸν· ἀλλὰ γελοίας αἰτίας ὀργῆς ἀναπλάττειν. Λεπτικῖνον, φησὶ, καὶ τρεῖς ἄλλους ἀνθρώπους κατέσχεν. ὃς εἰ καὶ κτείνας ἥμην ἐπιβουλεύσαντας ἔμοιγε φανερῶς, ἐχρῆν τὴν ὑπὲρ τ παθόντων ὀργὴν ἀφεῖναι τ ὁμοίας ἕνεκα· τούτους δὲ ὐδὲν ἄχαρι διαθεὶς, ὡς ταραχώδεις φύσει, καὶ πολεμοποιοὺς κατέσχον, πολλὰ πάνυ δαπανῶν

B εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν δημοσίων, ἀφελόμενος ὐδὲν τ ὑπαρχόντων ἐκείνοις. Ὁρᾶτε πῶς ἐπεξιέναι τούτοις ὁ Κωνσάντιος νομοθετεῖ. ὁ γὰρ χαλεπαίνων ὑπὲρ τῶν προσηκόντων μηδὲν, ἆρ ὐκ ὀνειδεῖζέ μοι καὶ καταγελᾷ τῆς μωρίας, ὅτι τὸν φονέα πατρὸς, ἀδελφῶν, ἀνεψιῶν, ἁπάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς κοινῆς ὑμῶν ἑστίας καὶ συγγενείας τ δήμιον, εἰς τοῦτ ἐθεράπευ-

C σα; σκοπεῖτε δὲ ὅπως καὶ γενόμενον Αὐλοκράτωρ ἔτι θεραπευτικῶς αὐτῷ προσηνέχθην ἐξ ὧν ἐπέστειλα. Καὶ τὰ πρὸ τούτου δὲ ὁποῖός τις γέγονα περὶ αὐτὸν, ἐντεῦθεν εἴσεσθε. Ἀισθόμενον ὅτι τῶν ἁμαρτανομένων κληρονομήσω μὲν αὐτὸς τὴν ἀδοξίαν, καὶ τ κίνδυνον, ἑξεργασθήσεται δὲ ἑτέροις τὰ πλεῖστα· πρῶτον μὲν ἐκέτευον εἰ ταῦτα πράττειν αὐτῷ Φαίνοιτο, καὶ πάντως ἐμὲ προσαγορεύῃ

D Καίσαρα δεδογμένον εἶη, ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ σπουδαίους δοῦναί μοι τοὺς ὑπαργοῦντας, ὁ δὲ πρότερον ἔδωκε τοὺς μοχθηροτάτους. Ὡς δ ὁ μὲν εἷς ὁ πονηρότατος καὶ μάλα ἀσμένως ὑπήκουσεν, ἄνδρα δίδωσιν ἄκων ἐμοὶ ϗ μάλα ἀγαθὸν Σαλούστιον· ὃς διὰ τὴν ἀρετὴν εὐθέως αὐτῷ γέγονεν ὕποπτος. Οὐκ ἀρκεθεὶς ἐγὼ τ τοιούτῳ· καταγνοὺς δ πρὸς τὸ διάφορον τ τρόπου καὶ βλέπων τ μὲν ἄγειν αὐτὸν

πισεύονλα, τῷ δὲ ἀδ' ὅλως προσέχοντα. τῆς δεξιᾶς αὐλῦ καὶ τῶν γονάτων ἁψάμενος, τούτων ἔφην ἀδεὶς ἐσίμοι συνήθης, ἀδὲ γέγονεν ἔμπροσθεν· ἐπισάμενός δὲ αὐτὰς ἐκ φήμης, σῦ κελεύσανλός, ἑταίρας ἐμαυλῦ καὶ φίλας νομίζω, τοῖς πάλαι γνωρίμοις ἐπίσης τιμῶν. ἀ μὴν δίκαιον ἐν τούτοις ἐπιτραφθαι τὰ ἐμὰ, ἢ τὰ τούτων ἡμῖν συγκινδωνεῦσαι· τί ἂν ἐκέλευω; γραπτὰς ἡμῖν δὸς ὥσπερ νόμους, τίνων ἀπέχεσθαι χρὴ, καὶ ὅσα πράττειν ἐπιτρέπεις· δῆλον γὰρ ὅτι ἢ μὲν πειθόμενον ἐπαινέσεις, ἢ δὲ ἀπειθοῦντα κολάσεις· εἰ καὶ, ὅτι μάλιστα νομίζω, μηδὲν ἀπειθήσειν.

Ὅσα μὲν οὖν ἐπεχείρησεν ὁ Πενταδίος αὐτίκα καινοτομεῖν, ἀδὲν χρὴ λέγειν· ἀντιπέρατον δὲ ἐγὼ πρὸς πάντα. καὶ γίνεταί μοι δυσμενὴς ἐκεῖθεν. εἶτ' ἄλλον λαβὼν, καὶ παρασκευάσας δεύτερον, καὶ τρίτον, Παῦλον, Γαυδέντιον, τὰς ὀνομασὰς ἐπ' ἐμὲ μισθωσάμενος συκοφάντας, Σαλούστιον μὲν ὡς ἐμοὶ φίλον ἀποσῆναι παρασκευάζῃ· Λουκιανὸν δὲ δοθῆναι διάδοχον αὐτίκα. καὶ μικρὸν ὕστερον καὶ Φλωρέντιος ἦν ἐχθρὸς ἐμοὶ διὰ τὰς πλεονεξίας, ἃς ἐναντιούμην. Πείθουσιν οὖν οἱ τὴν Κωνσάντιον ἀφελέσθαι με τῶν στρατοπέδων ἁπάντων, ἴσως τι καὶ ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας τῶν κατορθωμάτων κινούμενον. καὶ γράφῃ γράμματα πολλῆς μὲν ἀτιμίας εἰς ἐμὲ πλήρη, Κελτοῖς δὲ ἀνάσασιν ἀπειλοῦντα. Μικρῷ γὰρ δέω φάναι τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν ἀδιακρίτως τὸ μαχιμώτατον ἀπαγαγεῖν τῆς Γαλατίας ἐκέλευσεν· ἐπιτάξας τοῦτο ἔργον Λουπικίνῳ τε καὶ Γιντονίῳ· ἐμοὶ δ' ὡς ἂν πρὸς μηδὲν ἐναντιωθείην αὐτοῖς ἐπέστειλεν. Ἐνταῦθα μέν τοι τίνα τρόπον τὰ τῶν θεῶν εἵπομι ἂν

A *alteri vero haud omnino adhærentem*, dextram illius amplexus ac genua: Horum, inquam, nemo mihi neque familiaris eſt, neque fuit antea; ſed cum eos ex fama cognoverim, juſſu tuo ſodales & amicos exiſtimo, & eodem loco ac veteri mihi familiaritate conjunctos habeo. Non eſt tamen æquum meas res illis committi, aut eorum res cum meis in periculum adduci. Quid igitur poſtulo? Ut tu ſcilicet veluti leges quasdam mihi deſcribas; quibus abſti-
B nere me, quæque gerere permittas. Tum enim me, ſi quidem obtemperavero, utique laudabis; ſin parere noluero, pœnam exiges. Quanquam ſpero me nihil contra quam jufſeris, eſſe facturum.

Cæterum quid Pentadius novarum rerum ſubinde molitus ſit, nihil attinet dicere. Atq; iis ego conatibus omnibus reſtiti. Unde ille mihi inimicus eſt factus. Moxque alterũ ſibi & ſecundum adjungens, ac tertium, atque inſignes calumniatores, Paulum & Gau-
C dentium, contra me conducens obtinuit, ut Saluſtio, quod amicus mihi eſſet, a me remoto, confeſtim Lucianus ſucceſſor daretur. Deinde haud multo poſt Florentius inimicus eſſe cœpit, quod ejus cupiditatibus obſiſterem. Ergo iſti Conſtantio perſuadent, ut me ab exercituum præfectura revocaret; cum & ipſum fortaſſe rerum a me geſtarum æmulatio pupugiſſet. Ita-
D que literas ſcripſit non modo plenas infamia nominis mei, ſed quæ Gallis extremam cladem ac vaſtationem indicerent. Etenim propemodum milites omnes, ac quicquid roboris erat, e Galliis ſine ullo diſcrimine deportari juſſit, idque Lupicino ac Gintonio commiſit; mihi vero, ne qua re illis obſiſterem, per literas mandavit. Hic ego quæ tum a Diis geſta ſunt, qua tandem

dem oratione apud vos explicem? Teſtes iidem illi ſunt, me per id tempus de omni imperatorio apparatu & inſignibus deponendis ſedulo cogitaſſe, uti deinceps quiete degerem, neque Reipublicæ partem ullam attingerem. Quare Florentii & Lupicini adventum expectabam. Nam alter Viennæ tum erat, alter in Britanniis. Sub hæc tumultus ingens a paganis ac militibus exoritur, & a neſcio quo libellus ſine nomine ſpargitur per propinquum oppidum in Petulantes & Celtas. (ea legionum nomina ſunt.) In quo multa adverſus illum jactata, multæ de proditis Galliis querelæ continebantur. Nec minus ignominiam meam auctor illius libelli deplorabat. Quo allato, qui Conſtantio erant addictiſſimi, valde commoti ſunt, mihi ut quantis poſſent conatibus inſtarent, uti citius milites emitterem, priusquam in alios ordines ſimiles libelli ſpargerentur. Neque enim alius quiſpiam aderat eorum, qui benevolo in me animo eſſe viderentur. Erant ii Nebridius, Pentadius, ac Decentius, quem ad id negotii Conſtantius ipſe miſerat. Quibus cum ego reſponderem, Lupicinum & Florentium expectandos eſſe, nemo ad aures admittebat; imo vero contraria omnia facienda dicebant, niſi mallem ad priores ſuſpiciones hoc velut evidens argumentum & indicium adjungere. Præterea nunc quidem, ajebant, emiſſis illis, tuum hoc factum eſſe judicabitur; ſin illi reverſi fuerint, iis ipſis, non tibi, Conſtantius attribuet, tu vero in crimen vocaberis. His rationibus ut ad illum ſcriberem perſuaſerunt, vel coëgerunt potius. Perſuaſus enim facit aliquid, cui ſit integrum non facere; cogere autem quibus licet, hos impetrare aliquid perſuadendo nihil neceſſe eſt. Quare qui coguntur, non iis perſuaderi, ſed neceſſitas afferri dicitur. Igitur cum ſe duplex iter offerret, deliberan cœ-

A ἔργα πρὸς ὑμᾶς; διενοήμην, μάρτυρες δὲ αὐτοί, πᾶσαν ἀπορρίψας τὴν βασιλικὴν πολυτέλειαν καὶ παρασκευὴν, ἡσυχάζειν· πράττειν ὃ ἀδὲν ὅλως. ἀνέμενον ὃ Φλωρέντιον παραγενέσθαι, καὶ τ Λυπικῖνον· ἦν γὰρ ὁ μὲν περὶ τὴν Βίενναν, ὁ δὲ ἐν ταῖς Βρετανίαις. Ἐν τούτῳ θόρυβος πολὺς ἦν περὶ πάντας τοὺς ἰδιώτας, καὶ τοὺς στρατιώτας· καὶ γράφ τις ἀνώνυ-

B μον εἰς τὴν ἀσυγκίτονά μοι πόλιν, πρὸς τοὺς Πετυλάντας τοῖσι, ἢ Κέλτας· ὀνομάζεται δὲ ὅτω τὰ τάγματα. ἐν ᾧ πολλὰ μὲν γέγραπτο κατ' ἐκείνυ· πολλοὶ δὲ ὑπὲρ τῆς Γαλλῶν προδοσίας ὀδυρμοί. καὶ μέν τοι καὶ τὴν ἐμὴν ἀτιμίαν ὁ τὸ γραμμάτιον ξυγγράψας ἀπωδύρετο. Τοῦτο κομισθὲν ἐκίνησε πάντας, οἳ τὰ Κωνσαντίυ μάλιστα ἐφρόνυν, ἐπιθέσθαί

C μοι καλὰ τὸ καρτερώτατον, ὅπως ἤδη τοὺς στρατιώτας ἐκπέμψαιμι, πρὶν ἢ εἰς τὰς ἄλλας ἀριθμοὺς ὅμοια ῥιφῆναι. καὶ γὰρ ὠδὲ ἄλλ τις παρῆν τ δοκούντων ἔυνους ἔχειν ἐμοί· Νεβριδί, Πενταδί, Δεκεντί, ὁ παρ' αὐτὸ πεμφθεὶς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο Κωνσαντίυ· λέγοντ δέ μυ χρῆναι περιμένειν ἔτι Λυπικῖνον, καὶ Φλωρέντιον, ἀθεὶς ἤκουσεν· ἀλλ' ἔλεγον πάντες τἀναντίον ὃ δεῖ ποιεῖν, εἰ μὴ βάλομαι

D ταῖς προλαβούσαις ὑποψίαις ὥσπερ ἀπόδειξιν καὶ τεκμήριον τοῦτο προσθεῖναι. εἶτα πρεσθέσαν ὡς νυῖ μὲν ἐκπεμφθέντων αὐτῶν, σόν ἐσι τὸ ἔργον· ἀφικομένων δὲ τούτων, ἅ σοι τοῦτο, ἀλλ' ἐκείνοις λογιεῖται Κωνσάντιος· σὺ δὲ ἐν αἰτίᾳ γενήσῃ· γράψαι με ἔπεισαν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ ἐβιάσαντο. πειθέλαι μὲν γὰρ ἐκεῖνος, ὥπερ ἔξεσι μὴ πειθῆναι· βιάζεσθαι δὲ οἷς ἂν ἐξῇ, ἅ πείθειν ὠδὲν προσδέονται· ἀκῶν ὠδὲ οἱ βιασθέντες τῶν πεπεισμένων εἰσὶν, ἀλλὰ τ ἀναγκασθέντων. ἐσκόπυν μὲν ἐνταῦθα ποίαν ὁδὸν αὐτὸς χρὴ

βαδίζειν, διτῆς ὄσης. ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἑτέραν τραπῆναι· οἱ δὲ ἄνθις ἀναγκάζουσιν ἐκείνην ἰέναι. μὴ τότε αὐλὸ γενόμενον ὥσπερ ἀφορμήν τινα σάσεως τοῖς στρατιώταις παράσχῃ, καὶ ταραχῆς τινος αἴτιον γένηται· εἶτα σασιάζειν ἅπαξ ἀρξάμενοι πάντα ἀθρόως ταράξουσιν. Ἐδόκει τὸ δέος ἐπὶ πάντας ἄλογον εἶναι τῶν ἀνθρώπων. ἦλθε τὰ τοιαῦτα· ὑπῆλθόν σφας καὶ τὸ νενομισμένον αὐτοῖς· ἔχεσθαι τῆς ὁδοῦ παρέτρεψα· μίαν ἡμέραν ἐπέμεινεν, ἄχρις ἧς ἐθὲν ἤδειν ἐγὼ τῶν βεβουλευμένων αὐτοῖς· ἴστω Ζεύς, Ἥλιος, Ἄρης, Ἀθηνᾶ, καὶ πάντες θεοί, ὡς ἐδὲ ἐγγὺς ἀφίκετό μου τις τοιαύτη ὑπόνοια ἄχρι δείλης αὐτῆς. ὀψίας ἤδη περὶ ἡλίου δυσμὰς ἐμηνύθη μοι· καὶ αὐλίκα βασίλεια περιείληπτο. καὶ ἐδόων πάντες, ἔτι φρονηζόντος μου τί χρὴ ποιεῖν, καὶ ὅπως σφόδρα πιστευόντως· ἔτυχον γὰρ ἐπὶ τῆς γαμετῆς ζώσης μοι ἀναπαυόμενος, ἰδίᾳ πρὸς τὸ πλησίον ὑπερῷον ἀνελθών· εἶτα ἐκεῖθεν· ἀνεπέπταται γὰρ ὁ τοῖχος· προσεκύνησα τὸν Δία. Γενομένης δ' ἔτι μείζονος τῆς βοῆς, καὶ θορυβουμένων πάντων ἐν τοῖς βασιλείοις, ἠτεόμην τὸν θεὸν δῆναι τέρας. αὐλὰρ ὅ, γε ἡμῖν ἔδειξε, καὶ ἡνώγει πειθῆναι, καὶ μὴ προσεναντιοῦσθαι τῇ στρατοπέδου τῇ προθυμίᾳ. Γενομένων ὅμως ἐμοὶ καὶ τούτων τῶν σημείων, οὐκ εἶξα ἑτοίμως, ἀλλ' ἀντέσχον εἰς ὅσον ἠδυνάμην· καὶ ὅτε τὴν πρόσρησιν, ὅτε τὸν στέφανον παρεσιέμην. ἐπεὶ δὲ ἐδὲ εἷς τῶν πολλῶν ἠδυνάμην κρατεῖν· οἵ τε τότε βουλόμενοι γενέσθαι θεοὶ, τοὺς μὲν παρώξυνον, ἐμοὶ δὲ ἔθελγον τὴν γνώμην· ὥρα πως τρίτη σχεδὸν οὐκ οἶδα ἔ τινός μοι στρατιώτου δόντος μανιάκην, περιεθέμην· καὶ ἦλθον εἰς τὰ βασίλεια, ἔνδοθεν ἀπ' αὐλῆς, ὡς ἴσασιν οἱ θεοὶ, στένων τὸν καρ-

A ptum est, quodnam tenendum esset. Ego vero altero abeundum arbitrabar; isti contrarium ut sequerer invitum me perpulerunt: ne si alterum insisterem, seditionis ac tumultus id occasionem militibus afferret; tum ubi semel turbare cœpissent, repente omnia permiscerent. Nec sine causa visus est ejusmodi illis timor injectus. Inde militares ordines adveniunt. Ego ex istorum sententia illis occurro, hortorque ut se ad

B iter parent. Uno postea die substiterunt: cum eorum, quæ milites ipsi deliberaverant, ignarus hactenus fuissem. Testor ego Jovem, Solem, Martem, Minervam, ac Deos omnes, ne minimam quidem hujus ad me rei suspicionem ante vesperam illius diei venisse. Vespere demum sub occasum solis res mihi tota significatur. Atque ecce repente palatium undique a militibus obsidetur, vociferantibus omnibus;

C cum ego quid facto esset opus cogitarem adhuc, neque admodum confiderem. Ac tum forte vivente adhuc conjuge, cum in vicinum cœnaculum ascendissem, ibi secubabam. Inde, qua murus erat apertus, Jovem adoravi. Increbescente vero clamore, omnibusque per palatium tumultu perstrepentibus, omen aliquod a Deo postulavi. Quod ipse mihi statim ostendit; & ut ei confiderem, neque militum voluntati refragarer, admonuit. His portentis & indiciis acceptis, non sponte tamen accessi,

D sed, quoad licuit, obstiti, ac neque appellationem ipsam, neque coronam admisi. Cum autem neque multos unus ego superare possem; &, quibus id placuerat, Dii acrius illos incitarent, animum vero meum mulcerent; tandem circa tertiam horam ab nescio quo militum oblatum mihi torquem imposui, & palatium ingressus sum gemebundus, atque ex imo corde suspirans: cujus rei testes Deos ipsos invoco. Quanquam erat profecto

quod

quod prodigio illo præeunti confisus Deo
A fecurus eſſem. Sed pudebat me non ad
finem usque videri Conſtantio fideliter ob-
ſecutum. Inter hæc cum tacitus quidem
in palatio mœror obverſaretur, ut hanc i-
pſam temporis opportunitatem raperent a-
mici Conſtantii, ſtatim inſidias adverſum
me comparant, & in milites pecunias lar-
giuntur: rati ſe horum alterum conſecutu-
ros; ut vel nos ab invicem divellerent; vel
ur illi aperte impetum in me facerent. Quod
ubi clam ab illis agi quidam eorum ani-
B madvertit, qui prodeunti uxori ab officiis
erant, primum ad me detulit. Sed cum
rem a me negligi videret, velut ſubito
furore correptus ac fanaticus, publice
per forum volitans exclamat: Adeſte
milites, peregrini ac cives; Imperatorem
nolire prodere. Quam ad vocem repenti-
nus militum animis ardor injectus eſt. Fit
ad palatium cum armis concurſus omni-
um. Ibi cum me ſalvum & incolumem
C offendiſſent, vehementer gaviſi, ut qui a-
micos ſuos ex inſperato vident, aliunde ali-
us accurrens amplecti me, circumſtringere
arctius, & in humeros portare. Erat digna
ſpectaculo res, & divini cujusdem afflatus
ac furoris ſimilis. Cum me autem undi-
que circumdediſſent, Conſtantii amicos o-
mnes ad necem quærebant. Hic ego quan-
tum, ut eos ſervarem, laboris ac certaminis
ſuſceperim, Deos omnes conſcios habeo.
D Tum vero poſtea qua me tandem erga
Conſtantium ratione geſſi? Nondum ad
hodiernum usque diem iis in literis, quas
ad illum ſcripſi, ea ſum uſus appellatione,
quam mihi Dii immortales tribuerunt; ſed
Cæſarem me duntaxat nominavi. Præterea
militibus perſuaſi, mihi ut jurarent, ſe nihil
affectaturos, ſi nos tuto in Galliis habitare
permitteret, & rata quæ geſta erant haberet.
Data eſt & communi militum meorum no-

δίας. Καί τα χρῆν δήπωθεν πιστεύσαντα τῷ Φήναντι θεῷ τὸ τέρας θαῤῥεῖν. ἀλλ' ἠσχυνόμην δεινῶς, καὶ κατεδυόμην, εἰ δόξαιμι μὴ πιστῶς ἄχρι τέλους ὑπακοῦσαι Κωνσαντίῳ. Πολλῆς ὕσης περὶ τὰ βασίλεια καὶ ηΦείας, τοῦτον εὐθὺς οἱ Κωνσαντίου Φίλοι τὸν καιρὸν ἁρπάσαι διανοηθέντες, ἐπιβελήν μοι ῥάπισιν αὐτίκα, καὶ διένειμαν τοῖς στρατιώταις χρήματα, δυοῖν θάτερον προσδοκῶντες, ἢ διαστήσειν ἀλλήλους, ἢ καὶ πανλάπασιν ἐπιθέσθαί μοι Φανερῶς. Αἰσθόμενός τις τῶν ἐπιλελαγμένων τῇ προόδῳ τῆς ἐμῆς γαμετῆς λάθρᾳ πρατλόμενον αὐτὸ, ἐμοὶ μὲν πρῶτον ἐμήνυσεν. ὡς δὲ ἑώρα με μηθὲν προσέχοντα, παραΦρονήσας, ὥσπερ οἱ θεόληπτοι, δημοσίᾳ βοᾷν ἤρξατο καλὰ τὴν ἀγορὰν· ἄνδρες στρατιῶται, καὶ ξένοι, καὶ πολῖται, μὴ προδότε τὸν Αὐτοκράτορα. Εἶτα ἐμπίπλει θυμὸς εἰς τοὺς στρατιώτας· καὶ πάντες εἰς τὰ βασίλεια μετὰ τῶν ὅπλων ἔθεον. καὶ λαβόντες δέ με ζῶντα, καὶ χαίροντες, ὥσπερ οἱ τοὺς ἐξ ἀνελπίστων ὀΦθέντας Φίλους, ἄλλοθεν περιέβαλον, καὶ περιέπλεκον, καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἔΦερον. καὶ ἦν ἴσως τὸ πρᾶγμα θέας ἄξιον, ἐνθουσιασμῷ γὰρ ἐώκει. Ὡς δέ με ἀπανλαχόθεν περιέσχον, ἐζήτουν ἅπαντας τοὺς Κωνσαντίου Φίλους ἐπὶ τιμωρίᾳ. πηλίκον ἠγωνισάμην ἀγῶνα σῶσαι βουλόμενος αὐτούς, ἴσασιν οἱ θεοὶ πάντες. Ἀλλὰ δὴ τὰ μετὰ τοῦτ' πῶς πρὸς τὸν Κωνσάντιον διεπραξάμην; ἵνα καὶ τήμερον ταῖς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαῖς τῇ δοθείσῃ μοι παρὰ τῶν θεῶν ἐπωνυμίᾳ κέχρημαι. Καίσαρα δὲ ἐμαυτὸν ἔγραψα· καὶ πέπεικα τοὺς στρατιώτας ὀμόσαι μοι μηδενὸς ἐπιθυμήσειν, ἅπερ ἡμῖν ἐπιτρέψειεν ἀδεῶς οἰκεῖν τὰς Γαλλίας, τοῖς πεπραγμένοις συναινέσαι· ἅ-

πανῖα τὰ παρ' ἐμοὶ τάγμαῖα πρὸς αὐτὸν ἔπεμψεν ἐπιστολὰς, ἱκετεύοντα περὶ τ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν ὁμονοίας. Ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐπέβαλεν ἡμῖν τὰς Βαρβάρους· ἐχθρὸν ὄ ἀνηγόρευσέ με παρ' ἐκείνοις· καὶ μισθὰς ἐτέλεσεν, ὅπως τὸ Γαλλιῶν ἔθνος πορθηθείη· γράφων τε τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ παραφυλάττειν τὰς ἐκ τῶν Γαλλιῶν παρεκελεύετο. καὶ περὶ τὰς Γαλλικὰς ὄρας ἐν ταῖς πλησίον πόλεσιν εἰς τριακοσίας μυριάδας μεδίμνων πυρῦ κατειργασμένας ἐν τῇ Βριγαντίᾳ· τοσοῦτον ἕτερον ἐπὶ τὰς Σκοτίας Ἄλπεις ὡς ἐπ' ἐμὲ στρατεύσων ἐκέλευσε παρασκευασθῆναι. Καὶ ταῦτα μὲ λόγοι· σαφῆ ὄ ἔργα. καὶ γὰρ ἃς γέγραφεν ἐπιστολὰς ὑπὲρ τ Βαρβάρων κομισθείσας ἐδεξάμην· καὶ τὰς τροφὰς τὰς παρεσκευασμένας καὶ ἐλαβον· καὶ τὰς ἐπιστολὰς Ταύρῳ. Πρὸς τούτοις ἔτι νῦν μοι Καίσαρι γράφῃ· καὶ οὐδὲ σωθήσεσθαι πώποτε πρός με ὑπέσχη· Ἀλλ' Ἐπίκητόν τινα τῶν Γαλλιῶν ἐπίσκοπον ἔπεμψεν, ὡς πιστά μοι περὶ τ ἀσφαλείας τῆς ἐμαυτοῦ παρέξοντα. καὶ τοῦτ' θρυλλεῖ δι' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἐπιστολῶν, ὡς οὐκ ἀφαιρησόμενος τὸ ζῆν, ὑπὲρ ὄ τ τιμῆς ὀφὲν μνημονεύῃ. Ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν ὅρκους αὐτοῦ, τὸ τῆς παροιμίας, οἶμαι δεῖν εἰς τέφραν γράφειν· ὅτως εἰσὶ πιστοί. τ τιμῆς δὲ ὀ τοῦ καλοῦ καὶ πρέποντος μόνον, ἀλλὰ καὶ τ τῶν Φίλων ἕνεκα σωτηρίας ἀντέχομαι. καὶ ὅπως φημὶ τὴν παντάχοῦ γῆς γυμναζομένην πικρίαν. Ταῦτα ἔπεισέ με· ταῦτα ἐφάνη μοι δίκαια· καὶ πρῶτον μὲν αὐτὰ τοῖς πάντα ὁρῶσι καὶ ἀκούουσιν ἀνεθέμην θεοῖς. Εἶτα θυσάμενος περὶ τ ἐξόδου, καὶ γενομένων καλῶν τῶν ἱερῶν, καθ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ τοῖς στρατιώταις περὶ τ ἐπὶ τάδε πορείας ἔμελλον διαλέγεσθαι, ὑπέρ τε τ ἐμαυτοῦ σωτηρίας, καὶ πολὺ

Cor. Κοττίας

A mine ad illum epiſtola, qua pro mutua inter nos concordia ſupplicabant. At ille pro his omnibus officiis in nos Barbaros commovit, & me apud eos hoſtem denunciavit; imo ad vaſtandas Gallias mercede illos auctoravit: ſcripſitinſuper ad eos qui erant in Italia, & ut eos caverent qui e Galliis venirēt hortatus eſt. Tum circa Galliarum limitem, vicinis in oppidis, Brigantiæ elaborati frumenti tricies B millies centena medimnorum millia; totidem ad Alpes Cottias condita ſervari juſſit; ut adverſum me copias moveret. Quæ quidem non verbo tenus jactata, ſed reipſa ſcitote eſſe perfecta. Nam & literas, quæ ad concitandos Barbaros ſcriptæ erant, accepi; & annonam omnem, quam parari juſſerat, reperi; nec non literas Tauri. Præter hæc mihi ſic adhuc tanquam Cæſari ſcribit, nec ullam unquam mecum ſe compoſitionem eſſe facturum plane recepit. Quinetiam C Epictetum quendam Galliarum Epiſcopum ad me miſit, qui mihi de ſalute mea fidem daret: atque hoc in omnibus ſuis epiſtolis commemorat, vitam ſe mihi conceſſurum; de honore meo verbum nullum. Ego vero juramenta quidem illius in cinere ſcribenda, ut in proverbio eſt, arbitror; adeo fide digna ſunt: honorem vero ſemel a me ſuſceptum non modo quia id honeſtum eſt D ac decorum; ſed etiam quia ad amicorum ſalutem pertinet, tueri ac retinere cupio: ut interim de acerbitate illa & atrocitate taceam, qua ubique terrarum utitur. His ego rebus perſuaſus ſum; hæc mihi juſtiſſima viſa ſunt. Ac primum videntibus & audientibus omnia Diis iſta commiſi. Tum quoniam ſacris pro exitu celebratis eo die perlitavi, quo de noſtra huc profectione milites eram allocuturus; non ſolum pro mea ſalute, verum

etiam

etiam pro utilitate Reipublicæ, & communi omnium libertate, ac præſertim Gallicanæ gentis, quam ille bis hoſtium poteſtati dedidit; neque majorum ſepulcris pepercit, cum aliena enixe colat ac veneretur: Iis de cauſis potentiſſimas nationes in poteſtatem redigere, ac rei pecuniariæ rationes æquiſſimas ex auri argentique metallis comparare ſtatui: ac ſi nunc ſaltem pacem inter nos & concordiam amplecti voluerit, in iis acquieſcere, quæ hactenus ſum adeptus; ſin bellum gerere contra me maluerit, neque quicquam de priore ſententia remittat, id omne *agere vel* præſtare, quod Diis libitum fuerit. Turpius eſt enim imbecillitate animi & mentis imperitia vinci ab illo, quam militaribus copiis. Etenim ut me militum multitudine modo ſuperet, non hoc ei facinus, ſed copioſis illis exercitibus tribuendum erit. Quod ſi me adhuc in Galliis hærentem, & vitæ cupidum, ac periculum detrectantem, circumfuſis undique copiis intercluſiſſet; ſi mihi a tergo & a lateribus Barbaros, a fronte caſtra ſua objeciſſet; non ſolum extrema quæque toleranda, ſed, quod probis & modeſtis hominibus nullo detrimento levius eſt, perpetua ignominiæ nota ſuſtinenda fuit. Hæc, Athenienſes, apud me cogitata commilitonibus meis expoſui, eademque ad commune Græcorum omnium ſcripſi. Poſtremo Deos immortales precor, quorum in poteſtate cuncta ſunt poſita, ut, quod mihi præſidium polliciti ſunt, in finem usque tribuant; & Athenis ipſis concedant, ut & bene de iis, quoad licet, mereri poſſimus, & ejusmodi perpetuo Imperatores habeant, qui cum illa maxime atque inſigniter norint, tum ſtudio & amore proſequantur.

A πλέον ὑπὲρ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραγίας, καὶ τῆς ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων ἐλευθερίας· αὐτῷ τε τῷ Κελτῶν ἔθνους, ὃ δὴς ἤδη τοῖς πολεμίοις ἐξέδωκεν· ὅτε τῶν προγονικῶν φεισάμενος τάφων, ὃς τὰς ἀλλοτρίας πάνυ θεραπεύων, ὠήθην δεῖν ἔθνη τε προσλαβεῖν τὰ δυναίωτατα, καὶ χρημάτων πόρους δισμυρίων ἐξ ἀργυρίων καὶ χρυσίων· καὶ εἰ μὲν ἀγαπήσειεν ἔτι νῦν γε τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμόνοιαν, εἴσω τῶν νῦν
B ἐχομένων μένειν. εἰ δὲ πολεμεῖν διανοοῖτο, καὶ μηδὲν ἀπὸ τῆς προτέρας γνώμης χαλάσειεν, ὅ, τι ἂν ᾖ τοῖς θεοῖς φίλον παρασχεῖν ἢ πράττειν. ὡς αἰσχρὸν ἀνανδρίᾳ ψυχῆς, καὶ διανοίας ἀμαθίᾳ, ἢ πλήθει δυνάμεως ἀθενέστερον αὐτὸν φανῆναι. Νυῦ μὲν γὰρ εἰ τῷ πλήθει πραλήσειεν, οὐκ ἐκείνου τὸ ἔργον, ἀλλὰ τῆς πολυχειρίας ἐσίν. εἰ δὲ ἐν ταῖς Γαλλίαις περιμένοντά με, καὶ τὸ ζῆν ἀγαπῶντα, καὶ
C διακυλίοντα τὸ κίνδυνον, ἀπαντιαχόθεν περικόψας παλέλαβε, κύκλῳ μὲν ὑπὸ τῶν Βαρβάρων· καλὰ στόμα δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῷ στρατοπέδων· τὸ παθεῖν τε οἶμαι τὰ ἔσχατα πρόσθεν· καὶ ἔτι ἡ τῶν πραγμάτων αἰσχύνη ὀδεμιᾶς ἐλάττων ζημίας τοῖς γε σώφροσι. Ταῦτα διανοηθεὶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς τε συστρατιώταις τοῖς ἐμῷ δήλθον, καὶ πρὸς κοινὰς τῶν πάντων Ἑλλήνων πολίτας γράφω. Θεοὶ δὲ οἱ πάν-
D των κύριοι, συμμαχίαν ἡμῖν, ὥσπερ τὴν ἑαυτῶν ὑπέσησαν, εἰς τέλος δοῖεν, καὶ παράσχοιεν ταῖς Ἀθήναις, ὑφ' ἡμῶν τε εἰς ὅσον δυνάμεις ἦν παθεῖν, καὶ τοιούτους ἔχειν εἰσαεὶ τοὺς αὐτοκράτορας, οἳ μάλιστα καὶ διαφερόντως αὐτὰ εἴσονται, καὶ ἀγαπήσουσιν.

ΑΠΟΣ-

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΟΝ
ΛΟΓΟΥ ΤΙΝΟΣ Η ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ
ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ.

FRAGMENTVM
ORATIONIS
EPISTOLÆVE CVIVSDAM
IVLIANI IMPERATORIS.

* * * A * * *
* * * *
* *
* * * *

* * * * πλὴν εἴ τις τὸν βασιλέα ἐπιδώσει ἀτακτοῦντάς τινας, αὐτίκα μάλα κολάζουσιν· ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπροσωπολήπτους τοῖς θεοῖς, ἐς τὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων τέλαγμένον φῦλον· ὑφ' ὧν οἱ πολλοὶ παροιστρούμενοι τῶν ἀθέων, ἀναπείθονται θάνατον. ὡς ἀναπηδῶμενοι πρὸς τὸν ἀέρα, ὅταν ἀποῤῥήξωσι τὴν ψυχὴν βιαίως. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὰς ἐρημίας ἀντὶ τῶν πόλεων διώκασιν· ὄντως ἀνθρώπῳ φύσει πολιτικῷ ζώῳ καὶ ἡμέρᾳ, δαίμοσιν ἐκδεδομένοι πονηροῖς· ὑφ' ὧν εἰς ταύτην ἄγονται τὴν μισανθρωπίαν. ἤδη δὲ καὶ δεσμὰ, καὶ κλοιοὺς ἐξεῦρον οἱ πολλοὶ τούτων. Οὕτω πανταχόθεν αὐτὸν ὁ κακὸς συνελαύνει δαίμων, ᾧ δεδώκασιν ἑκόντες ἑαυτοὺς ἀποσπάντες τῶν ἀϊδίων καὶ σωτήρων θεῶν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἀπόχρη τοσαῦτα εἰπεῖν. ὅθεν ἐξέβην, εἰς τοῦτο ἐπανήξω.

* Verum si quos in Principem tumultuantes viderint, statim puniunt; iis vero, qui ad Deos accedere nolunt, puniendis malorum dæmonum natio præficitur: quorum intemperiis atheorum plerique perciti, mortem appetendam esse persuadent sibi, tanquam in cœlum evolaturi, ubi per vim animam ex iis vinculis extorserint. Alii solitudines urbibus anteponunt: cum sit homo natura civile ac mansuetum animal. Sed isti in pravorum dæmonum potestate sunt, a quibus ad ejusmodi communis odium humanitatis incitantur. Jam vero compedes etiam & collaria multi ex illis excogitarunt. Ita pessimus illos undique dæmon impellit, cui se ab æternis & servatoribus Diis segregati suapte sponte tradiderunt. Sed de iis hactenus. Nunc eo revertor, unde sum digressus.

Δικαιοπραγίας δὲν τῆς μὲν κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, ἔυδηλον ὅτι μελήσει τοῖς ἐπιτρόποις τῶν πόλεων. πρέποι δ' ἂν καὶ ὑμῖν εἰς παραίνεσιν, τὸ μὴ παραβαίνειν ἱερὰς ὄντας τῶν

Igitur ut secundum civiles leges juste vivatur, manifestum est id civitatum moderatoribus curæ esse debere. Vobis autem ad cohortandos alios convenit ipsas quoque Deorum, quæ sacratæ sunt, leges noqua-

quam

quam transgredi. Cum autem eorum, qui Deo conſecrati ſunt, vivendi genus & inſtitutum majori, quam civile, dignitate par ſit eſſe præditum; ad hoc inducere, &, quale ſit, edocere debemus. Quod quidem meliores, uti veriſimile eſt, quique pervidebunt. Vellem omnes poſſem dicere. Sed ſaltem de illis ita ſpero, qui natura ſua frugi probique ſunt; qui ſermones iſtos, utpote ſibi conſentaneos, agnoſcent. Quamobrem excolenda ante omnia videtur humanitas: hanc enim cum alia multa bona conſequuntur, tum, quod omnium præſtantiſſimum eſt & maximum, Deorum in nos benevolentia. Quemadmodum enim qui iisdem, quibus heri ſui, rebus afficiuntur, velut amicitiis, ſtudiis, & amoribus, plus conſervis cæteris ab illis amantur; ſic divinum numen, quod natura ſua humani generis amans eſt, eadem virtute putandum eſt præditos homines diligere. Humanitatis porro virtus varia eſt ac multiplex: cujusmodi eſt, moderatum eſſe in pœnis irrogandis, idque ad eorum, qui puniuntur, utilitatem referre; perinde ut præceptores in pueros animadvertunt. Tum eorum ſublevare neceſſitates, uti noſtras Dii ſublevant. Reſpicite quantas e terra in nos opportunitates contulerint: alimentorum inprimis genus omne, quantum ne cæteris quidem ſimul omnibus indulſerunt. Quoniam autem nudi in hanc lucem producimur, pecudum nos pilis texerunt; nec non iis, quæ e terra naſcuntur, & arboribus. Neque vero rudem ac ſimplicem ex iis cultum corpori providit: quomodo Moyſes pelliceas veſtes induiſſe refert; ſed animadvertite quot opificis Minervæ in nos derivata ſint munera. Quod enim vino aliud utitur animal? quodnam oleo? niſi ſi cui nos iſta communicemus, qui hominibus ea denegamus? Ecquod autem ex maritimis animantium genus fruge veſcitur? aut terreſtrium iis quæ in mari reperiuntur? Nec de auro, ære, ferrove dico, quibus nos omnibus a Diis locupletati ſumus: non ut ad ipſorum invidiam oberrantes pauperes negligamus: præſertim cum ex iis aliqui pro-

A θεῶν τὰς νόμους. Ἐπεὶ δὲ τ' ἱερατικὸν βίον εἶναι χρὴ τῆ πολιτικῆ σεμνότερον, ἀπλέον ἐπὶ τοῦτον καὶ διδακτέον. ὄψονται δὲ, ὡς εἰκὸς, οἱ βελτίους. ἐγὼ μὲν γὰρ εὔχομαι καὶ πάντας· ἐλπίζω δὲ τὰς ἐπιεικεῖς φύσεις καὶ σπουδαίους. ἐπιγνώσονται γὰρ οἰκείους ὄντας ἑαυτοῖς τοὺς λόγους. Ἀσκητέα τοίνυν πρὸ πάντων ἡ φιλανθρωπία. ταύτη γὰρ ἕπεται πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα

B τῶν ἀγαθῶν· ἐξαίρετον δὲ δὴ καὶ μέγιστον, ἡ παρὰ τῶν θεῶν εὐμένεια. Καθάπερ γὰρ οἱ τοῖς ἑαυτῶν δεσπόταις συνδιαθέμενοι περί τε φιλίας, καὶ σπουδὰς, καὶ ἔρωτας, ἀγαπῶνται πλέον τῶν ὁμοδούλων· οὕτω νομιστέον φύσει φιλάνθρωπον ὂν τὸ θεῖον, ἀγαπᾶν τοὺς φιλανθρώπους τῶν ἀνδρῶν. Ἡ δ' φιλανθρωπία, πολλὴ μὲν παιδοία· καὶ τὸ περφυσμένους κολάζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τῷ βελτίονι

C τῶν κολαζομένων, ὥσπερ οἱ διδάσκαλοι τὰ παιδία· καὶ τὸ τὰς " χεῖ- f. χρείας αὐτῶν ἐπανορθοῦν, ὥσπερ οἱ θεοὶ τὰς ἡμελέας. Ὁρᾶτε ὅσα ἡμῖν δεδώκασι ἐκ τῆς γῆς ἀγαθά· τροφὰς πανταχοῦ· καὶ ὁπόσας ὑδὲ ὁμῶ πᾶσι τοῖς ζώοις. Ἐπεὶ δὲ ἐτέχθημεν γυμνοὶ ταῖς τε τ' ζώων ἡμᾶς θριξὶν ἐσκέπασαν· καὶ τοῖς ἐκ τ' γῆς φυομένοις, καὶ τοῖς ἐκ δένδρων. καὶ ἐκ ἤρκεσεν ἁπλῶς ὑδὲ

D αὐτοσχεδίως· καθάπερ ὁ Μωϋσῆς ἔφη, τὰς χιτῶνας λαβεῖν δερμαΐνους. ἀλλ' ὁρᾶτε ὅσα ἐγένετο τῆς Ἐργάνης Ἀθηνᾶς τὰ δῶρα. ποῖον οἴνῳ χρῆται ζῶον; ποῖον ἐλαίῳ; πλὴν εἴ τισιν ἡμεῖς καὶ τούτων μεταδίδομεν, οἱ τοῖς ἀνθρώποις ὐ μεταδιδόντες. τί δὲ τῶν θαλαττίων σίτῳ; τί δὲ τῶν χερσαίων τοῖς ἐν τῇ θαλάττῃ χρῆται; Χρυσὸν ὅπω λέγω, καὶ χαλκὸν, καὶ σίδηρον, οἷς πᾶσιν οἱ θεοὶ ζαπλούτους ἡμᾶς ἐποίησαν· ὐχ ἵνα ὄνειδος αὐτῶν

περιορῶμεν πενομοσθένας τὰς πένη- A bis moribus præditi esse videntur: qui cum
τας. ἄλλως τε ὅταν καὶ ἐπιεικεῖς τι- nullum a parentibus patrimonium acceperunt; tum præ animi magnitudine minime
νες τύχωσι τὸν τρόπον· οἷς παλῷ μὲν κλῆρος ὁ γέγονεν· ὑπὸ δὲ μεγαλοψυχίας ἥκιστα ἐπιθυμοῦντες χρημάτων, πένονται. τούτους ὁρῶντες οἱ πολλοὶ τοὺς θεοὺς ὀνειδίζουσιν. Αἴτιοι δὲ θεοὶ μὲν οὐκ εἰσὶ τῆς τούτων πενίας· ἡ δὲ ἡμῶν τῶν κεκτημένων ἀπληστία, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑπὲρ τῶν θεῶν οὐκ ἀληθὴς ὑπολήψεως αἰτία γίνεται, οὐ προσέτι τοῖς θεοῖς ὀνείδους ἀδίκου. B Τί γὰρ αἰτησόμεθα, ἵνα χρυσὸν ὥσπερ τοῖς Ῥοδίοις ὁ θεὸς ὕσῃ τοῖς πένησιν; ἀλλὰ εἰ καὶ τοῦτο γένοιτο, ταχέως ἡμεῖς ὑποσαλλόμενοι τοὺς οἰκέτας, καὶ προθέντες παντάχοῦ τὰ ἀγγεῖα, πάντας ἀπελάσομεν, ἵνα μόνοι τὰ κοινὰ τῶν θεῶν ἁρπάσωμεν δῶρα. Θαυμάσειε δ' ἄν τις εἰκότως εἰ τοῦτο μὲν ἀξιοῦμεν ὅτε πλουσίους γίνεσθαι, καὶ ἀλυσιτελὲς πάντη· τὰ δυνατὰ δὲ μὴ πράττωμεν. Τίς γὰρ ἐκ τοῦ μεταδιδόναι τοῖς πένησι γέγονε πένης, ἐγώ τοι πολλάκις τοῖς δεομένοις προέμενος, ἐκτησάμην αὐτὰ παρ' αὐτῶν πολλαπλάσια· καίπερ ὢν φαύλως χρηματιστής· καὶ οὐδέ ποτέ μοι μετεμέλησε προεμένῳ. Καὶ τὰ μὲν νῦν οὐκ ἂν εἴποιμι. καὶ γὰρ ἂν εἴη παντελῶς ἄλογον εἰ τὰς ἰδιώτας ἀξιώσαιμι βασιλικῆς παραβαλέσθαι χορηγίας. ἀλλ' ὅτε ἔτι ἐτύγχανον ἰ- D διώτης, σύνοιδα ἐμαυτῷ τοῦτο ἀποδὰν πολλάκις. Ἀπεσώθη μοι τέλεως ὁ κλῆρος τῆς τίτθης, ἐχόμενος ὑπ' ἄλλων βιαίως ἐκ βραχέων, ὧν εἶχον, ἀναλίσκοντι τοῖς δεομένοις, καὶ μεταδιδόντι. Κοινωνητέον οὖν τῶν χρημάτων ἅπασιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐπιεικέσιν ἐλευθεριώτερον· τοῖς δὲ ἀπόροις καὶ πένησιν, ὅσον ἐπαρκέσαι τῇ χρείᾳ. Φαίην δ' ἂν εἰ καὶ παράδοξον εἰπεῖν, ὅτι καὶ τοῖς πολεμίοις ἐσθητος καὶ τροφῆς ὅσιον ἂν

nullum a parentibus patrimonium acceperunt; tum præ animi magnitudine minime pecuniarum appetentes in egestate versantur. Hos cum vulgus intuetur, Deos accusat. Quanquam istorum inopia Diis nequaquam imputanda venit; sed illa potius omnium nostrum, qui opes habemus, insatiabilis cupiditas, uti falsam de Diis opinionem hominibus ipsis; ita Diis iniquam calumniam invidiamque conscivit. Nam quid tandem petimus, ut aurum pauperibus Deus, ut olim Rhodiis, pluat? Verum ut istud accidat, statim nos immissa familia, ac dispositis ubique vasis, cæteros omnes abigemus, uti soli communia Deorum dona rapiamus. Atqui jure miretur aliquis, optari illud a nobis, quod neque fieri potest, estque prorsus inutile; cum interim quæ in nostra sunt potestate posita minime præstemus. Nam quis ex eo, quod in alios homines C largitus sit, pauper est factus? Equidem cum in egentes sæpius erogassem, cum ingenti fœnore a Diis immortalibus recepi; tametsi minus sim ad augendam pecuniam attentus; neque me liberalitatis unquam meæ pœnituit. Ac præsentia quidem omitto; (neque enim rationi consentaneum est, privatorum largitatem cum Imperatoria munificentia conferre,) sed cum privatus adhuc essem, memini id mihi sæpenumero contigisse. Velut cum integra aviæ meæ hæreditas ad me pervenit; quæ ab aliis pervim occupata, salva mihi restituta est, cum ex tenui re, quam tum habebam, prolixe in egenos insumerem. Quamobrem benigne mortalibus omnibus facere nos oportet; sed in probos videlicet liberaliores esse debemus: egentibus autem & pauperibus eatenus tribuere, ut illorum necessitas sublevetur. Dicam amplius, etsi præter communem opinionem id esse videatur; etiam hostibus ipsis

ipſis veſtes & alimenta largiri fas ſanctumque eſſe. Non enim *moribus*, ſed hominibus ipſis tribuimus. Quare vel iis ipſis qui in carcere clauſi ſunt, cura hæc adhibebitur. Neque vero juſtitiæ partes ſuas humanitas iſta præripiet. Etenim nimis illud aſperum eſt, cum ad judicium plures in carceribus aſſerventur, ex quibus aliqui damnandi, alii abſolvendi ſunt, nolle propter innocentes malis ipſis miſericordiam tribuere potius, quam propter malos in eos, qui extra crimen ſunt, inhumanitatem ac crudelitatem ſuſcipere. Præterea cum illud attentius cogito, omnino videtur injuſtum. Jovem enim hoſpitalem vocamus, & iidem Scythis ipſis inhoſpitaliores ſumus. Quanam ergo fronte hoſpitali Jovi ſacrificaturus templum ejus frequentat? qua conſcientia fretus, cum illud obliviſcitur:

Nam ab Jove ſunt omnes,
Mendicique, peregrinique: donatio vero
parvaque, & amica?

Quomodo vero cum ſocialem Jovem venerans, alios homines pecuniarum egentes aſpicit; neque interim vel drachmæ particulam iis adſpergit, rite ſe Jovem adorare confidit? Ad hæc intuens ego hiſcere vix poſſum: cum iſtiusmodi quidem Deorum cognomina, ex quo mundus cœpit uſurpari, ſic tanquam depictas imagines video; at reipſa factiſque tale a nobis adſciſci nihil animadverto. Gentilitii nominantur apud nos Dii, Juppiterque gentilis; ſed nos erga cognatos ipſos tanquam alienos afficimur. Homo enim quilibet homini, velit nolit, cognatione conjunctus eſt. Nam ſive, ut nonnullorum fert opinio, ab uno patre unaque nos omnes matre procreati ſumus: ſive alia quacunque ratione hanc in lucem editi; uti nimirum repente ac ſimul univerſos Dii nos immortales cum mundo ipſo produxerint; adeoque non unum & unam, ſed multos ac multas. Qui enim unum & unam pro-

A εἴη μεταδιδόναι· τῷ γὰρ ἀνθρωπίνῳ, καὶ ὃ τῷ τρόπῳ δίδομεν. Διόπερ οἶμαι καὶ τὰς ἐν δεσμωτηρίῳ καθειργμένας ἀξιωτέον τῆς τοιαύτης ἐπιμελείας. ὅθεν γὰρ κωλύσει τὴν δίκην ἡ τοιαύτη φιλανθρωπία. χαλεπὸν γὰρ ἂν εἴη πολλῶν ἀποκεκλεισμένων ἐπὶ κρίσει, καὶ τῶν μὲν ὀφλησόντων, τῶν δὲ ἀθῴων ἀποφανθησομένων, μὴ διὰ τὰς ἀναγκαίως οἰκτίσαι τινα νέμειν [ἐν] τοῖς πονηροῖς· ἀλλὰ τῶν πονηρῶν ἕνεκα καὶ περὶ τὰς
B ὅλως ἠδικηκότας ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως διακεῖσθαι. Ἐκεῖνο δὲ ἐντεῦθέν μοι παντάπασιν ἄδικον καὶ ἀφανὲς εἶναι. Ξένιον ὀνομάζομεν Δία, καὶ γιγνόμεθα τῶν Σκυθῶν κακοξενώτεροι. Πῶς ἄν ὁ βουλόμενος τῷ ξενίῳ θῦσαι Διΐ, φοιτᾷ πρὸς τὸν νεών; μετὰ ποίας συνειδότος, ἐπιλαθόμενός τε,

Πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες,
Πτωχοί τε, ξεῖνοί τε. δόσις δ' ὀλίγη τε, φίλη τε;

C Πῶς δὲ ὅταν ἑταίρειον θεραπεύων Δία, ὁρῶν τὰς πέλας ἐνδεεῖς χρημάτων, εἶτα μηδ' ὅσον δραχμῆς μεταδιδοὺς, οἴεται τ' Δία καλῶς θεραπεύειν; Ὅταν εἰς ταῦτα ἀπίδω, παντελῶς ἀχανὴς γίνομαι, τὰς ἐπωνυμίας τῶν θεῶν ἅμα τῷ κόσμῳ τῷ ἐξαρχῆς, ὥσπερ εἰκόνας γραπτὰς ὁρῶν· ἔργῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν
D οὐδὲν τοιοῦτον ἐπιηδευόμενον. Ὁμόγνιοι λέγονται παρ' ἡμῖν θεοὶ, καὶ Ζεὺς ὁμόγνιος. ἔχομεν δ' ὥσπερ πρὸς ἀλλοτρίους τοὺς συγγενεῖς. ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Εἴτε γὰρ, καθάπερ λέγεταί παρά τινων, ἐξ ἑνός τε καὶ μιᾶς γεγόναμεν πάντες· εἴθ' ὁπωσδὴν ἄλλως, ἀθρόως ὑποστησάντων ἡμᾶς τῶν θεῶν, ἅμα τῷ κόσμῳ τῷ ἐξαρχῆς οὐχ ἕνα καὶ μίαν, ἀλλὰ πολλοὺς ἅμα καὶ πολλάς. οἱ

γὰρ ἕνα καὶ μίαν δυνηθέντες, οἷοί τε ἦσαν ἅμα καὶ πολλὰς, καὶ πολλάς. καὶ γὰρ ὃν τρόπον τότε ἕνα καὶ τὴν μίαν, τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς πολλὰς, καὶ τὰς πολλάς. εἰς τε τὸ διάφορον ἀποβλέψαντα τῶν ἠθῶν καὶ τῶν νόμων. ἢ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅπερ ἐστὶ μεῖζον, καὶ τιμιώτερον, καὶ κυριώτερον, εἰς τὴν τῶν θεῶν φήμην, ἣ παραδέδοται διὰ τῶν ἀρχαίων ἡμῖν θεραπόντων. ὡς ὅτε Ζεὺς ἐκόσμει τὰ πάντα, σταγόνων αἵματος ἱερᾶς πεσουσῶν· ἐξ ὧν ὥσπερ τὸ τῶν ἀνθρώπων βλαστήσειε γένος. καὶ ὅτως ἂν συγγενεῖς γινόμεθα πάντες. εἰ μὲν ἐξ ἑνὸς καὶ μιᾶς, ἐκ δυοῖν ἀνθρώποιν ὄντες οἱ πολλοὶ καὶ πολλαί· καθάπερ οἱ θεοί φασι, καὶ χρὴ πιστεύειν ἐπιμαρτυρόντων τῶν ἔργων, ἐκ τῶν θεῶν πάντες γεγονότες. ὅτι δὲ πολλὰς ἅμα ἀνθρώπους γενέσθαι μαρτυρεῖ τὰ ἔργα, ῥηθήσεται μὲν ἀλλαχοῦ δὲ ἀκριβείας· ἐνταῦθα δὲ ἀρκέσει τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ μιᾶς ὄσων, ὅτε τὰς νόμους εἰκὸς ἐπὶ τοσοῦτον παραλλάξαι· ὅτε ἄλλως τὴν γῆν ὑφ' ἑνὸς ἐμπλησθῆναι πᾶσαν. νῦν δὲ εἰ ἅμα πολλὰ, καθάπερ αἱ σύες, ἔτικτον αὐτοῖς αἱ γυναῖκες. Παντάχοῦ δὲ ἀθρόως νευσάντων θεῶν, ὅπερ τρόπον ὁ εἷς, ὅτω δ' καὶ οἱ πλείους παρῆλθον ἄνθρωποι, τοῖς γενεάρχαις θεοῖς ἀποπληρωθέντες. οἳ δ' παρήγαγον αὐτὸς, ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ τὰς ψυχὰς παραλαμβάνοντες ἐξ αἰῶνος.

Καὶκεῖνο δεξιὸν ἐννοεῖν, ὅσοι παρὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀνάλωται λόγοι περὶ τοῦ φύσει κοινωνικὸν εἶναι τὸ ζῶον τὸν ἄνθρωπον. Ἡμεῖς δὲ οἱ ταῦτα εἰπόντες καὶ διαλάξαντες, ἀκοινωνήτως πρὸς τοὺς πλησίον ἔχομεν; ἐκ δὴ τῶν τοιούτων ἠθῶν τε, καὶ ἐπιτηδευμάτων ἕκαστος ἡμῶν ὁρμώ-

A pagare poterant, iidem multos multasque poterant; & qua ratione illos, eadem & iſtos ſi vellent procreaſſent. Quod poſterius facile ſibi perſuadebit, qui *morum* varietatem ac legum conſiderare voluerit: tum vero ſi, quod majus ac præſtantius & inter alia præcipuum eſt, ad illam de Diis famam opinionemque reſpexerit, quam ab antiquis ſacrorum adminiſtris accepimus. Nimirum quo tempore Juppiter ordinabat omnia, ſacri ſanguinis guttas excidiſſe: e quibus humanum genus pullulauit. Ita ergo propinqui ſumus omnes invicem, *ſi quidem ex uno & una, atque ita e duobus hominibus multi & multæ profluxerint*; quemadmodum Dii immortales affirmant, & ex rerum ipſarum teſtificatione perſuaderi neceſſe eſt; cum a Diis univerſi originem traxerimus. Quod autem plures ſimul homines extitiſſe rebus ipſis & factis approbetur, accuratius id alias oſtendetur. Hoc vero loco ſatis erit breviter iſtud animadvertere: ſi quidem a duobus tantummodo geniti eſſent omnes; neque leges adeo varias ac diſcrepantes futuras fuiſſe, neque totum alioqui terrarum orbem ab uno duntaxat impleri potuiſſe, tametſi plures una fœtura mulieres ipſis parerent, ut in ſuillo genere cernimus. Enimvero paſſim per omnes terras, annuentibus Diis, eodem modo, quo unum volunt aliqui, plures in lucem homines extiterunt, auctoribus generis Diis attributi; qui & ipſos produxerunt, cum videlicet ex æterno ab conditore animas accepiſſent.

Præterea nec illud conſideratione minus eſt dignum, quam multi hactenus ab iis, qui nos anteceſſerunt, ſermones de eo ſint habiti, quod homo natura ſua proclive ad communicationem ſit animal. Nos vero ſcilicet, a quibus hæc uſurpata & decretis conſtitura ſunt, erga alios homines inhumani erimus & communionis expertes? Ab

iis

iis igitur moribus & ſtudiis excitatus quilibet noſtrum religionis adverſus Deos, benignitatis in homines, caſtimoniæ erga corpus, ac pietatis officia præſtet: enitatur deinde pium aliquid de Diis ſemper in animo verſare; & cum honore quodam ac reverentia Deorum templa & ſimulacra contuens, religioſum iis cultum exhibeat, perinde ac ſi præſentes ipſos coram adſpiceret. Nam ſimulacra ipſa, & altaria, nec non æterni cuſtodiam ignis, &, ut uno verbo dicam, cætera id genus omnia, Deorum præſentiæ ſigna majores noſtri conſtituerunt: non ut iſta Deos eſſe credamus, ſed ut ipſos per illa veneremur. Etenim quoniam nos in corpore degentes conſentaneum corpori cultum adhibere Diis oportebat; iidem porro corporis ſunt expertes; primum nobis illi ſimulacrorum genus oſtenderunt: nempe ſecundum a primo Deorum ordinem, qui circum cœleſtes orbes aſſidue volvitur. Sed cum ne iſtis quidem corporeus cultus attribui poſſit; nam ſuapte natura nullius rei indigent; tertium in terris ſimulacrorum genus eſt inventum, ad quod cultum noſtrum accommodantes, Deos nobis propitios reddemus. Quemadmodum enim qui Imperatorum venerantur imagines, etſi nihil iſtis opus ea veneratione ſit, eorundem tamen benevolentiam in ſeſe provocant; ſic qui Deorum ſimulacris honorem habent, quo illi ipſi non egent, eorum ſibi auxilium favoremque conciliant. Nam eſt veræ ac ſinceræ ſanctimoniæ ſpecimen, iis promte & alacriter illa præſtare, quæ in noſtra facultate verſantur: quæ qui gnaviter implere ſtudet, palam eſt, multo ipſum magis illud tribuere. Quisquis autem ea negligens quæ in ſua poteſtate ſita ſunt, quæ fieri nequeunt ficte ac ſimulate concupiſcit, apparet eum non illa perſequi, ſed iſta contemnere. Neque enim, tametſi Deus rei nullius indiget, ideo

A μὲν ἐυλαβείας τῆς εἰς τὸς θεὸς, χρηςότητ τῆς εἰς ἀνθρώπες, ἁγνείας τῆς περὶ τὸ σῶμα, τὰ τῆς ἐυσεβείας ἔργα πληρέτω. πειρώμεν δὲ ἀεί τι περὶ τῶν θεῶν ἐυσεβὲς διανοεῖσθαι, καὶ μελά τιν ἀποβλέπων εἰς τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν, καὶ τὰ ἀγάλματα τιμῆς καὶ ὁσιότητ, σεβόμεν ὥσπερ ἂν εἰ παρόντας ἐώρα τὸς θεός. Ἀγάλματα γὰρ καὶ βωμὸς, καὶ πυρὸς ἀσβές φυλακὴν, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα σύμβολα, οἱ παλαῖοι ἔθεντο τῆς παρεσίας τῶν θεῶν. οὐχ ἵνα ἐκεῖνα θεὸς νομίσωμεν· ἀλλ' ἵνα δι' αὐτῶν τὸς θεὸς θεραπεύσωμεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἡμᾶς ὄντας ἐν σώματι σωματικὰς ἔδε παῖσθαι τοῖς θεοῖς καὶ τὰς λατρείας· ἀσώματοι δ εἰσιν αὐτοί· πρῶτα μὲν ἔδειξαν ἡμῖν ἀγάλματα· τὸ δεύτερον ἀπὸ τ πρώτ τῶν θεῶν γέν, περὶ πάντα τὸν ὁρατὸν κύκλω περιφερόμενον. δυναμένης δὲ ἀδὲ τούτοις ἀποδίδοσθαι τῆς θεραπείας σωματικῶς· ἀπροσδεῆ γάρ ἐσι φύσ· τρίτον ἐπὶ γῆς ἐξευρέθη γέν ἀγαλμάτων. εἰς ὃ τὰς θεραπείας ἐκτελοῦντες, ἑαυτοῖς ἐυμενεῖς τὸς θεὸς καθασήσομεν. Ὥσπερ γὰρ οἱ τῶν βασιλέων θεραπεύοντες εἰκόνας ἀθὲν δεομένων, ὅμως ἐφέλκονται τὴν ἔυνοιαν εἰς ἑαυτός· οὕτω καὶ οἱ θεῶν θεραπεύοντες τὰ ἀγάλματα, δεομένων ἀθὲν τῶν θεῶν, " ὅμως πείθουσιν αὐτὸς ἐπαμύνειν σφίσι καὶ κήδεσθαι. δεῖγμα γάρ ἐσιν ὡς ἀληθῶς ὁσιότητ ἡ περὶ τὰ δυνατὰ προθυμία· καὶ ὁ ταύτην πληρῶν, ἔυδηλον ὅτι μειζόνως ἐκείνην ἀποδίδωσιν. ὁ δὲ τῶν δυνατῶν ὀλιγωρῶν, εἶτα προσποιούμεν τῶν ἀδυνάτων ὀρέγεσθαι, δῆλός ἐσιν οὐκ ἐκεῖνα μεταδιώκων, ἀλλὰ ταῦτα παροῶν. Οὐδὲ γὰρ εἰ μηδενὸς ὁ θεὸς

Vofſ. ὅπως

δεῖται, διὰ τοῦτο οὐδὲν αὐτῷ προσοι- A nihil ei eſt offerendum. Nam ne verborum
σέον. οὐδὲ γὰρ τῆς διὰ λόγων εὐφη- quidem prædicatione collaudationeque o-
μίας δεῖται. τί οὖν; ἔυλογον αὐτὸν pus habet. Quid igitur? an & ea res illi
ἀποστερῆσαι καὶ ταύτης; οὐδαμῶς. οὐκ ſubtrahenda videtur? Non opinor. Quare
ἄρα οὐδὲ τῆς διὰ τῶν ἔργων εἰς αὐ- ne is quidem denegandus eſt honor, qui re-
τὸν γεγνομένης τιμῆς· ἧς ἐνομοθέτη- ipſa illis præſtatur: qui non tribus quidem
σαν οὐκ ἐνιαυτοὶ τρεῖς, οὐδὲ τετρακό- abhinc annis, ac ne tribus quidem abhinc
σιαι· πᾶσι δὲ ὁ προλαβὼν αἰὼν ἐν annorum millibus, ſed omnibus anteactis
πᾶσι τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν. ſæculis per univerſas nationes communi le-
ge ſancitus eſt.

Chriſtianorum objecta refellit impius Apoſtata. Ἀλλ' οὐκ ἐχρῆν· ὦ πᾶσαν δαιμό- B At non oportebat; o qui Dæmonum mul-
νων πληθὺν ἀνασηλώσας τῇ σῇ ψυ- titudinem omnem in anima tua, quaſi in in-
χῇ· τὸς καλά σε ἀνειδέας καὶ ἀ- ſigni loco, ac propatulo conſtituiſti! quos
σχημάτιστος σωματοπλαστεῖσθαι. πῶς tu ſpecie omni ac figura carere cenſes, cor-
δὲ οὐ ξύλα καὶ λίθος νομίσωμεν, ἃ poreis imaginibus adumbrare. Quomodo
χεῖρες ἀνθρώπων ἐμόρφωσαν; ὦ καὶ vero non ligna & lapides eſſe putabimus,
τῶν λίθων αὐτῶν ἀφρονέστερε· ἔτως quæ humanis ſunt manibus efficta? O vel
οἴῃ πάντας ἐκ τῶν ἴσων ἕλκεσθαι, ὥ- C ipſis lapidibus inſipientior! Itane cæteros
σπερ σὺ παρὰ τῶν ἀληθεστάτων δαι- omnes attrahi naribus exiſtimas, ut ab exe-
Voſſ. μόνων· ὥστε θεὸς ἡγεῖσθαι τὰ ἑαυ- crandis Dæmonibus tu ipſe traheris: ut opi-
αὐτῶν τῶν τεχνουργήματα; ἀφορῶντες ἂν ficia ſua eſſe Deos arbitrentur? Quæ cum
εἰς τὰ τῶν θεῶν ἀγάλματα, μή τοι ita ſint, nos Deorum ſimulacra contuentes,
νομίζωμεν αὐτὰ λίθος εἶναι, μήτε ξύ- neque lapides neque ligna nobis eſſe per-
λα· μηδὲ μέν τοι τὸς θεὸς αὐτὸς εἶ- ſuadeamus; ſed neque Deos ipſos hæc ea-
ναι ταῦτα. καὶ γὰρ οὐδὲ τὰς βα- dem eſſe credamus. Nam nec Imperato-
σιλικὰς εἰκόνας ξύλα, καὶ λίθον, καὶ rum imagines lignum, aut lapidem, aut æs
χαλκὸν λέγομεν· οὐ μὴν οὐδὲ αὐτὸς τὸς appellamus; neque vero Imperatores ipſos,
βασιλέας, ἀλλὰ εἰκόνας βασιλέων. ſ. Φιλο- ſed Imperatorum effigies. Porro quisquis
βασιλεὺς "Οσις οὖν ἐστὶ " βασιλεὺς, ἡδέως ὁρᾷ D regis amans eſt, regis imaginem libenter a-
τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα· καὶ ὅσις ἐ- ſpicit: veluti qui filium amat, imaginem filii,
στὶ φιλόπαις, ἡδέως ὁρᾷ τὴν τοῦ παι- & qui patrem amat, patris effigiem libenter
δὸς· καὶ ὅσις φιλοπάτωρ, τὴν τοῦ intuetur. Eadem ergo ratione qui Deos a-
πατρός. ἀκοῦν καὶ ὅσις φιλόθεος, ἡ- mat, libenter ſimulacra Deorum & imagines
δέως εἰς τὰ τῶν θεῶν ἀγάλματα καὶ conſpicit; unaque ſe contuentes ex occulto
τὰς εἰκόνας ἀποβλέπει, σεβόμενος Deos colit ac perhorreſcit. Quare ſi quis iſti-
ἅμα καὶ φείδων ἐξ ἀφανοῦς ὁρῶν- usmodi ſimulacra, quod ſemel Deorum effi-
τας εἰς αὐτὸν τὸς θεούς. Εἴ τις οὖν gies appellatæ ſunt, nullo unquam tempore
οἴεται δεῖν αὐτὰ μηδὲ φθείρεσθαι διὰ putat oportere corrumpi, proſus inſanire mi-
τὸ θεῶν ἅπαξ εἰκόνας κληθῆναι, hi videtur. Nam alioqui ne hominum qui-
παντελῶς ἄφρων εἶναί μοι φαίνε- dem iſta manibus oporteret effingi. Quod
ται. χρὴν γὰρ δήπουθεν αὐτὰ μηδὲ autem a ſapiente bonoque viro perfectum
ὑπὸ ἀνθρώπων γενέσθαι. τὸ δὲ ὑπ' eſt,
ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἀγαθοῦ γενόμε-

eſt, id ab homine nequam & imperito corrumpi poteſt. At quæ ab ipſis Diis elaboratæ ſunt occultioris ipſorum naturæ vivæ ac ſpirantes imagines, Dii nimirum illi, qui circum cœleſtia corpora in orbem verſantur, perpetuæ ſunt ac ſempiternæ. Nemo itaque Diis diffidat ipſis, cum viderit audieritve, nonnullos in Deorum ſimulacra atque templa contumelioſos fuiſſe. An non plerique viros bonos interfecerunt: velut Socratem, & Dionem, & magnum illum Empedotimum? quorum majorem Deos ipſos curam habuiſſe, non dubito. Sed videte quemadmodum illi, quorum corruptioni obnoxia ſcirent eſſe corpora, eos naturæ ſubjici ac concedere voluerint; poſtea vero ab eorum interfectoribus pœnas reperierint: quod ætate noſtra ſacrilegis omnibus accidiſſe meminimus.

Quamobrem nemo nos verbis illudat, neque de providentia nos perterrefaciat. Nam qui iſta nobis objiciunt Judæorum Prophetæ, quid de templo ſuo dicent, quod cum tertio ſit everſum, nondum ad hodiernum usque diem inſtauratur? Hæc ego non ut illis exprobrarem in medium adduxi: utpote qui templum illud tanto intervallo a ruinis excitare voluerim in ejus honorem numinis, quod ibidem invocatum eſt; ſed ideo commemoravi, ut oſtenderem, nihil humanis in rebus immortale eſſe poſſe: tum vero deliraſſe, qui ejusmodi ſcriberent, Prophetas iſtos, quibus cum ſtolidis aniculis negotium erat. Nihil enim opinor, prohibet, magnum quidem ipſum eſſe Deum, ſed bonos Prophetas atque interpretes non habere. Hoc autem inde accidit, quod animum ſuum politioribus diſciplinis repurgandum minime tradiderunt: ut & clauſos nimium oculos aperirent, & inſidentem iis caliginem abſtergerent. Atque ut homines ingens per

A νον, ὑπὸ ἀνθρώπου πονηροῦ καὶ ἀμαθοῦς φθαρῆναι δύναται. Τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν θεῶν ζῶντα ἀγάλματα καὶ κατασκευασθέντα τῆς ἀφανοῦς αὐτῶν οὐσίας, οἱ περὶ τὸν οὐρανὸν κύκλῳ φερόμενοι θεοὶ, μένει τὸν ἀεὶ χρόνον ἄϊδια. Μηδεὶς οὖν ἀπιστείτω θεοῖς, ὁρῶν καὶ ἀκούων, ὡς ἐνύβρισάν τινες εἰς τὰ ἀγάλματα καὶ τοὺς ναούς. ἆρ' οὐκ ἀνθρώπους χρηστοὺς ἀπέκτειναν πολλοὶ,
B καθάπερ Σωκράτη, καὶ Δίωνα, καὶ τὸν μέγαν Ἐμπεδότιμον; ὧν ἔγωγ' οἶδ' ὅτι μᾶλλον ἐμέλησε τοῖς θεοῖς. Ἀλλ' ὁρᾶτε ὅτι καὶ τούτων φθαρτὸν εἰδότες τὸ σῶμα, συνεχώρησαν ἐξαι τῇ Φύσει, καὶ ὑποχωρῆσαι· δίκην δὲ ἀπήτησαν ὕστερον παρὰ τῶν κτεινάντων. ὃ δὴ συνέβη φανερῶς ἐφ' ἡμῶν ἐπὶ πάντων τῶν ἱεροσύλων.

Μηδεὶς οὖν ἀπαλάτω λόγοις· μηδὲ ταρατλέτω περὶ τῆς προνοίας ἡμᾶς. οἱ γὰρ ἡμῖν ὀνειδίζοντες τοιαῦτα τῶν Ἰουδαίων οἱ προφῆται, τί περὶ τοῦ νεὼ φήσουσι, τοῦ παρ' αὐτοῖς τείτον ἀναῤῥαπέντος, ἐγειρομένου δὲ ὀδὲ νῦν; Ἐγὼ γὰρ εἶπον οὐκ ὀνειδίζων ἐκείνοις· ὅς γε τοσούτοις ὕστερον χρόνοις ἀνασήσασθαι διενοήθην αὐτὸν εἰς τιμὴν οὗ κληθέντος ἐπ' αὐτῷ θεοῦ. νυνὶ γὰρ ἐχρησάμην αὐτῷ, δεῖξαι βουλόμενος,
D ὅτι τῶν ἀνθρωπίνων οὐδὲν ἄφθαρτον εἶναι δυνατὸν· καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα γράφοντες ἐλήρουν προφῆται, γραϊδίοις ψυχροῖς ὁμιλοῦντες. Οὐθὲν δὲ, οἶμαι, κωλύει μὲν θεὸν εἶναι μέγαν, οὐ μὴν σπουδαίων προφητῶν οὐδὲ ἐξηγητῶν τυχεῖν. αἴτιον δὲ ὅτι τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, οὐ παρέσχον ἀποκαθᾶραι τοῖς ἐγκυκλίοις μαθήμασιν· ὅτε ἀνοῖξαι μεμυκότα λίαν τὰ ὄμματα· οὐδὲ ἀνακαθᾶραι τὴν ἐπικειμένην αὐτοῖς ἀχλύν. Ἀλλ' ὅσον φῶς μέγα

Contra Judæos & ſanctos Prophetas Apoſtata declamat.

Blaſphema vox.

δι'

δι' ὁμίχλης οἱ ἄνθρωποι βλέπουσιν ἢ καθαρῶς, ἀδὲ εἰλικρινῶς, αὐτὸ δὲ ἐκεῖνο νενομικότες ἔχειν Φῶς καθαρὸν, ἀλλὰ πῦρ· καὶ τῶν περὶ αὐτὸ πάντων ὄντες ἀθέατοι, βοῶσι μεγάλα· Φρίττετε· Φοβεῖσθε· πῦρ, Φλὸξ, θάνατος, μάχαιρα, ῥομφαία· πολλοῖς ὀνόμασι μίαν ἐξηγούμενοι τὴν βλαπτικὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἰδίᾳ βέλτιον παρασῆσαι, πόσῳ Φαυλότεροι τῶν παρ' ἡμῖν ἔτω γεγόνασι ποιητῶν, οἱ τῶν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ λόγων διδάσκαλοι.

Προσήκει δὲ οὐ τὰ τῶν θεῶν μόνον ἀγάλματα προσκυνεῖν· ἀλλὰ καὶ τοὺς ναοὺς, καὶ τὰ τεμένη, καὶ τοὺς βωμούς. Εὔλογον ἂν καὶ τοὺς ἱερέας τιμᾶν, ὡς λειτουργοὺς θεῶν, καὶ ὑπηρέτας, καὶ διακονοῦντας ἡμῖν τὰ πρὸς τοὺς θεούς· συνεπισχύουσι τῇ ἐκ θεῶν εἰς ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν δόσει. προθύονται γὰρ πάντων καὶ ὑπερεύχονται. δίκαιον οὖν ἀποδιδόναι πᾶσιν αὐτοῖς οὐκ ἔλαττον, εἰ καὶ μὴ πλέον, ἢ τοῖς πολιτικοῖς ἄρχουσι, τὰς τιμάς. Εἰ δέ τις οἴεται τοῦτο ἐπίσης χρῆναι νέμειν αὐτοῖς, καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἄρχουσι, ἐπεὶ κἀκεῖνοι τρόπον τινὰ τοῖς θεοῖς ἱερατεύουσι, φύλακες ὄντες τῶν νόμων· ἀλλὰ τά γε τῆς εὐνοίας παρὰ πολὺ χρὴ νέμειν τούτοις. οἱ μὲν γὰρ " Ἀχαιοὶ καίπερ πολέμιον ὄντα † ἱερέα προσέτατλον αἰδεῖσθαι τὸν βασιλεῖ· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τοὺς φίλους αἰδούμενοι τοὺς εὐχομένους ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ θύοντας.

Hom. Iliad. A. v. 23.

Ἀλλ' ἐπείπερ ὁ λόγος ἐς τὴν πάλαι ποθουμένην ἀρχὴν ἐλήλυθεν, ἄξιον εἶναί μοι διελθεῖν ἐφεξῆς, ὁποῖός τις ὢν ὁ ἱερεὺς, αὐτός τε δικαίως τιμηθήσεται. Τὸ γὰρ ἡμέτερον οὐ χρὴ σκοπεῖν, οὐδὲ ἐξελάζειν. ἀλλὰ ἕως ἂν

densiores tenebras lumen, non pure ac liquido contuentes, & id ipsum non sinceram lucem, sed ignem arbitrati; cum nihil eorum, quæ propinqua sunt, discernant, vehementius exclamant: Horrescite, metuite: ignis, flamma, mors, gladius, framea: pluribus vocabulis eandem in igne nocendi vim exprimentes. Sed de iis privatim ostendere satius est; quanto illi, qui se disputandi de Deo magistros profiterentur, Poëtis nostris inferiores hac in parte fuerint.

Cæterum non Deorum duntaxat adorandæ sunt effigies, sed etiam ipsa templa, atque delubra, & altaria. Quinetiam rationi valde consentaneum est, ut & sacerdotes honorentur, tanquam Deorum ministri & famuli, qui quæ ad Deos pertinent nobis administrant, & ad illorum in nos derivanda beneficia momenti plurimum adferunt. Pro omnibus enim sacrificia celebrant, ac precantur. Quare non minus ipsis, imo amplius, quam civilibus magistratibus, æquum est honoris adhiberi. Quod si quis ex æquo censeat utrisque esse tribuendum, propterea quod civiles magistratus quodam veluti sacerdotio funguntur, quatenus legum sunt custodes; tamen haud paulo majore sunt illi benevolentia prosequendi. Sane Græci sacerdotem illum, quamvis hostem, reverendum esse regi suadebant; nos ne amicos quidem ipsos reveremur, pro nobis orantes ac sacra facientes.

Et quoniam ad id, quod jamdudum peroptabam, initium nostra pervenit oratio; hoc mihi deinceps explicandum videtur, cujusmodi sacerdos esse debeat, ut merito ei honos habeatur. Nam quod nostrum est, ab ea contemplatione secernendum est, neque attentius inquirendum. Quamdiu

vero

vero ſacerdos nominatur aliquis, cultu & honore afficiendus eſt. Sin eſt nequam, ſacerdotio mulctandus, & ubi indignus habitus fuerit, abjiciendus eſt. Quamdiu vero publicis ſacris & libationibus fungitur, ac Diis aſſiſtit, eum tanquam præſtantiſſimam Deorum poſſeſſionem cum veneratione ac religione contueri debemus. Abſurdum eſt enim lapides, e quibus aræ fabricatæ ſunt, quod Deorum honori conſecrati ſint, a nobis amari; eo quod forma & figura conſtant ejusmodi, quæ ad eam, cujus gratia conditæ ſunt, functionem convenit; virum autem illum, qui Diis ipſe dicatus ſit, non honore dignum arbitrari. Forſitan id aliquis in eo faciendum exiſtimet, qui injuriam faciat, & in multis Deorum religionibus ac ritibus peccet. Ego vero redarguendum eum eſſe dico: ne, cum pravus ſit, Deos ipſos moleſte ſolicitet; donec tamen reprehenſus & convictus ab aliquo ſit, ignominioſe minime tractandus eſt. Neque enim rationis eſt, hac occaſione arrepta non iſtiusmodi ſolum, ſed etiam cæteros, qui honore digni ſunt, merito ſuo defraudare. Quamobrem ſit, ut magiſtratus, ita quilibet ſacerdos, venerabilis: quandoquidem eo Dei Didymæi oraculum illud pertinet:

Quicunque in ſacerdotes, ex improbitate mentis,
Immortalium ſtolida quædam perpetrant, & honoribus illorum
Contraria moliuntur; ſecuris Deorum conſiliis
Non jam integrum vitæ conficiunt iter
Quotcunque beatos leſerunt Deos,
Quorum illi religioſum elegerunt famularem honorem.

A ἱερεύς τις ὀνομάζηται τιμᾶν αὐτὸν χρὴ καὶ θεραπεύειν. εἰ δὲ εἴη πονηρὸς, ἀφαιρεθέντα τὴν ἱερωσύνην, ὡς ἀνάξιον ἀποφανέντα, πεπαῦσθαι. ἕως δὲ προθύῃ, καὶ παρέχεται, καὶ παρίσταται τοῖς θεοῖς, ὡς τὸ τιμιώτατον τῶν θεῶν κτῆμα, προσβλεπτέον ἐστὶν ἡμῖν μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας. ἄτοπον γὰρ εἰ τοὺς μὲν λίθους, ἐξ ὧν οἱ βωμοὶ πεποίηνται, διὰ τὸ καθιερῶσθαι τοῖς θεοῖς, ἀγαπήσομεν, ὅτι μορφὴν ἔ-
B χουσι καὶ σχῆμα πρέπον, εἰς ἣν εἰσι καλεσπευασμένοι λειτουργίαν· ἄνδρα δὲ καθοσιώμενον τοῖς θεοῖς οὐκ οἰησόμεθα χρῆναι τιμᾶν· ἴσως ὑπολήψεταί τις· ἀλλὰ ἀδικοῦντα καὶ ἐξαμαρτάνοντα πολλὰ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ὁσίων. Ἐγὼ δή φημι χρῆναι τὸν μὲν τοιοῦτον ἐξελέγχειν· ἵνα μὴ πονηρὸς ὢν ἐνοχλῇ τοὺς θεούς· ἕως δὲ ἐξελέγχηται, μὴ ἀτιμάζειν. οὐδὲ γὰρ ἔυλογον ἐπιλαβομένους ταύτης
C τῆς ἀφορμῆς οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιηδείων τιμᾶσθαι, καὶ τὴν τιμὴν προσαφαιρεῖσθαι. Ἕως τοίνυν, ὥσπερ ἄρχων, οὕτω δὲ καὶ ἱερεὺς πᾶς αἰδέσιμος. ἐπειδὴ καὶ ἀπόφασίς ἐσι θεοῦ τοῦ Διδυμαίου τοιαύτη·

"Οσσοι ἐς ἀρητῆρας, ἀταθαλίῃσι νόοιο,
Ἀθανάτων ῥέζουσ' ἀποφώλια, καὶ γεράεσσιν
D Ἀντία βουλεύουσιν· ἀδεισιθέοισι λογισμοῖς,
Οὐκέθ' ὅλην βιότοιο διεκπερόωσιν ἀταρπόν,
"Οσσοι περ μακάρεσσιν ἐλωβήσαντο θεοῖσιν.
Ὧν κεῖνοι θεόσεπτον ἔλον θεραπηΐδα τιμήν.

καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις ὁ Θεός φησι· Πάντας μὲν θεραπόντας ἐμὰς ὁλοῆς κακότητος.

καί φησιν ὑπὲρ τούτων δίκην ἐπιθήσειν αὐτοῖς. Πολλῶν δὲ εἰρημένων τοιούτων παρὰ τοῦ Θεοῦ, δι' ὧν ἔνεστι μαθόντας ὅπως χρὴ τιμᾶν καὶ θεραπεύειν τοὺς ἱερέας· εἰρήσεταί μοι διὰ πλειόνων ἐν ἄλλοις. Ἀπόχρη δὲ νῦν, ὅτι μηδὲ σχεδιάζω μηδὲν, ἐπιδεῖξαι τήν τε ἐκ τοῦ Θεοῦ προφήτην, καὶ τὸ ἐπίταγμα τῶν αὐτοῦ λόγων, ἱκανὸν ἡγούμενος. Εἴ τις ἂν ἀξιόπιστον ὑπείληφεν ἐμὲ διδάσκαλον τῶν τοιούτων, αἰδεσθεὶς τὸν Θεὸν, ἐκείνῳ πειθέσθω, καὶ τοὺς ἱερέας τῶν θεῶν τιμάτω διαφερόντως· Ὁπόσον δὲ αὐτὸν εἶναι χρὴ, πειράσομαι νῦν εἰπεῖν. οὐχ ἕνεκα σοῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εἰ μὴ τὸ * ἠπισάμην· ἅμα μὲν τοῦ καθηγεμόνος· ἅμα δὲ τῶν μειζόνων θεῶν μαρτυρούντων, ὅτι τὴν λειτουργίαν ταύτην διαθήσῃ καλῶς, ὅσα γε εἰς προαίρεσιν ἥκει τὴν σήν· εἰ δ' ἂν ἐτόλμησά σοι μεταδοῦναι τοσούτου πράγματος· ἀλλ' ὅπως ἔχεις ἐγγύθεν διδάσκειν τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐλογώτερον, καὶ ἐπ' ἐξουσίας, ὡς οὐκ οἴκοθεν αὐτὰ νοεῖς καὶ πράττεις μόνος ἔχειν ὃ καὶ ἐμὲ σύμψηφον σαυτῷ, δοκοῦντά γε εἶναι διὰ τοὺς θεοὺς ἀρχιερέα μέγιστον, ἄξιον μὲν οὐδαμῶς πράγματος τοσούτου, βουλόμενον δὲ εἶναι, καὶ προσευχόμενον ἀεὶ τοῖς θεοῖς. Εἴ γὰρ ἴσθι μεγάλας ἡμῖν οἱ θεοὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐλπίδας ἐπαγγέλλονται. πειστέον δὲ αὐτοῖς πάντως. ἀψευδεῖν γὰρ εἰώθασι, οὐχ ὑπὲρ ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ τῷδε. Οἱ δὲ διὰ περιουσίαν δυνάμεως οἷοί τε ὄντες καὶ τῆς ἐν τῷ

A Ad hæc alio loco Deus idem ſic loquitur: *Omnes quidem ſervos meos exitiali infortunio*, &c.

Addit, ſe propter eosdem pœnas illis irrogaturum. Ac cum ejusmodi non pauca ſint a Diis reſponſa; quibus edocti, ſacerdotes, pro eo ut oportet, honore poſſumus ac cultu proſequi, ea plenius alio in loco pertractabimus. Nunc illud ſufficit, quod ex rempore ac temere nihil dicere velim, denunciationem illam Dei, ac mandatum ejus verB bis expreſſum oſtendere; quod ad inſtitutum noſtrum ſatis eſſe judico. Jam vero ſi quis earum rerum idoneum me doctorem ac magiſtrum eſſe putet; Deum is veritus, eidem obſequatur, ac Deorum ſacerdotibus exquiſitum honorem tribuat. Nunc qualem eſſe ſacerdotem ipſum oporteat, explicare conabimur, non tua quidem cauſſa, (niſi enim penitus hoc ſciſſem, ac partim ducis ipſius, partim maximorum Deorum teſtificatione C compertum habuiſſem, iſto te munere, quantum ad animum ac voluntatem attinet, egregie eſſe perfuncturum; tantum ibi negotium committere auſus non fuiſſem,) ſed ut cæteros e propinquo, non in urbibus ſolum, verum etiam in agris, majora cum auctoritate ac ratione docere poſſis, ac præ te ferre, non privata induſtria excogitatum aliquid, aut quod ſolus ipſe facias, afferri abs te; verum meam ad iſta quoque conſenſionem ac ſuffragationem accedere: qui, D quod ad Deos ſpectat, Pontifex videor eſſe maximus; & quanquam honore iſto ſum indignus, eſſe tamen dignus ſtudeo, idque quotidianis a Diis precibus impetrare contendo. Scito enim magnas nobis poſt obitum ſpes a Diis immortalibus oſtendi; quibus habenda omnino fides eſt. Nam vera perpetuo loquuntur, non in rebus duntaxat ejusmodi, ſed in iis omnibus, quæ ad hanc vitam pertinent. Iidem vero, cum propter excellen-

excellentem vim ac potentiam perturbationem omnem, quæ in hanc vitam incidit, amoliri poſſint, & inconditum ejus abhorrentemque ſtatum corrigere; quanto magis ibi, ubi pugnantes inter ſe disjunctæ ſunt partes, quando immortali anima ſeparata, corpus emortuum jacet, iis omnibus erunt, quæcunque pollitici ſunt hominibus, præſtandis idonei? Quapropter cum non ignoremus, magna ſacerdotibus a Diis eſſe conſtituta præmia; illos ipſos dignitatis Deorum velut fidejuſſores in omnibus faciamus, qui vitam ſuam tanquam eorum, quæ in vulgus eloqui oportet, exemplar oſtentent. Hujus porro initium nobis a pietate erga Deos capiendum eſt. Sic enim nos Diis ipſis miniſtrare convenit, quaſi præſentibus, nosque contuentibus, cum a nobis minime ipſi videantur: atque interim perſpicaciſſimis oculis, qui lucem omnem ſplendoremque ſuperant, intimos quosque ſenſus ac reconditos penetrent. Quod autem non meus hic ſermo ſit, ſed ipſiusmet Dei, multis ſententiis expreſſus; ſatis erit uno allato teſtimonio demonſtrare, quo duo ſimul oſtendi poterunt; alterum, quemadmodum Dii omnia videant; alterum, quemadmodum piis hominibus delectentur.

A βίῳ τούτῳ γενέσθαι ταραχῆς, καὶ τὸ ἄτακτον αὐτῆς, καὶ τὸ ἀλλόκοτον ἐπανορθῶν, ἆρ' οὐκ ἐν ἐκείνῳ μᾶλλον, ὅπου διῄρηται τὰ μαχόμενα, χωριζθείσης τῆς μὲν ἀθανάτου ψυχῆς, τῆς δ' γενομένου τοῦ νεκροῦ σώματος· ἱκανοὶ παρασχεῖν ἔσονται ταῦθ' ὅσαπερ ἐπηγγείλαντο τοῖς ἀνθρώποις; Εἰδότες δὲ ὅτι μεγάλας ἔχειν ἔδοσαν οἱ θεοὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς B ἀμοιβὰς, ἐγγύους αὐτοὺς ἐν πᾶσι τῆς ἀξίας τῶν θεῶν καθασκευάσωμεν· ὧν πρὸς τὰ πλήθη χρὴ λέγειν, δεῖγμα τῶν ἑαυτῶν ἐκφέροντας βίου. ἀκριβὲς δὲ ἡμῖν τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ἀρχέτω εὐσεβείας. Οὕτω γὰρ ἡμᾶς πρέπει τοῖς θεοῖς λειτουργεῖν, ὡς παρεσκιάσθαι αὐτοῖς· καὶ ὁρῶσι μὲν ἡμᾶς, οὐχ ὁρωμένους ὑφ' ἡμῶν· καὶ τὸ πάσης αὐγῆς ὄμμα κρεῖττον ἄρχει τῶν ἀ- C ποκρυπτομένων ἡμῖν λογισμῶν διατελοῦσι. Ὅτι δ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, διὰ πολλῶν μὲν εἰρημένος λόγων· ἐμοὶ δὲ δῆτα ἀπόχρη καὶ ἕνα παραθεμένῳ, δύο δι' ἑνὸς παρασῆσαι· πῶς μὲν ὁρῶσιν οἱ θεοὶ πάντα· πῶς δὲ ἐπὶ τοῖς εὐσεβέσιν εὐφραίνονται.

Ubique Phœbeus extenſus eſt late proſpiciens radius,

Πάντῃ φοιβείη τεταται τανυσίσκιος ἀκτὶς·

Et per ſolidas tranſit acutus oculus rupes, D

Καί τε διὰ στερεῶν χωρεῖ θοὸν ὄμμα πετρέων·

Et per cæruleum tranſit mare: neque hunc latet

Καὶ διὰ κυανέης ἁλὸς ἔρχεται· οὐδ' ἀλήθει

Cœtus aſtricus rovolubilis means

Πλήθυς ἀστερόεσσα, ποτιδινηθεῖσα ἑοῦσα

Cælum per indefeſſum, ſapientis lege neceſſitatis.

Οὐρανὸν εἰς ἀκάμαντα, σοφῆς κατὰ θεσμὸν ἀνάγκης·

Neque quotquot infimorum excepit gentes mortuorum

Οὐδ' ὅσα νεκρείων ὑπεδέξατο φῦλα καμόντων,

Τάρταρος ὑπὲρ ζόφον ἀχλυόεσσαν ἀϊδος εἴσω.

A *Tartarus, tenebroſam ſuper caliginem, apud inferos.*

Εὐσεβέσιν δ' ἐπιτοῖς γάνυμαι τόσον, ὅσσον Ὀλύμπῳ.

Piis vero mortalibus delector tantum, quantum Olympo.

Ὅσῳ δὲ λίθος καὶ πέτρας ἅπασα μὲν ψυχὴ, πολὺ δὲ πλέον ἡ τῶν ἀνθρώπων οἰκειότερον ἔχει καὶ συγγενέστερον πρὸς τοὺς θεούς· τοσούτῳ μᾶλλον εἰκὸς ἐστὶ ῥᾷον καὶ ἐνεργέστερον δι' αὐτῆς χωρεῖν τῶν θεῶν τὸ ὄμμα. Θέα δὴ τὴν φιλανθρωπίαν ἅ θεὸς, γάνυσθαι φάσκοντος τῇ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν διανοίᾳ, ὅσον Ὀλύμπῳ τῷ καθαρωτάτῳ. πάντως ἡμῖν ὅτως ἔχει καὶ ἀνάξει τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπὸ ἅ ζόφου, καὶ τοῦ ταρτάρου μετ' εὐσεβείας αὐτῷ προσιόντων; οἶδε μὲν γὰρ καὶ τοὺς ἐν τῷ Ταρτάρῳ καταπεκλεισμένους. οὐδὲ γὰ ἐκεῖνα τῆς τῶν θεῶν ἐκτὸς πίπτει δυνάμεως. Ἐπαγγέλλεται δὲ τοῖς εὐσεβέσι τὸν Ὄλυμπον ἀντὶ τοῦ Ταρτάρου.

B *Quo igitur anima quælibet, humana vero præ cæteris, majore, quam lapis & ſaxum omne, cognatione cum Diis ac neceſſitate conjungitur; eo facilius & efficacius divinis illam oculis pervadi conſentaneum eſt. Ac vide, quæſo, incredibilem in homines Dei benignitatem; qui gaudere tantundem dicat piorum virorum mente, quantum puriſſimo ipſo cælo. An non igitur noſtrum omnium, qui cum pietate ad ipſum accedimus, animas e caligine ac Tartaro ſurſum attollet? Novit enim illos etiam, qui Tartaro incluſi continentur. Quippe cum nec iſta loca Deorum poteſtati ſubtrahantur. Atqui piis ille pro Tartaro Olympi ſedes* C *promittit.*

Διόπερ χρὴ μάλιστα τῶν τῆς εὐσεβείας ἔργων ἀντέχεσθαι προσιόντας μὲν τοῖς θεοῖς μετ' εὐλαβείας· αἰσχρὸν δὲ μήτε λέγοντας, μήτε ἀκούοντας. ἁγνεύειν δὲ χρὴ τοὺς ἱερέας οὐκ ἔργων μόνον ἀκαθάρτων οὐδὲ ἀσελγῶν πράξεων, ἀλλὰ καὶ ῥημάτων καὶ ἀκροαμάτων τοιούτων. ἐξελαύνεα τοίνυν ἐστὶ ἡμῖν πάντα τὰ ἐπαχθῆ σκώμματα· πᾶσα δὲ ἀσελγὴς ὁμιλία. Καὶ ὅπως εἰδέναι ἔχῃς ὃ βούλομαι φράζειν ἱερωμένος τις μήτε Ἀρχίλοχον ἀναγινωσκέτω· μηδὲ Ἱππώνακτα· D μήτε ἄλλον τινὰ τῶν τοιαῦτα γραφόντων. ἀποκλινέτω καὶ τῆς παλαιᾶς κωμῳδίας, ὅσα τῆς τοιαύτης ἰδέας. ἄμεινον μὲν γὰρ, καὶ πάντως πρέποι δ' ἂν ἡμῖν, ἡ Φιλοσοφία μόνη· καὶ τούτων, ἡ θεοὺς ἡγεμόνας προσηκαμένη τῆς ἑαυτῶν παιδείας. ὅπερ Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης, οἵ τε ἀμφὶ Χρύσιππον, καὶ Ζήνωνα. Προσεκτέον μὲν γὰρ οὔτε πᾶσιν, οὔτε τοῖς πάντων δόγμασιν·

Quamobrem pietatis inprimis officia perſequenda ſunt, ut & religioſe ad Deos venerandos ſacerdotes accedant, & nihil turpe vel dicant ipſi vel audiant: ac præterea non ab impuris tantum factis ac flagitiis, ſed ab omni etiam iſtiusmodi verborum & acroamatum genere ſibi temperent. Faceſſant itaque procul a nobis illiberales joci, ac petulans omne colloquium. Et ut quid velim clarius intelligas: ſacerdos neque Archilochum legat, neque Hipponactem, neque alium quemlibet ejus generis ſcriptorem: devitet etiam ex antiquiore comœdia quicquid eo ſtylo conſcriptum eſt. Satius enim eſt ac dignitati noſtræ conſentaneum, uni ſtudere Philoſophiæ; ſed eam præſertim aſciſcere, quæ diſciplinæ ſuæ Deos præ ſe fert auctores ac duces: qualis eſt Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelisque ſecta; tum eorum, qui Chryſippum ac Zenonem magiſtros ſequuntur. Neque enim aut omnibus, aut omnium dogmatibus auſcultandum eſt; ſed illis,

illis, & illorum decretis duntaxat, quæ pietatem animis ingenerare poſſunt; deque Diis ita nos docent: primum aliquos eſſe; deinde infimarum iſtarum rerum penes illos eſſe curam; ad hæc, nihil ipſos mali neque hominibus neque cæteris inferre, livore, invidia, ac mutuis inter ſe præliis exercitos: cujusmodi cum Poëtæ noſtri ſcriptis ſuis prodidiſſent, contemtui habiti ſunt; at vero Judæorum Prophetæ cum pro certis ac conſtitutis aſſeverent, apud infelices illos, qui ſe ad Galilæorum cœtum applicarunt, in admiratione verſantur. Nobis vero hiſtoriarum ejusmodi lectio congruit, quibus non fictæ, ſed geſtæ res memoriæ produntur; quæ autem hiſtoriæ ſpecie conſcripæ ſunt ab antiquis fabulæ, penitus repudiandæ ſunt. Talia ſunt, quorum amatorium eſt argumentum, & ejus generis alia. Ut enim non omnis via ſacerdotibus convenit, ſed eam præſcriptam eſſe illis oportet; ita nec omnis lectio ſacerdotem decet. Ac neſcio quo pacto hominum ex libris afficiuntur animi, ac paulatim cupiditates incitantur, ex quibus demum flamma ingens accenditur; cui quidem longe ante obviam eſt eundum. Quocirca nec Epicureo ad nos dogmati, neque Pyrrhoneo pateat aditus. Jam enim recte Dii immortales ſectas iſtas extinxerunt, ut plerique libri earum interciderint. Veruntamen nihil prohibet exempli duntaxat gratia mentionem illarum facere, ut, quo genere librorum ac ſermonum abſtinere maxime ſacerdotes debeant, explicetur. Quod ſi ab ſermonibus iſtis abhorrere debemus, multo magis cogitationes evitandæ ſunt. Neque enim par eſt, opinor, mentis ac linguæ delictum; ſed illa eſt curanda cumprimis, quod cum ea lingua pariter peccet. Deorum igitur ediſcendi ſunt hymni: qui quidem multi ſunt, ac pulcri, ab antiquis & recentioribus conditi. Ex iis vero potiſſimum eos ſcite convenit, qui in ſacris ca-

A ἀλλὰ ἐκείνοις μόνον καὶ ἐκείνων, ὅσα εὐσεβείας ἐστὶ ποιητικά· καὶ διδάσκῃ περὶ θεῶν πρῶτον μὲν ὡς εἰσίν· εἶτα ὡς προνοοῦσι τῶν τῇδε· καὶ ὡς ἐργάζονται μὲν οὐδὲ ἓν κακὸν οὐδὲ ἀνθρώπους, οὐδὲ ἄλλους, φθονοῦντες, καὶ βασκαίνοντες, καὶ πολεμοῦντες. ὁποῖα γεάφοντες μὲν οἱ παρ' ἡμῖν ποιηταὶ καλεφρονήθησαν· οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων προφῆται διαλεταγμένως συγκαλασκευάζοντες, ὑπὸ τῶν ἀβλίων

B τότων τῶν προσνεμάντων ἑαυτὸς τοῖς Γαλιλαίοις θαυμάζονται. Πρέποι δ' ἂν ἡμῖν ἱστορίαις ἐντυγχάνειν, ὁπόσαι συνεγράφησαν ἐπὶ πεποιημένοις τοῖς ἔργοις. ὅσα δέ ἐστιν ἐν ἱστορίαις ἤδη παρὰ τοῖς ἔμπροσθεν ἀπηγγελμένα πλάσματα, παραλητέον· ἐρωτικὰς ὑποθέσεις, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα. Καθάπερ γὰρ οὐδὲ ὁδὸς πᾶσα τοῖς ἱερωμένοις ἁρμότῃ· τετάχθαι δὲ χρὴ καὶ ταύτας· οὕτως οὐδὲ ἀνάγνωσμα πᾶν ἱερωμένῳ πρέπῃ. ἐγγίνεται γάρ τις

C τῇ ψυχῇ διάθεσις ὑπὸ τῶν λόγων· καὶ κατ' ὀλίγων ἐγείρῃ τὰς ἐπιθυμίας· εἶτα ἐξαίφνης ἀνάπτῃ δεινὴν φλόγα. πρὸς ἣν οἶμαι χρὴ πόρρωθεν παρᾴρεταχθαι. Μήτε Ἐπικούρειος εἰσίετω λόγος· μήτε Πυῤῥώνειος. ἤδη μὲν γὰρ καλῶς ποιοῦντες οἱ θεοὶ καὶ ἀνῃρήκασιν, ὥστε ἐπιλείπειν τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων. ὅμως οὐθὲν κωλύῃ τύπῳ χάριν ἐπιμνῆσθηναι μὲν καὶ τότων, ὁποίων χρὴ

D μάλιστα τὰς ἱερέας ἀπέχεσθαι λόγων. Εἰ δὲ λόγων, πολὺ πρότερον ἐννοιῶν. οὐδὲ γὰρ, οἶμαι, ταυτόν ἐστιν ἁμάρτημα γλώττης, καὶ διανοίας. ἀλλ' ἐκείνην χρὴ μάλιστα θεραπεύειν, ὡς καὶ τῆς γλώττης ἐκείνῃ συνεξαμαρτανούσης. Ἐκμανθάνειν χρὴ τὰς ὕμνους τῶν θεῶν. εἰσὶ δ' ἔτοι πολλοὶ μὲν καὶ καλοὶ πεποιημένοι παλαιοῖς καὶ νέοις· ἃ μὴν ἀλλ' ἐκείνας προσῃρῆσθαι ἐπίσασθαι, τὰς ἐν

τοῖς ἱεροῖς ἀδομένοις. οἱ πλείστοι γὰρ ὑφ' αὐτῶν τ θεῶν ἐκείνων ἐδόθησαν· ὀλίγοι δέ τινες ἐποιήθησαν καὶ παρὰ ἀνθρώπων, ὑπὸ πνεύματος ἐνθέου, καὶ ψυχῆς ἀβάτου τοῖς κακοῖς ἐπὶ τῇ τῶν θεῶν τιμῇ συγκείμενοι. Ταῦτά γε ἄξιον ἐπιτηδεύειν· καὶ εὔχεσθαι πολλάκις τοῖς θεοῖς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· μάλιστα μὲν τρὶς τῆς ἡμέρας. εἰ δὲ μή, πάντως ὄρθρου τε καὶ δείλης. οὐδὲ γὰρ ἔυλογον ἄθυτον ἄγειν ἡμέραν ἢ νύκτα τὸν ἱερωμένον· ἀρχὴ δὲ ὄρθρος μὲν ἡμέρας· ὀψία δὲ νυκτός. ἔυλογον δὲ ἀμφοτέρων τοῖς θεοῖς ἀπάρχεσθαι τῶν διαστημάτων, ὅταν ἔξωθεν τῆς ἱερατικῆς ὄντες τυγχάνωμεν λειτουργίας. ὡς τά γε ἐν τοῖς ἱεροῖς ὅσα πατρίῳ διαγορεύῃ νόμῳ, φυλάττειν πρέπει. καὶ ὅτε πλέον, ὅτε ἐλαττόν τι ποιητέον αὐτόν. αἴδια γὰρ ἐστι ταῦτα τ θεῶν. ὥστε καὶ ἡμᾶς χρὴ μιμεῖσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν· ἵν' αὐτοὺς ἱλασκώμεθα διὰ πλέον. Εἰ μὲν οὖν ἦμεν αὐτοψυχαὶ μόναι· τὸ σῶμα δὲ πρὸς μηδὲν ἡμῖν διώχλει, καλῶς εἶχεν ἕνα τινὰ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφορίζειν βίον. ἐπεὶ δὲ οὐχ ἱερεῦσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς ἱερεῖ πρέπει μόνον, ὃ δὴ καὶ τὸν καιρὸν τῆς λειτουργίας ἐπιτηδευτέον. Τί δὲ ὡς ἱεραλεύειν ἀνθρώπῳ λαχόντι συγχωρητέον, ὅταν ἐκτὸς ᾖ τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς λειτουργίας; οἶμαι δὲ χρῆναι τ ἱερέα πάντων ἁγνεύσαντα νύκτωρ καὶ ἡμέραν· εἶτα ἄλλην ἐπ' αὐτῇ νύκτα καθηράμενον, οἷς διαγορεύουσιν οἱ θεσμοὶ καθαρμοῖς, ἕως εἴσω φοιτῶντα τὸ ἱερὸν μένειν ὅσας ἂν ἡμέρας ὁ νόμος κελεύῃ. τεσσαράκοντα μὲν γὰρ παρ' ἡμῖν εἰσιν ἐν Ῥώμῃ· παρ' ἄλλοις δ' ἄλλως. Εὔλογον δ' οἶμαι, μένειν ἁπάσας ταύτας τὰς ἡμέρας ἐν τοῖς ἱεροῖς φιλοσοφοῦντα· καὶ μήτε εἰς οἰκίαν βαδίζειν, μήτε εἰς ἀγοράν,

A nuntur. Horum enim plerosque ipsimet Dii multis precibus exorati tradiderunt: pauci ab hominibus profecti sunt, quos illi divini spiritus afflatu, ad honorem Deorum, ex integro & inaccesso malis animo profuderunt. In his occupanda sunt studia: & cum privatim, tum publice Diis sæpe supplicandum est, maxime quidem ter de die; sin minus, saltem diluculo, ac sub vesperam. Neque enim sacerdotem decet diem ullum ac noctem sine sacrificio transigere. Est autem ut initium diei diluculum, ita noctis vespera. Itaque rationi consentaneum est, ut amborum intervallorum velut primitiæ quædam Diis consecrentur, dum a sacerdotali functione vacamus. Nam quæ in templis ipsis obeuntur, ex patriæ legis præscripto præstanda sunt: ut nihil plus aut minus adhibeatur, quam illa præcipiat. Hæc enim Deorum propria sunt. Ideo naturam ipsorum imitari nos oportet, ut eos tanto magis propitios habeamus. Et quidem si nos meris animis constaremus, nihil ut molestiæ nobis corpus afferret, consultum foret unum quoddam ac singulare vitæ genus sacerdotibus tribuere: quoniam autem non sacerdotibus simpliciter, * * * sed tanquam sacerdoti id solum congruit, cui functionum tempore studendum est. Quid est porro ei concedendum homini, qui sacerdotale munus sortitus est, dum a sacrorum administratione vacat? Equidem sic statuo: sacerdotem oportere noctes atque dies purum se ab omnibus & integrum servantem; tum singulis noctibus iis se lustrationibus expiantem, quas ritus sacri præscribunt; ita demum intra templi septa sese continere, tanto dierum spatio, quantum leges præcipiunt. Etenim Romæ apud nos triginta præstituti sunt dies, alii aliter instituunt. Itaq; per omnes illos dies in templis residere ac philosophari mea quidem sententia convenit: neque interim domum petere, vel forum: ac ne magistratum

f. αὐτά, & mox ἴδια

Mendosus locus

gistratum quidem, nisi in templis, videre: tum vero cultus ipsum divini sedulo curam capessere, & inspiendis atque ordinandis omnibus intendere. Expletis porro legitimis diebus, ubi alteri functione cesserit, & ad humanæ vitæ negotia se transdiderit; liceat ipsi cum amicorum frequentare domos, tum si invitatus erit, conviviis interesse, non omnium, sed optimorum. Tunc & in forum prodire, non absurdum videtur, dum id raro fiat; & ducem ac provinciæ præfectum officii causa convenire, & indigentibus pro virili parte præsidium afferre. Illud vero decere sacerdotes arbitror, ut quamdiu intra templi septa sacris operantur, ornatissimam vestem habeant; extra templum, communi neque sumtuosa nimis utantur. Non enim rationi congruit, ut iis, quæ ad honorem Deorum nobis concessa sunt, ad inanem ambitionem & gloriolam abutamur. Quamobrem ab exquisitiore in foro veste, tum fastu arrogantiaque, prorsus abstinendum. Etenim Amphiaraum illum, cum propter insignem adeo modestiam Dii immortales adamassent, cumque Græcorum exercitum illum internecione damnassent, ac decreti hujus ipse conscius in eadem esset expeditione, ob idque fatalis hæc illi esset inevitabilis necessitas; alium in statum, ac meliorem sortem transtulerunt. Nam cum omnes, qui ad Thebanam obsidionem profecti erant, universa, priusquam confecta forent, clypeis suis inscriberent, ac velut tropæa de Cadmæorum calamitatibus erigerent; Deorum familiaris ille vates nuda his insignibus ad bellum arma gestabat, clementiæ vero ac temperantiæ ab ipsis etiam hostibus testimonium capiebat. Ad hoc exemplum sacerdotum mores conformadi sunt, uti Deos propitios habeamus. Non enim mediocriter adversus ipsos delinquimus, cum sacras vestes ostenA ἀλλὰ μηδὲ ἄρχοντα πλὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐφοράν. ἐπιμελεῖσθαι δὲ τῆς περὶ τὸ θεῖον θεραπείας αὐλὸν, ἐφορῶντα πάντα καὶ διατάττοντα· πληρώσαντα δ' τὰς ἡμέρας, εἶτα ἑτέρῳ παραχωρεῖν τῆς λειτουργίας. Ἐπὶ δὲ τ ἀνθρώπινον τρεπομένῳ βίον ἐξέσω καὶ βαδίζειν εἰς οἰκίαν " φίλων, καὶ Voss. φίλω εἰς ἑσίασιν ἀπαντᾶν παρακληθέντα, μὴ πάντων, ἀλλὰ τῶν βελτίσων. ἐν τούτῳ δὲ καὶ εἰς ἀγορὰν παρελθεῖν B οὐκ ἄτοπον ὀλιγάκις· ἡγεμόνα τε προστιθέναι, καὶ ἔθνος ἄρχοντα· καὶ τοῖς εὐλόγως δεομένοις ὅσα ἐνδέχεται βοηθῆσαι. Πρέποι δὲ οἶμαι τοῖς ἱερεῦσιν ἔνδον μὲν, ὅτε λειτουργοῦσιν, ἐσθῆτι χρῆσθαι μεγαλοπρεπεστάτῃ· τῶν ἱερῶν δὲ ἔξω, τῇ συνήθει, δίχα πολυτελείας. οὐδὲ γὰρ ἔυλογον τοῖς δεδομένοις ἡμῖν ἐπὶ τιμῇ θεῶν εἰς κενοδοξίαν καταχρῆσθαι, καὶ τύφου μάταιον. ὅθεν ἀφεκτέον ἡμῖν ἐσθῆτος C πολυτελεστέρας ἐν ἀγορᾷ, καὶ κόμπου· ἢ καὶ πάσης ἁπλῶς ἀλαζονείας. Οἱ γοῦν θεοὶ τὴν τοσαύτην ἀγαθότητα Ἀμφιαράου σωφροσύνην· ἐπειδὴ τῷ στρατεύματι ἐκείνῳ καταδίκασαν φθοράν, εἰδώς τε αὐλὸς συστρατεύειν, καὶ ἦν ἄφευκτον αὐτῷ διὰ τοῦτο τὸ πεπρωμένον, ἀπέφηνεν αὐλὸν ἄλλον ἐξ ἄλλου· καὶ μετέστησαν εἰς λῆξιν θείαν. Πάντων γοῦν τῶν ἐπιστρατευσάντων τοῖς Θήβαις ἐπὶ τῶν D ἀσπίδων πρὶν καταγράσθαι σύμπαντα γραφόντων, καὶ ἐγειρόντων τὰ τρόπαια, καὶ τὰς συμφορὰς τῶν Καδμείων, ὁ τῶν θεῶν ὁμιλητὴς, ἄσημα ἐπεστάτευεν ἔχων ὅπλα· πραότητα δὲ καὶ σωφροσύνην ὑπὸ τ πολεμίων ἐμαρτυρεῖτο. διόπερ οἶμαι χρὴ καὶ τοὺς ἱερέας " ἵνα τυγχάνωμεν εὐ- Mutilus μενῶν τ θεῶν. ὡς δ μικρά γε εἰς locus αὐλοὺς ἐξαμαρτάνομεν, δημόμενοι τοὺς ἱεροὺς ἐσθῆτας, καὶ δημοσιεύοντες. καὶ παρέ-

παρέχοντες ἁπλῶς περιβλέπειν τοῖς ἀνθρώποις, ὥσπερ τι θαυμασόν· εἴπερ ἐκ τούτου συμβαίνοι, πολλοὶ πελάζουσιν ἡμῖν οἱ καθαροί· καὶ διὰ τοῦτο χραίνεται τὰ τῶν θεῶν σύμβολα. Τὸ δ' ἡμᾶς αὐτοὺς οὐχ ἱερατικῶς ζῶντας ἱερέων ἐσθῆτα περικεῖσθαι, πάσης ἐστὶ παρανομίας καὶ καταφρονήσεως εἰς τοὺς θεούς· εἰρήσεται μὲν οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων δι' ἀκριβείας.

A tamus, & omnium oculis tanquam mirum aliquid objicimus. Ex quo id accidit, ut cum multi ad nos impuri homines accedant, ſacra illa Deorum ſymbola contaminentur. At vero nos ſacerdotali uti veſte, niſi ut ſacerdotibus dignum eſt vitam inſtituamus, idipſum noxas omnes criminum, ac Deorum maxime contemtum, in ſeſe continet. De iis igitur accuratius aliquando diſputabimus.

Νυνὶ δὲ, ὡς τύπῳ, πρὸς σὲ γράφω περὶ αὐτῶν· τοῖς ἀσελγέσι τούτοις θεάτροις τῶν ἱερέων μηδεὶς μηδαμοῦ παραβαλλέτω· μήτε εἰς τὴν οἰκίαν εἰσαγέτω τὴν ἑαυτοῦ· πρέπει γὰρ οὐδαμῶς. καὶ εἰ μὲν ἦν τι, ἐξελάσαι παντάπασιν αὐτὰ τῶν θεάτρων· ὥστε αὐτὰ πάλιν ἀποδῦναι τῷ Διονύσῳ καθαρὰ γενόμενα, πάντως ἂν ἐπειράθην αὐτῷ προθύμως κατασκευάσαι. νυνὶ δὲ οἰόμενος τοῦτο ἔστε δυνατὸν, εἴτε ἄλλως, εἰ καὶ δυνατὸν φανείη, συμφέρον αὐτὸ γενέσθαι, ταύτης μὲν ἀπεσχόμην παντάπασι τῆς φιλοτιμίας· ἀξιῶ δὲ τοὺς ἱερέας ὑποχωρῆσαι καὶ ἀποσῆναι τῷ δήμῳ τὴν ἐν τοῖς θεάτροις ἀσελγείας. Μηδεὶς οὖν ἱερεὺς εἰς θέατρον ἐξίτω· μηδὲ " * φίλον θυμελικόν· μηδὲ ἁρματηλάτην· μηδὲ ὀρχηστὴς, μηδὲ μῖμος, αὐτῶν τῇ θύρᾳ προσίτω· τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσι ἐπιτρέπω μόνον τῷ βουλομένῳ παραβαλεῖν· ὧν ἀπηγόρευται μετέχειν οὐκ ἀγωνίας μόνον, ἀλλὰ καὶ θέας ταῖς γυναιξίν. Ὑπὲρ δὲ τῶν κυνηγεσίων τί δεῖ καὶ λέγειν, ὅσα ταῖς πόλεσιν εἴσω τῶν θεάτρων συντελεῖται, ὡς ἀφελέον τούτων ἐστὶν οὐχ ἱερεῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ παισὶν ἱερέων; Ἦν μὲν οὖν ἴσως πρὸ τούτων εἰρῆσθαι καλὸν, ὅθεν καὶ ὅπως χρὴ τοὺς ἱερέας ἀποδεικνύειν. οὐδὲν δὲ ἄτοπον εἰς τοῦτό μοι τοὺς λόγους λῆξαι. Ἐγὼ φημι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι βελτίους

B Nunc ut rudi, quod ajunt, Minerva de iisdem ad te ſcribam; ad obſcœna illa theatrorum ſpectacula nullus omnino ſacerdos accedat; neque in ædes ſuas introducat. Non enim decet. Quod ſi a rheatris excludi penitus iſta poſſent, ut hæc illa Baccho rurſus a tanta turpitudine purgata redderentur; plane iſtud aſſequi omni ope ſtuduiſſem. Sed cum vel effici poſſe deſperem; vel, ut obtineri poſſit, minus expedire judicem; ab ambitioſo illo ſtudio mihi temperandum eſſe duxi: ſacerdotes vero theatrali iſta petulantia populo cedere, ac procul abhorrere cupio. Proinde nullus horum in theatrum prodeat, neque cum hiſtrione ullo vel auriga ſit amicitia conjunctus; *neque ſaltator vel mimus* ad eorum fores accedat. Ad ſacra duntaxat certamina, ſi qui velint, adeundi poteſtatem habeant; dum ejusmodi ſint, quibus non certare ſolum, ſed vel ſpectare mulieres prohibeatur. Nam de venationibus, quæ in civitatibus intra theatra præſtantur, quid attinet dicere, non ab iis modo ſacerdotes, ſed ſacerdotum etiam arcendos eſſe liberos? Illud plane, & ante ſuperiora omnia dicendum fortaſſis erat, undenam & quomodo ſacerdotes eligendi ſint. Sed abſurdum non erit, ſi inſtitutam orationem in ejus rei tractatione deſinam. Placet igitur eos ex omnibus conſtitui, qui in civitatibus optimi ſunt, & inprimis quidem Dei, deinde

f. ποιεῖτω, vel ἐχίτω

de vero hominum amantiſſimos quosque, ſive pauperes ſint, ſive divites. Nec enim ullum, quod ad eam rem attinet, inter obſcuros & illuſtres debet eſſe diſcrimen. Nam qui propter animi manſuetudinem latet, nequaquam propter obſcuritatem & ignobilitatem arcendus eſt. Igitur etſi pauper ſit aliquis, aut plebejus, ſi duobus hiſce præditus ſit ornamentis, religione erga Deum, & in homines benignitate, ſacerdos nihilominus eligatur. Porro religionis quidem in Deum argumentum eſt, ſi propinquos omnes ad pietatem erga Deos capeſſendam alliciat; humanitatis vero, ſi vel ex modico libenter pauperibus impertiat, prolixeque communicet, ac quamplurimos ſua complecti liberalitate ſtudeat. Ad hanc enim partem majore quadam attentione opus eſt, unde remedii aliquid afferatur. Etenim quoniam ita contigit, uti pauperes ſacerdotibus neglectui eſſent; hoc animadverſo, nefandi Galilæi in id humanitatis genus incubuerunt, peſſimumque facinus hac officii ſpecie corroborarunt: velut qui pueros placenta aliqua decipiunt, quam cum bis terve illis dederint, & ad ſe ſequendos hac arte pellexerint, demum ab ædibus procul abſtractos & in navem impoſitos diſtrahunt, ut quod brevem illis jucunditatem attulerat, id acerbum in omni vita ſentiatur. Sic iſti ab ea, quam vocant, agape & convivio, menſarumque miniſterio (eſt enim uti factum ipſum, ita vocabulum apud illos frequens,) incipientes, fideles ad Deorum contemtum impietatemque perducunt. * * *

A καὶ μάλιστα μὲν φιλοθεωτάτους, ἔπειτα φιλανθρωποτάτους· ἐάν τε πένητες ὦσιν, ἐάν τε πλούσιοι. διάκρισις ἔστω πρὸς τοῦτο μηδέ τις ἦν ἀφανὴς καὶ ἐπιφανής. Ὁ γὰρ διὰ πραότητα λεληθὼς, ἢ διὰ τὴν τοῦ ἀξιώματος ἀφάνειαν, δίκαιός ἐστι κωλύεσθαι. κἂν πένης ἦν ἤ τις, κἂν δημότης, ἔχων ἐν ἑαυτῷ δύο ταῦτα, τό τε φιλόθεον, καὶ τὸ φιλάνθρωπον, ἱερεὺς ἀποδεικνύσθω. Δεῖγμα δὲ τοῦ φιλοθέου

B μὲν, εἰ τοὺς οἰκείους ἅπαντας εἰς τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν εἰσαγάγοις τοῦ φιλανθρώπου δὲ, εἰ καὶ ἐξ ὀλίγων εὐκόλως κοινωνεῖ τοῖς δεομένοις, καὶ μεταδίδωσι προθύμως, εὖ ποιεῖν ἐπιχειρῶν ὅσους ἂν οἷός τε ᾖ. προσεκτέον γὰρ μάλιστα τῷ μέρει τούτῳ, καὶ τὴν ἰατρείαν ὅθεν ποιητέον. Ἐπειδὴ γὰρ οἶμαι συνέβη, τοὺς πένητας ἀμελεῖσθαι προερωμένους ὑπὸ τῶν ἱερέων, οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι κάλαυσή-

C σαντες, ἐπέθεντο ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ· καὶ τὸ χείριστον τῶν ἔργων, διὰ δοκοῦντος τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἐκράτυναν. ὥσπερ οἱ τὰ παιδία διὰ τοῦ πλακοῦντος ἐξαπατῶντες, τῷ καὶ δῖς καὶ τρὶς προσέσθαι, πείθουσιν ἀκολουθεῖν ἑαυτοῖς. εἶθ' ὅταν ἀποσήσωσι πόρρω τῶν οἰκιῶν, ἐμβάλλουσιν εἰς ναῦν ἀπέδοντο· καὶ γέγονεν εἰς ἅπαντα ἡ ἐξῆς βίον πικρὸν τὸ δόξαν πρὸς ὀλί-

D γον γλυκὺ· τὸν αὐτὸν καὶ αὐτοὶ τρόπον ἀρξάμενοι διὰ τῆς λεγομένης παρ' αὐτοῖς ἀγάπης καὶ ὑποδοχῆς καὶ διακονίας τραπεζῶν· ἔστι γὰρ ὥσπερ τὸ ἔργον, οὕτω δὲ καὶ ὄνομα παρ' αὐτοῖς πολύ· ποιοῦς ἐνήγαγον εἰς τὴν ἀθεότητα. * * * *

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ.

IVLIANI IMP. CÆSARES.

CAROLO CANTOCLARO *Interprete.*

ΕΠΕΙΔΗ δίδωσιν ὁ θεὸς παίζειν, (ἔστι γὰρ Κρόνια) γελοῖον δὲ ὐδέν, ὐδὲ τερπνὸν οἶδα ἐγὼ, τὸ μὴ καταγέλαστα φράσαι, φροντίδος ἄξιον ἔοικεν, ὦ φιλότης. Εἶτα τίς ἔτω παχύς ἐστι καὶ ἀρχαῖος, ὦ Καῖσαρ, ὥστε καὶ παίζειν πεφροντισμένα; ἐγὼ ὤμην, τὴν παιδιὰν ἄνεσίν τε εἶναι τῆς ψυχῆς, καὶ ἀνάπαυσιν τῶν φροντίδων. Ὀρθῶς γε σὺ τοῦτο ὑπολαμβάνεις· ἀλλ' ἐμοὶ δὲ ὐ ταύτῃ ἔοικεν ἀπαλλαγὴν τὸ χρῆμα. πέφυκα γὰρ ὐδαμῶς ἐπιτήδειος ὅτε σκώπτειν, ὅτε παροιδεῖν, ὅτε γελοιάζειν. Ἐπεὶ ὃ χρὴ τῷ νόμῳ πείθεσθαι θεοῦ, βούλῃ σοι ἐν παιδιᾶς μέρει μῦθον διεξέλθω, πολλὰ ἴσως ἔχοντα ἀκοῆς ἄξια; Λέγοις ἂν μάλα ἀσμένως· ἐπεὶ οὐδὲ ἐγὼ ὐκ ἀτιμάζω τοὺς μύθους, ὐδὲ παντάπασιν ἐξελαύνω τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας· ἀκόλουθά σοί τε καὶ φίλα τῇ σῇ, μᾶλλον δὲ τῇ κοινῇ, Πλάτωνι διανοούμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ πολλὰ ἐν μύθοις ἐσπούδασται. Λέγεις ναὶ μὰ Δία ταῦτα ἀληθῆ. Τίς δὲ, ἦ ποδαπὸς ὁ μῦθος; ὐ τῶν παλαιῶν τις, ὁποίους Αἴσωπος ἐποίησεν; ἀλλ' εἴτε πλάσμα λέ-

Voss. ἔοικ. εἶναι ἄξιον

Voss. ἐγὼ ὤμην in Voss. τῆς deest

Voss. ἀπαλλαγὴν

Voss. ὑπολαμβάνεις οἶμαι

Voss. λέγοις

QUandoquidem ludendi facultatem Deus tribuit, (sunt enim Saturnalia) neque ego quicquam joeosum aut facetum novi: cura & cogitatione dignum videtur, o amiee, de rebus minime ridieulis sermonem instituere. AM. Anne aliquis, o Cæsar, adeo rudi est ingenio & rerum imprudens, ut serio & aeeurate joearī & ludere velit? Ego vero semper existimavi, ludum nihil aliud esse, quam animi remissionem, & curarum sedationem. JUL. Recte tu quidem istud; sed mea ratio ab hac ratione abhorret. Nec enim unquam ita natura comparatus fui, ut ad dicteria jacienda, & ad irridendum, & risum commovendum, aptus & idoneus essem. Sed quoniam legī Dei parendum est, vis ut tibi oblectamenti loco fabulam recensеam, nonnihil fortasse auditu & eognitione dignum habituram? AM. Næ tu fidenter dixeris. Etenim fabulas non minimi facio, neque prorsus rejiciendas puto, quæ ad rectam vivendi rationem ducunt. Atque ego hae in re eonsentanea nimirum tibi, atque eadem cum Platone tuo, vel potius nostro, sentio; a quo multa seria & gravia fabulis sunt pertracta. JUL. Vera sane dicis. Sed quænam tandem isthæc erit fabula? an priscarum aliqua,

qua, cujusmodi Æſopus factitavit? an vero, A de Mercurii commento ut verba faciam, admones? Hoc enim, ut ab eo accepi, tibi narrabo; quod an verum ſit, an falſa veris immixta contineat, res ipſa ſtatim indicabit. AM. Verum tu ſatis ſuperque præfationi, quantum fabulam narraturo, imo & orationem habituro, ſufficiat, operæ impendiſti; age jam ſermonem ipſum, qualis fuerit, expone. JUL. Accipe igitur.

Romulus cum pro Saturnalibus faceret, omnes Deos & Cæſares ad convivium in- B vitavit. Præparati vero erant ad diſcumbendum thori, Diis quidem in ſuprema cœli regione, Olympum vocant,

— Sedes ubi firma Deorum
Creditur. —

Illuc enim fertur conceſſiſſe poſt Herculem Quirinus: ſi quidem ipſum hoc nomine, famæ, quæ de ejus divinitate percrebuit, parentes, appellare fas eſt. Illic igitur præ- C paratum erat Diis convivium. Sub ipſa vero Lunæ concavitate, in ſuprema aëris parte, Cæſares prandio excipere viſum eſt. Eo autem illos & corporum levitas, ut erant amicti, & Lunæ ipſius circumvolutio ſuſtulit. Itaque quatuor lecti ſtrati erant, ut Deos maximos decebat, magnifice exſtructi & decori. Et in Saturni quidem lecto, ex ebeno nitente confecto, divinus & immenſus ſplendor ſub nigredine deliteſcens, ut nemo contra aſpicere poſſet, elucebat. D Itaque oculis in eo intuendo, eadem propter magnitudinem fulgoris eveniebant, quæ Solis orbem intentius contemplantibus accidere ſolent. Jovis vero lectus erat quidem argento lucidior, & auro candidior; quod tamen an electrum, an alio quopiam metalli nomine appellari deberet, non ſatis certo & perſpicue poterat mihi Mercurius explicare. At in aureo throno aſſidebant utrinque mater & filia, Juno quidem

γεις Ἑρμῆ; πέπυσμένος γὰρ αὐλὸν, ἐκεῖθέν σοι Φράσω· εἴτε, ἀληθὲς ὅτως ἔχῃ, εἴτε μίξις τίς ἐστιν ἀμφοῖν ἀληθῆς καὶ ψευδὴς, αὐτὸ ἐπιδείξει τὸ πρᾶγμα. Τοσαῦτα μὲν ἂν ἤδη μυθικῶς ἅμα καὶ ῥητορικῶς ἐξειργασαί σοι τὸ προοίμιον· ἀλλά μοι τὸν λόγον αὐτὸν ὁποῖός ποτέ ἐστιν, ἤδη διέξελθε. Μανθάνοις ἄν.

Θύων ὁ Ῥωμύλος τὰ Κρόνια, πάντας ἐκάλεσε τοὺς θεοὺς, καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς Καίσαρας. Κλῖναι δὲ ἐτύγχανον παρεσκευασμέναι, τοῖς μὲν θεοῖς ἄνω καθ' αὐτὸ, φησὶν, ὑρανῷ τὸ μετέωρον,

Οὔλυμπόν θ' ἕδος θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.

Λέγεται γὰρ μετὰ Ἡρακλέα παρελθεῖν ἐκεῖσε καὶ ὁ Κυρῖνος. ὧ δὴ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ὀνόματι τῇ θείᾳ πειθομένους φήμῃ. Τοῖς μὲν οὖν θεοῖς ἐκεῖσε παρεσκεύαστο τὸ συμπόσιον. ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν Σελήνην, ἐπὶ μετεώρῳ τῷ ἀέρος, ἐδέδοκτο τοῖς Καίσαραις δειπνεῖν. ἀνεῖχε δὲ αὐτοὺς, ἥτε τῶν σωμάτων κουφότης· " ἅπερ ἐτύγχανον ἠμφιεσμένοι· καὶ ἡ περιφορὰ τῆς Σελήνης. Κλῖναι μὲν οὖν ἦσαν ἐκείνῳ τέτταρες, εὐπρεπεῖς τοῖς μεγίστοις θεοῖς. " ἐξέννα " μὲν οὖν ἦν ἡ τῷ Κρόνῳ σιλβούσης, καὶ πολλὴν ἐν τῷ μέλανι, καὶ θείαν αὐγὴν κρυπτούσης, ὥστε οὐδεὶς οἷός τε ἦν ἀντιβλέπειν. ἔπασχε δὲ τοῦτο, πρὸς τὴν " ἔξενον ἐκείνην τὰ ὄμματα δι' ὑπερβολὴν τῆς λαμπηδόνος· ὅπερ οἶμαι πρὸς Ἥλιον, ὅταν αὐτῷ τῷ δίσκῳ τις ἀτενέστερον προσβλέπῃ. Ἡ δὲ τοῦ Διὸς, ἦν ἀργύρου μὲν σιλπνοτέρα, χρυσίου δὲ λευκοτέρα· τοῦτο, εἴτε ἠλεκτρον χρὴ καλεῖν, εἴτε ἄλλό τι λέγειν, οὐ σφόδρα " ἐκ τῶν μεταλλευομένων εἶχέ μοι γνωρίμως ὁ Ἑρμῆς Φράσαι. Χρυσοθρόνῳ δὲ παρ' ἑκάτερον

Voss. ἅτε παρεπήγν.
Voss. ἐξέννα
Voss. μὲν ἦν
Voss. ἔξενον
Voss. εἶχέ μοι γνωρ. ἐκ τ. μεταλλ. ὁ Ερμ. Φρ.

Voss. ἐκαθιζέτην

ρον " ἐκαθιζέτην, ἥ τε μήτηρ, καὶ ἡ θυ- A
γάτηρ, Ἥρα μὲν παρὰ τὸν Δία,
Ῥέα δὲ παρὰ τὸν Κρόνον. Τὸ δὲ τῶν
θεῶν κάλλος, οὐδὲ ἐκεῖνος ἐπεξῆλθ πρὸς
λόγῳ, μεῖζον εἶναι λέγων αὐτὸ, καὶ νῷ

Voss. προσιδῆναι, al. Mss. προσιέναι γε. παραδεχθῆναι

θεατέον, ἀκοῇ δὲ οὐ ῥήματιν ἔστε " προ-
σιέναι ῥᾴδιον, ἔστε " παραδεχθῆναι
δυνατόν. Οὐχ ἕτω τις ἔσαι, κἂν ἐ-
παινῆται μεγαλόφων, ὥστε τὸ μέ-
γεθος ἐκεῖνο φράσαι τῷ κάλλει, ὁ-
πόσον ἐπιπρέπει τῇ τῶν θεῶν ὄψει.
Παρεσκεύασο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θε- B
οῖς, ἑκάστῳ θρόνος ἢ κλίνη καλὰ
πρεσβεῖαν. ἤειζε δὲ οὐδεὶς ἀλλ' " ὥσ-

Voss. ἔπις

περ Ὅμηρος ὀρθῶς ποιῶν ἔφη, δο-
κεῖ μοι παρὰ τῶν Μουσῶν αὐτῶν ἀκη-
κοὼς, ἔχειν ἕκαστον τῶν θεῶν θρόνον,
ἐφ' ᾧ πάντως αὐτῷ θέμις καθῆσθαι
σεμνῶς καὶ ἀμεταπτώτως. Ἐπεὶ καὶ
πρὸς τὴν παρουσίαν τῶν πατρὸς ἐξα-
νισάμενοι, παράπτωσιν οὐδαμῶς τὰς κα-

Voss. ὑφαπ. ἀλλήλων

θέδρας, οὐδὲ μεταβαίνουσιν, οὐδὲ " ὑ- C
φαρπάζουσιν ὑπ' ἀλλήλων. γνωρίζει γὰρ
ἕκαστος τὸ προσῆκον αὐτῷ. Πάν-

Voss. κύκλῳ τῶν θεῶν καθημ.

των δὲ " τῶν θεῶν κύκλῳ καθημένων,
ὁ Σειληνὸς ἐρωτικῶς ἔχειν " δοκῶν μοι
τῷ Διονύσῳ καλῷ καὶ νέῳ, καὶ τῷ
πατρὶ τῷ Διὶ παραπλησίῳ· πλησί-
ον αὐτῷ τροφεύς τις οἷα καὶ παιδα-
γωγὸς καθῆστο· τά τε ἄλλα φιλο-

Voss. Φιλογέλωτα καὶ χαριδότην

παίγμονα, καὶ " φιλογέλωτα, καὶ χαριδο- D
δότην ὄντα τὸν θεὸν εὐφραίνων· καὶ δὴ καὶ
τῷ σκώπτειν τὰ πολλὰ, καὶ γελοιάζειν.

Ὡς δὲ καὶ τὸ τῶν Καισάρων συνε-
δρεῖον συμπόσιον, εἰσῆλθ πρῶτος
Ἰούλιος Καῖσαρ, ὑπὸ φιλοτιμίας
αὐτῷ βουλόμενος ἐρίσαι τῷ Διὶ περὶ
τῆς μοναρχίας. εἰς ὃν ὁ Σειληνὸς βλέ-
ψας· ὅρα, εἶπεν, ὦ Ζεῦ, μή σε ὁ ἀνὴρ
οὗτος ὑπὸ φιλαρχίας ἀφελέσθαι καὶ
τὴν βασιλείαν διανοηθείη. καὶ γὰρ, ὡς
ὁρᾷς, ἐστὶ μέγας καὶ καλός· ἐμοὶ γοῦν εἰ

Jovi, Rhea vero Saturno. Deorum autem pulchritudinem neque ille oratione persequutus est: majus aliquid esse dicens, quodque mentis contemplatione perlustrandum esset, & ad cujus cognitionem auditu aut verbis pervenire non sit facile, ut quod oratione comprehendi aut concipi minime possit. Nemo, quantumvis copia aut orationis ubertate præditus, excellentem pulchritudinem aspectus Deorum pro dignitate eloqui aut effari valeat. Reliquis quoque Diis omnibus præparata erant sedilia, in quibus pro cujusque antiquitate accumberent. Neque vero inter eos ullum fuit dissidium. Etenim, quemadmodum recte finxit Homerus, ab ipsis Musis, opinor, edoctus, unicuique Deorum proprius, ubi ipsum consistere fas est, attributus est locus, quo privari aut moveri nulla unquam ratione potest. Quamobrem cum venienti patri assurgunt, id citra tumultum & sedium confusionem faciunt, neque quisquam assignatum locum transgreditur, aut alter alterius rapit & occupat. Siquidem quæ sibi conveniunt, eorum nemo non novit. Sic igitur Diis in orbem sedentibus, Silenus, Dionysio juveni & venusto Jovi patri proximo proximus, ut educatorem & institutorem par erat, assedit. Cujus consuetudine plurimum delectari, eique admodum cupide & propenso animo adhærere videbatur, quo Deum, alioquin sua sponte lusus jocique studiosum, & gratiæ datorem, falsis & ridiculis dictis sæpius utendo exhilararet.

Instructo vero & indicto Cæsaribus convivio, primus ingressus est Julius Cæsar, qui præ gloriæ cupiditate & excellenti studio, Jovi patri contentionem de regno movere velle videbatur. In hunc Silenus intuens: Vide, inquit, Jupiter, ne vir hic, præ dominandi desiderio, regni tibi eripiendi consilia ineat: est enim, ut vides, magnus & pulcher, mihique, si qua alia in re, sane capite

Digitized by Google

perfi-

perſimilis. Hæc adhuc ludente Sileno, neque dum Diis admodum ad ea quæ dicebantur animum mentemque advertentibus, Octavianus prodiit in medium, modo hos, modo alios (ut chamæleontibus moris eſt) colores aſſumens, nunc pallidus, mox rubens, deinde niger, nebulis & caligine obductus, poſtremo tamen ad Venerem Gratiasque ſe referebat. Hic & oculorum fulgore proxime ad Solem accedere videri volebat, nec quenquam ſe ex adverſo intueri ſuſtinebat. Eo conſpecto Silenus exclamavit: Papæ! quam varium hoc animal! nempe nobis aliquid mali inferet. Cui Apollo: Deſine nugari, inquit, hunc enim ego ubi huic Zenoni tradidero, mox ipſum vobis exhibebo tanquam aurum purum & incorruptum. Heus tu, inquit, ô Zenon, alumni mei curam habeto. Ille vero dicto audiens, deinde paulum admodum præceptorum Octavio obcantans, tanquam ſi quis Zamolxidis incantationes in aurem ſuſurraret, præſtitit eum virum probum & frugi. Tertius acceſſit ad ipſos Tiberius, gravis vultu, & truculentus aſpectu, neſcio quid prudentiæ & militaris virtutis præ ſe ferens. Quo ad cathedram converſo, ſeſe oculis obtulerunt cicatrices a tergo infinitæ, vitiligines, impreſſæ cuti labes & notæ quædam, plagæ graves, & vibices, ex intemperantia & cruditate lepræ & impetiginis in modum inuſtæ. At Silenus:

Longe alius mihi nunc, ô hoſpes, quam ante videris.

Quæ cum diceret, viſus eſt ſolito gravior. Itaque ad eum Dionyſius: Quid ita, ô patercule, ſeria loqueris? Perculit me ſane ſenex iſte Satyrus, ait, fecitque ut mihi nec cogitanti exciderint Muſæ Homericæ. Quin

A καὶ μηθὲν ἄλλο, τὰ γῦν περὶ τὴν κεφαλὴν ἐσι τροσόμοι. Παίζοντος ἔτι " ταῦτα τῦ Σειληνῦ, καὶ τῶν Θεῶν μὲ σφόδρα προσεχόντων αὐτῷ, Ὀκταβιανὸς ἐπεισέρχεται, πολλὰ ἀμείβων, ὥσπερ οἱ χαμαιλέοντες, χρώματα· καὶ νῦν μὲν ὠχριῶν· αὖθις δὲ ἐρυθρὸς γενόμεν· εἶτα μέλας, καὶ ζοφώδης, καὶ συννεφής· ἀνίετο δὲ αὖθις εἰς Ἀφροδίτην, καὶ Χά-

B ριτας. εἶναι δὲ ἤθελε τὰς βολὰς τῶν ὀμμάτων, ὁποῖός ἐσιν ὁ μέγας Ἥλι. οὐδένα γὰρ οἱ τῶν πάντων ἀντιβλέπειν ἠξίε. Καὶ ὁ Σειληνός· βαβαὶ, ἔφη, τῦ παιδοδαπῦ τύτυ θηρίυ! τί ποτ' ἄρα δεινὸν ἡμᾶς ἐργάσεται; παῦσαι, εἶπεν, ληρῶν, ὁ Ἀπόλλων· ἐγὼ γὰρ αὐτὸν τύτῳ Ζήνωνι παραδὺς, αὐτίκα ὑμῖν ἀποφανῶ χρυσὸν ἀκήρατον. ἀλλ' ἴθι, εἶπεν, ὁ

C Ζήνων, ἐπιμελήθηλι τῦ ἐμῦ θρέμματ. ὁ δὲ " ἐπακύσας, εἶτα ἐπάσας αὐτῷ μικρὰ τ δογμάτων· ὥσπερ οἱ τὰς Ζαμόλξιδ ἐπῳδὰς θρυλλῦντες, ἀπέφηνεν ἄνδρα ἔμφρονα καὶ σώφρονα. Τρίτ ἐπεισέδραμεν αὐτοῖς Τιβέριος, σεμνὸς τὰ πρόσωπα καὶ βλοσυρὸς, σώφρων τε ἅμα, καὶ πολεμικὸν βλέπων. Ἐπισραφὲν δὲ πρὸς τὴν καθέδραν, ὤφθησαν ὠτειλαὶ καλὰ τὸν νῶτον μυρίαι, καυτῆρές τινες, καὶ ξέσμαλα, καὶ

D πληγαὶ χαλεπαὶ, καὶ μώλωπες, ὑπό τε ἀκολασίας καὶ ὠμότη ψῶραί τινες, καὶ λειχῆνες, οἷον ἐγκαυμέναι. Εἶτα ὁ Σειληνός·

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖνε, Φάνης νέον, ἢ τὸ πάροιθεν, Hom. Odyſſ. π. v. 181.
εἰπών, ἔδοξεν " αὐτῦ Φαίνεσθαι σπυδαιότερ. καὶ ὁ Διόνυσ πρὸς αὐτὸν, τί δῆτα, εἶπεν, ὦ παππίδιον, σπυδάζεις; καὶ ὅς, ἐξέπληξέ με· ὁ γέρων ἀτοσὶ ὁ Σάτυρ, ἔφη, καὶ πεποίηκεν " λαθόμενον ἐμαυτῦ, τὰς

Ὁμηρικὰς προβάλλεσθαι Μούσας. Ἀλλά σε, εἶπεν, ἕλξει τῶν ὤτων. λέγεται γάρ αὐτὸς, καὶ γραμματιστήν τινα τῶν ἐργάσασθαι. οἰμώζων μέν ἔν, εἶπεν, ἐν μονῇ νησιδίῳ (τὰς Καπρέας αἰνιττόμενος) τὸν ἅθλιον ἁλιέα ψηχέτω. Ταῦτα ἔτι παιζόντων αὐτῶν, ἐπεισέρχεται θηρίον πονηρόν· εἶτα οἱ θεοὶ πάντες ἀπέστρεψαν τὰ ὄμματα· κατὰ αὐτὸν μὲν ἡ Δίκη δίδωσι τοῖς ποιναῖς. οἱ δὲ ἔρριψαν εἰς τάρταρον. ἀθὲν ἔν ἔσχεν ὁ Σειληνὸς ὑπὲρ αὐτοῦ φράσαι. τῷ Κλαυδίῳ δὲ ἐπεισελθόντι, ὁ Σειληνὸς ἄρχεται τὰς Ἀριστοφάνους Ἱππέας ᾄδειν ἀντὶ τοῦ Δημοσθένους, κολακεύων δῆθεν τὸν Κλαύδιον. Εἶτα πρὸς τὸν Κυρῖνον ἀπιδών· ἀδικεῖς, εἶπεν, ὦ Κυρῖνε, τὸ ἀπόγονον ἄγων εἰς τὸ συμπόσιον, δίχα τῶν ἀπελευθέρων Ναρκίσσου καὶ Πάλλαντος· Ἀλλ' ἴθι, εἶπε, πέμψον ἐπ' ἐκείνους. εἰ βούλῃ δὲ καὶ τὴν γαμετὴν Μεσσαλίναν. ἔστι γὰρ ἐκείνων δίχα, τοῦτο τῆς τραγῳδίας τὸ δορυφόρημα, μικρὸν καὶ ἄψυχον. Ἐπεισέρχεται λέγοντι τῷ Σειληνῷ Νέρων μετὰ τῆς κιθάρας, καὶ τῆς δάφνης. εἶτα ἀποβλέψας ἐκεῖνος πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα· ἔτος, εἶπεν, ἐπί σε παρασκευάζεται. καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀπόλλων· ἀλλ' ἔγωγε αὐτὸν, εἶπεν, ἀποστεφανώσω ταχέως· ὅτι με μὴ πάντα μιμεῖται, μηδὲ ἐν οἷς με μιμεῖται, γίνεταί μου μιμητὴς δίκαιος· ἀποστεφανωθέντα δὲ αὐτὸν ὁ Κωκυτὸς εὐθέως ἥρπασεν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πολλοὶ καὶ πανταχόθεν συνέδραμον, Βίνδικες, Γάλβαι, Ὄθωνες, Βιτέλλιοι. καὶ ὁ Σειληνὸς, τούτων, εἶπε, τῶν μοναρχῶν τὸ δῆμον πόθεν ἐξεύρηκε, ὦ θεοί; τυφόμεθα γὰρ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ· φείδεται γὰρ οὐδὲ τῶν ἀναθέρων ταυτὶ τὰ θηρία. Καὶ ὁ Ζεὺς ἀπιδὼν πρὸς τὸν

A tibi aures evellet, inquit Dionyſius: fertur enim & hoc in Grammaticum quendam admiſiſſe. Ille vero, reſpondit Silenus, in ſolitudine inſulæ plorans (Capreas ſcilicet innuebat) miſerum piſcatorem defricando conficiat licet. Hæc invicem jocantibus advenit fera atque immanis bellua, quam Nemeſis, quæ juſtitiæ præſidet, ut ab ea Deos omnes vultum oculosque avertere vidit, pœnis & diris ultricibus torquendam tradi-
B dit. Illam vero hæ præcipitem traxerunt in Tartarum. Sie igitur cum prærepta Sileno in Cajum aliquid dicendi facultas eſſet, Claudio introeunte, Silenus principium Comœdiæ Ariſtophanis, quæ Equites inſcribitur, canere ineepit, *loco Demoſthenis*, ſcilicet ipſi Claudio gratificans. Deinde converſus ad Quirinum: Injurius es, inquit, ô Quirine, qui hunc tuum nepotem in hoc convivium inducas ſine libertis Narciſſo &
C Pallante. Imo & una cum illis, ait, ſi tibi videtur, uxorem quoque ejus Meſſalinam accerſi jube. Sine illis enim videtur hic, parum abeſt, quoddam tragicum ſatellitium mutum & inanimum. Hæc dicenti Sileno, ſupervenit Nero citharam geſtans, & lauro redimitus. At Silenus in Apollinem detorquens oculos: Hic ad tui imitationem, inquit, ſe comparat. Cui rex Apollo: Ego quidem huic, inquit, quamprimum coronam eripiam. Nec enim me in omnibus eſt æmulatus: atque adeo in quibus me imitari
D voluit, valde perverſus mei extitit imitator. Illum igitur Coeytus adempta corona repente in præceps rapuit. Poſt hunc multi & undique ſimul accurrerunt, Vindices, Galbæ, Othones, Vitellii. Quibus conſpectis Silenus ait: Ubinam tantam Imperatorum turbam inveniſtis, o Dii? ſuffocamur præ fumo. Hujusmodi enim feræ ne quidem *Deorum templis* parcunt & ignoſcunt. Deinde Jupiter derepente ad Serapim fratrem,

Voſſ. ἀν καὶ
Voſſ. ἐν τοῦ νησυδείῳ
Voſſ. ψωχέτω
Voſſ. δίδωσι ἡ Δίκη τοῖς ποιναῖς
Voſſ. δεῖ ἀφανῶν
in Voſſ. δὲ deeſt.
Voſſ. συνέτρεχον

trem ſuum converſus, Veſpaſianum oſtendens: Mitte, inquit, & hunc parcum & reſtrictum virum, quam citiſſime fieri poterit ex Ægypto, qui hanc flammam extinguat. Hujus vero ſeniorem filium jube ludere cum Venere publica; juniorem vero, feræ Siculæ proximum, ferreis vinculis conſtringito. Ad hos quoque ſe contulit ſenex, aſpectu pulcher & decorus, (lucet enim & aliquando in ſenectute decor vultus) aditu facilis & perhumanus, & in rerum adminiſtratione æquiſſimus & continentiſſimus. Hoc delectatus Silenus, conticuit. At illi Mercurius: Nihilne tu habes quod nobis de iſto dicas? Sane per Jovem, inquit, etenim ego vos inæquabilis varietatis accuſo. Priori enim immani & cædibus dedito tyranno quindecim annos, huic ne annum quidem integrum imperium tenere indulſiſtis. Sed ne reprehende, Jupiter, inquit; ego enim poſt hunc multorum proborum copiam immittam. Illico igitur ingreſſus eſt Trajanus, humeris geſtans tropæa Getica & Parthica. Hunc Silenus conſpicatus, quamvis ſubmiſſa voce loqueretur, intelligi tamen volens, hæc verba protulit: Hoc tempore maxime ſumma cura & diligentia eſt adhibenda domino Jovi, quo illi cuſtodiatur Ganymedes. Poſt hunc progreditur vir prolixa barba venerandus, reliquis quidem diſciplinis, ſed muſicis præcipue excultus & ornatus. Hunc cum ſæpius in cælum oculos attollentem, & ſollicite occulta & non in vulgus enuncianda inquirentem, conſpexiſſet Silenus, ait: Quid vobis videtur hic ſophiſta? Num Antinoum quærit? Illi vero veſtrum aliquis renunciet, non hic eſſe adoleſcentem; atque ita hominis nequitiam & laſciviam comprimat & coërceat. Deinde ad hos accedentem virum, non quidem rerum venerearum, ſed reipublicæ gubernandæ peritum, cernens

A ἀδελφὸν αὐτῷ Σάραπιν, καὶ τὸν Οὐεσπασιανὸν δείξας, πέμπε, εἶπε, τ' σμικρίνην τοῦτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτ ταχέως, ἵνα τὴν Φλόγα ταύτην κατασβέσαι. τῶν παίδων δὲ, τὸν πρεσβύτερον μὲν, παίζειν κέλευε μετὰ τῆς Ἀφροδίτης τῆς πανδήμ· τὸν νεώτερον δὲ, τῷ Σικελικῷ θηρίῳ παραπλησίως, κλοιῷ δῆσον. Παρῆλθεν ἐπὶ τούτοις γέρων ὀφθῆναι καλὸς, (λάμπ γὰρ ἐσὶν ὅτε καὶ ἐν τῷ γήρᾳ τὸ κάλλ) εὐτυχεῖν πραότατ,

B χρηματίσαι δυκαιότατ. Ἡδέσθη τούτῳ ὁ Σειληνὸς, καὶ ἀπεσιώπησεν· εἶτα ὁ Ἑρμῆς, ὑπὲρ δὲ τούτ, εἶπεν, οὐδὲν ἡμῖν λέγεις; ναὶ μὰ Δία, ἔφη, μέμφομαι" γὰρ ὑμᾶς τῆς ἀνισότητ. τῷ γὰρ" Φοινικῷ θηρίῳ τρὶς πέντε νείμαντες ἐναυτὸς, ἕνα μόλις ἐδώκατε τούτῳ βασιλεῦσαι. Ἀλλὰ μὴ μέμφ, εἶπεν ὁ Ζεύς· εἰσάξω γὰρ ἐπὶ τούτῳ πολλοὺς καὶ ἀγαθούς. Εὐθέως δ' ὁ Τραιανὸς εἰσήρχετο, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ τρόπαια, τό τε Γετικὸν, καὶ Παρθικόν. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Σειληνὸς ἔφη, λανθάνειν τε ἅμα καὶ ἀκούεσθαι βουλόμεν· ὥρα νῦν τῷ δεσπότῃ Διῒ σκοπεῖν, ὅπως ὁ" Γανυμήδης αὐτῷ φρουρήσεται. Μετὰ τοῦτον ἐπεισέρχεται, βαθεῖαν ἔχων ὑπήνην ἀνὴρ σοβαρὸς, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ μουσικὴν ἐργαζόμεν, εἴς τε τ' οὐρανὸν ἀφορῶν πολλάκις, καὶ πολυπραγμονῶν τὰ ἀπόῤῥητα. Τοῦτον δὴ ἰδὼν ὁ Σειληνὸς ἔφη, τί δὲ ὑμῖν ὅτος ὁ σοφιστὴς δοκεῖ; μῶν Ἀντίνοον τῆδε περισκοπεῖ; φράσατω τις αὐτῷ μὴ παρεῖναι τὸ μειράκιον ἐνθαδὶ, καὶ παυσάτω τὴν λήρ καὶ τῆς φλυαρίας αὐλόν. Ἐπὶ τούτοις ἀνὴρ εἰσέρχεται σώφρων, ὁ τὰ εἰς Ἀφροδίτην, ἀλλὰ

ροσ. νῦν ροσ. φοινικῷ ροσ. Γανυμήδης

ἀλλὰ τὰ εἰς πολιτείαν. Ἰδὼν αὐτὸν ὁ Σειληνὸς ἔφη, βαβαὶ τῆς μικρολογίας· εἷς εἶναί μοι δοκεῖ τ διαπριόντων τὸ κύμινον, ὁ πρεσβύτης ἔτος. Ἐπεισελθόσης δὲ αὐτῷ τῆς τῶν ἀδελφῶν ξυνωρίδος, Βήρῳ καὶ Λυκίῳ, δεινῶς ὁ Σειληνὸς συνεσάλη. παίζειν γὰρ οὐκ εἶχεν, οὐδὲ ἐπισκώπτειν, μάλιστα τὸν Βῆρον· καί τοι καὶ τοῦτο τὰ περὶ τὸν υἱόν, καὶ τὴν γυναῖκα πολυπραγμονῶν ἁμαρτήματα· τὴν μὲν, ὅτι πλέον, ἢ προσῆκεν, ἐπένθησεν· ἄλλως τε οὐδὲ κοσμίαν ὄσαν τὸν δὲ, ὅτι τὴν ἀρχὴν συναπολλυμένην περιεῖδεν, ἔχων καὶ ταῦτα σπουδαῖον κηδεστήν, ὃς τῶν τε κοινῶν ἂν προέσῃ κρεῖττον, καὶ δὴ καὶ τῷ παιδὸς αὐτῷ βέλτιον ἂν ἐπεμελήθη, ἢ αὐτὸς αὐτῷ. Καίπερ ὢν ταῦτα πολυπραγμονῶν, ἠδεῖτο τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς· τόν γε μὴν ὑέα, οὐδὲ τῷ σκωφθῆναι νομίσας ἄξιον, ἀφῆκεν. ἔπιπλεγὰρ κ αὐτὸς εἰς γῆν, ὁ δυνάμενος ἴσασθαι, καὶ συνομαρτεῖν τοῖς Ἥρωσιν. Ἐπεισέρχεται Περτίναξ, ἐν τῷ συμποσίῳ τὴν σφαγὴν ὀδυρόμενος. ἡ Δίκη δὲ αὐτὸν καλέλεησασα· ἀλλ' ὦ χαιρήσουσιν, εἶπεν, οἱ τούτων αἴτιοι, καὶ σὺ δὲ, ὦ Περτίναξ, ἠδίκεις κοινωνῶν τῆς ἐπιβουλῆς, ὅσον ἐπὶ τοῖς σκέμμασι, ἧς ὁ Μάρκου παῖς ἐπεβουλεύθη. Μετὰ τοῦτον ὁ Σέβηρος, ἀνὴρ πικρίας γέμων, κολαστικός. ὑπὲρ τούτου, εἶπεν ὁ Σειληνὸς, οὐδὲν λέγω· φοβοῦμαι γὰρ αὐτοῦ λίαν ἀπηνὲς καὶ ἀπαραίτητον. Ὡς ὃ ἔμελλεν αὐτῷ καὶ τὰ παιδεῖα συνιέναι, πόρρωθεν αὐτὰ διεκώλυσεν ὁ Μίνως. ἐπιγνοὺς δὲ σαφῶς, τὸν μὲν νεώτερον ἀφῆκε· τὸν δὲ πρεσβύτερον τιμωρίαν ἔπεμψε τόσον-

A Silenus, ait: Papæ! ut pauci ſermonis eſt! Hunc ego ſenem reor eſſe aliquem ex his, qui cuminum ſecant. Poſt hunc vero ingrediente duorum fratrum pari Vero & Lucio, Silenus graviter frontem contraxit. Neque enim illudere, aut dicteriis impetere ullam in partem poterat; præcipue Verum; quamvis ſtudioſe agitaret & inquireret quæ circa filium & uxorem deliquerat. In hanc, quia immoderatius defunctam luxiſſet, alioquin non probam; quod ad illum attinet, quia ruentis imperii nullam rationem habuiſſet, cum generum reipublicæ ſtudioſum & frugi haberet, quem ſummæ rei præponi longe fuiſſet utilius, quique filio ejus, melius quam ipſe ſibi, conſuluiſſet. Quæ omnia cum diligenter ſcrutaretur & excuteret, tamen vehementer ejus virtutis magnitudinem venerabatur & ſuſpiciebat. Hujus filium, ne quidem dignum in quem aliquod facetum dictum conjiceret, ſponte ſilentio præteriit. At ille, cum inter Heroas conſiſtere & converſari nequiret, in terram decidit. Acceſſit & Pertinax, cædem ſibi illatam in medio convivio deflens; cujus Nemeſis, quæ juſtitiæ præeſt, miſeratione commota: Equidem hujus facti auctores, inquit, haudquaquam ex eo magnam ſunt lætitiam percepturi: quamvis tu quoque Pertinax & in hoc inique egeris, quod conſiliis adhibitus, conjurationis, qua Marci filius occubuit, videaris fuiſſe particeps & conſcius. Poſt hunc Severus in puniendo vehemens & acerbus. Ego vero hunc, inquit Silenus, irridere ſuperſedeo. Nec enim parvum mihi ipſius inexorabilis ſævitia & immanitas terrorem incutit. Ejus autem filios, cum ſe patri conjungere vellent, Minos ſatis longo ab eis diſſitus intervallo, vetuit. Verum ſimulatque alterum ab altero liquido dignoſcere potuit, juniorem quidem miſſum fecit, ſeniorem vero digna ſuis facinoribus ſuppli-

Voſſ. παρεμαρτεῖν

deeſt ὅσον in Voſſ.

ſupplicia ſubiturum amandavit. Nec multo poſt Macrinus *fugitivus* homicida, deinde adoleſcens ab Emeſa civitate oriundus, longe neſcio quo locorum a ſacris clauſtris repulſus eſt. Sed Alexander Syrus qualemcunque locum inter poſtremos nactus, ſuam calamitatem querebatur & deplorabat. Quem Silenus irridens: O te hominem amentiſſimum, & nullius plane conſilii, qui ad tantum dignitatis faſtigium elatus, tuas res ex animi tui ſententia non adminiſtraſti, ſed tuas pecunias matri commiſiſti; neque tibi in mentem venit, longe fatius & utilius eſſe eas amicis impartiri, quam ſibi recondere. Sed ego, inquit Nemeſis, omnes eos quicunque ſceleris in hunc commiſſi conſcii & participes fuerunt, ſupplicio afficiendos tradam. Sic itaque miſſo facto adoleſcente, ecce Gallienus una cum patre acceſſit intro: hic quidem adhuc vinculis captivitatis ſuæ oneratus; ille vero ſtola & inceſſu.utens molliori, mulierum ritu. In priorem Silenus hæc luſit:

Quis candidus hic galea eſt,
Qui agit copias prior?

In Gallienum vero:

Hic aurum geſtat tener undique more puellæ.

Hos duos autem Jupiter juſſit ab iis, quæ iſthic celebrabantur, epulis egredi. Ad hos etiam introducitur Claudius: in quem cum omnes Dii vultus oculosque defixiſſent, in magna admiratione eum propter animi magnitudinem habuerunt, tum etiam annuerunt ipſius poſteris rerum potiri: juſtum eſſe exiſtimantes, tam amantis patriæ viri poſteritatem quam diutiſſime principem in republica locum obtinere. Ad hos etiam accurrit Aurelianus, tanquam feſtinato curſu ſe ab eorum conſpectu propipiens, qui illi negotium faceſſebant apud Minoa. Etenim multis exagitabatur criminationibus, multarum cædium injuſte perpetrata-

τα. Μακρῖνος ἐνταῦθα φυγὰς μιαιφόνος· εἶτα τὸ ἐκ τῆς Ἐμίσης παιδάριον, πόρρω πως τῶν ἱερῶν ἀπηλαύνετο περιεβόλων. Ὅγε μὴν Σύρος Ἀλέξανδρος ἐν ἐσχάτοις πως καθῆστο, τὴν αὐτοῦ συμφορὰν ὠλιγώμενος. καὶ ὁ Σειληνὸς ἐπισκώπτων αὐτὸν, ἐπεῖπεν, ὦ μωρὲ, καὶ μέγα νήπιε, τηλικοῦτος ὤν, οὐκ αὐτὸς ἦρχες τῶν σεαυτοῦ, τὰ χρήματα δὲ διδοὺς τῇ μητρὶ, καὶ οὐκ ἐπείσθης, ὅσῳ κρεῖττον ἀναλίσκειν ἦν αὐτὰ τοῖς φίλοις, ἢ θησαυρίζειν. Ἀλλ' ἔγωγε, εἶπε ἡ Δίκη, πάντας αὐτοὺς, ὅσοι μεταίτιοι γεγόνασι τούτων, κολαθησομένους παραδώσω· καὶ ὅτως ἀνείθη τὸ μειράκιον. Ἐπὶ τούτῳ παρῆλθεν εἴσω Γαλλιῆνος μετὰ τοῦ πατρός· ὁ μὲν τὰ δεσμὰ τῆς αἰχμαλωσίας ἔχων· ὁ δὲ στολῇ τε καὶ κινήσει χρώμενος μαλακωτέρᾳ, ὥσπερ αἱ γυναῖκες. Καὶ ὁ Σειληνὸς πρὸς μὲν ἐκεῖνον·

Τίς ὅτος ὁ λευκολόφας
Πρόσωπα ὃς ἡγεῖται στρατοῦ;

Eurip. Phœniſſ. v. 120.

ἔφη. πρὸς δὲ τὸν Γαλλιῆνον,

Ὃς καὶ χρυσὸν ἔχων πάνυ τρυφᾷ,
ἡύτε κόρη.

Τούτῳ δὲ ὁ Ζεὺς εἶπε τῆς ἐκείσε θοίνης ἐκβῆναι. Τούτοις ἐπεισέρχεται Κλαύδιος, εἰς ὃν ἀπιδόντες οἱ θεοὶ πάντες, ἠγάθησάν τε αὐτὸν τῆς μεγαλοψυχίας, καὶ ἐπένευσαν αὐτοῦ τῷ γένει τὴν ἀρχὴν· δίκαιον εἶναι νομίσαντες, ὅτω φιλοπάτριδος ἀνδρὸς ἐπὶ πλεῖστον εἶναι τὸ γένος ἐν ἡγεμονίᾳ. Τούτοις ἐπεισέδραμεν Αὐρηλιανὸς, ὥσπερ ἀποδιδράσκων τὸς ἐργοντας αὐτὸν παρὰ τῷ Μίνωϊ· πολλαὶ γὰρ αὐτῷ συνίσαν δίκαι τῶν ἀδίκων φόνων, καὶ ἔφευγε τὰς γραφὰς,

Voſſ. τῆς ἐκείσε θοίνης ἐ-

Voſſ. δὲ ἰδίοις

Voſſ. τῇ Δίκῃ

Φὰς, κακῶς ἀπολογέμενον. Ἥλιος δὲ, ὁ ἐμὸς δεσπότης, πρός τε τὰ ἄλλα βοηθῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ πρὸς τοῦτο αὐτῷ συνήργει, φράσας ἐν τοῖς θεοῖς. ἀλλ' ἀπέτισε τὴν δίκην ἣ λέληθεν ἡ δοθεῖσα Δελφοῖς μαντεία,

Voss. ὁ ὑμὸς δεσπότης αὐτῷ πρός

Voss. Αἶκε

Voss. δὲ ἰδ.

Voss. αὐτὸν ὅμως

Voss. μιγνυῆς

Voss. παπίδιον

rum nomine; quibus quasdam improbas defensiones prætexens, *reus erat convictus.* Sol vero, dominus meus, & in reliquis opem ferre solitus, non minimo quoque illi adjumento hac in re fuit; palam inter Deos prædicans, ipsum pœnas dependisse, & oraculum apud Delphos redditum eveniisse,

" Εἶκε πάθοι τά κ' ἔρεξε, δίκη " τ' ἰθεῖα γένοιτο.

Judicium, si quis quæ fecit perferat, æquum est.

Τούτῳ συνεισέρχεται Πρόβος ἑβδομήκοντα πόλεις ἀνασήσας ἐν ὑδὲ ὅλοις ἐνιαυτοῖς ἐπὶ τὰ, καὶ πολλὰ πάνυ σωφρόνως οἰκονομήσας, ἄδικα ἦ πεπονθὼς, ὑπὸ τῶν θεῶν ἐτιμᾶτο, τάτε ἄλλα, καὶ τὸ τὰς φονέας αὐτῷ τὴν δίκην ἐκτίσαι. Σκώπτειν δὲ " ὅμως αὐτὸν, ὁ μὲν Σειληνὸς ἐπειρᾶτο, καίτοι πολλῶν αὐτῷ σιωπᾶν παρακελευομένων· ἀλλ' ἐᾶτε, ἔφη, νῦν γὰρ δὴ αὐτῷ τὰς ἐξῆς φρενωθῆναι. Οὐκ οἶσθα, ὦ Πρόβε, ὅτι τὰ πικρὰ φάρμακα " καταμιγνύντες οἱ ἰατροὶ τῷ μελικράτῳ προσφέρουσι; σὺ δὲ ἀυσηρὸς ἦσθα λίαν, καὶ τραχὺς ἀεὶ, εἰκῶν δὲ ἁδαμῶ. πέπονθας ἂν ἄδικα μὲν, εἰκότα δὲ ὅμως. Οὐ γὰρ ἐστὶν, ὅτε ἵππων, ὅτε βοῶν ἄρχειν, ὅτε ἡμιόνων, ἥκιστα δὲ ἀνθρώπων, μή τι καὶ τῶν κεχαρισμένων αὐταῖς συγχωρῆντα· ὥσπερ ἔσθ' ὅτε τοῖς ἀσθενοῦσι οἱ ἰατροὶ μικρὰ ἐνδιδόασιν, ἵν' ἐν τοῖς μείζοσιν ἔχωσιν αὐτὸς πειθομένους. Τί τοῦτο, εἶπεν ὁ Διόνυσος, ὦ " παπίδιον, φιλόσοφος ἡμῖν ἀνεφάνης; Οὐ γὰρ, ὦ παῖ, ἔφη, καὶ σὺ φιλόσοφος ὑπ' ἐμοῦ γέγονας; οὐκ οἶσθα, ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ἐοικὼς ἐμοὶ, τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀπηνέγκατο τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων, εἰ τῷ Δελφῷ πιστεύεις, ὅτι ἐστὶν ἀψευδὴς; ἔα τοίνυν ἡμᾶς μὴ πάντα γελοῖα λέγειν, ἀλλὰ καὶ

Convenit & Probus, qui intra septem annos nondum completos septuaginta instauravit urbes, & multa quoque domi prudenter instituit. Huic, licet iniqua passo, magnus a Diis in multis rebus habitus est honos, cum ob id maxime, quod ejus percussores tanti sceleris ergo ipsi pœnas luerunt. Illum tamen Silenus nihilo secius irridere & cavillari conatus est. Et multis illum tacere jubentibus: Sinite, inquit, eos qui sequentur ex isto prudentiores evadere. An ignorasti, o Probe, medicos melicrato amaris medicamentis infuso, jucundiora propinare? Tu vero, qui nihil unquam cuiquam condonasti, cum in tota tua ratione longe severior & asperior, quam par erat, fueris, iniquam, sed tamen meritam, calamitatem pertulisti. Nemo enim aut equis, aut bobus, aut mulis, nedum hominibus, recte præfuerit, nisi eorum gratiæ & voluntati aliquid dederit; ut fit cum medici ægrotorum cupiditatibus in levibus rebus indulgent, quo illos sibi in majoribus obsequentes præstent. Quid ita, o patercule, inquit Dionysius, te nobis philosophum derepente exhibuisti? Non & tu, o fili, inquit ille, in philosophicis quoque disciplinis a nobis es institutus & eruditus? An nescis & nobis persimilem fuisse Socratem, qui primas inter suæ ætatis philosophos tenuit? siquidem tu Delphicum oraculum minime mendax esse persuasum habes. Liceat igitur nobis per te non omnia ridicula dicere, sed

ſed ſeria & gravia levibus nonnunquam miſcere. Hæc illis inter ſe diſſerentibus, Carus una cum filiis ad convivium accedere voluit, ſed a Juſtitia repulſam tulit. Deinde Diocletianus, ſecum ducens Maximianos duos, & avum meum Conſtantium, cum ſplendido ornatu in medium progreſſus eſt. Hi quidem manibus ſe invicem tenebant, neque ex æquo gradiebantur, ſed Diocletianum chori in modum circumſtabant: quos ſibi ille apparitorum vice fungi & præire volentes prohibebat; nihil enim ſibi præcipuum arrogare ſtudebat. Ut vero pariter cum aliis incedere cœpit, cum ſe oneris mole premi & urgeri ſentiret, omnia quæcunque humeris geſtabat inter eos partitus, ſolutus & expeditus iter faciebat. Horum concordiam Dii admirati, longe digniori præ multis aliis loco ſedere præceperunt. At Maximianum acerbe & intemperanter ſeſe gerentem, Silenus non dignum duxit, quem dicteriis inceſſeret; ſed in cœtum & convivium Imperatorum non admiſit. Non ſolum enim erat in omnis generis libidines effuſus & intemperans, verum etiam rerum novarum cupidus, & perfidiæ plenus, neque in omnibus tetrachordo concors. Quamobrem ipſum Nemeſis continuo in fugam conjecit: fugitque neſcio quo locorum; nec enim mihi in mentem venit ea de re Mercurium percontari. Ab hoc & adnatum eſt huic in omnibus concordi tetrachordo aliud grave, durum, & turbulentum *ſyſtema*. Hos igitur duos ne quidem cœtus Heroum limen attingere, numen illud, quod juſtitiæ præeſt, permiſit. Licinium vero eo usque loci progreſſum, propterea quod multa turpia & nefaria ſcelera commiſerat, quamcitiſſime Minos profligavit. Conſtantinus autem acceſſit intro, & longo temporis ſpatio ſedit. Secundum ipſum & ejus filii. Nec enim Magnentio patuit aditus, quia nihil unquam ſani fecerat. Licet enim

A σωκδαῖα. Ἔτι διαλεγομένων αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, ὅτε Κάρῳ ἅμα τοῖς παισὶν, εἰσφρῆσαι βουληθεὶς εἰς τὸ συμπόσιον, ἀπελήλατο παρὰ τῆς Δίκης. Καὶ ὁ Διοκλητιανὸς, ἄγων μεθ' ἑαυτῦ Μαξιμιανώ τε τὼ δύω, καὶ τὸν ἐμὸν πάππον Κωνσάντιον, ἐν κόσμῳ προῆγεν. Εἶχοντο ὅ ἀλλήλων τὼ χεῖρε, καὶ ἐβάδιζον, οὐκ ἐξ ἴσης· ἀλλ' οἷα χορός τις ἦν περὶ αὐτὸν, τῶν μὲν ὥσπερ δορυφορούντων, καὶ προθέειν αὐτῦ βουλομένων, τὰ δὲ εἴργοντος· ἀδὲν γὰρ ἠξίει πλεονεκτεῖν. Ὡς δὲ ξυνέκει, κάμνοντος ἑαυτῦ, " αὐτοῖς διδοὺς ἅπαντα ὅσα ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὤμων, αὐτὸς ἔυλυτος ἐβάδιζεν. ἠγάσθησαν οἱ θεοὶ τῶν ἀνδρῶν τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἐπέτρεψαν αὐτοῖς πρὸ πολλῶν πάνυ καθῆσθαι. Δεινῶς δὲ ὄντα τὸν Μαξιμιανὸν ἀκόλαστον, ὁ Σειληνὸς ἐπισκώπτειν μὲν οὐκ ἠξίει, τὸ δὲ τῶν βασιλέων οὐκ εἰσεδέχετο συσσίτιον. Οὐ γὰρ μόνον τὰ εἰς Ἀφροδίτην ἦν παντοίως ἀσελγὴς, ἀλλὰ καὶ φιλοπράγμων, καὶ " ἄπιστος, καὶ ἐν τὰ πάντα τῷ τετραχόρδῳ συνῳδῶν. Ἐξήλασεν ἔν αὐτὸν ἡ Δίκη ταχέως· εἶτα ἀπῆλθεν οὐκ οἶδα " ὅπη γῆς· ἐπελαθόμην γὰρ αὐτὸ παρὰ τῦ Ἑρμῦ πολυπραγμονῆσαι. Τούτῳ δὴ τῷ παναρμονίῳ τετραχόρδῳ παραφύεται δεινὸν, καὶ τραχὺ, καὶ ταραχῶδες σύστημα. " Τὼ μὲν ἔν δύω, οὐδὲ τῶν προθύρων ἅψασθαι τῆς τῶν Ἡρώων ἀγορᾶς ἡ Δίκη συνεχώρησεν. Λικίνιον δὲ μέχρι τ προθύρων ἐλθόντα, πολλὰ καὶ ἄτοπα πλημμελῆντα, ταχέως ὁ Μίνως ἐξήλασεν. Ὁ Κωνσαντῖνος δὲ παρῆλθεν ἔσω, καὶ πολὺν ἐκαθέσθη χρόνον· εἶτα μετ' αὐτὸν τὰ παιδία. Μαγνεντίῳ γὰρ οὐκ ἦν ἔσοδος, ὅτι μηδὲν ὑγιὲς ἐπεπράγει, καίτοι πολλὰ

Voſſ. δὺς αὐτοῖς

Voſſ. ἀκόλαστος

Voſſ. ὅπου

Voſſ. τὰς

ἐδόκει περᾶχθαι τῇ ἀνδρὶ καλά. οἱ θεοὶ δὲ ὁρῶντες, ὅτι μὴ ταῦτα ἐκ καλῆς αὐλῆς πεποίηται διαθέσεως, εἴων αὐτὸν οἰμώζειν ἀπολιπόντα.

Οὔσης δὲ τοιαύτης τῆς ἀμφὶ τὸ δεῖπνον παρασκευῆς, ἐπόθουν μὲν οἱ θεοὶ, πάντα γὰρ ἔχουσιν· αὐτῶν δὲ τῶν Ἡρώων ἐδόκει τῷ Ἑρμῇ διαπειρᾶσθαι· καὶ τῷ Διὶ τῶν ἐκ ἀπὸ γνώμης ἦν. ἐδεῖτο δὲ καὶ ὁ Κυρῖνος, ἤδη τινὰ μεταγεῖν ἐκεῖθεν παρ' ἑαυτόν· Ἡρακλῆς δὲ, οὐκ ἀνέξομαι, εἶπεν, ὦ Κυρῖνε· διά τι γὰρ ἐχὶ καὶ τὸν ἐμὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τὸ δεῖπνον παρεκάλεις; σὺ τοίνυν, εἶπεν, ὦ Ζεῦ, δέομαι, εἴ τινα τούτων ἔγνωκας ἄγειν πρὸς ἡμᾶς, ἥκειν τὸν Ἀλέξανδρον κέλευε. τί γὰρ ἐχὶ κοινῇ τῶν ἀνδρῶν ἀποπειρασόμενοι τὸ βελτίον δεόμεθα; Δίκαια λέγειν ὁ τῆς Ἀλκμήνης ἐδόκει τῷ Διΐ· καὶ ἐπεισελθόντος αὐτῷ τοῖς Ἥρωσιν, ὅτε ὁ Καῖσαρ, ὅτε ἄλλος τις, ἐπανίστατο· καταλαβὼν δὲ σχολάζουσαν καθέδραν, ἣν ὁ τοῦ Σεβήρου παῖς ἐπεποίητο ἑαυτῷ, (ἐκεῖνον γὰρ ἀπελήλατο διὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν) ἐνεκάθισε. Καὶ ὁ Σειληνὸς ἐπιστρώπτων τὸν Κυρῖνον· ὅρα, εἶπε, μή ποτε ὅτοι ἑνὸς ὦσιν οἱ ἀνθρωποι τούτοις τῷ Γραικῷ. νὴ μὰ Δία, εἶπεν ὁ Κυρῖνος, οἶμαι πολλοὺς εἶναι μὴ χείρονας. ὅτω δὲ αὐτὸν οἱ ἐμοὶ τεθαυμάκασιν ἔκγονοι, ὥστε μόνον αὐτὸν ἐκ πάντων, ὅσοι γεγόνασιν ἡγεμόνες ξένοι, ὀνομάζουσι καὶ νομίζουσι μέγαν. ὁ μὴν ἔτι καὶ τῶν παρ' ἑαυτοῖς γεγονότων οἴονται μείζονα τοῦτον, ἴσως μὲν ὑπὸ φιλαυτίας πάσχοντες, ἴσως δὲ καὶ ὅτως ἔχοντες· εἰσόμεθα δὲ αὐτίκα μάλα τῶν ἀνδρῶν ἀποπειρώμενοι. Ταῦτα μάλιστα λέγων ὁ Κυρῖνος ἡρυθρία· καὶ δῆλος ἦν ἀγωνιῶν ὑπὲρ τῶν ἀπογόνων τῶν ἑαυτοῦ, μήπως τὰ δευτερεῖα λαβόντες

ab ipso multa egregie gesta videri possint, quia tamen Dii perspexerunt hæc non a recto & confirmato animi judicio profecta esse, fugientem eum in luctu dimiserunt.

Hujuscemodi igitur erat prandii apparatus: et *Dii quidem nihil desiderabant*, sunt enim omnia in eorum manu & potestate; *Mercurio autem visum est Heroas ipsos experiri.* Nec ab hoc Jovis sententia abhorrebat. Postulabat vero & Quirinus jamdudum, ut aliquem alium ex suis illuc introduceret. Non feram, o Quirine, inquit Hercules. Cur enim & non meum Alexandrum huic convivio adhibuisti? Te igitur, o Jupiter, inquit, oro atque obtestor, si quem horum ad nos constituisti intromittere, Alexandrum venire jube. Cum enim palam de viris fortibus periculum facturi sumus, cur præstantiore caremus? Justa & rationi consentanea dicere Jovi patri Alcmenæ filius visus est. Et in cœtum Heroum ingrediente Alexandro, neque Cæsar ipse, neque quisquam alius assurgere dignatus est. At ille cathedram accipiens, quam ipsi vacuam fecerat Severi filius, (etenim propter fratricidium ab Heroum consuetudine repulsus fuerat) sedit. Quo facto in Quirinum Silenus jocans: Vide, inquit, ne hi omnes cum hoc uno Græco comparari digni sint. Per Jovem, inquit Quirinus, inter eos opinor esse quamplures ipsi nulla re inferiores. Tanta autem hunc mei posteri sunt admiratione prosecuti, ut solum eum inter duces exteros & vocent & censeant Magnum; non quo eum majorem reliquis apud se natis judicent, seu quod plus æquo sibi faveant & suis studeant, seu forte quia ita res habet. Illud vero cujusmodi sit, postea certo cognoscemus, ubi de viris periculum fecerimus. Quæ cum dixisset Quirinus, erubuit. Ex quo facile perspectum est, ipsum suorum posterorum causa vehementer laborare, ne in secundis partibus

Voss. μεταγεῖν παρ' ἑαυτόν
Voss. εἶπεν, οὐκ ἀνέξ. ὦ Κυρ.
Voss. παρακαλεῖς
Voss. ἀποπειρασόμενοι, τῷ βελτίονι τιθέμεθα
Voss. ὦσιν αὐτάξιοι
Voss. ὄντες
Voss. ἔχον

partibus hærerent. Poſt hæc Jupiter apud Deos propoſuit, an oporteret omnes decertare, an vero iſtud certamen ad gymnicorum morem inſtituendum foret: in quibus qui illum vicit, qui plures aſſecutus eſt palmas, unius victor cæteris quoque præſtare cenſetur, qui ab eo, de quo victoriam retulit, ſuperati ſunt; licet cum ipſis in certamen non venerit. Et ea quidem judicii faciendi ratio, tanquam valde apta & explicata, ab omnibus Diis communi voce & ſententia eſt approbata. Edixit igitur Mercurius, primum adeſſe Cæſarem, deinde Octavianum, tertium Trajanum, tanquam bellicoſiores. Hinc facto ſilentio, rex Saturnus Jovem intuitus: Miror, inquit, bellica laude illuſtres Imperatores ad hoc certamen vocatos, Philoſophum vero neminem; quamvis hi quoque non minus mihi cari ſint quam reliqui. Vocate igitur & intro Marcum. Et ille quidem accerſitus adfuit gravis & conſtans valde, tum oculis, tum vultu, præ animi contentione, aliquantulum ſevero & nonnihil contracto ſimili; pulchritudinem, quam nemo imitatione aſſequi poſſet, in eo demonſtrans, quod eſſet horridus & incomtus. Erat enim barba prolixa, & amictu ex omni parte frugali & modeſto. Denique propter paucitatem alimentorum corpus illi erat ſplendidius & nitidius, ipſius puriſſimi, ut arbitror, & *clariſſimi luminis* inſtar. Illo veto intra ſacra ſepta intromiſſo, Dionyſius cœpit dicere: O Saturne rex, & Jupiter pater, utrum aliquid imperfectum & depravatum inter Deos verſari fas eſt? Quibus nihil reſpondentibus: Atqui accerſamus & huc, inquit, aliquem voluptatis ſectatorem. Sed huc, Jupiter ait, quenquam pedem inferre nefas eſt, qui noſtra non revereatur & probet. Fiat itaque, reſpondit Dionyſius,

A οἴχωνται. Μετὰ τοῦτο ὁ Ζεὺς ἤρετο τοὺς θεούς, πότερον χρὴ πάντας ἐπὶ τὸν ἀγῶνα καλεῖν, ἢ καθάπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι γίνεται, ὁ τὰ πολλὰς ἀνελομένου νίκας κρείττων, ἑνὸς περιγενόμενος, οὐδὲν ἔλαττον δοκεῖ κἀκείνων γεγονέναι κρείσσων, οἷς προσεπάλαισαν μὲν ὁδαμῶς αὐτῷ, τοῦ κορυφαίου δὲ ἥττους ἐγένοντο. Καὶ ἐδόκει πᾶσιν ἡ τοιαύτη σφόδρα ἐμ-
B μελῶς ἔχειν ἐξέτασις. Ἐκήρυττεν οὖν ὁ Ἑρμῆς, παρεῖναι Καίσαρα· καὶ τὸν Ὀκταβιανόν· ἐπὶ τούτῳ· Τραϊανόν δὲ ἐκ τρίτου, ὡς πολεμικωτέρους. Εἶτα γενομένης σιωπῆς, ὁ βασιλεὺς Κρόνος βλέψας εἰς τὸν Δία, θαυμάζειν, ἔφη, πολεμικοὺς μὲν ἀνδρικράτορας ὁρῶν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τοσοὺς καλουμένους, οὐθένα μέντοι φιλόσοφον. ἐμοὶ δὲ, εἶπεν, οὐκ ἧττόν εἰσιν οἱ τοιού-
C τοι φίλοι. καλεῖτε οὖν εἴσω καὶ τὸν Μάρκον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Μάρκος κληθεὶς παρῆλθε, σεμνὸς ἄγαν ὑπὸ τῶν πόνων ἔχων τότε ὅμμαλα, καὶ τὸ πρόσωπον ὑπό τι συνεσταλμένον, κάλλος οὐ μικρὸν ἐν αὐτῷ τούτῳ δεικνύων, ἐν ᾧ παρεῖχεν ἑαυτὸν ἀκομψον καὶ ἀκαλλώπιστον. ἥ τε γὰρ ὑπήνη βαθεῖα πανταπασιν ἦν αὐτῷ, καὶ τὰ ἱμάτια λιτὰ καὶ σώφρονα, καὶ ὑπὸ τῆς ἐνδείας τῶν τροφῶν ἦν αὐτῷ τὸ σῶμα διαυγέστατον καὶ διαφανέστατον, ὥσπερ αὐτὸ, οἶμαι, τὸ καθαρώτατον καὶ εἰλικρινέστατον φῶς. Ἐπεὶ καὶ ὅτε ἦν ἔσω τῶν ἱερῶν περιβόλων, ὁ Διόνυσος εἶπεν· ὦ
D βασιλεῦ Κρόνε, καὶ Ζεῦ πάτερ, ἆρα ἄξιον ἐν θεοῖς ἀτελὲς εἶναί τι; τῶν οὖν, ὦ φαμένων, εἰσαγάγωμεν *Voſſ.* εἰσάγωμεν ἄν τινα καὶ ἀπολαύσεως ἐρασὴν ἐνθαδί. Καὶ ὁ Ζεὺς· ἀλλ' ὦ θεμιτὸν εἴσω ποιτᾶν, εἶπεν, ἀνδρὶ μὴ τὰ ἡμέτερα ζηλοῦντι. Γενέσθω τοίνυν ἐπὶ τῶν προθύρων, εἶπεν ὁ Διόνυ-

σ@, " αὐλῷ ἡ κρίσις. ἀλλ', εἰ τῷ- A de eo circa veſtibulum judicium: &, ſi ita
Voſſ. αὐτοῖς
το δοκεῖ, καλῶμεν ἄνδρα, ὃν ἀπό- videtur, tum demum adhibeamus homi-
λεμον μὲν, ἡδονῇ ὃ καὶ ἀπολαύσῃ nem, non quidem omnino bellicæ virtutis
χειροηθέστερον. ἡκέτω δὴ ἄχρι inexpertem, ſed voluptatum fruitione & de-
τῶν προθύρων ὁ Κωνσαντῖν@. Ἐ- liciis emollitum. Veniat igitur ad limen us-
πεὶ ὃ ἐδέδοκτο καὶ τῷ· τίνα γὰρ que Conſtantinus. *Quum hoc quoque pla-*
Voſſ. χρὴ " ἔχρη τρόπον αὐλὸς ἁμιλλᾶσθαι, *cuiſſet*, (jam enim, qua ratione ipſos certamen
γνώμη πρατέθη· καὶ ὁ μὲν Ἑρμῆς inire oporteret, ſententia dicta fuerat) Mer-
ἠξίου λέγειν ἕκαστον ἐν μέρει περὶ τῶν curius quidem cenſebat ſigillatim unum-
ἑαυτοῦ, τίθεσθαι δὲ τὰς θεὰς τὴν quemque oportere de ſeipſo dicere, deinde
ψῆφον. Οὐ μὴν ἐδόκει ταῦτα τῷ B
Ἀπόλλωνι καλῶς ἔχειν· ἀληθείας Deos de ſingulis ſuffragia ferre. Hæc Apol-
γὰρ εἶναι, καὶ ὐ πιθανότητ@, οὐδὲ αἰ- lini non recte ſtatui videbantur. Etenim ve-
μυλίας, ἐν θεοῖς ἔλεγχον καὶ ἐξέτα- ritatem, non perſuaſionis vim, aut dicendi
σιν. Βυλόμεν@ δὲ ὁ Ζεὺς ἀμφο- ſuavitatem, a Diis perpendi & examinari.
τέροις χαρίζεσθαι, καὶ ἅμα προσά- Sed Jupiter, cum utrisque gratificari cu-
γειν ἐπὶ πλέον αὐλοῖς τὴν συνουσίαν peret, ſimul & eorum conſuetudinem in
ὐθὺ, εἶπε, κωλύει λέγειν τε αὐλοῖς ἐπι- longius tempus producere: Nihil pro-
Voſſ. ἐπιμε- λείψαι, μικρὰ τῷ ὕδατ@ " ἐπιμελήσα- hibet, inquit, ad aquæ rationem,
τήσασ- σας ἡμᾶς· εἶτα ὕστερον ἀνερωτᾶν, quam unicuique ad certum modum menſu-
εἶτα καὶ ἀποπειρᾶσθαι τῆς ἑκάστου διανοί- C ramque largiemur, ipſos jubere dicere; dein-
ας. καὶ ὁ Σειληνὸς ἐπισκώπτων· de interrogare, & ſingulorum ſenſus inti-
γρ. ἀλλ' ὅπως, μὴ νομίσαν- ἀλλ' " ὅρα, ὦ Πόσειδον, μὴ νομίσαν- mos explorare. Ad hoc Silenus facete ad-
τες τες αὐτὸ νέκταρ εἶναι, Τραϊανός τε, modum Neptuno illudens: Sed vide, o
καὶ Ἀλέξανδρ@ ἅπαν ἐκροφήσω- Neptune, ne Trajanus & Alexander necta-
σιν τὸ ὕδωρ, εἶτα ἀφέλωνται τοὺς ris loco aquam omnem exſorbeant, ſicque
ἄλλους. καὶ ὁ Ποσειδῶν, ὐ τοίνυν ὕ- dicendi facultatem reliquis præripiant. Cui
δατ@, εἶπεν, ἀλλὰ τῷ ὑμετέρᾳ πό- Neptunus: Haud equidem meæ aquæ, ſed
ματ@, ἐραστὰ τῷ ἀνδρὶ ἐγενέσθην. veſtræ potionis avidiores illi viri fuerunt.
ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ τοι γὰρ ὃν ἀμ- Tuis igitur te vineis, quam me meis fonti-
πέλων μᾶλλον, ἢ τῶν ἐμῶν πηγῶν, D bus, timere magis convenit. At Silenus
ἄξιόν ἐστί σοι δεδιέναι. Καὶ ὁ Σειλη- morſus conticuit, ſeque toto animo dein-
νὸς δηχθεὶς ἐσιώπα, καὶ τοῖς ἀγω- ceps ad certantes convertit. Tum Mercu-
νιζομένοις ἐκ τούτου τὸν νοῦν προσεῖ- rius hujusmodi præconio eſt uſus:
χεν. Ἑρμῆς δὲ ἐκήρυττεν·

Ἀρχὴ μὲν ἀγὼν
ὁ τῶν καλλίστων
ἄθλων ταμίας·
καιρὸς δὲ καλεῖ,
μηκέτι μέλλειν.
Ἀλλ' ἀκροᾶσθε
τὴν ἡμετέραν

Incipis quidem certamen
pulcherrimorum
præmiorum judex;
tempus autem ſuadet
haud amplius cunctari.
Sed audientes
hanc noſtram

Pra-

præconis vocem,
Reges, qui antea
gentes multas
ſubegiſtis,
& in hoſtes
infeſtam haſtam
acuentes, ſimul
conſilio plenam
providamque mentem:
agite, in controverſum
ſiſtite vos judicium.
Quique ſapientiam,
finem beatiſſimæ
ſtatuiſtis vitæ:
& qui inimicos
multis malis afficere,
beneficiis autem amicos,
finem vitæ
duxiſtis præclaræ:
ſive quibus latiſſima
voluptate frui,
meta eſt laborum;
epuliſve aut nuptiis,
oculorum oblectamentis:
mollibusve indui
veſtibus, ſimul
gemmatis
circum ſummas manus
armillis, viſa eſt
ſumma felicitas.
Victoriæ autem exitus
Jovi erit cura.

A κήρυκα ϐοὰν,
ὁι τὸ πρὶν βασιλεῖς,
ἔθνεα πολλὰ
δηλωσάμενοι,
καὶ πολέμοισιν
δαΐον ἔγχος
θήξαντες, ὁμῦ
γνώμης τε μέγαν
πινυτόφρονα νῶν,
ἴτ' ἐς ἀντίπαλον
B ἵσταθε κρίσιν·
ὅι τε φρόνησιν
τέλος ὀλβίσης
θέμενοι βιοτῆς·
ὅις τ' ἀνιβίους
κακὰ πόλλ' ἔρξαι,
καὶ χρηστὰ φίλους,
τέκμαρ βιότυ
νενόμισο καλῦ·
καὶ ὅθ' ἡδίστην
ἀπόλαυσιν ἔχειν,
C τέρματα μόχθων·
δαῖτας τε γάμους,
ὄμμασι τερπνά·
μαλακάς τε φέρειν
ἐσθῆτας, ὁμῦ
λιθοκολλήτοις
περὶ χεῖρας ἄκρας
ψελίοισι, φάνη
μακαριςότατον.
Νίκης δὲ τέλος
D Ζηνὶ μελήσῃ.

Hujusmodi igitur a Mercurio habito præconio, ſortes duxerunt. Et ſors quidem quodammodo Cæſaris in omnibus rebus principem locum obtinendi cupiditati concurrit. Quæ res eum hilariorem multo & alacriorem reddidit. Quamobrem parum abfuit quin judicium Alexander ſubterfugeret; ſed ipſum magnus Hercules bono animo eſſe jubens, continuit. A Cæſare ſecundum dicendi locum nactus eſt

Τοιαῦτα τῦ Ἑρμῦ κηρύξαντος, ἐκληρῶντο· καί πως συνέδραμε τῇ τῦ Καίσαρος ὁ κλῆρος φιλοπρωτία. τῦτο ἐκεῖνον μὲν ἐποίησε γαῦρον καὶ σθαρώτερον. ἐδέησε δὲ διὰ τῦτο μικρῦ καὶ φεύγειν τὴν κρίσιν ὁ Ἀλέξανδρος. ἀλλὰ παραθαῤῥύνων αὐτὸν ὁ μέγας Ἡρακλῆς ἐπέσχε. Δεύτερος δὲ ἐπ' ἐκείνῳ λέγειν ἔλαχεν

Voss. ἐλ. Ἀλέξ. "Ἔλαχεν ὁ Ἀλέξανδρος· ἐπὶ δὲ τῶν ἐξῆς, οἱ κλῆροι τοῖς ἑκάστου χρόνοις συμπροῆλθον." Ἤρξατο ὧν ὁ Καῖσαρ ὧδε·

Alexander. Tum reliquis aliis poſtquam, ut cujusque ferebant tempora, ſortes obtigerunt, ſic Cæſar orſus eſt:

Voss. γενέσθαι Ἐμοὶ μέν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί," γενέσθαι ἐν τηλικαύτῃ συνέβη πόλει, μετὰ τοσούτους ἄνδρας, ὥστε τὴν μέν, ὅσον οὐ πώποτε ἄλλη πόλις ἐβασίλευσε, βασιλεύειν· ταῖς δὲ ἀγαπητὸν, καὶ τὸ τὰ δεύτερα κομίσασθαι. Τίς γὰρ πόλις ἀπὸ τρισχιλίων ἀνδρῶν ἀρξαμένη, ἐν οὐδὲ ὅλοις ἔτεσιν ἑξακοσίοις, ἐπὶ γῆς ἦλθε πέρατα τοῖς ὅπλοις; ποῖα δὲ ἔθνη πολλὰ τοσούτους ἄνδρας ἀγαθούς τε καὶ πολεμικοὺς παρέσχετο καὶ νομοθετικούς; θεοὺς δὲ ἐτίμησαν ἅτῳ τίνες; Ἐν δὲ τῇ τοσαύτῃ καὶ τηλικαύτῃ πόλει" γενόμενος, οὐ τοὺς καθ' ἑμαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πώποτε, παρῆλθον τοῖς ἔργοις. Καὶ τῶν ἐμῶν μὲν πολιτῶν, ἓν οἶδα ὡς οὐθεὶς ἀντιποιήσεταί μοι τῶν προῳλείων. εἰ δὲ Ἀλέξανδρος τοσὶ τολμᾷ, "τί τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ τοῖς ἐμοῖς" ἀξιοῖ παραβάλλειν; ἴσως τὰ Περσικὰ, ὥσπερ οὐχ ἑωρακὼς ἐγηγερμένα μοι τοσαῦτα καλὰ Πομπηΐου τρόπαια. Καί τοι τίς δεινότερος στρατηγὸς γέγονε, Δαρείου ἢ Πομπήϊος; πολέμῳ δὲ ἀνδρειότερον ἠκολούθησε στρατόπεδον; τὰ μὲν οὖν μαχιμώτατα τῷ Δαρείῳ πρότερον ὑπηκόων ἐθνῶν, ἐν τῇ Καρῶν μοίρᾳ Πομπήϊος εἶχεν ἑπόμενα. τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, οἱ τὴν Ἀσίαν πολλάκις πολέμου ἐπάγουσαν ἐτρέψαντο, καὶ τούτων αὐτῶν τοὺς ἀνδρειοτάτους, Ἰταλοὺς, Ἰλλυριοὺς, Κελτούς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν Κελτικῶν ὑπεμνήσθην, ἆρα τοῖς Γετικοῖς ἔργοις Ἀλεξάνδρου, τὴν τῆς Κελτικῆς ἀντιπαρέλθομεν καθαίρεσιν; ἅτε ἅπαξ ἐπεραιώθη τὸν Ἴστρον·" ἐγὼ δὲ δεύτερον τὸν Ῥῆνον. Γερμανικοῦ ἄν" τοῦτο τὸ ἐμὸν ἔργον· τούτῳ δὲ ἀνίλεση μὲν οὐδὲ εἷς." ἐγὼ δὲ πρὸς Ἀριόβισον ἠγωνισάμην. πρῶτος

Voss. γενόμενος

Voss. τίνα

Voss. ἀξιοῖς παραβάλλειν

Voss. ἀγ. δίυτ.

Voss. τοῦτό τε

Voss. ἐγὼ πρὸς Ἀριόβισ. τον

Mihi vero, o Jupiter & Dii, in hujusmodi naſci contigit civitate, poſt tot claros viros, quæ quidem imperium ſuum eo, quo nulla unquam alia civitas dominata eſt, protulit, ut reliquæ omnes æqui bonique conſulere debeant, ſi ſecundas ab hac partes ferant. Quæ enim civitas a tribus hominum millibus initium ducens, ſexcentis annis nondum exactis, armis ad extremas usque oras pervenit & penetravit? Quænam gens tam ſæpe, totque viros probos & illuſtres belli pacisque artibus præbuit? Et quinam tam pie Deos coluerunt? In tanta igitur tamque celebri civitate natus, non ſolum meos æquales, ſed etiam eos qui unquam fuerunt, rerum geſtarum gloria ſuperavi. Et meorum quidem civium ſcio neminem, quo minus mihi primæ deferantur partes, interceſſurum. Quod ſi hoc Alexander audeat, quodnam ſuorum facinorum cum meis comparari dignum cenſebit? Perſica forte; tanquam non viderit tot a me erecta & excitata de Pompejo tropæa. Nam, cedo, quis acrior & rei militaris peritior dux extitit, Darius an Pompejus? Quem firmior & robore militum inſtructior exercitus eſt ſecutus? Bellicoſiores gentes, quæ unquam Darii imperio paruerunt, Carum loco Pompejus in exercitu habuit. At vero Europæ, ſæpius Aſiæ bellum inferenti vaſtitatem intulerunt, & maxime earum fortiſſimi Itali, Illyrici, & Celtæ. Sed quando Celtarum memini, num Geticis Alexandri rebus Galliæ expugnationem conferemus? Hic ſemel tranſivit Iſtrum; ego iterum Rhenum. Hoc vero eſt eximium meum Germanicum facinus, quo nemo ſe mihi antetulerit. Ego contra Arioviſtum manus conſerui. Ego Romanorum primus exterius mare

trajicere

trajicere ſum auſus; quod meum factum fortaſſe plurimum in ſe habet admirationis. Decet enim tantam meam animi magnitudinem & fortitudinem admirari. Sed illud multo præclariſſimum, me primum omnium e navi deſiliiſſe: Heluerios taceo, & Iberorum gentem. Neque dum ullius rei a me in Gallia geſtæ mentionem feci; cum tamen illic plus quam trecenta oppida, atque ducentas non minus hominum myriadas, ſubegerim. Quæ cum tot tantaque ſint, tum illud maximum & fortiſſimum, quod re in eum locum adducta, ut mihi contra cives meos bello dimicare neceſſe eſſet, victoriam ex ipſis Romanis, qui ad hoc usque tempus inexpugnabiles & invicti permanſerant, reportavi. Quod ſi quis multitudine præliorum nos judicet; ego ter plus acie conflixi, quam Alexandrum decertaſſe prædicant, qui ejus res magnifice efferunt & extollunt. Si multitudine urbium captarum; non in Aſia ſolum, ſed & in Europa quamplurimas urbes everti. Hic quidem Ægyptum ſpectans pertranſivit; ego convivia celebrans domui. Vultis quoque utriusque clementiam & moderationem poſt adeptam victoriam ſciſcitari & expendere? Ego inimicis meis veniam conceſſi, qui deinde ea in me admiſerunt, quæ Numini juſtitiæ præſidi curæ fuerunt. Hic, præterquam quod in hoſtes crudelis fuit, ne quidem ab amicis temperavit. Quia vero mecum de primis partibus contendere paratus es, neque mihi ſtatim una cum aliis cedis; tu quidem me cogis dicere, te perquam acerbum & crudelem in Thebanos extitiſſe. Ego vero multa manſuetudine & humanitate complexus ſum Helvetios. Illorum quidem tu urbes incendiſti; horum ego a propriis civibus everſos & combuſtos penates reparavi & reſtitui. Ecquid denique tanti fuit decem millia Græcorum ſuperaſſe, & quindecim myriadas hominum invadentium pugnando ſu-

A ἐτόλμησα Ῥωμαίων ἐπιβῆναι τῆς ἐκλὸς θαλάσσης. καὶ τὸ μὲν ἦν ἴσως τὸ ἔργον θαυμαστόν. καί τοι τὴν τόλμαν καὶ ταύτην ἄξιον θαυμάσαι· ἀλλὰ τὸ μεῖζόν μοι, τὸ ἀποβῆναι τῆς νεὼς πρῶτον. καὶ τὰς " Ἑλβετίας Voſſ. Ἑλβετίους σιωπῶ· καὶ τὸ τῶν " Ἰβήρων ἔθνος. οὐ- Voſſ. δενὸς ἔτι τῶν Γαλατικῶν ἐπεμνήσθην· Ἐβραίων f. Νεμαύσων vid. πλέον ἢ τριακοσίας ὑπαγαγόμενος Obſerv. πόλεις, ἀνδρῶν δὲ ὐκ ἐλάττας ἢ δια-

B κοσίας μυριάδας. Ὄντων δὲ τούτων μοι " τοιούτων τῶν ἔργων, ἐκεῖνο μεῖζον Voſſ. τοιούτων ἔργων ἦν καὶ τολμηρότερον. ἐχρῆν γάρ με καὶ πρὸς αὐτὰς διαγωνίζεσθαι τὰς πολίτας, καὶ κρατεῖν τῶν ἀμάχων καὶ ἀνικήτων Ῥωμαίων. Εἴτε ὐν πλήθει τις κρίνει παραλάξεων, τρὶς τοσαυλάκις παρελαξάμην, ὁσάκις ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου κομπάζουσιν οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ σεμνοποιοῦντες· εἴτε πλήθει πόλεων αἰχμαλώτων· ὐ τῆς Ἀσίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρώπης

C τὰ πλεῖστα καλεσρεψάμην. Ἀλέξανδρος Αἴγυπλον παρῆλθε θεωρῶν· ἐγὼ δὲ συμπόσια συγκροτῶν καλεπολέμησα. Τὴν δὲ μελὰ τὸ κρατῆσαι πρᾳότηλα βούλεσθε ἐξελάσαι τὴν παρ' ἑκαλέρων; ἐγὼ καὶ τοῖς πολεμίοις συνέγνων· ἔπαθον ὐν ὑπ' αὐτῶν ὅσα ἐμέλησε τῇ Δίκῃ· ὁ δὲ πρὸς τοῖς πολεμίοις, ὐδὲ τῶν φίλων " ἀ- Voſſ. ἀπέχε-

D πείχετο. Ὅτι ὐν περὶ τῶν πρω- το τείων μοι ἀμφισβητεῖν οἷός τε ἔσῃ, καὶ ὐκ αὐτόθεν σὺ παραχωρήσεις μελὰ τῶν ἄλλων· ἀλλὰ ἀναγκάζεις με λέγειν, ὅπως μὲν ἐχρήσω πικρῶς Θηβαίοις· ἐγὼ δὲ τοῖς " Ἑλβετίοις φι- Voſſ. λανθρώπως. σὺ μὲν γὰρ ἐκείνων κα- Ἑλβετιτέκαυσας τὰς πόλεις· ἐγὼ δὲ τὰς ὑ- ους πὸ τῶν οἰκείων πολιτῶν κεκαυμένας πόλεις ἀνέσησα. Καίτοι ἦ τί τοσῦτον ἦν, μυρίων Γραικῶν κρατῆσαι, καὶ πενλεκαίδεκα μυριάδας ἐπιφερομένας ὑποσῆναι; Πολλὰ εἰπεῖν ἔχων ἔτι

περὶ ἐμαυτὸν ἢ τῶνδε, τῷ μὴ σχολὴν ἄγειν, ἤκιστα τὸ λέγειν ἐξεμελέτησα· διόπερ χρὴ συγγνώμην ὑμᾶς ἔχειν· ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ περὶ τῶν μὴ ῥηθέντων, τὴν ἴσην καὶ δικαίαν ἐξέτασιν ποιουμένους, ἀποδιδόναι μοι τὸ πρωτεῖον.

Τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Καίσαρος, καὶ λέγειν ἔτι βουλομένου, μόγις καὶ πρότερον ὁ Ἀλέξανδρος παρῆρῶν, οὐκ ἔτι καθέσχεν· ἀλλὰ μετά τινος ταραχῆς καὶ ἀγωνίας· Ἐγὼ δὲ, εἶπεν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ, μέχρι τίνος ἀνέξομαι σιωπῇ τὴν θρασύτητος τὴν τούτου; πέρας γὰρ οὐθέν ἐστιν, ὡς ὁρᾶτε, ὅτε τῶν εἰς αὐτὸν ἐπαίνων, ὅτε τῶν εἰς ἐμὲ βλασφημιῶν. ἐχρῆν δὲ ἴσως, μάλιστα μὲν ἀμφοῖν φείδεσθαι. Καὶ γὰρ εἶναί πως ἀμφότερα δοκεῖ παραπλησίως ἐπαχθῆ· πλέον δὲ τὸ τἀμὰ διασύρειν, ἄλλως τε καὶ μιμητὴν αὐτῶν γενόμενον. ὁ δὲ εἰς τοῦτο ἦλθεν ἀναισχυντίας, ὥστε τολμῆσαι τὰ ἀρχέτυπα κωμῳδεῖν τῶν ἑαυτοῦ ἔργων. Ἐχρῆν δὲ, ὦ Καῖσαρ, ὑπομνησθῆναί σε τῶν δακρύων ἐκείνων, ἃ πότε ἀφῆκας, ἀκροώμενος τῶν ὑπομνημάτων, ὅσα πεποίηται περὶ τῶν ἐμῶν πράξεων. Ἀλλ' ὁ Πομπήϊος ἐπῆρέ σε μετὰ τοῦτο κολακευθεὶς μὲν παρὰ τῶν πολιτῶν τῶν ἑαυτοῦ, γενόμενος δὲ ῥᾳθὺς ῥᾳδιουργός. Τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ Λιβύης θριαμβεῦσαι, μέγα ἔργον, ὀνομαστότατον ἐποίησεν ἡ τῶν τότε ὑπάτων μαλακία. τὸν δουλικὸν δὲ ἐκεῖνον πόλεμον, οὐδὲ πρὸς ἄνδρας γενόμενον, ἀλλὰ πρὸς τὰς χειρίστας τῶν οἰκετῶν. ἄλλοι μὲν κατεργάσαντο, Κράσσος καὶ Λούκιος, τοῦνομα δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν ἔσχε Πομπήϊος. Ἀρμενίαν δὲ, καὶ τὰ πρόσοικα ταύτης, κατεπολέμησε Λούκουλλος· ἐθριάμβευσε δὲ ἀπὸ τούτων Πομπήϊος. εἶτα

Voss. Κράσσος καὶ Λούκιος

A stinuisse? Multa quidem alia de utroque nostrum dicere possem; sed quoniam minime mihi per otium licuit arti dicendi incumbere, vos mihi veniam dare par est, simul & quæ dici sunt omissa, æque ac ea quæ dicta sunt, pro merito reputantes, priorem honoris gradum tribuere.

Hæc cum diceret Cæsar, & adhuc loqui vellet, vix sibi jam tum antea temperans Alexander sese amplius continere non potuit, sed cum tumultu & vehementi animi com-
B motione: Quousque tandem, inquit, Jupiter & Dii, tacitus feram hujus hominis insolentiam & audaciam? Nullum enim modum, ut videtis, adhibet in prædicatione suarum laudum, neque in vituperatione mei. Melius fortasse fuisset ab utrisque abstinere. Etenim utrumque quodammodo æque grave videtur; sed illud multo gravius & intolerabilius, quod rerum a me gestarum gloriam imminuere conatus est, quas sibi
C imitandas proposuit. Atque adeo eo devenit impudentiæ, ut suarum rerum exemplar ludibrio habere & infectari non dubitarit. Oportuerat autem, Cæsar, te lacrymarum illarum recordari, quas fudisti, cum audires monumenta in rerum a me gestarum memoriam excitata. Sed eo te *postea* Pompejus extulit, cui plurimum cives sui sunt assentati, qui tamen in omni ratione vir nihili fuit. Quod enim triumphum e-
D gerit de Lybia, non admodum egregium facinus, clarissimum eum fecit Consulum, qui tunc erant, desidia & vecordia. Illud vero servile bellum, non contra viros gestum, sed contra mancipia detertima, Crassus & Lucius confecerunt; gloriam vero & titulum confecti belli Pompejus reportavit. Armeniam autem & proximas regiones devicit Lucullus; de his vero triumphavit Pompejus. Deinde ipsi adulati cives ejus,

Magnum

Magnum cognominaverunt, quolibet eorum, qui ante eum fuerunt, longe inferiorem. Quid enim comparandum fecit rebus Marii, aut duorum Scipionum, aut Furii, qui proxime ad hunc Romulum accedit, quippe cujus civitatem, pene funditus eversam & dirutam, extulit & erexit? Non enim, sicut in ædificationibus, quæ publicis impensis fiunt, accidit, quibus aliorum opera & sumtu ad exitum perductis, opus alterius, qui ei præest, nomine inscribitur, licet in ejus confectione minimum laboris impenderit; ita isti aliena egregia facta sibi adscripserunt. Sed cum illi ipsi architecti & publici operarii extitissent, pulcherrima merito sunt consecuti nomina. Nihil igitur mirum, si Pompejum superasti, digito scalpentem caput, & propius vulpis mores referentem, quam leonis. Nam postquam illum Fortuna prodidit, quæ prius illi faverat, quamprimum & facillime eum Fortunæ ope & præsidio destitutum vicisti. Te vero nulla tua præcipua virtute aut fortitudine victoria potitum manifestum est. Cum enim rerum necessariarum inopia premereris, in quo est, ut scis, non leve ducis peccatum, pugnam conferens victus es. Quod si Pompejus dementia sua, aut imprudentia, seu quod suos sibi dicto audientes præstare non potuit; sive quando oportebat prælium inire distulit, sive vincere non perstitit; sua quidem ille culpa, non tua prudenti belli administratione & imperatoriis consiliis concidit. Persæ vero, ab omni re parati & prudenter instructi, sub potestatem nostram venerunt. Quoniam vero non solum res gerere, sed etiam in rebus agendis, virum probum & regem, æqui justique rationem ducere oportet; ego Græcorum nomine pœnas a Persis repetii, & omnia bella civilia e Græcia profligavi. Neque vero Græciam unquam damno afficere in animo habui; sed eos qui me ulterius progredi, & pœnas a Persis reposcere prohibebant, fregi & comminui.

A τα ἐκολάκευσαν αὐτὸν οἱ πολῖται, καὶ Μέγαν ὠνόμασαν, ὄντα τινῶν τῶν πρὸ ἑαυτοῦ μείζονα. Τί γὰρ τοσοῦτον ἐκείνῳ ἐπράχθη, ἡλίκον Μαρίῳ, ἢ Σκιπίωσι τοῖς δυσὶν, ἢ τῷ παρὰ τὸν Κυδνον τυλονὶ Φυρίῳ; ὃς μικρᾶ συμπεσοῦσαν τὴν τότε πόλιν ἀνέσησεν. ἕτοι γὰρ ἐκ ἀλλοτρίοις ἔργοις, ὥσπερ ἐν πολιτικαῖς οἰκοδομίαις καὶ δαπανήμασιν, ὑπ' ἄλλων καταβληθείσαις καὶ ἐπιτελεσθείσαις, ἕτερος ἄρχων ἐπεγράφη, μικρὰ κονιάσας τὸ τοῖχον· ἕτως ταῖς ἀλλοτρίαις ἐπεγράφησαν πράξεσιν. ἀρχιτέκτονες δὲ αὐτοὶ, καὶ δημιοργοὶ γενόμενοι, τῶν καλλίστων ἠξιώθησαν ὀνομάτων. Οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ κεκράτηκας Πομπηΐου, δακτύλῳ κνωμένου, καὶ τὰ ἄλλα ἀλώπεκος μᾶλλον, ἢ λέοντος. ἐπειδὴ γὰ αὐτὸν ἡ τύχη προέδωκεν, ἢ τ' ἔμπροσθεν χρόνου αὐτῷ παρεστήκει, ταχέως ἐκράτησας μόνου. καὶ ὅτι δεινότητι μὲν ἀδεμιᾷ περίττων ἐγένου, Φανερόν· καὶ γὰρ ἐν ἐνδείᾳ γέγονας τῶν ἐπιτηδείων, (ἐστὶ δὲ ἀ μικρὸν, ὡς οἶσθα, τοῦτο ἁμάρτημα στρατηγοῦ) καὶ μάχῃ συμβαλὼν ἡττήθης. Εἰ δὲ Πομπήϊος ὑπ' ἀφροσύνης τε καὶ ἀνοίας, ἢ τοῦ μὴ δύνασθαι τῶν πολιτῶν ἄρχειν, ἀδὲ ἡνίκα ἔδει τρίβειν τὸ πόλεμον, ὑπερεῖδεν τὴν μάχην, ὅτε νικῶν ἐπεξῄει, ὑπὸ τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι, καὶ οὐχ ὑπὸ τοῖς σοῖς ἐσφάλη στρατηγήμασι. Πέρσαι γὰρ καλῶς καὶ φρονίμως παντάχοῦ παρεσκευασμένοι, πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀλκὴν ἐνέδοσαν. Ἐπεὶ δὲ ἀ τοῦ πράττειν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ τοῦ τὰ δίκαια πράττειν, ἄνδρα ἄριστον, καὶ βασιλέα προσῆκε μεταποιεῖσθαι· ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν πολέμων ἐπανειλόμην· οὐχὶ τὴν Ἑλλάδα λυπεῖν βουλόμενος, ἀλλὰ τὰς κωλύσεις με διαφαίνειν, καὶ δίκας ἀπαιτεῖν τὸν Πέρσην, ἐπικόπτων.

B

C

D

Vossius Φορίῳ

Σὺ δὲ τὰς Γερμανὰς καὶ Γαλάτας κατεπολέμησας, ἐπὶ τὴν πατρίδα τὴν σεαυτῆς παρασκευαζόμενος· ἔ τί γένοιτ' ἂν χεῖρον ἢ μιαρώτερον; Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ διασύρων, τῶν μυρίων ἐμνημόνευσας Γραικῶν· ὅτι μὲν καὶ ὑμεῖς ἐντεῦθεν γεγόνατε, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Ἰταλίας ᾤκησαν οἱ Γραικοὶ, καί πως εἰδὼς ὅμως ἀ παραδέχομαι. Τούτων ὃ αὐτῶν ὀλίγον ἔθνος, Αἰτωλὰς λέγω, τὰς παροικηνίας ὑμῖν, ὡς φίλους ἔχειν καὶ συμμάχους ἐποιήσασθε περὶ πολλοῦ· πολεμωθέντας δὲ ὑμῖν ὕστερον δι' ἃς δή ποτε αἰτίας οὐκ ἀκινδύνως ὑπακούειν ὑμῖν ἠναγκάσατε; Εἰ δὲ πρὸς τὸ γῆρας, ὡς ἄν εἴποι τις, τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀδὲ πάσης, ἀλλ' ἔθνους μικροῦ, ἡνίκα ἤκμαζε τὸ Ἑλληνικὸν, ἀδ' ὅτι ἐσὶ γινωσκομένα, μικρὰ δέω φάναι, μόγις ἀρκέσαντες, τίνες ἂν ἐγένεσθε, εἰ πρὸς ἀκμάζοντας καὶ ὁμονοοῦντας τοὺς Ἕλληνας πολεμεῖν ὑμᾶς ἐδέησεν; ἐπεὶ καὶ Πύρρῳ διαβάντος ἐφ' ὑμᾶς, ἴσε ὅπως ἐπλήξατε. Εἰ δὲ τὸ Περσῶν κρατῆσαι μικρὸν νομίζεις, καὶ τὸ τηλικοῦτον ἔργον διασύρεις, ὀλίγης πάνυ τῆς ὑπὲρ Τίγριδα ποταμὸν, ὑπὸ Παρθυαίων βασιλευομένης χώρας, ἔτη πλέον ἢ τριακόσια πολεμοῦντες, λέγε μοι, δι' ἣν αἰτίαν ἀ καθεκράτησατε; Βούλῃ σοι φράσω; τὰ Περσῶν ὑμᾶς εἷρξε βέλη. Φράσάτω δέ σοι περὶ αὐτῶν Ἀντώνιος, ὁ παιδοποιηθεὶς ἐπὶ τυραννίδι παρὰ σοῦ. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ ἐν ὅλοις ἐνιαυτοῖς δέκα πρὸς τούτοις, καὶ Ἰνδῶν γέγονα κύριος. Εἶτά μοι τολμᾷς ἀμφισβητεῖν, ὃς ἐν παιδαρίῳ στρατηγῶν, ἔργα ἔπραξα τηλικαῦτα, ὥστε τὴν μνήμην, καίπερ οὐκ ἀξίως ὑπὸ τῶν συγγραφέων ὑμνηθέντων,

Voss. ὡς φίλους μὲν ἔχ.

Voss. Οἱ

Voss. γινωσκόμενον

A Tu vero Germanos & Gallos bello domuisti, inde te adversus patriam accingens; quo quid derestabilius & magis impium est? Quando vero, tanquam per risum, in mentionem decem millium Græcorum incurrens meministi, vos inde originem ducere, & quamplurimas Italiæ regiones Græcos habitasse, quamvis sciens non moror. Horum vero parvam gentem, Ætolos dico, qui

B vestram Italiam contingunt, magni duxistis amicos habere, & socios adjungere. Postquam vero vobis in bello strenuam navaverunt operam, quibus tandem de causis imperio vestro parere non sine magno vestro malo & periculo coëgistis? Quod si Græcia jam tum, ut vere dixerit aliquis, ad senectutem vergente; non universæ, sed ejus parvæ, & ne stantibus quidem Græcorum opibus quænam esset cognitæ, nationi, parum abest quin visi sitis vix sufficere; qua-

C les fuissetis, si cum Græcis concordibus, & florentibus eorum rebus, vos dimicare oportuisset? cum præterea etiam Pyrrho in Italiam trajiciente, quanto terrore perculsi fueritis, recordari potestis. Quoniam vero Persas superasse tam parvi facis, & hoc tantum opus verbis extenuas, parva admodum ad Tigrim fluvium in Parthorum ditione posita provincia, trecentis jam amplius dimicantes annis, quæso, cur ad hoc usque

D tempus potiti non estis? Vis tibi dicam? Persarum tela vobis obstiterunt. Dicat tibi Antonius, qui tyrocinium militiæ sub te fecit, quantum Persæ viribus pollent. Ego vero Indos, una cum illis, non totis decem annis, ditioni meæ subjeci. Deinde mecum contendere audes, qui ab ineunte ætate ducis munere fungens, tot tantaque gessi, ut eorum memoria, quamvis non satis ea pro merito scriptores ornent, & laudibus effe-

Voss. ὑπομνηθέντων

rant,

rant, mihi tamen ſuperſtes permaneat, inſtar rerum ab Hercule rege meo geſtarum, quem colui & imitatus ſum. Proſtremo Achilli, generis mei auctori, nulla in re cedo: & Herculis, quem ego ſemper ſum vehementer admiratus, quoad hominem Dei licet, veſtigia proxime ſubſequor. Hæc igitur habui, o Dii, quæ pro mei adverſus hunc defenſione dicerem; quamvis conſultius feciſſem, ſi eum contemtum & deſpectum dimiſiſſem. Quod ſi aliquid acerbi a nobis perpetratum eſt, id non contra omnino culpæ expertes, ſed partim contra eos qui ſæpius & in multis me offenderant, partim qui tempore non apte & convenienter uſi fuerant. Inhos igitur commiſſa, qui non habita temporis ratione deliquerant, ſecuta eſt Pœnitentia, prudens valde, & eorum qui erraverunt & lapſi ſunt ſervatrix Dea; alios autem, tanquam æmulos, poſtquam ſæpius inimico animo egerant, & me appetierant, cum ulciſcebar, nihil me iniquum facere exiſtimabam.

A ὅμως δὲ συμπαραμένειν τῷ βίῳ, καθάπερ τῆ τὰ Καλλινίκα τὰμὰ βασιλέως, ἃ θεράπων ἐγὼ καὶ ζήλωτὴς ἐγενόμην. Ἀχιλλεῖ μὲν ἀμιλλώμενος, τῷ προγόνῳ, Ἡρακλέα θαυμάζων καὶ ἑπόμενος, ἄτε δὴ κατ' ἴχνος θεᾶ ἀνθρωπος. Ὅσα μὲν ἂν ἐχρῆν, ὦ θεοὶ, πρὸς τῶνδε ἀπολογήσασθαι· καί τοι κρεῖττον ἦν ὑπεριδεῖν αὐτὰ· εἴρηται. Εἰ δέ τι πικρὸν B ὑφ' ἡμῶν ἐπεφέχθη, ἅτι πανταπασιν εἰς ἀναιτίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἢ πολλάκις καὶ ἐπὶ πολλοῖς προσκρούσαντας, ἢ τῷ καιρῷ μὴ καλῶς μηδὲ πρεπόντως χρησαμένους. Ἠκολούθησε γὰν, ἐπὶ μὲν τοῖς διὰ τὸν καιρὸν ἐξαμαρτηθεῖσιν, ἡ μεταμέλεια, σώφρων πάνυ καὶ τῶν ἐξημαρτηκότων σώτειρα δαίμων· τοὺς δ' C ὥσπερ φιλοτιμουμένους, ἐπὶ τῷ πολλάκις ἀπεχθάνεσθαι, καὶ προσκρούειν, ἀθὲν ὤμην ἄδικον ποιεῖν κολάζων.

Hac oratione plane militari habita, ad Octavianum Neptuni miniſter clepſydram detulit, eique quam minimum potuit aquæ diſtribuit, oblata occaſione alioquin ad memoriam revocans ejus in Deum ſuperbiam. Quæ cum ille pro animi ſolertia & ſagacitate animadverteret, de aliis verba facere præ- D termittens: Ego quidem, Jupiter (inquit) & Dii; de aliorum rebus geſtis detrahere, aut ea dicendo verbis extenuare, abſtinebo, & in rerum a me geſtarum commemoratione tota mea verſabitur oratio. Adoleſcens civitati meæ præfui, ſicut hic generoſus Alexander. Bella vero Germanica, ad Cæſaris hujuscemodi patris mei exemplum, feliciter confeci. Implicatus autem bellis civilibus, Ægyptum apud Actium pugna

Ἐπεὶ δ' εἴρητο καὶ τάτῳ " στρατιωτικώτερος ὁ λόγος, ἐπὶ τὸν Ὀκταβιανὸν τὴν ὑδρίαν ἔφερεν τῆ Ποσειδῶνος θεράπων, ἐπιμετρῶν αὐτῷ τῆ ὕδατος ἔλασσον, διὰ τὸν καιρόν· ἄλλως τε καὶ μνησικακῶν αὐτῷ τῆς εἰς τὸν θεὸν ὑπερηφανίας. Καὶ ὃς, ἐπειδὴ σιωπῆκεν ὑπὸ ἀγχινοίας, ἀφεὶς τὸ λέγειν τι περὶ τῶν " ἀλλοτρίων· Ἐγὼ, εἶπεν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ, τῆ διασύρειν μὲν τὰ τῶν ἄλλων ἔργα καὶ μικρὰ ποιεῖν ἀφέξομαι· περὶ δ' τῶν ἐμαυτῆ τὸν πάντα ποιήσομαι λόγον. Νέος παρέσην τῆς ἐμαυτῆ πόλεως, ὥσπερ ὁ γενναῖος ἅτος Ἀλέξανδρος· κατώρθωσα δ' Γερμανικὰς πολέμους, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἅτοσι Καῖσαρ· συμπλακεὶς δ' τοῖς ἐμφυλίοις ἀγῶσιν,

Voſſ. στρατιωτικώτερον

Voſſ. ἀλλων

σιν, Αἴγυπτον μὲν περὶ τὸ Ἀκτικὸν κατ- A ναναυμάχησα· Βρῦτον ὃ καὶ Κάσσιον περὶ τὰς Φιλίππους καὶ πολέμησα, καὶ τὸν Πομπηΐου παῖδα Σέξτον, πάρεργον ἐθέμην τῆς ἐμαυτοῦ στρατηγίας. Οὕτω δὲ παρέσχον ἐμαυτὸν τῇ Φιλοσοφίᾳ χειρωθῆναι, ὥστε καὶ τῆς Ἀθηνοδώρου παῤῥησίας ἠνεσχόμην, οὐκ ἀγανακτῶν, ἀλλ' εὐφραινόμενος ἐπ' αὐτῇ, καὶ τὸν ἄνδρα καθάπερ παιδαγωγὸν, ἢ παλέρα B μᾶλλον, αἰδούμενος. Ἄρειον ὃ κἀ Φίλον, καὶ συμβιωτὴν ἐπιγράφομαι· καὶ ὅλως οὐδέν ἐστι ὑφ' ἡμῶν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν ἁμαρτηθέν. Ὑπὸ δὲ τῶν ἐμφυλίων στάσεων τὴν Ῥώμην ὁρῶν εἰς ἔσχατον ἐλαύνουσαν πολλάκις κίνδυνον, ὅτῳ διεθέμην τὰ περὶ αὐτὴν, ὥστε εἶναι δι' ὑμᾶς, ὦ θεοὶ, τὸ λοιπὸν ἀδαμαντίνην. Οὐ γὰρ ταῖς ἀμέ- C τροις ἐπιθυμίαις εἶκων, ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ διενοήθην· ὅσα δὲ διττὰ, ὥσπερ ὑπὸ τῆς Φύσεως ἀποδεδομένα, Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην. Εἶτα ὑποτάξας τὸ Σκυθῶν, καὶ Θρᾳκῶν ἔθνος, ἐπιμετρούντων ὑμῶν τῆς βασιλείας μοι τὸν χρόνον, οὐ πόλεμον ἄλλον ἐξ ἄλλου περιεσκόπουν· ἀλλὰ εἰς νομοθεσίαν, καὶ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου συμφορῶν ἐπανόρθωσιν, τὴν σχολὴν διεθέμην· οὐδενὸς D νομίζων τῶν περὶ ἐμαυτὸν χεῖρον βεβουλεῦσθαι μᾶλλον ὅ, εἰ χρὴ θαῤῥήσαντα φάναι, κρεῖσσον, τῶν ποτε τηλικαύτας ἡγεμονίας ἐπιτροπευσάντων. Οἱ μὲν γὰρ ταῖς στρατηγίαις ἐναπέθανον, ἔξὸν λοιπὸν καὶ μὴ στρατεύεσθαι, πολέμους ἐκ πολέμων ἑαυτοῖς, ὥσπερ οἱ φιλοπράγμονες δίκας μελετῶσι, κατασκευάζοντες. οἱ δὲ, κἀ πολεμούμενοι τῇ τρυφῇ προσ-

navali ſuperavi: Brutum & Caſſium prælio apud Philippos devici: atque hujuſce meæ expeditionis Sextum Pompeji filium acceſſionem quandam operis mihi conſtitui. Ita vero me Philoſophiæ obſequentem præbui, ut Athenodori loquendi libertatem, tantum abeſt ut graviter moleſteque tulerim, ut ex ea modeſtior evaſerim, & hominem haud ſecus quam pædagogum, imo quam patrem, ſim reveritus. Quin Arium in amicorum & familiarium meorum numerum adſcribo: & in ſumma nihil a me in Philoſophiam eſt peccatum. Bellis vero civilibus ſæpenumero in extremum diſcrimen adductam rem Romanam ſic compoſui firmavique, ut in poſterum, o Dii, noſtra opera adamantina fuerit. Nec enim immoderatis cupiditatibus morem gerens, omnia undique parare, & dominio ejus adjungere ſuſcepi; ſed duos imperio noſtro limites, tanquam a natura fixos & datos, Iſtrum & Euphratem, ſtatui. Deinde repreſſis & domitis Thracum & Scytharum gentibus, vobis mihi largientibus imperij tempus ſatis diuturnum, non bellum aliud ex alio ſum commentatus; ſed in juris deſcriptione, & eorum quæ bellis civilibus depravata erant correctione, otium traduxi. Qua in re ita me geſſi, ut non deterius me publicæ utilitati conſuluiſſe exiſtimem, quam quisquam alius eorum qui ante me fuerunt: imo melius, ſi verum audacter dicere oportet, quam omnes; qui unquam hujusmodi imperia geſſerunt & gubernarunt. Alii enim in exercituum adminiſtrationibus obierunt, & cum liceret in poſterum a militia quietem agere, bella tamen ex bellis, non ſecus quam litigioſi homines lites meditantur & excogitant, ſibi præparārunt. Alii vero ad bellum incitati ſe totos ad voluptatem & vitæ luxum contulerunt,

turpesque illecebras & mollitiem, non ſolum gloria quæ ex bello quæritur, ſed etiam propria ſalute potiorem duxerunt. Quæ cum ego animo perluſtro & conſidero, non infimo me loco dignum reputo. Quicquid tamen, o Dii, vobis æquum viſum fuerit, illud me amplecti par eſt.

Poſt hunc data eſt Trajano dicendi poteſtas. Hic quamvis dicendo valeret, (ſolebat enim propter ignaviam in mandatis dare Suræ, ut quamplurima ſuo nomine oratione ornaret) tamen reſonans potius quam loquens, Diis ſua de Parthis & Getis parta tropæa demonſtrabat. Tum etiam ſenectutem ſuam incuſabat, tanquam ſe bellum Parthicum ad extremum usque exequi non conceſſiſſet. Cui Silenus: Stulte, tu quidem viginti annis imperio præfuiſti, & hic Alexander ſolum duodecim. Cur igitur omittens tuam ignaviam increpare, in temporis anguſtias culpam rejicis? Quo ſcommate ira accenſus; nec enim omnino dicendi facultate carebat, ſed propter vinolentiam ſæpenumero hebetior erat; Ego ſane, o Jupiter, inquit, & Dii, quaſi torpentem rempublicam & diſſipatam, tum domeſtica tyrannide, qua multo tempore oppreſſa fuerat, tum Getarum contumelia, ſuſcipiens, ſolus Iſtri accolas aggredi ſum auſus. Et Getarum quidem gentem penitus everti & delevi. Sunt autem illi omnium, qui usquam ſunt, bellicoſiſſimi; cum quod corporis robore plurimum valent, tum etiam maxime propter eam, quam eorum animis defixit, opinionem, qui apud ipſos colitur Zamolxis. Etenim cum plane confirmatum habeant, ſe non omnino interire, ſed alio ad habitandum traduci; multo ſunt paratiores ad ſubeunda pericula, quippe qui migrationem præſtolentur & expectent. Et hoc quidem tantum opus annis fere quinque confeci. Me vero omnium ante me

A εἶχον, ἀ μόνον τῆς μετὰ ταῦτα εὐκλείας τὴν αἰσχρὰν τρυφὴν προϊμῶντες, ἀλλὰ καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς. Ἐγὼ μὲν ἓν ταῦτα διανοούμενος, οὐκ ἀξιῶ τῆς χείρονος ἐμαυτὸν μερίδος. ὅτι δ' ἂν ὑμῖν, ὦ θεοί, φαίνηται, τοῦτο εἰκός ἐστιν ἐμὲ δηπουθεν τέργειν.

Δίδοται μετὰ τοῦτον τῷ Τραϊανῷ τὸ λέγειν ἐξουσία. Ὁ δὲ, καίπερ δυνάμενος λέγειν (ὑπὸ ῥαθυμίας ἐπιτρέπειν γὰρ εἰώθει, τὰ πολλὰ τῷ Σύρᾳ γράφειν ὑπὲρ αὐτοῦ) θθεγγόμενος μᾶλλον, ἢ λέγων, ἐπεδείκνυεν αὐτοῖς, τό τε Γετικὸν, καὶ τὸ Παρθικὸν τρόπαιον. ἠτιᾶτο δ' γῆρας, ὡς οὐκ ἐπιτρέψαν αὐτῷ τοῖς Παρθικοῖς προάγμασιν ἐπεξελθεῖν. Καὶ ὁ Σειληνὸς· ἀλλ', ὦ μάταιε, ἔφη, εἴκοσι βεβασίλευκας ἔτη, Ἀλέξανδρος δὲ ὀκτὼ καὶ δώδεκα. τί οὖν ἀφεὶς αἰτιασαι τὴν σαυτοῦ τρυφὴν, τὴν τοῦ χρόνου μέμφῃ σενότητα; Παροξυνθεὶς οὖν ὑπὸ τοῦ σκώμματος· (οὐδὲ γὰρ ἦν ἔξω τοῦ δύνασθαι ῥητορεύειν, ὑπὸ δὲ τῆς φιλοποσίας, ἀμβλύτερος ἑαυτοῦ πολλάκις ἦν·) Ἐγὼ δὲ, εἶπεν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν ναρκῶσαν ὥσπερ, καὶ διαλελυμένην, ὑπὸ δὲ τῆς οἴκοι πολὺν χρόνον ἐπικρατησάσης τυραννίδος, καὶ τῆς τῶν Γετῶν ὕβρεως· μόνος ὑπὲρ τὸν D Ἴστρον ἐτόλμησα προσβάλλειν ἔθνη· καὶ τὸ Γετῶν ἔθνος ἐξεῖλον, οἳ τῶν πώποτε μαχιμώτατοι γεγόνασιν, οὐχ ὑπὸ ἀνδρείας μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ὧν ἔπεισεν αὐτοὺς ὁ τιμώμενος παρ' αὐτοῖς Ζάμολξις. Οὐ γὰρ ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ μετοικίζεσθαι νομίζοντες, ἑτοιμοτέρους αὐτοὺς ποιοῦσιν, ἢ τὰς ἀποδημίας ὑπομένουσιν. Ἐπράχθη δέ μοι τὸ ἔργον τοῦτο ἐν ἐνιαυτοῖς ἴσως πε πέντε. Πάντων δὲ ὅτι

γρ. προσλαβεῖν

γρ. ἴσως πε.

ὅτι τῶν πρὸ ἐμοῦ γεγονότων αὐτοκρατόρων ὤφθην τοῖς ὑπηκόοις πραότατος, καὶ ὅτε Καῖσαρ ἀτοσὶ περὶ τούτων ἀμφισβητήσειεν ἄν μοι, ὅτε ἄλλος ὐδὲ εἷς· ἔυδηλόν ἐσί που. πρὸς Παρθυαίους δὲ, πρὶν μὲν ἀδικεῖσθαι παρ' αὐτῶν, οὐκ ᾠόμην δεῖν χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις· ἀδικοῦσι δὲ ἐπεξῆλθον," οὐδὲν ὑπὸ τῆς ἡλικίας κωλυθείς· καί τοι διδόντων μοι τῶν νόμων τὸ μὴ στρατεύεσθαι. Τούτων δὴ τοιούτων ὄντων, ἆρ' οὐχὶ " τιμᾶσθαι καὶ πρὸ τῶν ἄλλων εἰμὶ δίκαιος πρᾷος μὲν τοὺς ὑπηκόους, φοβερὸς δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους διαφερόντως γενόμενος, αἰδεσθεὶς δὲ καὶ τὴν ὑμετέραν ἔγγονον φιλοσοφίαν; Τοιαῦτα ὁ Τραϊανὸς εἰπὼν, ἐδόκει τῇ πραότητι πάντων κρατεῖν, καὶ δῆλοί πως ἦσαν οἱ θεοὶ μάλιστα ἡσθέντες ἐπὶ τούτῳ.

Voss. ὑπὸ

Voss. καὶ τιμ.

Τοῦ Μάρκου δὲ ἀρχομένου λέγειν, ὁ Σειληνὸς ἠρέμα πρὸς τὸν Διόνυσον· ἀκούσωμεν, ἔφη, τοῦ Στωϊκοῦ τουτουί, τί ποτε ἄρα τῶν παραδόξων ἐκείνων ἐρεῖ, καὶ τερατείων δογμάτων. Ὁ δὲ ἀποβλέψας πρὸς τὸν Δία καὶ τοὺς θεούς· Ἀλλ' ἔμοιγε, εἶπεν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, λόγων οὐδὲν δεῖ καὶ ἀγώνος. Εἰ μὲν γὰρ ἠγνοεῖτε τὰμά, πρόσηκον ἦν ἐμὲ διδάσκειν ὑμᾶς. ἐπεὶ δὲ ἴστε, καὶ λέληθεν ὑμᾶς τῶν ἀπάντων οὐδέν· αὐτοί μοι τιμᾶτε τῆς ἀξίας. Ἔδοξε δὴ τῷ Μάρκῳ, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις εἶναι, καὶ σοφὸς διαφερόντως, ἅτε, οἶμαι, διαγινώσκων, λέγειν θ' ὅπου χρὴ καὶ σιγᾶν ὅπη καλόν.

Τῷ Κωνσταντίνῳ μετὰ τοῦτον λέγειν ἐπέτρεπον. Ὁ δὲ πρότερον μὲν ἐθάρρει τὴν ἀγωνίαν· ὡς δὲ ἀποβλέπων εἰς τὰ τῶν ἄλλων ἔργα, μικρὰ πανταπασιν εἶδε τὰ ἑαυτοῦ· δύο γὰρ τυράννους, (εἴγε χρὴ τἀληθῆ φάναι) καθῃρήκει· τὸν μὲν

A Imperatorum manſuetiſſimum & leniſſimum populis mihi parentibus viſum fuiſſe, manifeſtum eſt: neque hujusce laudis mihi Cæſar hic, nec quisquam alius, controverſiam moverit. Parthos autem, priusquam ab his injuria affectus eſſem, armis violandos non exiſtimavi: ut vero injuriam intulerunt, non me ætas ingraveſcens, etiam tum legibus mihi militiæ vacationem concedentibus, ab iis invadendis revocavit. Quæ cum ira ſint, numquid ante alios honore affici dignus ſum, qui ſubjectis manſuetus, & hoſtibus formidoloſus præ cæteris extiti, & philoſophiam veſtram progeniem colui & obſervavi? Hæc ubi Trajanus dixit, reliquos omnes clementia ſuperare exiſtimatus eſt; qua re præcipue Dii delectari videbantur.

Marco vero incipiente dicere, Silenus ſubmiſſa voce ad Dionyſium: Audiamus, inquit, hunc Stoicum, quid tandem ex illis paradoxis & mirabilibus opinionibus proferet. At ille in Jovem Deosque intuitus: Nihil mihi, o Jupiter & Dii, opus eſt ſermone, aut contentione. Etenim ſi mea facta ignoraretis, ea me vos docere decorum eſſet: ſed quoniam vobis nota ſunt, neque quicquam omnium vos latet, ipſi mihi honorem tribuite quem mereor. Tum Marcus viſus eſt cætera plane admirandus vir, ſed præcipue prudentia excellere, tanquam, credo, qui probe noſſet, ubi tacere vel loqui deceret.

Poſt hunc, Conſtantinum, ut diceret, admonuerunt. Atque ille primum quidem fidenti animo in certamen prodibat; veruntamen in aliorum opera intuenti, ſua ſibi parva prorſus & nullius pretii viſa ſunt. Duos enim tyrannos, ſi verum dicere oportet, de medio ſuſtulerat: unum quidem

imbel-

imbellem & ignavum; alterum, præterquam quod afflicta fortuna, etiam senectute confectum; utrumque vero Diis hominibusque maxime invisum. Præterea ejus in Barbaros gesta, erant ipsi parum decora, & ridicula. Tributa enim quodammodo pependerat, & delitias vitæque luxum spectarat. Itaque longo a Diis disjitus intervallo, hærebat in limine Lunæ, cujus amore tenebatur, totusque in eam intuens, de victoria nihil laborabat. Ubi vero ipsum dicere oportuit: His ego rebus, inquit, sum istis longe superior; Macedone, quod adversus Romanos, Germanicas & Scythicas gentes, non cum Asianis barbaris, bello conflixi; Cæsare & Octaviano, quod mihi res non fuit, sicut illis, contra probos & virtute præstantes viros; sed in crudelissimos & sceleratissimos tyrannos impetum feci. Et Trajano quidem rebus a me in debellandis tyrannis fortiter & prospere gestis merito præponi debeo: in quo vero eam quam acquisierat regionem recuperavi, haud abs re par judicarer, nisi quoque perdita recipere, quam parare, excellentius est. Marcus vero de seipso tacens, nobis omnibus primum honoris gradum cedit. Sed numquid nobis Adonidis hortos, inquit Silenus, tanquam egregia facinora, o Constantine, jactas & profers? Quinam sunt, quæso, inquit, isti, quos vocas Adonidis hortos? In quibus, ait ille, mulieres Veneris viro, fictilibus injecta terra olerum feraci, serunt ea quidem, quæ ubi brevi temporis spatio effloruerunt, statim viriditatem amittunt. Hæc audiens Constantinus, erubuit: quippe qui hæc adversus sua facta, tanquam hujusmodi essent, dici saris intelligeret.

Facto demum silentio, illi quidem expectare visi sunt, cui Dii suo suffragio primas partes adjudicarent. Hi vero censebant virorum consilia & animorum motus

A ἀπόλεμόν τε καὶ μαλακόν· τὸν δὲ, ἄθλιόν τε καὶ διὰ τὸ γῆρας, ἀμφοτέρω δὲ θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις ἐχθίστω. Τά γε μὴν εἰς τοὺς Βαρβάρους ἦν αὐτῷ γελοῖα. Φόρους γὰρ ὥσπερ ἐτελελέκει, καὶ πρὸς τὴν τρυφὴν ἀφεώρα. πόρρω δὲ εἰστήκει τῶν θεῶν αὐτῶ. περὶ τὰ πρόθυρα τῆς Σελήνης· ἐρωτικῶς τε ἔν εἶχεν αὐτῆς, καὶ ὅλως πρὸς ἐκείνην βλέπων, ἀδὲν �έ-

B μελλε αὐτῷ περὶ τῆς νίκης. Ἐπεὶ δὲ ἐχρῆν καὶ αὐτὸν εἰπεῖν τι· Ταύτη τῶν πρειττόνων, ἔφη, εἰμὶ, τῷ Μακεδόνι μὲν, ὅτι πρὸς Ῥωμαίους, καὶ τὰ Γερμανικὰ καὶ Σκυθικὰ γένη, καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς βαρβάρους ἠγωνισάμην· Καίσαρι δὲ καὶ Ὀκταβιανῷ, τῷ μὴ, καθάπερ ἦτοι, πρὸς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτας ἐσπάσαι· τοῖς μιαιφόνοις δὲ καὶ πονηροτάτοις τυράννοις ἐπεξελθεῖν. Τραϊανῷ δὲ, τοῖς μὲν καλὰ τῶν τυ-

C ράννων ἀνδραγαθήμασιν εἰκότως ἂν προτιμηθείην· τῷ δὲ ἦν ἔτι προελήσαι χώραν ἀναλαβεῖν, ἴσως οὐκ ἂν ἀπεικότως νομιζοίμην· εἰ μὴ τῷ μεῖζόν ἐστι τὸ ἀναλήσασθαι τοῦ κτήσασθαι. Μάρκῳ δὲ ἔτι σιωπῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, πᾶσιν ἡμῖν τῶν πρωτείων ἐξίσαται. Καὶ ὁ Σειληνός· ἀλλ' ἦ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους ὡς ἔργα ἡμῖν, ὦ Κωνσταντῖνε, ἑαυτῷ προσφέρεις; τί δὲ, εἶπεν, εἰσὶν οὓς λέγεις Ἀδώνιδος κήπους; αἱ γυναῖκες, ἔφη, τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἀνδρὶ Φυτεύσι ὀστρακίοις ἐπαμησάμεναι γῆν λαχανίαν· χλωρήσαντα δὲ ταῦτα πρὸς ὀλίγον, αὐλίνα ἀπομαραίνεται. Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἠρυθρίασεν, ἄντικρυς ἐπιγνοὺς τοιοῦτον τὸ ἑαυτοῦ ἔργον.

Ἡσυχίας δὲ γενομένης, οἱ μὲν ἐώκεσαν περιμένειν ὅτου θήσονται τὴν ὑπὲρ τῶν πρωτείων οἱ θεοὶ ψῆφον. οἱ δ' ὤοντο δεῖν τὰς προαιρέσεις εἰς τὸ μ-

Tt Φανὲς

Φανὲς τῶν ἀνδρῶν προάγειν, καὶ οὐκ ἐκ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς, ὧν ἡ τύχη μέλεποιεῖτο τὸ πλεῖστον· καὶ πάντων αὐτῶν καταβοῶσα παρεισήκῃ, πλὴν Ὀκταβιανοῦ μόνου· τοῦτον δὲ εὐγνώμονα πρὸς ἑαυτὴν εἶναι ἔλεγεν. Ἔδοξεν οὖν τοῖς θεοῖς ἐπιτρέψαι καὶ τοῦτο τῷ Ἑρμῇ· καὶ ἔδοσαν αὐτῷ πρῶτον Ἀλεξάνδρου πυθέσθαι τί νομίσειε κάλλιστον, καὶ πρὸς τί βλέπων ἐργάσαιτο, καὶ πάθοι πάντα" ὅσα ἐδεδράκῃ τε καὶ ἐπεπόνθει. Ὁ δὲ, ἔφη, τὸ πάντα νικᾶν. Εἶτα, εἶπεν ὁ Ἑρμῆς, οἴῃ σοι τοῦτο πεποιῆσθαι; καὶ μάλα, ἔφη ὁ Ἀλέξανδρος· Ὁ δὲ Σειληνὸς τοῦθασικῶς μάλα γελάσας, ἀλλὰ ἐκράτουν γέ σου πολλάκις αἱ ἡμέτεραι θυγατέρες· αἰνιττόμενος τὰς ἀμπέλους, τὸν Ἀλέξανδρον οἷα δή τινα μέθυσον καὶ Φίλωνον σκώπτων. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἅτε δὴ γέμων Περιπατητικῶν παρακελευσμάτων· ἀτὰ ἄψυχα, ἔφη, νικᾷν· οὐδὲ γὰρ ἀγὼν ἡμῖν πρὸς ταῦτα· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἀνθρώπων, πᾶν δὲ θηρίων γένος. Καὶ ὁ Σειληνὸς, ὥσπερ οἱ θαυμάζοντες εἰρωνικῶς μάλα· ἰὼ, ἰὼ, ἔφη, τῶν διαλεκτικῶν κιγκλίδων· αὐτὸς δὲ ἡμῖν ἐν ποτέρῳ σαυτὸν θήσεις γένει τῶν ἀψύχων, ἢ τῶν ἐμψύχων τε καὶ ζώντων. Καὶ ὃς, ὥσπερ ἀγανακτήσας· εὐφήμει, ἔφη, ὑπὸ γὰρ μεγαλοψυχίας ὅτι δὴ καὶ θεὸς γενοίμην, μᾶλλον δ' εἶην, ἐπεπείσμην. αὐτὸς ἦν, εἶπεν, ἡττήθης σεαυτοῦ πολλάκις, ὀργῆς, ἢ λύπης, ἢ τινος τοιούτου· ἦ νῦν γε τὰς φρένας ἧττω καὶ χείρω ποιήσας. Ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτοῦ, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, κρατεῖν καὶ ἡττᾶσθαι ὁμωνύμως· ἐμοὶ δὲ ἦν ὑπὲρ τῶν πρὸς

Vulg. ὅσα περ διεδράκῃ τε καὶ πεπόνθει.

A in apertum proferri oportere: neque ex eorum rebus geſtis de his judicium faciendum, quorum fortuna maximam partem ſibi vendicabat: quæ quidem adfuerat, illos omnes clamore inſectans & explodens, præterquam Octavianum, quem ſolum benevolo in ipſam animo eſſe dicebat. Itaque Diis viſum eſt de hac re Mercurium admonere; eique datum negotium, ut Alexandrum primum ſciſcitaretur, quid exiſtimaret pulcherrimum, & quo præcipue B ſpectans, eas res, quas geſſerat, geſſiſſet, tantosque labores ſuſcepiſſet, quantos ſuſceperat? Ille vero reſpondit: Ut omnia vincerem. Deinde Mercurius: Tene vero putas hoc aſſecutum? Maxime, inquit Alexander. Hic vero Silenus cum mordaci irriſione: Imo vero ſæpius, inquit, noſtræ filiæ re potentiores extiterunt: vineas obſcure ſignificans, ſimul & Alexandrum, C tanquam ebrietati deditum & vini amatorem carpens. Cui Alexander, quippe qui præceptis Peripateticorum abundarer: inanimata non vincere, reſpondit; nullum enim nobis certamen cum illis eſſe, ſed cum hominum aut brutorum genere. Huic Silenus, vehementer admirantium more valde ſimulanter: oh, oh, o dialecticorum effugia! Te vero an inter inanimata, aut a- D nimata & vita fruentia repones? Et ille tanquam indignatus: Bene ominare, inquit; etenim propter animi magnitudinem me Deum fore, imo eſſe, perſuaſum habui. Tu igitur, inquit, a re ipſo ſæpenumero victus es, cum ira, aut ægritudine, aut alia hujusmodi perturbatione, mentem animumque tuum infirmiorem aut imbecilliorem præſtitiſti. Sed aliquem, inquit Alexander, ſeipſum vincere, aut a ſeipſo vinci, æquivoce de uno eodemque dicitur. Mihi

Mihi vero de victoria, quæ adverſus alios obtinetur, ſermo eſt. Papæ! inquit Silenus, ut noſtras argutias & cavillationes refellis! Sed apud Indos vulneratus, cum te Peuceſtes circumſtabat, tuique animam exhalans, urbe eductus es; utrum, inquam, inferior eo qui tibi vulnus intulit, extitiſti; an eum etiam viciſti? Neque ſolum ipſum, reſpondit Alexander, ſed & ipſam civitatem quoque dirui. Minime vero tu beate, inquit Silenus, quippe jacebas, quemadmodum Hector ille Homericus, ſenſim deficiens & animam agens; alii vero pugnabant & vincebant. Nempe nobis ducibus hoc fiebat, inquit Alexander. Qui fieri poterat, inquit Silenus, ut te ſequerentur, cum parum abeſſet quin mortuus eſſes? Deinde ex Euripide hæc cecinit:

Male quam poſitum eſt in more apud Græcos,
Cum exercitus tropæa de hoſtibus ponit.

Ad hæc Dionyſius: Deſine, inquit, o patercule, iſta loqui, ne te eodem iſte, quo Clitum, malo afficiat. Itaque Alexander erubeſcens ſimul & quodammodo oculis lacrymis ſuffuſis, obmutuit: atque is huic ſermoni finis eſt impoſitus. At Mercurius Cæſarem deinde interrogavit: Tibi vero inquit, o Cæſar, quisnam fuit vitæ propoſitus ſcopus? Et ille: Primas inter mei temporis homines ferre, neque cuiquam eſſe aut cenſeri ſecundus. Hoc eſt paulo obſcurius, inquit Mercurius. Utrum enim prudentia, an dicendi facultate, an reipublicæ gubernandæ peritia, an virtute militari, præſtare voluiſti? Cui Cæſar: Ego vero omnes in omni re excellere jucundum ducebam; cujus rei cum compos eſſe non poſſem, quod proximum erat, apud meos

A ἄλλως ὁ λόγος. Βαβαὶ τῆς διαλεκτικῆς, εἶπεν, ὅπως ἡμῶν τὰ σοφίσματα διελέγχεις. ἀλλ' ἡνίκα, εἶπεν, ἐν Ἰνδοῖς ἐτρώθης, καὶ ὁ Πευκέστης ἕκειτο περὶ σὲ, σὺ δὲ ἐξήγες ψυχορραγῶν τῆς πόλεως, ἆρα ἧττων ἦσθα τοῦ τρώσαντος, ἢ καὶ ἐκείνου ἐνίκας; Οὐκ ἐκεῖνον, ἔφη, μόνον· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐξεπόρθησαν τὴν πόλιν. ὦ σύγε, εἶπεν, ὦ μακάριε· σὺ μὲν γὰρ ἔκεισο, κατὰ τὸν Ὁμηρικὸν Ἕκτορα, ὀλιγοδρανέων καὶ ψυχορραγῶν· οἱ δὲ ἠγωνίζοντο καὶ ἐνίκων· ἡγεμένων ἡμῶν, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος. καὶ ὁ Σειληνός· πῶς γὰρ σόν γε ἐφέπεσθαι μὴ πεπτωκότα; πῶς οἵ γε φέρεσθαι μὴ πεπτωκότες; εἶτα ἤδε τῶν ἐξ Εὐριπίδου,

Οἴμοι, καθ' Ἑλλάδα ὡς κακῶς νομίζεται,
Ὅταν τρόπαιον πολεμίων στήσῃ στρατός.

Voſſ. οἵγε ἐφέπεσθαι μὴ πεπτωκότα; πῶς οἵ γε φέρεσθαι μὴ πεπτωκότες; Euripid. Andromach. v. 693. &c.

C Καὶ ὁ Διόνυσος· παῦσαι, εἶπεν, ὦ παππίδιον, τοιαῦτα λέγων· μή σε ὅτου ὁποῖα τὸν Κλεῖτον ἔδρασεν, ἐργάσηται. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐρυθριάσας τε ἅμα, καὶ ὥσπερ συγχυθεὶς ὑπὸ τῶν δακρύων τὰ ὄμματα, ἐσιώπα. καὶ ὅδε μὲν ὧδε ἔληξεν ὁ λόγος. Ὁ δὲ Ἑρμῆς ἤρετο πάλιν τὸν Καίσαρα· σοὶ δὲ, εἶπεν, ὦ Καῖσαρ, τίς ἐγένετο σκοπὸς τοῦ βίου; τὸ πρωτεύειν, ἔφη, τῶν ἐμαυτοῦ, καὶ D μηδενὸς εἶναι μή τε νομίζεσθαι δεύτερον. τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἑρμῆς, ἀσαφές ἐστι. πότερον κατὰ σοφίαν, ἢ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ἢ πολεμικὴν ἐμπειρίαν, ἢ πολιτικὴν δύναμιν; Ἦν μὲν ὅν, ἔφη ὁ Καῖσαρ, ἡδύ μοι τῶν πάντων ἐν πᾶσιν εἶναι πρωτεύοντα· τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἐπιτυχεῖν, τὸ δύνασθαι μέγιστον παρὰ τοῖς ἐμαυ-

Voſſ. πότερον δὲ εἶπεν κατ.

τῶ πολίταις ἐζήλωσα· Σὺ δὲ, εἶπεν, ἠδυνήθης τί μέγα πρὸς αὐτοὺς, ὁ Σειληνός; Καὶ ὃς, πάνυ γε, ἔφη. κύριος γὰρ αὐτῶν ἐγενόμην· Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, εἶπεν, ἐδυνάσθης· ἀγαπηθῆναι δὲ ὑπ' αὐτῶν οὐχ οἷός τε ἐγένου· καὶ ταῦτα πολλὴν μὲν ὑποκρινάμενος, ὥσπερ ἐν δράματι καὶ σκηνῇ, φιλανθρωπίαν, αἰσχρῶς δὲ αὐτοὺς πάντας κολακεύων. Εἶτα οὐκ ἀγαπηθῆναι δοκῶ, εἶπεν, ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ διώξαντος Βροῦτον καὶ Κάσσιον; Οὐκ ἐπειδή σε ἀπέκτειναν, ἔφη· διὰ τοῦτο γὰρ αὐτοὺς ὁ δῆμος ἐψηφίσατο εἶναι ὑπάτους· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀργύριον, ἐπειδὴ τῶν διαθηκῶν ἀπράσαντο, μισθὸν ἑώρων τῆς ἀγανακτήσεως αὐτοῖς τὸν τυχόντα προσγεγραμμένον. Λήξαντος δὲ καὶ τοῦδε τοῦ λόγου, τί Ὀκταβιανὸν ἄρα ὁ Ἑρμῆς ἐκεῖνος· σὺ δὲ, εἶπεν, οὐκ ἐρεῖς ἡμῖν τί κάλλιστον ἐνόμιζες εἶναι; Καὶ ὃς, βασιλεῦσαι, εἶπεν, καλῶς. Τί δέ ἐστιν τὸ καλῶς, ὦ Σεβαστὲ, φράσον, ἐπεὶ τοῦτό γέ ἐστι καὶ τοῖς πονηροτάτοις λέγειν. ὥσπερ γὰρ καὶ ὁ Διονύσιος καλῶς βασιλεύειν· καὶ ὁ τοῦτο μιαρώτερος Ἀγαθοκλῆς. Ἀλλ' ἴσε, εἶπεν, ὦ θεοὶ, ὡς προπέμπων τὸν θυγατριδοῦν ἠξίωσα ὑμᾶς τόλμαν μὲν αὐτῷ δοῦναι τὴν Καίσαρος, δεινότητα δὲ τὴν Πομπηΐου, τύχην δὲ τὴν ἐμήν. Πολλὰ, εἶπεν, ὁ Σειληνὸς, καὶ θεῶν ὄντως σωτήρων ἔργα δέοντα συνεφόρησεν ὅτος ὁ κοροπλάστης. Εἶτα, ἔφη, διὰ τί τοῦτο τὸ ὄνομά μοι γελοῖον ἔθου; Ἡ γὰρ οὐχ ἔπλατες ἡμῖν, εἶπεν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς νύμφας, ὦ Σεβαστὲ, θεάς; ὧν ἕνα καὶ πρῶτον τοῦτον Καίσαρα. Καὶ

A cives plurimum posse contendi. Plurimumne igitur apud eos valuisti? quæsivit Silenus. Maxime, respondit Cæsar, quippe qui eis dominatus sim. Atque illud quidem assecutus es, inquit Silenus: sed ut ab eis ex animo diligereris, obtinere non potuisti, licet ad multam humanitatem, ut in fabula & in scena, omnibus turpiter adulans, te effinxeris & simularis. Nonne, inquit, a populo dilectus videor, qui B Brutum & Cassium sit persecutus? Haud equidem propterea quod te occiderant, inquit Silenus: ob id enim populus eos suis suffragiis creavit Consules; sed nummorum gratia simul atque tuum testamentum audierunt, & adscriptam non vulgarem mercedem singulis quibusque, qui eos odio haberent, perspexerunt. Postquam & hic sermo quoque finitus est, Octavia- C num deinceps Mercurius interpellabat: Et tu nobis non dicis, quid pulcherrimum esse duxeris? Et ille: pulchre imperium administrare. Quid vero illud est, pulchre? explicato, o Auguste, inquit Silenus, quandoquidem & idem profiteri pessimis quibusque licet: etenim se quoque pulchre regnare existimabat Dionysius, & illo sceleratior Agathocles. Sed scitis, ait ille, o Dii, quemadmodum nepotem meum a me dimittens, precibus a vobis contende- D rim, ut illi tribueretis fortitudinem Cæsaris, gravitatem Pompeji, & meam fortunam. Multa quidem, inquit Silenus, Deorum revera salutarium simulacra affabre facta congessit iste pupparum effictor. Cur hoc nomen ridiculum, Octavianus ait, mihi imposuisti? Cui ille: Numquid, o Auguste, quemadmodum illi Nymphas, tu quoque nobis Deos effinxisti, quorum unum & primum hunc Cæsarem? Tum

Octavia-

Octavianus tanquam pudore ſuffuſus, conticuit. Et Mercurius ad Trajanum converſus: Tu vero fare, quid animo tuo reputans ea geſſeris quæ geſſiſti? Eadem, inquit ille, quæ hic Alexander, ſed moderatius concupivi. Quare igitur, inquit Silenus, ignobiliſſimis perturbationibus ſuccubuiſtis? ille enim ab ira, tu a turpi & fœdiſſima voluptate victus es. Abi in malam rem, inquit Dionyſius. Tu enim dum eos dicteriis laceſſis, perficis ut nihil quicquam de ſuis rebus differere poſſint. Sed jam tu ab iſtis irridendis obſtinero, & adverte qua ratione Marcum culpabis & reprehendes. Videtur enim mihi quodammodo eſſe vir, ſecundum Simonidem, quadratus, & ſine vituperio compoſitus. Et Mercurius in Marcum intuitus: Tibi, inquit, o venerande, quis pulcherrimus vitæ finis eſſe viſus eſt? Cui ille graviter admodum & moderate: Deos, inquit, imitari. Viſa eſt ſtatim hæc reſponſio non modo non ignobilis, ſed etiam omnia complectens. Neque vero Mercurius quicquam amplius inquirere volebat; quod facile in animum induceret ſuum, omnia Marcum conſentanea reſponſurum. Idem quoque reliquis Diis videbatur. Solus Silenus: Per Dionyſium, inquit, ab hoc ſophiſta non temperabo. Quid enim olim comediſti & bibiſti, non quemadmodum nos ambroſiam & nectar, tu quoque panem & vinum? Sed non, inquit ille, quo Deos imitari me purarem, idcirco cibum & pocula attigi. Corpus quidem meum nutrivi, falſo fortaſſe, ſed tamen perſuaſus veſtra quoque corpora alimento ab exhalationibus expreſſo indigere. Non tamen hac in re vos imitandos, ſed mente animoque exi-

A ὁ μὲν Ὀκλαβιανὸς ὥσπερ δυσωπούμενος, ἐσιώπησεν. Ὁ δὲ Ἑρμῆς πρὸς τὸν Τραϊανὸν βλέψας· σὺ δὲ, εἶπε, τί διανοούμενος ἔπραττες ὅσα περ ἔπραξας; Τῶν αὐτῶν Ἀλεξάνδρῳ σωφρονέστερον, εἶπεν, ὠρέχθην. Καὶ ὁ Σειληνός· ἡττήθης ἄν, εἶπε, σὺ τῶν ἀγενεστέρων. ὁ μὲν γὰρ θυμῷ τὸ πλεῖστον ἥττων ἦν· σὺ δὲ αἰσχρᾶς ἡδονῆς καὶ ἐπονειδίστου. Βάλλ' εἰς μακαρίαν, εἶπεν ὁ Διόνυσος· ἐπισκώπτεις σὺ πάντας αὐτοὺς, καὶ ποιεῖς ἀδυνατεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν λέγειν. ἀλλ' ἀπ' ἐκείνων ἔχε σὺ καλὰ χώραν τὰ σκώμματα· πρόσεχε δ' νῦν ὅπως ἀντιλήψῃ τοῦ Μάρκου. δοκεῖ γάρ εἶναί μοί πως ἀνὴρ, καλὰ τ' Σιμωνίδην, τετράγωνος ἄνευ ψόγου τετυγμένος. Καὶ ὁ Ἑρμῆς βλέψας πρὸς τ' Μάρκον· σοὶ δὲ, εἶπεν, ὦ σοβαρὲ, τί κάλλιστον ἐδόκει τοῦ βίου τέλος εἶναι; Καὶ ὃς ἠρέμα καὶ σωφρόνως· τὸ μιμεῖσθαι, ἔφη, τοὺς θεούς. Ἔδοξεν μὲν οὖν εὐθέως ἡ ἀπόκρισις οὐκ ἀγεννὴς, ἀλλὰ καὶ τοῦ παντὸς ἀξία. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑρμῆς οὐκ ἐβούλετο πολυπραγμονεῖν, πεπεισμένος ὅτι πάντα ὁ Μάρκος ἀκολούθως ἐρεῖ. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις θεοῖς ἐδόκει ταύτῃ· μόνος δὲ ὁ Σειληνός· ἀλλ' ἐμὰ τ' Διόνυσον, ἀνέξομαί τούτου τοῦ σοφιστοῦ· τί δή ποτε γὰρ ἤσθιες, εἶπε, καὶ ἔπινες; οὐχ ὥσπερ ἡμεῖς ἀμβροσίας τε καὶ νέκταρος, ἄρτου γε καὶ οἴνου; Ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, οὐχ ἧπερ οὖν ὤμην τοὺς θεοὺς μιμεῖσθαι, ταύτῃ προσεφερόμην σιτία καὶ ποτά· τὸ σῶμα δὲ ἔτρεφον, ἴσως μὲν ψευδῶς, πειθόμενος δὲ ὅτι καὶ τὰ ὑμέτερα σώματα δεῖται τῆς ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τροφῆς· πλὴν οὐ καλὰ ταῦτά γε ὑμᾶς εἶναι μιμητέους, ἀλλὰ καλὰ τὴν διάνοιαν, ὑπέ-

Voſſ. ἀπεσιώπησε.

Voſſ. ἐπ' ἐκείνων ἔχε σὺ χώραν

Voſſ. Deeſ.

λαβον. Ὀλίγον ὁ Σειληνὸς, ὥσπερ ὑπὸ πυκτῶν δεξιᾶ πληγείς· εἴρηταί μέν σοι τοῦτο, εἶπε, τυχὸν οὐκ ἀτόπως· ἐμοὶ δὲ, ἔφη, τοῦτο φράσον· τί ποτε ἐνόμιζες εἶναι τὴν τῶν θεῶν μίμησιν; Καὶ ὃς· δεῖσθαι μὲν ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν δ' ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Μῶν οὖν, εἶπεν, οὐδενὸς ἐδεῖς; Καὶ ὁ Μάρκος· ἐγὼ μὲν οὐδενός· ἴσως δὲ τὸ σωματίον μου μικρῶν. Δόξαν δ' οὖν καὶ τοῦτο ὀρθῶς εἰρηκέναι τῷ Μάρκῳ, τὸ τέλος ἀποροῦμενος ὁ Σειληνὸς ἐπιφύεται τοῖς περὶ τὸν παῖδα, καὶ τὴν γαμετὴν αὐτῷ δοκοῦσιν οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ καλὰ λόγον πεποιῆσθαι· τὴν μὲν, ὅτι ταῖς Ἡρωΐναις ἐνέγραψε· τῷ δ', ὅτι τὴν ἡγεμονίαν ἐπέτρεψεν. Ἐμιμησάμην, εἶπε, καὶ καλὰ τοῦτο τοὺς θεούς. Ὁμήρῳ μὲν γὰρ ἐπειθόμην λέγοντι περὶ τῆς γαμετῆς, ὅτι ἄρα, ὅσις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, τὴν αὐτοῦ φιλεῖ, καὶ κήδεται. περὶ δὲ τοῦ παιδὸς, αὐτοῦ τοῦ Διὸς ἀπόφασιν ἔχων. αἰτιώμενος γὰρ τὸν Ἄρεα, πάλαι ἄν, εἶπεν, ἐβεβλήμην σε τῷ κεραυνῷ, εἰ μὴ, διὰ τὸ παῖδά σε εἶναι, ἠγάπων. ἄλλως τε καὶ οὐδὲ ὤμην ἐγὼ τὸ παῖδα πονηρὸν ἔτως ἔσεσθαι. Εἰ δὲ ἡ νεότης ἐφ' ἑκάτερα μεγάλας ποιουμένη ῥοπὰς, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἠνέχθη, οὐχὶ πονηρῷ τὴν ἡγεμονίαν ἐπέτρεψα· συνηνέχθη δὲ τὰ λοιπὰ πονηρὸν γενέσθαι. Τά οὖν περὶ τὴν γυναῖκα, πεποίηταί μοι καλὰ ζῆλον Ἀχιλλέως τοῦ θείου· καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, καλὰ μίμησιν τοῦ μεγίστου Διὸς, ἄλλως τε καὶ οὐδὲν καινοτομήσαντι. Παισί τε γὰρ νόμιμον ἐπιτρέπειν τὰς διαδοχὰς, καὶ τοῦτο ἅπαντες εὔχονται. "τὴν δὲ γαμετὴν οὐκ ἐγὼ πρῶτος, ἀλλὰ μετὰ πολλοὺς ἄλλους, ἐτίμη-

δεῖται τοῦτο in Mss. Voss.

Iliad. I. v. 341.

Iliad. E. v. 897.

Voss. ἐβεβλήκει τῷ

Voss. δεῖται

Voss. τὴν τε

A stimavi. Hic parum subsistens Silenus, tanquam a perito pugile ictus: Hoc fortasse, inquit, a te dictum est non omnino absurde; sed hoc mihi dicito, inquit: Quid quondam existimasti esse Deorum imitationem? At ille: Quampaucissimis indigere, & quamplurimis benefacere. Tu vero, inquit Silenus, nullane re indiguisti? Ego quidem, inquit Marcus, nulla: hoc vero meum corpus fortasse quampaucissimis. B Quæ cum Marcus quoque prudenter dixisse videretur, tandem animi dubius Silenus, accusat & urget ea quæ sibi videbantur a Marco, quantum ad uxorem & filium, non recte neque ex ratione gesta: hanc, quod heroinis adscripsit; huic vero, quod imperium commisit. Et hae quoque in re, inquit, Deos sum imitatus. Etenim Homero de uxore dicenti obtemperavi: unumquemque bonum & prudentem virum C suam uxorem diligere, & magni facere. De filio quoque Jovis sententiam habeo, qui Martem objurgans: Pridem, inquit, te fulmine præcipitem dedissem, nisi, quia meus es filius, te amarem. Neque ego alioquin unquam filium meum tam improbum futurum suspicatus sum. Quod si adolescentia, magnis in utramque partem inclinationibus agitari solita, ad deteriora flexit, nondum sane corrupto & depravato D imperium demandavi. Contigit autem ipsum, post acceptum imperium, perversum fieri. Quæcunque igitur uxori præstiti, ea ex Achillis divini sententia & approbatione: & quæ filio, maximi Jovis imitatione, feci: quamvis alioquin nihil quicquam novi moris hac in re introduxi. In more enim positum est, ad filios omnia sua per successionem deferre, & hoc omnes in votis habent. Neque vero ego primus uxorem meam, sed post multos alios honore

nore affecti. Fortaſſe hoc primum inſtitu-
iſſe facere, eſt a ratione alienum. Verum
his, quæ a multis fieri ſolent, conjunctiſſi-
mos privare, proxime ad iniquitatem acce-
ſſiſſet. Sed neſcio quomodo mei oblitus
longiore apud vos, qui ea omnia noſtis,
defenſione utor, o Jupiter & Dii. Quapro-
pter vos hujuſce temeritatis mihi veniam
indulgete. Ubi finem hic loquendi fecit,
Conſtantinum Mercurius interrogavit: Tu
vero, quid pulchrum ſtatuiſti? Poſtquam
multa paraveris, inquit, multa ſuis & ami-
corum cupiditatibus inſervientem, largiri.
In riſum effuſiſſime ſolutus Silenus: Tu qui
jam nummularius eſſe vis, ait, num tibi ve-
nit in mentem, te conviviorum inſtructo-
ris & exomandæ comæ artificis vitam egiſſe?
Atque hæc omnia olim quidem tua co-
ma & vultus ſatis indicabant, nunc quo-
que ea, quam protuliſti, ſententia arguit.
Hoc igitur dicto, Silenus hunc acerbius
quodammodo pupugit. Facto vero ſilen-
tio Dii clanculum ſuffragia inibant; & mul-
ta quidem Marcus tulit, Jupiter vero ſe-
creto cum patre deliberatione habita Mer-
curio *promulgare* imperavit. Itaque ille ad
hunc modum edixit: Viri, qui ad hoc
certamen veniſtis, leges & judicia apud
nos ſunt hujusmodi, ut qui vicerit, lætetur;
neque eonomine victo inſultet, aut expro-
brando moleſtus ſit. Abite igitur, inquit,
Diis ducibus, quocunque libuerit, & de-
hinc hic victuri, unusquisque veſtrum ſi-
bi præſidem & ducem adoptet. Poſt hoc
præconium, Alexander properavit ad Her-
culem, Octavianus ad Apollinem, Mar-
cus vero Saturno & Jovi utrique tenaci-
ter adhærebat. At multum errantem; &
huc & illuc curſitantem Julium Cæſarem,
Mars magnus miſericordia motus, & Venus
ad ſe vocarunt. Trajanus autem ad Alexan-
drum accurrit, tanquam eodem loco, quo
ille, ſeſſurus. Sed Conſtantinus, cum inter

A σα· ἴσως δὲ τὸ μὲν ἄρξασθαι τῶν τοι-
ούτων, "ἐστὶν οὐκ ἔυλογον· τὸ δὲ ἐπὶ Voſſ.
πολλῶν γενόμενον, τὰς οἰκειοτάτας ἀ- οὐκ ἐστιν
ποστερεῖν, ἐγγὺς ἀδικίας. Ἀλλ' ἔλα-
θον ἐμαυτὸν ἐγὼ μακρότερα ἀπολο-
γούμενος πρὸς εἰδότας ὑμᾶς, ὦ Ζεῦ
καὶ θεοί· διόπερ μοι τῆς προπετείας
ταυτησὶ συγγνώμονες "γένεσθε. Παυ- Voſſ.
σαμένου δὲ καὶ τῇδε τῷ λόγῳ, τὸν γένεσθε
Κωνσαντῖνον ὁ Ἑρμῆς ἤρετο· σὺ δὲ τί
καλὸν ἐνόμισας; πολλὰ, εἶπε,
B κτησάμενον, πολλὰ χαρίσασθαι,
ταῖς τε ἐπιθυμίαις ταῖς ἑαυτῶ, καὶ
ταῖς τῶν Φίλων ὑπουργοῦντα. Ἀνα-
καγχάσας ὃν "μέγα ὁ Σειληνὸς, ἀλλ' Voſſ.
ἦ τραπεζίτης, ἔφη, θέλων εἶναι, ἐλε- ὁ Σειληνὸς
λήθεις "σεαυτῶ, ὀψοποιῶ καὶ κομμω- Voſſ.
τείας βίον ἔχων. ἠνίττετο δὲ αὐτὰ, σεαυτὸν
πάλαι μὲν, ἥ τε κόμη "καὶ τὸ εἶδος, Voſſ.
ἀτὰρ νῦν καὶ ἡ γνώμη σῶ καθηγορεῖ. πάντα εἶδος
Τάτε μὲν δὴ ὁ Σειληνὸς πικρότερόν
πως καθήψαλο. Σιωπῆς δὲ γενομέ-
νης, ἔφερον οἱ θεοὶ λάθρα τὰς ψή-
C φους. εἶτα "ἐγένοντο πολλαὶ τῷ Μάρ- Voſſ.
κῳ. Κοινολογησάμενος δὲ ὁ Ζεὺς ἐγίνοντο
ἰδίᾳ πρὸς τὸν παλέρα, προσέταξε κη-
ρύξαι τῷ Ἑρμῆ· Ὁ δὲ ἐκήρυτλεν· "Αν-
δρες, οἱ παρελθόντες ἐπὶ τηλονὶ τὸν ἀγῶ-
να, νόμοι παρ' ἡμῖν εἰσὶ, καὶ κρίσεις
τοιαῦται γίνονται, ὥστε καὶ τὸν νικῶντα
χαίρειν, καὶ τὸν ἡττώμενον μὴ μέμφε-
σθαι. Πορεύεσθε δὴν, εἶπεν, ὅποι Φί-
λον ἑκάστῳ, ὑπὸ θεοῖς" ἡγεμόσι, καὶ Voſſ.
D βιωσόμενοι τὸ ἐντεῦθεν· ἑλέσθω δ' ἕκα- ἡγεμ. βι-
στος ἑαυτῷ τὸν προστάτην τε, καὶ ἡγεμό- ωσόμενοι
να. Μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦτο, ὁ μὲν Ἀ-
λέξανδρος ἔθει πρὸς τὸν Ἡρακλέα·
Ὀκταβιανὸς δὲ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα·
ἀμφοῖν δὲ ἀπριξ εἶχετο τοῦ Διὸς, καὶ
Κρόνου Μάρκος. πλανώμενον δ' πολ-
λὰ, καὶ περιφερόντα τὸν Καίσαρα, κα-
τελεήσας ὁ μέγας "Αρης, ἥ τε Ἀφρο-
δίτη, παρ' ἑαυτοῖς ἐκαλεσάτην. Τραϊα-
νὸς δὲ παρὰ τὸν "Αλέξανδρον ἔθει, ὡς
ἐκείνῳ

ἐκείνῳ συγκαθεδόμενον· ὁ δὲ Κωνσαντῖνος, οὐχ εὑρίσκων ἐν θεοῖς τοῖς τὸ ἀρχέτυπον, ἐγγύθεν τὴν Τρυφὴν καλῶν, ἔδραμε πρὸς αὐλήν. Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα μαλακῶς, καὶ περιβαλοῦσα τοῖς πήχεσι, πέπλοις τε αὐτὸν ποικίλοις ἀσκήσασα, καὶ καλλωπήσασα, πρὸς τὴν Ἀσωλίαν ἀπήγαγεν. ἵνα καὶ τὸν υἱὸν εὑρὼν ἀναφερόμενον, καὶ πρεσαγορεύοντα πᾶσιν· Ὅσις φθορεύς, ὅσις μιαιφόνος, ὅσις ἐναγὴς καὶ βδελυρὸς, ἴτω θαρρῶν, ἀποφανῶ γὰρ αὐτὸν τελῶν τῷ ὕδατι λύσας, αὐλίκα καθαρόν. κἂν πάλιν ἔνοχος τοῖς αὐτοῖς γένηται, δώσω τὸ σῆθος πλήξαντι, καὶ τὴν κεφαλὴν παλάξαντι, καθαρὸν γενέσθαι. Ὁ δὴ σφόδρα ἄσμενος ἐνέτυχεν αὐτῇ, συνεξαγαγὼν τῆς τῶν θεῶν ἀγορᾶς τοὺς παῖδας. Ἐπέτρεπον δὲ αὐλὸν, κἀκείνους οὐχ ἧττον, τῇ ἀθεότητι οἱ παλαμναῖοι δαίμονες, αἱμάτων συγγενῶν τινύμενοι δίκας, ἕως ὁ Ζεὺς διὰ τὸν Κλαύδιον, καὶ Κωνσάτιον, ἔδωκεν ἀναπνεῦσαι. Σοὶ δὲ, πρὸς ἐμὲ λέγων ὁ Ἑρμῆς, δέδωκα τὸν πατέρα Μίθραν ἐπιγνῶναι· σὺ δὲ αὐτοῦ τὰ ἐντολῶν ἔχου, πεῖσμα καὶ ὅρμον ἀσφαλῆ, ζῶντί τε σεαυτῷ παρασκευάζων, καὶ ἡνίκα ἂν ἐντεῦθεν ἀπιέναι δέῃ, μετὰ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος, ἡγεμόνα θεὸν εὐμενῆ καθίσας σεαυτῷ.

f. πρεσαγορεύοντα

Voss. Σὺ δὲ πρὸς ἡμᾶς

Voss. ἐνθένδε

Voss. καθισὰς

Deos vitæ ſuæ exemplar & archetypum non reperiret, proximam ſibi deliciarum Deam cernens, ad eam ſe contulit. Quæ ipſum molliter ſuſcipiens, & ulnis fovens, muliebribus veſtibus multa varietate nitentibus adornatum & comtum ad *Luxuriam* deduxit. *Quo in loco ille etiam filium ſuum reperit morantem, omnibusque hæc denunciantem: Quisquis mulierum corruptor, quisquis homicida eſt, quisquis piaculo aut execrando ſcelere ſe obſtrinxit, fidenter huc adito. Etenim ſimul atque hac aqua ablutus fuerit, illico ego eum purum reddam. Quod ſi iisdem rurſus ſe flagitiis contaminarit, efficiam uti, tunſo pectore & capite percuſſo, expietur.* Ille autem huic Deæ valde libenter adhæſit, ſecum una quoquè filios a cœtu Deorum abducens. Dii vero impietatis vindices ipſum, ut & ejus filios cruciabant, ſanguinis cognatorum fuſi pœnas exigentes, donec Jupiter in Claudii & Conſtantii gratiam a malis reſpirare conceſſit. Tibi autem, Mercurius ad me ſermonem dirigens inquit, feci ut Solem patrem cognoſceres. Tu vero ejus præceptis obtemperato, illum tibi tutum portum & perfugium, dum in vivis agis comparans, & quando oportebit hinc excedere, cum bona ſpe tibi Deum propitium ducem conſtitue.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΤΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΜΙΣΟΠΩΓΩΝ, Η ΑΝΤΙΟΧΙΚΟΣ.

Voss. Ἀντιοχικὸς ἢ Μισοπώγων.

IVLIANI IMP.
MISOPOGON,
VEL
ANTIOCHENSIS.

Interprete PETRO MARTINIO.

ANACREON Poëta multa fecit carmina gravia & lepida, quoniam ei Fata ludendi facultatem obtulere. At Alcæo, & Archilocho Pario, non dedit Deus Musas ad amœnitatem voluptatemque convertere. Nam cum varias injurias & moleſtias perpeti cogerentur, ad id Muſis ſuis utebantur: ita leviora reddebant quæcunque Deus ipſis dederat, ſua erga adverſarios maledicentia. At mihi lex vetat (ſicut & cæteris, opinor, omnibus) nominatim eos accuſare, qui nulla injuria affecti, tamen inimici ſponte eſſe volunt. Carminum præterea muſicam mihi detrahit, quæ apud liberales animos hodie valet, diſciplinæ conſuetudo. Turpe ſiquidem videtur nunc muſicam *colere*, quemadmodum olim malis artibus eſſe locupletem. Attamen non idcirco Muſarum præſidio, quoad potero, abſtinebo. Enimvero Barbaros eos, qui trans Rhenum incolunt, vidi ruſtica carmina verbis facta ſimilibus clangorum, quos aſpere clamantes aves edunt, ſtudioſe amplecti, & carminibus dele-

A ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΙ τῷ ποιητῇ πολλὰ ἐποιήθη μέλη σεμνὰ καὶ χαρίεντα· τρυφᾶν γὰρ ἔλαχεν ἐκ " μοιρῶν· Ἀλκαίῳ δ' ἀνέγκλητόν τι, καὶ δ' Ἀρχιλόχῳ τῷ Παρίῳ, τὴν Μῶσαν ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς εὐφροσύνας καὶ ἡδονὰς τρέψαι· μοχθεῖν γὰρ ἄλλοτε ἄλλως ἀναγκαζόμενοι, τῇ μουσικῇ πρὸς τοῦτ' ἐχρῶντο, κακόφωνα ποιοῦντες αὐτοῖς ὅσα ὁ δαίμων ἐδίδου, τῇ εἰς τοὺς ἀδικοῦντας λοιδορίᾳ. Ἐμοὶ δὲ ἀπαγορεύει ὁ νόμος, ἐπ' ὀνόματος (ὥσπερ, οἶμαι, καὶ ἅπασι τοῖς ἄλλοις) αἰτιᾶσθαι τοὺς ἀδικοῦντας μὲν ἑκόν, εἶναι δ' ἐπιχειροῦντας δυσμενεῖς. Ἀφαιρεῖται δὲ " τὴν ἐν τοῖς μέλεσι " μουσικήν, ὁ νῦν ἐπικαλῶν ἐν τοῖς ἐλευθέροις τὴ παιδείας τρόπος. αἰσχρὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ νυνὶ μουσικὴν ἐπιδεύειν, ἧ πάλαι ποτὲ " ἐδόκει τὸ πλουτεῖν ἀδίκως. ἃ μὴν ἀφέξομαι διὰ τοῦτο τὴ " ἐμοὶ δωρηθεῖσης ἐκ μουσῶν ἐπικουρίας. Ἐθεασάμην τοι καὶ τοὺς ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον Βαρβάρους ἄγρια μέλη λέξει πεποιημένα παραπλήσια τοῖς κρωγμοῖς τῶν τραχὺ βοώντων ὀρνίθων " ἄδοντας, καὶ

Voss. τὰ μουσικά

Voss. ἀντιτίθετο τοῖς πλουτοῦσιν

Voss. ἐμοῖς

σαινίζοντας.

καὶ εὐφραινομένους ἐν τοῖς μέλεσιν. A ctari. Solent enim, opinor, mali muſici
εἶναι γὰρ, οἶμαι, συμβαίνει τοῖς φαύλοις ingrati moleſtique eſſe iis, a quibus audiun-
τὴν μουσικὴν, λυπηροῖς μὲν τοῖς θεά- tur, cum ſibi ipſi natura ſint jucundiſſimi.
τραις, φύσει δ' αὐλοῖς ἡδίσοις. Ὁ δὴ Quare cum id ipſe conſiderarem, idem me-
Voſſ. ξυνοήσας καὶ αὐτὸς συννοήσας, ἔωθα πρὸς ἐμ- cum tacitus, quod & Iſmenias olim, ut non
αυλὸν λέγειν, ὅπερ ὁ Ἰσμηνίας, οὐκ pari ex artis facultate, at ſimili, ut qui-
ἀπὸ τῆς ἴσης μὲν ἕξεως· ἀπὸ δὲ τῆς ὁ- dem mihi perſuadeo, ex fiducia dicebam:
μοίας, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, μεγαλο- certe mihi canam & Muſis. Carmen
φροσύνης· ὅτι δῆτα ταῖς μούσαις ᾄσω, autem ſoluta oratione factum eſt, mul-
καὶ ἐμαυτῷ. τὸ δ' ᾆσμα πεζῇ μὲν λέ- taque & gravia maledicta continet, non
ξει πεποίηται, λοιδορίας δ' ἔχει πολ- in alios mehercule, (quomodo enim,
λὰς καὶ μεγάλας, οὐκ εἰς ἄλλους μὰ B cum lex id prohibeat?) ſed in ipſum Poë-
Δία· πῶς γὰρ, ἀπαγορεύοντος τοῦ tam atque auctorem. Etenim ſcribere
νόμου; εἰς δὲ τὸν ποιητὴν αὐτὸν, καὶ τὸν in ſeipſum laudationes aut vituperationes,
συγγραφέα. Τὸ γὰρ εἰς ἑαυτὸν γρά- nulla lex prohibet: me vero ſi maxime vel-
χ. ὅτε ἐπ. ὅτε φειν ἐπαίνους ἢ ψόγους, ἔξεστι νόμου lem laudare, non poſſem; at vituperare
μηδείς· ἐπαινεῖν μὲν δὴ καὶ σφόδρα ἐθέλων infinitis modis potero. Et primum a vul-
ἐμαυτὸν, οὐκ ἔχω, ψέγειν δὲ μυρία. tu ordiar. Huic enim cum (ut arbitror)
Καὶ πρῶτον ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ προ- natura non multum pulchritudinis ac ve-
σώπου. τούτῳ γὰρ, οἶμαι, φύσει γεγο- nuſtatis dediſſet, ipſe moroſitate quа-
νότι μὴ λίαν καλῷ, μήθ' ὑπερπεῖ, dam & acerbitate animi longam iſtam
μήθ' ὡραίῳ, ὑπὸ δυσροπίας καὶ δυσ- C barbam addidi, quaſi pœnas ab illo exi-
γρ. αὐλὸν τυλονὶ πώγωνα, δίκας αὐτῷ πραττό- gens; nulla quidem alia de cauſſa, niſi quod
μενος, ὡς ἔοικεν, ἀδενὸς μὲν ἄλλου, natura elegantior non fuiſſet. Ideo diſ-
οὗ μὴ φύσει γενέσθαι καλόν. Ταῦτά currentes in ea pediculos perfero, tan-
τοι διαθεούντων ἀνέχομαι τῶν θηρίων, quam feras aliquas in ſylva: neque large
ὥσπερ ἐν λόχμῃ τῶν θηρίων. ἐδίην edendi aut bibendi mihi poteſtas eſt; ca-
Voſſ. λαίρως, ἢ πίνειν χανδὸν, ἀ συγχω- vendum enim eſſe arbitror, ne imprudens
λαίρως ρῆσαι· δεῖ γὰρ, οἶμαι, προσέχειν, μὴ pilos una cum pane devorem. Nam de
λάθω συγκαταφαγὼν τοῖς ἄρτοις accipiendis dandisve oſculis nihil laboro.
τὰς τρίχας. Ὑπὲρ δὲ τοῦ φιλεῖσθαι Tametſi ad cætera hoc habere videtur in-
καὶ φιλεῖν ἥκιστα ἀλγῶ. καίτοι καὶ τοῦτο commodi barba, quod non ſinit pura pu-
ἔχειν ἔοικεν ὁ πώγων, ὥσπερ τἆλλα D ris, eoque ſuavioribus, ut opinor, labris la-
λυπηρὸν, οὐκ ἐπιτρέπων καθαρὰ bra adjungere: quod olim etiam quidam u-
λείοις, καὶ διὰ τοῦτο, οἶμαι, γλυκερωτέροις ſurpavit, qui Pane & Calliope propitiis in
χείλεσι χείλη προσμάττειν· ὅπερ ἤδη Daphnin fecit poemata. At vos etiam fu-
τις ἔφη τῶν ἐργασαμένων σὺν τῷ Πανὶ καὶ nes ex ea necti oportere dicitis. Equidem
τῇ Καλλιόπῃ, εἰς τὸν Δάφνιν ποιήματα. id vobis perlibenti animo concedam, mo-
Ὑμεῖς οὖν φατὲ δεῖν καὶ σχοινία πλέκειν do pilos poſſitis extrahere, neque eorum
ἐνθένδε, καὶ ἑτοίμως παρέχειν ἔχω, ἢν aſperitas veſtras molles & delicatas manus
μόνον ἕλκειν δυνηθείητε, καὶ μὴ τὰς ἀτρί- offendat. Neque vero quiſpiam exiſti-
πους ὑμῶν καὶ μαλακὰς χεῖρας ἡ τρα- met me maledicto iſto gravius commove-
χύτης αὐτῶν δεινὰ ἐργάσηται. Νομίσῃ ri: ipſe
οὖν μηδεὶς δυσχεραίνειν ἐμὲ τῷ σκώμμα-

ri: ipſe enim cauſſam præbeo, qui hircorum A ſimile mentum gero, cum poſſem læve glabrumque efficere, quale habent formoſi pueri, mulieresque omnes, in quibus natura ineſt amabilis decor & venuſtas. Nam vos in ſenectute etiam veſtros liberos imitamini, & pro iſta veſtra delicatiſſima vita, & ſimpliciſſimis fortaſſe moribus, ſtudioſe illud glabrum facitis, & virum non ut ego ex genis, ſed ex fronte oſtenditis. Sed enim ego hac prolixitate barbæ non con-B tentus, caput habeo præterea ſquallidum, raro tondeor, raro ungues ſeco, ac digitos etiam ex calamo fere nigros habeo. Quod ſi etiam arcana vultis noſſe, pectus mihi eſt horridum atque hirſutum, ut leonibus ferarum regibus, neque unquam læve illud feci: tanta eſt animi mei aſperitas, atque abjectio: neque enim partem ullam corporis lævem mollemve effeci. Dicerem vero vobis, ſi qua mihi eſſet verruca, ut Cimoni: nunc nulla mihi eſt. Aliud vero di-C cam *quod noſtis.* Non enim ſatis mihi fuit corpus habere ejusmodi, ſed vitam præterea vivo perauſteram ac perdifficilem. Arceo meipſum a theatris per ſummam ſtultitiam; neque in aulam admitto ſcenam, niſi anni Calendis, præ animi mei ſtupore, tanquam pauper agricola tributum aliquod pendens iniquo domino: ac tum quoque, cum illuc introivi, *dicis tantum cauſa id facere videor.* Jam vero nullæ ſunt mihi D poſſeſſiones; cum tamen rex magnus toto orbe appeller, tanquam præfectus vel dux, qui in ſolos hiſtriones & aurigas imperium habeat. Quod cum vos paulo ante videritis, recordamini nunc adoleſcentiæ illius, & ingenii, ac mentis, & ſolertiæ: etſi jam tum fortaſſis illa gravis & acerba erat, magnaque ac manifeſta acer-

τι δίδωμι γὰ αὐλὸς τὴν αἰτίαν, ὥσπερ οἱ τράγοι τὸ γένυον ἔχων, ἐξὸν, οἶμαι, λεῖον αὐλὸ ποιεῖν κ ψιλὸν, ὁποῖον οἱ καλοὶ τ παίδων ἔχουσιν, ἅπασαί τε αἱ γυναῖκες, οἷς φύσ τρόσεσι τὸ ἐράσμιον. Ὑμεῖς δὲ κ ἐν τῷ γήρᾳ ζηλῶντες τὰς ὑμῶν αὐλῶν ἡέας, κ τὰς θυγατέρας, ὑπὸ λαβρότητ βίᾳ, κ ἴσως γε. λαβρότατης, ἁπλότητος τρέπᾳ, λεῖον ἐπιμελῶς & ἁπλοῦν ἐργάζεσθε· τ ἄνδρα ὑποφαίνοντες, κ σώματος γε. λείαν ὥσπερ ἡμεῖς ἐκ τ γνάθων. Ἐμοὶ γ φαίνοντες ἂν ἀπέχρησε μόνον ἡ βαθύτης τ γενείου, ἀλλὰ κ τῇ κεφαλῇ τρόσεσιν γε. γναθίων ἀυχμὸς, κ ὀλιγάκις κείρομαι, κ ὀνυχίζομαι, κ τὰς δακτύλους ὑπὸ γ καπνοῦ γε. πλακάμων λάμυ τὰ πολλὰ ἔχω μέλανας. Εἰ γ βέλεσθέ τι κ τ ἀπορρήτων μαθεῖν, ἔστι μοι τὸ στῆθ δασὺ κ λάσιον, ὥσπερ τῶν λεόντων, οἵπερ βασιλεύουσι τ θηρίων· οὐδὲ ἐποίησα λεῖον αὐλὸ πώποτε, διὰ δυσκολίαν κ μικροπρέπειαν. οὐδὲ γὰ ἄλλο τι μέρ γ σώματ γ εἰργασάμην λεῖον, οὐδὲ μαλακόν. Εἶπον γ' ἂν ὑμῖν, εἴ τις ἦν μοι κ ἀκροχορδῶν, ὥσπερ τῷ Κίμωνι· νυνὶ δ' οὐκ ἔστι. Καὶ ἀ συγγινώσκετε, Φράσω μὲν ἕτερον. ἐμοὶ γὰ οὐκ ἀπόχρη τὸ σῶμα εἶναι τοιοῦτο, πρὸς γ κ δίαιτα παγχάλεπος ἐπιτηδεύεται. εἴργω τ θεάτρων ἐμαυτὸν ὑπ' ἀβελτηρίας· οὐδ' εἴσω τ αὐλῆς παραδέχομαι τὴν θυμέλην, ἔξω τ νεομηνίας γ ἔτους, ὑπ' ἀναισθησίας. ὥσπερ τινὰ φόρον ἢ δασμὸν εἰσφέρων, κ ἀποδιδοὺς ἀγροικος ὀλίγα ἔχων, οὐκ ἐπιεικεῖ δεσπότῃ. κ τότε δὲ εἰσελθὼν, τοῖς ἀφοσιωμένοις ἔοικα. Κέκτημαι δὲ " οὐδέν· καὶ ταῦτα βασιλεὺς οὐκ ὀλίγων μέγας, καθάπερ ὕπαρχος, ἢ στρατηγὸς, διὰ πάσης τ οἰκουμένης, ἄρξᾳ τ μίμων κ τ ἡνιόχων. Ὅπερ ὑμεῖς ὁρῶντες ὀλίγῳ πρότερον, ἀναμιμνήσκεσθε νῦν ἥβης ἐκείνης, νῦ τε ἐκείνυ κ φρενῶν. ἦν μὲν ὃν ἴσως κ τοῦτο βαρὺ, καὶ

Vss. ἑδνα

καὶ δεῖγμα ἐναργὲς μοχθηρίας τρόπου. Προσίθημι δὲ ἐγώ τι " καινότερον. ἀεὶ μισῶ τὰς ἱπποδρομίας, ὥσπερ οἱ χρήματα ὠφληκότες τὰς ἀγορᾶς. ὀλιγάκις ἦν εἰς αὐτὰς " φοιτῶν ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν θεῶν· ἀδὲ διημερεύω, καθάπερ εἰάθεσαν ὅ τε ἀνεψιὸς ὁ ἐμὸς, καὶ ὁ θεῖος, καὶ ὁ ἀδελφὸς ὁμοπάτριος. ἐξ δὲ τὰς πάντας θεώμενος δρόμους, ἀδ' αὐτὰς ὡς ἄν τις ἐρῶν τῶν πεζογράφων, ἢ ναὶ μὰ Δία " καὶ μισῶν αὐτὸ καὶ ἀποστρεφόμενος, ἄσμενος ἀπαλλάττομαι. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἔξω ταῦτα. Καί τοι " πόσον εἴρηταί μοι μέρος τῶν ἐμῶν εἰς ὑμᾶς ἀδικημάτων; τὰ δὲ ἔνδον, ἄγρυπνοι νύκτες ἐν σικάδι, καὶ τροφὴ πανὸς ἥττων κόρου, πικρὸν ἦθος ποιεῖ, καὶ τρυφώσῃ πόλει πολέμιον. Οὐ μὴν ὑμῶν γε ἕνεκα τῶν ἐπιληδεύεται παρ' ἐμοῦ. δεινὴ δέ τις ἐκ παιδαρίου με καὶ ἀνόητος ἀπάτη " προλαβοῦσα, τῇ γαστρὶ πολεμεῖν ἔπεισεν. ἀδὲ ἐπιτρέπω πολλῶν ἐμπίμπλασθαι σιλίων αὐλῇ. ὀλιγάκις ἦν ἐμοὶ τῶν πάντων ἐμέσαι συνέβη. καὶ μέμνημαι αὐτὸ παθὼν ἐξ ὅτου Καῖσαρ ἐγενόμην ἅπαξ· ὑπὸ συμπλώματος, ἀ πλησμονῆς. Ἄξιον δὲ ὑπομνησθῆναι διηγήματος, ἀδὲ αὐτῷ πάνυ χαρίεντος, ἐμοὶ δὲ διὰ τοῦτο μάλιστα οἰκείου. Ἐτύγχανον ἐγὼ " χειμάζων παρὰ τὴν Φίλην Λευκετίαν. ὀνομάζουσι δὲ οὕτως οἱ Κελτοὶ τὴν Παρισίων τὴν πολίχνην· ἔστι δ' ἀ μεγάλη νῆσος, ἐγκειμένη τῷ ποταμῷ, καὶ αὐλὴν κύκλῳ πᾶσαν " καταλαμβάνει. ξύλιναι δ' ἐπ' αὐτὴν ἀμφοτέρωθεν εἰσάγουσι γέφυραι, καὶ ὀλιγάκις ὁ ποταμὸς ἐλαττοῦται καὶ μείζων γίνεται· τὰ πολλὰ δ' ἔστιν ὁποῖος ὥρᾳ θέρους καὶ χειμῶνος· ὕδωρ ἥδιστον καὶ καθαρώτατον ὁρᾶν, καὶ πίνειν ἐθέλοντι παρέχον. ἅτε γὰρ νῆσον οἰκοῦντας ὑδρεύεσθαι μάλιστα ἔνθεν χρή. Γίνεται δὲ καὶ ὁ χειμὼν ἐκεῖ " πραότερος ὑπὸ τοῦ θέρμης, ὡς φασι, τοῦ Ὠκεανοῦ. στάδια γὰρ ἀπ-

Voss. καινοτ. ἀεὶ. Μισῶ

γρ. Φοι. τῶν ὲν τῇ ἑορτῇ

Voss. μὴ μισ. αὐτὸ μηδὲ ἀποστρ.

Voss. πόσον

γρ. κατα πολ.

γρ. καὶ μάζων γρ. Λυκετίαν

γρ. τὸ τεῖχος κατα.

γρ. πραότατος

A bitatis meæ ſigna oſtendebat. Veruntamen attendite; magis eſt novum & admirabile quod dicam. Semper odi Circenſes, perinde ut forum qui obſtricti ſunt ære alieno. Itaque raro ad eos venio, nempe in Deorum feriis: neque ibi diem conſumo; quod meus patruelis, avunculus, & germanus ex patre faciebant; ſed ſpectato ſexto fere curſu, neque id magna cum voluptate, imo hercle cum moleſtia & faſtidio, libens diſcedo. Sed de externis hactenus. Quanquam quota pars a me dicta eſt mearum erga vos injuriarum? Domeſtica autem, noctes inſomnes in ſtragulo, & victus citra ſatietatem, mores acerbos efficiunt, & delicatæ urbi repugnantes. Nolite tamen exiſtimare, veſtra cauſſa id a me fieri. Gravis quidam & ſtultus error iam inde a puero me induxit, ut ventri bellum facerem. Neque enim eum permitto epulis expleri. Itaque rariſſime omnium mihi contigit vomere: & memini id mihi accidiſſe, ex quo Cæſar ſum factus, ſemel tantum, neque id cibi copia, ſed caſu. Commodum autem fuerit hiſtoriam recenſere, non quod eam admodum fore jucundam exiſtimem, ſed quod mihi propterea mirifice conveniat. Ego olim eram in hybernis apud caram Lutetiam, (ſic enim Galli Pariſiorum oppidum appellant) quæ inſula eſt non magna, in fluvio ſita, qui eam omni ex parte cingit. Pontes ſublicii utrinque ad eam ferunt, raroque fluvius minuitur ac creſcit, ſed qualis æſtate, talis ſolet eſſe hyeme. Aquam præbet jucundiſſimam & aſpectu puriſſimam volenti bibere. Nam cum inſulam habitent, ibi maxime eos aquari neceſſe eſt. Hyems eſt illic placidiſſima propter calorem (ut ajunt) Oceani. Stadia enim abeſt non amplius nongenta,

genta, ac fortaſſe quædam tenuis aura illinc diffunditur: videtur autem maritima aqua dulci eſſe calidior. Sive igitur ob hanc cauſſam, ſive aliam mihi ignotam, ita ſe res habet; hyems ejus terræ incolis mitior eſt: propterea vites optimæ illic naſcuntur: quinetiam ficus multi jam arte quadam extulerunt, cum eas pet hyemem calamis tritici tanquam veſtimentis conregerent, & aliis ejusmodi rebus, quæ cœli injurias arboribus prohibere ſolent. Erat tum igitur hyems ſolito vehementior, & fluvius quaſi marmoreas cruſtas prætervehebat, (noſtis lapidem Phrygium, cui perſimiles erant candidi iſtius lapidis cruſtæ concretæ, magnæ, & aliæ ex aliis labentes) quinetiam fluvium conjuncturæ & tanquam pontem facturæ videbantur. Cum igitur in his rebus durior & agreſtior eſſem, quam unquam antea, nequaquam cubiculum, in quo requieſcebam, calefieri patiebar, quo modo illic pleraque domicilia ſub caminis calefiunt, cum tamen ad ignis calorem excipiendum eſſet opportunum. Quod tum quoque accidit ob meam duritiem, atque in me ipſum præcipue, ut vere dicam, inhumanitatem, qui me ad illum aerem tolerandum aſſuefacere volebam, ejus præſidii maxime indigentem. Cumque hyems invaleſceret atque in dies fieret vehementiot, ne tum quidem famulis meis permiſi, ut domicilium calefacerent; veritus ne humorem, qui in parietibus erat, commoverem: itaque accenſum ignem & candentes aliquot carbones inferri juſſi. Hi vero etſi non multi erant, attamen multum vaporem e parietibus excitarunt, a quo cum caput meum oppletum eſſet, ſomnus me complexus eſt. Ac ſane metui, ne ſuffocaret. Verum raptus extra cubiculum, me-

A ἐχϛ τῶν ἐνναχοσίων ὰ πλείω. κ) διαδίδοσαι τυχὸν λεπτή τις αὖρα τὸ ὕδατος. εἶναι δὲ δοκεῖ θερμότερον τὸ θαλάττιον τοῦ γλυκέος. εἴτε ἂν ἐκ ταύτης, εἴτε ἔκ τινος ἄλλης αἰτίας ἀφανοῦς ἐμοὶ, τὸ πρᾶγμά ἐστι τοιοῦτον· ἀλεεινότερον ἔχουσιν οἱ τὸ χωρίον οἰκοῦντες τ χειμῶνα. κ) φύεται παρ' αὐτοῖς ἄμπελος ἀγαθὴ, κ) συκᾶς ἤδη τινές εἰσιν οἳ ἐμηχανήσαντο, σκεπάζοντες ἀύλαις τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ἱματίοις, τῇ καλάμῃ τοῦ πυροῦ, κ) τοιούτοις τισὶν, ὅσα εἴωθεν εἴργειν τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπιγιγνομένην τοῖς δένδρεσι βλάβην. Ἐγένετο δὴ ἂν ὁ χειμὼν τοῦ εἰωθότος σφοδρότερος, κ) παρέφερεν ὁ ποταμὸς ὥσπερ μαρμάρου πλάκας· ἴσε δήπου τ Φρύγιον λίθον, ᾧ ἐοικότ μάλιστα τοῦ λευκοῦ τοῦτο τὰ κρύσταλλα, μεγάλα, κ) ἐπάλληλα φερόμενα· καὶ δὴ κ) συνεχῆ ποιεῖν ἤδη τ πόρον ἔμελλε, καὶ τὸ ῥεῦμα γεφυροῦν. Ὡς ἂν ἐν τούτοις ἀγχιώτερος ἦν τοῦ συνήθους, ἐβάλπετο δὲ τὸ δωμάτιον ἀδαμῶς, ὥπερ ἐκάθευδον· ὅπερ εἰώθει τρόπον ὑπὸ ταῖς καμίνοις τὰ πολλὰ τ οἰκημάτων ἐκεῖ θερμαίνεσθαι κ) ταῦτα ἔχων εὐπρεπῶς πρὸς τὸ παραδέξασθαι τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἀλέαν. συνέβη δ' οἶμαι κ) τόδε διὰ σκαιότητα τὴν ἐμὴν, κ) τῆς εἰς ἐμαυτὸν πρῶτον, ὡς εἰκὸς, ἀπανθρωπίαν· ἐβουλόμην γὰρ ἐμαυτὸν ἐθίζειν ἀνέχεσθαι τ ἀέρος, ταύτης ἐνδεῶς ἔχοντα τῆς βοηθείας. Ὡς δ' ὁ χειμὼν ἐπεκράτει, κ) ἀεὶ μείζων ἐπεγίνετο, θερμῆναι μὲν δ' ὡς ἐπέτρεψα τοῖς ὑπηρέταις τὸ οἴκημα, δεδιὼς κινῆσαι τὴν ἐν τοῖς τοίχοις ὑγρότητα· κομίσαι δ' ἔνδον ἐκέλευσα πῦρ κεκαυμένον, κ) ἄνθρακας λαμπροὺς ἀποθέσθαι παντελῶς μελέους· οἱ δ' καίπερ ὄντες ὰ πολλοὶ, πλησθεὶς ἀπὸ τῶν τοίχων ἀτμοὺς ἐκίνησαν, ὑφ' ὧν κατέδαρθον, ἐμπιμπλαμένης μοι τῆς κεφαλῆς. ἔδεισα μὲν δὴ ἀποπνιγῆναι· κομισθεὶς δ' ἔξω, τῶν

ἐκ τούτου τρόπου

γρ. παυσπληθὴς, & ἀτμῶν

γρ. ἰδίημεν

τῶν ἰατρῶν παραγγέντων, ἀποῤῥῖψαι τὴν ἐντεθεῖσαν ἄρτι τροφὴν, ὅτι μὰ Δία πολλὴν ὅσαν ἐξέβαλον, καὶ ἐγενόμην ἀϋλικα ῥᾴων, ὥστέ μοι γενέσθαι καὶ φοτέραν τὴν νύκτα, καὶ τὰ ὑστεραίας πράττειν ὅ, τι περ ἐθέλοιμι. Οὕτω μὲν ἂν ἐγὼ" ἐν Κελτοῖς, καλὰ τὰ τῦ Μενάνδρυ Δύσκολον, αὐτὸς ἐμαυτῷ πόνους" παρεσκεύαζον. Ἀλλὰ ἡ Κελτῶν μὲν ταῦτα ῥᾴον ἔφερεν ἀγροικία. Πόλις δ' εὐδαίμων, καὶ μακαρία, καὶ πολυάνθρωπος, εἰκότως ἄχθεται· ἐν ᾗ πολλοὶ μὲν ὀρχησταὶ, πολλοὶ δ' αὐληταὶ, μῖμοι δὲ πλείυς τῶν πολιτῶν· αἰδῶς δ' οὐκ ἔσιν ἀρχόντων. Ἐρυθριᾶν γὰρ πρέπει τοῖς ἀνάνδροις, ἐπεὶ τοῖς γε ἀνδρείοις, ὥσπερ ὑμεῖς, ἔωθεν κωμάζειν, νύκτωρ ἡδυπαθεῖν, ὅτι τῶν νόμων ὑπερορᾶτε, μὴ λόγῳ διδάσκειν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ἐνδείκνυσθε. Καὶ γὰρ οἱ νόμοι φοβεροὶ διὰ τὰς ἀρχούσας· ὥστε ὅσις ἄρχουσα ὕβρισεν, ὅτῳ ἐκ περισσείας τὰς νόμους καλεπάτησεν. οἱ δὲ ἐπὶ τύτοις εὐφραινόμενοι δῆλον ποιεῖτε, πολλαχῦ μὲν, οὐχ ἥκιστα δ' ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐν τοῖς θεάτροις· ἀπὸ μὲν τῶν κρότων, καὶ ἀπὸ τῆς βοῆς, ὁ δῆμος· οἱ δ' ἐν τέλει, πᾶ γνωριμώτεροι μᾶλλον εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι παρὰ πᾶσιν, ἀφ' ὧνεῖς τὰς τοιαύτας ἑορτὰς ἐδαπάνησαν, ἢ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπὸ τῆ πρὸς τὸν Κροῖσον τῶν Λυδῶν βασιλέα συνεσίας. Καλοὶ γὰ πάνλες, καὶ μεγάλοι, καὶ λεῖοι, καὶ" ἀγένυοι, νέοι τε ὁμοίως καὶ πρεσβύται ζηλωταὶ τῆ εὐδαιμονίας τῶν Φαιάκων,

Odyſſ. Θ. v. 249.

Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λόετρά τε θερμὰ, καὶ εὐνὰς,

ἀντὶ τῆ ὁσίας ἀποδεχόμενοι. Τὴν δὴ σὴν ἀγροικίαν, καὶ ἀπανθρωπίαν, καὶ σκαιότητα τύτοις ἁρμόσειν ὑπέλαβες; ὅτως ἀνόητόν ἐσί σοι καὶ Φαῦλον, ὦ πάνλων ἀνθρώπων ἀμαθέσαλε καὶ Φιλαπεχθημονέσατε, τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῆ" εὐγενεσάτων, σῶφρον τυτοῖ ψυχάριον, ὃ δὴ σὺ κοσμεῖν καὶ καλλωπίζειν σω-

dicis ſuadentibus, ut cibum, quem antea ſumſeram, ejicerem, non multum ejeci: neque ſane multus erat: ita me levatum ſenſi, adeo ut & nocte leviore uſus fuerim, & poſtero die ad quidvis agendum paratus. Quare ad hunc modum ego apud Gallos, ſi cur ille apud Menandrum Dyſcolus, labores novos mihi procreabam. Verum hoc facile Gallorum ruſticitas ferebat. At civitas opulenta, & florens, & hominum frequentia abundans, jure ſuccenſet: in qua ſcilicet multi ſunt ſaltatores, multi tibicines, hiſtriones plures quam cives, nulla in principes verecundia. Erubeſcant ſane ignavi; at viri fortes, quales vos eſtis, mane debent comeſſari; noctu voluptati operam dare: leges parum vobis curæ eſſe, non verbis docere, ſed re ac factis demonſtrare. Leges enim principum cauſſa timentur. Quare qui principem violare auſus eſt, is multo etiam magis leges violavit. Quæ vobis voluptati eſſe, cum alibi ſæpe, tum maxime in foro & theatro oſtenditis: populus plauſu & clamore, magiſtratus fama & nominis gloria, quam ſumtibus iſtis feriisque celebrandis multo majorem pepererunt, quam Solon Athenienſis ex illa conſuetudine, quæ ei cum Cræſo rege Lydorum interceſſit. Omnes vero ſunt formoſi, proceri, glabri, & imberbes; juvenes & ſenes felicitatem Phæacum imitantur,

Balneaque, & veſtes varias, ſtratumque cubile,

recto & honeſto anteponunt. Atque hæc cum ita ſint, tamen ruſticitatem, inhumanitatem, & duritiam tuam cum his delicieis convenire poſſe exiſtimaſti? Adeone tibi ſtulta eſt & vilis, o hominum imperitiſſime atque importuniſſime, quæ a clariſſimis viris dici ſolet, temperans hæc animula, quam tu ornari decorarique temperan-

Voſſ. καὶ ὦν K.

Voſſ. περσετίθην

γρ. καὶ ἥκιστα ἥδιστοι

γρ. ἀγενεσάτων

perantia censes oportere? In quo sane ve- A hementer erras. Primum enim temperantia quid sit, nescimus: nomen solum ejus tenemus; quid ipsa valeat ignoramus. Quod si ea talis est, qualem tu nunc instituis, certe hoc sciemus, temperantiam esse Diis & legibus servire: æquo jure cum æqualibus vivere: si qua in re excellas, moderate id ferre: curare ac providere, ne a divitibus pauperes opprimantur: ob eamque caussam molestias omnes exsorbere, quales tibi persæpe accidisse verisimile est, B ut inimicitias, iras, contumelias: deinde hæc omnia leniter ferre, neque irasci, neque animo indulgere tuo, sed eum regere & castigare diligenter: denique, si quis hoc quoque in parte aliqua temperantiæ numeret, abstinere palam ab omni voluptate, quæ neque admodum inhonesta, neque turpis videatur, quod existimes, non posse quemquam domi temperantem esse, si foris dissolutus sit, theatrisque delectetur: C si, inquam, talis temperantia est, tu te perdis, & nos perdis, qui servitutis ne nomen quidem audire possumus, neque erga Deos, neque erga leges: jucunda est enim in omnibus rebus libertas. Jam quanta est ista dissimulatio? neque hoc nomen pati potes, imo etiam irasceris, (itaque multi jam te auctore nomen istud de imperio tanquam invidiosum sustulerunt, qui olim ei assueverant) & tamen nos ser- D vire cogis & magistratibus & legibus. Atqui quanto fuisset melius te dominum nostrum appellari, te autem ipsa liberos nos esse sinere? O te oculis quidem clementissimum, factis vero acerbissimum. Deinde enecas nos, cum divites in judiciis moderatos esse cogis, pauperes calumniandi libertate spolias. Dimissis vero scenis, histrionibus, & saltatoribus, urbem nostram

Φρονσύνη χρῆναι νομίζεις; Οὐκ ὀρθῶς· ὅτι πρῶτον μὲν ἡ σωφροσύνη τί ποτ' ἐστὶν, οὐκ ἴσμεν· ὄνομα δ' αὐτῆς ἀκούοντες μόνον, ἔργον οὐχ ὁρῶμεν. Εἰ δὲ ὁποῖον σὺ νῦν ἐπιδεύεις ἐστὶν, ἐπίσασθαι μὲν, ὅτι θεοῖς χρὴ δουλεύειν καὶ νόμοις· ἐκ τῶν ἴσων δὲ τοῖς ὁμοίοις προσφέρεσθαι, καὶ τὴν ἐν τούτοις ὑπεροχὴν φέρειν πρᾳότερον· ἐπιμελεῖσθαι καὶ προνοεῖν, ὅπως οἱ πένητες ὑπὸ τῶν πλουτούντων ἧττον ἀδικηθήσονται, καὶ ὑπὲρ τούτων πράγματα ἔχειν, οἷα εἰκὸς ἐστί σοι γενέσθαι πολλάκις, ἀπεχθείας, ὀργὰς, λοιδορίας· εἶτα καὶ ταῦτα φέρειν ἐγκρατῶς, καὶ μὴ χαλεπαίνειν, μηδ' ἐπιτρέπειν τῷ θυμῷ, παιδαγωγεῖν δὲ αὐτὸν, ὡς ἐνδέχεται, καὶ σωφρονίζειν. εἰ δὲ καὶ τοῦτό τις ἔργον θοῖτο σωφροσύνης, ἀπέχεσθαι πάσης ἡδονῆς ὑλίαν ἀπρεπῆς, ὑδ' ἐπονειδίστου δοκούσης, ἐν τῷ φανερῷ, πεπεισμένῳ ὡς οὐκ ἔστιν ἰδίᾳ σωφρονεῖν οἴκοι καὶ λάθρα, τὰ δημοσίᾳ καὶ φανερῶς ἀκόλαστον εἶναι θέλοντα, καὶ τερπόμενον τοῖς θεάτροις. εἰ δὴ ἂν ὄντως ἡ σωφροσύνη τοιοῦτόν ἐστι, ἀπόλωλας μὲν αὐτὸς, ἀπολλύεις δὲ ἡμᾶς, οὐκ ἀνεχομένους ἀκοῦσαι πρῶτον ὄνομα δουλείας, ὅτε πρὸς θεοὺς, ὅτε πρὸς νόμους. ἡδὺ γὰρ ἐν πᾶσι τὸ ἐλεύθερον. Ἡ δὲ εἰρωνεία πόση; Δεσπότης εἶναι σὺ φῂς, σὺδὲ ἀνέχῃ τοῦτο ἀκούων, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτεῖς· ὥστε ἤδη ἔπεισας τοὺς πολίτας ἐθάδας πάλαι γενομένους, ἀφελεῖν ὡς ἐπίφθονον τῆς ἀρχῆς τοῦτο τὸ ὄνομα· δουλεύειν δ' ἡμᾶς ἀναγκάζεις ἄρχουσι καὶ νόμοις. καίτοι πόσῳ κρεῖττον ἦν ὀνομάζεσθαί σε ἡμέτερον Δεσπότην, ἔργῳ δὲ εἶναι ἐλευθέρους; ὦ τὰ μὲν ὄμματα πραότατε, τὰ ἔργα δὲ ὠμότατε. Πρὸς δὲ τούτοις γ. ἴσως, ἀποκναίεις, βιάζομενος τοὺς πλουσίους ἀνόματος ἐν δικαστηρίοις μετριάζειν, τοὺς πένητας δὲ εἴργεις συκοφαντεῖν. Ἀφεὶς δὲ τὴν σκηνὴν, καὶ τοὺς μίμους, καὶ τοὺς ὀρχησὰς,

Vost. ἀπολώλεκας

χησας," ἀπολώλεκας ἡμῶν τὴν πόλιν, ὥστε οὐδὲν ἡμῖν ἀγαθὸν ὑπάρχειν παρά σε, πλὴν τ βαρύτητος, ἧς ἀνεχόμενοι μῆνα ἕβδομον τετονὶ, τὸ μὲν εὔχεσθαι πάντως ἀπαλλαγῆναι τοσούτου κακοῦ, τοῖς περὶ τὰς τάφους καλινδουμένοις γραϊδίοις συνεχωρήσαμεν· ἡμεῖς δὲ αὐτὸ διὰ τ ἡμῶν αὐτῶν εὐτραπελίας ἐξεργασάμεθα, βάλλοντές σε τοῖς σκώμμασιν, ὥσπερ τοξεύμασι. Σὺ δὲ, ὦ γενναῖε, πῶς ἀνέξῃ τὰ Περσῶν βέλη, τὰ ἡμέτερα B τρέσας σκώμματα; Ἰδὲ, βάλλομαί πάλιν ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ἐμαυτῷ λοιδορήσασθαι. Φοιτᾷς εἰς τὰ ἱερὰ, δύσκολε καὶ δύσροπε, καὶ πάντα μοχθηρέ. συρρεῖ δὲ διά σε τὰ πλήθη πρὸς τὰ τεμένη, καὶ μέντοι καὶ οἱ πλείους τ ἐντελεῖ, καὶ ἀποδέχονταί σε σὺν βοῇ μετ' κρότων λαμπρῶς ἐν τοῖς τεμένεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς θεάτροις. Τί οὖν οὐκ ἀγαπᾷς, οὐδ' ἐπαινεῖς, ἀλλ' ἐπιχειρεῖς εἶναι σοφώτερος τὰ τοιαῦτα τ Πυθίᾳ, καὶ δημηγορεῖς ἐν τῷ πλήθει, καὶ καθάπλη τ βοώντων πικρῶς, αὐτὸ δὴ τοῦτο γρ. ἄλλως λέγων τὸ ποιούμενον ὑπ' " αὐτῶν, ὡς ὑμεῖς τῶν θεῶν ἕνεκεν ὀλιγάκις εἰς τὰ τεμένη συνέρχεσθε· συνδραμόντες δὲ δι' ἐμὲ, πολλῆς ἀκοσμίας ἀναπίμγρ. ἐνῦχῆ τε ἐυχεσθαι εἰδόσι σιγῆ γρ. ἐπ' ἀκροᾶσθαι πλαντας τὰ ἱερά. πρέποι δ' ἂν ἀνδράσι σωφροσύνῃ κεκοσμημένοις, "ἔυχεσθαι σιγῆ θεῶν παρὰ τῶν αἰτουμένους τὰ ἀγαθὰ, καὶ τοῦτον" ὃν ἀκροᾶσθαι τὸν νό- D μον Ὁμήρου,

Iliad. H. v. 195. Σιγῇ ἐφ' ὑμείων. ----

γρ. ὡς οὐδ' " Odyssiæ ὡς δ' ἂν Ὀδυσσεὺς ἐπέσχε τὴν Εὐρύκλειαν ἐκπεπληγμένην ὑπὸ μεγέθους τοῦ κατορθώματος,

Odyss. x. v. 411. Ἐν θυμῷ, γραῦ, κάρτε, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀλόλυζε.

Τὰς μὲν δὴ Τρῳάδας ὅτι πρὸς τ Πρίαμον, ἢ τινα τ τούτου γαμετῶν, ἢ θυγατέρων, ἢ υἱέων, οὐ μὴν οὐδ' αὐτὸν τ Ἕκτορα· καίτοι τοῦτο, φησὶν, ὡς θεῷ τοὺς

perdisti, adeo ut nihil boni a te percipiamus; nisi quod odiosam istam severitatem septimum jam mensem perpessi, vota quidem & preces, quo tantis malis eriperemur, ad vetulas dimisimus, quæ circum sepulcra mortuorum assidue versantur: nos autem id quod volebamus, facetiis nostris consecuti sumus, cum re conviciis, quasi relis, configeremus. Ar tu, vir generose ac fortis, quemadmodum Persarum tela sustinebis, qui ad nostra convicia perhorrescis? Age vero, lubet iterum me ducto aliunde initio vituperare. Ventitas in templa, o agrestis, o dure, & modis omnibus improbe: tua caussa populus, imo etiam magistratus complures, in templa confluunt; & acciperis cum plausu & clamore magnifice in templis, ut in theatris. Quin igitur contentus es? C quin laudas & probas ea quæ fiunt? quid sapientior esse vis ipso Pythio, & concionaris ad populum, acriterque reprehendis eos qui clamant, iisque quod faciunt, commemoras: Vos, inquis, raro in templa, Deorum caussa, convenitis; & cum *mea caussa* venistis, *multa perturbatione replentur eadem fana.* Decebat sane bonos & modestos viros cum silentio precan- D tes, bona a Dïs petere, & hanc certe Homeri legem audire,

Inter vos tacite.—

Neque enim Ulysses Eurycleam cohibuisset, magnitudine facinoris stupefactam,

Gaude animo, vetula, & cohibe, nec funde querelas.

Trojanas quidem certe neque Priamo, neque cuiquam ex ejus conjugibus, aut filiabus, aut liberis, ac ne ipsi quidem Hectori, (quanquam huic veluti Deo ait Trojanos

janos ſupplicare) ſed tamen illis ſupplices neque fœminas neque viros fecit in poëmate. Sed ad Minervam, ait, omnes cum ululatu manus tendebant. Quanquam hoc etiam Barbarorum eſt, & mulierculis conſentaneum, tametſi non impium erga Deos; ſicuti id quod vos facitis, qui homines tanquam Deos collaudatis, *ſeu potius nobis hominibus, tanquam Diis, adulamini:* cum longe melius eſſet, ne Diis quidem ipſis adulari, ſed ſobrie ac modeſte eos colere. Ecce iterum voculas illas effingo, quibus uti apud vos conſuevi, neque interea mihi libertatem dicendi permitto, ſed pro uſitata mihi duritie aſperitateque meipſum defraudo. Hæc igitur & alia hujusmodi diſſeret quispiam apud homines, qui non modo liberi in principes, ſed etiam in Deos ipſos eſſe volunt, ut eorum ſtudioſus & quaſi benignus parens habeatur, cum tamen natura, perinde ac ego, ſit improbus. Patere igitur te iis odio eſſe, & clam aut aperte reprehendi, quoniam adulari tibi putas eos, qui te viſum in templis laudant. Non enim, ſicut opinor, cogitaſti, quemadmodum cum eorum hominum inſtitutis, vita, & moribus congruere deberes. Sed, age, iſta ſileantur: ecquis illud ferendum putet? dormis fere ſingulas noctes ſolus, neque quicquam eſt, quod immitem ac ferum iſtum animum poſſit lenire: interclusiſti penitus omnem aditum ſuavitati, &, quod malorum caput eſt, tali vita te oblectas, atque illud jam perfeciſti, ut deteſtabilis omnibus voluptas eſſe videatur. Atque hæc cum ita ſint, tamen iraſceris, ſi a quoquam iſta audias; cum deberes potius gratias agere iis, qui te amice & muſice per anapæſtos admonent, primum ut nudes iſtas genas, deinde ut a te initium faciens, jucunda omnia

A Τρῶας ἔυχεσθαι· εὐχομένας δὲ οὐκ ἔδειξεν ἐν τῇ ποιήσει, οὔτε γυναῖκας, οὔτε ἄνδρας. ἀλλὰ τῇ Ἀθηνᾷ ὀλολυγῇ πᾶσαι, φησὶ, χεῖρας ἀνέσχον. Βαρ- Iliad. Z. v. 301.
βαρικὸν μὲν καὶ τοῦτο κ᾽ γυναιξὶ πρέπον· οὐ μὴν ἀνόσιον πρὸς τοὺς θεούς, ὥσπερ τὸ παρ᾽ ὑμῶν ποιούμενον. ἐπαινεῖτε γὰρ ἀντὶ τῶν θεῶν τοὺς ἀνθρώπους· μᾶλλον δὲ ἀντὶ τῶν θεῶν τοὺς ἀνθρώπους ἡμᾶς κολακεύετε· κάλλιστον
B δ᾽ ἔσω, οἶμαι, μηδ᾽ ἐκείνους κολακεύειν, ἀλλὰ θεραπεύειν " σωφρόνως. Ἰδὲ, γρ. σωφρόνων
ϖάλιν ἐγὼ τὰ συνήθη τεχνίδια λεξίδια, καὶ οὐδ᾽ ἐμαυτῷ συγχωρῶ φθέγγεσθαι, ὡς ἔτυχεν, ἀδεῶς καὶ ἐλευθέρως· ἀλλὰ ὑπὸ τ᾽ συνήθους σκαιότητ@ κ᾽ ἐμαυτὸν συκοφαντῶ. Ταῦτά τις καὶ " τοιαῦτ᾽ ἂν λέγοι ϖρὸς ἄν- Vulg. τοιαῦτα
δρας, ὑ τὰ ϖρὸς τοὺς ἄρχοντας μόνον, λεγ᾽
ἀλλὰ καὶ τὰ ϖρὸς τοὺς θεοὺς ἐλευθέ-
C ρως εἶναι θέλοντας, ὅπως τὶς ἔυνους αὐτοῖς, ὥσπερ ϖατὴρ ἥπι@ νομισθείη, φύσ᾽ ϖονηρὸς ὢν, ὥσπερ ἐγώ. Ἀνέχῃ τοίνυν αὐτῶν μισόντων, καὶ λοιδορούντων λάθρα ἢ καὶ Φανερῶς, ἐπειδὴ κολακεύειν ἐνόμισας τοὺς ἐν τοῖς ἱεροῖς " ὀρώμενόν σε ἐπαινοῦντας. γρ. ὀρωμένους
Οὐ γὰρ, οἶμαι, διενοήθης, ὅπως ἀρμόσεις τ᾽ ἀνδρῶν, οὔτε τοῖς ἐπιληδεύμασιν, οὔτε τοῖς βίοις, οὔτε τοῖς ἤθεσιν. Εἶεν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο τίς ἀνέξεταί σου; καθεύδεις ὡς ἐπίπαν νύκτωρ μόν@, οὐδ᾽
D ἔσω οὐδὲν ὅσον τὸν ἄγριον καὶ ἀνήμερον μαλάξῃ θυμόν. ἀποκέκλεισαι δὲ ϖάσῃ ϖανταχῇ ϖάροδ@ γλυκυθυμίᾳ, καὶ τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, ὅτι τοιοῦτον ζῶν βίον εὐφραίνῃ, καὶ πεποίησαι τὰς κοινὰς καλάμας, ἡδονήν. Εἶτα ἀγανακτεῖς εἴ τ᾽ τὰ τοιαῦτα ἀκούεις, ἐξὸν εἰδέναι χάριν τοῖς ὑπ᾽ εὐνοίας ἐμμελέσερόν σε νουθετοῦσιν ἐν τοῖς ἀναπαίστοις, ἀποψιλῶσαι μὲν τὰς ϖαρειὰς, καλὰ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ ϖρῶτον ἀρξάμενον διακονεῖν ϖάντα

τῷ δήμῳ τῷ Φιλογέλωτι τῶνδε θεάματα, μίμους, ὀρχηστὰς, ἥκιστα αἰσχυνομένας γυναῖκας, παιδάρια περὶ κάλλους ἀμιλλώμενα τοῖς γυναιξὶν, ἄνδρας ἀποψιλωμένους, ὅτι τὰς γνάθους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ σῶμα, λειότεροι τῶν γυναικῶν, ὅπως φαίνοντο τοῖς ἑορτάζουσιν ἑορτὰς, πανηγύρεις, ὅτι μὰ δία τὰς ἱερὰς ἐν αἷς χρὴ σωφρονεῖν· ἄλις μὲν γὰρ ἐκείνων ἐστὶν, ὥσπερ τὸ δρυὸς, καὶ πολὺς ὁ κόρος αὐτῶν. Ἔθυσεν ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ τοῦ Διὸς ἅπαξ, εἶτα ἐν τῷ τῆς Τύχης, εἰς τὸ τῆς Δήμητρος τεῖς ἐφεξῆς, ἐβάδισεν· ἐπιλέλησμαι γὰρ εἰς τὸ τῆς Δάφνης ὁσάκις εἰσῆλθον τέμενος, πρόδοθὲν μὲν ὀλιγωρίᾳ τῶν φυλάκων, τοῖς δὲ τῶν ἀθέων ἀνδρῶν τόλμαις ἀφανισθέν. Ἡ Σύρων ἦκε Νεομηνία, καὶ ὁ Καῖσαρ ἄνθις εἰς Φιλίου Διός· εἶτα ἡ πάγκοινος ἑορτὴ, καὶ ὁ Καῖσαρ εἰς τὸ τῆς Τύχης ἔρχεται τέμενος. ἐπισχὼν δὲ τὴν ἀποφοράδα, πάλιν εἰς Φιλίου Διὸς τὰς εὐχὰς ἀναλαμβάνει τὰ πάτρια. Καὶ τίς ἀνέξεται τοσαυτάκις εἰς ἱερὰ φοιτῶντος Καίσαρος, ἐξὸν ἅπαξ ἢ δὶς ἐνοχλεῖν τοῖς θεοῖς, ἐπιτελεῖν τὰς πανηγύρεις ἐκείνας, ὁπόσαι κοιναὶ μέν εἰσι πάντι τῷ δήμῳ, οὗ ὧν ἔξεστι μετέχειν, οὐ τοῖς ἐπισταμένοις θεοὺς, ἀλλὰ καὶ ὧν ἐστὶν ἡ πόλις πλήρης; ἡδονὴ δὲ πολλὴ καὶ χάριτες, οἵαις ἄν τις εὐφραίνοιτο διηνεκῶς καρπούμενος, ὁρῶν ὀρχουμένους ἄνδρας, καὶ παιδάρια, καὶ γύναια πολλά. Ὅταν ἔν ἐμαυτῷ ταῦτα λογίζομαι, μακαρίζω μὲν ὑμᾶς τῆς εὐδαιμονίας, ἐμαυτῷ δὲ οὐκ ἄχθομαι· φίλα γάρ ἐστί μοι κατά τινα θεὸν ἴσως ταῦτα. Διόπερ οὐδ' ἀγανακτῶ, εὖ ἴσε, τοῖς δυσχεραίνουσί μου τῷ βίῳ καὶ τῇ προαιρέσει. προσθήσω δ' αὐτοῖς ὅσα δυνατόν ἐστί μοι τοῖς εἰς ἐμαυτὸν σκώμμασι. μειζόνως ἐπιχέων ἐμαυτὸν ταύτασι τὰς λοιδορίας, ὃς ὑπὸ ἀφροσύ-

γρ. ἐβάδιζεν

γρ. μακαρίζομεν

A spectacula des isti populo ridendi inprimis avido, ut mimos, saltatores, lascivas mulieres, pueros de forma cum quavis muliere certantes, viros non modo genis sed etiam toto corpore depilatos, ut ipsas etiam fœminas molline corporis vincere videantur: postremo ferias, conventus celebres, non sacros me hercule, in quibus modeste & temperanter vivendum est: horum enim satis est, tanquam B glandis, & multa jam est eorum satietas. Sacrificavit semel Cæsar in templo Jovis, deinde in Fortunæ, deinceps ter ivit ad Cereris; neque enim quoties ad Daphnes templum ierim, memoria teneo: proditum quidem illud custodum negligentia, delectum autem impiorum hominum audacia. Veniunt Syrorum Calendæ? Cæsar rursus ad Jovis Philii. Venit publicum festum? Cæsar continuo it in templum Fortunæ. In- C termisso vero nefasto die, rursum in ædem Jovis Philii more majorum vota suscipit. Et quis Cæsarem ferat tam sæpe in templa ventitantem, cum liceat semel atque iterum Diis molestiam exhibere: ferias autem illas celebrare, quæ toti populo communes sunt, & quarum participes esse possunt, non ii modo qui Deos norunt, sed etiam illi, quorum plena est civitas? Magna vero voluptas esset atque oblectatio, quam quisque perciperet, cum saltantes viros, pueros, mulierculas cerneret. D Ego vero cum ista mecum cogito atque cosidero, beatos sine dubio vos esse judico, quibus tam fortunatis esse liceat. Sed non ideo tamen mihi irascor: sunt enim hæc mihi, forsitan Deo aliquo auctore, jucunda. Itaque mihi credite, neque üs succenseo, qui vitam & institutum meum reprehendunt: imo addo illis etiam quæcunque alia possum in meipsum convicia, meque his maledictis gravius incesso; quippe qui ob stultitiam

tiam meam a principio non viderim, qua- A les eſſent hujus civitatis mores, idque cum in libris *evolvendis*, non minus quam quisquam meorum æqualium verſatus ſim. Proditum *quidem* eſt memoriæ, Regem eum, qui ab iſta urbe nomen duxit, vel potius cujus nomine civitas hæc habitata eſt, (condita ſiquidem eſt a Seleuco, nomen vero habet a Selenci filio) hunc, inquam, ajunt ob luxus ac deliciarum immoderationem ſemper amare aut amari ſolitum, tandem impuro novercæ amore captum fuiſſe. Cum autem ægritudinem occultare vellet, minime potuiſſe, quod illi corpus ſenſim contabeſcens tacite collaberetur, & vires deficerent, ſpiritusque imbecillior eſſet quam ſolebat. Videbatur certe illud ejus adoleſcentis ænigmati ſimile, cum neque cauſſa morbi, neque morbus ipſe appareret. Cum igitur adoleſcentis infirmitas manifeſta eſſet, magna ibi quæſtio medico Samio propoſita fuit, C quis tandem morbus ille eſſet, cognoſcere. Is autem ex Homeri verſibus ſuſpicatus, quænam eſſent γυιοβόροι μελεδῶνες, curæ membra depaſcentes, quodque perſæpe non corporis imbecillitas, ſed animi ægritudo cauſſa ſit tabis corpori: ac videns adoleſcentem tum ætate tum vitæ conſuetudine a Venere alienum non eſſe; hanc viam in morbo inveſtigando tenuit: D Sedet juxta lectum, in adoleſcentis vultum intuens; jubet formoſos & formoſas procedere, ab ipſa Regina ordiens. Illa ut venit, ipſum videlicet inviſura, ſtatim morbi ſigna dedit adoleſcens: ſpiritum, tanquam qui opprimuntur, emittebat: inhibere enim motum ipſius, quamvis vehementer cuperet, non poterat; & magna erat ſpiritus perturbatio, multusque circa vultum rubor emicabat. Hæc cum videret medicus, manum ad pectus adoleſcentis admo-

νης· ἐπυνήκα ϖοταπὸν ἐξ ἀρχῆς τὸ
" τ ϖόλεως ἦθος· καὶ ταῦτα τῶν ἡ- Voſſ. τῆς δὲ τῆς
λικιωτῶν τῶν ἐμῶν, ὡς ἐμαυτὸν πεί- ϖόλεως
θω, βιβλία ἀνελίξας ὀδενὸς " ἀριθ- Voſſ.
μὸν ἐλάττω. Λέγεταί τοι ϖοτὲ " τ ἐπ- ἀριθμῶν
ώνυμον τῆσδε τ ϖόλεως βασιλέα,
μᾶλλον δὲ ὅπερ ἐπώνυμ@ ἥδε ἡ πό-
λις συνωκίσθη· ϖεποίηται μὲν γὰρ
ὑπὸ Σελεύκου, τὄνομά τε ἔχ ἀπὸ τ
Σελεύκου ϖαιδός· ὃν δή φασι δι' ὑ-
περβολὴν ἀρρητ@ κ τρυφῆς ἐρῶν-
τα ἀεὶ καὶ ἐρώμενον, τέλ@ ἄδικον B
ἔρωτα τ ἑαυτῦ μητρυᾶς ἐραθῆναι.
κρύπτειν δ' ἐθέλοντα τὸ ϖάθ@, ἀ
δύνασθαι· τὸ σῶμα δ' αὐτῷ κ μικρὸν
τηκόμενον, ἀφανῶς οἴχεσθαι, καὶ ὑ-
ποῤῥεῖν τὰς δυνάμεις, καὶ τὸ πνεῦμα
ἔλαττον εἶναι τῦ συνήθους. Ἐώκῃ δ' οἴ-
μαι τὸ " κατ' αὐτὸν, αἰνίγματι, σα- Voſſ.
φῆ μὲν ἂν ἐχούσης αἰτίαν τ νόσ@, καθ' αὐ-
μᾶλλον δὲ ἀδ' αὐτῆς, ἥτις ποτέ ἐστι, τοῦ
Φαινομένης. Ἐναργὴς δ' ὅσης τ ϖερὶ
τὸ μειρακιον ἀθενείας, ἐνθάδε μέγας C
ἆθλ@ " ἰατρῷ ϖροτέθη τῷ Σαμίῳ. Voſſ.
τὴν νόσον, ἥ τις ποτέ ἐστιν, ἐξευρεῖν. ὁ ἰατρῶν
δὲ ὑπονοήσας ἐκ τῶν Ὁμήρ@ τίνες
ποτέ εἰσι γυιοβόροι μελεδῶνες, καὶ ὅτι
πολλάκις ἂν ἀσθένεια σώματος ἀλλ' ἀῤ-
ῥωστία ψυχῆς αἰτία γίγνεται τηκεδόνος
τῷ σώματι, κ τὸ μειρακιον ὁρῶν ὑπό τε
ἡλικίας κ συνηθείας ἂν ἀναφροδίτου, ὁ-
δὸν ἐτράπετο τοιαύτην ἐπὶ τὴν τ νοσή-
ματος θήραν. Καθίζει πλησίον τ κλίνης, D
ἀφυρῶν εἰς τὸ πρόσωπον τῦ μειρακίυ,
παριέναι κελεύσας καλάς τε καὶ κα-
λὰς, ἀπὸ τ βασιλίδ@ ἀρξάμεν@.
ἡδ' ὡς ἦλθεν, ἐπισκεψομένη δῆθεν
αὐτὸν, αὐτίκα ἐδίδα τὰ συνθήματα
τῦ πάθους ὁ νεανίας· ἄθημα τ θλιβο-
μένων ἠφίει· ἐπέχειν γὰρ αὐτὸ κινούμε-
νον, καίπερ σφόδρα ἐθέλων, ἂ οἷός
τε ἦν, καὶ ταραχὴ ἦν τῦ πνεύματ@,
κ πολύ τι περὶ τὸ πρόσωπον ἐρύθη-
μα. Ταῦτα ὁρῶν ὁ ἰατρὸς, προσάγει
τῷ στέρνῳ τὴν χεῖρα, κ ἐπήδα δεινῶς ἡ

καρδία, καὶ ἔξω ἵετ. τοιαῦτα ἄτλα ἔπασχεν ἐκείνης παρούσης· ἐπεὶ δὲ ἀπῆλθεν, ἐπιόντων τ' ἄλλων, ἀτρέμας εἶχε, καὶ ἦν ὅμοιος τοῖς ἀδόλως πάσχουσι. Συνιδὼν δ' τὸ πάθος ὁ Ἐρασίστρατος, φράζει πρὸς τ βασιλέα, καὶ ὡς ὑπὸ τῶ Φιλόπαις εἶναι, παραχωρεῖν ἔφη τῷ παιδὶ τ γαμετῆς. ὁ δὲ αὐτίκα μὲν ἠρνήσατο· τελευτήσαντος δ' ἔπειτα χρὸς μικρὸν ὕστερον, ἣν πρότερον δεδομένην αὐτῷ χάριν εὐγενῶς ἠρνήθη, μάλα καλαιῶς μεταδίωξεν. Ἀντιόχω μὲν δὴ ταῦτα ἐποιήθη. τοῖς δ' ἀπ' ἐκείνω γενομένοις ἀ νέμεσις ζηλῶν τὸν οἰκιστήν, ἢ τ ὁμώνυμον. Ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς εἰκός ἐστι διαδίδοσθαι μέχρι πολλῶ τὰς ποιότητας, ἴσως δ' κ ἐπίπαν ὅμοια τὰ μὴ ταῦτα τοῖς ἐξ ὧν" ἐβλάστησε, φύεσθαι· ὅτω κ ἐπὶ τ ἀνθρώπων εἶναι εἰκὸς παραπλήσια τὰ ἤθη τ ἀπογόνων τοῖς προγόνοις. Ἐγώ τοι κ αὐτὸς ἔγνων Ἀθηναίους Ἑλλήνων φιλοτιμοτάτους κ φιλανθρωποτάτους, καίτοι τοῦτό γε ἐπιεικῶς ἐν πᾶσιν εἶδον τοῖς Ἕλλησιν. ἔχω δ' εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς καὶ φιλόθεοι μάλιστα πάντων εἰσὶ, καὶ δεξιοὶ πρὸς τοὺς ξένους· καθόλω μὲν Ἕλληνες πάντες, αὐτῶν δ' Ἑλλήνων πλέον τοῦτ' ἔχω μαρτυρεῖν Ἀθηναίοις. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι διασώζουσιν εἰκόνα τ παλαιᾶς ἐν τοῖς ἤθεσιν ἀρετῆς· εἰκὸς δήπουθεν τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν καὶ Σύροις, καὶ Ἀραψίοις, κ Κελτοῖς, καὶ Θραξὶ, καὶ Παίοσι, κ τοῖς ἐν μέσω κειμένοις Θρᾳκῶν, καὶ Παιόνων, ὑπ' αὐτῶς Ἴστρω τῆς ἠϊόσι, Μυσοῖς; Ὅθεν δὴ κ τὸ γένος ἐστί μοι πᾶν ἄγροικον, αὐσηρὸν, ἀδέξιον, ἀναφρόδιτον, ἐμμένον τοῖς κριθεῖσιν ἀμεταπτώτως· ἃ δὴ πάντα ἐστὶ δείγματα δεινῆς ἀγροικίας. Αἰτοῦμαι τοίνυν ὑπὲρ ἐμαυτῦ πρώτω συγγνώμην, ἐν μέρει δ' κ ὑμῖν νέμω, τὰ πάτρια ζηλοῦσιν· οὐδ' ἐν ὀνείδει προφέρω, τὸ,

γρ. ἐπίσχεν

γρ. ἐβλάστησαν

A vet: saliebat cor vehementer, & quasi de sua sede dimovebatur. Ac talia quidem coram Regina patiebatur. Postquam vero illa discessit, cæteris subsequentibus, quietus erat, & similis iis qui nullam sentiunt ægritudinem. Cognitum igitur morbum Erasistratus Regi exponit. Ille, quod liberos amaret, permittere se ait filio uxorem. Ar is tum quidem recusavit: patre autem mortuo non multo post tempore, B quod munus antea sibi datum generose repudiarat, cupidissime arripuit. Ergo hæc Antiochus. Quare nulla invidia esse debet, si nepotes avum generis vel certe nominis auctorem imitantur. Nam quemadmodum in plantis verisimile est diffundi qualitates quam latissime, ac fortasse etiam in rotum similia nasci ea quæ gignuntur iis unde orta sunt: sic etiam in hominibus credibile est, nepotum mores avitis affines esse. Equidem Athenienses omnium Græcorum liberalissimos atque humanissimos esse C animadverti. Quanquam probitatem quidem certe in omnibus Græcis vidi, possumque de iis affirmare, omnium eos religiosissimos & humanissimos erga hospites esse; *& tales quidem Græci in universum; e quibus tamen* uberius certe & majus hac de re testimonium Atheniensibus dare possum. Quod si ii virtutis ac morum effigiem antiquam retinent, quid est cur Syri, Arabes, Galli, Thraces, Illyrii, & inter hos D ipsos ad ripas Istri interjecti Mysi idem facere non possint? At mihi genus ab istis est penitus agreste, durum, rusticum, inamœnum, pertinaciter adhærens ad ea quæ semel judicavit; quæ omnia duritiem ingenii mirabilem ostendunt. Quamobrem primum veniam pro me deprecor, deinde vobis eandem vicissim concedo, qui patrios mores vitamque persequimini: neque probri loco jam illud profero,

Menda-

Mendaceſque, bonique leves ſaltare choreas:

imo contra potius in magna laude pono, quod tam arcte accurateque patrum veſtrorum mores & inſtituta reneatis. Nam Homerus quoque Autolycum laudans, omnibus eum antecellere ait,

furto ac juramento: —

Et mihi quoque hæc eſſe confiteor, duritiem, ſtultitiam, acerbitatem, & non facile molliri, neque orantibus, aut poſtulantibus, ut res meas agam, neque vocibus aſſiduis concedere. Ac ſane probris iſtis non offendor. Utra autem leviora ſint, Dii fortaſſe norunt; homo quidem certe nullus poteſt dijudicare, cum præſertim ingenitus cuique ſui amor non ſinat alteri fidem adhibere: quod ea ſit fere hominum natura, ut omnes ſua mirentur, aliena deſpiciant. Attamen qui genus vitæ contrarium ſequenti veniam dat, lenitate mihi videtur excellere. Ego autem cum rem attentius cogito, aliis etiam modis me mihi nocuiſſe animadverto. Nam cum in urbem liberam venirem, quæ capillorum ſquallorem ferre non poteſt, veni ad eam cum barba longiſſima & intonſus; quaſi tonſorum copia deeſſet: judicaſſes profecto te Smicrinem videre, aut Thraſyleonta, ſenem moroſum, aut militem amentem, cum liceret ornatu adhibito puerum formoſum videri, & fieri juvenem; ſi minus ætate, at certe moribus & facie delicata. Neſcis cum hominibus vivere, neque Theognidem probas, neque imitaris polypum petras referentem; ſed illam Myconis ruſticitatem, & ſtultitiam, & amentiam, veteri verbo tritam, amplecteris. Neſcis multum abeſſe, ut tales ſint Galli, Thraces, Illyrii? Non vides

A Ψεῦσαί τ', ὀρχήσαί τε, χοροῖσι πίπτειν ἄριστοι. Iliad. Ω. v. 261.

τἀναντίον δὲ ἀνὴρ ἐγκωμίων ὑμῶν προσεῖναί φημι πάτριον ζῆλον καὶ ἐπιτηδεύματα. Ἐπεὶ καὶ Ὅμηρος ἐπαινῶν Αὐτόλυκον, φησὶ, περιεῖναι πάντων,

Κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. — Odyſſ. τ. v. 396.

καὶ ἐμαυτῷ τὴν σκαιότητα, καὶ τὴν ἀμαθίαν, καὶ τὴν δυσκολίαν, καὶ τὸ μὴ ῥᾳδίως μαλάττεσθαι, μηδὲ τοῖς δεομένοις, ἢ τοῖς ἐξαπαλῶσι, τὰ ἐμαυτῷ ποιεῖσθαι, μηδὲ ταῖς βοαῖς εἴκειν. καὶ τὰ τοιαῦτα σέργω τὰ ὀνείδη. πότερα μὲν οὖν ἐστι κρεῖττον, θεοῖς ἴσως δῆλον, ἐπείπερ ἀνθρώπων οὐδεὶς οἷός τε ἡμῖν ἐστὶν, ὑπὲρ τῶν διαφορῶν βραβεῦσαι· πειρώμεθα γὰρ οὐδαμῶς αὐτῷ διὰ φιλαυτίαν· θαυμάζειν γὰρ εἰκὸς τὰ ἑαυτῷ ἕκαστον, ἀτιμάζειν δὲ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις. ὁ δὲ τῷ τὰ ἐναντία ζηλοῦντι νέμων συγγνώμην, εἶναί μοι δοκεῖ πρᾶος. Voſſ. τὴν συγγνώμ.

C Ἐγὼ δὲ ἐννοήσας εὑρίσκω καὶ ἕτερα δεινὰ ἐμαυτὸν εἰργασμένον· πόλλ' γὰρ πρόσθεν ἐλευθέρᾳ, ἣ ἀνυχμὸν τῶν τειχῶν οὐκ ἀνεχομένῃ, ὥσπερ οἱ κηρέων ἀποῤῥῶντες, ἄκαρι καὶ βαθυγένειος εἰσέδραμον· ἐνόμισας ἂν Σμικρίνην ὁρᾶν, ἢ Θρασυλέοντα, δύσκολον πρεσβύτην, ἢ στρατιώτην ἀνόητον, ἐξὸν φανῆναι τῷ καλλωπισμῷ παῖδα ὡραῖον, καὶ γενέσθαι μειράκιον, εἰ μὴ τὴν ἡλικίαν, ἣ τρόπον γε καὶ τὴν ἀθρότητα τοῦ προσώπου. Οὐκ οἶσθα ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, οὐδ' ἐπαινέτης εἶ τοῦ Θεόγνιδος, οὐδὲ μιμῇ ἣ ἀφομοιούμενον ταῖς πέτραις πολύπουν, ἀλλ' ἡ λεγομένη Μύκωνος ἀγροικία τις, καὶ ἀμαθία, καὶ ἀβελτηρία πρὸς πάντας ἐπιτηδεύεταί παρά σου. λέληθέ σε πολλοῦ δεῖν ταῦτα εἶναι Κελτοὺς, καὶ Θρᾷκας, καὶ Ἰλλυριούς; Οὐχ ὁρᾷς ὁπόσα μὲν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καπηλεία; γρ. μᾶλλον. γρ. Κελτοὶ καὶ Θρᾷκες καὶ Ἰλλύριοι

λεία; σὺ δὲ ἀπεχθάνῃ τοῖς καπήλοις, A multas in urbe cauponas esse? Tu vero cau-
ὁ συγχωρῶν ὁπόσα βέλονται ὠνεῖσθαι τῷ δήμῳ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ponibus irascéris, neque pateris eos annonam populo & exteris, quanti volunt, vendere. Et illi quidem de agrorum possessoribus queruntur; hi vero tibi infensi sunt, propterea quod eos justos esse cogis. Magistratus autem, quod ex utroque civitatis incommodo, sicut opinor, lucrum facerent, gaudebant antea, duplicem fructum capientes, & ut agri possessores, & ut caupones; nunc utrisque spoliati commodis merito succensent. Populus etiam Syrorum, cum non queat potare, neque cordacem saltare, irascitur; tu autem abunde illos alere existimas, quod eis frumenti copiam largiare. Enimvero illa tua egregia est atque admirabilis sapientia, quod neque ut piscis saxatiles in urbe sint, provides: imo dudum, cum quidam conquereretur, neque pesces multos neque aves jam in foro reperiri, illudens multum risisti, cum diceres: satis esse civitati sobriæ ac moderatæ vinum & oleum; carnes vero delicatæ jam esse; pisces autem & aves requirere, supra omnes delicias esse, & quales ne procis quidem in Ithaca fuissent. Isto autem pacto carnes suillas & ovillas non cum voluptate comedi, quod tu leguminibus vescereris; beneque reipublicæ consulere existimasti, & Thracibus tu-
is leges dare, aut Gallis stupidis, qui te nobis ilignum, acemum, neque tamen Marathonium bellatorem, sed ex dimidio Acharnensem, ingratum omnibus atque invisum, aluerunt. Nonne melius fuerat, forum te ambulante unguenta olere, pueros formosos præcedere, in quos cives ipsi oculos & ora converterent, & cœtus mulierum, quales apud nos sunt quotidie? Verumenimvero mihi lascive oculis

γρ. μετέχοντα

γρ. τοὺς ἀγορανόμους

γρ. τοθασικόν

Voss. Ὅτῳ

Voss. ἐν πράξει Ταῦτα ἐνόμισας Θρᾳξὶ

γρ. εἰς ἄνδρας

ἐκείνοις ἐπιδημοῦσιν. Οἱ δὲ τὰς κεκτημένας τὴν γῆν αἰτιῶνται. σὺ δὲ καὶ τούτους ἐχθροὺς ποιεῖς σαυτῷ τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκάζων. οἱ δὲ ἐν τέλει, τὸ πόλεως ἀμφοῖν μετέχοντες τὴν ζημίαν· ὥσπερ οἶμαι πρότερον ἔχαιρον δεχόμενοι καρπούμενοι τὰς ὠφελείας, καὶ ὡς κεκτημένοι, καὶ ὡς καπηλεύοντες· B ταυτὸν εἰκότως λυποῦνται δὴ ἀμφοτέρων ἀφῃρημένοι τὰς ἐπικερδείας· Ὁ δὲ τῶν Σύρων δῆμος οὐκ ἔχων μεθύειν, οὐδὲ κορδακίζειν, ἄχθεται· σὺ δὲ σῖτον ἄφθονον παρέχων, οἷς τρέφειν αὐτοὺς ἱκανῶς. Ἐκεῖνο δέ σε χαρίεν, ὅτι οὐδὲ ὅπως ἰχθῦς ἐν τῇ πόλει πετραῖος ἔσαι, σκοπεῖς· ἀλλὰ καὶ πρώην μεμφομένου τινὸς, ὡς ὅτε ἰχθυοδίων, ὅτε ὀρνίθων πολλῶν εὑρισκομένων ἐν ἀγορᾷ, τωθασικῶς μάλα ἐγέλασας, ἅρις καὶ C οἴνου καὶ ἐλαίου τῇ σώφρονι πόλει δεῖν φάμενος, κρεῶν δ' ἥδη τῇ τρυφώσῃ· τὸ γὰρ καὶ ἰχθύων καὶ ὀρνιθίων λόγον ποιεῖσθαι, πέρα τρυφῆς εἶναι, καὶ ἧς οὐδὲ τοῖς ἐν Ἰθάκῃ μνηστῆρσι μεῖζον ἀσελγείας. Οὕτω δὲ οὐκ ἐν ἡδονῇ κρέα ὕεια καὶ προβάτεια σιτεῖσθαι τῶν ὀσπρίων ἀπολόμενος, εὖ ἴσθι πράξειν ταῦτα ἐνόμισας, καὶ Θρᾳξὶ νομοθετεῖν τοῖς σεαυτοῦ πολίταις, ἢ τοῖς ἀναισθήτοις Γαλάταις, οἵ σε ἐπαιδοτρίβησαν καθ' D ἡμῶν πρίνινον, σφενδάμινον, οὐκέτι μέντοι καὶ Μαραθωνομάχην, ἀλλ' Ἀχαρνέα μὲν ἐξ ἡμισείας, ἀηδῆ δ' ἅπασι καὶ ἄνθρωπον ἄχαρι. Οὐ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρων τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλοὺς, εἰς οὓς ἀποβλέψωσιν οἱ πολῖται, καὶ χορεὺς γυναικῶν, ὁποῖοι παρ' ἡμῖν ἵστανται καθ' ἑκάστην ἡμέραν; Ἐμὲ δὲ ὑγρὸν βλέπειν,

lis quoquoverſum projectis aſpicere, quo pulcher corpore, non mente, vobis videar, mores mei non ſinunt. Nam, vobis quidem judicibus, vera animi pulchritudo in vitæ deliciis tota eſt poſita. At me præceptor meus docuit, cum ad magiſtros ventitarem, terram, non theatrum aſpicere, *priusque majorem increſcentis mento barbæ, quam reliqui capitis curam gerere.* Et certe in illa ætate privatim & ſponte mea nunquam, ter autem vel quater principis juſſu ivi, cum Patroclo gratificari cuperet, mecumque eſſet conſanguinitate ac neceſſitudine conjunctus: quo ego tempore privatus adhuc vivebam. Quare ignoſcere mihi debetis, cum præſertim eum vobis oſtendam, cui multo juſtius iraſci poteritis; nempe importuniſſimum illum præceptorem, qui mihi jam tum moleſtus erat, cum viam illam unicam mihi ad bene vivendum proponeret. Ille mihi nunc auctor eſt tantæ apud vos offenſionis, cum in animo meo ingeneraverit & quaſi impreſſerit, id quod ego tum repudiabam. Et tamen is, tanquam rem gratam mihi faceret, cupide in id incumbebat, appellans credo gravitatem, quæ eſſet duritiæ: temperantiam, quæ ſtupiditas: fortitudinem, non ſuccumbere voluptati: neque eo quenquam eſſe beatum, quod voluptatibus abundaret. Sæpenumero mihi admodum puero (teſtor Jovem & Muſas) dicebat præceptor ille: Ne ſinas te a tuorum æqualium multitudine in theatra induci, neque ulla ejus ſpectaculi cupiditate tenearis. Circenſes deſideras? apud Homerum eos elegantiſſime deſcriptos reperies; cape librum, & lege. Hiſtriones audis ſaltatores? ſine eos valere; fortius ſaltant juvenes apud Phæacas: habes illic citharœdum Phemium, & cantorem Demodocum. Sunt etiam apud eundem multæ ſtirpes, quæ majore cum voluptate audiuntur, quam noſtræ ſpectantur.

Sic quondam Deli ſacras ad Apollinis aras,

ῥιπῖδντα πανταχῆ τὰ ὄμματα, "ὅπως χ. κατὰ πάντων ὅπως
ὑμῖν καλὸς, ἔτι τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τὸ
πρόσωπον ὀφθείην, ὁ τρόπος ὃ συγ-
χωρεῖ· ἔστι μὲν γὰρ, ὡς ὑμεῖς κρίνετε,
ψυχῆς ἀληθινὸν κάλλος, ὑγρότης
βίου. ἐμὲ γὸ παιδαγωγὸς ἐδίδασκεν εἰς
τὴν γῆν βλέπειν, εἰς διδασκάλους φοι-
τῶντα, θέατρον οὐκ " ἰδεῖν, πρὶν Voſſ.
μᾶλλον" κομῆσαι τὴν κεφαλῆς τὸ γένει- εἶδον
ον. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῆς ἡλικίας ἰδίᾳ καὶ χ. νομί-
καθ' ἑαυτὸν ἐδέποτε, τρίτον δὲ ἢ τέ- σω
ταρτον, ἕν ἴσε, Πατρόκλῳ ἐπίτροπα
Φέρων ἄρχων ἐπέτατλεν, οἰκεῖος ὢν ἐ-
μοὶ καὶ ἀναγκαῖος. ἐτύγχανον δὲ ἰ-
διώτης ἔτι· "συγγνωστέον ἂν ἐμοί. δί- Voſſ.
δωμι γὰρ, ὧν αὐτ' " ἐμαυτῷ δικαιότε- συγγνώτε
ρον μισήσετε τὸν Φιλαπεχθήμονα ἐμοί.
παιδαγωγὸν, ὃς με καὶ τότε ἐλύπει, Voſſ. ἐμοῖ
μίαν ὁδὸν εἶναι διδάσκων. καὶ νῦν αὖ-
τὸς ἐστί μοι τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀπεχθείας,
ἐνεργασάμενος τῇ ψυχῇ, καὶ ὥσπερ
" ἐνύπωσας, ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ ἐβούλ- Voſſ.
μην τότε. Ὁ δὲ ὡς δή τι χαρίεν ποιῶν, ἐνύπω-
μάλα προθύμως ἐνέδυ, καλῶν, οἶ- σε
μαι, σεμνότητα, τὴν ἀγροικίαν, καὶ
σωφροσύνην, τὴν ἀναισθησίαν· ἀνδρία-
αν δὲ, τὸ μὴ εἶναι ταῖς ἐπιθυμίαις,
μηδ' εὐδαίμονα ταύτῃ γίγνεσθαι. ἔ-
φη δέ μοι πολλάκις, εὖ ἴσε· μὰ Δία
καὶ μᾶσας· ὁ παιδαγωγὸς ἔτι παι-
δαρίῳ κομιδῇ, μή σε παραπειθέτω
τὸ πλῆθος τῶν ἡλικιωτῶν, ἐπὶ τὰ
θέατρα φερόμενον ὀρεχθῆναί ποτε
ταυτησὶ τῆς θέας. ἱπποδρομίας ἐπιθυ-
μεῖς; ἔστι παρ' Ὁμήρῳ δεξιώτατα πε-
ποιημένη, λαβὼν ἐπέξιθι " τῷ βιβλίῳ. χ. τὸ βι-
τὰς παιδομίμους ἀκίνδυνος ὀρχήσας; ἔα βλίον.
χαίρειν αὐλὰς, ἀνδρικώτερον παρὰ
τοῖς Φαίαξιν ὀρχεῖται τὰ μειράκια.
σὺ δ' ἔχεις κιθαρῳδὸν τὸν Φήμιον, καὶ ᾠ-
δὸν " Δημόδοκον. ἔστι δὲ παρ' αὐλῷ πολ-
λὰ φῦλα τερπνότερα ἀκῆσαι τῶν ὁρω-
μένων·

Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος Odyſſ. ζ.
παρὰ βωμῷ, v. 162

Φοίνικος

Φοίνικ@ νέον ἔρν@ ἀνερχόμενον A ἐνόησα.

Proceram viridi conſpexi in gramine palmam.

καὶ ἡ δενδρήεσσα τ̃ Καλυψ@ νῆσ@, καὶ τὰ τ̃ Κίρκης σπήλαια; ϗ ὁ Ἀλκινοα κῆπ@· εὖ ἴσθι, τούτων οὐδὲν ὄψῃ τερπνότερον. ἆρα ποθεῖτε καὶ τ̃νομα ὑμῖν Φράσω τ̃ παιδαγωγ̃, ϗ ὅσις ὢν γένος ταῦτα ἔλεγε; βάρβαρος νὴ τὰς θεὰς ϗ θεάς, Σκύθης μὲν τὸ γένος, ὁμώνυμ@ ℨ τ̃ τ̃ Ξέρξην ἀναπείσαν-

Voſſ. ϗ τὸ πολυθρύλλητον τὸ δὲ, πρὸ μηνῶν

ℨ@ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεῦσαι," ϗ τὸ πολυθρύλλητον" Αργος. Τ̃το ℨ πρὸ μηνῶν μὲν εἴκοσι προσκυνούμενον ὄνομα, νυνὶ δὲ προφερόμενον αὖτ' ἀδικήματος ϗ ἀνειδος, εὐνοῦχος ἦν, ὑπὸ τῷ ἐμῷ τεθραμμένος πάππῳ, τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν ὅπως " ἀγάγῃ διὰ τῶν Ὁμήρ ϗ Ἡσιόδ ποιημάτων. Ἐπεὶ δ' ἐκείνη πρῶτον ἐμὲ ϗ μόνον τεκοῦσα, μησὶν ὕστερον ὀλίγοις ἐτελεύτησεν, " ὥσπερ τις ἀμήτωρ παρθένος, πολλῶν συμφορῶν ἐκκλαπεῖσα κόρη, ϗ νέα μεῖ ἐνιαυτὸν ἕβδομον αὐτῷ παρεδόθην. Οὗτος ἐξ ἐκείνου ταῦτα ἀνέπεισεν ἄγων εἰς διδασκάλους μίαν ὁδὸν· ἄλλην δ' ὅτε αὐτὸς εἰδέναι θέλων, ἵν' ἐμοὶ βαδίζειν συγχωρῶν, ἐπαίσιον ἀπεχθάνεσθαί με πᾶσιν ὑμῖν. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ, σπεισώμεθα πρὸς αὐτὸν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς, τὴν ἀπέχθειαν λύσαντες. ὅτε γὰρ ἠπίσατο πρὸς ὑμᾶς ἀφιξόμενον, ἀλλ' εἰ τὰ μάλιστα Φοίβ̃ μέλλοιμι, ὅτι καὶ ἄρχειν προσεδόκα, καὶ τοσαύτην ἀρχὴν, ὅσην ἔδωκαν οἱ θεοὶ, πολλὰ ὁμῶ βιασάμενοι, πείσθητέ μοι, ϗ τ̃ διδόντα, ϗ τ̃ δεχόμενον. Ἑκὼν γὰρ ἡμῶν ἑκάτερ@ ἐβούλετο, ὅτε ὁ διδὰς τὴν τιμὴν, ἢ χάριν, ἢ ὅ, τι φίλον ὑμῖν αὐτὸ ὀνομάζειν, δόναι· καὶ ὁ λαμβάνων· ὡς ἴσασιν οἱ θεοὶ πάντες· ἀληθῶς ἠρνεῖτο. καὶ δὴ τοῦτο μὲν ὅπη τοῖς θεοῖς φίλον ἔχ τε καὶ ἕξ. Τυχὸν δὲ ὁ παιδαγωγὸς εἰ προέγνω

Quid Calypſonis inſula opaca arboribus? quid Circes antra? quid hortus Alcinoi? crede mihi, nihil videbis jucundius. Vultis illius nomen præceptoris & genus proferam? Homo barbarus me hercule, & genere Scytha is erat, eodemque nomine cum illo, qui Xerxem ad bellum in Græciam nobileque Argos induxit. Hoc vero nomen, quod ante viceſimum menſem honoris, nunc contumeliæ cauſſa, appellatur, Eunuchus erat; ſub meo avo educatus, ut matri meæ Homeri atque Heſiodi poëmata exponeret. Cum autem illa paucis poſt menſibus mortua eſſet, meque primum & ſolum filium reliquiſſet; tum ego tanquam virgo orba & deſerta, multis calamitatibus erepta, puella & tenera, poſt annum ſeptimum ipſi traditus fui. Is ab eo tempore, cum me ad magiſtros deducerer, unicam bene vivendi viam eſſe mihi perſuaſit: cumque ille aliam neque ſcire vellet, neque mihi ingredi permitteret, effecit ut in omnium veſtrum odium incurrerem. Veruntamen, ſi videtur, pacem cum illo ego vosque faciamus, & inimicitias dirimamus. Neque enim ille me ad vos venturum putavit, neque ut venirem, tamen regnaturum ſperavit; in tanto præſertim imperio, quantum Dii largiti ſunt, multum ſane invito ac repugnante tum illo, credite mihi, qui dedit, tum me qui accepi. Videbatur enim neuter noſtrum velle: neque is qui hunc honorem, vel gratiam, vel quocunque alio nomine vultis appellare, libenter dabat: & qui accepit (Dii ſunt teſtes) vere & ex animo recuſabat. Verum iſta, Deorum voluntas & tum moderata eſt, & in poſterum moderabitur. Quod ſi præ-

ſi præceptor meus providere iſtud mente potuiſſet, fortaſſe omni cura diligentiaque contendiſſet, ut me vobis quam maxime gratioſum carumque efficeret. Nunc non eſt jam integrum, ſi quid *prius* eſt penitus inſitum moribus aſperum, id ſubito evellere: conſuetudo, veteri proverbio, altera natura eſt, cui repugnare, laborioſum; conſuetudinem vero triginta annorum ſpatio meditatam deponere, perdifficile eſt, præſertim tanta cum difficultate inductam. At mihi plures etiam his anni ſunt. Sed ſit ita ſane: age, quid tibi venit in mentem, ut de commerciis cognoſcere & ſtatuere velles? Non enim, ut opinor, te hoc etiam magiſter ille tuus docuit, qui neque regnaturum eſſe te ſciebat. Induxit me ille malus ſenex, quem vos tanquam principem vitæ meæ, morumque auctorem, jure mecum accuſatis: quanquam & ipſe profecto ab aliis in eandem fraudem inductus fuerat. Sæpe, credo, nomina hæc audita vobis ſunt, tantopere videlicet exagitata & deriſa, Plato, Socrates, Ariſtoteles, Theophraſtus. Illis ſenex iſte cum nimis ſtulte ac ſimpliciter obtemperaſſet, poſteaque me puerum, & diſcendi deſiderio incenſum, nactus eſſet; perſuaſit, ſi illorum veſtigiis vellem inſiſtere, meliorem me, non quidem cæteris hominibus fortaſſe, (neque enim cum illis certamen mihi eſſe) ſed meipſo omnino futurum. Ego vero (quid enim aliud feciſſem?) obſecutus ſeni, non poſſum jam quippiam mutare, quamvis maxime cupiam, ac me ipſum incuſo, quod omni vitiorum generi liberum iter non pateſaciam. Sed in mentem veniunt ea, quæ apud Platonem Athenienſis hoſpes diſſerit. Dignus eſt honore is, qui nihil peccat; qui vero alios etiam deterret ab injuria, plus quam duplici honore dignus eſt: ille enim uni, hic pluribus dignitate par eſt, qui ſcelus aliorum indicat magiſtratibus. At qui ſocium præterea ſe iis adhibet

A τοῦτο, πολλὴν ἂν ἐποιήσαλο προμήθειαν, ὅπως ὅτι μάλιϛα ὑμῖν Φανείην κεχαριϛμένος. εἶτα ὀκ ἔξεϛιν ἀποθέσθαι νῦν καὶ μεταμαθεῖν, εἴ τι πρότερον ἡμῖν ἄγροικον ἦθος ἐνετράφη· ἔθος, Φασὶ, δευτέρα Φύσις· Φύσει μάχεσθαι δὲ, ἔργον· ἐτῶν δὲ τριάκονλα μελέτην ἀΦεῖναι παγχάλεπον, ἄλλωϛε καὶ μετὰ τοσαύτης ἐγγενομένην χαλεπότητος. Ἐμοὶ δὲ ἤδη πλείω τούτων ἐϛὶν. εἶεν,
B ἀλλά τι μαθὼν αὐτὸς ἐπιχειρεῖς ἀκροᾶσθαι περὶ τῶν συμβολαίων, καὶ δικάζειν; ὃ γὰρ δὴ καὶ τοῦτό σε ὁ παιδαγωγὸς ἐδίδασκεν, ὡς οὐδ' εἰ ἄρξεις ἠπίϛατο. Δεινὸς δὲ ἀνέπεισε γέρων, ὃν καὶ ὑμεῖς ὡς ὄντα μάλιϛα αἰτιώτατον τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, ὀρθῶς ποιοῦντες, συλλοιδορεῖτέ μοι, καὶ τοῦτον δ' εὖ ἴϛε ὑπ' ἄλλων ἐξηπατημένον. Ὀνόματα ἦκε πρὸς ὑμᾶς πολλάκις κωμῳδούμενα, Πλάτων, καὶ Σωκράτης, καὶ Ἀριϛοτέλης, καὶ
C Θεόφρας. ἐκείνους ὁ γέρων ὅτι πειθεὶς ὑπ' ἀΦροσύνης, ἔπειτα ἐμὲ νέον εὑρὼν, ἐρασὴν λόγων, ἀνέπεισεν ὡς εἰ τὰ πάντα ἐκείνων ζηλωτὴς γενοίμην, ἀμείνων ἔσομαι, τῶν μὲν ἄλλων ἀνθρώπων ἴσως οὐδενός. ὃ γὰρ εἶναί μοι πρὸς αὐτὸς τὴν ἀμιλλαν ἐμαυτῷ δὲ πάντως. Ἐγὼ δὲ· ὃ γὰρ ἔχον ὅ, τι ποιῶ· πειθεὶς, οὐκέτι δύναμαι μεταθέσθαι, καὶ ταῦτα ἐθέλων πολλάκις· ἀλλ' ὀνειδίζω μὲν ἐμαυτῷ, διότι μὴ ποιῶ πᾶσαν ἄδειαν
D ἁπάντων ἀδικημάτων. Ὑπεισι δέ μοι ἐκ τῶν Πλάτωνος, ὅσα ὁ Ἀθηναῖος διεξῆλθε ξένῳ· Τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν· ὁ δὲ μηδὲ ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν, πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκεῖνος. ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων, μηνύων τὴν τῶν ἄλλων τοῖς ἄρχουσιν ἀδικίαν. ὁ δὲ καὶ ξυγκολά-

Lib. 9. de Legibus.

Voss. ἀνὴρ εἰς δύναμιν

ζων" εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσι, μέ- A
γας ἀνὴρ ἐν πόλει, καὶ τέλειος, ὅ-
τος ἀναγορευέσθω νικηφόρος ἀρε-
τῆς. Τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον ἔπαινον
καὶ περὶ σωφροσύνης χρὴ λέγειν, καὶ
περὶ φρονήσεως, καὶ ὅσα ἄλλα α-
γαθά τις κέκτηται δυνατὰ, μὴ μό-
νον αὑτῷ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλ-
λοις μεταδιδόναι. Ταῦτα ἐδιδασκέ
με, νομίζων ἰδιώτην ἔσεσθαι. καὶ γὰρ
οὐδὲ προέγνω ταύτην ἐκ Διός μοι τὴν B
τύχην ἐσομένην, εἰς ἣν νῦν ὁ θεὸς φέ-
ρων κατέστησεν. Ἐγὼ δὲ αἰσχυνό-
μενος ἄρχων ἰδιώτης φαυλότερος
εἶναι, λέληθα ἐμαυτὸν, οὐδὲν δέον,
ὑμῖν τὴν ἀγροικίας μεταδιδοὺς τὴν ἐμαυ-
τοῦ. καί με ἕτερος τῶν Πλάτωνος
νόμων ὑπομνηθέντα ἐμαυτοῦ, πε-
ποίηκεν ἀπεχθάνεσθαι πρὸς ὑμᾶς,

Voss. αὐτὸς φησὶ

" ὃς φησι δεῖν αἰδῶ καὶ σωφροσύνην
ἀσκεῖν τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς πρεσ-
βυτέρους, ἵνα τὰ πλήθη πρὸς αὐτοὺς

Voss. βλέποντα

" ἀποβλέποντα κοσμῆται. Μόνῳ ἔν C
μοι, μᾶλλον δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιδεύον-

Voss. περίεσι,

τι νῦν τοῦτ', πρὸς θάτερα " περίεσι, καὶ
γέγονεν οὐκ ἀπεικότως ἐν ὀνείδει. ἑπτὰ
μὲν γὰρ ἐσμὲν οἵδε καὶ παρ' ὑμῖν ξένοι νε-
ήλυδες· εἷς δὲ καὶ πολίτης ὑμέτερος,
Ἑρμῆ φίλος καὶ ἐμοὶ, λόγων ἀγα-
θὸς δημιουργός· οἷς οὐδέν ἐσι πρός τινα
συμβόλαιον, οὐδ' ἄλλην ὁδὸν βαδίζομεν·
πρὸς δὲ τὰ τῶν θεῶν ἱερὰ καὶ ὀλιγά-

l. πάντως

κις, ὅ " πάντες εἰς τὰ θέατρα πεποιη- D
μένοι, τὸ δυσκλεέσταλον τῶν ἔργων, καὶ
ἐπονείδισον ἅπαντος βίου τέλος· ἐπιτρέψουσί
μοι πάντως οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοὶ φά-
ναι τι τῶν παρ' ὑμῖν ἐπιπολαζόντων· ὃ
δ' ἔχων πῶς ἂν αὐτὸ μᾶλλον ἐνδειξαί-
μην, ἐπὶ τῆς μισητείας αὐτοὺς ἐταξά-
μην· ἵνα περὶ πολλοῦ ποιώμεθα τὸ προσ-
κρούειν ὑμῖν καὶ ἀπεχθάνεσθαι, δέον ἀρέ-
σκειν καὶ θωπεύειν. Ὁ δεῖνα ἐδίασαρ τὸν
δεῖνα. τί τοῦτο, ὦ μωρὲ, πρὸς σέ; κοινω-
νεῖν ἐξὸν μετ' εὐνοίας τῶν ἀδικημάτων,
ἀφεὶς τὸ κέρδος, ἔχθραν ἐπαιρῇ· καὶ

in punienda & coercenda injuria, hic magnus vir in civitate, & perfectus est: hic victor in virtutis certamine pronuncietur. Eandem certe laudem temperantiæ prudentiæque tribuere oportet, omninoque iis bonis *ita comparatis, ut* non uni alicui serviant, sed aliis etiam communicentur. Hæc me docebat senex ille, putans me privatum fore. Neque enim fortunam istam prospexerat, in qua me Deus collocavit. Ego autem veritus, ne princeps privatis esset deterior, nescio quomodo, secus quam decebat, rusticitatis meæ vos participes feci. Atque etiam alia lex Platonis memet commonefecit mei, vobisque inimicum reddidit; quæ ait, oportere magistratus & senes temperantes esse, ut populus eorum exemplo discat modeste ac temperanter vivere. Soli itaque mihi, vel certe cum paucis, illud vitæ genus rationemque sectanti res aliter cecidit atque opinabar, & probro ac dedecori fuit; neque immerito. Septem enim sumus apud vos peregrini & hospites (unus autem vester etiam civis, Mercurio & mihi carus, dicendi artifex egregius) quibus nullum est cum aliis commercium, neque aliam viam insistimus; ad templa autem Deorum raro etiam imus; neque ad theatra sumus omnes idonei, quod & ignobilissimum est & turpissimum vitæ genus: (permittent mihi omnino Græciæ sapientes proferre aliquid ex iis quæ apud *vos abundant*; cum enim *id* melius ostendere non possem, *intercessores eos adhibui*) adeo vehementer odium vestrum atque inimicitias expetimus, cum vobis potius adulari & placere deberemus. Quidam alteri injuriam fecit: Quid ad te, o insulse, istud pertinet? cum possis summa cum gratia injuriarum *particeps fieri, omisso quæstu* inimicitias eligis? Atque hæc cum facias, te tamen putas recte facere

ete facere, & præclare tuis rebus conſulere. Cogitare debuiſti, a nemine de injuriis magiſtratus accuſari, ſed ipſum injuriæ auctorem. At qui facit injuriam, poſteaque coercetur, dimiſſo eo quem violabat, in magiſtratus odium convertit. Quare cum tu iſta prudentia poſſis abſtinere ab imponenda aliis juſte agendi neceſſitate, & unicuique poteſtatem facere, quicquid velit ac poſſit agendi; (tales ſunt ſiquidem, opinor, civitatis hujus mores, id eſt, liberi admodum) tu nihil quicquam ea de re cogitans, prudenter illos parere vis: nec vides, quanta ipſis etiam aſinis & camelis libertas ab ea tribuatur? Ducunt eas conducti homines per porticus, quaſi nymphas, (nam neque angiportus patentes, neque latæ viæ eo factæ ſunt, ut iis aſini uterentur) ſed tamen illæ ornatus & magnificentiæ cauſſa id habent. Aſini autem porticibus libere utuntur, neque quisquam eos prohibet, ne libertatem iis eripuiſſe videatur: adeo eſt hæc civitas libera: & tamen ipſe adoleſcentes in ea quietos eſſe vis, & ea cogitare, quæ tibi placeant, vel certe loqui, quæ tu libenter audias. At illi comeſſari libere didicerunt, ſemper id quidem effuſe ac licenter, in feriis autem liberius. Tarentini quondam Romanis talium convitiorum pœnas dederunt, quod per ebrietatem legatos eorum in Bacchanalibus injuriosius tractaſſent. At vos omnino Tarentinis feliciores eſtis, qui pro diebus paucis integrum annum in deliciis conſumitis: pro legatis principes ipſos contumelia afficitis, maximeque eorum barbam & nummi ſigna deridetis. O cives modeſtiſſimi, gratulor vobis, & qui talia ludi-

A τῶν ποιῶν, ὀρθῶς οἴῃ ποιεῖν καὶ φρονεῖν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ. λογίσασθαι ἐχρῆν, ὅτι τῶν μὲν ἀδικημάτων ἀδεὴς αἰτιᾶται τὰς ἀρχούσας, ἀλλὰ τὸ ἀδικήσαντα· ὁ δ' ἀδικῶν, εἶτα εἰργόμενος, ἀφεὶς μέμφεσθαι τὸν ἀδικούμενον, εἰς τὰς ἄρχοντας τρέπῃ τὸ ἔχθος. Voſſ. ἄχθος.
ἔξὸν ἐν ὑπὸ τῆς εὐλογισίας ταύτης, ἀπέχεσθαι μὲν τοῦ τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκάζειν, ἐπιτρέψαι δ' ἑκάστῳ πράττειν ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ, καὶ δυνατὸς
B ἦ· τὸ γὰρ τῆς πόλεως ἦθος, οἶμαι, τοιοῦτόν ἐστιν, ἐλεύθερον λίαν· σὺ δὲ ἃ συνεὶς, ἄρχεσθαι αὐτὰς μέλλα φρονήσεως ἀξιοῖς; καὶ ἀπέβλεψας ὅση καὶ μέχρι τῶν ὄνων ἐστὶν ἐλευθερία παρ' αὐτῆς, καὶ τῶν καμήλων; ἄγασί τοι καὶ ταύτας οἱ μισθωτοὶ διὰ τῶν στοῶν, ὥσπερ τὰς νύμφας· οἱ γὰρ ὑπαίθριοι στενωποὶ, καὶ αἱ πλατεῖαι τῶν ὁδῶν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ δῆπου πεποίηνται, τῷ χρῆσθαι αὐλαῖς τὰς καυηλίους· ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν αὐλοὶ δὴ τοῦτο κόσμου τινὸς ἕνεκα πρό-
C κεινται καὶ πολυτελείας· χρῆσθαι δὲ ὑπ' ἐλευθερίας οἱ ὄνοι βάλονται ταῖς στοαῖς· εἰργῃ δ' οὐδεὶς αὐλῆς οὐδενός, ἵνα μὴ τὴν ἐλευθερίαν ἀφέληται· ὅτως ἐστὶν ἡ πόλις ἐλευθέρα· σὺ δὲ ἀξιοῖς τὰς ἐν αὐτῇ νεανίσκους ἄγειν ἡσυχίαν, καὶ μάλιστα μὲν φρονεῖν ὅ, τι σοι φίλον· εἰ δὲ μὴ, φθέγγεσθαι ὅσα ἂν ἡδέως ἀκούσαις. οἱ ὑπ' ἐλευθερίας εἰώθασι κωμάζειν· ἀεὶ μὲν ἐπιεικῶς αὐλοῦ παιόντος, ἐν ταῖς ἑορταῖς πλέον. Ἐδωκάν ποτε τῶν τοιούτων σκωμμάτων Ῥωμαίοις
D Ταραντῖνοι δίκας, ὅτι μεθύοντες ἐν τοῖς Διονυσίοις ὕβρισαν αὐλῶν τὴν πρεσβείαν. ὑμεῖς δὲ ἐστὲ τῶν Ταραντίνων τὰ πάντα εὐδαιμονέστεροι, ἀντὶ μὲν ὀλίγων ἡμερῶν ὅλον ἐνιαυτὸν ἀντὶ δὲ ξένων πρέσβεων, εἰς αὐτοὺς ὑβρίζοντες τοὺς ἄρχοντας, καὶ τούτων εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου τρίχας, καὶ τὰ ἐν τοῖς νομίσμασι χαράγματα. Voſſ. αὐτοῖς. Voſſ. ὑπὸ Voſſ. ὅσον Voſſ. ἔξυσε.

Εὖγε, ὦ πολῖται σώφρονες, οἵτε παί- A tis, & qui ludentibus plauditis, iisque
ζουσι τὰ τοιαῦτα, καὶ οἱ τῶν παιζόντων fruimini. Certum est enim, alios di-
ἀποδεχόμενοι καὶ ἀπολαύοντες. δῆλον cendo, alios audiendo convitia ejusmo-
γὰρ, ὅτι τοῖς μὲν ἡδονὴν παρέχει τὸ λέ- di, delectari. Ego hanc tantam
γειν· τοὺς δὲ, τὸ ἀκροᾶσθαι τῶν τοιού- concordiam mirifice vobis gratulor, o-
των σκωμμάτων εὐφραίνει. Ταύτης ptimeque facitis, quod in una civitate
ὑμῖν ἐγὼ τῆς ὁμονοίας συνήδομαι, καὶ omnes estis hujusmodi. Nam illud
εὖγε ποιεῖτε, μία ἡ πόλις ὄντες τὰ nullo modo est honestum, neque ap-
τοιαῦτα· ὡς ἐκεῖνό γε οὐδαμῶς σπουδαῖ- probandum, coercere juvenum petu-
ον, οὐδὲ ζηλωτὸν, εἴργειν καὶ κολάζειν lantiam, & lasciviam corrigere. Id e-
τῶν νέων τὸ ἀκόλαστον. τὸ γὰρ αἱρεῖ- B nim eripere ac diminuere caput liberta-
σθαι γάρ ἐστι καὶ ἀποθραύειν τὸ ἐλευθε- tis est, privare homines facultate, quic-
ρίας τὸ κεφάλαιον, εἴ τις ἀφέλοιτο quid velint, dicendi & faciendi. Ita-
τὸ λέγειν καὶ πράττειν, ὅ τι βούλονται que præclare vos, cum sciretis liberta-
τοὺς ἀνθρώπους. Ὀρθῶς ἂν ὑμεῖς τοῦτο tem omnibus in rebus tuendam & con-
εἰδότες, ὅτι δεῖ τὰ πάντα ἐλευθέρους servandam esse, primum vestris uxori-
εἶναι, πρῶτον ἐπιτρέψαιτε ταῖς γυναι- bus permisistis, ut *se ipsas regerent*,
ξὶν ἄρχειν αὐτῶν, ἵνα ὦσιν ὑ- *quo magis* liberæ ac dissolutæ vobis es-
μῖν λίαν ἐλεύθεραι καὶ ἀκόλαστοι εἶ- sent: deinde eis concessistis, ut libe-
τα ἐκείναις συνεχωρήσαιτε ἀναγκὴν τὰ ros vestros educarent, nè tandem vo-
παιδία, μή ποτε ὑμῶν ἀρχῆς πειρώ- bis acerbius imperare aggrediamur, ac
μενα τραχυτέρας, ἔπειτα ἀποφανθῇ demum illi in servitutem redigantur: de-
δῆλα· καὶ γενόμενα μειράκια, πρῶ- C inde ne, cum robustiores erunt, majores
τον αἰδεῖσθαι διδαχθῇ τὰς πρεσβυτέ- natu vereri doceantur, tandemque con-
ρας, ὑπὸ δὲ τ" συνηθείας ταύτης suetudine hac verecundiores erga princi-
Voss. ἵνα τὰς κα- ἐυλαβέστερα γένηται πρὸς τὰς ἄρχον- pes suos fiant: postremo non inter vi-
κῆς συν- τας· καὶ τέλος ἐκ εἰς ἄνδρας, ἀλλ' εἰς ros, sed inter mancipia censeantur, &
ηθ. ἀνδράποδα τελέσαντες, καὶ γενόμενοι dum temperantes, moderati, honesti
σώφρονες, καὶ ἐπιεικεῖς, καὶ κόσμιοι, λά- fuerint, imprudentes corrumpantur &
θωσι διαφθαρέντες παντάπασι. pereant. Quid igitur mulieres? Du-
σφέτε- Τί ἂν αἱ γυναῖκες; ἐπὶ τὰ" σφέ- cunt eos ad suas religiones & cultus vo-
ρα deest τερα σεβάσματα ἄγουσιν αὐτὰ δι' ἡδο- luptate, quæ non hominibus solum, sed
in Mss. νῆς, ὃ δὴ μακαριώτατον εἶναι φαίνεται D etiam pecudibus summum bonum vi-
Voss. καὶ πολυτιμητὸν ἐκ ἀνθρώποις μόνον, detur. Inde, credo, factum est, ut
ἀλλὰ καὶ θηρίοις. Ἔνθεν, οἶμαι, συμβαί- beatissimi sitis, cum servitutem repudie-
νει μάλα ὑμῖν εὐδαίμοσιν εἶναι, πᾶ- tis, primum in Deos, deinde in leges,
σαν ἀφεικόσιν δουλείαν, ἀπὰ τῆς εἰς postremo in nos ipsos, qui legum simus
Voss. εἶτα τοὺς θεοὺς πρῶτον, "ἔπειτα τοὺς νόμους, καὶ patroni ac custodes. Ac sane inepti
τρίτον τοὺς νομοφύλακας ἡμᾶς. Ἀπο- simus, si Diis, civitatem tam liberam
ποί τε ἂν εἴημεν ἡμεῖς, εἰ τῶν θεῶν πε- non curantibus, neque ulciscentibus, ipsi
ριορώντων ὅτως ἐλευθέραν τὴν πόλιν, καὶ succenseamus & irascamur. Sic enim
ἐκ ἐπεξιόντων, ἀγανακτοίημεν καὶ χα- existimare
λεπαίνοιμεν. ἴσθι γὰρ ἴσε, ὅτι καὶ ταύ-

exiſtimare debetis, communem hanc nobis cum Diis injuriam eſſe factam a civitate. At enim, inquit, Chi & Cappa nihil civitati nocuerunt. Hoc ſapientiæ veſtræ ænigma quale ſit, difficile eſt intelligere: nos tamen quosdam veſtrum interpretes nacti, didicimus his literis nominum quorundam initia ſignificari, altera Chriſtum, altera Conſtantium declarari. Sinite igitur me liberè, quod ſentio, dicere: Una in re tantum vobis injuriam fecit Conſtantius, quod me, cum Cæſarem feciſſet, non vita privavit. Nam quod ad reliqua attinet, utinam vobis ſolis ex omnibus Romanis dent Dii multos Conſtantios, vel potius amicorum ejus rapinas experiri. Nam mihi quidem vir ille patruelis erat & amicus: poſtea vero quam inimicus eſſe maluit, noſtrumque certamen Dii nobis perhumaniter diſceptarunt, fidelior ei amicus fui, quam ante inimicitias futurum me ſperaverat. Quare quid me illius laudes moleſte ferre atbitramini, qui iis iraſcor qui ei obtrectant? At Chriſtum amatis, & quaſi numen tutelare colitis, pro Jove, & Daphnæo, & Calliope, quæ veſtram captionem explicavit. An vero Emiſeni Chriſtum amabant, qui Galilæorum ſepulcra incenderunt? An ego Emiſenos unquam offendi? Nam e vobis quidem certe plurimos, ac fere omnes, Senatum, divites, populum offendi. Etenim populi maxima pars, imo totus populus, qui impietatis ſectam ſequitur, mihi ſuccenſet, quod me videt patrum religionem amplecti, eique adhæreſcere: divites autem, quod magno pretio res ſuas vendere prohibentur: omnes vero, propter ſaltatores & theatra, non quod his eos privem, ſed quod minus ea mi-

A της ἡμῖν ἐκοινώνησαν οἱ θεοὶ τῆς ἀτιμίας παρὰ τῇ πόλει. Τὸ Χῖ, φησὶν, οὐδὲν ἠδίκησε τὴν πόλιν, οὐδὲ τὸ Κάππα. τί μέν ἐστι τοῦτο τῆς ὑμετέρας σοφίας τὸ αἴνιγμα, συνεῖναι χαλεπόν. τυχόντες δ' ἡμεῖς ἐξηγητῶν ἀπὸ τῆς ὑμετέρας πόλεως, ἐδιδάχθημεν ἀρχὰς ὀνομάτων εἶναι τὰ γράμματα, δηλοῦν δ' ἐθέλειν τὸ μὲν Χριστὸν, τὸ δὲ Κωνσάντιον. Ἀνέχεσθε
B οὖν μοι λέγοντος μετὰ παῤῥησίας· ἓν μόνον ὑμᾶς ὁ Κωνσάντιος ἠδίκησεν, ὅτι με Καίσαρα ποιήσας, οὐκ ἀπέκτεινεν. ὡς τἄγε ἄλλα, ὑμῖν μόνοις ἐκ πάντων Ῥωμαίων πολλοὺς δοῖεν οἱ θεοὶ τῶν Κωνσαντίων πειραθῆναι, μᾶλλον ἢ τῶν ἐκείνου φίλων τῆς πλεονεξίας. Ἐμοὶ γὰρ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἀνεψιὸς ἐγένετο καὶ φίλος. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸ τῆς φιλίας ἐκτήσατο τὴν ἔχθραν, εἶτα ἡμῖν οἱ θεοὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγῶνα λίαν εὐφράδευσαν φιλανθρώπως, ἐγενόμην αὐτῷ
C πιστότερος φίλος, ἢ προσεδόκησεν ἔξειν με πρὶν ἐχθρὸν γενέσθαι. Τί οὖν οἴεσθέ με τοῖς ἐκείνου λυπεῖν ἐγκωμίοις, οἷς ἄχθομαι τοῖς λοιδορουμένοις αὐτῷ. Χριστὸν δὲ ἀγαπῶντες ἔχετε πολιοῦχον αὐτὶ τοῦ Διὸς, καὶ τοῦ Δαφναίου, καὶ τῆς Καλλιόπης, ἣ τὸ σόφισμα ὑμῶν ἀπεγύμνωσεν. Ἐμισηνοὶ Χριστὸν ἐπόθουν, οἱ πῦρ ἐμβαλόντες τοῖς τάφοις τῶν Γαλιλαίων; ἐλύπησα δ' ἐγώ τινας Ἐμισηνῶν πώποτε; ὑμῶν μέντοι
D πολλοὺς καὶ ὀλίγου δέω φάναι πάντας, τὴν βουλὴν, τοὺς εὐπόρους, τὸ δῆμον. Ὁ μὲν γὰρ δῆμος ἄχθεταί μοι τῷ πλείστῳ μέρει, μᾶλλον δ' ἅπας ἀθεότητα προελόμενος, ὅτι τοῖς παλαιοῖς ὁρᾷ τῆς ἀγιστείας θεσμοῖς προσκείμενον· οἱ δὲ δυνατοὶ, κωλυόμενοι πολλὰ πάντα πωλεῖν ἀργυρίου· πάντες δὲ, ὑπὲρ τῶν ὀρχηστῶν καὶ τῶν θεάτρων, οὐχ ὅτι τοὺς ἄλλους ἀποστερῶ τούτων, ἀλλ' ὅτι μέλει μοι τῶν τοιούτων ἧττον, ἢ τῶν ἐν

τοῖς τέλμασι βαλράχων. Εἶτα οὐκ εἰκότως ἐμαυτῷ καλήγορῶ, τοσαύτης ἀπεχθείας λαβὰς παρασχόντος; Ἀλλ' ὁ Ῥωμαῖος Κάτων, ὅπως μὲν ἔχων πώγωνος ἐκ οἶδα, παῤ ὀλίγα δὲ τῶν ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ μεγαλοψυχίᾳ, καὶ τὸ μέγιστον, ἀνδρείᾳ φρονούντων, ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, προσιὼν τῇδε τῇ πολυανθρώπῳ καὶ τρυφερᾷ καὶ πλουσίᾳ πόλει, τοὺς ἐφήβους ἰδὼν ἐν τῷ προαστείῳ μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐσταλμένους ὡς ἐπί τινα δορυφορίαν, ἐνόμισεν αὐτῷ χάριν ὑμῶν τοὺς προγόνους τὴν παρασκευὴν πᾶσαν πεποιῆσθαι. καὶ θᾶσσον ἀποβὰς τοῦ ἵππου προσῆγεν ἅμα, καὶ πρὸς τὰς προλαβούσας τῶν φίλων δυσχεράνων ὡς μηνυτὰς γενομένους αὐτοῖς, ὅτι Κάτων προσάγει, καὶ ἀναπεισαντας ἐκδραμεῖν. Οὗτος δ' ἐν τοιούτοις αὐτὸς, καὶ διαπορουμένου ῥήμα καὶ ἐρυθριῶντος, ὁ γυμνασίαρχος προσδραμὼν, ὦ ξένε, ἔφη, πῦ Δημήτριος; ἦν δ' ὄντος ἀπελεύθερος Πομπηΐου, κεκτημένος οὐσίαν πολλὴν πάνυ· μέτρον δ' αὐτῆς εἰ πυθεῖτε μαθεῖν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς ἐκ πάντων ὧν λεγομένων, χρὴ ἐρυθριᾶν πρὸς ταύτην μάλιστα ἠρυθῆσθαι τὴν ἀκοήν. ἐγὼ τὸν εἰπόντα φράσω· Δαμοφίλῳ τῷ Βιθυνῷ πεποίηται συγγράμματα τοιαῦτα, ἐν οἷς δρεπόμενος ἐκ τῶν πολλῶν, εἰργάσατο λόγους ἡδίστους νέῳ φιλήκοῳ καὶ πρεσβύτῃ· φιλεῖ γὰρ τὸ γῆρας ἐπανάγειν αὖθις εἰς τὴν τῶν νέων φιλήκοιαν τοὺς ἀφιλοησίους. ὅθεν, οἶμαι, συμβαίνει νέους καὶ πρεσβύτας ἐξίσης εἶναι φιλομύθους· εἶεν ὁ δὲ δὴ Κάτων ὅπως ἀπήντησε τῷ γυμνασιάρχῳ βούλεσθε φράσω; μή με λοιδορεῖν ὑπολάβητε τὴν πόλιν· οὐκ ἔστιν ὁ λόγος ἐμός· εἴ τις ἀφῖκται περιφερομένη, καὶ εἰς ὑμᾶς ἀκοὴ Χαιρωνέως ἀνδρὸς ἐκ τῶ

A hi cutæ sint, quam ranæ paludum. Et non jure me ipse accuso, cum tantum odii invidiæque in mè concitarim? Enimvero Romanus ille Cato; quanta & quali barba præditus nescio, hoc certe scio, illum omnibus qui magnanimitatis, temperantiæ, quodque maximum est, fortitudinis laude gloriantur, antecelluisse; is igitur cum in hanc frequentissimam, delicatissimam, copiosissimamque urbem veniret, B vidisseque adolescentes in suburbano una cum magistratibus adornatos ad comitatum & pompam, existimavit omnem illum apparatum sua causa a vestris majoribus factum esse: itaque celeriter ex equo descendens procedebat, unaque amicos, qui præcurrissent in urbem, accusabat quod Catonis adventum illis nuntiasse, atque ut obviam prodirent impulisse viderentur. Cumque his in rebus esset C Cato, & quodammodo hæreret, acerubesceret, tum gymnasiarchus antevertens: o hospes, inquit, ubinam est Demetrius? erat autem hic Pompeji libertus, magnasque opes possidebat. Si quantæ essent requiritis, (nam vos equidem ad hoc audiendum potissimum incitatos arbitror) ego vobis auctorem ac testem indicabo. Demophilus Bithynus scripsit libros ejusmodi, ubi decerpens e multis, fecit ser- D mones jucundissimos, tum adolescentibus, tum senibus audiendi avidis. Solet enim senectus etiam tristiores ad juvenile audiendi studium revocare: quam ob causam usuvenire arbitror, ut juvenes ac senes æque fabulis audiendis delectentur. Sed ad propositum redeamus. Cato quemadmodum gymnasiarcho illi responderit, vultis ut dicam? Neque vero me putetis civitati maledicere; non mea est hæc oratio. Si forte aliquando audivistis nominari Chæronensem quendam hominem ex

ista

iſta peſſima & inſolentiſſima (ut vulgo dicitur) Philoſophorum natione, ad quam ego non quidem perveni; ſed, qua ſum ſtultitia, certe aſpiravi: ille, inquam, hæc prodidit, Catonem nihil tum reſpondiſſe, ſed tantum furioſi ac dementis modo exclamaſſe: o miſeram urbem! atque ita diſceſſiſſe. Quare mirari non debetis, ſi mihi apud vos idem accidit, cum præſerti m ſim illo aſperior, tantoque eum libertate & audacia ſuperem, quanto Romanos Galli vincunt. Etenim ille ibi natus, ad extremam fere ſenectutem inter cives ſuos verſatus eſt. At ego cum primum virilem ætatem attigi, ſtatim ad Gallos, Germanos, Hercyniam ſylvam, ſum dimiſſus, & vixi cum illis multo tempore, tanquam venator cum feris bellando; quod in eos mores incideram, qui adulari neſciunt, ſed libere ac ſimpliciter cum omnibus æquabilique jure vivere. Fuit igitur mihi prima poſt puerilem educationem inſtitutio in libris Platonis atque Ariſtotelis, neque id temporis ad popularem hanc vitam deliciisque beatiſſimam idoneus eram: poſtea vir jam & robuſtus, poteſtatem adeptus meo more arbitratuque vivendi, inter ferociſſimos & bellicoſiſſimos populos vixi, qui Venerem nuptiarum Deam, & Bacchum lætitiæ datorem, conjugii prolisque gratia, & vini quantum cuique liceat potandi cauſſa tantum norunt. Petulantia vero nulla eſt in theatris, neque inſolentia, neque in ſcenam cordax admittitur. Ajunt quendam e Cappadocia exulem dudum illuc fugiſſe, qui in veſtra urbe apud aurificem (noſtis quem dicam) educatus fuerat. Is neſcio ubi didicerat, non cum mulieribus, ſed cum pueris ver-

A Φαύλα γένος· ὃ δὴ λέγεται περὶ τῶν ἀλαζόνων Φιλοσόφων· ἔ δὴ κἀγὼ αὐτὸς ἐκ ἐφικόμην μὲν, ἠυξάμην δὲ ὑπὸ ἀμαθίας κοινωνῆσαι καὶ μετασχεῖν. Ταῦτα ἂν ἐκεῖνος ἔφρασεν· ὡς ὁ Κάτων ἀπεκρίνατο μὲν ἀδὲν, βοήσας δὲ μόνον, οἷά τις ἔμπληκτος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος ὦ τῆς κακοδαίμονος πόλεως· ἀπιὼν ὤχετο. Μηδὲ δὴ θαυμάσητε τοῦτο, εἰ κἀγὼ νυνὶ τοιαῦτα πάσχω πρὸς ὑμᾶς, ἀνὴρ ἀγριώτερος ἐκεῖνος, καὶ θρασύτερος τοσούτῳ B καὶ ἀυθαδέστερος, ὅσον οἱ Κελτοὶ Ῥωμαίων. ὁ μὲν γὰρ ἐκεῖσε τεχθεὶς, ἐγγὺς ἦλθε γήρως ἅμα τοῖς πολίταις τρεφόμενος. ἐμοὶ δὲ Κελτοὶ καὶ Γερμανοὶ, καὶ δρυμὸς Ἑρκύνιος ἔμελεν, ἄρτι πρῶτον εἰς ἄνδρα τελοῦντι· καὶ διέτριψα πολὺν ἤδη χρόνον, ὥσπερ τις κυνηγέτης ἀγρίοις ὁμιλῶν, καὶ συμπλεκόμενος θηρίοις, ἤθεσιν ἐντυγχάνων, ἅτε θωπεύειν, ἅτε κολακεύειν εἰδόσιν, ἁπλῶς ὃ κἀγὼ ἐλευθέρως ἐκ τοῦ ἴσου πᾶσι προσφέρεσθαι. Γέγονεν ἂν μοὶ μετὰ τὴν ἐκ παίδων τροφὴν, ἥ τε ἐν μειρακίοις ὁδὸς διὰ τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων, ἀδαμῶς ἐπιτηδεία δήμοις ἐντυγχάνειν, καὶ ὑπὸ τρυφῆς εὐδαιμονεστάτοις εἶναι. Ἦτε ἐν ἀνδράσιν αὐλουργία παρὰ τοῖς μαχιμωτάτοις καὶ θυμικωτάτοις τῶν ἐθνῶν, ὅπου τὴν γαμηλίαν Ἀφροδίτην, καὶ τὸ μεθυστὴν Διόνυσον, γάμου τε ἕνεκα καὶ παιδοποιΐας, οἴνου τε ὁπόσης ἑκάστῳ δυνατὸν πίσεως, ἴσασιν μόνον. D Ἀσέλγεια δ' οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς θεάτροις, οὐδὲ ὕβρις, οὐδὲ ἕλκει τις εἴσω τὴν σκηνῆς τὸν κόρδακα. Λέγεταί τοι μικρῷ πρόσθεν, ὡς ἐνθένδε ἐκεῖσέ τις Καππαδόκης φυγὰς, ἐν τῇ παρ' ὑμῖν τραφεὶς πόλει παρὰ τῷ χρυσοχόῳ γνωρίζεσθε δήπουθεν ὃν λέγω μαθὼν ὅπου καὶ ἔμαθεν, ὡς οὐ δέον ὁμιλεῖν γυναιξὶ, μειρακίοις δ' ἐπιχειρεῖν,

Voſſ. νυνὶ πάσχω

Voſſ. ἀγριώτερος, καὶ θρασύτερος, ὅσον καὶ Κ.

Voſſ. ἄγριος γε πολεμῶν

Voſſ. ἔτι.

ρεῖν, ὐκ οἶδα ὁπόσα ἐνθάδε δράσας καὶ παθὼν. Ἐπειδὴ παρὰ τ' ἐκείσε βασιλέα πρῶτον ἀφίκετο, μνήμη τ' τῇδε, πολλὰς μὲν ὀρχησὰς αὐτοῖς ἐπαγαγεῖν, πολλὰ δὲ τὰ ἐντεῦθεν ἀγαθὰ τοιαῦτα· καὶ δὴ τέλος ὡς ἐνεδείκνυτο ἔτι κοτυλιστῆ· τοῦτο δ' ὑμεῖς ἴστε πρὸς τῷ ἔργῳ τὸ ὄνομα· καὶ τοῦτον ἐνθένδε ἐκάλει, πόθῳ καὶ ἔρωτι τῆς σεμνῆς παρ' ὑμῖν διαίτης. οἱ Κελτοὶ δὲ τ' μὲν κοτυλιστὴν ἠγνόησαν· ἐδέξαντο γὰρ αὐλὸν αὐλίκα τὰ βασίλεια. τὰς ὀρχησὰς δὲ ἐπιτραπέντας ἐν τῷ θεάτρῳ τὴν τέχνην, ἔασαν, οἰόμενοι τοῖς νηπιοφοιτήτοις αὐτὰς ἐοικέναι. καὶ ἦν ἐκεῖ παραπλησίως ἐμοὶ καταγελαστότατον τὸ θέατρον· ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγοι πολλῶν καταγέλων· ἐγὼ ξὺν ὀλίγοις ἐνθάδε γελῶ ὑμῖν ἅπασι τὰ πάντα φαίνομαι. καὶ ὐκ ἀγανακτῶ τῷ πράγματι. ἐγὼ γὰρ ἂν εἴην ἄδικος, εἰ μὴ τοῖς παροῦσι χέρνοιμι, διαφερόντως ἀσπασάμενος ἐκεῖνα. Κελτοὶ μὲν γὰρ ἔτω με δι' ὁμοιότητα τρόπων ἠγάπησαν, ὥστε ἐτόλμησαν ὐχ ὅπλα μόνον ὑπὲρ ἐμοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ χρήματα ἔδωκαν πολλά· καὶ παραιτούμενον ἐμὲ ὀλιγάκις ἐβιάσαντο λαβεῖν, καὶ πρὸς πάντα ἑτοίμως ὑπήκουσαν. ὃ δὴ μέγιστον, ἐκεῖθεν εἰς ὑμᾶς ἐφέρετο πολὺ καὶ μέγα τὸ ἐμὸν ὄνομα, καὶ ἐβόων πάντες ἀνδρεῖον, συνετὸν, δίκαιον, ὐ πολέμῳ μόνον ὁμιλῆσαι δυνὸν, ἀλλὰ καὶ εἰρήνῃ χρήσασθαι δεξιὸν, εὐπρόσιτον, πρᾶον· ὑμεῖς δὲ αὐλοῖς αὐλὸν ἀντεδώκατε νῦν ἐνθένδε, πρῶτον μὲν, ὅτι παρ' ἐμοῦ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ἀνατέτραπται. σύνοιδα δὲ ὐδὲν ἀνατρέπων ἐμαυτῷ, ὅτε ἐκὼν, ὅτε ἄκων. εἶτα, ὡς ὐκ τοῦ πώγωνός μου πλέκειν δεῖ σχοινία· καὶ ὅτι πολεμῶ τῇ Ξῖ· πόθος δὲ ὑμᾶς εἰσῆσιτοῦ Κάππα. καὶ ὑμῖν γε αὐτὸ οἱ πολιοῦχοι τῆσδε τῆς πόλεως θεοὶ διπλοῦν δοῖεν, ὅτι πρὸς τούτῳ καὶ τὰς

A sandum esse; & nescio quæ illic tum fecerat, tum passus fuerat. Cum autem ad ipsorum regem veniisset, tactus memoria earum rerum quæ istic fiunt, primo multos saltatores inducere, deinde alia hujus urbis bona complura eis ostendere, tandem etiam cum ei cotyliste deesset, (nostis & rem & nomen) hunc quoque ex ista urbe evocasse: tantus in eo residebat honestissimæ hujus vitæ vestræ amor & cu-
B piditas. At Galli cotylisten ignorabant; (tum namque eum regia aula primum acceperat) saltatores verò, cum artem suam ostendissent, reliquerunt, quod furens & fanatica illa species videretur. Et mihi similiter visum est theatrum perridiculum. Sed illic plures a paucis irridebantur; ego hic cum paucis rideor ab omni populo. Neque tamen fero molestè: iniquus enim essem, si cum illa probarim, hæc non leni-
C ter feram. Galli quidem certe adeo me propter morum similitudinem amabant, ut non tantum pro me arma sumerent, verum etiam pecunias darent; & recusanti sæpe vim intulerunt, & in omnibus obsequentes fuerunt. Inde, quod caput est, ad vos nomen nostrum magna cum gloria & laude ferebatur: & clamabant me omnes fortem, prudentem, justum, qui non
D tantum bello sed pace uti scirem; facilem denique & mansuetum me appellabant. Vos autem nunc his contraria retulistis: primum a me mundum subversum esse; at ego nihil a me, neque sponte neque vi, subversum esse scio: deinde ex barba mea funes necti oportere: postremo me Chi bellum indixisse, & Cappa desideratis. Utinam Dii custodes hujus urbis id vobis duplex largiantur, quoniam civitates finitimas,

Voss. παραιτέμενον, ὀλιγάκις ἐβ.

Voss. ἐμοὶ

Voss. χρὴ πλέκειν

timas, quæ & Diis mecum ſerviunt, & ſanctæ ſunt, calumnia vexaſtis, quaſi quæ in me compoſita ſunt, ab illis profecta eſſent, quem (ſcio) magis amant, quam ſuos liberos: qui Deorum rempla quamprimum reſtituerunt, ſepulcra vero atheorum omnia ſigno a me nuper dato everterunt, ita elati & erecti animis, ut ſcelera eorum qui Deos violarunt, acrius etiam, quam mea ferebat voluntas, vindicarint. Quod vero ad vos attinet, plerique veſtrum erectas olim aras everterunt, quos mea lenitas vix adhuc potuit ad ſanitatem & quietem adducere. Poſtquam vero Daphnes mortuum remiſimus, quidam e vobis paulo verecundiores erga Deos, iis, qui demortui reliquis irati fuerant, templum Daphnæi Dei attribuerunt: alii vero ſive imprudentia, ſive non, templum inflammarunt, horrendumque exteris ſpectaculum, populo autem veſtro perjucundum, Senatui uſque in hunc diem neglectum, præbuerunt. Ac mihi quidem videtur Deus multo ante conflagrationem templo excesſiſſe. Etenim primo ſtatim introitu ſtatua ipſa id mihi indicavit: atque hujus rei teſtem appello magnum Solem. Adverſus eos vero qui nolint credere, alia mihi deinceps offenſio commemoranda eſt: deinde me, quod adhuc feci, conviciis onerabo, deque ea me ipſum criminabor & vituperabo. Decimo fere menſe, ut vos numeratis, (is, opinor, Lous a vobis nominatur) patrium feſtum eſt hujus Dei, & magno ſtudio ad Daphnen concurritur. Ego igitur ab Jove Caſſio illuc advolavi, exiſtimans me ibi maxime veſtras opes & magnificentiam ſpectaturum: atque jam tacitus apud me magnificam aliquam pom-

A ἀσυγχύτους ἐσυκοφαντήσαλε πόλεις ἱερὰς καὶ ὁμοδόξους· ἐμοὶ, ὡς δὴ παρ' αὐτῶν εἴη τὰ εἰς ἐμὲ ξυντεθέντα· ὃν εὖ οἶδ' ὅτι φιλοῦσιν ἐκεῖναι μᾶλλον, ἢ τοὺς ἑαυτῶν υἱέας. οἱ τὰ μὲν τῶν θεῶν ἀνέσησαν αὐθίκα τεμένη· τοὺς τάφους δὲ τῶν ἀθέων ἀνέτρεψαν πάντας ὑπὸ τῆ συνθήματι, ὃ δὴ δέδοται παρ' ἐμοῦ πρῴην, ὅτως ἐπαρθέντες τὴν ὀργὴν, καὶ μεληθέντες γενόμενοι τὴν διάνοιαν, ὡς καὶ B πλέον ἐπεξελθεῖν τοῖς εἰς τοὺς θεοὺς πλημμελοῦσιν, ἢ βουλομένῳ μοι ἦν. Τὰ δ' ἡμέτερα· πολλοὶ μὲν ἐγειρομένους ἄρτι τοὺς βωμοὺς ἀνέτρεψαν, ὡς ἡ πραότης ἡμῶν ἐδίδαξε μόλις ἡσυχάζειν. Ἐπεὶ δ' ἀπεπεμψάμεθα τὸν νεκρὸν τῆς Δάφνης, οἱ μὲν αἰδεσθέντες τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἐξ ὑμῶν, ἀντέδωκαν τοῖς ὑπὲρ τῶν λειψάνων ἠγανακτηκόσι τῷ νεκρῷ, τὸ τέμενος δ' Δα- C φναίᾳ θεῷ· οἵδε εἴτε λαθόντες, εἴτε μὴ, τὸ πῦρ ἔδειξαν ἐκεῖνο· τοῖς μὲν ἐπιδημοῦσι τῶν ξένων φρικῶδες, ὑμῶν δὲ, πρόδημον μὲν ἡδονὴν παρασχὸν, ὑπὸ δὲ βουλῆς ἀμεληθὲν εἰσέτι καὶ ἀμελούμενον. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει, καὶ πρὸ τοῦ πυρὸς ἀπολελοιπέναι τὸν νεὼν ὁ Θεός· ἐπεσήμηνε γὰρ εἰσελθόντι μοι πρῶτον τὸ ἄγαλμα· καὶ τοῦτο μάρτυρα καλῶ τὸν μέγαν Ἥλιον· πρὸς τοὺς ἀπιστοῦντας δὲ ὑμᾶς, ὑπομνῆσαι βούλομαι καὶ ἄλλης ἀπεχθείας τῆς ἐμῆς. Ἔπειτα· ὅπερ εἴωθα ποιεῖν· ἐπιεικῶς ὀνειδίσαι ἐμαυτῷ καὶ ὑπὲρ ταύτης, καὶ κατηγορῆσαι καὶ μέμψασθαι. Δεκάτῳ D γάρ πως μηνὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀριθμουμένων Λῴων, οἶμαι, τοῦτον ὑμεῖς προσαγορεύετε· τῷ Θεῷ τούτῳ πάτριός ἐστιν ἑορτὴ, καὶ ἔθει σπουδῇ πρὸς τὴν Δάφνην ἅπαντᾶν. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ Κασσίου Διὸς ἐπὶ τοῦτ' ἔδραμον, οἰόμενος ἐνταῦθα μάλιστα τοῦ πλούτου καὶ τῆς φιλοτιμίας ὑμῶν ἀπολαύσειν. εἶτα ἀνέπλατλον παρ' ἐμαυτῷ πομπήν,

ὥσπερ ὀνείρατα ὁρῶν, ἱερεῖα, καὶ σπον- A pam fingebam, & quasi somnians, victi-
δὰς, καὶ χορεὺς τῷ Θεῷ, καὶ θυμιάμα- mas, libationes, choreas in Deum, thu-
τα, καὶ τοὺς ἐφήβους ἐκεῖ περὶ τὸ τέμε- ra, pueros in templo tum animis digniſ-
νος, θεοπρεπέσατα μὲν τὰς ψυχὰς ſimè Deo compoſitos, tum veſte candi-
γρ. λιπῆ. καλλεσκευασμένους, " λευκῇ δ' ἐσθῆτι da elegantique illuſtres, intuebar. In-
καὶ μεγαλοπρεπεῖ κοσμουμένους. Ὡς greſſus autem in templum, neque thura,
δὲ ἔσω παρῆλθον τοῦ τεμένους, ἔστε θυ- neque placentam, neque victimam ullam
μιάματα καὶ ἔλαβον, ἔστε πόπανον, reperi. Itaque continuo miratus ſum,
ἔστε ἱερεῖον. αὐλίκια μὲν οὖν ἐθαύμασα, voſque extra templum eſſe ſuſpicabar,
καὶ ὤμην ἔξω τοῦ τεμένους εἶναι, περι- B ſed honoris cauſſa ſignum a me, tanquam
μένειν δ' ὑμᾶς· ἐμὲ δὴ τιμῶντας ὡς Pontifice, expectare. Percontatus au-
ἀρχιερέα· τὸ σύνθημα παρ' ἐμοῦ. Ἐ- tem de ſacerdote, quid eſſet civitas in ſo-
πεὶ δὲ ἠρόμην, τί μέλλοι θύειν ἡ πό- lennibus illis feriis Deo ſacrificatura? E-
λις ἐνιαύσιον ἑορτὴν ἄγουσα τῷ Θεῷ; go, inquit ille, domo anferem iſtum Deo
ὁ ἱερεὺς εἶπεν· ἐγὼ μὲν ἥκω φέρων οἴ- affero: civitas enim nihil hoc tempore
κοθεν τῷ Θεῷ χῆνα ἱερεῖον· ἡ πόλις δ' Voſſ. ὑπερέπι- apparavit. Hic ego (o me pacis & gra-
ταυν οὐδὲν " ὑπερέπισεν. Ἐνταῦθα, ὁ σαι. tiæ inimicum!) cum Senatu gravibus ver-
Φιλαπεχθήμων ἐγὼ, πρὸς τὴν βουλὴν bis expoſtulavi, quæ non ſit fortaſſe in-
ἀνεπιεικεῖς πάνυ διελέχθην λόγους, ὧν commodum hoc tempore referre: Gra-
ἴσως οὐκ ἄτοπον καὶ νῦν μνημονεῦσαι. Δει- ve profecto, inquam ego, videtur, tan-
νὸν, ἔφην ἐγὼ, τὴν τοσαύτην πόλιν οὕτω C tam civitatem ſic Deos contemnere, ut
τῶν θεῶν ὀλιγώρως ἔχειν, ὡς οὐδεμίαν ne in extremis quidem Ponti finibus vicus
παροικοῦσαν ταῖς ἐσχατιαῖς τοῦ Πόντου ullus faceret: & cum agrum infinitum
κώμην, μυρίους κλήρους γῆς ἰδίας κεκτη- poſſideat, inſtantibus patrii Dei ſolenni-
μένην, τῷ πατρίῳ Θεῷ νῦν πρῶτον ἐπι- bus feriis, diſſipata a Diis impietatis ne-
σάσης ἑορτῆς ἐνιαυσίου, ἐπειδὴ διεσκέ- bula, avem pro ſe minime attuliſſe, cum
δασαν οἱ θεοὶ τὸ ἀθεότητος τὴν νεφέ- deceret eam inprimis boves tributim im-
λην, ὄρνιν ὑπὲρ αὐτῆς οὐ προσάγειν, ἣν molare. Quod ſi uni difficile erat, at
ἐχρῆν μᾶλλον μὲν καὶ ὑπὲρ φυλῆς βου- certe univerſa civitas debuit & potuit Deo
θυτεῖν. Εἰ δὲ μὴ ῥᾴδιον, ἕνα καινῇ πᾶσαν taurum offerre. Unusquisque veſtrum
ὑπὲρ αὐτῆς προσφέρειν τῷ Θεῷ ταῦ- privatim in convivia & feſta libens ſum-
ρον. ὑμῶν δ' ἕκαστον, ἰδίᾳ μὲν εἰς τὰ D tus facit: ſed & plerosque ſcio in convi-
δεῖπνα καὶ τὰς ἑορτὰς χαίρειν δαπανώ- via Maiumæ pecuniam effundere; pro vo-
μενον· καὶ ἔγωγε οἶδα πολλοὺς ὑμῶν πλεῖ- bis autem ipſis & communi ſalute, neque
στα εἰς τὰ δεῖπνα τοῦ Μαϊουμᾶ χρήμα- privatim neque publice ſacrificatis: ſolus
τα ἀπολέσαντες· ὑπὲρ δ' ὑμῶν αὐτῶν ſacerdos, qui, ut legitimum eſt, ex mul-
καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως οὐδεὶς θύει, titudine veſtrarum victimarum debuit au-
ἔστε ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν, ἔστε ἡ πόλις κοι- ctus parte aliqua domum redire, ſacrifi-
νῇ. μόνος δ' ὁ ἱερεὺς, οὗτος, οἶμαι, δικαιό- cavit. At Dii ſacerdotibus tantum hone-
τερον ἦν ἀπὸ τοσούτου πλήθους τῶν προσ- ſtam ac virtuti conſentaneam vitam pro
φερομένων τῷ Θεῷ παρ' ὑμῶν, οἴκαδε ἀπι- omni cultu impetrarunt, itemque ut ſa-

cra

cra munera; ut decet, obirent; veſtrum autem erat, opinor, publice privatimque ſacrificare. Nunc vero unusquisque veſtrum permittit uxori, ut omnia Galilæis largiatur; quæ ubi pauperes facultatibus veſtris aluerunt, egregium impietatis miraculum egentibus (quorum plena ſunt omnia) oſtentant. Vos autem primum, cum Dei cultum honoremque contemnitis, nihil offendere arbitramini. Nemo autem affert res ad ſacra neceſſarias: quod, credo, non ſit ei unde alatur. Cum quiſpiam veſtrum dat natalitia, magnificum apparat convivium, & amicos lautiſsimis menſis excipit, & tamen in feriis Deorum ſolennibus nemo oleum in Dei lampada, nemo libamentum, non thus, non victimam attulit. Ego vero quemadmodum hæc a bonis viris iſtic accipiantur, neſcio: illud credo, Diis ea minime placere. Talia me tum dixiſſe commemini, meamque orationem Deus reſtimonio ſuo confirmavit: quod utinam nunquam feciſſet, neque ſuburbium tam multis annis ſervatum deſeruiſſet; ac potius in illa tempeſtate ac procella mentes potentiorum averſiſſet, manusque cohibuiſſet. At ego vobis ſtulte ſuccenſui: tacere enim potius debui, ſicut multi, opinor, eorum qui mecum ingreſſi ſunt, neque curioſe inquirere, aut objurgare. Sed ego præcipiti temeritate & ridicula adulatione (non enim eſt exiſtimandum, me amicitia adductum orationem eam apud vos habuiſſe, ſed inani potius gloriæ cupiditate, quo religionis veſtrique cupidus viderer, quæ, opinor, perridicula eſt adulatio) multa in vos temere effudi. Jure igitur reprehenſionum illa-

A ταξαν, καὶ λειτουργεῖν σφίσι τὰ εἰκότα. πρέπειν δ' οἶμαι, τῇ πόλει θύειν ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· νυνὶ δὲ ὑμῶν ἕκαστος ἐπιτρέπει μὲν τῇ γυναικὶ πάντα ἐκφέρειν ἔνδοθεν εἰς τοὺς Γαλιλαίους, καὶ τρέφουσαι ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ἐκεῖναι τοὺς πένητας, πολὺ δὲ ἀθεότητι ἐργάζονται θαῦμα πρὸς τοὺς τῶν τοιούτων δεομένους· ἔστι δ' οἶμαι, τοιοῦτον τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων γένος· ὑμεῖς δ' αὐτοὶ πρῶτον μὲν τοὺς εἰς τοὺς θεοὺς τι-

B μῶν ἀμελῶς ἔχοντες, πράττειν οὐδὲν ἄτοπον ὑπολαμβάνετε. Πρόσθεν δ' οὐδεὶς τῶν δεομένων τοῖς ἱεροῖς. οὐ γάρ ἐστιν, οἶμαι, πόθεν διαιρᾷ. καὶ γενέθλια μέντοι ἐστιῶν, ἱκανῶς παρασκευάζει δεῖπνον καὶ ἄριστον, ἐπὶ πολυτελῆ τράπεζαν τοὺς φίλους παραλαμβάνων· ἐνιαυσίᾳ δ' ἑορτῆς ὔσης, οὐδεὶς ἐκόμισεν ἔλαιον εἰς λύχνον τῷ Θεῷ, οὐδὲ σπονδήν, οὐδ' ἱερεῖον, οὐδὲ λιβανωτόν. Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα ὅπως ἄν τις ταῦτα ἀνὴρ ἀγαθὸς ὁρῶν παρ' ὑ-

C μῶν, ἀποδέξαιτο· νομίζω δ' ἔγωγε μηδὲ τοῖς θεοῖς ἀρέσκειν. Τοιαῦτα εἰπὼν τότε μέμνημαι· καὶ ὁ μὲν θεὸς ἐμαρτύρησέ μοι τοῖς λόγοις, ὡς μήποτε ὤφελεν ἐκλιπὼν τὸ προάστειον, ὃ πολὺν ἐτήρησε χρόνον, ἐν ἐκείνῃ τῇ ζάλῃ τρέψας ἀλλαχοῦ τῶν κραδάντων τὴν διάνοιαν, καὶ τὼ χεῖρε βιασάμενος. Ὑμῖν δ' ἀπηχθόμην ἐγὼ, ποιῶν ἀνοήτως. ἐχρῆν γὰρ σιωπᾷν· ὥσπερ, οἶμαι, πολλοὶ μὲν ἄλλοι τῶν

D συνεισελθόντων ἐμοὶ, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, μήθ' ἑπιλιμᾶν. ἀλλ' ὑπὸ προπετείας ἐγὼ, καὶ τῆς καταγελάστου κολακείας· οὐ γὰρ δὴ νομιστέον ὑπ' εὐνοίας ἐμοὶ τότε εἰρῆσθαι τοὺς πρὸς ὑμᾶς λόγους· ἀλλ', οἶμαι, δόξαν θηρεύων εὐλαβείας τε εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ εἰς ὑμᾶς εὐνοίας ἀδήλου· τοῦτο δ' ἐστὶν, οἶμαι, παγγέλοιος κολακεία· πολλὰ ὑμῶν μάτην κατέχεα. Δίκαια τοίνυν

deeſt οἶμαι in MSS. Voſſ.

ἐργάζεσθέ με τῶν ἐπιτιμήσεων ἐκεί-
νων ἀμυνόμενοι, καὶ ἐναλλάττοντες
τὰ χωρία. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπὸ τῷ θεῷ,
πρὸς τῷ βωμῷ καὶ τοῖς τῶ ἀγάλμα-
τος ἤχνεσιν, ἐν ὀλίγοις ὑμῶν κατέδρα-
μον· ὑμεῖς δ' ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐν τῷ
δήμῳ, διὰ τῶν ἱκανῶν τὰ τοιαῦ-
γρ. χαρι- τα χαριεντίζεσθε πολλῶν. Εὖ γὰρ
ντίζεσθε ἴσε, πάντες οἱ λέγοντες κοινῶνται
πρὸς τοὺς ἀκούοντας τοὺς λόγους· καὶ ὁ
ξὺν ἡδονῇ τῶν βλασφημιῶν ἀκροα-
σάμενος, μετέχων τῆς ἴσης ἡδονῆς ἀ-
πραγμονέστερον τῶν λέγοντος, κοινω-
νός ἐστι τῆς αἰτίας. Εἴρηται δὲν ὑμῶν δι'
ὅλης καὶ ἠκροάσθη τῆς πόλεως, ὁπό-
σα εἰς τουτονὶ πεπαίκται τὸν Φαῦλον
χ. ἐπι- πώγωνα, καὶ τὸν ἀδὲν ἐπιδείξαντα ὑ-
δείξαντα μῶν καλὸν, ἀδὲ ἐπιδείξοντα τρόπον. ἃ
καλὸν γὰρ ἐπιδείξει βίον ὑμῖν, οἷον ὑμεῖς
ἀεὶ μὲν ζῆτε, πεθεῖτε δὲ ὁρᾶν καὶ ἐν
τοῖς ἄρχουσιν. Ὑπὲρ μὲν δὴ τῶν
βλασφημιῶν, ἃς ἰδίᾳ τε καὶ δημο-
σίᾳ καθεχέατέ μου, παίζοντες ἐν τοῖς
ἀναπαίστοις, ἐμαυτὸν προσκαθηγορή-
σας, ὑμῖν ἐπιτρέπω χρῆσθαι μετὰ
μείζονος αὐτῷ παῤῥησίας. ὡς ἀδὲν
ὑμᾶς ἐγὼ διὰ τὸν πώποτε δεινὸν ἐρ-
γάσομαι σΦάττων, ἢ τύπτων, ἢ δέων,
ἢ ἀποκλείων, ἢ κολάζων. Πῶς γάρ;
γρ. ὡς. ὡς ἐπείπερ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐπι-
δείξας μετὰ τῶν Φίλων σωΦρονοῦντα,
Φαυλόταλον ἰδεῖν ὑμῖν καὶ ἀηδέστατον,
ἀδὲν δ' ἐπιδείξας καλὸν θέαμα, με-
ταστῆναι τὴν πόλιν ἔγνωκα καὶ ὑπο-
χωρῆσαι, πεπεισμένος μὲν ἀδα-
μῶς, ὅτι πάντως ἐκείνοις ἀρέσω,
πρὸς ὃς πορεύομαι· κρίνων δ' αἱρε-
τώτερον, εἰ διαμάρτοιμι τῆς δόξης ἐκεῖ
ἐκείνοις καλὸς καὶ ἀγαθὸς, ἐν μέρει
μεταδῶναι πᾶσι τῆς ἀηδίας τῆς ἐμ-
αυτοῦ, καὶ μὴ τὴν εὐδαίμονα ταύ-
την ἀποκναῖσαι πόλιν, ὥσπερ ὑπὸ
δυσωδίας τῆς ἐμῆς μετριότητος, καὶ
τῶν ἐμῶν ἐπιτηδείων τῆς σωΦρο-
σύνης. Ἡμῶν γὰρ ἀδεὶς ἀγρὸν, ἀ-

rum injurias nunc perſequimini, locis etiam commutatis. Ego enim coram ipſo Deo, ad aram & ſimulacri pedes, inter paucos vos reprehendi; vos in foro, inſpectante populo, per idoneos cives, tales ludos facitis. Nam, mihi credite, qui dicunt, ſermones cum audientibus communicant; qui vero libenter audit contumelias, cum minore periculo pari voluptate fruatur, atque is qui dicit, in eadem cauſſa eſt. Sunt igitur vobis per univerſam urbem dicta & audita, quæcunque in miſeram hanc barbam luſa ſunt, & in eum qui nullos unquam vobis bonos mores oſtendit, neque oſtendet. Non enim eam vitam vobis monſtrabit, quam ſemper vivitis, & in principibus requiritis. Quod vero attinet ad contumelias, quas in me privatim & publice a-napæſtis ludentes jeciſtis, ego me præterea accuſo, vobisque liberam ejus rei facultatem permitto: nam nunquam vobis eo nomine periculum creabo jugulando, verberando, conſtringendo, cuſtodiendo, puniendo. Quomodo enim? Nam poſteaquam me apud vos, una cum amicis, moderatum atque temperantem, id eſt, importuniſſimum & ingratiſſimum oſtendi, nullumque vobis pulchrum ſpectaculum exhibui, migrare ex hac urbe ſtatui ac diſcedere: non quod exiſtimem jucundiorem me ad alios venturum eſſe; ſed quod melius fore arbitrer, ſi hac ſpe dejicior, pulchritudinem bonitatemque meam illis probandi, ſaltem omnibus meæ inſuavitatis aliquid impertire, neque hanc beatam civitatem prorſus tanquam fœtore modeſtiæ meæ, meorumque familiarium temperantia, conficere. Noſtrum enim nemo agrum, nemo hortum

tum apud vos coëmit, neque domum ædificavit, neque uxorem a vobis duxit; aut dedit, neque ea quæ apud vos pulchra ſunt amavimus; neque Aſſyrias opes expetivimus, neque præfecturas *diſtribuimus*, neque paſſi ſumus *aliquos e primoribus apud vos nobiſcum imperium partiri*, neque populo ſplendidorum conviviorum theatrorumve auctores fuimus: imo tantam ei immunitatem & ubertatem rerum omnium dedimus, ut liber ab inopiæ metu, B anapæſtis luſerit in eos, qui tantum bonorum ei largiti ſunt. Non aurum imperavimus, non argentum exegimus, neque tributa amplificavimus; ſed præter reſiduum nondum perſolutum, quintam de conſuetis vectigalibus partem remiſimus. Nec vero ſatis eſſe putavi, me temperantem eſſe; procuratorem habeo præterea abſtinentiſſimum, per Deos, ac moderatiſſimum, ut equidem mihi perſuadeo; quem tamen vos acerbe accuſaſtis, quod ſenex, & fronte ſenſim calveſcens, tamen pro inſita mentis duritie non erubeſcat, cum comam geſtet in occipitio, ſicuti Homerus facit Abantas. Neque illo deteriores duos tresve domi apud me habeo, imo quatuor: ac ſi quintum etiam vultis, is eſt avunculus meus, eodem mecum nomine, qui vobis præfuit æquiſſime, quamdiu ei Dii dederunt una nobiſcum eſſe, remque publicam adminiſtrare; tametſi non magna prudentia civitatis res procuraverit. Ac nobis quidem præclara hæc videbantur, *conjuncta imperantium cum temperantia lenitas:* atque his rationibus pulchros nos ſatis viſum iri vobis ſperabamus. Verum poſteaquam barbæ prolixitas, comæ neglectio, odium ſpectaculorum, ſtudium gravitatis in templis conſervandæ, *acpræ bis omnibus* cura æquitatis in judiciis *veſtris* tuendæ, ſummum avaritiæ foro pellendæ deſiderium, vos in me tantopere commovet, ce-

A δὲ κῆπον ἐπρίατο παρ' ὑμῶν, οὐδὲ οἰκίαν ᾠκοδόμησεν, οὐδ' ἔγημε παρ' ὑμῶν, οὐδ' ἐξέδωκεν εἰς ὑμᾶς, οὐδὲ ἠράσθημεν τῶν παρ' ὑμῖν καλῶν· οὐδ' ἐζηλώσαμεν Ἀσσύριον πλοῦτον, οὐδ' ἐνεμάμεθα τὰς προσασίας, οὐδὲ παρεδυναστεύσαμεν ἡμῖν ἡνεσχόμεθά τινας τῶν ἐν τέλει, οὐδ' ἐπείσαμεν τὸ δῆμον εἰς παρασκευὰς δείπνων ἢ θεάτρων, ὧν ἅτως ἐποιήσαμεν τρυφᾶν, ὥστε ἄγων σχολὴν ἀπὸ ἐνδείας τῶν ἀναπαίστων εἰς τοὺς αἰτίους αὐτῶν τῆς εὐθηνίας ξυνέθηκεν. Οὐδ' ἐπεγράψαμεν χρυσίον, οὐδὲ ἠτήσαμεν ἀργύριον, οὐδὲ ἠυξήσαμεν Φόρους ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἐλλείμμασιν ἀνεῖται πᾶσι τὰ εἰθισμένων εἰσφορῶν τὸ πέμπτον. Οὐκ οἶμαι δ' ἐξαρκεῖν τὸ σωφρονεῖν ἐμὲ, μέτριον ἔχων μὰ Δία καὶ θεὸς, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, τὸν εἰσαγγελέα, καλῶς ὑφ' ὑμῶν ἐπιτιμηθέντα, διότι γέρων ὢν καὶ φαλακρὸς ἠρέμα τὰ πρόσω, διὰ δυστροπίαν οὐκ αἰσχύνεται, κομῶν τὰ ἐξόπισθεν, ὥσπερ Ὁμηρος ἐποίησε τοὺς Ἀβαντας. Οὐδὲν ἐκείνου φαυλοτέρους ἔχω ἄνδρας οἴκοι παρ' ἐμαυτῷ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ καὶ τέτταρας· εἰ βούλεσθε ὃ νυνὶ καὶ πέμπτον, ὁ δέ μοι θεῖος καὶ ὁμώνυμος, ὃς δικαιότατα μὲν ὑμῶν πρῶτον, μέχρις ἐπέτρεπον οἱ θεοὶ ξυνεῖναι ἡμῖν αὐτὸν καὶ συμπράττειν, ἀ προμηθέστατα δὴ πάσας ἐπεξῆλθε τὰς οἰκονομίας τῆς πόλεως. Ἡμῖν μὲν οὖν ἐδόκει ταῦτα καλὰ, πρᾴοτης ἀρχόντων μετὰ σωφροσύνης· οἰόμεθά τε ὑμῖν ἱκανῶς διὰ τούτων καλοὶ φανεῖσθαι τῶν ἐπιτηδευμάτων. Ἐπεὶ δὲ ὑμᾶς ἥτε βαθύτης ἀπαρέσκει τῆ γενείου, καὶ τὸ ἀτημέλητον τῶν τριχῶν, καὶ τὸ μὴ παραβάλλειν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ ἀξιοῦν ἐν τοῖς ἱεροῖς εἶναι σεμνὸς, καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων ἡ περὶ τὰς κρίσεις ὑμῶν ἀσχολία, καὶ τὸ τῆς ἀγορᾶς ἔργειν τὴν πλεονεξίαν, ἑκόντες ὑμῶν

B

C

D

δυσκ. αἰσχύνεται κομᾶν ἐξοπ. Vofſ.

Iliad. B. v. 542.

ἐξισάμεθα τῆς πόλεως. Οὐ γὰρ, οἶμαι, ῥᾴδιον ἐν γήρᾳ μεταθεμένῳ διαφυγεῖν τ̓ λεγόμενον ὑπὲρ τῦ ἰκτῖνος μῦθον. λέγεται γάρ τοι καὶ τ̓ ἰκτῖνα, φωνὴν ἔχοντα παραπλησίαν τοῖς ἄλλοις ὄρνισιν, ἐπιθέσθαι τῷ χρεμέλιζειν, ὥσπερ οἱ γενναῖοι τ̓ ἵππων, εἶτα τῦ μὲν ἐπιλαθόμενον, τὸ δ̓ μὴ δυνηθέντα ἐλεῖν ἱκανῶς, ἀμφοῖν στέρεσθαι, καὶ φαυλότερον τῶν ἄλλων ὀρνίθων εἶναι τὴν φωνήν. Ὅ δὴ κἀγὼ εὐλαβοῦμαι παθεῖν, ἀγροικίας τε ἅμα καὶ δεξιότητος ἁμαρτεῖν. ἤδη γάρ, ὡς κἀμεῖς αὐτοὶ συνορᾶτε, πλησίον ἐσμὲν, ἐθελόντων θεῶν,

Εὖτέ μοι λευκαὶ μελαίναις ἀναμεμίξονται τρίχες,

ὁ Τήϊος ἔφη ποιητής. Εἶεν, ἀλλὰ τῆς ἀχαριστίας, πρὸς θεῶν καὶ Διὸς ἀγοραίου καὶ πολιούχου, ὑπόσχετε λόγον· ἠδίκησθέ τι παῤ ἐμοῦ κοινῇ πώποτε καὶ ἰδίᾳ, καὶ δίκην ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἃ δυνάμενοι φανερῶς, διὰ τῶν ἀναπαίστων ἡμᾶς, ὥσπερ οἱ κωμῳδοὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Διόνυσον ἕλκουσι καὶ περιφέρουσιν· ἔτω δὲ καὶ ὑμεῖς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐπιλείβετε λοιδορούμενοι; Ἢ τοῦ μὲν ποιεῖν τι χαλεπὸν εἰς ὑμᾶς ἀπεσχόμην, τοῦ λέγειν δὲ ὑμῶν κακῶς οὐκ ἀπεσχόμην, ἵνα μὲ καὶ ὑμεῖς "[ἐξεβιάσθητε] διὰ τῶν αὐλῶν ἰόντες ἀμύνησθε; Τίς οὖν ὑμῖν ἐστὶν αἰτία τοῦ πρὸς ἡμᾶς προσκρούσματος καὶ τ̓ ἀπεχθείας; ἐγὼ γὰρ εὖ οἶδα, δεινὸν οὐδὲν ὑμῶν οὐδὲν οὐδὲ ἀνήκεστον ἐργασάμενος, οὔτε ἰδίᾳ τοὺς ἄνδρας, οὔτε κοινῇ τὴν πόλιν, εἰπὼν οὐδὲν φλαῦρον· ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσας, "ὡς ἔδοξέ μοι προσήκειν, καὶ μεταδοὺς χρημάτων, ὅσον εἰκὸς ἦν τὸν ἐπιθυμοῦντα μεῖναι. Οὐ δυνατὸν πολλοὺς εὖ ποιεῖν ἀνθρώπους. Ἀδύνατον δ̓ ἐστὶ καὶ τοῖς εἰσφέρουσι

A dam urbe perlibenter. Neque enim esset facile, si in senectute mores commutarem, fabulam de milvo tritam effugere. Ajunt enim milvum, cum vocem similem haberet cæteris avibus, hinnitum instar equorum nobilium appetiisse: postea cum illam amisisset, neque hunc satis consequi posset, utroque excidisse, atque omnium avium postremam in canendo extitisse. Quod ne mihi accidat, valde B vereor, nempe ut ab rusticitate & urbanitate simul aberrem. Jam enim, sicut ipsi videtis, ad id tempus pervenimus, Diis volentibus,

Quo mihi cani capilli sociabuntur cum nigris,

ut ait Teius Poëta. Verumenimvero, per Deos immortales, per Jovem fori præsidem, atque hujus urbis custodem, quænam tam ingrati, tamque offensi in C nos animi causa est? an injuria aliqua publice aut privatim a me unquam affecti estis, quam cum aperte ulcisci non possitis, anapæstis in nos, sicut Comici Dionysium & Herculem ferunt aguntque, sic, inquam, vos in foro conviciis assidue in nos debacchamini? An vero me continui quidem, ne quid mali vobis facerem: a maledicto vero non continui, ut & vos iisdem me modis ulciscamini? Quænam D est igitur causa vestræ in nos offensionis atque invidiæ? Ego enim certo scio, nihil a me in vos commissum esse durius aut gravius, neque privatim in singulos, neque publice in universos, ullo genere maledicti: imo & laude affeci, quantum visum est convenire, & boni aliquid contuli, quantum erat æquum ei, qui pro viribus cupit de multis bene mereri. Fieri autem non potest, mihi credite, ut & iis

qui

deest in Mss. Voss.

Voss. ὡς ἐνδεῖ καὶ μετ.

qui vectigalia pendunt, omnia condonentur; & qui accipere consueverunt, dentur omnia. Cum igitur videar publicas largitiones, quas regius sumtus facere consuevit, nihil imminuisse, tributa autem vobis non pauca remisisse; nonne res admirabilis atque ænigmari similis videatur? Sed quæ fuerint nostra in omnes cives merita, nihil attinet hoc tempore referre, ut ne videar tanquam de industria meas laudes ore proprio commemorare, cum præsertim contumelias & probra in me conjicere statuerim. At quæ temere & imprudenter erga vos gessi, quanquam odio vestro, ut arbitror, digna non erant, tamen non alienum fuerit proferre; quod probra mea sint, tantoque superioribus, squalorem vultus dico, & Veneris odium, majora, quanto veriora sunt, animumque attingunt. Ac primum vos laudabam, quoad poteram cupide & vehementer, cum neque periculum vestri fecissem, neque quemadmodum inter nos convenire posset, cogitassem; sola hac fretus opinione, quod & vos genere Græci essetis, ego vero etsi Thrax origine, attamen vita & factis Græcus essem. Itaque suspicabar fore, ut inter nos amaremus. Ergo hoc unum temeritatis meæ vitium esto. Deinde, cum legatos ad me omnium postremi misissetis, etiam Alexandrinorum, qui sunt ad Ægyptum; tamen multum vobis auri & argenti, multa vectigalia peculiari beneficio præter alias civitates remisi: præterea senatorum numerum ad ducentos auxi, neque ulli rei peperci: id enim unum spectabam, ut majorem potentioremque civitatem vestram redderem. Itaque dedi vobis ex iis qui thesauros meos procurave-

A συγχωρεῖν ἅπαντα, καὶ διδόναι πάντα τοῖς εἰωθόσι λαμβάνειν. ὅταν ἔν Φανῷ μηδὲν ἐλατιώσας τ δημοσίων συντάξεων, ὅσα εἴωθεν ἡ βασιλικὴ νέμειν δαπάνη· ὑμῖν δ' ἀνεὶς τῶν εἰσφορῶν ἐκ ὀλίγα, ἆρ' οὐκ αἰνίγματι τὸ πρᾶγμα ἔοικεν; Ἀλλ' ὁπόσα μὲν κοινῇ πρὸς πάντας πεποίηκα τοὺς ἀρχομένους ὑπ' ἐμοῦ, πρέποι ἂν σιωπᾶν, ἵνα μὴ δοκοίην, ὥσπερ ἐξεπίτηδες, αὐλοπρόσωπος ἐπαίνους ᾄδειν ἐμαυτοῦ, καὶ ταῦτα ἐπαγγελλόμενος πολλὰς καὶ ἀσελγεστάτας ὕβρεις καὶ λοιδορίας. Τὰ ἴδια μοι πρὸς ὑμᾶς πεποιημένα προπετῶς μὲν καὶ ἀνοήτως, ἧκιστα μὲν ὑφ' ὑμῶν ἄξια ἀχαρίστου παθεῖν, πρέποι δ' ἂν, οἶμαι, προφέρειν, ὥσπερ τινα ἐμὰ ὀνείδη τοσούτῳ τῶν ἔμπροσθεν χαλεπώτερα, τοῦτο αὐχμοῦ τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ τ ἀναφροδισίας, ὅσῳ καὶ ἀληθέστερα ὄντα τῇ ψυχῇ μάλιστα προσήκει. καὶ

B

C δὴ" πρότερον ἐπῄνουν ὑμᾶς, ὡς ἐνεδέχετό μοι φιλοτίμως, οὐκ ἀναμείνας τὴν πεῖραν, ἀλλ' ὅπως ἔξομεν πρὸς ἀλλήλους ἐνθυμηθείς, ἀλλὰ νομίσας ὑμᾶς μὲν Ἑλλήνων παῖδας, ἐμαυτὸν δὲ, εἰ καὶ γένοιτό μοι ἐσὶ Θρᾴκιον, Ἕλληνα τοῖς ἐπιτηδεύμασιν· ὑπελάμβανον ἔν ὅτι μάλιστα ἀλλήλους ἀγαπήσομεν. ἓν μὲν δὴ τοῦτ' ἔγωγε μοὶ τῆς προπετείας ἔνεισος. Ἔπειτα πρεσβευσαμένοις ὑμῖν παρ' ἐμὲ, καὶ ἀφικομένοις ὑσέροις ἁπάντων τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀλεξανδρέων τ ἐπ' Αἰγύπτῳ, πολὺ μὲν ἀνῆκα χρυσίον, πολὺ δ' ἀργύριον, φόρους δὲ παμπληθεῖς ἰδίᾳ παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις, ἔπειτα τοῦ βουλευτηρίου τ καλοῦ λογον διακοσίοις βουλευταῖς ἀνεπλήρωσα, φεισάμενος ὐδενός· ἐσκόπουν γὰρ, ὅπως ἡ πόλις ὑμῶν ἔσαι μείζων καὶ δυνατωτέρα. δέδωκα δ' ἔν ὑμῖν καὶ ἀπὸ τ ἐπιτροπευσάντων τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐμοὺς,

Voss. πρώτου

ἐμᾶς, καὶ ἀπὸ τῶν ἐργασαμένων τὸ νόμισμα. τὰς πλουσιωτάτας ἑλομένας ἔχειν· ὑμεῖς δ' ἐκείνων μὲν ἃ τὰς δυναμένας εἵλεσθε, λαβόμενοι δὲ τῆς ἀφορμῆς, εἰργάσασθε παραπλήσια, πόλει μὲν ἁδαμῶς εὐνομουμένῃ, πρέποντα δ' ὑμῶν " ἄλλως τῷ τρόπῳ. Βούλεσθε ἑνὸς ὑμᾶς ὑπομνήσω; Βουλευτὴν ὀνομάσαντες, πρὶν προσγραφῆναι τῷ καταλόγῳ, μετεώρου τὸ δίκης ὕσης, " ὑπεβάλλεσθε λειτουργίᾳ τὸν ἄνθρωπον. ἄλλον ἀπ' ἀγορᾶς εἱλκύσατε πένητα· καὶ ἐκ τῶν ἀπαυλαχθῆ μὲν ἀπολελειμμένων, παρ' ὑμῶν δὲ διὰ περιτὴν φρόνησιν ἀμειβομένων πρὸς χρυσίον συρφετῶν ἀπορρῶντα, μετρίας " οὐσίας εἵλεσθε κοινωνόν. πολλὰ τοιαῦτα περὶ τὰς ὀνομασίας κακουργούντων ὑμῶν, ἐπειδὴ μὴ πρὸς ἅπαντας συνεχωρήσαμεν, ὧν τε εὖ εἰργασάμεθα τὴν χάριν ἀπεσερήθημεν, καὶ ὧν ἀπεσχόμεθα σὺν δίκῃ, παρ' ὑμῶν δυσχεραινόμεθα. Καὶ ταῦτα μὲν ἦν τῶν μικρῶν πάνυ, κ' ὅπως δυνάμενα τὴν πόλιν ἐκπολεμῶσαι. Τόδε δὴ μέγιστον, ἐξ οὗ τὸ μέγα ἤρθη μῖσος· ἀφικομένου μου πρὸς ὑμᾶς, ὁ δῆμος ἐν τῷ θεάτρῳ πνιγόμενος ὑπὸ τῶν πλουσίων, ἀφῆκε φωνὴν πρῶτον ταύτην· Πάντα γέμει, πάντα πολλοῦ. ἡ ἐπιοῦσης διελέχθην ἐγὼ τοῖς δυνατοῖς ὑμῶν, ἐπιχειρῶν πείθειν, ὅτι κρεῖττόν ἐστιν ὑπεριδόντας ἀδίκου κτήσεως, εὖ ποιῆσαι πολίτας καὶ ξένους. οἱ δὲ ἐπαγγειλάμενοι τὰ πράγματος ἐπιμελήσεσθαι· μηνῶν ἑξῆς τριῶν ὑπεριδόντος μου κ' περιμείναντος, ὅπως ὀλιγάρως ἔσχον τὰ πράγματος, ὡς ἁδεὶς ἂν ἤλπισεν. Ἐπεὶ δ' ἑώρων ἀληθῆ τὴν τοῦ δήμου φωνήν, καὶ τὴν ἀγορὰν οὐχ ὑπ' ἐνδείας, ἀλλ' ὑπ' ἁπλησίας τῶν κεκτημένων στενοχωρουμένην, ἔταξα μέτριον ἑκάστῳ

A rant, & qui nummum fecerant, locupletiſſimos, ut eis uteremini. At vos non eos, qui poterant, accepiſtis; ſed occaſione capta ea feciſtis, quæ neque a male inſtituta civitate, neque a veſtris moribus aliena erant. Vultis unum ex iis vobis in memoriam revocem? Cum Senatorem quendam nominaviſſetis, antequam numero adſcriberetur, cauſſa adhuc dubia, eum *ad obeundum munus adegiſtis; alium e foro pertraxiſtis pauperem, &* B *ex eorum fæce, qui ubique quidem præteriri ſolent, a vobis vero pro ſingulari prudentia auro contra permutari*, & tenuis fortunæ hominem vobis ſocium adjunxiſtis. Atque ejuſmodi alia multa in nominando cum peccaretis, neque omnia vobis concederemus, tum ſuperiorum benefactorum gratiam perdidimus, tum ob ea, *a quibus jure abſtinuimus*, irati nobis eſtis. Verum hæc C & parva erant, & ad civitatem in nos concitandam non ſatis virium habere videbantur. Hoc autem maximum fuit, & magnæ invidiæ argumentum: Cum ego ad vos veniſſem, populus in theatro a divitibus oppreſſus, vocem primum iſtam emiſit: Omnia plena ſunt, omnia magno conſtant. Poſtero die cum veſtris divitibus collocutus ſum, & magnopere eis perſuadere conatus, ut ſpreto iniquo D quæſtu, civibus atque exteris conſulere vellent. Illi rem ſe curaturos polliciti, cum ego ſuperſediſſem eo labore, tertiumque menſem expectaſſem, adeo negligentes fuerunt, ut nullus id ſperare potuiſſet. At ego cum viderem populi vocem veram eſſe, neque forum inopia, ſed locupletum avaritia premi, moderatius rei cuique pretium conſtitui, atque id omnibus

bus notum feci. Cumque cæterarum rerum magna eſſet copia, (erat enim vinum, oleum, cæteraque omnia) frumenti autem inopia; propterea quod ſuperior anni tempeſtas paulo aridior, magnam agrorum ſterilitatem effecerat; mittendum in Chalcidem, Hierapolin, cæterasque finitimas urbes putavi. Inde vobis menſurarum quadringenta millia intuli: quo conſumto numero, primum quinque millia, deinde ſeptem millia, poſtremo nunc decem millia modium, ut vos jam nominare conſueviſtis, quod omne triticum ex Ægypto allatum ad me fuerat, domo mea eductum civitati donavi, neque pro decem menſuris ſed pro quindecim tantum argenti, quantũ antea pro decem accipi ſolebat, exegi. Quod ſi tot menſuræ nomismate apud vos jam tum in æſtate conſtabant, quid ſperandum erat fore tum, cum (ut ait Bœotius Poëta) fames ſæva eſt in ædibus? Nonne quinque menſuras vix & perlibenter accepiſſetis, tanta præſertim hyeme, quanta deinceps conſecuta eſt? Cur igitur veſtri divites frumentum, quod in agris habebant, clam *pluris* vendebant, Rempublicam autem ſuis ſumtibus vexabant? Neque vero civitas tantum, ſed etiam plebs ex agris undique confluit ad panem, cujus unius magna eſt & copia & vilitas, coëmendum. Quanquam quis unquam veſtrum, abundanti etiam copioſaque civitate, meminit quindecim tritici menſuras aureo vænire? Hanc ob cauſſam ego vobis eram inviſus, quod non ſum paſſus vinum, olera, & fructus autumnales auro vendi, neque frumentum a divitibus in horrea concluſum;

A τίμημα, καὶ δῆλον ἐποίησα πᾶσιν. ἐπεὶ δ' ἦν τὰ μὲν ἄλλα πολλὰ παρ' αὐτοῖς πάνυ· καὶ γὰρ ἦν οἶνος καὶ ἔλαιον, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα· σίτου δ' ἐνδεῶς ἔχον, ἀφορίας δεινῆς ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἀυχμῶν γενομένης, ἔδοξέ μοι πέμπειν εἰς Χαλκίδα, καὶ Ἱεράπολιν, καὶ πόλεις τὰς πέριξ. Ἔνθεν εἰσήγαγον ὑμῖν μέτρων τετταράκοντα μυριάδας. ὡς δ' ἀνάλωτο καὶ τοῦτο, πρότερον μὲν πεντάκις
B χιλίας, ἑπτάκις χιλίας δ' ὕστερον, εἶτα νῦν μυρίας, ἃς ἐπιχωρίων ἐστὶ λοιπὸν ὀνομάζειν μοδίους, " πάντα σῖτον ἔχων ἀπὸ τ Αἰγύπτ κομισθέντα μοὶ σῖτον, ἔδωκα τῇ πόλ, πρᾳτόμενος ἀργύριον ὃ κατὰ δέκα" μέτρα, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα τοσοῦτον, ὅσον ἐπὶ τῶν δέκα πρότερον. εἰ δὲ τοσαῦτα μέτρα θέρους ἦν παρ' ὑμῖν τῷ νομίσματ, τί προσδοκᾶν ἔ-
C δει τηνικαῦτα, ἡνίκα· Φησὶν ὁ Βοιώτι ποιητής· χαλεπὸν γίγνεσθαι τὸν λιμὸν ἐπὶ " δώματι; ἆρ' ὃ πέντε μόγις καὶ ἀγαπητῶς, ἄλλως δὲ καὶ τηλικάτ χειμῶν ἐπιγενομένν; τί ἂν ὑμῶν οἱ πλάσιοι; τὸν μὲν ἐπὶ τῶν ἀγρῶν σῖτον λάθρα " ἀπέδοντο πλείον, " ἐβάρυναν δὲ τὸ κοινὸν τοῖς ἰδίοις ἀναλώμασι; καὶ
D οὐχ ἡ πόλις μόνον ἐπὶ τοῦτο συῤῥεῖ, οἱ πλῆσοι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν συντρέχουσιν, ὃ μόνον ἐστὶν εὑρεῖν πολὺ καὶ εὐωνον, ἄρτους ὠνούμενοι. Καίτοι τίς μέμνηται παρ' ὑμῖν εὐθηνουμένης τ πόλεως πεντεκαίδεκα μέτρασίτ πραθέντα τῷ χρυσῷ; Ταύτης ἕνεκεν ὑμῖν ἀπηχθόμην ἐγὼ τ πράξεως, ὅτι τ οἶνον ὑμῖν οὐκ ἐπέτρεψα, οὐ τὰ λάχανα, οὐ τὰς ὀπώρας ἀποδίδοσθαι χρυσῷ, καὶ τὸν ὑπὸ τῶν πλουσίων ἀποκεκλεισμένον ἐν ταῖς ἀποθήκαις

add. ἀνενεγκεῖν Mss. Vulg. Voss.

μετρῶν

γρ. δραχμαῖς

γρ. ἐβάπτισαν.

σῖτον, ἄργυρον αὐτοῖς καὶ χρυσὸν A repente illis in argentum & aurum con-
ἐξαίφνης παρ' ὑμῶν γενέσθαι. ἐκεῖνοι verti. Illi enim pulchre id extra urbem
μὲν γὰρ αὐτὸν ἔξω τῆ πόλεως διέθεν- vendiderunt, & hominibus attulere famem
γρ. καλῶς. το " καλῶς, ἐργασάμενοι τοῖς ἀν- vexatricem mortalium, ut Deus cecinit,
Voss. βρώποις λιμὸν ἀλοιητῆρα" βροτείων, hujus generis homines arguens: at civitas
ὡς ὁ Θεὸς ἔφη, τὰς ταῦτα ἐπιτη- pane quidem abundabat, præterea nihil
δεύοντας ἐξελέγχων. ἡ πόλις δ' ἐν habebat. Atque id equidem jam tum,
deest τῦτο in Mss. ἀφθονίᾳ γέγονεν ἄρτων ἕνεκα μόνον, cum illas res agerem, prospiciebam, non-
Voss. ἄλλα δ' ὐδενός." τῦτ' συνίην μὲν ἔν nullis me parum gratum fore; verum ni-
κ' τότε ταῦτα ποιῶν, ὅτι μὴ πᾶσιν hil ea res mihi curæ erat, quod in animo
ἀρέσκοιμι, πλὴν ἔμελεν ὐδὲν ἐμοί. B haberem plebi oppressæ, & exteris qui
τῷ γὰρ ἀδικημένῳ πλήθει βοηθεῖν ὤμην mecum venerant, tum mea causa, tum
χρῆναι, καὶ τοῖς ἀφικνυμένοις magistratuum qui mecum erant, opem
ξένοις, ἐμῦ τε ἕνεκα, καὶ τῶν συνόν- ferre. Verum quando ita tulit casus, ut & illi
των ἡμῖν ἀρχόντων. Ἐπεὶ δ' οἶμαι, abierint, & civitas in me tota consenserit (alii
συμβαίνει τὰς μὲν ἀπιέναι, τὴν πό- siquidem odio, alii a me nutriti, ingrato a-
λιν δ' εἶναι τὰ πρὸς ἐμὲ γνώμης μι- nimo me prosequuntur) fatis omnia com-
γρ. ἀχρη- ᾶς· οἱ μὲν γὰρ μισῦσιν, οἱ δ' ὑπ' ἐ- mittens, ad aliam gentem & popu-
στοῦσιν. μῦ τραφέντες " ἀχαριστοῦσιν· ἀδρα- lum me confero; nihil vobis commemo-
σεία πάντα ἐπιτρέψας, εἰς ἄλλο ἔ- rans eorum, quæ ante annos decem juste
θνος οἰχήσομαι, καὶ δῆμον ἕτερον, ὐ- in vos ipsi perpetrastis, cum populus in
δὲν ὑμᾶς ὑπομνήσας, ὧν ἐνιαυτοῖς C locupletum domos cum clamore flam-
ἔμπροσθεν ἐννέα, δικαια δρῶντες, εἰς mas inferret, magistratum necaret, vici-
ἀλλήλους εἰργάσασθε, Φέρων μὲν ὁ ssimque ob hæc ipsa, quæ iratus juste sed
δῆμος ἐπὶ τὰς οἰκίας τ δυνατῶν σὺν immoderate gesserat, pœnas susciperet.
βοῇ τὴν Φλόγα, καὶ ἀποκλινὺς τ ἄρ- Quam tandem igitur ob causam tanto-
χοντα, δίκην δ' ἄνδις ἀπολίνων ὑπὲρ pere nobis infensi estis? An quia vos do-
τύτων, ὧν ὀργιζόμενος δικαίως ἔ- mo nostra alimus, quod civitati adhuc
πραξεν, ὐκέτι μετρίως. Ὑπὲρ τίνος contigit nemini, & alimus tam liberali-
ὧν πρὸς θεῶν ἀχαριστύμεθα; ὅτι τρέ- ter ac magnifice? An quod numerum ve-
Voss. Φομεν ὑμᾶς οἴκοθεν, ὃ μέχρι σήμερον stum auximus? An quod fures quos de-
καλῶς ὑπῆρξεν ὐδεμιᾷ πόλει, κ' τρέΦομεν D prehenderamus, minime ulti fuimus? Vul-
ἄτω" λαμπρῶς; ὅτι τὸν καλάλογον tis unum aut alterum commemorem, ne
ὑμῶν ἠυξήσαμεν; ὅτι κλέπτοντας ἐ- quis forte rhetoricum colorem fictio-
λόντες, ὐκ ἐπεξῆλθομεν; Ἑνὸς ἢ δύο nemque esse arbitretur? Agri jugerum
βύλεσθε ὑμᾶς ὑπομνήσω; μή τις ὑ- tria millia infructuosa esse dixistis, vobis-
πολάβοι σχῆμα καὶ φητορείαν εἶναι que concedi postulastis: cum vero id ob-
κ' προσποίησιν τὸ πρᾶγμα; Γῆς κλή- tinuistis, divites soli cæteris fraudatis ea
ρους, οἶμαι, τρισχιλίους ἔΦατε ἀπόρους usurpastis. Hoc a me inquisitum, plane
εἶναι, κ' ἠτήσασθε λαβεῖν· λαβόντες compertum est. Ego autem illos agros
δ' ἐνείμασθε πάντες οἱ μὴ δεόμενοι. injustis possessoribus erepros, nihilque de
τῦτο ἐζετασθὲν ἀνεΦάνη σαΦῶς. superiore immunitate inquirens, eorum
ἀΦελόμενος δ' αὐτὺς ἐγὼ τῶν ἐχόν- quos
των ὐ δικαίως, κ' πολυπραγμονήσας ὐ-
δὲν ὑπὲρ τ ἔμπροσθεν, ὧν ἔσχον ἀτε-

quos vectigales maxime esse oportebat, gravissimis civitatis rebus administrandis attribui. Et nunc qui apud vos quotannis equos alunt, habent immunia tria prope millia jugerum, partim patrui & cognominis mei prudentia ac diligentia, partim meo beneficio; qui furibus atque impostoribus sic castigatis, jure vobis mundum videor evertere. Nam lenitas in istos & clementia, mihi credite, hominum improbitatem alit & corroborat.

Quamobrem ad id ipsum quod volebam, jam redit oratio mea. Omnium etenim malorum ipse mihi auctor sum, cum in animos ingratos beneficia mea contulerim. Meæ igitur stultitiæ, non vestræ libertati, hoc attribuendum est. Quapropter ego deinceps apud vos prudentior cautiorque esse nitar: vobis vero pro honore & benevolentia, quam mihi publice tribuistis, Dii parem gratiam retribuant.

A λεῖς, ἃς μάλιστα ἐχρῆν ὑποτελεῖς εἶναι, ταῖς βαρυλάταις ἔνειμα λειτουργίαις αὐλὰς τ ὠόλεως. Καὶ νῦν ἀτελεῖς ἔχουσιν οἱ καθ' ἕκαστον ὑμῖν ἑαυτὸν ἱπποτροφοῦντες, γῆς κλήρους ἐγγὺς τρισχιλίους, ἐπιμελείᾳ μὲν καὶ οἰκονομίᾳ τοῦ θείου τέμους καὶ ὁμωνύμου, χάριτι δ' ἐμῇ, ὃς δὴ τοὺς πανούργους καὶ κλέπτας ὕπω κολάζων, εἰκότως ὑμῖν φαίνομαι τ κόσμον ἀνατρέπειν. B ἓν γὰρ ἴσε, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς τοιούτους πραότης αὔξει καὶ τρέφει τὴν ἐν τοῖς ἀνθρώποις κακίαν. Ὁ λόγος ἂν μοι καὶ ἐνταῦθα περιΐσταται πάλιν εἰς ὅπερ βάλομαι. Πάντων γὰρ τ κακῶν ἐμαυτῷ γίνομαι αἴτιος, εἰς ἀχάριστα καταθέμενος ἤθη τὰς χάριτας. ἀνοίας ἂν εἴη τῆς ἐμῆς τοῦτο, καὶ οὐ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερίας. Ἐγὼ μέντοι τὰ πρὸς ὑμᾶς εἶναι πειράσομαι τοῦ λοιποῦ συνετώτερος· ὑμῖν δὲ οἱ θεοὶ C τ εἰς ἡμᾶς εὐνοίας καὶ τιμῆς, ἣν ἐτιμήσατε δημοσίᾳ, τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῖεν.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

JVLIANI IMP. EPISTOLÆ.

Interprete PETRO MARTINIO.

a.

ΕΓΩ μὲν ὤμην σε τὴν Νεῖλον πάλαι καλεισθαι Φέναι. καὶ πολλάκις εἰς μνήμην λαμβάνων τοῦτο ὃ τὸ εἰωθὸς ἐμοὶ, ὡς εὐδαίμονες, ἔλεγον, τῶν Αἰγυπτίων οἱ παῖδες, ὅτι πάλαι μὲν τὸν Νεῖλον ἔχοντες χορηγὸν τῶν ὅσα φέρειν οἶδεν ἐκεῖνος· νυνὶ δὲ καὶ τὴν σὴν μοῦσαν προσειληφότες οὐδὲν ἀτιμοτέραν τοῦ Νείλου, ὥσπερ ἐμοὶ δοκεῖ, τάχα καὶ μείζω. ὁ μὲν γὰρ τὸν χώραν αὐτῶν ἐπιῤῥέων πλουτεῖν ἐπιτρέπει· σὺ δὲ ταῖς νέων ψυχαῖς τὴν γλῶτταν ἐπαφεὶς, ἐπὶ τὴν ἐπιστήμης πλοῦτον ἰθύνεις, οὐδὲν ἔλαττον ἢ πάλαι Πυθαγόρας αὐτοῖς ἐπιδημῶν, καὶ μετ' ἐκεῖνον Πλάτων. Ταῦτα μὲν ἐλογιζόμην· σὺ δὲ οὐ μακρὰν ἀπέχων ἐλάνθανες. ὡς δὲ ἦκεν ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἐπιδοὺς, τὸ μὲν πρῶτον θαυμάζων, ἀπάτην ἡγούμην τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐκ ἐπειθόμην τοῖς ὀφθαλμοῖς. ὡς δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἐνέτυχον, ἐπείσθην μὴ ἂν ἄλλου τὰς χάριτας, ἤθην πῶς δοκεῖς; ἐγγυτέρας γὰρ αὐτὰς ἐμοὶ τοῦ σε πάλιν ἰδεῖν ἡγούμην ἐλπίδας, καὶ συνέχαιρον εἰκότως, εἰ τὴν σὴν πατρίδα ζηλωτὴν

a.

I. ERGO te jamdudum ad Nilum veniſſe arbitrabar. Atque illud perſæpe memoria repetens, quod dicere conſuevi: O fortunatos Ægyptios, ajebam, qui Nilum habeant jampridem omnium rerum præbitorem, quas is afferre ſolet; ſed nunc multo beatiores, qui Muſis tuis præterea fruantur, nihil inferioribus Nilo, vel (ut ego ſentio) fortaſſis etiam majoribus. Ille enim terram eorum irrigando divites eos efficit; tu vero lingua tua mentes adoleſcentum excitando, ad veras opes ſapientiæ dirigis, non minus quam olim Pythagoras, cum ad eos ſe contulit, & poſt eum Plato. Ergo hæc mecum tacitus differebam, cum tu interea non longe abſens nos lateres. Itaque ut mihi allatæ ſunt litteræ tuæ, primum mirabar, dolumque eſſe ſuſpicabar, neque ſatis meis oculis credebam: poſtea vero cum litteras perlegiſſem, tantamque ſuavitatem orationis non poſſe ab alio quam te prodire intelligerem, quanta me affectum lætitia fuiſſe putas? Videbam enim ſpem tui adventus appropinquare, ſaneque pro eo, ac debe-

ac debebam, lætabar: quod patriam tuam ad tempus certe aliquod *felicem* velles oſtendere. Quam tu quidem ludens mihi videris accuſare. Quamvis enim negare non poſſim, cælum tale eſſe quale prædicas, & aquam bibentibus maritimam videri, & panes fere hordeaceos eo afferri; (quæ tu omnia, charitate patriæ impeditus, verbis non exaggeraſti) attamen, heus vir optime, gratia eſt habenda huic, quæ tuum animum ad Philoſophiam excoluit. Vide ut aliquando Ægyptiorum delicias contemnere videare. Sapientem illum Ulyſſem, cum parvam, & aſperam, denique Ithacam inſulam incoleret, tamen neque Calypſo, neque melioris naturæ commutatio inducere potuit, ut Ithacam hiſce omnibus non anteponeret. Sed neque Spartiates ille, opinor, cum domeſticum victum recordaretur, Spartam accuſavit. Verum ſcio quæ te res ad accuſandum inciter. Pecuniæ cupidus es, o bone, cumque tantillum a lucro abes, heu, heu, exclamas, & Nilum opesque illinc manantes requiris. Hæc res te, ſicuti ais, hoſpitem facit, & ut corpore ſis nihilo elegantiore quam Chærephon. Credo autem te a Nympha quapiam amica detineri, tandemque ægre, quantas vires amor habeat, ſentire. Sed hæc, ſicuti Veneri libitum fuérit, ita ſunto. Tu interea valebis; atque utinam brevi te, & quidem prolis parentem, ſalutemus.

μικρὸν γῆν ἀπέφηνας χρόνον. Σὺ δέ μοι δοκεῖς αὐτῆς παίζων κατηγορεῖν. ὅτι μὲν γὰρ τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρα οἷον ἔφης εἶναι συμβαίνει, καὶ ὡς τὸ ὕδωρ πίνοντας εἰς μνήμην ἄγει θαλάττης, καὶ ἄρτῳ ὑμῶν ἐκ κριθῆς ἥκει μεμιγμένῳ, ἐκ ἀρνητέον· καὶ ἔλαττον ἐτραγώδηταί σοι ταῦτα φιλοτῆ πατρίδι· ἀλλ' ὅμως, ὦ βέλτιστε, χάριν ἔχειν εἰδέναι ταύτῃ πρὸς φιλοσοφίαν ἀσκήσῃ τὴν γνώμην. ὅπως ἂν εἰδείης ποτὲ τρυφῆς Αἰγυπτίας ὑπερορῶν. Ὀδυσσέα δὲ τὸν σοφὸν, νῆσον οἰκοῦντα μικρὰν ὁμοῦ καὶ τραχεῖαν· καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ τὴν Ἰθάκην; ὅτε Καλυψὼ παρέπεικεν, ὅτε φύσεως ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴ, τὸ μὴ τὴν Ἰθάκην ἀντὶ τούτων αἱρεῖσθαι· ἀλλ' οὐδὲ Σπαρτιάτης, οἶμαι, τὴν οἰκείαν δίαιταν ἐννοῶν, τὴν Σπάρτην ἐμέμψατο. Ἀλλ' οἶδα πόθεν ποτὲ κατηγορεῖν ἐπῄρθης. Φιλοχρημάτως ἔχεις, ὦ λῷστε, εἶτα βραχύ τι τοῦ λήμματος ἀποσὰς, ἰὼ ἰὼ βοᾷς, καὶ τὸν Νεῖλον πολλάκις, καὶ τὸν ἐκεῖθεν πλοῦτον ἀνακαλεῖς. τοῦτό που σε ξένον, ὡς αὐτὸς ἔφης, ποιεῖ, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χαιρεφῶντος οὐδὲν ἀσθενέστερον ἔχειν. Οἶμαι δέ σε καὶ νύμφης ἐρωτικῆς περιέχεσθαι· καὶ πειρᾶσθαι μόλις ὁπόσα δύναται πόθος. ἀλλὰ γένοιτο ταῦθ' ἅπερ, ὅπως Ἀφροδίτῃ φίλον. Ἐρρώσῃ καὶ ἔρρωσο, καί σε θᾶττον προσείποιμι, καὶ παίδων παλέα.

PROHÆRESIO.

II.

CUr ego Prohæreſium optimum virum non ſalutabo? hominem ita in dicendo copioſum & abundantem, ut flumina, cum in patentes campos influunt: hominem *æmulantem eloquentia Periclem*, niſi quod Græciam non permi-

Προαιρεσίῳ.

β.

Τί δὲ οὐκ ἔμελλον ἐγὼ Προαιρέσιον τὸν καλὸν προσαγορεύειν; ἄνδρα ἐφιέντα τοῖς λόγοις, ὥσπερ οἱ ποταμοὶ τοῖς πεδίοις ἐπαφιᾶσι τὰ ῥεύματα; καὶ ζηλοῦντα τὸν Περικλέα καλὰ τοὺς λόγους, ἔξω τοῦ συνταράτ-

τειν, καὶ συγκυκᾶν τὴν Ἑλλάδα; Θαυμάζειν δ' ἀ χρὴ, τὴν Λακωνικὴν εἰ πρός σε βραχυλογίαν μιμησάμην. ὑμῖν γὰρ πρέπει τοῖς σοφοῖς μακρὰς καὶ μεγάλας ποιεῖσθαι λόγους· ἡμῖν δὲ ἀρκεῖ καὶ τὰ βραχέα πρὸς ὑμᾶς. Ἴσθι δῆτά μοι πολλὰ πανταχόθεν κύκλῳ περάγματα ἐπιῤῥεῖν. τῆς καθόδου τὰς αἰτίας, εἰ μὲν ἱστορίαν γράφεις, ἀκριβέσταλα ἀπαγγέλλω σοι, δὲς τὰς ἐπιστολὰς ἀποδείξεις ἐγγράφους. εἰ δ' ἔγνωκας ταῖς μελέταις, καὶ τοῖς γυμνάσμασιν εἰς τέλος ἄχρι γήρως προσκαρτερεῖν, ὀδὲν ἴσως με τὴν σιωπὴν μέμψῃ.

A

B

ſcet. Noli autem mirari, quod Laconicæ orationis brevitatem erga te imitatus fuerim. Vos enim magnos & ſapientes homines decet copioſa & magnifica oratione uti; nobis ſatis eſt, ſi pauca ad vos ſcribamus. Scito igitur, res noſtras in magna varietate ac viciſſitudine verſari: *reditus* cauſſas, ſi quidem hiſtoriam cogitas, accuratiſſime tibi expono, cum epiſtolas, tanquam demonſtrationes ſcriptas, ad te mitto. Sin autem te oratoriis ſtudiis & exercitationibus ad extremam usque ſenectutem conſumere ſtatuis, nihil fortaſſe meum ſilentium accuſabis.

Λιβανίῳ.

γ.

Ἐπειδὴ τῆς ὑποσχέσεως ἐπελάθῃ· τρίτη γάρ ἐστι σήμερον, καὶ ὁ Φιλόσοφος Πρίσκος αὐλὸς μὲν οὐκ ἦκε, γράμματα δ' ἀπέσειλεν ὡς ἔτι χρονίσων· ὑπομιμνήσκω σε τὸ χρέος ἀπάντων. Ὄφλημα δέ ἐστιν, ὡς οἶσθα, σοὶ μὲν ἀποδῶναι ῥᾴδιον, ἐμοὶ δὲ ἥδιστον πάνυ νομίσασθαι. πέμπε δὴ τὸν λόγον, καὶ τὴν ἱερὰν συμβολήν, ἀλλὰ, πρὸς Ἑρμῆ καὶ Μούσης, ταχέως." ἀλλὰ καὶ τούτων με τῶν τριῶν ἡμερῶν ἴσθι συντρίψας, εἴπερ ἀληθῆ φησιν ὁ Σικελιώτης ποιητὴς, ἐν ἥματι φάσκων τοὺς ποθοῦντας γηράσκειν. εἰ δὲ ταῦτά ἐστιν, ὥσπερ ἂν ἐστὶ, τὸ γῆρας ἡμῖν ἐτριπλασίασας, ὦ γενναῖε. Ταῦτα μεταξὺ τοῦ πράττειν ὑπηγόρευσά σοι. γράφειν γὰρ οὐκ οἷός τε ἦμην, ἀργολέραν ἔχων τὴν γλῶτταν. καίτοι μοι καὶ τὴν γλῶτταν εἶναι συμβέβηκεν ὑπὸ τῆς ἀνασκησίας ἀργολέραν καὶ ἀδιάρθρωτον. Ἐρρωσό μοι, ἀδελφὲ ποθεινότατε καὶ προσφιλέστατε.

Vell. ἐπεὶ καὶ

Theocr. Idyll. XII. init.

C

D

Libanio.

III.

Quandoquidem promiſſi tui oblitus es, (tertius enim hic dies eſt, neque Priſcus Philoſophus venit, ſed litteras miſit tanquam adhuc moraturus) revoco tibi in memoriam debitum flagitando. Eſt autem, ut ſcis, ejusmodi, ut & tibi facile ſit perſolvere, & mihi perjucundum accipere. Mitte itaque orationem illam, unaque ſacrum illud conſilium, ſed, per Mercurium & Muſas, mitte celeriter. Sed & me ſcito tribus his diebus valde abs te conſumtum eſſe; ſi quidem vere ait Poëta Siculus, uno die amantes conſeneſcere. Quod ſi ita eſt, ut certe eſt, ſenectutem jam nobis, vir egregie, triplicaſti. Hæc ad te dictavi occupatus. Scribere enim ipſe non poteram, quod manum lingua tardiorem habebam. Quin & lingua ipſa tardior jam eſt, quod eam jam diu non exercuerim. Vale, frater ſuaviſſime & chariſſime.

Aristo-

A

ARISTOMENI *Philoſopho.*

IV.

AN vero expectandum eſt, dum vocere? an priorem officio atque amicitia certare, prorſus jam extinctum eſt? Vide ne iniquam legem in amicitiam inducamus; ſi ab amicis eadem expectare conveniat, quæ vulgo a quibuslibet familiaribus expectantur. Quæret aliquis, quemadmodum amici ſimus, B cum ne de facie quidem inter nos noverimus? At ego viciſſim quæro, qui fit ut eos qui mille annos, immo etiam bis millenos antea fuerunt, diligamus? Nempe quia boni viri erant. Et nos ſane rales eſſe volumus. Ac tametſi quod ad me attinet, multum ab eo abſumus, ut tales ſimus, voluntate certe proxime accedimus. Verum quid pluribus rempus conſumo? Si invocatum venire oportet, venies: ſin vocem expectas, habes adhortationem meam. Quocirca C per Jovem hoſpitalem te oro, ut ad nos quamprimum venias, hominemque inter Cappadocas vere, Græcum, *hoc eſt, Gentilem*, oſtendas. Nam adhuc quidem invitos nonnullos, volentes paucos, ſed inſcientes, ſacrificare video.

JULIANUS THEODORÆ *plurimum obſervandæ.*

V.

D

LIbros omnes, quos ad me miſiſti, cum epiſtolis perlibenter accepi, a Mygdonio viro optimo mihi redditos. Et cum otii vix quicquam haberem, (Dii enim ſciunt nihil me verbis minuere) hæc ad te reſcripſi. Tu vero da operam ut valeas, & ſemper ad nos tales litteras mittas.

" Αριστομένῃ Φιλοσόφῳ.

δ.

ΑΡά γε χρὴ περιμένειν κλῆσιν; καὶ τὸ ἀεὶ προτιμᾶν μηδαμῶς; ἀλλ' ὅρα μὴ χαλεπὴν ταύτην εἰσαγάγωμεν τὴν νομοθεσίαν, εἰ ταῦτα χρὴ παρὰ τῶν φίλων περιμένειν, ὅσα χὴ παρὰ τῶν ἁπλῶς, χὴ ὡς ἔτυχε, γνωρίμων. Ἀποροίη τις ἐνταῦθα· πῶς δὲ σὺκ εἰδότες ἀλλήλους, ἐσμὲν φίλοι; πῶς δὲ τοῖς πρὸ χιλίων ἐτῶν γεγονόσι, καὶ ναὶ μὰ Δία δισχιλίων; ὅτι σπουδαῖοι πάντες ἦσαν, καὶ τὸ τρόπον καλοί τε κἀγαθοί. Ἐπιθυμῶμεν δὲ καὶ ἡμεῖς εἶναι τοιοῦτοι. εἰ χὴ τῷ εἶναι, τόγε εἰς ἐμὲ, πάμπληθες ἀπολειπόμεθα. πλὴν ἀλλ' ἴσως ἐπιθυμία τάτ' ἂν πως ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις μερίδα. Καὶ τί τοιαῦτα ἐγὼ λήρῳ μακρότερον; εἴτε γὰρ ἄκλητον εἶναι χρὴ, ἥξεις δήπου θεν· εἴτε καὶ κλῆσιν περιμένῃς, ἰδού σοι καὶ παράκλησις ἥκει παρ' ἡμῶν. Εὐτυχὲ ὢν ἡμῖν περὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς Διὸς " ξενίου. δεῖξον ἡμῖν ἄνδρα Vulg. Φιλίου
ἐν Καππαδόκαις καθαρῶς Ἕλληνα. τέως γὰρ τοὺς μὲν ἀβουλομένους, ὀλίγους δέ τινας ἐθέλοντας μὲν, οὐκ εἰδότας δὲ, θύειν ὁρῶ.

Ἰουλιανὸς Θεοδώρᾳ τῇ αἰδεσιμωτάτῃ.

ε.

ΤΑ πεμφθέντα παρά σου βιβλία πάντα ὑπεδεξάμην, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἄσμενος διὰ τὸν βελτίστου Μυγδονίου. καὶ μόγις ἄγων σχολήν· ὡς ἴσασιν οἱ θεοὶ, ἃ κακιζομένην λόγῳ· ταῦθα ἀντέγραψα πρός σε. Σὺ δὲ εὖ πράττοις, καὶ γράφοις ἀεὶ τοιαῦτα.

Ἐκδικίῳ

Ἐκδικίῳ, ἐπάρχῳ Αἰγύπτου. A

ε.

Εἰ καὶ τ̃ ἄλλων ἕνεκα μὴ γράφεις ἡμῖν, ἀλλ' ὑπέρ γε τ̃ τοῖς θεοῖς ἐχθρ̃ ἐχρ̃ην σε γράφειν Ἀθανάσιον· καὶ ταῦτα πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου τὰ καλῶς ἡμῖν ἐγνωσμένα πεπυσμένον. Ὄμνυμι δὲ τὸν μέγαν Σάραπιν, ὡς εἰ μὴ πρὸ τῶν Δεκεμβρίων Καλανδῶν ὁ θεοῖς ἐχθρὸς Ἀθανάσιος ἐξέλθοι ἐκείνης, μᾶλλον δὲ καὶ B πάσης τ̃ Αἰγύπτου, τ̃ ὑπακούσῃ σοι τάξ̃ πρότιμήσαιμι χρυσ̃ λίτρας ἑκατόν. Οἶσθα δὲ πῶς εἰμὶ, βραδὺς μὲν εἰς τὸ καταγνῶναι, πολλῷ δὲ ἔτι βραδύτερος εἰς τὸ ἄπαξ καταγνοὺς ἀνεῖναι. καὶ τ̃ " αὐτ̃ χειρὶ πάνυ με λυπεῖ τὸ" καταφρονεῖσθαι τοὺς θεοὺς πάντας. Οὐδὲν ἔτοιμι, μᾶλλον δὲ ἀκούσαιμι μηδενὸς παρά σε πραχθέν, ὡς Ἀθανάσιον ἐξεληλαμένον τῶν τ̃ Αἰγύπτου τόπων, τ̃ μιαρὸν, ὃς ἐτόλμησεν Ἑλληνίδας ἐπ' ἐμ̃ γυναῖκας τ̃ ἐπισήμων βαπτίσαι, διώκεσθαι. C

γρ. αὐτῇ. Voss. καταφρονεῖσθαι μὰ τοὺς θεοὺς πάντας.

ECDICIO
Præfecto Ægypti.

VI.

ETsi nihil de cæteris scribis, attamen de illo Deorum hoste Athanasio scribere certe debuisti, præsertim cum præclara nostra decreta multo ante audivisses. Testor magnum Sarapin, nisi ante Calendas Decembres inimicus Deorum Athanasius ex ea urbe, vel potius ex universa Ægypto discesserit, centum auri pondo cohortem, quæ tibi paret, multatum iri. Scis autem quam sim lentus ad condemnandum, & quanto lentior, postquam condemnavi, ad ignoscendum. Per mihi molestum est, ejus opera Deos omnes contemni. Equidem ex tuis factis nullum libentius videro, immo audiero, quam Athanasium illum scelestum ex omnibus Ægypti locis pulsum esse: qui ausus est in meo regno fœminas Græcorum (*hoc est*, *Gentilium*) illustres ad baptismum impellere.

Ἀρταβίῳ.

ζ.

Ἐγὼ νὴ τοὺς θεοὺς ὅτε κλείνεσθαι τοὺς Γαλιλαίους, ὅτε τύπτεσθαι παρὰ τὸ δίκαιον, ὅτε ἄλλο τι πάσχειν κακὸν βούλομαι· προτιμᾶσθαι μέντοι τοὺς θεοσεβεῖς, καὶ πάνυ φημὶ δεῖν. Διὰ γὰρ τὴν Γαλιλαίων μωρίαν, ὀλίγου δεῖν, ἅπαντα ἀνετράπη, διὰ δὲ τὴν τ̃ θεῶν εὐμένειαν σωζόμεθα πάντες. ὅθεν χρὴ τιμᾶν τοὺς θεοὺς, καὶ τοὺς θεοσεβεῖς ἄνδρας τε καὶ πόλεις. D

ARTABIO.

VII.

EGo per Deos, neque interfici Galilæos, neque cædi præter jus & æquum, neque molestiæ quicquam perpeti volo: sed tamen iis pios & sanctos viros præferendos esse vel maxime censeo. Etenim Galilæorum amentia propemodum omnia afflixit ac perdidit, cum Deorum benevolentia omnes salvi simus. Quare tum Deos colere, tum pios & viros & populos honorare debemus.

Γεωργίῳ.

η.

HΛυθες Τηλέμαχε, φησὶ τὸ ἔπος· ἐγὼ δέ σε καὶ" εἶδον ἤδη

Voss. ad. de Καθολικῷ.

Voss. ἰδὼν

GEORGIO.

VIII.

IN versu illo scis esse, Venisti, mi Telemache. At ego te & vidi jam in literis,

litteris, & tuæ divinæ mentis imaginem, quasi magni cujusdam signi effigiem, parvo sigillo expressi. Licet enim multa in re parva ostendere. Sapiens ille Phidias non ex ea solum, imagine, quæ in Olympiis est aut Athenis, notus erat, verum etiam quod in exigua sculptura magnæ artis opus incluserat. Talem ajunt ejus cicadam & apem fuisse, ac, si vis, muscam: quorum unumquodque licet B natura æreum finxit, ars tamen vita atque anima ornavit. Verum in iis parvitas fortasse animantium artis industriæ speciem veritatis contulit. At tu, si placet, Alexandrum ex equo venantem intuere, cujus magnitudo digiti in manu unguem non superat, & tamen adeo mirabili est artificio expressus, ut Alexander quidem & beluam feriat, & spectatori terrorem vultu incutiat: equus vero in extrema pedum basi consistere recusans, dum motionis sensum tanquam surripit, arte tamen moveatur. Hoc ipsum C tu, vir egregie, paullo ante apud nos fecisti. Nam ut in Mercurii facundi stadiis toties jam victor coronatus, mirabilem in paucis his scriptis virtutem tuam demonstras: vereque Homericum Ulyssem imitaris, qui *vel* tantum dicendo *quisnam esset*, Phæacas perterruit ac conturbavit. Quamobrem si nostra amicitia tibi usui esse possit, præsto ea tibi erit D cum voles. Omnino amicitiam quoque infimorum utilem esse docet mus, qui leoni mercedis loco salutem attulit.

γράμμασι, καὶ τ' ἱερᾶς σῦ ψυχῆς τὴν εἰκόνα, καθάπερ ὀλίγῃ σφραγῖδι μεγάλε χαρακτῆρ τύπον ἀνεμαξάμην. Ἔστι γὰρ ἐν ὀλίγῳ πολλὰ δεχθῆναι. ἐπεὶ καὶ Φειδίας ὁ σοφὸς ὐκ ἐκ τ' Ὀλυμπιάσι μόνον ἢ Ἀθήνησιν εἰκόν' ἐγνωρίζετ', ἀλλ' ἤδη κ μικρῷ γλύμματι μεγάλης τέχνης ἔργον ἐγκλεῖσαι· οἷον δὴ τ τέτιγά φασιν αὐτὸν, καὶ τὴν μέλιτταν· εἰ δὲ βάλη, καὶ τὴν μῦαν, εἶναι. ὧν ἕκαστον εἰ κ τῇ φύσῃ σμικρὸν κεχάλκωται, τῇ τέχνῃ ἐψύχωται. Ἀλλ' ἐν ἐκείνοις μὲν ἴσως αὐτῷ καὶ ἡ σμικρότης τ ζώων, εἰς τὴν καλὰ λόγον τέχνην τὸ εἰκὸς ἐχαρίζετ'. σὺ δ' ἀλλὰ τὸν ἐφ' ἵππ Θηρῶντα Ἀλέξανδρον, εἰ δοκεῖ, σκόπει, ὃ τὸ μέτρον ἐστὶ πᾶν, ὄνυχ δακτύλε χειρὸς ἐ μεῖζον. ὅτω δὲ ἑφ' ἑκάστ" τὸ θαῦμα τ τέχνης" ἔχεται, ὥστε ὁ μὲν Ἀλέξανδρ ἤδη τὸ θηρίον βάλλει, καὶ τὸν θεαλὴν φοβεῖ, δι' ὅλε δυσωπῶν τὸ σχῆμα, ὁ δὲ ἵππ ἐν ἄκρᾳ τῶν ποδῶν τῇ βάσει τὴν σάσιν φεύγων, ἐν τῇ τ ἐνεργείας κλοπῇ, τῇ τέχνῃ κινεῖται. Ὃ δὴ κ αὐτὸς ἡμῖν, ὦ γενναῖε, ἐπόησας. ὥσπερ γὰρ ἐν Ἑρμῆ λογίῳ σαφῶς διόλε πολλάκις τὸ δρόμῳ σεφανωθεὶς ἤδη, δι' ὧν ἐν ὀλίγοις γράφεις, τ ἀρετῆς τὸ ἄκρον ἐμφαίνεις· κ πῃ ἔνιοι τ Ὀδυσσέα τ Ὁμήρε ζηλοῦς, ὃς κ μόνον εἰπὼν ὅσις ἦν, ἤρκεσ τὰς Φαίακας ἐκπλῆξαι. εἰ δή τι καὶ παρ' ἡμῶν τὸ καλά σε φιλικὸ καπνὸ δέξει, φθόν ὐδεὶς. ὡσαύτως πε κ παρὰ τῶν ἡττόνων εἶναί τι χρηστὸν, ὁ μῦς τὸν λ[illegible]α πῃ μισθῷ σώσας, ἀρκέντως δείκνυσι.

ECDICIO
Præfecto Ægypti.

Ἐκδικίῳ ὑπάρχῳ Αἰγύπτε.

IX.

QUidam equis, alii avibus, nonnulli feris delectantur: ego vero inde

θ.

Ἄλλοι μὲν ἵππων, ἄλλοι δὲ ὀρνέων, ἄλλοι θηρίων ἐρῶσιν. ἐμοὶ δὲ βι-

Voss. ἀλλα τὴν τέχνην ἐμψύχωται.

Deest τὸ θαῦμα in vet. Cod. Voss. ἔχεται,

ἐλίων κλήσεως ἐκ παιδαρίου δεινὸς ἐντέτηκε πόθος. Ἄτοπον οὖν, εἰ ταῦτα περιΐδοιμι σφᾶς περισαμένους ἀνθρώπους, οἷς οὐκ ἀρκεῖ τὸ χρυσίον μόνον ἀναπλῆσαι τὸν πολὺν ἔρωτα τῆς πλούτου· πρὸς δὲ καὶ ταῦτα ὑφαιρεῖσθαι ῥᾳδίως ὑποδιανοουμένους. Ταύτην οὖν ἰδιωτικήν μοι δὸς τὴν χάριν, ὅπως ἂν ἐυρεθείη πάντα τὰ Γεωργίου βιβλία. πολλὰ μὲν γὰρ ἦν φιλόσοφα παρ' αὐτῷ, πολλὰ δὲ ῥητορικὰ, πολλὰ δὲ καὶ τῶν δυσσεβῶν Γαλιλαίων διδασκαλίας· ἃ ἐκολούμην μὲν ἡφανίσθαι πάντη. τῷ δὲ μὴ σὺν τούτοις ἀφαιρεθῆναι τὰ χρησιμώτερα, ζητεῖσθω καὶ ἐκεῖνα μετ' ἀκριβείας ἅπαντα. ἡγεμὼν δὲ τῆς ζητήσεως ἔσῃ σοι ταύτης ὁ Νοτάριος Γεωργίου. ὃς μετὰ πίστεως ἀνιχνεύσας αὐτὰ, γέρως ἴσῳ τευξόμενος ἐλευθερίας· εἰ δ' ἄλλως πως γένοιτο κακοῦργος περὶ τὸ πρᾶγμα, βασάνων εἰς πεῖραν ἥξων. ἐπισταμαι δὲ ἐγὼ τὰ Γεωργίου βιβλία· καὶ εἰ μὴ πάνυ, πολλὰ μέντοι μετέδωκέ μοι περὶ τὴν Καππαδοκίαν, ὄντι πρὸς μεταγραφήν τινα, καὶ ταῦτα ἔλαβε πάλιν.

ὑφαιρ. Voss. ζητεῖσθω. Voss.

A usque a pueritia librorum cupiditate arsi. Quare absurdum est, has opes iis relinquere, quorum avaritia nequit auro expleri, præsertim cum facile videar eas illis posse detrahere. Quocirca hoc mihi privatim beneficium dabis, ut Georgii scripta omnia reperienda cures. Multa erant apud illum Philosophica, Rhetorica, multa de impiorum Galilæorum doctrina: quæ velim penitus extincta esse; sed, ne cum his illa quoque pereant, omnia diligenter exquiri volo. Dux autem tibi esto ad inquirendum librarius ipsius Georgii: qui si fideliter in eam curam incubuerit, præmium sibi libertatem esse sciat; sin autem malitiose & astute rem gesserit, quæstionem de se habitum iri. Georgii porro libros ego novi: mihi enim, cum in Cappadocia esssem, etsi non omnes, at quosdam describendos dedit, quos ad eum postea remisi.

B

C

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Ἰουλιανὸς, μέγιστος, σέβαστος, Ἀλεξανδρέων τῷ δήμῳ.

IMPERATOR CÆSAR JULIANUS, MAXIMUS, AUGUSTUS, POPULO ALEXANDRINO.

ι.

X.

Εἰ μὴ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν οἰκιστὴν ὑμῶν, καὶ πρό γε τούτου τὸν θεὸν μέγαν τὸν ἁγιώτατον Σάραπιν αἰδεῖσθε, τῶν κοινῶν γὲν ὑμᾶς καὶ ἀνθρωπίνων, καὶ πρέποντος πῶς οὐκ εἰσῆλθε λόγος ὑδεῖς; προσθήσω δ' ὅτι καὶ ἡμῶν, ὃς οἱ θεοὶ πάντες, ἐν πρώτοις δὲ ὁ μέγας Σάραπις, ἄρχειν ἐδικαίωσαν τῆς οἰκουμένης, οἷς πρέπον ἦν τὴν ὑπὲρ τῶν ἠδικημένων ὑμᾶς φυλάξαι διάγνωσιν. Ἀλλ' ὀργὴ τυχὸν ἴσως ὑμᾶς ἐξεπάτησε καὶ θυμὸς, ὅσπερ ἐν ἐιώθε τὰ δεινὰ πράττειν, τὰς φρένας μετοικίσας· εἶτα τῆς ὁρμῆς ἀνασείλαντες τοῖς παραχρῆμα βεβουλευμένοις

SI nihil vos Alexander conditor, ac potius Deus ille magnus sanctissimus Sarapis, commovet; attamen patriæ, humanitatis, officii ratio nonne debuit ac potuit commovere? addo etiam nostri: quos cum Dii omnes, tum vero in primis magnus Sarapis, totius orbis imperio præfecerunt: quorum intererat de injuria vobis facta cognoscere. Verum iracundia vos fortasse decepit & furor, qui atrocissima quæque solet committere, ubi mentem domicilio suo exturbavit: deinde *represso impetu,*

D

petu, iis quæ ſubito a vobis recte conſulta erant, iniquum poſtea facinus ſubjeciſtis. Neque veriti eſtis, cum plebs eſſetis, eadem committere, quæ in illis merito reprehendebatis. Etenim, per Sarapin, dicite mihi, quæ tandem Georgii crimina vos in illum incitarunt? Reſpondebitis, arbitror, quoniam in vos Conſtantium accenderit: deinde exercitum in ſacram urbem adduxerit: tum *præfectus Ægypti* ſanctiſſimum Dei templum ceperit, ſtatuas, & donaria, & ornatum omnem diripuerit: cumque vos merito iraſceremini, & Deo, vel Dei potius opibus ſuccurreretis, ille ſumma iniquitate, ſcelere, impietateque uſus, armatos immiſerit, magis fortaſſe Georgium quam Conſtantium veritus, ſi ſeipſum erga vos modeſte ac civiliter gereret, neque tyrannidem *ab initio* exerceret. His itaque cauſſis irati, Deorum inimico Georgio iterum ſacram urbem ſcelere polluiſtis, cum liceret cum ſententiis judicum permittere. Sic enim non cædes, non ſcelus ullum fuiſſet, jus & æquitas adhibita eſſet, quæ & vos penitus conſervaret, & impietatis auctorem puniret, & cæteros comprimeret, qui Deos contemnunt, qui urbes iſtas & florentes populos pro nihilo ducunt, qui crudelitatem erga illos exiſtimant potentiæ ſuæ additamentum. Conferte itaque meam illam epiſtolam, quam ad vos paulo ante miſi, cum hac ipſa, & quantum interſit, conſiderate, quantisque laudibus vos illic affecerim: quas cum hoc tempore vobis tribuere deberem, propter ſcelus veſtrum medius fidius non poſſum. Auſus eſt po-

A καλῶς, ὕστερον ἐπήγαγε τε τὴν παρανομίαν. ὑδὲ ἠσχύνθητε δῆμος ὄντες τολμῆσαι ταῦτα, ἐφ' οἷς ἐκείνους ἐμισήσατε δικαίως. Εἰπατε γάρ μοι πρὸς τοῦ Σαράπιδος, ὑπὲρ ποίων ἀδικημάτων ἐχαλεπήνατε Γεωργίῳ; τὸν μακαριώταλον Κωνσάντιον ἐρεῖτε δήπουθεν, ὅτι καθ' ὑμῶν παρώξυνεν, εἶτα εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν στρατόπεδον, καὶ κατέλαβεν ὁ στρατηγὸς τ' Αἰγύπτου τὸ ἁγιώτατον

B τοῦ Θεοῦ τέμενος, ἀποσυλήσας ἐκεῖθεν εἰκόνας, καὶ ἀναθήματα, καὶ τὸν ἐν τοῖς ἱεροῖς κόσμον. Ὑμῶν δὲ ἀγανακτούντων εἰκότως, καὶ πειρωμένων ἀμύνειν τῷ Θεῷ, μᾶλλον, δὲ τοῖς τοῦ Θεοῦ κτήμασιν· ὁ δ' ἐτόλμησεν ὑμῖν ἐπιπέμψαι τὸς ὁπλίτας, ἀδίκως, καὶ παρανόμως, καὶ ἀσεβῶς· ἴσως Γεώργιον μᾶλλον, ἢ τὸν Κωνσάντιον δεδοικώς, ἑαυτὸν παρεφύλαττεν, εἰ μετριώτερον ὑμῖν καὶ πολιτικώτερον, ἀλλὰ μὴ τυραννικώτερον

C πόρρωθεν προσεφέρετο. Τούτων δὲ ἕνεκεν ὀργιζόμενοι τῷ θεοῖς ἐχθρῷ Γεωργίῳ, τὴν ἱερὰν αὖθις ἐμιάνατε πόλιν, ἐξὸν ὑποβάλλειν αὐτὸν ταῖς τῶν δικασῶν ψήφοις· ὅτω γὰρ ἐγίνετο ἂν ὁ φόνος, ὑδὲ παρανομία τὸ πρᾶγμα. δίκη δὲ ἐμμελὴς, ὑμᾶς μὲν ἀθώους πάντη φυλάττουσα, τιμωρεμένη μὲν τὸν ἀνίατα δυσεβήσαντα. καὶ

D σωφρονίζουσα δὲ τὰς ἄλλας πόλεις, ὅσοι τῶν θεῶν ὀλιγωροῦσι, καὶ προσέτι τὰς τοιαύτας πόλεις, καὶ τὰς ἀνθοῦντας δήμους ἐν ὑδενὶ τίθενται, τ' ἑαυτῶν δὲ ποιοῦντας πάρεργον δυνασείας τὴν καὶ ἐκείνων ὠμότητα. Παραβάλλετε τοίνυν ταύτην μοι τὴν ἐπιστολήν, ἣν μικρῷ πρώην ἐπέστειλα, καὶ τὸ διάφορον καλανοήσατε, πόσους μὲν ὑμῶν ἐπαίνους ἔγραφον τότε. νυνὶ δὲ μὰ τοὺς θεοὺς ὀφείλων ὑμᾶς ἐπαινεῖν, ὐ δύναμαι διὰ τὴν παρανομίαν. Τολμᾷ δῆμος, ὥσπερ οἱ κύ-

νες,

νες, ἄνθρωπον σπαράττειν· εἶτα οὐκ αἰσχύνεται, καὶ Φυλάττῃ καθαρὰς τὰς χεῖρας ὡς προσάγειν πρὸς τὸς θεὸς, αἵματος καθαρεύσας. Ἀλλὰ Γεώργιος ἄξιος ἦν τῶ τοιαῦτα παθεῖν. καὶ τούτων ἴσως ἐγὼ φαίην ἂν χείρονα καὶ πικρότερα. κἂν δι' ὑμᾶς ἐρεῖτε. σύμφημι κἀγὼ αὐτός. παρ' ὑμῶν δὲ εἰ λέγοιτο, τῶν οὐκ ἔτι συγχωρῶ. Νόμοι γὰρ ὑμῶν εἰσιν, οὓς χρὴ τιμᾶσθαι μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων ἰδίᾳ καὶ σέργεσθαι. ὥλην ἐπειδὴ συμβαίνῃ τῶν καθ' ἕκαστόν τινας παρανομεῖν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ γοῦν εὐνομεῖσθαι χρὴ, καὶ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις ὑμᾶς, καὶ μὴ παραβαίνειν, ὅσαπερ ἐξ ἀρχῆς ἐνομίσθη καλῶς. Εὐτύχημα γέγονεν ὑμῖν, ἄνδρες Ἀλεξανδρεῖς, ἐπ' ἐμῦ πλημμελῆσαι τοιοῦτό τι ὑμᾶς, ὃς αἰδοῖ τῇ πρὸς τὸν θεὸν, καὶ διὰ τὸν θεῖον τὸν ἐμὸν καὶ ὁμώνυμον, ὃς ἦρξεν αὐτῆς τε Αἰγύπτου, καὶ τ' ὑμετέρας πόλεως, ἀδελφικὴν ἔνοιαν ὑμῖν ἀποσώζω. Τὸ γὰρ τ' ἐξουσίας ἀκαταφρόνητον, καὶ τὸ ἀπηνέστερον καθαρὸν τ' ἀρχῆς. ὅποτε ἂν δῆμος περίδοιεν τόλμημα, μὴ ὥσπερ νόσημα χαλεπὸν πικροῖς φαρμάκῳ διακαθαίρω. Προσφέρω δ' ἐγὼ ὑμῖν, δι' ἅσπερ ἔναγχος ἔφην αἰτίας, τὸ προσηνέστατον παραίνεσιν καὶ λόγους· ὑφ' ὧν εὖ οἶδα ὅτι πείσεσθε μᾶλλον, εἴπερ ἐσὲ, καθάπερ ἀκούω, τό, τε ἀρχαῖον Ἕλληνες, καὶ τανῦν ἔτι, τ' εὐγενείας ἐκείνης ὕπεσιν ὑμῖν ἀξιόλογος καὶ γενναῖος ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τοῖς ἐπιηδεύμασιν ὁ χαρακτήρ. Προῃρέθητε δὲ τοῖς ἐμοῖς πολίταις Ἀλεξανδρεῦσιν.

Νοσ. Φυλάττειν

pulus, ut canes, hominem discerpere: neque pudore afficitur: neque manus puras ac sanguine vacuas servat, ad Deo offerendum. At enim dignus erat Georgius, qui talia pateretur. Immo longe fortasse graviora, inquam, & acerbiora. At vestro nomine. Fateor, sed a vobis, non concedo. Sunt enim leges, quas observare omnes & colere debebatis: ac si privatim a nonnullis violarentur, publice quidem certe rem bene administrari, legibus obtemperari, instituta majorum sancta & sacra haberi, conveniebat. Præclare est vobiscum actum, viri Alexandrini, quod me regnante talia commisistis, qui partim verecundia in Deum, partim avunculi mihi cognominis, qui tum ipsi Ægypto, tum vestræ civitati præfuit, recordatione, fraternam erga vos caritatem conservo. Certe in bono & severo imperio, cujus auctoritas non contemnatur, facinus insolens populi ferri non solet, sed tanquam gravis morbus asperiore medicina sanatur. At ego propter eas causas, quas modo commemoravi, remedium lenius adhibeo, orationem nimirum atque admonitionem: quibus (ut spero) eo libentius parebitis, quod & antiqua origine Græci estis, & nunc illustres ac præclaras nobilitatis illius notas animo vitaque retinetis. *Proponatur autem*, quia mei Alexandrini cives estis.

Ἰουλιανὸς Βυζαντίοις.

ια.

Τοὺς βουλευτὰς πάντας ὑμῖν ἀποδεδώκαμεν, καὶ τὺς παλροδόξους, εἴ τε τῇ Γαλιλαίων ἑαυτὺς ἔδοσαν θρησκείᾳ, εἴ τε ὅπως ἄλλως

JULIANUS BYZANTIIS.

XI.

SEnatores omnes vobis reddidimus; & Decuriones *patricios*, sive in Galilæorum religionem se dederint, sive aliud quidvis

quidvis geſſerint, ut Curiam effugiant, extra eos qui in urbe primaria publico muneri præfuerunt.

A πραγματεύσαιντο, διαδρᾶναι τὸ βελευτήριον, ἔξω τῶν ἐν τῇ μητροπόλει λελειτουργηκότων.

BASILIO.

XII.

NOn bellum denuncias, ait vetus verbum. At ego addam etiam illud Comœdiæ veteris: O nuncium aureorum verborum! Age igitur, iſtud reipſa oſtende, & ad nos quamprimum advola: certe amicus ad amicum venies. *Publica* B *& aſſidua cura Reipublicæ moleſta eſt iis, qui negligentius in ea verſantur.* At qui diligentia & induſtria utuntur, æqui ſunt, mea quidem ſententia, & prudentes, omninoque ad omnia idonei. Quare ipſe mihi opportunitatem hanc comparavi, ut ſine ulla Reipublicæ negligentia, nonnihil quoque ſpatii ad relaxationem animi ſumam. Etenim adhuc ita vivimus, ut aulicæ ſimulationis nihil fere retineamus; (quam quidem tu fortaſſe adhuc expertus fuiſti qua qui laudant, majore odio; proſequuntur, quam inimiciſſimos) ſed honeſta moderataque libertate, cum opus C eſt, nos mutuo accuſamus & reprehendimus, neque tamen propterea minus inter nos amamus, quam qui maxime amici ſunt. Ex eo accidit (quod ſine invidia dicere liceat) ut dum relaxamur, ſeria agamus, & dum hæc agimus, minime cruciemur, & ſecure dormiamus: quoniam cum vigilarem, non tam pro meipſo, quam pro cæteris omni- D bus, ut par erat, vigilavi. Hæc forſitan apud te nugatus ſum, levitate quadam animi & inſolentia: meipſum namque, ſicut Aſtydamas, collaudavi. Veruntamen, ut intelligeres multo magis tuum conſpectum, ſapientis videlicet hominis, nobis profuturum, quam impedimenti allaturum, hæc ſcripſi. Propera igitur, ut dixi, & pu-

Βασιλείῳ.

ιϛ.

Ἡμὲν παροιμία φησὶν, Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις. ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσὸν ἀγγελίας ἐπῶν. ἴθι ἴν, ἔργοις αὐτὸ δεῖξον, καὶ σπεῦδε παρ' ἡμᾶς· ἀφίξῃ γὰρ φίλος παρὰ φίλον. ἡ δὲ περὶ τὰ πράγματα κοινὴ καὶ συνεχὴς ἀσχολία δοκεῖ μὲν εἶναί πως τοῖς πάρεργον αὐλὸ ποιοῦσιν ἐπαχθής· γε.ιὴ π.ρ.ρ- οἱ δὲ τῆς ἐπιμελείας κοινωνοῦντες, εἴγως σὺν ἐπιεικείᾳ· ὡς ἐμαυτὸν πείθω· καὶ συνετοὶ, καὶ πάντως ἱκανοὶ πρὸς πάντα. Δίδωμι ἴν μοι ῥᾳσώνην, ὥστε ἐξεῖναι μηδὲν ὀλιγωρεῖσθαι καὶ ἀναπαύεσθαι. Σύνεσμεν γὰρ ἀλλήλοις ἐ μετὰ τ' αὐλικῆς ὑποκρίσεως μόνης· ἧς, οἶμαι, σε μέχρι τοῦ δεῦρο πεπειρᾶσθαι· καθ' ἣν ἐπαινοῦντες, μισοῦσι τηλικοῦτον μῖσος, ἡλίκον ὐδὲ τοὺς πολεμιωτάτους· ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀλλήλοις ἐλευθερίας, ἐξελέγχοντές τε ὅταν δέῃ καὶ ἐπιτιμῶντες, οὐκ ἔλαττον φιλοῦμεν ἀλλήλους τῶν σφόδρα ἑταίρων. Ἔνθεν ἔξεσιν ἡμῖν· ἀπεὶη δὲ φθόνου· ἀνειμένοις τε σπουδάζειν, καὶ σπουδάζουσι μὴ ταλαιπωρεῖσθαι, καθεύδειν δὲ ἀδεῶς. ἐπεὶ καὶ ἐγρηγορὼς, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μᾶλλον, ἢ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐγρήγορα. Ταῦτα ἴσως κατηβολέσχησά σε καὶ παλεληρησα, ταθών τι βλακῶδες. ἐπήνεσα γὰρ ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀσυδάμας. ἀλλ' ἵνα σε πείσω πρᾶγμα τι μᾶλλον ἡμῖν τὴν σὴν παρουσίαν, ἅτε ἀνδρὸς ἔμφρονος, ποιήσειν, ἢ παραιρήσεσθαί τι τοῦ καιροῦ, ταῦτα ἐπέστειλα. Σπεῦδε

ἄν, ὅπερ ἔφην, δημοσίῳ χρησόμενος δρόμῳ· συνδιατρίψας δὲ ἡμῖν ἐφ' ὅσα σοι φίλον, οἷπερ ἂν θέλῃς ὑφ' ὑμῶν πεμπόμενος, ὡς προσῆκόν ἐστι, βαδιῇ.

blicis equis utere: cumque apud nos, quantum tibi videbitur, fueris, tum a nobis honeste & ut decet dimissus, quo voles, proficiscaris.

Ἰουλιανὸς Ἰουλιανῷ θείῳ.

ιγ.

Τρίτης ὥρας νυκτὸς ἀρχομένης, οὐκ ἔχων οὐδὲ τὸν ὑπογράφοντα, διὰ τὸ πάντας ἀσχόλους εἶναι, μόλις ἴσχυσα πρός σε ταῦτα γράψαι. Ζῶμεν διὰ τοὺς θεούς, ἐλευθερωθέντες τῶ παθεῖν ἢ δράσαι τὰ ἀνήκεστα. Μάρτυς δὲ ὁ Ἥλιος, ὃν μάλιστα πάντων ἱκέτευσα συναράσθαί μοι, καὶ ὁ βασιλεὺς Ζεύς, ὡς ὑ πώποτε ἠυξάμην ἀποκτεῖναι Κωνσάντιον, μᾶλλον δὲ ἀπηυξάμην. Τί οὖν ἦλθον; ἐπειδάν μοι οἱ θεοὶ διαῤῥήδην ἐκέλευσαν, σωτηρίαν μὲν ἐπαγγελλόμενοι πειθομένῳ· μένοντι δὲ, ὃ μηδεὶς θεῶν ποιήσειεν. ἄλλως τε ὅτι καὶ πολέμιος ἀποδειχθεὶς, ὤμην φοβῆσαι μόνον, καὶ εἰς ὁμιλίας ἥξειν ἐπιεικεστέρας τὰ πράγματα· εἰ δὲ μάχῃ κριθείη, τῇ τύχῃ τὰ πάντα καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιτρέψας, περιμένειν ὅπερ ἂν αὐτῶν τῇ φιλανθρωπίᾳ δόξῃ.

JULIANUS JULIANO
Avunculo.

XIII.

AD tertiam horam noctis ineuntis, cum neminem, qui scriberet, haberem, quod omnes occupati essent, vix potui hæc ad te scribere. Vivimus Deorum beneficio, liberati ab extremis malis patiendis, vel faciendis. Testis vero mihi est Sol, cujus auxilium opemque inprimis popposci: testis Jupiter Rex, quod Constantium occidere nunquam optaverim, immo magis, in id accideret, exoptaverim. Cur igitur veni? quia videlicet Dii aperte hortabantur, salutem polliciti si parerem; sin vero remanerem, id quod Dii prohibeant. Accedit, quod cum hostis jam appellatus essem, terrere eum duntaxat cogitabam, eoque pacto res ad colloquium aliquod lenius & mitius deventuras esse: aut si etiam bello decernendum foret, Fortunæ Diisque omnia permitterem, atque exitum, qualem ipsorum clementia afferret, expectarem.

Voss. adde Σοφιστῇ καὶ Κωνσταντίῳ.

Ἰουλιανὸς Λιβανίῳ.

ιδ.

ΑΝέγνων χθὲς τὸν λόγον σοῦ πρὸ ἀρίστου σχεδόν· ἀριστήσας δὲ, πρὶν ἀναπαύσασθαι, τὸ λοιπὸν προσαπέδωκα τῆς ἀναγνώσεως. μακάριος εἰ λέγειν οὕτω, μᾶλλον δὲ φρονεῖν οὕτω δυνάμενος. ὦ λόγος, ὦ φρένες, ὦ σύνεσις, ὦ διαίρεσις, ὦ ἐπιχειρήματα, ὦ τάξις, ὦ ἀφορμαί, ὦ λέξις, ὦ ἁρμονία, ὦ συνθήκη.

Voss. τῇ ἀναγνώσει

JULIANUS LIBANIO.

XIV.

LEgi hesterno die orationem tuam magna ex parte ante prandium: pransus vero, sine ulla intermissione, reliquum absolvi. O te felicem, qui ita possis dicere, aut sentire potius! o orationem! o mentem! o prudentiam! o partitionem! o argumenta! o dispositionem! o aditus! o verba! o numerum! o compositionem.

Ἰουλιανὸς

JULIANUS MAXIMO Philopho.

XV.

ALexandrum Macedonem ajunt Homeri carminibus indormire ſolitum, ut noctes diesque in bellicis ejus præceptis verſaretur. At nos cum tuis epiſtolis, tanquam Pæoniis medicamentis dormimus, easque aſſidue tanquam recentes ac novas iteramus. Quare ſi tuarum litterarum colloquium, id eſt, tuam imaginem nobis repræſentare vis, ſcribe, & aſſidue ſcribe; vel potius Diis juvantibus veni, tibique perſuade, quamdiu abfueris, nos vita frui non poſſe dicere, niſi eatenus, quoad litteras tuas legimus.

A

Ἰουλιανὸς Μαξίμῳ Φιλοσόφῳ.

ιε.

Ἀλέξανδρον μὲν τὸν Μακεδόνα τοῖς Ὁμήρου ποιήμασιν ἐφυπνώτλειν λόγος, ἵνα δὴ καὶ νύκλα καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτῷ τοῖς πολεμικοῖς ὁμιλῇ συνθήμασιν· ἡμεῖς δέ σε ταῖς ἐπιστολαῖς, ὥσπερ Παιωνείοις τισὶ φαρμάκοις συγκαθεύδομεν. καὶ ἀ διαλείπομεν ἐντυγχάνοντες ἀεὶ, καθάπερ νεαρᾶς ἔτι καὶ πρῶτον εἰς χεῖρας ἡκούσας. Εἴπερ ἔν ἐθέλεις ἡμῖν εἰκόνα σῆς παρουσίας τὴν ἐν τοῖς γράμμασιν ὁμιλίαν προξενεῖν, γράφε, καὶ μὴ λῆγε συνεχῶς τοῦτο πράττων. Μᾶλλον δὲ ἧκε σὺν θεοῖς, ἐνθυμούμενος ὡς ἡμῖν γ' ἕως ἂν ἀπῇς, διὸ ὅτι ζῶμεν εἰπεῖν ἐστὶν, ἢ ὅτε μόνον τοῖς παρά σου γραφομένοις ἐντυχεῖν ἔξεσιν.

B

JULIANUS EIDEM.

XVI.

AQuilam fingunt fabulæ, cum veros fœtus explorare vult, implumes eos adhuc & teneros in cælum ferre, Solisque radiis objicere, tanquam Deo teſte, verum patrem a falſo atque adultero ſejungat. At tibi nos tanquam Mercurio, eloquentiæ Deo, ſcripta noſtra offerimus, ut ſi aures tuas ſuſtinere poſſint, tu pro arbitrio tuo ſtatuas, an in vulgus evolare debeant; ſin minus, ea continuo projicias tanquam a Muſis aliena, aut flumine obruas ut adulterina. Sic certe Gallis injuriam nullam facit Rhenus, qui ſpurios infantes undis abripit, tanquam impuri lecti vindex: quos autem ex puro ſemine ortos agnovit, in ſumma aqua ſuſpendit, matrisque trementis manibus reddit, & quaſi verum incorruptumque

C

Ἰουλιανὸς τῷ αὐλῷ.

ις.

Ὁμὲν μῦθος ποιεῖ τὸ ἀετὸν, ἐπειδὰν τὰ γνήσια τῶν κυημάτων βασανίζῃ, φέρειν ἄπιλα πρὸς τὸ αἰθέρα, καὶ ταῖς ἡλίου προσάγειν ἀκτῖσιν, ὥσπερ ὑπὸ μάρτυρι τῷ Θεῷ, τὸ γαλέρα τε ἀληθῶς νεοττὸν γινόμενον, καὶ νόθα γονῆς ἀλλοτριώμενον· Ἡμεῖς δέ σοι, καθάπερ Ἑρμῇ λογίῳ, τὰς ἡμετέρας λόγους ἐγχειρίζομεν. κἂν μὲν ὑπομείνωσι τὴν ἀκοὴν τὴν σὴν, ἐπί σοι τὸ κρῖναι περὶ αὐτῶν, εἰ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας εἰσὶ πολῆσιμοι· εἰ δὲ μή, ῥῖψον ἐκεῖ καθάπερ Μουσῶν ἀλλοτρίους, ἢ ποταμῷ κλύσον ὡς νόθους. Πάντως δὲ ὁ Ῥῆνος ἀδικεῖ τὰς Κελτάς, ὃς τὰ μὲν νόθα τῶν βρεφῶν ὑποβρύχια ταῖς δίναις πέμπει, καθάπερ ἀκολάστους λέχους τιμωρὸς πρέπων· ὅσα δ' ἂν ἐπιγνῷ καθαρᾶς σπέρματος, ὑπεράνω τοῦ ὕδατος αἰωρεῖ, καὶ τῇ μητρὶ τρεμούσῃ πάλιν εἰς χεῖρας δίδωσιν, ὥσπερ ἀδίκασόν τινα

D

vel. τὴν σὴν ἀκτῖνα

τινα μαρτυρίαν αὐτῇ καθαρῶν καὶ ἀμέμπτων γάμων τὴν τῦ παιδὸς σωτηρίαν ἀντιδωρέμενος.

A casti & laudabilis conjugii teſtimonium ſervato infante perſolvit.

Ἰουλιανὸς Ὀρειβασίῳ.

ιζ.

Τῶν ὀνειράτων δύω πύλας εἶναί φησιν ὁ θεῖος Ὅμηρος, καὶ διάφορον εἶναι αὐτοῖς καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀποβησομένων πίστιν. ἐγὼ δὲ νομίζω σε νῦν, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, σαφῶς ἑωρακέναι περὶ τῶν μελλόντων. ἔθεασάμην γὰρ κἀγὼ τοιῦτον σήμερον. Δένδρον γὰρ ὠόμην ὑψηλὸν ἔν τινι τρικλίνῳ σφόδρα μεγάλῳ πεφυτευμένον, εἰς ἔδαφος ῥέπον, ἐν τῇ ῥίζῃ παραπεφυκότος ἑτέρου μικροῦ καὶ νεογενοῦς, ἀνθηροῦ λίαν. ἐγὼ δὲ περὶ τοῦ μικροῦ σφόδρα ἠγωνίων, μή τις αὐτὸ μετὰ τοῦ μεγάλου συναποσπάσῃ. καὶ τοίνυν ἐπειδὰν πλησίον ἐγενόμην, ὁρῶ τὸ μέγα μὲν, ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτεταμένον· τὸ μικρὸν δ', ὀρθὸν μέν, μετέωρον δὲ ἀπὸ γῆς. Ὡς οὖν εἶδον, ἀγωνιάσας ἔφην, Οἵου δένδρου! κίνδυνός ἐστι μηδὲ τὴν παραφυάδα σωθῆναι. καί τις ἀγνὼς ἐμοὶ παντελῶς, ὅρα, ἔφησεν, ἀκριβῶς, καὶ θαῤῥεῖ· τὴν ῥίζης γὰρ ἐν τῇ γῇ μενούσης, τὸ μικρότερον ἀβλαβὲς διαμενεῖ καὶ βεβαιότερον ἱδρυνθήσεται. τὰ μὲν δὴ τῶν ὀνειράτων τοιαῦτα· Θεὸς δὲ οἶδεν εἰς ὅ, τι φέρει. Περὶ δὲ τοῦ μιαροῦ ἀνδρογύνου μάθοιμ' ἂν ἡδέως ἐκεῖνο, πότε διελέχθη περὶ ἐμοῦ ταῦτα, πότερον πρὶν ἢ τοῦ συντυχεῖν ἐμοὶ, ἢ μετὰ τοῦτο. δήλωσον οὖν ἡμῖν ὅ, τι ἂν οἷός τε ᾖς. ὑπὲρ ὧν τε πρὸς αὐτὸν, ὅσα οἶσθα ὅτι πολλάκις, αὐτοῦ τοὺς ἐπαρχιώτας ἀδικήσαντος, ἐσιώπησα, παρὰ τὸ πρέπον ἐμαυτῷ· τὰ μὲν οὐκ ἀκούων, τὰ δὲ προσιέμενος, ἄλλοις δὲ ἀπιστῶν, ἔνια δὲ εἰς τοὺς συνόντας αὐτῷ τρέ-

Voſſ. in αὐτῇ

JULIANUS ORIBASIO.

XVII.

SOmniorum portas duas eſſe ait divinus Homerus, & variam iis eſſe fidem rerum futurarum. At ego te nunc, ſi unquam alias, certo futura vidiſſe arbitror. Nam & ego hodie tale quiddam vidi. Arborem proceram in quodam triclinio peramplo & ſpatioſo inſitam putabam, quæ in terram ſe inflecteret, atque arbuſculam parvam & teneram, valdeque florentem ad radices agnatam haberet. Angebat me autem vehementer metus de exigua illa arbore, ne a quopiam una cum magna avelleretur. Et cum propius acceſſiſſem, cerno magnam arborem humi poſtratam, parvam autem erectam quidem, ſed a terra ſuſpenſam. Quod cum vidiſſem, æſtuans ac laborans: Heu, inquam, quanta arbor, & tamen eſt periculum ne ſurculus etiam ei agnatus intereat! Hic quidam mihi ignotus omnino: Contemplare, ait, diligenter, & bono ſis animo; radice enim humi manente, parvula illa arbor permanebit, firmiorque hærebit. Ac ſomnium quidem tale eſt: quo autem pertineat, Deus ſcit. Verum de ſcelerato illo eunucho valde cupio ſcire, quando iſta de me narraverit, utrum antequam mihi occurrit, an poſtea: tu, quod poteris, nobis indicabis. Quod vero ad ipſum attinet, ſcit me perſæpe, ſe provinciales vexante, tactuiſſe, contra quam dignitas mea poſtularet: cum quædam non audirem, alia non admitterem, nonnulla non crederem,

crederem, multa in ejus familiares & domeſticos converterem. Quod autem mihi talem maculam inurere voluit, miſſis libellis omni ſcelere & contumelia refertis, quid me facere oportuit? num tacere? an pugnare? illud ſtultum ac ſervile erat, Deoque ingratum: hoc juſtum quidem, & forte, & libero dignum; attamen per negotia, quibus tum implicati eramus, minime licitum. Quid igitur feci? multis præſentibus, quos ei relaturos intelligebam: Omnino certe, inquam, iſte ſcripta ſua emendabit: nam adhuc quidem valde eſt intemperans. Hoc ille audito, tantum abfuit ut ad ſanitatem & modeſtiam rediret, ut ea fecerit, quæ nullus modeſtus tyrannus feciſſet, præſertim cum tam prope ab eo abeſſem. Quid hic faciendum erat homini Platonis & Ariſtotelis ſtudioſo? utrum miſeros homines in latronum poteſtatem dedere? an eos potius pro mea parte defendere, qui jam (ut arbitror) propter nefariam iſtorum officinam cygneum carmen canunt? Mihi certe turpe videtur tribunos militares, *ubi ordinem deſeruerint, condemnare*; quanquam mors eis ante oculos oppetenda eſſet, ac ne ſepultura quidem dignos judicare: in miſeris autem hominibus ab injuria vindicandis ordinem deſerere, cum præſertim adverſus tales latrones dimicandum ſit, & quidem Deo nobis auxilium ferente, ſicuti nos ad prælium inſtruxit. Quod ſi etiam perpetiendum ſit aliquid, non parva conſolatio eſt, cum recta & integra mentis conſcientia proficiſci. Utinam Dii Saluſtium virum probum nobis concedant. Ac ſi propterea ſucceſſor forte nobis dabitur, nihil erit, ut ſpero, moleſtum. Etenim breve tempus, bene & innocenter actum, peccanti immortalitati anteponendum eſt. Peripa-

A πων. Ὅτι δέμοι μεταδῦναι τῆς τοιαύτης ἠξίωσεν αἰσχύνης, ἀποσείλας τὰ μιαρὰ καὶ πάσης αἰσχύνης ἄξια ὑπομνήματα, τί με πράττειν ἐχρῆν; ἆρα σιωπᾶν; ἢ μάχεσθαι; τὸ μὲν δὴ πρῶτον εἶναι ἠλίθιον, καὶ δουλοπρεπὲς, καὶ θεομίσητον· τὸ δεύτερον δὲ, δίκαιον μὲν, καὶ ἀνδρεῖον, καὶ ἐλευθέριον, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχόντων ἡμᾶς πραγμάτων ἀ συγχωρέμενον. Τί τοίνυν ἐποίησα; πολλῶν παρόντων,

B οἷς ἤδειν ἀναγγελοῦντας αὐτῷ, πάντη καὶ πάντως, εἶπον, διορθώσῃ τὰ ὑπομνήματα ὅτῳ ὁ δεῖνα· ἐπεὶ δεινῶς ἀσχημονεῖ. Τοῦτ' ἐκεῖνῳ ἀκούσας, τοσοῦτον ἐδέησε τῷ σωφρόνως τί πράξαι, ὥστε πεποιηκέναι ὅσα νῦ τὸν θεὸν ἀδὲ εἷς μέτριῳ τυράννῳ, ἕτω μὲ πλησίον ὄντῳ. Ἐνταῦθα τί πράττειν ἐχρῆν ἄνδρα τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ζηλωτὴν δογμάτων; ἆρα περιορᾶν ἀνθρώπους

C ἀθλίους τοῖς κλέπταις ἐκδιδομένους, ἢ καλὰ δύναμιν αὐλοῖς ἀμύνειν, οἶμαι, ὡς ἤδη τὸ κύκνειον ἐξᾴδοντι διὰ τὸ θεομισὲς ἐργασήριον τ' τοιούτων; Ἐμοὶ μὲν οὖν αἰσχρὸν εἶναι δοκεῖ τὰς μὲν χιλιάρχους, ὅταν λείπωσι τὴν τάξιν, καταδικάζειν, καίτοι χρὴ ἱκανὰ τεθνάναι παραχρῆμα, καὶ μηδὲ ταφῆς ἀξιοῦσθαι· τὴν δὲ ὑπὲρ ἀθλίων ἀνθρώπων ὑπολείπειν τάξιν, ὅταν δέῃ πρὸς κλέπτας ἀγωνίζεσθαι τοιούτους. καὶ ταῦτα τῷ θεῷ συμμαχοῦν-

D τῳ ἡμῖν, ὥσπερ οὖν ἔταξεν. Εἰ δὲ καὶ παθεῖν τι συμβαίη, μετὰ καλῆς τῆς συνειδότος, ὀλίγα παραμυθία πορευθῆναι. Τὸν δὲ χρησὸν Σαλούστιον θεοί μέν μοι χαρίσαιντο. κἂν συμβαίη δέ τι διὰ τοῦτο τυγχάνειν διαδόχου, λυπήσῃ τυχὸν ὀλίγον. ἄμεινον γὰρ ὀλίγον ὀρθῶς, ἢ πολὺν κακῶς πράξαι χρόνον. Οὐκ ἔστιν, ὡς λέγουσί τινες, τὰ Περιπατη-

τικὰ δόγματα τ̃ Στωϊκῶν ἀγεννέ- A tetica Philoſophia non eſt, ſicut quidam
ϛερα. τοσούτῳ δὲ μόνον ἀλλήλων, ὡς opinantur, ignavior Stoïca. Hoc autem,
ἐγὼ κρίνω, διαφέρ· τὰ μὲν γὰρ ἐ- mea ſententia, inter utramque differt, quod
ϛιν ἀεὶ θερμότερα καὶ ἀϐελτότερα· altera ſit calidior, magisque turbulenta;
τὰ δὲ φρονήσεως ἄξια, τοῖς ἐγνω- altera prudentior, nempe in ſententia per-
σμένοις ἐμμένειν. manendum.

Ἰουλιανὸς Εὐγενίῳ Φιλοσόφῳ.

Julianus Eugenio Philoſopho.

ιη.

XVIII.

Δαίδαλον μὲν Ἰκαρίῳ Φασὶν ἐκ B
κηρῷ πτερὰ συμπλάσαντα, τολμῆσαι τὴν φύσιν βιάσασθαι τῇ τέχνῃ. ἐγὼ δὲ ἐκεῖνον μὲν, εἰ καὶ τῆς τέχνης ἐπαινῶ, τῆς γνώμης οὐκ ἄγαμαι· μόνῳ γὰρ κηρῷ λυσίπτῳ τὸ παιδὸς ὑπέμεινε τὴν σωτηρίαν πιστεῦσαι. Εἰ δέ μοι θέμις ἦν, κατὰ τ̃ Τήϊον ἐκεῖνον μελοποιὸν, εὐχῇ τὴν τῶν ὀρνίθων ἀλλάξασθαι φύσιν, οὐκ ἂν δήπου πρὸς Ὄλυμπον, οὐδὲ ὑπὲρ μέμψεως ἐρωτικῆς, ἀλλ' εἰς αὐτὰς ἂν τῶν ὑμετέρων ὀρῶν τὰς πτέρυγας ἔπτην, ἵνα σὲ, τὸ μέλημα τὸ ἐμὸν· ὡς φησιν ἡ Σαπφώ· περιπλύξωμαι. Ἐπεὶ δέ με ἀνθρωπίνῳ σώματι δεσμῷ καὶ κλείσασα ἡ φύσις, οὐκ ἐθέλει πρὸς τὸ μετέωρον ἁπλῶσαι τ̃ λόγον, οἷς ἕπομαί σε πτεροῖς μετέρχομαι, καὶ γράφω, καὶ σύνειμι τ̃ δυνατὸν τρόπον. πάντως που καὶ Ὅμηρος αὐτὰς οὐκ ἄλλα τὰ χάριν, ἢ τοῦτο, πτερόεντας ὀνομάζει, ὅτι ὅτι δύνανται παντα- D χοῦ φοιτᾶν, ὥσπερ οἱ ταχύτατοι τῶν ὀρνίθων, ἢ ἂν ἐθέλωσιν, ἅπτονται. Γράφε δὲ καὶ σὺ, ὦ φίλε. ἴσον γὰρ δήπου σοὶ τῶν λόγων, εἰ μὴ καὶ μείζων ὑπάρχει ἡ πτέρωσις, ἢ τὰς ἑταίρας μεταθεῖναι δύνασαι, καὶ πανταχόθεν, ὡς παρὼν, εὐφραίνειν.

DÆdalum narrant pennas Icario e cera finxiſſe, arteque naturam vincere tentaſſe. At ego illius quidem artem laudo, prudentiam tamen requiro: quippe cum ſolus ex omni memoria ſit auſus ceræ fluxæ ac fragili ſalutem filii committere: ego tamen, ſi mihi eſſet integrum juxta Teji illius Lyrici votum in avem mutari, non meherçule ad Olympum, neque ob amatorias aliquas querimonias, ſed in ipſa montium veſtrorum C cacumina volarem, quo te meam (ut ait Sappho) curam amplecterer. Quoniam igitur natura me in hoc ergaſtulum corporis incluſit, neque in ſublime verba mea explicare concedit, quibus poſſum alis te ſequor, & ſcribo, &, quo licet modo, tecum ſum. Homerus certe non alia ex cauſſa dixit verba alata, niſi quia omnem in partem ire poſſunt, ut velocisſimæ aves, quocunque volunt, proſiliunt. Veruntamen tu quoque, amice, viciſſim ſcribe. Nam & tibi par eſt, vel major, in dicendo alarum copia, qua & amicos potes commovere, & varie, tanquam præſens eſſes, delectare.

Ἰουλιανὸς Ἑκηβόλῳ.

Julianus Hecebolo.

ιθ.

XIX.

Πινδάρῳ μὲν ἀργυρέας εἶναι δοκεῖ τὰς Μούσας, οἱονεὶ τὸ ἔκδηλον

PIndarus argenteas Muſas eſſe vult: quaſi artis illarum claritatem & ſplendorem

dorem cum clariſſima rerum omnium materia conferat. Homerus ille ſapiens argentum illuſtre, & aquam argenteam appellat, quod ipſa ſpecici ſuæ hilaritate & nitore non ſecus atque Solis radiis colluceat. Pulchra Sappho Lunam nominat argenteam, ob eamque cauſſam cæterorum ſiderum aſpectum ait ab ea obſcurari. Quare Diis argentum potius quam aurum congruere, conjectari poſſit aliquis. Nam quod hominibus ad uſum aptius & melius ſit argentum quam aurum, quodque magis eis adſit, neque ut aurum in terra occultetur, aut eorum oculos vitet, ſed & aſpectu jucundum ſit, & ad vitam commodius, non mea ſed veterum oratio eſt. Quod ſi nos etiam aureum nummum abs te miſſum, argento remunerari voluimus, ne putes ideo leviore te affectum eſſe munere: neque, ut Glauco in armorum commutatione, ſic tibi in hac referenda gratia, exiſtimes accidiſſe: neque enim Diomedes ipſe forſitan argentea arma pro aureis dedit, quippe cum longe his utiliora illa eſſent, & ad retundendas inſtar plumbi acies aptiora. Hæc tecum jocati ſumus, ex iis, quæ ipſe ſcribis, occaſionem nacti liberius in te dicendi. Tu ſi pretioſiora auro munera nobis largiri vis, ſcribe, aſſidueque id facito. Mihi namque quamvis parva abs te epiſtola, tamen maximis etiam bonis anteponetur.

αὐτῶν, καὶ περιφανὲς τῆς τέχνης, εἰς τὸ τῆ ὕλης λαμπρότερον ἀπεικάζοντι. Ὅμηρος δὲ ὁ σοφὸς, τόν τε ἄργυρον ἀγλῆεντα λέγει, καὶ τὸ ὕδωρ ἀργύρεον ὀνομάζει, καθάπερ Ἡλίῳ καθαραῖς ἀκτῖσιν αὐτῷ τῷ τῆς εἰκόνος φαιδρῷ μαρμαρύσσον. Σαπφὼ ἡ καλὴ τὴν Σελήνην ἀργυρέαν φησὶ, καὶ διὰ τοῦτ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἀποκρύπτειν τὴν ὄψιν. Οὕτω καὶ θεοῖς τ ἄργυρον μᾶλλον, ἢ τὸν χρυσὸν εἰκάσειεν ἄν τις πρέπειν. ἀνθρώποις γε μὴν, ὅτι πρὸς τὴν χρείαν ἐστὶν ὁ ἄργυρος τοῦ χρυσοῦ τιμιώτερος, καὶ σύνεσι μᾶλλον αὐτοῖς ἔχ ὥσπερ ὁ χρυσὸς ἐπὶ γῆς κρυπτόμενος, ἢ φεύγων αὐτῶν τὴν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ ὀφθῆναι καλὸς, καὶ ἐν διαπτήμασι κρείττων, οὐκ ἐμὸς ἴδιος, ἀλλὰ παλαιῶν ἀνδρῶν ὁ λόγος ἐστίν. Εἰ δὲ καὶ σοὶ τοῦ πεμφθέντος ὑπὸ σοῦ χρυσοῦ νομίσματος, εἰς τὸ ἴσον τῆς τιμῆς ἕτερον, ἀργύριον ἀντιδίδομεν, μὴ κρίνης ἥττω τὴν χάριν, μηδὲ ὥσπερ τῷ Γλαύκῳ πρὸς τὸ ἔλαττον οἰηθῆς εἶναι τῶν ὅπλων τὴν ἀντίδοσιν· ἐπεὶ μὴ δὲ ὁ Διομήδης ἴσως ἀργυρᾶ χρυσῶν ἀντέδωκεν, ἅτε δὴ πολλῷ τ ἑτέρων ὄντα χρησιμώτερα, καὶ τὰς αἰχμὰς οἰονεὶ μολίβδου δίκην ἐκτρέπειν εἰδότα. Ταῦτά σοι προσπαίζομεν, ἀφ' ὧν αὐτὸς γράφεις, τὸ ἐνδόσιμον εἰς σὲ τῆς παῤῥησίας λαμβάνοντες. σὺ δὲ εἰ τῷ ὄντι χρυσοῦ τιμιώτερα ἡμῖν δῶρα ἐθέλεις ἐκπέμπειν, γράφε, καὶ μὴ λῆγε συνεχῶς τοῦτ πράττων. ἐμοὶ γὰρ καὶ γράμμα παρά σου μικρὸν, ὅτου περ ἂν εἴπῃ τις ἀγαθοῦ κάλλιον ἂν εἶναι κρίνεται.

JULIANUS EUSTOCHIO.

XX.

HEſiodus ille ſapiens vicinos ad convivia vocandos eſſe cenſet,

Ἰουλιανὸς Εὐστοχίῳ.

κ.

ΗΣιόδῳ μὲν δοκεῖ τῷ σοφῷ καλεῖν ἐπὶ τὰς ἑορτὰς τοὺς γείτονας,

νας, ὡς συνηθησομένους, ἐπειδὴ καὶ συναλγοῦσι, καὶ συναγωνιῶσιν, ὅταν τις ἀπροσδόκητος ἐμπέσῃ ταραχή. Φημὶ δὲ τοὺς φίλους δεῖν καλεῖν, καὶ τοὺς γείτονας· τὸ αἴτιον δὲ, ὅτι γείτονα μὲν ἔνεσιν ἐχθρὸν ἔχειν· φίλον δὲ, καὶ μᾶλλον, ἢ τὸ λευκὸν μέλαν εἶναι, καὶ τὸ θερμὸν ψυχρόν. Ὅτι δὲ ἡμῖν καὶ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ πάλαι φίλος εἶ, καὶ διετέλεσας εὐνοϊκῶς ἔχων, εἰ καὶ μηδὲν ὑπῆρχεν ἄλλο τεκμήριον, ἀλλὰ τό γε ἡμᾶς ἕτω διατεθεῖσθαι καὶ διακεῖσθαι περί σε, μέγα ἂν εἴη τοῦτο σημεῖον. Ἧκε τοίνυν μεθέξων τῆς ὑπατείας αὐτός. ἄξει δέ σε ὁ δημόσιος δρόμος, ὀχήματι χρώμενον ἑνὶ καὶ παρίππῳ· εἰ δὲ χρή τι καὶ ἐπεύξασθαι, τὴν Ἐνοδίαν εὐμενῆ σοι, καὶ τὸν Ἐνόδιον παρακεκλήκαμεν.

A ut communiter gaudeant, quandoquidem cum perturbatio casusque aliquis inopinatus incidit, communem dolorem perferunt. At ego amicos, non vicinos, vocandos existimo. Quamobrem? quia vicinus potest aliquando esse inimicus; at amicus non magis id esse potest, quam quod album est nigrum, aut quod calidum frigidum. Te vero non solum hoc tempore, sed etiam multo ante, amicum fuisse, & deinde semper eadem voluntate nos prosecutum esse, si nihil aliud, certe hoc testificatur, quod tam vehementer te amamus. Veni igitur, ut Consulatus honore fungaris. Ducet autem te publicus cursus uno vehiculo, & parhippo. Quod si est præterea optandum aliquid, Enodiam tibi amicam, Enodiumque accersivimus.

Ἰουλιανὸς Καλλιξείνῃ.

κα.

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσι μόνος· ὡς παρὰ τῶν ἔμπροσθεν ἔγνωμεν. ἐγὼ δὲ φαίην, ὅτι καὶ τὸν εὐσεβῆ, καὶ τὸν φιλόθεον. ἀλλ' ἐμαρτυρήθη, φησὶ, καὶ ἡ Πηνελόπη φιλάνδρος. εἶτα μετὰ τοῦ φιλάνδρου, τὸ φιλόθεον τίς ἐν γυναικὶ δεύτερον τίθησι, καὶ οὐ φανεῖται πολὺν πάνυ τὸν μανδραγόραν ἂν ἐκπεπωκώς; Εἰ δὲ καὶ τοὺς καιρούς τις ἐν νῷ λάβοι, καὶ τὴν Πηνελόπην ἐπαινουμένην σχεδὸν ὑπὸ πάντων ἐπὶ τῇ φιλανδρίᾳ, κινδυνευούσας δὲ τὰς εὐσεβεῖς ὀλίγῳ πρότερον γυναῖκας, καὶ προσθήκη δὲ τῶν κακῶν, ὅτι καὶ διπλάσιος ὁ χρόνος, ἆρ' ἔστι σοὶ τὴν Πηνελόπην ἀξίως παραβάλλειν; Ἀλλὰ μὴ μικροὺς ποιοῦ τοὺς ἐπαίνους· ἀνθ' ὧν ἀμείψονταί μέν σε πάντες οἱ θεοί. καὶ τὰ παρ' ἡμῶν

JULIANUS CALLIXENÆ.

XXI.

JUstum virum longa arguit solum dies. Sic sane veteres. At ego addam, etiam pium & religiosum virum tempore argui. At enim, inquies, Penelopes etiam amor & fides erga virum tempore cognita est. Et quis tandem, inquam, in muliere amorem conjugis sui religioni ac pietati anteponet, quin continuo mandragoræ multum bibisse judicetur? Quod si quis etiam tempora consideret, & Penelopen ab omnibus prope de viri amore laudatam, cum mulieribus ante paucos dies ob pietatem de vita dimicantibus, quodque ad mala hæc accedit, temporis duplum conferat: an jure poterit Penelopen tecum comparare? Tu vero noli parvas eas laudes ducere; pro quibus & Dii

Dii omnes tibi meritas gratias relaturi ſunt, & nos pro parte noſtra te duplici ſacerdotio ornamus, atque ad illud quod antea habebas, tum Cereris ſanctiſſimæ, tum magnæ matris Phrygiæ Deæ in ſacra Piſinunte, ſacerdotium adjungimus.

A διπλῇ σε τιμήσομεν τῇ ἱερωσύνῃ πρὸς ἣ πρότερον εἶχες τῆς ἁγιωτάτης θεᾶ Δήμητρος, καὶ τῆς μεγίστης Μητρὸς θεᾶς τῆς Φρυγίας ἐν τῇ θεοφιλεῖ Πισινοῦντι τὴν ἱερωσύνην ἐπιδιδόμεν σοι.

JULIANUS LEONTIO.

XXII.

ILle ſcriptor hiſtoriæ Thurius aures dixit eſſe hominibus minus fideles, quam oculos. Atego in te contra ſentio, magisque auribus, quam oculis, credo. Nunquam enim, ne ſi decies quidem te vidiſſem, tantum fidei oculis, quantum nunc auribus, tribuiſſem: quippe cum ab homine minime mendaci te, cum ſemper virum eſſe intellexerim, tum in agendo, pedibus manibusque (ut ait Homerus) ita contendere, ut teipſum ſuperare videaris. Quare armorum uſum tibi permittimus, armaque univerſa mittimus, quibus adhuc pedites utuntur, (ſunt autem hæc equeſtribus armis leviora) teque domeſticorum numero adſcribimus, qui ex iis delecti ſunt, qui arma geſtarunt, belliſque interfuerunt.

B C

Ἰουλιανὸς Λεοντίῳ.

κϚ.

Ὁ λογοποιὸς ὁ Θούριος ὦτα εἶπεν ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα· τοῦτο ἔπι σοῦ ἐναντίαν ἔχω γνώμην ἐγώ. ἀπιστότερα γάρ ἐσί μοι τὰ ὦτα τῶν ὀφθαλμῶν. εἰ γὰρ ἅπαξ εἶδόν σε δεκάκις, ὅτως ἂν ἐπίσευσα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὡς νῦν ταῖς ἀκοαῖς πισεύω τοῖς ἐμαυτοῦ, παρ' ἀνδρὸς ἀδαμῶς οἵου τε ψεύδεσθαι δεδιδαγμένος, ὅτι πάντα ἀνηρῶν, αὐτὸς ἑαυτοῦ κρείττων εἰ περὶ τὸ ῥέξαι φησὶν Ὅμηρος· χερσί τε καὶ ποσίν. Ἐπιτρέψαντες οὖν σοι τὴν τῶν ὅπλων χρῆσιν, ἀπεσείλαμέν τε πανοπλίαν, ἣ τέως τοῖς πεζοῖς ἁρμόττει· κουφοτέρα δέ ἐσιν αὕτη τῆς τῶν ἱππέων· ἐγκαταλέξαμεν δὲ σε τῷ τῶν οἰκείων συντάγματι. γίνονται δὲ ἀπὸ τῶν " ὁπλοφορησάντων ἤτοι καὶ στρατευσαμένων.

" χ. ἀποφλοιησάντων.

Ἑρμογένει Ἀφοπάρχῳ Αἰγύπτου.

κγ.

Ὅς μοι καλὰ τὰς " μελικλὰς εἶπεν· ὦ πάρ ἐλπίδα σεσωσμένος ἐγώ, ὦ πάρ ἐλπίδας ἀκηκοώς, ὅτι " δ' ἀπέφυγον, ὅτι μὰ Διὰ τὴν " πολυκέφαλον ὕδραν, ἀλλὰ τὸν ἀδελφόν φημι Κωνσάντιον· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἦν, οἷος ἦν· ἀλλὰ τὰ περὶ αὐτὸν θηρία. πᾶσιν ἐποφθαλμιῶντα, ἃ κἀκεῖνον ἐποίει χαλεπώτερον,

" χ. μελιτάς.

Voſſ. διαπεφευγέναι

Voſſ. τριπλόκεφαλον

λεπώτερον, ὡδὲ τὸ καθ' ἑαυτὸν ὄντα πᾶσι πρᾶον, εἰ καὶ ἐδόκει πολλοῖς τοιοῦτος. Ἐκείνῳ μὲν οὖν, ἐπειδὴ μακαρίτης ἐγένετο, κώφη γῆ· καθάπερ λόγος· τούτους δὲ ἀδίκως τι παθεῖν οὐκ ἂν ἐθέλοιμι· ἴσως Ζεύς· ἐπειδὴ ὑπ' αὐτοῖς ἐπανίσανται πολλοὶ καὶ ἡγοροι, δικαστήριον ἀποκεκλήρωται. Σὺ δὲ, ὦ φίλε, παρεὶς εἶ, καὶ παρὰ δύναμιν ἐπείχθης. Θεάσασθαί γάρ σε πάλαι τε ἠυχόμην νὴ τοὺς θεούς. καὶ νῦν εὐμενέσθαι, ὅτι διεσώθης ἀκηκοὼς, ἥκειν παρακελεύομαι.

Vulg. λέγεται

A ciorem, qui per ſe non admodum clemens erat, licet multis eſſe videretur. Verum illi, quandoquidem e vita jam exceſſit, terra (ut ajunt) ſit levis: iſtos autem injuſte pati quippiam nolim, (ſcit Jupiter) ſed quia accuſatores nacti ſunt multos, judicium iis datum eſt. Tu vero, amice, cum præſens ſis, vel ſupra vires feſtinans, advola: videre enim te *olim*, medius fidi-
B us *optavi*, & nunc, cum te ſalvum eſſe libentiſſime audierim, venire jubeo.

Ἰουλιανὸς Σαραπίωνι τῷ λαμπροτάτῳ.

κδ.

Ἄλλοι μὲν ἄλλοις τὰς πανηγύρεις νομίζουσιν· ἐγὼ δὲ ἡδύ σοι γλυκείας ἑορτῆς σύνθημα, τῶν ἐπιχωρίων ἰσχάδων τὰς μακροκέντους ἑκατὸν ἐκπέμπω· τῷ μὲν τὸ δῶρον μεγέθει μικρὸν, τῷ καλλει δὲ ἴσως ἀρκοῦσαν ἡδονὴν μνησεύων. Ἀριστοφάνει μὲν οὖν δοκεῖ εἶναι πολὺ μέλιτος τὰ ἄλλων γλυκύτερον τὰς ἰσχάδας. καὶ ὡδὲ τοῦτ' ἀνέχεται τῶν ἰσχάδων εἶναι γλυκύτερον, ὡς αὐτὸς ἐπικρίνας λέγει. Ἡροδότῳ δ' ἄρα τῷ συγγραφεῖ πρὸς ἐπίδειξιν ἐρημίας ἀληθοῦς ἤρκεσεν εἰπόντι, παρ' οἷς ὅτε σῦκά ἐστιν, ὅτε ἄλλο ἀγαθὸν ὀδέν. ὥσπερ ὅτε ἄλλα τινὸς ἐν καρποῖς ἀγαθοῦ προλέγει τῶν σύκων ὄντος, ὅτε ἔτι πάντως ἀγαθοῦ δέοντος, παρ' οἷς ἂν τὸ σῦκον. Ὅμηρος δὲ ὁ σοφὸς τὰ μὲν ἄλλα τῶν καρπῶν εἰς μέγεθος, ἢ χρόαν, ἢ κάλλος ἐπαινεῖ· μόνῳ δὲ τῷ σύκῳ τὴν τῆς γλυκύτητος ἐπωνυμίαν συγχωρεῖ. καὶ τὸ μὲν μέλι χλωρὸν καλεῖ, δεδιὼς μὴ λάθῃ γλυκὺ προσειπών, ὃ καὶ πικρὸν εἶναι πολλαχοῦ συμβαίνει.

Julianus Sarapioni clariſſimo.

xxiv.

ALii aliis laudationes mittere ſolent: at ego tibi caricas noſtrates oblongas centum mitto, quas tanquam ſignum jucundum ſuavium epularum accipies.
C In quo voluptatem quidem, ſi ad muneris magnitudinem ſpectas, non magnam; ſin autem ad pulchritudinem, ſatis magnam fortaſſe percipies. Ariſtophanes ait, excepto melle, nihil dulcius eſſe caricis: immo ne hoc quidem ipſum dulcedine præponendum illis eſſe poſtea judicat. Herodotus ſcriptor, ad veram ſolitudinem oſtendendum, ſatis habuit ita dicere: A-
D pud eos neque fici ſunt, neque aliud bonum ullum: tanquam ex omni fructuum genere nullum melius, majusve ficis inveniatur, neque ubi ficus ſit, boni quippiam deſideretur. Homerus ille ſapiens cæteros fructus partim ob magnitudinem, partim ob colorem pulchritudinemve laudat: ſoli ficō dulcedinis nomen attribuit. Mel etiam flavū vocat, veritus ne imprudens dulce id appellet, quod amarum perſæpe eſſe ſolet: at uni

uni certe fico proprie hanc appellationem tribuit, ut nectari, quod ficus ſola ex omnibus dulcis ſit. Hippocrates ait mel ſenſu dulce, *ad digeſtionem vero omnino* amarum eſſe; neque ei repugno: quia omnium conſenſu bilem procreat, & humores in contrarium ſaporem convertit: quæ res magis ipſum natura amarum eſſe demonſtrat. Nunquam enim in amaram naturam mutaretur, niſi id illi fuiſſet ab initio, ex quo in diverſum commigravit. At ficus non ſolum ſenſu eſt dulcis, verum etiam *digeſtione* antecellit. Jam adeo utilis hominibus eſt, ut præſidium ad quævis venena ſalutare Ariſtoteli videatur: ac menſis etiam inchoandis & claudendis non ob aliam cauſſam adhiberi, tanquam hoc unum pro omnibus ſacrum remedium adverſus ciborum injurias exhibeatur. Enimvero Diis ficum conſecrari, omnibusque aris adhiberi, & quovis thure ad odores aptiorem eſſe, non mea eſt oratio, ſed quisquis uſum ejus didicit, a ſapiente aliquo homine, ſacrorumque antiſtite, manaſſe intelligit. Theophraſtus ille vir egregius in iis, quæ de agricultura ſcripſit, cum de arborum, quæ in aliis inſeri poſſunt, natura mutuaque inſitione diſſerit, præcipue ficum commendat, quod variorum generum arbores admittat, & una ex omnibus facile aliarum ſtirpem ferat, ſi quis ejus ſingulos ramos amputet, & in eorum quemque diffiſſum, aliarum arborum ſobolem inſerat: ut perſæpe hujus unius aſpectus pro horto integro eſſe poſ-

A σύκῳ δὲ ἄρα μόνῳ ἀποδίδωσι τὴν οἰκείαν εὐφημίαν, ὥσπερ τῷ νέκταρι, διότι καὶ μόνον γλυκὺ τῶν ἄλλων ἐστί. Καὶ μέλι μὲν Ἱπποκράτης φησὶ καὶ γλυκὺ τὴν ἄψησιν, καὶ πικρὸν εἶναι πάντως τὴν ἀνάδοσιν, καὶ οὐκ ἀπιστῶ τῷ λόγῳ· χολῆς γὰρ αὐτὸ ποιητικὸν εἶναι σύμπαντες ὁμολογοῦσι, καὶ τρέπειν τὰς χυμὰς εἰς τὐναντίον τῆς γεύσεως. ὃ δὴ καὶ μᾶλλον τῆς ἐκ Φύσεως αὐτῷ πικρότητος καταηγορεῖ τὴν

B γένεσιν. ὃ γὰρ ἂν εἰς τοῦτο μεταβάλλειν ὃ πικρόν ἐστιν, εἰ μὴ καὶ πάντως αὐτῷ πρόσῆν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο, ἀφ' ὃ πρὸς τὸ ἕτερον μεταπίπτει. Σῦκον δὲ οὐκ αἰσθήσει μόνον ἡδύ, ἀλλὰ καὶ ἀναδόσει κρεῖττόν ἐστιν. ὅτω δέ ἐστιν ἀνθρώποις ὠφέλιμον, ὥστε καὶ ἀλεξιφάρμακον αὐτὸ παντὸς ὀλεθρίου φαρμάκου φησὶν Ἀριστοτέλης εἶναι· καὶ τοῖς δείπνοις οὐκ ἄλλου τινὸς, ἢ τούτου χάριν τῶν ἐδεσμάτων προτίθεσθαί τε καὶ ἐπιτραγημαΐζεσθαι. Καθάπερ αὖ' ἄλλης

C τινὸς ἀλεξήσεως ἱερᾶς τοῖς τῶν βρωμάτων ἀδικίαις περιπλυσόμενον. Καὶ μὴν ὅτι θεοῖς τὸ σῦκον ἀνάκειται, καὶ θυσίας ἐστὶν ἁπάσης ἐμβώμιον, καὶ ὅτι παντὸς λιβανωτοῦ κρεῖττον ἐς θυμιάματος σκευασίαν ἐστὶν, οὐκ ἐμοὶ ἴδιος ὁ λόγος, ἀλλ' ὅσις τὴν χρείαν αὐτοῦ ἔμαθεν, οἶδεν ὡς ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἱεροφάντου λόγος ἐστί. Θεόφραστος δὲ

D ὁ καλὸς ἐν γεωργίας παραγγέλμασι, τὰς τ' ἑτεροφύτων δένδρων γενέσεις ἐνίθεις, καὶ ὅσαι ἀλληλέχοις ἐγκεντρίσεσιν εἴκουσι, πάντων, οἶμαι, τῶν φυτῶν μᾶλλον ἐπαινεῖ τὴν συκῆς τὸ δένδρον, ὡς ἄν τι ποικίλης καὶ διαφόρου γενέσεως δεκτικὸν, καὶ μόνον τῶν ἄλλων εὔκολον παντοίου γένους ἐνεγκεῖν βλάστην, εἴ τις αὐτοῦ τῶν κλάδων ἐκτεμὼν ἕκαστον, εἶτα ἐκρήξας, ἄλλην ἐς ἄλλο τῶν πρέμνων ἐμφυῇ γονὴν ἐναρμόσειεν, ὡς ἀρκεῖν ἤδη πολλάκις αὐτὸ,

καὶ

καὶ ἀνθ' ὁλοκλήρου κήπου τὴν ὄψιν, οἷον ἐν λειμῶνι χαριεσάτῳ ποικίλην τινὰ καὶ πολυειδῆ τῶν καρπῶν ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἀγλαΐαν ἀνθιπερομφότα. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀκροδρύων ἐστὶν ὀλιγοχρόνια, καὶ τὴν μονὴν οὐκ ἀνέχεται· μόνῃ δὲ τῇ σύκῃ, καὶ ὑπερενιαυτίζειν ἔξεστι, καὶ τῇ τοῦ μέλλοντος καρποῦ γενέσει συνενεχθῆναι. ὥστε φησὶ καὶ Ὅμηρος ἐν Ἀλκινόου κήπῳ, τοὺς καρποὺς ἀλλήλοις ἐπιγηράσκειν. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἴσως ἂν μῦθος ποιητικὸς εἶναι δόξειε· μόνῃ δὲ τῇ σύκῃ πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας ἐναργὲς ἂν συμφοροῖτο, διότι καὶ μόνον τῶν ἄλλων καρπῶν ἐστι γρ. νομιμώτερον. μονιμώτερον. Τοιαύτην δὲ ἔχον, οἶμαι, τὸ σῦκον τὴν φύσιν, πολλῷ κρεῖττόν ἐστι παρ' ἡμῖν τὴν γένεσιν· ὡς εἶναι τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν αὐτὸ τιμιώτερον, αὐτῇ δὲ τῇ σύκῃ τὸ παρ' ἡμῖν θαυμασιώτερον· καὶ νικᾷν μὲν αὐτὸ τῶν ἄλλων τὴν γένεσιν, αὖθις δ' ὑπ' αὐτῆς τῆς παρ' ἡμῖν ἡττᾶσθαι, καὶ τῇ πρὸς ἑκάτερον ἐγκρίσει πάλιν σώζεσθαι, κρατεῖν μὲν, ὡς εἰκὸς, οἷς δ' ἂν κρατεῖσθαι δοκεῖ, πάλιν ἐς τὸ καθόλου νικῶν. Voss. νικῶντι. Καὶ τῶν οὐκ ἀπεικότως παρ' ἡμῖν μόνοις συμβαίνει. ἔδει γάρ, οἶμαι, τὴν Διὸς πόλιν ἀληθῶς, καὶ τὸν τῆς ἑῴας ἁπάσης ὀφθαλμόν· τὴν ἱερὰν καὶ μεγίστην Δάμασκον λέγω· τοῖς τε ἄλλοις σύμπασιν, οἷον ἱερῶν κάλλει καὶ νεῶν μεγέθει, καὶ ὡρῶν εὐκαιρίᾳ, καὶ πηγῶν ἀγλαΐᾳ, καὶ ποταμῶν πλήθει, καὶ γῆς εὐφορίᾳ νικῶσαν, μόνην ἄρα καὶ τῷ τοιούτῳ φυτῷ πρὸς τὴν τῆς θαυμαζομένης ὑπεροχὴν ἀρκέσαι. Οὐδὲν ἂν ἀνέχεται τῆς μεταβολῆς τὸ δένδρον, οὐδὲ ὑπερβαίνει τοὺς ἐπιχωρίους ὅρους τῆς βλάστης, ἀλλ' ὥσπερ αὐτόχθονος φυτῇ νόμῳ τὴν ἐξ ἀποικίας γένεσιν ἀρνεῖται. Καὶ χρυσὸς μὲν, οἶμαι, καὶ ἄργυρος ὁ αὐτὸς πολλαχῇ φύεται· μόνη δὲ ἡ παρ' ἡμῖν χώρα τινὶ φυτὸν ἄλλαχῇ φῦναι μὴ δυνάμενον. Ὥσπερ τὰ ἐξ

sit; quod ut in prato amœniſſimo, ſic ipſa varium ac multiplicem omnis generis fructuum ſplendorem a ſeſe mittat. Et cum cæterarum arborum poma exigui temporis ſint, neque ætatem ferant; ſola ficus ultra annum vivit, & ſequentis fructus ortum comitatur. Itaque Homerus in horto Alcinoi ait, fructus alios ſuper aliis ſeneſcere. Quod in cæteris fortaſſe poëtica fabula videri poteſt: in fico certe cum veritate conſentiens oratio eſt, quia hic fructus omnium maxime ad diuturnitatem ſervatur. Ac cum ea ſit ficus, ut opinor, natura, tamen apud nos longe præſtantior naſcitur: ut aliis quidem plantis collata facile præſtet omnibus, ipſi vero ficui omnino noſtra antecellat, & reliquas omnes genere vincat, a noſtra vincatur, & hac cum utrisque collatione rurſus ſervetur: tum quia cæteris, ut par eſt, excellit, tum quia ea parte, qua vincitur, rurſus in univerſo genere vincit. Nec ſane immerito nobis ſolis iſtud accidit. Etenim æquum erat, opinor, veram Jovis urbem, totiusque Orientis oculum, (ſacram & ampliſſimam Damaſcum dico) cum omnibus aliis rebus, ut ſacrorum elegantia, templorum magnitudine, temporum anni opportunitate, fontium nitore, fluviorum multitudine, terræ ubertate vinceret; ſolam etiam plantæ iſtius nobilitate miraculum de ſe majus commovere. Quocirca hæc arbor mutationem omnem ſoli reſpuit, neque patrios fines egreditur, ſed velut indigena planta ortum ex colonia aſpernatur. Aurum atque argentum, ſicuti arbitror, idem multifariam naſcitur; at ſola hæc noſtra regio fert plantam, quæ alibi naſci non poteſt. Ut

merces

merces Indicæ, ut Perſici ſeres, quæve in Æthiopum terra naſcuntur, & prædicantur, hac mercatoria lege in omnes orbis partes diſtrahuntur; ſic noſtra hæc ficus nusquam alibi naſcitur, & a nobis in omnem locum dimittitur: neque civitas ulla eſt, aut inſula, in quam voluptatis ſuæ admiratione non perveniat. Quin & regales menſas ornat, atque ad omnium conviviorum ornatum adhibetur; neque intritum, aut ſcriblita, aut panis dulciarius, aut denique aliud condimenti genus pari ſuavitate unquam reperietur: adeo eſt mirabilis iſte cibus præ aliis omnibus. Ac cæteræ quidem fici autumno fere eduntur, aut ad uſum ſimilem inſolantur; at noſtræ duntaxat utrumque uſum præſtant, & valent in arbore, & præſtantiores ſunt in ſole paratæ. Quod ſi pulchritudinem iſtarum in arbore conſideres, & quemadmodum a ſingulis ramis pendeant longioribus pediculis inſtar calycum; aut quo pacto arbor fructum in orbem circumdet, multiplicem interea ſpeciem rotunditate illa exhibens; dixeris ſane quaſi in torque colli, eſſe eius appendices ex arboribus. Præterea in arte, quæ ad iſtas ficus ſervandas adhibetur, non minus eſt ſtudii, quam in uſu voluptatis. Non enim, ſicut cæteræ ficus in unum locum conjiciuntur, neque acervatim confuſeve in ſole ſiccantur; ſed ex arbore primum ſenſim decerpuntur, deinde ex arbuſtis ramisve aculeatis in muro ſuſpenduntur: partim ut aſſiduo puri ſolis uſu albeſcant, partim ut ab inſidiis animantium & avicularum tutæ permaneant, aculeorum præſidio tanquam ſatellitum comitatu circumſeptæ. Ac de ea-

A Ἰνδῶν ἀγώγιμα, καὶ οἱ Περσικοὶ σῆρες, ἢ ὅσα ἐν τῇ Αἰθιόπων γῇ τίκτεται μὲν καὶ λέγεται, τῷ δὲ τ᾽ ἐμπορίας νόμῳ πανταχῇ διαβαίνει· ἕτω δὴ καὶ τὸ παρ᾽ ἡμῖν σῦκον ἀλλαχῇ τ᾽ γῆς ὐ γινόμενον, πανταχῇ παρ᾽ ἡμῶν τέλλεται, καὶ ἔστε πόλις, ἔστε νῆσός ἐστιν, ἣν ὐκ ἐπέρχεται τῷ τ᾽ ἡδονῆς θαύματι. ἀλλὰ καὶ τράπεζαν βασιλικὴν κοσμεῖ, καὶ πάντος δείπνε σεμνόν ἐστιν ἐγκαλλώ-

B πισμα· καὶ ἔστε ἔνθρυπτον, ἔστε τρεπτόν, ἔστε νεήλαιον, ἔστε ἄλλο παρυκείας γένος ὐδὲν ἔσαι ἥδυσμα ἴσον, ἢ ἀφίκοιτ᾽ τοσῦτον αὐτῷ τῶν τε ἄλλων ἐδεσμάτων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἑκασαχῇ περίεσι τὸ θαύματος. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν σύκων, ἢ ὀπωρινὴν ἔχει τὴν βρῶσιν, ἢ τερσαινόμενα ἐς τὸ ὅμοιον ἔρχεται· τὸ δὲ παρ᾽ ἡμῖν μόνον ἀμφοτερίζει τῇ χρείᾳ, καὶ καλὸν μέν ἐστιν ἐπιδένδριον, πολλῷ δὲ κάλλιον, εἰ ἐς

C τερσίαν ἔλθοι. Εἰ δὲ καὶ τὴν ὥραν αὐτῦ τὴν ἐν τοῖς δένδροις ὀφθαλμῷ λάβοις, καὶ ὅπως ἑκάστ τῶν πρέμνων ἐπιμήκεσι τοῖς κέντροις, οἱονεὶ καλύκων δίκην ἀπήρτηται, ἢ ὅπως ἐν κύκλῳ περιθεῖ τῷ καρπῷ τὸ δένδρον, ἄλλας μεθ᾽ ἄλλας ἐν᾽ στίχῳ περιφερεῖ πολυειδεῖς ἀγλαΐας μηχανώμενον, φαίης ἂν αὐτῷ, καθάπερ ὅρμῳ᾽ δέρεις, τὰς τ᾽ δένδρων ἐξαιρέσεις αὐτῦ. Καὶ ἡ πρὸς χρονίαν μονὴν ἐπιτέχνησις, ὐκ

D ἐλάττονα τ᾽ ἐς τὴν χρείαν ἡδονῆς ἔχει τὴν φιλοτιμίαν. ὐ γὰρ ὥσπερ τὰ ἄλλα τῶν σύκων ὁμῦ καὶ καταυλὸν ἔρριπται, ὐδὲ καθάπερ σωρηδὸν ἡ χύδην ἡλίῳ τερσαίνεται· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ῥέμα τῶν δένδρων αὐλοὶ ταῖς χερσὶν ἀποδρέπτουσιν, ἔπειτα ὄρπηξιν ἢ ῥάβδοις ἀκανθώδεσι τ᾽ τοίχων ἀπαρτῶσιν, ἵνα λευκαίνηται μὲν ἡλίῳ καθαρῷ πρόσομιλοῦντα, μένῃ δ᾽ ἀνεπιβούλευτα τῶν ζώων τε καὶ ὀρνίθων, οἱονεὶ τ᾽ κέντρων τῇ ἀλεξήσει δορυφορέμενα. Καὶ ὑ-

Voſſ. τοίχῳ

Voſſ. δέρρης

πὲρ μὲν γενέσεως αὐτῶν, καὶ γλυ- A
κύτητος, καὶ ὥρας, καὶ ποιήσεως, καὶ
χρείας, ταῦτά σοι παρ' ἡμῶν ἡ ἐπι-
στολὴ προσπαίζει. Ὅτι μὴν τ' ἑκατὸν
ἀριθμὸς, ὡς ἔστι τῶν ἄλλων τιμιώτε-
ρος, καὶ τὸ τέλειον ἐν αὐτῷ τῶν ἀρι-
θμῶν περιγράφων, μάθοι ἄν τις θεω-
ρῶν τῆδε. καὶ ἴσως " ἀγνοῶ μὲν, ὡς πα- Voſſ. ἀγνοῶν
λαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ὁ λόγος, τὸ
ἀρτίως τ' περιττὸν προκεῖσθαι, ἁδὲ ὡς
ἀρχὴν φασιν αὐξήσεως εἶναι τὸ μὴ B
συνδυάζον. τὸ γὰρ ὅμοιον θαλέρῳ, μέ-
νειν ὁποῖον καὶ τὸ ἕτερον. δυοῖν δ' γενο-
μένοιν, τ' τρίτον εἶναι τὴν περιττότητα.
Ἐγὼ δὲ, εἰ καὶ τολμηρότερος ὁ λό-
γος ἐστὶ, φαίην ὅμως. ἀρχῆς μέν εἰσιν
οἱ ἀριθμοὶ πάντως ἐξηρτημένοι· καὶ τὸ
προσεχὲς τ' αὐξήσεως διὰ παντὸς νο-
μίζοιτο. πολλῷ γε μὴν εἶναι δικαιότε-
ρον τῷ ἀρτίῳ μᾶλλον ἢ τῷ περιττῷ
τὴν τ' αὐξήσεως αἰτίαν προσκεῖσθαι.
Ὁ μὲν γὰρ εἷς ἀριθμὸς οὐκ ἂν εἴη περιτ- C
τὸς, οὐκ ἔχων ὅτῳ περιττὸς γένοιτο. ἡ
δὲ τ' δυάδος συζυγία τὶς διπλῆν
τὴν περιττότητα, καὶ ἀπ' ἀμφοῖν δυοῖν ἀριθμοῖν
ὁ τρίτος εἰκότως εἰς αὔξησιν ἔρχεται.
πάλιν τε ἐν τῇ τ' ἑτέρας δυάδος μίξει,
τ' τετράδος τὴν ὑπεροχὴν λαμβάνει,
καὶ ὅλως ἡ πρὸς ἄλληλα κοινωνία, τὴν
ἐξ ἑκατέρας περιττότητα φαίνουσα, καὶ
εἰς τὸν τ' δυάδος ἀριθμὸν περικλείεται.
Δεδομένου δὴ τούτου, φαίην ἄν, οἶμαι, τ'
πρώτης δεκάδος τὴν εἰς αὐτὸ περιφέ- D
ρειαν ἀνακυκλήσης, εἰς τὸν τῆς ἑκα-
τοντάδος ἀριθμὸν τὸ ὅλον διαβαίνειν·
ὡς τῷ μὲν ἑνὶ τὴν αὔξησιν εἰς δέκα
συντείνειν· πάλιν δ' αὖ τὴν δεκάδα
δι' αὐτῆς ἀνιοῦσαν εἰς τ' ἑκατὸν ἀρι-
θμὸν συντελεῖσθαι. κἀντεῦθεν αὖ πάλιν
ἐξ ἑκατοντάδων τὸ ὅλων τ' ἀριθμῶν
τὴν δύναμιν καρπώσθαι, μήτε τοῦ ἑνὸς
ἡρεμοῦντος, εἰ μή τι τ' δυάδος ἐν τῇ μί-
ξει τὸ περιττὸν ἀεὶ τιτθούσης τε καὶ εἰς ἑ-
αυτὴν αὖθις ἀναλαμβανούσης, ἄχρις ἂν
ἑτέρα πάλιν ἑκατοντάδι τ' ἀριθμῶν τὸ
συναγόμενον καλακλείσῃ, καὶ τὸ τέλε-
ον αὐτῷ προσάπτουσα πάλιν ἐξ αὐτοῦ

rum ortu, dulcedine, ſpecie, confe-
ctione, utilitate, noſtra epiſtola adhuc
luſit. Deinceps numerum centenarium
aliis omnibus numeris nobiliorem eſſe,
omniumque perfectionem numerorum
eo contineri, doceamus. Equidem non
ſum neſcius, veteres eosdemque ſapi-
entes homines imparem numerum pari
præpoſuiſſe, atque amplificationis fon-
tem puraviſſe illum, quod non copula-
retur. Quod enim alteri ſimile eſt, tale
ſemper manere, quale ſit alterum: cum
vero duo numeri ſunt, tertium eſſe impa-
rilitatem; at ego dicam fortaſſe audacius,
dicam tamen. Numeri omnes ex uno
principio apti ſunt, & poſſunt per quem-
vis numerum omnino augeri: præſtat ta-
men amplificationis cauſſam pari numero
potius quam impari tribuere. Etenim
unum non erit impar, ſi non habeat cum
quo impariter conferri poſſit; at binarii
copulatio duplicem imparilitatem procre-
at, atque e duobus numeris tertius ad in-
crementum jure accedit: & rurſum cum
binarius alter adjungitur, fit quaternarii
amplificatio: omninoque eorum inter
ſe conjunctio, inæqualitatem ex utris-
que ortam oſtendens, in binarii nume-
rum concluditur. Hoc poſito dicam:
primo denario in ſeipſum circumducto,
centenarium totum effici, ut ex uno qui-
dem decem, ex his autem in ſe redeun-
tibus, centum procreentur: hinc item
e centenariis, numerorum ſumma u-
niverſa vires ſumat, unitate interea mini-
me feriante, niſi cum binarii commiſtio
inæqualitatem creat, & in ſeipſam ite-
rum revocatur, dum rurſus in cente-
narium alterum totius numeri ſumma
concludatur, atque hoc abſoluto & per-
fecto, ad alterum ex eo procedar, &

centenario-

centenariorum appellationibus perpetuo ſummam in infinitum producat. Homerus mihi quidem videtur non leviter, non ſemel, neque ſine cauſſa in poëmate ſuo clypeum e centum loris Jovi tribuiſſe: verum magna aliqua & abdita ratione iſtud dicendo involvit, quoniam videlicet perfectiſſimo Deo perfectiſſimum numerum accommodabat, eumque numerum, quo maxime exornari poſſet: aut quia mundum univerſum, quem clypei forma propter rotunditatem comprehendit, non alius numerus deſcribit, quam centenarius, circuli centenario accommodat intelligentiam ejus, qui in univerſo intelligitur. Eadem ratione centimanus Briareus juxta ipſum Jovem collocatur, & cum patre certat, quaſi perfectum ejus robur perfecto numero exprimatur. Quin & Pindarus Thebanus eum Typhoëi cædem in illo triumphali carmine celebrat, & maximi hujus gigantis robur maximo Deorum regi attribuit, non alio nomine eum magnifice adeo commendat, quam quod gigantem centeno capite horrendum uno ictu afflixerit atque proſtraverit: tanquam nullus alius gigas manum cum Jove conſerere potuerit, niſi quem ſolum mater centum capitibus armarat, neque ullus Deus, præter Jovem, tanta victoria dignus eſſet. Simonides Poëta Lyricus, magnæ laudis loco Apollinem Ἑκαλὸν appellat, & quaſi hac una ſacra nota ejus cognomen exornat, quod Pythonem ſerpentem centum ſagittis, ut ait, confecerit: immo

A εἰς τὸ ἕτερον ἐρπύσῃ, ταῖς τῶν ἑκατονταλάδων ἐπηγορίαις ἀεὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ τῆς καταλήψεως ἄπειρον ἀναφέρουσα. Δοκεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ἀργῶς, ἐν τοῖς ἔπεσι τὴν ἑκατονταβύσανον αἰγίδα τῷ Διῒ περιθεῖναι, ἀλλά τινι κρείττονι καὶ ἀπορρήτῳ λόγῳ τὸν αἰνίττεται λέγων, ὡς ἄρα τῷ τελειοτάτῳ Θεῷ τὸ τέλειον τῶν ἀριθμῶν περιάψειε, καὶ ᾧ μόνῳ B παρὰ τὰς ἄλλας ἂν δικαιότερον κοσμοῖτο· ἢ ὅτι τὸ ξύμπαντα κόσμον, ὃν εἰς αἰγίδος σχῆμα τῷ τῆς εἰκόνος περιφερεῖ ξυνείληφεν, οὐκ ἄλλως πως, ἢ ὁ τῶν ἑκατὸν ἀριθμὸς περιγράφει, τῇ κατὰ κύκλον ἑκατονταδὶ τὴν ἐς τὸ ὅλον τῆς νοητῆς καταλήψιν ἐφαρμόττων. Ὁδ' αὐτὸς λόγος ὅτι καὶ τὸ ἑκατονταχείρεα τοῦ Βριάρεω καθίζειν πάρεδρον τῷ Διΐ, καὶ πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς C ἁμιλλᾶσθαι συγχωρεῖ δύναμιν, οἵαν ἐν τῷ τοῦ ἀριθμοῦ τελείῳ τὸ τέλειον αὐτῷ τῆς ἰσχύος ἀποδιδάς. καὶ μὴν καὶ Πίνδαρος ὁ Θηβαῖος τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Τυφωέως ἐν ἐπινικίοις κηρύττων, καὶ τοῦτο μεγίστου τέτακται κράτος τῷ μεγίστῳ βασιλεῖ τῶν θεῶν περιτιθείς, οὐχ ἑτέρωθεν αὐτῷ τὸ εὐφημίας κρατύνει τὴν ὑπερβολήν, ἢ ὅτι τὸ γίγαντα τὸ ἑκατονταπέφαλον ἑνὶ βλήματι καθελεῖν ἤρκεσεν· ὡς ὅτέ τινος ἄλλου εἰς χεῖρα τοῦ Διὸς ἐλθεῖν ἀντιμάχου γίγαντος νομισθέντος, ᾗ οὐ ἡ μήτηρ μόνον τῶν ἄλλων ἑκατὸν κεφαλαῖς ὥπλισεν, ὅτε ἑτέρου τινὸς θεῶν ἢ μόνου Διὸς ἀξιομαχέρα πρὸς ταύτην τοσούτου γίγαντος καθαίρεσιν ὄντος. Σιμωνίδης δὲ ἄρα τῷ μελικῷ πρὸς τὴν Ἀπόλλωνος εὐφημίαν ἀρκεῖ θεὸν Ἑκαλὸν προσεκπόνει, καθάπερ ἄνευ ἄλλου τινὸς ἱερᾶς γνωρίσματος αὐτῷ τὴν ἐπωνυμίαν κοσμῆσαι, διότι τὸν Πύθωνα τὸν δράκοντα βέλεσιν ἑκατὸν, ὥς φησιν, ἐχειρώσατο· καὶ μᾶλλον αὐτὸν

νοῆσαι αἰνίττεται

πρᾶξαι καὶ ξυναγ.

Ἑκαλὸν, ἢ Πύθιον χαίρειν προσαγορευόμενον, οἷον κλήρου τινὸς ἐπωνυμίας συμβόλῳ προσφωνούμενον. Ἥγε μὴν τὸν Δία θρεψαμένη νῆσος ἡ Κρήτη, καθάπερ τροφεῖα τῆς Διὸς ὑποδοχῆς ἀντιλαβοῦσα, τῷ ἑκατὸν πόλεων ἀριθμῷ τετίμηται. καὶ Θήβας ἴσως ἄρα τὰς ἑκατονταπύλους, οὐκ ἄλλου τινὸς ἢ τούτου χάριν ἐπαινεῖ Ὅμηρος, διότι ταῖς πύλαις ταῖς ἑκατὸν κάλλος ἦν θαυμαστόν. Καὶ σιωπῶ θεῶν ἑκατόμβας, καὶ ναοὺς ἑκατονταπέδους, καὶ βωμοὺς ἑκατονκρήπιδας, καὶ τοὺς ἑκατονταδόχους ἀνδρῶνας, καὶ τὰς ἀρούρας δὲ τὰς ἑκατονταπλέθρους, καὶ ὅσα ἄλλα θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα τῇ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦδε προσηγορίᾳ συνείληπται. Ὅγε μὴν ἀριθμὸς ἔστιν οἶδε καὶ στρατιωτικὴν ὁμοῦ καὶ εἰρηνικὴν τάξιν κοσμῆσαι, καὶ φαιδρύνει τὴν ἑκατόνταρχον λοχαγίαν· τιμᾷ δὲ ἤδη καὶ δικαστῶν ἐς τὸ ἴσον ἦκουσαν ἐπωνυμίαν. Καί με καὶ πλείω τούτων ἔχοντα λέγειν, ὁ τῆς ἐπιστολῆς ἐπισκέπτει νόμος. σὺ δὲ ἀλλὰ συγγνώμην ἔχειν τῷ λόγῳ, διότι καὶ ταῦτα πλείω τῶν ἱκανῶν εἴρηται. καὶ εἰ μὲν ἔχει μέτριον ὑπὸ σοὶ κρίνῃ, καλὸν τὸ ἐγχείρημα πάντως καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐκφορὰν ἕξει, τὸ παρά σου ψῆφον τὴν μαρτυρίαν δεξάμενον· εἰ δὲ χειρὸς ἑτέρας προσδεῖται πρὸς τὸ τοῦ σκοποῦ συμπλήρωμα, τίς ἂν σοῦ καλλίων εἴη, τὴν γραφὴν εἰς κάλλος ἀκριβώσαντος, πρὸς τὴν τῆς θέας ἡδονὴν ἀπολαῦσαι;

A magis ac ſæpius ſe Ἑκατὸν, quam Pythium, appellari gaudet, quod illo cognomine tanquam hæreditatis alicujus titulo exometur. Jam illa ipſa Jovis nutrix Creta, quaſi Jovis educati & ſuſceпti mercede, centum urbium numero ornata eſt. Thebas etiam ἑκατονταπύλους nominat Homerus, propterea quod centum portis maxima eſſet dignitas ac pulchritudo. Taceo Deorum hecatombas, templa hecatompeda, aras centena baſi, centenarios andronas, centijugera arva, & cætera divina aut humana, quæ hujus numeri appellatione continentur. Iſte ipſe numerus & belli & pacis ordines decorat, centurias militares exhilarat, judicum appellationem, quæ pari ratione continetur, honorat. Ac me quidem, cum plura poſſem dicere, lex epiſtolæ prohibet. Tu interea ignoſces, quod plura etiam, quam ſatis eſt, diximus. Quod ſi judice te mediocritatem aſſecuta erit, bene eſt, ad alios etiam exire poterit, tui judicii teſtimonio freta; ſin alterius manum deſiderat, ut quod vult aſſequatur, quis te uno aptior fuerit ad eam ita exornandam, ut hominum oculis fruatur?

B C D

Ἰουλιανὸς Ἰουδαίων τῷ Κοινῷ. κε.

Πάνυ ὑμῖν φορητικώτερον γεγένηται ἐπὶ τῶν παρωχηκότων καιρῶν, τῶν ζυγῶν τῆς δουλείας, τὸ δὴ διαγεγραφῆς ἀκηρύκτοις ὑποστάθμοις ὑποστατέσθαι ὑμᾶς, καὶ χρυσίου πλῆθος ἄφαλτον εἰσκομίζειν τοῖς τοῦ ταμείου λόγοις· ὧν

Julianus Judæorum Nationi. XXV.

Superiora tempora non tam vobis ob ſervitutem moleſta fuere, quam quod tabulis injuſſu Principis emiſſis obnoxii eſſetis, immenſumque aurum in ærarium inferretis. Quam rem ego magna

magna ex parte meis vidi oculis, tum multo magis ex ipſis tabellis, quæ contra vos aſſervabantur, perſpexi. Quin & paratum jam iterum contra vos vectigal prohibui, & impietatem hanc deteſtabilem compreſſi, tabulasque incendi, quæ in meis ſcriniis ad vos opprimendos cuſtodiebantur: ut nemini liceat deinceps tantæ impietatis rumorem in vos ſpargere. Neque ſane harum injuriarum cauſſa Conſtantio fratri, viro memorabili, potius tribuenda videatur, quam nonnullis animo barbaris, & mente impiis, qui ejus menſa utebantur: quos ego manibus meis arreptos, atque in foveam conjectos perdidi, ut ne memoria quidem ulla de eorum interitu apud nos ſuperſit. Ego vero cum longe majoribus beneficiis vos ornare vellem, fratrem Iulum, Patriarcham omni obſervantia dignum, hortatus ſum, ut & tributum, quod *Apoſtolatus apud vos dicitur*, prohibeat, & nemini in poſterum liceat vectigalia ejusmodi a vobis exigere: quo ſumma vobis ſecuritas & otium ſit in meo regno, & majore ſtudio pro meo regno vota faciatis Deo optimo, & opifici, qui mihi dignatus eſt ſuis puriſſimis manibus coronam imponere. Solent namque qui ſolicitudine aliqua premuntur, mente conſtringi, neque tam confidenter manus ad Deum orandum tollere; at qui cura penitus vacui ſunt, tota mente gaudent, & pro regno ſupplices manus ad Deum maximum porrigunt: in quo ſitum eſt, ut regnum noſtrum in optimo ſtatu verſetur, ſicut optamus. Id vos inprimis curare atque contendere debetis, quo & ipſe Perſico bello ex animi ſententia

A ὧν πολλὰ μὲν αὐτοψεὶ ἐθεώρων, πλείονα δὲ τούτων ἔμαθον, εὑρὼν τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν φυλατόμενα· ἔτι δὲ καὶ μέλλουσαν πάλιν εἰσφορὰν καθ' ὑμῶν προβάτλεσθαι, εἶρξα, καὶ τὸ τῆς τοιαύτης δυσφημίας ἀσέβημα ἐνταῦθα ἐβιασάμην σῆσαι, καὶ πυρὶ παρέδωκα τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν ἐν τοῖς ἐμοῖς σκηνίοις ἀποκείμενα· ὡς μηκέτι δύνασθαι καθ' ὑμῶν τινὰ τοιαύτην ἀκονίζειν ἀσεβείας φήμην.

B Καὶ τούτων μὲν ὑμῖν ὁ τοσοῦτον αἴτιος κατέστη ὁ τῆς μνήμης ἄξιος Κωνσάντιος ὁ ἀδελφὸς, ὅσον οἱ τὴν γνώμην βάρβαροι, καὶ τὴν ψυχὴν ἄθεοι, οἱ τὴν τούτου τράπεζαν ἑστιώμενοι· ὃς μὲν ἐγὼ ἐν χερσὶν ἐμαῖς λαβόμενος, εἰς βόθρον ὅσας ὤλεσα, ὡς μήτε μνήμην ἔτι φέρεσθαι ἢ εἶναι παρ' ἡμῖν τῶν αὐτῶν ἀπολείας. Ἐπὶ πλέον δὲ ὑμᾶς εὐνοεῖσθαι βουλόμενος, τὸν ἀδελ-

C φὸν Ἴουλον τὸν αἰδεσιμώτατον Πατριάρχην παρήνεσα, καὶ τὴν λεγομένην εἶναι παρ' ὑμῖν ἀποστολὴν κωλυθῆναι, καὶ μηκέτι δύνασθαι τὰ πλήθη ὑμῶν τινὰ ἀδικεῖν τοιαύτας φόρων εἰσπράξεσιν, ὡς πανταχόθεν ὑμῖν τὸ ἀμέριμνον ὑπάρχειν τῆς ἐμῆς βασιλείας· ἵνα ἀπολαύοντες, ἔτι μείζονας εὐχὰς ποιῆτε τῆς ἐμῆς βασιλείας τῷ πάντων κρείττονι καὶ δημιουργῷ Θεῷ τῷ καταξιώσαντι στέψαί με τῇ ἀχράντῳ

D αὐτοῦ δεξιᾷ. Πέφυκε γὰρ τὰς ἔν τινι μερίμνῃ ἐξελαζομένας πεπιέζεσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ τοσοῦτον εἰς τὴν προσευχὴν τὰς χεῖρας ἀναπέμπειν τολμᾶν· τὰς δὲ πανταχόθεν ἔχοντας, τὸ ἀμέριμνον, ὁλοκλήρῳ ψυχῇ χαίροντας, ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἱκετηρίους λαμπρείας ποιεῖσθαι τῷ μείζονι, τῷ δυναμένῳ. καταυθῦναι τὴν βασιλείαν ἐπὶ τὰ κάλλιστα, καθάπερ προσδοκῶμεν, ὅπερ χρὴ ποιεῖν ὑμᾶς, ἵνα κἀγὼ τὸν τῶν Περσῶν πόλεμον διορθωσάμενος,

τὴν ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἐπιθυμουμένην παρ' ὑμῖν ἰδεῖν οἰκουμένην πόλιν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, ἐμοῖς καμάτοις ἀνοικοδομήσας οἰκήσω, καὶ ἐν αὐτῇ δόξαν δώσω μεθ' ὑμῶν τῷ κρείττονι.

A gesto, sanctam urbem Hierusalem, quam multos jam annos habitatam, videre desideratis, meis laboribus refectam incolam, & una vobiscum in ea optimo Deo gratias agam.

Ἰουλιανοῦ νόμος περὶ τῶν Ἰατρῶν.

Τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην σωτηριώδη τοῖς ἀνθρώποις τυγχάνειν, τὸ ἐναργὲς τῆς χρείας μαρτυρεῖ. διὸ καὶ ταύτην ἐξ οὐρανοῦ πεφοιτηκέναι δικαίως Φιλοσόφων παῖδες κηρύττουσι. Τὸ γὰρ ἀσθενὲς τῆς ἡμετέρας φύσεως," καὶ τὰ τῶν ἐπισυμβαινόντων ἀῤῥωστημάτων ἐπανορθοῦται διὰ ταύτης. καὶ γὰρ καλὰ τοῦ δικαίου λογισμὸν, συνωδὰ τοῖς ἄνωθεν βασιλεῦσι θεσπίζοντες, ἡμέτερα Φιλανθρωπία κελεύομεν, τῶν βουλευτικῶν λειτουργημάτων ἀνενοχλήτους ὑμᾶς τοὺς λοιποὺς χρόνους διάγειν.

Voss. ἰατρικὰ ἀῤῥωστήματα ἐπανορθοῦνται

Juliani Lex De Medicis.

B ARtem medicam hominibus salutarem esse, usus ipse demonstrat. Quare eam e cœlo delapsam non immerito Philosophi prædicant. Etenim naturæ nostræ infirmitas, & valetudinis offensiones, quæ quotidie incidunt, per hanc corriguntur. Quamobrem sicut æquitatis ratio postulat, nos superiorum Regum auctoritatem & vocem secuti, pro nostra humanitate jubemus vos senatoriis muneribus liberos in posterum vivere.

C

Ἀλεξανδρεῦσι διάταγμα.

κς.

Ἐχρῆν τοῦ ἐξελαθέντα βασιλικοῖς πολλοῖς πάνυ, καὶ πολλῶν αὐτοκρατόρων προστάγμασιν, ἓν γοῦν ἐπίταγμα περιμεῖναι βασιλικὸν, εἶθ' ὅτως εἰς τὴν ἑαυτοῦ καθιέναι, ἀλλὰ μὴ τόλμῃ μηδ' ἀπονοίᾳ χρησάμενον, " ὥσπερ οὐκ ὄσων ἐνυβρίζειν τοῖς νόμοις. Ἐπεί τοι καὶ τὸ νῦν ὑφ' ἡμῶν τοῖς Γαλιλαίοις τοῖς Φυγαδευθεῖσιν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου " Κωνσταντίου, εἰ κάθοδον εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτοῖς," ἀλλ' εἰς τὰς πατρίδας συνεχωρήσαμεν. Ἀθανάσιον δὲ πυνθάνομαι τοῦ τολμηρότατον ὑπὸ τοῦ συνήθους ἐπαρθέντα θράσους, ἀντιλαβέσθαι τοῦ λεγομένου παρ' αὐτοῖς ἐπισκοπῆς θρόνου. τοῦτ' δὲ εἶναι καὶ τῷ θεοσεβεῖ τῶν Ἀλεξανδρέων δήμῳ ἐ

Voss. οὐκ ὄσων

Voss. Κωνσταντίου

Voss. ἀλλὰ τὸν εἰς τὰς

Edictum Ad Alexandrinos.

XXVI.

ÆQuum erat, eum, qui regiis & imperatoriis edictis compluribus ejectus fuerat, unum saltem edictum regium expectare, ac tum denique domum suam redire; non autem singulari audacia atque amentia fretum, legibus tanquam omnino extinctis ac perditis illudere. Etenim nunc quoque nos Galilæis a Constantio ejectis, non reditum ad suas Ecclesias, sed in patriam cuique suam concessimus. Audio Athanasium, hominem audacissimum, solita audacia elatum, Episcopatus sedem, ut ipsi appellant, iterum usurpare: id vero non mediocriter Alexandrino populo displicere.

cere. Quare eum jubemus urbe excedere, eo ipſo die quo humanitatis noſtræ litteras acceperit. Quod ſi in urbe manſerit, longe majores gravioresque ei pœnas denunciamus.

μέτριος ἀηδές. Ὅθεν αὐτῷ προαγορεύομεν ἀπιέναι τῆς πόλεως, ἐξ ἧς ἂν ἡμέρας τὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος γράμματα δέξηται παραχρῆμα· μένοντι δ' αὐτῷ τῆς πόλεως ἔσω, μείζους πολὺ καὶ χαλεπωτέρας προαγορεύομεν τιμωρίας.

JULIANUS LIBANIO, SOPHISTÆ & Quæſtori.

XXVII.

AD Litarbos veni, (quod oppidum eſt in Chalcide) & caſu incidi in viam quandam, quæ reliquias adhuc Antiochenſium hybernorum habebat. Erat autem, ſicut opinor, illius pars una palus, altera mons, rota certe aſpera: ad paludem erant lapides, tanquam de induſtria disjecti, nulla arte compoſiti, quomodo in cæteris urbibus viæ tanquam ædificari ſolent, loco pulveris multo limo ac lapidibus, ſicut in pariete, collocatis. Hoc itineris ſpatio confecto, vix tandem ad primum diverſorium pervenimus: (quod fuit hora fere nona) cum ecce Senatus veſtri maxima pars ad nos venit. Ac ibi quæ ſimus inter nos collocuti, fortaſſe accepiſti: & ex nobis ipſis aliquando, ſi Diis placuerit, cognoſces. Litarbis deinde ad Berrhœam veni: & Juppiter, clariſſimo oſtento, læta omnia denunciavit. Commoratus autem ibi diem unum, arcem inviſi, & Jovi, regio more, taurum candidum ſacrificavi. Cum Senatu autem pauca de religione diſſerui. Et laudarunt quidem omnes orationem meam; pauci vero admodum aſſenſere: atque iſti ipſi erant, quos ante meam orationem ſanos eſſe arbitrabar; poſtea ta-

Ἰουλιανὸς Λιβανίῳ, Σοφιστῇ καὶ Κοιαίστωρι.

κζ.

ΜΕχρι τῶν Λιτάρβων ἦλθον ἔστι δὲ ἡ κώμη Χαλκίδος· καὶ ἐνέτυχον ὁδῷ λείψανα ἐχούσῃ χειμαδίων Ἀντιοχικῶν. ἦν δὲ αὐτῆς, οἶμαι, τὸ μὲν τέλμα, τὸ δὲ ὄρος, τραχεῖα δὲ πᾶσα· καὶ ἐνέκειντο τῷ τέλματι λίθοι, ὥσπερ ἐπίτηδες ἐρριμένοις ἐοικότες, ὑπ' ἀδεμιᾷ τέχνῃ συγκείμενοι, ὃν τρόπον εἰώθασιν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι τὰς λεωφόρους οἷον ἐξοικοδομοῦντες ποιεῖν, ἀντὶ μὲν κονίας πολὺν τὸν χοῦν ἐποικοδομοῦντες, πυκνοὺς δὲ ὥσπερ ἐν τοίχῳ τιθέντες τοὺς λίθους. Ἐπεὶ δὲ διαβὰς μόλις ἦλθον εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν· ἐννέα πως σχεδὸν ἦσαν ὥραι· καὶ ἐδεξάμην ἔσω τὸν αὐλῆς τὸ πλεῖστον τῶν παρ' ὑμῶν βουλῆς. ἃ δὲ διελέχθημεν πρὸς ἀλλήλους, ἴσως ἐπύθου. μάθοις δ' ἂν καὶ ὑμῶν ἀκούσας, εἰ θεοὶ θέλοιεν. Ἀπὸ τῶν Λιτάρβων εἰς τὴν Βέρροιαν ἐπορευόμην, καὶ ὁ Ζεὺς αἴσια πάντα ἐσήμηνεν, ἐναργῆ δείξας τὴν διοσημίαν. ἐπιμείνας δὲ ἡμέραν ἐκεῖ, τὴν ἀκρόπολιν εἶδον, κἀ ἔθυσα τῷ Διῒ βασιλικῶς ταῦρον λευκόν. Διελέχθην δὲ ὀλίγα τῇ βουλῇ περὶ θεοσεβείας. ἀλλὰ τοὺς λόγους ἐπῄνουν μὲν ἅπαντες· ἐπείσθησαν δὲ αὐτοῖς ὀλίγοι πάνυ. καὶ ἔστι, οἳ καὶ πρὸ τῶν ἐμῶν λόγων ἐδόκουν ἔχειν ὑγιῶς· ἐλάβοντο δὲ

δὲ ὥσπερ παῤῥησίας ἀπολῆψαθαι τὴν αἰδῶ καὶ ἀποθέσθαι. Περίεσι γάρ, ὦ θεοὶ, τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ μὲν τοῖς καλοῖς ἐρυθριᾶν, ἀνδρεία ψυχῆς καὶ εὐσεβεία, καλλωπίζεσθαι δὲ ὥσπερ τοῖς χειρίστοις ἱεροσυλία, καὶ μαλακία γνώμης καὶ σώματος. Ἔνθεν ὑποδέχονταί με Βάτναι, χωρίον οἷον παρ' ὑμῖν οὐκ εἶδον ἔξω τῆς Δάφνης, ἢ νῦν ἔοικε ταῖς Βάτναις· ὡς τάγε πρὸ μικροῦ, σωζομένου τοῦ νεὼ καὶ τοῦ ἀγάλματος, Ὄσσῃ, καὶ Πηλίῳ, καὶ ταῖς Ὀλύμπου κορυφαῖς, καὶ τοῖς Θετταλικοῖς Τέμπεσιν ἄγων ἐπίσης, ἢ καὶ προτιμῶν ἁπάντων ὁμοῦ τὴν Δάφνην οὐκ αἰσχυνοίμην. ἱερὸν Διὸς Ὀλυμπίου, καὶ Ἀπόλλωνος Πυθίου τὸ χωρίον. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῇ Δάφνῃ γέγραπταί σοι λόγος, οἷος οὐδεὶς ἄλλος οὐδὲ εἷς τῶν οἱ νῦν βροτοί εἰσι, καὶ μάλα ἐπιχειρήσας ἂν καμεῖν, ἐργάσαιτο· νομίζω δὲ καὶ τῶν ἔμπροσθεν οὐ πολλοὺς πάνυ. τί οὖν ἐγὼ νῦν ἐπιχειρῶ περὶ αὐτῆς γράφων, ὅτῳ λαμπρᾶς ἐπ' αὐτῇ συγγεγραμμένης; ὡς μήποτε ὤφελε τοιοῦτον. Ἄϊγε μὴν Βάτναι· βαρβαρικὸν ὄνομα τοῦτο, χωρίον ἐστὶν Ἑλληνικόν· πρῶτον μὲν ὅτι δι' ἁπάσης τῆς περιοῦσης χώρας ἀτμοὶ λιβανωτοῦ πανταχόθεν ἦσαν ἱερεῖά τε ἐβλέπομεν εὐπρεπῆ πανταχοῦ. τοῦτο μὲν οὖν εἰ καὶ λίαν ἔυφραινέ με, θερμότερον ὅμως ἐδόκει, καὶ τῆς εἰς τοὺς θεοὺς εὐσεβείας ἀλλότριον. Ἐκτὸς πάτου γὰρ εἶναι χρὴ, καὶ δρᾶσθαι καθ' ἡσυχίαν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πορευομένων, οὐκ ἐπ' ἄλλο τι βασταζόντων τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἱερεῖά τε καὶ ὅσια. τοῦτο μὲν οὖν ἴσως τεύξεται τῆς ἀμοιβούσης ἐπιμελείας αὐτίκα. τὰς Βάτνας δὲ εἰώρων πεδίον λάσιον, ἄλσει κυπαρίττων ἔχων νέων. καὶ ἦν ἐν ταύταις οὐδὲν γεράνδρυον, οὐδὲ σαπρὸν, ἀλλὰ ἐξ ἴσης ἅπαντα θάλλοντα τῇ κόμῃ. καὶ τὰ βασίλεια πο-

A men quasi licentia arrepta, omnem pudorem excusserunt ac deposuerunt. Erubescunt enim homines vehementer (o Dii immortales!) in rebus honestis, ut fortitudine animi ac pietate; in turpissimis exultant, ut in sacrilegio & corporis animique ignavia. Inde me Batnæ excipiunt, locus qualem nullum unquam vidi extra Daphnem, quæ nunc Batnis B confertur, cum antea salvis templo & simulacro, non solum Ossæ, Pelio, Olympo, & Thessalicis vallibus eam æquare, verum etiam anteferre omnibus non vererer: ergo locus, quem dixi, Jovi Olympio, & Pythio Apollini sacer est. Sed de Daphne scripta est a te oratio, qualem nemo alius eorum, qui nunc vivunt, hominum, quamvis maxime contenderet, possit perficere: veterum autem non multos perfecturos C fuisse existimo. Quid igitur ego de ea nunc scribam, cum tua tam luculenta extet oratio? Absit ut quicquam tale cogitem. Igitur Batnæ (nomen est istud barbarum, *locus autem Græcus*) primum quod thuris odor ex omni parte regionis circumspirabat, & victimas in omnibus locis apparatas cernebamus: id, inquam, etsi multum mihi voluptatis afferebat, tamen calidius videbatur, & a religione alienum. Etenim procul a tumultu & strepitu sacra fieri debent, neque aliud quippiam quærendum, nisi ut victimæ & sacra Diis apportentur. Verum istud fortasse brevi corrigetur. Batnas vero D videbam esse agrum sylvosum, nemoribus tenerarum cupressorum ornatum. Et in his! nulla erat arbor annosa, nulla putris, sed omnes pariter coma florebant. Regia domus non

erat

erat ſumtuoſa: e luto enim & lignis tantum erat, nullam ornatus varietatem habebat. Hortus illo Alcinoi pauperior, ſimilis Laërtio: nemus erat in eo perexiguum, cupreſſis refertum: juxta murum plurimæ arbores ordine ac deinceps inſitæ: in medio areæ, & in his olera, atque arbores, quæ omnis generis fructus afferrent. Quid tum illic? ſacrificavi veſperi, & poſtridie ſummo mane, quod ſtudioſe ſingulis diebus facere conſuevi. Cumque læta ac præclara eſſent ſacra, ad urbem contendimus. Ibi nobis a civibus itum eſt obviam, & nos domum ſuam excepit amicus quidam, quem tum primum fere videramus, ſed multo ante tempore amabamus. Cauſſam quidem notam tibi eſſe ſcio, tamen non eſt mihi moleſtum explicare: nectar enim mihi eſt, de illis ſemper & audire & dicere. Jamblichi diviniſſimi alumnus fuit Sopater, hujus affinis cum vixit. Mihi enim res illorum virorum omnes non amare, ſcelus omnium maximum videtur. Sed eſt alia quoque major cauſſa. Hic cum perſæpe patruelem meum & fratrem germanum hoſpitio accepiſſet, & ab iis magnopere, ut par fuit, ſolicitaretur, ut a Diis deficeret; nunquam tamen (quod grave & magnum eſt) in eum morbum lapſus eſt. Hæc habui, quæ ex Hierapoli ad te de rebus meis ſcriberem. Quod ad bellicas & civiles res attinet, ipſe tu præſens de iis debes cognoſcere: major enim res eſt, quam ut epiſtola comprehendi poſſit, immo ne tribus quidem epiſtolis, ſi accurate perſcribatur. Veruntamen narrabo tibi, idque breviter. Legatos miſi ad Saracenos, & ut veniant, ſi velint, commonefacio. Hoc primum caput eſt. Alterum,

A λυ῎ελῃ μὲν ἦκισα· πηλῷ γὰρ ἦν μόνον καὶ ξύλων, οὐδὲν ποικίλον ἔχον῎α. κῆπον δὲ τῷ μὲν Ἀλκινόου κα῎αδεέστερον, παραπλήσιον δὲ τῷ Λαέρ῎ου καὶ ἐν αὐτῷ μικρὸν ἄλσος πάνυ, κυπαρίττων" μεσόν. καὶ τῷ" τοιχίῳ δὲ πολλὰ τοιαῦτα παραπεφυ῎ευμένα δένδρα σίχῳ, καὶ ἐφεξῆς. εἶτα τὸ μέσον πρασιαὶ, καὶ ἐν ταύταις λάχανα, καὶ δένδρα παν῎οίαν ὀπώραν φέρον῎α. Voſſ. μτοων κ.δ.ζ.ι. κ.φ.

B Τί ἂν ἐνταῦθα; ἔθυσα δείλης, εἶτ' ὄρθρου βαθέος, ὅπερ ἐιώθα ποιεῖν ἐπιεικῶς ἑκάσης ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἦν καλὰ τὰ ἱερὰ, τῆς πόλεως εἰχόμεθα, καὶ ὑπαν῎ῶσιν ἡμῖν οἱ πολῖται· καὶ ὑποδέχεταί με ξένος, ὀφθεὶς μὲν ἀρ῎ι, φιλούμενος δὲ ὑπ' ἐμοῦ πάλαι. τὴν δὲ αἰτίαν, αὐτὸς μὲν οἶδα ὅτι συνείδεις, ἐμοὶ δὲ ἡδὺ καὶ ἄλλως φράσαι. τὸ γὰρ ἀεὶ περὶ αὐτῶν ἀκούειν καὶ λέγειν, ἔσι μοι νέκ῎αρ. Ἰαμβλίχου τοῦ θειο῎άτου τὸ θρέμμα Σώπα῎ρος, τύ-

C του κηδεσὴς ἐξ ὅσου· ἐμοὶ γὰρ τὸ μὴ πάν῎α ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἀγαπᾶν, ἀδικημάτων οὐδὲν ἧττω φαυλόταλον εἶναι δοκεῖ. πρόσεσι ταύτης αἰτία μείζων. ὑποδεξαμένος γοῦν πολλάκις τόντε ἀνεψιὸν τὸν ἐμὸν, καὶ τὸν ὁμοπάτριον ἀδελφὸν, καὶ προ῎απεὶς ὑπ' αὐτῶν, οἷα εἰκὸς, πολλάκις ἀποσῆναι τῆς εἰς θεοὺς εὐσεβείας, ὃ χαλεπόν ἐσιν, οὐκ ἐλήφθη τῇ νόσῳ. Ταῦτα εἶχον ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς πόλεώς σοι γράφειν, ὑπὲρ τῶν

D ἐμαυτοῦ. τὰς δὲ σρατιωτικὰς ἢ πολιτικὰς οἰκονομίας, αὐτὸν ἐχρῆν, οἶμαι, παρόντα ἐφορᾶν καὶ ἐπιμελεῖσθαι. μεῖζον γάρ ἐσιν ἢ καθ' ἐπισολὴν, ἓν ἴσθι, καὶ τοσοῦτον ὅσον οὐ ῥᾴδιον οὐδὲ τριπλάσια τούτου περιλαβεῖν, σκοπῶντι τ' ἀκριβές. ἐπεὶ καὶ φαίην δέ σοι, καὶ ταῦτα φράσω δι' ὀλίγων. Πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς ἔπεμψα πρέσβεις, ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς ἥκειν, εἰ βούλοιντο. ἓν μὲν δὴ τοιοῦτο. ἕτερον δὲ,

λίαν ἐγρηγορότας, ὡς ἐνεδέχετο, τοὺς παραφυλάξοντας ἐξέπεμψα, μή τις ἐνθένδε πρὸς τοὺς πολεμίους ἐξέλθῃ λαθών, ἐσόμενοι αὐτοῖς ὡς κεκινήμεθα μηνυτής. ἐκεῖθεν ἐδίκασα δίκην στρατιωτικὴν, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, πρατόταλα καὶ δικαιόταλα. ἵππους περιτίους καὶ ἡμιόνους παρεσκεύασα, τὸ στρατόπεδον εἰς ταυτὸ συναγαγὼν ναῦς πληρῶσθαι πολαμίαι πυρῷ, μᾶλλον δὲ ἄρτων ξηρῶν καὶ ὄξους. καὶ τούτων ἕκασον ὅπως ἐπράχθη, καὶ τίνες ἐφ' ἑκάστῳ γεγόνασι λόγοι, πόσου μήκους ἐστὶ συγγραφὴ, ἐννοεῖς. ἐπιστολαῖς δὲ ὅσαις ὑπέγραψα, καὶ βίβλοις ἑπόμενα ὥσπερ ἀίσιά μοι· καὶ ταῦτα συμπεριπορεῖται πανταχοῦ· τί δεῖ νῦν πράγματα ἔχων ἀπαριθμεῖσθαι;

A exploratores miſi, quoad licuit, vigilantiſſimos, ne quis hinc tacitus ad eos veniat, certioresque faciat nos commoveri. Inde controverſiam militarem, ut mihi perſuadeo, ſumma lenitate æquitateque diſcepravi: equos eximios & mulos comparavi: copias in unum coëgi: naves fluviatiles implentur frumento, vel potius pane cocto atque aceto: quorum unumquodque quomodo geſtum fuerit, qui ſermones habiti ſint, exponere, quam longæ ſit epiſtolæ, non ignoras. Quam vero multis & litteris & libris mandarim ea, quæ mihi tanquam læta auſpicia eveniunt, (circumferuntur autem nobiſcum) quid opus eſt faſtidioſe ac moleſte recenſere?

Ἰουλιανὸς Γρηγερίῳ ἡγεμόνι.

κη.

Julianus Gregorio Duci.

XXVIII.

Ἐμοὶ καὶ γράμμα παρά σου μικρὸν, ἀρκεῖ μεγάλης ἡδονῆς πρόφασιν μνησεῦσαι. καὶ τοίνυν οἷς ἔγραψας" λίαν ἡσθεὶς, ἀντιδίδωμι καὶ αὐτὸς τὴν ἴσην· οὐ τῷ τῶν ἐπιστολῶν μήκει μᾶλλον, ἢ τῷ τῆς εὐνοίας μεγέθει τὰς τῶν" ἑταίρων φιλίας ἐκτείνεσθαι δεῖν κρίνων.

Voſſ. ἄγαν

Voſſ. ἑτέρων

Mihi ſane vel exigua abs te epiſtola ſufficit ad magnæ voluptatis occaſionem capiendam. Ego vero iis, quæ ſcripſiſti, plurimum lætatus, parem gratiam refero: neque tam epiſtolæ prolixitate, quam benevolentiæ magnitudine, amicorum charitatem amplificandam eſſe judico.

Ἰουλιανὸς Ἀλυπίῳ ἀδελφῷ Καισαρίου.

κθ.

Julianus Alypio Cæſarii fratri.

XXIX.

Herodot. Lib. III. cap. 140.

Ὁ Συλοσῶν ἀνῆλθε, φησὶ, παρὰ τὸν Δαρεῖον, καὶ ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς χλανίδος, καὶ ἤτησεν ἀντ' ἐκείνης παρ' αὐτοῦ τὴν Σάμον· εἶτα ἐπὶ τούτῳ Δαρεῖος μὲν ἐμεγαλοφρονεῖτο, μεγάλα ἀντὶ μικρῶν νομίζων ἀποδεδωκέναι· Συλοσῶν δὲ λυπηρὰν ἐλάμβανε χάριν. σκόπει δὴ τὰ ἡμέτερα νῦν

Syloſon (ait ille) ad Darium venit, ac pallium ei commemoravit, & petiit pro eo Samum: poſtea Darius magnopere ſibi placebat, putans ſe magna pro parvis retuliſſe: Syloſon tamen triſte beneficium accepit. Confer nunc noſtra

cum

cum illis. Primum quidem una in re nos multo melius: quandoquidem non expectavimus, dum ab altero admoneremur; ſed in tanto tempore amicitiam erga te perpetuam ſanctamque ſervavimus: deinde cum primum nobis oblata eſt a Deo facultas, non inter ſecundos, ſed inter primos te amicos appellavi. Ergo hoc primum. De futuris aurem daſne mihi ut augurer? (ſum enim augur) longe melius expecto, modo ſit propitia Adraſtia. Neque enim tibi opus eſt rege, qui te in evertenda urbe aliqua ſuis viribus juvet: & mihi multis ſane opus eſt, qui me adjuvent ad ea reſtituenda, quæ male cecidere. Hæc tecum Muſa Gallica & barbara jocatur. Tu vero interea Diis ducibus venies: ad manum tibi erit præda hœdorum & ovium, quæ in hybernis venatio eſt. Veni ad amicum, qui te jam tum, antequam noſſem quantus eſſes, tamen complexus ſum.

A πρὸς ἐκεῖνα. ἓν μὲν δὴ τὸ πρῶτον οἶμαι κρεῖσσον ἔργον ἡμέτερον· ἀ γὰρ ὑπεμείναμεν ὑπομνηθῆναι παρ' ἄλλε. τοσ᾽τῳ δὲ χρόνῳ τὴν μνήμην τῆς σῆς Φιλίας διαΦυλάξαντες ἀκέραιον, ἐπειδὴ πρῶτον ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς, οὐκ ἐν δευτέροις, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πρώτοις σε μετεκάλεσα. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τοιαῦτα. Περὶ δὲ τῶν μελλόντων, ἆ- Voſſ. ἰμέτε καλέσας
ρά μοι δώσεις τι (καὶ γάρ εἰμι μαντικός) προαγορεῦσαι; μακρῷ νομίζω B κρεῖττον ἐκείνων. Ἀδράσεια δ᾽ εὐμενὴς εἴη. Σύτε γὰρ σοὶ δὲν δεῖ συγκαλασρεΦομένῳ τὴν πόλιν βασιλέως· ἐγώ τε πολλῶν δέομαι τῶν συνεπανορθώντων μοι τὰ πεπλωκότα κακῶς. Ταῦτά σοι Γαλλικὴ καὶ βάρβαρ Μῶσα προσπαίζει. σὺ δὲ ὑπὸ τῇ τῶν θεῶν πομπῇ χαίρων ἀΦίκοιο. καὶ τῇ αὐλῇ χειρὶ " λῃὶς ἐρίΦων, καὶ τῆς ἐν τοῖς χε. λῆς item λὶς
χειμαδίοις θήρας τ προβαλείων· ἥκε πρὸς τ Φίλον, ὅς σε τότε καίπερ ὄπω γινώσκειν ὅσος εἶ δυνάμεν, ὅμως C περιεῖχον.

JULIANUS EIDEM.

XXX.

JAM eram morbo liberatus, cum Geographiam miſiſti; non tamen propterea minus grata mihi fuit tabella abs te miſſa: ſunt enim in ea tum deſcriptiones prioribus meliores, tum jambi, quibus eam exornaſti: non illi quidem bellum ſonantes Bupalium, ut ait Poëta Cyrenæus, ſed quales pulchra Sappho ſolet hymnis ſuis inrexere. Denique munus tuum eſt ejuſmodi, ut & te fortaſſe ſit dignum, & mihi ſane quam gratiſſimum. De reipublicæ autem adminiſtratione, quod diligenter atque humaniter tranſigere omnia ſtudes, gratum

Ἰουλιανὸς τῷ αὐτῷ.

λ.

HΔη μὲν ἐτύγχανον ἀνῳμένος τῆς νόσε, τὴν γεωγραΦίαν ὅτε ἀπέσειλας. ἅ μην ἔλατ᾽ον διὰ τῦτο ἡδέως ἐδεξάμην τὸ παρὰ σᾶ πινάκιον ἀποσαλέν. ἔχ᾽ γὰρ κ τὰ διαγράμD ματα τῶν πρόσθεν βέλτιον, κ κατεμέσωσας αὐλὸ, προσθεὶς τὰς ἰάμβες, ἃ " μάχην ἀείδοντας τὴν Βυπάλιον, γρ. μαίχη καλὰ τ Κυρηναῖον ποιητὴν, ἀλλ᾽ οἵας δόντας. ἡ καλὴ ΣαπΦὼ βάλεται τοῖς " ὕμνοις γρ. νόμοις
ἁρμόσειεν. καὶ τὸ μὲν δῶρον τοιῦτόν ἐσιν, ὁποῖον ἴσως σοί τε ἔπρεπε δῦναι, ἐμοί τε ἥδιστον δέξασθαι. Περὶ δὲ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, ὅτι δρασηρίως ἅμα καὶ πρᾴως ἅπαντα " περαίνειν πρεσυμῇ, συννδόμεθα. Voſſ.

μίξαι γὰρ πραότητα καὶ σωφροσύνην ἀνδρείᾳ καὶ ῥώμῃ, καὶ τῇ μὲν χρῆσθαι πρὸς τοὺς ἐπιεικεστάτους, τῇ δὲ ἐπὶ τῶν πονηρῶν ἀπαραιτήτως πρὸς ἐπανόρθωσιν, οὐ μικρᾶς ἐσι φύσεως, οὐδ' ἀρετῆς ἔργον, ὡς ἐμαυτὸν πείθω. Τούτων εὐχόμεθά σε τῶν σκοπῶν ἐχόμενον, ἅμφω πρὸς ἓν τὸ καλὸν αὐτοὺς συναρμόσαι. τοῦτο γὰρ ἁπάσαις προκεῖσθαι ταῖς ἀρεταῖς τέλος, οὐκ εἰκῇ τῶν παλαιῶν ἐπίστευον οἱ λογιώτατοι. Ἐρρωμένος καὶ εὐδαιμονῶν διατελοίης ἐπὶ μήκιστον, ἀδελφὲ πόθεινότατε καὶ φιλικώτατε.

Voſſ. χρῆσθαι

A est. Etenim lenitatem ac moderationem cum fortitudine & robore ita temperare, ut illa erga bonos viros utare, hanc ad pravos ſevere corrigendos adhibeas, non mediocris ingenii ac virtutis rem eſſe arbitror. Hos fines tibi propoſitos eſſe, & ad honeſtatem unicam referri cupio. Extremum ſiquidem virtutum omnium iſtud eſſe, non ſine cauſſa veterum ſapientiſſimi crediderunt. Vale, & quam longiſſime beatus vive, frater ſuaviſſime & chariſſime.

B

Ἰουλιανὸς Ἀετίῳ Ἐπισκόπῳ.

λα.

Λοιποῖς μὲν ἅπασι τοῖς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίου πεφυγαδευμένοις ἕνεκεν τῆς τῶν Γαλιλαίων ἀπονοίας, ἀνῆκα τὴν φυγήν σὲ δὲ οὐκ ἀνίημι μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ παλαιᾶς γνώσεώς τε καὶ συνηθείας μεμνημένος, ἀφικέσθαι προτρέπω μέχρις ἡμῶν. χρῆσαι δὲ ὀχήματι δημοσίῳ μέχρι τοῦ στρατοπέδου τοῦ ἐμοῦ, καὶ ἑνὶ παρίππῳ.

Julianus Aetio Episcopo.

xxxi.

CÆteris omnibus, qui a Conſtantio vita defuncto ejecti patria fuerant, propter amentiam Galilæorum, exilium condonavi: te autem non ſolum ea pœna libero, verum etiam memor priſtinæ *conſuetudinis* atque amicitiæ noſtræ, hortor ut ad nos venias. Uteris autem vehiculo publico usque ad noſtram cohortem, & uno parhippo.

C

Ἰουλιανὸς Λουκιανῷ σοφιστῇ.

λβ.

Γράφω, καὶ ἀντιτυχεῖν ἀξιῶ τῶν ἴσων. εἰ δὲ ἀδικῶ συνεχῶς ἐπιστέλλων, ἀνταδικηθῆναι δέομαι τῶν ὁμοίων παθῶν.

Voſſ. Καὶ γράφω,

Julianus Luciano Sophistæ.

xxxii.

D

SCribo, & litteras viciſſim expecto. Quod ſi tam crebris litteris tibi injuriam facio, tu mihi viciſſim parem injuriam reponito.

Ἰουλιανὸς Δοσιθέῳ.

λγ.

Μικροῦ μοι ἐπῆλθε δακρῦσαι· καί τοιγε ἔχρην" ἐφ' ἡμῖν τοῦνομα

Vat. οὐφημῖν

Julianus Dositheo.

xxxiii.

VIx potui lacrymas continere; & merito, cum apud nos tuum nomen

men appellari audiviſſem. Commovebat enim mihi memoriam nobilis illius & omnibus modis admirandi patris noſtri: quem ſi imitari voles, & ipſe felix eris, & vitam tuam, ſicut ille, amabilem efficies; ſin ignavus fueris, tum mihi dolorem afferes, tum te tibi detrimento fuiſſe in perpetuum dolebis.

A τὸ σὸν Θεογγόμενον. ἀνεμνήσθην γὰρ τῆ γενναίᾳ, καὶ πάντα θαυμασίᾳ πατρὸς ἡμῶν· ὃν εἰ μὲν ζηλώσεις, καὶ αὐτός τε εὐδαίμων ἔσῃ, καὶ τῷ βίῳ δώσεις, ὥσπερ ἐκεῖνος, ἐφ' ὅτῳ φιλοτιμήσεται. ῥαθυμήσας δὲ, λυπήσεις ἐμὲ, σαυτῷ δὲ" ὅτι μηδὲν ὄφελος, μέμψῃ. Barocc. ὅτι

JULIANUS JAMBLICHO Philoſopho.

Ἰουλιανὸς Ἰαμβλίχῳ Φιλοσόφῳ.

B

XXXIV.

λδ.

ULyſſi ſatis fuit ad filii de ipſo opinionem coercendum dicere:

Non ſum de ſuperis: quid me immortalibus æquas?

At ego ne hominem quidem eſſe me dicere auſim, ut eſt in proverbio, quamdiu abſum ab Jamblicho: veruntamen ejus ſtudioſum cupidumque eſſe me concedam, ſicut ille pater Telemachi. Quamvis enim indignum me aliquis fortaſſe dixerit, attamen non propterea me a tui amore abſtrahet. Nam & multos egregiarum ſtatuarum amatores fuiſſe audio, qui non ſolum artificis laudi nihil obfuerint, verum etiam ſuo erga illas amore veram vivamque voluptatem operi addiderint. Quod autem me veteribus illis ſapientibus ludens adſcribis, tantum me ab iis abeſſe ſentio, quantum *te ipſum eorum eſſe conſortem, certus ſum.* Tu vero non ſolum Pindarum, aut Democritum, aut Orpheum illum antiquiſſimum, ſed omnes omnino Græciæ philoſophos, qui in eo genere floruiſſe memorantur, tanquam in lyræ variis e ſonis concentu ad perfectam muſicam conjunxiſti. Atque

Ὀδυσσεῖ μὲν ἐξήρκει τῷ παιδὸς τὴν ἐφ' αὐτῷ φαντασίαν ἀνασέλλοντι, λέγειν,

Οὔτίς τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; Odyſſ. π. v. 187. Barocc.

Ἐγὼ δὲ οὐδ' ἂν ἄνθρωπον εἶναι φαίην ἂν, ὡς ὁ λόγος, ἕως ἂν Ἰαμβλίχῳ μὴ συνῶ. ἀλλ' ἐρασὴς μὲν εἶναι ὁμολογῶ, καθάπερ ἐκεῖνος τῷ Τηλεμάχῳ πατήρ. κἂν γὰρ ἀνάξιον με λέγῃ τις, οὐδὲ ὅτῳ τῷ σοφῶν ἀφαιρήσεται. ἐπεὶ καὶ ἀγαλμάτων καλῶν ἀκούω πολλοὺς ἐρασὰς γενέσθαι, μὴ μόνον τῷ δημιουργῷ τὴν τέχνην μὴ βλάπτοντας, ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ αὐτὰ πάθει τὴν ἔμψυχον ἡδονὴν τῷ ἔργῳ προσιθέντας. Τῶν γε μὴν παλαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν, οἷς ἡμᾶς ἐγκρίνειν ἐθέλεις παίζων, τοσοῦτον ἀπέχειν φαίην, ὁπόσον αὐτῷ σοι τῶν αὐτῶν μελῆναι πιστεύω. Καίτοι σύγε οὐ Πίνδαρον μόνον, οὐδὲ Δημόκριτον, ἢ Ὀρφέα τὸν παλαιότατον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαν ὁμοῦ τὸ Ἑλληνικὸν, ὁπόσον εἰς ἄκρον Φιλοσοφίας ἐλθεῖν μνημονεύεται, καθάπερ ἐν λύρας ποικίλων φθόγγων ἐναρμονίῳ συσάσῃ, πρὸς τὸ ἐντελὲς τῆς μουσικῆς κέρας ἔχεις· καὶ ὥσπερ Ἄργον τὸν

Barocc. ἐν ἀνθρώποις φαίην ἂν εἶναι ὅλως, ἕως ἂν Voſſ. εἶναι σὸς deeſt patre in Barocc.

τὸν Φύλακα τῆς Ἱδς οἱ μῦθοι περὶ νοιαν ἔχουσα τῶν Διὸς παιδικῶν, ἀκοιμήτοις πάντοθεν ὀφθαλμῶν βολαῖς περιφράττουσιν. ὕτω καί σε γνήσιον ἀρετῆς Φύλακα, " καθαροῖς παιδεύσεως ὀφθαλμοῖς ὁ λόγος φωτίζει. Πρωτέα μὲν δὴ τὸν Αἰγύπτιόν φασι ποικίλαις μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δεδιότα, μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις, ὡς ἦν σοφὸς, ἐκφήνας. ἐγὼ δὲ εἴπερ ἦν ὄντως σοφὸς Πρωτεὺς, καὶ οἷος πολλὰ τῶν ὄντων γινώσκειν, ὡς Ὅμηρος λέγει, τῆς μὲν ὧν ἥδη φύσεως αὐτὸν ἐπαινῶ, τῆς γνώμης δὲ οὐκ ἄγαμαι, διότι μὴ φιλανθρώπου τινὸς, ἀλλὰ ἀπαλεῶν ἔργον ἐποίει κρύπτων ἑαυτὸν, ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ. Σὲ δὲ, ὦ γενναῖε, τίς οὐκ ἂν ἀληθῶς θαυμάσειεν, ὡς οὐδέν τι τῷ Πρωτέως τῷ σοφῷ μείων εἶ, καὶ μὴ μᾶλλον εἰς ἀρετὴν ἄκραν τελεσθεὶς, ὧν ἔχεις καλῶν, οὐ φθονεῖς ἀνθρώποις ἀλλ' ὥσπερ ἡλίου καθαρὰν δίκην, " ἀκτῖνάς σου ἀκραιφνεῖς ἐπὶ πάντας ἄγεις, οὐ μόνον τοῖς παροῦσι τὰ εἰκότα ξυνών· ἀλλὰ καὶ ἀπόντας, ἐφ' ὅσον ἔξεστι, τοῖς παρὰ σαυτοῦ σεμνύνων. Νικᾷς δ' ἂν ἔτω καὶ τὸν Ὀρφέα τὸν καλὸν, οἷς πράττεις· εἴγε ὁ μὲν τὴν οἰκείαν μουσικὴν εἰς τὰς τῶ θηρίων " ἀγωγὰς καλανάλισκε· σὺ δὲ ὥσπερ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους " ταχθεὶς, Ἀσκληπιοῦ χεῖρα παντα χοῦ ζηλῶν ἅπαντα ἐπέρχῃ λογίῳ τε καὶ σωτηρίῳ νεύματι. ὥστε μοίγε δοκεῖ κ' Ὅμηρος εἰ ἀνεβίω, πολλῷ δικαιότερον ἂν ἐπί σοι ἐκεῖνο τὸ ἔπος αἰνίξασθαι, τό.

Odyss Δ. ν. 498. Εἷς δ' ἔτι πὼς ζωὸς ἁλεύκεται εὐρέϊ πόντῳ.

Τῷ γὰρ ὄντι τοῦ παλαιοῦ κόμματος, ἡμῖν οἱονεὶ σπινθήρ τις ἱερὸς ἀληθοῦς καὶ γονίμου παιδεύσεως, ὑπό σοι μόνῳ ζωπυρεῖται. καὶ " εἴη γε Ζεῦ σῶ-

A ut Argum illum, qui Io delicias Jovis cuſtodiebat, pervigilibus oculis undique Poetæ obſepiunt: ſic te, virtutis verum & germanum cuſtodem, puris doctrinæ luminibus illuſtrat eloquentia. Ajunt, Proteum illum Ægyptium ſe in varias formas commutaſſe; quaſi veritum, ne imprudens hominibus requirentibus ſapientem ſe eſſe demonſtraret. Ego vero, ſiquidem ſapiens fuit reipſa Proteus, & is qui multas res cognoſceret, (ſicut vult Homerus) de ſcientia eum laudo, de ingenio non laudo: non enim viri boni & liberalis, ſed impoſtoris improbi officio fungebatur, cum eo ſe occultaret, ne hominibus prodeſſet. At te, vir clariſſime, quis non jure admiretur, tum quod Proteo ſapientiæ laude non cedis, tum multo magis quod *conſummatam virtutem adeptus, ea, quibus abundas, bona* nemini invides, ſed inſtar nitidi ſolis, tuos illuſtres radios in omnes emittis; non modo præſentes docendo, ſed etiam abſentes, quoad licet, ſcriptis tuis ornando. In quo ſane Orpheum illum nobilem ſuperas. Ille ſiquidem muſicam ſuam in belluis demulcendis conſumebat: tu tanquam ad ſalutem humani generis in hoc mundo collocatus, omnibus locis Æſculapii manum imitaris, voceque iſta facunda & ſalutari omnes orbis partes perluſtras. Quocirca mihi videtur Homerus, ſi reviviſceret, multo juſtius illud de te uſurpare poſſe:

Unus adhuc vivus lato verſatur in orbe.

Nam *ei qui eſt antiqui moris*, nobis, *inquam*, tanquam ſcintilla quædam ſacra veræ atque uberis doctrinæ, a te uno *denuo accenditur*. Atque utinam (o ſervator

Βαρσ. μυρίοις

Βαρσ. ἀκτῖνας σοφίας

γρ. οἰκονομίας

γρ. τεχθεὶς

Voſſ. εἴγε

vator Jupiter, & ſancte Mercurii, contingat Jamblichum optimum, id eſt, commune orbis terrarum commodum, longiſſima vita frui. Certe cum veteres pro Homero, Platone, Socrate, & ſi quis alius in orbem hunc incidit, juſta vota feliciter atque ex animi ſententia fecerint, vitamque illorum hoc modo produxerint; non erit incommodum, hominem noſtra ætate viris illis & vita & oratione parem, ſimilibus votis ad ſummam ſenectutem cum omnium felicitate transmittere.

τερ, καὶ Ἑρμῆ ἅγιε, τὸ κοινὸν ἁπάσης τῆς οἰκουμένης ὄφελος, Ἰάμβλιχον τὸν καλὸν ἐπὶ μήκιστον χρόνον τηρεῖσθαι. Πάντως που καὶ ἐφ' Ὁμήρῳ, καὶ Πλάτωνι, καὶ εἴ τις ἄλλος ἄξιος τῶν χορῶν τούτων, δικαίας εὐχῆς ἐπίπνευσμα τοῖς πρότερον εὐτυχηθὲν, ὕστατος ἐκείνων καιρὸς ἐπὶ μεῖζον ἤυξησεν· ᾠδὴν δὴ κωλύει καὶ ἐφ' ἡμῶν ἄνδρα καὶ λόγῳ καὶ βίῳ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀνταξιον, ὑφ' ὁμοίαις εὐχαῖς ἐς τὸ ἀκρότατον βίου γῆρας, ἐπ' εὐδαιμονίᾳ τῶν ὅλων παραπεμφθῆναι.

Epiſtola ſine titulo, pro Argivis.

Ἀνεπίγραφος, ὑπὲρ Ἀργείων.

γρ. τιτλοφορεῖται Ἀργείοις.

XXXV.

λε.

MUlta ſunt, quæ de Argivorum civitate dici poſſunt, ſi quis velit eorum res veteres & novas prædicare. Nam rerum ad Trojam geſtarum gloria, ſicut Athenienſibns & Lacedæmoniis poſtea, ſic illis maxima ex parte tribuenda eſt. Etſi enim ambo illa communiter ab univerſa Græcia geſta ſunt; attamen ut laborum & moleſtiarum, ſic laudum præcipua pars eſſe debet imperatorum. Verum iſta ſunt vetera. Deinceps vero Heraclidarum reverſio, honos ereptus natu maximo, inde in Macedoniam colonia, & a Lacedæmoniis vicinis liberæ civitatis perpetua defenſio conſervatioque, non exiguæ neque vulgaris virtutis fuit. Quin etiam ſimilia Macedonum in Perſas facinora, civitati huic attribui poſſe videntur: hæc ſiquidem ultimorum avorum Philippi & Alexandri patria erat. Poſteris autem temporibus paruit

ΥΠὲρ τῆς Ἀργείων πόλεως πολλὰ μὲν ἄν τις εἰπεῖν ἔχοι, σεμνύειν αὐτῆς ἐθέλων παλαιὰ καὶ νέα πράγματα. Τῶν τε γὰρ Τρωϊκῶν, καθάπερ ὕστερον Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις, ὅτου προσήκει τὸ πλέον ἐκείνοις ἔργου. δοκεῖ μὲν γὰρ ἄμφω κοινῇ πραχθῆναι παρὰ τῆς Ἑλλάδος· ἄξιον δὲ ὥσπερ τῶν ἔργων καὶ τῆς φροντίδος, ὅτως καὶ τῶν ἐπάθλων τοὺς ἡγεμόνας τὸ πλέον μετέχειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρχαῖά πως εἶναι δοκεῖ· τὰ δὲ ἐπὶ τούτοις, ἡ Ἡρακλειδῶν κάθοδος, καὶ ὡς τῷ πρεσβυτάτῳ γέρας ἐξηρέθη· ἥ τε εἰς Μακεδονίαν ἐκεῖθεν ἀποικία· καὶ τὸ Λακεδαιμονίοις ὅτου πλησίον παροικοῦντας, ἀδάλωτον ἀεὶ καὶ ἐλεύθερον φυλάξαι τὴν πόλιν, ὃ μικρᾶς οὐδὲ τυχούσης ἀνδρείας ἦν. ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα περὶ τοὺς Πέρσας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων γενόμενα, ταύτῃ προσήκειν τῇ πόλει δικαίως ἄν τις ὑπολάβοι. Φιλίππου τε γὰρ καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν πάνυ προγόνων πατρὶς ἦν αὕτη. Ῥωμαίοις δὲ

Voſſ. τοῦτο

δὲ ὕστερον ἀχ ἁλῶσα μᾶλλον, ἢ καὶ ἀ Romanis, non tam victa, quam in ſocie-
ξυμμαχίαν ὑπήκοσε· καὶ ὥσπερ οἶ- tatem fœdusque adhibita: atque, ut opi-
μαι, μετεῖχε καὶ αὐτὴ, καθάπερ αἱ nor, & libertatis & juris omnis particeps
λοιπαὶ, τ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἄλλων fuit, quo reliquæ Græciæ civitates utuntur,
δικαίων, ὅσα νέμουσι ταῖς περὶ τὴν concеſſu ac munere Imperatorum. At-
Ἑλλάδα πόλεσιν οἱ κρατοῦντες ἀεί. que hæc cum ita ſint, tamen eam civita-
Κορίνθιοι δὲ νῦν αὐτὴν προσγενομέ- tem Corinthii, quæ adjuncta eſt eis, (ſic
νην αὐτοῖς· ὕτω γὰρ εἰπεῖν εὐπρεπέ- enim dicere eſt honeſtius) ab urbe re-
στερον· ἀπὸ τῆς βασιλευούσης πόλε- gnante, elati atque audaces ad ſcelus,
Voſſ. αὐτὰς ως, εἰς κακίαν ἐπαρθέντες συντελεῖν " αὐτοῖς ἀναγκάζουσι· καὶ ταύτης ἦρ- B *tributariam* ſibi eſſe cogunt, & hujus in-
ξαν, ὡς φασι, τ καινοτομίας, ἕβδο- cepti ſeptimo jam anno ſunt auctores;
μος ὅτ᾽ ἐνιαυτὸς, ὅτε τὴν Δελφῶν, neque Delphorum atque Eleorum tribu-
ὅτε τὴν Ἠλείων ἀτέλειαν, ἧς ἠξιώθη- tum, ſibi ad ſacros ludos celebrandos
σαν, ἐπὶ τῷ διαλιθέναι τὰς παρὰ σφί- condonatum, verentur. Cum enim ſint
σιν ἱερὰς ἀγῶνας, αἰδεσθέντες. Τετ- quatuor (ut ſcimus) maxima & clariſſi-
τάρων γὰρ ὄντων, ὡς ἴσμεν, τῶν μεγίστων καὶ ma certamina in Græcia; Elei Olympia,
λαμπροτάτων ἀγώνων περὶ τὴν Ἑλλά- Delphi Pythia, Corinthii Iſthmia, Argivi
δα, Ἠλεῖοι μὲν Ὀλύμπια, Δελφοὶ δ Nemea conficiunt & curant. Quæ igi-
Πύθια, καὶ τὰ ἐν Ἰσθμῷ Κορίνθιοι, Ἀργεῖ- tur æquitas eſt, manere illis immunitatem
οι δὲ τὴν τῶν Νεμέων συγκροτοῦσι πανή- C olim conceſſam, hos autem ob ſimiles
γυριν. Πῶς ἂν εὔλογον ἐκείνοις μὲν ſumtus olim immunes, immo fortaſſis ne
ὑπάρχειν τὴν ἀτέλειαν τὴν πάλαι initio quidem obnoxios, privari nunc pri-
δοθεῖσαν· τοὺς δὲ ἐπὶ ὁμοίοις δαπανή- vilegio eo quod obtinuerant? Præterea
μασιν ἀφεθέντας πάλαι, τυχὸν δὲ ἀδὲ Elei & Delphi propter nobiles illos
τὴν ἀρχὴν ὑπαχθέντας νῦν ἀφῃρῆσθαι *Quinquennales agones* ſemel duntaxat
τὴν προνομίαν, ἧς ἠξιώθησαν; πρὸς δὲ pecunias conferre ſolent: at duplicia
τούτοις Ἠλεῖοι μὲν καὶ Δελφοὶ, διὰ τῆς *interea* ſunt Nemea apud Argivos, ſicut
πολυθρυλλήτου πενταετηρίδος, ἅπαξ & Iſthmia apud Corinthios. Quin &
ἐπιτελεῖν εἰώθασι· δίτλα δέ ἐσι Νέμεα D hoc tempore duo præterea certamina
παρὰ τοῖς Ἀργείοις, καθάπερ Ἰσθμια hæc Argivis ſunt adjecta, ut quaterni o-
παρὰ Κορινθίοις. ἐν μέντοι τούτῳ τῷ mnino ludi annis quaternis fiant. Quam-
χρόνῳ καὶ δύο προκεινται παρὰ τοῖς obrem quo tandem jure illi ſemel exhi-
Ἀργείοις ἀγῶνες ἕτεροι εἶδε, ὥστε εἶ- bito certamine liberantur; hi, domi qua-
ναι τέσσαρας πάντας ἐνιαυτοῖς τέσ- ternis ludis editis, tamen aliis præterea
σαρσι. Πῶς ἂν εἰκὸς ἐκείνους μὲν ἀ- tribuere coguntur, præſertim eum ne-
πράγμονας εἶναι λειτουργοῦντας ἅ- que veteres ſint, neque in Græcia ſolen-
παξ, τούτους δ ὑπάγεσθαι καὶ πρὸς ἑ- nes? Non enim ad gymnicos muſicos-
τέρων συντέλειαν, ἐπὶ τετραπλασί- ve ludos magna pecunia Corinthiis opus
οις τοῖς οἴκοι λειτουργήμασιν· ἄλλως eſt, ſed ad venationes, quæ ſæpe in thea-
τε ἀδὲ πρὸς Ἑλληνικὴν, ἀδὲ παλαι- tris
ὰν πανήγυριν; Οὐδὲ γὰρ ἐς χορήγη-
σιν ἀγώνων γυμνικῶν ἢ μουσικῶν οἱ
Κορίνθιοι τῶν πολλῶν δέονται χρημά-
των· ἐπὶ δὲ τὰ κυνηγέσια τὰ πολλά-

tris exhibentur, urſas & pantheras emunt: quæ quidem ipſi facile ferunt propter opum, & ſumtuum magnitudinem: & multis quidem civitatibus, ut par eſt, pecunias conferentibus, ipſi *oblectationem ſui illius inſtituti redimunt.* At Argivi, & a pecuniis inopes, & externo ſpectaculo, & apud exteros homines ſervire coacti, nonne injuſtas & iniquas res, ac civitatis veteri potentia & gloria indignas patientur? Ac cum hi ſint illis vicini, eoque nomine cariores eſſe debuiſſent, ſi modo locum haberet illud, Ne bos quidem perierit, niſi ob ſcelus vicini: tamen Argivi videntur, non de bove uno ſolliciti, Corinthios accuſare; ſed de multis & magnis ſumtibus, quibus præter jus & æquum obſtringuntur. Quanquam hoc etiam in Corinthios addi poteſt: utrum malint jura veteris Græciæ ſequi, an ea quæ *deinceps* a principe civitate acceperunt. Nam ſi in ſanctis veterum legibus ſtare volunt, non magis decet Argivos Corinthiis, quam Argivis Corinthios conferre: ſin autem recentes leges amplectuntur, & quoniam in Romanam coloniam redacti ſint, idcirco civitatem iſtam ſibi attribui contendunt, modeſte ab iis deprecabimur, ne altiores ſpiritus gerant ſuis patribus, neque præclara inſtituta, quæ ab illis relicta ſunt Græciæ, in perniciem propinquorum civium evertant ac mutent, recenti *ſcilicet eam in rem* judicio confiſi: *& ex ejus, qui Argivorum cauſſam agebat, imperitia cupiditatis ſuæ lucrum facientes.* Nam ſi

κις ἐν τοῖς θεάτροις ἐπιτελούμενα, ἄρκτους καὶ παρδάλεις ὠνῶνται. ἅπερ αὐτοὶ μὲν εἰκότως φέρουσι διὰ τὸ πλῆθος, καὶ τῶν ἀναλωμάτων τὸ μέγεθος, ἄλλως τε καὶ πολλῶν πόλεων, ὡς εἰκὸς, αὐτοῖς εἰς τὸν συναγομένων, ὠνῶνται τὴν τέρψιν τῦ ϕρονήματος. Ἀργεῖοι δὲ χρημάτων τε ἔχοντες ἐνδεέστερον, καὶ ξενικῇ θέᾳ, καὶ παρ' ἄλλοις ἐπιδεικνύειν ἀναγκαζόμενοι, πῶς οὐκ ἄδικα μὲν καὶ παράνομα, τὰ δὲ περὶ τὴν πόλιν ἀρχαίας δυνάμεώς τε καὶ δόξης ἀνάξια πείσονται; ὄντες γὰρ αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ γείτονες, ἐς προσῆκον ἦν ἀγαπᾶσθαι μᾶλλον, εἰ περ ὀρθῶς εἶχε τὸ, βοῦν ἂν βοῦς ἀπόλοιτο, εἰ μὴ διὰ κακίαν γειτόνων· Ἀργεῖοι δὲ ἐοίκασιν οὐχ ὑπὲρ ἑνὸς πολυπραγμονούμενοι βοιδίου, ταῦτα τοὺς Κορινθίους αἰτιᾶσθαι, ἀλλ' ὑπὲρ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀναλωμάτων, οἷς ἀδικαίως εἰσὶν ὑπεύθυνοι. Καίτοι πρὸς τοὺς Κορινθίους εἰκότως ἄν τις καὶ τοῦτο προθείη· πότερον αὐτοῖς δοκεῖ καλῶς ἔχειν τοῖς τῶν παλαιῶν Ἑλλάδος ἕπεσθαι νομίμοις, ἢ μᾶλλον οἷς ἔναγχος δοκοῦσι παρὰ τὸ βασιλευόμενον προσειληφέναι πόλεως. Εἰ μὲν γὰρ τὴν τῶν παλαιῶν νομίμων ἀγαπῶσι σεμνότητα, οὐκ Ἀργείοις μᾶλλον εἰς Κόρινθον, ἢ Κορινθίοις εἰς Ἄργος συντελεῖν προσήκει· εἰ δὲ τοῖς νῦν ὑπάρξασι, τὴν πόλιν, ἐπειδὴ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν ἐδέξαντο, ἰσχυριζόμενοι πλέον ἔχειν ἀξιοῦσι, παραιτησόμεθα μετρίως αὐτοὺς μὴ τὰ παλαιὰ ϕρονεῖν μείζονα, μηδὲ ὅσα καλῶς ἐκεῖνοι κρίναντες, τὰς περὶ τὴν Ἑλλάδα διεϕύλαξαν πόλεσιν ἔθιμα, ταῦτα καταλύειν καὶ καινοποιεῖν ἐπὶ βλάβῃ καὶ λύμῃ τῶν ἀσυγγενῶν, ἄλλως τε καὶ νεωτέρᾳ χρωμένους τῇ ψήϕῳ, καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην ὑπὲρ τὸ Ἀργείων πόλεως τὴν δίκην εἰσελθεῖν, ἔρμαιον ἔχοντας τὸ πλεονεξίας. εἰ γὰρ

A

B

C

D

E τῶν παλαιῶν κόπτω.

ἂν ἐφῆκεν ἔξω τ̃ Ἑλλάδ☉ ἀπάγων τὴν δίκην, οἱ Κορίνθιοι ἔλατ͂ον τε ἰσχύειν ἔμελλον, καὶ τὸ δίκαιον ἐξεταζόμενον καλῶς φαίνεσθαι πρὸς τ̃ πολλῶν καὶ γενναίων τ̃των συνηγόρων· ὑφ' ὧν εἰκὸς ἐστι τὸν δικασὴν, προτιθεμένυ καὶ περὶ τ̃ κατὰ τὴν πόλιν ἀξιώματ☉ δυσωπ̃μενον, ταύτην τὴν ψῆφον ἐξενεγκεῖν. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπὲρ τ̃ πόλεως δίκαια καὶ τ̃ῶν ῥητόρων, εἰ μόναν ἀκύειν ἐθέλοις, καὶ λέγειν αὐτοῖς ἐπιτραπείη, τὴν δίκην ἀπ' ἀρχῆς πεύσῃ, καὶ τὸ παρασὰν ἐκ τ̃ῶν λεγομένων ὀρθῶς κειθήσεται. Ὅτι δὲ χρὴ κ̀ τοῖς πρεσβείαν ταύτην προσάγυσι δι' ἡμ̃ῶν πειθεῖναι, μικρὰ π̃ροσθεῖναι χρὴ περὶ αὐτ̃ῶν. Διογένης μέντοι κ̀ Λαμπρίας φιλοσοφ̃σι μὲν εἰπέρ τις ἄλλος τ̃ῶν καθ' ἡμᾶς· τ̃ πολιτείας δὲ τὰ μὲν ἔννομα κ̀ κερδαλέα διαπεφεύγασι τῇ πατρίδι δὲ ἐπαρκεῖν ἀεὶ καλὰ δυνάμιν προθυμ̃μενοι, ὅταν ἡ πόλις ἐν χρείᾳ μεγάλῃ γένηται, τότε ῥητορεύυσι, κ̀ πολιτεύονται, κ̀ πρεσβεύυσι, κ̀ δαπανῶσιν ἐκ τ̃ῶν ὑπαρχόντων προθύμως, ἔργοις ἀπολογ̃μενοι τὰ φιλοσοφίας ὀνείδη, καὶ τὸ δοκεῖν ἀχρήσυς εἶναι τ̃αῖς πόλεσι τ̃ὰς μετιόνλας φιλοσοφίαν, ψευδ☉ ἐλέγχοντες. Χρ̃ῆται γὰρ αὐτοῖς ἥτε πατρὶς εἰς ταῦτα, κ̀ πειρ̃ῶνται βοηθεῖν αἰτίᾳ τ̃ῷ δικαίῳ δι' ἡμ̃ῶν, ἡμεῖς δ' ἄυθις διά σε. τ̃ῦτο γ̀ κ̀ μόνον λείπεται τοῖς ἀδικ̃ημένοις εἰς τὸ σωθῆναι, τὸ τυχεῖν δικασ̃ῦ κρίνειν τε ἐθέλοντος κ̀ δυναμένυ καλῶς. ὁπότερον γὰρ ἂν ἀπῇ τ̃ῶν, ἐξαπατηθέντος ἢ καταπροδόν☉ αὐτ̃ῷ, τὸ δίκαιον οἴχεσθαι πάντως ἀνάγκη. Ἀλλ' ἐπειδὴ νῦν ἡμῖν τὰ μὲν τ̃ῶν δικασ̃ῶν ὑπάρχει καθ' εὐχὰς, λέγειν δ' ἐκ ἔνι μὴ τότε ἐφέντας, ἀξιοῦσι τ̃ῦτο π̃ρῶτον αὐτοῖς ἀνεθῆναι· καὶ μὴ τὴν ἀπραγμοσύνην αὐτ̃ῷ τότε συνεισπόντος τῇ πόλει, κ̀ τὴν δίκην ἐπιτροπεύσαντος, αἰτίαν αὐτ̃ῷ γενέσθαι εἰς τ̃ὸ ἔπειτα ἀγ̃ῶνα βλάβης τοσαύτης. Ἀτοπον

A quis cauſſam hanc extra Græciam evocaſſet, minus certe virium Corinthii habuiſſent, & juris æquitas a multis & egregiis iſtis patronis diligenter exquiſita, magis apparuiſſet: a quibus & judicem propoſita civitatis dignitate veritum, veriſimile eſt talem ſententiam tuliſſe. Verum de civitatis jure, & ororibus, ſi audire voles, ipſisque dicendi poteſtas fiat, cauſſam a principio audies, & B de tota ſumma recte ex eorum oratione ſtatuetur. Quod vero iis, qui legati huc venerunt, credere oporteat, pauca addenda ſunt. Diogenes & Lamprias, ſi quis alius hoc tempore, philoſophantur. Atqui hi reipublicæ munera & quæſtus aſpernantur: attamen ſi patria eorum operam deſideret, ei pro viribus ſerviunt: tum cauſſas agunt, rempublicam adminiſtrant, legationes ſuſcipiunt, & pe- C cunias liberaliter impendunt; denique re ac factis philoſophiæ crimina refurant, &, quod vulgo creditur, philoſophos patriæ inutiles eſſe, falſum demonſtrant. Utitur enim illis ad res iſtas patria, & juſtitiæ cauſſam defendere conantur noſtro auxilio uſi, nos vero tuo. Hoc enim reliquum eſt iis, qui afficiuntur injuria, quo ſe tueantur ac ſervent, judicem eum nanciſci, qui recte judicare & velit, & D poſſit: utrumvis defuerit iſtorum, ut judex fallatur, aut prævaricetur, æquitatem perire eſt neceſſe. Verum quando judex eſt, qualem optamus, dicendi autem poteſtas non eſt *iis, qui tum non appellaverunt, hoc primum ſibi concedi poſtulant*; neque illius inertiam, qui tum civitatis cauſſam agebat, tantæ fraudi ſibi in poſterum eſſe. Neque vero abſurdum

abſurdum debet videri; quod judicium revocetur: utile eſt enim populo commoda & opportunitates paululum negligere, ut in poſterum pacem atque otium redimat. Cum enim exiguis regionibus ejus vita terminetur, jucundum eſt exiguo ſaltem tempore tranquille & quiete vivere: horribile autem & periculoſum, in ipſo fori conſpectu cauſſam perire, & ad poſteros non definitam transmitti; ut melius eſſe videatur, boni quocunque modo dimidium obtinere, quam de toto dimicantes perire. At urbes iſtas immortales, niſi quis integre judicabit, omnemque controverſiam dirimet, ſempiternas inimicitias gerere neceſſe eſt. Grave autem odium eſſe ſolet, quod temporis longinquitas confirmavit. Dixi, ut ajunt Rhetores: nunc de cauſſa, ut æquum erit, ſtatuito.

A πον δὲ ὃ χρὴ νομίζειν, τὸ, τὴν δίκην ἄνθις ἀνάδικον ποιεῖν. τοῖς μὲν γὰρ ἰδιώταις συμφέρει τὸ κρεῖττον καὶ λυσιτελέσερον ὀλίγον παριδεῖν, τὴν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀσφάλειαν ὠνούμενοις. ὄνθ' γὰρ αὐτοῖς ὀλίγος βίος, ἡδὺ μὲν καὶ τὸ μετ' ὀλίγον ἡσυχίαν ἀπολαῦσαι· φοβερὸν δὲ καὶ πρὸ τῶν δικαστηρίων ἀπολέσθαι κρινόμενον, καὶ παραπέμψαι τὴν δίκην ἀτελῆ. ὥστε B κινδυνεύειν κρεῖσσον εἶναι τὸ καλὸν ὁπωσοῦν προσλαβεῖν ἥμισυ, ἢ περὶ τῷ παντὸς ἀγωνιζόμενον ἀποθανεῖν. Τὰς πόλεις δὲ ἀθανάτους ὔσας, εἰ μή τις δικαίως κρίνας, τὴν πρὸς ἀλλήλας φιλονεικίας ἀπαλλάξῃ, ἀθάνατον ἔχειν τὴν δύσνοιαν πάντως ἀναγκαῖον. καὶ τὸ μῖσος δὲ ἰσχυρὸν τῷ χρόνῳ κρατυνόμενον. Εἰρηται, φασὶν οἱ Ῥήτορες, ὃ γ' ἐμὸς λόγος· κρίνοις δ' ἂν αὐτὸς τὰ δέοντα.

C

JULIANUS IMPERATOR Porphyrio Salutem.

XXXVI.

GEorgii magna ſane & copioſa bibliotheca fuit, & Philoſophorum & Hiſtoricorum omni genere referta: ſed de Galilæorum maxime doctrina permulti & varii commentarii extabant. Quare totam eam bibliothecam perquire, & Antiochiam mitte. Scito autem te quoque graviſſimas pœnas eſſe daturum, niſi omnem diligentiam in quærendo adhibueris; & quos ſuſpicio erit quacunque ratione libros aliquos intervertiſſe, tum argumentis omnibus, tum jurejurando multiplici, tum magis ſervorum quæſtione, niſi queas convincere, ſaltem vi cogas eos in medium proferre.

Ἰουλιανὸς αὐτοκράτωρ Πορφυρίῳ χαίρειν.

λς.

ΠΟλλή τις ἦν πάνυ καὶ μεγάλη βιβλιοθήκη Γεωργίου, παντοδαπῶν μὲν φιλοσόφων. πολλῶν δὲ ὑπομνηματογράφων, οὐκ ἐλάχιστα δ' ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ τῶν Γαλιλαίων πολD λὰ καὶ παντοδαπὰ βιβλία. Πᾶσαν οὖν ἀθρόως ταύτην τὴν βιβλιοθήκην ἀναζητήσας, φρόντισον εἰς Ἀντιόχειαν ἀποσεῖλαι, γινώσκων ὅτι μεγίστη δὴ καὶ αὐτὸς περιβληθήσῃ ζημία, εἰ μὴ μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀνιχνεύσεως, καὶ τὰς ὁπωσοῦν ὑπόνοιαν ἔχοντας ὑφηρῆσθαι τῶν βιβλίων, πᾶσι μὲν ἐλέγχοις, παντοδαποῖς δὲ ὅρκοις, πλείοσι δὲ τῶν οἰκείων βασάνῳ, πείθειν εἰ μὴ δύναιο, καταναγκάσειας εἰς μέσον πάντα προκομίσαι.

Barocc. Ἰωσείῳ Ἐπιέχω Ἀλγύπτῳ ἐπὶ τῇ Γυναικὶ

Ἀμερίῳ.

λζ.

Οὐκ ἀδακρυτί σε τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνων, ἣν ἐπὶ τῷ τῆς συνοικήσης θανάτῳ πεποίησαι, τὰ πάθη τὴν ὑπερβολὴν ἀγγείλας. Πρὸς γὰρ τῷ καὶ καθ' ἑαυτὸ λύπης τὸ ξυμβὰν ἄξιον εἶναι, γυναῖκα νέαν, καὶ σώφρονα, καὶ θυμήρη τῷ γήμαντι, πρὸς δὲ καὶ παίδων ἱερῶν μητέρα, πρὸ ὥρας ἁρπαχθῆναι· καθάπερ δᾷδα Barocc. λαμπρῶς ἠμμένην, εἶτα ἐν ὀλίγῳ καταβαλοῦσαν τὴν Φλόγα, ἔτι καὶ τὸ τὰ πάθη εἰς σὲ τεῖνον, οὐχ ἧττόν μοι δοκεῖ λυπηρὸν εἶναι. Ἤκιστα γὰρ δὴ πάντων ἄξιος ἦν ὁ καλὸς ἡμῶν Ἀμέριος, ἀλγεινῆ τινος εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, ἀνὴρ καὶ λόγῳ χρηστὸς, καὶ ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τῶν Φίλων ὁ ποθεινότατος. Οὐ μὴν Barocc. περὶ τούτων ἀλλ' εἰ μὲν ἕτερός τις ἦν, ᾧ γράφειν ἐπὶ τούτοις ἐχρῆν, πάνυ ἂν ἔδει μοι πλειόνων εἰς τοῦτο λόγων, τό, τε συμβὰν ὡς ἀνθρώπινον, καὶ τὸ φέρειν ὡς ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ μᾶλλον ἀλγεῖν, ἔχειν πλέον εὑρεῖν, καὶ πάντα ὅσα ἐδόκει πρὸς τὴν τοῦ πάθους παραμυθίαν ἁρμόττειν, ὡς ἀγνοοῦντα διδάσκοιμι. Ἐπεὶ δὲ αἴσχιον ἡγοῦμαι Barocc. πρὸς ἄνδρα τοὺς ἄλλους ναθετοῦντα ναθετεῖν εἰδότα ποιεῖσθαι λόγους, οἷς χρὴ τοὺς μὴ εἰδότας σωφρονεῖν καὶ παιδεύειν, φέρε Barocc. ὡς χρὴ σοι τὰ ἄλλα παρεὶς, ἀνδρὸς εἶπω σοφοῦ μῦθον, εἴτε δὴ λόγον ἀληθῆ, σοὶ μὲν ἴσως οὐ ξένον, τοῖς πολλοῖσι δὲ, ὡς εἰκὸς, ἄγνωστον, ᾧ δὴ καὶ μόνῳ χρησάμενος ὥσπερ φαρμάκῳ νηπενθεῖ, λύσιν ἂν εὕροις τοῦ πάθους, οὐκ ἐλάττω τῆς κύλικος, ἣν ἡ Λάκαινα τῷ Τηλεμάχῳ πρὸς τὸ ἴσον τῆς χρείας ὀρέξασθαι Barocc. ὠρέξαι

AMERIO.

XXXVII.

LEgi tuam epiſtolam non ſine lacrymis, in qua de uxoris tuæ obitu ſcribis, caſusque acerbitatem exponis. Nam cum res per ſe luctuoſa ſit, uxorem adoleſcentulam, & caſtam, & viro ſuo jucundam, prætereaque liberorum præſtantium matrem, ante tempus ereptam eſſe, tanquam facem accenſam, & paulo poſt extinctam: tum vero ad te dolorem eum pertinere, per mihi moleſtum eſt. Etenim indigniſſimus erat omnium noſter Amerius, qui moleſtiam doloremque aliquem guſtaret, vir & oratione optimus, & nobiſcum conjunctiſſimus. Verumenimvero ſi ad alium ſcriberem, omnino longiore mihi oratione opus eſſet, qua & humanum eſſe eum caſum docerem, & ferre neceſſarium, & in luctu graviore ſolatium majus non eſſe: denique omnia remedia quæ ad dolorem leniendum apta viderentur, tanquam eorum imperito, adhiberem. Nunc vero quoniam turpe videtur ad eum, qui cæteros docet, ea uti oratione, qua indoctos lenire ac erudire conſuevimus: age, cæteris rebus omiſſis, referam tibi fabulam, vel potius verum ſermonem ſapientis cujusdam viri, non quidem illum tibi fortaſſe inauditum, attamen multis, ut opinor, ignotum; quo vel unico, tanquam lætitiæ pharmaco uſus, ægritudinis remedium invenies, non minus quam illo poculo, quod Telemacho in re ſimili Lacæna dediſſe

disse creditur. Ajunt enim Democritum Abderiten, cum nullo modo posset Darium, cui paulo ante uxor pulcherrima e vita excesserat, consolari, se illi mortuam resuscitaturum dixisse, si vellet res ad hoc negotium necessarias suppeditare: cumque Rex eum juberet, nulla sumtus ratione habita, quidquid opus esset, accipere, promissaque præstare: tum paulisper cunctatum dixisse, cætera quidem sibi abunde suppetere, unum deesse, neque id quemadmodum haberi posset se intelligere; Darium tamen, quod totius Asiæ Rex esset, facile fortasse consecuturum. Hic cum rogaret ille, quid tandem tam magnum esset, quod soli regi fas esset scire? tum Democritum respondisse ajunt: Si tumulo uxoris inscriberet nomina trium, quas nemo luxisset, sic demum illam ab inferis esse redituram: fore enim ut ejus mortis consuetudine erubesceret. Tum Darius cum hæreret, neminemque reperiret, cui triste aliquid non accidisset; Democritus pro sua consuetudine ridens: Et tu, inquit, ineptissime omnium, non vereris lugere; quasi unus tanti mali particeps, cum neminem eorum qui unquam fuerunt, sine privato aliquo dolore vixisse reperias? Verum ista quidem Darium audire conveniebat, hominem barbarum & indoctum, voluptati ac dolori obsequentem; at te & Græcum, & veræ doctrinæ studiosum, a teipso habere decet, ut tibi imperes. Etenim turpe fuerit rationi, non posse impetrare, quod imperatura est dies.

πιστεύεται. Φασὶ καὶ Δημόκριτον τὸν Ἀβδηρίτην, ἐπειδὴ Δαρείῳ γυναικὸς καλῆς ἀλγοῦντι θάνατον οὐκ εἶχεν ὅ, τι ἂν εἰπὼν εἰς παραμυθίαν ἀρκέσειεν, ὑποσχέσθαι οἱ τὴν ἀπελθοῦσαν εἰς φῶς ἀνάξειν, ἢν ἐθελήσῃ τῶν εἰς τὴν χρείαν ἡκόντων ὑποσῆναι τὴν χορηγίαν. κελεύσαντος δ' ἐκείνου μὴ φείσασθαι, ὅ, τι δ' ἂν ἐξῇ λαβόντα τὴν ὑπόσχεσιν ἐμπεδῶσαι, μικρὸν ἐπισχόντα χρόνον εἰπεῖν, ὅ τι τὰ μὲν ἄλλα αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ ἔργου παρᾶξιν συμποριοῖθ' ἑκάστου, μόνου δὲ ἑνὸς προσδέοιτο, οὗ δὴ αὐτὸν μὲν οὐκ ἔχειν ὅπως ἂν λάβοι· Δαρεῖον δὲ ὡς βασιλέα ὅλης τῆς Ἀσίας, εὐχαλεπῶς ἂν ἴσως εὑρεῖν. ἐρομένου δ' ἐκείνου, τί ἂν εἴη τοσοῦτον, οὗ μόνῳ βασιλεῖ γνωσθῆναι συγχωρεῖται; ὑπολαβόντα φασὶ τὸν Δημόκριτον, εἰ τειῶν ἀπενθήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειεν, εὐθὺς αὐλὴν ἀναιώσεσθαι, τῷ τ' τελευτῆς νόμῳ δυσωπημένην. Ἀποροῦντος δὲ τοῦ Δαρείου, καὶ μηδένα ἄνδρα δυνηθέντος εὑρεῖν, ὅτῳ μὴ καὶ παθεῖν λυπηρόν τι συνηνέχθη, γελάσαντα συνήθως τὸν Δημόκριτον εἰπεῖν· " ἔτι, ὦ πάντων ἀτοπώτατε θρηνεῖς ἀνέδην, ὡς μόνος ἀλγεινῷ τοσούτῳ συμπλακείς, ὃ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείας πάθους ἔχων εὑρεῖν; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀκούειν ἐδεῖτο Δαρεῖος, ἀνὴρ βάρβαρος καὶ ἀπαίδευτος, ἔνδοτος ἡδονῇ καὶ πάθει· σὲ δὲ, ἄνδρα Ἕλληνα καὶ παιδείαν ἀληθῆ πρεσβεύοντα, καὶ παρὰ σαυτοῦ τὸ εἰκὸς ἔχειν ἄρχειν· ἐπεὶ καὶ ἄλλως αἰσχύνη & λογισμῶ γένοιτ' ἄν, εἰ μὴ ταχὺ δύναιτο τῷ χρόνῳ.

Barnes. μηδενὸς

Barnes. τί ἂν

A

Μαξίμῳ Φιλοσόφῳ.

λη.

Πάντα ἀθρόα ἔπεισί μοι, καὶ ἀποκλείει τὴν φωνὴν ἄλλο ἄλλῳ προελθεῖν ἐ συγχωρῶν τῶν ἐμῶν διανημάτων. εἴτε ψυχρὸν τῶν παθῶν, εἴτε ὅπως φίλον κατονομάζειν τὰ τοιαῦτα. ἀλλ' ἀποδῶμεν αὐτοῖς, ἣν ὁ χρόνος ἀπέδωκε τάξιν, εὐχαριστήσαντες τοῖς πάνυ ἀγαθοῖς θεοῖς, οἳ τέως μὲν γράφειν ἐμοὶ συνεχώρησαν, ἴσως δὲ ἡμῖν καὶ ἀλλήλους ἰδεῖν συγχωρήσουσιν. Ὡς πρῶτον Αὐτοκράτωρ ἄκων ἐγενόμην· ὡς ἴσασιν οἱ θεοὶ, καὶ τῷ αὐτοῖς καταφανὲς, ὃν ἐνεδέχετο τρόπον, ἐποίησα· στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Βαρβάρους, ἐκείνης μοι γενομένης τριμήνου στρατιᾶς, ἐπανιὼν εἰς τοὺς Γαλατικοὺς, ἐπεσκόπουν, καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἡκόντων ἀνεπυνθανόμην, μή τις Φιλόσοφος, μή τις σχολαστικὸς, ἢ τριβώνιον, ἢ χλανίδιον φορῶν καλῆρεν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τὸ Βικεντίωνα· πολίχνιον δὲ νῦν ἐστιν ἀνειλημμένη, πάλαι δὲ μεγάλη τε ἦν, καὶ πολυτελέσιν ἱεροῖς ἐκεκόσμητο, τείχει καρτερῷ, καὶ προσέτι τῇ φύσει τὸ χωρίον, περιβέβληται γὰρ αὐτὸ ὁ Δάνουβις ποταμὸς, ἦδε ὥσπερ ἐν θαλάττῃ πέτρώδης ἄκρα ἀνέσηκεν, ἄβατος ὀλίγοις δέω φάναι καὶ αὐτοῖς ὄρνισι, πλὴν ὅσα ὁ ποταμὸς αὐλὴν περιῤῥέων, ὥσπερ τινὰς αἰγιαλοὺς ἔχει προκειμένους. ταύτης πλησίον τῆς πόλεως ἀπήντησε Κυνικός τις ἀνὴρ, ἔχων τρίβωνα καὶ βακτηρίαν. Τοῦτον πόῤῥωθεν θεασάμενος, οὐδὲν ἄλλο ὑπέλαβον ἢ σέ. πλησίον δὲ ἤδη προϊὼν, παρά σου πάντως ἥκειν αὐτὸν ἐνόμιζον. Οὗτος δ' ἀνὴρ φίλος μέν, ἧττον δὲ τῆς προσδοκωμένης ἐλπίδος. ἐν μὲν δὴ τοιοῦτον ὄναρ ἐγένετό μοι. μετὰ τοῦτο δέ ὤμην σε πολυπρα-

B

C

D

Maximo Philoſopho.

XXXVIII.

OMnes uno tempore cogitationes meæ ſeſe mihi offerunt, vocemque intercludunt, dum nulla aliam præire patitur: ſive eſt ineptus & frigidus quidam affectus, ſive aliud quodcunque voles nominare. Sed demus iis locum, quem tempus tribuit, Diisque optimis gratias agamus, qui adhuc facultatem ſcribendi nobis conceſſere, ac viſendi mutuo fortaſſis etiam concedent. Cum primum Imperator invitus creatus ſum, (cujus rei conſcii ſunt Dii, & quantum in me ſitum fuit, ipſis declaravi) bellum gerens in Barbaros, & trimeſtri ſpatio in ea militia conſumto, ad Gallos revertens, circumſpiciebam, & percontabar de omnibus qui illinc venirent; num quis philoſophus, num quis ſcholaſticus, aut pallio penulave indutus, eo appuliſſet. Cum autem Veſontionem appropinquarem (eſt autem oppidulum nunc refectum, magnum tamen olim, & magnificis templis ornatum, mœnibus firmiſſimis, & loci natura munitum, propterea quod cingitur *Dubi*: eſtque, ut in mari, rupes excelſa, propemodum ipſis avibus inacceſſa, niſi qua flumen ambiens tanquam littora quædam habet projecta) cum, inquam, prope abeſſem ab hac urbe, vir quidam Cynicus cum pera & baculo mihi occurrit. Eum ego cum eminus aſpexiſſem, teipſum eſſe putavi: cum acceſſi propius, a te omnino illum venire ſuſpicatus ſum. Eſt autem mihi quidem ille amicus, multum tamen infra expectationem meam. Ergo hoc unum nobis commodum attulit. Poſtea exiſtimabam

mabam te de rebus meis ſollicitum, nusquam e Græcia pedem extuliſſe. Teſtis eſt Jupiter, teſtis magnus Sol, teſtis Minerva, teſtes Dii Deæque omnes, quanto in timore tua cauſſa fuerim, cum ad Illyrios a Gallis venirem. Et quidem ſciſcitabar Deos, non ego ipſe, (neque enim præſens ſpectare audireve potuiſſem, quis tum ſtatus eſſe poſſet rerum tuarum) ſed aliis negotium committebam. At Dii manifeſte oſtendebant, perturbationes aliquas tibi fore; nihil tamen tetribile, aut opportunum ſceleratis conſiliis denunciabant. Sed vides me multas & magnas res præterire. Illud maxime te audire convenit, & quemadmodum uno tempore præſens auxilium Deorum ſenſimus, nemine occiſo, aut ſpoliatio, ſed iis tantum cuſtodiæ traditis, qui in ſcelere ipſo deprehenſi etant. Atque hæc quidem fortaſſe melius erat dicere, quam ſcribere: puto tamen abs te libentiſſimo animo auditum iri. Deos publice & palam colimus, & totus meus exercitus pietatem amat. Nos aperte boves immolamus. Diis gratias egimus multis hecatombis. Me jubent Dii pure & caſte, quoad potero, vivere. Ego veto iis pareo, & quidem libenti animo. Magnos fructus labotum pollicentur, niſi ſegniter agamus. Venit ad nos Evagrius.

A γμονήσαντα τὰ καθ' ἐμὲ, ὡ Ἑλλάδ@ ἐκλὸς ὐδαμῶς ἐυρεθῆναι. Ἴσω Ζεὺς, ἴσω μέγας Ἥλι@, ἴσω Ἀθηνᾶς κράτ@, καὶ πάντες θεοὶ καὶ πᾶσαι, πῶς κατιὼν ἐπὶ τὰς Ἰλλυριὰς ἀπὸ τῶν Κελτῶν, ἔτρεμον ὑπέρ σε. καὶ ἐπυνθανόμην τῶν θεῶν, αὐτὸς μὲν ὐ τολμῶν· ὐ γὰρ ὑπέμενον ὅτε ἰδεῖν τοιοῦτον, ὅτε ἀκοῦσαι ὐδὲν, οἷον ἄν τις ὑπέλαβε δύνασθαι
B τηνικαῦτα περί σε γίνεσθαι· ἐπέτρεπον δὲ ἄλλοις. Οἱ θεοὶ δὲ ταραχὰς μέν τινας ἔσεσθαι περί σε περιΦανῶς ἐδήλων, ὐθὲν μέν τοι δεινόν, ὐδὲ εἰς ἔργον τῶν ἀθέσμων βουλευμάτων. Ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι μεγάλα καὶ πολλὰ παρέδραμον. μάλισά σε πυθέσθαι ἄξιον, πῶς μὲν ἀθρόως τ- ἐπιΦανείας ἠθόμεθα τῶν θεῶν· τίνα δὲ τρόπον τὸ τοσοῦτον τῶν ἐπιβούλων πλῆθ@ διαπεΦεύγαμεν, λείναντες ὐδένα, χρήματα ὐδενὸς ἀΦε-
C λόμενοι, Φυλαξάμενοι δὲ μόνον ὡς ἐλαμβάνομεν ἐπ' αὐτοΦώρῳ. Ταῦτα μὲν ἴσως ὐ γράΦειν, ἀλλὰ Φράζειν χρή· οἶμαι δέ σε καὶ μάλα ἡδέως πεύσεσθαι. θρησκεύομεν τὰς θεὰς ἀναΦανδόν· καὶ τὸ πλῆθ@ τῷ συγκαλεσθέντ@ μοι στρατοπέδῳ θεοσεβὲς ἐσιν. ἡμεῖς Φανερῶς βουλευόμεν. ἀπεδώκαμεν τοῖς θεοῖς χαριστήρια, ἑκατόμβας πολλάς. ἐμὲ κελεύουσιν οἱ θεοὶ τὰ πάντα ἁγνεύειν
D εἰς δύναμιν. καὶ πείθομαί γε καὶ προθύμως αὐτοῖς. μεγάλας καρπὰς τῶν πόνων ἀποδώσειν Φασὶν, ἢν μὴ ῥαθυμῶμεν. ἦλθε πρὸς ἡμᾶς Εὐάγρι@.

EIDEM.

XXXIX.

Dum tecum eſt hoſpes, colito; dimitte volentem,

Τῷ αὐτῷ.

λθ.

Χρὴ ξεῖνον παρεόντα Φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν,

Ὅμηρ@

Odyſſ. o. v. 74. Ὅμηρος ὁ σοφὸς ἐνομοθέτησεν. ἡμῖν δὲ ὑπάρχῃ πρὸς ἀλλήλους ξενικῆς φιλίας ἀμείνων, ἥτε διὰ τῆς ἐνδεχομένης παιδείας, καὶ τὸ περὶ τὰς θεὰς εὐσεβείας. Ὥσε οὐκ ἂν μέ τις ἐγράψαιτο δικαίως τὸν Ὁμήρου παραβαίνοντα νόμον, εἰ καὶ ἐπὶ πλεῖόν σε μένειν παρ' ἡμῖν ἀξιώσαιμι. ἀλλά σοι τὸ σωμάτιον ἰδὼν ἐπιμελείας πλείονος δεόμενον, ἐπέτρεψα βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ῥᾳστώνης ἐπεμελήθην τῆς πορείας. ὀχήματι γὰρ ἔξεσί σοι δημοσίῳ χρήσασθαι. πορεύοιεν δέ σε σὺν Ἀσκληπιῷ πάντες οἱ θεοὶ, καὶ πάλιν ἡμῖν συντυχεῖν δοῖεν.

A sic lex Homeri præcipit. At nobis amicitia eſt longe major, quam illa hoſpitii, nempe hæc, quam doctrina, quæcunque eſt, ac religio conciliat. Quare nemo me jure accuſaſſet, quaſi Homericam legem violarem, ſi te apud nos diutius manere voluiſſem. Sed cum viderem corpuſculum tuum curationis ac ſolatii majoris indigere, permiſi tibi ut B ires in patriam, & de commoditate itineris providi: uſum ſiquidem publici vehiculi tibi conceſſi. Æſculapius & Dii omnes te deducant, atque iterum ad nos adducant.

Ἰαμβλίχῳ.

μ.

Ἀληθάνομαί σε τῆς ἐν τῇ μέμψει γλυκύτητος, καὶ ὡς ἑκάτερον ἐξ C ἴσου πράττεις, καὶ οἷς γράφεις τιμῶν, καὶ οἷς ἐγκαλεῖς παιδεύων. Ἐγὼ δὲ εἰ μέν τι συνήδειν ἐμαυτῷ τοῦ πρός σε γιγνομένου, καὶ παλαὶ μικρὸν ἐλλείψαντι, πάντως ἢ τὰς προφάσεις εὐλόγως εἰπὼν, πειρῴην, ὡς ἐνῆν, τὴν μέμψιν ἐκκλίνειν, ἢ συγγνώμην ἁμαρτὼν αἰτεῖν οὐκ ἠρνούμην. ἐπεὶ μηδὲ ἄλλως ἀσύγγνωστον οἶδά σε πρὸς τοὺς σοὺς, εἴτι τῶν πρός σε φιλικῶν ἐξήμαρτον ἄκοντες. Νῦν δέ· οὐ γὰρ ἦν ὅτε παροφθῆναι θέμις, ὅτε ἡμᾶς ἀμελεῖν, ἵνα τύχοιμεν ὧν ἀεὶ ζητοῦντες πόθουμεν· φέρε σοι καθάπερ ἐν ὄρῳ γραφῆς ἀπολογήσομαι, καὶ δείξω μηδὲν ἐμαυτὸν ὧν ἔχρῃν, εἰς σὲ παρ- D ιδεῖν, ἀλλὰ μηδὲ μελλῆσαι τολμήσαντα. Ἦλθον ἐκ Παννονίας ἤδη τρίτον ἔτος τουτὶ, μόλις ἀφ' ὧν

JAMBLICHO.

XL.

SEntio tuam in reprehendendo dulcedinem, & quemadmodum utrumque pariter efficias, ut & nos ſcribendo ornes, & reprehendendo erudias. Ego vero ſi mihi eſſem conſcius, vel tantillum officio erga te meo defuiſſe, certe aliqua probabili ratione crimen conarer effugere, quantum poſſem, aut delicti veniam petere non recuſarem: præſertim cum te ſciam non eſſe tuis implacabilem, ſi quid per imprudentiam in amicitia offenderint. Nunc autem (neque enim cunctationem aut inertiam res ferebat, ſi modo aſſequi aliquando volumus, quæ ſemper optavimus) conſtitui tibi, tanquam coram judice res eſſet, cauſſam dicere, nihilque a me ſecus quam oporteret, vel negligentia vel tarditate commiſſum eſſe, probare. E Pannonia veni tertio ab hinc anno, vix ex illis periculis

riculis & laboribus, quos tu minime ignoras, ereptus. Cum autem fretum Chalcedonium trajeciſſem, & ad urbem Nicomedis appropinquaſſem, tibi primo quaſi patrio Deo prima pro ſalute mea vota perſolvi, cum ad te ſignum adventus mei, quaſi donarium aliquod ſacrum, ſalutationem miſi. Litteras autem ferebat unus e regiis ſatellitibus, nomine Julianus, Bacchyli filius, genere Apameus; cui propterea libentius epiſtolam tradidi, quod & iſtuc ire, & te optime noſſe ajebat. Poſtea vero mihi abs te, tanquam ab Apolline, ſacra epiſtola allata eſt, qua te libenter de meo adventu cognoviſſe declarabas. Fuit vero mihi tanquam lætum omen, & initium bene ſperandi, ſapiens ille Jamblichus, & Jamblichi litteræ. Quid hic commemorem, quantopere lætatus fuerim, aut quemadmodum legendis tuis litteris affectus? Si enim de hac re litteras noſtras accepiſti, (quas tabellario cuidam ex iis, qui ad nos iſtinc veniunt, dedimus ad te perferendas) certe quantam ex iis voluptatem ceperim, e noſtris verbis intelligis. Iterum autem cum domum rediret educator meorum liberorum, alteras ad te litteras miſi; quibus & tibi de prioribus tuis litteris gratias agebam, & ſimul in poſterum mutuas a te litteras flagitabam. Poſtea venit ad nos legatus clarus vir Sopater: utque hominem agnovi, continuo exſilui, eumque complexus, flevi præ gaudio, quod nihil niſi te ac tuas litteras augurarer. Quas ut accepi, oſculatus ſum, & ad oculos admovi, mordicusque tenui, quaſi veritus ne inter legendum imago vultus tui ex oculis meis

A οἶσθα κινδύνων καὶ πόνων σωθείς. ὑπερβὰς δὲ τὸν Χαλκηδόνιον πορθμὸν, καὶ ἐπισὰς τῇ Νικομήδους πόλῃ, σοὶ πρώτῳ καθάπερ πατρίῳ Θεῷ τὰ πρωτόλεια τῶν ἐμαυτοῦ σώτερων ἀπέδωκα, σύμβολον τῆς ἀφίξεως τῆς ἐμῆς, οἷον ἀντ' ἀναθήματος ἱερὸν τὴν εἰς σὲ προόρμησιν ἐκπέμπων. ᾗ ἦν ὁ κομίζων τὰ γράμματα τῶν βασιλείων ὑπασπιστῶν εἷς, Ἰουλιανὸς ὄνομα,
B Βακχύλου παῖς, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, ᾧ διὰ τοῦτο μάλιστα τὴν ἐπιστολὴν ἐνεχείριζον, ὅτι καὶ πρὸς ὑμᾶς ἤξειν, καί σε ἀκριβῶς εἰδέναι καθυπίσχνεῖτο. Μετὰ ταῦτά μοι καθάπερ ἐξ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐφοίτα παρά σου γράμμα, τὴν ἄφιξιν τὴν ἡμετέραν ἀσμένως ἀκηκοέναι δοκῶν τος. ἦν τε τοῦτο ἐμοὶ δεξιὸν οἰώνισμα, καὶ χρηστῶν ἐλπίδων ἀρχὴ, Ἰάμβλιχος ὁ σοφὸς, καὶ τὰ Ἰαμ-
C βλίχου γράμματα, τί με δεῖ λέγειν ὅπως ἠνφράνθην, ἢ ἃ περὶ τὴν ἐπιστολὴν ἔπαθον σημαίνειν; Εἰ γὰρ ἐδέξω τὰ παρ' ἡμῶν ἕνεκα τούτου γραφέντα· ἦν ᾗ δι' ἡμεροδρόμου τῶν ἐκεῖθεν ἰόντων ὡς σὲ πεμφθέντα· πάντως ὁπόσην ἐπ' αὐτοῖς ἡδονὴν ἔσχον, ἀφ' ὧν ἐδήλων γινώσκεις. Πάλιν ἐπανιόντος οἰκαδε τοῦ τροφέως τῶν ἐμαυτοῦ παιδίων, ἑτέρων ἤρχον πρός σε γραμμάτων, ὑμοῦ καὶ τὴν
D ἐπὶ τοῖς φθάνουσι χάριν ὁμολογῶν, καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς ἐν ὅσῳ παρά σου τὴν ἀντίδοσιν αἰτῶν. Μετὰ ταῦτα ἐπρέσβευσεν ὡς ἡμᾶς ὁ καλὸς Σώπατρος· ἐγὼ δὲ ὡς ἔγνων, εὐθὺς ἀναπηδήσας ἦξα, καὶ περιπλακεὶς ἐδάκρυον ὑφ' ἡδονῆς, οὐδὲν ἄλλο ἢ σε καὶ τὰ παρά σου πρὸς ἡμᾶς ὀνειροπολῶν γράμματα. ὡς δὲ ἔλαβον, ἐφίλουν, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσῆγον, ᾗ ἀπεῖξ εἰχόμην, ὥσπερ δεδιὼς μὴ λάθῃ με ἀποπλὰν ἐν τῇ τῶν

γραμμάτων ἀναγνώσῃ τὸ τῆς σῆς εἰκόνος ἴνδαλμα. κἀγὼ δὴ κἀντέγραφον εὐθὺς, οὐ πρός σε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν Σώπατρον τὸν ἐκείνου παῖδα, καθάπερ θρυπτόμενος, ὅτι τὸν κοινὸν ἑταῖρον ἐκ τῆς Ἀπαμείας οἷον ἐνέχυρον τῆς ὑμετέρας ἀπουσίας ἀντειληφότες εἴημεν. Ἐξ ἐκείνου ταύτην ἤδη πρός σε γεγραφὼς, αὐτὸς, οὐδεμίαν ἄλλην, ἢ τὴν ἐν ᾗ μέμφεσθαι δοκεῖς, ἐπιστολὴν ἐδεξάμην. Εἰ μὲν δὴ διὰ τοῦτ' ἐγκαλεῖς, ἵνα τῷ τῆς αἰτίας σχήματι πλείονας ἡμῖν ἀφορμὰς τοῦ γράφειν προξενῇς, δέχομαι τὴν μέμψιν ἄσμενος πάντων, κἀν οἷς λαμβάνω, τὸ πᾶν τῆς χάριτος εἰς ἐμαυτὸν οἰκειοῦμαι. εἰ δὲ ὡς ἀληθῶς ἐλλείψαντά τι τοῦ πρός σε καθήκοντος αἰτιᾷ, τίς ἂν ἐμοῦ γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερος, διὰ γραμματοφόρων ἀδικίαν ἢ ῥᾳθυμίαν, πάντων ἥκιστα τούτου τυγχάνοντος; καί τοι ἐγὼ μὲν κἂν μὴ πλεονάκις γράφω, δίκαιός εἰμι συγγνώμης παρά σου τυγχάνειν. ἀ τῆς ἀσχολίας, ἣν ἐν χερσὶν ἔχω, φαίην ἄν. μὴ γὰρ ὅτῳ πράξαιμι κακῶς, ὡς μὴ καὶ ἀσχολίας ἁπάσης, καθά φησι Πίνδαρος, τὸ καλά σε κρεῖττον ἡγεῖσθαι· ἀλλ' ὅτι πρὸς ἄνδρα τηλικοῦτον, ὃν καὶ μνησθῆναι φόβος, ὁ καὶ γράφειν κατοκνῶν, τῷ πλέον ἢ σοφίᾳ θαρροῦντός ἐστι σωφρονέστερος. Ὥσπερ γὰρ οἱ τοῖς ἡλίου μαρμαρυγαῖς ἀντιβλέπειν συνεχῶς τολμῶντες, ἂν μὴ θεῖοί τινες ὦσι, καὶ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ καθάπερ οἱ τῶν ἀετῶν γνήσιοι καθορῶσιν, ὅτε δὲ μὴ θέμις ὀφθῆναι, θεωρεῖν ἔχουσι, καὶ ὅσῳπερ μᾶλλον φιλονεικοῦσι, τοσούτῳ πλέον ὅτι μὴ δύνωνται τυχεῖν, ἐμφαίνουσιν. οὕτω κἀ ὁ πρός σε γράφειν τολμῶν, ὅσῳπερ ἂν ἐθέλῃ θαρρεῖν, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅτι χρὴ δεδιέναι, καθαρῶς δείκνυσι. Σοί γε μὴν, ὦ γενναῖε, παν-

A sensim evolaret. Et quidem statim rescripsi, non ad te solum, sed etiam ad illius filium Sopatrum clarissimum; quasi ludens, quod communem amicum ex Apamea tanquam obsidem pro vobis absentibus accepissemus. Ex eo tempore cum hanc ad te scripserim, nullam abs te epistolam accepi, præter istam qua me videris accusare. Ac si ob id nos B accusas, ut hac specie accusationis maiorem nobis occasionem scribendi præbeas, accipio libenti animo toram accusationem tuam, atque ex his ipsis litteris, quas abs te accipio, omnem gratiam & suavitatem decerpo. Sin autem omnino peccatum aliquod meum erga te accusas; quis me miserior, qui per tabellariorum injuriam, aut negligentiam, tibi satisfacere officio non possum? Quanquam ego certe, licet non per- C sæpe scriberem, attamen jure possem a te veniam obtinere: non propter negotium, quod in manibus habeo, (absit enim ut adeo sim miser, ut te meis rebus omnibus, sicut Pindarus ait, non anteponam) sed quod ad te, tantum virum, cujus vel meminisse sine timore non licet, qui scribere etiam cunctatur, sapientior est meo judicio, quam is qui nimis audet. Nam sicut qui in D solem assidue suspicere audent, nisi diviniore quadam natura præditi sint, ejusque radios tanquam aquilarum veri fœtus intueantur, neque ea, quæ nefas est videre, possunt cernere, & quo magis contendunt, eo magis se id assequi non posse ostendunt: sic qui ad te audet scribere, quo plus audere nititur, eo magis timendum esse liquido demonstrat. Tibi vero, vir *generose*, qui ad *Gentilita-*

tem

tem totam ſervandam, ut ita dicam, conſtitutus es, conſentaneum erat & ad nos crebras litteras mittere, & noſtram deſidiam inertiamque, quantum poſſes, coërcere. Nam quemadmodum Sol (ut iterum ex eodem Deo ad te ſimilitudinem mea ducat oratio) ut, inquam, Sol cum purus totus ac lucidus radiis collucet, non diſpiciens an quod lumini occurrit ſit conſentaneum, ſuum munus perficit: ſic te oportebat liberaliter bona tua, tanquam lucem, in *univerſos Gentiles* effundere, neque eo deſiſtere, quod aliquis metu aut verecundia erga te impeditus, reſpondere tibi ſcribendo non audeat. Neque enim Æſculapius mercedis ſpe homines curat, ſed humanitatem ſuam, tanquam diſciplinam aliquam, in omnes homines explicat. Idem te facere oportuit, cum ſis animorum ſtudioſorum medicus; & omnibus in rebus virtutis præceptum ſervare; ut bonus ſagittarius, qui tametſi adverſarium non habeat, tamen ſemper manum exercet, ut opportuno tempore ea utatur. Nam neque ſcopus utrique noſtrum idem eſt, ut nos videlicet tuis eruditis ſcriptis fruamur, & tu noſtra legas. Sed nos quamvis millies ſcribamus, ſimilitet ut Homerici pueri ludimus, qui juxta littora, quicquid e luto finxerunt, arena obrui ſinunt: cum interim tua, licet parva, epiſtola cuivis fertili fluvio anteponenda ſit. Ac ſane epiſtolam unam Jamblichi malim, quam *omne* Lydium aurum poſſidere. Quod ſi amatorum tuorum ulla tibi cura eſt, (eſt autem aliqua, niſi fallor) ne nos quaſi pullos negligas, qui cibo tuo magnopere egemus: ſed ſcribe aſſidue, neque tuis bonis paſcere nos deſine. Quod ſi forte officio defue-

A τὸς, ὡς εἰπεῖν, τῇ Ἑλληνικῇ σωτῆρι καθεσῶτι, πρέπον ἦν ἀφθόνως τε ἡμῖν γράφειν, καὶ τὸν παρ' ἡμῶν ὄκνον, ἐφ' ὅσον ἐξῆν, καταστέλλειν. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἥλιος· ἵνα δὴ πάλιν ἐκ τῆ θεῆ πρός σε τὴν εἰκόνα λάβῃ ὁ λόγος· ὁ δ' ἦν Ἥλιος, ὥσπερ ὅταν ἀκτῖσι καθαρθεὶς ὅλος λάμπῃ, μὴδὲ ἀποκρίνῃ τῇ πρὸς τὴν αὐγλην ἐλθόντος, ὃ μὴ τὸ οἰκεῖον, ἐργάζεται. οὕτω δὴ καί σε χρῆν ἀφθόνως

B τῶν παρά σε καλῶν, οἷον φωτὸς, τὸ Ἑλληνικὸν ἐπαρδεύοντα, μὴ ἀποκνεῖν, εἴ τις ἢ αἰδοῦς ἢ δέους ἕνεκα τῆ πρός σε, τὴν ἀντίδοσιν δυσωπεῖται. Οὐδὲ γὰρ ὁ Ἀσκληπιὸς ἐπ' ἀμοιβῆς ἐλπίδι τὰς ἀνθρώπους ἰᾶται, ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον αὐτῆ φιλανθρώπευμα, καθάπερ μάθημα, παιδαχῇ πληροῖ. ὃ δὴ καί σε χρῆν ὥσπερεὶ ψυχῶν ἐλλογίμων ἰατρὸν ὄντα ποιεῖν, καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς παράγγελμα διὰ πάντων σώζειν. οἷον ἀγαθὸν τοξότην,

C ὃς κἂν μὴ τὸν ἀντίπαλον ἔχῃ, πάντως ἐς τὸ καίριον ἀεὶ τὴν χεῖρα γυμνάζῃ. ἐπεὶ μηδὲ ὁ σκοπὸς ἑκατέρῳ ὁ αὐτὸς, ἡμῶν τε τῶν παρά σε δεξιῶν τυχεῖν, καί σε τοῖς παρ' ἡμῶν διδομένοις ἐντυχεῖν. Ἀλλ' ἡμεῖς κἂν μυριάκις γράφωμεν, ἴσα τοῖς Ὁμηρικοῖς παισὶ παίζομεν, οἱ παρὰ τὰς θῖνας, ὅτι ἂν ἐκ πηλῆ πλάσωσιν, ἀφιᾶσιν ἀγιαλῷ κλύζεσθαι. παρά σε δὲ καὶ μικρὸν γράμμα παντὸς

D ἔστι γονίμου ῥεύματος κρεῖττον. Καὶ δεξαίμην ἂν ἔγωγε Ἰαμβλίχου μᾶλλον ἐπιστολὴν μίαν, ἢ τὸν ἐκ Λυδίας χρυσὸν κεκτῆσθαι. Εἰ δὲ μέλῃ τί σοι τῶν ἐρασῶν τῶν σῶν· μέλῃ δὲ, εἰ μὴ σφάλλομαι· μὴ περιΐδῃς ὥσπερ νεοττιὰς ἡμᾶς ἀεὶ τῶν παρά σε τροφῶν ἐν χρείᾳ τυγχάνοντας· ἀλλὰ κἀγράφε συνεχῶς, καὶ τοῖς παρὰ σαυτῆ καλοῖς ἐσιᾶν μὴ καλόκνῃ. κἂν ἐλ-

λίπωμεν, αὐτὸς ἑκαλέρᾳ τὴν χρείαν οἰκείᾳ, καὶ ὧν δίδως, καὶ ὧν ἀνθ' ἡμῶν τὸ ἴσον ἀποδείκνυς. Πρέπει γὰρ Ἑρμῇ λογίᾳ μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον ὄντα σε, ἐκείνᾳ ῥάβδον οὐκ ἐν τῷ καθεύδειν ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν καὶ διεγείρειν μᾶλλον ἐθέλειν μιμεῖσθαι.

rimus, ipſe utrumque munus præſtato, tum ad nos, tum pro nobis vicisſim ſcribendo. Etenim Mercurii facundi diſcipulum, aut etiam alumnum, qualis tu es, virga uti decet; non ad ſomnum inducendum, ſed ad movendum & excitandum; atque hac ex parte maxime illum imitari.

B

Τῷ αὐτῷ.

μα.

Ἐχρῆν μὲν ἡμᾶς, τῷ γράμματι πειθομένους τῷ Δελφικῷ, γινώσκειν ἑαυτοὺς, καὶ μὴ τολμᾶν ἀνδρὸς

Ειτοε. ἀκοῆς

"ἀκοαῖς τοσούτοις καταθαρσεῖν ὧ καὶ ὀφθέντι μόνον ἀντιβλέψαι δυσχερὲς, ἢ τοι τὴν πάνσοφον ἁρμονίαν κινοῦντι πρὸς τὸ ἴσον ἐλθεῖν. Ἐπεὶ καὶ Παρὶ μέλῳ λιγυρὸν ἠχοῦντι, πᾶς ὅστις ἐκταίη, κἂν "Ἀρειταίῳ ᾖ, καὶ Ἀπόλλωνι πρὸς κιθάραν ψάλλοντι, πᾶς ὅστις "ἠρεμεῖ, κἂν τὴν Ὀρφέως μουσικὴν εἰδείη. τὸ γὰρ ἧττον τῷ κρείττονι, καθόσον ἥττων ἐστὶν, εἰκὸς ἂν δικαίως, εἰ μέλλοι τό, τε οἰκεῖον, καὶ τὸ μὴ, τί ἐστι γινώσκειν. Ὅστις δ' "ἐνθέσμῳ μουσικῇ" θνητῇ ἐναρμόσαι μέλος ἤλπισεν, οὐκ ἔμαθέ ποτε τὸ Μαρσύου θ' Φρυγὸς πάθος· οὐδὲ τ' ὁμώνυμον ἐκείνῳ ποταμὸν, ὃς μανέντι αὐλητῇ τιμωρίαν

Ειτοε. ἠρεμοίη

Ναρ. ἐνθέῳ Ειτοε. θνητὸν ἁρμόσαι

ῥεῖ. ἀλλ' οὐδὲ τὴν "Θαμύριδος θ' Θρᾳκὸς τελευτὴν ἤκουσεν, ὃς ταῖς Μούσαις οὐκ εὐτυχῶς ἀντεφθέγξατο. Τί γὰρ δεῖ τὰς Σειρῆνας λέγειν, ὧν ἔτι τὸ πλεῖον ἐπὶ θ' μετώπου φέρουσιν αἱ νικήσασαι; Ἀλλ' ἐκείνων μὲν ἕκαστος ἁμοῦ τόλμης ἀπέτισαν ἔτι, καὶ νῦν ἐκτίνει τῇ μνήμῃ δίκην· ἡμᾶς δὲ ἔδει μὲν, ὡς ἔφην, εἴσω τῶν οἰκείων ὅρων ἐσάναι, καὶ τῆς ὑπό σου μουσικῆς

Θαμύρᾳ

C

D

Eidem.

xli.

OPortebat ſane, juxta Delphicum oraculum, nos ipſos noſſe, neque tanti viri auribus obſtrepere: quem vel aſpicientem reſpicere difficile eſt, nedum concentum omnis ſapientiæ moventi velle par referre. Nam & Pani dulce carmen canenti quilibet conceſſerit, quamvis ſit Ariſtæus: & Apolline ad citharam canente, unusquisque tacet. Quod enim minus eſt, hoc ipſo quod eſt minus, cedere debet majori, ſi modo vult & ſua ipſius bona, & aliena meliora cognoſcere. Quisquis autem cum divina muſica humanam vult componere, nunquam Marſyæ Phrygis caſum didicit, neque nominis ejusdem fluvium, qui tibicinis inſani ſupplicio manat: immo neque Thamyræ Thracis mortem audivit, qui infeliciter cum Muſis de cantu certavit. Quid enim Sirenas memorem, quarum eæ quæ cantu viccrunt, alam in fronte adhuc geſtant? Verumenimvero illi ſtultæ audaciæ pœnas ſatis magnas nunc etiam poſteritati perſolvunt. Nos autem, ſicut ante dixi, oportebat ſane noſtris finibus contentos eſſe, & tua muſica ſatiatos quieſcere,

quieſcere; ut qui Apollinis oracula e A ſacris adytis cum ſilentio excipiunt. Verum, quando tu nobis ad canendum præis, & tanquam Mercurii virga, *tua oratione* nos moves atque excitas dormientes; ecce ipſi quoque, ſicut qui Baccho thyaſum pulſanti cum choreis *lymphati* occurrunt, ſic ad plectrum tuum reſpondemus: perinde ut qui præſultorem ad numeri provocationem ſequuntur. Accipies igitur primum, B quando ita vis, orationes, quas nuper Imperatoris juſſu in nobilem illam freti conjunctionem elaboravi. Parvum certe munuſculum, ſi cum tuo conferatur, omninoque æs pro auro reddimus: ſed tamen quo poſſumus munere noſtrum Mercurium proſequimur. Theſeus quidem certe menſam Hecales, licet tenuem, non eſt aſpernatus: ſed neceſſitati obſecutus, exiguo con- C tentus fuit. Pan ille Nomius non erubuit, cum pueri bubulci fiſtulam ſuis labris admovit. Quare tu quoque librum noſtrum amico animo accipe, neque te pœniteat exiguo carmini magnam aurem præbere: ſed ſi quid erit boni, & liber felix eſt, & ejus auctor, ut cui Minerva ipſa teſtimonium laudis dederit; ſin extremam manum, quo perficiatur, deſi- D derat, ne ſit tibi grave, quod deeſt, addere. Sic olim ſagittario invocanti Deus affuit, & telum una direxit: ſic citharœdo Orthium canenti, cum nervus deficeret, Apollo ipſe cicadæ ſpecie reſpondit.

ἐμφορεμένας ἡρεμεῖν, ὥσπερ οἱ τὴν Ἀπόλλωνος μαντείαν ἐξ ἀδύτων ἱερῶν προσιοῦσαν ἡσυχῇ δέχονται. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἡμῖν τὸ μέλος τὸ ἐνδόσιμον μηνύεις, καὶ οἷον Ἑρμῆ ῥάβδῳ τῷ παρὰ σαυτοῦ λόγῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τῷ Διονύσῳ τὸν θύασον κρούσαντι πρὸς τὴν χορείαν ἄνετοι φέρονται· ἕτω καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῷ σῷ πλήκτρῳ τὸ εἰκὸς ἀντηχήσομεν. ὥσπερ οἱ τῷ χοροσάτῃ πρὸς τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ συνομαρτοῦντες. Καὶ πρῶτόν σοι τῶν λόγων, ὃς βασιλεῖ κελεύσαντι, πρὸς τὴν ἀοίδιμον τοῦ πορθμοῦ ζεῦξιν ἔναγχος ἐξειργασάμεθα, ἐπειδὴ τοῦτό ἐσι δοκοῦν ἀπαρξώμεθα, μικρὰ μὲν ἀντὶ μεγάλων τῶν παρά σου, καὶ τῷ ὄντι χαλκοῦν χρυσοῦ ἀντιδιδόντες· οἷς δὲ ἔχομεν ξενίοις τὸν Ἑρμῆν τὸν ἡμέτερον ἑστιῶντες. Πάντως δὲ ὁ Ἑκάλης ὁ Θησεὺς τοῦ δείπνου τὸ λιτὸν ἀπηξίωσεν. ἀλλ' ἤρκει καὶ μικροῖς ἐς τὸ ἀναγκαῖον ἀρκεῖσθαι. ὁ Πὰν δὲ ὁ Νόμιος τοῦ παιδὸς τοῦ βυκόλου τὴν σύριγγα προσαρμόσαι τοῖς χείλεσιν οὐκ ἠτίμασεν. Πρός σου δὴ καὶ φίλος ὁ λόγος εὐμενεῖ νεύματι, καὶ μὴ ἀποκνήσῃς ὀλίγῳ μέλει μεγάλην ἀκοὴν ἐνδοῦναι· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἔχῃ τι δεξιόν, αὐτός τε ὁ λόγος εὐτυχεῖ, καὶ ὁ ποιητὴς αὐτοῦ τῆς παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς ψήφου τὴν μαρτυρίαν προσλαβών. εἰ δ' ἔτι χειρὸς ἐνδεᾶς εἰς τὸ τοῦ ὅλου πλήρωμα προσδεῖται, μὴ ἀπαξιώσῃς αὐτὸς τὸ ἐνδέον προσθεῖναι. Ἤδη που καὶ ἀνδρὶ τοξότῃ κληθεὶς ὁ Θεὸς παρέσῃ, καὶ συνεφήψατο τοῦ βέλους, καὶ κιθαρῳδῷ τὸν Ὄρθιον ᾄδοντι, πρὸς τὸ ἐλλεῖπον τῆς χορδῆς, ὑπὸ τῶν τέττιγι τὸ ἴσον ὁ Πύθιος ἀντεφθέγξατο.

Baroc. Συρσὸν πρόσωπος

Baroc. τὸ ἰσοῦν

Baroc. καὶ χρυσοῦ

μϛ. XLII.

Παιδείαν ὀρθὴν εἶναι νομίζομεν, ὃ τὴν ἐν τοῖς ῥήμασιν, οὐδὲ τῇ γλώττῃ πολυτελῆ εὐρυθμίαν· ἀλλὰ διάθεσιν ὑγιῆ νῦν ἐχούσης διανοίας, καὶ ἀληθεῖς δόξας ὑπέρ τε ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν. Ὅσις ἂν ἕτερα μὲν φρονεῖ, διδάσκῃ δὲ ἕτερα τὰς πλησιάζουσας, αὐτὸς ἀπολελεῖφθαι δοκεῖ τοσούτῳ παιδείας, ὅσῳ καὶ τῆς χρηστὸς ἀνὴρ εἶναι. Καὶ εἰ μὲν ἐπὶ σμικροῖς εἴη τὸ διάφορον τῆς γνώμης πρὸς τὴν γλῶτταν, κακὸς μὲν εἰς τόδε, ὅμως τῷ τοσῷ γίνεται. εἰ δὲ ἐν τοῖς μεγίστοις ἄλλο μὲν φρονοίη τις, ἐπ' ἐναντίον δὲ ὧν φρονεῖ διδάσκῃ, πῶς ὁ τῶν ἐκεῖνο καπήλων ἐστὶν, ἤ τι χρηστῶν, ἀλλὰ παμπονήρων βίῳ ἀνθρώπων; οἳ μάλιστα παιδεύουσιν, ἃ μάλιστα φαῦλα νομίζουσιν, ἐξαπατῶντες καὶ δελεάζοντες τοῖς ἐπαίνοις, εἰς ἃς μεταθέναι τὰ σφέτερα ἐθέλουσιν, οἶμαι, κακά. Πάντας μὲν οὖν χρὴ τοὺς καὶ ὁτιοῦν διδάσκειν ἐπαγγελλομένους, εἶναι τὸν τρόπον ἐπιεικεῖς, καὶ μὴ μαχόμενα τοῖς δημοσίᾳ μεθαρμοζομένοις, τὰ ἐν τῇ ψυχῇ φέρειν δοξάσματα· πολὺ δὲ πλέον ἁπάντων οἶμαι δεῖν εἶναι τοιούτους ὅσοι ἐπὶ λόγοις τοῖς νέοις συγγίνονται, τῶν παλαιῶν ἐξηγηταὶ γενόμενοι συγγραμμάτων, εἴτε ῥήτορες, εἴτε γραμματικοὶ, καὶ ἔτι πλέον οἱ σοφισταί. βάλλονται γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ λέξεων μόνον, ἠθῶν δὲ εἶναι διδάσκαλοι. καὶ τὸ καλὰ σφᾶς εἶναί φασι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν. Εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς ἢ μή, τῷ ἀφεῖσθω νῦν. ἐπαινῶν δὲ αὐτοὺς ὅτως ἐπαγγελμάτων καλῶν ὀρεγομένους, ἐπαινέσαιμ' ἂν ἔτι πλέον, εἰ μὴ ψεύδοιντο, μηδ' ἐξελέγχοιεν αὐτοὺς, ἕτερα μὲν φρονοῦντες, διδάσκοντες δὲ τοὺς πλησιάζοντας ἕτερα. Τί οὖν; Ὁμήρῳ μέν τοι, καὶ Ἡ-

Doctrinam rectam esse arbitramur; non verborum linguæve magnificum & exquisitum sonum, sed mentis bene constitutæ sanam affectionem, & veras certasque de bonis & malis, honestis & turpibus, sententias. Quare quisquis aliud sentit, aliud suos discipulos docet, is tantum videtur a scientia, quantum a probitate abesse. Ac si de parva re sit linguæ animique dissensio, in hoc ipso etiam est improbus, tametsi modum non excedat sceleris magnitudo: sin vero in maximis rebus aliud sentit, contraque ac sentit docet, nonne hæc cauponum, non dico bonorum, sed nequissimorum, vita est? quippe cum id maxime doceant, quod maxime malum existimant, fallentes atque inescantes eos laudibus, quibuscum sua, ut arbitror, mala commutare volunt. Quamobrem omnes, qui quidvis docere profitentur, bonis moribus esse debent, neque opiniones novas & a sensu populari abhorrentes afferre; sed inprimis tales esse debent, qui adolescentes in veterum scriptis instituunt, sive sint Rhetores, sive Grammatici, & præcipue Sophistæ, qui non solum verborum, sed etiam morum magistros se esse volunt, & ad se philosophiam de administrandis rebuspublicis pertinere contendunt. Hoc verum sit, necne, in præsentia omitto: laudo eos, quod doctrinam tam præstantem expetant; plus certe laudaturus, si non mentirentur, neque seipsi refellerent, dum aliud sentiunt, aliud discipulis tradunt. Quid? Homerus, Hesiodus,

ſiodus, Demoſthenes, Herodotus, Thucydides, Iſocrates, Lyſias, Deos habent doctrinæ ſuæ duces & auctores. Nonne eorum alii Mercurio, alii Muſis, ſacros ſe eſſe arbitrabantur? Quare abſurdum eſt, qui horum libros exponunt, Deos vituperare, quos illi coluerunt. Neque tamen, quia id abſurdum puto, idcirco eos diſcipulorum cauſſa ſententiam mutare jubeo: verum do optionem, ut ne doceant quæ non bona eſſe cenſent; ſin docere malunt, doceant re ipſa primum & perſuadeant diſcipulis, neque Homerum, neque Heſiodum, neque quemquam eorum, quos interpretati ſunt, quosque impietatis, amentiæ, & erroris erga Deos condemnarunt, talem eſſe. Nam alioqui cum ex illorum ſcriptis alantur, mercedemque capiant; avariſſimos plane & ſordidiſſimos ſe fatentur, ſi paucis drachmis id facere ſuſtineant. Atque hactenus quidem multa erant, quæ eos templorum aditu prohiberent: & timor undique impendens excuſabat, quo minus veriſſimæ de Diis ſententiæ explicarentur. Nunc autem cum Deorum munere atque conceſſu libertate potiamur, abſurdum mihi videtur ea homines docere, quæ non bona eſſe arbitrentur. Quod ſi in iis quæ docent, & quorum quaſi interpretes ſedent, ſapientiam eſſe ullam arbitrantur, ſtudeant primum illorum in Deos pietatem imitari. Sin in Deos ſanctiſſimos putant ab illis auctoribus peccatum eſſe, eant in Galilæorum Eccleſias, ibique Matthæum & Lucam interpretentur: quibus vos obtemperantes, a ſacris abſtinere jubetis. Cupio ego & aures, & linguam veſtram (ſicut vos loqueremini) renaſci in iis rebus, quarum utinam & ego ſim ſemper particeps, & omnes qui me diligunt. Doctoribus quidem

A σιόδῳ, καὶ Δημοσθένῃ μέντοι καὶ Ἡροδότῳ, καὶ Θουκυδίδῃ, καὶ Ἰσοκράτῃ, καὶ Λυσίᾳ θεοὶ πάσης ἡγοῦνται παιδείας. οὐχ οἱ μὲν Ἑρμῆ σοφᾶς ἱερὰς, οἱ δὲ Μουσῶν ἐνόμιζον; ἄτοπον μὲν οἶμαι τὰς ἐξηγουμένους τὰ τούτων, ἀτιμάζειν τὰς ὑπ' αὐτῶν τιμηθέντας θεούς. Οὔμην ἐπειδὴ τοῦτ' ἄτοπον οἶμαι, φημὶ δεῖν αὐτὰς μεταθεμένους τοῖς νέοις· συνδίδωμι δὲ αἵρεσιν, μὴ
B διδάσκειν ἃ μὴ νομίζουσι σπουδαῖα· βουλομένους δὲ, διδάσκειν ἔργῳ πρῶτον, καὶ πείθειν τὰς μαθητὰς, ὡς οὔτε Ὁμήρου, οὔτε Ἡσιόδου, οὔτε τούτων τις, ὃς ἐξηγοῦνται καὶ καλεγνωκότες εἰσὶν ἀσέβειαν, ἄνοιάν τε, καὶ πλάνην εἰς τοὺς θεοὺς, τοιοῦτός ἐστιν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι ἐξ ὧν γεγράφασι παρατρέφονται μισθαρνοῦντες, εἶναι ὁμολογοῦσιν αἰσχροκερδέστατοι, καὶ δραχμῶν ὀλίγων ἕνεκα πάντως ὑπομένειν. Ἕως μὲν οὖν τοῦτο πολλὰ ἦν τὰ
C αἴτια τοῦ μὴ φοιτᾶν εἰς τὰ ἱερὰ, καὶ ὁ πανταχόθεν ἐπικρεμάμενος φόβος ἐδόκει συγγνώμην ἀποκρύπτεσθαι τὰς ἀληθεστάτας ὑπὲρ τῶν θεῶν δόξας. Ἐπειδὴ δὲ ἡμῖν οἱ θεοὶ τὴν ἐλευθερίαν ἔδοσαν, ἄτοπον εἶναί μοι φαίνεται διδάσκειν ἐκεῖνα τοὺς ἀνθρώπους, ὅσα μὴ νομίζουσιν εὖ ἔχειν. ἀλλ' εἰ μὲν οἴονται σοφὰ ὧν εἰσιν ἐξηγηταὶ, καὶ ὧν ὥσπερ προφῆται κά-
D θηνται, ζηλώτωσαν αὐτῶν πρῶτον τὴν εἰς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν· εἰ δὲ εἰς τοὺς τιμιωτάτους ὑπολαμβάνουσι πεπλανῆσθαι, βαδιζόντων εἰς τὰς τῶ Γαλιλαίων ἐκκλησίας, ἐξηγησόμενοι Ματθαῖον καὶ Λουκᾶν· οἷς πειθόμενοι, ἱερείων ὑμεῖς ἀπέχεσθαι νομοθετεῖτε. Βούλομαι ὑμῶν ἐγὼ κἀγὼ τὰς ἀκοὰς, ὡς ἂν ὑμεῖς εἴποιτε, καὶ τὴν γλῶτταν ἐξαναγεννηθῆναι τούτων, ὧν ἔμοιγε εἴη μελέτην ἀεὶ, καὶ ὅσις ἐμοὶ φίλα νοεῖ τε κἀπράττει· τοῖς μὲν καθηγεμόσι καὶ διδασκάλοις ἅτοσι

κοινὸς

κοινὸς κεῖται νόμος. ὁ βουλόμενος γὰρ τῶν νέων φοιτᾷν, οὐκ ἀποκέκλεισται. οὐδὲ γὰρ εὔλογον ἀγνοοῦντας ἔτι τοὺς παῖδας ἐφ' ὅ, τι τρέπωνται, τῆς βελτίστης ἀποκλείειν ὁδοῦ, φόβῳ δὲ καὶ ἄκοντας ἄξειν ἐπὶ τὰ πάτρια. Καί τοι δίκαιον ἦν, ὥσπερ τοὺς φρενιτίζοντας, οὕτω καὶ τούτους ἀκόντας ἰᾶσθαι. πλὴν ἀλλὰ συγγνώμην ὑπάρχειν ἅπασι τῆς τοιαύτης νόσου. καὶ γάρ, οἶμαι, διδάσκειν, ἀλλ' οὐχὶ κολάζειν χρὴ τοὺς ἀνοήτους.

A & præceptoribus communis hæc lex ſtatuatur. Adoleſcentes enim qui ire volent, minime prohibentur. Iniquum ſiquidem fuerit, pueros adhuc ignaros quo ſe vertant, ab optima via rejicere, ac metu coactos ad patria inſtituta deducere. Quanquam autem verum erat iſtos tanquam impotentes & inſanos, etiam B invitos ac repugnantes, curare: attamen liceat omnibus per nos iſto morbo detineri. Docere enim amentes, non punire, oportet.

Ἐκηβόλῳ.

HECEBOLO.

μγ.

XLIII.

Ἐγὼ μὲν κἀκείνοις τοῖς Γαλιλαίοις ἅπασιν οὕτω πρᾴως καὶ φιλανθρώπως, ὥστε μηδένα μηδαμοῦ βίαν ὑπομένειν, μηδὲ εἰς ἱερὸν ἕλκεσθαι, μηδ' εἰς ἄλλό τι τοιοῦτον ἐπηρεάζεσθαι παρὰ τὴν οἰκείαν προθεσιν. Οἱ δὲ τῆς Ἀρειανικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ πλούτου τρυφῶντες, ἐπεχείρησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ Οὐαλεντίνου, καὶ τετολμήκασι τοσαῦτα καὶὰ τὴν Ἔδεσσαν, ὅσα οὐδέποτε ἐν εὐνομουμένῃ πόλει γένοιτ' ἄν. Οὐκοῦν ἐπειδὴ αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ θαυμασιωτάτου νόμου προείρηται, ἵν' εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εὐοδώτερον πορευθῶσι, πρὸς τοῦτο συναγωνιζόμενοι τοῖς ἀνθρώποις, αὐτῶν τὰ χρήματα τῆς Ἐδεσσηνῶν ἐκκλησίας ἅπαντα ἐκελεύσαμεν ἀναληφθῆναι, δοθησόμενα τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ κτήματα τοῖς ἡμετέροις προσενεμηθῆναι πρίασιν· ἵνα πενόμενοι σωφρονῶσι, καὶ μὴ στερηθῶσιν, ἧς ἔτι ἐλπίζουσιν, οὐρανίου βασιλείας. Τοῖς

C Equidem de Galilæis omnibus adeo clementer & humaniter ſtatui, ut nemini vis inferatur, neque in templum trahatur, nequa alia de re ulla prætet voluntatem ſuam contumelia afficiatur. At qui ſunt de Eccleſia Arianorum, luxuriantes opibus, in Valentinianos invaſerunt, eaque apud Edeſſam perpetraverunt, quæ nunquam in civitate bene inſtituta accidiſſent. D Quare quod ipſis a lege admirabili imperatum eſt, quo facilius in regnum cælorum veniant, nos ad id hominibus opem tulimus, eorumque pecunias omnes ab Edeſſenorum Eccleſia tolli juſſimus, ut militi dividantur, & facultates, ut noſtris privatis attribuantur: quo illi pauperes facti ſapiant, neque regno cæleſti, quod nunc etiam ſperant, priventur. Iis autem qui Edeſ-

ſam

ſam incolunt, edicimus, ut ſeditione pugnaque omni abſtineant; ne, ſi noſtram humanitatem commoverint, vos ipſi pro communi omnium intemperie ac inſolentia pœnas luatis, gladio, exilio, igne mulctati.

A οἰκῶσι δὲ τὴν Ἔδεσαν προαγορέυομεν ἀπέχεσθαι πάσης ςάσεως καὶ Φιλονεικίας, ἵνα μὴ τὴν ἡμετέραν Φιλανθρωπίαν κινήσαντες, καθ' ὑμῶν αὐτῶν ὑπὲρ τ τῶν κοινῶν ἀταξίας δίκην τίσητε, ξίΦει, καὶ Φυγῇ, καὶ πυρὶ ζημιωθέντες.

LIBANIO.

XLIV.

NUlper cum e graviſſimo atque acerrimo morbo, Numinis providentia, recreatus eſſem, veſtras accepi litteras, quo die primum balneum intravi. Quas cum veſperi legiſſem, dici non poteſt, quam ſim confirmatus perſpecta tua ſincera puraque benevolentia: qua utinam dignus eſſem, ne dedecori ſim amicitiæ tuæ. Igitur ſtatim litteras veſtras legi, quamvis id facere non admodum poſſem: quas autem Antonius ad Alexandrum mittebat, in poſterum diem reſervavi. Inde ad te ſeptimo die hæc ſcripſi, cum mihi, Dei providentia, valetudo e ſententia procederet. Vale, mihi optatiſſime & cariſime frater, *a Deo, qui omnia reſpicit; videam te, meum bonum; & propria manu, ita per ſalutem tuam ac meam, per omnia reſpicientem Deum, ut ſentio, ſcripſi. O optime, quando te videbo & complectar? nunc enim & nomen tuum, ſicut infelices in amore ſolent, diligo.*

B

" Λιβανίῳ.

Baroc. πείσκῳ

μδ.

ΑΡτι μοι παυσαμένῳ τῆς χαλεπῆς πάνυ καὶ ταχείας νόσου, τῇ τ̃ παύλα ἐΦορῶντι προνοίᾳ, γράμματα εἰς χεῖρας ἦλθεν ὑμέτερα, καθ' ἣν ἡμέραν πρῶτον ἐλουσάμην. δείλης ἤδη ταῦτα ἀναγνὰς, ὡς ἂν εἴποις ῥᾳδίως ὅπως ἐρρωννύμην, C αἰσθανόμενος τ σῆς ἀκεραΦνῆς καὶ καθαρᾶς εὐνοίας. ἧς εἴθε γενοίμην ἄξιος, ὡς ἂν μὴ καταισχύναιμι τὴν σὴν Φιλίαν. Τὰς μὲν ὖν ὑμετέρας ἐπιςολὰς εὐθὺς ἀνέγνων, καίπερ σ σΦόδρα τ̃τ' ποιεῖν δυναμένου. τὰς δὲ τ̃ Ἀντωνίου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εἰς τὴν ὑςεραίαν ἐταμιευσάμην. Ἐκεῖθεν ἑβδόμῃ σοι ταῦτα ἔγραΦον ἡμέρᾳ, καλὰ λόγον μοι τ ῥώσεως προχωρούσης διὰ τὴν τ Θεοῦ προμήθειαν. σώζοιό μοι, ποθεινότατε καὶ Φιλικώτατε ἀδελ- D Φὲ [ὑπὸ τ τὰ πάντα ἐΦορῶντι Θεῷ· ἴδοιμί σε ἐμὸν ἀγαθὸν· καὶ ἰδίᾳ χειρὶ· νὴ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐμήν· νὴ τὸν πάντα ἐΦορῶντα Θεὸν· ὡς Φρονῶ, γέγραΦα. ἀγαθώτατε πότε σε ἴδω, καὶ περιλάβωμαι; νῦν γὰρ σ καὶ τ̃νομα, καθάπερ οἱ δυσέρωτες, Φιλῶ.] *hæc adduntur in Baroc. Mſſ.*

Hh h Ζήνωνι."

A

Baroc. Λεχιτρῷ

Ζήνωνι."

ZENONI.

με.

XLV.

Baroc. σωΦρο-σύνης

Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σοι μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἰατρικῆς τέχνης εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκειν, καὶ ἤθους, καὶ ἐπιεικείας, καὶ βίου" σωφροσύνης συμφώνως πρὸς τὴν τέχνην ἔχειν. νῦν δὲ προσῆλθε τὸ κεφάλαιον τὸ μαρτυρίας· τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων B πόλιν ἁπὰν ἐπιστρέφεις εἰς σεαυτὸν τοσοῦτον αὐλῇ κέντρον, ὥσπερ μέλιτα, καταλέλοιπας. εἰκότως· καλῶς γὰρ εἰρῆσθαι καὶ Ὁμήρῳ δοκεῖ,

Cum multæ aliæ res teſtificantur te ad ſummum medicæ artis gradum perveniſſe, eique parem, morum ac vitæ temperantiam adjunxiſſe: tum vero hoc tempore maximum omnium teſtimonium acceſſit, quod Alexandriam abſens univerſam in te convertis: tantum ei tuo deceſſu aculeum tanquam apis reliquiſti. Nec ſane immerito: præclare enim Homerus,

Iliad. A. v. 514.

Εἷς ἰητρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Vir medicus par eſt multorum millibus unus.

Σὺ δὲ οὐκ ἰατρὸς ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλος τοῖς βουλομένοις τὸ τέχνης· ὥστε σχεδὸν ὃ πρὸς τοὺς πολλούς εἰσιν οἱ ἰατροί, τοῦτο ἐκείνοις σύ. Λύει C δέ σοι τὴν φυγὴν καὶ ἡ πρόφασις αὐλή, καὶ μάλα λαμπρῶς. εἰ γὰρ διὰ Γεωργίας μετέστης τὸ Ἀλεξανδρείας, οὐ δικαίως μετέστης, καὶ δικαιότατα ἂν ὀπίσω καλέλθοις. Κάτιθι τοίνυν ἐπίτιμος, καὶ τὸ πρότερον ἔχων ἀξίωμα· καὶ ἡμῖν κοινὴ πρὸς ἀμφοτέρους χάρις ἀντικείσθω, Ἀλεξανδρεῦσι μὲν Ζήνωνα, σοὶ δ' ἀποδοῦσα τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Tu vero non tantum medicus es, verum etiam magiſter omnibus, qui ejus artis ſtudio ducuntur: ut propemodum quod medici ſunt populo, hoc ipſe ſis medicis. Hæc autem cauſſa te liberat exſilio, & quidem magnifice. Nam ſi propter Georgianam factionem Alexandria exceſſiſti, non jure exceſſiſti: juſtiſſime autem reverti potes. Redi igitur cum honore & dignitate priſtina: nobis autem gratia ſit apud utrumque, & quia Zenonem Alexandrinis, & quia Zenoni Alexandriam reſtituimus.

D

μϛ.

XLVI.

Baroc. δοθέντων

Οὐ κτησείδιον μικρὸν ἀγρῶν τεττάρων" δοκούντων λαβὼν παρὰ τῆθης ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, τῇ σῇ διαθέσει δῶρον δίδωμι. ἔλαττον μὲν ἢ ὥστε ἄνδρα εἰς περιουσίαν ἐννοῆσαί τι μέγα

Acceperam ab avia mea prædium in Bithynia non parvum, cum in eo prædia quatuor eſſe videantur; idque tuo in me amori dono. Munus eſt profecto levius, quam ut eo quiſpiam poſſit vel

de

de opum abundantia gloriari, vel beatum ſe prædicare: munus tamen non omnino injucundum, ſi tibi cuncta ejus bona ſigillatim recenſeam. Nec ſane abſurdum ſit, tecum, qui elegantiæ atque amœnitatis plenus es, jocari. Abeſt a mari ſtadia non amplius viginti, neque mercator aut nauta loquax & petulans loco illi obſtrepit. Sed tamen non propterea Nerei gratiam amittit: habet enim perpetuo piſcem recentem & palpitantem; & ſi domo in tumulum terræ aliquem prodieris, videbis mare Propontícum, atque inſulas & urbem nobiliſſimi Regis nomine appellatam: neque interim in algulis & muſco, aut rebus aliis injucundis, quæ in littus atque arenas ejiciuntur, & fere non nominantur, verſabere; ſed in ſmilace, & thymo, & herbis fragrantibus. Cum vero magna attentione in librum incubueris, & oculos multa lectione defatigatos reficere voles, gratiſſimus erit maris & navium adſpectus. Mihi quidem adoleſcentulo *locus* hic videbatur gratiſſimus, quia fontes habet non contemnendos, & balneum non inveruſtum, præterea hortum & arbores: cumque vir jam eſſem, eadem loci illius cupiditate tenebar. Itaque perſæpe illuc veni, neque mihi præter rem fuit loci congreſſus. Eſt etiam illic agriculturæ meæ monumentum exiguum, parva quædam vinea, quæ vinum fert ſuave & odoriferum, neque temporis diuturnitate vitii quicquam aſſumit: denique Bacchum & Gratias videbis. Jam uva & cum in vite adhuc pendet, & cum in torcularío premitur, odorem edit roſarum: muſtum vero in doliis, jam nectaris

A καὶ ἀποφῆναι ὄλβιον. " ἔχον δὲ ὡς ἅ παντάπασιν ἀτερπῆ τὴν δόσιν, εἰ σοι τὰ καθ' ἕκαστα περὶ αὐτῆ διέλθοιμι. παίζειν δὲ ἁδὲν κωλύῃ πρός σε χαρίτων γέμοντα καὶ εὐμουσίας. Ἀπώκισαι μὲν τ θαλάσσης σταδίους ὡ πλέον εἴκοσι, καὶ ὅτε ἔμπορος, ὅτε ναύτης ἐνοχλεῖ λάλος, καὶ ὑέρισης τῷ χωρίῳ. ἄμην ἀφήρηται τὰς παρὰ Νηρέως χάριτας παντελῶς· ἔχῃ δὲ ἰχθὺν πρόσφατον ἀεὶ καὶ ἀσπαίροντα, καὶ ἐπί τινος ἀπὸ τῶν δωμάτων προελθὼν γηλόφου, ὄψῃ τὴν θάλατταν τὴν προποντίδα, καὶ τὰς νήσους, τήν τε ἐπώνυμον πόλιν τῦ γενναίου βασιλέως· ὡ φυκίοις ἐφεσῶς καὶ βρύοις, ὡδὲ διενοχλούμενος ὑπὸ τ ἐκβαλλομένων εἰς τὰς αἰγιαλὰς, καὶ εἰς τὰς ψάμμους ἀτερπῶν πάνυ, καὶ ὡδὲ ὀνομαζομένων ἐπὶ μικρόν· ἀλλ' ἐπὶ σμίλακος, καὶ θύμου, καὶ πόας εὐώδους. Ἡσυχία δὲ πολλὴ καλα- C κλινομένῳ εἰς τὸ βιβλίον ἀφορᾶντι, εἶτα διαναπαύοντι τὴν ὄψιν, ἥδιστον ἐπιδεῖν εἰς τὰς ναῦς καὶ τὴν θάλατταν. τῦτ ἐμοὶ μειρακίῳ κομιδῆ νέῳ πεδίον ἐδόκει φίλταλον· ἔχῃ γὰρ καὶ πηγὰς ὡ φαύλας, καὶ λυτρὸν ὐκ ἀναφρόδιτον, καὶ κῆπον, καὶ δένδρα· ἀνὴρ δ' ὢν ἤδη, τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐπόθουν δίαιταν, καὶ ἦλθον πολλάκις, καὶ γέγονεν ἡμῖν οὐκ ἔξω" λό- D γου ἡ σύνοδος. Ἔστι δ' ἐνταῦθα καὶ γεωργίας ἐμῆς μικρὸν ὑπόμνημα, φυτάλια βραχέα, φέροντα οἶνον εὐώδη καὶ ἡδύν, οὐκ ἀναμένοντά τι παρὰ τῦ χρόνου προσλαβεῖν· τὸν Διόνυσον ὄψῃ, καὶ τὰς χάριτας. ὁ βότρυς δὲ ἐπὶ τῆς ἀμπέλου, καὶ ἐπὶ τῆς ληνῦ θλιβόμενος, ἀπόζει τῶν ῥόδων. τὸ γλεῦκος δὲ ἐν τοῖς πίθοις ἤδη τῦ νέκταρός ἐστιν ἀπορρώξ

Barocc. ἔχων δὲ ὡδὲ

Mſſ. Reg. ὀνομάζου ἀπτηλείων λιμάτων

Mſſ. Reg. λόγων

Ὁμήρῳ πιστεύοντι. Τί δῆτα ὁ πολὺ A γέγονεν, ὃδ' ἐπὶ πλέθρα πάνυ πολλὰ τοιούτων ἀμπέλων; τυχὸν δὲ ὁδὲ ἐγὼ γεωργὸς γέγονα πρόθυμος· ἀλλὰ ἐπεὶ ἐμοὶ νηφάλιος ὁ τοῦ Διονύσου κρατὴρ, καὶ ἐπὶ πολὺ τῶν νυμφῶν δέ ἐσιν, ὅσον εἰς ἐμαυτὸν καὶ τοὺς φίλους· ὀλίγον δέ ἐστι τὸ χρῆμα τῶν ἀνδρῶν· παρεσκευάσμην. Νῦν δέ σοι δῶρον ἄν, φίλη κεφαλή, δίδωμι. B μικρὸν μὲν ὅπερ ἐστί· χαρίεν δὲ φίλῳ παρὰ φίλου, οἴκοθεν οἴκαδε, καλά τ' σοφὸν ποιητὴν Πίνδαρον. Τὴν ἐπιστολὴν ἐπισύρων πρὸς λύχνον γέγραφα. ὥστε εἴ τι ἡμάρτηται, μὴ πικρῶς ἐξέταζε, μήδ' ὡς ῥήτωρ ῥήτορα.

est liquor, si Homero credimus. Quæres fortasse, quamobrem, cum tales essent vites, non tamen multo plura jugera eodem genere conseverim? Quoniam, inquam, neque ipse fortasse valde diligens agricola fui: deinde cum sobrius sit mihi dilutusque Bacchi calix, multumque illic esset Nympharum, tantum vini comparavi, quantum mihi & amicis (quorum exiguus solet esse numerus) satis esse videretur. Nunc autem illud tibi, o carum caput, dono: exiguum certe, quicquid est; sed tamen gratum amico ab amico, domum domo, ut ait sapiens poëta Pindarus. Epistolam hanc raptim ad lucernam conscripsi. Quare si quid peccatum erit, ne severe neque ut rhetor in rhetorem inquiras.

Βασιλ. Θρᾳξί

ιζ'. C

XLVII.

Βασιλεῖ μὲν πρὸς κέρδος ὁρῶντι χαλεπὸν ἂν ὑμῶν ἐφάνη τὸ αἴτημα, καὶ οὐκ ἂν ὠήθη δεῖν τὴν δημοσίαν εὐπορίαν βλάπτειν τῇ πρός τινας ἰδίᾳ χάριτι. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐχ ὅτι πλεῖστα παρὰ τῶν ὑπηκόων ἀθροίζειν πεποιήμεθα σκοπὸν, ἀλλ' ὅτι πλείστων ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιοι γίγνεσθαι, τοῦτο καὶ ὑμῖν ἀπολύσῃ τὰ ὀφλήματα. Ἀπολύσῃ δὲ οὐχ ἁπλῶς ἅπαντα, ἀλλὰ μεριοῦσθαι τὸ πρᾶ- D γμα, τὸ μὲν εἰς ὑμᾶς, τὸ δὲ εἰς τὴν τῶν στρατιωτῶν χρείαν· ἐξ ἧς οὐκ ἐλάχιστα καὶ αὐτοὶ δήπου φέρεσθε, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀσφάλειαν. Τοιγαροῦν μέχρι μὲν τῆς τρίτης ἐπινεμήσεως ἀφίεμεν ὑμῖν πάντα, ὅσα ἐκ τοῦ φθάνοντος ἐλλείπει χρόνου· μετὰ ταῦτα δὲ εἰσοίσεται καθὰ τὸ ἔθος. Ὑμῖν τε γὰρ ἀφιέμενα χάρις ἱκανή· καὶ ἡμῖν τῶν κοινῶν οὐκ ἀμελητέον. Περὶ τούτου καὶ τοῖς

JMperatori ad lucrum spectanti difficilis vestra postulatio videretur, neque unquam paucorum gratia publicis vectigalibus detrimentum afferri is pateretur. Verum quia consilium est nostrum, non quamplurima e subditis colligere, sed quamplurimum eis prodesse: idcirco vobis debita condonamus. Neque tamen omnia, sed pars una vobis, altera militibus cedet: quæ quidem & ipsa maxima ex parte vestra erit, cum præsertim pacis & securitatis vestræ caussa impendatur. Quare usque ad tertiam indictionem vobis remittimus quicquid e præterito tempore desideratur: deinceps autem solvetis, sicut consuetudo postulat. Nam & quæ vobis dedimus, satis multa sunt: neque nobis reipublicæ rationes sunt negligendæ. Hac de re ad præfectos scripsi, ut

ut beneficium vobis verbo datum re persolvatur. [*Valentes vos Dii per omne tempus ferunt.*]

Ἐπάρχοις ἐπέσαλκα, ἵν' ἡ χάρις ὑμῖν εἰς ἔργον προχωρήσῃ. [ἐῤῥῶμέ-νους ὑμᾶς οἱ θεοὶ σώζοιεν τὸν ἅπαντα χρόνον.] Barocc. addit, in Mss.

XLVIII.

μη.

COlm omnibus de caussis mihi corpus est in mediocri statu valetudinis: tum vero animus recte se habet. Hoc procœmio melius nullum esse potest epistolæ ab amico ad amicum missæ. Quid est igitur in hoc procœmio? Petitio, ut opinor. Cujus tandem rei? Epistolarum mutuarum: quæ utinam sententiam habeant cum meis congruentem, nobisque de te læta ac prosspera omnia renuntient.

Πάντων μὲν ἕνεκά μοι τὸ σῶμα διάκειται μετρίως. ἀ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τῆ γνώμης ἔχει καλῶς. Οἶμαι δ' ἔγωὶ τοῦτο προοίμιον εἶναι μηδὲν κρεῖττον ἐπιστολῇ φίλῳ παρὰ φίλου πεμπομένῃ. Τί ὧν ἐστι τὸ προοίμιον; αἰτήσεως οἶμαι. τίς δὲ ἡ αἴτησις; ἐπιστολῶν ἀμοιβαίων· ἃς εἴηγε κατὰ διάνοιαν ὁμολογῆσαι ταῖς ἐμαῖς, ἄῤῥια παρά σου ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ἐξαγγελλούσας.

JULIANI IMPERATORIS EPISTOLA ad Arsacium Pontificem Galatiæ scripta.

XLIX.

'Αρσακίῳ ἀρχιερεῖ Γαλατίας ἐπιστολὴ Ἰουλιανοῦ βασιλέως.

μθ.

QUod quidem nondum religio Gentilium ex nostra procedat sententia, impedimento sunt hi qui eam profitentur. Quæ autem a Diis nobis donata sunt, ea splendida sunt, magna sunt, excellentiora sunt, quam quæ omnino vel optari vel sperari poterant. Nam in tam exiguo temporis spatio (sit quidem Nemesis nostris verbis propitia) tantam ac talem rerum mutationem paulo ante ne optare quidem quisquam audebat. Sed quid est caussæ, cur in hisce, perinde ac si nihil amplius opus esset, conquiescamus, ac non potius convertamus oculos ad ea, quibus impia Christianorum religio creverit; id est, ad benignitatem in peregrinos, ad curam ab illis in mortuis sepeliendis positam, & ad sanctimoniam vitæ, quam simulant? Quorum singula a nobis vere exe-

Ἑλληνισμὸς ὅπως πράττῃ καλὰ λόγον ἡμῶν, ἕνεκα τῶν μετιόντων αὐτόν. τὰ γὰρ θεῶν λαμπρὰ καὶ μεγάλα, κρείττονα πάσης μὲν εὐχῆς, πάσης δὲ ἐλπίδος. Ἴλεως δὲ ἔσω τοῖς λόγοις ἡμῶν Ἀδράστεια. Τίς γὰρ ἐν ὀλίγῳ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην μεταβολὴν ὀλίγῳ πρότερον ἐτόλμα; τί ὧν ἡμεῖς οἰόμεθα ταῦτα ἀρκεῖν, ἃ δὲ ἀποβλέπομεν ὃ μάλιστα τὴν ἀθεότητα συνηύξησεν, ἡ περὶ τοὺς ξένους φιλανθρωπία, καὶ ἡ περὶ τὰς ταφὰς τῶν νεκρῶν προμήθεια, καὶ ἡ πεπλασμένη σεμνότης καλὰ τὸν βίον; ὧν ἕκαστον οἴομαι χρῆναι

παρ' ἡμῶν ἀληθῶς ἐπιτηδεύεσθαι. καὶ οὐκ ἀπόχρη τὸ σεμνὸν εἶναι τοιοῦτον. ἀλλὰ πάντας ἁπαξαπλῶς οἱ περὶ τὴν Γαλατίαν εἰσὶν ἱερεῖς, ὃς ἢ δυσώπησον, ἢ πεῖσον εἶναι σπουδαίους, ἢ τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπόστησον, εἰ μὴ προσέχοιντο μετὰ γυναικῶν, καὶ παίδων, καὶ θεραπόντων, τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ ἀνέχοιντο τῶν οἰκετῶν, ἢ υἱέων, ἢ τῶν Γαλιλαίων γαμετῶν, ἀσεβούντων μὲν εἰς τοὺς θεούς, ἀθεότητα δὲ θεοσεβείας προτιμώντων. Ἔπειτα παραίνεσον ἱερέα, μήτε θεάτρῳ παραβάλλειν, μήτε ἐν καπηλείῳ πίνειν, ἢ τέχνης τινὸς καὶ ἐργασίας αἰσχρᾶς καὶ ἐπονειδίστου προΐσασθαι. καὶ τοὺς μὲν πειθομένους τίμα, τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἐξώθει. Ξενοδοχεῖα καθ' ἑκάστην πόλιν κατάσκησον πυκνά, ἵν' ἀπολαύσωσιν οἱ ξένοι τῆς παρ' ἡμῶν Φιλανθρωπίας, οὐ τῶν ἡμετέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὅσοις ἂν δεηθῇ χρημάτων. Ὅθεν δὲ εὐπορήσεις, ἐπινενόηταί μοι τέως. ἑκάστῳ γὰρ ἐνιαυτῷ τρισμυρίους μοδίους, καὶ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν, ἐκέλευσα δοθῆναι σίτου τοῖς ἱερεῦσιν ὑπηρετουμένους, ἀναλίσκεσθαι δεῖν χρῆναι. τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ξένοις, καὶ τοῖς μεταιτοῦσιν ἐπινέμεσθαι παρ' ἡμῶν. αἰσχρὸν γὰρ εἰ τοὺς μὲν Ἰουδαίων ὄντας μεταιτεῖ· τρέφουσι δὲ οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι τοὺς ἑαυτῶν καὶ τοὺς ἡμετέρους· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὴν παρ' ἡμῶν ἐπικουρίαν ἐνδεεῖς φαίνονται. Δίδασκε δὲ καὶ συνεισφέρειν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰς τοιαύτας λειτουργίας, καὶ τὰς Ἑλληνικὰς κώμας ἀπάρχεσθαι τοῖς

A quenda esse censeo. Neque satis est istud solum institutum sancte observari: sed velim omnes nostros sacerdotes omnino, qui Galatiam incolunt, vel minis impellas, vel ratione persuadeas, ut sint honesti: vel sacerdotali ministerio abdices, si non una cum uxoribus, liberis, & famulis, Diis colendis sedulo animos attendant: & ne patiantur servos, aut filios, aut conjuges Galilæorum, impie in Deos B se gerere, & impietatem pietati præponere. Deinde sacerdotem quemque hortare, ne accedat ad spectacula, neve in taberna bibat, neu artem aliquam aut opificium turpe infameve exerceat. Et qui tibi in his rebus morem gerunt, eis honorem tribuito; qui autem resistunt, expellito. Porro xenodochia multa in singulis civitatibus extruito, ut peregrini nostra benignitate fruantur: neque solum hi, qui nostram colunt religionem, C sed alii quoque, si qui pecuniarum indigeant. At ratio, qua res tibi ad hoc institutum necessariæ abunde suppetant, a me interim excogitata est. Nam triginta millia modiorum tritici in tota Galatia, & sexaginta millia sextariorum vini in singulos annos dari jussi: quorum quintam partem in pauperes, qui sacerdotibus inserviunt, insumendam esse mando; quod reliquum est, peregrinis & mendicantibus sublevandis distribuen- D dum. Nam turpe profecto est, cum nemo ex Judæis mendicet, & impii Galilæi non suos modo, sed nostros quoque alant; ut nostri auxilio, quod a nobis ferri ipsis debeat, destituti videantur. Quare doceto gentiles in ejusmodi ministeria pecuniam conferre, & pagos gentilium ex fructibus Diis offerre primitias,

as, & ejusmodi beneficentiæ officiis aſ- A ſvefacito, planumque illis facito hoc noſtrum olim munus fuiſſe. Nam Homerus Eumæum ſic loquentem facit:

θεοῖς τῶν καρπῶν. καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ταῖς τοιαύταις εὐποιΐαις προέθιζε, διδάσκων αὐτὰς ὡς τοῦτο πάλαι ἦν ἡμέτερον ἔργον. Ὅμηρος γὰρ αὐτὸ πεποίηκεν Εὔμαιον λέγοντα·

Hoſpes ſi noſtris ſuccederet advena tectis
Vilior, acceperem placide. Sunt dives, egensque,
A Jove: parvum hoc eſt, (fateor) ſed munus amicum.

Ξεῖν' ἔ μοι θέμις ἔς', ὅτ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι, Odyſſ. ξ. v. 56. &c.
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσὶν ἅπαντες,
Ξεῖνοί τε, πτωχοί τε. δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.

Neque igitur patrimittamus, alios noſtrorum imitatione bonorum nobis laudem præripere, ut ipſi propter ſocordiam turpitudine & infamia afficiamur: immo potius, ne pietatem erga Deos penitus prodere videamur. Quod ſi te iſta ſedulo obire accepero, maxima ſane lætitia geſtiam. Præſides domi taro inviſas: ſed ſcribas ad eos litteras ſæpiſſime. Ingredientibus illis in urbem nemo ſacerdos obviam prodeat: niſi quando ad templa Deorum accedunt, ſolum intta veſtibula. Eos intrantes nullus miles præcedat: ſequatur autem, qui vult. Nam ſimul ut ingreditur limen delubri, privati perſonam induit: ſiquidem ipſe, ut noſti, his qui intus ſunt præes, propterea quod divina lex iſtud poſtulat. Et qui tibi parent, ſunt reveta pii: qui autem præ arrogantia reſiſtunt, oſtentatores ſunt, & inanis gloriæ appetentes. Peſſinunti opem ferre paratus ſum, dummodo matrem Deorum ſibi propitiam reddant. At ſi eam contemnant, non modo culpæ affines erunt, verum etiam, quod dicto acerbius eſt, in gravisſimam apud nos offenſionem incurrent;

Μὴ δὲ τὰ παρ' ἡμῶν ἀγαθὰ παραζήλῶν ἄλλοις συγχωρῶντες, αὐτοὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ καλαισχύνοιμεν, μᾶλλον δὲ καλαπροδώμεθα τὴν εἰς τὰς θεὰς εὐλάβειαν. Εἰ ταῦτα πυθοίμην ἐγώ σε πράττοντα, μεσὸς εὐφροσύνης ἔσομαι. Τὰς ἡγεμόνας ὀλιγάκις ἐπὶ τὰ οἰκία ὅρα· τὰ πλεῖσα δὲ αὐτοῖς ἐπίσελλε. εἰσιοῦσι δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπαυλάτω μηδεὶς αὐτοῖς ἱερέων. ἀλλ' ὅταν εἰς τὰ ἱερὰ φοιτῶσι τῶν θεῶν, ἔισω τῶν προθύρων. Ἡγείσθω δὲ μηδεὶς αὐτῶν ἔισω στρατιώτης. ἑπέσθω δὲ ὁ βουλόμενος. ἅμα γὰρ εἰς τὸν νεὼν ἦλθε τοῦ τεμένους, καὶ γέγονεν ἰδιώτης. ἄρχεις γὰρ αὐτὸς, ὡς οἶσθα, τῶν ἔνδον· ἐπεὶ καὶ ὁ θεοῖς ταῦτα ἀπαιτεῖ θεσμός. Καὶ οἱ μὲν πειθόμενοι καλὰ ἀληθέσιν εἰσὶ θεοσεβεῖς· οἱ δὲ ἀντεχόμενοι τοῦ τύφου, δοξοκόποι εἰσὶ καὶ κενόδοξοι. Τῇ Πεσσινοῦντι βοηθεῖν ἕτοιμός εἰμι, εἰ τὴν Μητέρα τῶν θεῶν ἵλεων καλασήσασιν ἑαυτοῖς. ἀμελοῦντες δὲ αὐτῆς, οὐκ ἀμεμπτοι μόνον, ἀλλὰ πικρὸν εἰπεῖν μὴ καὶ τοῦ παρ' ἡμῶν ἀπολαύσωσι δυσμενείας,

" Οὐ

A

Vid. D. dyſſ. K. v. 73. ſqq.

Οὐ γάρ μοι θέμις ἐστὶ κομιζέμεν, ἠὲ ἐλεαίρειν
Ἄνδρας, οἳ καὶ θεοῖσιν ἀπέχθωνθ' ἀθανάτοισιν.

Nam ſcelus infandum eſt dextram præſtare benignam
Illis, qui ſuperis indicunt bella beatis.

Πεῖθε τοίνυν αὐτὰς, εἰ τῆς παρ' ἐμοῦ κηδεμονίας ἀντέχονται, πανδημεὶ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν ἱκέτας γενέσθαι.

Perſuade igitur illis, ut ſi a me curam de ſe ſuſcipi cupiant, omnes una ſe Deorum matri ſupplices præbeant.

B

Ἰουλιανὸς Ἐκδικίῳ ἐπάρχῳ Αἰγύπτου.

ν'.

Ἡ μὲν παροιμία φησίν· ἐμοὶ σὺ ὄνυγῃ τέμον ὄναρ. ἐγὼ δὲ ἔοικά σοι τὸ σὸν ὕπαρ ἀφηγεῖσθαι. Πολὺς φησὶν, ὁ Νεῖλος ἀρθεὶς μετέωρος τοῖς πήχεσιν, ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον. εἰ δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἀκοῦσαι ποθεῖς, εἰς τὴν εἰκάδα καὶ σεπτεμβρίου τρὶς πέντε. μηνύει δὲ ταῦτα Θεόφιλος ὁ στρατοπεδάρχης. Εἰ τοίνυν ἠγνόησας αὐτὸ, παρ' ἡμῶν ἀκούων, εὐφραίνου.

JULIANUS ECDICIO Præfecto Ægypti.

L.

MEum tu mihi ſomnium narras; ait proverbium. At ego verum tibi viſum tuum narraturus videor. Nilus, ut ferunt, multis in altum cubitis elatus in univerſam exundavit Ægyptum. Ac ſi cubitorum quoque numerum audire vis, A. D. XII. Cal. Oct. quindecim deprehenſi ſunt. Significavit hoc Theophilus caſtrorum præfectus. Quamobrem ſi id neſciſti hactenus, a nobis audiens gaudeto.

Ἰουλιανὸς Ἀλεξανδρεῦσιν.

να'.

Εἰ μέν τις τ' ἄλλων ἦν ὑμῶν οἰκιστὴς, οἳ τὸν ἑαυτῶν παραβάντες νόμον, "ἀπέτισαν ὁποίας ἦν εἰκὸς δίκας, ἑλόμενοι μὲν ζῆν παρανόμως, εἰσαγαγόντες δὲ κήρυγμα, καὶ διδασκαλίαν νεαρὰν, λόγον εἶχεν ἂν ὡς Ἀθανάσιον ὑφ' ἡμῶν ἐπιζητεῖσθαι. Νυνὶ δὲ κτίστα μὲν ὄντος Ἀλεξάνδρου τῆς πόλεως· ὑπάρχοντος δὲ ὑμῖν πολιούχου θεοῦ τοῦ βασιλέως

ν. ἀπέτισαν

JULIANUS ALEXANDRINIS.

LI.

ETſi alius quiſpiam veſtræ conditor urbis eſſet ex iis, qui ſuas ipſi leges transgreſſi meritas pœnas eo ipſo perſolverunt, quod & nefariam vitam ſponte ſua delegerunt, & novum dogmatis doctrinæque genus invexerunt; ne tum quidem deſiderari a vobis æquum eſſet Athanaſium. Nunc cum & urbis veſtræ conditorem habeatis Alexandrum; & tutelaris vobis præſesque ſit Deus ille

rex

rex Sarapis, una cum aſſeſtrice puella, & totius Ægypti regina Iſide, * * * * minime ſanam civitatem imitantes. Verum male affecta pars audet civitatis nomen aſſumere. Equidem pudore, per Deos, haud mediocri teneor, Alexandrini, quod ullus apud vos Galilæum ſe eſſe fateri audeat. Hebræorum quondam verorum parentes Ægyptiis ſerviebant: at vos, Alexandrini modo, qui Ægyptum ſubegiſtis, (hanc enim conditor veſter ſibi ſubjecit) patriorum dogmatum contemtoribus ſervire ſponte contra antiqua jura ſuſtinetis: neque priſcæ illius felicitatis recordamini, quæ tum ſuppetebat, cum & communionem cum Diis Ægyptus habebat omnis, & in multa bonorum abundantia viveremus. At illi, qui novam hanc vobis religionem invehunt, cujus tandem auctores boni civitati fuerint veſtræ, dicite. Conditor vobis obtigit pius erga Deos vir Alexander Macedo; non iſtorum utique ſimilis, neque Hebræorum omnium, qui longe illis antecelluerunt. Iisdem porro Lagi quoque filius Ptolemæus præſtitit. Nam Alexander Romanos ipſos, ſi cum iis certaſſet, in diſcrimen adduxiſſet. Quid deinde poſt conditorem veſtrum Ptolemæi? Veſtram illi nempe civitatem, velut germanam filiam, a primis annis educantes, non Jeſu ſermonibus ad incrementum evexerunt: neque inviſorum Galilæorum doctrina tantam hanc, quæ beatam nunc illam facit, adminiſtrationem rerum copiamque pepererunt. Tertio, poſtquam nos Romani compotes illius urbis fuimus, quam Ptolemæis haud recte imperantibus eripuimus; Auguſtus ad eam veniens, & ad veſtros cives verba faciens:

A Σαράπιδος, ἅμα τῇ παρέδρῳ κόρῃ καὶ τῇ
βασιλίδι τ' Αἰγύπτ[ου] πάσης Ἴσιδι, τὴν
ὑγιαίνουσαν οὐ ζηλοῦντες πόλιν· ἀλλὰ τὸ
νοσοῦν μέρος ἐπιφημίζειν ἑαυτῷ τολμᾷ
τὸ τ' πόλεως ὄνομα. Λίαν αἰσχύνομαι
νὴ τοὺς θεούς, ἄνδρες Ἀλεξανδρεῖς, εἴ
τις ὅλως Ἀλεξανδρέων ὁμολογεῖ Γα-
λιλαῖος εἶναι. Τῶν ὡς ἀληθῶς Ἑ-
βραίων οἱ πατέρες Αἰγυπτίοις ἐδού- πατέρες τῶν οἱ
λευον πάλαι· νυνὶ δὲ ὑμεῖς ἄνδρες
B Ἀλεξανδρεῖς Αἰγυπτίων κρατήσαν-
τες· ἐκράτησε γὰρ ὁ κτίσης ὑμῶν τῆς
Αἰγύπτου· τοῖς καταλιγωρηκόσι τῶν
πατρίων δογμάτων δουλείαν ἑθελού-
σιον, ἄντικρυς τῶν παλαιῶν θεσμῶν
ὑφίσασθε. καὶ οὐκ εἰσέρχεται μνή-
μη τῆς παλαιᾶς ὑμᾶς ἐκείνης εὐδαι-
μονίας, ἡνίκα ἦν κοινωνία μὲν πρὸς
θεοὺς Αἰγύπτῳ τῇ πάσῃ, πολλῶν δὲ
ἀπελαύομεν ἀγαθῶν. Ἀλλ' οἱ νῦν εἰσ-
αγαγόντες ὑμῖν τὸ καινὸν τοῦτο κή-
C ρυγμα, τίνος αἴτιοι γεγόνασιν ἀγα-
θοῦ τῇ πόλει; Φράσατέ μοι. Κτίσης
ὑμῖν ἦν ἀνὴρ θεοσεβὴς Ἀλέξανδρος
ὁ Μακεδών, ὅτι μὰ Δία καλά τινα
τούτων ὤν· οὐδὲ καλὰ πάντας Ἑβραί-
ους μαχῇ γεγονότας αὐτῶν κρείττο-
νας. ἐκείνων μὲν|οὖν καὶ ὁ τοῦ Λάγου
Πτολεμαῖος ἦν ἀμείνων. Ἀλέξαν-
δρος δὲ καὶ Ῥωμαίοις ἐπὶ ἄμιλλαν
ἰών, ἀγῶνα παρεῖχεν. Τί ἂν μετὰ
τὸν κτίσην οἱ Πτολεμαῖοι; τὴν πόλιν
D ὑμῶν, ὥσπερ γνησίαν θυγατέρα,
παιδοτροφήσαντες, ὅτι τοῖς Ἰησοῦ
λόγοις ἠύξησαν αὐτήν· οὐδὲ τῇ τῶν
ἐχθίστων Γαλιλαίων διδασκαλίᾳ,
τὴν οἰκονομίαν αὐτῇ ταύτην, ὑφ' ἧς
νῦν ἐσμεν εὐδαίμονες, ἐξειργάσαντο. Τρί-
τον, ἐπειδὴ Ῥωμαῖοι κύριοι γεγόνα-
μεν αὐτῆς, ἀφελόμενοι τοὺς Πτο-
λεμαίους οὐ καλῶς ἄρχοντας· ὁ Σε-
βαστὸς δὲ ἐπιδημήσας ὑμῶν τῇ πό-
λει, καὶ πρὸς τοὺς ὑμετέρους πολίτας

διαλεχθείς· ἄνδρες, εἶπεν, Ἀλε- A o cives, inquit, Alexandrini! urbi veſtræ
ξανδρεῖς, ἀφίημι τὴν πόλιν αἰτίας culpam omnem remitto, cum ob magni
πάσης, αἰδοῖ τῶ μεγάλω θεῶ Σαρά- Dei Sarapidis reverentiam, tum propter
πιδος, αὐτῶ τε ἕνεκα τοῦ δήμου, καὶ populum ipſum, ac civitatis amplitudi-
τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως. αἰτία δέ nem. Accedit meæ erga vos benevolen-
μοι τρίτη τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας ἐστὶ tiæ tertia mihi cauſa, amicus meus Arius.
καὶ ὁ ἑταῖρος Ἄρειος. ἦν δὲ ὁ Ἄ- Erat autem Arius iſte civis veſter, &
ρειος ἄτος πολίτης μὲν ὑμέτερος, Auguſti Cæſaris contubernalis, profeſſione
Καίσαρος δὲ τοῦ Σεβαστοῦ συμβιωτὴς, Philoſophus. Quæ privatim igitur in ci-
ἀνὴρ φιλόσοφος. Τὰ μὲν οὖν ἰδία B vitatem veſtram cœleſtium Deorum bene-
περὶ τὴν πόλιν ὑμῶν ὑπάρξαντα πα- ficio commoda redundarunt, ejuſmodi fe-
ρὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, ὡς ἐν βρα- re, ut paucis eloquar, fuerunt. Nam id
χεῖ φράσαι, τοιαῦτα. Σιωπῶ δὲ διὰ genus pleraque, ne ſim longior, omitto.
τὸ μῆκος ταῦτα τὰ πολλά. τὰ δὲ κοινῇ Quæ autem communiter quotidie, non
καθ' ἡμέραν οὐκ ἀνθρώποις ὀλίγοις, οὐ- in paucos homines, nec in unum aliquod
δὲ ἑνὶ γένει, οὐδὲ μιᾷ πόλει, παντὶ δὲ genus, unamque civitatem; ſed in mun-
ὑμῶ τῷ κόσμῳ παρὰ τῶν ἐπιφανῶν dum univerſum ab illuſtribus Diis bona
θεῶν δεδομένα, πῶς ὑμεῖς οὐκ ἴσε; proficiſcuntur, qui tandem non agnoſci-
Μόνοι τὸ ἐξ ἡλίου κατοιώσης αὐγῆς ἀν- tis? An ſoli ſplendoris illius a Sole manan-
αισθήτως ἔχετε; μόνοι θέρος οὐκ tis ſenſum nullum habetis? ſoli æſtatem
ἴσε ἢ χειμῶνα παρ' αὐτοῦ γινόμενον; & hiemem ab illo fieri neſcitis? ſoli, vege-
μόνοι ζωογονούμενα καὶ φυόμενα παρ' αὐ- C tari ab eo producique penitus univerſa?
τοῦ τὰ πάντα; τὴν δὲ ἐξ αὐτοῦ, καὶ παρ' Jam illam, ab eodem ac per eundem, mo-
αὐτοῦ δημιουργὸν τῶν ὅλων σελήνην litricem omnium Lunam non videtis quan-
ὅσαν οὐκ αἰσθάνεσθε πόσων ἀγαθῶν tas commoditates afferat civitati? Atqui
αἰτία τῇ πόλει γίνεται; καὶ τούτων nullum iſtorum audetis adorare numinum.
μὲν τῶν θεῶν οὐδένα προσκυνεῖν Hunc vero, quem neque vos, neque pa-
τολμᾶτε· ὃν δὲ οὔτε ὑμεῖς, οὔτε οἱ πα- tres veſtri videre, Jeſum Deum eſſe Ver-
τέρες ὑμῶν ἑωράκασιν Ἰησοῦν οἴεσθε bum creditis oportere. Quem autem ex
χρῆναι θεὸν λόγον ὑπάρχειν. ὃν δὲ æterno genus omne videt atque intuetur
ἐξ αἰῶνος ἅπαν ὁρᾷ τὸ τῶν ἀνθρώ- hominum, & veneratur, ac venerando fe-
πων γένος, καὶ βλέπει, καὶ σέβεται, καὶ D liciter degit; magnum dico Solem illum,
σεβόμενον εὖ πράττει· τὸν μέγαν Ἥλι- vivum, & animæ mentreque prædirum, ac
ον λέγω, τὸ ζῶν ἄγαλμα, καὶ ἔμ- beneficum ſimulacrum intelligibilis patris;
ψυχον, καὶ ἔννουν, καὶ ἀγαθοεργὸν τοῦ
νοητοῦ πατρός, εἴ τι μοι πείθεσθε *Deeſt aliquid.*
παραινοῦντι, καὶ μικρὰ ὑμᾶς αὐτοὺς ſi quid hortanti mihi creditis * * * &
ἐπαναγάγετε πρὸς τὴν ἀλήθειαν. vos paululum ipſos ad veritatem reflecti-
Οὐκ ἁμαρτήσεσθε παρὰ ὀρθῆς ὁδοῦ te. Non enim a recto tramite aberrabi-
πειθόμενοι τῷ πορευθέντι κἀκείνην tis, ſi ei fidem habeatis, qui ad annum
τὴν ὁδὸν ἄχρις ἐτῶν εἴκοσι, καὶ τού- usque viceſimum ætatis illa via progreſſus
την ἰδὲ σὺν θεοῖς πορευομένῳ δωδέ- eſt; & hanc alteram modo duodecimum
jam

jam inſiſtit annum. Vos igitur, ſi monenti mihi obtemperare vultis, majorem lætitiam afferetis. Sin eſt ut in illa ſuperſtitione & callidorum hominum inſtitutione perſeverare malitis; at mutuam inter vos concordiam retinete; neque Athanaſium deſiderate. Sunt enim ex ejus diſcipulis utique complures, qui prurientibus auribus veſtris abunde ſatisfaciant. Utinam enim Athanaſio ſolo ſacrilegæ ipſius ſcholæ circumſcripta eſſet improbitas! Sed eſt in vobis ejusmodi non ignobilis multitudo. Ac ne id quidem eſt difficile factu. Nam quicunque tandem e populo delectus erit a vobis, quod ad ſcripturarum enarrationem pertinet, nihilo eſt eo, qui optatur a vobis, deterior. Sin, quod reliqua vos Athanaſii ſolertia delectar, (veteratorem enim eſſe hominnm illum audio) idcirco mihi pro eo ſupplicaſtis: ſcitote hac ipſa de cauſſa urbe illum ejectum fuiſſe. Etenim parum commoda per ſeſe res eſt, vir populo præſidens, ac multiplicium rerum novandarum cupidus. Quod ſi ne ille quidem vir eſt, ſed contemtus homuncio: qualis iſte eſt, qui de capite periclitari magnum eſſe aliquid exiſtimat: hoc vero publicæ perturbationis initium eſt. Quamobrem ne quid ſimile apud vos contingat, cedere illum pridem civitate juſſimus: nunne vero Ægypto etiam univerſa.

A κατον ἔτ☉. Εἰ μὲν ὄν, Φίλον ὑμῖν πείθεσθαι, μειζόνως εὐφρανεῖτε. τῇ δεισιδαιμονίᾳ δὲ καὶ κατηχήσῃ τῶν πανούργων ἀνθρώπων ἐμμένειν εἴπερ ἐθέλοιτε· τὰ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοεῖτε, καὶ τὸν Ἀθανάσιον μὴ ποθεῖτε. πολλοὶ πάντως εἰσὶ τῶν αὐτῦ μαθητῶν δυνάμενοι τὰς ἀκοὰς ὑμῶν κνησιώσας καὶ δεομένας ἀσεβῶν ῥημάτων ἱκανῶς παραμυθήσασθαι. Ὤφελε γὰρ Ἀθανασίῳ μόνῳ ἡ τῦ

B δυσσεβῦς αὐτῦ διδασκαλεῖα κατακεκλεῖσθαι μοχθηρία. νῦν δέ ἐστι πλῆθ☉ ὑμῶν οὐκ ἀγεννές· καὶ πρᾶγμά τε οὐδέν. Ὃν γὰρ ἂν ἕλησθε τῦ πλήθους, ὅσα γε εἰς τὴν τῶν γραφῶν διδάσκαλίαν ἥκει, χείρων οὐδέν ἐστι τῦ παρ' ὑμῶν ὠθισμένου. εἰ δὲ τῆς ἄλλης ἐντρεχείας ἐρῶντες Ἀθανασίου· πανοῦργον γὰρ εἶναι τὸν ἄνδρα ὠνυθάνομαι· ταύτας ἐποιήσασθε τὰς δεήσεις· ἴσε, διὰ τῦτο αὐτὸν ἀπεληλαμένον τῆς πόλεως. Ἀνεπιτήδειον γὰρ φύσει προσατεύων δήμῳ πολυπραγμόνων ἀνήρ. εἰ δὲ μηδὲ ἀνήρ,

C ἀλλ' ἀνθρωπίσκ☉ εὐτελής· καθάπερ οὕτ☉ ὁ μέγας οἰόμεν☉ περὶ τῆς κεφαλῆς κινδυνεύειν· τῦτο δὲ δίδωσιν ἀταξίας ἀρχήν. Ὅθεν ὅπως μὴ γένηται τοιῦτο πρὸς ὑμᾶς μηδὲν, ἀπελθεῖν αὐτῷ προηγορεύσαμεν

D τῆς πόλεως πάλαι· νυνὶ δὲ καὶ Αἰγύπτῳ πάσης.

Proponatur civibus noſtris Alexandrinis.

Προτεθήτω τοῖς ἡμετέροις πολίταις Ἀλεξανδρεῦσιν.

JULIANUS BOSTRENIS.

Ἰουλιανὸς Βοστρηνοῖς.

LII.

EQuidem Galilæorum præſules majorem mihi gratiam, quam ei,

νβ'.

Ὠμην ἐγὼ τοὺς τῶν Γαλιλαίων προεστάτας ἕξειν μοι μείζονα χά-

ρειν, ἢ τῷ Φθάσαντι πρὸ ἐμὲ τὴν ἀρ- A qui ante me imperio præfuit, habitutos
χὴν ἐπιτροπεῦσαι. Συνέβη γὰρ ἐ- putabam. Nam imperante illo plerique
πὶ μὲν ἐκείνου τοὺς πολλοὺς αὐτῶν καὶ ex iis relegati, ac fugati, vinctique ſunt:
Φυγαδευθῆναι, καὶ διωχθῆναι, καὶ δε- tum eorum, quos hæreticos vocant, tur-
σμευθῆναι· πολλοὶ δὲ ἤδη καὶ σΦα- bæ quamplurimæ jugulatæ ſunt: adeo ut
γῆναι πλήθη τῶν λεγομένων αἱρετικῶν· Samoſatis, & in Cyzico, Paphlagonia, Bi-
ὡς ἐν Σαμοσάτοις, καὶ Κυζίκῳ, καὶ Πα- thynia, & Galatia, aliisque gentibus, inte-
Φλαγονίᾳ, καὶ Βιθυνίᾳ, καὶ Γαλατίᾳ, gri pagi vaſtati ſint ac funditus everſi.
καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν, ἄρδην ἀνα- Me vero rerum potiente contra accidit.
τραπῆναι πορθηθείσας κώμας. Ἐπ' Nam & relegatis permiſſus eſt reditus: &
Voſſ. ἐμοὶ " ἐμὲ δὲ τἀναντίον. οἵ τε γὰρ ἐξο- B quorum bona publicata fuerant, edicto
ριωθέντες ἀΦέθησαν· καὶ οἱ δημευθέν- noſtro omnia ſua recuperarunt. At illi
τες ἀπολαμβάνειν τὰ σΦέτερα ἅ- eo furotis ac vecordiæ venerunt, ut, quia
παντα νόμῳ παρ' ἡμῶν ἔλαβον. Οἵ tyrannice graſſari iis amplius non licet; nec
δ' εἰς τοσοῦτον λυσσομανίας ἦκουσι καὶ ea, quæ in ſe primum invicem, tum in
ἀπονοίας, ὥσε ὅτι μὴ τυραννεῖν ἔξε- nos quoque pios numinum cultores mo-
σιν αὐτοῖς, μηδὲ ἅ ποτε ἔπραττον liebantur, perpetrate poſſunt: ob id ira-
μετ' ἀλλήλων, ἔπειτα καὶ ἡμᾶς τοὺς cundia perciti nullum non lapidem mo-
θεοσεβεῖς εἰργάζονται, διατιθέναι, πα- veant, neque miſcere tumultu populos &
ροξυνόμενοι πάντα κινῆσι λίθον, καὶ ad ſeditionem incitare vereantur. In quo
συνταράττειν τολμῶσι τὰ πλήθη, καὶ & adverſus Deos impii ſunt, & adverſus
σασιάζειν· ἀσεβοῦντες μὲν εἰς τοὺς θε- C edicta noſtra, quamlibet humanitatis ple-
οὺς, ἀπειθοῦντες δὲ τοῖς ἡμετέροις προσ- na, contumaces. Sane neminem iſtorum
τάγμασι, καίπερ ὄντως ὄσι Φιλαν- trahi ad aras noſtras invitum patimur.
θρώποις. Οὐδένα γὰρ αὐτῶν ἄκοντα Quin iis aperte denunciamus: ſi quis ſpon-
πρός βωμοὺς ἐῶμεν ἕλκεσθαι. διαῤῥή- te luſtrationum libationumque particeps
δην δὲ αὐτοῖς προσαγορεύομεν, εἴ τις eſſe nobiſcum velit, adhibere piacula pri-
ἑκὼν χερνίβων καὶ σπονδῶν ἡμῖν ἐθέ- mum oportere, & averruncos exorare
λοι κοινωνεῖν, καθάρσια προσΦέρεσθαι Deos. Tantum ab eo abſumus, ut priva-
πρῶτον, καὶ τὰς ἀποτροπαίους ἱκετεύειν tim ſacrilegorum quempiam velimus un-
Voſſ. θεούς. Οὕτω πόῤῥω" τυγχάνομεν τοῦ quam, aut vel leviſſime cogitemus, in ſa-
τυγχάνουμεν διά τινα τῶν δυσεβῶν ἐθελῆσαί ποτε, crorum illorum, quæ penes nos ſunt re-
ἢ διανοηθῆναι τῶν παρ' ἡμῖν εὐαγῶν με- ligioſiſſima, communionem recipere, pri-
τασχεῖν θυσιῶν, πρὶν τὴν μὲν ψυχὴν D usquam & animam ſupplicationibus ad
ταῖς λιτανείαις πρὸς τοὺς θεοὺς, τὸ Deos, & corpus legitimis purgationibus
δὲ σῶμα τοῖς νομίμοις καθαρσίοις expiatum habeat. Vulgus igitur ab iis,
καθήκεσθαι. Τὰ γοῦν πλήθη τὰ πα- qui Clerici vocantur, in errorem indu-
ρὰ τῶν λεγομένων Κληρικῶν ἐξη- ctum illa ipſa, quam dixi, impunitate ac
πατημένα πρόδηλον ὅτι ταύτης licentia ei detracta perſpicue tumultus ex-
ἀΦαιρεθείσης σασιάζῃ τῆς ἀδείας. citat. Nam qui ad id usque tempus ty-
Οἱ γὰρ εἰς τοῦτο τέλους ἀννηκότες, rannidem

rannidem geſſerunt, non hoc ipſo contenti ſunt, quod præteritorum criminum pœnas nullas luant: ſed prioris dominationis cupidi, quoniam neque jus dicere amplius illis permittitur, neque teſtamenta ſcribere, aut alienas hæreditates intervertere, & ad ſeſe omnia transferre; omnes, ut ita dicam, petulantiæ rudentes explicant, &, quod eſt in proverbio, ignem in ignem derivare, ac priora mala majoribus cumulare non dubitant, dum civitatum populos ſeditionibus invicem committunt. Quocirca populis omnibus præſenti edicto denunciare ac notum facere voluimus: ne cum Clericis una ſeditiones faciant, neque ab ipſis induci ſe ſinant, ut vel lapides tollant, vel magiſtratibus non obtemperent; ſed ut conventus quidem ſuos frequentent, quoad illis videbitur, & quas habent conſtitutas pro ſe preces obeant; ſin iidem ſuapte cauſſa ad ſeditiones illos vocent, minime iis aſſentiantur, ne pœnis ſubjaceant. Hæc porro Boſtrenorum civitati privatim denunciare volui, quod Epiſcopus Titus, & Clerici in libellis, quos obtulerunt, in populum, qui apud ſe eſt, crimen omne contulerunt: tanquam ſe fruſtra cives a ſeditione revocantibus, ii nihilominus ad turbas ac tumultus decurrerint. Sane verba ipſa, quæ in oblatis libellis inſererę auſus eſt Epiſcopus, præſenti edicto ſubjeci: Cum tamen Chriſtiani gentilibus haud inferiores numero eſſent; ſed hortatu noſtro continerentur, ne quis uſpiam tumultuari vellet. Hæc enim de vobis verba ſunt Epiſcopi. Videte quemadmodum modeſtiam veſtram non ex animi veſtri propoſito veniſſe dicat: utpote qui inviti, ut ait ipſe, cohortatione ſua repreſſi a ſeditione

A οὐκ ἀγαπῶσιν, ὅτι μὴ τίνυσι δίκην ὑπὲρ ὧν ἔπραξαν κακῶς· ποθοῦντες δὲ τὴν προτέραν δυναστείαν, ὅτι μὴ δικάζειν ἔξεσιν αὐτοῖς, καὶ γράφειν διαθήκας, καὶ ἀλλοτρίας σφετερίζεσθαι κλήρους, καὶ τὸ πάντα ἑαυτοῖς προσνέμειν, πάντα κινοῦσιν ἀκοσμίας κάλων· καὶ, τὸ λεγόμενον, πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύουσι· καὶ τοῖς πρωτέροις κακοῖς μείζονα ἐπιθεῖναι τολμῶσιν, εἰς διάστασιν ἄγοντες τὰ πλήθη. Ἔδοξεν οὖν μοι πᾶσι τοῖς δήμοις προσαγορεῦσαι διὰ τοῦδε διατάγματος, καὶ φανερὸν κατασῆσαι, μὴ συστασιάζειν τοῖς Κληρικοῖς, μηδὲ ἀναπείθεσθαι παρ' αὐτῶν λίθους αἴρειν, μήτε ἀπιστεῖν τοῖς ἄρχουσιν ἀλλὰ συνιέναι μὲν ἕως ἂν ἐθέλωσιν, εὔχεσθαι δὲ ὡς νομίζουσιν εὐχὰς περὶ ἑαυτῶν. εἰ δὲ ἀναπείθοιεν ὑπὲρ ἑαυτῶν στασιάζειν, μηκέτι συνᾴδειν· ἵνα μὴ δίκην δῶσι.

B

Ταῦτα δέ μοι παρέστη τῇ Βοστρηνῶν

C ἰδίᾳ προσαγορεῦσαι πόλει· διὰ τὸ τὸν ἐπίσκοπον Τίτον, καὶ τοὺς Κληρικοὺς ἐξ ὧν ἐπέδοσαν βιβλίων, τοῦ μετὰ σφῶν πλήθους κατηγορηκέναι· τῶν μὲν παραινόντων τῷ πλήθει μὴ στασιάζειν, ὁρμωμένου δὲ τοῦ πλήθους πρὸς ἀταξίαν. Ἐν γοῦν τοῖς βιβλίοις καὶ αὐτὴν ἣν ἐτόλμησεν ἐγγράψαι τὴν Φωνήν, ὑπέταξά μου τῷ δε τῷ διασάγματι. καί τοι Χειστανῶν ὄντων ἐφαμίλλων τῷ πλήθει

D τῶν Ἑλλήνων, κατεχομένων δὲ τῇ ἡμετέρᾳ παραινέσει μηδένα μηδαμοῦ ἀτακτεῖν. ταῦτα γάρ ἐστιν ὑπὲρ ὑμῶν τοῦ Ἐπισκόπου τὰ ῥήματα· Ὁρᾶτε ὅπως τὴν ὑμετέραν εὐταξίαν οὐκ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας εἶναί φησι γνώμης· οἵ γε ἄκοντες, ὡς γε εἶπε, κατέχεσθε διὰ τὰς αὐτοῦ παραινέ-

σεις. Ὡς ἂν κατήγορον ὑμῶν ἐκόντες τ῀ πόλεως διώξαιτε· τὰ πλήθη δὲ ὁμονοεῖτε πρὸς ἀλλήλους. καὶ μηδεὶς ἐναντιώσθω, μηδὲ ἀδικείτω· μήθ' οἱ πεπλανημένοι τοῖς ὀρθῶς καὶ δικαίως τὰς θεὰς θεραπεύσι καὶ τὰ τὰ ἐξ αἰῶνος ἡμῖν παραδεδομένα· μήθ' οἱ θεραπευταὶ τ῀ θεῶν λυμαίνεσθε τοῖς οἰκείοις, ἢ διαρπάζετε· τῶν ἀγνοίᾳ μᾶλλον ἢ γνώμῃ πεπλανημένων. λόγῳ δὲ πείθεσθαι χρὴ καὶ διδάσκεσθαι τὰς ἀνθρώπους, ἀ πληγαῖς, ἀδὲ ὕβρεσιν, ἀδὲ αἰκισμῷ τ῀ σώματος. Αὖθίς τε καὶ πολλάκις παραινῶ τοῖς ἐπὶ τὴν ἀληθῆ θεοσέβειαν ὁρμωμένοις, μηδὲν ἀδικεῖν τῶν Γαλιλαίων τὰ πλήθη, μηδὲ ἐπιλίθεσθαι, μηδὲ ὑβρίζειν εἰς αὐτούς. ἐλεεῖν δὲ χρὴ μᾶλλον, ἢ μισεῖν τοὺς ἐπὶ τοῖς μεγίστοις πράττοντας κακῶς. Μέγιστον γὰρ τῶν καλῶν ὡς ἀληθῶς, ἡ θεοσέβεια· καὶ τἐναντίον τῶν κακῶν, ἡ δυσσέβεια. συμβαίνῃ δὲ τὰς ἀπὸ θεῶν ἐπὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ λείψανα μεταστεραμμένους, ταύτην ἀποτίσαι τὴν ζημίαν. ὡς τοῖς μὲν ἐνεχομένοις τινὶ συναλγοῦμεν· τοῖς δὲ ἀπολυομένοις καὶ ἀφιεμένοις ὑπὸ τ῀ θεῶν συνηδόμεθα. Ἐδόθη τῇ τῶν καλανδῶν Αὐγούστ ἐν Ἀντιοχίᾳ.

γρ. ἀπολελυμένους

temperetis. Quamobrem vos illum, tanquam accuſatorem, veſtrum, e civitate ſponte pellite: cives autem concordiam mutuo retinete: ita ut nemo adverſetur, aut injuriam faciat alteri: neque vos qui in errore eſtis, aliis, qui Deos recte juſteque venerantur iis ritibus, qui nobis ab omni æternitate traditi ſunt: neque Deorum cultores illorum ædibus, qui ignorantia magis, quam animi conſilio in errore verſantur, vim inferte, aut eas diripite. Quippe oratione perſuaderi docerique ſatius eſt homines, quam verberibus, ac contumeliis, corporumque ſuppliciis. Ergo iterum ac ſæpius eos admoneo, qui in veram religionem voluntate ſua feruntur, ne qua injuria Galilæos afficiant, aut contumeliis vexent. Etenim miſericordia potius illi, quam odio digni ſunt, qui maximis in rebus calamitatem patiuntur. Eſt autem ut bonorum omnium revera maximum pietas, ac religio; ſic contra maximum malorum, impietas. Cujusmodi ſibi damnum inferunt qui a Diis immortalibus ad mortuos & eorum reliquias ſeſe transferunt. Ac qui in malo aliquo verſantur, eorum vicem dolemus: de iis vero, qui liberati, & a Diis exemti ſunt, plurimum gratulamur. Datum Cal. Aug. Antiochiæ.

D

Ἰαμβλίχῳ Φιλοσόφῳ.

νγ'.

Ὦ Ζεῦ, πῶς ἔχῃ καλῶς, ἡμᾶς μὲν ἐν Θράκῃ διάγειν μέσῃ, καὶ τοῖς ἐνταῦθα σιροῖς ἐγχειμάζειν· παρ' Ἰαμβλίχου δὲ τ῀ καλ῀· καθάπερ ἐώς τινος ἔαρος· ἡμῖν τὰς ἐπιστολὰς

Jamblicho Philosopho.

LIII.

O Jupiter! qui tandem verum illud eſt, nos in Thracia media vivere, & in ejus cryptis hiemare: dum a præclaro interim Jamblicho, tanquam orientali quodam vere, hirundinum ad nos loco litteræ

litteræ mittuntur: adeo ut neque ad illum nobis hucusque venire, nec ad nos illi proficiſci licitum fuerit? Quis hæc, niſi Thrax, & Tereo dignus, æquo tandem animo patiatur?

A ἀντὶ χελιδόνων ϖέμπεσθαι· καὶ μήτε ἡμῖν εἶναι μηδέπω παρ' αὐτὸν ἐλθεῖν· μήτ' αὐτῷ ϖαρ' ἡμᾶς ἥξειν ἐξεῖναι. Τίς ἂν ἐκὼν εἶναι ταῦτα δέξαιτο· ἐὰν μὴ Θρᾴξ τις ᾖ, καὶ Τηρέως ἀντάξιος;

Juppiter rex! age libera e Thracia Acbivos.
Induc vero ſerenitatem: da oculis intueri

Ζεῦ ἄνα· ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ἀπὸ Θρῄκηθεν Ἀχαιούς· Homer. Iliad. P. v. 645.
Ποίησον δ' αἴθρην· δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι

B

aliquando Mercurium noſtrum, atque & illius adyta ſalutare, & ſimulacra complecti: quemadmodum Ulyſſem feciſſe narrant, cum poſt diuturnos errores Ithacam reviſit. Quanquam Phæaces illo, cum adhuc dormiret, e navi mercis inſtar expoſito, diſceſſerunt. Nos ſomnum non videmus omnino, donec ingens orbis terrarum commodum fas ſit adſpicere. Tu vero jocari etiam voluiſti, cum C diceres, me, & ſodalem meum Sopatrum, tranſportaſſe Orientem in Thraciam. Atqui, ſi quod res eſt fateri convenit, quamdiu abeſt Jamblichus, Cimmeriæ tenebræ nobis obverſari videntur. Porro tu duorum alterum poſtulas; ut vel ad te nos eamus, vel tu ad nos ipſe venias. Quorum alterum, ut ad te redeamus, ac bonis tuis perfruamur, optandum nobis eſt, at- D que utile; alterum voto omni præſtantius eſt. Sed quoniam facere illud non potes, neque rationibus tuis expedit; tu domi te quidem contine, ac bene vale, & quam habes quietem obtine: nos quicquid divinitus nobis acciderit, forti animo perferemus. Nam proborum virorum hoc

ϖοτὲ τὸν ἡμέτερον Ἑρμῆν· καὶ τά τε ἀνάκτορα αὐτῷ ϖροσειπεῖν, καὶ τοῖς ἕδεσιν ἐμφῦναι· καθάπερ ἡ Ὀδυσσέα Φασὶν, ὅτε ἐκ τῆς ἄλλης τὴν Ἰθάκην εἶδεν. ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν οἱ Φαίακες ἔτι καθεύδοντα, ὥσπερ τι Φορτίον, ἐκθέμενοι, τῆς νεὼς ᾤχοντο. ἡμᾶς δὲ οὐδὲ ὕπνος αἱρεῖ, μέχρις ἂν εἰς τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης ὄφελος ἰδεῖν ἐγγένηται. Καί τοι σὺ μὲν, τὴν ἑῴαν ὅλην ἐμέ τε, καὶ τὸν ἑταῖρον Σώπατρον, εἰς τὴν Θρᾴκην μετενηνοχέναι, ϖροσπαίζεις. Ἡμῖν δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἕως ἂν Ἰάμβλιχος μὴ παρῇ, Κιμμερίων ἀχλὺς συνοικεῖ. καὶ σὺ δυοῖν θάτερον αἰτεῖς· ἢ ἡμᾶς μὲν παρὰ σὲ ἥκειν· ἢ αὐτόν σε παρ' ἡμᾶς [ἀραμένους ἔχειν.] Ἡμῖν δὲ τὸ μὲν ἕτερον εὐκταῖόν τε ὁμῶς, καὶ σύμφορον, αὖτὰς ἐπανελθεῖν ὡς σέ, καὶ τῶν παρὰ σοὶ καλῶν ἀπολαῦσαι· τὸ δὲ ἕτερον, εὐχῆς μὲν ἁπάσης κρεῖττον. Ἐπεὶ δὲ ἀδύνατόν σοί γε καὶ ἀξύμφορόν ἐστι· σὺ μὲν οἴκοι μένειν, καὶ χαίρειν, καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἣν ἔχεις, σώζειν· ἡμῖν δὲ ὅ, τι ἂν θεὸς διδῷ, γενναίως οἴσομεν. Ἀνδρῶν γὰρ ἀγαθῶν εἶναι

εἶναί φασι τὸ μὲν ἔυελπι κεκτῆσθαι, καὶ τὰ δέοντα πράττειν· ἕπεσθαι δὲ τοῖς ἀναγκαίοις τὸ δαίμονος.

A dicitur, bona ſpe præditum eſſe; atque officium ſuum facere: ad ea vero, quæ fatalis neceſſitas impoſuerit, accommodare ſeſe.

Γεωργίῳ Καθολικῷ.

νδ'.

Ἡμὲν ἠχὼ θεὸς ἔσω, κατὰ σὲ, καὶ λάλος· εἰ δὲ βέλοι, καὶ Πανὶ σύζυγος. ἐ γὰρ διώσομαι. κἂν γὰρ ἐθέλῃ με διδάσκειν ἡ Φύσις, ὅτι ἐσὶν ἠχὼ φωνῆς ἐς ἀέρος πλῆξιν ἀντίτυπος ἠχὴ, πρὸς τὔμπαλιν τ' ἀκοῆς ἀνταναklωμένη· ὅμως παλαιῶν ἀνδρῶν ἔτι καὶ νέων, ὐκ ἔλαττον ἢ τῷ σῷ πειθόμενος λόγῳ, θεὸν εἶναι τὴν ἠχὼ δυσωπῶμαι. Τί γὰν ἂν εἴη τὔτο πρὸς ἡμᾶς, εἰ πολλῷ τῷ μέτρῳ τοῖς πρὸς σὲ φιλικοῖς τὴν ἠχὼ νικῶμεν; ἡ μὲν γὰρ ἐ πρὸς ἅπαντα, ὅ, τι ἂν ἀκύσῃ, μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς φωνῆς ἀντιφθέγγεται· καθάπερ ἐρωμένη φειδωλὸς ἄκροις ἀντιφιλοῦσα τὸν ἐρασὴν τοῖς χείλεσιν. Ἡμεῖς δὲ καὶ τῶν πρὸς σὲ κατάρχομεν ἡδέως· καὶ ἁυθις εἰς τὴν παρὰ σοῦ πρόσκλησιν, οἱονεὶ σφαίρας δίκην, τὸ ἴσον ἀντιπέμπομεν. Ὥσε σὺκ ἂν φθάνοις αὐτὸς ἔνοχος ὢν οἷς γράφεις· καὶ σαυτὸν, ἀφ' ὧν πλέον λαμβάνων, ἐλάχισον ἀντιδίδως, ὐχ ἡμᾶς, ἐν οἷς ἐπ' ἄμφω πλεονεκτεῖν σπεύδομεν, ἐς τὸ ὅμοιον τῆς εἰκόνος ἐγκρίνων. Πλὴν ἄν τε ἴσῳ τῷ μέτρῳ διδῷς ὅπερ ἂν λάβῃς· ἄν τε μή· ἡμῖν ὅ, τι ἂν ἐξῇ

B C D

GEORGIO CATHOLICO.

LIV.

ESto vero, ita ut dicis, Dea quædam, & loquax Echo: ac Panos adeo, ſi placet, conjux. Non enim repugnem. Nam tametſi natura nos ipſos docere conetur, Echo nihil aliud eſſe, niſi vocis ex aëris percuſſione reſpondentem ac reſonantem imaginem, quæ aurium ex adverſo reciprocatur ac refringitur; tamen eandem illam Echo deam eſſe, non magis tuo, quam veterum ac recentiorum omnium, ſermone ac ſententia, adducor ut credam. Sed quid noſtra illud intereſt, ſi in amore erga te longo a nobis Echo intervallo ſuperatur? Hæc enim, quicquid audierit, non ad omnia potius, quam ad vocis extrema reſpondet: ſic tanquam præparca quædam amicula, quæ amatorem ſuum ſummis tantummodo labris oſculatur. Nos vero cum libenter hoc tibi genere officii præimus; tum abs te ipſo provocati, velut in pilæ ludo, par viciſſim remittimus. Quocirca nunquam effugies, quin tutemet in iis, quæ ſcribis, reus atque obnoxius tenearis: ac teipſum, quatenus plura idem accipis, & quam minimum reddis; non utique nos, qui in ambobus ſuperiores eſſe ſtudemus; in illius imaginis ſimilitudine reponas. Veruntamen ſive eadem menſura reddis quod acceperis, ſive non reddis; quicquid eſt, quod a te licet

cet accipete, mihi hoc gratiſſimum eſt, & in ſolidum ſufficere perſuaſum habeo.

A παρὰ σᾶ λαβεῖν, ἡδύ, καὶ πρὸς τὸ ὅλον ἀρκεῖν πιστεύεται.

EUMENIO & PHARIANO.

LV.

SI quis eſt, qui id vobis perſuaſerit, jucundius aliquid & utilius hominibus eſſe, quam in otio ac ſecure philoſophari, falſus hic opinione vos fallit. Sin priſtina in vobis adhuc alacritas perſeverat, B neque confeſtim, emicantis flammæ inſtar, extincta eſt; equidem felices vos eſſe judico. Quartus jam annus abiit, ac tertius fere præterea menſis, ex quo ab invicem ſejuncti ſumus. Quantum igitur toto illo interjecto tempore progreſſum habueritis, libenter nſpexerim. Nam quod ad me attinet, mirum eſt ſi vel Græce loqui poſſim: tantam ex regionibus iſtis barbariem contraximus. At vos neque oratorium ſtudium contemnite: ne- C que rhetoricam aut poëtarum lectionem negligite; ſed ita tamen, ut in diſciplinas ipſas vehementius incumbatis. Itaque labor omnis veſter in Ariſtotelicorum Platonicorumque dogmatum ſcientia verſetur. Veſtrum hoc opus ſit: hoc crepido, fundamentum, ædificium, tectum: reliqua ſint acceſſionis inſtar: quæ majore tamen a vobis ſtudio, quam legitima opera ab nonnullis, elaborentur. Ego vero, D per divinum jus fasque, vos tanquam fratres diligens, id vobis conſilii dedi: utpote condiſcipulis olim meis, & amicitia conjunctiſſimis. Quod ſi mihi hac in re parueritis, ego vos majori quodam amore complectar; ſin minus reſponderitis, equidem res dolebo. Porro continuus dolor quem tandem exitum habeat, melioris ominis cauſſa, tacere malo.

Εὐμενίῳ καὶ Φαριανῷ.

νέ.

ΕΙ τις ὑμᾶς πέπεικεν, ὅτι τὸ Φιλοσοφεῖν ἐπὶ σχολῆς ἀπραγμόνως ἐστὶν ἥδιον, ἢ λυσιτελέστερόν τι τοῖς ἀνθρώποις, ἡπατημένος ἐξαπατᾷ. Εἰ δὲ μένει παρ' ὑμῖν ἡ πάλαι προθυμία, καὶ μὴ, καθάπερ φλὸξ λαμπρὰ, ταχέως ἀπέσβη· μακαρίσας ἔγωγε ὑμᾶς ὑπολαμβάνω. Τέταρτος ἐνιαυτὸς ἤδη παρελήλυθε, καὶ μὴν ἀτοσὶ τρίτος ἐπ' αὐτῷ σχεδὸν, ἐξότε κεχωρίσμεθα ἡμεῖς ἀλλήλων. ἡδέως δ' ἂν ἐσκεψάμην, ἐν τούτῳ πόσον τι προεληλύθατε. Τὰ δὲ ἐμὰ, εἰ καὶ φθεγγοίμην Ἑλληνιστὶ, θαυμάζειν ἄξιον τως ἐσμὲν ἐκβεβαρβαρωμένοι διὰ τὰ χωρία. Μὴ καταφρονεῖτε τῶν λογιδίων· μηδὲ ἀμελεῖτε τῆς ῥητορικῆς· μηδὲ τοῖς ποιήμασιν ὁμιλεῖν. ἔγω δὲ τῶν μαθημάτων ἐπιμέλεια πλείων. ὁ δὲ πᾶς πόνος, τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπιστήμη. τοῦτο ἔργον ἔστω· τοῦτο κρηπὶς, θεμέλιος, οἰκοδομία, στέγη· τἆλλα δὲ παέργα, μεῖζον σπουδῆς παρ' ὑμῶν ἐπιτελούμενα, ἢ παρά τισι τὰ ἀληθῶς ἔργα. Ἐγὼ, νὴ τὴν θείαν δίκην, ὑμᾶς ὡς ἀδελφοὺς φιλῶν, ταῦτα ὑμῖν συμβουλεύω. γεγόνατε γάρ μοι συμφοιτηταὶ, καὶ πάνυ φίλοι. εἰ μὲν οὖν πειθαρχήσετε, πλέον στέρξω· ἀπειθοῦντας δὲ ὁρῶν λυπήσομαι. λύπη δὲ συνεχὴς εἰς ὅ ποτε τελευτᾷν εἴωθεν, εἰπεῖν παραιτοῦμαι οἰωνοῦ κρεῖττον ἕνεκα.

A

Ἐκδικίῳ.

νϛ'.

Ἄξιόν ἐστιν, εἴπερ ἄλλου τινὸς, καὶ τῆς ἱερᾶς ἐπιμεληθῆναι μουσικῆς. ἐπιλεξάμενος οὖν ἐκ τοῦ δήμου τῶν Ἀλεξανδρέων εὖ γεγονότας μειρακίσκους, ἀρτάβας ἑκάστῳ κέλευσον δύο τοῦ μηνὸς χορηγεῖσθαι· ἔλαιόν τε ἐπ' αὐτῷ, καὶ σῖτον, καὶ οἶνον· ἐσθῆτα δὲ παρέξουσιν οἱ τοῦ ταμείου προεστῶτες. ὅτοι δὲ τέως ἐκ φωνῆς καὶ ἀναλεγέσθωσαν. Εἰ δέ τινες δύναιντο καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς εἰς ἄκρον μετασχεῖν· ἴσωσαν ἀποκείμενα πάνυ μεγάλα τοῦ πόνου τὰ ἔπαθλα καὶ παρ' ἡμῶν. Ὅτι γὰρ πρὸ ἡμῶν αὐτοὶ τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆς θείας μουσικῆς καθαρθέντες ὀνήσονται, πιστεύεσθαι τοῖς ἀποφαινομένοις ὀρθῶς ὑπὲρ τούτων. ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν παίδων τοσαῦτα. Τοὺς δὲ νῦν ἀκροωμένους τοῦ μουσικοῦ Διοσκόρου, ποίησον ἀντιλαβέσθαι τῆς τέχνης προθυμοτέρους. ὡς ἡμῶν ἑτοίμων, ἐπὶ ὅπερ ἂν ἐθέλωσιν, αὐτοῖς συναίρεσθαι.

Ecdicio.

LVI.

SI qua res est studio nostro curaque digna, ejusmodi esse sacra musica videtur. Tu igitur ex Alexandrinorum populo delectis bonæ indolis adolescentulis, menstruas in singulos artabas duas erogari præcipe: nec non oleum, frumentum, & B vinum: vestem porro præbebunt ærarii præfecti. Atque illi quidem interim ex voce conscribantur. Quod si aliqui perfecte artem illam consequi potuerint, sciant haud mediocria sibi laboris illius præmia etiam a nobis esse constituta. Nam quod, citra nostra illa præmia, non mediocrem fructum divinæ ope musicæ ex animorum suorum purgatione percepturi sint, persuadent illi qui recte hac de re statuerunt. De pueris igitur ita præcipimus. C Jam vero quod ad musici Dioscori discipulos attinet, fac ut artem illam studiosius addiscant. Nos enim ad illos, quacunque in re voluerint, juvandos parati sumus.

Ἐλπιδίῳ Φιλοσόφῳ

νϛ'.

Ἔστι καὶ μικρᾶς γράμματος ἡδονὴ μείζων, ὅταν ἡ τοῦ γράφοντος εὔνοια, μὴ τῇ τῆς ἐπιστολῆς σμικρότητι μᾶλλον, ἢ τῷ τῆς ψυχῆς μεγέθει σεμνῆται. Εἰ δὲ δὴ νῦν βραχέα τὰ τῆς ψυχῆς προσρήσεως ὑφ' ἡμῶν γένηται, μὴ ἄτω τὸν ἐπ' αὐτοῖς πόθον τεκμηριώσῃ. ἀλλ' εἰδὼς ἐφ' ὅσον ὁ παρ' ἡμῶν ἔρως ἐπί σοι τέτατα, τῇ μὲν τοῦ γράμματος βραχύτητι συγγνώμην νέμε· τοῖς ἴσοις δὲ D

Elpidio Philosopho.

LVII.

AFfert & epistola parva voluptatem majorem, cum ejus, qui scripsit, benevolentia, non parvitate potius epistolæ, quam animi magnitudine, *confirmatur*. Quamobrem si hæc *animi* salutatio paulo a nobis brevior instituatur, noli de *nostro* in te studio conjecturam ex ea te facere. Immo vero cum meus amor in te quam vehemens sit, optime noris, litterarum brevitati sic ignoscas velim, ut sine ulla cuncta-

cunctatione viciſſim reſcribas. Quicquid enim a te in nos profectum fuerit, id, etſi parvum eſt, boni ſpecimen ominis apud nos obtinet.

ἡμᾶς ἀμείβεσθαι μὴ καλόκηφ. Πᾶν γὰρ ὅ, τι ἂν διδῷς, κἂν μικρὸν ᾖ, παντὸς ἀγαθῦ γνώρισμα παρ' ἡμῖν σώζῃ.

JULIANUS ALEXANDRINIS.

LVIII.

OBeliſcum apud vos eſſe audio lapideum juſtæ altitudinis; deſpici tamen, &, ut quid vile, jacere in littore. Eum Divus Conſtantius inſtructo navigio Conſtantinopolim, patriam meam, advehi præceperat. Sed quandoquidem ille, Diis ita volentibus, fatalem iſtinc ad plures migrationem migravit, exigit a me eadem civitas donarium: quum ipſa mihi ſit patria, adeoque majore mihi quam illi neceſſitudine conjuncta. Ille namque eam ut ſororem quidem, at ego ut matrem amo: in ejus enim ſolo primum ſteti in lucem editus, illic altus educatusque ſum: nec fieri ulla ratione poteſt, ut in illam ingratus unquam videar.

Ἰουλιανὸς Ἀλεξανδρεῦσιν.

νή.

ΟΒελὸν εἶναι παρ' ὑμῖν ἀκέω λίθινον εἰς ὕψος ἱκανὸν, ἠρεμέον ἐπὶ τῆς ἠϊόνος, ὥσπερ ἄλλό τι τῶν ἀτιμοτάτων ἐρριμμένον. ἐπὶ τούτῳ ἐναυπήγησε σκάφος ὁ μακαρίτης Κωνσάντιος, ὡς μελάξων αὐτὸν εἰς τὴν ἐμὴν πατρίδα Κωνσαντίνου πόλιν. Ἐπεὶ δὲ ἐκείνῳ συνέβη, θεῶν ἐθελόντων, ἐνθένδε ἐκεῖσε πορευθῆναι τὴν εἱμαρμένην πορείαν, ἡ πόλις ἀπαιτεῖ παρ' ἐμοῦ τὸ ἀνάθημα· πατρίς ἐσά μοι, καὶ προσήκουσα πλέον ἢπερ ἐκείνῳ. Ὁ μὲν γὰρ αὐτὴν ὡς ἀδελφὴν, ἐγὼ δὲ ὡς μητέρα φιλῶ· καὶ γὰρ ἐγενόμην παρ' αὐτῇ, καὶ ἐτράφην ἐκεῖσε, καὶ ὐδύναμαι περὶ αὐτὴν ἀγνωμονῆσαι.

DIONYSIO.

LIX.

* * *

Quid igitur? neque enim ulla tunc adficiebaris injuria: etſi ita tibi fortaſſe videbatur, quod me tuis amicis adſimilem eſſe exiſtimas: quorum utrique tu te invocatum dediſti, maxime autem priori invocatum, alteri vero tantum annuenti tuam ſibi gratam fore operam, obedientiſſime paruiſti. Cæterum, an ego ſim Conſtanti an Magnentio ſimilis, res ipſa olim, quod ajunt, indicabit. Tu vero, ut eſt apud Comicum, teipſum laudas, velut Aſty-

Διονυσίῳ.

νθ.

* * *

Τί ἔνι; ὐ γὰρ ἐλοιδορῆ τότε· καί τοι διανοούμενος ἴσως αὐλὸ, κ᾽ βλασφημίαν νομίζων, ὅτι με τοῖς σεαυτῦ φίλοις ὑπέλαβες εἶναι προσόμοιον. ὧν ἑκατέρῳ δέδωκας σεαυτὸν ἄκλητον, μᾶλλον δὲ τὸ μὲν ἄκλητον τῷ προτέρῳ, τῷ δευτέρῳ δὲ ἐνδειξαμένῳ μόνον, ὅτι σὲ συνεργὸν ἐθέλῃ προσλαβεῖν, ὑπήκουσας. Ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἐγὼ προσόμοιός εἰμι Κώνσαντι καὶ Μαγνεντίῳ, τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, φασὶ, δείξει. Σὺ δ᾽ ὅτι καλὰ τὸν Κωμικὸν, σαυτὴν ἐπαινεῖς, ὥσπερ Ἀσυ-

δάμας, γύναι· πρόδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπέστειλας. ἡ γὰρ ἀφοβία, καὶ τὸ μέγα θράσος, καὶ τὸ, εἴθ' ἐμὲ γνοίης, οἷός εἰμι· καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα, βαβαί, πηλίκα κτύπος καὶ κόμπος ῥημάτων εἰσίν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν Χαρίτων, καὶ τῆς Ἀφροδίτης, εἰ καὶ τολμηρὸς ἔτω, καὶ γενναῖος * * * ἢ τοῦτο νομίζεις ὑπὲρ τῶν παλαιῶν ἁμαρτημάτων ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἅπαντας, καὶ τῆς πάλαι ποτὲ μαλακίας παραπέτασμα τὴν νῦν ἀνδρείαν εἶναί σοι. Τὸν μῦθον ἀκήκοας"· γαλῆ ποθ' ἀνδρὸς εὐπρεπῆς ἐραθεῖσα· τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τῶν βιβλίων μάνθανε. Πολλὰ εἰπὼν οὐδένα ἂν πείσῃς ἀνθρώπων, ὡς σὺ γέγονας ὅπερ ἦν γέγονας, καὶ οἷον οἱ πολλοὶ πάλαι σε ἠπίσαντο. τὴν νῦν δὲ ἀμαθίαν, καὶ τὸ θράσος, σὺ φιλοσοφία, μὰ τοὺς θεούς, ἐνεποίησέ σοι· τὸ ναυλιον δὲ ἡ διπλῆ καλὰ Πλάτωνα ἄγνοια. κινδυνεύων γὰρ εἰδέναι μηδὲν, ὡς οὐδὲ ἡμεῖς, οἵπερ πάντων εἶναι σοφώτερος, σὺ τῶν νῦν ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν γεγονότων, ἴσως δὲ καὶ ἐσομένων· ἔτω σοι πρὸς ὑπερβολὴν ἀμαθίας τὰ τῆς οἰήσεως ἐπέδωκε. ἀλλὰ σὺ μὲν ἕνεκα, καὶ ταῦτα ἱκανῶς εἴρηταί σοι. Πλείω δεῖ ἴσως ἀπολογήσασθαι διά σε καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι προχείρως ἐπὶ κοινωνίαν σε παρεκάλεσα πραγμάτων. σὺ πρῶτος, οὐδὲ μόνος ἔπαθον, ὦ Διονύσιε. ἐξηπάτησε καὶ Πλάτωνα ὁ σὸς ὁμώνυμος· καὶ τί δὴ χρὴ λέγειν ὑπὲρ τούτου, ὅπως καὶ τῶν Ἀσκληπιαδῶν ὁ κράτιστος Ἱπποκράτης·" ἔσφηλαν δέ μου τὴν γνώμην αἱ περὶ τὴν κεφαλὴν βλάβαι; Εἶτ' ἐκεῖνοι μὲν ὑπὲρ ὧν ᾔδεσαν ἐξηπάτησαν, καὶ τὸ τεχνικὸν ἐλάνθανε τὸν ἰατρὸν θεώρημα. Θαυμαστέον δὲ, εἴπερ Ἰουλιανὸς ἀκούσας ἐξαίφνης ἀνδρίζεσθαι τὸν Νείλῳον ἢ Διονύσιον, ἐξεπλήγη; ἀκούεις ἐκεῖνον τὸν Ἠλεῖον Φαίδωνα,

add. τὸν Gaßrio Baroc.

add. ἔφη Baroc.

damas, mulier. Atque id ex iis quæ ſcripſiſti liquet: omnia enim illa, imperterrita mens, & ingens audacia; itemque illud; Utinam me noſſes qualis ſum; & cætera deinceps ejusmodi, papæ! ut perſonantia ſunt, & tumida, turgidaque. Sed Gratias teſtor & Venerem, ſi & audax ſic & generoſus * * * An id putas, quæcunque a te pridem ſunt peccata, facile apud omnes excuſari purgarique, & nupera fortitudine umbram mollitiei priſtinæ obduci? Fabulam audiviſti. Muſtela quondam amore capta viri formoſi: cætera e libro diſce. Quamvis multa dicas, nemini tamen perſuadebis unquam, te eum non fuiſſe qui fueris, & qualem te permulti jampridem norunt. Nunc autem inſcitiam tibi ac temeritatem, non philoſophia, nec id Dii velint, attulit, ſed potius duplex, ut ait Plato, ignorantia. Quum enim expertus ſcire potueris te nihil ſcire, quod & nos de nobis ipſi fatemur; autumas te ſapientiſſimum omnium qui ſunt, qui fuerunt, quique futuri ſunt poſthac: tantum in te ſtoliditatis de tua opinione exuberat. Sed hæc tibi quidem propter te dicta plus ſatis. Verum mihi pluribus fortean apud alios agendum eſt, quod tam ſimpliciter te ad rerum gerendarum ſocietatem vocavi. Nec primus ego, nec ſolus indigna ſum paſſus, Dionyſi. Decepit & Platonem cognominis tibi Dionyſius. Et quid hic moror? nonne & medicorum præſtantiſſimus Hippocrates dixit: opinionem meam futuræ capitis febellerunt. At illi quidem in iis, quæ noſſe apprime debuerant, decepti ſunt, medicumque latuit artis ſuæ conſideratio: mirum vero, ſi & Julianus, audiens Nilotem aut Dionyſium deſubito virum extitiſſe, deceptus eſt? Audis Eleum illum Phædonem, & hiſtoriam

noſti

noſti. Sin ſecus, accuratius cogita: nec enim dicam. Putabat ille, neminem eſſe tam prave affectum, quem Philoſophia non curaret; omnesque illius ope libidines, cupiditates, affectus, atque, ut uno ſemel verbo dicam, cuncta hujuscemodi, tolli facillime poſſe. Nam ſi bene & feliciter natis hoc ſolum ſufficit, quod bene & feliciter ſunt nati, quid mirum, ſi accedente Philoſophia hæc etiam conſtent? Nec enim, opinor, ſponte lubenterque turpi mendacio incumbet, qui ſuapte natura vera dicere conſuevit. Sed tuam confidentiam audaciamque puta quatuor obolis, quod vulgo dicitur, dignam. Enimvero non magnum eſt facinus aliis obloqui, ſed eum ſe præſtare, quem nemo jure ſuggillet. Tu ſi is ſis, fac nos, amabo te, ut videamus. Illud ſtrenui prudentisque viri non eſt, cordatiſſime Dionyſi, diſcedere principibus inviſum inſenſumque. At tum demum bonus merito prædicaberis, quum tua conſuetudine & familiaritate homines nobis reddideris ſapientiores. Sed hoc tibi nunquam, neque aliis mille tui ſimilibus, continget. Etenim ſaxa ſaxis ſi confligant, & lapides lapidibus ſi collidantur, nihil ſibi invicem proſunt, ſed mollior a duriore facile teritur. Nempe hæc non Laconice, aut conciſe: ego enim arbitror me tua cauſſa loquaciorem Attica cicada videri. Pro tuis autem in me contumeliis conviciisque faxo pœnas mihi luas, ut par erit, annuentibus Diis dominaque Adraſtea. Quonam pacto, ais? & quidnam præcipue conabor, quum verbo & opere peccare ſit proclive? Obſtruam quantum in me erit, pervicaci & maledicæ tuæ linguæ ac futilitati rimas. Etſi neſcius non ſim, Veneris ipſius ſoleam Momi dicteria

A καὶ τὴν ἰσορίαν ἐπίσασαι· εἰ δὲ ἀγνοεῖς, ἐπιμελέσερον πολυπραγμόνησον, ἐγὼ δὲ ὐκ ἐρῶ, τῦτ. Ἐκεῖνος ἐνόμιζεν, ἀνίατον ὐδένα τῇ Φιλοσοφίᾳ· πάντας δὲ ἐκ πάντων ὑπ' αὐτῆς καθαίρεσθαι βίον, ἐπιτηδευμάτων, ἐπιθυμιῶν, πάντων τῶν ἁπαξαπλῶς τοιύτων. εἰ γὰρ τοῖς ἓυ πεφυκόσι καὶ καλῶς τεθραμμένοις ἐπήρκει μόνον, ὐδὲν ἦν θαυμασὸν τὸ κατ' αὐτήν. πέπεισμαι γὰρ ὅτι ὅ ποτ' ἂν ἑκὼν ψεύσαιτο, τὰ πάντα ἀληθίζεσθαι πεφυκώς. Ἀλλὰ τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴῃ τετ[illegible]άρων εἶναι ὀβολῶν, τὸ λεγόμενον, ἀξίαν. πλὴν ὐ μέγα ἔργον ἐσὶν ἐπιτιμᾶν ἄλλοις, αὐτὸν δὲ ἀνεπιτίμητον παρασχεῖν. εἰ δέ σοι ταύτης μέτεσι τῆς μερίδος, ἐπίδειξον ἡμῖν. Οὐ τύτων ἐσὶν, ὦ συνετώτα[illegible]ε Διονύσιε, σπυδαίως καὶ σώφρονος ἀνδρὸς, ἀπεχθόμενον ἀπελθεῖν τοῖς κρα[illegible]ῦσιν. ἤδθα δὲ ἂν βελ[illegible]ίων, B εἰ τὰς ἀνθρώπυς ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν συνυσίας ἀπέφηνας ἡμῖν μετριωτέρυς. Ἀλλὰ τῦτ μὲν ὐ κα[illegible]ά σε, μὰ τὰς θεὰς, ὐδὲ κα[illegible]ὰ μυρίας ἄλλας, ὅσοι ζηλῦσι τὸν σὸν τρόπον. πέτραι γὰρ πέτραις, καὶ λίθοι λίθοις προσαρατλόμενοι, ὐκ ὠφελῦσι μὲν ἀλλήλυς, ὁ δὲ ἰσχυρότερος συ[illegible]ρίβει τὸν ἧτ[illegible]ονα εὐχερῶς. Ἆρα μὴ λακωνικῶς ταῦτα καὶ συ[illegible]όμως. ἐγὼ μὲν, οἶμαι, λαλίσερος διά σε ἢ τ Ἀτ[illegible]ικῶν ἀποπεφάνθαι τετ[illegible]ίγων. Ὑπὲρ δὲ ὧν εἰς ἐμὲ πεπαρῳνηκας, ἐπιθήσω σοὶ δίκην τὴν πρέπυσαν, ἐθελόντων θεῶν καὶ τ δεσποίνης Ἀδρασείας. Τίς ἂν ἡ δίκη; καὶ τί μάλισα πειράσομαι, διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων ἐξαμαρτών; μὴ παρασχέθαι σᾶ τῇ κακηγόρῳ γλώτῃ πολλὴν Φλυαρίαν. Καί τοι με ὐ λέληθεν, ὅτι καὶ τ Ἀφροδίτης Φασὶν ὑπὸ τᾶ Μώμυ ἐσκῶφθαι τὸν σάνδαλον.

C

D

ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι πολλὰ καὶ ὁ Μῶμος ἐρ- A
ῥήγνυτο, καὶ μόλις ἐλάμβανε τῶ σανδάλω. Εἴη δὲ καί σε περὶ ταῦτα τριβόμενον καλαγηράσαι, καὶ τῆ Τιθωνῆ βαρύτερόν τε, καὶ τῆ Κινύρα πλουσιώτερον, καὶ τῆ Σαρδαναπάλω τρυφερώτερον· ὅπως καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοῦ πληρωθῆ, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Τὸ γὰρ φρῆδον, ὡδεῖς εἶπε τῶν ἀρχαίων, ἐπὶ τοῦ προφανοῦς, ὥσπερ σὺ νῦν, ἐπὶ τὰς ἄλλας σοῦ τὰς ἐ- B
πιστολῆς ἁμαρτίας. ὡδεὶς ἂν ἐξελθεῖν ἐν μακρῷ πάνυ κύκλῳ δυνηθείη, καὶ τὸ μαιροπὸν ἐκεῖνο καὶ βδελυρὸν ἦθος, ὑφ' ὃ σεαυτὸν προαγωγεύεις.

Βατοc. Φῆς Οὐ γὰρ τοὺς ἐξ ἑτοίμου * * * φηλοῖς ἥκοντας, * * ὡδὲ τοὺς ἐφεδρεύοντας ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλὰ τοὺς βεβαίᾳ

Βατοc. κατὰ τ. κρίσει χρωμένους, καὶ δι' οὗ τοῦ τὸ δέον αἱρουμένους.

non evaſiſſe. Sed vides ut idem ille Momus, ob reliquum Veneris decorem invidia rumpebatur, & vix reperit quod in ſolea carperet? Hoc igitur optaverim, ut circa hujusmodi livore diſtrictus conſeneſcas, & Tithono gravior, & Cinyra opulentior, & Sardanapalo mollior; ut de te veriſſime dicatur, Bis pueri ſenes. Nec enim antiquorum ullus τὸ φρῆδον, ut rem manifeſtam ſignificaret, uſurpavit; quod tu nunc facis inter cæteros epiſtolæ tuæ lapſus. Nemo denique, ſermone quamvis longo, lenonios & impuros tuos mores queat explicare. Stas enim velut proſtibulum, nec eos modo, qui te ultro adeunt, ductando captas * * * * nec eos ſolum, qui magiſtratus aucupantur; ſed & eos qui firmo utuntur judicio, & per hoc rectum colunt. * * *

C

Ἰαμβλίχῳ.

ξ'.

ΗΛθες, καὶ ἐποίησας· ἦλθες γὰρ δὴ καὶ ἀπών, οἷς γράφεις· ἐγὼ δέ σε μὰ ἐμὰν ἣν δ' ἐφύλαξας, ἐμὰν φρένα καμένταν πόθῳ, οὐκ ὄν ὡδὲ ἀρνοῦμαι τὸ φίλτρον, ὡδὲ ἀπολείπω σε καὶ' ὡδέν· ἀλλὰ καὶ ὡς παρόντα τῇ ψυχῇ θεωρῶ, καὶ ἀπόντι σύνειμι· καὶ ὡδὲν ἱκανόν ἐσί μοι πρὸς κόρον ἀρκέσαι. καίτοι σύ γε οὐκ ἀνίης καὶ παρόντας ἐν ποιῶν ἀεὶ, καὶ ἀπόντας οὐκ εὐφραίνων μόνον οἷς γράφεις, ἀλλὰ καὶ σώζων. Ὅτε γοῦν ἀπήγγειλέ μοί τις ἔναγχος, ὡς παρὰ σοῦ γράμματα κομίσας ἐταῖρος ἥκοι, ἐτύγχανον μὲν ἐν ἀηδίᾳ τοῦ στομάχου τριταῖος ἤδη καθεσώς· καίτοι γε περιαλγῶς ἔχων τοῦ σώματος, ὡς μηδὲ ἔξω πυρετοῦ μεῖναι· σημανθὲν δὲ, ὡς ἔφην, ὅτι μοι πρὸς ταῖς

JAMBLICHO.

LX.

VEniſti, & feciſti. Nam & abſens per eas, quas ſcribis, litteras veniſti. Ego vero te, per meam, quam tu ſervaſti, meam, inquam, mentem ardentem deſiderio, nec amorem inficior, nec te ulla re defero; ſed tanquam præſentem contemplor animo, & cum abſente verſor: nec eſt quicquam quod me plene ſatiare poſſit. Verum tu neque de præſentibus bene merendi finem facis; nec abſentes cum oblectare ſcriptis tuis, tum ſalutem iis afferre deſinis. Cum igitur mihi nuper nunciaſſet aliquis, adveniſſe ſodalem, qui a te litteras afferret: quamvis tertium jam diem ſtomacho laborarem, & affecta eſſem valetudine, ut nec extra febrem conſiſterem; ſed cum mihi, ut dixi, ſignificatum eſſet, adeſſe præ foribus, qui a te litteras

teras haberet; ſtatim velut impotens mei, & furore quodam inſtinctus, exiliensque, nec miniſtris expectatis, obviam erupi. Ut autem epiſtolam in manus tantummodo ſumſi, (Deos ipſos, & illud meum, quo in te ſum inflammatus, deſiderium teſtor) repente fugiſſe dolores omnes, ac me febrim reliquiſſe, velut manifeſta ſalutaris cujusdam numinis præſentia pudefactam. Poſtquam vero reſignatam legere cœpi; quo me tandem animo fuiſſe tunc exiſtimas, aut quantam cepiſſe voluptatem, cum amiciſſimum, ut ais, meum, & ad amores reipſa factum, ac rerum præclararum adminiſtrum, impenſe collaudarem, ac merito diligerem; quod perferendis ad me litteris tuis operam navaverat, easque more volucris ad nos ſecundo ac proſpero vento direxerat: quæ mihi non ſolum oblectationem attulerunt, quod ex ipſis in illo, quem par erat, ſtatu res tuas eſſe cognovi: ſed ægrotanti quoque ſalutem ac ſoſpitatem reddiderunt? Jam quod ad cætera ſpectat; quis animi mei affectus fuerit, cum primum epiſtolam illam legi, qua tandem oratione conſequar? aut quemadmodum amorem meum idoneis verbis explicem? Quoties me ad initium a fine revocavi? quoties veritus ſum, ne imprudens totam legendo percurrerem? quoties, velut in circulo quodam ac ſtrophæ ambitu, finem & clauſulam ad principium retraxi; ſic tanquam in muſico cantu idipſum, a quo carmen exordium ceperat, modulationis in fine repeterem? Vel illa, quæ deinde conſecuta ſunt? quoties ad os meum epiſtolam admovi, ſicut matres filiolos ſuos exoſculantur? quoties ad idem meum os adhæſit, tanquam ſuaviſſimam meam amaſiam complecterer? quoties inſcriptionem ipſam, quam velut manifeſto ſigillo, tuapte manu obſignaveras, blande com-

A θύραις ὁ τὰ γράμματα ἔχων εἴη· ἐγὼ μὲν, ὥσπέρ τις ἀκρατὴς ἐμαυτῦ, καὶ κάτοχος, ἀναπηδήσας ἤιξα πρὶν ὅτι δέοι παρεῖναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἔλαβον εἰς χεῖρας τὴν ἐπιστολὴν μόνον, ὀμνύω τοὺς θεοὺς αὐτοὺς, καὶ τὸν ἐπί σοί με ἀνάψαντα πόθον, ὡς ἅμα τε ἔφυγον οἱ πόνοι, καί με καὶ ὁ πυρετὸς ἀνῆκεν εὐθὺς, ὥσπέρ τινι τῦ σωτῆρος ἐναργεῖ παρουσίᾳ δυσωπύμενος. Ὡς

B δὲ καὶ λύσας ἀνέγνων, τίνα με ἡγῇ ψυχὴν ἐσχηκέναι τότε, ἢ πόσης ἡδονῆς ἀνάπλεων γεγενῆσθαι τὸν Φίλτατον, ὡς Φῂς, ἂν ἐμὸν, τὸν ἐρωτικὸν ἀληθῶς, τὸν διάκονον τῶν καλῶν, ὑπερεπαινῦντά τε, καὶ Φιλῦντα δικαίως, ὅτι μοι τῶν παρὰ σῦ γραμμάτων ὑπηρέτης γέγονεν· οἱονεὶ πλησῦ δίκην ἡμῖν τὴν ἐπιστολὴν διευθύνας, ῥᾳστά τε καὶ πομπίμῳ πνεύ-

C ματι· δι' ἧς ὐ μόνον ὑπῆρξεν ἡσθῆναί μοι τὰ εἰκότα περὶ σῦ γνόντι, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ κάμνοντι παρὰ σῦ σωθῆναι; Τά γε μὴν ἄλλα, πῶς ἂν πρῶτον πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἔπαθον εἴποιμ' ἄν, ἢ πῶς ἂν ἀρκύντως ἐμαυτῦ τὸν ἔρωτα καλαμηνύσαιμι; ποσάκις ἂν ἔδραμον εἰς ἀρχὴν ἐκ μέσυ; ποσάκις ἔδυσα μὴ πληρώσας λάθω; ποσάκις, ὥσπερ ἐν κύκλῳ τινὶ;

D καὶ στροφῆς περιόδῳ, τῦ συμπεράσματος τὸ πλήρωμα πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀνέλκων, οἷον ἐν ᾄσματι μυσικῷ, ταὐτὸν τῦ ῥυθμῦ τῷ τελῇ, τὸ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἡγέμενον μέλος ἀντιδιδὰς. ἢ καὶ, νὴ δία, τὰ ἑξῆς τύτων· ὁσάκις μὲν τῷ στόματι τὴν ἐπιστολὴν προσήγαγον· ὥσπερ αἱ μητέρες τὰ παιδία προσπλέκουσι. ὁσάκις δὲ ἀνεΦύη τῷ στόματι, καθάπερ ἐρωμένην ἐμαυτῦ Φιλάτην ἀσπαζόμενος· ὁσάκις δὲ τὴν ἐπιγραΦὴν αὐτὴν, ἢ χειρὶ σῇ, καθάπερ ἐναργεῖ σΦραγῖδι, σεσήμανσο, προσει-

ὠν,

τῶν καὶ φιλήσας· εἶτα ἐπέβαλον τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἱονεὶ τοῖς τῆς ἱερᾶς ἐκείνης δεξιᾶς δακτύλοις, ἐν τῷ τῶν γραμμάτων ἴχνει προσπεφυκώς· χαῖρε δὲ καὶ αὖθις ἡμῖν πολλά· καθάπερ ἡ καλὴ Σαπφὼ φησί· καὶ οὐκ ἰσάριθμα μόνον τῷ χρόνῳ, ὃν ἀλλήλων ἀπελείφθημεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀεὶ χαῖρε, καὶ γράφε, καὶ μέμνησο ἡμῶν τὰ εἰκότα. Ὡς ἡμᾶς γε οὐκ ἐπιλείψει χρόνος, ἐν ᾧ σε μὴ πάντα, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ λόγῳ διὰ μνήμης ἕξομεν. ἀλλήλων δέ ποθι Ζεὺς δοίη ἱκέσθαι εἰς πατρίδα γαῖαν, καί σε τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἑστίαν ἄυθις ὑπέλθοιμεν, μὴ φεύσῃ λοιπὸν, ὡς φυγάδος· ἀλλὰ δῆσον, εἰ δοκεῖ, πρὸς τοῖς ἑαυτοῦ θώκοις τοῖς φιλτάτοις, ὥσπερ τινα Μουσῶν λειπολάκλην ἐλών· εἶτα τοῖς εἰς τιμωρίαν ἀρκοῦσι παιδεύων. Παύλως ἔτε ἄκων ὑποσήσομαι τὴν δίκην· ἀλλ' ἑκὼν δὴ, καὶ χαίρων. ὥσπερ ἀγαθὸς πατρὸς ἐπανόρθωσιν προμηθῆ καὶ σωτήριον· εἰ δή μοι καὶ ἐμαυτὸν τὴν κρίσιν ἐθέλοις πιστεῦσαι, καὶ δίδως ἑνεγκεῖν ἣν βούλομαι, ἐμαυτὸν, ὦ γενναῖε, τῷ σῷ χιτωνίσκῳ προσάψαιμι ἂν ἡδέως· ἵνα σοι καὶ μηδὲν ἀπολειποίμην· ἀλλὰ συνείην ἀεὶ, καὶ πανταχῇ προσφεροίμην· ὥσπερ οἱ μῦθοι διφυεῖς ἀνθρώπους πλάττουσιν. εἰ μὴ καὶ ἐκεῖνο οἱ μῦθοι λέγουσι μὲν ὡς παίζοντες, αἰνίττονται δὲ εἰς τὸ τῆς φιλίας ἐξαίρετον, ἐν τῷ τῆς κοινωνίας δεσμῷ, τὸ δι' ἐναλλὰξ τῆς ψυχῆς ὁμογενὲς ἐμφαίνοντες.

pellavi, ſuaviatusque ſum? tum oculis impoſui, quaſi ſacræ illius dextræ digitis in iſtis litterarum veſtigiis affixus. Tu vero nobis & ipſe plurimum ſalve; (ut egregia illa Sappho loquitur) nec pro ratione modo temporis ejus, quo invicem abjuncti ſumus, ſed perpetuo ſalve ac ſcribe, &, quantum par eſt, memento noſtri. Nam quod ad me attinet, nullum tempus erit, quo non tui penitus, & in occaſione omni ac ſermone meminerim. Quod ſi unquam Jupiter dederit contingere patriam terram, ac tuos illos ſacros penates ſubire liceat; noli, tanquam fugitivo, deinceps parcere, ſed ad jucundiſſima tua ſubſubſellia, non ſecus ac deſertorem Muſarum a fuga retractum, ſi videtur, alliga: tum pro ejus merito caſtigatum admone. Equidem ultro, ac gaudens, nedum invitus, pœnas iſtas, tanquam ab optimo patre, providam ac ſalutarem emendationem excipiam. Sin eſt ut mihi de me, qualemcunque velim, ſententiam ferre permittas: hoc mihi, præſtantiſſime vir, libenter imponam, ut ad tuniculam tuam adhæreſcam, nec a te ullo tempore divellar: ſed una tecum aſſidue verſer, & ubique ſim applicitus: cujusmodi ſunt, quos biformes fingunt fabulæ. Niſi id iſtæ ludentes fortaſſe prædicant, quod ſingularis cujusdam amicitiæ ſignificationem habeat: ut in communionis illius vinculo naturæ in amborum animis conſenſionem exprimant.

Τῷ αὐτῷ.

ξά.

Ἱκανὴν ὁμολογῶ τῆς σῆς ἀπολείψεως ἐκτεῖκέναι δίκην· ἃ μόνον οἷς παρὰ τὴν ἀποδημίαν ἀνιαροῖς συνηνέχθην· ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτῷ τούτῳ

EIDEM.

LXI.

SAtis magnas pœnas abjunctionis abs te meæ dediſſe me fateor: non ob eas moleſtias ſolum, quas in peregrinatione iſta ſum expertus; ſed hujus unius rei maxime

xime cauſſa, quod tanto abs te ſum tempore divulſus. Quanquam & multis & variis fortunæ caſibus ubique conflictatus fuerim, ſic ut nullius non periculum facerem. Verum cum & bellorum tumultus ac ſtrepitus, & obſidionis neceſſitatem, & errores fugæ, & varios metus, & aſperas ac rigidas hyemes, & morborum pericula, & innumerabiles ac diverſas calamitates, quæ me a ſuperiore Pannonia ad freti Calchedonii trajectum usque comitatæ ſunt, hactenus exhauſerim; nihil tamen peræque mihi acerbum ac triſte contigiſſe dixerim, atque illud unum, quod ab Oriente digreſſus Græcorum te commune bonum tam longo tempore non vidi. Noli itaque mirari, ſi neſcio quam caliginem adhuc offuſam eſſe meis oculis, & denſiſſimam nubem obductam dixerim. Tunc enim profecto & aër mihi ſerenus, & lux ſole ipſo ſplendidior, & velut formoſiſſimum ver quoddam vitæ reſtituetur; cum te magnum terrarum orbis ſimulacrum complecti potero: ac, quemadmodum bono parenti germanus filius, e bello marisve fluctibus præter ſpem conſpectus, quæcunque ſum perpeſſus, ac quibus perfunctus periculis, exponens, & quaſi in ſacra ancora ſtans, idoneum ſolatium calamitatum mearum reperiam. Habet enim in acerbitatum communione ipſa conſolationis aliquid, & ad mitigandas ærumnas pertinet, cum ea, quæ perpeſſus eſt aliquis, in aliorum effundit aures, & laborum ſuorum notitiam impertitur. Ego vero quibus poſſum te officiis interim proſequor, nec unquam ad te ſcribere, ac tempus hoc totum, quo a te abfui, epiſtolarum illa veluti teſſera compenſare deſinam. Quod ſi parem de te gratiam impetrare potuero, nonnihil ſe dolor meus remittet, cum literas tuas tanquam ſalutare quoddam omen adhibuero. Tu vero fac ut & meas benevole & humaniter accipias; & ad

A πλέον, ὅτι σὲ τοσοῦτον ἀπελείφθην χρόνου· καίτοι πολλαῖς καὶ ποικίλαις πανταχοῦ χρησάμενος τύχαις· ὡς μὴ ἀπείρατον καταλιπεῖν. Ἀλλὰ καὶ πολέμων θορύβους, καὶ πολιορκίας ἀνάγκην, καὶ φυγῆς πλάνην, καὶ φόβους παντοίους· ἔτι δὲ χειμώνων ὑπερβολὰς, καὶ νόσων κινδύνους, καὶ τὰς ἐκ Παννονίας τῆς ἄνω μέχρι τοῦ καθ' ὃν Καλχηδόνος πορθμὸν διάπλου, μυρίας δὴ καὶ πολυτρόπους συμφορὰς ὑπομείνας, οὐδὲν B ἧττον λυπηρὸν, οὐδὲ δυσχερὲς ἐμαυτῷ συμβεβηκέναι φαίην ἄν, ἢ ὅτι σε τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἀγαθὸν ἐπὶ τοσούτῳ χρόνῳ τὴν ἑῴαν ἀπολείπων οὐκ εἶδον· ὥς' εἴπερ ἀχλύν τινα τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς ἔτι, καὶ νέφος πολὺ περικεῖσθαι λέγοιμι, μὴ θαυμάσῃς. Τότε γὰρ δή μοι καὶ ἀὴρ εὔδιος, καὶ φέγγος ἡλίου λαμπρότερον, καὶ οἷον ἔαρ ἀληθῶς τοῦ βίου περιήξει κάλλιστον, ὅταν σε τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης, ἄγαλμα περιπλέξωμαι, καὶ κατάπερ ἀγαθῷ πατρὶ παῖς γνησίου C ἐκ πολέμου τινὸς, ἢ διαπεντίας κλύδωνος ἀνελπίστως ὀφθεὶς, εἶτα ὅσα ἔπαθον, καὶ δι' ὅσων ἦλθον κινδύνων εἰπών, καὶ οἷον ἐπ' ἀγκύρας ἱερᾶς ὁρμιζόμενος, ἀρκοῦσαν ἤδη παραψυχὴν τῶν ἀλγεινῶν εὕρωμαι. Παραμυθεῖται γὰρ, ὡς εἰκὸς, καὶ ἐπικουφίζει τὰς συμφορὰς, ὅταν τις ἃ πέπονθεν εἰς τοὺς ἄλλους ἔκφορα καθιστὰς, διανείμῃ τοῦ πάθους τὴν γνῶσιν, ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ πάθους· τέως γε μὴν οἷς ἔχω σε κατὰ δύναμιν τὴν ἐμὴν μέτειμι, καὶ γράφων σε παύσομαι, καὶ τὸν ἐν μέσῳ ἀπολείψεως χρόνον ἐν τῷ τῶν γραμμάτων θεραπεύων συνθήματι. Εἰ δὲ δή καὶ ἀντιτύχοιμι παρὰ σοῦ τῶν ἴσων, ὑφήσω τι καὶ μικρὸν, οἷον ἀντὶ σωτηρίου τινὸς συμβόλου τοῖς σοῖς ὁμιλῶν γράμμασι· σὺ δὲ δέχοιο μὲν εὐμενῶς τὰ παρ' ἡμῶν, καὶ

παρέχοις δὲ καὶ σεαυτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἐυμενέσερον· ὡς ὅ τι ἂν σημαίνῃς καλὸν, ἢ γράφῃς, τῶν ἀντὶ τῆς Ἑρμοῦ λογίου Φωνῆς, ἢ τῆς Ἀσκληπιοῦ χειρὸς παρ' ἡμῶν κρίνεται.

A mutui officii consuetudinem humaniorem te præbeas. Quicquid enim boni ac præclari significaris, aut scripseris, id ego velut Mercurii doctrinarum præsidis vocem, vel Æsculapii manum, esse judico.

Fragmentum Epistolæ.

ξϛ'.

* * * *

Τοῦθ' ὅπερ ὑπάρχῃ τοῖς ξύλοις, B οὐκ ἄξιόν ἐσι νέμειν ἀνθρώποις; ὑποκείσθω γὰρ ἄνθρωπῳ ἱερωσύνης ἀντειλῆφθαι, τυχὸν οὐκ ἄξιῳ· οὐχρὴ φείδεσθαι μέχρι τοσούτου, μέχρις ἂν ἐπιγνόντες ὡς πονηρός ἐσι, καὶ τῆς λειτουργίας αὐτὸν ἐξέλκοντες, τὸ προπετῶς ἴσως προσενεχθὲν ὄνομα τοῦ ἱερέως ὑπεύθυνον ἀποδείξωμεν ὕβρει, καὶ κολάσει, καὶ ζημίᾳ; Ταῦτα εἰ μὲν ἀγνοεῖς, οὐδὲ τῶν ἄλλων ἔοικας εἰδέναι τι τῶν μετρίων· ἐπεὶ σοὶ πῶ μέτεσιν ἐμπειρίας ὅλως τῶν δικαίων, ὃς οὐκ οἶσθα τί μὲν ἱερεὺς, τί δὲ ἰδιώτης; πῶ δέ σοι μέτεσι σωφροσύνης, ἣν περ ἡκίσω τοῦτον, ᾧ καὶ θώκων ἐχρῆν ἐξανίσασθαι; τὸ αἰσχρὸν ἁπάντων, καί σοι μάλισα μή τε πρὸς θεὸς, μή τε πρὸς ἀνθρώπους ἔχον καλῶς. Οἱ μὲν τῶν Γαλιλαίων ἴσως ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι συγκαθίζουσί σοι· καὶ εἰ μὴ δημοσίως δι' ἐμὲ, λάθρα, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ· διά σε τέτυ- D πωλαι δὲ ὁ ἱερεύς. οὐ γὰρ ἂν ἦλθεν ἐπὶ ταύτην ὁ παρ' ὑμῖν ἀρχιερεὺς νῦ δία τὴν δεῆσιν. Ἀλλ' ἐπειδή σοι πέφηνε μυθώδη τὰ παρ' Ὁμήρῳ· τῶν τοῦ Διδυμαίου δεσπόσου χρησμῶν ἐπάκουσον, εἴ σοι φανείη πάλαι μὲν ἔργῳ νουθετήσας καλῶς τοὺς Ἕλληνας, ὕσερον δὲ τοὺς σωφρονοῦντας διδάσκων τοῖς λόγοις:

LXII.

* * * *

HOc ipsum, quod lignis tribuitur, nonne hominibus concedere oportet? Etenim cogitemus hominem, qui sacerdotio potitus sit forsitan indignus: nonne tantispet ei parcendum est, dum ipsius improbitate comperta, primum a sacra functione removeatur; tum deinde nomen ipsum Sacerdotis temere huic impositum contumeliæ, supplicio, pœnæque subjiciatur? Hæc si non intelligis, ne rem quidem ullam cæterarum tenes, etiam mediocrium. Quam enim juris atque æqui peritiam obtines, C qui nondum scis quid sacerdos sit, quid privatus? Quam tu vero moderationem habes animi, si eum male mulctaveris, cui te vel decebat assurgere, ac loco cedere? Est id ex omnibus longe turpissimum; neque tibi præsertim, vel Deorum, vel hominum caussa satis decorum. Ac Galilæorum quidem Episcopi & Presbyteri tibi fortassis assident: idque ut non publice propter me, at clanculum domique per te impune faciunt. Interim Sacerdos vapulat. Nam nisi ita res haberet, non sic vester ille Pontifex mihi supplicasset. Et quoniam Homerica illa fabulosa tibi videntur, audi Apollinis oracula Didymæi; ac vide num recte olim quidem reipsa Græcos admonuerit, postea vero frugi ac moderatos homines sermone docuerit:

Quicunque

Quicunque in ſacerdotes, ſuperbia mentis,
Deorum immortalium, ſtolida perpetrant, & honoribus
Contraria conſulunt contemtricibus Deum cogitationibus;
Non jam illi totum vitæ conficiunt iter,
Quicunque beata contumeliis affecerunt numina,
Quorum iſti religioſum ſuſceperunt cultum & honorem.

Ὅσοι ἐς ἀρητῆρας ἀταθαλίῃσι νόοιο,
Ἀθανάτων ῥέζουσ' ἀποφώλια, καὶ γεράεσσιν
Ἀντία βυλεύουσιν ἀθεσιθέοισι λογισμοῖς,
Οὐκέθ' ὅλην βιότοιο διεκπερόωσιν ἀταρπόν·
Ὅσοι περ μακάρεσσιν ἐλωβήσαντο θεοῖσιν,
Ὧν κεῖνοι θεόσεπτον ἔλον θεραπηΐδα τιμήν.

Hic nimirum Deus non eos, qui ſacerdotes pulſant, aut contumelioſe tractant; ſed qui debitis illos honoribus privant, Deorum inimicos eſſe pronunciat. Quare qui verberat, merito ſacrilegus habeatur. Ego itaque, quoniam patriorum ſacrorum maximus ſum Pontifex, & oraculi Didymæi præfecturam modo ſum ſortitus; edico tibi, ne quid eorum, quæ ad ſacerdotem pertinent, tribus totis menſibus attingas. Quod ſi intra hoc ſpatium dignus eſſe videbere, poſtquam a civitatis antiſtire ſuper ea re litteras accepero, utrum ſis admittendus, cum Diis poſtea deliberabo. Hanc tibi pœnam tuæ temeritatis impono. Ad ea quondam veteres Deorum execrationes ſolebant verbis ac ſcriptis adjungere. Hoc tamen ego nequaquam recte habere judico: quippe nunquam a Diis ipſis factum videtur. Et alioqui precum eſſe noſtrarum adminiſtros *ſacerdotes, quandoquidem novi*; tua id gratia tecum a Diis poſtulo, ut cum aſſiduus in iis exorandis fueris, eorum veniam impetres, quæ perperam admiſiſti.

ὁ μὲν ἂν θεὸς, ὁ τὰς τύπτοντας, ἀδὲ ὑβρίζοντας, ἀλλὰ τὰς ἀποσερῶντας τῶν τιμῶν, εἶναι [φησὶ] τοῖς θεοῖς ἐχθρούς· ὁ δὲ τυπτήσας, ἱερόσυλος ἂν ἔτι. Ἐγὼ τοίνυν ἐπειδὴ πέρ εἰμι κατὰ μὲν τὰ πάτρια μέγας ἀρχιερεύς· ἔλαχον δὲ νῦν καὶ τῷ Διδυμαίῳ προφητεύειν, ἀπαγορεύω σοι τρεῖς περιόδους σελήνης μήτοι τῶν εἰς ἱερέα μηδὲν ἐνοχλεῖν· εἰ δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ φανείης ἄξιος, ἐπισείλαντός μοι τοῦ τῆς πόλεως ἀρχιερέως, εἰ παραδεκτὸς εἶης ἡμῖν, ἐσαῦθις μετὰ τῶν θεῶν βυλεύσομαι, ταύτην ἐγώ σοι τῆς περιπετείας ἐπιτίθημι ζημίαν. Τὰς δὲ ἐκ τῶν θεῶν ἀρὰς, πάλαι μὲν εἰώθεσαν οἱ παλαιοὶ λέγειν καὶ γράφειν· ἃ μὴν ἔμοί γε φαίνεται καλῶς ἔχειν· ἁδαμοῦ γὰρ αὐτὸ πεποιηκότες οἱ θεοὶ φαίνονται. καὶ ἄλλως εὐχῶν εἶναι διακόνους ἡμῶν [τοὺς ἱερέας] ὅθεν οἶμαι, καὶ συνεύχομαί σοι πολλὰ λιπαρήσαντι τοὺς θεοὺς, ἀδείας τυχεῖν ὧν ἐπλημμέλησας.

Ἰουλιανὸς Καῖσαρ Θεοδώρῳ ἀρχιερεῖ.

ξγ.

Ἐμοὶ πρός σε πεπόιηται παρὰ τὰς ἄλλας ἰδιαίτερον ἐπιστολῆς εἶδος, ὅτι σοι καὶ πλέον μέτεστι τῆς πρὸς ἐμὲ φιλίας, ἢ περ οἶμαι τοῖς ἄλλοις. Ἔστι γὰρ ἡμῖν ὁ κοινὸς καθηγεμὼν ἀμικρὰ καὶ μέμνησαι δήπου. Χρόνος δὲ ἀβραχὺς, ὅτε διατρίβων ἔτι ἐς τὴν ἑσπέραν, ἐπειδή σε λίαν ἀρέσκειν ἐπυθόμην αὐτῷ, φίλον ἐνόμισα· καί τοι συμβαίνειν ἔχον ἐκεῖνο καλῶς εἴωθεν ἐμοὶ διὰ περιτὴν εὐλάβειαν τὸ σὲ γὰρ εἰδὼς ἀδὲ εἶδον· καὶ ὡς ἡγεῖσθαι χρὴ φιλίας μὲν, γνῶσιν, γνώσεως δὲ, πεῖραν. ἀλλ' ἦν τις, ὡς ἔοικεν, ἀκ ἐλάχιστος παρ' ἐμοὶ λόγος, καὶ τᾶτο αὐτὸς ἔφης. διόπερ ἐγὼ καὶ τότε σε τοῖς γνωρίμοις ὤμην δεῖν ἐγκαταλέγειν· καὶ νῦν ἐπιτρέπω πρᾶγμα, ἐμοὶ μὲν φίλον, ἀνθρώποις δὲ πᾶσι πανταχᾶ λυσιτελέστατον. Σὺ δὲ καλῶς, ὥσπερ ἦν ἄξιον ἐλπίζειν, αὐτὸ μεταχειρίσαιο, πολλὴν μὲν εὐφροσύνην ἐνταῦθα παρέξων· ἐλπίδα δὲ ἀγαθὴν μείζονα τὴν εἰς τὸ μέλλον. Οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐσμεν τῶν πεπεισμένων, τὰς ψυχὰς ἤτοι προαπόλλυσθαι τῶν σωμάτων, ἢ συναπόλλυσθαι. πειθόμεθα δὲ τῶν μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ· τοῖς θεοῖς δὲ μόνον, οὓς καὶ μάλιστα ταῦτα εἰκὸς εἰδέναι μόνους, εἴ γε χρὴ καλεῖν εἰκὸς τὸ ἀναγκαῖον· ὡς τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἀρμόζει, περὶ τοιούτων εἰκάζειν, ἐπίστασθαι δὲ αὐτὰ τοὺς θεοὺς, ἀνάγκη. Τί ποτ' ἂν ἔσιν ὃ φημί σοι νῦν ἐπιτρέπειν; ἀρχὴν τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν ἱερῶν ἁπάντων, ἀρχόμενος τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων ἱερέων, καὶ ἀπονέμων τι τὸ πρέπον ἑκάστῳ. Ἐπιεικεια μὲν πρῶτον

A Julianus Cæsae Theodoro Pontifici.

LXIII.

Mihi ad te ſpecialius quoddam, quam ad alios, conſcriptum eſt epiſtolæ genus; & ideo quidem, quod tibi mecum, ut arbitror, major quam cum aliis amicitiæ uſus intercedit. Neque parum eſt, quod nobis communis ſit ductor, & cujus rei memineris utique. Non diu vero eſt, quod ad veſperam usque cum eo verſari, quandoquidem te valde ei gratum eſſe intellexi, mihi apprime fuit jucundum. Et ut illud mihi contingeret, optimum mihi viſum eſt propter majorem cautelam. Tuum enim vultum haud equidem vidi; amicitiam autem præcedere debet cognitio, cognitionem vero probatio. Sed fuit ejus haud exiguus apud me ſermo, & qualem tu ipſe proferre viſus es. Quapropter ego & inter notos referre te continuo debere cenſui: & nunc tibi rem committo, mihi quidem jucundam, omnibus vero hominibus futuram utique utiliſſimam. Tu autem præclare, prout id ſperare decet, illud ſuſcipe; multam quidem inde voluptatem, majorem vero in futurum ſpem fovens. Neque enim ſumus ex eorum numero, qui animas vel ante corpora, aut cum corporibus, interire ſtatuunt. Nulli vero inter homines de hiſce fidem habemus, ſolum autem Diis; quos & ſolos apprime par eſt hæc ſcire, & ſi par eſt, licet votare, quod eſt neceſſarium: nam hominibus quidem convenit, de iis rebus conjicere; ſcire autem illa Deos, eſt neceſſe. Quid ergo illud eſt, quod dico me velle nunc tibi commitere? ut omnibus nempe Aſiæ ſacris præſis, regionis & urbium ſacerdotibus imperes, ac diſtribuas unicuique id quod ei convenit. Moderatio ante omnia antiſtiti ſacrorum

ſacrorum, benignitas vero inſuper & humanitas ergo eos adſit, qui merentur iis frui. Qui vero injuſte ſe erga homines gerit, iniquus eſt erga Deos: temerarius vero in omnes, aut libere monendus eſt, aut graviter puniendus. Qualia vero oporteat de ſacris omnibus in commune convenientiſſime decernere, quamprimum ea cum aliis deprehenduntur; pauca vero interea volo hic tibi proponere, idoneus autem tu es qui de iis mihi fidem habeas. Neque enim plura id genus, ut omnes Dii norunt, temere effutio; ſed, ſi quis alius, circumſpecte in iis verſor, & novitatem quidem in omnibus, ut dici ſolet, fugio, in iis vero ſpeciatim, quæ Deos reſpiciunt: illud ratus, debere nos ante omnia patrias obſervare leges, quas certum eſt nobis a Diis datas. Neque enim exiſterent adeo præclaræ, ſi ab hominibus forent ſimpliciter profectæ. Contigit vero illas negligi & corrumpi, divitiis ac luxu prævalentibus, unde arbitror oportere tanquam a laribus [b. e. ab initio] earum curam geri. Quum enim viderem magnam nobis circa Deorum cultum negligentiam, omnem autem erga ſuperos reverentiam, impuris delitiis profligatam; ſemper ego equidem hæc apud me deplorabam. Eos enim, qui in impiorum ſecta eminent, fervidos adeo eſſe, ut eligant quidem pro ea mortem obire, omnemque inopiam & famem ferre, ne ſuillis, aut ſuffocato, aut etiam morticinio veſcantur: nos autem adeo ſegniter erga Deos adfici, ut patriarum etiam legum obliviſcamur, ignoremus præterea, ſi unquam tale quid fuerit præſcriptum. Sed illi quidem impii, ex parte Dei cultores exiſtunt, quandoquidem illum colunt, qui re-

A ἄρχοντι, ἡ χρηστότης τε ἐπ' αὐτῇ καὶ Φιλανθρωπία πρὸς τὰς ἀξίας αὐτῶν τυγχάνειν. Ὡς ὅσις γε ἀδικεῖ μὲν ἀνθρώπους, ἄνομός ἐστιν πρὸς θεούς, θρασὺς δὲ πρὸς πάντας, ἢ διδακτέος μετὰ παῤῥησίας ἐστὶν, ἢ μετ' ἐμβριθείας κολαστέος. Ὅσα μὲν οὖν χρὴ κοινῇ συντάξαι περὶ τῶν ἱερῶν ἁπάντων ἐντελέστερον, αὐτίκα μάλα σὺν τοῖς ἄλλοις εἰσὶ· μικρὰ δὲ τέως ὑποθέσθαί σοι βούλομαι, δίκαιος δὲ

B εἶ πείθεσθαί μοι τὰ τοιαῦτα. Καὶ γὰρ ἀδὲ ἀποσχεδιάζω τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἴσασιν οἱ θεοὶ πάντες· ἀλλὰ, εἴπέρ τις ἄλλος, εὐλαβής εἰμι, καὶ φεύγω τὴν καινοτομίαν ἐν ἅπασι μὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἰδίᾳ δὲ ἐν τοῖς πρὸς τὰς θεὰς· οἰόμενος χρῆναι ἂν πατρίους ἐξ ἀρχῆς φυλάττεσθαι νόμους, ὃς ὅτι μὲν ἔδοσαν οἱ θεοὶ, φανερόν. ὡ γὰρ ἦσαν οὕτω καλοὶ,

C παρὰ ἀνθρώπων ἁπλῶς γενόμενοι. συμβὰν δὲ αὐτοὺς ἀμεληθῆναι καὶ διαφθαρῆναι πλούτῳ καὶ τρυφῆς ἐπικρατησάντων, οἶμαι δεῖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἐπιμεληθῆναι τῶν τοιούτων· ὁρῶν ἔν πολλὴν μὲν ὀλιγωρίαν ὖσαν ἡμῶν πρὸς τὰς θεὰς, πᾶσαν δὲ εὐλάβειαν τὴν εἰς τὰς κρείττονας ἀπεληλαμένην ὑπὸ τῆς ἀκαθάρτου τρυφῆς; ἀεὶ μὲν ὠδυράμην ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν τὰ τοιαῦτα. Τοὺς μὲν δυσεβείας

D σχολῇ προσχόντας ὕτω διαπύρως, ὡς αἱρεῖσθαι μὲν ὑπὲρ αὐτῆς ἀποθνήσκειν, ἀνέχεσθαι δὲ πᾶσαν ἔνδειαν καὶ λιμὸν, ὑείων ὅπως μὴ γεύσαιντο, μηδὲ πνικτοῦ, μήτ' ἄρα τοῦ ἀποθλιβέντος. Ἡμᾶς δὲ ὕτω ῥαθύμως τὰ πρὸς τὰς θεὰς διακειμένους, ὥστε ἐπιλελῆσθαι μὲν τῶν πατρίων· ἀγνοεῖν δ' λοιπὸν, εἰ καὶ ἐτάχθη πώποτέ τι τοιοῦτον. Ἀλλ' ὅτοι μὲν ἐν μέρει θεοσεβεῖς ὄντες, ἐπείπερ ὃν τιμῶσιν * ἀλλ' ἀληθῶς ὄντα δυνατώτατον καὶ ἀγα-

θώτατον, ὃς ἐπιτροπεύῃ τὸν αἰσθητὸν κόσμον. ὅπερ ἐν οἶδ' ὅτι καὶ ἡμεῖς ἄλλοις θεραπεύομεν ὀνόμασιν· εἰκότα μοι δοκοῦσι ποιεῖν, τὰς νόμους μὴ παραβαίνοντες, ἐκεῖνο μόνον ἁμαρτάνειν, ὅτι μὴ καὶ τὰς ἄλλας θεὰς ἀρέσκοντες, αὐτῷ μάλιστα τῷ θεῷ θεραπεύουσιν· ἀλλ' ἡμῖν οἴονται τοῖς ἔθνεσιν ἀποκεκλεῖσθαι μόνοις, αὐτὰς, ἀλαζονικῇ βαρβαρικῇ πρὸς ταυτηνὶ τὴν ἀπόνοιαν ἐπαρθέντες. ὡς ἐκ τῆς Γαλιλαίας δυσεβεῖς, ὥσπερ τι νόσημα τῷ βίῳ τὴν ἑαυτῶν

A *vera ſit potentiſſimus & optimus, quique ſenſibilem mundum regit; qui equidem, ut optime novi, a nobis etiam aliis colitur nominibus. Unde conſentanea videntur mihi facere, qui leges non transgrediuntur; in eo autem ſolum errare, quod & ſpreto aliorum Deorum cultu, ei maxime Deo inſerviunt; nobis vero putant gentilibus ſo-*
B *lis eum occultari, ſeipſos barbara illa oſtentatione ad hanc veſaniam efferentes. Quod impii Galilæi, tanquam quendam vitæ morbum*

Deſunt cætera in Græcis Juliani manuſcriptis.

ΓΑΛΛΟΣ ΚΑΙΣΑΡ Ἰουλιανῷ ἀδελφῷ χαίρειν.

GALLUS CÆSAR JULIANO *fratri S. D.*

C Ἡ γειτνίασις τῆς χώρας, λέγω δὲ τῆς Ἰωνίας, πλεῖστον ὅσον εἰς κέρδος ἡμᾶς ἤνεγκεν. ἀνιωμένους γὰρ ἡμᾶς, καὶ δυσχεραίνοντας ἐπὶ ταῖς πρώταις φήμαις παρεμυθήσατο. τί δέ ἐστιν ὃ λέγω, γνώσῃ. Ἦκεν εἰς ἡμετέρας ἀκοὰς ἀποσῆναί μέν σε τῆς πρόσθεν θρησκείας τῆς ἐκ προγόνων παραδοθείσης, ἐπὶ δὲ τὴν μάταιον δεισιδαιμονίαν ἑλληνικήν, οἵῳ τινὶ κακῷ συμβάλῳ εἰς τοῦτο ἐλαθέντα. Καί τί ἂν ἔμελλον πάσχειν δυσχεραίνων; ὡς εἰ μέν τι τῶν ἐν σοὶ καλῶν διαβοώμενον γνοίην, κέρδος οἰκεῖον ἡγοῦμαι· ὃ δέ τι τῶν δυσχερῶν, ὅπερ ἂν οἶμαι, ἐξίσης ζημίωμα μᾶλλον ἐμὸν νομίζω. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἀνιώμενόν με ἡ παρουσία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀετίου ἐυφρανεν, ἀπαγγέλλοντος μὲν ἐναντία, ἡμῖν δὲ εὐκτά. καὶ γὰρ σπουδάζειν σε ἔφη εἰς οἴκους εὐχῶν, καὶ μὴ πόρρω τῆς μνείας τῶν ἀθλητῶν ἀνδρῶν ἀποσπᾶσθαι, ὅλως δ' ἔχεσθαι διεβεβαιοῦτο τῆς θεοσεβείας τῆς ἡμετέρων. Ἐγὼ δέ σοι τοῦτ' ἂν

D IOniæ provinciæ vicinitas maximum mihi lucrum attulit, quippe quem priore de te fama dolentem mœrentemque recreaverit. Quæ vero illa, quam dico, fama ſit, audi. Ad aures meas pervenit, te, abdicata prima religione, quam a majoribus accepiſti, ad inanem ſuperſtitionem deflexiſſe, impetu quodam pravoque conſilio abreptum. Quid non mihi accidiſſe putas, cum tuam vicem dolerem? Nam ſicut meum eſſe commodum reor, cum tua bona prædicari audio: ita mala, quæ Deus avertat, meum apprime damnum arbitror. Me igitur in eo mœrore jacentem communis pater Aëtius adveniens erexit; qui & plane contraria narravit, & mihi optatiſſima: te in domibus ſtudioſe verſari: a memoriis martyrum nunquam divelli, ſed omnino Dei cultui addictum eſſe affirmavit. Ego tibi Homeri illam vocem ingero: *ſic jaculare.*

jaculare. Perge, inquam, ut cœpisti, atque hanc eis repende voluptatem, qui te omni benevolentia complectuntur; illudque memoria retine, nihil religioni præferendum esse: nam virtus quo est perfectior, monet ut mendacii detestemur fallacias, veritatem autem consectemur: quod præcipue in pietate erga Deum curandum esse apparet. Multitudo dissidii origo, & perpetuitatis est labes: quod vero solum unumque est, atque potentia præditum, rerum omnium tenet imperium. Non, ut Saturni filii, forte aut partitione; sed quia suapte natura principium est, & omnia potentia continet, non vi acquisita: nam ipsum ante omnia est. Hic procul dubio est Deus; quem debito cultu venerari oportet. Vale.

A εἶπον μι κατὰ τὸ Ὁμηρικὸν, Βάλλ' ὅ- Iliad. Θ
τως· καὶ ἐπὶ τοιαύταις μνείαις εὖ- v. 282.
φραινε τὰς ἀγαπῶντας, μεμνημένος
ὡς οὐκ ἔστι τι θεοσεβείας ἀνώτερον. ἡ
γὰρ εἰς ἄκρον ἀρετὴ παιδεύει τὸ μὲν
ψεῦδος ὡς ἀπατηλὸν μισεῖν, τὸ δὲ
ἀληθὲς ἔχεσθαι. ὅπερ μάλιστα ἐν τῇ
περὶ τὸ θεῖον φαίνεται θρησκείᾳ.
Ὄχλος γὰρ πάντως φιλόνεικον καὶ
ἄστατον· τὸ δὲ μόνον σὺν ἑνὶ ὑπερ-
B γὸν ὄν, βασιλεύει τὸ παντός. οὐκ
ἐκ δασμοῦ καὶ κλήρου, καθάπερ οἱ
Κρόνου παῖδες· ἀλλ' αὐτοαρχὴ ὄν, καὶ
κρατῶν τῶν ἁπάντων, οὐδὲ δεξά-
μενον βίᾳ ἕτερον, ἀλλὰ πρὸ πάντων
ὄν. τοῦτο ὄντως θεός. ὃν περ σὺν τῷ
σοφιλομένῳ σεβάσμαλι προσκυνεῖν
χρή. ἔρρωσο.

FINIS OPERUM JULIANI.

94402

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

4 — 3 — 4

Digitized by Google